

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ
เลขที่ 1 ม.12 ต.เหล่าต่างคำ อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย 43120 ประเทศไทย

DR.KET Institute of Academic Development and Promotion
1 M.12 Laothangkham Sub-district, Phonphisai District,
Nong Khai Province, 43120, Thailand. Tel: +96610196156

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน 2569
Modern Academic Development and Promotion Journal (MADPIADP)Vol.4 No.2 March - April 2026

ISSN: 2822-1095 (Online)

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

Modern Academic Development and Promotion Journal (MADPIADP)

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน 2569
Vol.4 No.2 March - April 2026

TCI ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal Citation Index Centre

DataCite FIND, ACCESS, AND REUSE DATA

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

Modern Academic Development and Promotion Journal

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (มีนาคม - เมษายน 2569)

Vol 4 No. 2 (March - April 2025)

ISSN : 2822-1095 (Online)

_* **********_

☞วัตถุประสงค์

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา บริหารธุรกิจ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) 3 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)
ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

☞ เจ้าของ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ เลขที่ 1 หมู่ที่ 12 ตำบลเหล่าต่างคำ
อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย 43120 โทร 061-0186156, 082-9356452
E-mail : journalacademicpromotion@gmail.com

☞ บรรณาธิการ

ดร.สุทธินันท์ สุวรรณวิจิตร
มหาวิทยาลัยปทุมธานี

☞ กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร. บุณทัน ดอกไธสง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตู้ทองคำ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีเสด็จ กองแกน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.
นักวิชาการอิสระ
พระมหาฐิติวัสส์ หมั่นกิจ, ดร.
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

☞ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

วรรณภา บุปผาโสภา
สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ

☞ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

วรรณภา บุปผาโสภา
โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11
e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

☞ ฝ่ายกฎหมาย

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

☞ พิสูจน์อักษร

สมศักดิ์ พะปะเสน
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

☞ **ออกแบบปก**

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

☞ **จัดรูปเล่ม**

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

☞ **พิมพ์ที่**

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิตอล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ เป็นฉบับที่ 6 ประจำปีพุทธศักราช 2568 วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2572 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับทุกระดับ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ ขอขอบคุณผู้นิพนธ์บทความ ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (ช)

สารบัญ (ซ)

กระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 1-24

PROCESS OF PROVIDING ELDERLY ALLOWANCE SERVICES IN SAM PHRAN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

วิชิต บุญสนอง, มณี ชินณรงค์, จรินทร์ สวนแก้ว, กัณฐณา สนเจริญ และ วิเชียร รุจิธำรงกุล

แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตชลบุรี 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง 25-44

GUIDELINES FOR THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGY IN SECONDARY SCHOOL MANAGEMENT UNDER THE CHONBURI 3 EDUCATIONAL SERVICE AREA CONSORTIUM, OFFICE OF THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA CHONBURI RAYONG

โสรยา ลาภขจรกิจ และ นิพิฐพนธ์ สนิทเหลือ

จิตวิทยาเชิงบวกกับความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวในบริบทสังคมไทย 45-56

POSITIVE PSYCHOLOGY AND THE HAPPINESS OF SINGLE MOTHERS IN THAI SOCIETY

ชนัญญา สร้อยทอง

อิทธิพลของการตลาดเนื้อหาต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลาง: กรณีศึกษาเขตจังหวัดสนุก 57-74

THE INFLUENCE OF CONTENT MARKETING ON BUSINESS OPERATIONS OF MEDIUM-SIZED ONLINE ENTREPRENEURS: A CASE STUDY IN SANUK PROVINCE

สุทธิมา จินดา

การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ 75-99

IMPROVING QUALITY OF WORK LIFE FOR LOWER-RANKING POLICE OFFICERS AT THONGLOR METROPOLITAN POLICE STATION

อดุลย์ เลาหพล, ธเรศวร์ ธนะสมบูรณ์, มณี ชินณรงค์, คำรบ ลียะวณิช และ ชินภัทร พุทธชาด

RESEARCH THE RELATIONSHIP BETWEEN ACADEMIC STRESS AND SOCIAL ANXIETY FACTORS AT GUANGXI TALENT INTERNATIONAL COLLEGE 100-114

Zhang Yaoyi, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree

A STUDY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN STUDENTS' LEARNING MOTIVATION AND LEARNING ENGAGEMENT THE "UNIVERSITY THAI LANGUAGE" COURSE AT GUANGXI UNIVERSITY OF FOREIGN LANGUAGES 115-134

Shuying Liang, Usaporn Klinkasorn and Zhu Chuping

ความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาที่ส่งผลต่อการเลือกศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา 135-150

ORGANIZATIONAL COMMITMENT OF STUDENTS INFLUENCING THE DECISION TO PURSUE HIGHER VOCATIONAL CERTIFICATE STUDIES AT AYUTTHAYA COMMERCIAL TECHNOLOGY COLLEGE

นภัสสร ศรีขวัญ

การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 151-174

THE PROMOTING OF A DEMOCRATIC REGIME OF GOVERNMENT WITH THE KING AS A HEAD OF STATE BASED ON BUDDHIST PRINCIPLES

กนกวรรณ สุรภักดี และ กันตภณ หนูทองแก้ว

ชุมชน 9 ดี: กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ 175-194
THE 9 VALUES COMMUNITY: THE PROCESS OF CREATING SOCIAL VALUE IN BURI RAM PROVINCE
ธนันต์ชัย พัฒนะสิงห์, ภัทรฤทัย ลุนสำโรง, กฤษฎา วัฒนศักดิ์ และ นพวรรณ ทะวะลัย

การประเมินระดับความสุขและความอยู่ดีมีสุขของผู้อยู่อาศัยในชุมชนการเคหะแห่งชาติ 195-208
AN ASSESSMENT OF HAPPINESS AND WELL-BEING LEVELS OF RESIDENTS IN NATIONAL HOUSING AUTHORITY COMMUNITIES
ภัสร์ชนกพรรณ อนุชาติไชย, อนันต์ ธรรมชาลัย, สถาพร ภูสุวรรณ์, ธนพันธ์ ดู่เดชาเศรษฐกุล และ วิทยา วัฒนเมธา

การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง 209-228
THE DEVELOPMENT OF PUBLIC POLICY FOR PARTICIPATORY HEALTH PROMOTING IN LOWER SOUTHERN REGION OF THAILAND
ณกัญญา วัฒนกุล และ กันตภณ หนูทองแก้ว

TEACHERS' DIGITAL COMPETENCE MODEL FOR HIGHER VOCATIONAL COLLEGES IN SHAANXI PROVINCE 229-246
Chenliang Zhang and Thada Siththada

DEVELOPMENT OF A HUMAN RESOURCE INFORMATION AND SERVICES SYSTEM FOR TEACHERS AT NANNING UNIVERSITY 247-260
Zeng Guiling, Nuttamon Punchatree and Pong Horadal

THE IMPACT OF EARNINGS MANAGEMENT ON CAPITAL STRUCTURE DECISION-MAKING FROM THE PERSPECTIVE OF ACCOUNTING INFORMATION QUALITY: A CASE STUDY OF LONGI GREEN ENERGY TECHNOLOGY CO., LTD 261-279
Liao Wuhong

อิทธิพลของความสอดคล้องกับตนเอง ความกลัวพลาดโอกาสที่มีต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลันในบริบทการตลาดอินฟลูเอนเซอร์: กรณีศึกษากลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในประเทศไทย 280-307

EFFECTS OF SELF-CONGRUENCE AND FEAR OF MISSING OUT ON ONLINE IMPULSE BUYING IN INFLUENCER MARKETING: EVIDENCE FROM YOUNG ADULTS IN THAILAND

กมลพงศ์ รัตนสงวนวงศ์ และ ธัญทิพย์ คฤหโยธิน

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR PSYCHOLOGICAL HEALTH OF STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS AT LESHAN NORMAL UNIVERSITY 308-323

Zhang Qinglin, Nuttamon Punchatree and Wichian Intarasompun

อิทธิพลของการสนับสนุนจากผู้บริหาร ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน การติดตามผลและประเมินผลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม 324-344

THE INFLUENCE OF EXECUTIVE SUPPORT, INTERNAL AUDITOR INDEPENDENCE, AND MONITORING AND EVALUATION ON THE JOB PERFORMANCE OF INTERNAL AUDITORS IN LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS, NAKHON PATHOM PROVINCE

ชาญณรงค์ แจ่มจันทร์ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว

THE RELATIONSHIP BETWEEN STUDENTS' LEARNING STYLE AND THE LANGUAGE EXPRESSION ABILITY IN GUANGXI TALENT INTERNATIONAL COLLEGE 345-359

Huang Xian, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree

THE JOINT EFFECTS OF CEOs' CHARACTERISTICS AND FIRM DIGITALIZATION ON ASSET PRICING: EVIDENCE FROM THE CHINESE CAPITAL MARKET 360-379

Li Yan

ENTREPRENEURIAL SELF-EFFICACY AND INNOVATION PERFORMANCE IN CHINESE TECHNOLOGY-BASED NEW VENTURES: THE MEDIATING ROLES OF ENTREPRENEURIAL MOTIVATION AND RESOURCE BRICOLAGE 380-400
Ye Yuchi

FACTORS INFLUENCING UNIVERSITY STUDENTS'S ATISFACTION WITH ART EXHIBITIONS: THE CASE OF AN ART COLLEGE IN YUNNAN, CHINA 401-419
Wei Zhong

การใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร 420-438
THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TO FORECAST PASSENGER AIR TRAVEL DEMAND
อำพล ขำวิลัย, พันธ์พิสุทธิ์ นุราช, เจน หน่อท้าว และ Li Kun Kun

แนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงานกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ 439-452
QUALITY OF WORK LIFE AND PUBLIC SECTOR HUMAN RESOURCE MANAGEMENT
อมรรัตน์ รัตนวงศ์น้อย และ นัทนิชา โชติพิทยานนท์

อิทธิพลของการตลาดดิจิทัลต่อคุณภาพการให้บริการธุรกิจโลจิสติกส์บนแพลตฟอร์มออนไลน์ 453-467
THE INFLUENCE OF DIGITAL MARKETING ON THE SERVICE QUALITY OF LOGISTICS BUSINESSES ON ONLINE PLATFORMS
ปภัสสร ดวงฤทธิ์, หลี่ คุนคุน, รัชฎากรณ์ ภู่ห้อย และ ชลธิชา จันทร์แสง

DANCE LEARNING MOTIVATION AMONG BROADCASTING AND HOSTING MAJORS: A STUDY AT SICHUAN UNIVERSITY OF MEDIA AND COMMUNICATIONS 468-485
Yancheng Dong

THE DEVELOPMENT GUIDELINES FOR STUDENTS' LEARNING STYLES IN QUFU FAREAST VOCATIONAL AND TECHNICAL COLLEGE, CHINA 486-501

Chen Jiayue, Nuttamon Punchatree, Wichian Intarasompun and Man Klaysuwan

FROM COURT INSTRUMENT TO CULTURAL REVIVAL: THE HISTORICAL EVOLUTION AND CONTEMPORARY RECONSTRUCTION OF "KONGHOU" 502-519

Jing Li and Palphol Rodloytuk

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มเครือข่ายท่าโพธิ์ศรีโนนสะอาด จังหวัดอุบลราชธานี 520-531

THE DEVELOPMENT OF SCIENCE LEARNING ACHIEVEMENT USING THE 5E INQUIRY-BASED LEARNING MODEL WITH SOCRATIC QUESTIONING TECHNIQUES FOR GRADE 6 STUDENTS IN THE THAPHOSINON SAAT SCHOOL NETWORK, UBON RATCHATHANI

สุนันทา บัวใหญ่, ระพิน ชูชื่น และ กนกวรรณ กุแก้ว

การพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคคลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี: เทศบาลนครปากเกร็ด 532-555

DEVELOPING INNOVATIVE THINKING SKILLS OF EMPLOYEES IN LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION WITH THAILAND'S GOOD GOVERNANCE AWARD : PAK KRET CITY

สุปัญญดา สุนทรนนธ์

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 556-575

THE RELATIONSHIPS BETWEEN INFORMATION TECHNOLOGY MANAGEMENT AND THE EFFECTIVENESS OF SCHOOL INFORMATION SYSTEM MANAGEMENT UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

กิตติวรรณ จันทร์ประสิทธิ์, วิรัตน์ ธรรมาภรณ์ และ หรรษา นิลวิเชียร

REFRAMING CHENGDU'S URBAN IMAGE ON TIKTOK IN THE SHORT VIDEOS ERA: THEMES, DIFFUSION AND ENHANCEMENT STRATEGIES 576-590

Minxi Wang and Somdech Rungsrisawat

THE DEVELOPMENT GUIDELINE FOR MENTAL HEALTH OF STUDENTS IN NANNING UNIVERSITY 591-605

Huang Naixin, Nuttamon Punchatree and Wichian Intarasompun

นิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง 606-621

THE POLITICAL ECOLOGY FOR PROMOTION OF TOURISM IN TRANG PROVINCE

ปองศักดิ์ ชอบทำกิจ, สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร และ สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา

การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 622-646

ACADEMIC ADMINISTRATION OF SMALL SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, ZONE 1

พงษ์ศักดิ์ อ่อนพฤกษ์ภูมิ, ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกุล และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม

A MARKETING STRATEGY ANALYSIS OF XIAOLONGKAN HOTPOT IN THAILAND 647-663

Wu Jiawei

THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHERS' DIGITAL LITERACY ABILITY AND TEACHING INNOVATION EFFECTIVENESS AT GUANGXI SECOND LIGHT INDUSTRY TECHNICIAN COLLEGE 664-681
Xu mingyu, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree

กระบวนการออกแบบสร้างสรรค์นาฏกรรมแบบมีส่วนร่วม เรื่อง สุวรรณหงส์ ตอน พราหมณ์เล็กพราหมณ์โต 682-699
THE CREATIVE DESIGN PROCESS IMMERSIVE DANCE SUWANNAHONG: THE EPISODE OF THE LITTLE BRAHMAN AND THE GREAT BRAHMAN
มะลิซ้อน โพนสาลี และ สุพรรณี บุญเพ็ง

ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี 700-717
COMMUNICATION SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF THE VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION, PATHUM THANI PROVINCE
สุกันยา โสมณวัฒน์, ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกุล และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม

การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล 718-731
APPLYING BUDDHIST PRINCIPLES TO ENHANCE EDUCATIONAL ADMINISTRATION QUALITY IN THE DIGITAL ERA
บุญยานุช สุขร่าง, พระภาวนามังคลาจารย์, พระอุดมวชิรโมลี (อนันต์ กุสลาลงฺกาโร), สมชัย ศรีนอก และ พระชยพล อุทโย (บุญถาวร)

COMMUNITY ENTERPRISES AND THE GRASSROOTS ECONOMY IN DRIVING COMMUNITY-BASED HEALTH TOURISM A CASE STUDY OF PHU TOK, BUENG KAN PROVINCE 732-753
Nattapon Boonjumnong, Ekasak Hengsuko and Chatchanok Hengsuko

อิทธิพลทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ กองกำกับการปฏิบัติอาชญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง 754-771

THE INFLUENCE OF FINANCIAL SKILLS ON RETIREMENT FINANCIAL PLANNING AMONG GOVERNMENT OFFICERS OF THE SPECIAL CRIME OPERATIONS SUB-DIVISION, IMMIGRATION BUREAU

จันทร์จิรา เชื้ออินทร์ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว

การพัฒนาระบบคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วยนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์ โรงพยาบาลควนขนุน จังหวัดพัทลุง 772-791

THE DEVELOPMENT OF SCREENING SYSTEM TUBERCULOSIS DISEASE BY USING INNOVATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN KHUANKHANUN HOSPITAL

พาพร รัตนรังษี และ จงวัฒน์ ชีวกุล

การส่งเสริมหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในทศชาติชาดกเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านคู(ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี 792-807

PROMOTION OF BUDDHIST PRINCIPLES THAT APPEAR IN THE DASAJATAKA FOR THE IMPROVEMENT OF THE QUALITY OF LIFE BAN KHU(YABI) COMMUNITY, YABISUBDISTRICT, NONG CHIK DISTRICT, PATTANI PROVINCE

พระปกรณ์เกียรติ พลวุฑฺโฒ (เรืองพุ่ม)

CULTURAL TRANSLATION AND MEDIA MISINTERPRETATION: A COMMUNICATION ART PERSPECTIVE FROM THAILAND 808-814

Qinghao Guo

THE DEVELOPMENT GUIDELINES OF USING INFORMATION TECHNOLOGY MANAGEMENT FOR TEACHERS IN NANNING UNIVERSITY, CHINA 815-829

Yang Xing, Nuttamon Punchatree and Wichian Intarasompun

THE INFLUENCE OF ISLAND TOURISM SAFETY ON SATISFACTION AND DESTINATION REVISIT INTENTION OF CHINESE TOURISTS IN KOH SAMUI, THAILAND 830-855

LianBao Huang, Yoksamon Jeaheng and Jeerati Poon-Ead

AN EXPLORATORY FACTOR ANALYSIS OF HIGHER EDUCATION'S ROLE IN REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF GUIZHOU 856-872

Xiaolin Ma, Poramatdha Chutimant and Thada Siththada

THE RELATIONSHIP BETWEEN CLASSROOM PARTICIPATION AND DIGITAL LITERACY OF LOGISTICS MAJORING STUDENTS IN LINYI UNIVERSITY 873-888

Xu Jingfei, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสระบุรี 889-906

MODEL OF PROMOTING HEALTH LITERACY FOR PREVENTION AND CONTROL SILICOSIS OF SUBDISTRICT HEALTH PROMOTION HOSPITAL IN SARABURI PROVINCE

วิสุทธิ์ สุกรินทร์ และ ธชย ภาโค

คุณภาพชีวิตการทำงานและความสมดุลชีวิตและงาน : การศึกษาเปรียบเทียบบุคลากร Generation X และ Generation Y ในองค์กรภาครัฐ 907-920

QUALITY OF WORK LIFE AND WORK-LIFE BALANCE: A COMPARATIVE STUDY OF GENERATION X AND GENERATION Y PERSONNEL IN A PUBLIC ORGANIZATION

เกษร จินดาวงค์ และ นัทนิชา โชติพิทยานนท์

สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 921-937

THE ADMINISTRATIVE COMPETENCIES OF SCHOOL EXECUTIVES AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF ACADEMIC ADMINISTRATION IN OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF LAMPANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

เจตพล นาปรัง และ วรรณากร พรประเสริฐ

กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีการรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง 938-953

THE CAMPAIGN STRATEGY FOR ELECTION: A CASE STUDY OF VOTING CAMPAIGN OF POLITICAL PARTIES IN TRANG PROVINCE

อนัญญา สวัสดิสาร, สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร และ สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา

ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง 954-968

COMMUNITY PARTICIPATION AND THE EFFECTIVENESS OF VILLAGE HEADMEN'S PERFORMANCE: A STUDY IN SAMKO DISTRICT, ANG THONG PROVINCE

ธนาเมศฐ์ อภิรัฐศิรนนท์ และ นัทนิชา โชติพิทยานนท์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ของลูกค้าเจเนอเรชั่นวาย 969-982

FACTORS INFLUENCING THE CHOICE OF ONLINE TRAVEL AGENCY APPLICATIONS AMONG CUSTOMERS OF GENERATION Y

กฤติยาณี มณีแสง, วราภรณ์ เต็มแก้ว และ จรียากรณ์ หวังศุภกิจโกศล

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน 983-998

A STUDY OF NEEDS ASSESSMENT IN ACADEMIC ADMINISTRATION OF TEACHERS IN HIGHLAND SCHOOLS IN REMOTE AREAS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAN

จารวี เขื่อนเพชร และ วรรณากร พรประเสริฐ

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลัก อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง 999-1012

FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF OPERATION OF BANKHAOLAK RAFTS COMMUNITY ENTERPRISE IN MUEANG TRANG DISTRICT, TRANG PROVINCE

พัชรี ศรีนาวา, เฉลิมศักดิ์ ตุ้มหิรัญ และ จินดา ขลิบทอง

ART EDUCATION MANAGEMENT SYSTEM FOR COLLEGE ADMINISTRATORS IN HEBEI PROVINCE 1013-1036

Yang Wang, Suttipong Boonphadung and Thada Siththada

ศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้บริการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ ในพื้นที่หมู่บ้านวังชะโด ตำบลวังพัฒนา อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1037-1049

A STUDY ON CONSUMER BEHAVIOR AND FACTORS INFLUENCING THE GROWTH TRENDS OF ONLINE CAMERA RENTAL BUSINESS IN WANG CHADO VILLAGE,WANG PHATTHANA SUBDISTRICT, BANG SAI DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ธันยชนก สุขแสวง, กชกร สุขสอาด, ณัฐสิรี พุกงาม และ นฤมล ตีระพัฒนเกียรติ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 1050-1065

THE TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND ITS EFFECT ON THE IMPLEMENTATION OF THE STUDENT SUPPORT SYSTEM IN SCHOOLS UNDER THE CHIANG MAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

แพรวพร หมื่นไธสง และ วรรณากร พรประเสริฐ

สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 1066-1076

THE OPERATING CONDITIONS ACCORDING TO THE STANDARDS OF THE OBEC'S MORAL SCHOOLS, GROUP 9, TRAIMIT. UNDER THE OFFICE OF THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA, PHITSANULOK, AREA 1

วีราวัลย์ ทองท้วม และ ณิรดา เวชญาลักษณ์

อุปกรณ์ตรวจสอบวงจรไฟฟ้าแรงต่ำภายในอาคาร โดยบันทึกข้อมูลและรายงานผลผ่านแอปพลิเคชัน 1077-1089

EQUIPMENT FOR MONITORING LOW-VOLTAGE ELECTRICAL CIRCUITS WITHIN BUILDING BY RECORDING DATA AND REPORTING RESULTS THROUGH AN APPLICATION

มนตรี สุขชุม, กิตติคม นนท์ประสาท, สมชาย สัมพันธ์ศรี, ปวิตรี อัตบุตร, ทรงพล เรืองกลิกรณ์, ธนากร หาญชนะ และ ศศิพร คงห้วยรอบ

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 1090-1104

CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS ACCORDING TO THE PERCEPTION OF TEACHERS IN THE PHAKHI NOPPHAWAT INTER- CAMPUS SCHOOL, OFFICE OF THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA, BANGKOK AREA 2

พัชรา ธรรมกุล และ ชุณวัฒน์ ปุงบางกระดี่

ปัญญาประดิษฐ์กับการปฏิรูปการบริหารความเสี่ยงอนุมัติสินเชื่อในระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ : แนวโน้ม โอกาส และความท้าทาย 1105-1123

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND THE REFORM OF CREDIT RISK MANAGEMENT IN THE THAI CREDIT UNION SYSTEM : TRENDS, OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

ภาณุภณ พสุชัยสกุล และ อรุณรุ่ง พวงระย้า

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจและการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQ ในประเทศไทย 1124-1141

A STUDY OF MARKETING MIX FACTORS AFFECTING THE PURCHASE DECISION OF SHOWER CREAMS AMONG THE LGBTQ COMMUNITY IN THAILAND

วัชรสิทธิ์ สระทองแยง และ อธิพันธ์ วรรณสุริยะ

ความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปีพุทธศักราช 2569 ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1142-1153

THE OPINION ABOUT GENERAL ELECTION IN 2026 OF THE PEOPLE IN THE A PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

ศิรดา คงดี

แนวทางการยกระดับประสิทธิภาพการสอนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจบริบททางสังคมการเมืองและความพร้อมในการปฏิบัติงานของนักเรียนนายสิบตำรวจ 1154-1168

GUIDELINES FOR ENHANCING TEACHING EFFICIENCY TO FOSTER SOCIO-POLITICAL CONTEXT UNDERSTANDING AND OPERATIONAL READINESS OF POLICE NON-COMMISSIONED OFFICER STUDENTS

สุกฤตา ภภาชลทิพย์, จุมพล สังขะเกตุ และ พนัญชัย ชื่นใจธรรม

การศึกษาผลกระทบของความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน แรงจูงใจในการออม และพฤติกรรมทางการเงินดิจิทัลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร 1169-1188

THE IMPACT OF FINANCIAL LITERACY, FINANCIAL ATTITUDES, SAVING MOTIVATIONS AND DIGITAL FINANCIAL BEHAVIOR ON FINANCIAL PLANNING BEHAVIOR AMONG THE WOEKING-AGE POPULATION IN BANGKOK

กีรติ คงสุพรศักดิ์, อธิพันธ์ วรรณสุริยะ, ปรมินทร์ โฆษิตกุลพร และ ชาญณรงค์ ชัยพัฒน์

พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนที่มีอายุ 18 – 30 ปี (GEN Z) ในจังหวัดสมุทรปราการ 1189-1202

VOTING BEHAVIOR OF PEOPLE AGED 18-30 (GENERATION Z) IN SAMUT PRAKAN PROVINCE

ธนิษฐา ร่มพดตาล

สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน 1203-1217

DIGITAL COMPETENCY OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING SCHOOL ADMINISTRATION UNDER SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE LAMPANG LAMPHUN

พิมพ์วิไล สุวรรณโน และ วรรณากร พรประเสริฐ

พัฒนาการสู่ความเป็นครู: การศึกษาเชิงธีมว่าด้วยการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกสอนในช่วงปฏิบัติการสอน 2 1218-1236

LEARNING TO TEACH: A THEMATIC ANALYSIS OF STUDENT TEACHERS' EXPERIENCES IN A TRANSITIONAL PHASE

วดาภรณ์ พูลผลอำนวย, ธิดารัตน์ สมานพันธ์, จำรัส มุ่งเป้ากลาง และ อนิรุทธิ์ สมเสาร์

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเพิ่มสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดศรีสุนทร (มิตรภาพ 15) อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต 1237-1252

THE APPLICATION OF THE IDDHIPADA PRINCIPLE TO ENHANCE THE COMPETENCY OF LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS AT WAT SRISUNTHON (MITTRAPHAP 15) SCHOOL, THALANG DISTRICT, PHUKET PROVINCE

พระดนุพล คุณากโร (ลุ้งส้าน)

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ ของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง 1253-1271

A DEVELOPMENT OF ACADEMIC ADMINISTRATION STRATEGIES TO ENHANCE ACADEMIC EXCELLENCE OF PRINCESS UBOLRATANA RAJAKANYA'S COLLEGE PHATTHALUNG SCHOOL

ภิรัญญา อินถิติ

กลวิธีการดัดแปลงวรรณคดีบทร้อยแก้วสู่บทละครรำ : กรณีศึกษาเรื่องกามนิต-วาสิฏฐี 1272-1285

STRATEGIES FOR ADAPTING PROSE LITERATURE INTO DANCE DRAMA SCRIPTS: A CASE STUDY OF KAMNIT–VASITTHI

ฉันท์ชนก พรมศิริกรรณ และ มาลินี อาชายุทธการ

ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 1286-1303

THE RELATIONSHIP BETWEEN GOOD CORPORATE GOVERNANCE AND RETURN ON EQUITY OF FOOD AND BEVERAGE COMPANIES LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

ณณิชากร กล้องแก้ว

การส่งเสริมหลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนวัดนางหลง ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง 1304-1319
PROMOTING THE FOUR TYPES OF MEDITATION BHAVANA IV FOR ENHANCING THE QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLYIN THE COMMUNITY OF WAT NANG LONG, KHAO CHAISON SUBDISTRICT, KHAO CHAISON DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE
พระอธิการภิญโญ ภูริปญโญ (ชูชนะ)

การจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1320-1338
ELECTION MANAGEMENT AND THE READINESS OF THE ELECTION COMMISSION AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF LOCAL ELECTIONS IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE
ชัยวัฒน์ ภาคีสิน, ธนกฤต โพธิ์เงิน และ วิทยา สุจริตธนารักษ์

ทักษะทางการเงิน การยอมรับเทคโนโลยี แรงจูงใจ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการลงทุนของประชากรแต่ละ Generation 1339-1363
FINANCIAL SKILLS ACCEPTANCE OF TECHNOLOGY AND INCENTIVES THAT AFFECT INVESTMENT BEHAVIOR OF EACH GENERATION OF THE POPULATION
จุภาพร เพ็งหยวก และ อธิพันธ์ วรรณสุริยะ

ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 1364-1383
INNOVATIVE THINKING SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS THAT AFFECTS TEACHER'S DEVELOPMENT OF LEARNING INNOVATIONS UNDER CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
ฐิติวุฒิ จุมปู และ วัชระ จตุพร

ทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 1384-1403

FUTURE SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS FOR ACADEMIC EXCELLENCE IN SCHOOLS IN THE NETWORK OF SCHOOLS IN NA JA LOEI DISTRICT UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 5

ลำไพ ศรีดาโคตร และ เมธาวี โชติชัยพงศ์

ความสัมพันธ์ของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับการบริหารจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมัน กรณีศึกษา กลุ่มผู้ประกอบการสถานีบริการน้ำมันในเขต กรุงเทพมหานคร 50 เขต 1404-1418

THE RELATIONSHIP BETWEEN SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDGS) AND QUALITY MANAGEMENT OF GAS STATIONS: A CASE STUDY OF GAS STATION OPERATORS ACROSS THE 50 DISTRICTS OF BANGKOK

ปรัษฐาชนม์ นิมากร และ วลัยพร รัตนเศรษฐ

ปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 1419-1433

COMMUNICATION FACTORS AFFECTING PUBLIC RELATIONS MEDIA EXPOSURE OF SRIBUA BAN SUBDISTRICT MUNICIPALITY, MUEANG LAMPHUN DISTRICT, LAMPHUN PROVINCE

เสาวณัฐ มูลสม, หฤทัย ปัญญาวุธตระกูล และ กานต์ บุญศิริ

ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของตำรวจ 1434-1446

ORGANIZATIONAL CULTURE FACTORS AFFECTING WORK-LIFE BALANCE AMONG POLICE OFFICERS

นิษฐา โชคคูหาพานิช

ภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม 1447-1463

THE 2 1 ST CENTURY LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE DIGITAL COMPETENCY OF TEACHERS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON PHANOM

คณึงนิตย์ พิลาอ่อน, อัครวัฒน์ บุปผาทวีศักดิ์ และ นาวี อุดร

ภาษากับสังคมวัฒนธรรมในวรรณกรรมท้องถิ่นสุรินทร์-ศรีสะเกษ 1464-1475

LANGUAGE AND SOCIO-CULTURE THROUGH THE LOCAL LITERATURES OF SURIN AND SISAKET

อรรถพล แสงทอง, โกวิทย์ พิมพวง และ เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา

รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดบึงกาฬ 1476-1492

A COMMUNITY-BASED HEALTH TOURISM MANAGEMENT MODEL BASED ON PHYSICAL ACTIVITY AND EXERCISE: A CASE STUDY OF CULTURAL TOURISM, BUENG KAN PROVINCE

เอกศักดิ์ เฮงสุโข และ อัษฎา ไตรเพิ่ม

รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพเพื่อลดน้ำหนักสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มตะวันตกที่มีภาวะอ้วน: กรณีการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ 1493-1506

A HEALTH BEHAVIOR PROMOTION MODEL FOR WEIGHT REDUCTION AMONG OBESE STUDENTS OF WESTERN RAJABHAT UNIVERSITY: A CASE STUDY OF IMPLEMENTATION OF HEALTH BEHAVIOR PROMOTION ACTIVITIES

ญษมณ ละทัยนิล และ ภณิชชา จงสุภางค์กุล

อิทธิพลของการตลาดเนื้อหาต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม 1507-1530

THE INFLUENCE OF CONTENT MARKETING ON CONSUMERS' ONLINE PURCHASE DECISIONS VIA THE TIKTOK APPLICATION IN NAKHON PHANOM PROVINCE

เพ็ญศรี รูวันมอม

ผลกระทบของภาษีตอบโต้ของสหรัฐอเมริกาต่อความสามารถในการแข่งขันของสินค้าส่งออกไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา 1531-1549

THE EFFECTS OF UNITED STATES RECIPROCAL TARIFFS ON THE COMPETITIVENESS OF THAI EXPORTS IN THE UNITED STATES MARKET

ศิริศักดิ์ พูลสวัสดิ์

พลเมืองดิจิทัลในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม: การสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อความเข้าใจและการสื่อสาร 1550-1566

DIGITAL CITIZENSHIP IN MULTICULTURAL CONTEXTS: DESIGNING LEARNING FOR UNDERSTANDING AND COMMUNICATION

พระสมพงษ์ ณฏฐิโก (เฒ่าเง้า), พระครูใบฎีกาธนู ธนวฑฺฒโน, กิตติศักดิ์ แท่งทอง, ปุณณภพ ชมชื่น และ โยธิน ไกรษร

THE ANALYSIS OF NARRATIVE STRUCTURE AND FILM LANGUAGE OF DENIS VILLENEUVE'S FILMS 1567-1584

Jinyang Li and Sorapong Wongtheerathorn

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 1585-1608

กระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม*

PROCESS OF PROVIDING ELDERLY ALLOWANCE SERVICES IN SAM PHRAN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

วิชิต บุญสนอง[1], มณี ชินณรงค์[2], จรินทร์ สวนแก้ว[3], กัณฐณา สนเจริญ[4] และ วิเชียร รุจิธำรงกุล[5]

Vichit Boonsanong[1], Manee Chinnarong[2], Charin Suankaew[3], Kamthana Sonsharoen[4] and Vichien Rujitamrongkul[5]

[1-5]คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

[1-5]Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding Author's Email: Toyipoon@gmail.com

วันที่รับบทความ : 4 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 11 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 13 กุมภาพันธ์ 2569

Received 4 February 2026; Revised 11 February 2026; Accepted 13 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ส่งผลต่อกระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างคือผู้ใช้บริการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 266 คน เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t และ One-way ANOVA และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD

Citation:

* วิชิต บุญสนอง, มณี ชินณรงค์, จรินทร์ สวนแก้ว, กัณฐณา สนเจริญ และ วิเชียร รุจิธำรงกุล. (2569). กระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1-24.

Vichit Boonsanong, Manee Chinnarong, Charin Suankaew, Kamthana Sonsharoen and Vichien Rujitamrongkul. (2026). Process Of Providing Elderly Allowance Services In Sam Phran District, Nakhon Pathom Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1-24.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพในการให้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ตามลำดับ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ส่งผลต่อกระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ขณะที่การจำแนกตามอายุ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่ได้รับเบี้ยยังชีพ พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) ผู้ใช้บริการมีข้อเสนอแนะสำคัญ ได้แก่ ควรจัดสรรเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงทุกราย มีการประชาสัมพันธ์กำหนดวันและระยะเวลาการจ่ายเงินให้ชัดเจน กำหนดวันและเวลาการจ่ายเงินให้แน่นอนและรวดเร็วมากขึ้น และควรพิจารณาปรับเพิ่มจำนวนเงินเบี้ยยังชีพให้เหมาะสมกับค่าครองชีพในปัจจุบัน

คำสำคัญ: กระบวนการ, การให้บริการ, เบี้ยยังชีพ, ผู้สูงอายุ, อำเภอสามพราน, จังหวัดนครปฐม

Abstract

This research objectives were (1) To study the process of providing elderly allowance services in Sam Phran District, Nakhon Pathom Province, (2) to study the relationship between variables affecting the process of providing elderly allowance services in Sam Phran District, Nakhon Pathom Province, and (3) to study the suggestions regarding the process of providing elderly allowance services in Sam Phran District, Nakhon Pathom Province. The sample consisted of 266 elderly allowance recipients in Sam Phran District, Nakhon Pathom Province. The research instrument was a questionnaire. Data was analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation, t-test, and One-way ANOVA, and pairwise comparisons using the LSD method.

The research results showed that: (1) the process of providing elderly allowance services in Sam Phran District, Nakhon Pathom Province, was found to be highly appropriate, overall. When considering each aspect, the quality of service had the highest mean, followed by the service provider, the service process and procedures, and the facilities, respectively, (2) the relationship between variables affecting the process of providing elderly allowance services in Sam Phran District, Nakhon Pathom Province, showed that personal factors categorized by gender, education level, and occupation did not differ significantly, both overall and in each aspect. While the classification by age, monthly income, and duration of receiving the allowance showed statistically significant differences, and (3) the suggestions from service users included: the allowance should be allocated equitably to all elderly individuals; clearer public announcements regarding payment dates and times should be provided; the payment schedule should be more definite and timely; and the amount of the allowance should be adjusted to reflect the current cost of living.

Keywords: Process, Service; Provision, Allowance, Elderly, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province

บทนำ

ปัจจุบันพบว่า ผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและคาดว่าจะสูงขึ้นอีกในทุก ๆ ปี ทำให้ประเทศไทยก้าวสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ส่งผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องมีมาตรการรองรับเพื่อ ลดผลกระทบต่อจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นในอนาคต โครงการสร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุเริ่มเป็นรูปธรรมในปี พ.ศ. 2535 จากแนวคิดของกรมประชาสงเคราะห์ (รัฐบาลสมัยนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีสองสมัย ระหว่างปี พ.ศ. 2535–2538 และ พ.ศ. 2540–2543) โดยรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน (เบี้ยยังชีพ) พ.ศ. 2536 เพื่อให้เงินช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน เดือนละ 200 บาท จึงนับเป็นจุดเริ่มต้นในการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้ “โครงการสร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุ” ต่อมาในปี พ.ศ. 2544–2545 จากนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของรัฐบาลตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ภารกิจโครงการสร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุ ได้ถูกถ่ายโอนไปยังกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและกรุงเทพมหานคร โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายโอนนั้น ยึดแนวทางปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน “เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ” ถือเป็นสวัสดิการสังคมประเภทหนึ่งที่รัฐบาลมีนโยบายจัดสรรให้กับผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นองค์กรขับเคลื่อนและมีบทบาทสำคัญในการบริการด้านสวัสดิการผู้สูงอายุอย่างเป็นทางการ (ชญาดา วัฒนะพานิช, 2563)

อำเภอสามพราน ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต อำเภอสามพราน ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2439 ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดนครปฐม มีพื้นที่ 249,347 ตางรางกิโลเมตร อาณาเขต ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอนครชัยศรี และ อำเภอพุทธมณฑล ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอบ้านแพ้ว และอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตตลิ่งชัน เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร อำเภอสามพรานแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 ตำบล 137 หมู่บ้าน (สำนักงานเกษตรอำเภอสามพราน, 2567) สำหรับการบริหารราชการท้องถิ่น ประกอบด้วย เทศบาล 6 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 11 แห่ง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส ซึ่งได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 (10) ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 4 แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ข้อ (1) สงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเอง ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุให้เป็นไปตามมาตรฐาน

ที่กำหนด เพื่อให้คุณภาพและประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการและการให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ผู้สูงอายุเป็นมาตรฐานเดียวกัน (พระครูปลัดประวิทย์ วรธมฺโม, 2565)

อย่างไรก็ตาม แม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จะให้ความสำคัญและเล็งเห็นในการดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุในทุกกระบวนการแล้วนั้น ก็ยังประสบปัญหาในการนำนโยบายเบี้ยยังชีพไปปฏิบัติ กล่าวคือ การยืนยันตัวตนเพื่อขอรับเบี้ยยังชีพ และการจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุผ่านธนาคาร อีกทั้งปัญหาสำคัญคือ ผู้สูงอายุรับเบี้ยยังชีพผ่านทางบัญชีธนาคาร แต่ไม่สามารถตรวจสอบและถอนเงินออกจากบัญชีด้วยตนเอง เนื่องจากต้องมีการเดินทาง (วรพัชร สุชาติพิมลธร, 2566) จากกรณีปัญหาการจ่ายเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีสิทธิรับเงินเบี้ยยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมา ส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องและความรวดเร็วในการเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และทำให้ไม่ได้รับการจัดสรรสวัสดิการอย่างถูกต้องและเป็นธรรม (สกุลรัตน์ นาคอนุเคราะห์, 2563)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาเรื่องกระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เนื่องจากการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นสวัสดิการสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงด้านรายได้และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แต่ในทางปฏิบัติยังพบอุปสรรคหลายประการ เช่น การยืนยันตัวตน การจ่ายเงินผ่านบัญชีธนาคาร การเข้าถึงบริการของผู้สูงอายุบางกลุ่ม และความล่าช้าในการเบิกจ่าย ทำให้ผู้สูงอายุบางรายไม่ได้รับสวัสดิการอย่างเต็มที่และไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด การศึกษาเรื่องนี้จึงมีความสำคัญในการวิเคราะห์และปรับปรุงกระบวนการให้บริการ ให้เกิดความต่อเนื่อง ถูกต้อง และเป็นธรรม สอดคล้องกับมาตรฐานสวัสดิการผู้สูงอายุ อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนานโยบายและแนวทางปฏิบัติสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ส่งผลต่อกระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

วัยสูงอายุจัดเป็นวัยที่อยู่ในระยะสุดท้ายของชีวิต ลักษณะและพัฒนาการในวัยนี้จะตรงข้ามกับวัยเด็ก คือมีแต่ความเสื่อมโทรมและสึกหรอ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป จึงเป็นการยากที่จะกำหนดว่าบุคคลใดอยู่ในวัยสูงอายุ เกณฑ์ที่สังคมจะกำหนดว่าบุคคลใดเป็นผู้สูงอายุนั้น จะแตกต่างกันไปตามสภาพสังคม ซึ่งได้มีผู้ให้นิยามเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ เช่น Hall (1976) ได้แบ่งการสูงอายุของบุคคลออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) การสูงอายุตามวัย (Chronological Aging) หมายถึง การสูงอายุตามปีปฏิทิน โดยการนับจากปีที่เกิดเป็นต้นไป และบอกได้ทันทีว่าใครมีอายุมากน้อยเพียงใด 2) การสูงอายุตามสภาพร่างกาย (Biological Aging) เป็นการพิจารณาการสูงอายุจากสภาพร่างกายและสรีระของบุคคลที่เปลี่ยนไปเมื่อมีอายุเพิ่มขึ้น เนื่องจากประสิทธิภาพการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายลดน้อยลง เป็นผลมาจากความเสื่อมโทรมตามกระบวนการสูงอายุ ซึ่งเป็นไปตามอายุขัยของแต่ละบุคคล 3) การสูงอายุตามสภาพจิตใจ (Psychological Aging) เป็นการเปลี่ยนแปลงในหน้าที่การรับรู้ แนวความคิด ความจำ การเรียนรู้ เชาว์ปัญญา และลักษณะบุคลิกภาพที่ปรากฏในระยะต่าง ๆ ของชีวิตแต่ละคนที่มีอายุเพิ่มขึ้น และ 4) การสูงอายุตามสภาพสังคม (Sociological Aging) เป็นการเปลี่ยนแปลงในบทบาท หน้าที่ และสถานภาพของบุคคลในระบบสังคม รวมทั้งความคาดหวังของสังคมต่อบุคคลนั้นซึ่งเกี่ยวกับอายุ การแสดงออกตามคุณค่าและความต้องการของสังคม

แบบจำลองความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model)

Rosenstock (1974) ได้สรุปองค์ประกอบพื้นฐานของแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพไว้ คือ การรับรู้ของบุคคลและแรงจูงใจ การที่บุคคลจะมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงจากการเป็นโรค เขาจะต้องมีความเชื่อว่า (1) เขามีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค (2) โรคนั้นมีความรุนแรงและมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและ (3) การปฏิบัตินั้นจะเกิดผลดีในการลดโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคหรือช่วยลดความรุนแรงแรงโรค โดยไม่มีอุปสรรคทางด้านจิตวิทยามาเกี่ยวข้อง เช่น ค่าใช้จ่าย ความสะดวก ความเจ็บปวด ความอาย ต่อมา Becker และคณะ (1975) ได้ปรับปรุง

แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพเพื่อใช้อธิบายและทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคของบุคคล โดยเพิ่มปัจจัยร่วม (modifying factor) และปัจจัยสิ่งชักนำที่ก่อให้เกิดการปฏิบัติ (cues to action) ซึ่งเป็นปัจจัยที่นอกเหนือจากการรับรู้ของบุคคลที่พบว่ามีอิทธิพลต่อการป้องกันโรค ภายหลังจากการนำเอาแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพมาอธิบายพฤติกรรมการป้องกันโรคจนเป็นที่ยอมรับแล้ว Becker จึงได้นำมาปรับปรุงใช้ในการอธิบายและทำนายพฤติกรรมของผู้ป่วย เพื่อที่จะอธิบายให้ครอบคลุมถึงทั้งผู้ที่เจ็บป่วยและผู้ที่สุขภาพดี แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพของ Becker มีองค์ประกอบดังนี้ 1) การรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค (Perceived Susceptibility) 2) การรับรู้ถึงความรุนแรงของโรค (Perceived Severity) 3) การรับรู้ถึงประโยชน์ของการรักษาและการป้องกันโรค (Perceived Benefits) 4) การรับรู้ต่ออุปสรรค (Perceived Barriers) 5) แรงจูงใจด้านสุขภาพ (Health Motivation) และ 6) ปัจจัยร่วม (Modifying Factors)

แนวคิดเกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อการบริหารจัดการการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ อาจได้แก่ ปัจจัยต่าง ๆงต่อไปนี้ (สมจิต หนุเจริญกุล, 2557) 1) ปัจจัยส่วนตัว เช่น ความแตกต่างทางด้านอายุและเพศ อาจมีผลทำให้มีผลต่อความสามารถในการดูแลตนเองแตกต่างกัน เพราะผู้ที่มีอายุมากจะมีความสามารถในการดูแลตนเองน้อยลง หรือหญิงมีความสามารถในการดูแลตนเองน้อยกว่าชาย 2) ปัจจัยครอบครัว เช่น จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ของครอบครัว อาจมีผลต่อความสามารถในการดูแลตนเองแตกต่างกัน เช่น จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มากเกินไป หรือรายได้ต่ำเกินไป อาจทำให้ครอบครัวขาดความสามารถเลี้ยงดูตัวเองได้อย่างเพียงพอ ส่งผลต่อการไม่เอาใจใส่ต่อการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ หรือผู้สูงอายุต้องเป็นภาระในการเลี้ยงดูตนเองจนกระ ทั่งไม่มีเวลาดูแลสุขภาพตนเองอย่างดีพอได้ 3) ปัจจัยสุขภาพ เช่น การมีโรคประจำตัวต่าง ๆ อาจเป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญต่อความ สามารถในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ และ 4) ปัจจัยระบบการบริการสุขภาพ เช่น การไม่ได้รับการติดต่อดูแลเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข แพทย์ พยาบาล อาจทำให้ผู้สูงอายุขาดระบบสนับสนุน และให้ความรู้ในเรื่องการดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง

แนวทางการบริหารจัดการด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ

แนวทางการบริหารจัดการด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุครอบคลุมการดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วย การพึ่งพาระบบบริการสุขภาพและเครือข่ายทางสังคม การจัดการด้านรายได้และการทำงานหลังเกษียณ การดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม เพื่อลดความเสี่ยงและส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยมีกรอบแนวคิดสำคัญที่ใช้อธิบายพฤติกรรมการดูแลตนเอง ได้แก่ แนวคิดความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model) ของ Hochbaum และ Rosenstock ซึ่งพัฒนาโดย Becker และคณะ แนวคิดการอธิบายความเจ็บป่วย (Explanatory Model of Illness) ของ Kleinman และทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Knowles) (ชูศักดิ์ เวชแพศย์, 2558; สุรกุล เจนอบรม, 2554; สมจิตร หนุเจริญกุล, 2557)

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมุ่งที่จะศึกษากระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 26,474 คน ข้อมูล ณ เดือน มกราคม 2569 (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2569) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุที่มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพ จำนวน 266 คน คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการของ Taro Yamane (1973) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีการตารางเลขสุ่ม (Random Number Method)

เครื่องมือวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนตามวัตถุประสงค์การวิจัย การทดสอบคุณภาพเครื่องมือเริ่มจากการนำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม ซึ่งข้อคำถามที่มีค่าระหว่าง 0.60-1.00 ถือว่ามีความเหมาะสมและ

สามารถนำไปใช้ได้ จากนั้น นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา โดยได้ค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป แสดงว่าแบบสอบถามมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยได้

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามให้ผู้สูงอายุ 266 คน ผ่านตัวแทน จากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ และลงรหัสข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปและระดับความคิดเห็น และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่า t เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สำหรับการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มมากกว่า 2 กลุ่ม โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และเมื่อพบความแตกต่างจะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD

ผลการวิจัย

1. กระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมกระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพในการให้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.81, S.D. = 0.66) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ($\bar{X}$ = 3.70, S.D. = 0.74) ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{X}$ = 3.65, S.D. = 0.65) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.61) ตามลำดับ ซึ่งทุกด้านมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทั้งหมด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมทุกด้าน (n = 266)

กระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความเหมาะสมของกระบวนการ
1. ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ	3.65	0.65	มาก
2. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	3.70	0.74	มาก
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.57	0.61	มาก
4. ด้านคุณภาพในการให้บริการ	3.81	0.66	มาก
รวม	**3.71**	0**.63**	**มาก**

1.1 ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.65, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้รับบริการได้รับเบี้ยยังชีพครบถ้วนตรงตามจำนวนที่กำหนด ($\bar{x}$ = 3.75, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ ผู้รับบริการได้รับเบี้ยยังชีพภายในระยะเวลาที่กำหนด ($\bar{x}$ = 3.71, S.D. = 0.69) และเอกสารที่ใช้ประกอบการให้บริการมีความเหมาะสมและครบถ้วน ($\bar{x}$ = 3.69, S.D. = 0.73) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การให้บริการดำเนินไปอย่างรวดเร็วและมีความคล่องตัว ($\bar{x}$ = 3.51, S.D. = 0.74) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ (n = 266)

ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความเหมาะสมของกระบวนการ
1. ขั้นตอนการดำเนินงานมีความเป็นระบบและไม่ยุ่งยากซับซ้อน	3.61	0.76	มาก
2. มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	3.59	0.68	มาก
3. การให้บริการดำเนินไปอย่างรวดเร็วและมีความคล่องตัว	3.51	0.74	มาก
4. จัดให้มีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำและชี้แจงเมื่อผู้รับบริการมีข้อสงสัย	3.56	0.87	มาก
5. เอกสารที่ใช้ประกอบการให้บริการมีความเหมาะสมและครบถ้วน	3.69	0.73	มาก
6. ผู้รับบริการได้รับเบี้ยยังชีพภายในระยะเวลาที่กำหนด	3.71	0.69	มาก
7. ผู้รับบริการได้รับเบี้ยยังชีพครบถ้วนตรงตามจำนวนที่กำหนด	3.75	0.66	มาก
รวม	**3.65**	**0.65**	**มาก**

1.2 ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.70, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสมัครใจ มีอัธยาศัยไมตรีและใช้ถ้อยคำสุภาพเหมาะสม ($\bar{x}$ = 3.78, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจในความต้องการและปัญหาของผู้รับบริการ ($\bar{x}$ = 3.75, S.D. = 0.66) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ

ที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในกรณีที่เอกสารยังไม่ครบถ้วน ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.80) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ (n = 266)

ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสมของกระบวนการ
1. เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจในความต้องการและปัญหาของผู้รับบริการ	3.75	0.66	มาก
2. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสมัครใจ มีอัธยาศัยไมตรี และใช้ถ้อยคำสุภาพเหมาะสม	3.78	0.68	มาก
3. การให้บริการเป็นไปด้วยความเสมอภาค และไม่เลือกปฏิบัติ	3.71	0.67	มาก
4. เจ้าหน้าที่มีความรู้และความสามารถในการให้คำแนะนำและให้บริการแก่ผู้รับบริการ	3.71	0.69	มาก
5. เจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในกรณีที่เอกสารยังไม่ครบถ้วน	3.57	0.80	มาก
6. เปิดโอกาสให้ผู้รับบริการสามารถแสดงความคิดเห็นหรือซักถามข้อมูลเพิ่มเติมได้อย่างเหมาะสม	3.59	0.68	มาก
รวม	**3.70**	**0.74**	**มาก**

1.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานที่ให้บริการมีความสะอาดและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยเหมาะสมต่อการให้บริการ ($\bar{X}$ = 3.70, S.D. = 0.74) รองลงมาคือ สถานที่ให้บริการมีระบบแสงสว่างที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการให้บริการ ($\bar{X}$ = 3.69, S.D. = 0.73) และข้อมูลของผู้รับบริการมีความถูกต้อง ครบถ้วน และมีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน

อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 0.76) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการให้บริการมีความพร้อมและมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 3.56, S.D. = 0.86) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (n = 266)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสมของกระบวนการ
1. สถานที่ให้บริการมีความสะอาดและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยเหมาะสมต่อการให้บริการ	3.70	0.74	มาก
2. สถานที่ให้บริการมีระบบแสงสว่างที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการให้บริการ	3.69	0.73	มาก
3. อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการให้บริการมีความพร้อมและมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน	3.56	0.86	มาก
4. มีการจัดเตรียมเอกสารที่แสดงรายละเอียดและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการอย่างครบถ้วน	3.59	0.68	มาก
5. ข้อมูลของผู้รับบริการมีความถูกต้อง ครบถ้วนและมีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ	3.61	0.76	มาก
รวม	**3.57**	**0.61**	**มาก**

1.4 ด้านคุณภาพในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.81, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดสรรเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุเป็นไปอย่างทั่วถึงและไม่ตกหล่น ($\bar{X}$= 3.87, S.D. = 0.67) รองลงมาคือ ผู้สูงอายุมีระดับความพึงพอใจต่อการได้รับเบี้ยยังชีพอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. = 0.63) และผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งด้านสุขภาพร่างกายและด้านสุขภาพจิต ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.68) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้สูงอายุได้รับการจัดสรรเบี้ยยังชีพอย่างครอบคลุมและทั่วถึง และมีการดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุภายในระยะเวลาที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x}$ = 3.77, S.D. = 0.68 และ 0.73 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านคุณภาพในการให้บริการ (n = 266)

ด้านคุณภาพในการให้บริการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความเหมาะสมของกระบวนการ
1. ผู้สูงอายุได้รับการจัดสรรเบี้ยยังชีพอย่างครอบคลุมและทั่วถึง	3.77	0.68	มาก
2. มีการดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุภายในระยะเวลาที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ	3.77	0.73	มาก
3. การจัดสรรเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุเป็นไปอย่างทั่วถึงและไม่ตกหล่น	3.87	0.67	มาก
4. ผู้สูงอายุมีระดับความพึงพอใจต่อการได้รับเบี้ยยังชีพอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม	3.84	0.63	มาก
5. ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งด้านสุขภาพร่างกายและด้านสุขภาพจิต	3.78	0.68	มาก
รวม	**3.81**	**0.66**	**มาก**

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ส่งผลต่อกระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

2.1 ผู้ใช้บริการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศ พบว่า เพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเหมาะสมของกระบวนการ ทั้งในภาพรวมและรายละเอียดทั้ง 4 ด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ผู้ใช้บริการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ พบว่า ในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 และรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือ

ด้าน กระบวนการขั้นตอนการให้บริการ และ ด้านคุณภาพในการให้บริการ ไม่มีความแตกต่าง ส่วนด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

2.3 ผู้ใช้บริการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ในภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ไม่มีความแตกต่าง ยกเว้นด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

2.4 ผู้ใช้บริการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอาชีพพบว่า ในภาพรวม และรายด้านทั้ง 4 ด้านไม่มีความแตกต่างกัน ยกเว้นด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

2.5 ผู้ใช้บริการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า ในภาพรวม และรายด้านทั้ง 4 ด้านมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

2.6 ผู้ใช้บริการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามระยะเวลาที่ได้รับเบี้ยยังชีพ พบว่า ในภาพรวม และรายด้านทั้ง 4 ด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ยกเว้นด้านสิ่งอำนวยความสะดวกไม่มีความแตกต่าง

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ใช้บริการที่รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีข้อเสนอแนะที่พบมากที่สุดในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านกระบวนการขั้นตอนในการบริการ เห็นควรให้มีการจัดสรรเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงทุกราย จำนวน 46 คน ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ควรมีการประชาสัมพันธ์กำหนดวันและระยะเวลาการจ่ายเงินในแต่ละเดือนให้ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนรับทราบตรงกัน จำนวน 35 คน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรกำหนดวันและเวลาการจ่ายเงินให้แน่นอนและรวดเร็วยิ่งขึ้น จำนวน 23 คน และด้านคุณภาพในการให้บริการ มีข้อเสนอให้ปรับเพิ่มจำนวนเงินเบี้ยยังชีพเป็นอัตราเดือนละ 1,000 บาท หรือมากกว่าที่ได้รับอยู่ในปัจจุบัน จำนวน 25 คน

อภิปรายผล

1. จากการศึกษากระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวม และรายด้านทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

ผลการศึกษาด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยประเด็นที่ผู้รับบริการให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ การได้รับเบี้ยยังชีพครบถ้วนตรงตามจำนวน และการได้รับเบี้ยยังชีพภายในระยะเวลาที่กำหนด แสดงให้เห็นถึงความถูกต้องและความตรงต่อเวลาในการดำเนินงาน แต่ในประเด็นด้านความรวดเร็วและความคล่องตัวในการให้บริการยังเป็นจุดที่มีความเหมาะสมน้อยกว่าประเด็นอื่น ซึ่งแสดงถึงข้อจำกัดด้านขั้นตอนการปฏิบัติงานหรือภาระงานของเจ้าหน้าที่ที่ยังส่งผลต่อความสะดวกของผู้รับบริการ สอดคล้องกับการศึกษาของ กานตรัตน์ รูปขจร (2567) ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการให้บริการสวัสดิการสังคมเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลงิ้วราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการให้บริการสวัสดิการสังคมเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลงิ้วราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านกระบวนการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และด้านเจ้าหน้าที่ และสอดคล้องกับการศึกษาของพร้อมขวัญ แก่นไชย (2565) ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการให้บริการเบี้ยยังชีพของเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษา กระบวนการให้บริการเบี้ยยังชีพของเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าเจ้าหน้าที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ โดยเฉพาะในด้านมารยาท ความสุภาพ และความมีอัธยาศัยไมตรี รวมถึงความเข้าใจในความต้องการและปัญหาของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ แต่ในประเด็นด้านการให้ความช่วยเหลือในกรณีที่เอกสารยังไม่ครบถ้วนมีระดับความเหมาะสมน้อยกว่าประเด็นอื่น แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการอำนวยความสะดวกและการให้คำแนะนำแก่ผู้รับบริการ เพื่อช่วยลดอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ของ

ผู้สูงอายุ สอดคล้องกับการศึกษาของ แพรวา พึ่งงาม (2565) ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการให้บริการการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพของเทศบาลตำบล ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการให้บริการการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพของเทศบาลตำบล ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้สูงอายุมีความพึงพอใจด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่มากกว่าด้านอื่น ๆ และสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐฐิตา อุดมผล (2566) ทำการวิจัยเรื่องคุณภาพการให้บริการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่า ระดับคุณภาพการให้บริการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา โดยรวมพบว่า ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน เมื่อแยกระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากที่สุด คือ ด้านเจ้าหน้าที่ให้บริการ

ผลการศึกษาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบให้ความสำคัญกับความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และระบบแสงสว่างของสถานที่ให้บริการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่เอื้อต่อการรับบริการของผู้สูงอายุ รวมทั้งความถูกต้องและความเป็นปัจจุบันของข้อมูลผู้รับบริการ แต่ในประเด็นด้านความพร้อมและประสิทธิภาพของอุปกรณ์และเครื่องมือยังมีความเหมาะสมน้อยกว่าด้านอื่น ซึ่งแสดงถึงความจำเป็นในการพัฒนาและปรับปรุงทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ให้สอดคล้องกับภารกิจการให้บริการมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ตุลธร นวลชาติ (2566) ทำการวิจัยเรื่องการจัดสวัสดิการการเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษา พบว่า การจัดสวัสดิการการเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายขั้นตอน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกขั้นตอน และสอดคล้องกับการศึกษาของ ชลิดา กันหาลิลา (2567) ทำการวิจัยเรื่องการนำนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา กรณีศึกษาเทศบาลเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า การนำนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา การนำนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปปฏิบัติจะถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง โดยมี

เจ้าหน้าที่สวัสดิการสังคมเป็นผู้ดูแลการจัดสรรงบประมาณการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยเฉพาะสำนักงานเทศบาลเมืองเป็นสถานที่ขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาด้านคุณภาพในการให้บริการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับความเหมาะสมมากเป็นอันดับแรกเมื่อเทียบกับด้านอื่น ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าการจัดสรรเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุเป็นไปอย่างครอบคลุมและทั่วถึง ส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดความพึงพอใจและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ แต่ในประเด็นด้านความสม่ำเสมอในการจ่ายเบี้ยยังชีพและความครอบคลุมในการจัดสรรยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการให้ความสำคัญเพิ่มเติม เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและสามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้สูงอายุในระยะยาว สอดคล้องกับการศึกษาของ ธราธร กิจรังสรรค์ (2565) ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลธรรมศาลาอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลธรรมศาลาอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า คุณภาพในการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาอำพล สมฺปนฺนพโล (มูระคา) (2564) ทำการวิจัยเรื่องคุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และตามหลักคุณภาพการให้บริการงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับกระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ปัจจัยด้านเพศไม่ส่งผลให้ความคิดเห็นต่อระดับความเหมาะสมของกระบวนการให้บริการแตกต่างกัน ทั้งในภาพรวมและในรายละเอียดทั้ง 4 ด้าน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า การให้บริการมีลักษณะเป็นมาตรฐานและมีความเสมอภาคต่อผู้รับบริการทุกเพศ สอดคล้องกับการศึกษาของ ธราธร กิจรังสรรค์ (2565) ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลธรรมศาลาอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกัน มีความพึงพอใจของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลธรรมศาลาอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ กานตรัตน์ รูปขจร (2567) ผลการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการให้บริการสวัสดิการสังคมเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลงิ้วราย อำเภอตะพานหิน

จังหวัดพิจิตร พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการสวัสดิการสังคมเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลงิ้วราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านอายุ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่ได้รับเบี้ยยังชีพมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของผู้รับบริการอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าลักษณะพื้นฐานและประสบการณ์ในการรับบริการมีผลต่อการรับรู้คุณภาพและความเหมาะสมของการให้บริการในบางด้าน สอดคล้องกับการศึกษาของ พร้อมขวัญ แก่นไชย (2565) ผลการเปรียบเทียบกระบวนการให้บริการเบี้ยยังชีพของเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกระบวนการให้บริการเบี้ยยังชีพของเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ผลการศึกษายัง พบว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษาและอาชีพโดยภาพรวมไม่ส่งผลให้ความคิดเห็นต่อกระบวนการให้บริการแตกต่างกัน ยกเว้นบางด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ซึ่งมีความแตกต่างในบางกลุ่ม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าความคาดหวังและประสบการณ์ของผู้รับบริการในแต่ละกลุ่มอาจแตกต่างกัน โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกและการปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ สอดคล้องกับการศึกษาของ แพรวา พึ่งงาม (2565) สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพของเทศบาลตำบล ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการแตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้รับบริการส่วนใหญ่ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาการดำเนินงานในหลายประเด็นสำคัญ โดยเฉพาะการจัดสรรเบี้ยยังชีพให้มีความครอบคลุมและทั่วถึงแก่ผู้สูงอายุทุกคนอย่างเท่าเทียม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุความคาดหวังต่อความเป็นธรรมและความเสมอภาคในการให้บริการภาครัฐ นอกจากนี้ผู้รับบริการยังให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์กำหนดวันและระยะเวลาการจ่ายเงินให้มีความชัดเจน เพื่อให้สามารถเตรียมความพร้อมและเข้ารับบริการได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนความต้องการให้การกำหนดวันและเวลาการจ่ายเงินมีความแน่นอนและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น อันจะช่วยลดความไม่สะดวกและภาระในการเดินทางของผู้สูงอายุ ขณะเดียวกัน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับเพิ่มอัตราเบี้ยยังชีพสะท้อนให้เห็นถึงความกังวลด้านค่าครองชีพและความ

เพียงพอของรายได้ในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาคุณภาพการให้บริการมิได้จำกัดอยู่เพียงด้านกระบวนการและการบริหารจัดการเท่านั้น หากแต่ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของนโยบายด้านสวัสดิการและระดับผลประโยชน์ที่ผู้สูงอายุได้รับด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ ชลิดา กันหาลิลา (2567 ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะ การจัดสรรเงินงบประมาณที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาของ ตุลธร นวลชาติ (2566) ผลการศึกษาพบว่า ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการการเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้สูงอายุ เสนอให้มีการจัดการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง ควรมีการทบทวนและกลั่นกรองรายชื่อผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ให้ถูกต้องครบถ้วน ก่อนนำเสนอเพื่อพิจารณาในที่ประชุมระดับท้องถิ่น รวมทั้งพิจารณาปรับอัตราเบี้ยยังชีพให้สอดคล้องกับสภาพค่าครองชีพในปัจจุบัน และสอดคล้องกับการศึกษาของ ธราธร กิจรังสรรค์ (2565) ข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการให้บริการของเทศบาลตำบลธรรมศาลาอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอว่า ควรมีการจัดสรรและจ่ายเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม กำหนดวันและระยะเวลาการจ่ายเงินในแต่ละเดือนให้ชัดเจนและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบตรงกัน

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการทั้งด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ สิ่งอำนวยความสะดวก และคุณภาพการให้บริการ โดยกระบวนการที่มีความถูกต้องครบถ้วนและการจ่ายเบี้ยยังชีพตรงตามระยะเวลาที่กำหนดเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้สูงอายุ ขณะเดียวกัน เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสามพรานมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการรับรู้เชิงบวกจากการให้บริการด้วยอัธยาศัย ความเข้าใจในบริบทของผู้สูงอายุ และการให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดสภาพแวดล้อมของสถานที่ให้บริการให้มีความสะอาด เป็นระเบียบ และมีอุปกรณ์พร้อมใช้งาน มีส่วนช่วยลดข้อจำกัดในการเข้ารับบริการของผู้สูงอายุในพื้นที่ ส่วนด้านคุณภาพการให้บริการชี้ให้เห็นว่าความทั่วถึง ความเป็นธรรม และ

ผลลัพธ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เป็นหัวใจสำคัญของการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น ดังแสดงตามแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการในการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านคุณภาพในการให้บริการ แต่จากการศึกษายังมีประเด็นบางด้านที่ผู้ใช้บริการเห็นควรได้รับการปรับปรุงเพื่อให้การให้บริการมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ดียิ่งขึ้น **1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย** 1.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบควรพัฒนากระบวนการให้บริการให้มีความรวดเร็วและคล่องตัวยิ่งขึ้น เพื่อลดระยะเวลารอคอยของผู้สูงอายุ 1.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบควรพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ด้านการให้คำแนะนำและการอำนวยความสะดวก

ในกรณีเอกสารไม่ครบถ้วน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงบริการ 1.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบควรปรับปรุงและจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือที่มีความพร้อมและทันสมัย เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 1.4 หน่วยงานที่รับผิดชอบควรกำหนดวันและเวลาการจ่ายเบี้ยยังชีพให้ชัดเจนและมีความสม่ำเสมอ พร้อมประชาสัมพันธ์ให้ผู้รับบริการทราบอย่างทั่วถึง 1.5 รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาทบทวนอัตราเบี้ยยังชีพให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและค่าครองชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ **2. ข้อเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังพื้นที่อื่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่ง เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการให้บริการในบริบทที่แตกต่างกัน 2.2 ควรศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการ 2.3 ควรนำตัวแปรด้านความพึงพอใจและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมาใช้ในการวิเคราะห์เพิ่มเติม เพื่อสะท้อนผลลัพธ์ของนโยบายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น 2.4 ควรศึกษาผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีหรือระบบดิจิทัลในการจ่ายเบี้ยยังชีพ เพื่อพัฒนารูปแบบการให้บริการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2569). *รายงานข้อมูลผู้สูงอายุอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม*. นนทบุรี: กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ.

กานตรัตน์ รูปขจร. (2567). ประสิทธิภาพการให้บริการสวัสดิการสังคมเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลงิ้วราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชญาดา วัฒนะพานิช. (2563). การศึกษากระบวนการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชลิดา กันหาลิลา. (2567). การนำนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา กรณีศึกษา : เทศบาลเมือง จังหวัดนครราชสีมา. *ชัยภูมิปริทรรศน์*, 7(1), 91-102.

ชูศักดิ์ เวชแพศย์. (2558). *สรีรวิทยาของการออกกำลังกาย.* กรุงเทพฯ: ธรรกมลการพิมพ์.

ณัฐฐิตา อุดมผล. (2566). คุณภาพการให้บริการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.* มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ตุลธร นวลชาติ. (2566). การจัดสวัสดิการการเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธราธร กิจรังสรรค์. (2565). ความพึงพอใจของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลธรรมศาลาอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.* มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

พระครูปลัดประวิทย์ วรธมฺโม. (2565). ปัจจัยด้านสวัสดิการสังคมที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสามพราน จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 16(3), 354-369.

พระมหาอำพล สมฺปนฺนพโล (มูระคา). (2564). คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(2), 71- 82.

พร้อมขวัญ แก่นไชย. (2565). กระบวนการให้บริการเบี้ยยังชีพของเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง.* มหาวิทยาลัยสยาม.

แพรวา พึ่งงาม. (2565). ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการให้บริการการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพของเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วรพัชร สุชาติพิมลธร. (2566). การนำนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปปฏิบัติ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเทพราช จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมจิตร หนุเจริญกุล. (2557). *การพยาบาลทางอายุรศาสตร์ เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.

สกุลรัตน์ นาคอนุเคราะห์. (2563). ประสิทธิภาพการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากการดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคม (e-payment) กรณีศึกษา อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับผู้บริหาร.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานเกษตรอำเภอสามพราน. (2567). *ข้อมูลสภาพทั่วไปของอำเภอสามพราน*. นครปฐม: สำนักงานเกษตรอำเภอสามพราน.

สุรกุล เจนอบรม. (2554). *วิทยาการผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ มหาวิทยาลัย.

Rosenstock M. (1974). Historical origins of the health belief model. *Health Education, Monographs*, 2(4), 328-335.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตชลบุรี 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง*

GUIDELINES FOR THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGY IN SECONDARY SCHOOL MANAGEMENT UNDER THE CHONBURI 3 EDUCATIONAL SERVICE AREA CONSORTIUM, OFFICE OF THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA CHONBURI RAYONG

โสรยา ลาภขจรกิจ[1] และ นิพิฐพนธ์ สนิทเหลือ[2]

Soraya Lapkajornkit[1] and Nipitpholt Sanitlou[2]

[1-2]สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปะศาสตร์

สถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ

[1-2]Master of Education Program Faculty of Education and Liberal Arts,

Sarasas Suvarnabhumi Institute of Technology, Thailand

Corresponding Author's Email: soraya.l@suanchon.ac.th

วันที่รับบทความ : 3 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 12 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 14 มีนาคม 2569

Received 3 March 2026; Revised 12 March 2026; Accepted 14 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา (2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการ

Citation:

* โสรยา ลาภขจรกิจ และ นิพิฐพนธ์ สนิทเหลือ. (2569). แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 25-44.

Soraya Lapkajornkit and Nipitpholt Sanitlou. (2026). Guidelines For The Use Of Digital Technology In Secondary School Management Under The Chonburi 3 Educational Service Area Consortium, Office Of The Secondary Educational Service Area Chonburi Rayong. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 25-44.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และ (3) ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 281 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยสำคัญ พบว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.78, SD = 0.17) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารงานงบประมาณมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.93, SD = 0.23) รองลงมาคือการบริหารงานวิชาการ ($\bar{x}$ = 4.89, SD = 0.16) การบริหารงานบุคคล ($\bar{x}$ = 4.65, SD = 0.27) และการบริหารงานทั่วไป ($\bar{x}$ = 4.65, SD = 0.29) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายควรส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูและผู้บริหาร พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้มีความพร้อม ลดภาระงานธุรการด้วยระบบดิจิทัล และบูรณาการนโยบายด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในทุกระดับ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: เทคโนโลยีดิจิทัล, การบริหารสถานศึกษา, โรงเรียนมัธยมศึกษา, การบริหารการศึกษา, สมรรถนะดิจิทัล

Abstract

This study aimed to (1) examine the level of digital technology utilization in secondary school administration, (2) investigate factors influencing the use of digital technology in school administration, and (3) propose development guidelines for promoting digital technology utilization in secondary schools under the Chonburi–Rayong Secondary Educational Service Area Office. A mixed methods research design was employed. The quantitative sample consisted of 281 teachers and school administrators, and data were collected using a questionnaire and analyzed using mean and standard deviation. In the qualitative

phase, in-depth interviews were conducted with three key informants, and the data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that the overall level of digital technology utilization in secondary school administration was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.78, SD = 0.17). When considering each dimension, the highest mean score was found in budget administration ($\bar{x}$ = 4.93, SD = 0.23), followed by academic administration ($\bar{x}$ = 4.89, SD = 0.16), personnel administration ($\bar{x}$ = 4.65, SD = 0.27), and general administration ($\bar{x}$ = 4.65, SD = 0.29). The results highlight the importance of strengthening digital competencies among educational personnel and improving technological infrastructure to support effective and sustainable school administration in the digital era.

Keywords: Digital technology, School administration, Secondary schools, Educational administration, Digital competency

บทนำ

การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล (Digital Transformation) ได้กลายเป็นบริบทสำคัญของการพัฒนาระบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารจัดการองค์กร การสื่อสารข้อมูล และการตัดสินใจเชิงนโยบายในสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ในบริบทของประเทศไทย หน่วยงานด้านการศึกษาได้กำหนดนโยบายสำคัญเพื่อผลักดันการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ เช่น นโยบายการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และนโยบายการพัฒนาการศึกษาสู่ Thailand 4.0 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของสถานศึกษาให้สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ การพัฒนาครู และการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล

เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบการศึกษามักถูกอธิบายว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการข้อมูล การสื่อสาร และการบริหารจัดการองค์กร (สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, 2563; เพ็ญนภา ศรีวาป, 2563) ขณะที่แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลยังถูกอธิบายว่าเป็นองค์ความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร (ยศระวี วายทองคำ และคณะ, 2563) อย่างไรก็ตาม

งานวิชาการในลักษณะดังกล่าวส่วนใหญ่มุ่งเน้นการอธิบายในระดับความหมายและคุณลักษณะของเทคโนโลยี มากกว่าการวิเคราะห์บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในฐานะกลไกที่ส่งผลต่อโครงสร้างและกระบวนการบริหารสถานศึกษา

ในมิติของการบริหารสถานศึกษา งานวิจัยของสุปรีดา โกษาแสง (2565) เสนอว่าการบริหารในยุค Digital Transformation ควรบูรณาการเทคโนโลยีเข้าสู่ภารกิจหลักของสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ผ่านกระบวนการบริหารเชิงระบบและภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ขณะที่งานของเนตรชนก แก้วกรม (2565) ชี้ให้เห็นบทบาทของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงองค์กร อย่างไรก็ตาม งานวิจัยดังกล่าวส่วนใหญ่ยังคงมุ่งวิเคราะห์ปัจจัยเฉพาะด้าน เช่น ภาวะผู้นำ ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน หรือสมรรถนะบุคลากร โดยยังขาดการศึกษาที่วิเคราะห์การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาในลักษณะบูรณาการที่เชื่อมโยงระหว่างระดับนโยบาย ระดับองค์กร และระดับการปฏิบัติ

ดังนั้น ช่องว่างขององค์ความรู้ (Research Gap) ที่สำคัญคือ การขาดการศึกษาที่อธิบายระดับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ และเสนอแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในพื้นที่จริง โดยเฉพาะในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีภารกิจการบริหารที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยวิเคราะห์ระดับการดำเนินงาน ปัจจัยที่ส่งผล และแนวทางในการพัฒนา เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการกำหนดนโยบายและการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการเชิงระบบที่อาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจัดการทรัพยากร บุคลากร และกระบวนการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ พระมหากันตินันท์ เฮงสกุล (2563) อธิบายว่าการบริหารการศึกษาเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยการประสานความร่วมมือ การใช้เทคนิค และการจัดการอย่างเหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ขณะที่พิชิต สนั่นเอื้อ (2563) เน้นว่าการบริหารสถานศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และชุมชน ภายใต้ขอบข่ายภารกิจที่กฎหมายกำหนด

เมื่อพิจารณาเชิงสังเคราะห์ แนวคิดการบริหารสถานศึกษาโดยทั่วไปมององค์กรการศึกษาในฐานะระบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลายด้าน เช่น นโยบาย โครงสร้างการบริหาร ทรัพยากร และกระบวนการดำเนินงาน ซึ่งต้องทำงานเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพขององค์กร อย่างไรก็ตาม แนวคิดการบริหารแบบดั้งเดิมส่วนใหญ่พัฒนาขึ้นในบริบทก่อนการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล จึงยังมิได้ให้ความสำคัญต่อบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในฐานะตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อโครงสร้างและกระบวนการบริหารสถานศึกษา

2. การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลส่งผลให้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาต้องปรับตัวทั้งในเชิงกระบวนการและโครงสร้าง สุปรีดา โกษาแสง (2565) เสนอว่าการบริหารสถานศึกษาในยุค Digital Transformation ควรบูรณาการเทคโนโลยีเข้าสู่ภารกิจหลักทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป โดยใช้กระบวนการ PDCA และภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีเป็นกลไกสำคัญในการกำกับการดำเนินงาน ในทำนองเดียวกัน อภิสิทธิ์ กองแก้ว (2566) ชี้ว่าความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการใช้ข้อมูล การวิเคราะห์สารสนเทศ และการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีของบุคลากรภายในองค์กร เมื่อสังเคราะห์แนวคิดจากงานวิจัยดังกล่าว พบว่าการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) นโยบายและ

ทิศทางการพัฒนาเทคโนโลยีขององค์กร 2) โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ 3) สมรรถนะด้านดิจิทัลของบุคลากร ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับความสำเร็จของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา

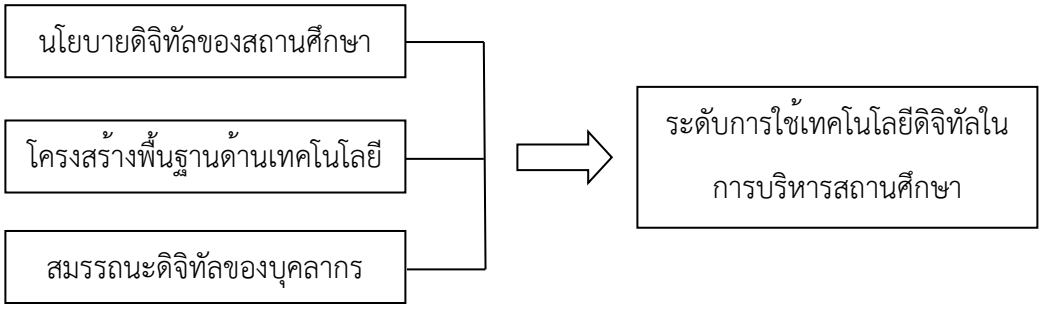
3. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำดิจิทัลถูกมองว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เนตรชนก แก้วกรม (2565) พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูและบุคลากร ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้มักใช้วิธีการศึกษาที่เน้นการประเมินระดับความคิดเห็นหรือการรับรู้ของบุคลากรในองค์กร จึงสะท้อนมุมมองเชิงทัศนคติ มากกว่าการวิเคราะห์ผลลัพธ์เชิงประสิทธิภาพของการบริหารองค์กร

ดังนั้น การศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลจึงควรเชื่อมโยงกับปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น นโยบายองค์กร โครงสร้างพื้นฐาน และสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร เพื่อให้สามารถอธิบายผลลัพธ์ของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ

4. การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการบริหารองค์กร อมร กรุดทอง (2565) พบว่าผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสะท้อนประเด็นความสอดคล้องระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติ (policy–practice alignment) ขณะเดียวกัน สุรพงษ์ แสงสีมุข (2564) เสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารสถานศึกษา โดยเน้นระบบกำกับ ติดตาม และประเมินผลผ่านระบบสารสนเทศ เมื่อสังเคราะห์งานวิจัยในกลุ่มนี้ พบว่าการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

5. การสังเคราะห์วรรณกรรมและกรอบแนวคิดการวิจัย จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาได้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) นโยบายด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของสถานศึกษา 2) โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) สมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรในสถานศึกษา องค์ประกอบทั้งสามด้านดังกล่าวทำหน้าที่เป็น ตัวแปรอิสระ ที่อาจส่งผลต่อ ระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นตัวแปรตามของการวิจัยครั้งนี้

6. กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตชลบุรี 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้รูปแบบ Sequential Explanatory Design ซึ่งดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณก่อน แล้วจึงใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายและขยายผลการวิจัยเชิงปริมาณให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

การวิจัยประกอบด้วยด้วย 2 ระยะ ได้แก่

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครูและผู้บริหารสถานศึกษา

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาและอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 46 คน ครู จำนวน 994 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,040 คน ในปีการศึกษา 2567 (ข้อมูลสถิติอัตรากำลังจำแนกตามประเภทตำแหน่ง พ.ศ. 2567, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง**,** ออนไลน์, 2568)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน และครู จำนวน 270 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 281 คน การกำหนดขนาดตัวอย่าง ใช้ตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่าง G*Power และดำเนินการสุ่มตัวอย่างเป็นการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportionate Stratified Random Sampling) ซึ่งมีขนาดของสถานศึกษาเป็นขั้นของการแบ่ง หลังจากนั้นจึงทำการคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) การเทียบบัญญัติไตรยางศ์จากสูตรการกระจายตามสัดส่วน (นิยม ปุราคำ, 2517 : 167)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

บทความนี้ใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (structured questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์กรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Likert-type scale) เพื่อวัดระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา ครอบคลุม 4 ด้านหลัก ได้แก่ กลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงานงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารงานทั่วไป และตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเพื่อสะท้อนข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง CVI = 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) เพื่อตรวจสอบ ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น 0.982 ซึ่งอยู่ในระดับสูงและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลดำเนินการเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลประมาณ 2–3 สัปดาห์ และมีการติดตามผล (Follow-up) เพื่อเพิ่มอัตราการตอบกลับของแบบสอบถาม หลังจากได้รับแบบสอบถาม ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล (Data Screening) ก่อนนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 คน ซึ่งคัดเลือกโดยวิธี Purposive Sampling จากผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการบริหารและการขับเคลื่อนเทคโนโลยี

ดิจิทัลในสถานศึกษา การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 45–60 นาทีต่อคน และมีการบันทึกเสียงโดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล จากนั้นทำการถอดความแบบ Verbatim Transcription เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติดังนี้ 1) ค่าความถี่ (Frequency) 2) ค่าร้อยละ (Percentage) 3) ค่าเฉลี่ย (Mean) 4) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้วิเคราะห์ระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา และใช้ One-Way ANOVA เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตามตัวแปรพื้นฐาน จากนั้นเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี Scheffe / Games-Howell

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนำมาวิเคราะห์โดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตชลบุรี 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงกลุ่มตัวอย่างจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	**จำนวน (คน) (n = 281)**	**ร้อยละ %**
เพศ	**จำนวนตัวอย่าง (คน)**	**ร้อยละ**
ชาย	98	34.9
หญิง	183	65.1
รวม	**281**	**100**
อายุ	**จำนวนตัวอย่าง (คน)**	**ร้อยละ**

ต่ำกว่า 25 ปี	8	2.8
26 ปี ถึง 35 ปี	114	40.6
36 ปี ถึง 45 ปี	107	38.1
46 ปี ถึง 55 ปี	39	13.9
55 ปี ขึ้นไป	13	4.6
รวม	**281**	**100**
ขนาดโรงเรียน	**จำนวนตัวอย่าง (คน)**	**ร้อยละ**
ขนาดใหญ่พิเศษ	155	55.2
ขนาดใหญ่	92	32.7
ขนาดกลาง	27	9.6
ขนาดเล็ก	7	2.5

ข้อมูลทั่วไป	**จำนวน (คน) (n = 281)**	**ร้อยละ %**
รวม	**281**	**100**
วุฒิการศึกษา	**จำนวนตัวอย่าง (คน)**	**ร้อยละ**
ปริญญาตรี	221	78.6
ปริญญาโท	57	19.9
ปริญญาเอก	4	1.4
รวม	**281**	**100**
ประสบการณ์ในการทำงาน	**จำนวนตัวอย่าง (คน)**	**ร้อยละ**
ต่ำกว่า 5 ปี	75	26.7
5 ปี ถึง 10 ปี	131	46.6
11 ปี ถึง 15 ปี	53	18.9
16 ปี ถึง 20 ปี	16	5.7
20 ปี ขึ้นไป	6	2.1
รวม	**281**	**100**

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 281 คน ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 65.1 และเพศชายจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 34.9 สะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างบุคลากรในสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง

เมื่อพิจารณาตามช่วงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 26–35 ปี จำนวน 114 คน (ร้อยละ 40.6) รองลงมาคือช่วงอายุ 36–45 ปี จำนวน 107 คน (ร้อยละ 38.1) แสดงให้เห็นว่าบุคลากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานที่มีศักยภาพในการเรียนรู้และปรับตัวต่อเทคโนโลยีดิจิทัล

ในด้านขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาด ใหญ่พิเศษมีสัดส่วนสูงสุด จำนวน 155 คน (ร้อยละ 55.2) รองลงมาคือโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 92 คน (ร้อยละ 32.7)

ด้านวุฒิการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบ ระดับปริญญาตรี จำนวน 221 คน (ร้อยละ 78.6) รองลงมาคือ ปริญญาโท จำนวน 57 คน (ร้อยละ 19.9) และ ปริญญาเอก จำนวน 4 คน (ร้อยละ 1.4)

สำหรับประสบการณ์การทำงาน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5–10 ปี จำนวน 131 คน (ร้อยละ 46.6) รองลงมาคือ ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 75 คน (ร้อยละ 26.7) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานระดับปานกลางและสามารถปรับตัวต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานได้

ตอนที่ 2 ระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารโรงเรียน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

กลุ่มบริหารงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
กลุ่มบริหารงานวิชาการ	4.89	0.16	มากที่สุด	2
กลุ่มบริหารงานงบประมาณ	4.93	0.23	มากที่สุด	1
กลุ่มบริหารงานบุคคล	4.65	0.27	มากที่สุด	3
กลุ่มบริหารงานทั่วไป	4.65	0.29	มากที่สุด	4

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.17) แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สนับสนุนการบริหารงานอย่างกว้างขวาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) กลุ่มบริหารงานงบประมาณ ($\bar{x}$ = 4.93, S.D. = 0.23) 2) กลุ่มบริหารงานวิชาการ ($\bar{x}$ = 4.89, S.D. = 0.16) 3) กลุ่มบริหารงานบุคคล ($\bar{x}$ = 4.65, S.D. = 0.27) 4) กลุ่มบริหารงานทั่วไป ($\bar{x}$ = 4.65, S.D. = 0.29) ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา เนื่องจากระบบดิจิทัลช่วยเพิ่มความถูกต้อง โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ขณะที่การใช้เทคโนโลยีในงานบุคคลและงานทั่วไปยังมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นเล็กน้อย ซึ่งอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านทักษะดิจิทัลของบุคลากรหรือโครงสร้างระบบสารสนเทศในสถานศึกษา

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความแตกต่างตามเพศ

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ความแตกต่างของการจำแนกตามเพศ (Independent Samples t-test)

กลุ่มบริหารงาน	เพศ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	df	p
กลุ่มบริหารงานวิชาการ	ชาย	98	4.87	0.20	- 1.72	279	.086
	หญิง	183	4.90	0.15			
กลุ่มบริหารงาน งบประมาณ	ชาย	98	4.91	0.34	- 1.08	279	.281
	หญิง	183	4.94	0.15			
กลุ่มบริหารงานบุคคล	ชาย	98	4.64	0.33	- 0.48	279	.653
	หญิง	183	4.66	0.25			
กลุ่มบริหารงานทั่วไป	ชาย	98	4.65	0.29	- 0.11	279	.914
	หญิง	183	4.65	0.30			
Total	ชาย	98	4.77	0.23	- 0.91	279	.364
	หญิง	183	4.79	0.14			

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารโรงเรียน จำแนกตามเพศ โดยใช้ Independent Samples t-test พบว่า ค่า Sig. (2-tailed) ของทุกด้านมีค่ามากกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่า เพศชายและเพศหญิงมีระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพศของผู้บริหารหรือครู แต่ขึ้นอยู่กับนโยบายของสถานศึกษา โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี และโอกาสในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความแตกต่างตามตัวแปรพื้นฐาน

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกตามเพศ แบ่งเป็น เพศชายและเพศหญิง

จำแนกตามเพศ					
แหล่งความแปรปรวน	**Sum of Squares**	**df**	**Mean Square**	**F**	**Sig**
Between groups	0.026	1	0.026	0.83	.364
Within groups	8.693	279	0.031		
Total	8.719	280			
จำแนกตามขนาดโรงเรียน					
แหล่งความแปรปรวน	**Sum of Squares**	**df**	**Mean Square**	**F**	**Sig**
Between groups	0.073	3	0.024	0.79	.503
Within groups	8.646	277	0.031		
Total	8.719	280			
จำแนกตามช่วงอายุ					
แหล่งความแปรปรวน	**Sum of Squares**	**df**	**Mean Square**	**F**	**Sig**

Between groups	0.114	4	0.028	0.91	.457
Within groups	8.605	276	0.031		
Total	8.719	280			
จำแนกตามวุฒิการศึกษา					
แหล่งความแปรปรวน	**Sum of Squares**	**df**	**Mean Square**	**F**	**Sig**
Between groups	0.028	2	0.014	0.44	.642
Within groups	8.692	278	0.031		
จำแนกตามวุฒิการศึกษา					
แหล่งความแปรปรวน	**Sum of Squares**	**df**	**Mean Square**	**F**	**Sig**
Total	8.719	280			
จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน					
แหล่งความแปรปรวน	**Sum of Squares**	**df**	**Mean Square**	**F**	**Sig**
Between groups	0.028	2	0.014	0.44	.642
Within groups	8.692	278	0.031		
Total	8.719	280			

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) พบว่า ขนาดโรงเรียน ช่วงอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารโรงเรียนในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 มีลักษณะ ค่อนข้างเป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกกลุ่มบุคลากร ซึ่งอาจเป็นผลจากนโยบายการขับเคลื่อนการศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด

ตอนที่ 5 แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 คน พบว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่ได้เป็นเพียงการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเท่านั้น แต่เป็น กระบวนการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบของการบริหารสถานศึกษา ในด้าน การบริหารงานวิชาการ เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายและส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การใช้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์ (Data Analytics) เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายยังมีพื้นที่ในการพัฒนาเพิ่มเติม ด้านการบริหารงบประมาณ การใช้ระบบดิจิทัลช่วยเพิ่มความโปร่งใส ความถูกต้อง และความเป็นระบบในการจัดการข้อมูลทางการเงิน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและความพร้อมของอุปกรณ์เทคโนโลยีในบางสถานศึกษา ในด้านการบริหารงานบุคคล เทคโนโลยีดิจิทัลถูกนำมาใช้ในการจัดทำฐานข้อมูลบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการพัฒนาวิชาชีพครูผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งช่วยลดภาระงานด้านเอกสารและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการบุคลากร

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของ สมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการใช้เทคโนโลยี โดยผู้ให้ข้อมูลเสนอแนวทางในการพัฒนา ได้แก่ 1) การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูและผู้บริหาร 2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี 3) การสร้างระบบฐานข้อมูลกลางของสถานศึกษา 4) การกำหนดวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลของโรงเรียนอย่างชัดเจน เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษามีความต่อเนื่องและยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตชลบุรี 3 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ครอบคลุมงานบริหารทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาในปัจจุบันได้ปรับตัวต่อการเปลี่ยนผ่านสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล (digital transformation) อย่างเป็นรูปธรรม

ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของนโยบายการศึกษาระดับชาติและระดับเขตพื้นที่การศึกษาในการผลักดันการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา โดยเฉพาะนโยบายการพัฒนาการศึกษาสู่ Smart School และการขับเคลื่อน Digital Education ซึ่งมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้

ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dexter (2018) ซึ่งศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษาและพบว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านวิชาการและการบริหารจัดการข้อมูลของโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harris (2020) ที่พบว่าโรงเรียนที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบจะสามารถพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรและการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจะอยู่ในระดับสูง แต่ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรของสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยด้าน ICT in Education ที่ระบุว่าความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและการสนับสนุนเชิงนโยบายเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารโรงเรียน ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร 2) นโยบายสนับสนุน 3) ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน และ 4) สมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร

ผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด Digital Leadership ซึ่งเน้นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการใช้เทคโนโลยีในองค์กร โดย Sheninger (2019) อธิบายว่าผู้นำสถานศึกษายุคดิจิทัลต้องมีบทบาทในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และการบริหารจัดการ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับกรอบแนวคิด Technology Acceptance Model (TAM) ของ Davis (1989) ซึ่งอธิบายว่าการยอมรับเทคโนโลยีขึ้นอยู่กับการรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้งานของเทคโนโลยี โดยเมื่อบุคลากรในองค์กรรับรู้ว่าเทคโนโลยีสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้ ก็จะส่งผลต่อความตั้งใจและพฤติกรรมในการใช้งานเทคโนโลยี

ในขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังสามารถอธิบายผ่านกรอบแนวคิด Institutional Theory ซึ่งมองว่าองค์กรมีแนวโน้มที่จะปรับตัวตามแรงกดดันจากนโยบายและสภาพแวดล้อมทางสังคม ทั้งในระดับหน่วยงานต้นสังกัดและนโยบายการศึกษาระดับประเทศ

3. แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารโรงเรียน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูและผู้บริหาร 2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี 3) การกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัลของสถานศึกษา

ผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด Smart School ซึ่งมองว่าการพัฒนาสถานศึกษายุคดิจิทัลต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน ได้แก่ เทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ งานวิจัยของ Fullan (2016) ยังชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนผ่านสู่การศึกษาดิจิทัลที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (systemic transformation) ซึ่งรวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การปรับโครงสร้างองค์กร และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี

โดยสรุป ผลการวิจัยยืนยันว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลไม่สามารถพึ่งพาเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการบูรณาการระหว่าง ภาวะผู้นำดิจิทัล นโยบายสนับสนุน โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี และสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร ภายใต้กระบวนการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบขององค์กร ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารการศึกษาในบริบทของประเทศไทยในปัจจุบัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตชลบุรี 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง พบว่า โดยภาพรวมสถานศึกษามีระดับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารอยู่ในระดับ มากที่สุด ครอบคลุมการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีการปรับตัวต่อบริบทการเปลี่ยนผ่านสู่การบริหารจัดการในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร ความพร้อมด้านโครงสร้าง

พื้นฐานและงบประมาณ สมรรถนะดิจิทัลของครูและบุคลากร รวมถึงทัศนคติของบุคลากรต่อการใช้เทคโนโลยี ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างไรก็ตาม ความแตกต่างด้านทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน และความพร้อมของบุคลากรยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา สำหรับแนวทางการพัฒนา ผลการวิจัยเสนอว่า การขับเคลื่อนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาควรมุ่งเน้น การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี และการกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัลของสถานศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีความต่อเนื่องและเกิดประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.78, SD = 0.17) สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารงานงบประมาณมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.93, SD = 0.23) แสดงให้เห็นถึงการใช้ระบบดิจิทัลในการจัดการงบประมาณและการเงินอย่างเป็นระบบและโปร่งใส รองลงมาคือการบริหารงานวิชาการ ($\bar{x}$ = 4.89, SD = 0.16) ซึ่งสะท้อนถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่วนการบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไปมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x}$ = 4.65) โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.27 และ 0.29 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ามีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการบุคลากรและงานทั่วไปในระดับมาก ทั้งนี้ จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่าควรส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูและผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้มีความพร้อม ลดภาระงานธุรการด้วยระบบดิจิทัล และบูรณาการนโยบายด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในทุกระดับ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลให้เกิดความยั่งยืนและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลในปัจจุบัน **ข้อเสนอเชิงนโยบาย** 1. หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนด นโยบายการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างชัดเจน เพื่อสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ 2. ควรมีการสนับสนุน งบประมาณและโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3. ควรกำหนด แนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ให้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา **ข้อเสนอเชิงปฏิบัติสำหรับสถานศึกษา**

1. สถานศึกษาควรกำหนด แผนยุทธศาสตร์ดิจิทัล (Digital Strategy) ที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและตัวชี้วัดเชิงผลลัพธ์ของสถานศึกษา 2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) ควบคู่กับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการบริหารจัดการ 3. ควรมีการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การโค้ช การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 4. สถานศึกษาควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการบริหารจัดการสถานศึกษา **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาในบริบทพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบและขยายองค์ความรู้ด้านการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 2. ควรศึกษารูปแบบหรือโมเดลการบริหารสถานศึกษาแบบ Smart School หรือ Digital School Management ที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาไทย 3. ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) หรือการวิจัยเชิงลึก เพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555–2559.* กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *ปฏิรูปการเรียน ผู้เรียนสำคัญที่สุด.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กาญจนา นามวงศ์. (2566). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่อภิสิทธิ์ กองแก้ว. (2566). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์. *ใน การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ชยากร ทิพมาศ. (2565). แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. ใน *การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ทินกร เผ่ากันทะ. (2565). แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย,* 4(2), 37–45.

นวชล สมบูรณ์สิน. (2564). รูปแบบการจัดการนวัตกรรมทางการบริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน *วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เนตรชนก แก้วกรม. (2565). การศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3. ใน *การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

จิตวิทยาเชิงบวกกับความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวในบริบทสังคมไทย*

POSITIVE PSYCHOLOGY AND THE HAPPINESS OF SINGLE MOTHERS IN THAI SOCIETY

ชนัญญา สร้อยทอง

Chananya Sroythong

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Faculty of Humanities and Social Science Burapha University, Thailand

Corresponding Author's Email: Worayasro@gmail.com

วันที่รับบทความ : 26 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 10 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 12 มีนาคม 2569

Received 26 February 2026; Revised 10 March 2026; Accepted 12 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกกับความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวในบริบทสังคมไทย และเสนอแนวทางเชิงพัฒนาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านจิตวิทยา สังคมศาสตร์ และการพัฒนาครอบครัว ผลการวิเคราะห์พบว่า แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก โดยเฉพาะกรอบแนวคิด PERMA ซึ่งประกอบด้วย อารมณ์เชิงบวก การมีส่วนร่วม ความสัมพันธ์ที่ดี ความหมายในชีวิต และความสำเร็จ สามารถอธิบายกลไกการสร้างความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ แนวคิดความเข้มแข็งทางจิตใจ ยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้แม่เลี้ยงเดี่ยวสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลง ความเครียด และข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสม ความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวจึงมิได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่สัมพันธ์กับศักยภาพภายใน เช่น การรับรู้คุณค่าในตนเอง การมองโลกในแง่บวก ความสามารถในการจัดการอารมณ์ และการสร้างความหมายให้กับ

Citation:

* ชนัญญา สร้อยทอง. (2569). จิตวิทยาเชิงบวกกับความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวในบริบทสังคมไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 45-56.

Chananya Sroythong. (2026). Positive Psychology And The Happiness Of Single Mothers In Thai Society. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 45-56.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

บทบาทความเป็นมารดา บทความนี้เสนอว่า การพัฒนานโยบายและมาตรการสนับสนุนแม่เลี้ยงเดี่ยวควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างพลังทางจิตใจควบคู่กับการสนับสนุนทางสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อส่งเสริมความผาสุก ความมั่นคงทางอารมณ์ และคุณภาพชีวิตในระยะยาว อันจะนำไปสู่การพัฒนาครอบครัวและสังคมไทยอย่างยั่งยืน และลดความเปราะบางของกลุ่มแม่เลี้ยงเดี่ยวในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อย่างเหมาะสมในบริบทสังคมไทยในระยะสั้นและระยะยาวอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: จิตวิทยาเชิงบวก, ความสุข, แม่เลี้ยงเดี่ยว, ความเข้มแข็งทางจิตใจ

Abstract

This academic article aims to analyze the concept of positive psychology in relation to the happiness of single mothers in Thai society and to propose developmental approaches to enhance sustainable quality of life. The study is based on a synthesis of relevant concepts, theories, and literature in the fields of psychology, social sciences, and family development. The analysis reveals that positive psychology, particularly the PERMA framework—which consists of Positive Emotion, Engagement, Relationships, Meaning, and Accomplishment—provides a systematic explanation of the mechanisms underlying happiness among single mothers. In addition, the concept of resilience plays a significant role in enabling single mothers to adapt effectively to life changes, stress, and socio-economic constraints. The happiness of single mothers is therefore not solely dependent on external factors but is closely associated with internal capacities such as self-worth, positive thinking, emotional regulation, and the ability to create meaning in their maternal roles. The article suggests that policies and support measures for single mothers should emphasize strengthening internal psychological resources alongside social and economic support. Such an integrated approach can promote emotional stability, well-being, and long-term quality of life, leading to sustainable family and social development in Thai

society while reducing vulnerability among single mothers in both the short and long term.

Keywords: Positive Psychology, Happiness, Single Mothers, Resilience

บทนำ

การเพิ่มขึ้นของครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่มารดาทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลและผู้หารายได้หลัก สะท้อนพลวัตของสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนผ่านทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2567) ปรากฏการณ์ดังกล่าวมิได้เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณของรูปแบบครอบครัว หากแต่เป็นสัญญะของการปรับโครงสร้างบทบาททางเพศและค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัวในสังคมร่วมสมัย ข้อมูลจาก Twinkl Thailand (2024) ที่สะท้อนแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของครัวเรือนที่มารดาเป็นหัวหน้าครอบครัว จึงควรถูกทำความเข้าใจในฐานะผลพวงของการเคลื่อนตัวทางเศรษฐกิจและรูปแบบความสัมพันธ์ที่หลากหลายมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้โครงสร้างครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงไป แต่กรอบค่านิยมทางวัฒนธรรมบางประการยังคงยึดโยงกับภาพครอบครัวแบบสมบูรณ์ ส่งผลให้แม่เลี้ยงเดี่ยวจำนวนหนึ่งต้องเผชิญแรงกดดันและการตีตราทางสังคม (Cheung, H., 2024) ความเปราะบางที่เกิดขึ้นจึงมิใช่ผลโดยตรงจากสถานภาพความเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว หากเป็นผลจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับกรอบค่านิยมเดิมที่ยังไม่ปรับตัวรองรับความหลากหลายของรูปแบบครอบครัว ในอีกด้านหนึ่ง แม้รัฐจะมีหน่วยงานและมาตรการช่วยเหลือในแต่ละช่วงของชีวิต แต่ระบบสนับสนุนยังขาดความต่อเนื่องและการบูรณาการเชิงโครงสร้าง ส่งผลให้การเข้าถึงทรัพยากรไม่สม่ำเสมอ และในบางกรณีอาจไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมั่นคง (กองคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ, 2564) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าความยากลำบากที่แม่เลี้ยงเดี่ยวเผชิญมิใช่เพียงประเด็นระดับปัจเจก หากสัมพันธ์กับเงื่อนไขเชิงสถาบันและโครงสร้างทางสังคมที่ยังไม่สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระนั้น ธวัลรัตน์ ใหม่รัตนไชยชาญ และ อาแว มะแส (2564) ชี้ให้เห็นว่า ภายใต้ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างดังกล่าว แม่เลี้ยงเดี่ยวจำนวนหนึ่งยังสามารถสร้างความหมายในชีวิตและพัฒนาความเข้มแข็งภายในได้ ข้อสังเกตนี้มีความสำคัญในเชิงแนวคิด เพราะช่วยเปิดพื้นที่ให้การวิเคราะห์ก้าวพ้นจากกรอบการมองแบบปัญหาเพียงด้านเดียว ไปสู่กรอบการมองเชิงศักยภาพและความสามารถในการปรับตัวของบุคคล อันเป็นจุดตั้งต้นของการทำความเข้าใจ

ความสุขในบริบทที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น บทความนี้ เสนอว่า ความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมไทยควรถูกทำความเข้าใจผ่านกรอบบูรณาการที่เชื่อมโยงระหว่างศักยภาพภายในกับความยุติธรรมเชิงโครงสร้าง มิใช่ผ่านกรอบจิตวิทยาเชิงบวกเพียงลำพัง หากต้องพิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพลังภายในของบุคคลกับเงื่อนไขเชิงสถาบันที่เอื้อหรือจำกัดการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

จิตวิทยาเชิงบวก ซึ่งเสนอโดย Seligman, M. E. P., และ Csikszentmihalyi, M. (2000) ได้เปลี่ยนทิศทางการศึกษาทางจิตวิทยาจากการมุ่งแก้ไขความผิดปกติ ไปสู่การสำรวจปัจจัยที่ทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอย่างมีความหมาย แนวคิดนี้มิได้ปฏิเสธความทุกข์ หากแต่เสนอว่าแม้ในบริบทของความยากลำบาก บุคคลยังสามารถพัฒนาความผาสุกได้ โมเดล PERMA (Seligman, M. E. P., 2011) อธิบายว่าความสุขมิใช่เพียงอารมณ์ชั่วขณะ แต่เป็นโครงสร้างที่ประกอบด้วยอารมณ์เชิงบวก การมีส่วนร่วม ความสัมพันธ์ ความหมาย และความสำเร็จ องค์ประกอบเหล่านี้เปิดพื้นที่ให้เห็นว่า แม่เลี้ยงเดี่ยวสามารถสร้างความสุขผ่านการให้คุณค่ากับบทบาทความเป็นมารดา การสร้างความสัมพันธ์ที่เกื้อหนุน และการกำหนดเป้าหมายชีวิตของตนเอง ในทำนองเดียวกัน แนวคิดความเข้มแข็งทางจิตใจ (Masten, A. S., 2001) เสนอว่าความสามารถในการฟื้นตัวจากความยากลำบากเป็นกระบวนการปกติของมนุษย์ มิใช่คุณลักษณะพิเศษเฉพาะบางคน การมองแม่เลี้ยงเดี่ยวผ่านเลนส์นี้จึงเป็นการยอมรับศักยภาพภายใน มากกว่าการตอกย้ำความเปราะบาง แม้แนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคม (Cobb, S., 1976) จะเน้นบทบาทของเครือข่ายและความสัมพันธ์ แต่ Zhang et al. (2024) ชี้ว่าการสนับสนุนจะเกิดผลอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อบุคคลมีความพร้อมภายในในการรับและตีความการช่วยเหลือนั้น ดังนั้น ความสุขจึงเป็นผลลัพธ์ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างภายนอกกับศักยภาพภายใน

การนำจิตวิทยาเชิงบวกมาวิเคราะห์ความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวในบริบทไทย มีคุณค่าในเชิงทฤษฎีและเชิงสังคม กล่าวคือ ในเชิงทฤษฎี เป็นการขยายกรอบการวิเคราะห์จากแนวคิดสวัสดิการและความเปราะบาง ไปสู่แนวคิดความเข้มแข็งและความยั่งยืน ขณะที่ในเชิงสังคมเป็นการปรับมุมมองต่อแม่เลี้ยงเดี่ยวจากผู้รับความช่วยเหลือ ไปสู่ผู้มีศักยภาพในการกำหนดชีวิตของตนเอง ข้อเสนอสำคัญมิใช่การลดบทบาทของรัฐหรือสังคม หากแต่เสนอให้การสนับสนุนภายนอกทำงานควบคู่กับการเสริมสร้างศักยภาพภายใน เช่น การส่งเสริมการรับรู้คุณค่าในตนเอง การพัฒนาทักษะการจัดการอารมณ์ และการสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางสังคมที่เคารพความหลากหลายของครอบครัว ในระยะยาว การขับเคลื่อนแนวคิดดังกล่าวอาจนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านจากการช่วยเหลือแบบสงเคราะห์ ไปสู่การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานของความ

เข้มแข็งและศักดิ์ศรีของมนุษย์ อันเป็นรากฐานของสังคมที่ยั่งยืน3. ส่วนที่ 3 แรงจูงใจที่อยากจะศึกษา เหตุผลความคาดหวัง คุณค่า ประโยชน์ ที่หวังได้จากการนำเสนอบทความให้แนวคิดแนวทางในการไปปรับใช้ในสังคมอย่างไร

ความสุขในมิติแนวคิดทางจิตวิทยา

แนวคิดเรื่องความสุข ในทางจิตวิทยาร่วมสมัยมิได้จำกัดอยู่เพียงความรู้สึกพึงพอใจหรืออารมณ์เชิงบวกชั่วขณะ หากขยายไปสู่แนวคิดเรื่องความผาสุก (well-being) ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติด้านอารมณ์ ความหมาย และการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า จิตวิทยาเชิงบวกได้เสนอกรอบคิดที่เปลี่ยนทิศทางจากการมุ่งแก้ไขความบกพร่อง ไปสู่การสำรวจปัจจัยที่ทำให้มนุษย์สามารถเติบโตและดำรงชีวิตอย่างมีความหมาย (Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M., 2000) โมเดล PERMA ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ อารมณ์เชิงบวก (Positive Emotion) การมีส่วนร่วม (Engagement) ความสัมพันธ์ (Relationships) ความหมายในชีวิต (Meaning) และความสำเร็จ (Accomplishment) ได้รับการเสนอว่าเป็นโครงสร้างพื้นฐานของความผาสุก (Seligman, M. E. P., 2011) แนวคิดดังกล่าวช่วยให้เข้าใจว่า ความสุขมิใช่เพียงการปราศจากปัญหา หากเป็นกระบวนการสร้างคุณค่าให้กับชีวิตในหลากหลายมิติ

เมื่อพิจารณาในบริบทของแม่เลี้ยงเดี่ยว องค์ประกอบ “ความหมายในชีวิต” มีความสำคัญเป็นพิเศษ บทบาทความเป็นมารดาอาจกลายเป็นศูนย์กลางของการกำหนดคุณค่าและทิศทางชีวิต แม้ต้องเผชิญข้อจำกัดทางเศรษฐกิจหรือแรงกดดันทางสังคม การตระหนักรู้ถึงคุณค่าในบทบาทดังกล่าวสามารถหล่อเลี้ยงพลังทางจิตใจ และลดผลกระทบของความเครียดได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ ความหมายในชีวิตมิได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ หากต้องอาศัยกระบวนการตีความประสบการณ์ชีวิตอย่างมีสติและใคร่ครวญ นอกจากนี้ องค์ประกอบด้าน “ความสัมพันธ์” ยังมีบทบาทสำคัญต่อความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยว แรงสนับสนุนทางสังคมไม่เพียงช่วยลดภาระทางกายภาพ หากยังสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และลดความโดดเดี่ยว (Zhang et al., 2024) อย่างไรก็ตาม คุณภาพของความสัมพันธ์ย่อมมีน้ำหนักมากกว่าปริมาณ กล่าวคือ ความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนความเข้าใจและการยอมรับ มีพลังในการเสริมสร้างความผาสุกมากกว่าการช่วยเหลือเชิงรูปแบบที่ขาดความใส่ใจ ในอีกด้านหนึ่ง ความสุขเชิงอารมณ์ (hedonic well-being) และความสุขเชิงความหมาย (eudaimonic well-being)

อาจแตกต่างกันในเชิงคุณภาพ ความสุขเชิงอารมณ์มุ่งเน้นความพึงพอใจและประสบการณ์เชิงบวก ขณะที่ความสุขเชิงความหมายเน้นการใช้ชีวิตอย่างสอดคล้องกับคุณค่าและเป้าหมายภายใน การทำความเข้าใจชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวผ่านกรอบความแตกต่างนี้ ช่วยให้เห็นว่า แม้ในช่วงเวลาที่เผชิญความเหน็ดเหนื่อยหรือความกดดัน บุคคลยังสามารถดำรงอยู่ในระดับความผาสุกเชิงความหมายได้ การวิเคราะห์ความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวผ่านกรอบจิตวิทยาเชิงบวก จึงมิได้มุ่งลดทอนความซับซ้อนของชีวิต หากเปิดพื้นที่ให้เห็นมิติของศักยภาพ การเติบโต และการสร้างคุณค่าในชีวิต ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความสุขอย่างยั่งยืน

ความเข้มแข็งทางจิตใจกับการปรับตัวของแม่เลี้ยงเดี่ยว

นอกเหนือจากองค์ประกอบของความสุขในเชิงโครงสร้างแล้ว ความเข้มแข็งทางจิตใจ (Resilience) ถือเป็นกลไกสำคัญที่อธิบายกระบวนการปรับตัวของบุคคลภายใต้เงื่อนไขความยากลำบาก แนวคิดนี้มิได้มองความเข้มแข็งเป็นคุณลักษณะพิเศษของบุคคลบางกลุ่ม หากเป็นกระบวนการพัฒนาตามธรรมชาติของมนุษย์เมื่อเผชิญสถานการณ์ท้าทาย (Masten, A. S., 2001) กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความยากลำบากมิได้เป็นเพียงอุปสรรค หากอาจเป็นบริบทที่เอื้อให้เกิดการเติบโตทางจิตใจ สำหรับแม่เลี้ยงเดี่ยว การเปลี่ยนผ่านสู่สถานภาพการเลี้ยงดูบุตรเพียงลำพังมักมาพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงด้านบทบาท ความรับผิดชอบ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ กระบวนการปรับตัวจึงต้องอาศัยทั้งทรัพยากรภายในและภายนอก อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ทำให้บุคคลสามารถยืนหยัดได้อย่างมั่นคง มิได้ขึ้นอยู่กับปริมาณของปัญหา หากขึ้นอยู่กับวิธีการตีความและการตอบสนองต่อสถานการณ์นั้น แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอของ Diener, E., และ Biswas-Diener, R. (2008) ที่ชี้ว่า ความสุขมิได้เกิดจากปัจจัยภายนอกเพียงอย่างเดียว หากรวมถึงพลังทางจิตใจ การมองโลกในแง่บวก และความสามารถในการสร้างความหมายให้กับประสบการณ์ชีวิตด้วย

ความเข้มแข็งทางจิตใจในบริบทของแม่เลี้ยงเดี่ยวอาจสะท้อนผ่านหลายมิติ ได้แก่ การรับรู้คุณค่าในตนเอง (self-worth) ความสามารถในการจัดการอารมณ์ และการกำหนดเป้าหมายชีวิตใหม่หลังเผชิญความสูญเสียหรือความเปลี่ยนแปลง การตระหนักว่าตนเองมีศักยภาพในการดูแลบุตรและกำหนดทิศทางชีวิตได้ เป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอของ ณัฐกา สงวนวงษ์ (2561) ที่เน้นการเสริมพลังอำนาจภายในเป็นกลไกสำคัญของการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า ในอีกมิติหนึ่ง ความเข้มแข็ง

ทางจิตใจมิได้หมายถึงการปฏิเสธความทุกข์หรือการอดทนอย่างเงียบงัน หากเป็นความสามารถในการเผชิญความจริงอย่างมีสติ และเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา กระบวนการดังกล่าวสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องความหมายในชีวิตในจิตวิทยาเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อบุคคลสามารถตีความความยากลำบากว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเติบโต ก็ย่อมลดผลกระทบเชิงลบต่อความผาสุกในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ความเข้มแข็งทางจิตใจไม่ควรถูกนำมาใช้เป็นเหตุผลในการลดบทบาทของการสนับสนุนทางสังคม หากควรถูกมองเป็นพลังภายในที่ทำงานควบคู่กับโครงสร้างสนับสนุนภายนอก การเน้นเฉพาะความเข้มแข็งของบุคคลโดยละเลยบริบททางสังคมอาจนำไปสู่การโยนภาระความรับผิดชอบให้ปัจเจกอย่างไม่เป็นธรรม ดังนั้น การอภิปรายความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวจึงต้องตั้งอยู่บนสมดุลระหว่างศักยภาพภายในกับเงื่อนไขภายนอก ความเข้มแข็งทางจิตใจเป็นแกนกลางที่เชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ความยากลำบากกับความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีความหมาย การทำความเข้าใจมิตินี้ช่วยให้เห็นว่าความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวมิได้เป็นสภาวะที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ หากเป็นผลของกระบวนการปรับตัวและการเติบโตภายในที่ต่อเนื่อง

แรงสนับสนุนทางสังคมกับโครงสร้างสังคมไทย

แม้ความเข้มแข็งทางจิตใจจะเป็นกลไกสำคัญของการปรับตัว แต่ความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวมิอาจแยกออกจากบริบททางสังคมที่แวดล้อมอยู่ได้ โครงสร้างสังคมไทยซึ่งยังคงให้คุณค่ากับครอบครัวแบบสมบูรณ์ อาจก่อให้เกิดแรงกดดันเชิงวัฒนธรรมต่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในหลายระดับ ทั้งในมิติของการรับรู้ทางสังคม การตีตรา และความคาดหวังเชิงบทบาท แนวคิดเรื่องแรงสนับสนุนทางสังคม (social support) อธิบายว่า ความรู้สึกว่าตนเองได้รับการยอมรับเข้าใจ และได้รับความช่วยเหลือจากเครือข่ายสังคม มีบทบาทสำคัญต่อความผาสุกทางจิตใจ (Zhang et al., 2024) อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนดังกล่าวมิได้หมายถึงการช่วยเหลือทางวัตถุเพียงอย่างเดียว หากรวมถึงการยอมรับทางสังคมและการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ House, J. S. (1981) เสนอว่า แรงสนับสนุนทางสังคมสามารถจำแนกได้เป็นหลายมิติ ได้แก่ การสนับสนุนทางอารมณ์ การสนับสนุนด้านข้อมูล การสนับสนุนด้านการประเมินคุณค่า และการสนับสนุนด้านทรัพยากร ซึ่งแต่ละมิติมีบทบาทแตกต่างกันต่อการลดความเครียดและเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญปัญหา

ในบริบทไทย ครอบครัวขยายยังคงมีบทบาทสำคัญในการรองรับภาระของแม่เลี้ยงเดี่ยว ทั้งในด้านการดูแลบุตรและการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ดี ความช่วยเหลือดังกล่าวอาจมาพร้อมกับความคาดหวังหรือแรงกดดันทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อน หากการสนับสนุนตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจและการเคารพ ก็ย่อมเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจ แต่หากแฝงด้วยการตัดสินหรือการเปรียบเทียบ อาจส่งผลย้อนกลับต่อความรู้สึกคุณค่าในตนเอง อีกประเด็นหนึ่งที่ควรพิจารณาคือความแตกต่างระหว่างการสงเคราะห์กับการเสริมสร้างศักยภาพ การสนับสนุนที่เน้นการให้โดยไม่เปิดพื้นที่ให้ผู้รับมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอาจทำให้เกิดความรู้สึกพึ่งพิงและลดทอนอำนาจในการกำหนดชีวิตของตนเอง ในทางตรงกันข้าม การสนับสนุนที่มุ่งเสริมสร้างทักษะ ความมั่นใจ และโอกาสในการพัฒนา จะช่วยให้แม่เลี้ยงเดี่ยวสามารถใช้ศักยภาพภายในได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเสริมพลังอำนาจ (empowerment) ที่เน้นการเพิ่มความสามารถในการกำหนดชีวิตของตนเอง (ณัฐกา สงวนวงษ์, 2561) นอกจากนี้ บทบาทของสถาบันทางสังคม เช่น สถานศึกษา หน่วยงานรัฐ และองค์กรชุมชน มีความสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่ตอกย้ำอคติทางสังคม การออกแบบนโยบายและบริการสาธารณะที่ตั้งอยู่บนหลักความเสมอภาคและความเข้าใจในความหลากหลายของครอบครัว จะช่วยลดความเปราะบางเชิงโครงสร้างที่แม่เลี้ยงเดี่ยวต้องเผชิญ ความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวจึงเป็นผลลัพธ์ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพภายในกับโครงสร้างภายนอก การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจโดยปราศจากการปรับเปลี่ยนบริบททางสังคมย่อมไม่เพียงพอ ขณะเดียวกัน การสนับสนุนเชิงโครงสร้างที่ไม่คำนึงถึงพลังภายในของบุคคล ก็อาจไม่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

การบูรณาการแนวคิดสู่การพัฒนาเชิงนโยบายและสังคม

การทำความเข้าใจความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวผ่านกรอบจิตวิทยาเชิงบวกและแนวคิดความเข้มแข็งทางจิตใจ มิได้มีคุณค่าเพียงในเชิงทฤษฎี หากยังสำคัญต่อการออกแบบแนวทางพัฒนาในระดับนโยบายและสังคม การเปลี่ยนกรอบคิดจากการมองแม่เลี้ยงเดี่ยวในฐานะผู้ด้อยโอกาสไปสู่การมองในฐานะผู้มีศักยภาพ เป็นจุดตั้งต้นสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในระดับนโยบาย การสนับสนุนแม่เลี้ยงเดี่ยวควรตั้งอยู่บนหลักการเสริมสร้างศักยภาพ (capacity building) มากกว่าการให้ความช่วยเหลือแบบพึ่งพิงเพียงระยะสั้น การพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมทักษะชีวิต การจัดการอารมณ์ การวางแผนทางการเงิน และการสร้างเป้าหมายชีวิต

ล้วนสอดคล้องกับองค์ประกอบของความผาสุกในโมเดล PERMA กล่าวคือ นโยบายที่ดีมิได้เพียงลดภาระปัญหา หากต้องสร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อการเติบโตของบุคคล ในระดับชุมชน การสร้างเครือข่ายสนับสนุนที่มีลักษณะเกื้อกูลและไม่ตีตรา เป็นกลไกสำคัญในการลดความโดดเดี่ยวทางสังคม แนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคมชี้ให้เห็นว่า ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจ และลดผลกระทบของความเครียดในระยะยาว (Zhang et al., 2024) อย่างไรก็ตาม เครือข่ายดังกล่าวควรเปิดพื้นที่ให้แม่เลี้ยงเดี่ยวมีบทบาทในการกำหนดกิจกรรมและทิศทางของกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในตนเอง

ในระดับสถาบันการศึกษา การบูรณาการแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกเข้าสู่หลักสูตรหรือกิจกรรมพัฒนาผู้ปกครอง อาจช่วยเสริมสร้างทักษะการสื่อสาร การจัดการความเครียด และการสร้างความหมายในชีวิต ทั้งนี้ การส่งเสริมทัศนคติที่เคารพความหลากหลายของรูปแบบครอบครัว ยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการลดอคติทางสังคมในระยะยาว ในภาพรวม การบูรณาการแนวคิดดังกล่าวควรตั้งอยู่บนสมดุลระหว่าง “ศักยภาพภายใน” กับ “โครงสร้างภายนอก” การเน้นเพียงด้านใดด้านหนึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน หากแต่การเชื่อมโยงทั้งสองมิติอย่างสอดประสาน จะทำให้การสนับสนุนแม่เลี้ยงเดี่ยวมีลักษณะองค์รวมและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ งานวิพากษ์บางส่วนชี้ว่า การเน้นความคิดเชิงบวกโดยไม่ตั้งคำถามต่อบริบทอาจนำไปสู่การสร้างบรรทัดฐานความสุขที่กดทับประสบการณ์เชิงลบของบุคคล และทำให้ความทุกข์ถูกมองเป็นความล้มเหลวส่วนบุคคลมากกว่าจะเป็นผลของเงื่อนไขทางสังคม (Held, B. S., 2004) ในกรณีของแม่เลี้ยงเดี่ยว หากความเข้มแข็งทางจิตใจถูกยกขึ้นเป็นคำอธิบายหลักของความสำเร็จหรือความล้มเหลว อาจทำให้โครงสร้างที่ผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำถูกทำให้มองไม่เห็นโดยปริยาย การวิพากษ์ดังกล่าวจึงเตือนให้ระมัดระวังต่อการใช้จิตวิทยาเชิงบวกในลักษณะที่ลดทอนมิติทางอำนาจและความยุติธรรมเชิงสถาบัน ในทำนองเดียวกัน แนวคิดการพัฒนาที่เน้นเสรีภาพและศักยภาพของมนุษย์ (Sen, A., 1999) ช่วยขยายกรอบการวิเคราะห์ให้เห็นว่าความสุขมิอาจแยกออกจากเงื่อนไขความยุติธรรมเชิงโครงสร้างได้ หากปราศจากโอกาสที่เท่าเทียม ศักยภาพภายในย่อมไม่สามารถเบ่งบานได้อย่างแท้จริง

แนวโน้มและทิศทางในอนาคต

ในบริบทสังคมไทยที่กำลังเผชิญความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านโครงสร้างครอบครัว เศรษฐกิจ และค่านิยมทางสังคม การทำความเข้าใจความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวผ่านกรอบจิตวิทยาเชิงบวกต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาในอนาคต การยอมรับความหลากหลายของรูปแบบครอบครัวควรเป็นพื้นฐานของนโยบายสาธารณะและการสื่อสารทางสังคม เพื่อหลีกเลี่ยงการสร้างอคติหรือการตีตราที่บั่นทอนศักดิ์ศรีของบุคคล แนวโน้มสำคัญประการหนึ่ง คือ การขยายบทบาทของแนวคิดเชิงบวกเข้าสู่ระบบการศึกษาและการพัฒนาชุมชน การปลูกฝังทักษะด้านการจัดการอารมณ์ การรับรู้คุณค่าในตนเอง และการสร้างความหมายในชีวิตตั้งแต่ระดับครอบครัวและสถานศึกษา อาจช่วยลดความเปราะบางในระยะยาว และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้แก่บุคคลในสังคม นอกจากนี้ การพัฒนานโยบายที่ผสานมิติทางจิตวิทยากับการสนับสนุนเชิงโครงสร้าง เช่น การเข้าถึงแหล่งทุน การฝึกอาชีพ และบริการดูแลเด็กที่มีคุณภาพ จะช่วยให้แม่เลี้ยงเดี่ยวสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงโดยไม่ลดทอนศักยภาพภายใน การเปลี่ยนมุมมองจากการสงเคราะห์แบบชั่วคราวไปสู่การสร้างเงื่อนไขแห่งการเติบโต จึงเป็นทิศทางสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุป

บทความนี้ได้วิเคราะห์ความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวในบริบทสังคมไทยผ่านกรอบแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกและความเข้มแข็งทางจิตใจ โดยชี้ให้เห็นว่า ความสุขมิได้เป็นเพียงผลลัพธ์ของเงื่อนไขทางเศรษฐกิจหรือสังคม หากเป็นกระบวนการสร้างความหมาย การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อหนุน และการรับรู้คุณค่าในตนเองอย่างต่อเนื่อง การบูรณาการแนวคิดดังกล่าวช่วยเปิดมุมมองใหม่ต่อแม่เลี้ยงเดี่ยว จากภาพของความเปราะบางไปสู่ภาพของศักยภาพและความเข้มแข็ง การส่งเสริมความสุขจึงควรดำเนินควบคู่กันทั้งการเสริมสร้างพลังภายในและการปรับโครงสร้างทางสังคมให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี ในท้ายที่สุด ความสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวมิได้เป็นเพียงประเด็นเฉพาะกลุ่ม หากเป็นตัวชี้วัดระดับความเป็นธรรมและความยืดหยุ่นของสังคมโดยรวม การสร้างสังคมที่เคารพความหลากหลายของครอบครัว และส่งเสริมศักยภาพของมนุษย์อย่างเท่าเทียม จึงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2567). *รายชื่อศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัว*. เอกสารภายใน (อัดสำเนา).

กองคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ. (2564). *คู่มือการจัดสวัสดิการศูนย์บริการแม่เลี้ยงเดี่ยวและครอบครัว.* กรุงเทพฯ: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

ณัฐกา สงวนวงษ์. (2561). ความหมายและการเสริมพลังอำนาจภายในของแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมไทย. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธวัลรัตน์ ใหม่รัตนไชยชาญ และ อาแว มะแส. (2564). ความอยู่ดีมีสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวในชุมชนแออัดเขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยและพัฒนาเพื่อสังคมและเศรษฐกิจ*, 14(2), 7–31.

Cheung, H. (2024). *Single Mothers in Thailand: Women, Motherhood, and Going it All Alone*. (1st ed.). Cham: Palgrave Macmillan.

Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38(5), 300–314.

Diener, E. & Biswas-Diener, R. (2008). *Happiness: Unlocking the Mysteries of Psychological Wealth*. Malden, MA: Blackwell Publishing.

Held, B. S. (2004). The negative side of positive psychology. *Journal of Humanistic Psychology,* 44(1), 9–46.

House, J. S. (1981). *Work, Stress and Social Support*. Reading, MA: Addison Wesley.

Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist,* 56(3), 227–238.

Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-Being*. New York: Free Press.

Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5–14.

Sen, A. (1999). Development as Freedom. Oxford: Oxford University Press.

Twinkl Thailand. (2024). *เปิดสถิติคุณแม่เลี้ยงเดี่ยว Single Mom ยุคใหม่ เทรนด์ที่เพิ่มมากขึ้นในประเทศไทย*. เรียกใช้เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https://www.twinkl.co.th/blog/single-mom-trends-in-thailand

Zhang, Y., Sun, L., & Sun, L. (2024). The health status, social support, and subjective well being of older individuals: Evidence from the Chinese General Social Survey. *Frontiers in Public Health*, 11, Article 1312841.

อิทธิพลของการตลาดเนื้อหาต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลาง: กรณีศึกษาเขตจังหวัดสนุก*

THE INFLUENCE OF CONTENT MARKETING ON BUSINESS OPERATIONS OF MEDIUM-SIZED ONLINE ENTREPRENEURS: A CASE STUDY IN SANUK PROVINCE

สุทธิมา จินดา

Suttimar Jinda

วิทยาลัยนาหว้า มหาวิทยาลัยนครพนม

Nawa College, Nakhon Phanom University, Thailand

Corresponding Author's Email: suttimar.jin@gmail.com

วันที่รับบทความ : 19 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 15 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 17 มีนาคม 2569

Received 19 February 2026; Revised 15 March 2026; Accepted 17 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการตลาดเนื้อหาและการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุก และ 2) วิเคราะห์อิทธิพลของการตลาดเนื้อหาที่มีต่อการดำเนินธุรกิจ การวิจัยเป็นเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลาง จำนวน 380 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

Citation:

* สุทธิมา จินดา. (2569). อิทธิพลของการตลาดเนื้อหาต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลาง: กรณีศึกษาเขตจังหวัดสนุก. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 57-74.

Suttimar Jinda. (2026). The Influence Of Content Marketing On Business Operations Of Medium-Sized Online Entrepreneurs: A Case Study In Sanuk Province.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 57-74.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

1. การตลาดเนื้อหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.10, S.D. = 0.856) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ความสม่ำเสมอในการเผยแพร่เนื้อหา การใช้ช่องทางออนไลน์ในการเผยแพร่เนื้อหา คุณภาพและความน่าสนใจของเนื้อหา และความสอดคล้องของเนื้อหากับความต้องการของลูกค้า ขณะที่การดำเนินธุรกิจโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\overline{X}$= 4.13, S.D. = 0.839) ครอบคลุมด้านการสร้างการรับรู้และภาพลักษณ์ของแบรนด์ การดึงดูดลูกค้าใหม่ การรักษาลูกค้าเดิมและสร้างความภักดีต่อแบรนด์ และการเพิ่มยอดขาย

2. วิเคราะห์อิทธิพลของการตลาดเนื้อหาต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุก พบว่า การตลาดเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ คุณภาพและความน่าสนใจของเนื้อหา ความสม่ำเสมอในการเผยแพร่เนื้อหา ความสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า และการใช้ช่องทางออนไลน์ มีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การตลาดเนื้อหา, ผลการดำเนินธุรกิจ, ผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์, วิสาหกิจขนาดกลาง, การตลาดดิจิทัล

Abstract

This research article aimed to: 1) examine the level of content marketing and business performance among medium-sized online business entrepreneurs in Sanuk Province, and 2) analyze the influence of content marketing on business performance. The study employed a quantitative research design. The sample consisted of 380 medium-sized online business entrepreneurs. Data were collected using a questionnaire. Statistical techniques used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, one-way analysis of variance (ANOVA), and multiple regression analysis.

The findings revealed that:

1. Overall content marketing was at a high level ($\overline{X}$= 4.10, S.D. = 0.856). The components ranked from highest to lowest mean were consistency in content publishing, use of online channels for content distribution, content quality and attractiveness, and alignment of content with customer needs.

Similarly, overall business performance was at a high level ($\overline{x}$ = 4.13, S.D. = 0.839), covering brand awareness and brand image building, attracting new customers, retaining existing customers and fostering brand loyalty, and increasing sales.

2. The analysis of the influence of content marketing on business performance indicated that all four dimensions—content quality and attractiveness, consistency in content publishing, alignment with customer needs, and use of online distribution channels—had a statistically significant effect on business performance at the 0.05 level.

Keywords: Content Marketing, Business Performance, Online Business Entrepreneurs, Medium-Sized Enterprises, Digital Marketing

บทนำ

ในยุคดิจิทัล การทำธุรกิจออนไลน์กลายเป็นช่องทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้ประกอบการเข้าถึงลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่ใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูลสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Kotler & Keller, 2020) โดยเฉพาะธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางซึ่งมีความคล่องตัวสูงและมีบทบาทต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น ทั้งด้านการจ้างงาน รายได้ และการเชื่อมโยงชุมชนสู่ระบบดิจิทัล ขณะเดียวกัน เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โซเชียลมีเดีย ระบบอัตโนมัติ และแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ ช่วยลดต้นทุนและขยายโอกาสทางการตลาด แต่ก็ทำให้การแข่งขันด้านราคา คุณภาพเนื้อหา และการสร้างแบรนด์ทวีความรุนแรงขึ้น (Chaffey & Ellis-Chadwick, 2019)

ภายใต้สภาพการแข่งขันที่เข้มข้น ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความได้เปรียบ ทั้งการสร้างเอกลักษณ์แบรนด์ การนำเสนอข้อมูลอย่างตรงจุด และการออกแบบประสบการณ์ลูกค้าในช่องทางออนไลน์ (Ryan, 2017) หนึ่งในกลยุทธ์ที่สำคัญคือ การตลาดเนื้อหา (Content Marketing) ซึ่งมุ่งสร้างและเผยแพร่เนื้อหาที่มีคุณค่าและตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ไม่เพียงเพื่อการขายโดยตรง แต่เพื่อสร้างความไว้วางใจและความภักดีต่อแบรนด์ในระยะยาว (Pulizzi, 2014; Content Marketing Institute, 2020)

ในบริบทของการสร้างภาพลักษณ์และความสัมพันธ์กับลูกค้า การตลาดเนื้อหาสามารถสร้าง “แบรนด์ที่มีคุณค่า” ผ่านการเล่าเรื่อง (Storytelling) การให้คำแนะนำ หรือการแบ่งปันความรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย การทำเช่นนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของแบรนด์ แต่ยังช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถวัดผลประสิทธิภาพของกลยุทธ์การตลาดผ่านตัวชี้วัดต่าง ๆ (Ryan, 2017) ดังนั้น การตลาดเนื้อหาจึงถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาว กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการซื้อ และส่งเสริมความสำเร็จของธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในตลาดที่มีการแข่งขันสูง

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุกยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับผลกระทบของการตลาดเนื้อหา ทำให้ไม่สามารถประเมินได้อย่างเป็นระบบว่ากลยุทธ์เนื้อหาส่งผลต่อยอดขาย การสร้างการรับรู้แบรนด์ การดึงดูดลูกค้าใหม่ หรือการรักษาลูกค้าเดิมมากน้อยเพียงใด (Chaffey & Ellis-Chadwick, 2019) ส่งผลให้การใช้ทรัพยากรทางการตลาดยังไม่เต็มประสิทธิภาพ และขาดแนวทางเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของการตลาดเนื้อหาจึงมีความจำเป็น เพื่อสนับสนุนการวางแผนและปรับกลยุทธ์การตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงลูกค้า สร้างความสัมพันธ์ระยะยาว และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน (Kotler & Keller, 2020; Pulizzi, 2014; Ryan, 2017)

จากเหตุผลข้างต้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญ เนื่องจากจะช่วยให้เข้าใจถึงบทบาทของการตลาดเนื้อหาต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการออนไลน์ขนาดกลางในกลุ่มจังหวัดสนุก ผลการวิจัยจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่ตอบโจทย์ลูกค้า และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในเขตจังหวัดสนุกได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของการตลาดเนื้อหาและการดำเนินงานธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุก

2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการตลาดเนื้อหาต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุก

สมมติฐานการวิจัย

การตลาดเนื้อหามีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุก

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตลาดเนื้อหา (Content Marketing)

การตลาดเนื้อหาเป็นกลยุทธ์ที่มุ่งสร้างและเผยแพร่เนื้อหาที่มีคุณค่า ตรงกับความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระยะยาว กระตุ้นความสนใจ และสนับสนุนการตัดสินใจซื้อ แทนการมุ่งขายโดยตรง (Pulizzi, 2014) โดยเน้นการสร้างความน่าเชื่อถือและความภักดีผ่านเนื้อหาคุณภาพ เช่น บทความ วิดีโอ อินโฟกราฟิก และรีวิวสินค้า

องค์ประกอบสำคัญของการตลาดเนื้อหา ประกอบด้วย

1) คุณภาพและความน่าสนใจของเนื้อหา เนื้อหาที่มีคุณภาพและน่าสนใจต้องสามารถสร้างคุณค่าและให้ประโยชน์แก่ผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเชิงความรู้ เทคนิคการใช้งาน รีวิวสินค้า (Pulizzi, 2014; Chaffey & Ellis-Chadwick, 2019)

2) ความสม่ำเสมอในการเผยแพร่เนื้อหา การเผยแพร่เนื้อหาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอช่วยสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับผู้บริโภค การโพสต์อย่างสม่ำเสมอไม่เพียงแต่ทำให้แบรนด์ถูกจดจำ แต่ยังสร้าง ความเชื่อมั่น เพราะผู้บริโภคมองว่าแบรนด์มีความรับผิดชอบและใส่ใจในการสื่อสารกับลูกค้า (Kotler et al., 2017; Chaffey & Ellis-Chadwick, 2019)

3) ความสอดคล้องของเนื้อหากับความต้องการของลูกค้า เนื้อหาต้องตอบโจทย์ปัญหา ความสนใจ และความต้องการของลูกค้าอย่างแท้จริง (Kotler et al., 2017; Pulizzi, 2014)

4) การใช้ช่องทางออนไลน์ในการเผยแพร่เนื้อหา การเลือกใช้ช่องทางออนไลน์และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญ (Tuten & Solomon, 2017; Chaffey & Ellis-Chadwick, 2019)

โดยสรุป การประยุกต์องค์ประกอบเหล่านี้อย่างเหมาะสมช่วยให้ SMEs สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน เพิ่มยอดขาย และเสริมสร้างความภักดีของลูกค้าอย่างยั่งยืน เนื่องจากการตลาดเนื้อหามุ่งสร้างคุณค่าและความสัมพันธ์ระยะยาว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจออนไลน์ในยุคดิจิทัล

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการออนไลน์ขนาดกลาง

การดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการออนไลน์ขนาดกลางเป็นกระบวนการบริหารจัดการกิจกรรมทางธุรกิจในสภาพแวดล้อมดิจิทัล โดยมุ่งสร้างรายได้ ขยายตลาด และรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้า ท่ามกลางการแข่งขันสูงและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว (Laudon & Traver, 2020; Chaffey & Ellis-Chadwick, 2019)

ชูชาติ เจริญสุข (2562) ชี้ว่าผู้ประกอบการออนไลน์ต้องพัฒนากระบวนการจัดการภายในองค์กรและปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ขณะที่ ศิริพร พูลทรัพย์ (2563) เน้นถึงความสำคัญของการตลาดออนไลน์ การสร้างแบรนด์ และการบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ธุรกิจออนไลน์เติบโตได้อย่างยั่งยืน

โดยสรุป การดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการออนไลน์ขนาดกลางต้องอาศัย การบริหารจัดการภายในองค์กร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การตลาดออนไลน์ และการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและความยั่งยืนของธุรกิจ

องค์ประกอบสำคัญดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการออนไลน์

1) การบริหารจัดการผลิตภัณฑ์และบริการ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินธุรกิจออนไลน์ของผู้ประกอบการขนาดกลาง ผู้ประกอบการต้องให้ความสำคัญกับการออกแบบและพัฒนาสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาดออนไลน์ โดยคำนึงถึง คุณภาพ ความแตกต่าง และมูลค่าเพิ่ม (Kotler et al., 2017)

2) การวางแผนการตลาดและการสร้างแบรนด์ การวางแผนการตลาดและการสร้างแบรนด์ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินธุรกิจออนไลน์ของผู้ประกอบการขนาดกลาง เนื่องจากการตลาดที่มีประสิทธิภาพช่วยสร้าง การรับรู้แบรนด์ และดึงดูดลูกค้าใหม่เข้าสู่ธุรกิจได้อย่างตรงจุด (Chaffey & Ellis-Chadwick, 2019)

3) การจัดการการขายและการบริการลูกค้า การจัดการการขายและการบริการลูกค้าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินธุรกิจออนไลน์ของผู้ประกอบการขนาดกลาง เนื่องจากการขายและบริการที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มรายได้ แต่ยังสร้างความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า (Laudon & Traver, 2020)

4) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการวิเคราะห์ข้อมูล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการวิเคราะห์ข้อมูลถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้ประกอบการออนไลน์ขนาดกลางสามารถปรับตัวและแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล (Turban et al., 2018)

สรุปได้ว่าการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการออนไลน์ขนาดกลางต้องมีการผสมผสานกลยุทธ์การตลาด เทคโนโลยี และการบริหารจัดการภายในองค์กร เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดออนไลน์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การนำแนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้มาใช้ช่วยให้ SMEs ออนไลน์สร้างผลลัพธ์เชิงธุรกิจที่มั่นคงและยั่งยืน ซึ่งสามารถนำมาเขียนกรอบแนวความคิดตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการตลาดเนื้อหาต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลาง กรณีศึกษาเขตจังหวัดสนุก เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุก จำนวน 3,712 ราย (ข้อมูลนิติบุคคล สำนักงานสถิติแห่งชาติ ณ วันที่ 30 เมษายน 2568)

กลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 361.08 ราย ผู้วิจัยจึงปัดเป็น 361 ราย และเพิ่มตัวอย่างสำรองอีกร้อยละ 5 เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนและแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 380 ราย โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา ประเภทธุรกิจออนไลน์ที่ดำเนินอยู่ ระยะเวลาที่ประกอบธุรกิจออนไลน์ จำนวนพนักงานของธุรกิจ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของธุรกิจ และช่องทางออนไลน์ที่ใช้ขายสินค้าหลัก

ตอนที่ 2 การตลาดเนื้อหา (Content Marketing) ของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุก ประกอบด้วย ด้านคุณภาพและความน่าสนใจของเนื้อหา ด้านความสม่ำเสมอในการเผยแพร่เนื้อหา ด้านความสอดคล้องของเนื้อหากับความต้องการของลูกค้า และด้านการใช้ช่องทางออนไลน์ในการเผยแพร่เนื้อหา

ตอนที่ 3 การดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการออนไลน์ขนาดกลาง ประกอบด้วย ด้านการเพิ่มยอดขาย ด้านการสร้างการรับรู้และภาพลักษณ์ของแบรนด์ ด้านการดึงดูดลูกค้าใหม่ และด้านการรักษาลูกค้าเดิมและสร้างความภักดีต่อแบรนด์

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าเท่ากับ 0.927 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมในระดับสูง จากนั้นได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) โดยกำหนดเกณฑ์ไม่ต่ำกว่า 0.70 ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.920 แสดงว่าเครื่องมือวิจัยมีความน่าเชื่อถืออยู่ในระดับสูงและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 380 ชุด จากผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุก ได้แก่ จังหวัดนครพนม จังหวัด

มุกดาหาร และจังหวัดสกลนคร โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และจัดทำแบบสอบถามผ่านระบบ Google Form ก่อนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและขอความยินยอมจากผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้โครงการวิจัยผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยนครพนม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตลาดเนื้อหาและการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุก

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 235 คน มีอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 178 คน ประเภทธุรกิจออนไลน์ที่ดำเนินอยู่ สุขภาพและความงาม จำนวน 158 คน ระยะเวลาที่ประกอบธุรกิจออนไลน์ 1–3 ปีจำนวน 139 คน จำนวนพนักงานของธุรกิจของ 5–10 คน จำนวน 194 คน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของธุรกิจ 50,001–100,000 บาท จำนวน 143 คน ช่องทางออนไลน์ที่ใช้ขายสินค้าหลักทาง TikTok จำนวน 279 คน ตามลำดับ

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตลาดเนื้อหา (Content Marketing) ของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลาง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อการตลาดเนื้อหา (Content Marketing) ของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลาง

การตลาดเนื้อหา (Content Marketing)	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1. ด้านคุณภาพและความน่าสนใจของเนื้อหา	4.07	0.864	มาก
2. ด้านความสม่ำเสมอในการเผยแพร่เนื้อหา	4.19	0.810	มาก
3. ด้านความสอดคล้องของเนื้อหากับความต้องการของลูกค้า	4.03	0.878	มาก
4. ด้านการใช้ช่องทางออนไลน์ในการเผยแพร่เนื้อหา	4.12	0.871	มาก
รวม	**4.10**	**0.856**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พบว่า การตลาดเนื้อหา (Content Marketing) ของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.10, S.D = 0.856) หากทำการวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความสำคัญมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก คือ ด้านความสม่ำเสมอในการเผยแพร่เนื้อหา รองลงมา คือ ด้านการใช้ช่องทางออนไลน์ในการเผยแพร่เนื้อหา ด้านคุณภาพและความน่าสนใจของเนื้อหา และ ด้านความสอดคล้องของเนื้อหากับความต้องการของลูกค้า ตามลำดับ

3. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการออนไลน์ขนาดกลาง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการออนไลน์ขนาดกลาง

การดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการออนไลน์ขนาดกลาง	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1. ด้านการเพิ่มยอดขาย	4.03	0.891	มาก
2. ด้านการสร้างการรับรู้และภาพลักษณ์ของแบรนด์	4.22	0.807	มากที่สุด
3. ด้านการดึงดูดลูกค้าใหม่	4.17	0.832	มาก
4. ด้านการรักษาลูกค้าเดิมและสร้างความภักดีต่อแบรนด์	4.11	0.825	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.13**	**0.839**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์พบว่า การดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการออนไลน์ขนาดกลาง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.13, S.D = 0.839) หากทำการวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความสำคัญมากถึงมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรกคือ ด้านการสร้างการรับรู้และภาพลักษณ์ของแบรนด์ รองลงมา คือ ด้านการดึงดูดลูกค้าใหม่ ด้านการรักษาลูกค้าเดิมและสร้างความภักดีต่อแบรนด์ และด้านการเพิ่มยอดขายตามลำดับ

4. การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน การตลาดเนื้อหามีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุก ใช้แสดงสถิติเชิงพรรณนาและการหาค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมด

ตารางที่ 3 การหาค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร

Variables	Mean	S.D	X1	X2	X3	X4	X5
X1	4.06	0.718	1	0.828**	0.808**	0.778**	0.846**
X2	4.18	0.652	0.828**	1	0.779**	0.798**	0.841**
X3	4.03	0.734	0.808**	0.779**	1	0.825**	0.867**
X4	4.11	0.745	0.778**	0.798**	0.825**	1	0.912**
X5	4.13	0.676	0.846**	0.841**	0.867**	0.912**	1

Note : *N=380. **p < 0.01.*,ด้านคุณภาพและความน่าสนใจของเนื้อหา (X1) ,ด้านความสม่ำเสมอในการเผยแพร่เนื้อหา (X2), ด้านความสอดคล้องของเนื้อหากับความต้องการของลูกค้า (X3), ด้านการใช้ช่องทางออนไลน์ในการเผยแพร่เนื้อหา (X4),การดำเนินธุรกิจ (X5)

จากตารางที่ 3 ค่าสหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.778 ถึง 0.912 ที่ระดับนัยสำคัญ $p < 0.05$ ซึ่งหมายความว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรตามกรอบแนวคิดสามารถทดสอบได้ ดังนั้น งานวิจัยนี้ไม่พบปัญหาเชิงสาระเกี่ยวกับ Multicollinearity ซึ่งสามารถนำไปทดสอบ Multiple Regression Analysis ต่อไป

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การตลาดเนื้อหามีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุก

การตลาดเนื้อหา	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่	0.234	0.074		3.168	0.002*		
X1	0.175	0.032	0.186	5.499	0.000*	0.243	4.113
X2	0.140	0.034	0.135	4.075	0.000*	0.250	3.993
X3	0.195	0.031	0.211	6.279	0.000*	0.245	4.085
X4	0.440	0.030	0.485	14.679	0.000*	0.253	3.946
R = 0.947 R2 = 0.896 Adjusted R2 = 0.895 SEEST = 0.219 F = 809.350 P = 0.000							

a. Dependent Variable: การดำเนินธุรกิจ

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นว่า ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับที่สูงมาก (ไม่เกิด Multicollinearity) ทำการตรวจสอบ Multicollinearity จะใช้ค่า Variance inflation factor (VIF) และค่า Tolerance โดยมีเกณฑ์การตรวจสอบ ดังนี้ VIF ที่เหมาะสมต้องมีค่าน้อยกว่า 10 หากเกินกว่านี้แสดงว่าเกิด Multicollinearity จากผลการวิเคราะห์ จะพบว่า ค่า VIF สูงสุดที่ได้มีค่า 4.113 ซึ่งไม่เกิน 10 และค่า Tolerance ที่มีค่าน้อยที่สุด 0.243 ซึ่งไม่ต่ำกว่า 0.10 เป็นไปตามเกณฑ์ของ Hair et al. (2009) แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงหรือไม่เกิด Multicollinearity

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างการตลาดเนื้อหากับการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุก พบว่า ทุกด้าน คือ ด้านคุณภาพและความน่าสนใจของเนื้อหา ด้านความสม่ำเสมอในการเผยแพร่เนื้อหา ด้านความสอดคล้องของเนื้อหากับความต้องการของลูกค้า และด้านการใช้ช่องทางออนไลน์ในการเผยแพร่เนื้อหามีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุก

สามารถทำนายอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุก โดยภาพรวม ได้ร้อยละ 89.6 (R^2 = 0.896) ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 40.4 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 0.219 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ 0.947 ซึ่งสามารถเขียนสมการในรูปแบบคะแนนดิบดังนี้

การตลาดเนื้อหามีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุกโดยภาพรวม

$= -0.234 + 0.175_{X1} + 0.140_{X2} + 0.195_{X3} + 0.440_{x4}$

และได้สมการในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

การตลาดเนื้อหามีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุก โดยภาพรวม

$= 0.186_{ZX1} + 0.135_{ZX2} + 0.211_{ZX3} + 0.485_{zx4}$

อภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การตลาดเนื้อหา (Content Marketing) ของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.10, S.D. = 0.856) สะท้อนว่าผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการใช้เนื้อหาเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนธุรกิจ โดยเฉพาะด้านความสม่ำเสมอในการเผยแพร่เนื้อหา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การใช้ช่องทางออนไลน์ คุณภาพและความน่าสนใจของเนื้อหา และความสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า

ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการตระหนักถึงบทบาทของเนื้อหาในฐานะกลไกสร้างการมีส่วนร่วมของลูกค้า (Customer Engagement) และความได้เปรียบทางการแข่งขัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Joe Pulizzi ที่เสนอว่าการตลาดเนื้อหาที่มีประสิทธิภาพต้องสร้างคุณค่าและสื่อสารอย่างต่อเนื่องเพื่อก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและความภักดีต่อแบรนด์ในระยะยาว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของ Holliman และ Rowley ที่ชี้ว่า คุณภาพ ความเกี่ยวข้องของเนื้อหา และการเลือกช่องทางที่เหมาะสม มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของลูกค้าและผลการดำเนินงานทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อินทร์ อินอุ่นโชติ

และแคทลียา ชาปะวัง (2565) ที่พบว่า คุณค่าของเนื้อหาและความน่าเชื่อถือส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจออนไลน์

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การตลาดเนื้อหาเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการออนไลน์ขนาดกลาง โดยเฉพาะการเผยแพร่อย่างสม่ำเสมอ การเลือกช่องทางที่เหมาะสม และการสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่า ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลเพื่อเสริมศักยภาพการแข่งขันและความยั่งยืนของธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการออนไลน์ขนาดกลางโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = 0.839) สะท้อนว่าผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพธุรกิจ โดยเฉพาะมิติด้านการตลาดและความสัมพันธ์กับลูกค้า เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการสร้างการรับรู้และภาพลักษณ์ของแบรนด์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การดึงดูดลูกค้าใหม่ การรักษาลูกค้าเดิมและสร้างความภักดีต่อแบรนด์ และการเพิ่มยอดขายตามลำดับ ผลดังกล่าวสะท้อนแนวคิดการบริหารธุรกิจยุคดิจิทัลที่ให้ความสำคัญกับ “ทุนทางแบรนด์” (Brand Equity) เป็นลำดับแรก สอดคล้องกับแนวคิดของ Philip Kotler และ Kevin Lane Keller ที่อธิบายว่าการสร้างการรับรู้แบรนด์ และภาพลักษณ์ที่ชัดเจนเป็นรากฐานของการสร้างคุณค่าตราสินค้า ซึ่งส่งผลต่อความไว้วางใจและความภักดีในระยะยาว

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การตลาดเนื้อหามีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสนุกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) คุณภาพและความน่าสนใจของเนื้อหา (2) ความสม่ำเสมอในการเผยแพร่ (3) ความสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า และ (4) การใช้ช่องทางออนไลน์ ล้วนส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินธุรกิจ แสดงให้เห็นว่าการตลาดเนื้อหาเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีผลโดยตรงต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจออนไลน์ ในเชิงทฤษฎี สอดคล้องกับแนวคิดของ Joe Pulizzi ที่เสนอว่าเนื้อหาที่มีคุณค่าและสื่อสารอย่างต่อเนื่องจะช่วยสร้างความไว้วางใจและความผูกพันกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการสร้างมูลค่าทางธุรกิจระยะยาว โดยเฉพาะในบริบทออนไลน์ที่การตัดสินใจซื้อพึ่งพาข้อมูลดิจิทัลเป็นหลัก ด้านคุณภาพและความสอดคล้องของเนื้อหา ยังสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างคุณค่าตราสินค้า (Brand Equity Theory) ของ Kevin Lane Keller ที่ชี้ว่าเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องและสร้างการรับรู้ที่ชัดเจนจะส่งผลต่อทัศนคติ ความเชื่อมั่น และพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค

ขณะเดียวกัน ความสม่ำเสมอในการเผยแพร่เนื้อหาสอดคล้องกับหลักการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication: IMC) ที่เน้นความต่อเนื่องและความสอดคล้องของสารเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์และความจดจำ

องค์ความรู้ใหม่

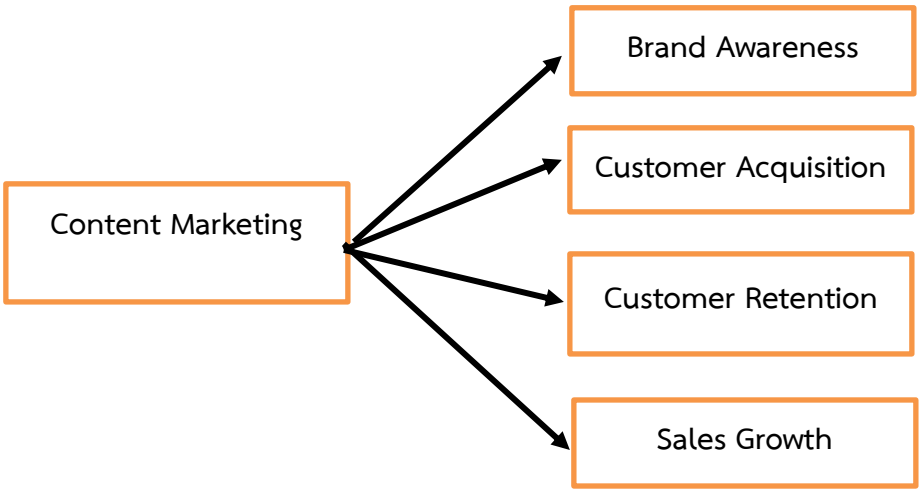
งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในเชิงประจักษ์ ดังนี้

1. การตลาดเนื้อหาเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลโดยตรงต่อผลการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะมิติด้านคุณภาพและความน่าสนใจของเนื้อหา ความสม่ำเสมอในการเผยแพร่ และความสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. การบูรณาการองค์ประกอบของ Content Marketing แบบครบวงจร การดำเนินการตลาดเนื้อหาที่มีประสิทธิภาพไม่ได้พึ่งเพียงคุณภาพของเนื้อหาเท่านั้น แต่ต้องประกอบด้วย ความสม่ำเสมอ (Consistency) ความสอดคล้องกับความต้องการลูกค้า (Customer Alignment) การเลือกใช้ช่องทางออนไลน์อย่างเหมาะสม Channel Optimization) ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านทำงานร่วมกันในลักษณะ “ระบบกลยุทธ์”

3. ยืนยันเชิงพื้นที่ (Context-Specific Evidence) งานวิจัยนี้ให้หลักฐานเชิงประจักษ์ในบริบทผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในระดับจังหวัด ซึ่งยังมีงานศึกษาจำกัด ทำให้สามารถอ้างอิงเป็นฐานข้อมูลเชิงพื้นที่สำหรับการพัฒนานโยบายและการวางแผนธุรกิจดิจิทัลในระดับภูมิภาคได้

4. กรอบแนวคิดเชิงอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง Content Marketing กับ Business Performance เสนอโมเดลความสัมพันธ์ตามภาพที่ 2

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปจากผลวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องอิทธิพลของการตลาดเนื้อหาต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ขนาดกลางในเขตจังหวัดสกลนคร สามารถสรุปเป็นความเรียงได้ดังนี้ 1. ผลการวิเคราะห์ พบว่า การตลาดเนื้อหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับความสม่ำเสมอในการเผยแพร่เนื้อหา การใช้ช่องทางออนไลน์ คุณภาพและความน่าสนใจของเนื้อหา รวมถึงความสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า สะท้อนถึงการตระหนักถึงบทบาทของเนื้อหาในฐานะเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยสร้างคุณค่าและความได้เปรียบทางการแข่งขันในสภาพแวดล้อมดิจิทัล 2. ด้านการดำเนินธุรกิจพบว่าอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับการสร้างการรับรู้และภาพลักษณ์ของแบรนด์ รองลงมาคือการดึงดูดลูกค้าใหม่ การรักษาลูกค้าเดิมและสร้างความภักดี และการเพิ่มยอดขาย แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการสามารถประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเติบโตของธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3. ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่าองค์ประกอบของการตลาดเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ คุณภาพและความน่าสนใจของเนื้อหา ความสม่ำเสมอในการเผยแพร่ ความสอดคล้องกับความต้องการลูกค้า และการใช้ช่องทางออนไลน์ มีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเฉพาะด้านคุณภาพและความน่าสนใจของเนื้อหามีบทบาทสำคัญที่สุด **ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ** 1. วางกลยุทธ์การตลาดเนื้อหาอย่างเป็นระบบ ผู้ประกอบการควรกำหนดแผนการตลาดเนื้อหาที่ชัดเจน ครอบคลุมการระบุกลุ่มเป้าหมาย สารหลัก และตัวชี้วัดผลลัพธ์ เพื่อให้การสื่อสารมีทิศทางและสอดคล้องกับเป้าหมายธุรกิจ 2. พัฒนาเนื้อหาที่มีคุณภาพและตรงความต้องการลูกค้า ควรสร้างเนื้อหาที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสร้างคุณค่า มากกว่ามุ่งขายสินค้าโดยตรง เพื่อเสริมความไว้วางใจและความภักดีในระยะยาว 3. รักษาความสม่ำเสมอในการเผยแพร่ กำหนดตารางเผยแพร่เนื้อหาอย่างชัดเจน เพื่อสร้างการรับรู้แบรนด์และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง 4. เลือกใช้ช่องทางออนไลน์ให้เหมาะสม วิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สื่อของลูกค้าเพื่อเลือกแพลตฟอร์มที่สอดคล้องกับธุรกิจ และใช้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์ (Analytics) เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการสื่อสารและผลลัพธ์ทางการตลาด **ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการสำหรับงานวิจัยต่อไป** 1. ขยายขอบเขตประชากรและพื้นที่ศึกษา ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างในหลายจังหวัดหรือหลายภูมิภาค เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเชิงบริบทและเพิ่มความสามารถใน

การอ้างอิงผลในวงกว้าง 2. เปรียบเทียบตามขนาดหรือประเภทของธุรกิจ ควรศึกษาธุรกิจขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ หรือธุรกิจในอุตสาหกรรมที่แตกต่างกัน เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของอิทธิพลการตลาดเนื้อหาในแต่ละกลุ่มอย่างเป็นระบบ 3. เพิ่มตัวแปรเชิงสื่อกลางหรือเชิงกำกับ ควรบูรณาการตัวแปร เช่น ความไว้วางใจของลูกค้า การมีส่วนร่วมออนไลน์ หรือภาพลักษณ์ตราสินค้า เพื่ออธิบายกลไกความสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้ชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้น 4. ประยุกต์ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ควรเสริมการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อเพิ่มความลึกซึ้งในการอธิบายผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณและพัฒนาข้อค้นพบเชิงทฤษฎีให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชูชาติ เจริญสุข. (2562). การบริหารจัดการธุรกิจออนไลน์สำหรับ SMEs ในประเทศไทย. *วารสารวิชาการธุรกิจ*, 10(2), 45–63.

ภูริวัฒน์ เกษมสันต์. (2561). การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพธุรกิจ SMEs. *วารสารเศรษฐกิจดิจิทัล*, 8(3), 56–72.

ศิริพร พูลทรัพย์. (2563). กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลสำหรับผู้ประกอบการ SMEs. *วารสารการตลาด*, 12(1), 23–40.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2568). *ข้อมูลนิติบุคคล จำแนกตามประเภทกิจการและจังหวัด ณ วันที่ 30 เมษายน 2568*. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2569 จาก https://www.nso.go.th

อินทร์ อินอุ่นโชติ และ แคทลียา ชาปะวัง. (2565). ปัจจัยการตลาดเนื้อหาที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจค้าปลีกและบริการในประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยบูรพา*, 10(2), 45–60.

Chaffey, D., & Ellis-Chadwick, F. (2019). *Digital marketing* (7th ed.). Pearson.

Content Marketing Institute. (2020). *What is content marketing?* Retrieved October 20, 2025, from https://contentmarketinginstitute.com/what-is-content-marketing/

Kotler, P., & Keller, K. L. (2020). *Marketing management* (15th ed.). Pearson Education.

Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2017). *Marketing 4.0: Moving from traditional to digital*. Wiley.

Laudon, K. C., & Traver, C. G. (2020). *E-commerce 2020: Business, technology, society* (16th ed.). Pearson.

Pulizzi, J. (2014). *Epic content marketing: How to tell a different story, break through the clutter, and win more customers by marketing less*. McGraw-Hill.

Ryan, D. (2017). *Understanding digital marketing: Marketing strategies for engaging the digital generation* (4th ed.). Kogan Page.

Tuten, T. L., & Solomon, M. R. (2017). *Social media marketing* (3rd ed.). Sage Publications.

Turban, E., Outland, J., King, D., Lee, J. K., Liang, T.-P., & Turban, D. C. (2018). *Electronic commerce 2018: A managerial and social networks perspective* (9th ed.). Springer.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ*

IMPROVING QUALITY OF WORK LIFE FOR LOWER-RANKING POLICE OFFICERS AT THONGLOR METROPOLITAN POLICE STATION

อดุลย์ เลาหพล[1], ธเรศวร์ ธนะสมบูรณ์[2], มณี ชินณรงค์[3], คำรบ ลียะวณิช[4] และ ชินภัทร พุทธชาด[5]

Adul Laohapol[1], Taret Tanasomboon[2], Manee Chinnarong[3], Kamrob Leeyawanit[4] and Chinapaatra Putachaart[5]

[1-5]คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

[1-5]Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding Author's Email: nolwoom@gmail.com

วันที่รับบทความ : 4 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 24 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 26 กุมภาพันธ์ 2569

Received 4 February 2026; Revised 24 February 2026; Accepted 26 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ จำนวน 158 นาย เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.23, S.D. =

Citation:

* อดุลย์ เลาหพล, ธเรศวร์ ธนะสมบูรณ์, มณี ชินณรงค์, คำรบ ลียะวณิช และ ชินภัทร พุทธชาด. (2569). การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 75-99.

Adul Laohapol, Taret Tanasomboon, Manee Chinnarong, Kamrob Leeyawanit and Chinapaatra Putachaart. (2026). Improving Quality Of Work Life For Lower-Ranking Police Officers At Thonglor Metropolitan Police Station. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 75-99.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

.498) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านสิทธิของพนักงาน ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพ ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ และด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ตามลำดับ ขณะที่ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง และ 2) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ พบว่า ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนส่วนใหญ่เสนอให้พัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานด้านการปรับปรุงสวัสดิการและค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับภาระงานและความเสี่ยงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.05 รองลงมาคือการสนับสนุนความก้าวหน้าและความมั่นคงในสายอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 20.25 การส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 17.72 และการพัฒนาบรรยากาศการทำงานและความสามัคคีในองค์กร คิดเป็นร้อยละ 10.13 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การพัฒนา, คุณภาพชีวิตการทำงาน, ข้าราชการตำรวจ, ชั้นประทวน

Abstract

This research objectives were 1) To study developing quality of work life of non-commissioned police officers at Thonglor Metropolitan Police Station, and 2) to study the guidelines for developing quality of work life of non-commissioned police officers at Thonglor Metropolitan Police Station. A quantitative research methodology was used. The sample group consisted of 158 non-commissioned police officers from Thonglor Metropolitan Police Station. The research instrument was a questionnaire. Data was analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation statistics.

The research results found that 1) the overall developing quality of work life of non-commissioned police officers at Thonglor Metropolitan Police Station was at a moderate level ($\bar{x}$ = 3.23, S.D. = .498). Considering each aspect, the aspect of social benefit had the highest mean, at a high level. This was followed

by employee rights, work- life balance, social integration or collaboration, opportunities for competency development, safe and health-promoting working conditions, and career advancement and job security, respectively. Meanwhile, the aspect of receiving adequate and fair compensation had the lowest mean. The findings regarding the quality of work life for non- commissioned police officers at Thonglor Metropolitan Police Station were: 1) Development; 2) the guidelines for developing quality of work life for non- commissioned police officers at Thonglor Metropolitan Police Station: the majority of non-commissioned police officers suggested improving welfare and compensation to be commensurate with workload and risk, accounting for 24. 05%. This was followed by support for career advancement and security (20. 25%), promoting continuous training and skill development (17. 72%), and developing a positive work atmosphere and organizational unity (10.13%).

Keywords: Developing, Quality of Work Life, Police Officers, Non-Commissioned Officers, Thonglor Metropolitan Police Station

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาวะการดำรงชีวิต ความตึงเครียดต่าง ๆ ส่งผลกระทบให้สถานการณ์ปัญหาอาชญากรรมทวีความรุนแรงมากขึ้น และมีผลกระทบต่อความสงบสุขของประชาชนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยปัญหาต่าง ๆ ที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน อาทิเช่น ปัญหาความยากจน ความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ปัญหายาเสพติด แรงงานต่างด้าว อบายมุขต่าง ๆ นำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบ การละเมิดกฎหมายบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติสุขของประชาชนในสังคม ซึ่งปัญหาอาชญากรรมมีแนวโน้มที่จะมีปริมาณและความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทำให้สังคมและประชาชนมีความต้องการและความ

คาดหวังที่จะได้รับการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากรัฐมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น ปัญหาอาชญากรรมดังกล่าวจำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไขโดยข้าราชการตำรวจ ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย มีอำนาจหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและสังคมส่วนรวม ข้าราชการตำรวจจากทุกส่วนงานจะต้องเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ และมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี เพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะทำให้สังคมมีความสงบสุข ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างยั่งยืน (นิติพัฒน์ กิตติรักษกุล, 2560) ตำรวจคือเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงฝ่ายเดียวที่เข้ามาติดต่อสัมพันธ์กับประชาชนทุกระดับตลอด 24 ชั่วโมงต่อวัน และ 7 วันต่อสัปดาห์ ประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจจึงเป็นประเด็นในการวิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งเสนอให้มีการพัฒนาอยู่เสมอ การที่ข้าราชการตำรวจมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีได้ก่อให้เกิดความเครียดจากการทำงาน เนื่องจากภาระหน้าที่ที่สะสมและมีความกดดันสูง อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีประสิทธิภาพการทำงานลดลง หรือมีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตาย (วินัย ธงชัย, 2558) อย่างไรก็ตาม ทางออกของการดำเนินงานใด ๆ ให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ บุคลากรในองค์การจะต้องมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี (ณัฐฐาพร ธีรศรีพงศ์, 2560)

Hackman and Suttle (1977) ได้กล่าวว่า คุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี คือ สิ่งที่ตอบสนองความผาสุกและความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานทุก ๆ คนในองค์การหรือหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นระดับคนงาน หัวหน้างาน ผู้บริหารงาน หรือเจ้าของบริษัท โดยการมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีนอกจากจะทำให้คนมีความพึงพอใจแล้ว ยังส่งผลต่อสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ผลผลิตต่าง ๆ และที่สำคัญคือจะนำไปสู่ความพึงพอใจในการทำงานและความผูกพันในองค์การหรือหน่วยงาน ช่วยให้อัตราการขาดงาน การลาออก และอุบัติเหตุน้อยลงด้วย

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นองค์กรภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญต่อบุคคลในสังคม การดำรงชีวิตของประชาชนในสังคมส่วนหนึ่งจะต้องมีการติดต่อประสานงานกับสำนักงานตำรวจ กำลังสำคัญในการทำงานคือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งถือว่าเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงของประเทศชาติและบ้านเมือง จุดเริ่มต้นของความยุติธรรมที่จะเกิดกับประชาชนอยู่ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมถึงการดำเนินงานในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานของตำรวจ โดยที่ตำรวจถือว่าเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ การทำงานของตำรวจจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อบ้านเมืองได้ จะต้องมาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี ซึ่งจะมีส่วนในการทำให้งานของตำรวจประสบความสำเร็จ ตำรวจที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ดี ก็จะทำให้สามารถพัฒนาและถ่ายทอดความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในตัว

ออกมาอย่างเต็มที่ อันจะส่งผลถึงความเข้มแข็งของหน่วยงานและความเจริญก้าวหน้าของหน่วยงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (กิตติ แก้วทินกร, 2560)

ในส่วนของสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ กองบังคับการตำรวจนครบาล 5 กองบัญชาการตำรวจนครบาล มีเขตพื้นที่รับผิดชอบเนื้อที่ 9.6 ตารางกิโลเมตร มีเจ้าหน้าที่ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน 230 นาย (สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ, 2567) ที่ผ่านมาข้อมูลจากการเผยสถิติโรงพักที่มีอาชญากรรมเกิดขึ้นมากที่สุดในกรุงเทพฯ โดยวัดจากการรับแจ้งคดีกลุ่ม 1 และ 2 ประจำปี 2565 สน.ทองหล่อ อันดับ 1 จำนวน 424 คดี (ทีมข่าวอาชญากรรมผู้จัดการออนไลน์, 2566) ด้วยพื้นที่และภารกิจดังกล่าวจึงทำให้เจ้าหน้าที่ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนต้องทำงานอย่างหนัก ปัญหาคือ การทำงานของเจ้าหน้าที่ข้าราชการตำรวจทุกฝ่ายงานแสดงออกถึงความเครียด ความเหนื่อยล้า มีเวลาในการอยู่ร่วมกับครอบครัวน้อย ประกอบกับผู้บังคับบัญชาสั่งการโดยบังคับให้ได้ผลงานตามสั่ง ไม่ได้มองถึงปัญหาและอุปสรรค นอกจากนี้ หากมองลึกลงไป อัตราเงินเดือนของตำรวจในระดับเริ่มต้น หรือชั้นยศระดับสิบตำรวจตรี มีอัตราเงินเดือนที่ค่อนข้างน้อยมาก ซึ่งตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 25 ได้แบ่งชั้นข้าราชการตำรวจ ดังนี้ 1) ยศสัญญาบัตร คือ ผู้ที่มียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปจนถึงพลตำรวจเอก 2) ยศประทวน คือ ผู้ที่มียศสิบตำรวจตรีไปจนถึงดาบตำรวจ และ 3) ยศพลตำรวจ คือ บุคคลผู้สอบแข่งขันได้เข้ารับราชการตำรวจและกำลังอยู่ในการศึกษาอบรมในสถานศึกษาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2565 อัตราเงินเดือนของตำรวจชั้นประทวนยศสิบตำรวจตรี มีเงินเดือนเริ่มต้นที่ 7,140–29,690 บาท และเงินเดือนของตำรวจชั้นสัญญาบัตรเริ่มต้นที่ 6,470-37,050 บาท ซึ่งถือว่าน้อยมาก (หญิง ศศิธร ปัดรำไพ, 2565) ซึ่งถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับภาระหน้าที่ ความเสี่ยงและค่าครองชีพในสังคมปัจจุบัน ส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ ขวัญกำลังใจ และคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจโดยตรง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ ทั้งนี้เพื่อหาคำตอบว่าข้าราชการตำรวจชั้นประทวนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับใด และปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ โดยผลการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการสะท้อนสภาพความเป็นจริงของการปฏิบัติงาน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพาคุณภาพ

ชีวิตการทำงาน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย วางแผน และปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมถึงการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน อันจะนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและการให้บริการประชาชนอย่างมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน

Walton (1973) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตการทำงานไว้ว่าเป็นลักษณะของการทำงานที่ตอบสนองความต้องการและความปรารถนาของบุคคล โดยพิจารณาคุณลักษณะแนวทางความเป็นบุคคลสภาพตัวบุคคลหรือสังคม เรื่องสังคมขององค์การที่ทำให้งานประสบความสำเร็จ ซึ่งสามารถวัดได้จากเกณฑ์ชี้วัด 8 ด้าน คือ ค่าตอบแทนที่ยุติธรรม สภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน โอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเอง การทำงานร่วมกัน และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สิทธิส่วนบุคคล จังหวะชีวิต และความเป็นประโยชน์ต่อสังคม และยังมีความหมายที่กว้างขึ้นมิใช่แค่กำหนดแต่เวลาในการทำงานสัปดาห์ละ 40 ชั่วโมง หรือมิใช่เพียงกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กหรือจ่ายค่าตอบแทนที่คุ้มค่าเท่านั้น แต่มีความหมายรวมไปถึงความต้องการ และความปรารถนา ในชีวิตของบุคลากรในหน่วยงานที่ดีขึ้นด้วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับปฏิบัติงาน

ชนมนู ยุพาพร (2559) กล่าวว่า การปฏิบัติงาน หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลปฏิบัติเพื่อภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและประสบความสำเร็จ ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน ได้แก่ ตัวแปรดังนี้ ตัวแปรบุคคล หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งตัวแปรนี้จะมีความแตกต่างในแต่ละบุคคลและส่งผลให้พฤติกรรมการทำงาน

ของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งตัวแปรเหล่านั้นได้แก่ ความถนัดเฉพาะบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ลักษณะทางกายภาพ ความสนใจแรงจูงใจ อายุ เพศ การศึกษา ประสบการณ์ และความเชื่อ ค่านิยม เป็นต้น การปฏิบัติงานของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยดังนี้ 1) คุณลักษณะเฉพาะของบุคคล ความรู้และทักษะประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งจะสัมพันธ์กับการปฏิบัติงาน กล่าวคือ คุณลักษณะของบุคคลต้องเหมาะสมกับงานนั้น จึงจะส่งผลให้เกิดความสามารถในการปฏิบัติงานที่ดี และ 2) ความพยายามในการทำงานของบุคคล หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่มีต่องานที่ปฏิบัติอยู่ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความยินดีที่จะปฏิบัติงาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจในการทำงาน หากบุคคลมีแรงจูงใจก็จะพยายามทำงานนั้นให้ประสบความสำเร็จได้ การสนับสนุนจากองค์กร เช่น ค่าตอบแทนสำหรับการทำงาน

3. ทฤษฎีแรงจูงใจในการทำงาน

Herzberg (1959) เสนอทฤษฎีแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งเป็นที่รู้จักในชื่อ Motivation–Hygiene Theory หรือ Two-Factor Theory โดยอธิบายว่า ความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจในการทำงานของมนุษย์เกิดจากปัจจัย 2 ประการที่แยกจากกัน ได้แก่ ปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน 1) ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของงานโดยตรง มีบทบาทในการสร้างความพึงพอใจ แรงจูงใจ และขวัญกำลังใจในการทำงาน ประกอบด้วย (1) ความสำเร็จในการทำงาน (Achievement) (2) การได้รับการยอมรับ (Recognition) (3) ความรับผิดชอบ (Responsibility) (4) ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (Advancement) และ (5) ลักษณะของงานที่ท้าทายและน่าสนใจ (Work Itself) และ 2) ปัจจัยค้ำจุนหรือปัจจัยอนามัย (Hygiene or Maintenance Factors) เป็นปัจจัยที่ช่วยลดความไม่พึงพอใจในการทำงาน หากขาดหรือไม่เหมาะสมจะก่อให้เกิดความไม่พอใจ แม้ไม่ก่อให้เกิดแรงจูงใจโดยตรง ประกอบด้วย สถานะของอาชีพ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การบังคับบัญชาและการบริหาร นโยบายองค์กร ความมั่นคงในงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน เงินเดือนและสวัสดิการ ชีวิตส่วนตัว และโอกาสความก้าวหน้าในอนาคต

โดยสรุป การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนจำเป็นต้องพิจารณาอย่างบูรณาการ ทั้งในมิติของคุณภาพชีวิตในการทำงาน ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน และแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อให้สามารถยกระดับความพึงพอใจ ประสิทธิภาพการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร อันจะนำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจที่มีประสิทธิผลและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อในครั้งนี้ได้กำหนดรูปแบบการวิจัย คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน สังกัดสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ จำนวนทั้งสิ้น 230 นาย (สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ, 2567) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน สังกัดสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ จำนวน 158 นาย ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นผู้ที่ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้ศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎี แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามดำเนินการโดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ด้วยการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยผลการตรวจสอบพบว่าค่า IOC อยู่ในช่วง 0.60–0.83 จากนั้นทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการนำแบบสอบถามไปสอบถามข้าราชการตำรวจชั้นประทวน สังกัดสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อด้วยตนเอง และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

เมื่อได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อบรรยายลักษณะข้อมูล

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่ออยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.23, S.D. = .498) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$= 3.65, S.D. = .616) อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านสิทธิของพนักงาน ($\bar{X}$= 3.36, S.D. = .680) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น ($\bar{X}$= 3.31, S.D. = .565) ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ($\bar{X}$= 3.29, S.D. = .600) ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพ ($\bar{X}$= 3.23, S.D. = .690) ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ($\bar{X}$= 3.16, S.D. = .605) ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ($\bar{X}$= 3.05, S.D. = .666) และด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ($\bar{X}$= 2.75, S.D. = .620) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ ภาพรวม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพชีวิต	อันดับที่
1. ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	2.75	.620	ปานกลาง	8
2. ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ	3.16	.605	ปานกลาง	6
3. ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน	3.05	.666	ปานกลาง	7
4. ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพ	3.23	.690	ปานกลาง	5
5. ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน	3.29	.600	ปานกลาง	4
6. ด้านสิทธิของพนักงาน	3.36	.680	ปานกลาง	2

7. ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น	3.31	.565	ปานกลาง	3
8. ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม	3.65	.616	มาก	1
รวม	**3.23**	**.498**	**ปานกลาง**	

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในแต่ละด้านพบว่า

1.1 ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม พบว่า โดยภาพรวมด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่ออยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.75, S.D. = .620) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อและเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ลักษณะภารกิจและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของท่านสมควรได้รับค่าตอบแทนในระดับที่สูงกว่าผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพระดับเดียวกัน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 3.34, S.D. = 1.081) รองลงมา ได้แก่ ท่านได้รับค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับข้าราชการตำรวจในสังกัดอื่นของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ($\bar{x}$ = 2.77, S.D. = .916) ท่านมีความพึงพอใจต่อระดับเงินเดือนและสวัสดิการที่ได้รับ ($\bar{x}$ = 2.63, S.D. = .899) ท่านได้รับสวัสดิการและค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความเสี่ยงจากการปฏิบัติงาน ($\bar{x}$ = 2.59, S.D. = .911) และรายได้และค่าตอบแทนที่ท่านได้รับมีความเพียงพอต่อภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ($\bar{x}$ = 2.47, S.D. = .915) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ

1.2 ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ พบว่า โดยภาพรวมด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่ออยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.16, S.D. = .605) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อและเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ท่านได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 3.96, S.D. = .789) รองลงมา ได้แก่ หน่วยงานมีการจัดระบบเวรยามและการดูแลความปลอดภัยในสถานที่ทำงานอย่างเหมาะสม ($\bar{x}$ = 3.50, S.D. = .843) สถานที่ปฏิบัติงานของท่านมีการระบายอากาศที่เหมาะสมและมีแสงสว่างเพียงพอต่อการทำงาน ($\bar{x}$ = 3.34, S.D. = .858) หน่วยงานมีการตรวจสอบและบำรุงรักษาอุปกรณ์ เครื่องใช้ และอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{x}$ = 2.65, S.D. = .945) และท่านได้รับอุปกรณ์และเครื่องมือป้องกันอุบัติเหตุและอันตรายจากการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ ($\bar{x}$ = 2.37, S.D. = .862) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ

1.3 ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน พบว่า โดยภาพรวมด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่ออยู่ใน

ระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.05, S.D. = .666) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อและเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า งานที่ท่านปฏิบัติอยู่มีความมั่นคงและสามารถสร้างหลักประกันให้แก่ครอบครัวได้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 3.55, S.D. = .955) รองลงมา ได้แก่ ท่านได้รับมอบหมายภารกิจให้สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ และทักษะที่มีอยู่ ($\bar{x}$ = 3.14, S.D. = .934) หน่วยงานสนับสนุนให้ท่านมีโอกาสศึกษาต่อหรือพัฒนาความรู้เพื่อเสริมสร้างความก้าวหน้าในสายงาน ($\bar{x}$ = 2.93, S.D. = .945) ท่านได้รับการพิจารณาความดีความชอบและการเลื่อนขั้นเงินเดือนอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกับผู้อื่น ($\bar{x}$ = 2.87, S.D. = .889) และหน่วยงานเปิดโอกาสให้ท่านเข้ารับการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน หรือพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{x}$ = 2.80, S.D. = .899) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ

1.4 ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพ พบว่า โดยภาพรวมด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่ออยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.23, S.D. = .690) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อและเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ท่านมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 3.67, S.D. = .913) รองลงมา ได้แก่ หน่วยงานมีการจัดประชุมหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{x}$ = 3.28, S.D. = .875) ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้ท่านได้นำความรู้ ความสามารถ และทักษะมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ ($\bar{x}$ = 3.16, S.D. = .900) ผู้บังคับบัญชาให้คำปรึกษาและคำแนะนำเมื่อท่านประสบปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงาน ($\bar{x}$ = 3.08, S.D. = .961) และท่านมีโอกาสนำเสนอผลงานและแสดงความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์ต่อหน่วยงาน ($\bar{x}$ = 2.97, S.D. = .899) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ

1.5 ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน พบว่า โดยภาพรวมด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกันของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่ออยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.29, S.D. = .600) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อและเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ท่านสามารถยอมรับข้อเสนอแนะหรือคำวิจารณ์เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น ทั้งในด้านการปฏิบัติงานและพฤติกรรมส่วนบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 3.59, S.D. = .837) รองลงมา ได้แก่ ท่านสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่นโดยไม่รู้สึกอึดอัด ($\bar{x}$ = 3.37, S.D. = .778) ท่านได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานเมื่อมีการประสานงานหรือขอความช่วยเหลือ ($\bar{x}$ = 3.26, S.D. = .853) หน่วยงานมี

บรรยากาศในการทำงานที่เอื้อต่อความสามัคคีและความร่วมมือภายในองค์กร ($\bar{x}$ = 3.17, S.D. = .839) และหน่วยงานมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ข้าราชการตำรวจมีโอกาสทำงานร่วมกัน ($\bar{x}$ = 3.07, S.D. = .791) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ

1.6 ด้านสิทธิของพนักงาน พบว่า โดยภาพรวมด้านสิทธิของพนักงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่ออยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.36, S.D. = .680) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อและเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า เพื่อนร่วมงานให้เกียรติและเคารพในสิทธิส่วนบุคคลของท่านอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 3.57, S.D. = .769) รองลงมา ได้แก่ ท่านไม่ถูกก้าวก่ายหรือแทรกแซงเรื่องส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ($\bar{x}$ = 3.49, S.D. = .969) ในกรณีที่ท่านกระทำผิด ท่านจะได้รับการพิจารณาและดำเนินการทางวินัยด้วยความเป็นธรรมและยุติธรรม ($\bar{x}$ = 3.46, S.D. = .795) หน่วยงานมีการจัดประชุมหรือรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงสภาพการทำงาน ($\bar{x}$ = 3.20, S.D. = .922) และหน่วยงานเปิดโอกาสให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม ($\bar{x}$ = 3.13, S.D. = .897) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ

1.7 ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น พบว่า โดยภาพรวมด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่นของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่ออยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.31, S.D. = .565) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อและเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ท่านสามารถจัดสรรเวลาในการทำงาน เวลาส่วนตัวและเวลาให้กับครอบครัวได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 3.64, S.D. = .784) รองลงมา ได้แก่ ท่านได้รับสิทธิในการลาพักผ่อนในวันหยุดราชการอย่างเพียงพอ ($\bar{x}$ = 3.56, S.D. = .927) ท่านมีความพึงพอใจต่อความสมดุลระหว่างช่วงเวลาการทำงานและช่วงเวลาว่างจากงานในแต่ละวัน ($\bar{x}$ = 3.49, S.D. = .746) ปริมาณภาระงานที่ท่านรับผิดชอบมีความเหมาะสมกับระยะเวลาการปฏิบัติงานตามเวลาราชการ ($\bar{x}$ = 3.15, S.D. = .895) และหน่วยงานของท่านมีภารกิจที่ต้องปฏิบัติงานในวันหยุดราชการเป็นประจำ ($\bar{x}$ = 2.75, S.D. = .829) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ

1.8 ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม พบว่า โดยภาพรวมด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคมของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่ออยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.65, S.D. = .616) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อและเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ครอบครัวของท่านให้การสนับสนุนและมีความภาคภูมิใจในหน้าที่การงานที่ท่านปฏิบัติอยู่ มี

ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 3.87, S.D. = .904) รองลงมา ได้แก่ ท่านมีความเต็มใจและเสียสละในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคม ($\bar{x}$ = 3.80, S.D. = .796) ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หน่วยงานจัดขึ้นเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม ($\bar{x}$ = 3.57, S.D. = .817) หน่วยงานดำเนินภารกิจโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคมและส่วนรวมเป็นสำคัญ ($\bar{x}$ = 3.56, S.D. = .718) และหน่วยงานของท่านได้ดำเนินงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมจนได้รับการยอมรับจากสังคมโดยทั่วไป ($\bar{x}$ = 3.47, S.D. = .827) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ พบว่า ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนส่วนใหญ่เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานในด้านการปรับปรุงสวัสดิการและค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับภาระงานและความเสี่ยงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.05 รองลงมาคือการสนับสนุนความก้าวหน้าและความมั่นคงในสายอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 20.25 และการส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 17.72 และการพัฒนาบรรยากาศการทำงานและความสามัคคีในองค์กร คิดเป็นร้อยละ 10.13 ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ

ลำดับที่	แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน	ความถี่ (คน)	ร้อยละ
1	ปรับปรุงสวัสดิการและค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับภาระงานและความเสี่ยง	38	24.05
2	สนับสนุนความก้าวหน้าและความมั่นคงในสายอาชีพ	32	20.25
3	ส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง	28	17.72
4	ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานให้ปลอดภัยและเอื้อต่อสุขภาพ	24	15.19
5	ส่งเสริมความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัว	20	12.66

6	พัฒนาบรรยากาศการทำงานและความสามัคคีในองค์กร	16	10.13
	รวม	**158**	**100.00**

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนเป็นงานที่มีภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบและความเสี่ยงสูง ประกอบกับระบบการบริหารงานบุคคลและสวัสดิการของหน่วยงานภาครัฐยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและระเบียบราชการ ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการรับรู้ว่าลักษณะภารกิจและความรับผิดชอบสมควรได้รับค่าตอบแทนสูงกว่าวิชาชีพระดับเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการตำรวจชั้นประทวนต้องปฏิบัติงานที่มีความเสี่ยงและภาระสูง จึงรับรู้ถึงความไม่สอดคล้องระหว่างภารกิจและค่าตอบแทนที่ได้รับ ขณะที่ประเด็นรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะค่าครองชีพในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับสูง ประกอบกับอัตราเงินเดือนและสวัสดิการของระบบราชการยังมีข้อจำกัด ทำให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกว่ารายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นรเศรษฐ เจียมจิโรจน์ (2566) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ กรณีศึกษาสถานีตำรวจนครบาลท่าเรือ ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของตำรวจนครบาล สน.ท่าเรือ ด้านค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเพียงพอ อยู่ในระดับปานกลาง แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริตา อิทธิโชค (2566) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.2 ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหน่วยงานมีนโยบายด้านการดูแลสุขภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ประเด็นการได้รับอุปกรณ์ป้องกันอุบัติเหตุอย่างเพียงพอมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้อจำกัดด้านงบประมาณและกระบวนการจัดหาอุปกรณ์ของภาครัฐ ส่งผลให้การจัดสรรอุปกรณ์ความปลอดภัยยังไม่ทั่วถึงและเพียงพอต่อความเสี่ยงของงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักกฤช อำนวยผล (2566) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนของจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนของจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติ พบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย มิติด้านส่งเสริมความเจริญเติบโต มิติด้านลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคมต่อผู้ปฏิบัติงาน และมิติด้านลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรม และอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ผลการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยความมั่นคงในงานและการสร้างหลักประกันให้ครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาชีพข้าราชการมีความมั่นคงในตำแหน่งและรายได้ค่อนข้างแน่นอน ขณะที่โอกาสในการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาระงานและข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณ ทำให้การเข้ารับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องยังไม่ทั่วถึง ส่งผลให้การรับรู้ด้านความก้าวหน้าอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ รักษ์ธนนนท์ (2566) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ คณิศร แย้มกลิ่น (2566) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้า อยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการตำรวจมีประสบการณ์และความชำนาญจากการปฏิบัติงานจริง ขณะที่โอกาสในการนำเสนอผลงานและแสดงความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโครงสร้างการบังคับบัญชาแบบลำดับชั้น ทำให้ผู้ปฏิบัติงานระดับชั้นประทวนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนวคิดอย่างจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรไนย คงนุ่ม (2565) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน และเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราธิป มูลตา (2565) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจ กองการเงิน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจ กองการเงิน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ อยู่ในระดับปานกลาง ประกอบด้วย ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอ ด้านสภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพของบุคคล

1.5 ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ผลการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยการยอมรับข้อเสนอแนะและการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยค่อนข้างสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะงานตำรวจต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมและการประสานงานอย่างใกล้ชิด ขณะที่การจัดกิจกรรมส่งเสริมการทำงานร่วมกันมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภารกิจประจำและข้อจำกัดด้านเวลา ทำให้หน่วยงานไม่สามารถจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ได้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พุทธบุตร ชื่นกิจ (2565) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับปานกลาง แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พศวัต แสนสุข และสัณฐาน ชยนนท์ (2566) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 7 ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 7 โดยภาพรวมมีคุณภาพชีวิตในการทำงานอยู่ในระดับมาก

1.6 ด้านสิทธิของพนักงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยการได้รับความเคารพในสิทธิส่วนบุคคลจากเพื่อนร่วมงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมองค์กรของตำรวจให้ความสำคัญกับระเบียบวินัยและความเคารพซึ่งกันและกัน ขณะที่โอกาสในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบการบังคับบัญชาที่เคร่งครัด ทำให้การแสดงความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชายังมีข้อจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งรดิศ รัตนพงษ์ (2565) ศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสำนักงานอัยการในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสำนักงานอัยการในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสำนักงานอัยการในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสำนักงานอัยการในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง

1.7 ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น ผลการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยการจัดสรรเวลาให้ครอบครัวและเวลาส่วนตัวมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ปฏิบัติงานพยายามบริหารเวลาให้เหมาะสมภายใต้ข้อจำกัดของงาน อย่างไรก็ตาม ประเด็นการต้องปฏิบัติงานในวันหยุดราชการเป็นประจำมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะภารกิจของตำรวจต้องปฏิบัติงานตลอดเวลา ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภธา จินดารัตน์ (2567) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

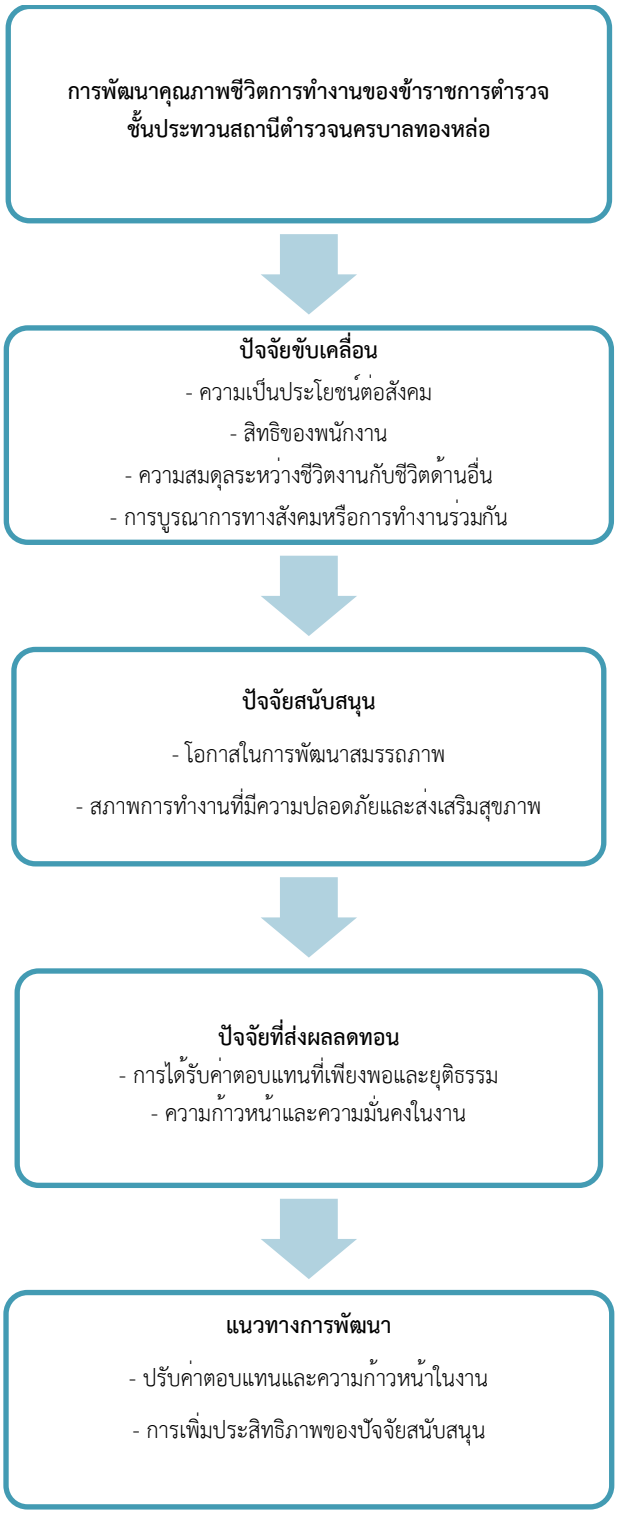
1.8 ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ผลการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยครอบครัวมีความภาคภูมิใจในหน้าที่การงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาชีพตำรวจเป็นวิชาชีพที่สังคมยอมรับและมีบทบาทสำคัญต่อความสงบเรียบร้อยของประเทศ ขณะที่การได้รับการยอมรับจากสังคมโดยทั่วไปมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านนี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาพลักษณ์ขององค์กรตำรวจในบางช่วงเวลายังมีประเด็นด้านความเชื่อมั่นจากประชาชน ส่งผลต่อการรับรู้การยอมรับในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญญาศิริ เศวตกุล (2565) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจ กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 2 ผล

การศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจ กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 2 เมื่อพิจารณาในมิติทั้งหมดรวม 8 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านประโยชน์เกื้อกูล ด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัย ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพของบุคคล ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมในองค์กร และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์การ พบว่า มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิสิริ ตระกูลสิน (2565) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานส่วนตำบล สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานส่วนตำบล สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดชลบุรี อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

2. จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ พบว่า ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานโดยให้ความสำคัญกับการปรับปรุงสวัสดิการและค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับภาระงานและความเสี่ยงมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนต้องเผชิญกับความเสี่ยง ความกดดัน และภาระหน้าที่สูง ประกอบกับผลการศึกษาด้านค่าตอบแทนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในหลายประเด็น จึงสะท้อนให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานยังมีความต้องการให้หน่วยงานให้ความสำคัญกับการปรับปรุงระบบค่าตอบแทนและสวัสดิการให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภธา จินดารัตน์ (2567) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้าราชการตำรวจเสนอว่า ควรมีการกำหนดค่าตอบแทนและสวัสดิการให้สอดคล้องกับลักษณะงานและความเสี่ยงของพื้นที่ปฏิบัติงาน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนหลักคือ ด้านคุณค่าเชิงสังคมและความสัมพันธ์ในองค์กร ได้แก่ ความเป็นประโยชน์ต่อสังคม สิทธิของพนักงาน ความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น และการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นด้านที่มีระดับการรับรู้สูงและช่วยค้ำจุนแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านโครงสร้างการบริหาร ได้แก่ โอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพ สภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ มีบทบาทในลักษณะของปัจจัยสนับสนุนคุณภาพชีวิตการทำงานเท่านั้น โดยยังไม่สามารถส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานได้อย่างมีประสิทธิผล ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานในด้านดังกล่าวยังขาดความต่อเนื่องและมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร ในขณะที่ปัจจัยที่ส่งผลลดทอนระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ ได้แก่ การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม และความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อควรมุ่งแก้ไขปัจจัยที่ส่งผลลดทอนระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนก่อน นั่นคือ ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม และความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพของปัจจัยสนับสนุนเพื่อให้ปัจจัยขับเคลื่อนที่มีอยู่เดิมสามารถส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพ และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมให้ดียิ่งขึ้น ดังรูปภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อภาพรวมคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัย และด้านความก้าวหน้าในงานมีค่าเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ ดังนั้น หน่วยงานควรพิจารณาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาในประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้ **1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย** 1.1 ควรปรับปรุงระบบค่าตอบแทนและสวัสดิการให้เหมาะสมกับภาระงานและความเสี่ยงในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะการพิจารณาเงินเดือน ค่าตอบแทนพิเศษ และสวัสดิการด้านค่าครองชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน 1.2 ควรพัฒนาสภาพแวดล้อมและความปลอดภัยในการทำงาน โดยจัดหาอุปกรณ์และเครื่องมือป้องกันอันตรายให้เพียงพอ รวมถึงปรับปรุงการบำรุงรักษาอาคารสถานที่และอุปกรณ์ให้มีความพร้อมใช้งานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมสุขภาพและลดความเสี่ยงจากการปฏิบัติงาน 1.3 ควรส่งเสริมความก้าวหน้าและความมั่นคงในสายอาชีพ โดยพัฒนาระบบการพิจารณาความดีความชอบและการเลื่อนขั้นให้มีความโปร่งใส เป็นธรรม และเปิดโอกาสให้ข้าราชการตำรวจเข้ารับการฝึกอบรม ศึกษาต่อ และพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง 1.4 ควรเพิ่มโอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพของบุคลากร โดยเปิดพื้นที่ให้แสดงความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์ สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และส่งเสริมบทบาทของผู้บังคับบัญชาในการให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการปฏิบัติงาน 1.5 ควรพัฒนาระบบการบริหารภาระงานและเวลาการทำงานให้เหมาะสม โดยลดภารกิจในวันหยุดราชการที่ไม่จำเป็นและสนับสนุนการใช้สิทธิลาพักผ่อนอย่างเต็มที่ เพื่อเสริมสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตส่วนตัว 1.6 ควรรักษาและต่อยอดจุดแข็งด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคมและสิทธิของพนักงาน โดยส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง สร้างบรรยากาศการทำงานที่เคารพสิทธิและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น เพื่อเสริมสร้างความภาคภูมิใจและความผูกพันต่อองค์กร **2. ข้อเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานระหว่างข้าราชการตำรวจชั้นประทวนกับข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร หรือระหว่างหน่วยงานในสังกัดต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานในแต่ละระดับและแต่ละบริบทของหน่วยงาน 2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานี

ตำรวจนครบาลทองหล่อ เช่น ภาระงาน ความเครียดจากการทำงาน ภาวะผู้นำ และบรรยากาศองค์กร เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์และนำไปสู่การกำหนดแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมยิ่งขึ้น 2.3 ควรศึกษาผลของแนวทางการพัฒนาที่เสนอ เช่น การปรับปรุงค่าตอบแทน การส่งเสริมความก้าวหน้าในสายอาชีพ และการพัฒนาบรรยากาศการทำงาน ว่าส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการตำรวจในระดับใด เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กิตติ แก้วทินกร. (2560). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร สังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 6. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 5(3), 132-147.

คณิศร แย้มกลิ่น. (2566). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี. ใน *การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จักกฤช อำนวยผล. (2566). คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนของจังหวัดขอนแก่น. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จิราธิป มูลตา. (2565). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจ กองการเงิน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ชนกมน ธูราพร. (2559). การสื่อสารภายในองค์กรกับความพึงพอใจในการทำงานของพนักงาน กรณีศึกษาธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขามหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณัฐฐาพร ธีรศรีพงศ์. (2560). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจ กรณีศึกษาสถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.

ทีมข่าวอาชญากรรม ผู้จัดการออนไลน์. (2566, 17 มกราคม). *สน.ทองหล่อ ครองแชมป์ โรงพักที่มีอาชญากรรมมากสุดในกรุงเทพฯ สน. ท่าพระ รั้งท้าย*. เรียกใช้เมื่อ 4 มกราคม 2569 จาก https://mgronline.com/crime/detail/9660000005134

ธีรไนย คงนุ่ม. (2565). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. ใน *การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

นรเศรษฐ เจียมจิโรจน์. (2566). คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ กรณีศึกษาสถานีตำรวจนครบาลท่าเรือ. *วารสารรัชต์ภาคย์ TCI กลุ่มที่ 1 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปี 2564–2567*, 17(50), 295-309.

นิติพัฒน์ กิตติรักษกุล. (2560). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารเจเนเรชันวาย ในภาครัฐสู่ความสำเร็จขององค์กร. *Strategic Perspectives on Business and Marketing Management*, 8(2), 34-47.

เบญญาศิริ เศวตกุล. (2565). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจ กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 2. ใน *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบันฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ปริตา อิทธิโชค. (2566). คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ใน *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง*. มหาวิทยาลัยสยาม.

พศวัต แสนสุข และ สัณฐาน ชยนนท์. (2566). คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 7. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 5(5), 270-279.

พุทธบุตร ชื่นกิจ. (2565). การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรี. ใน *งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

รุ่งรดิศ รัตนพงษ์. (2565). การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสำนักงานอัยการในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน *การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

วินัย ธงชัย. (2558). การสาเหตุการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ : กรณีศึกษาการฆ่าตัวตายของ ข้าราชการตำรวจ ช่วงปี พ.ศ. 2555 - 2556. *วารสารจิตวิทยาคลินิก*, 46(1), 30-39.

ศุภธา จินดารัตน์. (2567). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ. (2567). *ข้อมูลหน่วยงาน*. กรุงเทพฯ: สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ.

สิทธิสิริ ตระกูลสิน. (2565). คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานส่วนตำบล สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดชลบุรี. ใน *ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

หญิง ศศิธร ปัดรำไพ. (2565). การศึกษาคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจในสังคมเมือง กรณีศึกษาสำนักงานเลขานุการตำรวจแห่งชาติ. ใน *การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธาราณะ) สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อภิชาติ รักษ์ธนนท์. (2566). คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

Hackman, R. J., & Suttle, L. J. (1977). *Improving Life at Work: Behavior Science Approach to Organizational Change*. California: Goodyear.

Herzberg, F. (1959). *The Motivation to Work*. New York: John Wiley & Sons.

Sherman, A. W. (1992). *Managing Human Resources*. Cincinnati, Ohio: South-Western.

Walton, R. E. (1973). Quality of Working Life: What is It?. *Sloan Management Review*, 15(1), 11-21.

RESEARCH THE RELATIONSHIP BETWEEN ACADEMIC STRESS AND SOCIAL ANXIETY FACTORS AT GUANGXI TALENT INTERNATIONAL COLLEGE*

Zhang Yaoyi[1], Wichian Intarasompun[2] and Nuttamon Punchatree[3]

[1-3]Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: wichian.in@bsru.ac.th

Received 16 February 2026; Revised 24 February 2026; Accepted 26 February 2026

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study academic stress at Guangxi Talent International College, 2) to study social anxiety factors at Guangxi Talent International College, and 3) to study the relationship between academic stress and social anxiety factors at Guangxi Talent International College. This study adopts a quantitative method to explore the relationship between academic stress and social anxiety at Guangxi Talent International College. The accidental random sampling was 375 students at Guangxi Talent International College, selected according to Krejcie and Morgan table (1970). The research instrument was a self-designed questionnaire. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson product moment correlation coefficient.

The research results were:

1. Academic stress at Guangxi Talent International College in 6 aspects was at a high level ($\bar{x}$=3.97, S.D.=0.84). Considering the results of these 6 research

Citation:

* Zhang Yaoyi, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree. (2026). Research The Relationship Between Academic Stress And Social Anxiety Factors At Guangxi Talent International College. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 100-114.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

aspects were as follows: the highest rank was "Employment Pressure" ($\bar{X}$=4.28, S.D.=0.64), indicates a high level. Followed by "Time Management Stress" ($\bar{X}$=4.09, S.D.=0.82), whereas “Course Load” was the lowest rank ($\bar{X}$=3.76, S.D.=0.85).

2. Social anxiety factors at Guangxi Talent International College in 2 aspects was at a high level ($\bar{X}$=3.87 S.D.= 0.98). Considering the results of these 2 research aspects were as follows: the highest rank was "Family Factors" ($\bar{X}$=3.89, S.D.=0.89), whereas “Environmental Factors” was the lowest rank ($\bar{X}$=3.84, S.D.=1.08).

3. It was found that the relationship between academic stress and social anxiety factors has a positive correlation at the very high level with statistical significance level at .01 (r=0.66**).

Keywords: Academic Stress, Social Anxiety Factors, Guangxi Talent International College

Introduction

In contemporary higher education, college students face escalating academic demands and complex social interactions, making academic stress and social anxiety two prominent psychological challenges (Ruan et al., 2024). Academic stress, defined as the psychological burden arising from academic tasks (Tian & Deng, 2007), manifests in heavy course loads, frequent exams, and intense competition, while social anxiety refers to excessive fear or discomfort in social situations (Yang, 2023). These issues not only hinder students’ academic performance but also lead to severe mental health problems such as depression and withdrawal (Chen et al., 2020), highlighting the urgency of understanding their interplay.

Against the backdrop of educational globalization, institutions like Guangxi Talent International College, with diverse student demographics and unique

academic environments, present a valuable case for exploring these dynamics. Investigating how academic stress interacts with social anxiety in such contexts can shed light on context-specific mechanisms, offering targeted insights for mental health interventions in similar institutions.

Extant research has extensively explored academic stress and its correlates. Ruan et al. (2024) found that self-concordance, particularly the disharmony between self and experience, significantly predicts academic stress, with negative coping styles playing a mediating role. Similarly, Chen et al. (2020) demonstrated a positive correlation between academic stress and anxiety, noting that psychological resilience mediates this relationship, alleviating anxiety levels. These studies confirm that academic stress is a multifaceted construct influenced by individual differences in cognition and coping strategies. (Daming, H. et to all. 2023, 2023, Xiang Hui, J. et to all., 2023, Yanting, C. et to all., 2023)

Research on social anxiety has identified its links to interpersonal relationships and environmental factors. Yang (2023) revealed that rejection sensitivity and shame mediate social anxiety among college students, while Zhang et al. (2020) highlighted that interpersonal disturbances are key predictors of mental health issues, including anxiety. Notably, studies by Li et al. (2018) and Wu et al. (2021) suggest that academic stress may exacerbate social anxiety by impairing emotional regulation, though the specific mechanisms remain underexplored, especially in non-elite or specialized institutions.

Despite growing attention to academic stress and social anxiety, existing studies suffer from two critical gaps. First, most research focuses on general student populations, with limited exploration of specific groups such as students in international or vocational colleges (Wang, 2021). Institutions like Guangxi Talent International College, which combine vocational training and international curricula, may impose unique academic pressures (e.g., language proficiency requirements, practical training demands) that interact differently with social anxiety compared to traditional universities.

The causal relationship and mediating/moderating factors between academic stress and social anxiety require deeper investigation. While some studies (Huang et al., 2021) hint at indirect pathways through cognitive failure or emotional regulation, few have empirically tested these mechanisms in diverse educational settings. This lack of context-specific research hinders the development of tailored mental health interventions for students in specialized institutions. (Meng, C. et to all., 2023; Zimin , Z., et to all., 2023; Zhonghua. et to all., 2023)

This research is justified by the pressing need to address the mental health challenges faced by college students, particularly in unique educational contexts. By exploring the relationship between academic stress and social anxiety among students at Guangxi Talent International College, it aims to fill gaps in existing literature, clarify underlying mechanisms, and provide evidence-based recommendations for universities to design targeted support programs. Ultimately, this study contributes to fostering healthier academic and social environments, empowering students to thrive amid academic demands and social interactions.

Objectives

1.To study academic stress at Guangxi Talent International College.

2.To study social anxiety factors at Guangxi Talent International College.

3.To study the relationship between academic stress and social anxiety factors at Guangxi Talent International College.

Literature Review

1. Academic stress

Lazarus and Folkman (1984) defined academic stress as a psychological response that occurs when students perceive academic demands as exceeding

their coping resources. In academic settings, such demands include course load, examinations, performance expectations, time constraints, teaching requirements, and employment preparation. Putwain et al. (2020) explained academic stress using control–value theory, suggesting that stress intensifies when students perceive low control over academic outcomes and face high evaluative pressure. Excessive academic demands under such conditions are likely to increase anxiety, fear of failure, and emotional strain. Lesener et al. (2020) proposed the Study Demands–Resources Model, which emphasizes that academic stress increases when study demands exceed available personal and institutional resources. Adequate coping abilities and educational support can buffer academic stress and promote students' academic engagement.

2. Social Anxiety Factors

American Psychiatric Association (2022) defined social anxiety as a marked fear of negative evaluation in social or performance situations. Individuals with high levels of social anxiety often experience intense discomfort, heightened self-consciousness, and avoidance behaviors when facing situations that involve social interaction or evaluation. Rapee (2018) explained social anxiety factors from a developmental perspective, emphasizing the influence of early family environments. According to this view, parenting styles characterized by overprotection, criticism, and insufficient emotional support increase individuals' sensitivity to social evaluation and contribute to persistent fear of negative judgment. Weeks et al. (2019) highlighted the role of environmental factors in the development of social anxiety. Their research indicated that repeated exposure to evaluative social contexts, such as peer comparison, academic competition, and performance-based assessment, can intensify fear of negative evaluation and reinforce social avoidance behaviors.

3. Research Framework

The research framework is developed to explain how academic experiences in vocational colleges influence students' emotional outcomes.

Based on the cognitive appraisal theory proposed by Lazarus and Folkman (1984), academic stress is conceptualized as students' overall evaluation of academic demands relative to their coping resources rather than a single academic task. Prolonged academic stress may extend beyond learning contexts and affect emotional functioning. According to the Study Demands–Resources Model (Lesener et al., 2020), sustained imbalance between study demands and available resources increases emotional strain. From a developmental perspective, Rapee (2018) suggested that heightened evaluative sensitivity contributes to the development of social anxiety. These theories jointly support the framework linking academic stress to social anxiety factors.

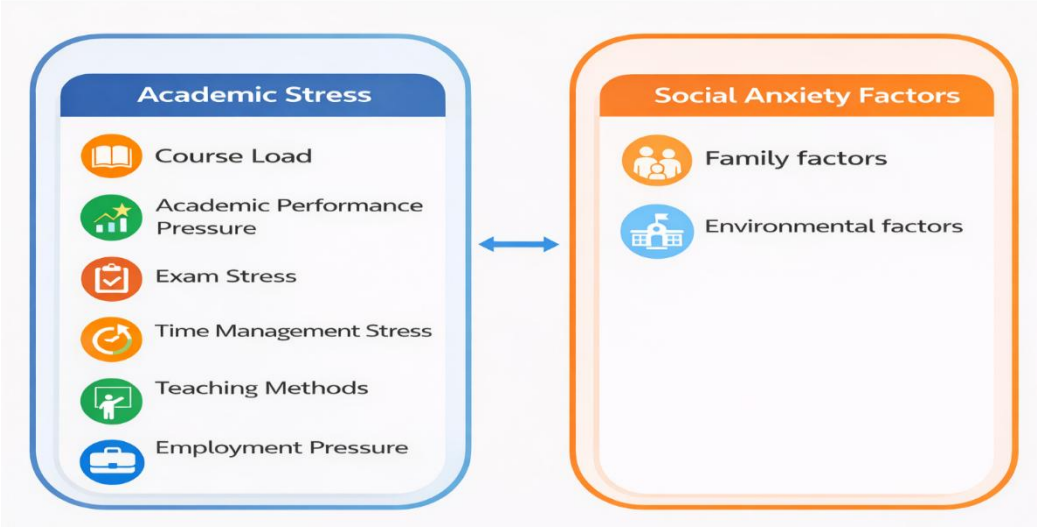

Figure 1. Research Framework

Methodology

This study adopts a quantitative research method to systematically explore the relationship between academic stress and social anxiety factors.

1. Population and the Sample Group

Population

The research population are 12,000 students from Guangxi Talent International College.

Sample

The sample group of this study is 375 students in Guangxi Talent International College according to Krejcie and mogan table (1970) by accident random samping

2. Research Instrument

The research instrument is a questionnaire with 3 parts:

Part 1: General Information. This section has 6 questions to gather background information on the respondent's gender, grade, major, hometown, living status and family size.

Part 2: Academic Stress. it is 5 rating Scales. This main section has Academic Stress statements measured on a 5-point Likert scale ranging from " strongly disagree " to " strongly agree. It is organized into 5 dimensions: 1) Course Load (5 statements);2) Academic Performance (5 statements);3) Exam Stress (5 statements); 4) Time Management Stress; 5) Teaching Methods (5 statements); 6) Employment Pressure (5 statements).

Part 3: Social Anxiety Factors. it is 5 rating Scales. This main section has statements measured on a 5-point Likert scale ranging from " strongly disagree " to " strongly agree. It is organized into 2 dimensions: 1) Family Factors (5 statements);2) Environmental Factors (5 statements);

All statements display consistency with the measurement target as evidenced by an average score of 0.67 to 1.00 on the acceptable consistency index (IOC). The reliability of a pilot test of questionnaires assessed using Cronbach's α, a statistic measuring internal consistency, with α value of 0.77, indicating excellent internal consistency.

3. Data Collection

To ensure the systematic collection of data, the researcher implemented the following procedures:

Distribution: The online questionnaires were distributed to students at Guangxi Talent International College via digital channels. Each respondent was informed of the research objectives, confidentiality, and their voluntary participation.

Platform Utilization: Data were collected through the "Questionnaire Star" (Wenjuanxing) online platform, which facilitated efficient data gathering and management.

Data Screening: Upon completion of the collection period, the raw data were screened. Invalid responses, such as incomplete forms or patterned answers, were excluded to ensure the integrity of the results.

Preparation for Analysis: The final valid datasets were coded and organized for statistical processing and analysis.

4. Data analysis

Part 1 To study academic stress at Guangxi Talent International College, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 2 To study social anxiety factors at Guangxi Talent International College, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 3 The relationship between academic stress and social anxiety factors at Guangxi Talent International College were analyzed by using the Pearson Product Moment Correlation Coefficient (r).

Results

Part 1: Academic Stress

Table 1 The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) of academic stress at Guangxi Talent International College in 6 aspects.

Academic Stress	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
1. Course Load(X1)	3.76	0.85	High	6
2. Academic Performance Pressure(X2)	3.88	0.82	High	4
3. Exam Stress(X3)	4.00	0.84	High	3
4 Time Management Stress(X4)	4.09	0.82	High	2
5. Teaching Methods(X5)	3.80	0.93	High	5
6. Employment Pressure(X6)	4.28	0.64	High	1
Total	**3.97**	**0.84**	**High**	

From Table 1, the overall average of academic stress in 6 aspects, was at a high level ($\bar{x}$=3.97, S.D.=0.84). Considering the results of these 6 research aspects were as follows: the highest rank was "Employment Pressure" ($\bar{x}$=4.28, S.D.=0.64), indicates a high level. Followed by "Time Management Stress" ($\bar{x}$=4.09, S.D.=0.82), whereas “Course Load” was the lowest rank ($\bar{x}$=3.76, S.D.=0.85).

Part 2: Social Anxiety Factors

Table 2 The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) of social anxiety factors in 2 aspects.

Social Anxiety Factors	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
1.Family Factors (Y1)	3.89	0.89	High	1
2.Environmental Factors (Y2)	3.84	1.08	High	2
Total	**3.87**	**0.98**	**High**	

From Table 2, the overall average social anxiety factors in 2 aspects, was at a high level ($\bar{x}$=3.87 S.D.= 0.98). Considering the results of these 2 research aspects were as follows: the highest rank was "Family Factors" ($\bar{x}$=3.89, S.D.=0.89), whereas "Environmental Factors" was the lowest rank ($\bar{x}$=3.84, S.D.=1.08).

Part 3: The relationship between academic stress and social anxiety factors at Guangxi Talent International College.

Table 3 The relationship between academic stress and social anxiety factors

Social Anxiety Factors (Y_{tt})	Academic Stress (X_{tt})						
	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_{tt}
Y_1	0.12*	0.18**	0.22**	-0.02	0.18**	0.09	0.25**
Y_2	0.56**	0.67**	0.50**	-0.03	0.28**	0.10	0.70**
Y_{tt}	0.49**	0.61**	0.50**	-0.04	0.31**	0.12*	0.66**

* statistics significant at .05 level

** statistics significant at .01 level

From table 4.12, it is shown that the overall relationship between academic stress and social anxiety factors has a positive correlation at the high level with statistical significance level at .01 (r=0.66**).

Discussion

1. Academic stress at Guangxi Talent International College was at a high level overall, with "Employment Pressure" ranking highest, followed by "Time Management Stress", whereas " Course Load " was the lowest rank. The reason for confirming the research result is that students at Guangxi Talent International College face intense employment competition, high family expectations, and uncertainty about future career development, which increase their psychological

burden and make employment pressure the most prominent source of academic stress. The results of this study are consistent with those of Tomlinson et al. (2022), who identified employment-related uncertainty as a major source of stress in employment-oriented educational contexts, explaining the prominence of employment pressure. They are also consistent with Lesener et al. (2020), whose Study Demands–Resources Model suggests that time-related demands intensify stress when study requirements exceed available resources, accounting for high time management stress and relatively lower course load pressure.

2. Social anxiety factors at Guangxi Talent International College was at a high level overall, "Family Factors" indicates a high level, whereas "Environmental Factors" was the lowest rank. The reason for confirming the research result is that family factors exert a long-term influence on students' emotional development and sensitivity to evaluation, whereas students may gradually adapt to campus environments. The results of this study are consistent with those of Rapee (2018), who emphasized that negative family experiences are stable predictors of social anxiety across development.

3. A statistically significant and strong positive correlation was found between academic stress and social anxiety factors at Guangxi Talent International College ($r=0.66^{**}$, $p<.01$). The reason for confirming the research result is that family factors exert a long-term influence on students' emotional development and sensitivity to evaluation, whereas students may gradually adapt to campus environments. The results of this study are consistent with those of Putwain et al. (2020), who reported a significant positive association between academic stress and anxiety-related outcomes in evaluative academic contexts.

Recommendation

The implementation of the research results is as follows:

1. The findings indicate that course load obtained the lowest score among the six dimensions of academic stress, suggesting that students still experience difficulties in balancing coursework requirements and learning intensity. Therefore, teachers should optimize curriculum arrangements by coordinating assignments and examinations and reducing unnecessary repetitive tasks

2. The results also show that some students lack effective strategies to cope with continuous academic demands. As a result, universities should provide systematic academic support programs, such as study-planning workshops, learning-skills training, and academic counseling, to enhance students' self-management abilities.

3. In addition, the relatively low score of course load reflects differences in students' learning abilities and academic foundations. Therefore, administrators should implement flexible teaching and assessment methods, including differentiated instruction and personalized learning support, to meet diverse learning needs and reduce academic pressure.

References

American Psychiatric Association. (2022). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders.* (5th ed., text rev.; DSM-5-TR). American Psychiatric Publishing. https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425787

Chen, X., Wang, Y., & Yang, Q. (2020). Academic stress and anxiety among Chinese college students: The mediating role of psychological resilience. *Journal of Affective Disorders, 263*, 507–514. https://doi.org/10.1016/j.jad.2019.11.098

Daming, H. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul, W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Environmental Education Curriculum Based on

Community Participation to Promote Senior High School Students' Environmental Conservative Mind. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(12), 405–419. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266494

Huang, L., Zhang, T., & Liu, X. (2021). Academic stress, cognitive failure, and emotional regulation among university students. *Frontiers in Psychology, 12*, 631012. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.631012

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer.

Lesener, T., Pleiss, L. S., Gusy, B., & Wolter, C. (2020). The study demands–resources framework: An empirical introduction. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 17*(14), 5183. https://doi. org/10.3390/ijerph17145183

Li, J., Zhang, Y., & Chen, H. (2018). Academic stress and emotional regulation among college students. *Chinese Journal of Clinical Psychology, 26*(5), 945–949.

Meng, C. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Issue-centered Teaching Model based on Radical Constructivism Theory to Improve Students' Critical Thinking Ability. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(11), 156–170. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266117

Putwain, D. W., Wood, P., & Pekrun, R. (2020). Achievement emotions and academic stress: Control–value theory in educational contexts. *Educational Psychology Review, 32*(3), 1–22. https://doi.org/10.1007/s10648-020-09538-5

Rapee, R. M. (2018). Social anxiety disorder: A developmental perspective. *Journal of Anxiety Disorders, 55*, 1–7. https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2018.02.003

Ruan, L., Li, Z., & Wang, Y. (2024). Self-concordance and academic stress among college students: The mediating role of coping styles. *Current Psychology, 43*(2), 1234–1246. https://doi.org/10.1007/s12144-023-05021-7

Tian, L., & Deng, X. (2007). Academic stress and mental health of college students. *Chinese Journal of Health Psychology, 15*(1), 45–47.

Tomlinson, M., Finch, D., & Ball, C. (2022). Graduate employability and employment anxiety in higher education. *Journal of Education and Work, 35*(4), 412–426. https://doi.org/10.1080/13639080.2022.2048431

Wang, J. (2021). Academic stress and mental health in vocational college students. *Vocational Education Research, 42*(6), 89–94.

Weeks, J. W., Heimberg, R. G., & Rodebaugh, T. L. (2019). The fear of positive evaluation scale: Assessing a proposed cognitive component of social anxiety. *Journal of Anxiety Disorders, 63*, 1–9. https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2019.01.002

Wu, Q., Li, Y., & Zhou, Z. (2021). Academic stress and social anxiety among university students: The role of emotional regulation. *Psychological Development and Education, 37*(3), 389–396.

Xiang Hui, J. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Psychological Health Education Curriculum Based on Psychological Capital to Improve the Positive Psychological Quality of College Students. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(11), 171–185. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266118

Yang, H. (2023). Rejection sensitivity, shame, and social anxiety among college students. *Journal of Psychology, 157*(5), 561–575. https://doi.org/10.1080/00223980.2023.2171049

Yanting, C. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of the Mental Health Education Curriculum based on Kolb's Experiential Learning Theory to Improve Ethnic Preparatory Students' Learning Adaptability. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(12), 241–256. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266490

Zhang, L., Wang, Y., & Liu, M. (2020). Interpersonal disturbances and mental health among college students. *Journal of American College Health, 68*(4), 1–8. https://doi.org/10.1080/07448481.2019.1577865

Zhonghua, G. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Blended Teaching model Based on Deep Learning Theory to Enhance college students' critical thinking. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(11), 381–394. Retrieved from https://so02. tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266121

Zimin , Z., Watannanimtgul , W. ., Intarasompun , W. ., & Iamsa-ard , A. . (2023). The Development of Instructional Model According to Immersive Learning in Virtual Reality Environment to Enhance Tour Guide Students' Oral Communication Ability . *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(12), 324–338. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266491

A STUDY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN STUDENTS' LEARNING MOTIVATION AND LEARNING ENGAGEMENT THE "UNIVERSITY THAI LANGUAGE" COURSE AT GUANGXI UNIVERSITY OF FOREIGN LANGUAGES*

Shuying Liang[1], Usaporn Klinkasorn[2] and Zhu Chuping[3]

[1-3]North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: 670632205@qq.com

Received 16 February 2026; Revised 17 February 2026; Accepted 19 February 2026

Abstract

This study examines the levels of learning motivation and learning engagement and their relationships among full-time undergraduates enrolled in the "University Thai Language" course at Guangxi University of Foreign Languages. Grounded in Self-Determination Theory, a mixed-methods design was adopted. The qualitative component was included to clarify how different types of motivation are reflected in students' actual learning engagement. A total of 312 students completed validated scales measuring five dimensions of learning motivation and three dimensions of learning engagement. Descriptive statistics, Pearson correlation, and multiple regression analyses were conducted, supplemented by interviews.

Results indicate moderately high levels of learning motivation (M = 3.816) and learning engagement (M = 3.756), with emotional engagement highest and

Citation:

* Shuying Liang, Usaporn Klinkasorn and Zhu Chuping. (2026). A Study On The Relationship Between Students' Learning Motivation And Learning Engagement The "University Thai Language" Course At Guangxi University Of Foreign Languages. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 115-134.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

cognitive engagement comparatively lower. Learning motivation was strongly and positively correlated with learning engagement ($r = 0.775$, $p < .01$) and significantly predicted engagement, explaining 60% of the variance ($R^2 = 0.601$). All five motivational dimensions significantly predicted engagement, with external recognition motivation showing the strongest effect. Learning motivation also significantly predicted behavioral, emotional, and cognitive engagement. The findings suggest that while students demonstrate positive emotional involvement and active participation, deeper cognitive engagement remains relatively limited and may require stronger intrinsic regulation and instructional support. Interview data further indicate that employment expectations and social recognition are important drivers of engagement in this context.

The findings confirm that learning motivation functions as a central driver of academic engagement in Thai language learning and provide empirical implications for enhancing instructional design and motivational support in less commonly taught language programs. The study also contributes contextual evidence on how regional and career-oriented factors may shape the balance between intrinsic and extrinsic motivation in university language education.

Keywords: learning motivation, learning engagement, self-determination theory, Thai language course, undergraduate students

Introduction

At the national strategic level, the development trajectory of higher education has undergone a significant shift from scale expansion to quality enhancement. In recent years, improving teaching effectiveness and enhancing students' learning outcomes have become central concerns of higher education reform. Within this context, increasing attention has been directed toward understanding the psychological mechanisms underlying students' academic performance, particularly learning motivation and learning engagement.

Against the backdrop of deepening globalisation and the ongoing advancement of the Belt and Road Initiative, cooperation and exchange between China and ASEAN countries have become increasingly close. As the core medium for cross-cultural communication, the instrumental value and cultural bridge role of language have become increasingly prominent. Thailand, as an important member of ASEAN, has witnessed expanding cooperation with China in trade, tourism, culture, and education. Consequently, the demand for interdisciplinary talents with solid Thai language proficiency continues to grow. Higher education institutions serve as the primary venues for cultivating language professionals, and the quality of foreign language education—especially in less commonly taught languages—has attracted growing scholarly attention.

As the core course in Thai language education, the effectiveness of the "University Thai" programme directly influences students' language competence and professional development. Empirical studies have shown that learning motivation plays a significant role in promoting students' academic engagement and performance in higher education contexts (Luo et al., 2023). Furthermore, research indicates that both individual psychological factors and contextual support significantly shape the level of students' learning engagement (Liu, 2023). However, much of the existing literature emphasizes general higher education settings, with limited attention to how motivational structures operate in strategically positioned language programmes such as Thai in Guangxi.

At the regional development level, the Guangxi Zhuang Autonomous Region leverages its geographical proximity and cultural affinity with ASEAN countries to strengthen cooperation and openness. As a university specialising in applied foreign language education, Guangxi University of Foreign Languages has continuously adjusted the design of its "University Thai Language" course to align with regional socio-economic development needs. However, practical teaching observations reveal that students' learning motivations are diverse and

sometimes unstable. Some students are primarily driven by external goals such as employment prospects or social recognition, whereas others lack clear future orientation, resulting in fluctuating engagement levels. This situation raises an important question: why do some students show enthusiasm and participation, yet fail to maintain consistent cognitive investment in learning? The possible tension between externally oriented aspirations and the development of intrinsic interest in language mastery requires closer examination.

Recent research further suggests that students' future orientation and professional adaptability significantly influence the strength of the relationship between learning motivation and learning engagement (Zhang et al., 2024). In foreign language learning contexts, particularly, external recognition and employment-oriented motivations have been found to exert a strong predictive effect on students' engagement (Chen & Li, 2025). These findings highlight that motivation structure is closely linked to the depth and sustainability of learning engagement. Nevertheless, it remains unclear how these motivational dimensions interact within the specific institutional and regional context of the "University Thai Language" course.

Therefore, conducting an in-depth exploration of the relationship between university students' learning motivation and learning engagement within the specific context of the "University Thai Language" course holds important practical and theoretical significance. Such research can provide empirical support for optimizing Thai language teaching strategies and enhancing the effectiveness of talent cultivation in less commonly taught language programmes. By examining not only whether motivation predicts engagement but also how different motivational orientations are associated with distinct forms of engagement, this study seeks to provide a more context-sensitive understanding of student learning in regional foreign language education.

Objectives

1. Investigate the current status of students' learning motivation and learning engagementin the ‘University Thai’ course at Guangxi University of Foreign Languages.

2. Investigate the relationship between students' learning motivation and learning engagementin the ‘University Thai Language’ course at Guangxi University of Foreign Languages.

3. Investigate the relationship between the various dimensions of students' learning motivation and their learning engagementin the ‘University Thai Language’ course at Guangxi University of Foreign Languages.

4. Investigate the relationship between students' learning motivation and the various dimensions of their learning engagementin the ‘University Thai Language’ course at Guangxi University of Foreign Languages.

Hypothesis

H1: Students demonstrate identifiable levels of learning motivation and learning engagement in the University Thai Language course.

H2: Learning motivation is significantly positively related to learning engagement.

H3: The dimensions of learning motivation are significantly positively related to learning engagement.

H4: Learning motivation is significantly positively related to the dimensions of learning engagement (behavioural, emotional, and cognitive engagement).

Literature Review

1. Theoretical Foundation

This study is grounded in Self-Determination Theory (SDT), which conceptualizes learning motivation along a continuum from intrinsic to extrinsic regulation. Intrinsic motivation refers to engaging in learning out of inherent interest or enjoyment, whereas extrinsic motivation involves external rewards or social expectations. Prior research consistently shows that intrinsic motivation is more strongly associated with sustained and deep engagement, while externally regulated motivation may generate participation without long-term cognitive investment (Luo et al., 2023; Wang & Nie, 2025).

Rather than treating intrinsic and extrinsic motivation as opposites, SDT emphasizes the quality of regulation and the degree of autonomy underlying students' behavior. This perspective is particularly relevant in applied language programmes, where career-oriented goals may coexist with personal interest in language learning.

In addition, the ARCS model (Chen Yingying & Li Min, 2025) highlights attention, relevance, confidence, and satisfaction as key motivational conditions. These dimensions complement SDT by explaining how instructional design can either support or hinder the internalization of externally driven goals.

2. Learning Motivation

Learning motivation is generally defined as the psychological force that initiates and sustains learning behavior. University students' motivation typically combines knowledge-oriented interests with career-development considerations (Huang & Shu, 2025). Intrinsic motivation relates to curiosity and self-growth, whereas extrinsic motivation connects to achievement, employment prospects, and social recognition.

Empirical studies show that intrinsic motivation predicts deeper cognitive and emotional engagement, while purely external motives are more likely to support surface participation (Luo et al., 2023; Wang & Nie, 2025). However, in professionally oriented language programmes, extrinsic motives may not necessarily weaken engagement; instead, their impact depends on whether they are internalized and aligned with students' personal goals.

3. Learning Engagement

Learning engagement is widely conceptualized as a multidimensional construct including behavioral, emotional, and cognitive components. Behavioral engagement reflects participation and effort; emotional engagement refers to interest and enthusiasm; cognitive engagement involves strategic thinking and deep processing.

Recent research emphasizes that cognitive engagement requires stronger self-regulation and task complexity, whereas emotional and behavioral engagement can be activated more readily through classroom interaction (Zhao Zicheng, 2025). Different models of engagement vary in emphasis, but the behavioral–emotional–cognitive framework is adopted in this study because it allows for analysis of qualitative differences in students' involvement rather than simply measuring participation frequency.

4. Relationship Between Learning Motivation and Learning Engagement

Extensive empirical evidence supports learning motivation as a core antecedent of engagement. Students with stronger intrinsic regulation tend to invest more cognitive effort and emotional energy (Luo et al., 2023). Research based on the ARCS model further suggests that perceived relevance and confidence significantly enhance engagement (Chen Yingying & Li Min, 2025).

At the same time, contextual factors may shape this relationship. Career orientation and professional adaptability strengthen the transformation of motivation into sustained engagement (Huang & Shu, 2025). Instructional design also plays a moderating role, particularly when autonomy-supportive environments facilitate deeper internalization (Zhao Xiaoyan & Liu Zhenghui, 2025).

Taken together, prior studies suggest that motivation does not influence engagement uniformly; instead, different motivational dimensions may predict distinct forms of engagement.

5. Research Gap

Although previous research confirms the positive association between learning motivation and engagement, most studies focus on mainstream disciplines or globally dominant languages. Research on less commonly taught languages (LCTLs), such as Thai in Chinese universities, remains limited.

More importantly, existing studies rarely examine how regional socio-economic positioning may reshape the balance between intrinsic and extrinsic motivation. In strategically located regions such as Guangxi, Thai language learning is closely linked to trade cooperation and employment pathways. Such contextual factors may strengthen external recognition motives while influencing the depth of cognitive engagement.

Therefore, examining the “University Thai” course at Guangxi University of Foreign Languages not only fills a contextual gap but also contributes to understanding how motivational regulation operates within regionally driven language programmes.

Methodology

Research Design

This study employed a quantitative research design supplemented by qualitative interviews. A cross-sectional survey method was adopted to examine the relationship between learning motivation and learning engagement among undergraduate students enrolled in the “University Thai Language” course. Semi-structured interviews were conducted to triangulate the quantitative findings.

An explanatory sequential mixed-methods approach was applied, using interview data to interpret statistical results.

Population and Sample

The research population consisted of full-time undergraduate students enrolled in the “University Thai Language” course at Guangxi University of Foreign Languages. A total of 312 students participated in the study. Since all eligible students enrolled in the course were included, the sample was identical to the population.

To provide complementary qualitative insights, three students representing high, medium, and low academic performance levels were purposively selected for interviews.

Sampling Procedure

A census sampling approach was employed, including all full-time undergraduate students systematically studying the “University Thai Language” course. Part-time students, postgraduate students, and learners participating only in short-term or elective Thai courses were excluded. This ensured that participants had sustained learning experience within the structured Thai language curriculum, thereby enhancing the specificity and validity of the data.

Instrument Development and Validation

Questionnaire Development

Two instruments were used: the Learning Motivation Scale and the Learning Engagement Scale.

The Learning Motivation Scale, adapted from validated instruments, consisted of 18 items across five dimensions. A 6-point Likert scale was employed.

Sample items included improving employment opportunities (external recognition) and broadening knowledge (knowledge-seeking motivation).

The Learning Engagement Scale consisted of 15 items across behavioral, emotional, and cognitive dimensions, measured on a 5-point Likert scale.

Example items addressed active classroom participation (behavioral) and connecting new knowledge with prior learning (cognitive).

Reliability and Validity

Internal consistency was examined using Cronbach's alpha. All subscales showed strong reliability ($\alpha \geq 0.80$). The overall coefficients were 0.913 for Learning Motivation and 0.953 for Learning Engagement.

The high alpha value for engagement indicates strong consistency but was interpreted cautiously due to possible item overlap.

Content validity was assessed using IOC with three experts, and all items achieved acceptable values (≥ 0.67). Construct validity was supported through item–total correlations and theoretical alignment.

Interview Instrument

Semi-structured interviews focused on motivation, participation, curriculum relevance, and learning environment. Themes were coded and compared with quantitative results to identify convergence or explanation.

Data Collection

Questionnaires were distributed online with informed consent and confidentiality assurance. Responses with patterned answering or missing data exceeding 15% were removed. Interviews were conducted online and face-to-face, and transcripts were verified by participants. All procedures complied with research ethics standards.

Data Analysis

Descriptive statistics were used to examine levels of learning motivation and engagement. Reliability and validity were tested using Cronbach's alpha and item correlations. Pearson correlation and multiple regression analyses were conducted to examine relationships and predictive effects. Qualitative findings were integrated at the interpretation stage to explain statistical patterns.

Results

1. Descriptive Statistical Analysis

1.1 Basic Information of the Sample

Before examining the core research variables, descriptive statistics were conducted to present the demographic characteristics of the respondents. This analysis ensures the representativeness and structural stability of the sample for subsequent hypothesis testing.

Table 1 Basic Information Data Statistics

Variable	Category	Frequency	Percentage (%)
Gender	Male	147	47.12
	Female	165	52.88
Subject	Humanities	287	91.99
	Other Subjects	25	8.01
Year Group	First Year	152	48.72
	Second Year	160	51.28

The sample demonstrates balanced gender distribution and relatively equal representation between first- and second-year students. Most respondents were from humanities backgrounds, indicating disciplinary concentration within the Thai language programme.

1.2 Descriptive Analysis of Research Variables

To address Research Objective 1 (to investigate the current status of learning motivation and learning engagement), descriptive statistics were calculated for all variables.

Table 2 Descriptive Statistics of Learning Motivation and Learning Engagement

Variable	N	Min	Max	Mean	SD
Exam Score Motivation	312	1.000	5.000	3.922	0.913
Material Pursuit Motivation	312	1.000	5.000	3.772	0.913
External Recognition Motivation	312	1.250	5.000	3.723	0.879
Personal Achievement Motivation	312	1.000	5.000	3.853	0.903
Knowledge & Advancement Motivation	312	1.250	5.000	3.848	0.778
Learning Motivation (Total)	312	1.111	4.944	3.816	0.637

Behavioral Engagement	312	1.200	5.000	3.785	0.895
Emotional Engagement	312	1.250	5.000	3.844	0.896
Cognitive Engagement	312	1.333	4.833	3.674	0.834
Learning Engagement (Total)	312	1.267	4.933	3.756	0.766

The results indicate moderately high levels of both learning motivation (M=3.816) and learning engagement (M=3.756). Emotional engagement scored highest among engagement dimensions, whereas cognitive engagement was comparatively lower.

2. Analysis of Research Objective 2

Relationship Between Learning Motivation and Learning Engagement

To address Research Objective 2 (to examine the relationship between overall learning motivation and learning engagement), Pearson correlation analysis was conducted.

Table 3 Correlation Between Learning Motivation and Learning Engagement

Variable	Learning Engagement
Learning Motivation	0.775**

**p < 0.01

A strong positive correlation (r=0.775, p<0.01) was observed, indicating that higher learning motivation is associated with higher overall engagement.

3. Analysis of Research Objective 3

Influence of Learning Motivation on Learning Engagement

To further examine whether learning motivation predicts learning engagement, regression analysis was conducted.

Table 4 Regression Analysis of Learning Motivation on Learning Engagement

Variable	B	SE	Beta	p
Constant	0.201	0.167	—	0.228
Learning Motivation	0.931	0.043	0.775	0.000

$R^2 = 0.601$

Adjusted $R^2 = 0.599$

$F(1,310) = 466.502$, $p < 0.001$

Learning motivation significantly predicts learning engagement and explains approximately 60% of the

4. Analysis of Research Objective 4

Influence of Motivation Dimensions on Learning Engagement

To determine the relative effects of each motivation dimension, multiple regression analysis was performed.

Table 5 Regression Analysis of Motivation Dimensions on Learning Engagement

Variable	B	SE	Beta	p
Exam Score Motivation	0.124	0.037	0.148	0.000
Material Pursuit Motivation	0.205	0.036	0.245	0.000
External Recognition Motivation	0.229	0.041	0.262	0.000
Personal Achievement Motivation	0.175	0.036	0.206	0.000
Knowledge & Advancement Motivation	0.195	0.041	0.199	0.000

$R^2 = 0.602$

Adjusted $R^2 = 0.596$

$F(5,306) = 92.650$, $p < 0.001$

All five dimensions significantly predict learning engagement, with external recognition motivation demonstrating the strongest predictive effect.

5. Qualitative Findings

To complement the quantitative findings and provide deeper insight into students' motivational patterns and engagement behaviors, semi-structured interviews were conducted.

The interview results consistently indicate that students with stronger intrinsic motivation (interest, achievement, long-term goals) demonstrate higher behavioral, emotional, and cognitive engagement. Conversely, students driven primarily by avoidance or minimal exam-oriented motives exhibit low engagement across dimensions.

These qualitative findings further reinforce the statistical results, confirming the significant and positive relationship between learning motivation and learning engagement.

Discussion

1) Current Status of Learning Motivation and Learning Engagement

The findings indicate that students enrolled in the "University Thai" course demonstrate moderately high levels of both learning motivation and learning engagement. Among motivational dimensions, achievement-related and self-development motivations are particularly salient, suggesting that academic performance and personal growth constitute central driving forces in this context.

Regarding engagement, emotional engagement ranks highest, followed by behavioral engagement, while cognitive engagement remains comparatively lower. This pattern suggests that students are generally willing to participate and maintain positive learning-related emotions; however, deeper cognitive investment—such as critical thinking and strategic processing—requires further reinforcement. This divergence reveals a structural imbalance in engagement, in which affective involvement is more readily activated than higher-order cognitive effort. This result aligns with recent research indicating that in foreign language learning contexts, emotional and behavioral engagement are more readily activated, whereas cognitive engagement demands stronger intrinsic motivation and structured instructional support (Luo et al., 2023; Xu & Zhang, 2025).

2) Overall Relationship between Learning Motivation and Learning Engagement

The study confirms a strong and significant positive relationship between overall learning motivation and learning engagement. Learning motivation not only correlates positively with engagement but also demonstrates substantial predictive power, indicating that motivation functions as a foundational determinant of students' active involvement in learning activities.

This finding supports the theoretical assumption derived from motivational frameworks that engagement represents a behavioral and psychological manifestation of underlying motivational processes. Recent empirical studies in higher education similarly emphasize that motivation serves as a core antecedent of sustained engagement and academic persistence (Luo et al., 2023; Chen & Li, 2025). In this respect, the present findings underscore that motivation does not merely accompany engagement but actively shapes its intensity and sustainability, reinforcing the view that strengthening students' motivational structures is essential for enhancing engagement quality.

3) Relationship between Dimensions of Learning Motivation and Overall Learning Engagement

All five dimensions of learning motivation significantly predict overall learning engagement, indicating that both intrinsic and extrinsic motivations contribute meaningfully to students' involvement in the "University Thai" course. Notably, external recognition motivation emerges as the strongest predictor, followed by material pursuit motivation. This suggests that social affirmation and career-related expectations exert particularly strong influence in the context of university-level foreign language learning.

This pattern indicates that Thai language learning is perceived not only as an academic activity but also as a form of social and professional capital. At the same time, intrinsic motivations—such as personal achievement and the pursuit of knowledge—remain critical for maintaining sustained and meaningful engagement. These findings are consistent with recent research suggesting that intrinsic and extrinsic motivations operate in a complementary manner, jointly shaping students' engagement behaviors in higher education settings (Hou & Guan, 2022; Chen & Li, 2025). The results further highlight the contextual nature of motivation, indicating that socially and professionally oriented incentives may be especially salient in applied language programs.

4) Relationship between Learning Motivation and the Dimensions of Learning Engagement

Learning motivation demonstrates significant positive effects across behavioral, emotional, and cognitive engagement. The predictive effect is strongest for behavioral engagement, followed by emotional engagement, and comparatively weaker for cognitive engagement. This pattern reveals a meaningful paradox: while motivation effectively promotes participation and positive emotional involvement, its influence on deep cognitive processing remains relatively limited.

Consistent with recent scholarship, cognitive engagement is often influenced not only by motivational intensity but also by instructional design, task complexity, and strategic learning support (Xu, X., & Zhang, Q., 2025). Interview evidence further suggests that students driven primarily by external goals tend to focus on task completion rather than analytical exploration, which may partially explain the comparatively lower level of cognitive engagement observed. Therefore, although motivation constitutes a necessary condition for multidimensional engagement, fostering sustained cognitive engagement requires alignment between motivational drivers and structured learning environments.

Recommendations

This study confirms that students in the “University Thai” course demonstrate moderately high levels of learning motivation and learning engagement. Learning motivation significantly and positively predicts overall engagement, including behavioral, emotional, and cognitive dimensions. External recognition and career-oriented motivations show relatively stronger effects, while intrinsic motivations remain essential for sustaining meaningful engagement. Overall, motivation serves as a key driving force behind students’ engagement in Thai language learning.

Recommendations

1) Pedagogical Implications

1. Integrate intrinsic and extrinsic motivational strategies by linking Thai language learning to career pathways and authentic social contexts.

2. Design cognitively demanding tasks (e.g., problem-solving, analysis, reflective learning) to strengthen cognitive engagement.

3. Provide structured instructional scaffolding to support deeper processing beyond participation and positive affect.

2) Directions for Future Research

1. Expand the study to diverse institutional contexts to enhance generalizability.

2. Employ longitudinal or experimental designs to examine causal mechanisms in the motivation–engagement relationship.

3. Further investigate how different types of motivation influence cognitive engagement in foreign language learning contexts.

References

Chen, Y., & Li, M. (2025). A study on the influence of college students' motivation for using digital foreign language textbooks on learning engagement: An analysis based on the ARCS model. *Foreign Language Studies*, 42(2), 62–68.

Hou, X., & Guan, S. (2022). A study on the relationship between learning motivation and learning engagement among preservice teachers in local colleges. *Journal of Jimei University (Education Science Edition)*, 20(4), 35–41.

Huang, J., & Shu, Y. (2025). A study on the current status and causes of college students' learning motivation from the perspective of new quality productivity: A multi-dimensional analysis based on psychology. *Journal of Hubei University of Economics (Humanities and Social Sciences Edition)*, 22(7), 140–144.

Liu, Y. (2023). The influence of teacher support and learning motivation on college students' online learning engagement. In *Master's thesis*. Shandong Normal University.

Luo, Y., Huang, Y., Li, H., Li, C., & Fu, Y. (2023). The influence of self-efficacy and learning motivation on learning engagement among college students. *Journal of Guilin Normal University*, 37(3), 73–79.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78.

Wang, X., & Nie, Y. (2025). A study on the influence of learning motivation on learning behaviour among college students under the context of major-based admission. *Science, Education, and Culture*, (6), 57–60.

Xu, X., & Zhang, Q. (2025). An exploration of the relationship between language learning motivation and learning commitment among college students. *Contemporary Research on Teaching and Education*, 11(3), 96–100.

Zhang, A., Ren, J., & Mao, Y. (2024). The relationship between college students' future orientation, professional adaptability, and learning engagement. *Science, Education, Culture, and Society*, (15), 185–188.

Zhao, X., & Liu, Z. (2025). An empirical study on college students' learning engagement and its influencing factors under blended teaching. *Journal of Suihua University*, 45(5), 122–124.

Zhao, Z. (2025). A study on the correlation between academic emotions and learning engagement among college students. In *Master's thesis*. Jilin University of Foreign Languages.

ความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาที่ส่งผลต่อการเลือกศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา*

ORGANIZATIONAL COMMITMENT OF STUDENTS INFLUENCING THE DECISION TO PURSUE HIGHER VOCATIONAL CERTIFICATE STUDIES AT AYUTTHAYA COMMERCIAL TECHNOLOGY COLLEGE

นภัสสร ศรีขวัญ

Napassorn Srekwan

สาขาวิชาการจัดการการศึกษาและความเป็นผู้นำ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Educational Management and Leadership, Panyapiwat Institute of Management, Thailand

Corresponding Author's Email: napassorn@atcc.ac.th

วันที่รับบทความ : 7 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 17 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 19 กุมภาพันธ์ 2569

Received 7 February 2026; Revised 17 February 2026; Accepted 19 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา 2) ศึกษาระดับปัจจัยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา และ 3) วิเคราะห์ความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับดังกล่าว กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 98 คน ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพจากสถาบันเดียวกัน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ตรวจสอบคุณภาพ

Citation:

* นภัสสร ศรีขวัญ. (2569). ความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาที่ส่งผลต่อการเลือกศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 135-150.

Napassorn Srekwan. (2026). Organizational Commitment Of Students Influencing The Decision To Pursue Higher Vocational Certificate Studies At Ayutthaya Commercial Technology College. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 135-150.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ด้วยผู้เชี่ยวชาญ การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ด้วยสถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาในภาพรวมมีระดับมาก โดยลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ความต้องการที่จะรักษาไว้ซึ่งความเป็นนักศึกษาของวิทยาลัย และการรับรู้และยอมรับเป้าหมายและค่านิยมของวิทยาลัย 2) ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงมีระดับมาก โดยให้ความสำคัญสูงสุดด้านโอกาสในการประกอบอาชีพ รองลงมาคือเหตุผลส่วนตัว และหลักสูตรที่เปิดสอน และ 3) ความผูกพันต่อองค์กรส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การอธิบายความแปรปรวน (R^2) เท่ากับ .567

คำสำคัญ: ความผูกพันต่อองค์กร, การเลือกศึกษาต่อ, นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

Abstract

This quantitative research aimed to: (1) examine the level of organizational commitment among higher vocational certificate students at Ayutthaya Commercial Technology College, (2) investigate the level of factors influencing students' decisions to pursue further studies at the higher vocational certificate level, and (3) analyze the organizational commitment affecting the decision to continue studying at the same level. The population consisted of 98 first-year regular program students in the academic year 2025 who had previously completed their vocational certificate from the same institution. Data were collected from the entire population. The research instrument was a questionnaire, which was validated by experts. Data collection was conducted using the questionnaire, and statistical analysis included descriptive statistics (mean and standard deviation) and inferential statistics using stepwise multiple regression analysis. The research findings indicated that: (1) the overall level of organizational commitment was high. When ranked from the highest to the

lowest mean score, the dimensions were: the desire to maintain membership as students of the college, followed by acceptance of the institution's goals and values; (2) the overall level of decision-making factors influencing students to pursue further studies was high. The highest mean score was found in the career opportunity factor, followed by personal reasons and the curriculum; and (3) organizational commitment was found to significantly influence the decision to pursue higher vocational certificate studies at the 0.05 level of significance, with a coefficient of determination (R^2) of 0.567.

Keyword: organizational commitment, decision to pursue higher education, Students at the Higher Vocational Certificate Level

บทนำ

สถานศึกษาเป็นองค์กรสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ โดยเฉพาะสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่มีบทบาทในการผลิตกำลังคนด้านวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้และเทคโนโลยี การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาไม่เพียงมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะวิชาชีพเฉพาะด้านเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การปรับตัว และความสามารถในการตัดสินใจอย่างเหมาะสมของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทุนมนุษย์และนโยบายด้านการผลิตกำลังคนคุณภาพของประเทศ นักวิชาการหลายท่านชี้ให้เห็นว่าการเรียนอาชีวศึกษามีบทบาทสำคัญในการลดช่องว่างระหว่างการศึกษาและภาคอุตสาหกรรม รวมถึงช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการประกอบอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต

อย่างไรก็ตาม ในสภาพการณ์ปัจจุบันพบว่านักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวนไม่น้อยเลือกเข้าสู่ตลาดแรงงานหรือศึกษาต่อในระดับอื่น แทนการศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจดังกล่าวมีหลายด้าน ทั้งปัจจัยทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความต้องการแรงงานระดับ ปวช. ในตลาดแรงงาน และความแตกต่างของผลตอบแทนระหว่างผู้จบ ปวช. และ ปวส. ที่อาจไม่ชัดเจนมากนัก งานวิจัยและรายงานของหน่วยงานด้านการศึกษาได้สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อแรงจูงใจในการศึกษาต่อของผู้เรียน อีกทั้งในบางกรณี นักศึกษายังมอง

ว่าการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีอาจเปิดโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพมากกว่า ส่งผลให้การเรียนต่อระดับ ปวส. ขาดความน่าสนใจเมื่อเปรียบเทียบกับทางเลือกอื่น

นอกจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและโอกาสทางอาชีพแล้ว ความผูกพันต่อองค์กรหรือสถานศึกษา (Organizational Commitment) ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ทัศนคติ และการตัดสินใจของนักศึกษาในการศึกษาต่อในสถานศึกษาเดิม แนวคิดของ Meyer และ Allen รวมถึงนักวิชาการด้านการศึกษาในประเทศไทยชี้ให้เห็นว่า นักศึกษาที่มีความผูกพันต่อสถานศึกษาสูงจะมีความรู้สึกภาคภูมิใจ ศรัทธา และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ส่งผลให้มีแรงจูงใจในการเรียน มีความรับผิดชอบ และมีแนวโน้มที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของอาชีวศึกษา ความผูกพันต่อสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ หลักสูตร การสนับสนุนจากครูและสถาบัน รวมถึงโอกาสในการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งล้วนมีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อของนักศึกษา

สำหรับวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา พบว่าอัตราการสมัครเรียนต่อจากระดับ ปวช. สู่ระดับ ปวส. ในบางสาขาวิชายังคงต่ำกว่าที่คาดการณ์ไว้ สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและปัจจัยเชิงโครงสร้างที่จำเป็นต้องได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ ดังนั้น การศึกษาความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาที่ส่งผลต่อการเลือกศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถกำหนดนโยบาย แนวทาง และกลยุทธ์ในการส่งเสริมความผูกพันของนักศึกษา เพิ่มอัตราการศึกษาต่อ และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา

2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา

3. เพื่อวิเคราะห์ความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาที่ส่งผลต่อเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร

ความผูกพันต่อองค์กรเป็นแนวคิดที่ใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับองค์กรในมิติของทัศนคติ ความรู้สึก และพฤติกรรม โดยหมายถึงสภาวะทางจิตใจที่บุคคลยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร มีความเต็มใจทุ่มเทเพื่อความสำเร็จขององค์กร และมีความต้องการคงอยู่เป็นสมาชิกในระยะยาว ความผูกพันจึงเป็นความรู้สึกเชิงบวกที่มีมากกว่าความพึงพอใจทั่วไป และสามารถสะท้อนแนวโน้มพฤติกรรมของบุคคลได้อย่างมีนัยสำคัญ กรอบแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายคือแนวคิดของ Meyer and Allen (1990) ซึ่งแบ่งความผูกพันออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความผูกพันทางอารมณ์ เกิดจากความรู้สึกผูกพันและความภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร 2) ความผูกพันด้านการคงอยู่ เกิดจากการพิจารณาความคุ้มค่าในการคงสมาชิกภาพ และ 3) ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน เกิดจากความรู้สึกว่าควรอยู่กับองค์กรเพราะความเหมาะสมหรือหน้าที่ แนวคิดนี้ช่วยอธิบายแรงจูงใจของบุคคลได้อย่างครอบคลุม และถูกนำไปใช้ในงานวิจัยทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องในบริบทการศึกษา โดยเฉพาะอาชีวศึกษา พบว่าความผูกพันต่อสถานศึกษาส่งผลต่อความตั้งใจเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และความสำเร็จทางการศึกษา นักศึกษาที่มีความผูกพันสูงมักมีความศรัทธา ภาคภูมิใจ และพร้อมทุ่มเทต่อการเรียน อีกทั้งยังมีแนวโน้มลาออกกลางคันต่ำ และรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับวิทยาลัยในระยะยาว ความผูกพันยังส่งผลต่อทัศนคติหลังสำเร็จการศึกษา เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมศิษย์เก่าและการเลือกศึกษาต่อในสถาบันเดิม จึงถือได้ว่าความผูกพันต่อสถานศึกษาเป็นทั้งทุนทางสังคมและทุนทางจิตวิทยาที่สถานศึกษาควรพัฒนาอย่างเป็นระบบผ่านคุณภาพการเรียนการสอน การดูแลผู้เรียน และบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสม

2. การตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

การตัดสินใจเป็นกระบวนการคิดที่บุคคลใช้ในการเลือกแนวทางปฏิบัติจากหลายทางเลือก โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูล ประสบการณ์ และการประเมินผลลัพธ์ การตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จึงเป็นการตัดสินใจที่มีผลต่ออนาคตด้านการศึกษาและอาชีพของผู้เรียนโดยตรงการตัดสินใจศึกษาต่อได้รับอิทธิพลจากทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยภายนอก ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความสนใจ ความถนัด เป้าหมายชีวิต และแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจครอบครัว โอกาสในการทำงาน ภาพลักษณ์สถานศึกษา คุณภาพหลักสูตร และบุคลากรทางการศึกษา ปัจจัย

เหล่านี้ร่วมกันกำหนดการรับรู้คุณค่าในการศึกษาต่อของผู้เรียนในบริบทอาชีวศึกษา การรับรู้ว่าการเรียนต่อระดับ ปวส. ช่วยเพิ่มทักษะ ความเชี่ยวชาญ และโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพจะทำให้แนวโน้มการตัดสินใจเรียนต่อสูงขึ้น ในทางกลับกัน หากการเข้าสู่ตลาดแรงงานทันทีให้ผลตอบแทนที่น่าพอใจ การตัดสินใจเรียนต่ออาจลดลง อย่างไรก็ตาม ความผูกพันต่อวิทยาลัยเป็นปัจจัยเชิงจิตวิทยาที่มีอิทธิพลสำคัญต่อการตัดสินใจ นักศึกษาที่รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของวิทยาลัยและเชื่อมั่นในคุณภาพการจัดการศึกษา มักเลือกศึกษาต่อในวิทยาลัยเดิมมากกว่า ดังนั้น การตัดสินใจศึกษาต่อระดับ ปวส. จึงเป็นผลลัพธ์ของการผสมผสานระหว่างปัจจัยเชิงโครงสร้างของวิทยาลัยและปัจจัยเชิงจิตวิทยาของผู้เรียน โดยเฉพาะความผูกพันต่อองค์กรซึ่งทำหน้าที่เป็นแรงเสริมให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อวิทยาลัยและมีแนวโน้มศึกษาต่อสูงขึ้น สะท้อนถึงความสำคัญของการพัฒนาความผูกพันต่อสถานศึกษาในระบบอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สรุป จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรเป็นสภาวะทางจิตใจที่สะท้อนความรู้สึกและทัศนคติเชิงบวกต่อสถาบัน ครอบคลุมการยอมรับเป้าหมายและค่านิยม ความเต็มใจทุ่มเท และความต้องการคงอยู่เป็นสมาชิกในระยะยาว โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Meyer และ Allen อธิบายความผูกพันในด้านอารมณ์ การคงอยู่ และบรรทัดฐานได้อย่างครอบคลุม งานวิจัยด้านการศึกษาพบว่าความผูกพันต่อสถานศึกษาช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมในการเรียน ลดการลาออก และสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับสถาบันการตัดสินใจศึกษาต่อระดับ ปวส. ได้รับอิทธิพลจากทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยภายนอก เช่น ความสนใจ เป้าหมายชีวิต สภาพเศรษฐกิจ โอกาสทางอาชีพ และคุณภาพหลักสูตร อย่างไรก็ตาม ความผูกพันต่อสถานศึกษาเป็นปัจจัยเชิงจิตวิทยาที่มีอิทธิพลสำคัญ นักศึกษาที่ศรัทธาและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันมักมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนและเลือกศึกษาต่อในสถาบันเดิม ดังนั้น การพัฒนาความผูกพันต่อองค์กรในบริบทอาชีวศึกษา จึงเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาต่อ เพิ่มอัตราการคงอยู่ของผู้เรียน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาที่ส่งผลต่อการเลือกศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยาเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปที่สอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินตามขั้นตอนดังนี้

รูปแบบดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ของวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา จำนวน 98 คน ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จากสถาบันเดียวกัน โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด จึงไม่ต้องใช้การสุ่มตัวอย่างเนื่องจากจำนวนประชากรทั้งหมดมีจำนวนไม่มาก ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสำรวจประชากรทั้งหมด นักศึกษาทุกคนจึงถือเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยสมบูรณ์

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ สร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำร่างแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (IOC) พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่แท้จริง และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีครอนบาคแอลฟา (Cronbach’s Alpha)

การรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามให้กับนักศึกษากลุ่มตัวอย่างทางออนไลน์ผ่าน Google Form โดยผู้วิจัยอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและให้ผู้ตอบมีอิสระในการตอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้ถูกตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้ 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ 2) สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อองค์กรกับการตัดสินใจศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยาผู้วิจัยได้วิเคราะห์ระดับความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา ทั้ง 3 ด้าน ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (μ) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการแปลผลความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยาสามารถแบ่งออกเป็นการวิเคราะห์ผลโดยภาพรวมและแยกออกเป็นรายด้านประกอบด้วย การรับรู้และยอมรับเป้าหมายและค่านิยมของวิทยาลัย ความเต็มใจในการทุ่มเทเพื่อวิทยาลัย ความต้องการที่จะรักษาไว้ซึ่งความเป็นนักศึกษาของวิทยาลัยดังรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย μ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยาทั้ง 3 ด้าน

ข้อ	ความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา	(μ)	(σ)	ระดับ
1.	การรับรู้และยอมรับเป้าหมายและค่านิยมของวิทยาลัย	4.02	0.81	มาก
2.	ความเต็มใจในการทุ่มเทเพื่อวิทยาลัย	3.96	0.86	มาก
3.	ความต้องการที่จะรักษาไว้ซึ่งความเป็นนักศึกษาของวิทยาลัย	4.15	0.89	มาก
	รวม	4.03	0.85	มาก

2. ผลการศึกษาระดับของการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงผู้วิจัยได้ศึกษาระดับของการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงทั้ง 8 ด้าน ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (μ) ค่าความ

เบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการแปลผลระดับของการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสามารถแบ่งออกเป็นการวิเคราะห์ผลโดยภาพรวม และแยกออกเป็นรายด้านประกอบด้วย เหตุผลส่วนตัว ภาพลักษณ์สถานศึกษา โอกาสในการประกอบอาชีพ สังคมและเพื่อน หลักสูตรที่เปิดสอน บุคลากรทางการศึกษา/ครูผู้สอน มีการประชาสัมพันธ์ ครอบครัวและผู้ปกครอง ดังรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับของการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยาทั้ง 8 ด้าน

ข้อ	การตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา	μ	σ	ระดับ
1.	เหตุผลส่วนตัว	4.05	0.87	มาก
2.	ภาพลักษณ์สถานศึกษา	3.85	0.84	มาก
3.	โอกาสในการประกอบอาชีพ	4.16	0.76	มาก
4.	สังคมและเพื่อน	3.78	0.97	มาก
5.	หลักสูตรที่เปิดสอน	4.01	0.83	มาก
6.	บุคลากรทางการศึกษา/ครูผู้สอน	4.00	0.86	มาก
7.	การประชาสัมพันธ์	3.80	0.94	มาก
8.	ครอบครัวและผู้ปกครอง	3.78	1.00	มาก
	รวม	3.91	0.90	มาก

3. ผลวิเคราะห์ความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา โดยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) และการแปลผลความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสามารถแบ่งออกเป็นการวิเคราะห์ผลโดยภาพรวม และแยก

ออกเป็นรายด้านประกอบด้วย มีรายละเอียดดังนี้ การรับรู้และยอมรับเป้าหมายและค่านิยมของวิทยาลัย ความเต็มใจในการทุ่มเทเพื่อวิทยาลัย ความต้องการที่จะรักษาไว้ซึ่งความเป็นนักศึกษาของวิทยาลัยดังรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงโดยภาพรวม

Variable	B	SEb	β	t	Sig.	Zero order Correlation	Collinearity Statistics	
							Tolerance	VIF
(Constant)	.887	.276		3.218	.002			
X_1: การรับรู้และยอมรับเป้าหมายและค่านิยมของวิทยาลัย	.334	.095	.370	3.502	.000	.700	.414	2.416
X_2: ความเต็มใจในการทุ่มเทเพื่อวิทยาลัย	.215	.083	.248	2.604	.011	.639	.508	1.97
X_3: ความต้องการที่จะรักษาไว้ซึ่งความเป็นนักศึกษาของวิทยาลัย	.200	.081	.236	2.465	.016	.634	.505	1.982
R = .753 R^2 = .567 SEest = .336								

อภิปรายผล

1. อภิปรายผล ระดับความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา

ผลการวิจัยด้านความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน สะท้อนว่านักศึกษามีทัศนคติและความรู้สึกเชิงบวกต่อสถาบันอย่างชัดเจน โดยด้านการรับรู้และยอมรับเป้าหมายและค่านิยมของวิทยาลัยอยู่ในระดับมาก นักศึกษามีความเข้าใจในเป้าหมาย นโยบาย และระเบียบของวิทยาลัย และยอมรับนำมาปฏิบัติร่วมกัน จนเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันและพร้อมสนับสนุนวิทยาลัยในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดอัตลักษณ์ทางสังคมของ (Ashforth & Mael, 1989) ด้านความเต็มใจในการทุ่มเทเพื่อวิทยาลัยอยู่ในระดับมาก

เช่นกัน นักศึกษามีความตั้งใจในการเรียน การปฏิบัติงาน และการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัย สะท้อนถึงความรับผิดชอบ แรงจูงใจ และความภาคภูมิใจในสถาบัน อันเกิดจากการรับรู้ถึงการสนับสนุนด้านทรัพยากรและโอกาสจากวิทยาลัย ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชานันทน์ ศิริกุลสถิตย์ (2562) ที่ชี้ว่าความเต็มใจทุ่มเทและความภาคภูมิใจในความเป็นสมาชิกของสถาบันเป็นองค์ประกอบสำคัญของความผูกพันต่อองค์กร ส่วนด้านความต้องการที่จะรักษาไว้ซึ่งความเป็นนักศึกษาของวิทยาลัยก็อยู่ในระดับมาก นักศึกษามีความตั้งใจศึกษาจนสำเร็จหลักสูตร มีความเชื่อมั่นในคุณภาพการจัดการศึกษา และพร้อมปกป้องชื่อเสียงของสถาบัน รวมถึงยังคงมีแนวโน้มให้การสนับสนุนวิทยาลัยในฐานะศิษย์เก่าในอนาคต สะท้อนถึงความผูกพันระยะยาวระหว่างผู้เรียนกับสถาบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความผูกพันเชิงทัศนคติของ Steers and Porter (1979 อ้างถึงใน ตวงพร รุ่งเรืองศรี, 2563)

2. อภิปรายผล ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน สะท้อนว่านักศึกษาให้ความสำคัญกับทั้งปัจจัยด้านอาชีพ การเรียนรู้ และบริบทแวดล้อมในการตัดสินใจศึกษาต่อ โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านโอกาสในการประกอบอาชีพ แสดงถึงความคาดหวังต่อความมั่นคง รายได้ และความก้าวหน้าในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของละเอียด ศรีหาเหง่า (2549) ที่ชี้ว่าความคาดหวังด้านอาชีพเป็นแรงจูงใจสำคัญในการเลือกเรียนสายอาชีพ ด้านเหตุผลส่วนตัวและหลักสูตรที่เปิดสอนมีความสำคัญในระดับมากเช่นกัน นักศึกษาให้ความสำคัญกับความชอบความถนัด บรรยากาศการเรียนรู้ และความเชื่อมั่นว่าหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเมธาวี สุขปาน (2556) ที่ระบุว่าความสนใจส่วนบุคคลและหลักสูตรเชิงปฏิบัติที่ตอบโจทย์อาชีพมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อ ในด้านบุคลากรทางการศึกษาและภาพลักษณ์สถานศึกษา นักศึกษามีความเชื่อมั่นในความเชี่ยวชาญของผู้สอน คุณภาพการจัดการเรียนการสอน และชื่อเสียงของสถาบัน ซึ่งเป็นแรงเสริมต่อการตัดสินใจศึกษาต่อ สอดคล้องกับงานของอดิศักดิ์ อะมุตะคุ (2565) ที่ชี้ถึงบทบาทของครูและภาพลักษณ์สถาบันต่อการเลือกสถานศึกษา ส่วนปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ สังคมและเพื่อน รวมถึงครอบครัวและผู้ปกครอง ล้วนอยู่ในระดับมาก โดยการสื่อสารข้อมูลที่ชัดเจน การได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน และแรงสนับสนุนจากครอบครัวทั้งด้านการเงินและกำลังใจ เป็น

องค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมความมั่นใจในการตัดสินใจศึกษาต่อ สอดคล้องกับข้อค้นพบของณัฐวัฒน์ พระงาม (2562)

3. อภิปรายผลวิเคราะห์ความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาที่ส่งผลต่อเลือกศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยาผลการวิจัยพบว่าความผูกพันต่อองค์กรของนักศึกษาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยา อยู่ในระดับสูง โดยเรียงลำดับความสำคัญได้แก่ 1) การรับรู้และยอมรับเป้าหมายและค่านิยมของวิทยาลัย 2) ความเต็มใจในการทุ่มเทเพื่อวิทยาลัย และ 3) ความต้องการที่จะรักษาไว้ซึ่งความเป็นนักศึกษาของวิทยาลัย ซึ่งสะท้อนว่านักศึกษามีความเข้าใจ ยอมรับระเบียบและแนวทางของสถาบัน จนเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและความภาคภูมิใจในสถาบัน อันเป็นฐานสำคัญของความผูกพันต่อองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ งานวิจัยของ จุฑารัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์ และ ศศิธร โรจน์สงคราม (2560) ที่อธิบายว่าความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในสถาบันนำไปสู่ความผูกพันต่อสถาบัน ด้านความเต็มใจในการทุ่มเทเพื่อวิทยาลัยสะท้อนผ่านความตั้งใจในการเรียนและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบัน โดยนักศึกษาที่รับรู้ถึงการสนับสนุนจากวิทยาลัยมีแนวโน้มเกิดแรงจูงใจเชิงบวกและแสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการสร้างประโยชน์แก่สถาบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิรัตน์ บัวมณี (2551) ที่ชี้ว่าการดูแล เอาใจใส่ และให้ความสำคัญต่อผู้เรียนส่งผลต่อการเกิดความผูกพันและความทุ่มเทต่อสถาบัน ส่วนความต้องการรักษาสถานภาพความเป็นนักศึกษาสะท้อนถึงความตั้งใจศึกษาจนสำเร็จหลักสูตร การปกป้องชื่อเสียงสถาบัน และความพร้อมสนับสนุนวิทยาลัยในอนาคต แสดงถึงความผูกพันระยะยาวระหว่างนักศึกษากับสถาบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจุฑารัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์ และ ศศิธร โรจน์สงคราม (2560) ที่อธิบายว่าความภาคภูมิใจในตนเองและสถาบันส่งเสริมความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

โดยภาพรวม ความผูกพันทั้งสามด้านทำหน้าที่เป็นกลไกเสริมให้ปัจจัยด้านโอกาสทางอาชีพ เหตุผลส่วนตัว หลักสูตร ผู้สอน ภาพลักษณ์ การประชาสัมพันธ์ สังคม และครอบครัวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อชัดเจนยิ่งขึ้น สะท้อนว่าการสร้างความผูกพันระยะยาวกับผู้เรียนเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการส่งเสริมการศึกษาต่อภายในสถาบัน

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับบทบาทของความผูกพันต่อสถานศึกษาในบริบทอาชีวศึกษา โดยพบว่า ความผูกพันต่อองค์กร เป็นปัจจัยเชิงจิตวิทยาที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจได้ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจเรียนต่อมิได้ขึ้นอยู่กับเหตุผลด้านอาชีพหรือเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ยังเชื่อมโยงกับความรู้สึกผูกพัน และการรับรู้คุณค่าของสถานศึกษาจากผลการวิจัย สามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดเชิงต้นแบบที่อธิบายว่า ความผูกพันต่อองค์กรประกอบด้วย 3 มิติสำคัญ ได้แก่ 1) การรับรู้และยอมรับเป้าหมายและค่านิยมของวิทยาลัย 2) ความเต็มใจในการทุ่มเทเพื่อวิทยาลัย และ 3) ความต้องการรักษาสถานภาพความเป็นนักศึกษาของวิทยาลัย ทั้งสามมิติทำงานร่วมกันในลักษณะของแรงเสริมทางจิตวิทยาที่ผลักดันให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อสถาบันและมีแนวโน้มเลือกศึกษาต่อในสถานศึกษาเดิม องค์ความรู้ที่สำคัญคือ การมองความผูกพันต่อสถานศึกษาในฐานะ ด้านจิตวิทยา ซึ่งสามารถพัฒนาและเสริมสร้างได้ผ่านการจัดการศึกษา การดูแลนักศึกษา และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เมื่อผู้เรียนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน จะเกิดความภาคภูมิใจ ความไว้วางใจ และความเชื่อมั่นต่อคุณภาพการจัดการศึกษา อันนำไปสู่การตัดสินใจศึกษาต่ออย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น งานวิจัยนี้เสนอให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาความผูกพันของผู้เรียนควบคู่กับการพัฒนาหลักสูตรและโอกาสทางอาชีพ เนื่องจากความผูกพันต่อองค์กรเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มอัตราการศึกษาต่อ ลดการสูญเสียผู้เรียน และสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันในระยะยาว ถือเป็นแนวทางเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้ 1.1 ฝ่ายกิจการนักศึกษาและฝ่ายกิจกรรมควรใช้ข้อมูลนี้ในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สอดคล้องกับเป้าหมายและค่านิยมของวิทยาลัย เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจเป้าหมาย บทบาท และวิสัยทัศน์ของวิทยาลัย 1.2 ฝ่ายวิชาการควรส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผ่านการจัดกิจกรรมเสริมทักษะในด้านต่าง ๆ เพิ่มช่องทางการสนับสนุนนักศึกษาทั้งด้านการเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมการ

แข่งขันต่างๆทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัย รวมถึงสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ 1.3 ความต้องการที่จะรักษาไว้ซึ่งความเป็นนักศึกษาของวิทยาลัย เป็นพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความตั้งใจของนักศึกษาที่ต้องการรักษาสถานะการเป็นนักศึกษาจนสำเร็จการศึกษา แสดงให้เห็นถึงความผูกพันต่อวิทยาลัยอย่างชัดเจน ดังนั้นผู้บริหาร ควรสนับสนุน สร้างกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา ศิษย์เก่าและวิทยาลัย ซึ่งนโยบายตรงนี้จะช่วยเสริมสร้างผูกพันต่อวิทยาลัยให้มั่นคงยิ่งขึ้น แม้ว่านักศึกษาจะสำเร็จการศึกษาไปแล้ว 1.4 ฝ่ายบริหารควรนำผลการวิจัยไปใช้วางแผนพัฒนาวิทยาลัยในแต่ละด้านอย่างเป็นระบบ โดยในด้านครอบครัวและผู้ปกครอง ฝ่ายกิจการนักศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เช่น การประชุมผู้ปกครอง และการให้ข้อมูลทุนการศึกษา ขณะที่ในด้านโอกาสการประกอบอาชีพ ฝ่ายวิชาการควรพัฒนาความร่วมมือกับสถานประกอบการ โครงการเรียนจบมีงานทำทันที รวมถึงให้ข้อมูลตลาดแรงงานและเส้นทางอาชีพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้นักศึกษาและผู้ปกครองต่อโอกาสการมีงานทำหลังสำเร็จการศึกษา **2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยในครั้งต่อไป** เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อของนักศึกษา ควรมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้ 2.1 จากผลการวิจัยที่ผ่านมา พบว่าความผูกพันต่อสถานศึกษาสามารถอธิบายการตัดสินใจศึกษาต่อได้ร้อยละ 56 ซึ่งสะท้อนว่ายังมีตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักศึกษาอีก ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มตัวแปรเพื่อให้แบบจำลองการทำนายมีความสมบูรณ์มากขึ้น เช่น ความพึงพอใจต่อวิทยาลัย ในด้านต่างๆ ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านสติปัญญา และแรงจูงใจในการเลือกเรียนต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง 2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุม เพื่อให้ผลการวิเคราะห์สามารถสะท้อนพฤติกรรมของนักศึกษาได้อย่างรอบด้านมากขึ้น โดยอาจขยายจากศึกษานักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพณิชยการอยุธยาที่เรียนต่อไปยังกลุ่มที่ไม่เลือกเรียนต่อว่าเกิดจากปัจจัยในด้านใด 2.3 การวิจัยควรขยายไปยังวิทยาลัยอาชีวศึกษาอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและพื้นที่ใกล้เคียง การขยายกลุ่มตัวอย่างในลักษณะนี้จะช่วยให้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง รวมถึงช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้ผลการวิจัยเพื่อวางแผนพัฒนาการแนะแนวและการส่งเสริมการศึกษาต่อได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

จุฑารัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์ และ ศศิธร โรจน์สงคราม. (2560). การศึกษาความผูกพันของนักศึกษาต่อวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสาร Mahidol R2R e-Journal*, 4(1), 1-12.

ณัฐวัฒน์ พระงาม. (2562). อิทธิพลสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อของนักเรียนในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ. *วารสารวิชาการหาดใหญ่วิชาการ*, 17(1), 49–68.

ณิชานันทน์ ศิริกุลสถิตย์. (2562). ความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ตวงพร รุ่งเรืองศรี. (2563). ความพึงพอใจและความผูกพันต่อสถาบันของนิสิตวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 9(2), 18–27.

เมธาวี สุขปาน. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของนักเรียน: กรณีศึกษาวิทยาลัยพณิชยการธนบุรี. ใน *ปริญญานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ละเอียด ศรีหาเหง่า. (2549). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักศึกษาในการเลือกศึกษาต่อในโรงเรียนระดับอาชีวศึกษาของเอกชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อดิศักดิ์ อะมุทะคุ. (2565). การตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงประเภทวิชาคหกรรมของนักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษาเสาวภา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

อภิรัตน์ บัวมณี. (2551). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันที่มีต่อโรงเรียนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนพณิชยการเพชรบุรี. ใน *สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Allen, N. J., & Meyer, J. P. (1990). The measurement and antecedents of affective, continuance and normative commitment to the organization. *Journal of occupational psychology*, *63*(1), 1-18.

Ashforth, B. E., & Mael, F. (1989). *Social Identity Theory and the Organization. Academy of Management Review,* 14(1), 20 - 39. doi:10.5465/AMR.1989.4278999

การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา*

THE PROMOTING OF A DEMOCRATIC REGIME OF GOVERNMENT WITH THE KING AS A HEAD OF STATE BASED ON BUDDHIST PRINCIPLES

กนกวรรณ สุรภักดี[1] และ กันตภณ หนูทองแก้ว[2]

Kanogwan Surapukdee[1] and Kantaphon Nuthongkaew[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[1-2]Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: Kanogwan.sur@student.mbu.ac.th

วันที่รับบทความ : 27 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 7 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 9 มีนาคม 2569

Received 27 February 2026; Revised 7 March 2026; Accepted 9 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนาของประเทศไทยในปัจจุบัน 2) วิเคราะห์หลักพุทธธรรม แนวคิด ทฤษฎี และ 3) สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนา การวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ นักวิชาการ

Citation:

* กนกวรรณ สุรภักดี และ กันตภณ หนูทองแก้ว. (2569). การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 151-174.

Kanogwan Surapukdee and Kantaphon Nuthongkaew. (2026). The Promoting Of A Democratic Regime Of Government With The King As A Head Of State Based On Buddhist Principles. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 151-174.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ด้านพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช รวม 35 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า จุดแข็งคือการผสานโครงสร้างประชาธิปไตยกับคุณธรรมเชิงพุทธ โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวม มีจุดอ่อนจากการทุจริตและพลเมืองที่ไม่เข้มแข็ง โอกาสพัฒนามาจากทุนวัฒนธรรม ศาสนา และเทคโนโลยีโปร่งใส ขณะที่ภัยคุกคามคือการบิดเบือนประชาธิปไตย อำนาจนิยม และข้อมูลออนไลน์ที่ผิดเพี้ยน

2. หลักพุทธธรรม แนวคิด ทฤษฎี พบว่า หลักพุทธธรรมมีบทบาทสำคัญในการสร้างความชอบธรรม ความสามัคคีและยึดประโยชน์ส่วนรวม ทำให้ประชาธิปไตยไทยไม่เพียงยึดกฎหมายและเสียงข้างมาก แต่ยังยึดคุณธรรมและความถูกต้องเป็นศูนย์กลาง

3. องค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า ต้องอาศัยรากฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมจากพระพุทธศาสนา เน้นการมีส่วนร่วม การปกครองที่ผสานนิติธรรมกับทศพิธราชธรรม ธรรมาภิบาลโปร่งใส สิทธิและเสรีภาพภายใต้กรอบศีลธรรม และการยึดหลักพุทธธรรมเป็นวิถีชีวิต โดยมีพระมหา กษัตริย์เป็นศูนย์รวม

คำสำคัญ: ระบอบประชาธิปไตย, พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข, หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา

Abstract

This study aimed to (1) study the general conditions of Thailand's democratic regime with the King as Head of State based on Buddhist principles in the present context, (2) analyze Buddhist doctrines, concepts, and theories, and (3) create knowledge for strengthening democracy under the monarchy through Buddhist principles. The study employed in-depth interviews and focus group discussions with 35 purposively selected participants, including Buddhist scholars, government officials, politicians, academics, and citizens in Nakhon Si Thammarat Province. Data were analyzed using inductive content analysis.

The findings revealed that:

1. General Conditions of Governance under a Democratic System with the Monarch as Head of State through Buddhist Principles, the strengths lie in the integration of democratic structures with Buddhist virtues, with the monarch serving as the unifying center. Weaknesses arise from corruption and a lack of strong civic engagement. Opportunities for development stem from cultural and religious capital, as well as transparent technologies. Threats include distortions of democracy, authoritarianism, and misinformation in the online sphere.

2. Buddhist Principles, Concepts, and Theories, Buddhist principles play a vital role in fostering legitimacy, unity, and prioritization of the common good. They ensure that Thai democracy is not based solely on law and majority rule, but also centers on virtue and righteousness.

3. Knowledge on Promoting Democratic Governance with the Monarch as Head of State through Buddhist Principles, it requires a foundation of moral and ethical values derived from Buddhism, emphasizing participation, governance that integrates the rule of law with the Ten Royal Virtues, transparent accountability, rights and freedoms within a moral framework, and the adoption of Buddhist principles as a way of life, with the monarch as the unifying center.

Keywords: Democratic Regime, Monarchy as Head of State, Buddhist Principles

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของไทยมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน เริ่มต้นจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจสูงสุดในการบริหารประเทศ โดยยึดหลักทศพิธราชธรรมและพระราชจริยานุวัตรเพื่อความสุขของประชาชน ต่อมาเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้เข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งทุกฉบับต่างบัญญัติให้ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แสดงถึงการเคารพและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและเป็นสัญลักษณ์แห่งความต่อเนื่องของชาติ

อย่างไรก็ตาม แม้สถาบันพระมหากษัตริย์จะมีบทบาทสำคัญในการคลี่คลายวิกฤตทางการเมืองในอดีต เช่น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2544) และพฤษภาคม 2535 (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2546) ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชทรงมีพระราชดำริและพระราชกรณียกิจเพื่อยุติความรุนแรงและสร้างทางออกโดยสันติ แต่ในบริบทปัจจุบันประเทศไทยยังคงเผชิญกับความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองที่รุนแรงและต่อเนื่อง ความแตกต่างด้านความคิดและการตีความประชาธิปไตยที่ไม่สอดคล้องกันส่งผลให้เกิดการแบ่งขั้วทางสังคม กระทบต่อความมั่นคงและความสามัคคีของชาติ ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของระบบการเมืองไทยที่ยังต้องการกลไกเชิงคุณธรรมเพื่อสร้างสมดุลและความไว้วางใจในสังคม

ในสถานการณ์เช่นนี้ “หลักพุทธธรรม” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะเป็นแนวทางที่สามารถคลี่คลายความขัดแย้งและสร้างความปรองดอง หลักทศพิธราชธรรม อปริหานิยธรรม สัปปุริสธรรม สังคหวัตถุ และพรหมวิหาร (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559) ล้วนเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการใช้คุณธรรม ความเมตตา และการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสามารถเป็นกรอบคิดในการพัฒนาการปกครองที่มั่นคงและยั่งยืน อีกทั้งยังสอดคล้องกับพระราชฐานะของพระมหากษัตริย์ในฐานะ “ธรรมราชา” หรือราชาผู้ทรงธรรม ที่ทรงเป็นแบบอย่างของผู้นำที่ใช้คุณธรรมเป็นศูนย์กลางในการบริหารประเทศ

การเลือกศึกษาพื้นที่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความสำคัญเนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมพุทธเข้มแข็งและมีประวัติศาสตร์ยาวนานในการเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา ชุมชน และการเมืองได้อย่างชัดเจน จังหวัดนครศรีธรรมราชยังมีบทบาททางสังคมและวัฒนธรรมที่โดดเด่น เช่น การเป็นแหล่งพระบรมธาตุเจดีย์ซึ่งเป็นศูนย์รวมศรัทธาของชาวพุทธ และเป็นพื้นที่ที่ประชาชนมีความผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์และพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น การศึกษาบทบาทของหลักพุทธธรรมในบริบทพื้นที่นี้จึงสามารถให้ภาพแทนของการประยุกต์ใช้คุณธรรมทางศาสนาเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้อย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์และสังเคราะห์การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่ศึกษา เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่นำไปสู่แนวทางการพัฒนาการปกครองที่มั่นคงและยั่งยืนของประเทศไทยในยุคที่ความขัดแย้งทางการเมืองยังคงดำรงอยู่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนาของประเทศไทยในปัจจุบัน

2. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักพุทธธรรม แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับในการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3. เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนา

การทบทวนวรรณกรรม

1. ระบบการปกครองและรัฐธรรมนูญในปัจจุบันของประเทศไทย

ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด กำหนดกรอบการทำงานของรัฐบาลและรับรองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนอย่างชัดเจน ทั้งสิทธิในการเลือกตั้ง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม (รัฐสภาไทย, 2565) รัฐธรรมนูญยังวางกลไกตรวจสอบเพื่อป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขตและการทุจริต (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

หลักสำคัญของประชาธิปไตยไทยคือการแบ่งแยกอำนาจออกเป็นสามฝ่าย ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ เพื่อสร้างสมดุลและป้องกันการรวบอำนาจไว้ฝ่ายเดียว (สถาบันพระปกเกล้า, 2564) ฝ่ายนิติบัญญัติทำหน้าที่ออกกฎหมายและตรวจสอบรัฐบาล ฝ่ายบริหารนำโดยนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน ส่วนฝ่ายตุลาการทำหน้าที่รักษาความยุติธรรมอย่างอิสระและเที่ยงธรรม

กลไกการแบ่งแยกอำนาจและการถ่วงดุลนี้ช่วยให้รัฐบาลทำงานอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และลดโอกาสการทุจริต ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม (กันตพจน์ เศรษฐารัศมี, 2565) จึงถือเป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

สรุปได้ว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของไทย เป็นระบบที่สะท้อนถึงความสมดุลระหว่างอำนาจของประชาชนและสถาบัน

พระมหากษัตริย์ โดยรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เป็นกฎหมายสูงสุด กำหนดกรอบการทำงานของรัฐบาลและองค์กรต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ พร้อมทั้งสร้างกลไกถ่วงดุลระหว่างอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ เพื่อความมั่นคงและความเชื่อมั่นในระบบการเมืองของประเทศ

2. หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการสนับสนุนการปกครอง

พุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมและค่านิยมของสังคมไทยมายาวนาน โดยหลักธรรมสำคัญ เช่น ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความเมตตา และความไม่เบียดเบียน ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารราชการและการปกครอง เพื่อสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความสงบสุขในสังคม ความยุติธรรมเป็นหลักธรรมที่เน้นการปฏิบัติหน้าที่อย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ และสะท้อนออกมาในระบบตุลาการที่ต้องทำงานอย่างอิสระและเป็นธรรม (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2555) ส่วนความซื่อสัตย์เป็นค่านิยมที่ช่วยให้เจ้าหน้าที่รัฐและผู้นำทางการเมืองปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ป้องกันการทุจริต และสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบการปกครอง (พระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2542) ในมิติทางจริยธรรมหลักธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม อปริหานิยธรรม สัปปุริสธรรม สังคหวัตถุ และพรหมวิหาร ถูกนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างการบริหารที่มีคุณธรรมและความรับผิดชอบ ช่วยให้การใช้อำนาจของผู้ปกครองเป็นไปอย่างมีจริยธรรมและยั่งยืน (สุรพศ ทวีศักดิ์, 2564) หลักธรรมเหล่านี้ยังถูกปลูกฝังในวัฒนธรรมองค์กรและการทำงานของหน่วยงานรัฐ เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่สงบสุขและลดความขัดแย้ง (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2555) ขณะเดียวกันการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอย่างเป็นธรรมและโปร่งใสภายใต้รัฐธรรมนูญถือเป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตยไทย โดยรัฐธรรมนูญรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และวางกลไกตรวจสอบเพื่อป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขต (จุฑาทิพย์ วชิรพรทวี, 2560) การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนากับระบบรัฐธรรมนูญจึงทำให้การบริหารงานของไทยมีเอกลักษณ์ คือไม่เพียงยึดหลักกฎหมาย แต่ยังคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมด้วย

สรุปได้ว่า ระบบการปกครองของไทยในปัจจุบันเป็นประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน พร้อมการแบ่งแยกอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการเพื่อรักษาสมดุล หลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น ความยุติธรรมและความซื่อสัตย์ ถูกนำมาใช้สนับสนุนการบริหารราชการอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส การบูรณาการนี้ช่วยสร้างความมั่นคง ความสงบสุข และความเชื่อมั่นในระบบการเมืองไทย

3. บทบาทของพระมหากษัตริย์ประเทศไทยในปัจจุบัน

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศและศูนย์รวมจิตใจของประชาชน มีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคง ความสงบสุข และความสามัคคีของชาติ อีกทั้งยังทรงส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม เช่น ความรัก ความเมตตา และความเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมในพุทธศาสนา ได้แก่ เมตตา กรุณา และอุเบกขา (พระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2542) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นเอกภาพและความต่อเนื่องของชาติ ประชาชนไทยให้ความเคารพและรักใคร่ เนื่องจากพระองค์ทรงเป็นผู้นำที่ไม่เพียงมีบทบาททางการเมือง แต่ยังทรงสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านพระราชกรณียกิจต่าง ๆ เช่น โครงการพัฒนาชนบท การศึกษา สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสะท้อนถึงพระราชปณิธานในการสร้างสังคมที่มีคุณภาพและความเป็นธรรม (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2555) บทบาทของพระมหากษัตริย์ยังสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม โดยทรงนำเมตตา กรุณา และอุเบกขามาเป็นแนวทางในการทรงงานและการบริหารราชการแผ่นดิน ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศแห่งความสงบสุขและความสามัคคีในสังคมไทย อีกทั้งยังทรงเป็นผู้นำในการประสานความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และแก้ไขความขัดแย้งด้วยวิธีการที่สงบและสร้างสรรค์ (สุรพศ ทวีศักดิ์, 2564)

สรุปได้ว่า พระมหากษัตริย์ในปัจจุบันทรงมีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะประมุขของประเทศและศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยทรงส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความสามัคคีในสังคม หลักพุทธธรรม เช่น เมตตา กรุณา และอุเบกขา เป็นพื้นฐานที่ช่วยเสริมบทบาทในการรักษาความสงบสุขและความมั่นคงของชาติ พระมหากษัตริย์จึงเป็นสัญลักษณ์แห่งความรัก ความหวัง และแรงบันดาลใจในการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืน

4. สิทธิและเสรีภาพของประชาชนประเทศไทยในปัจจุบัน

สิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตยไทยที่รัฐธรรมนูญรับรอง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางประเทศผ่านสิทธิเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น และการชุมนุม ซึ่งช่วยสร้างความโปร่งใสและความเป็นธรรมในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2559) ขณะเดียวกัน หลักพุทธธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม อปริหานิยธรรม สัปปุริสธรรม สังคหวัตถุ และพรหมวิหาร มีบทบาทในการส่งเสริมการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ (สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2563) สิทธิและเสรีภาพจึงไม่ใช่การกระทำโดยไร้ขอบเขต แต่ต้องควบคู่กับความรับผิดชอบในการเคารพกฎหมายและสิทธิของผู้อื่น การใช้สิทธิอย่างมีสติและการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างเป็น

สิ่งจำเป็นต่อการสร้างสังคมที่สงบสุข การส่งเสริมสิทธิพลเมืองยังช่วยให้ประชาชนตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นรากฐานของประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน สุดท้าย สิทธิ เสรีภาพ และความรับผิดชอบจึงเป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกันเพื่อสร้างสังคมไทยที่มั่นคง โปร่งใส และเป็นธรรม

สรุปได้ว่า สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในประเทศไทยเป็นกลไกสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและตรวจสอบการทำงานของรัฐ ขณะเดียวกัน หลักพุทธธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม อปริหานิยธรรม สัปปุริสธรรม สังคหวัตถุ และพรหมวิหาร ช่วยเสริมสร้างการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สิทธิ เสรีภาพ และความรับผิดชอบจึงเป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกันเพื่อสร้างสังคมไทยที่มั่นคง โปร่งใส และเป็นธรรม

5. การบูรณาการหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนาผู้นำการปกครองประเทศไทยในปัจจุบัน

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในผู้นำการปกครองไทยปัจจุบันมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยหลักธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม อปริหานิยธรรม สัปปุริสธรรม สังคหวัตถุ และพรหมวิหาร ช่วยให้ผู้นำมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (วิสุทธิวาจา, 2561) การส่งเสริมผ่านการศึกษาและกิจกรรมทางศาสนา ทำให้ผู้นำพัฒนาจิตใจและความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565; สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) ส่งผลให้วัฒนธรรมการเมืองโปร่งใส เคารพสิทธิประชาชน และสร้างความเชื่อมั่นในสังคม แม้จะมีความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและแรงกดดันภายนอก แต่การพัฒนากลไกอบรม การสร้างเครือข่ายคุณธรรม และการใช้สื่อสมัยใหม่ จะช่วยให้ผู้นำยึดมั่นในคุณธรรมและนำพาประเทศไปสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง

ในบริบทปัจจุบันที่สังคมไทยเข้าสู่ยุคดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ตามแนวคิด Digital Democracy และ Cyber Ethics สามารถบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรม ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เช่น การแสดงความคิดเห็นออนไลน์ การตรวจสอบการทำงานของรัฐ และการเลือกตั้งผ่านระบบดิจิทัลโดยหลักสติและปัญญา ช่วยให้ประชาชนใช้สิทธิทางดิจิทัลอย่างมีเหตุผล ไม่ตกเป็นเหยื่อข่าวปลอม (Chadwick, 2019; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2555) และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม เช่น การเคารพสิทธิและความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น การไม่ใช้ Hate Speech และการเผยแพร่ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งสอดคล้องกับหลัก

อาชชวะ และ อหิงสา ในพระพุทธศาสนา (Floridi, 2013; สุรพศ ทวีศักดิ์, 2564) แม้จะมีความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและแรงกดดันภายนอก แต่การพัฒนากลไกอบรม การสร้างเครือข่ายคุณธรรม และการใช้สื่อสมัยใหม่ควบคู่กับหลักพุทธธรรม จะช่วยให้ผู้นำยึดมั่นในคุณธรรมและนำพาประเทศไปสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน

สรุปได้ว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมในผู้นำการปกครองไทยมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง เพราะช่วยให้ผู้นำมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ ใช้เหตุผล และมีเมตตากรุณา การส่งเสริมผ่านการศึกษาและกิจกรรมทางศาสนา ทำให้เกิดวัฒนธรรมการเมืองที่โปร่งใส เคารพสิทธิประชาชน และสร้างความเชื่อมั่นในสังคม แม้มีความท้าทาย แต่การอบรม เครือข่ายคุณธรรมและการใช้สื่อสมัยใหม่ จะช่วยให้ผู้นำยึดมั่นในคุณธรรมและนำประเทศไปสู่ประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

ตารางที่ 1 สรุปความเชื่อมโยงระหว่างหลักพุทธธรรมกับองค์ประกอบประชาธิปไตยไทย

ที่	หลักพุทธธรรม	สาระสำคัญ	องค์ประกอบประชาธิปไตยที่เชื่อมโยง	ผลต่อการปกครอง
1	ทศพิธราชธรรม	คุณธรรม 10 ประการ เช่น ทาน, ศีล, เมตตา, อาชชวะ	- ความโปร่งใสและความรับผิดชอบ - การตรวจสอบการใช้อำนาจ	สร้างผู้นำที่มีคุณธรรม ลดการทุจริต และเสริมความเชื่อมั่นของประชาชน
2	อปริหานิยธรรม	หลักไม่ให้เสื่อม เช่น การประชุมบ่อย ๆ, เคารพกฎหมาย, เคารพผู้ใหญ่	- สิทธิในการมีส่วนร่วม - กลไกตรวจสอบและถ่วงดุล	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการเคารพกติกาประชาธิปไตย
3	สัปปุริสธรรม	คุณธรรมของคนดี เช่น รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักประมาณ	- ความยุติธรรม - ความเสมอภาค	การทำให้การตัดสินใจทางการเมืองมีเหตุผลและเป็นธรรม

ที่	หลักพุทธธรรม	สาระสำคัญ	องค์ประกอบประชาธิปไตยที่เชื่อมโยง	ผลต่อการปกครอง
4	สังคหวัตถุ	หลักการสงเคราะห์ ได้แก่ ทาน, ปิยวาจา, อัตถจริยา, สมานัตตตา	- สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น - ความสามัคคีในสังคม	สร้างบรรยากาศการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ลดความขัดแย้งทางการเมือง
5	พรหมวิหาร 4	เมตตา, กรุณา, มุทิตา, อุเบกขา	- การเคารพสิทธิของผู้อื่น - การแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติ	เสริมสร้างความสงบสุขและความสามัคคีในสังคมประชาธิปไตย

ที่มา: กนกวรรณ สุรภักดี, 2569

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 25 รูป/คน เพื่อศึกษาการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

1.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชน จำนวน 10 รูป/คน เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนด ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากบทบาทและความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นการวิจัย ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 5 รูป/คน คือ

1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีสมณศักดิ์หรือมีบทบาททางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือมีผลงานทางวิชาการ การบรรยายธรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในสังคมและการปกครอง

2) กลุ่มข้าราชการ เป็นข้าราชการพลเรือนหรือท้องถิ่นที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการ การกำหนดนโยบาย หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ

3) กลุ่มนักการเมือง เป็นนักการเมืองท้องถิ่นหรือระดับชาติที่ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งในสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทในการกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช

4) กลุ่มนักวิชาการ เป็นอาจารย์ นักวิจัย หรือผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานเกี่ยวข้องกับสาขาพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือการพัฒนาชุมชน

5) กลุ่มประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ เป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในการทำวิจัยหรือการทำงานเชิงนโยบาย ที่ได้รับการยอมรับจากสถาบันหรือองค์กรในฐานะผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 2 รูป/คน รวมเป็น 10 คน คือ

1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา

2) กลุ่มข้าราชการ

3) กลุ่มนักการเมือง

4) กลุ่มนักวิชาการ

5) กลุ่มประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นการศึกษาการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมุมมองที่หลากหลาย การเลือกใช้วิธี การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงในด้านที่เกี่ยวข้อง จำนวน 35 รูป/คน แบ่งออก 2 กลุ่ม คือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 รูป/คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 10 รูป/ คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือในการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง (In–depth informal interview) ผ่านการตรวจสอบโดยที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ ที่เป็นบุคคลกลุ่มเป้าหมายสามารถแสดงความคิดได้อย่างอิสระ ในประเด็นของคำถามที่สัมภาษณ์มีลักษณะคำถามกว้าง ๆ และมีความยืดหยุ่นสูง แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

การสร้างเครื่องมือการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

2. ร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เพื่อให้เป็นต้นแบบการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่

3. นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย

4. นำผลการตรวจสอบมาคำนวณหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือนิยาม (IOC: Item Objective Congruence Index) เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกตามวัตถุประสงค์ที่มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 ซึ่งแสดงว่าจุดประสงค์นั้นวัดได้ครอบคลุมเนื้อหา หรือข้อสอบนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และถ้าข้อใดได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 0.50 ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไข เพราะว่ามีความสอดคล้องกันต่ำ และปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจัดทำแบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

5. จัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้ในการวิจัย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น 4 ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการวิจัย ศึกษางานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงทำการออกแบบเครื่องมือการวิจัยในรูปแบบแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) โดยร่างข้อคำถามที่สอดคล้องกับประเด็นการศึกษา และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พร้อมทั้งคำนวณค่าความสอดคล้อง (IOC) เพื่อปรับปรุงและจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชน จำนวน 10 รูป/คน เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนา

ระยะที่ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สะท้อนถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ประกอบด้วยเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ทั้งนี้ได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยให้บุคคลที่มีความรู้ในเรื่องที่ทำการวิจัยตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง พร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลทั้งในส่วนข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้ว เพื่อให้ผลการวิจัยมีความเป็นเชิงประจักษ์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสามเส้า (Data Triangulation) ในการยืนยันความถูกต้องของข้อมูล โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น ข้อมูลจากนักการเมืองที่สะท้อนมุมมองเชิงนโยบายและการปฏิบัติจริง ข้อมูลจากพระสงฆ์ที่สะท้อนหลักพุทธธรรมและการตีความเชิงศาสนา รวมถึงข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและกฎหมายที่ให้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี การนำข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกันเหล่านี้มาสังเคราะห์ร่วมกันช่วยให้สามารถตรวจสอบความสอดคล้องและความแตกต่างได้อย่างเป็นระบบ หากพบข้อขัดแย้ง ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Analytic Inductive) เพื่อหาสาเหตุและตีความอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องตรวจสอบทั้งข้อมูลดิบและข้อสรุปที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้ว เพื่อยืนยันความถูกต้องและเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย การดำเนินการเช่นนี้ทำให้ผลการวิจัยมีความเป็นเชิงประจักษ์ สะท้อนความจริงในหลายมิติ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงภายใต้กรอบแนวคิดการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขโดยมีหลักพุทธธรรมเป็นฐานคิดสำคัญ

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งเน้นกระบวนการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนา สรุปได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า ประชาธิปไตยไทยมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นประชาธิปไตยเชิงคุณธรรม หากสามารถลดช่องว่างระหว่างอุดมคติและการปฏิบัติจริงได้ จุดแข็ง คือการผสมผสานโครงสร้างประชาธิปไตยกับคุณธรรมพุทธ โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมและแบบอย่างทศพิธราชธรรมที่สร้างความชอบธรรมและความสามัคคีขณะเดียวกัน จุดอ่อน คือ ปัญหาทุจริต การใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน และความเข้าใจบทบาทพลเมืองที่ยังไม่เข้มแข็ง โอกาสในการพัฒนามีอยู่มากจากทุนทางวัฒนธรรมและศาสนาที่มั่นคง การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการศึกษาและการเมือง การใช้เทคโนโลยีเพิ่มความโปร่งใส และการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับอปริหานิยธรรมเพื่อสร้างประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ภัยคุกคามยังคงมีทั้งการบิดเบือนประชาธิปไตย ความเสื่อมศรัทธาต่อสถาบันและศาสนา กระแสอำนาจนิยม บริโภคนิยมสุดโต่ง และข้อมูลบิดเบือนออนไลน์ หากไทยสามารถจัดการจุดอ่อนและป้องกันภัยคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะก้าวสู่ประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมที่โดดเด่นในเวทีโลก

2. หลักพุทธธรรม แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พบว่า ในการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหลักพุทธธรรมนั้นมีความสำคัญที่มิได้เป็นเพียงคำสอนทางศาสนา แต่เป็นกรอบคุณธรรมและปัญญาที่ช่วยควบคุมการใช้อำนาจรัฐให้ตั้งอยู่บนความถูกต้องและความยุติธรรม หลักทศพิธราชธรรมทำให้ผู้นำเป็นแบบอย่างแห่งธรรมราชา ขณะที่หลักธรรมาธิปไตย อปริหานิยธรรม และสาราณียธรรมช่วยสร้างความชอบธรรม ความสามัคคี และความมั่นคงในสังคม นอกจากนี้ สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4 เป็นเครื่องมือสร้างสันติภาพและความปรองดอง ลดความรุนแรงจากความขัดแย้งทางการเมือง ส่วนอิทธิบาท 4 และสัปปุริสธรรม 7 เป็นแนวทางการบริหาร ที่เน้นความเพียร ความรอบคอบ และการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หลักมัชฌิมาปฏิปทายังช่วยสร้างดุลยภาพทางการเมืองไม่ให้สุดโต่งไปด้านใดด้านหนึ่ง ดังนั้น การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับประชาธิปไตยไทยทำ

ให้ระบบการเมืองไม่เพียงยึดกฎหมายและเสียงข้างมาก แต่ยังยึดคุณธรรม ความถูกต้อง และประโยชน์ของประชาชนเป็นศูนย์กลางอีกทางหนึ่งด้วย

3. องค์ความรู้ด้านการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า ประชาธิปไตยไทยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขจำเป็นต้องอาศัยรากฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมจากพระพุทธศาสนาเพื่อกำกับทั้งผู้ปกครองและพลเมืองให้ดำเนินไปบนฐานแห่งความถูกต้องและความรับผิดชอบ 1) การมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นหัวใจของประชาธิปไตย สอดคล้องกับอปริหานิยธรรม 7 ที่เน้นการปรึกษาหารือและการเคารพกติกา 2) การปกครอง ที่ต้องผสมผสานนิติธรรมกับทศพิธราชธรรมเพื่อให้ผู้นำใช้อำนาจอย่างเสียสละและเมตตา 3) ธรรมาภิบาล ที่ยึดหลักโปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ ป้องกันการลำเอียงและคอร์รัปชัน 4) สิทธิ–เสรีภาพ ซึ่งเป็นแก่นของประชาธิปไตย แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบศีลธรรม โดยมีศีล 5 และพรหมวิหาร 4 กำกับให้เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 5) หลักพุทธธรรม ที่เชื่อมโยงทุกมิติของการปกครอง ทำให้ประชาธิปไตยไทยไม่ใช่เพียงระบอบการเมือง แต่เป็นวิถีชีวิตที่ตั้งอยู่บนความเมตตา ความยุติธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นจุดยึดโยงทางจริยธรรมสูงสุด สามารถสร้างองค์ความรู้เป็นโมเดลที่ชื่อว่า “PEACE – D Model” เป็นองค์ความรู้ที่บูรณาการประชาธิปไตยกับหลักพุทธธรรม โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจริยธรรมสูงสุด ทำให้ประชาธิปไตยไม่เพียงยึดกฎหมาย และเสียงข้างมาก แต่ยังตั้งอยู่บนคุณธรรม และความถูกต้อง และสันติภาพ ดังนี้ 1) P (Participation) การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับเข้ามามีบทบาท ตั้งแต่การคิด วางแผน ตรวจสอบ ไปจนถึงการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยเชิงคุณธรรม เพื่อสร้างความชอบธรรมและความสามัคคีในสังคม 2) E (Ethics) คุณธรรม การนำหลักทศพิธราชธรรม ศีล 5 และธรรมาธิปไตยเป็นกรอบกำกับการใช้อำนาจ ซึ่งจะทำให้ผู้นำและพลเมืองยึดมั่นในความถูกต้องและความยุติธรรม 3) A (Accountability) การตรวจสอบเพื่อให้เกิดการสร้างระบบตรวจสอบ โปร่งใส และเปิดเผยข้อมูลสาธารณะลดการทุจริต สร้างความไว้วางใจในระบบการเมือง 4) C (Compassion) ความเมตตา การใช้พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือสร้างความปรองดองและลดความรุนแรง เป้าหมายเพื่อประชาธิปไตยตั้งอยู่บนสันติภาพและการเคารพศักดิ์ศรีมนุษย์ 5) E (Equity) ความเสมอภาค เกิดกระจายอำนาจและทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในระบอบประชาธิปไตย และ 6) D (Democracy) ประชาธิปไตย

ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง แต่กำกับด้วยคุณธรรมและจริยธรรม โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นแบบอย่างแห่งธรรมราชา (ภาพประกอบที่ 1)

ภาพที่ 1: PEACE – D Model
ที่มา: กนกวรรณ สุรภักดี

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า ประชาธิปไตยไทยมีศักยภาพที่จะพัฒนาไปสู่ประชาธิปไตยเชิงคุณธรรม หากสามารถลดช่องว่างระหว่างอุดมคติและการปฏิบัติจริงได้ จุดแข็งของระบบการเมืองไทยคือการผสมผสานโครงสร้างประชาธิปไตยเข้ากับคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็น

ศูนย์รวมและแบบอย่างทศพิธราชธรรมที่สร้างความชอบธรรมและความสามัคคี อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนยังคงปรากฏชัด เช่น ปัญหาทุจริต การใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน และความเข้าใจบทบาทพลเมืองที่ยังไม่เข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัย ณฐมน หมวกฉิม และศิริสุดา แสงทอง (2567) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน” เสนอแนวทางส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน เช่น การสร้างพลเมือง การมีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจ ซึ่งช่วยลดช่องว่างระหว่างอุดมคติและการปฏิบัติจริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ คติยะจันทร์ และคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง “การปกครองระบอบประชาธิปไตยกับสถานบันทางการเมืองไทยในยุครัฐธรรมนูญ 2560” พบว่า ถึงแม้ลักษณะของรัฐธรรมนูญ 2560 จะมุ่งเน้นความโปร่งใสและการแบ่งแยกอำนาจ แต่ยังเผชิญกับความท้าทาย เช่น ความขัดแย้งทางการเมืองและการควบคุมสื่อ ซึ่งสะท้อนถึงภัยคุกคามที่ประชาธิปไตยไทยต้องจัดการ สรุปโดยภาพรวมได้ว่า ประชาธิปไตยไทยมีศักยภาพที่จะพัฒนาไปสู่ประชาธิปไตยเชิงคุณธรรม หากสามารถลดช่องว่างระหว่างอุดมคติและการปฏิบัติจริง จุดแข็งสำคัญคือการผสมผสานโครงสร้างประชาธิปไตยเข้ากับคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมและแบบอย่างทศพิธราชธรรมที่สร้างความชอบธรรมและความสามัคคี อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ได้เสนอประเด็นใหม่ที่น่าสนใจและแตกต่างจากงานเดิม ได้แก่ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการศึกษาและการเมืองเพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มความโปร่งใสและลดช่องว่างระหว่างอุดมคติและการปฏิบัติจริง รวมถึงการมองไปไกลกว่าการแก้ไขปัญหาภายในประเทศ โดยเสนอว่าประเทศไทยสามารถสร้างประชาธิปไตยที่มีเอกลักษณ์ โดดเด่น และยั่งยืนในเวทีโลกได้ หากสามารถจัดการกับจุดอ่อนและภัยคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ข้อค้นพบใหม่เหล่านี้จึงเป็นการขยายมิติของการพัฒนาประชาธิปไตยไทยให้ลึกและกว้างกว่าเดิม ทั้งในด้านคุณธรรม ความโปร่งใส และบทบาทในระดับสากล ซึ่งสะท้อนถึงแนวทางการพัฒนาที่ไม่เพียงตอบโจทย์ภายในประเทศ แต่ยังสร้างภาพลักษณ์ประชาธิปไตยไทยที่มีคุณค่าในสายตานานาชาติ

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 หลักพุทธธรรม แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พบว่า หลักพุทธธรรมเมื่อบูรณาการเข้ากับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มิได้เป็นเพียงคำสอนทางศาสนา แต่ทำหน้าที่เป็นกรอบคุณธรรมและปัญญาที่ช่วยกำกับการใช้อำนาจรัฐให้ตั้งอยู่บนความถูกต้องและความยุติธรรม หลักทศพิธราชธรรม ทำให้ผู้นำเป็นแบบอย่างแห่งธรรมราชา สร้างความชอบธรรมและความศรัทธาในสังคม ขณะที่หลัก

ธรรมาธิปไตย อปริหานิยธรรม และสาราณียธรรม ช่วยเสริมสร้างความมั่นคง ความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ นอกจากนี้ หลักสังคหวัตถุ 4 และ พรหมวิหาร 4 เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสันติภาพและความปรองดอง ลดความรุนแรงจากความขัดแย้งทางการเมือง ส่วนอิทธิบาท 4 และสัปปุริสธรรม 7 เป็นแนวทางการบริหารที่เน้นความเพียร ความรอบคอบ และการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ขณะที่หลัก มัชฌิมาปฏิปทา ช่วยสร้างดุลยภาพทางการเมือง ไม่ให้สุดโต่งไปด้านใดด้านหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอภินันท์ อภินนฺโท (จริภิญญา) (2565) ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการปกครองไทย” ที่เสนอการใช้ทศพิธราชธรรมและสังคหวัตถุธรรมเพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเมือง และสอดคล้องกับงานวิจัยของก้าวสิริ รามศิริ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธธรรมกับการปกครอง” ที่ชี้ให้เห็นว่าหลักพุทธธรรมสามารถเป็นคุณสมบัติภายในใจของผู้ปกครองเพื่อสร้างความสามัคคีและความเจริญก้าวหน้า จะเห็นได้ว่าหลักธรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นแนวทางเชิงศีลธรรม แต่ยังเป็นกลไกเชิงโครงสร้างที่ช่วยให้ประชาธิปไตยไทยมีความมั่นคงและยั่งยืน สรุปโดยภาพรวมได้ว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มิได้เป็นเพียงการยึดถือคำสอนทางศาสนา แต่ทำหน้าที่เป็นกรอบคุณธรรมและปัญญาที่ช่วยกำกับการใช้อำนาจรัฐให้ตั้งอยู่บนความถูกต้องและความยุติธรรม หลักทศพิธราชธรรมทำให้ผู้นำเป็นแบบอย่างแห่งธรรมราชา สร้างความชอบธรรมและความศรัทธาในสังคม ขณะที่หลักธรรมาธิปไตย อปริหานิยธรรม และสาราณียธรรมช่วยเสริมสร้างความมั่นคง ความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ นอกจากนี้ หลักสังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4 ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสันติภาพและความปรองดอง ลดความรุนแรงจากความขัดแย้งทางการเมือง ส่วนอิทธิบาท 4 และสัปปุริสธรรม 7 เป็นแนวทางการบริหารที่เน้นความเพียร ความรอบคอบ และการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ขณะที่หลักมัชฌิมาปฏิปทาช่วยสร้างดุลยภาพทางการเมืองไม่ให้สุดโต่งไปด้านใดด้านหนึ่ง ข้อค้นพบเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า หลักพุทธธรรมไม่เพียงเป็นแนวทางเชิงศีลธรรม แต่ยังทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงโครงสร้างที่ช่วยให้ประชาธิปไตยไทยมีความมั่นคงและยั่งยืน โดยภาพรวม การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับประชาธิปไตยไทยทำให้ระบบการเมืองไม่เพียงยึดกฎหมายและเสียงข้างมาก แต่ยังยึดคุณธรรม ความถูกต้อง และประโยชน์ของประชาชนเป็นศูนย์กลาง หากสามารถลดช่องว่างระหว่างอุดมคติและการปฏิบัติจริงได้ ก็จะนำไปสู่ประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมที่มีเอกลักษณ์ โดดเด่น และสามารถเป็นแบบอย่างในเวทีโลก

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 องค์ความรู้ด้านการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า ประชาธิปไตยไทยมิได้เป็นเพียงโครงสร้างทางการเมือง แต่ต้องอาศัยรากฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อกำกับทั้งผู้ปกครองและพลเมืองให้ดำเนินไปบนฐานแห่งความถูกต้องและความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมของประชาชนสอดคล้องกับหลักอปริหานิยธรรม 7 ที่เน้นการปรึกษาหารือและการเคารพกติกา การปกครองต้องผสมผสานนิติธรรมกับทศพิธราชธรรมเพื่อให้ผู้นำใช้อำนาจอย่างเสียสละและเมตตา ขณะที่ธรรมาภิบาลต้องยึดหลักโปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ สิทธิและเสรีภาพต้องอยู่ภายใต้กรอบศีลธรรม โดยมีศีล 5 และพรหมวิหาร 4 กำกับให้เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของสิบเอกธงชัย ไพรสนธ์ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ในอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ” ที่ชี้ให้เห็นว่าประชาชนคือหัวใจสำคัญของประชาธิปไตย แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความรู้และการมีส่วนร่วม หากสามารถใช้หลักพุทธธรรม เช่น สติ ปัญญา เมตตา และกรุณา มาช่วยเสริม ก็จะทำให้การเมืองไทยมีคุณภาพและสร้างสรรค์มากขึ้น และงานวิจัยของพันเอกสุทธิชัย ไชยเขตต์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทบาททางการเมืองของประชาชนไทยตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในพุทธศตวรรษที่ 26” ที่เน้นบทบาทประชาชนในประชาธิปไตย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบอำนาจรัฐ ซึ่งตรงกับแนวคิดการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและคุณธรรม สรุปโดยภาพรวมได้ว่า ประชาธิปไตยไทยมิได้เป็นเพียงโครงสร้างทางการเมือง แต่ต้องมีรากฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมเป็นแกนกลางในการกำกับทั้งผู้ปกครองและพลเมืองให้ดำเนินไปบนฐานแห่งความถูกต้องและความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมของประชาชนสอดคล้องกับหลักอปริหานิยธรรม 7 ที่เน้นการปรึกษาหารือและการเคารพกติกา การปกครองต้องผสมผสานนิติธรรมกับทศพิธราชธรรมเพื่อให้ผู้นำใช้อำนาจอย่างเสียสละและเมตตา ขณะที่ธรรมาภิบาลต้องตั้งอยู่บนความโปร่งใส ความยุติธรรม และการตรวจสอบได้ สิทธิและเสรีภาพของประชาชนต้องอยู่ภายใต้กรอบศีลธรรม โดยมีศีล 5 และพรหมวิหาร 4 กำกับให้เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ข้อค้นพบใหม่ที่สำคัญคือ การเน้นให้ประชาธิปไตยไทยเป็นระบบที่ผสมผสานทั้งกฎหมาย คุณธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างสมดุล โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นเครื่องมือเสริมสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและคุณธรรม ซึ่งจะช่วยลดข้อจำกัดด้านความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งยังทำให้การเมืองไทยมีความสร้างสรรค์และมีเสถียรภาพมากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ประชาธิปไตยไทยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หากได้รับการบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรม จะสามารถพัฒนาเป็นประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมที่มั่นคงและยั่งยืน จุดแข็งของระบบนี้คือการผสมผสานโครงสร้างประชาธิปไตยกับคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมและแบบอย่างแห่งทศพิธราชธรรมที่สร้างความชอบธรรมและความสามัคคี อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนยังคงปรากฏในรูปแบบของการทุจริต การใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน และความเข้าใจบทบาทพลเมืองที่ยังไม่เข้มแข็ง ขณะเดียวกัน ไทยก็มีโอกาสจากทุนทางวัฒนธรรมและศาสนาที่มั่นคง การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความโปร่งใส และการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับอปริหานิยธรรมเพื่อสร้างประชาธิปไตยที่มีคุณธรรมเป็นแกนกลาง ภัยคุกคามที่ต้องเผชิญ ได้แก่ การบิดเบือนประชาธิปไตย ความเสื่อมศรัทธาต่อสถาบันและศาสนา กระแสอำนาจนิยม บริโภคนิยมสุดโต่ง และข้อมูลบิดเบือนออนไลน์ หากสามารถจัดการจุดอ่อนและป้องกันภัยคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไทยจะสามารถก้าวสู่ประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมที่โดดเด่นในเวทีโลก **1. ข้อเสนอแนะในการวิจัย** คือ 1.1 เสริมสร้างการศึกษาและการมีส่วนร่วมของพลเมือง โดยกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.), และ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) บูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการเรียนรู้และกิจกรรมสาธารณะเพื่อสร้างความเข้าใจในบทบาทประชาชน 1.2 พัฒนากลไกธรรมาภิบาลและการตรวจสอบอำนาจรัฐ โดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.), สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.), และ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ในการนำหลักทศพิธราชธรรมและสัปปุริสธรรมเป็นกรอบคุณธรรม พร้อมเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและลดการทุจริต 1.3 สร้างภูมิคุ้มกันต่อภัยคุกคามทางสังคมและการเมือง โดยกระทรวงวัฒนธรรม, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, และ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดีอีเอส) นำหลักสาราณียธรรมและพรหมวิหารเพื่อสร้างความสามัคคี และพัฒนากลไกการสื่อสารสาธารณะเพื่อรับมือกับข้อมูลบิดเบือนและกระแสสุดโต่ง ดังนั้น การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับประชาธิปไตยไทยไม่เพียงทำให้ระบบการเมืองตั้งอยู่บนกฎหมายและเสียงข้างมาก แต่ยังยึดคุณธรรม ความถูกต้อง และประโยชน์ของประชาชนเป็นศูนย์กลาง อันจะนำไปสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืนในอนาคต **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสร้างพลเมืองคุณภาพในระดับการศึกษา”

โดยมุ่งเน้นการออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหลักศีล 5 พรหมวิหาร 4 และอปริหานิยธรรมกับการพัฒนาความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน งานวิจัยนี้จะช่วยสร้างรากฐานพลเมืองที่มีคุณธรรมและจิตสำนึกประชาธิปไตยตั้งแต่ระดับโรงเรียนและมหาวิทยาลัย 2.2 ควรศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในกระบวนการบริหารและธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” โดยเน้นการนำทศพิธราชธรรมและสังคหวัตถุ 4 มาใช้เป็นกรอบการตัดสินใจและการบริหารจัดการ เพื่อสร้างความโปร่งใส ความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นที่ งานวิจัยนี้จะทำให้เห็นผลลัพธ์เชิงปฏิบัติว่าหลักพุทธธรรมสามารถเสริมสร้างประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมได้จริงในบริบทท้องถิ่น 2.3 ควรศึกษาเรื่อง “การเปรียบเทียบการใช้หลักศาสนาและคุณธรรมในการสร้างประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมในบริบทนานาชาติ” เช่น การศึกษาประสบการณ์ของอินเดีย ญี่ปุ่น หรือประเทศในอาเซียน เพื่อหาบทเรียนและแนวทางที่สามารถนำมาปรับใช้กับประเทศไทย งานวิจัยนี้จะช่วยให้ประชาธิปไตยไทยมีกรอบเปรียบเทียบที่กว้างขึ้น และสามารถพัฒนาตนเองให้โดดเด่นในเวทีโลก 2.4 ควรศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับประชาธิปไตยเชิงคุณธรรม” โดยใช้หลักธรรมเชื่อมโยงกับแนวคิดประชาธิปไตยเชิงคุณธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจว่าหลักพุทธธรรมสามารถเป็นฐานคุณธรรมในการพัฒนาประชาธิปไตยไทยได้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). *สถาบันพระมหากษัตริย์กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *รายงานการบูรณาการหลักพุทธธรรมในระบบการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กันตพจน์ เศรษฐารัศมี. (2565). *วิถีประชาธิปไตยในสังคมไทยโดยใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนา*. วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ.

ก้าวสิริ รามศิริ. (2567). หลักพุทธธรรมกับการปกครอง. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 2(2), 32–42.

จุฑาทิพย์ วชิรพรทวี. (2560). *หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับรัฐธรรมนูญไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2546). *การเมืองไทยในวิกฤต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณฐมน หมวกฉิม และ ศิริสุดา แสงทอง. (2567). แนวทางส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 18(56), 451–463.

ธงชัย ไพรสนธ์. (2565). วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขในอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ. ใน *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2544). *การเมืองไทยสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: มติชน.

พระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2542). *ธรรมะกับการพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2558). *พุทธธรรมกับการพัฒนาการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอภินันท์ อภินนฺโท (จริภิญญา). (2565). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการปกครองไทย. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

รัฐสภาไทย. (2565). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: รัฐสภาไทย.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1* (6 เมษายน 2560).

วิสุทธิวาจา. (2561). *ศีล สมาธิ ปัญญา*. กรุงเทพฯ: วัดปากน้ำ.

สถาบันพระปกเกล้า. (2564). การเมืองการปกครอง. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https://www.kpi.ac.th

สุทธิชัย ไชยเขตต์. (2560). การพัฒนาบทบาททางการเมืองของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในพุทธศตวรรษที่ 26. ใน *เอกสารวิจัยส่วนบุคคล*. วิทยาลัยการทัพบก.

สุรพศ ทวีศักดิ์. (2564). *อุดมการณ์รัฐและพุทธศาสนากับประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สถาบันปรีดี พนมยงค์.

สุรพศ ทวีศักดิ์. (2564). *พุทธศาสนากับประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์วิภาษา.

สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2563). *หลักสิทธิเสรีภาพของประชาชนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2559). *สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2564). *การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

อนันต์ คติยะจันทร์ และคณะ. (2567). การปกครองระบอบประชาธิปไตยกับสถาบันทางการเมืองไทยในยุครัฐธรรมนูญ 2560. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม*, 2(5), 59–68.

Chadwick, A. (2019). *The Hybrid Media System: Politics and Power*. Oxford University Press.

Floridi, L. (2013). *The Ethics of Information*. Oxford University Press.

ชุมชน 9 ดี: กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์*

THE 9 VALUES COMMUNITY: THE PROCESS OF CREATING SOCIAL VALUE IN BURI RAM PROVINCE

ธนันต์ชัย พัฒนะสิงห์[1], ภัทรฤทัย ลุนสำโรง[2], กฤษฎา วัฒนศักดิ์[3] และ นพวรรณ ทะวะลัย[4]

Thananchai Pattanasing[1], Patruthai Lunsomrong[2], Krisda Watanasak[3] and Noppawan Thawalai [4]

[1-4]วิทยาลัยนครราชสีมา

[1-4]Nakhonratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: Thananchai@nmc.ac.th

วันที่รับบทความ : 2 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 22 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 24 กุมภาพันธ์ 2569

Received 2 February 2026; Revised 22 February 2026; Accepted 24 February 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) สร้างอัตลักษณ์ 9 ดี 2) สร้างครอบครัวอบอุ่นด้วยหลัก 9 ดี/9D 3) สร้างเครือข่าย 9 ดีในสังคมไทย และ 4) ปลูกฝังค่านิยม 9 ดีพร้อมทบทวนองค์ความรู้และแนวทางวิจัย เก็บข้อมูลภาคสนามในจังหวัดบุรีรัมย์ 5 อำเภอ ได้แก่ บ้านด่าน กระสัง ลำปลายมาศ ห้วยราช และนาโพธิ์ ครอบคลุมหมู่บ้านเป้าหมาย ใช้วิธีสัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และเวทีชุมชนแบบมีส่วนร่วม คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง ได้แก่ พระสงฆ์หรือผู้นำศาสนา 10 รูป ผู้นำชุมชน 5 คน ตัวแทนชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้านหรือนักวิชาการ 5 คน และนิสิตนักศึกษาหรือผู้ร่วมกิจกรรม 30 คน รวมชุมชนละ 50 รูปหรือคน รวมทั้งสิ้น 450 รูปหรือคน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และชุดกิจกรรมชุมชน 9 ดี ได้แก่ การสนทนากลุ่ม เวทีเครือข่าย การฝึกอบรมปลูกฝังค่านิยม 9 ดี จำนวน 21 ครั้ง พร้อมทดสอบก่อนและหลัง และการจัดทำกติกาชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูล

Citation:

* ธนันต์ชัย พัฒนะสิงห์, ภัทรฤทัย ลุนสำโรง, กฤษฎา วัฒนศักดิ์ และ นพวรรณ ทะวะลัย. (2569). ชุมชน 9 ดี: กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 175-194.

Thananchai Pattanasing, Patruthai Lunsomrong, Krisda Watanasak and Noppawan Thawalai. (2026). The 9 Values Community: The Process Of Creating Social Value In Buri Ram Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 175-194.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์ประเด็นหลักด้วยวิธีการเชิงพรรณนา และข้อมูลด้านสถิติเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) อัตลักษณ์ชุมชนเกิดจากความหลากหลายของชาติพันธุ์และวัฒนธรรมร่วมกับการบูรณาการศาสนาในการดำเนินชีวิต โดยใช้พลัง บวร เป็นกลไกขับเคลื่อน วัดเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและกิจกรรมชุมชน การพัฒนาชุมชนใช้วัฒนธรรมทั้งเป็นเป้าหมายและเป็นเครื่องมือ พร้อมเน้นการอนุรักษ์ประเพณีพิธีกรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านโดยชุมชนมีส่วนร่วม

2) การสร้างครอบครัวอบอุ่นเกิดจากการอยู่ร่วมกัน การสื่อสาร ความรักความไว้วางใจ และการเลี้ยงดูตามหลัก 9 ดี จนพัฒนาหลักสูตร 2 วัน 10 กิจกรรม ประเมินภาพรวมอยู่ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.39

3) เครือข่าย 9 ดีขับเคลื่อน 3 ระดับ คือ จังหวัด ตำบล และหมู่บ้าน ผ่านธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี โดยมีปัจจัยสำเร็จสำคัญ 5 ด้าน คือ ผู้นำ คณะกรรมการ การมีส่วนร่วม ศรัทธา และการประเมินผล

4) การปลูกฝังค่านิยม 9 ดีเน้นความร่วมมือบ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานรัฐ สร้างระบบมีส่วนร่วม ต่อ ยอดเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม และเสนอให้รณรงค์ต่อเนื่อง ส่งเสริมออมทรัพย์ สหกรณ์ อาชีพเสริม เกษตรอินทรีย์ พลังงานทดแทน และศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

คำสำคัญ: ชุมชน 9 ดี, กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคม,จังหวัดบุรีรัมย์

Abstract

This research article aimed to: (1) construct the “9-D” community identity; (2) strengthen warm families based on the 9-D principles; (3) develop 9-D networks within Thai society; and (4) cultivate 9-D values while reviewing relevant bodies of knowledge and research approaches. Fieldwork was conducted in five districts of Buriram Province—Ban Dan, Krasang, Lam Plai Mat, Huai Rat, and Na Pho—covering designated target villages. Data were collected through in-depth interviews, focus group discussions, and participatory community forums. Purposive sampling was employed to select key informants, including 10 monks

or religious leaders, 5 community leaders, 5 community representatives/local scholars/academics, and 30 students or activity participants per community, totaling 50 participants per community and 450 participants overall. Research instruments included semi-structured interview forms, small-group meetings, and a set of 9-D community activities, comprising focus group discussions, network forums, and 21 training sessions on 9-D value cultivation with pre- and post-tests, as well as the formulation of community regulations. Qualitative data were analyzed using thematic descriptive analysis, while quantitative data were examined using basic statistics, including percentage, mean, and standard deviation.

The findings revealed that:

1) Community identity emerged from ethnic and cultural diversity integrated with religious practices in daily life. The "Bowon" (home–temple–school/community) synergy functioned as a driving mechanism, with the temple serving as the spiritual and communal center. Community development employed culture both as an objective and as an instrument, emphasizing the preservation of traditions, rituals, and local wisdom through participatory processes.

2) The development of warm families was grounded in cohabitation, effective communication, love, trust, and child-rearing in accordance with the 9-D principles. This led to the design of a two-day program comprising ten activities. The overall evaluation was at a high level (M = 4.39).

3) The 9-D network operated at three levels—provincial, subdistrict, and village—through the "9-D Peaceful Village Charter." Five key success factors were identified: leadership, committee structures, participation, faith-based commitment, and evaluation mechanisms.

4) The cultivation of 9-D values emphasized collaboration among families, temples, schools, and government agencies. It fostered participatory systems that extended to economic and environmental development. The study recommends continuous public campaigns and the promotion of savings groups, cooperatives, supplementary occupations, organic agriculture, renewable energy, and community-based sufficiency economy learning centers.

Keywords: The 9 Values Community, The Process of Creating Social Value, Buri Ram Province

บทนำ

ประเทศไทยแม้พัฒนาอย่างก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา เทคโนโลยี สาธารณสุข และสังคม แต่สถานการณ์ร่วมสมัยสะท้อนว่าปัญหาหลายมิติกลับทวีความซับซ้อนควบคู่ความเจริญ โดยเฉพาะวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ตลอดจนปัญหายาเสพติดและการพนันในเด็กและเยาวชน รวมถึงอาชญากรรม สุขภาพ การศึกษา ความยากจน ทรัพยากรธรรมชาติ ความขัดแย้งทางการเมือง และความแตกแยกในสังคม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564 ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการมีส่วนร่วมและการพัฒนาเชิงบูรณาการโดยยึดพื้นที่เป็นฐาน กำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และมุ่งเสริมสร้างพัฒนาคนให้มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ผ่านยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนมนุษย์ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนค่านิยมให้มีคุณธรรม วินัย จิตสาธารณะ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ และการยกระดับทักษะความรู้เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า โดยเน้นคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

ในระดับชุมชน ธรรมนูญคุณธรรม 9 ดีเป็นกรอบคุณธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งสร้างสังคมคุณธรรมและแนวทางแก้ปัญหาระดับหมู่บ้านให้สอดคล้องวัฒนธรรมและไม่ขัดต่อกฎหมาย ปัจจุบันมีจังหวัดคุณธรรมนำร่อง 4 จังหวัด ได้แก่ บุรีรัมย์ ราชบุรี พิจิตร และพัทลุง โดยจังหวัดบุรีรัมย์ได้นำแนวคิดธรรมนูญหมู่บ้านหรือธรรมนูญพลเมืองมาเป็นกลไกพัฒนาฐานรากสู่ระดับจังหวัด กำหนดเป้าหมายบุรีรัมย์สันติสุข

บนความพอเพียง เพื่ออนาคตลูกหลานชาวบุรีรัมย์ ครอบครัวเดียวกัน สายเลือดเดียวกัน และขับเคลื่อนผ่านตัวแบบ B-CM Model ที่มีปัจจัยความสำเร็จ 9 ประการ งานวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนาชุมชน 9 ดีผ่านการสร้างเครือข่าย รูปแบบและความเชื่อมโยงของเครือข่าย เพื่อยกระดับศักยภาพผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้และนักวิจัยชุมชน นำไปสู่สันติสุขอย่างยั่งยืน โดยแผนวิจัยประกอบด้วย 4 โครงการย่อย ได้แก่ การสร้างอัตลักษณ์ 9 ดี การสร้างครอบครัวอบอุ่นด้วยหลัก 9 ดี เครือข่าย 9 ดี และการปลูกฝังค่านิยม 9 ดี เพื่อเป็นโมเดลต้นแบบในจังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างอัตลักษณ์ 9 ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อสร้างครอบครัวอบอุ่น ด้วยหลักการ 9 ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อสร้างเครือข่าย 9 ดีเพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในสังคมไทย
4. เพื่อปลูกฝังค่านิยม 9 ดี :การทบทวน การสร้างองค์ความรู้และแนวทางการวิจัยด้านค่านิยม 9 ดีของสังคมไทย

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของสังคม ทำหน้าที่หล่อหลอมสมาชิกให้มีคุณภาพทั้งกาย ใจ สติปัญญา และอารมณ์ พร้อมทั้งกำหนดบทบาท สิทธิหน้าที่ และการพึ่งพิงกันทางสังคมเศรษฐกิจ ครอบครัวมีรูปแบบหลากหลาย ทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย โดยนักวิชาการไทยอธิบายว่า ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมแรกที่ปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อและทัศนคติให้คนรุ่นใหม่ (พรรณทิพย์ วรรณศิริบุศย์, 2540) เป็นกลุ่มบุคคลที่รวมกันด้วยการสมรส สายโลหิต หรือการรับเลี้ยงดูและมีปฏิสัมพันธ์ตามบทบาทสมาชิก (สุพัตรา สุภาพ, 2542) และเป็นกลุ่มสังคมขนาดเล็กที่สร้างความผูกพัน วางบรรทัดฐาน และอบรมสมาชิกให้เรียนรู้ระเบียบแบบแผนของสังคม (ณรงค์ เส็งประชา, 2541) มิติทางคุณค่าชี้ว่าครอบครัวคือฐานของสังคม หากครอบครัวดีสังคมย่อมดี จึงต้องยึดหลักเมตตา กรุณา และการเกื้อกูลกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550)

สัมพันธภาพในครอบครัวสะท้อนผ่านความใกล้ชิดรักใคร่ระหว่างพ่อแม่ลูกและเครือญาติ (ศรีทับทิม พานิชพันธ์, 2527) การสื่อสาร การมีส่วนร่วม ปรึกษาหารือ ตัดสินใจร่วม และทำกิจกรรมในบรรยากาศสงบสุข (นิตยา คชภักดี, 2545) หากความสัมพันธ์ปรองดองถือว่าดี แต่หากขัดแย้งย่อมกระทบต่อความเป็นอยู่ร่วมกัน (ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และคณะ, 2546) สรุปได้ว่าสัมพันธภาพคือความรัก ความเข้าใจ ความผูกพัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระบบครอบครัว (เล็ก สมบัติ, 2549)

ในเชิงทฤษฎี ทฤษฎีพัฒนาการครอบครัวอธิบายการเปลี่ยนแปลงตามวงจรชีวิตครอบครัว ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่มองครอบครัวเป็นระบบที่มีหน้าที่หลักและผลแฝงต่อสังคม ทฤษฎีการจำแนกบทบาทชี้บทบาทเชิงเครื่องมือและเชิงอารมณ์ของคู่สมรส (Parsons, 1955) และทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์เน้นการตีความความหมายผ่านภาษาและสัญลักษณ์ในปฏิสัมพันธ์ประจำวัน (Blumer, 1969)

2. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในครอบครัว

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ผู้วิจัยสังเคราะห์ตัวแปรสำคัญ 4 ประเด็น ได้แก่ (1) การใช้เวลาและทำกิจกรรมร่วมกัน (2) การสื่อสาร ปรึกษาหารือและการตัดสินใจร่วม (3) การแสดงออกซึ่งความรักความเอื้ออาทร และ (4) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวอย่างเหมาะสม

ประเด็นการใช้เวลาและกิจกรรมร่วมกัน พบว่าครอบครัวไทยจำนวนมากยังคงมีกิจกรรมร่วม เช่น รับประทานอาหาร ทำงานบ้าน พักผ่อนในบ้าน ทำบุญ และร่วมเทศกาลสำคัญ โดยสัดส่วนโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (นิตยา คชภักดี, 2552) และการสำรวจตามตัวชี้วัดครอบครัวเข้มแข็งพบกิจกรรมพื้นฐานในบ้านและการพูดคุยร่วมกันอยู่ราวร้อยละ 75–85 ขณะที่กิจกรรมทำบุญอยู่ราวร้อยละ 56–62 และกิจกรรมนอกบ้านหรือเยี่ยมญาติอยู่ต่ำกว่ามาก (บังอร เทพเทียน และคณะ, 2550)

ด้านการสื่อสารและการตัดสินใจ งานวิจัยในกลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจสะท้อนว่าครอบครัวที่สื่อสารสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แก้ปัญหาร่วมกัน มักมีความสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในระดับดี (ศักดิ์ชัย บุญเพ็ง, 2542) ข้อมูลเชิงตัวชี้วัดยังพบว่าเมื่อเกิดปัญหา สมาชิกส่วนใหญ่มีการพูดคุยปรึกษาหารือ และจำนวนมากมีส่วนร่วมตัดสินใจเรื่องสำคัญ ขณะที่การใช้ความรุนแรงพบในสัดส่วนต่ำ (นิตยา คชภักดี, 2545; บังอร เทพเทียน และคณะ, 2550) ภาพรวมระดับประเทศยังชี้ว่าสัมพันธภาพส่วนใหญ่อยู่ในแบบสมดุล และครอบครัวนอกเขตเทศบาลมีแนวโน้มสมดุลมากกว่า (สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน, 2552) นอกจากนี้ การสื่อสาร

แบบเปิดใจและความไว้วางใจในครอบครัวมีบทบาทต่อการป้องกันความเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น (สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553)

ด้านความรักความเอื้ออาทร พบว่าส่วนใหญ่มีความเข้าใจกันดี ไม่ใช้ความรุนแรง และเมื่อมีปัญหามักปรึกษาหารือกัน (ภัสสร ลิมานนท์ และคณะ, 2538) อย่างไรก็ดี ครอบครัวลักษณะพิเศษ เช่น เลี้ยงเดี่ยว พ่อแม่วัยรุ่น หรือครอบครัวเร่ร่อน อาจเผชิญข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจและทักษะชีวิตครอบครัว จึงควรมีมาตรการสนับสนุนที่เข้าถึงได้ (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2550) งานศึกษาความสุขในครอบครัวชี้ว่าความขัดแย้งมักเกิดจากความต้องการต่างวัย และกิจกรรมร่วมกับทักษะสื่อสารช่วยเสริมความสุขครอบครัวได้ (เรวดี เพชรศิราสัณห์ และคณะ, 2550)

ประเด็นบทบาทหน้าที่ในครอบครัว งานวิจัยพบแนวโน้มการช่วยเหลืองานบ้านระหว่างคู่สมรส และการตัดสินใจเรื่องสำคัญมักทำร่วมกัน แม้บางเรื่องในบ้านและการดูแลบุตรฝ่ายหญิงมีบทบาทมากกว่า (ภัสสร ลิมานนท์ และคณะ, 2538)

3. หลักการ 9 ดี

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักธรรมนูญ 9 ดีของจังหวัดบุรีรัมย์มีที่มาจากแนวคิดธรรมนูญพลเมืองในสมัยผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์เริ่มดำรงตำแหน่งปี 2557 โดยกำหนดธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดีเป็นกติกาชุมชนที่ไม่ใช่กฎหมาย แต่เป็นเครื่องมือส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ ยึดหลักจริยธรรมและจารีตประเพณีในฐานะข้อปฏิบัติร่วมของชุมชน และทำหน้าที่เป็นสัญญาประชาคมที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมยึดถือ

ในเชิงความหมาย ธรรมนูญหมู่บ้าน 9 ดีคือกรอบกติกาเพื่อจัดระเบียบสังคมระดับหมู่บ้านหรือชุมชน โดยมุ่งผลลัพธ์ 9 ด้าน ได้แก่ คนดี ปัญญาดี รายได้สมดุล สุขภาพดี สิ่งแวดล้อมดี สังคมอบอุ่น ปลอดอาชญากรรม มีกองทุนพึ่งตนเอง และคณะกรรมการหมู่บ้านเข้มแข็ง (ปกครองจังหวัดบุรีรัมย์, ม.ป.ป.) ทั้งนี้แนวคิดธรรมนูญชุมชนสอดคล้องกับการจัดระเบียบโดยอิงบริบทท้องถิ่น ประเพณี ศีลธรรม และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในชุมชน (เกษียร เตชะพีระ, 2560)

4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมย้ำ

การมีส่วนร่วมของประชาชนคือกระบวนการสื่อสารสองทางระหว่างรัฐกับสาธารณชนเพื่อให้การตัดสินใจดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากสังคม (เจมส์ แอล เครตัน, วันชัย วัฒนศัพท์ (ผู้แปล), 2543) วันชัย วัฒนศัพท์เสนอระดับการมีส่วนร่วมตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล การรับฟัง

ความคิดเห็น การร่วมตัดสินใจ ไปจนถึงประชามติ และชี้ว่าการมีส่วนร่วมช่วยสร้างความเป็นเจ้าของ ลดความรู้สึกสูญเสียอำนาจ สร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่ม และยับยั้งความสุดโต่ง (วันชัย วัฒนศัพท์, 2549; เฉลียว บุรีภักดี และคณะ, 2545)

ในเชิงความหมาย การทำงานแบบมีส่วนร่วมทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยอมรับและร่วมรับผิดชอบอย่างสมัครใจ นำไปสู่ความร่วมมือและผลลัพธ์ที่ตอบโจทย์ชุมชนมากขึ้น (วันชัย วัฒนศัพท์, 2549; เฉลียว บุรีภักดี และคณะ, 2545)

5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย

เครือข่ายคือรูปแบบการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือหลายองค์กรที่มีทรัพยากร เป้าหมาย วิธีทำงาน และกลุ่มเป้าหมายของตนเอง แต่เชื่อมโยงกันด้วยความสมัครใจเพื่อขอความร่วมมือ แก้ปัญหา หรือพัฒนาประเด็นร่วม โดยสมาชิกยังคงความเป็นเอกเทศและมีความเท่าเทียมกัน (กาญจนา แก้วเทพ, 2554; เสรี พงษ์พิศ, 2553) ในเชิงสังคม เครือข่ายเป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากร ช่วยลดงานซ้ำซ้อน เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานแบบทีม และเสริมพลังการต่อรองหรือผลักดันเชิงนโยบายในประเด็นสาธารณะ (คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2552; ประเวศ วะสี, 2552) ด้านการจัดการเครือข่ายควรมีจุดมุ่งหมายร่วม ระบบสื่อสารข้อมูล การเชื่อมโยงที่เหมาะสม ความรู้สึกร่วม และความโปร่งใสตรวจสอบได้ เพื่อให้เครือข่ายดำรงอยู่ต่อเนื่องและเกิดผลสัมฤทธิ์ (พระมหาสุทิตย์ อาภากโร, 2548)

6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างครอบครัวอบอุ่นด้วยหลักการ 9D เพื่อสร้างคุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ พบสาระสำคัญ 2 มิติหลัก คือ (1) กลไกชุมชน/ธรรมนูญเป็นเครื่องมือกำกับพฤติกรรมร่วม และ (2) ปัจจัยครอบครัวที่เอื้อต่อความอบอุ่นและความมั่นคงของชีวิตครอบครัว งานของกิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย, จีระ ประทีป และอิศเรศ ศันสนีย์วิทยกุล (2562) ชี้ว่า “ธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี” ประยุกต์หลักคำสอนทางศาสนาและแนวคิดประชาธิปไตยทางตรง เน้นการปฏิบัติได้จริงทั้งระดับบุคคลและองค์กร โดยความสำเร็จขึ้นกับภาวะผู้นำและบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมถึงแรงหนุนด้านความศรัทธาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ขณะที่งานเชิงนโยบายของสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2550) สะท้อนความเปราะบางของครอบครัวลักษณะพิเศษและเสนอการช่วยเหลือเชิงระบบ ส่วนศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัวไทย (2553) เน้นองค์ประกอบความมั่นคง เช่น สุขภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ และสิ่งแวดล้อมที่ดี งานของสำนักงานมาตรฐาน

การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2553) และสถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน (2552) ย้ำความสำคัญของการสื่อสารในครอบครัวและสัมพันธภาพแบบสมดุล ขณะที่เรวดี เพชรศิราสัณห์และคณะ (2550) และกิตติพงษ์ อุบลสะอาดและคณะ (2551) ชี้ว่าการทำกิจกรรมร่วมกันและการมีส่วนร่วมของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสุขภาวะครอบครัวได้อย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

ชุมชน 9 ดี: กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Action Research) ร่วมกับการถอดบทเรียนและบูรณาการข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการทำกิจกรรมในพื้นที่ ใช้วงจรเดมมิง (PDCA) เป็นกรอบดำเนินงาน แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ (จัดทีมวิจัย คัดเลือกประเด็นร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย วางแผนและทบทวนแผน) และระยะปฏิบัติการ (เตรียมความพร้อม ดำเนินกิจกรรม บันทึกกระบวนการ และสรุปบทเรียนเพื่อจัดทำฐานข้อมูลและเผยแพร่)การเก็บข้อมูลประกอบด้วยการศึกษาเชิงเอกสารจากพระไตรปิฎกฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 อรรถกถา หนังสือ รายงานวิจัย/ประชุม และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์แนวคิด หลักการ องค์ประกอบ และเกณฑ์ชี้วัด 9 ดี ควบคู่การศึกษาเชิงภาคสนามในจังหวัดบุรีรัมย์ 5 อำเภอ ได้แก่ บ้านด่าน กระสัง ลำปลายมาศ ห้วยราช และนาโพธิ์ ครอบคลุมหมู่บ้านเป้าหมาย โดยใช้การสัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และเวทีชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ พระสงฆ์/ผู้นำศาสนา 10 รูป ผู้นำชุมชน 5 คน ตัวแทนชุมชน/ปราชญ์/นักวิชาการ 5 คน และนิสิตนักศึกษา/ผู้ร่วมกิจกรรม 30 คน รวมชุมชนละ 50 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 450 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย ชุดกิจกรรมชุมชน 9 ดี (สนทนากลุ่ม เวทีเครือข่าย ฝึกอบรมปลูกฝังค่านิยม 9 ดี 21 ครั้งพร้อมทดสอบก่อน–หลัง และจัดทำกติกาชุมชน) รวมถึงภาพถ่ายและเทปเสียง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยและทีมงานทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์บริบทพื้นที่ กระบวนการมีส่วนร่วม กิจกรรมเครือข่าย และรูปแบบการสร้างคุณค่าทางสังคม แล้วนำเสนอผลแบบพรรณนาความประกอบหลักฐานเชิงประจักษ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ชุมชน 9 ดี: กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ สรุปผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. การสร้างอัตลักษณ์ 9 ดีเพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าอัตลักษณ์ชุมชนเกิดจากความหลากหลายชาติพันธุ์และวัฒนธรรม โดยแบ่งการสร้างอัตลักษณ์เป็น 2 มิติ คือ มิติรูปธรรมที่จับต้องได้จากภูมิปัญญาและการกระทำที่สืบทอดเป็นแบบแผน และมิตินามธรรมจากความเชื่อ ศรัทธา และการยึดหลักพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมวิถีชีวิตขนบธรรมเนียม และคติชุมชน กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนเกิดจากความสามัคคีร่วมคิดร่วมทำ และฐานศาสนา-วัฒนธรรมร่วมกัน โดยใช้เครือญาติและกิจกรรมร่วมเป็นกลไก เช่น ปลูกป่า ไปวัด ร่วมงานบุญ ขึ้นบ้านใหม่ และพัฒนาหมู่บ้าน รวมถึงการจัดกลุ่มโฮมสเตย์เพื่อสร้างรายได้และเครือข่าย การขับเคลื่อนสำคัญใช้พลังบวร บ้าน วัด โรงเรียนหรือราชการผ่านการประชุมและทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางจิตใจ ถ่ายทอดความรู้คุณธรรม และใช้ประเพณีสร้างอัตลักษณ์ ขั้นตอนหลักเริ่มจากกำหนดนโยบายตามชุมชนคุณธรรม 9 ดี แล้วพัฒนางาน สร้างองค์ความรู้ และสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม สรุปว่าอัตลักษณ์ที่เข้มแข็งเป็นจุดแข็งของชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือในการรักษาประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ พร้อมสืบทอดสู่คนรุ่นหลัง

2. การสร้างครอบครัวอบอุ่น ด้วยหลักการ 9 ดี: เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์พบว่าการอยู่ร่วมกันในครัวเรือนเดียวกันช่วยเสริมความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้น ผ่าน

การพบปะสื่อสารและทำกิจกรรมร่วมกันจนเกิดความรัก ความไว้วางใจ และการเกื้อกูลกัน การอบรมเลี้ยงดูเน้นให้ลูกเป็นคนดี มีสติ รู้จักอดออม ดูแลสุขภาพ รักษาสิ่งแวดล้อม วางแผนชีวิต และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน ส่งผลให้ครอบครัวเข้มแข็งและลดความรุนแรง องค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ การเลี้ยงดูด้วยเหตุผลและให้อิสระ ความสัมพันธ์ที่เอาใจใส่และมีกิจกรรมร่วม การบริหารจัดการครัวเรือนแบบยืดหยุ่นและมีแผน การเข้าใจบทบาทและเป็นแบบอย่างที่ดี และการแสดงความรักอย่างเหมาะสม แนวปฏิบัติหลักคือผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ใช้สื่ออย่างมีวิจารณญาณ ให้กำลังใจและเสริมแรงเชิงบวก ยอมรับความแตกต่าง ไม่กดดัน ไม่เปรียบเทียบ และเปิดพื้นที่ให้แสดงความคิดเห็น ผลลัพธ์ที่คาดหวังคือเด็กมีพฤติกรรมเหมาะสม อารมณ์มั่นคง สื่อสารดี มีวินัย รับผิดชอบ มองโลกเชิงบวก และภาคภูมิใจในตนเองและครอบครัว

3. เครือข่ายชุมชน 9 ดี: กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ เครือข่ายชุมชน 9 ดีในจังหวัดบุรีรัมย์ครอบคลุม 8 หมู่บ้านใน 5 อำเภอ และขับเคลื่อนเครือข่ายทั้งระดับจังหวัด ตำบล และหมู่บ้าน นโยบายเครือข่ายริเริ่มโดยอดีตผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ นายเสรี ศรีหะไตร ใช้รูปแบบการบริหารจัดการรายกรณี BCM Model เพื่อสร้างความเข้าใจและวางแผนทุกระดับ จัดตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี รวม 10 คณะ และจัดทำธรรมนูญร่วมกันเป็นกติกาชุมชน กำหนดแผนที่ทางการขับเคลื่อนและระบบประเมินผลจากหมู่บ้านสู่ตำบล อำเภอ และจังหวัด พร้อมผลักดันแผนชีวิตหมู่บ้านให้ทุกคนมีส่วนร่วมแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนตามปัจจัย 9 ดี รูปแบบเครือข่ายมี 3 ระดับ โดยใช้พลังบวรเป็นแกน เน้นความสงบเรียบร้อย เศรษฐกิจฐานราก สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ การเชื่อมโยงเครือข่ายมี 3 แบบ คือเชิงพื้นที่ เชิงกิจกรรม และเชิงโครงสร้างหน้าที่ ปัจจัยความสำเร็จ 5 ด้าน ได้แก่ ผู้นำ คณะกรรมการหมู่บ้าน การมีส่วนร่วม ศรัทธาชุมชน และการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์สำคัญคือเกิดการเรียนรู้ร่วม เพิ่มโอกาสแก้ปัญหา พึ่งพาตนเอง จัดการทรัพยากรท้องถิ่น และต่อยอดสู่การผลักดันเชิงนโยบาย

4. การปลูกฝังค่านิยม 9 ดี: การทบทวน การสร้างองค์ความรู้และแนวทางการวิจัยด้านค่านิยม 9 ดีของสังคมไทยในอนาคต พบว่าการทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองเข้มแข็งต้องมีเครื่องมือร่วมคือธรรมนูญสันติสุข 9 ดี เป็นกรอบหน้าที่ ความรับผิดชอบ และกติกาการอยู่ร่วมกัน พื้นฐานสำคัญคือมีอัตลักษณ์ร่วม กิจกรรมร่วม และการขับเคลื่อนด้วยพลังบวร บ้าน วัด โรงเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยต้องมีผู้นำดี คนมีส่วนร่วม

ประเพณียึดเหนี่ยว และจิตสำนึกรักชุมชน การเสริมสร้างค่านิยมทำผ่านครอบครัวที่ปลูกฝังความรับผิดชอบและความผูกพัน ชุมชนที่จัดตั้งกลไกตามกฎหมายและเปิดพื้นที่เยาวชนมีส่วนร่วม วัดที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรมวันพระ และหน่วยงานรัฐกับสถานศึกษาที่สนับสนุนการเรียนรู้และต่อยอดภูมิปัญญาด้วยเทคโนโลยี แนวทางวิจัยและการขับเคลื่อนในอนาคตควรรณรงค์ธรรมนูญ 9 ดีอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน สหกรณ์และร้านค้าชุมชน พัฒนาอาชีพเสริมและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ พลังงานทดแทน การจัดการขยะและพื้นที่สีเขียว รวมทั้งตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมระดับตำบลผ่านเวทีประชาคมอย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบในการวิจัยตามวัตถุประสงค์อภิปรายผลดังนี้

1. อัตลักษณ์ชุมชน 9 ดีเกิดจากทุนวัฒนธรรมของชาติพันธุ์หลากหลาย ผสานมิติรูปธรรมจากภูมิปัญญาและประเพณี กับมิตินามธรรมจากศรัทธาและพุทธศาสนาเป็นกรอบความหมายร่วมความสัมพันธ์ชุมชนเข้มแข็งด้วยความสามัคคี ร่วมคิดร่วมทำ ผ่านเครือญาติและกิจกรรมสาธารณะ เช่น ปลูกป่า ไปวัด งานบุญ และพัฒนาหมู่บ้าน การจัดกลุ่มโฮมสเตย์สะท้อนการต่อยอดอัตลักษณ์สู่เศรษฐกิจชุมชนและการสร้างเครือข่าย พลังบวรทำให้การขับเคลื่อนเป็นระบบต่อเนื่อง โดยวัดเป็นศูนย์กลางจิตใจและพื้นที่เรียนรู้คุณธรรม สรุปได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ที่เข้มแข็งเป็นทุนทางสังคมที่หนุนความร่วมมือ การรักษาวัฒนธรรม และการสืบทอดสู่คนรุ่นหลังอย่างยั่งยืน ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543) ระบุว่า ความเป็นชุมชนนั้นเกิดขึ้นจากความรู้สึกร่วมและความ ผูกพันที่ปัจเจกบุคคลมีต่อสถานที่ การได้ทำกิจกรรม การได้เรียนรู้หรือประสบการณ์ที่มาจากบทเรียน ทั้งในด้านความขัดแย้งและการสร้างสรรค์ อันเป็นผลมาจากการที่คนในชุมชน (รวมถึงนอกชุมชน) ได้ ร่วมเรียนรู้และต่อสู้ร่วมกัน เพื่อให้ชุมชนดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและผลจากการเรียนรู้ ร่วมกันนั้นทำให้ชุมชนได้ความรู้ประสบการณ์และสร้างระบบ ระเบียบหรือจารีตขึ้นมาใหม่จน กลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

2. การอยู่ร่วมกันในครัวเรือนเดียวกันเป็นทุนทางสังคมของครอบครัว ทำให้เกิดการสื่อสารใกล้ชิด ความรัก ความไว้วางใจ และการเกื้อกูลจนความสัมพันธ์แน่นแฟ้น หลัก 9 ดีทำหน้าที่เป็นกรอบการอบรมเลี้ยงดูที่พัฒนาคุณลักษณะเด็กควบคู่การลดความรุนแรง โดยเน้นสติวินัย ความพอเพียง สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการวางแผนชีวิตองค์ประกอบ 5 ด้านช่วยให้การ

สร้างครอบครัวอบอุ่นเป็นระบบ ตั้งแต่การเลี้ยงดูด้วยเหตุผล ความสัมพันธ์เชิงบวก การจัดการครัวเรือน การเป็นแบบอย่าง และการแสดงความรักบทบาทผู้ปกครองในฐานะกัลยาณมิตรและผู้เสริมแรงเชิงบวก พร้อมกำกับสื่ออย่างมีวิจารณญาณ ช่วยลดแรงกดดันและเพิ่มพื้นที่ปลอดภัยในการเรียนรู้ของเด็ก ผลลัพธ์คือเด็กมีอารมณ์มั่นคง สื่อสารเหมาะสม มีความรับผิดชอบ มองโลกเชิงบวก และภาคภูมิใจในตนเองและครอบครัวสอดคล้องกับศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัวไทย (2553) ได้ศึกษา “การศึกษาและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว” ผลการศึกษาพบว่า การที่จะทำให้ชีวิตครอบครัวมีความมั่นคงนั้น ต้องมีองค์ประกอบที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดความสมดุลจากด้านอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ การที่สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพที่ดี มีการศึกษาที่สามารถนำไปประกอบอาชีพที่มั่นคงได้ รวมทั้งมีรายได้อย่างพอเพียงที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไม่ขัดสนและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีชุมชนที่พึ่งพาอาศัยกันได้ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน ก็จะทำให้ครอบครัวมีความสุขอันนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีได้เช่นกัน และสำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2553) ได้ศึกษา “บทบาทของครอบครัวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทย” ผลการศึกษาพบว่าครอบครัวยังคงมีบทบาทสำคัญในการป้องกันการตั้งครรภ์ของบุตรหลาน ประมาณ ครึ่งหนึ่งของครอบครัวที่ศึกษา ยอมรับได้กับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของบุตรหลาน ซึ่งแสดงถึงการยอมรับกระแสโลกาภิวัตน์ที่กระทบต่อการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นไทย ที่เปิดโอกาสให้มีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร โดยพบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นมากกว่า ด้านอื่น ๆ ส่วนปัจจัยด้านการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว มีความสำคัญเช่นกัน เช่น การเปิดโอกาส ให้พูดคุยกันอย่างตรงไปตรงมาในครอบครัว ก่อให้เกิดความไว้เนื้อเชื่อใจและกล้าที่จะเปิดเผยปัญหากับคนในครอบครัวทุกเรื่อง รวมทั้งเรื่องความรักของวัยรุ่น การที่วัยรุ่นตระหนักถึงโทษของการไม่เชื่อฟังพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง เป็นการป้องปรามมิให้วัยรุ่นหญิงทำผิดในทุกเรื่อง รวมทั้งเรื่องเพศ ส่วนบทบาทของ การอบรมสั่งสอน พบปัจจัยที่สัมพันธ์กับการตั้งครรภ์ คือ การสั่งสอนให้วัยรุ่นหญิงกล้าปฏิเสธการมี เพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม เป็นการชี้แนะทางออกให้แก่วัยรุ่นหญิง และการใช้ไหวพริบปฏิภาณในการ เอาตัวรอดจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่พร้อมและยังเสี่ยงต่อโรคติดต่อจากเพศสัมพันธ์อีกด้วยและสถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน (2552) ได้ศึกษา “สัมพันธภาพในครอบครัวไทย” ผลการศึกษาพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวไทย วัดจากความผูกพันทางอารมณ์ที่สมาชิกมีต่อกันความร่วมมือ และการปรับตัวของสมาชิก

ในครอบครัว ส่วนใหญ่สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นแบบสมดุล (50.7%) รองลงมาเป็นครอบครัวแบบระดับกลางค่อนไปทางสมดุล (41.8%) ในแต่ละภาค สัมพันธภาพในครอบครัวพบว่าส่วนใหญ่เป็นแบบสมดุล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีครอบครัวแบบสมดุลมากกว่าภาคอื่นๆ (65.1%) สัมพันธภาพในครอบครัวแบบสุดขั้วพบได้น้อยมากและไม่พบเลยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ครอบครัวที่อยู่นอกเขตเทศบาลเป็นครอบครัวแบบสมดุลมากกว่าครอบครัวที่อยู่ในเขตเทศบาล

3. เครือข่ายชุมชน 9 ดีของบุรีรัมย์มีโครงสร้างหลายระดับ ครอบคลุม 8 หมู่บ้านใน 5 อำเภอ ทำให้การขับเคลื่อนเกิดการประสานงานจากจังหวัดสู่หมู่บ้านอย่างเป็นระบบ การใช้ BCM Model ร่วมกับธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดีและคณะทำงาน 10 คณะ ช่วยสร้างกติกากลาง แผนที่ทาง และการติดตามประเมินผลต่อเนื่อง พลังบวรเป็นแกนเชื่อมภาคีและทำให้เป้าหมายด้านความสงบ เศรษฐกิจฐานราก สิ่งแวดล้อม และสุขภาพถูกแปลงเป็นการปฏิบัติในชีวิตจริง การเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งเชิงพื้นที่ เชิงกิจกรรม และเชิงโครงสร้าง ทำให้เกิดพลังร่วมและเพิ่มความคล่องตัวในการแก้ปัญหาเฉพาะบริบท

ความสำเร็จขึ้นกับผู้นำ คณะกรรมการ การมีส่วนร่วม ศรัทธาชุมชน และระบบประเมินผล ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ร่วม พึ่งพาตนเอง สอดคล้องกับกิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย และคณะ (2562) ได้ศึกษาพบว่า รูปแบบธรรมนูญพลเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ เรียกว่า “ธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9ดี” ได้นำแนวคิดมาจากคำสอนในพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ ประยุกต์เข้าด้วยกันโดยเฉพาะหลักคิดในเรื่อง “ทำดี ละชั่ว กลัวบาป” และได้รับอิทธิพลจากแนวคิดประชาสังคม และประชาธิปไตยทางตรง โดยมุ่งเน้นการนำไปปฏิบัติได้จริง 2 ระดับ ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร มีการให้สัตยาบันกันในหมู่บ้านเพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสงบสุขและพระมหาสุทิตย์ อาภากโร (อบอุ่น) (2548) เครือข่ายภาคประชาชนนั้นเป็นการรวมตัวของภาคประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในชุมชนชนบท เป็นการรวมของปัจเจกบุคคล กลุ่มคน และเครือข่าย โดยอาศัยวัฒนธรรมชุมชน กระบวนการทำงานร่วมกับภาคีอื่น ๆ และระบบเทคโนโลยี เป็นเครื่องหนุนเสริมให้เกิดการรวมตัว โดยเครือข่ายภาคประชาชนเกิดขึ้นทั้งจากการเห็นความจำเป็นในการรวมพลังเพื่อแก้ไขปัญหา เกิดจากการเรียนรู้และการถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกัน โดยเป็นกระบวนการที่เป็นไปตามธรรมชาติ และเกิดจากการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ต้องการให้องค์กร ชุมชน และสังคมมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการที่จะพัฒนาตนเองตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของภาครัฐหรือหน่วยงานที่กำหนดไว้

4. การปลูกฝังค่านิยม 9 ดีต้องมีธรรมนูญสันติสุข 9 ดีเป็นเครื่องมือกลาง เพื่อกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบ และกติกาการอยู่ร่วมกันของคณะกรรมการชุมชนอย่างเป็นระบบทุนพื้นฐานคืออัตลักษณ์และกิจกรรมร่วม ขับเคลื่อนด้วยพลังบวรโดยมีผู้นำดี การมีส่วนร่วมประเพณียึดเหนี่ยว และจิตสำนึกรักชุมชนเป็นแรงหนุนสำคัญ กระบวนการปลูกฝังเกิดแบบพหุสถาบัน ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน วัด ไปจนถึงรัฐและสถานศึกษา ทำให้คุณค่าถูกซึมซับทั้งในชีวิตประจำวันและการเรียนรู้สาธารณะข้อเสนอเชิงอนาคตชี้ว่าต้องผสานคุณธรรมกับเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ผ่านออมทรัพย์ สหกรณ์ อาชีพ เกษตรอินทรีย์ พลังงานทดแทน การจัดการขยะ และพื้นที่สีเขียวเวทีประชาคมและศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกลไกต่อยอดองค์ความรู้และสร้างเครือข่ายความปลอดภัยระดับตำบลให้ยั่งยืนสอดคล้องกับกิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย, จีระ ประทีป และ อิศเรศ ศันสนีย์วิทยกุล (2562) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาธรรมนูญเมืองสู่ชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9ดี จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบธรรมนูญพลเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ เรียกว่า “ธรรมนูญ หมู่บ้านสันติสุข 9 ดี” ได้นำแนวคิดมาจากคำสอนในพุทธศาสนาและศาสนาอื่นๆ ประยุกต์เข้า ด้วยกันโดยเฉพาะหลักคิดในเรื่อง “ทำดี ละชั่ว กลัวบาป” และได้รับอิทธิพลจากแนวคิดประชา สังคม และประชาธิปไตยทางตรง โดยมุ่งเน้นการนำไปปฏิบัติได้จริง 2 ระดับ ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กรมีการให้สัตยาบันกันในหมู่บ้านเพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสงบสุข สำหรับปัจจัยความสำเร็จในการจัดทำธรรมนูญพลเมืองของชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน พบว่า ปัจจัยด้านผู้นำและปัจจัยด้านคณะกรรมการหมู่บ้าน มีบทบาทสำคัญมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยด้านความศรัทธาเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีส่วนสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ ส่วนแนวทางการพัฒนาการจัดทำธรรมนูญพลเมืองเพื่อนำไปสู่ชุมชนต่างๆ ของประเทศไทย รัฐบาลต้องส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยเพิ่มบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านเกี่ยวกับการจัดทำและขับเคลื่อนธรรมนูญพลเมืองทุกพื้นที่ในประเทศไทย ชุมชนต้องสร้างจิตสานึกและพฤติกรรม ทำดีละชั่ว กลัวบาป ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา นั้นคือ “เป็นคนดี” โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบคอยกำกับดูแลเพื่อให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

มิติหลัก	แนวคิด	กลไก/วิธีดำเนินการ	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น
อัตลักษณ์ชุมชน 9 ดี	ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมเชื่อมศีลธรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาให้ยั่งยืน	ระบบคุณค่า ศาสนา-จารีตเป็นกติกา, ระบบภูมิปัญญา เรียนรู้-สร้างสรรค์-ถ่ายทอด, ระบบอุดมการณ์สิทธิ เสริมพลังชุมชน, กระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมคิดร่วมทำร่วมประเมิน	ชุมชนเข้มแข็ง สามัคคี รักษาประเพณีพิธีกรรม เกิดความร่วมมือและสืบทอดสู่คนรุ่นหลัง
ครอบครัวอบอุ่นด้วยหลัก 9 ดี	ครัวเรือนเป็นฐานสร้างคนดี วินัย และคุณภาพชีวิตเชื่อมสังคมอบอุ่น	จัดกิจกรรมสะท้อนบทบาทวางแผนชีวิต-ครัวเรือน ฝึกออมดูแลสุขภาพ ใช้สื่ออย่างมีวิจารณญาณ สร้างต้นแบบและกำลังใจในครอบครัว	ครอบครัวอบอุ่น ลดความรุนแรง เด็กมีสติวินัย รับผิดชอบ การเงินมั่นคง สุขภาพดีและอยู่ร่วมกันมากขึ้น
เครือข่ายชุมชน 9 ดี	เครือข่ายเชิงโครงสร้างขับเคลื่อนด้วยพลังบวรและธรรมนูญเป็นเครื่องมือร่วม	ทำความเข้าใจเป้าหมาย จัดตั้งคณะทำงาน ยกร่างธรรมนูญกำหนดแผนและตัวชี้วัดประเมินผลจากหมู่บ้านสู่ตำบล-อำเภอ-จังหวัด ทำงาน 3 ระดับจังหวัด ตำบล หมู่บ้าน	เกิดการเรียนรู้ร่วมแก้ปัญหาได้จริง พึ่งพาตนเอง จัดการทรัพยากรท้องถิ่น สร้างความไว้วางใจและต่อยอดเชิงนโยบาย
ค่านิยม 9 ดีในสังคมไทย	ธรรมนูญ 9 ดีเป็นกรอบหน้าที่กติกา และค่านิยมร่วมของชุมชน	ปลูกฝังผ่านครอบครัว ชุมชน วัดและหน่วยงานรัฐ-สถานศึกษา ใช้ศีล 5 ประเพณี ศูนย์รวมจิตใจกลไกป้องกันอาชญากรรมกองทุนออมทรัพย์ สหกรณ์ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	คนดีมีคุณธรรม ชุมชนสงบอบอุ่น ลดอาชญากรรม เศรษฐกิจฐานรากเข้มแข็งสิ่งแวดล้อมดีและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการควรเริ่มจากประเมินศักยภาพชุมชนฐานรากเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ 9 ดีและเชื่อมเครือข่ายอีสานใต้ พร้อมให้สถานศึกษาจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ควรส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวและความตระหนักบทบาทสมาชิกผ่านนโยบายแบบมีส่วนร่วมที่ทำได้จริง รัฐบาลควรเพิ่มบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการขับเคลื่อนธรรมนูญหมู่บ้านและดำเนินหมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน ปราชญ์ นักวิชาการ และรัฐให้ปรับใช้ได้ตามกาลสมัย งานวิจัยต่อไปควรติดตามประเมินผลธรรมนูญ 9 ดีในครอบครัว-ชุมชน วิจัยเชิงปฏิบัติการใช้เทคโนโลยีสร้างเครื่องมือมาตรฐาน และจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพื่อขยายผลทั่วประเทศ **ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ** 1. ควรมีการศึกษาและประเมินศักยภาพชุมชนฐานราก เพื่อสร้างอัตลักษณ์ 9 ดีขึ้นมาเพื่อที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายในอีสานใต้ต่อไป 2. สถานศึกษา ควรนำมาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดในกระบวนการสร้างชุมชนให้ยั่งยืนและเข้มแข็ง 3. ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นบรรทัดฐานในพัฒนาในหลายด้านทางสังคม นอกจากนี้ยังมีผลต่อการการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน ควรส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยที่ทุกภาคส่วนนโยบายและวิธีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปใช้ในสังคมแบบมีส่วนร่วมนอกจากนี้ความสร้างความตระหนักในบทบาทตนเองของสมาชิกในครอบครัวแบบบูรณาการ 4. รัฐบาลต้องส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยเพิ่มบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านเกี่ยวกับการจัดทำและขับเคลื่อนธรรมนูญหมู่บ้านทุกพื้นที่ในประเทศไทย 5. รัฐบาลต้องดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบคอยกำกับดูแลเพื่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน 6. ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกของชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญภาครัฐด้านธรรมนูญหมู่บ้านในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัย **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. สามารถนำผลการวิจัยมาต่อยอดทางการศึกษาแนวทางการนำนโยบายสาธารณะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ชุมชน ตลอดจนนำไปศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนที่ได้รับการพัฒนาแล้ว เพื่อเกิดกระบวนการและองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการสร้างชุมชน 9 ดีในระดับภูมิภาคต่อไปตามลำดับ 2. ควรมีการทำวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของธรรมนูญหมู่บ้าน 9 ดีในครอบครัว เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน 3. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี

ให้สอดคล้องกับการพัฒนาการสร้างครอบครัวอบอุ่น ด้วยหลักการ 9 ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ 4. ควรมีการวิจัยถึงกระบวนการในการสร้างเครื่องมือทางการพัฒนาการสร้างครอบครัวอบอุ่น ด้วยหลักการ 9 ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ ตามหลักสากล ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และผลักดันนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานในองค์กรต่างๆ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน 5. ควรมีการทำวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของธรรมนูญหมู่บ้าน 9 ดี เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน 6. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9ดี เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในการขยายผลการดำเนินงานให้ได้ทั่วประเทศ 7. ควรวิจัยกระบวนการขับเคลื่อนชุมชนธรรมนูญหมู่บ้าน 9 ดี จังหวัดบุรีรัมย์ 8. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับการพัฒนาการเครือข่าย 9 D เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ 9. ควรมีการวิจัยถึงกระบวนการในการสร้างเครื่องมือทางการพัฒนาการสร้างเครือข่าย 9 D เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ ตามหลักสากล ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และผลักดันนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานในองค์กรต่าง ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2554). *การสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องการใช้และการเสริมความเข้มแข็งแก่การสื่อสารเพื่อพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไม่ปรากฏ.

เกษียร เตชะพีระ. (2560). อ่านชาวนาการเมือง. *ฟ้าเดียวกัน*, *15*(1), 38.

กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย, จีระ ประทีป และ อิศเรศ ศันสนีย์วิทยกุล. (2562). การพัฒนาธรรมนูญเมืองสู่ชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, *11*(1), 139–162.

คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2552). *ธรรมนูญชีวิต 9 ประการ ตามรอยพระยุคลบาท* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นท์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

เฉลียว บุรีภักดี และ คณะ. (2545). *ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง*. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.

ณรงค์ เส็งประชา. (2541). *มนุษย์กับสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.

นิตยา คชภักดี. (2545). *โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดครอบครัวอยู่ดีมีสุข: รายงานการศึกษาขั้นสุดท้าย*. สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล.

บังอร เทพเทียน และคณะ. (2550). *โครงการสำรวจสภาพครอบครัวตามตัวชี้วัดสถาบันครอบครัวเข้มแข็ง*. สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

ปาริชาติ วลัยเสถียร, และคณะ. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ประเวศ วะสี. (2552). ความสำคัญของสันติวิธีในเชิงยุทธศาสตร์. ใน สถาบันยุทธศาสตร์สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (รวบรวม), *สันติวิถี: ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความมั่นคง* (น. 22). จังหวัด: สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). *ชีวิตคู่ที่มีคุณค่า* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.

พรรณทิพย์ วรรณศิริบุศย์. (2540). *จิตวิทยาครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 4). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัสสร ลิมานนท์, และคณะ. (2538). *สรุปผลการวิจัยเบื้องต้นโครงการศึกษาครอบครัวไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เรวดี เพชรศิราสัณห์ และ คณะ. (2550). *ความสุขและวิถีการเสริมสุขภาพ: ความต้องการที่แตกต่างระหว่างคนสามวัยในครอบครัวไทย*. นครศรีธรรมราช: สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

วันชัย วัฒนศัพท์. (2550). *ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ศักดิ์ชัย บุญเพ็ง. (2542). ทัศนะต่อแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กองบังคับการตำรวจนครบาล 6. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และ คณะ. (2546). *รายงานการวิจัยโครงการพัฒนาระดับสติปัญญาเด็กวัยต่าง ๆ ของประเทศ*. สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศรีทับทิม พานิชพันธ์. (2527). *สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว: ประมวลบทความวิทยุ*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัวไทย. (2553). *การศึกษาและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว: รายงานวิจัย*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน. (2552). *สัมพันธภาพในครอบครัวไทย: รายงานวิจัย*. มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2550). *การวิเคราะห์สถานการณ์และการศึกษานโยบาย/มาตรการในการให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษ: ครอบครัวพ่อหรือแม่คนเดียว ครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่น และครอบครัวเร่ร่อน ระยะที่ 1: รายงานวิจัย*. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560–2564*. สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). *บทบาทของครอบครัวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทย: รายงานวิจัย*. สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สุพัตรา สุภาพ. (2542). *สังคมวิทยา.* (พิมพ์ครั้งที่ 21). ไทยวัฒนาพานิช.

เจมส์ แอล เครตัน. (2543). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน* (วันชัย วัฒนศัพท์, ผู้แปล). สำนักพิมพ์ไม่ปรากฏ.

เล็ก สมบัติ. (2549). *โครงการภาวการณ์ดูแลผู้สูงอายุของครอบครัวในปัจจุบัน: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์*. บริษัท มิสเตอร์ก๊อปปี้ (ประเทศไทย) จำกัด.

Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism: Perspective and method*. University of California Press.

Parsons, T. (1955). Family structure and the socialization of child in family. In T. Parsons & R. F. Bales (Eds.), *Socialization and interaction process* (p. 121). Free Press.

การประเมินระดับความสุขและความอยู่ดีมีสุขของผู้อยู่อาศัยในชุมชนการเคหะแห่งชาติ*

AN ASSESSMENT OF HAPPINESS AND WELL-BEING LEVELS OF RESIDENTS IN NATIONAL HOUSING AUTHORITY COMMUNITIES

ภัสร์ชนกพรรณ อนุชาติไชย[1], อนันต์ ธรรมชาลัย[2], สถาพร ภูสุวรรณ์[3], ธนพันธ์ ดู่เดชาเศรษฐกุล[4] และ วิทยา วัฒนเมธา[5]

Phaschanokphan Anuchatchai[1], Anan Thamchalai[2], Sathaphon Phusuwan[3], Thanaphan Dudechasetthakun[4] and Witthaya Wattanametha[5]

[1-5]คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

[1-5]North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: anan.th@northbkk.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 16 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 18 กุมภาพันธ์ 2569

Received 8 February 2026; Revised 16 February 2026; Accepted 18 February 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสุขและความอยู่ดีมีสุขของผู้อยู่อาศัยในชุมชน มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม มิติชุมชนและสิ่งแวดล้อม 2) นำเสนอแนวทางในการพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน ที่สอดคล้องกับเป้าหมายหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน SDGs และ 3) นำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะอันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอื่น ๆ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือผู้อยู่อาศัยในบ้านเอื้ออาทรรวม 5,125 อาคารชุด ด้วยการตอบแบบสอบถามแบบประเมินค่า และเก็บรวบรวมจาก

Citation:

* ภัสร์ชนกพรรณ อนุชาติไชย, อนันต์ ธรรมชาลัย, สถาพร ภูสุวรรณ์, ธนพันธ์ ดู่เดชาเศรษฐกุล และ วิทยา วัฒนเมธา. (2569). การประเมินระดับความสุขและความอยู่ดีมีสุขของผู้อยู่อาศัยในชุมชนการเคหะแห่งชาติ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 195-208.

Phaschanokphan Anuchatchai, Anan Thamchalai, Sathaphon Phusuwan, Thanaphan Dudechasetthakun and Witthaya Wattanametha. (2026). An Assessment Of Happiness And Well-Being Levels Of Residents In National Housing Authority Communities. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 195-208.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

นิติบุคคล สถิติที่ใช้เชิงพรรณนาได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้จัดการนิติบุคคล ผู้นำชุมชน และผู้อยู่อาศัย รวม 38 คน ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความสุขและความอยู่ดีมีสุขของผู้อยู่อาศัยในชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายมิติ ได้แก่ มิติสังคม มิติชุมชนและสิ่งแวดล้อม และ มิติเศรษฐกิจ ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนตามเป้าหมาย SDGs มุ่งเน้นการบูรณาการทักษะอาชีพและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการสร้างระบบสุขภาพเชิงรุกและเครือข่ายความปลอดภัยที่เข้มแข็งในมิติสังคม พร้อมทั้งบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยระบบขยะครบวงจรและการใช้พลังงานสะอาดภายใต้หลักธรรมาภิบาล

3. แนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะผ่าน 10 ประเด็นสำคัญ เช่น การสร้างผู้นำเยาวชนรุ่นใหม่ การขยายเครือข่ายความร่วมมือพหุภาคี และการใช้ฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อความโปร่งใส เพื่อสร้างความต่อเนื่องในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนทุกกลุ่มวัยอย่างเท่าเทียมในอนาคต

คำสำคัญ: การประเมินระดับความสุข, ความอยู่ดีมีสุข, ผู้อยู่อาศัยในชุมชนการเคหะแห่งชาติ

Abstract

This research aims to 1) study the levels of happiness and well-being among residents across economic, social, and community/environmental dimensions; 2) propose guidelines for developing strong and sustainable communities in alignment with the Sustainable Development Goals (SDGs) ; and 3) present solutions to obstacles and recommendations for the development of other communities. This study employed a mixed-methods research design. The population and sample consisted of residents in 5,125 Baan Eua-Arthorn condominium units, who provided data via rating-scale questionnaires collected from juristic persons. Descriptive statistics, including mean ($\overline{X}$) and standard deviation (S.D.), were utilized for data analysis. Additionally, in-depth

interviews were conducted with 38 participants, including juristic person managers, community leaders, and residents, using content analysis.

The research findings are as follows

1. The overall level of happiness and well-being of the residents is at a high level. When categorized by dimension, the social dimension ranked highest, followed by the community and environmental dimension, and the economic dimension, respectively.

2. Guidelines for strengthening and sustaining the community in accordance with the SDGs emphasize integrating vocational skills and digital technology to enhance economic competitiveness. This is coupled with establishing proactive healthcare systems and robust safety networks within the social dimension, alongside environmental management through comprehensive waste systems and clean energy under the principles of good governance.

3. Solutions to obstacles and key recommendations comprise 10 essential issues, such as developing a new generation of youth leaders, expanding multilateral cooperation networks, and utilizing digital databases for transparency. These measures aim to ensure developmental continuity and equitably elevate the quality of life for all age groups in the future.

Keywords: Assessment of Happiness, Well-being Levels, Residents in National Housing Authority Communities

บทนำ

การเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐานและมีความมั่นคงถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานและเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยมีการเคหะแห่งชาติ สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานหลักที่มีภารกิจสำคัญในการจัดสร้างที่อยู่อาศัยควบคู่ไปกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

และแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่เน้นการสร้างคุณค่าสาธารณะผ่านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (Osborne D. & Gaebler T. A., 1992) โดยมุ่งเน้นให้ผู้อยู่อาศัยมีปฏิสัมพันธ์และร่วมกันบริหารจัดการชุมชนใน 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ตามนโยบายยกระดับชุมชนต้นแบบสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (การเคหะแห่งชาติ, 2567)

ปัจจุบันสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงวัยและความผันผวนทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและสภาพจิตใจของประชาชน จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการจัดการที่อยู่อาศัยในปัจจุบันไม่เพียงแต่ต้องคำนึงถึงโครงสร้างทางกายภาพเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขและคุณภาพชีวิตในเชิงลึก อย่างไรก็ตามปัญหาที่มักเกิดขึ้นในโครงการที่อยู่อาศัยขนาดใหญ่คือความอ่อนแอของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนและการขาดตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมในการวัดระดับความสำเร็จของการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งผลให้การดำเนินงานตามนโยบาย Smart Sustainable Community ในบางพื้นที่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้อยู่อาศัยได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (พระสุดรักษ์ วิสุทฺโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์, 2561)

สำหรับประชากรกลุ่มตัวอย่างในโครงการนำร่องปี 2568 ได้แก่ ผู้อยู่อาศัยในชุมชนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินเบื้องต้นจำนวน 4 โครงการ คือ โครงการบ้านเอื้ออาทรเมืองใหม่บางพลี เฟส 2 พุทธมณฑล สาย 5 บางโฉลง ระยะ 1 และพหลโยธิน กม. 44 ซึ่งจะเป็นชุมชนต้นแบบแต่ยังคงต้องรักษามาตรฐานความอยู่ดีมีสุขภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร สมาชิกในชุมชนเหล่านี้มีความหลากหลายทางอาชีพและรายได้ ซึ่งส่งผลต่อมุมมองและการรับรู้เรื่องความสุขที่แตกต่างกัน หากไม่มีการสำรวจดัชนีวัดความสุขและคุณภาพชีวิตอย่างเป็นระบบตามแนวทางของ (Dunst, C. J. & Triette, C. M., 1996) ที่เน้นเรื่องการเสริมสร้างพลังอำนาจและการดูแลที่ยึดความต้องการของสมาชิกเป็นศูนย์กลาง จะทำให้การระบุความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้คลาดเคลื่อน และอาจส่งผลให้กิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของคนในชุมชนนำร่องดังกล่าว

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการดำเนิน “โครงการสำรวจดัชนีวัดความสุขของผู้อยู่อาศัยในชุมชนของการเคหะแห่งชาติ” เพื่อทราบถึงความสำเร็จของการดำเนินโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานการอยู่อาศัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ไม่เพียงแต่จะทำให้ได้ชุดข้อมูลตัวชี้วัดมาตรฐานคุณภาพ

ชีวิตที่ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน แต่ยังเป็นแนวทางสำคัญให้การเคหะแห่งชาติสามารถนำไปออกแบบกิจกรรมและนโยบายที่ตรงเป้าหมาย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความสุขอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในอนาคตได้อย่างมั่นคง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสุขและความอยู่ดีมีสุขของผู้อยู่อาศัยในชุมชน มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม มิติชุมชนและสิ่งแวดล้อม

2. เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนที่สอดคล้องกับเป้าหมายหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน SDGs

3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะอันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอื่น ๆ

การทบทวนวรรณกรรม

การเคหะแห่งชาติ (กคช.) ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2516 เพื่อเป็นกลไกหลักของรัฐในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยแบบบูรณาการ โดยรวมภารกิจจากหน่วยงานด้านเคหะสถานและปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมเข้าด้วยกัน ปัจจุบัน กคช. ดำเนินงานภายใต้วิสัยทัศน์ “สร้างบ้านสร้างสุข เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี” ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ ผ่านวัฒนธรรมองค์กร 5S และค่านิยม HOMES เพื่อมุ่งเน้นความคล่องตัว นวัตกรรม และจริยธรรมในการบริการสาธารณะ (การเคหะแห่งชาติ, 2567)

ในมิติเชิงนโยบาย การดำเนินงานของ กคช. มีความสอดคล้องกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ข้อที่ 11 ขององค์การสหประชาชาติ และวาระใหม่แห่งการพัฒนาเมืองที่ให้ความสำคัญกับการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำผ่านที่อยู่อาศัยที่พอเพียง นอกจากนี้ยังขับเคลื่อนตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 โดยเฉพาะในหมุดหมายที่ 8 และ 9 ที่เน้นการพัฒนาเมืองอัจฉริยะและการแก้ปัญหาความยากจนข้ามรุ่นผ่านระบบหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม กคช. ได้ตอบรับนโยบาย “5x5 ฝ่าวิกฤตประชากร” ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมุ่งเน้นมาตรการ “Housing for All” หรือการสร้างระบบนิเวศการอยู่อาศัยที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนบทบาทจากเพียงผู้สร้างที่อยู่อาศัยสู่การเป็นผู้จัดการชุมชนและผู้สร้างสุขภาวะ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2566) โดยใช้อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการเคหะแห่งชาติ พ.ศ. 2537 ในการบริหารจัดการสินทรัพย์และส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับผู้มีรายได้น้อยอย่างเท่าเทียม (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ, 2565)

แนวคิดความอยู่ดีมีสุข

Seligman, M. E. P. (2011) มิได้จำกัดเพียงมิติทางอารมณ์ แต่ครอบคลุมถึงการมีชีวิตที่รุ่งเรืองและสมบูรณ์ในหลากมิติ ได้เสนอแบบจำลองความสุขที่ยั่งยืนผ่านองค์ประกอบหลัก ได้แก่ การมีอารมณ์เชิงบวก การมีความสัมพันธ์ที่มีความหมาย การค้นพบจุดมุ่งหมายหรือคุณค่าที่เหนือกว่าตนเอง และการบรรลุความสำเร็จในเป้าหมายชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Gasper D., 2004) ที่ขยายขอบเขตความอยู่ดีมีสุขสู่มิติเชิงโครงสร้างและทรัพยากร โดยเน้นความพึงพอใจและการบรรลุสิ่งที่ปรารถนา ควบคู่ไปกับเสรีภาพในการเลือกวิถีชีวิต ความมั่งคั่งและการถือครองทรัพยากรที่ก่อให้เกิดศักยภาพในการบรรลุเป้าหมายชีวิต ดังนั้น ความอยู่ดีมีสุขในเชิงรัฐประศาสนศาสตร์จึงเป็นการบูรณาการระหว่างสภาวะทางจิตวิทยาของปัจเจกบุคคลเข้ากับเงื่อนไขทางสังคมและเศรษฐกิจที่รัฐจัดสรรให้ โดยมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้อยู่อาศัยสามารถพัฒนาขีดความสามารถ และเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน ซึ่งถือเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จที่สำคัญของการบริหารจัดการชุมชนในมิติสมัยใหม่

สรุปได้ว่า การเคหะแห่งชาติดำเนินงานภายใต้วิสัยทัศน์ที่มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตและลดความเหลื่อมล้ำ โดยบูรณาการภารกิจให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ผ่านนโยบายการจัดการที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย เพื่อสร้างระบบนิเวศการอยู่อาศัยที่นำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขในหลากมิติ ทั้งด้านสภาวะจิตวิทยาเชิงบวกของบุคคลและความเข้มแข็งเชิงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ อันเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จที่สำคัญของการบริหารจัดการชุมชนสมัยใหม่เพื่อความยั่งยืนในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือผู้อยู่อาศัยในบ้านเอื้ออาทรรวม 5,125 อาคารชุด ด้วยการตอบแบบสอบถามแบบประเมินค่า และเก็บรวบรวมจากนิติบุคคล สถิติที่ใช้เชิงพรรณนาได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้จัดการนิติบุคคล ผู้นำชุมชน และผู้อยู่อาศัย รวม 38 คน ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ประชากร

ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้อยู่อาศัยในบ้านเอื้ออาทร รวม 5,125 อาคารชุด โดยเก็บจากตัวแทนอาคารชุดละ 1 คน ได้แก่ เจ้าบ้าน ผู้อยู่อาศัย ผู้เช่าอาคารชุด

กลุ่มตัวอย่าง

ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้อยู่อาศัยในบ้านเอื้ออาทรอาคารชุดละ 1 คน โดยเปิดตารางของ (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970: 608-610) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 361 ตัวอย่าง/แห่ง เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนผู้วิจัยเก็บกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นเป็น 553 ตัวอย่าง โดยจำแนกสัดส่วนตามประเภทของ อปท. ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยหลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) และทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Stage Sampling) จำแนกตามชุมชนบ้านเอื้ออาทร ดังนี้ 1) บ้านเอื้ออาทรเมืองใหม่บางพลี เฟส 2 เก็บตัวอย่าง 247 คน 2) บ้านเอื้ออาทรพุทธมณฑล สาย 5 เก็บตัวอย่าง 133 คน 3) บ้านเอื้ออาทรบางโฉลง ระยะ 1 เก็บตัวอย่าง 90 คน และ 4) บ้านเอื้ออาทรพหลโยธิน กม. 44 ระยะ 1 เฟส 1 เก็บตัวอย่าง 83 คน จากนั้นทำการสุ่มแบบง่าย (Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก รวม 2 ชิ้น แบบสอบถามจำนวน 1 ชิ้น โดยมี 1) ข้อคำถามแบบประเมินค่าระดับความสุขและความอยู่ดีมีสุขมิติสังคม (การพึงพาอาศัย/การมีส่วนร่วม/สุขภาพ) จำนวน 4 ข้อ 2) ข้อคำถามแบบประเมินค่าระดับความสุขและความอยู่ดีมีสุขมิติเศรษฐกิจ (อาชีพ/รายได้/การออมทรัพย์) จำนวน 12 ข้อ และ 3) ข้อคำถามแบบประเมินค่าระดับความสุขและความอยู่ดีมีสุข มิติชุมชนและสิ่งแวดล้อม (การรักษาสาธารณูปโภค/ความสะอาดในชุมชน/การดูแลพื้นที่ส่วนรวม) จำนวน 4 ข้อ รวมทั้งสิ้น 18 ข้อ จากนั้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ หาคุณภาพของแบบสอบถามด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการประเมินค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับข้อมูลที่จะจัดเก็บ

จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยวิธีคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC= 0.96) ถือว่าแบบสอบถามที่มีความสอดคล้องระดับดีมาก จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากการ (Try-out) จำนวน 30 ชุด มาวิเคราะห์หาค่าเชื่อมัน (Reliability) โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคแอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.927 ซึ่งเป็นค่าที่มีความน่าเชื่อถือได้ในทางสถิติ

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกได้ผ่านผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมของแต่ละประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำไปสัมภาษณ์กับผู้จัดการนิติบุคคล ผู้นำชุมชน และผู้อยู่อาศัย รวม 38 คน ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตลงพื้นที่จากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อขอความอนุเคราะห์การเคหะแห่งชาติ และนิติบุคคลทั้ง 4 ชุมชนเพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในภาคสนามต่อไปจนครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ระดับความสุขและความอยู่ดีมีสุขของผู้อยู่อาศัยในชุมชน มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม มิติชุมชนและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และลำดับดัชนีความสุขของผู้อยู่อาศัยในชุมชนของการเคหะแห่งชาติ ใน 3 มิติ คือ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม มิติชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวม

n=553

ที่	การประเมินผลระดับความสุขและความอยดีมีสุขของผู้อยู่อาศัยในชุมชนใน 3 มิติ	$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ	ลำดับดัชนีความสุข
1.	มิติเศรษฐกิจ (อาชีพ/รายได้/การออมทรัพย์)	4.13	0.78	82.55	3

ที่	การประเมินผลระดับความสุขและความอยดีมีสุขของผู้อยู่อาศัยในชุมชนใน 3 มิติ	$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ	ลำดับดัชนีความสุข
2.	มิติสังคม (การพึงพาอาศัย/การมีส่วนร่วม/สุขภาพ)	4.23	0.73	84.60	1
3.	มิติชุมชนและสิ่งแวดล้อม (การรักษาสาธารณูปโภค/ความสะอาดในชุมชน/การดูแลพื้นที่ส่วนรวม)	4.22	0.75	84.40	2
รวม		4.19	0.75	83.85	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความสุขและความอยู่ดีมีสุขของผู้อยู่อาศัยในชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.19, S.D. = 0.75, ร้อยละ 83.85) เมื่อจำแนกเป็นรายมิติอยู่ในระดับมากตามลำดับได้แก่ มิติสังคม (การพึ่งพาอาศัย การมีส่วนร่วม และสุขภาพ) ($\overline{X}$ = 4.23, S.D. = 0.73, ร้อยละ 84.60) รองลงมาคือ มิติชุมชนและสิ่งแวดล้อม (การดูแลสาธารณูปโภค ความสะอาด และการจัดการพื้นที่ส่วนกลาง) ($\overline{X}$ = 4.22, S.D. = 0.75, ร้อยละ 84.40) และน้อยที่สุดคือ มิติเศรษฐกิจ (อาชีพ รายได้ และการออมทรัพย์) ($\overline{X}$ = 4.13, S.D. = 0.78, ร้อยละ 82.55)

2. นำเสนอแนวทางในการพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนที่สอดคล้องกับเป้าหมายหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน SDGs

ผลจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้นำและตัวแทนประชาชน โดยสรุปผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนที่สอดคล้องกับเป้าหมายหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน SDGs ใน 3 มิติหลัก ดังนี้ 1) มิติเศรษฐกิจ มุ่งยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันด้วยการบูรณาการทักษะอาชีพให้สอดคล้องกับอุปสงค์ของตลาดแรงงาน พร้อมส่งเสริมอาชีพเสริมและงานหัตถกรรมในครัวเรือนเพื่อสร้างรายได้หมุนเวียน โดยใช้กลยุทธ์สร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์และแบรนด์ กระจายสินค้าผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลและตลาดนัดชุมชน ตลอดจนสร้างโอกาสที่เท่าเทียมแก่กลุ่มเปราะบางผ่านวิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้ยังเน้นการสร้างวินัยทางการเงินผ่านการออมและกองทุนหมุนเวียน การบริหารพื้นที่ส่วนกลางเชิงพาณิชย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเปลี่ยนวัสดุเหลือใช้เป็นทุน เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและการพึ่งพาตนเองที่ยั่งยืน 2) มิติสังคม มุ่งสร้างชุมชนน่าอยู่ด้วยระบบดูแลสุขภาพเชิง

รุกผ่านความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นถึงระดับครัวเรือน ส่งเสริมกิจกรรมสุขภาพสำหรับคนทุกช่วงวัยและสร้างอาสาสมัครสาธารณสุขรุ่นใหม่ ด้านความปลอดภัยมีการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังร่วมกับรัฐและลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานอย่างระบบกล้องวงจรปิดและแสงสว่าง อีกทั้งยังใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลแบบรายห้องเพื่อการสื่อสารที่ฉับไว เสริมสร้างสายใยทางสังคมด้วยกิจกรรมข้ามรุ่นและระบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อดูแลกลุ่มเปราะบาง โดยให้ความสำคัญกับการยกระดับดัชนีความสุขผ่านกิจกรรมนันทนาการและสุขภาพจิตสร้างสรรค์ เพื่อสร้างสังคมที่ปลอดภัยและมีความผูกพันที่แน่นแฟ้น และ 3) มิติชุมชนและสิ่งแวดล้อม เน้นการสร้างสุขภาวะและคุณภาพชีวิตผ่านการจัดการขยะครบวงจรและการคัดแยกตั้งแต่ต้นทาง เพิ่มพื้นที่สีเขียวและสวนชุมชนเพื่อการพักผ่อน พร้อมประยุกต์ใช้เทคโนโลยีพลังงานสะอาด เช่น โซลาร์เซลล์ และดูแลระบบสุขาภิบาลที่ได้มาตรฐานเพื่อลดต้นทุนและมลภาวะ ด้านความปลอดภัยมีการจัดทำแผนรับมือภัยพิบัติ ซ้อมหนีไฟ และตรวจสอบระบบไฟฟ้าเชิงรุก นอกจากนี้ยังสร้างความรับผิดชอบร่วมกันผ่านกิจกรรม Big Cleaning บริหารจัดการพื้นที่ส่วนกลางและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเท่าเทียม โดยยึดหลักธรรมาภิบาลและความโปร่งใสในการจัดการทรัพยากรเพื่อความยั่งยืนในระดับจุลภาค

3. นำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะอันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอื่น ๆ

สามารถสรุปแนวทางได้ 10 ประเด็น ดังนี้ 1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์มุ่งเน้นการพัฒนาสินค้าชุมชนที่มีศักยภาพทางการตลาดสูง ทั้งสินค้าอุปโภคบริโภคและผลิตภัณฑ์ประดิษฐ์ที่ตอบโจทย์ผู้ซื้อยุคใหม่ 2) การเสริมสร้างทักษะดิจิทัลเชิงลึก จัดอบรมด้านอีคอมเมิร์ซและการขายออนไลน์ เพื่อให้ชุมชนสามารถแข่งขันและกระจายสินค้าสู่ตลาดวงกว้างได้ด้วยตนเอง 3) การสร้างความต่อเนื่องในการพัฒนา จัดทำแผนการส่งต่อโครงการและระบบบริหารจัดการ เพื่อให้การพัฒนาชุมชนดำเนินได้อย่างต่อเนื่องถึงจะมีการเปลี่ยนคณะกรรมการ 4) การพัฒนากลุ่มเยาวชนแกนนำ สนับสนุนให้เกิดผู้นำรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาขับเคลื่อนโครงการด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจของชุมชนต่อไป 5) การใช้เทคโนโลยีเพิ่มความโปร่งใส พัฒนาระบบบัญชีออนไลน์และฐานข้อมูลดิจิทัลในการบริหารจัดการชุมชนเพื่อสร้างธรรมาภิบาลและความตรวจสอบได้ 6) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือพหุภาคี ขยายเครือข่ายการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัย ภาคเอกชน และเทศบาล เพื่อสนับสนุนงบประมาณและวิชาการ 7) ระบบการจัดการข้อร้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ จัดตั้งศูนย์ร้องเรียนและติดตามการแก้ไขปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานอย่างโปร่งใส เพื่อสร้างความพึง

พอใจให้แก่ผู้อยู่อาศัย 8) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน ส่งเสริมให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชนการเคหะต่าง ๆ เพื่อยกระดับมาตรฐานการพัฒนาไปพร้อมกัน 9) การเตรียมแผนความปลอดภัยเชิงบูรณาการ บูรณาการแผนอพยพฉุกเฉินเข้ากับกิจกรรมชุมชน และบำรุงรักษาระบบไฟฉุกเฉินและตู้น้ำดื่มให้พร้อมใช้งานเสมอ และ 10) การจัดการพื้นที่สาธารณะเพื่อส่วนรวม พัฒนาพื้นที่ส่วนกลางให้ตอบสนองต่อคนทุกวัยอย่างแท้จริง และป้องกันการใช้พื้นที่ในทางที่ผิดวัตถุประสงค์เพื่อรักษาภาพลักษณ์ชุมชน

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขอนำอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ระดับความสุขและความอยู่ดีมีสุข ผลการวิจัยพบว่าผู้อยู่อาศัยมีความสุขในภาพรวมระดับมาก โดยมิติสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.23) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Seligman, 2011) ในแบบจำลองความสุขที่ยั่งยืน ซึ่งระบุว่าความสุขไม่ได้จำกัดเพียงอารมณ์เชิงบวก แต่ต้องครอบคลุมถึงการมีความสัมพันธ์ที่มีความหมาย และการมีส่วนร่วมในสังคม สภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกันในชุมชนจึงเป็นปัจจัยหลักที่ส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขอย่างแท้จริง

2. แนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืน ดำเนินการบูรณาการทักษะอาชีพร่วมกับระบบสุขภาพเชิงรุกและเทคโนโลยีพลังงานสะอาด สอดคล้องกับแนวคิดของ (Gasper D., 2004) ที่เน้นความอยู่ดีมีสุขในเชิงโครงสร้างและทรัพยากร โดยรัฐต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้อยู่อาศัยเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นและมีเสรีภาพในการเลือกวิถีชีวิต การที่ชุมชนมุ่งเน้นการจัดการขยะครบวงจรและการใช้พลังงานสะอาดภายใต้หลักธรรมาภิบาลจึงเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะ แนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือพหุภาคี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน ส่งเสริมให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชนการเคหะต่าง ๆ การจัดการพื้นที่สาธารณะเพื่อส่วนรวม และการสร้างความต่อเนื่องในการพัฒนา สอดคล้องกับ (ภัสร์ชนกพรรณ อนุชาติไชย และคณะ, 2567) ได้วิจัยเรื่องศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการมีส่วนร่วมในพัฒนาสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี พบว่า มุ่งเน้นการบูรณาการ 5 มิติสำคัญ ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริงผ่านการสำรวจและการให้สิทธิเลือก เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดข้อจำกัดทางกายภาพ ควบคู่กับการยกระดับโครงสร้าง

พื้นฐานและระบบขนส่งที่เข้าถึงง่ายและปลอดภัย การใช้กลยุทธ์การสื่อสารเชิงบวกที่ให้เกียรติผ่านสื่อที่เข้าใจง่ายและพื้นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการเสริมพลังอำนาจให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและบริหารจัดการชมรมด้วยนวัตกรรมที่เหมาะสม เพื่อถักทอสายใยทางสังคมและลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยภาพรวม พบว่า ระดับความสุขและความอยู่ดีมีสุขของผู้อยู่อาศัยในชุมชนการเคหะแห่งชาติอยู่ในระดับมาก โดยมิติสังคมมีค่าดัชนีความสุขสูงสุด รองลงมาคือมิติชุมชนและสิ่งแวดล้อม และมิติเศรษฐกิจตามลำดับ สำหรับแนวทางการพัฒนาสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนตามเป้าหมาย SDGs มุ่งเน้นการบูรณาการทักษะอาชีพและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการสร้างระบบสุขภาพเชิงรุกและเครือข่ายความปลอดภัยที่เข้มแข็งในมิติสังคม พร้อมทั้งบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยระบบขยะครบวงจรและการใช้พลังงานสะอาดภายใต้หลักธรรมาภิบาล นอกจากนี้ ผลวิจัยได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาผ่าน 10 ประเด็นสำคัญ เช่น การสร้างผู้นำเยาวชนรุ่นใหม่ การขยายเครือข่ายความร่วมมือพหุภาคี และการใช้ฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อความโปร่งใส เพื่อสร้างความต่อเนื่องในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนทุกกลุ่มวัยอย่างเท่าเทียมในอนาคต **ข้อเสนอแนะจากการวิจัย** 1. มิติเศรษฐกิจ ควรเร่งยกระดับทักษะดิจิทัลและอีคอมเมิร์ซเชิงลึกควบคู่กับการพัฒนาแบรนด์สินค้าชุมชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันและสร้างช่องทางการตลาดที่ยั่งยืนให้แก่กลุ่มเปราะบาง 2. มิติสังคม ควรบูรณาการระบบดูแลสุขภาพเชิงรุกและเครือข่ายความปลอดภัยผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล พร้อมทั้งสนับสนุนกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ข้ามรุ่นเพื่อเสริมสร้างสายใยทางสังคมที่แน่นแฟ้น 3. มิติชุมชนและสิ่งแวดล้อม ควรนำเทคโนโลยีพลังงานสะอาดและระบบจัดการขยะครบวงจรมาใช้อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้หลักธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการสร้างโมเดล ผู้นำเยาวชนรุ่นใหม่หรือแกนนำด้านอื่น เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จในการส่งต่ออุดมการณ์การพัฒนาชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นอย่างเป็นระบบ 2. ควรทำวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนหรือระบบบัญชีออนไลน์ เพื่อเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนและทรัพยากรส่วนกลางของชุมชนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2566). *แผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570).* เรียกใช้เมื่อ 3 สิงหาคม 2568 จาก https://www.m-society.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/download/article/article_20220909164426.pdf.

การเคหะแห่งชาติ. (2567). *รายงานโครงการยกระดับชุมชนต้นแบบสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Smart Sustainable Community).* เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2568 จาก https://www.nha.co.th/download/ร่าง-รายงานประจำปี-2567/.

การเคหะแห่งชาติ. (2567). *รายงานประจำปี 2567.* เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2568 จาก https://www.nha.co.th/download/ร่าง-รายงานประจำปี-2567/.

พระสุดรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม,* 2(2), 8-13.

ภัสร์ชนกพรรณ อนุชาติไชย และคณะ. (2567). แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุผ่านกิจกรรมการลดความเหลื่อมล้ำในเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 8(3), 1404-1420.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ. (2565). *แผนพัฒนารัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2566 – 2572*. เรียกใช้เมื่อ 3 สิงหาคม 2568 จาก https://www.sepo.go.th/content/67.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)*. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-thirteenth-plan-2023-2027/.

Osborne D. & Gaebler T. A. (1992). *Reinventing Government: How The Entrepreneurial Spirit Is Transforming the Public Sector – Hardcover*. Addison-Wesley.

Gasper D. (2004). *The Ethics of Development: Property, Rights and Capabilities in a Global Era*. Edinburgh University Press.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective help giving practices and family-centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-being.* Free Press.

การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง*

THE DEVELOPMENT OF PUBLIC POLICY FOR PARTICIPATORY HEALTH PROMOTING IN LOWER SOUTHERN REGION OF THAILAND

ณกัญญา วัฒนกุล[1] และ กันตภณ หนูทองแก้ว[2]

Nakanya Wattanakul[1] and Kantaphon Nuthongkaew[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[1-2]Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: Boovy2535@gmail.com

วันที่รับบทความ : 27 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 7 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 9 มีนาคม 2569

Received 27 February 2026; Revised 7 March 2026; Accepted 9 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพทั่วไปการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง 2) วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และ 3) องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง การวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มกับผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข องค์กรปกครองท้องถิ่น ข้าราชการการเมือง ผู้นำชุมชน และประชาชน รวม 35 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปนัย

Citation:

* ณกัญญา วัฒนกุล และ กันตภณ หนูทองแก้ว. (2569). การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 209-228.

Nakanya Wattanakul and Kantaphon Nuthongkaew. (2026). The Development Of Public Policy For Participatory Health Promoting In Lower Southern Region Of Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 209-228.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปของการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคใต้ตอนล่าง พบว่า มีทิศทางเชิงบวกแต่ยังจำกัดด้วยความเข้าใจ การมีส่วนร่วม และการสื่อสาร โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางและคนรุ่นใหม่ อีกทั้งเชื่อมโยงกับปัญหาสังคม จึงเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายที่ต้องสอดคล้องกับบริบทชุมชนเพื่อสร้างสุขภาวะที่ยั่งยืน

2. แนวคิดและทฤษฎี พบว่า มีจุดแข็งจากทุนสังคมและศาสนา แต่จำกัดด้วยทรัพยากรและการมีส่วนร่วม แม้มีโอกาสจาก อสม. เทคโนโลยี และการสนับสนุนภายนอก ก็ยังเผชิญความท้าทายจากสังคมสูงวัย ความเหลื่อมล้ำ และความไม่มั่นคง

3. องค์ความรู้ของการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคใต้ตอนล่าง พบว่า ควรตั้งอยู่บนฐานทุนทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนา โครงสร้างกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม เสริมพลังเครือข่าย และอสม. เนื้อหานโยบายเชิงรุก ลดเหลื่อมล้ำ บริหารทรัพยากรโปร่งใส พร้อมระบบข้อมูลและ e-Health ผลลัพธ์คือสุขภาวะที่ดีขึ้น ชุมชนเข้มแข็ง ความยั่งยืนผ่านธรรมนูญสุขภาพและการสืบทอดสู่คนรุ่นใหม่

คำสำคัญ: การพัฒนานโยบายสาธารณะ, ภาคใต้ตอนล่าง, ส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วม

Abstract

This study aimed to 1) Analyze the general conditions of public policy development for participatory health promotion in the lower southern region of Thailand. 2) Examine concepts and theories related to the development of public policy for participatory health promotion. 3) Generate knowledge regarding the development of public policy for participatory health promotion in the lower southern region of Thailand. The study employed a qualitative research approach. In-depth interviews and focus group discussions were conducted with purposively selected participants, including public health practitioners, local administrative organizations, local political officials, community leaders, and local residents within Health Region 12, totaling 35 participants. Data were analyzed using inductive content analysis.

The findings revealed that:

1. The development of participatory health promotion policy in Thailand's Lower Southern Region shows positive progress but remains limited by gaps in understanding, participation, and communication—especially among vulnerable groups and youth. Linked to broader social issues, it presents both opportunities and challenges that must align with community contexts to achieve sustainable well-being.

2. The concepts and theories indicate strengths rooted in social and religious capital, yet they are constrained by limited resources and participation. Although opportunities arise from village health volunteers, technology, and external support, significant challenges remain, including an aging society, inequality, and instability.

3. The knowledge on developing public policy for participatory health promotion in Thailand's Lower Southern Region suggests that policy should be grounded in social, cultural, and religious capital, with decentralized structures empowering local authorities and encouraging active public participation. It should strengthen community networks and village health volunteers, adopt proactive and inequality-reducing measures, ensure transparent resource management, and integrate robust information systems and e-Health. The expected outcomes include improved well-being, stronger communities, and sustainable development through health charters and intergenerational continuity.

Keywords: Public Policy Development, Lower Southern Region, Participatory Health Promotion

บทนำ

องค์การอนามัยโลก (WHO) เคยชี้ให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำด้านสุขภาพระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงความแตกต่างภายในประเทศเดียวกัน ทั้งใน

ด้านการเข้าถึงบริการสุขภาพ ปัญหาโรคติดต่อ สภาพที่อยู่อาศัย การศึกษา และอัตราการตายของทารกที่ยังคงสูงอยู่ สมัชชาโลกจึงได้กำหนดเป้าหมาย “สุขภาพดีถ้วนหน้าในปีพุทธศักราช 2543” (Health for All by the Year 2000) เพื่อให้ประชาชนทั่วโลกตระหนักและดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และสังคม โดยไม่เจ็บป่วยด้วยโรคที่สามารถป้องกันได้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536) สำหรับประเทศไทยได้ปรับใช้แนวทาง “การสาธารณสุขมูลฐาน” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ภายหลังการประชุมสาธารณสุขนานาชาติที่กรุงอัลมา-อาตา ประเทศรัสเซีย เมื่อปี พ.ศ. 2521 โดยเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของตนเอง ขณะที่รัฐทำหน้าที่สนับสนุนด้านข้อมูล วิชาการ และการฝึกอบรมเพื่อสร้างการพึ่งพาตนเอง ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการกำหนดตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานเพื่อบรรลุเป้าหมายสุขภาพดีถ้วนหน้า และในปี พ.ศ. 2547 กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดยุทธศาสตร์ “เมืองไทยสุขภาพแข็งแรง” เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและปรับพฤติกรรมสุขภาพให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (กรมอนามัย, 2550)

นโยบายสาธารณะถือเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งประชาชน พรรคการเมือง รัฐสภา ระบบราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม กระบวนการนโยบายสาธารณะของไทยในอดีตยังขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง นักวิชาการหลายท่านจึงเสนอแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบาย การตรวจสอบ และการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (สุรศักดิ์ บุญเทียน และศิริธร ไชยอร, 2553; ธันยวัฒน์ รัตนสัค, 2546) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ. 2559–2579) ที่ว่า “ประชาชนสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุข ระบบสุขภาพยั่งยืน” ซึ่งได้กำหนดทิศทางการปฏิรูปประเทศไทยด้านสาธารณสุข โดยเน้นการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคเป็นเลิศ (Prevention & Promotion Excellence) ครอบคลุมการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกกลุ่มวัย การป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ ความปลอดภัยด้านอาหาร และการจัดการสิ่งแวดล้อม

ในเขตสุขภาพที่ 12 ซึ่งครอบคลุมจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ ตรัง พัทลุง สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ประชาชนกำลังเผชิญกับปัญหาสุขภาพที่ซับซ้อนมากขึ้น ทั้งจากการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ พฤติกรรมสุขภาพที่เปลี่ยนไป และผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้คุณภาพชีวิตและสุขภาพประชาชนทุกกลุ่มวัยต้องเผชิญกับความเสื่อมถอยทั้งด้านกาย ใจ และสังคม จึงจำเป็นต้องสร้างความตระหนักในพันธะ

รับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน ด้วยการเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึง ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคการศึกษา สังคม สวัสดิการ และเศรษฐกิจ ตลอดจนผู้ประกอบการ เพื่อมุ่งให้ประชาชนมีสุขภาวะที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

จากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา “การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง” โดยมุ่งเน้นการใช้ “ทุนทางสังคม” ที่มีคุณค่าและยังคงอยู่ในชุมชนให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคนและเป็นพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสุขภาพให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน จึงต้องอาศัยแนวคิดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม สามารถปฏิบัติได้จริง และองค์ความรู้ที่หลากหลาย ควบคู่ไปกับกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง เพื่อให้คุณภาพชีวิตที่ดีและเกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง

2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง

3. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง

การทบทวนวรรณกรรม

1. บริบทพื้นที่ของภาคใต้ตอนล่าง

เขตสุขภาพที่ 12 ซึ่งตั้งอยู่ในภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ 7 จังหวัด ได้แก่ ตรัง พัทลุง สตูล สงขลา ปัตตานี นราธิวาส และยะลา พื้นที่นี้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นคาบสมุทร มีทะเลขนาบทั้งสองด้าน โดยฝั่งตะวันออกติดอ่าวไทยและฝั่งตะวันตกติดทะเลอันดามัน อีกทั้งยังมีพรมแดนทางใต้เชื่อมต่อกับประเทศมาเลเซีย ทำให้ภูมิภาคนี้มีความสำคัญทั้งทางเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์ ภูมิอากาศของพื้นที่เป็นแบบร้อนชื้นแถบมรสุม มีฝนตกชุกสลับกับฤดูแล้งสั้น ๆ ส่งผลให้เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น

ยางพาราและปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกหลักของประเทศ นอกจากนี้ภาคใต้ตอนล่างยังมีความโดดเด่นด้านสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และประเพณี เช่น การใช้ภาษายาวีเป็นภาษาพื้นเมือง ประเพณีถือศีลอดในเดือนรอมฎอนของชาวไทยมุสลิม ประเพณีถือศีลกินเจของคนไทยเชื้อสายจีน และประเพณีชักพระของชาวไทยพุทธ ด้วยความหลากหลายทั้งทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เขตสุขภาพที่ 12 จึงเป็นพื้นที่ที่มีความจำเพาะและแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ การพัฒนาระบบบริการสุขภาพในพื้นที่นี้จึงต้องคำนึงถึงบริบทเฉพาะ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ (สำนักงานเขตสุขภาพที่ 12, 2568)

สรุปได้ว่า เขตสุขภาพที่ 12 ในภาคใต้ตอนล่างมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นพื้นที่คาบสมุทรที่มีทะเลขนาบทั้งสองด้านและติดกับประเทศมาเลเซีย ทำให้มีบทบาท ทั้งด้านการค้าและความมั่นคง อีกทั้งยังเป็นแหล่งผลิตพืชเศรษฐกิจหลักของประเทศ เช่น ยางพาราและปาล์มน้ำมัน ขณะเดียวกันพื้นที่นี้มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา และศาสนา ส่งผลให้การพัฒนาระบบสุขภาพจำเป็นต้องออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลาย

2. หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

สะท้อนให้เห็นว่านโยบายมิใช่เพียงการตัดสินใจของรัฐบาลเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งการกำหนด การเลือกว่าจะดำเนินการหรือไม่ดำเนินการ การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผล โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณะและสร้างผลประโยชน์ร่วมแก่สังคม นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะในมิติที่แตกต่างกัน เช่น การจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าแก่สังคม การมองนโยบายเป็นกิจกรรมของรัฐบาลที่สะท้อนบทบาทต่อประชาชน การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาสังคม หรือการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ ซึ่งทั้งหมดชี้ให้เห็นว่านโยบายสาธารณะเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการจัดการปัญหาและสร้างความมั่นคง

ในทัศนะของนักวิชาการไทย เช่น ศุภชัย ยาวะประภาษ (2545), เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ (2550), วรเดช จันทรศร (2551), ธันยวัฒน์ รัตนสัค (2551) และธเนศวร เจริญเมือง (2547) ต่างเห็นพ้องว่านโยบายสาธารณะคือแนวทางปฏิบัติที่รัฐบาลตั้งใจดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณะ โดยมีลักษณะเป็นการกระทำหรือการไม่กระทำที่มีผลกระทบต่อสังคม และต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย ดังนั้น นโยบายสาธารณะจึง

เป็นผลลัพธ์ของการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาลกับสังคม โดยมีภาคประชาชน องค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชนเข้ามามีบทบาท เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม

สรุปได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะชี้ให้เห็นว่านโยบายมิใช่เพียงการตัดสินใจของรัฐบาล แต่เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนด การเลือกว่าจะดำเนินการหรือไม่ดำเนินการ การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผล โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณะและสร้างผลประโยชน์ร่วมแก่สังคม นักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศต่างเน้นว่า นโยบายสาธารณะ คือกิจกรรมหรือแนวทางที่รัฐบาลเลือกทำหรือไม่ทำ ซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง และต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสังคมในทุกระดับ ดังนั้น นโยบายสาธารณะจึงเป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน และเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นคงและการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้นโยบายมีคุณภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับความต้องการจริงของสังคม นักวิชาการ เช่น สุรศักดิ์ บุญเทียน และศิริธร อรไชย (2553) และ สถาพร เริงธรรม (2560) ชี้ว่าการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการตัดสินใจ แต่ยังรวมถึงการรับรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูล การสร้างฉันทามติ และการได้รับผลประโยชน์ร่วมอย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วมช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความชอบธรรม และเพิ่มความรับผิดชอบของรัฐ อีกทั้งยังทำให้การพัฒนามีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ โดยประชาชนมีบทบาทตั้งแต่การคิด วางแผน ดำเนินงาน ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมและช่วยประหยัดต้นทุนในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงรัฐกับประชาชน ทำให้นโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะด้านสุขภาพ สะท้อนความต้องการจริงของสังคม และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะถือเป็นหัวใจสำคัญ เพราะช่วยให้การตัดสินใจมีคุณภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับความต้องการจริงของสังคม การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทตั้งแต่การคิด วางแผน ดำเนินงาน ไปจนถึงการประเมินผล ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม ลดความขัดแย้ง และสร้างความชอบธรรมต่อการดำเนินงานของรัฐ อีกทั้งยังช่วยประหยัดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไข

ปัญหาที่ซับซ้อน ส่งผลให้การพัฒนานโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะด้านสุขภาพ มีความยั่งยืนและตอบสนองต่อสังคมได้

4. นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพสู่ทุกนโยบายห่วงใยสุขภาพ

แนวคิด นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ (Healthy Public Policy) เริ่มจาก กฎบัตรออตตาวา ปี 2529 ที่ผลักดัน “การสาธารณสุขแนวใหม่” โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ (อำพล จินดาวัฒนะ, 2554) องค์การอนามัยโลกชี้ว่า ปัจจัยสังคมกำหนดสุขภาพ (SDH) เช่น เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และสิ่งแวดล้อมล้วนมีผลต่อสุขภาวะและความเป็นธรรมทางสุขภาพ (อำพล จินดาวัฒนะ และคณะ, 2559) รายงาน Closing the gap in a generation ปี 2551 ย้ำว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจหากไม่กระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมจะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำ

ต่อมา คำประกาศริโอ ปี 2554 และ The Helsinki Statement ปี 2556 ได้ต่อยอดเป็นแนวคิด Health in All Policies (HiAP) ที่มุ่งให้สุขภาพเป็นเป้าหมายร่วมในทุกนโยบาย พร้อมกรอบปฏิบัติ HiAP ปี 2557 และเครือข่าย GNHiAP ปี 2560 เพื่อสนับสนุน SDGs ประเทศไทยเองใช้กลไก สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ตาม พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ 2550 ในการขับเคลื่อนนโยบายแบบมีส่วนร่วม (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2555)

สรุปได้ว่า การพัฒนาจากนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพสู่ทุกนโยบายห่วงใยสุขภาพ คือ การเปลี่ยนผ่านจากการมุ่งเน้นสุขภาพในบางนโยบาย ไปสู่การบูรณาการสุขภาพใน ทุกนโยบายของรัฐและสังคม โดยเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม สร้างความรับผิดชอบร่วม และทำให้สุขภาพเป็นเป้าหมายร่วมของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

5. ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พุทธศักราช 2550 ถือเป็นกฎหมายแม่บทที่เกิดขึ้นจากกระแสการปฏิรูประบบสุขภาพทั่วโลกตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2533 โดยประเทศไทยได้พัฒนากระบวนการปฏิรูปที่เน้นการบูรณาการพลังทางวิชาการ สังคม และการเมือง เพื่อสร้างระบบสุขภาพที่มุ่งเน้นการป้องกันโรคและการสร้างเสริมสุขภาพมากกว่าการรักษา (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2555) กฎหมายฉบับนี้ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงสำคัญต่อแนวคิดเรื่องสุขภาพ โดยขยายความหมายให้ครอบคลุมทั้งมิติทางกาย จิต ปัญญา และสังคมเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม ถือเป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการมองสุขภาพแบบชีวการแพทย์ไปสู่สุขภาพเชิงสังคมที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560)

นอกจากการเปลี่ยนแปลงเชิงแนวคิดแล้ว พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติยังได้กำหนดให้คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ โดยธรรมนูญฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2559 ได้ขยายสาระสำคัญเป็น 14 หมวด ครอบคลุมทั้งสิทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพ การสร้างเสริมสุขภาพการป้องกันโรค การบริการสาธารณสุข และการอภิบาลระบบสุขภาพ อีกทั้งยังมีการจัดทำธรรมนูญสุขภาพพื้นที่ที่สะท้อนการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560) อีกหนึ่งกลไกสำคัญที่พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติได้บัญญัติไว้คือ การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Health Impact Assessment: HIA) ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิร้องขอและเข้าร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบจากนโยบายหรือโครงการที่อาจส่งผลต่อสุขภาพ การมีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของสังคม แต่ยังสนับสนุนให้เกิดการตัดสินใจเชิงนโยบายที่เป็นผลดีต่อสุขภาพของประชาชนโดยรวม (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2561)

สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายที่เปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านสุขภาพไปสู่มิติองค์รวม เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และสร้างกลไกสำคัญ เช่น ธรรมนูญสุขภาพและ HIA เพื่อให้ระบบสุขภาพของประเทศมีความยั่งยืนและเป็นธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นและข้าราชการการเมืองท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชนและภาคประชาชน จำนวน 25 คน เพื่อศึกษาการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง

1.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นและข้าราชการการเมืองท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชนและภาคประชาชน จำนวน 10 คน เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง

2. ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนด ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

2.1 ประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นและข้าราชการการเมืองท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชนและภาคประชาชน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากบทบาทและความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นการวิจัย ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม

1) กลุ่มผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข ได้แก่ นายแพทย์สาธารณสุข นายแพทย์ พยาบาล นักวิชาการสาธารณสุข เจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือหน่วยงานด้านการสาธารสุขในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง

2) กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นและข้าราชการการเมืองท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์กรปกครองส่วนท่องถิ่น หรือผู้แทนที่มีบทบาทในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพในพื้นที่

3) กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำเครือข่ายสุขภาพ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

4) ประชาชนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านสุขภาพในชุมชน

ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม

1) กลุ่มผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข ได้แก่ นายแพทย์สาธารณสุข นายแพทย์ พยาบาล นักวิชาการสาธารณสุข เจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือหน่วยงานด้านการสาธารสุขในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง

2) กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นและข้าราชการการเมืองท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์กรปกครองส่วนท่องถิ่น หรือผู้แทนที่มีบทบาทในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพในพื้นที่

3) กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำเครือข่ายสุขภาพ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

4) ประชาชนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านสุขภาพในชุมชน

3. วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นการศึกษาการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมุมมองที่หลากหลาย การเลือกใช้วิธี การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงในด้านที่เกี่ยวข้อง จำนวน 35 คน แบ่งออก 2 กลุ่ม คือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 คน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นและข้าราชการการเมืองท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชนและภาคประชาชน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 10 คน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นและข้าราชการการเมืองท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชนและภาคประชาชน

4. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือในการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง (In–depth informal interview) ผ่านการตรวจสอบโดยที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ ที่เป็นบุคคลกลุ่มเป้าหมายสามารถแสดงความคิดได้อย่างอิสระ ในประเด็นของคำถามที่สัมภาษณ์มีลักษณะคำถามกว้าง ๆ และมีความยืดหยุ่นสูง แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง

การสร้างเครื่องมือการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

2. ร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เพื่อให้เป็นต้นแบบการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่

3. นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย

4. นำผลการตรวจสอบมาคำนวณหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือนิยาม (IOC: Item Objective Congruence Index) เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกตามวัตถุประสงค์ที่มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 ซึ่งแสดงว่าจุดประสงค์นั้นวัดได้ครอบคลุมเนื้อหา หรือข้อสอบนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และถ้าข้อใดได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 0.50 ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไข เพราะว่ามีความสอดคล้องกันต่ำ และปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจัดทำแบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

5. จัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้ในการวิจัย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น 4 ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการวิจัย ศึกษางานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงทำการออกแบบเครื่องมือการวิจัยในรูปแบบแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) โดยร่างข้อคำถามที่สอดคล้องกับประเด็นการศึกษา และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พร้อมทั้งคำนวณค่าความสอดคล้อง (IOC) เพื่อปรับปรุงและจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 คน ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นและข้าราชการการเมืองท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชนและภาคประชาชน เพื่อศึกษาการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง นอกจากนี้ยังจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นและข้าราชการการเมืองท้องถิ่น กลุ่มผู้นำ

ชุมชนและภาคประชาชน จำนวน 10 รูป/คน เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง

ระยะที่ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สะท้อนถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ประกอบด้วยเอกสารที่เกี่ยวข้อง แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยให้บุคคลที่มีความรู้ในเรื่องที่ทำการวิจัยตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง พร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลทั้งในส่วนข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้วเพื่อให้ผลการวิจัยมีความเป็นเชิงประจักษ์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง การวิเคราะห์เนื้อหามุ่งเน้นการสรุปตามสาระสำคัญที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Inductive) ซึ่งเป็นการเรียบเรียง จำแนกข้อมูลอย่างเป็นระบบ และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่รวบรวมได้ เพื่อยืนยันกรอบแนวคิดในการวิจัยว่าด้วยการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่างเป็นฐานคิดสำคัญ

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งเน้นกระบวนการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง สรุปได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคใต้ตอนล่าง พบว่า โดยภาพรวมมีทิศทางเชิงบวกและสะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะจากการบูรณาการทุนทางสังคมเข้ากับบริบทพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่ ความรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อระบบนโยบายยังไม่ทั่วถึง การมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชนเป็นหลัก และการสื่อสารข้อมูลสุขภาพยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางและคนรุ่นใหม่ ทำให้นโยบายบางส่วนยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้

จริง นอกจากนี้ การพัฒนานโยบายสุขภาพยังเชื่อมโยงกับปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อสุขภาวะ เช่น ยาเสพติด ความยากจน การพนัน และการว่างงาน ซึ่งกระทบทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิต และคุณภาพชีวิตของประชาชน จึงทำให้การพัฒนานโยบายสุขภาพในพื้นที่นี้เป็นทั้งโอกาสและความท้าทายที่ต้องดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับบริบทชุมชนและสังคม เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้จริงและเกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนต่อสุขภาวะโดยรวม

2. แนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคใต้ตอนล่าง พบว่า พื้นที่นี้มีจุดแข็ง จากทุนทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนาที่เข้มแข็ง โดยผู้นำศาสนาและชุมชนทำหน้าที่เชื่อมโยงประชาชนกับภาครัฐและเครือข่ายท้องถิ่น ทำให้นโยบายมีความต่อเนื่องและยั่งยืน แต่ก็มีจุดอ่อน จากข้อจำกัดด้านทรัพยากร งบประมาณ และบุคลากร รวมถึงการประสานงานที่ไม่เป็นเอกภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่ทั่วถึง ในขณะเดียวกันยังมีโอกาส จากการใช้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นพลังในการสร้างความร่วมมือ การยกระดับบทบาทของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และเครือข่ายภาคประชาชน การบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและนโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ตลอดจนการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรภายนอก อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทาย จากการเข้าสู่สังคมสูงวัย ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี ข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้ง และสถานการณ์ความไม่มั่นคงทางสังคมและการเมือง ดังนั้น การพัฒนานโยบายสุขภาพในภาคใต้ตอนล่างควรตั้งอยู่บนฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ขยายบทบาทผู้นำศาสนาและเครือข่ายภาคประชาชน เสริมด้วยเทคโนโลยีและกลไกเชิงโครงสร้าง หากสามารถบูรณาการทุกภาคส่วนได้อย่างเหมาะสม จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่มั่นคงและยั่งยืนต่อสุขภาวะของประชาชนในระยะยาว

3. องค์ความรู้ของการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคใต้ตอนล่าง นโยบายสุขภาพในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างมีความโดดเด่นจากการใช้ทุนทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนาเป็นฐานสำคัญ ประกอบด้วย 6 ด้านสำคัญดังนี้ 1) ด้านโครงสร้างการบริหารจัดการถูกออกแบบให้กระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น ผ่านกลไกสภาสันติสุขธรรมนูญสุขภาพ และคณะกรรมการสุขภาพตำบล ซึ่งเชื่อมโยงกับผู้นำศาสนาและองค์กรชุมชน ทำให้เกิดความโปร่งใส ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน 2) ด้านกระบวนการในการพัฒนามีการบูรณาการพลังทางปัญญา สังคม และการเมือง เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา วางแผน ดำเนินงาน ไปจนถึงการประเมินผล โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และบริบทพื้นที่เป็นฐาน พร้อมสร้างพื้นที่กลางเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน 3)

ด้านประชาชนและภาคีเครือข่าย มีการเสริมพลังประชาชน ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษา โดยเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริง 4) ด้านเนื้อหาและนโยบายมุ่งเน้นเชิงรุกและเชิงป้องกัน สอดคล้องกับปัญหาสุขภาพจริง เน้นความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น 5) ด้านการบริหารจัดการและทรัพยากร มีระบบที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยบูรณาการทรัพยากรจากหลายภาคส่วน ทั้งงบประมาณ บุคลากร และองค์ความรู้ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและสอดคล้องกับพื้นที่ พร้อมพัฒนาระบบข้อมูลสุขภาพและ e-Health เพื่อสนับสนุนการทำงาน ด้านผลลัพธ์และความยั่งยืน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนถึงสุขภาวะที่ดีขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำและพฤติกรรมเสี่ยง เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และสร้างความยั่งยืนผ่านธรรมนูญสุขภาพหรือกติกาชุมชน รวมถึงการสืบทอดบทบาทสู่คนรุ่นใหม่

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาคใต้ตอนล่าง” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพทั่วไปของการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคใต้ตอนล่าง พบว่า แม้ภาพรวมจะมีทิศทางเชิงบวก โดยอาศัยทุนทางสังคมและบริบทพหุวัฒนธรรมเป็นฐานสำคัญ แต่ยังมีข้อจำกัดที่ต้องแก้ไข ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่ยังไม่ทั่วถึง การมีส่วนร่วมที่พึ่งพาผู้นำชุมชนเป็นหลัก และการสื่อสารสุขภาพที่ไม่ครอบคลุมกลุ่มเปราะบางและคนรุ่นใหม่ อีกทั้งยังมีปัญหาสังคม เช่น ยาเสพติด ความยากจน การพนัน และการว่างงาน ที่เชื่อมโยงกับสุขภาวะและคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง “การนำนโยบายโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปปฏิบัติในพื้นที่ภาคใต้” ที่ศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้ โดยพบว่าปัจจัยความสำเร็จคือการมีผู้นำการเปลี่ยนแปลง กระบวนการมีส่วนร่วม และเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนานโยบายสุขภาพในภาคใต้ตอนล่างก็ต้องอาศัยกลไกเหล่านี้เช่นกัน เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของธงชัย สิงอุดม (2563) ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นตามหลักอปริหานิยธรรม” เสนอหลักอปริหานิยธรรม 7

ประการเป็นกรอบการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเน้นการประชุมบ่อย การมีกติการ่วมกัน และการเคารพผู้นำและประเพณี ซึ่งช่วยสร้างความสมดุลระหว่างนโยบายใหม่กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น อันเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนานโยบายสุขภาพในพื้นที่พหุวัฒนธรรมเช่นภาคใต้ตอนล่าง สรุปโดยภาพรวมได้ว่า การพัฒนานโยบายสุขภาพในภาคใต้ตอนล่างจึงเป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย หากสามารถบูรณาการทุนทางสังคมและวัฒนธรรมเข้ากับการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยอาศัยกรอบจริยธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นฐาน จะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงนโยบายได้จริง และนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนต่อสุขภาวะโดยรวมของพื้นที่

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคใต้ตอนล่าง พบว่า พื้นที่นี้มีจุดแข็งจากทุนทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนาที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะบทบาทของผู้นำศาสนาและชุมชนที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงประชาชนกับภาครัฐและเครือข่ายท้องถิ่น ทำให้นโยบายมีความต่อเนื่องและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร งบประมาณ บุคลากร และการประสานงานที่ไม่เป็นเอกภาพ รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่ทั่วถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิทักษ์ เห็มบาสัตย์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุสู่การเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์” ที่เสนอแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุโดยเน้นการเสริมสร้างสุขภาวะทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ รวมถึงการใช้ฐานชุมชนเป็นพลังสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนานโยบายสุขภาพในภาคใต้ตอนล่างก็ต้องอาศัยทุนทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นฐานเช่นเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พินิจ ฟ้าอำนวยผล (2568) ได้ศึกษาเรื่อง “การติดตามสถานการณ์ด้านระบบข้อมูลสุขภาพ และการออกแบบการจัดการระบบข้อมูลสุขภาพที่เหมาะสม ภายใต้การถ่ายโอนภารกิจโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด” ที่เน้นความสำคัญของระบบข้อมูลสุขภาพและการกำหนดมาตรฐานบริการเพื่อความยั่งยืนของระบบสุขภาพ ซึ่งเชื่อมโยงกับข้อเสนอในภาคใต้ตอนล่างที่ต้องบูรณาการเทคโนโลยีและกลไกเชิงโครงสร้างเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการได้จริง สรุปโดยภาพรวมได้ว่า การพัฒนานโยบายสุขภาพในภาคใต้ตอนล่างจึงเป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย หากสามารถบูรณาการทุนทางสังคมและวัฒนธรรมเข้ากับการสร้างเครือข่ายภาคประชาชน การใช้เทคโนโลยี และการจัดการเชิงโครงสร้าง จะช่วยให้

ประชาชนเข้าถึงนโยบายได้จริง และนำไปสู่ผลลัพธ์ที่มั่นคงและยั่งยืนต่อสุขภาวะโดยรวมของพื้นที่

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 องค์ความรู้ของการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในภาคใต้ตอนล่าง พบว่า มีนโยบายสุขภาพในพื้นที่นี้มีความโดดเด่นจากการใช้ทุนทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนาเป็นฐานสำคัญ โดยมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การเสริมพลังภาคีเครือข่ายและประชาชน เนื้อหานโยบายที่มุ่งเชิงรุกและลดความเหลื่อมล้ำ การจัดการทรัพยากรที่โปร่งใส และผลลัพธ์ที่สะท้อนถึงสุขภาวะที่ดีขึ้นและความยั่งยืนของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nicolaas P. Pronk, et al. (2025) ศึกษาการสร้างวัฒนธรรมสุขภาพในสถานที่ทำงาน พบว่า การสร้างระบบที่สนับสนุนพฤติกรรมสุขภาพที่ดีต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและการจัดการเชิงโครงสร้าง ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนานโยบายสุขภาพในภาคใต้ตอนล่างที่เน้นการบูรณาการภาคีเครือข่ายและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Roberta Waite และ Deena A. Nardi (2024) ศึกษาการส่งเสริมความยุติธรรมด้านสุขภาพในศูนย์สุขภาพชุมชน โดยเน้นการเข้าถึงบริการที่เท่าเทียมและตอบสนองต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในภาคใต้ตอนล่างที่เคารพความหลากหลายและใช้ทุนทางสังคมเป็นฐานในการสร้างสุขภาวะ สรุปโดยภาพรวมได้ว่า การพัฒนานโยบายสุขภาพในภาคใต้ตอนล่างจึงเป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย หากสามารถบูรณาการทุนทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนาเข้ากับการสร้างเครือข่ายภาคประชาชน การใช้เทคโนโลยี และการจัดการเชิงโครงสร้าง จะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงนโยบายได้จริง และนำไปสู่ผลลัพธ์ที่มั่นคงและยั่งยืนต่อสุขภาวะโดยรวม ทั้งยังสอดคล้องกับแนวโน้มสากลที่เน้นการมีส่วนร่วม ความเท่าเทียม และความยั่งยืนเป็นหลัก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคใต้ตอนล่างมีทิศทางเชิงบวกและสะท้อนเอกลักษณ์จากทุนทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนาที่เข้มแข็ง โดยผู้นำศาสนาและชุมชนทำหน้าที่เชื่อมโยงประชาชนกับภาครัฐ ทำให้นโยบายมีความต่อเนื่องและยั่งยืน อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดด้านความรู้ ความเข้าใจของประชาชน การพึ่งพาผู้นำชุมชนเป็นหลักการสื่อสารที่ไม่ครอบคลุมทุกกลุ่ม รวมถึงข้อจำกัดด้าน

ทรัพยากร งบประมาณ บุคลากร และความไม่มั่นคงทางสังคมและการเมือง ขณะเดียวกันยังมีโอกาสจากการใช้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม การเสริมบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุข การบูรณาการเทคโนโลยี และนโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ซึ่งหากสามารถบูรณาการทุกภาคส่วนได้อย่างเหมาะสม จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่มั่นคงและยั่งยืนต่อสุขภาวะของประชาชนในระยะยาว **1) ข้อเสนอแนะในการวิจัย** 1.1) เสริมสร้างการเรียนรู้และการสื่อสารสุขภาพที่ครอบคลุมทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางและคนรุ่นใหม่ เพื่อให้การมีส่วนร่วมเป็นจริงและทั่วถึง 1.2) พัฒนากลไกการบูรณาการทรัพยากรและเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบข้อมูลสุขภาพและ e-Health เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการดำเนินงาน 1.3) ขยายบทบาทผู้นำศาสนาและเครือข่ายภาคประชาชน ควบคู่กับการสร้างพื้นที่กลางเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน **2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1) ควรศึกษาเรื่อง “การเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของกลุ่มเปราะบางและคนรุ่นใหม่” ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม เพื่อพัฒนากลไกการสื่อสารและการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงนโยบายสุขภาพ 2.2) ควรศึกษาเรื่อง “การบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและ e-Health” โดยเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการจัดการข้อมูลระหว่างพื้นที่ที่มีการใช้เทคโนโลยีเข้มแข็งกับพื้นที่ที่ยังขาดแคลน เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาระบบข้อมูลสุขภาพที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น และลดความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี 2.3) ควรศึกษาเรื่อง “บทบาทผู้นำศาสนาและชุมชนในการเชื่อมโยงนโยบายสุขภาพ” ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อศึกษากระบวนการที่ผู้นำศาสนาและชุมชนมีบทบาทในการสร้างความไว้วางใจและการยอมรับนโยบาย เสริมสร้างบทบาทของผู้นำท้องถิ่นให้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสุขภาพที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและศาสนา

เอกสารอ้างอิง

กรมอนามัย. (2550). *รายงานประจำปี กรมอนามัย*. กรุงเทพฯ: กรมอนามัย.

ธงชัย สิงอุดม. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นตามหลักอปริหานิยธรรม. *วารสาร มจร. เลย ปริทัศน์*, 1(2), 81–96.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2547). *รัฐศาสตร์ที่ยังมีลมหายใจ แนวคิดประชาธิปไตย การเมืองไทย และแผ่นดินแม่.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิราบ.

ธันยวัฒน์ รัตนสัค. (2546). *นโยบายสาธารณะ*. เชียงใหม่: คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.

พินิจ ฟ้าอำนวยผล. (2568). การติดตามสถานการณ์ด้านระบบข้อมูลสุขภาพ และการออกแบบการจัดการระบบข้อมูลสุขภาพที่เหมาะสม ภายใต้การถ่ายโอนภารกิจโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด. *วารสารสาธารณสุขไทย*, 1(1), 1–20.

พรพิทักษ์ เห็มบาสัตย์. (2564). แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุสู่การเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 5(2), 167–184.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2536). *การสาธารณสุข*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2550). *นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: บริษัท บพิธการพิมพ์ จำกัด.

สถาพร เริงธรรม. (2560). *นโยบายสาธารณะของประชาชน (People Public Policy)*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.

สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์, ฐิติมา โห้ล้ายอง, เนตรชนก สูนาสวน และ จิราภรณ์ ชนัญชนะ. (2566). การนำนโยบายโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปปฏิบัติในพื้นที่ภาคใต้. *วารสารการจัดการภาครัฐและเอกชน*, 5(2), 29–43.

สำนักงานเขตสุขภาพที่ 12. (2568). *ข้อมูลเขตสุขภาพที่ 12*. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2569 จาก https://drive.google.com/file/ d/1x_lAU_GLVXlQy01fl7CMs0-2W1aM3Dyr/view

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2555). *พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2560). *ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อีแอนด์ไอ ครีเอทพลัส.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2560). *หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ ฉบับที่ 2.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์สุภา จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2561). *รายงานสานพลัง 9: รายงานประจำปี 2559*. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.

สุรศักดิ์ บุญเทียน และ ศิริธร อรไชย. (2553). *การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่: หลักคิดเพื่อการประยุกต์ใช้.* นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.

ศุภชัย ยาวะประภาษ และ ปิยากร หวังมหาพร. (2552). *นโยบายสาธารณะไทย: กำเนิด พัฒนาการและสถานภาพของศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุดทอง.

อำพล จินดาวัฒนะ. (2554). *ระบบการสร้างเสริมสุขภาพของประเทศไทย. ใน การสาธารณสุขไทย 2551–2553*. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

อำพล จินดาวัฒนะ, สมยศ ศรีจารนัย, อรพรรณ ศรีสุขวัฒนา และ พิชญาภัสสร์ วรรณศิริกุล. (2559). ทีมบรรณาธิการ. กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพของไทย. ใน *การสาธารณสุขไทย 2554–2558*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

Nicolaas P. Pronk, et al. (2025). Creating a culture of health in the workplace: Structural approaches and participatory engagement. *Journal of Occupational and Environmental Medicine,* 67(1), 33–45.

Roberta Waite and Deena A. Nardi. (2024). Advancing health equity in community health centers: Addressing cultural diversity and access to care. *Journal of Community Health Nursing,* 41(4), 1111–1125.

TEACHERS' DIGITAL COMPETENCE MODEL FOR HIGHER VOCATIONAL COLLEGES IN SHAANXI PROVINCE*

Chenliang Zhang[1] and Thada Siththada[2]

[1-2]Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s65584951034@ssru.ac.th

Received 12 February 2026; Revised 21 February 2026; Accepted 23 February 2026

Abstract

This research article aims to: 1) assess the level of teachers' digital competence in higher vocational colleges in Shaanxi Province; 2) validate the measurement structure of teachers' digital competence through confirmatory factor analysis; and 3) conduct a convergent mixed-methods research study collecting data from teachers in higher vocational colleges and expert or administrator informants, and analyse the data using descriptive statistics, correlation analysis, and higher-order confirmatory factor analysis complemented by inductive thematic coding to synthesise a context-tailored teachers' digital competence model for vocational institutions. The research results found that: 1) teachers' digital competence in Shaanxi's higher vocational colleges is generally at a comparatively high level across the competence domains, indicating a solid foundation for ongoing digital transformation and instructional improvement; 2) the confirmatory factor analysis supports a coherent higher-order, multidimensional structure, providing evidence that the proposed domains reliably represent an integrated construct

Citation:

* Chenliang Zhang and Thada Siththada. (2026). Teachers' Digital Competence Model For Higher Vocational Colleges In Shaanxi Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 229-246.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

of teachers' digital competence; and 3) integrating quantitative patterns with qualitative insights yields an eight-domain teachers' digital competence model for Shaanxi's higher vocational context, comprising School Support, Professional Development, Teacher Motivation, Digital Ethics and Security, Communication and Collaboration, Information Literacy, Digital Pedagogical Integration, and Digital Assessment and Feedback, which offers an actionable framework for institutional evaluation, targeted professional development, and policy design.
Keywords: Teachers' Digital Competence, Teachers' Digital Competence Model, Higher Vocational Colleges

Introduction

Digital competence has evolved beyond technical skills to a composite capability encompass knowledge, practices, and dispositions for purposefully leveraging technology for learning, assessment, collaboration, and ethical participation in digital environments. Within higher education, especially in practice-oriented vocational programs, TDC is pivotal to curriculum modernisation, data-informed pedagogy, and students' work-readiness in digitally transformed industries. In higher vocational colleges, teachers must design simulation-rich experiences, manage digital safety and integrity, and utilise analytics to personalise learning while aligning with industry standards and rapidly evolving technologies.

Shaanxi Province, a hub for high-end manufacturing and defense-related industries, hosts a diverse ecosystem of higher vocational colleges engaged in digital transformation to varying degrees. Heterogeneity in institutional support, professional development (PD), infrastructure, and teacher motivation necessitates a context-sensitive measurement and development framework for the TDC.

Objectives

The objectives of this study are as follows:

(1) To examine the level of teachers' digital competence in higher vocational colleges in Shaanxi Province. The study assessed overall and domain-level competence profiles using teachers' survey responses.

(2) To validate the measurement structure of teachers' digital competence in higher vocational colleges in Shaanxi Province through confirmatory factor analysis. The study tested a higher-order factor structure and evaluated model fit and standardized factor loadings.

(3) To propose a teachers' digital competence model for higher vocational colleges in Shaanxi Province. The model was developed by integrating quantitative findings with themes derived from expert and administrator interviews.

Significance of the Study

This study empirically establishes a validated, context-sensitive instrument for vocational education. Practically, the results guide PD design, resource allocation and institutional policy. Theoretically, this study refines multidimensional TDC frameworks for the Chinese vocational context and provides evidence for a second-order structure that integrates eight coherent domains.

Literature Review

1. Conceptualising Digital Competence

Over the last decade, TDC has evolved from a tool-centric ICT skills focus to a multidimensional, context-embedded construct that integrates digital pedagogy, assessment and analytics, communication and collaboration, information literacy, and digital ethics and security. Recent syntheses emphasise

the importance of purposeful and ethical technology use to enhance learning, foster inclusion, and safeguard privacy and data integrity, while also highlighting the need for instruments with robust psychometrics and contextual validity (e.g. DigCompEdu-based measures and their derivatives). Contemporary reviews and validation studies highlight that effective conceptualisations must link competence domains to authentic classroom practices and professional decision-making rather than generic tool proficiency. This includes the explicit treatment of assessment for learning, analytics-supported feedback, and digital responsibility as core threads rather than peripheral add-ons (Basilotta-Gómez-Pablos et al., 2022). In parallel, updated applications of educator competency frameworks emphasise local adaptation to curricular goals, infrastructure conditions, and institutional development pathways, warning against one-size-fits-all models transplanted without attention to context (Wu & Yang, 2024).

Frameworks in Educational Contexts. DigCompEdu remains a widely used reference for defining and assessing TDC in higher education, with recent work providing new evidence of its dimensional structure, measurement invariance, and practical diagnostic value for professional development planning. Studies have validated shortened or adapted instruments, reported good factorial fits, and recommended tighter alignment between measured domains and institutional improvement cycles, such as mentoring, micro-credentials, and curriculum redesign (Cabero-Almenara et al., 2021; Tzafilkou et al., 2023). This stream of research positions educator competence not as an isolated trait but as a set of teachable, improvable capabilities that should be embedded in programmatic PD and evaluation systems.

Vocational education considerations. In TVET and higher vocational contexts, conceptual models must foreground practice orientation, enterprise linkage, and safety-critical environments. Recent scholarship advocates for whole-institution approaches that integrate leadership, infrastructure, teacher development, and learner engagement, aligning with industry standards and

utilising real equipment or simulations. Reviews and empirical studies in VET also highlight gaps: generic higher-education instruments may under-represent production-like tasks, e-assessment in practical settings, and domain-specific digital ethics and security, reinforcing the need for adapted constructs and sector-specific indicators (Zhong & Juwaheer, 2024).

2. Teachers' Digital Competence in Higher Education

Recent evidence portrays TDC in higher education as multidimensional and unevenly distributed across various domains, including pedagogical integration, assessment analytics, collaboration, and digital responsibility. Large-scale reviews since 2020 have reported that university teachers typically feel confident with general technologies but display a weaker capacity for data-informed assessment, learning analytics, and advanced pedagogical uses—areas most closely tied to learning gains and educational quality (Basilotta-Gómez-Pablos et al., 2022). These reviews emphasise that valid measures should extend beyond tool familiarity to encompass ethical practices, feedback processes, and collaborative professional engagement.

A fast-growing stream validates and adapts DigCompEdu for university contexts, showing an acceptable internal structure, diagnostic utility, and suitability for planning professional development. Multi-country and regional studies identify distinct strengths and gaps across domains such as "Digital Resources", "Teaching and Learning, Assessment", and "Professional Engagement", and recommend using the results to steer mentoring, micro-credentials, and curriculum redesign rather than treating TDC as a static trait (Dias-Trindade et al., 2020). Empirical analyses confirm that demographic and institutional factors shape competence, implying the need for context-aware measurement and developmental pathways (Cabero-Almenara et al., 2023).

Beyond Europe and Latin America, recent university studies have emphasised that reliable TDC assessment requires robust psychometrics and

cross-context validity. Systematic reviews of higher-education instruments have pointed to the proliferation of measures since 2013, yet they call for stronger validation, clearer alignment with practice, and the incorporation of domains such as ethics, security, and data analytics (López-Nuñez et al., 2024). Collectively, this literature converges on two design implications: pairing measurement with developmental scaffolds (mentoring, lesson study, programmatic PD) and ensuring institutional coupling so that assessment findings feed into quality assurance and teacher evaluation(Fernández-Morante et al., 2023).

For the vocational segment of higher education, studies caution that general university instruments may underrepresent practice-intensive tasks, simulation environments, and safety-critical ethics. VET-focused research emphasises the importance of enterprise linkage, equipment-specific upskilling, and trustworthy data practices as integral to teachers' competence, thereby reinforcing the need for sector-specific constructs and indicators (Dias-Trindade et al., 2023).

3. Digital Transformation in Chinese Higher Education

China's digital-education agenda has accelerated through the National Education Digitalisation Strategy Action, large-scale platforms, and recurring World Digital Education Conference initiatives that promote system-level modernisation and teacher upskilling. Policy briefings emphasise a whole-of-system approach: upgrading national platforms, deepening application scenarios, and strengthening governance and standards for digital teaching and learning. These initiatives frame digital competence as a lever for curriculum reform, resource sharing, and data-informed quality assurance in higher education.

A pivotal step was the release of the Teachers' Digital Literacy industry standard in late 2022, which articulates nationally aligned domains and implementation guidance to enhance teachers' capacity for technology-

enhanced teaching. Recent empirical work in Chinese universities uses this standard to design and validate instruments, underscoring its practical uptake and signalling a shift from ad hoc training to standards-based development (Feng & Sumettikoon, 2024). The diffusion of the standard aims to address uneven institutional capacity by coupling competence expectations with PD ecosystems and platform support.

Simultaneously, national announcements increasingly position AI and smart-education systems as strategic drivers, with policy communications in 2025 highlighting the integration of AI into teaching, curriculum, and teacher capability building within a broader “strong-education nation” plan. For higher vocational colleges, this intensifies expectations that teachers will harness data analytics, simulations, and digital safety practices aligned with enterprise standards while participating in cross-institutional resource hubs and demonstration zones. These developments heighten the need for diagnostic, context-sensitive TDC models that can translate national mandates into institutional action and targeted professional development, particularly in provinces with strong manufacturing ecosystems, such as Shaanxi.

Taken together, China’s policy trajectory and the international measurement literature converge on a common design logic: credible evaluation of teachers’ digital competence must be paired with system supports—standards, platforms, PD finance, and governance—so that evidence can be operationalised in institutional improvement cycles and vocationally relevant practices.

Methodology

1. Research Design

A convergent mixed-methods design was employed. Quantitative and qualitative data were collected in parallel and integrated during interpretation

to enhance their validity and contextualisation. The quantitative strand validated the TDC measurement model, while the qualitative strand illuminated the mechanisms and contextual factors that influence TDC.

2. Quantitative Methods

Instrument. A structured questionnaire operationalised eight domains: School Support (SS), Professional Development (PD), Teacher Motivation (TM), Digital Ethics and Security (DES), Communication and Collaboration (CC), Information Literacy (IL), Digital Pedagogical Integration (DPI), and Digital Assessment and Feedback (DAF). The items were rated on a five-point Likert scale.

Sampling and participants. The survey targeted full-time teachers from 40 higher vocational colleges in Shaanxi Province. A total of 640 questionnaires were distributed, and 603 valid questionnaires were retained after screening (response rate of 94.22%). The participants represented a diverse range of disciplines, ranks, and experience levels in the study.

Procedures and ethics. Participation was voluntary and anonymous, with informed consent. The data were used solely for research purposes and reported in aggregate.

3. Qualitative Methods

Interviews. Nine semi-structured interviews were conducted with experts and administrators responsible for teacher training, educational technology and digital transformation. The protocol probed institutional supports, PD mechanisms, ethics and security practices, assessment and feedback, collaboration, and barriers/enablers of digital integration.

Data collection. With permission, the interviews were recorded and transcribed, and identifying information was removed.

4. Data Analysis

Quantitative analysis. Descriptive statistics (M and SD) were used to summarise the TDC levels. Interdomain correlation matrices were used to

examine these associations. Confirmatory factor analysis (CFA) was employed to assess dimensionality, including a second-order measurement model that represented the overall TDC. Following common practice, reliability and validity were assessed using Cronbach's **α**, composite reliability (CR), average variance extracted (AVE), Fornell–Larcker criteria, maximum shared variance (MSV), average shared variance (ASV), and the HTMT.

Qualitative analysis. An inductive coding approach identified themes concerning institutional enablers, PD mechanisms, ethics and security, assessment and feedback, and a collaborative culture.

Integration. Quantitative and qualitative findings were merged through narrative weaving and joint displays, informing a context-tailored TDC development model.

Results

1. Quantitative Findings

Descriptive statistics. On a five-point scale, the mean scores ranged from 3.46 to 3.65, with SD = 0.997–1.14, indicating generally positive evaluations and adequate dispersion for discrimination.

Correlations. All eight domains were positively correlated. The strongest associations were DES–DAF (r = .454) and PD–DAF (r = .447), suggesting that robust ethical security practices and high-quality PD co-occur with stronger digital assessment and feedback practices.

CFA (measurement model). As shown in Figure 4.1, the sampling adequacy was excellent. The second-order CFA yielded a good fit: CMIN = 534.831; df = 456; CMIN/df = 1.173; GFI = .948; AGFI = .940; TLI = .985; CFI = .986; RMR = .031; RMSEA = .017, meeting or surpassing conventional thresholds (e.g. Hu & Bentler, 1999; Kline, 2016; Hair et al., 2019). Standardised loadings were significant and in the expected direction, supporting the eight-

domain second-order structure.

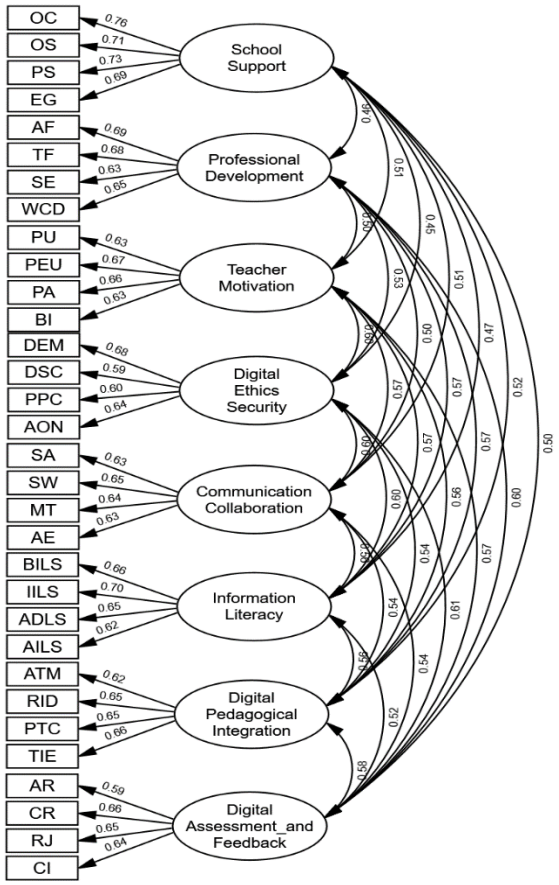

Figure 1 Multiple-Variable Confirmatory Factor Analysis Results

2. Qualitative Insights

Five themes emerged:

Institutional Enablers. Dedicated budgets, platform access, and protected collaboration time increase the adoption and quality of digital practices.

PD Mechanisms. Tiered, hands-on, and course-embedded PD linked to authentic redesign tasks drive sustained improvement.

Ethics & Security. Clear policies, training, and supervision regarding data privacy, cybersecurity, and academic integrity are essential for enterprise-linked

projects.

Assessment & Feedback. Analytics-informed feedback loops and e-assessment practices are promising but require scaffolding, templates and technical support.

Collaboration Culture. Peer observation, lesson studies, and cross-disciplinary design teams accelerate the diffusion of effective digital practices.

Contextual factors. Differences in infrastructure, leadership, and enterprise partnerships shape the pace and depth of integration among colleges.

3. Integrated Teachers' Digital Competence Model

The interview data indicate that the cultivation of teachers' digital competence in higher vocational colleges is shaped by eight interrelated factors. School Support (SS)—through culture, organisation, policy, and infrastructure—creates clear expectations and stable conditions for digital teaching to move from "optional" to "routine." Professional Development (PD) provides job-embedded pathways (from foundational to advanced) that convert strategies into practical skills and deliverables. Teacher Motivation (TM), anchored in perceived usefulness, ease of use, positive participation attitudes, and strong behavioural intention, sustains engagement and diffusion. Robust Digital Ethics and Security (DES) practices (academic integrity, role-based access, privacy protection, and online norms) ensure the lawful, safe, and trustworthy use of technology. Open Communication and Collaboration (CC), characterised by a sharing attitude, willingness, trust, and active participation, turn scattered innovations into a collective capacity. A progressive Information Literacy (IL) ladder equips teachers to search, evaluate, integrate, and create information, including the responsible use of AI. Effective Digital Pedagogical Integration (DPI) aligns methods, designs, and classroom management to ensure that technology supports learning outcomes. Finally, credible Digital Assessment and Feedback

(DAF)with clear rubrics, calibration, authentic tasks, and multimodal evidence closes the loop for continuous improvement. Together, these dimensions form a coherent chain in which institutional conditions and peer networks enable learning opportunities that, through motivation and competence, translate into high-quality, ethical, and assessable digital teaching.

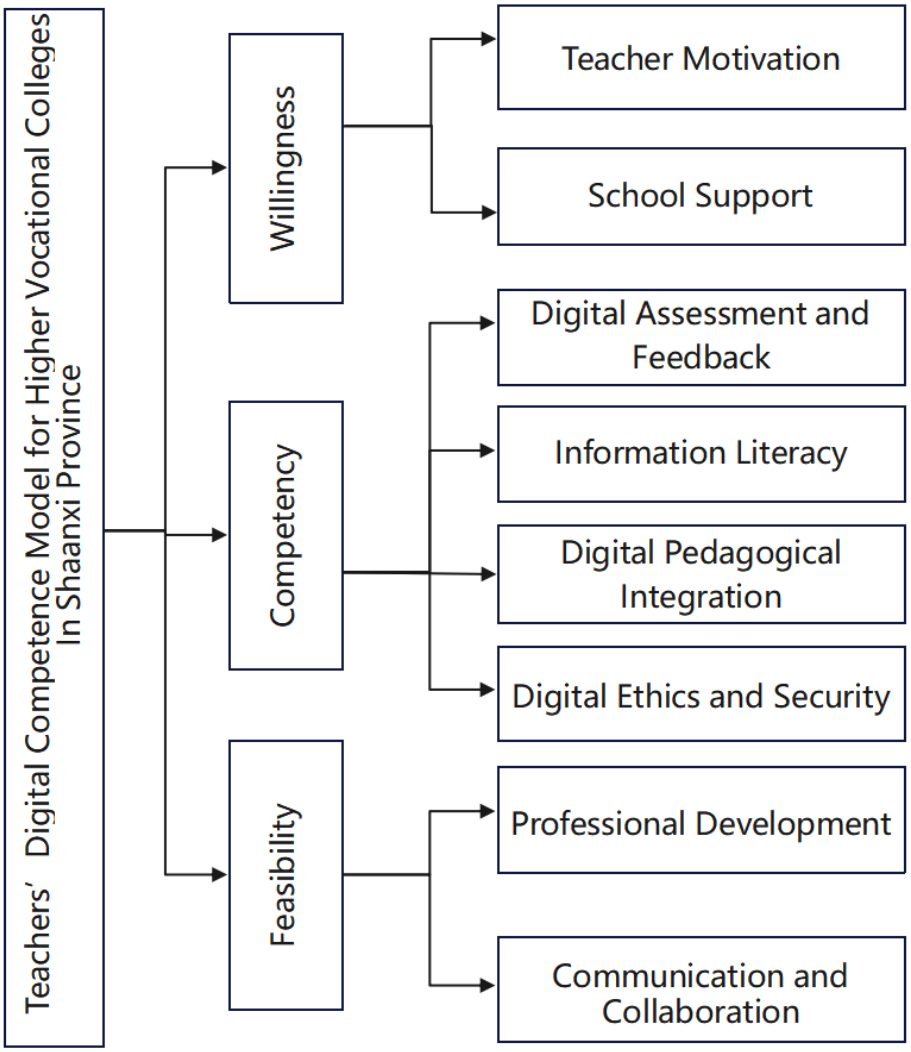

Figure 2 Teachers' Digital Competence model for higher vocational colleges in Shaanxi province

Discussion

1. Interpreting the reported level of teachers' digital competence

The study first examined the overall profile of teachers' digital competence in Shaanxi's higher vocational colleges. The findings suggest a generally favorable competence level across the measured domains, indicating that many institutions have progressed beyond initial technology adoption toward more routine use in teaching-related tasks. This pattern is plausibly linked to China's accelerated education digitalization agenda, the expanding availability of digital platforms and resources, and the increasing normalization of blended and data-supported instructional routines. In the vocational sector, additional momentum may come from industry digitalisation and practice-oriented training requirements, which encourage teachers to engage with simulation tools, digital resources, and competency-based assessment practices that are aligned with workplace demands.

Simultaneously, the favourable overall profile should be interpreted with caution. Self-reported indicators may reflect perceived readiness rather than consistently enacted competence in classroom practice, particularly for complex domains such as analytics-informed assessment and instructional redesign. The interview evidence reinforces that institutional variance in infrastructure, leadership attention, and school–enterprise collaboration can create heterogeneous competence profiles beneath a relatively positive aggregate pattern. Taken together, these findings underscore the importance of treating competence as an organizationally enabled capability that emerges from sustained support, time allocation, and structured professional learning rather than as an isolated personal attribute. For institutional practice, the descriptive profile can serve as a baseline for identifying domain-specific strengths and weaknesses and for monitoring change over time, but it should be complemented by practice-based evidence, such as lesson artefacts,

observation protocols, and assessment outputs, to confirm classroom enactment.

2. Meaning of the validated measurement structure

The second focus of this study was to establish whether teachers' digital competence can be represented as an integrated yet multidimensional construct. Confirmatory factor analysis supported a coherent higher-order structure comprising eight domains, providing evidence that these domains collectively reflect a unified competence while retaining distinct diagnostic value. This result aligns with contemporary competence frameworks that conceptualize digital competence as a constellation of coordinated professional capabilities rather than a single technical skill set. It also reflects the practical reality of teaching: effective digital pedagogy depends not only on tool use but also on information literacy, ethical and secure handling of data, collaborative professional engagement, and the capacity to design assessment and feedback processes that meaningfully inform learning.

From an applied perspective, the higher-order representation offers two advantages for higher vocational colleges. First, it enables benchmarking through an overall competence indicator while still allowing domain-level analysis that can guide targeted professional development planning. Second, it supports more systematic quality assurance by aligning training modules, evaluation criteria, and resource allocation with clearly defined competence domains. Importantly, CFA-based evidence strengthens measurement validity and conceptual clarity; however, it does not imply causal relationships among domains. This implies that institutions can responsibly use the validated structure for evaluation and planning, while future research can build on this foundation to examine development trajectories, subgroup comparability, and the robustness of the structure across contexts.

3. Implications of the context-tailored competence model

By integrating quantitative patterns with qualitative insights, the study proposed an eight-domain teachers' digital competence model tailored to the vocational education context of Shaanxi. The model incorporates institutional enablers, individual drivers, and practice-facing competencies in a configuration that reflects the operational realities of higher vocational colleges. School support and professional development appear as foundational enabling conditions that shape teachers' opportunities to learn and experiment; teacher motivation functions as a sustaining force that influences persistence and iterative improvement; and digital ethics and security serve as a governance backbone that safeguards data practices and maintains trust in digitally mediated teaching and assessment. Communication and collaboration, information literacy, digital pedagogical integration, and digital assessment and feedback represent practice-oriented competencies directly tied to classroom enactment and the vocational emphasis on competency-based learning and evidence-driven feedback.

This configuration is particularly meaningful in simulation-rich and enterprise-linked instructional environments, where digital tools often involve sensitive data, platform-based tracking and high-stakes assessment. The prominence of ethics and security in the model indicates that responsible governance is not peripheral but central to sustainable digital transformation. Likewise, positioning digital assessment and feedback as a core domain is consistent with the vocational need to document competence growth, provide timely formative feedback, and align assessment with workplace standards. For institutional implementation, the model can serve as a roadmap for designing domain-specific professional learning pathways, establishing evaluation indicators, and prioritising resource allocation. Its context-tailored nature also suggests a clear boundary condition: while the model is grounded in Shaanxi's

vocational ecosystem, further work is needed to test its transferability across provinces, institution types, and levels of industrial development.

4. Overall contribution and boundary conditions

Overall, the findings provide a systematic evidence chain from competence profiling to measurement validation and model articulation, offering both a psychometrically supported structure and a practice-oriented framework for development. However, the conclusions should be interpreted within the constraints of the study. The cross-sectional design limits developmental inference, reliance on self-reports may introduce bias, and the regional scope constrains generalisability of the findings. Future studies should triangulate survey evidence with classroom observations, artefact analyses, and learning analytics to examine the stability and comparability of the measurement structure across groups and contexts. Within these boundaries, the present study offers a credible basis for institutional evaluation and targeted capacity building, contributing to the implementation of digital transformation in higher vocational education.

Recommendations

Although this study achieved its aims, several limitations suggest clear next steps. The cross-sectional, self-report design limits causal inference and may introduce response bias; the Shaanxi-based sample constrains generalisability; and we did not include classroom observations or artefact analyses. Future research should expand to multi-region and international samples, employ longitudinal designs to track competence development, and adopt mixed-evidence approaches that triangulate surveys with observations, instructional artefacts, and learning analytics. Studies should also test the measurement invariance across teacher subgroups and institutional types to ensure robust comparisons. Finally, linking teacher digital competence to

student learning, employability indicators, and enterprise performance will build a value case for scalable, high-impact models of professional development and institutional quality management in higher vocational education.

References

Basilotta-Gómez-Pablos, V., Matarranz, M., Casado-Aranda, L.-A., & Otto, A. (2022). Teachers' digital competencies in higher education: A systematic literature review. *International Journal of Educational Technology in Higher Education,* 19(1), 8. https://doi.org/10.1186/s41239-021-00312-8

Cabero-Almenara, J., Gutiérrez-Castillo, J. J., Palacios-Rodríguez, A., & Barroso-Osuna, J. (2021). Comparative european DigCompEdu framework (JRC) and common framework for teaching digital competence (INTEF) through expert judgment. *Texto Livre*, 14(1), e25740. https://doi.org/10.35699/1983-3652.2021.25740

Cabero-Almenara, J., Gutiérrez-Castillo, J.-J., Barroso-Osuna, J., & Rodríguez-Palacios, A. (2023). Digital teaching competence according to the DigCompEdu framework. Comparative study in different latin american universities. *Journal of New Approaches in Educational Research,* 12(2), 276–291. https://doi.org/10.7821/naer.2023.7.1452

Dias-Trindade, S., Moreira, J. A., & Ferreira, A. G. (2020). Assessment of university teachers on their digital competences. *Qwerty,* 15(1), 50–69. https://doi.org/10.30557/QW000025

Dias-Trindade, S., Moreira, J. A., Huertas, J. G. G., Pintado, P. G., & Miguel, A. M. (2023). Teachers' digital competences in higher education in Portugal and Spain. *Contemporary Educational Technology,* 15(4), ep463. https://doi.org/10.30935/cedtech/13604

Feng, L., & Sumettikoon, P. (2024). An empirical analysis of EFL teachers' digital literacy in chinese higher education institutions. *International Journal of Educational Technology in Higher Education,* 21(1), 42. https://doi.org/10.1186/s41239-024-00474-1

Fernández-Morante, C., López, B. C., Casal-Otero, L., & León, F. M. (2023). Teachers' digital competence. The case of the university system of galicia. *Journal of New Approaches in Educational Research,* 12(1), 62–76. https://doi.org/10.7821/naer.2023.1.1139

López-Nuñez, J.-A., Alonso-García, S., Berral-Ortiz, B., & Victoria-Maldonado, J.-J. (2024). A Systematic Review of Digital Competence Evaluation in Higher Education. *Education Sciences,* 14(11), 1181. https://doi.org/10.3390/educsci14111181

Tzafilkou, K., Perifanou, M., & Economides, A. A. (2023). Assessing teachers' digital competence in primary and secondary education: Applying a new instrument to integrate pedagogical and professional elements for digital education. *Education and Information Technologies,* 1–24. https://doi.org/10.1007/s10639-023-11848-9

Wu, W., & Yang, W. (2024). Methodology for digital transformation in TVET. Digital Transformation in Global TVET: Methodology and Practices. *UNESCO Chair on Digitalization in TVET,* 19–47.

Zhong, Z., & Juwaheer, S. (2024). Digital competence development in TVET with a competency-based whole-institution approach. *Vocation, Technology & Education,* 1(2). https://doi.org/10.54844/vte.2024.0591

DEVELOPMENT OF A HUMAN RESOURCE INFORMATION AND SERVICES SYSTEM FOR TEACHERS AT NANNING UNIVERSITY*

Zeng Guiling[1], Nuttamon Punchatree[2] and Pong Horadal[3]

[1-3]Graduate School, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: nuttamon.pu@bsru.ac.th

Received 11 February 2026; Revised 21 February 2026; Accepted 23 February 2026

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the state of the human resource information and services system for teachers, and 2) to propose the development guidelines of the human resource information and services system for teachers at Nanning University. This study employed a mixed-method descriptive research design. The sample group was 278 full-time teachers from all departments who used the human resource information and services system at Nanning University. The research instruments included a questionnaire and semi-structured interviews. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results were found that: 1) The current situation of the human resource information and services system for teachers in five aspects was at a high level.; and 2) the proposed development guidelines adopt a multi-dimensional approach, as follows: 2.1) the University should promote technology-supported recruitment through standardized procedures and clearer departmental coordination, while improving onboarding integration; 2.2) the University should establish a unified and

Citation:

* Zeng Guiling, Nuttamon Punchatree and Pong Horadal. (2026). Development Of A Human Resource Information And Services System For Teachers At Nanning University. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 247-260.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

authoritative faculty data platform based on a one-entry, shared-access mechanism to strengthen decision support; 2.3) the University should develop a structured training system and strengthen the linkage among training, performance evaluation, and career development; 2.4) the University should enhance performance evaluation by adopting data-driven and development-oriented mechanisms and improving personal performance records; and 2.5) the University should strengthen compensation management by improving transparency, accuracy, and governance to ensure reliable data utilization. This study contributes a systematic and practice-oriented framework for optimizing university human resource information and services systems, providing both theoretical reference and practical guidance for institutional human resource digital transformation.

Keywords: Development guidelines, Human resource information, Services system.

Introduction

In recent years, digital technologies have reshaped human resource management in higher education, and the Human Resource Information and Services System (HRIS) has become an important tool for improving organizational efficiency and governance. In 2018, China's Ministry of Education issued the Education Informatization 2.0 Action Plan, highlighting information technology in modernizing education management and supporting human resource reform in universities. As universities expand and administrative demands increase, digital systems are widely used to support recruitment, personnel information management, training, performance evaluation, and compensation. In this context, HRIS provides a more integrated and data-driven management approach. Prior studies indicate that HRIS supports both transactional functions, such as payroll and employee data management, and core human resource activities, including recruitment, training, and performance management. HRIS-based performance management enhances employee satisfaction and organizational commitment (Shahreki, 2019), while

standardized HRIS processes improve organizational performance (Hewage et al., 2020). Digital integration also enables timely personnel updates and closer alignment between training and performance requirements (Li, 2021).

Despite wider adoption, empirical evidence on integrated HRIS functioning in application-oriented universities in China-particularly in Guangxi Province-remains limited. Existing research largely focuses on technical design or general HR practices, with insufficient attention to coordination among recruitment, personnel information, training, performance evaluation, and compensation within a unified HRIS framework. This gap highlights the need for context-specific investigation and development guidelines.

As an application-oriented undergraduate institution in Guangxi, Nanning University has actively promoted campus informatization. However, HRIS use remains largely confined to basic information recording and partial process digitalization. Studies suggest that more integrated implementation can enhance efficiency, transparency, and fairness through standardized recruitment, centralized personnel data management, and stronger links between training and performance evaluation (Ngulugulu et al., 2023; Sharma et al., 2023). Therefore, this study examines the current status of HRIS at Nanning University and proposes systematic guidelines to support more integrated human resource management.

Objectives

1. To study the state of the human resource information and services system for teachers at Nanning University.

2. To propose the development guidelines of the human resource information and services system for teachers at Nanning University.

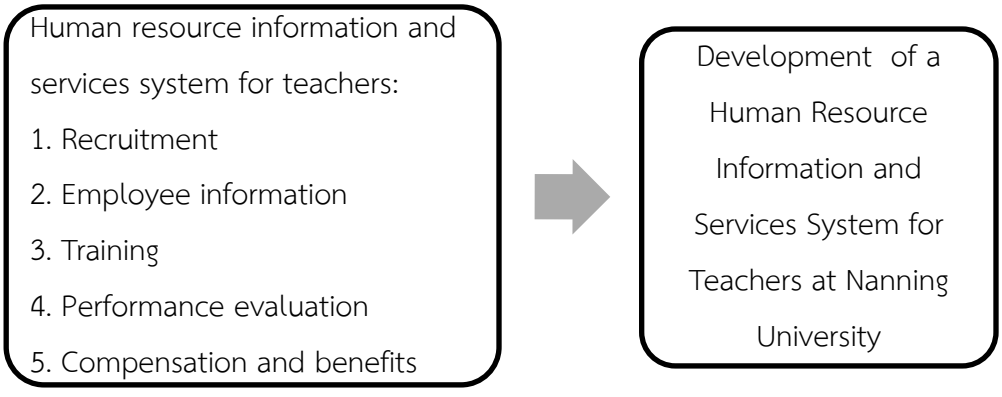
Literature Review

1. Theory of human resources information and services system: This study draws on three complementary perspectives: the Ability–Motivation–Opportunity (AMO) model, strategic human resource practices, and the Information Systems Success Model. The AMO model explains employee performance through the interaction of ability, motivation, and opportunity, indicating that effective human resource management requires coordinated recruitment, training, performance evaluation, and compensation (Kundu et al., 2018). It emphasizes internal alignment rather than isolated practices. From the strategic human resource perspective, employees are regarded as strategic assets whose value is strengthened through internally consistent and mutually reinforcing management practices (Mueller, 1996). This view is particularly relevant in higher education, where faculty development and institutional performance depend on system-level coordination. The Information Systems Success Model identifies information quality, system quality, and service quality as key determinants of system use, user satisfaction, and net organizational benefits (DeLone & McLean, 2003). Applied to HRIS, it links technical system features to managerial and organizational outcomes. Together, these perspectives provide an integrated lens for examining the managerial and technical dimensions of HRIS at Nanning University.

2. Concept of human resources information and services system :1) **Policy:** National education informatization policies play a key role in shaping human resource management in higher education. In China, the Education Informatization 2.0 Action Plan issued by the Ministry of Education in 2018 provides a framework for digital transformation in education governance (Ministry of Education, 2018). The policy promotes the use of information technology to improve efficiency, standardize procedures, and support evidence-based HR decision-making in universities. It further encourages systematic teacher management through centralized data governance, information sharing, and process standardization.

Studies indicate that HRIS developed under such policy conditions can enhance transparency, fairness, and procedural consistency, thereby supporting organizational efficiency and sustainable faculty development. Within this context, optimizing HRIS at Nanning University is both timely and practically significant. 2) **Definition:** The Human Resource Information and Services System (HRIS) is commonly defined as an integrated IT platform that supports HR management through centralized data processing and automated modules. Research shows that HRIS consolidates core HR activities within a unified digital environment, enabling data-driven decisions while reducing administrative errors (Ngulugulu et al., 2023; Saputri et al., 2024). Beyond routine transactions, HRIS increasingly supports transformational functions, particularly performance management and strategic workforce planning (Shahreki, 2019). In higher education, HRIS facilitates structured personnel management and systematic support for recruitment, performance evaluation, and HR planning. Evidence also shows that integrated HRIS modules promote more standardized, transparent, and efficient management practices (Sikira et al., 2024; Khrais et al., 2021; Chen et al., 2022).

In this study, HRIS refers to a digital platform supporting recruitment, personnel information management, training, performance evaluation, and compensation. Through integrated data governance and automated workflows, it enhances transparency, coordination, and operational efficiency. Within universities, HRIS functions not only as an administrative tool but also as enabling infrastructure

for teachers' professional development and long-term institutional performance. The research framework is as follows:

Methodology

The Population and sample Group: 1) The Population: The population consisted of 986 full-time teachers from all departments who used the human resource information and services system at Nanning University. 2)**The Sample Group**: The sample consisted of 278 full-time teachers selected from various departments at Nanning University. A simple random sampling without replacement technique was employed to ensure that each eligible teacher had an equal chance of selection and that no individual was selected more than once.

Research Instruments: This study adopted a mixed-methods approach, employing questionnaires and interviews as the main research. The answers you fill in are only for the purpose of overall statistical analysis, and will never be processed individually or published publicly. The information is confidential, not disclosed to anyone, and you do not need to fill in your personal name. Please feel free to answer the questions.

Questionnaires: The questionnaire consisted of two sections. The first section collected the respondents' demographic information, including gender, age, educational background, work experience, and professional discipline. The second section employed a five-point Likert scale (Likert, 1932) to assess the current status of the Human Resource Information and Services System (HRIS) at Nanning University. Based on the conceptual framework of this study, the scale covered five dimensions: 1) recruitment, 2) employee information, 3) training, 4) performance evaluation, and 5) compensation and benefits. To ensure the reliability and validity of the questionnaire, the index of objective congruence (IOC) of the questionnaire was examined by three experts, the IOC of

questionnaire was 0.67-1.00, and the overall Cronbach's alpha coefficient of the questionnaire was 0.95.

Interviews: The first part is the Introduction of background information. The second part includes a series of open-ended interviews. The interview aimed to collect the respondents' opinions on the development guidelines for Human Resource Information and Services System for teachers at Nanning University. A total of 5 experts were selected as interviewees and selected based on strict screening criteria as follows: 1) at least 10 years of work experience in the human resource information and services system in university, 2) received the certificate in the field of human resources management, 3) graduated with master's degree or above.

Data Collection

Questionnaires: The data collection for objective 1: To study the current situation of using the human resources information and services system at Nanning University. The instrument was distributed to 278 full-time teachers who used the system. Participants were given a 15-day period to complete and return the questionnaire. Upon receipt, all responses were checked for completeness, and 278 valid questionnaires were obtained, yielding a response rate of 100%. A simple random sampling without replacement technique was employed to ensure equal selection probability and avoid duplication.

Interviews: The data collection for Objective 2: To propose the development guidelines of the human resource information and services system for teachers at Nanning University. The interviews were conducted either face-to-face or online, depending on the availability of the participants, with each interview lasting approximately 30–45 minutes.

Data Analysis: The personal information of the respondents was analyzed using frequency and percentage. The current status of the Human Resource Information and Services System in five aspects was analyzed using

mean and standard deviation. To provide additional descriptive insight, the mean scores were further examined across major demographic categories to observe possible variation patterns among different groups of teachers. The interpretation of the mean scores followed the criteria of Rensis Likert (1932), in which 4.50–5.00 indicates the highest level, 3.50–4.49 indicates a high level, 2.50–3.49 indicates a moderate level, 1.50–2.49 indicates a low level, and 1.00–1.49 indicates the lowest level. The semi-structured interview data regarding the development guidelines of the Human Resource Information and Services System for teachers at Nanning University were analyzed using content analysis.

Results

Objective 1: To study the state of the human resource information and services system for teachers at Nanning University.

In this study, 278 questionnaires were distributed and 278 valid questionnaires were retrieved, with an effective rate of 100 percent, which met the requirements for data collection.

Table 1 Mean and standard deviation of the human resource information and services system for teachers in five aspects (n = 278)

	The human resource information and services system for teachers at Nanning University	$\overline{X}$	**S.D.**	**Level**	**Ranking**
1	Recruitment	3.79	0.85	high	5
2	Employee information	3.86	0.87	high	3
3	Training	3.83	0.86	high	4
4	Performance evaluation	3.91	0.85	high	1
5	Compensation and benefits	3.90	0.86	high	2
	Total	**3.86**	**0.86**	**high**	

According to Table 1, the current situation of using the human resource information and services system for teachers in five aspects was at a high level ($\overline{X}$ = 3.86, S.D. = 0.86). Considering the results from the highest to the lowest mean were as follows: the highest mean was performance evaluation ($\overline{X}$ = 3.91, S.D. = 0.85), followed by compensation and benefits ($\overline{X}$ = 3.90, S.D. = 0.86), and employee information ($\overline{X}$ = 3.86, S.D. =0.87), respectively; recruitment was the lowest mean ($\overline{X}$ = 3.79, S.D. =0.85).The relatively lower score for recruitment may indicate that, compared with other HRIS functions, the recruitment module still has room for improvement in terms of process integration, automation, and cross-departmental coordination. Interview findings also suggested that some departments experienced delays in information synchronization during recruitment procedures, which may have influenced user perceptions. One interviewee noted that “the recruitment process still involves manual coordination across departments, which sometimes affects efficiency.” This qualitative feedback is consistent with the quantitative findings.

Objective 2: To propose the development guidelines of the human resource information and services system for teachers at Nanning University.

Based on the questionnaire results and expert interviews, the development guidelines for improving the Human Resource Information and Services System at Nanning University are summarized as follows 1) The University should enhance recruitment through technology-driven automation, standardized workflows, and clearer departmental responsibilities, while strengthening onboarding coordination. 2) The University should establish a unified and authoritative faculty data platform based on a one-entry, universal access mechanism and strengthen its decision-support function. 3) The University should develop a structured and tiered training system and strengthen the linkage between training, performance evaluation, and career development. 4)The University should improve the performance evaluation system by adopting

data-driven and development-oriented mechanisms and enhancing personal performance tracking functions. 5)The University should strengthen compensation management by improving transparency, accuracy, and governance to ensure reliable and secure data use.

Discussion

The discussion is organized into two parts, as follows:

Objective 1: To study the state of the human resource information and services system for teachers at Nanning University.

The findings indicate that the overall status of the Human Resource Information and Services System (HRIS) across the five aspects was at a high level. Among the dimensions, performance evaluation obtained the highest mean score, followed by compensation and benefits and employee information, while recruitment showed the lowest mean. Although all aspects were rated highly, the relatively lower score for recruitment suggests that certain operational procedures may still require further refinement. The generally high level of HRIS application reflects the combined effects of policy-driven informatization, sustained technological investment, and the growing alignment between system functions and institutional management needs. From a theoretical perspective, the results provide contextual support for the AMO framework and the Information Systems Success Model, indicating that coordinated HRIS functions can contribute to more integrated and data-informed human resource management in higher education settings. These findings are consistent with Ngulugulu (2023), who reported effective HRIS utilization across major human resource functions. Similar conclusions were drawn by Saputri et al. (2024) and Sikira et al. (2024), who found that HRIS improves management efficiency through enhanced information integration. The results also align with Khrais et al. (2021) and Chen et al. (2022), both of whom emphasized the role of integrated HRIS

modules in supporting standardized and high-quality human resource management. However, the present study further highlights that even under generally favorable conditions, functional differences may still emerge across HRIS modules, particularly in recruitment processes.

Objective 2: To propose the development guidelines of the human resource information and services system for teachers at Nanning University.

The proposed development guidelines adopt a multi-dimensional improvement approach. Specifically, the University should enhance recruitment through technology-supported automation and clearer cross-departmental coordination; establish a unified and authoritative faculty data platform based on a one-entry, shared-access mechanism; develop a structured and tiered training system linked with performance evaluation and career development; strengthen the data-driven orientation of the performance evaluation system; and improve compensation management through greater transparency, accuracy, and governance. These recommendations are broadly consistent with prior studies emphasizing automation, data integration, and management efficiency in HRIS design (Saputri et al., 2024; Li, 2021; Ngulugulu et al., 2023). At the same time, the present study extends the literature by contextualizing these functional requirements within an application-oriented university setting in China, thereby providing more practice-oriented guidance for institutional HRIS optimization. Overall, the findings reinforce the view that an integrated HRIS can enhance coordination, transparency, and operational effectiveness across key human resource functions in higher education institutions.

Despite the contributions of this study, several limitations should be acknowledged. First, the research was conducted within a single institution, which may limit the generalizability of the findings to other universities or regional contexts. Second, the study relied primarily on self-reported questionnaire data, which may be subject to response bias or perceptual variation among

participants. Third, the cross-sectional design captured HRIS conditions at one point in time and did not examine longitudinal changes in system development or user perceptions. Future research may expand the sample scope, incorporate multi-source data, and adopt longitudinal designs to provide a more comprehensive understanding of HRIS effectiveness in higher education.

Recommendation

For other universities: Application-oriented and regional institutions can improve human resource management efficiency and fairness by adopting integrated Human Resource Information and Services Systems aligned with their institutional contexts. Emphasis should focus on functional integration, data standardization, and managerial coherence rather than technology alone. Universities are also encouraged to align HRIS development with national and regional digitalization initiatives and follow data governance and interoperability standards to support sustainable implementation.

For Nanning universities' leaders: The Human Resource Information and Services System should be positioned as a core governance tool at Nanning University. Strengthening integration across recruitment, personnel information, training, performance evaluation, and compensation—together with improved transparency and data reliability—is essential for evidence-based decision-making and faculty development. Leaders should advance digital governance by clarifying data responsibilities, strengthening cross-departmental coordination, and establishing continuous system evaluation so that HRIS evolves from an administrative platform into a strategic decision-support infrastructure.

For teachers: Effective implementation of the Human Resource Information and Services System requires teachers' active and regular use. Consistent engagement improves data accuracy, reduces administrative delays, and strengthens the link between individual career development and

institutional management. Targeted training and user guidance should be provided to support proper data entry, responsible system use, and participation in data-informed human resource management.t.

References

Chen, H., & Cui, X. (2022). Design and implementation of human resource management system based on B/S mode. *Procedia Computer Science,* 208, 442-449.

DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2003). The DeLone and McLean model of information systems success: a ten-year update. *Journal of management information systems,* 19(4), 9-30.

Hewage, H. A. S. S., Hettiarachchi, K. U., Jayarathna, K. M. J. B., Hasintha, K. P. C., & AN, S. (2020, December). *Smart human resource management system to maximize productivity.* In 2020 International Computer Symposium (ICS) (pp. 479-484). IEEE.

Kundu, S. C., & Gahlawat, N. (2018). Ability–motivation–opportunity enhancing human resource practices and firm performance: Evidence from India. *Journal of Management & Organization,* 24(5), 730-747.

Khrais, L. T., Shidwan, O. S., Alafandi, A., & Alsaeed, N. Y. (2021). Studying the Effects of Human Resource Information System on Corporate Performance. *Ilkogretim Online,* 20(3).

Li, H. (2021). *Optimization of the enterprise human resource management information system based on the internet of things.* Complexity, 2021(1), 5592850.

Mueller, F. (1996). Human resources as strategic assets: an evolutionary resource-based theory. *Journal of Management studies,* 33(6), 757-785

Ministry of Education of the People's Republic of China. (2018). Education Informatization 2.0 Action Plan. http://www.moe.gov.cn/srcsite/A16/s3342/201804/t20180425_334188.html

Ngulugulu, M. M., Rwela, E. G., & Mkwizu, N. Y. (2023). Adoption of human resource information systems on public sectors in Tanzania. *East African Journal of Information Technology,* 6(1), 66-76.

Shahreki, J. (2019). The Use and Effect of Human Resource Information Systems on Human Resource Management Productivity. *Journal of Soft Computing & Decision Support Systems,* 6(5).

Sharma, N., William, P., Kulshreshtha, K., Sharma, G., Haralayya, D. B., & Chauhan, Y. (2023). *Human resource management model with ICT architecture: solution of management & understanding of psychology of human resources and corporate social responsibility*. Available at SSRN 5000303.

Saputri, R., Khuzaini, K., & Shaddiq, S. (2024). *Analysis of the use of human resource information systems (HRIS) in improving human resource management efficiency*. Proceeding: Islamic University of Kalimantan.

Sikira, R., & Mishael, A. (2024). Effectiveness of HRIS personnel records management on performance of higher learning institutions: A case of Tengeru Institute of Community Development. *International Journal of Scientific Research and Management (IJSRM),* 12(03), 6045-6057.

THE IMPACT OF EARNINGS MANAGEMENT ON CAPITAL STRUCTURE DECISION-MAKING FROM THE PERSPECTIVE OF ACCOUNTING INFORMATION QUALITY: A CASE STUDY OF LONGI GREEN ENERGY TECHNOLOGY CO., LTD*

Liao Wuhong

Master of Business Administration, Siam University, Thailand

Corresponding Author's Email: 2583436320@qq.com

Received 29 January 2026; Revised 8 February 2026; Accepted 10 February 2026

Abstract

This study took LONGi Green Energy Technology Co., Ltd. as a case to explore how earnings management (including through accounting estimates, operating activities, income smoothing, and target-oriented approaches) affects capital structure decision-making via accounting information quality. Based on financial theories and empirical findings, an integrated analytical model was constructed and rigorously tested, analyzing the distinct impacts of four types of earnings management on capital structure decisions. Employing a quantitative approach with 400 questionnaires (82.0% valid response rate), the results revealed significant effects of all four types on the company's capital structure decisions. this study proposes strategic recommendations for LONGi Green Energy Technology Co., Ltd. and related enterprises from the perspective of enhancing accounting information quality to optimize capital structure decision-making:

Citation:

* Liao Wuhong. (2026). The Impact Of Earnings Management On Capital Structure Decision-Making From The Perspective Of Accounting Information Quality: A Case Study Of Longi Green Energy Technology Co., Ltd. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 261-279.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

(1) Strengthen the identification and monitoring mechanisms for earnings management; (2) Optimize the design of financial management and decision-making processes; (3) Enhance external information communication and transparency management.

Keywords: Two-Factor Theory, Taobao company, Employee job satisfaction, Influencing factors

Introduction

Financial decision-making, with capital structure decisions at its core, is vital for enterprise survival and development, relying heavily on high-quality accounting information. Earnings management, a common corporate practice where executives adjust earnings via accounting policies or operational activities, can impact accounting information quality. While moderate earnings management can smooth profits and enhance market image, excessive manipulation distorts information, misleading stakeholders and affecting capital structure decisions. Earnings management comes in various forms, including through accounting estimates, operating activities, income smoothing, and target-oriented adjustments, each with distinct impacts on accounting information and capital structure decisions (Graham et al., 2024).

This study focuses on LONGi Green Energy Technology Co., Ltd., a leading solar technology firm facing challenges in capital operations and financial decision-making amid fierce competition. By examining LONGi's earnings management behaviors, the research explores their influence on accounting information quality and capital structure decisions, aiming to uncover intrinsic connections and mechanisms. The findings offer theoretical support and practical guidance for LONGi to optimize financial decision-making, enhance corporate value, and provide insights for similar enterprises, enriching research on earnings management and capital structure decisions with significant theoretical and

practical implications (Tucker & Zarowin, 2020).

Objective

1) To explore the impact of earnings management through accounting estimates on LONGi's capital structure decision-making.

2) To explore the impact of earnings management through operating activities on LONGi's capital structure decision-making.

3) To explore the impact of income smoothing management on LONGi's capital structure decision-making.

4) To explore the impact of target-oriented earnings management on LONGi's capital structure decision-making.

Hypotheses

H1: Earnings management through accounting estimates has a significant positive impact on LONGi 's capital structure decision-making.

H2: Earnings management through operating activities has a significant positive impact on LONGi 's capital structure decision-making.

H3: Income smoothing management has a significant positive impact on LONGi 's capital structure decision-making.

H4: Target-oriented earnings management has a significant positive impact on LONGi's capital structure decision-making.

Literatures Review

Capital Structure Theory

Capital structure, the ratio of debt to equity capital in a company, has been extensively studied since 1958, leading to four mainstream theories: MM Theory, which evolved from asserting corporate value's independence from capital structure under strict assumptions to recognizing debt's tax shield

benefits; Trade-Off Theory, which balances these benefits against financial distress costs; Agency Cost Theory, which considers the costs and benefits of debt in mitigating agency conflicts; and Pecking Order Theory, which prioritizes internal financing, followed by debt, and finally equity due to information asymmetry. These theories, accounting for real-world conditions like transaction costs, agency costs, and taxes, underscore the practical significance of pursuing an optimal capital structure, providing a theoretical basis for policies like "deleveraging" and guiding the calculation of excessive debt indicators (Myers and Majluf, 2021).

Accounting Information Quality

The concept of accounting information quality has evolved from early emphasis on relevance and reliability by the Financial Accounting Standards Board to a broader, multidimensional construct incorporating comparability, verifiability, understandability, faithfulness, transparency, and adaptability to modern demands like big data and sustainability reporting, as highlighted by subsequent research and the International Accounting Standards Board; however, debates persist regarding measurable proxies, with ongoing scholarly discourse stressing the need for definitions that balance theoretical rigor with practical applicability across diverse economic contexts (Healy & Wahlen, 2019).

Earnings Management

Earnings management, defined by scholars as managerial discretion in financial reporting to mislead stakeholders or influence contractual outcomes, is viewed both opportunistically as deliberate manipulation for gain and neutrally as a tool for signaling private information or smoothing earnings volatility; while managerial discretion is central to its practice, ethical concerns persist over its impact on financial statement reliability and investor trust, prompting regulatory efforts, and highlighting a tension between its informational benefits and distortive risks, necessitating further research into contextual factors influencing its value-enhancing or deceptive nature (Cohen et al., 2018). Walker (2023)

suggested that certain forms of earnings management, such as income smoothing, may enhance the informativeness of earnings by reducing short-term volatility, thereby benefiting long-term investors.

Capital Structure Decision-Making

Capital structure decision-making, a core corporate finance topic, has evolved from Modigliani and Miller's irrelevance theorem under perfect markets to frameworks incorporating real-world frictions: the Trade-off Theory balances debt's tax benefits against financial distress costs, the Pecking Order Theory prioritizes internal financing over debt and equity due to information asymmetry, Agency Cost Theory examines conflicts between stakeholders influencing leverage, and Behavioral Finance introduces managerial biases and market timing, such as equity issuance during high stock prices, as factors causing deviations from optimal leverage, reflecting a complex interplay of rational and behavioral influences on firms' financing choices (Harris & Raviv, 2021).

Earnings Management through Accounting Estimates

Earnings management through accounting estimates involves managerial discretion within GAAP to influence reported earnings via subjective adjustments like bad debt provisions or depreciation methods, enabling firms to smooth results, meet targets, or avoid covenant violations; while motivated by contractual incentives and capital market pressures, its ethical and economic impacts are debated—some argue moderate smoothing enhances reporting quality, whereas excessive use erodes transparency and investor trust, prompting regulatory efforts like Sarbanes-Oxley to curb opportunistic behavior while balancing flexibility in financial reporting (Healy & Wahlen, 2019). Watts and Zimmerman (2020) argued that contractual incentives, such as executive compensation tied to earnings targets, drive managers to manipulate estimates opportunistically.

Earnings Management through Operating Activities

Earnings management through operating activities involves firms deliberately altering real business decisions—such as aggressive sales promotions, cutting R&D expenditures, or timing asset sales—to meet short-term earnings targets, differing from accrual-based manipulation by directly impacting cash flows and economic performance; motivated by regulatory scrutiny and capital market pressures, this practice is often driven by executives sacrificing long-term value for short-term gains, leading to negative consequences like lower future performance and higher stock price crash risk, while its detection faces methodological challenges due to difficulties distinguishing normal business fluctuations from manipulation, prompting ongoing refinements in measurement approaches (Zang, 2022). Dechow et al. (2023) highlighted how capital market pressures, particularly the need to meet or beat analyst forecasts, create strong incentives for real earnings management, even when such actions may be value-destroying in the long run.

Income Smoothing Management

Income smoothing management involves executives strategically reducing earnings volatility through accounting or operational decisions to present stable financial performance, with theoretical explanations ranging from agency theory's risk reduction benefits (Demski, 2018) to concerns about obscuring true performance (Kirschenheiter & Melumad, 2022); measurement methods have evolved from simple variance analysis to sophisticated econometric models distinguishing discretionary components, while its economic consequences remain debated—moderate smoothing may enhance informativeness and valuation (Tucker & Zarowin, 2020), whereas aggressive practices correlate with lower earnings persistence (Barth et al., 2019); regulatory efforts like Sarbanes-Oxley have constrained some methods, yet firms adapt through operational adjustments or subtler accrual tactics, ensuring its persistence in corporate reporting (Zang, 2022).

Target-Oriented Earnings Management

Target-oriented earnings management involves firms deliberately manipulating financial reporting to meet specific benchmarks (e.g., avoiding losses or achieving analyst forecasts), driven by prospect theory's emphasis on threshold salience and psychological reference points (Kahneman & Tversky, 2019); empirical methods have evolved from distributional analyses to sophisticated accrual and real activities models (Roychowdhury, 2016), revealing a paradox where short-term market rewards for benchmark achievement (Bartov et al., 2012) often mask long-term costs like suboptimal investments and higher crash risk (Graham et al., 2024); regulatory responses, such as Sarbanes-Oxley, have shifted manipulation toward less detectable real activities (Cohen et al., 2018), while emerging research highlights cognitive and organizational factors—like internal target-setting and managerial communication—that complicate its detection and understanding (Dichev et al., 2023).

Methodology

The study combines theoretical analysis and a case study of LONGi Green Energy Technology Co., Ltd., constructing a framework linking earnings management behaviors (through accounting estimates, operating activities, income smoothing, and target-oriented strategies) to capital structure decisions via accounting information quality. Variables are defined to measure these behaviors and their impact on financing strategies. LONGi was chosen for its industry representativeness, typical financing behavior, and research value. Data were collected via structured questionnaires distributed randomly to 400 employees, with 328 valid responses analyzed using SPSS and AMOS. Quantitative methods, including descriptive statistics, reliability tests, correlation analysis, and multiple regression, were employed to assess relationships and model explanatory power.

The study population included all current employees at LONGi's Xi'an headquarters across departments like finance, strategy, operations, and R&D. Simple random sampling was used, selecting 400 participants from the company's employee roster to ensure equal selection probability. The sample size was determined based on statistical power requirements for structural equation modeling, feasibility constraints, and a desired 95% confidence level with ±5% sampling error, ensuring robust and representative insights into earnings management and capital structure decision-making at LONGi.

Results

Reliability and Validity Analysis of the Scale

Table 1 Variable Reliability Test

Variables	Cronbach's Alpha	CR	Reliability Assessment
Earnings Management through Accounting Estimates	0.811	0.857	Good
Earnings Management through Operating Activities	0.795	0.847	Good
Income Smoothing Management	0.803	0.825	Good
Target-Oriented Earnings Management	0.814	0.835	Good
Capital Structure Decision-Making	0.822	0.841	Good

All variables in this study exhibited Cronbach's α coefficients exceeding the critical threshold of 0.7, and the composite reliability (CR) values were all above 0.8. These results indicate high internal consistency reliability across all scales in the questionnaire, confirming the stability and reliability of the

measurement tools.

Table 2 KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0.974
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	2012.604
	df	35
	Sig.	0.000

The KMO measure (0.974) and Bartlett's Test of Sphericity ($p < 0.001$) confirm the sample data's high quality and strong structural validity, providing a robust statistical foundation for factor analysis and validating the research design's theoretical and measurement effectiveness.

Correlation Analysis

Table 3 Correlation Between Variables

	Earnings Management Through Accounting Estimates	Earnings Management Through Operating Activities	Income Smoothing Management	Target-Oriented Earnings Management	Capital Structure Decision-Making
Earnings Management Through Accounting Estimates	1	.720	.734	.808	.755
Earnings Management Through		1	.725	.838	.717

Operating Activities					
Income Smoothing Management			.712	.817	.707
Target-Oriented Earnings Management			1	.825	.718
Capital Structure Decision-Making					1

Table 3 reveals significant positive correlations among the five variables, with capital structure decision-making showing the strongest link to earnings management through accounting estimates (r = 0.755) and the weakest to income smoothing management (r = 0.707). High intercorrelations (all > 0.80) among earnings management dimensions, particularly target-oriented earnings management, suggest strong synergy, with the latter potentially serving as a central driver influencing other earnings management behaviors and their collective impact on capital structure decisions.

Multiple Regression Analysis

Table 4 Multiple Regression Analysis

Item	B	Beta	t	Sig.	VIF	F	Durbin-Watson
C	2.401	-	8.80	0.000		54.01	1.511
Earnings Management Through Accounting Estimates	0.434	0.466	3.82	0.000	1.12		
Earnings Management Through Operating Activities	0.324	0.335	3.74	0.000	1.15		
Income Smoothing Management	0.574	0.572	6.56	0.000	1.17		
Target-Oriented Earnings Management	0.531	0.535	6.74	0.000	1.11		
R Square	0.643						
Adjusted R Square	0.651						

Table 4 shows that the multiple regression model explains 65.1% of the variation in capital structure decision-making (adjusted $R^2 = 0.651$), with all four earnings management behaviors significantly and positively influencing it ($p < 0.001$). Income smoothing management exerts the strongest impact (Beta = 0.572), followed by target-oriented, accounting estimate-based, and operating activity-based earnings management, indicating that profit-stabilizing behaviors are most critical for financing decisions at LONGi Green Energy Technology Co., Ltd. The absence of multicollinearity (VIF < 1.17) and residual autocorrelation (Durbin-Watson ≈ 1.511) confirm the model's robustness, supporting hypotheses

H1–H4 and highlighting income smoothing as a key mechanism linking earnings management to capital structure amid industry cyclicality.

Therefore, according to the results of the data analysis, earnings management through accounting estimates has a significant positive impact on LONGi 's capital structure decision-making, which supports Hypothesis 1. Earnings management through operating activities has a significant positive impact on LONGi 's capital structure decision-making, which supports Hypothesis 2. Income smoothing management has a significant positive impact on LONGi 's capital structure decision-making, which supports Hypothesis 3. Target-oriented earnings management has a significant positive impact on LONGi's capital structure decision-making, which supports Hypothesis 4.

Discussion

Reliability and Validity of the Measurement Model

The reliability and validity analyses confirm that the measurement instruments employed in this study are statistically robust and theoretically sound. All constructs demonstrated Cronbach's alpha coefficients above the recommended threshold of 0.70, indicating strong internal consistency reliability. According to Hair et al. (2022), values above 0.70 suggest that scale items consistently measure the same latent concept. Similarly, composite reliability (CR) values exceeding 0.80 further validate construct stability and precision, reinforcing that the questionnaire items reliably capture earnings management behaviors and capital structure decision-making.

Construct validity was supported by the Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) statistic of 0.974, which substantially exceeds the minimum acceptable level of 0.60 and is considered "excellent" for factor analysis (Kaiser, 1974). Additionally, Bartlett's Test of Sphericity was statistically significant ($p < 0.001$), indicating sufficient inter-item correlations for meaningful factor extraction. Together, these

results confirm both convergent validity and sampling adequacy, ensuring that subsequent correlation and regression analyses rest on a strong psychometric foundation.

Correlation Analysis

The correlation results reveal significant positive relationships among all earnings management dimensions and capital structure decision-making. These findings suggest that different forms of earnings management do not operate independently but rather function synergistically. Notably, target-oriented earnings management exhibited particularly strong correlations with other earnings management behaviors, indicating that managerial efforts to meet performance benchmarks may drive broader financial reporting strategies.

The strong positive association between earnings management through accounting estimates and capital structure decisions ($r = 0.755$) suggests that discretionary accounting choices are strategically used to influence external perceptions of financial stability. This aligns with the theoretical arguments of Healy and Wahlen (1999), who posit that managers manipulate accounting numbers to shape stakeholder expectations and reduce financing constraints.

Furthermore, income smoothing displayed consistent correlations across variables. Income smoothing theory argues that managers reduce earnings volatility to lower perceived risk, thereby improving creditworthiness and financing opportunities (Fudenberg & Tirole, 1995). The present findings empirically support this view, suggesting that smoother earnings streams facilitate more favorable capital structure decisions.

Regression Analysis and Hypothesis Testing

The multiple regression model explains a substantial proportion of variance in capital structure decision-making (adjusted $R^2 = 0.651$), indicating that earnings management behaviors collectively serve as strong predictors of

financing strategies. This explanatory power is considered high in behavioral and financial research contexts (Cohen et al., 2010).

All four earnings management dimensions significantly and positively affect capital structure decisions, thereby supporting Hypotheses H1–H4. Among these predictors, income smoothing management exerted the strongest influence (β = 0.572), followed by target-oriented earnings management (β = 0.535), earnings management through accounting estimates (β = 0.466), and operating activities (β = 0.335). This hierarchy suggests that stabilizing reported profits is more influential for financing decisions than purely operational or accounting manipulations.

These results are consistent with signaling theory, which proposes that firms attempt to present stable financial performance to reduce information asymmetry between management and external investors (Spence, 1973). By smoothing earnings, companies can signal lower risk and enhance their ability to secure debt or equity financing at favorable terms.

Importantly, diagnostic statistics confirm model robustness. Variance Inflation Factors (VIF < 1.17) indicate no multicollinearity concerns, while the Durbin–Watson statistic (≈ 1.511) suggests independence of residuals. These indicators strengthen confidence in the reliability of the estimated coefficients.

Organizational Implications

In the context of **LONGi Green Energy Technology Co., Ltd.**, a firm operating in the highly cyclical renewable energy industry, financial stability is critical for maintaining investor confidence and securing long-term capital. The findings indicate that management strategically uses earnings management—particularly income smoothing and target-oriented approaches—to reduce volatility and enhance financing outcomes. This behavior may reflect industry characteristics such as fluctuating demand, policy uncertainty, and high capital

intensity, which make consistent earnings performance especially valuable for capital acquisition.

Theoretical Contributions

This study contributes to the earnings management and capital structure literature in three ways:

First, it empirically integrates multiple dimensions of earnings management rather than examining them separately, demonstrating their combined influence on financing decisions.

Second, it highlights income smoothing as the dominant mechanism linking reporting behavior and capital structure strategy.

Third, it provides firm-level evidence supporting agency and signaling theories, confirming that financial reporting practices serve strategic financing purposes.

Recommendations

Strengthen the Identification and Monitoring Mechanisms for Earnings Management

Enterprises should establish a systematic framework for identifying and evaluating earnings management, using multi-dimensional indicators to monitor adjustments in accounting estimates and abnormal operating activities, particularly in areas involving subjective judgment. The internal audit department should incorporate earnings management risk assessments into annual audits, reviewing management's judgments and transaction substance, while IT tools like AI-based systems can enhance detection efficiency through real-time data analysis. The board and audit committee should oversee earnings management by regularly reviewing reports, evaluating internal control effectiveness, and demanding explanations for significant behaviors to ensure alignment with accounting quality objectives.

Optimize the Design of Financial Management and Decision-Making Processes

Financial processes should differentiate between legitimate earnings management and opportunistic practices by setting clear standards for accounting policy changes and approval hierarchies, balancing reporting flexibility with long-term value. Capital structure decisions should incorporate sensitivity analyses of earnings management impacts, ensuring debt and equity timing reflect objective earnings quality assessments. Performance metrics should discourage short-termism by extending evaluation cycles, integrating non-financial indicators, and preventing behaviors that harm core competitiveness. A risk framework should systematically assess and address high-risk earnings management, with improvement plans for identified issues.

Enhance External Information Communication and Transparency Management

Management should engage regularly with capital market participants through detailed briefings that explain the operational logic behind financial performance, moving beyond superficial figures to clarify accounting policy choices. Financial disclosures should transparently detail the basis for significant accounting estimates, sensitivity analyses, and retrospective adjustments, while management discussions should openly address earnings management policies and their effects. Tailored communication strategies should address creditors' focus on debt capacity, investors' emphasis on long-term value, and regulators' compliance concerns. Governance disclosures, such as audit committee oversight opinions and independent director evaluations, can build stakeholder trust, fostering a stable external environment for capital structure decisions.

References

Barth, M. E., Elliott, J. A., & Finn, M. W. (2019). Market rewards associated with patterns of increasing earnings. *Journal of Accounting Research*, 37(2), 387-413.

Bartov, E., Givoly, D., & Hayn, C. (2012). The rewards to meeting or beating earnings expectations. *Journal of Accounting and Economics*, 33(2), 173-204.

Cohen, D. A., Dey, A., & Lys, T. Z. (2010). Real and accrual-based earnings management in the pre- and post-SOX periods. *The Accounting Review*, 83(3), 757–787.

Cohen, D. A., Dey, A., & Lys, T. Z. (2018). Real and accrual-based earnings management in the pre- and post-Sarbanes-Oxley periods. *The Accounting Review*, 83(3), 757-787.

Dechow, P. M., Sloan, R. G., & Sweeney, A. P. (2023). Causes and consequences of earnings manipulation: An analysis of firms subject to enforcement actions by the SEC. *Contemporary Accounting Research*, 13(1), 1-36.

Demski, J. S. (2018). Performance measure manipulation. *Contemporary Accounting Research*, 15(3), 261-285.

Dichev, I. D., Graham, J. R., Harvey, C. R., & Rajgopal, S. (2023). Earnings quality: Evidence from the field. *Journal of Accounting and Economics*, 56(3), 1-33.

Fudenberg, D., & Tirole, J. (1995). A theory of income and dividend smoothing based on incumbency rents. *Journal of Political Economy*, 103(1), 75–93.

Graham, J. R., Harvey, C. R., & Rajgopal, S. (2024). The economic implications of corporate financial reporting. *Journal of Accounting and Economics*, 40(3),

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2022). *Multivariate Data Analysis* (8th ed.). Pearson.

Harris, M., & Raviv, A. (2021). The theory of capital structure. *Journal of Finance,* 46(1), 297-355.

Healy, P. M., & Wahlen, J. M. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons*, 13(4), 365–383.

Healy, P. M., & Wahlen, J. M. (2019). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons*, 13(4), 365-383.

Kahneman, D., & Tversky, A. (2019). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica*, 47(2), 263-291.

Kaiser, H. F. (1974). An index of factorial simplicity. *Psychometrika*, 39(1), 31–36.

Kirschenheiter, M., & Melumad, N. D. (2022). Can "big bath" and earnings smoothing co-exist as equilibrium financial reporting strategies? *Journal of Accounting Research*, 40(3), 761-796.

Myers, S. C., & Majluf, N. (2021). Corporate financing and investment decisions when firms have information that investors do not have. *Journal of Financial Economics*, 13(1), 187-221.

Roychowdhury, S. (2016). Earnings management through real activities manipulation. *Journal of Accounting and Economics*, 42(3), 335-370.

Spence, M. (1973). Job market signaling. *Quarterly Journal of Economics*, 87(3), 355–374.

Tucker, J. W., & Zarowin, P. A. (2020). Does income smoothing improve earnings informativeness? *The Accounting Review*, 81(1), 251-270.

Walker, M. (2023). How far can we trust earnings management research? *Accounting and Business Research*, 43(4), 445-466.

Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (2020). Positive accounting theory. *Prentice-Hall*.

Zang, A. Y. (2022). Evidence on the trade-off between real activities manipulation and accrual-based earnings management. *The Accounting Review,* 87(2), 675-703.

อิทธิพลของความสอดคล้องกับตนเอง ความกลัวพลาดโอกาสที่มีต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลันในบริบทการตลาดอินฟลูเอนเซอร์: กรณีศึกษากลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในประเทศไทย*

EFFECTS OF SELF-CONGRUENCE AND FEAR OF MISSING OUT ON ONLINE IMPULSE BUYING IN INFLUENCER MARKETING: EVIDENCE FROM YOUNG ADULTS IN THAILAND

กมลพงศ์ รัตนสงวนวงศ์[1] และ ธัญทิพย์ คฤหโยธิน[2]

Kamolpong Ratanasanguanvongs[1] and Tanyatip Kharuhayothin[2]

[1-2]คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

[1-2] School of Business and Communication Arts, University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: kamolpong.ra@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 7 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 27 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 29 กุมภาพันธ์ 2569

Received 7 February 2026; Revised 27 February 2026; Accepted 29 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสอดคล้องกับตนเองและความกลัวพลาดโอกาสที่มีต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลันในบริบทการตลาดอินฟลูเอนเซอร์ของประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างคือกลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้นอายุ 21-45 ปี ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์และติดตามอินฟลูเอนเซอร์ จำนวน 334 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามออนไลน์และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน

Citation:

* กมลพงศ์ รัตนสงวนวงศ์ และ ธัญทิพย์ คฤหโยธิน. (2569). อิทธิพลของความสอดคล้องกับตนเอง ความกลัวพลาดโอกาสที่มีต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลันในบริบทการตลาดอินฟลูเอนเซอร์: กรณีศึกษากลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในประเทศไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 280-307.

Kamolpong Ratanasanguanvongs and Tanyatip Kharuhayothin. (2026). Effects Of Self-Congruence And Fear Of Missing Out On Online Impulse Buying In Influencer Marketing: Evidence From Young Adults In Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 280-307.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า ความสอดคล้องกับตนเอง (β = -0.279, $p < 0.001$) และความกลัวพลาดโอกาส (β = 0.620, $p < 0.001$) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลัน โดยความสอดคล้องกับตนเองมีอิทธิพลเชิงลบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อผู้บริโภครับรู้ความสอดคล้องระหว่างอัตลักษณ์ของตนเองกับอินฟลูเอนเซอร์และผลิตภัณฑ์มากขึ้น กระบวนการไตร่ตรองเชิงปัญญาจะถูกกระตุ้นให้ทำหน้าที่เป็นกลไกยับยั้งอารมณ์ชั่ววูบ ส่งผลให้การตัดสินใจซื้อมีความรอบคอบมากขึ้นและลดพฤติกรรมการซื้อแบบฉับพลันลง ในขณะที่ความกลัวพลาดโอกาสมีอิทธิพลเชิงบวก อย่างไรก็ตาม ความสอดคล้องกับตนเองไม่มีอิทธิพลต่อความกลัวพลาดโอกาส (β = -0.097, $p > 0.05$) ซึ่งบ่งชี้ว่าความสอดคล้องกับตนเองในฐานะกระบวนการทางปัญญาเชิงไตร่ตรองมีการทำงานแยกส่วนจากความกลัวพลาดโอกาสซึ่งเป็นปฏิกิริยาทางอารมณ์แบบอัตโนมัติ กลไกทางจิตวิทยาทั้งสองจึงมีบทบาทที่เป็นอิสระต่อกันในการกำหนดพฤติกรรมของผู้บริโภค

ผลการวิจัยนี้ มีนัยสำคัญทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ ในเชิงทฤษฎี การวิจัยนี้ขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีความสอดคล้องกับตนเองในบริบทการซื้อแบบฉับพลัน โดยเผยให้เห็นว่าความสอดคล้องกับตนเองทำหน้าที่เป็นกลไกควบคุมตนเองเชิงปัญญาที่ยับยั้งการซื้อแบบฉับพลัน ในเชิงปฏิบัติ นักการตลาดสามารถนำข้อค้นพบไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบกลยุทธ์ความกลัวพลาดโอกาสเพื่อกระตุ้นยอดขายระยะสั้น โดยคำนึงถึงจริยธรรมและผลกระทบต่อผู้บริโภค นอกจากนี้ ข้อค้นพบยังบ่งชี้ว่าการรู้เท่าทันกลไกทางจิตวิทยาเหล่านี้ของผู้บริโภคมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อในบริบทการตลาดอินฟลูเอนเซอร์

คำสำคัญ: ความสอดคล้องกับตนเอง, ความกลัวพลาดโอกาส, ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลัน, การตลาดอินฟลูเอนเซอร์, วัยผู้ใหญ่ตอนต้น, พฤติกรรมผู้บริโภค

Abstract

This study aims to investigate the influence of self-congruence and fear of missing out (FOMO) on online impulse buying intention in the context of influencer marketing in Thailand. The sample consisted of 334 young adults aged 21-45 years who actively use social media and follow influencers, selected

through purposive sampling. Data were collected using an online questionnaire and analyzed using Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM).

The findings revealed that self-congruence (β = -0.279, $p < 0.001$) and fear of missing out (β = 0.620, $p < 0.001$) significantly influenced online impulse buying intention. Self-congruence exhibited a negative effect, suggesting that when consumers perceive greater congruence between their self-identity and the influencer-product image, this activates a deliberative cognitive process that functions as a self-regulatory mechanism, inhibiting momentary emotional impulses and thereby reducing impulsive purchasing tendencies. In contrast, FOMO demonstrated a strong positive effect on online impulse buying intention. Furthermore, self-congruence did not significantly influence FOMO (β = -0.097, $p > 0.05$), indicating that self-congruence, as a deliberative cognitive process, operates independently from FOMO, which constitutes an automatic affective response. These two psychological mechanisms thus function through distinct pathways in shaping consumer behavior.

The findings offer both theoretical and practical implications. Theoretically, this study extends self-congruence theory to the online impulse buying intention context, revealing that self-congruence functions as a cognitive self-regulatory mechanism that inhibits impulsive purchasing behavior. Practically, marketers can apply these findings to design ethically responsible FOMO strategies for driving short-term sales while considering consumer welfare. Moreover, the findings suggest that consumer awareness of these psychological mechanisms plays a critical role in purchasing decisions, providing foundational evidence for the development of media literacy initiatives in the influencer marketing context.

Keywords: Self-Congruence, Fear of Missing Out, Online Impulse Buying Intention, Influencer Marketing, Young Adults, Consumer Behavior

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัลได้กระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในประเทศไทยที่รัฐบาลได้ผลักดันนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัล ส่งผลให้ตลาดอีคอมเมิร์ซมีมูลค่าสูงถึง 7.9 ล้านล้านบาทในปี 2567 เติบโตร้อยละ 14 จากปีก่อนหน้า (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2567) การเติบโตดังกล่าวมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเสพสื่อของผู้บริโภค ซึ่งใช้เวลาบนสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มมากขึ้นและมีแนวโน้มให้ความเชื่อถือบุคคลที่มีชื่อเสียงบนโลกออนไลน์ในฐานะแหล่งข้อมูลประกอบการตัดสินใจซื้อ ด้วยเหตุนี้ การตลาดอินฟลูเอนเซอร์จึงได้กลายเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคในยุคดิจิทัล ในบริบททางทฤษฎี ความสอดคล้องกับตนเองของ Sirgy (1982, 2018) อธิบายว่าผู้บริโภคมีแนวโน้มเลือกผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนภาพลักษณ์ตนเอง ขณะที่แนวคิดความกลัวพลาดโอกาสของ Przybylski et al. (2013) อธิบายกลไกทางจิตวิทยาที่ผลักดันให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้ออย่างรวดเร็ว การบูรณาการแนวคิดทั้งสองจึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล

แม้ว่าการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทการตลาดดิจิทัลได้รับความสนใจอย่างแพร่หลาย แต่ยังคงมีช่องว่างทางความรู้ที่สำคัญ งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสอดคล้องกับตนเองกับพฤติกรรมการซื้อแบบมีการวางแผน แต่ยังขาดการศึกษาในบริบทการซื้อแบบฉับพลันที่ขับเคลื่อนด้วยอารมณ์ซึ่งแตกต่างจากการซื้อแบบมีเหตุผล (Koay & Lim, 2024) ประเด็นที่น่าสนใจเป็นพิเศษคือความขัดแย้งเชิงทฤษฎีระหว่างธรรมชาติของตัวแปรที่ศึกษา กล่าวคือ ความสอดคล้องกับตนเองเป็นกระบวนการประเมินทางปัญญาเชิงไตร่ตรองที่ผู้บริโภคใช้เปรียบเทียบภาพลักษณ์ของตนเองกับผลิตภัณฑ์หรืออินฟลูเอนเซอร์อย่างมีสติสัมปชัญญะ ในขณะที่ความกลัวพลาดโอกาสและการซื้อแบบฉับพลันเป็นกระบวนการทางอารมณ์และการตอบสนองอัตโนมัติที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยไม่ผ่านการวิเคราะห์อย่างรอบคอบ ความท้าทายในการบูรณาการสองแนวคิดที่มีกลไกการทำงานต่างขั้วกันนี้ยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาบทบาทที่แตกต่างกันและอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปรทั้งสองที่มีต่อพฤติกรรมการซื้อแบบฉับพลัน (Dinh et al., 2023; Hussain et al., 2023) นอกจากนี้ ยังขาดกรอบทฤษฎีบูรณาการที่สามารถอธิบายปฏิสัมพันธ์

ระหว่างกลไกเชิงปัญญาและกลไกเชิงอารมณ์ในการกำหนดพฤติกรรมการซื้อแบบฉับพลันภายใต้บริบทการตลาดอินฟลูเอนเซอร์

กลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในประเทศไทย (อายุ 21-45 ปี) เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญต่อตลาดดิจิทัล เป็นกลุ่มที่มีพลังซื้อสูงและใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างแพร่หลาย โดยประเทศไทยมีอัตราการซื้อสินค้าออนไลน์อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งสูงถึงร้อยละ 66.6 (HKTDC, 2025) ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น ในมิติทางจิตวิทยาพัฒนาการ วัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นช่วงเวลาสำคัญของการสร้างและตอกย้ำอัตลักษณ์ส่วนบุคคล รวมถึงการแสวงหาการยอมรับทางสังคม (Arnett, 2014) ลักษณะเฉพาะของช่วงวัยนี้มีความสอดคล้องโดยตรงกับตัวแปรหลักของงานวิจัย กล่าวคือ การสร้างอัตลักษณ์เชื่อมโยงกับทฤษฎีความสอดคล้องกับตนเองที่ผู้บริโภคประเมินผลิตภัณฑ์ผ่านการเปรียบเทียบกับภาพลักษณ์ตนเอง ในขณะที่ความต้องการการยอมรับทางสังคมเชื่อมโยงกับความกลัวพลาดโอกาสที่เกิดจากความวิตกกังวลว่าจะถูกทิ้งไว้ข้างหลังจากกระแสสังคม กลุ่มนี้จึงมีความเสี่ยงสูงต่อความกลัวพลาดโอกาสจากกลยุทธ์สร้างความขาดแคลนและความเร่งด่วนจากอินฟลูเอนเซอร์ ซึ่งทำให้เกิดการซื้อแบบฉับพลันที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางการเงิน (Nguyen, 2025; Singh et al., 2024) อย่างไรก็ตาม ยังขาดความเข้าใจเชิงลึกว่ากลไกทางจิตวิทยาทั้งสองมีบทบาทอย่างไรต่อการกำหนดพฤติกรรมการซื้อของกลุ่มนี้

การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสอดคล้องกับตนเองและความกลัวพลาดโอกาสที่มีต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลันในบริบทการตลาดอินฟลูเอนเซอร์ของกลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในประเทศไทย ผลการวิจัยจะมีคุณูปการทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ ในเชิงทฤษฎี การวิจัยนี้จะขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีความสอดคล้องกับตนเองในบริบทการซื้อแบบฉับพลันที่แตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้า และสร้างกรอบแนวคิดที่บูรณาการตัวแปรทางปัญญาและตัวแปรทางอารมณ์ภายใต้โมเดลสมการโครงสร้าง เพื่ออธิบายอิทธิพลเชิงสาเหตุทั้งทางตรงและทางอ้อมของกลไกทางจิตวิทยาที่กำหนดพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสอดคล้องกับตนเองที่มีต่อความกลัวพลาดโอกาส ของกลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสอดคล้องกับตนเองที่มีต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลันของกลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในประเทศไทย

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความกลัวพลาดโอกาสที่มีต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลัน ของกลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. สอดคล้องกับตนเองมีอิทธิพลต่อความกลัวพลาดโอกาส
2. ความสอดคล้องกับตนเองมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลัน
3. ความกลัวพลาดโอกาสมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลัน

การทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีความสอดคล้องกับตนเอง (Self-Congruence Theory)

ทฤษฎีความสอดคล้องกับตนเองได้รับการพัฒนาโดย Sirgy (1982) เพื่ออธิบายว่าผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะประเมินผลิตภัณฑ์หรือแบรนด์ในเชิงบวกเมื่อภาพลักษณ์ของผู้ใช้ทั่วไปมีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ความสอดคล้องนี้ก่อให้เกิดความสบายใจทางจิตวิทยาและส่งผลให้เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อแบรนด์และความตั้งใจซื้อ (Aguirre-Rodriguez et al., 2012; Kim & Hyun, 2015) ในบริบทการตลาดอินฟลูเอนเซอร์ Belanche et al. (2021) ได้ขยายแนวคิดความสอดคล้องกับตนเองโดยเสนอว่าความสำเร็จของการตลาดอินฟลูเอนเซอร์ขึ้นอยู่กับความสอดคล้อง 3 มิติ ได้แก่ ความสอดคล้องระหว่างผู้บริโภค-อินฟลูเอนเซอร์ ที่หมายถึงระดับที่ผู้บริโภครับรู้ว่าอินฟลูเอนเซอร์มีบุคลิกภาพ ค่านิยม หรือไลฟ์สไตล์คล้ายคลึงกับตนเอง ความสอดคล้องระหว่างผู้บริโภค-ผลิตภัณฑ์ ที่หมายถึงระดับที่ผู้บริโภครับรู้ว่าผลิตภัณฑ์มีภาพลักษณ์สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของตนเอง และความสอดคล้องระหว่างอินฟลูเอนเซอร์-ผลิตภัณฑ์ ที่หมายถึงระดับที่ผู้บริโภครับรู้ว่าอินฟลูเอนเซอร์มีความเหมาะสมและน่าเชื่อถือในการแนะนำผลิตภัณฑ์นั้นๆ ในเชิงกลไกทางจิตวิทยา ความสอดคล้องทั้ง 3 มิตินี้ทำงานร่วมกันในการกำหนดกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค กล่าวคือ เมื่อผู้บริโภครับรู้ว่าอินฟลูเอนเซอร์มีความคล้ายคลึงกับตนเอง จะเกิดความรู้สึกไว้วางใจและการเปิดรับข้อมูล (Escalas & Bettman, 2005) ในขณะเดียวกัน ความสอดคล้องระหว่างผู้บริโภค-ผลิตภัณฑ์ช่วยยืนยันว่าผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของตนเอง และความสอดคล้องระหว่างอินฟลู

เอนเซอร์-ผลิตภัณฑ์ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของคำแนะนำ ส่งผลให้เกิดการประเมินผลิตภัณฑ์อย่างรอบด้านที่มีฐานจากกระบวนการทางปัญญามากกว่าอารมณ์ ดังที่งานวิจัยของ Koay and Lim (2024) พบว่าความสอดคล้องระหว่างผู้บริโภค-ผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลโดยตรงต่อความตั้งใจซื้อแบบฉับพลัน ในขณะที่ความสอดคล้องระหว่างผู้บริโภค-อินฟลูเอนเซอร์ไม่มีผลโดยตรง เว้นแต่จะถูกกระตุ้นด้วย Wishful Identification หรือความปรารถนาที่จะเป็นเหมือนอินฟลูเอนเซอร์ ประเด็นที่น่าสนใจในเชิงทฤษฎีคือ ความสอดคล้องกับตนเองโดยธรรมชาติเป็นกระบวนการประเมินทางปัญญาเชิงไตร่ตรองที่ผู้บริโภคต้องใช้การเปรียบเทียบเชิงสัญลักษณ์ระหว่างภาพลักษณ์ตนเองกับวัตถุประสงค์ภายนอก (Sirgy, 2018) ซึ่งขัดแย้งกับธรรมชาติของการซื้อแบบฉับพลันที่ขับเคลื่อนด้วยอารมณ์และการตอบสนองอัตโนมัติ ความขัดแย้งเชิงทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่าความสอดคล้องกับตนเองอาจทำหน้าที่เป็นกลไกยับยั้งมากกว่ากลไกส่งเสริมการซื้อแบบฉับพลัน เนื่องจากกระบวนการไตร่ตรองจะชะลอการตอบสนองทางอารมณ์และเปิดพื้นที่ให้การควบคุมตนเองทำงาน

2. ความกลัวพลาดโอกาส (Fear of Missing Out: FOMO)

ในบริบทสื่อสังคมออนไลน์และพฤติกรรมผู้บริโภค Przybylski et al. (2013) ได้นิยาม FOMO ว่าเป็นความรู้สึกแพร่หลายและต่อเนื่องว่าผู้อื่นอาจกำลังมีประสบการณ์ที่ดีกว่าหรือกำลังได้รับสิ่งที่ตนเองพลาดโอกาส โดยมีรากฐานมาจากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในการเชื่อมต่อทางสังคมและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ตามทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ของ Ryan and Deci (2000) ซึ่งระบุว่าความต้องการทางจิตวิทยาพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ ความเป็นอิสระ ความสามารถ และความเชื่อมโยงทางสังคม เป็นแรงผลักดันสำคัญของพฤติกรรมมนุษย์ เมื่อความต้องการเหล่านี้ไม่ได้รับการตอบสนอง จะก่อให้เกิดความวิตกกังวลและความกลัวพลาดโอกาสที่ผลักดันให้บุคคลแสวงหาการเชื่อมต่อทางสังคมผ่านพฤติกรรมการบริโภค ในบริบทการตลาดอินฟลูเอนเซอร์ FOMO ถูกกระตุ้นผ่านกลไกเฉพาะหลายประการ ได้แก่ การรีวิวสินค้าที่มีจำนวนจำกัด (Scarcity) ซึ่งอินฟลูเอนเซอร์มักใช้วลีเช่น "เหลืออีกไม่กี่ชิ้น" หรือ "หมดแล้วหมดเลย" เพื่อสร้างความรู้สึกเร่งด่วน การสร้างหลักฐานทางสังคม (Social Proof) ผ่านการแสดงยอดขายหรือความนิยมของสินค้า และการสร้างกระแสสังคม (Social Buzz) ที่ทำให้ผู้ติดตามรู้สึกกดดันว่าจะตกขบวนหากไม่ซื้อตาม (Cialdini, 2009; Dinh et al., 2023; Singh et al., 2024) กลไกเหล่านี้ทำให้ FOMO ส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมการซื้อแบบฉับพลัน (Hussain et al., 2023) โดยผู้บริโภคที่มีระดับ

FOMO สูงมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ที่อินฟลูเอนเซอร์แนะนำอย่างรวดเร็วโดยไม่ผ่านกระบวนการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

3. พฤติกรรมการซื้อออนไลน์แบบฉับพลัน (Online Impulse Buying Behavior)

การซื้อแบบฉับพลันเป็นพฤติกรรมการซื้อที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน ไม่ได้วางแผนล่วงหน้า และมักถูกขับเคลื่อนด้วยอารมณ์มากกว่าเหตุผล โดย Rook (1987) อธิบายว่าแรงกระตุ้นนี้มีลักษณะเป็นความต้องการอย่างแรงกล้าที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันและมีพลังดึงดูดทางอารมณ์สูง ในขณะที่ Verplanken and Sato (2011) ได้เสนอแนวคิดบูรณาการเกี่ยวกับจิตวิทยาการซื้อแบบฉับพลันโดยเน้นบทบาทของการควบคุมตนเอง ในฐานะกลไกสำคัญที่อธิบายความขัดแย้งทางจิตวิทยาระหว่างการถูกกระตุ้นด้วยสิ่งเร้าภายนอกกับความสามารถในการยับยั้งชั่งใจของผู้บริโภค กล่าวคือ เมื่อผู้บริโภคเผชิญกับสิ่งเร้าทางการตลาดที่กระตุ้นอารมณ์ การซื้อแบบฉับพลันจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อกลไกการควบคุมตนเองล้มเหลวในการยับยั้งแรงกระตุ้นทางอารมณ์ดังกล่าว ในทางกลับกัน หากผู้บริโภคสามารถเปิดใช้งานกระบวนการทางปัญญาเชิงไตร่ตรองเพื่อประเมินความเหมาะสมของการซื้อได้ทัน พฤติกรรมการซื้อแบบฉับพลันจะถูกยับยั้ง แนวคิดนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจว่าความสอดคล้องกับตนเองในฐานะกระบวนการประเมินทางปัญญาอาจทำหน้าที่เสริมสร้างการควบคุมตนเองและลดการซื้อแบบฉับพลันได้อย่างไร นอกจากนี้ Amos et al. (2014) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อแบบฉับพลันสามารถแบ่งได้เป็นปัจจัยภายใน ได้แก่ ลักษณะนิสัย แรงจูงใจ และทรัพยากรของผู้บริโภค และปัจจัยภายนอก ได้แก่ สิ่งเร้าทางการตลาด (เช่น สินค้า การสื่อสาร บรรยากาศร้าน และส่วนลดราคา) โดยการควบคุมตนเองและอารมณ์ทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านที่อธิบายกระบวนการทางจิตวิทยาที่เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับพฤติกรรมการซื้อ

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สามารถสังเคราะห์ความเชื่อมโยงเชิงตรรกะของทฤษฎีทั้งสามที่นำมาบูรณาการในงานวิจัยนี้ได้ดังนี้ ประการแรก ทฤษฎีความสอดคล้องกับตนเองของ Sirgy (1982, 2018) ให้มุมมองเชิงปัญญาในการอธิบายว่าผู้บริโภคใช้กระบวนการไตร่ตรองเพื่อเปรียบเทียบอัตลักษณ์ตนเองกับภาพลักษณ์ของอินฟลูเอนเซอร์และผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นกลไกที่ต้องใช้ทรัพยากรทางปัญญาและเวลาในการประมวลผล ประการที่สอง แนวคิด FOMO ของ Przybylski et al. (2013) ให้มุมมองเชิงอารมณ์ในการอธิบายว่าความวิตกกังวลจากการกลัวพลาดโอกาสสามารถผลักดันพฤติกรรมการซื้อโดยไม่ผ่านกระบวนการคิดอย่างรอบคอบ ประการที่สาม แนวคิดการควบคุมตนเองของ Verplanken and Sato (2011) ทำ

หน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยงระหว่างสองแนวคิดข้างต้น โดยอธิบายว่าพฤติกรรมการซื้อแบบฉับพลันจะเกิดขึ้นเมื่อกลไกยับยั้งทางปัญญาไม่สามารถควบคุมแรงกระตุ้นทางอารมณ์ได้ ดังนั้น กรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้จึงตั้งอยู่บนสมมติฐานเชิงทฤษฎีว่า ความสอดคล้องกับตนเองในฐานะกระบวนการเชิงปัญญาจะเสริมสร้างการควบคุมตนเองและลดการซื้อแบบฉับพลัน ในขณะที่ FOMO ในฐานะแรงผลักดันเชิงอารมณ์จะบั่นทอนการควบคุมตนเองและเพิ่มการซื้อแบบฉับพลัน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความสอดคล้องกับตนเองกับ FOMO ยังเป็นประเด็นที่ต้องการการศึกษาเชิงประจักษ์ เนื่องจากทั้งสองตัวแปรมีกลไกการทำงานต่างขั้วกัน การบูรณาการทฤษฎีทั้งสามนี้จะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมการซื้อแบบฉับพลันได้อย่างครอบคลุมทั้งในมิติเชิงปัญญาและเชิงอารมณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณแบบภาคตัดขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่างๆ ได้แก่ ความสอดคล้องกับตนเอง ความกลัวพลาดโอกาส และความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลัน โดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยนี้คือผู้บริโภคออนไลน์วัยผู้ใหญ่ตอนต้น อายุ 21-45 ปี ในประเทศไทย (Arnett, 2014; Syed, 2014) ที่ติดตามอินฟลูเอนเซอร์และมีประสบการณ์ซื้อสินค้าออนไลน์ภายใน 6 เดือนที่ผ่านมา การกำหนดขนาดตัวอย่างใช้เกณฑ์ 2 แนวทางประกอบกัน ได้แก่ แนวทางที่ 1 ตามหลักเกณฑ์ของ Hair et al. (2021) สำหรับ PLS-SEM ที่แนะนำขนาดตัวอย่างขั้นต่ำเท่ากับ 10 เท่าของจำนวนเส้นทางโครงสร้างสูงสุดที่ชี้ไปยังตัวแปรแฝงใดตัวแปรหนึ่ง ซึ่งในงานวิจัยนี้มีเส้นทางสูงสุด 3 เส้นทาง จึงต้องการขนาดตัวอย่างขั้นต่ำ 30 คน และแนวทางที่ 2 การคำนวณด้วยโปรแกรม G*Power 3.1 โดยกำหนด Effect Size (f^2) เท่ากับ 0.15 (ระดับปานกลาง) ระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ 0.05 อำนาจทดสอบ (1-β) เท่ากับ 0.95 และจำนวนตัวทำนาย (Predictors) เท่ากับ 3 ได้ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำ 119 คน (Cohen, 1988; Faul et al., 2009) ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างจำนวน 334 คนของงานวิจัยนี้จึงมีขนาดเพียงพอและเกินกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้ทั้งสองแนวทาง งานวิจัยนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive

Sampling) ผ่านช่องทางออนไลน์ ได้แก่ แพลตฟอร์มสื่อสังคม กลุ่ม Facebook และฟอรัมการซื้อขายออนไลน์ โดยก่อนเข้าสู่แบบสอบถามหลัก ผู้ตอบทุกคนต้องผ่านคำถามคัดกรอง (Screening Questions) จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ (1) ท่านมีอายุระหว่าง 21-45 ปีหรือไม่ (2) ท่านใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นประจำหรือไม่ (3) ท่านติดตามอินฟลูเอนเซอร์อย่างน้อย 1 คนบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์หรือไม่ และ (4) ท่านมีประสบการณ์ซื้อสินค้าออนไลน์ภายใน 6 เดือนที่ผ่านมาหรือไม่ หากผู้ตอบตอบว่า "ไม่" ในข้อใดข้อหนึ่ง ระบบจะยุติแบบสอบถามโดยอัตโนมัติ เพื่อให้มั่นใจว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดตรงตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนดไว้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามออนไลน์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่ 1 คำถามคัดกรองและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ) ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์และการติดตามอินฟลูเอนเซอร์ (ความถี่ในการซื้อ แพลตฟอร์มที่ใช้ ประเภทอินฟลูเอนเซอร์ที่ติดตาม) และส่วนที่ 3 มาตรวัดตัวแปรหลัก ใช้มาตรวัดแบบ Likert 7 ระดับ (1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง 7 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง) โดยพัฒนาจากมาตรวัดที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงแล้วในงานวิจัยระดับนานาชาติ ดังนี้ (1) ความสอดคล้องกับตนเอง จำนวน 13 ข้อ ปรับปรุงจาก Koay and Lim (2024) ประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ ความสอดคล้องระหว่างผู้บริโภค-อินฟลูเอนเซอร์ 4 ข้อ (ตัวอย่างเช่น "อินฟลูเอนเซอร์ที่ฉันติดตามมีไลฟ์สไตล์ที่สอดคล้องกับตัวตนของฉัน") ความสอดคล้องระหว่างผู้บริโภค-ผลิตภัณฑ์ 4 ข้อ (ตัวอย่างเช่น "สินค้าที่อินฟลูเอนเซอร์แนะนำสะท้อนภาพลักษณ์ที่ฉันต้องการ") และความสอดคล้องระหว่างอินฟลูเอนเซอร์-ผลิตภัณฑ์ 5 ข้อ (ตัวอย่างเช่น "อินฟลูเอนเซอร์มีความเหมาะสมกับสินค้าที่แนะนำ") (2) ความกลัวพลาดโอกาส จำนวน 8 ข้อ ปรับปรุงจาก Good and Hyman (2020) (ตัวอย่างเช่น "ฉันรู้สึกกังวลเมื่อเห็นว่าสินค้าที่อินฟลูเอนเซอร์แนะนำกำลังจะหมด") และ (3) ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลัน จำนวน 5 ข้อ ปรับปรุงจาก Koay et al. (2021) และ Szymkowiak et al. (2021) (ตัวอย่างเช่น "เมื่อเห็นอินฟลูเอนเซอร์แนะนำสินค้า ฉันมักตัดสินใจซื้อทันทีโดยไม่ได้วางแผนล่วงหน้า") ทั้งนี้มาตรวัดทั้งหมดซึ่งเป็นภาษาอังกฤษได้ผ่านกระบวนการแปลเป็นภาษาไทยด้วยวิธีการแปลกลับ (Back-Translation) โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาเป็นผู้แนะนำให้ปรับคำภาษาไทยที่ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของคนไทยและกรอบงานวิจัยนี้ แล้วเปรียบเทียบความหมายกับต้นฉบับเพื่อให้แน่ใจว่ามาตรวัดสามารถสื่อความหมายได้ตรงตามบริบทวัฒนธรรมไทยและยังคงรักษา

เจตนารมณ์ของมาตรวัดต้นฉบับไว้อย่างครบถ้วน หลังจากนั้น แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ด้านการตลาดดิจิทัล พฤติกรรมผู้บริโภค และระเบียบวิธีวิจัย โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป จากนั้นดำเนินการทดสอบนำร่องกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยผลการทดสอบพบว่าค่า Cronbach's Alpha ของทุกตัวแปรอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน (> 0.70) จึงนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านแบบสอบถามออนไลน์โดยใช้ Google Forms เผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ แพลตฟอร์มสื่อสังคม กลุ่ม Facebook และฟอรัมการซื้อขายออนไลน์ ในช่วงเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2568 ก่อนเข้าสู่แบบสอบถามหลัก ผู้ตอบทุกคนต้องผ่านส่วนคำถามคัดกรองซึ่งเป็นคำถามแบบปิด (ใช่/ไม่ใช่) จำนวน 4 ข้อ เพื่อยืนยันคุณสมบัติ ได้แก่ อายุระหว่าง 21-45 ปี ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นประจำ ติดตามอินฟลูเอนเซอร์อย่างน้อย 1 คน และมีประสบการณ์ซื้อสินค้าออนไลน์ภายใน 6 เดือนที่ผ่านมา หากผู้ตอบไม่ผ่านเกณฑ์คัดกรองข้อใดข้อหนึ่ง ระบบจะยุติแบบสอบถามโดยอัตโนมัติ ในการเก็บข้อมูล ได้รับแบบสอบถามตอบกลับทั้งสิ้น 371 ชุด หลังจากตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและคัดกรองแบบสอบถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ (เช่น ตอบซ้ำ ตอบไม่ครบ หรือตอบแบบมีรูปแบบเดียวตลอด) คงเหลือแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 334 ชุด คิดเป็นอัตราการตอบกลับที่ใช้ได้ร้อยละ 90.03

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ดำเนินการตามแนวทางการประเมินโมเดล PLS-SEM ของ Hair et al. (2017, 2021) ซึ่งเป็นมาตรฐานหลักสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การประเมินโมเดลการวัดเพื่อตรวจสอบคุณภาพของโมเดลภายนอก โดยพิจารณาจากค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading ≥ 0.70) ค่าความเชื่อมั่นเชิงสอดคล้องภายใน ได้แก่ ค่า Cronbach's Alpha (≥ 0.70) และค่าความเชื่อมั่นเชิงประกอบ (Composite Reliability: CR ≥ 0.70) ค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เฉลี่ย (Average Variance Extracted: AVE ≥ 0.50) เพื่อยืนยันความตรงเชิงเหมือน (Convergent Validity) รวมถึงการทดสอบความตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity) ด้วยเกณฑ์ Fornell and Larcker (1981) ซึ่งกำหนดว่าค่ารากที่สอง

ของ AVE ต้องมากกว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง ขั้นตอนที่ 2 การประเมินโมเดลโครงสร้าง (Structural Model Assessment) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้วิธีการ Bootstrapping จำนวน 5,000 subsamples เพื่อประเมินนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficients) และประเมินค่าความสามารถในการทำนายของโมเดลด้วยค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) ซึ่ง Hair et al. (2021) กำหนดเกณฑ์ไว้ที่ 0.25 (ต่ำ) 0.50 (ปานกลาง) และ 0.75 (สูง) รวมถึงค่า Predictive Relevance ($Q^2predict$) ที่ต้องมากกว่า 0 เพื่อแสดงว่าโมเดลมีความสามารถในการทำนาย ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดดำเนินการโดยใช้โปรแกรม SmartPLS 4

ผลการวิจัย

ผลการประเมินโมเดลการวัด

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องภายใน ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ของข้อคำถาม ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าน้ำหนักปัจจัยส่วนใหญ่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.696 – 0.934 ซึ่งส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่ 0.70 ทั้งนี้ ข้อคำถาม CIC2 ในมิติความสอดคล้องระหว่างผู้บริโภค-อินฟลูเอนเซอร์ มีค่าน้ำหนักปัจจัยเท่ากับ 0.696 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 0.70 เล็กน้อย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยตัดสินใจคงข้อคำถามนี้ไว้ เนื่องจาก Hair et al. (2021) ระบุว่าค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.40-0.70 สามารถยอมรับได้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ หากค่า AVE ของตัวแปรยังคงผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่ 0.50 ซึ่งในที่นี้ค่า AVE ของ CIC เท่ากับ 0.527 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด อีกทั้งหากตัดข้อคำถามนี้ออก จะส่งผลให้มิตินี้เหลือข้อคำถามเพียง 3 ข้อ ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการวัดตัวแปรแฝงอย่างมีความเสถียร (Hair et al., 2017) โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแปรความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลัน มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงที่สุดอยู่ระหว่าง 0.887 – 0.934 แสดงถึงความสอดคล้องภายในที่ดีมาก สำหรับค่าความเชื่อมั่น ตัวแปรทุกตัวมีค่า Cronbach's Alpha อยู่ระหว่าง 0.707 – 0.949 และค่า Composite Reliability (CR) อยู่ระหว่าง 0.803 – 0.958 ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่ 0.70 ทั้งหมด ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบค่าสถิติของตัวแปร CIC อย่างละเอียดและยืนยันว่าค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.707 และค่า CR เท่ากับ 0.803 โดยไม่มีการคลาดเคลื่อนหรือสลับตำแหน่ง การทดสอบความตรงเชิงเหมือน โดยทดสอบด้วยค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เฉลี่ย (AVE) พบว่าตัวแปรทุกตัวมีค่า AVE

อยู่ระหว่าง 0.527 – 0.831 ซึ่งเกินกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ 0.50 (Hair et al., 2017, 2021) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบโมเดลการวัด

ตัวแปร/ข้อคำถาม	Factor Loading	Cronbach's α	CR	AVE
ความสอดคล้องกับตนเอง				
ความสอดคล้องระหว่างผู้บริโภค-อินฟลูเอนเซอร์ (CIC)		0.707	0.803	0.527
CIC1	0.707			
CIC2	0.696			
CIC3	0.770			
CIC4	0.730			
ความสอดคล้องระหว่างผู้บริโภค-ผลิตภัณฑ์ (CPC)		0.803	0.857	0.631
CPC1	0.756			
CPC2	0.814			
CPC3	0.849			
CPC4	0.753			
ความสอดคล้องระหว่างอินฟลูเอนเซอร์-ผลิตภัณฑ์ (IPC)		0.881	0.908	0.677
IPC1	0.795			
IPC2	0.831			
IPC3	0.823			
IPC 4	0.821			
IPC 5	0.843			
ความกลัวพลาดโอกาส (FOMO)		0.921	0.929	0.643
FOMO1	0.849			
FOMO2	0.838			
FOMO 3	0.780			
FOMO 4	0.761			
FOMO 5	0.817			
FOMO 6	0.800			
FOMO 7	0.775			

FOMO 8	0.793			
ความตั้งใจซื้อแบบฉับพลัน (OBI)		0.949	0.958	0.831
OBI1	0.934			
OBI2	0.912			
OBI3	0.919			
OBI4	0.905			
OBI5	0.887			

ที่มา: ผู้วิจัย

การทดสอบความตรงเชิงจำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่าค่า Square Root AVE ของตัวแปรแฝงทุกตัวมีค่าเกินกว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโครงสร้างในแต่ละคู่ เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินของ Fornell and Larcker (1981) แสดงว่าตัวแปรในโมเดลมีความตรงเชิงจำแนกอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน อย่างไรก็ตาม ควรตั้งข้อสังเกตว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสอดคล้องระหว่างผู้บริโภค-ผลิตภัณฑ์ (CPC) กับความสอดคล้องระหว่างอินฟลูเอนเซอร์-ผลิตภัณฑ์ (IPC) มีค่าสูงถึง 0.766 ซึ่งเข้าใกล้ค่า Square Root AVE ของ CPC ที่เท่ากับ 0.794 แม้ว่าจะยังผ่านเกณฑ์ Fornell-Larcker แต่ค่าที่ใกล้เคียงกันนี้บ่งชี้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามอาจไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างความเหมาะสมของสินค้ากับตนเอง และความเหมาะสมของสินค้ากับอินฟลูเอนเซอร์ได้อย่างชัดเจนเท่าที่ควร ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่พบบ่อยในบริบทการตลาดอินฟลูเอนเซอร์ เนื่องจากอินฟลูเอนเซอร์ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างผู้บริโภคกับผลิตภัณฑ์ ทำให้การรับรู้ความสอดคล้องทั้งสองมิติมีความทับซ้อนกันในระดับหนึ่ง เพื่อยืนยันว่าปัญหาดังกล่าวไม่ส่งผลกระทบต่อผลการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบค่า Variance Inflation Factor (VIF) ของโมเดลภายใน (Inner Model) ซึ่งในงานวิจัยนี้ความสอดคล้องกับตนเองเป็นตัวแปรแฝงอันดับสอง (Second-Order Construct) ที่ประกอบด้วย CIC, CPC และ IPC เป็นตัวแปรแฝงอันดับแรก ดังนั้น SmartPLS จึงประเมินค่า VIF ในระดับตัวแปรแฝงอันดับแรก พบว่าค่า VIF ของเส้นทางทั้งหมดมีค่าระหว่าง 1.018 – 2.818 โดยเส้นทางที่มีค่า VIF สูงที่สุดคือ CPC ⟶ OBI (2.818) และ CPC ⟶ FOMO (2.804) รองลงมาคือ IPC ⟶ OBI และ IPC ⟶ FOMO (2.697) ซึ่งค่า VIF ที่ค่อนข้างสูงของ CPC และ IPC สอดคล้องกับค่าสหสัมพันธ์ที่สูง (0.766) ระหว่างตัวแปรทั้งสอง อย่างไรก็ตาม ค่า VIF ทั้งหมดยังคงต่ำกว่าเกณฑ์ที่แนะนำที่ 3.00 (Hair et al., 2021) จึงยืนยันได้ว่าไม่มีปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ในโมเดลโครงสร้าง ทั้งนี้ ค่าสหสัมพันธ์ที่สูงระหว่าง CPC และ IPC เกิดขึ้น

ในระดับตัวแปรแฝงอันดับแรก ซึ่งทั้งสองเป็นองค์ประกอบย่อยของตัวแปรแฝงอันดับสองคือ ความสอดคล้องกับตนเอง จึงเป็นที่คาดหมายว่าจะมีค่าสหสัมพันธ์สูง และไม่ส่งผลกระทบต่อการทดสอบสมมติฐานในระดับโมเดลโครงสร้าง รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 Fornell-Larcker Criterion

ตัวแปร	CIC	CPC	FOMO	IPC	OBI
CIC	**0.726**				
CPC	0.447	**0.794**			
FOMO	-0.017	-0.103	**0.802**		
IPC	0.443	0.766	-0.099	**0.823**	
OBI	-0.100	-0.298	0.647	-0.375	**0.912**

หมายเหตุ ค่าในแนวทแยงมุม (สีเทา) คือ ค่า Square root AVE, CIC = ความสอดคล้องระหว่างผู้บริโภค-อินฟลูเอนเซอร์, CPC = ความสอดคล้องระหว่างผู้บริโภค-ผลิตภัณฑ์, IPC = ความสอดคล้องระหว่างอินฟลูเอนเซอร์-ผลิตภัณฑ์, FOMO = ความกลัวพลาดโอกาส, OBI = ความตั้งใจซื้อออนไลน์แบบฉับพลัน, SelfCon = ความสอดคล้องกับตนเอง

ที่มา: ผู้วิจัย

ผลการประเมินโมเดลโครงสร้างและการทดสอบ

การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน (PLS-SEM) ถูกนำมาใช้เพื่อทำนายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายนอกและตัวแปรภายในในกรอบแนวคิดการวิจัย ก่อนการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุของโมเดลโครงสร้าง พบว่าค่า VIF ของเส้นทางโมเดลภายใน (Inner Model) ทั้งหมดมีค่าระหว่าง 1.018 – 2.818 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 3.00 (Hair et al., 2021) โดยเส้นทาง FOMO ⟶ OBI มีค่า VIF ต่ำที่สุด (1.018) ขณะที่เส้นทาง CPC ⟶ OBI มีค่าสูงที่สุด (2.818) แต่ยังคงอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จึงยืนยันว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity ในโมเดล (รายละเอียดดังตารางที่ 5) จากนั้นทำการทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการ Bootstrapping 5,000 subsamples ผลการวิเคราะห์พบว่า ความสอดคล้องกับตนเองไม่มีอิทธิพลต่อความกลัวพลาดโอกาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = -0.097, p = 0.103) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1 อย่างไรก็ตาม ความ

สอดคล้องกับตนเองมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = -0.279, $p < 0.001$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 และความกลัวพลาดโอกาสมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = 0.620, $p < 0.001$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3 นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังวิเคราะห์อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) ของความสอดคล้องกับตนเองต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลัน โดยส่งผ่านตัวแปรความกลัวพลาดโอกาส พบว่าค่าอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ -0.060 (β = -0.097 × 0.620) ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.112$, 95% CI [-0.137, 0.013]) เนื่องจากเส้นทางแรก (ความสอดคล้องกับตนเอง ⟶ ความกลัวพลาดโอกาส) ไม่มีนัยสำคัญ จึงสรุปได้ว่าความกลัวพลาดโอกาสไม่ทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) ในความสัมพันธ์ระหว่างความสอดคล้องกับตนเองกับความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลัน ดังนั้น อิทธิพลเชิงลบของความสอดคล้องกับตนเองต่อความตั้งใจซื้อแบบฉับพลันจึงเป็นอิทธิพลทางตรงเท่านั้น ผลการวิเคราะห์ตัวแปรแฝงอันดับสอง พบว่าความสอดคล้องกับตนเองมีอิทธิพลต่อองค์ประกอบย่อยทั้งสามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความสอดคล้องระหว่างผู้บริโภค-อินฟลูเอนเซอร์ (CIC) (β = 0.645, $p < 0.001$) ความสอดคล้องระหว่างผู้บริโภค-ผลิตภัณฑ์ (CPC) (β = 0.902, $p < 0.001$) และความสอดคล้องระหว่างอินฟลูเอนเซอร์-ผลิตภัณฑ์ (IPC) (β = 0.934, $p < 0.001$) โดยองค์ประกอบที่มีน้ำหนักสูงที่สุดคือ IPC ตามด้วย CPC และ CIC ตามลำดับ

ทั้งนี้ ความสอดคล้องกับตนเองสามารถทำนายความกลัวพลาดโอกาสได้เพียงร้อยละ 0.9 ($R^2 = 0.009$) ซึ่งอยู่ในระดับต่ำมากตามเกณฑ์ของ Hair et al. (2021) ที่กำหนดค่า R^2 ระดับต่ำไว้ที่ 0.25 ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าความสอดคล้องกับตนเองเพียงตัวแปรเดียวไม่ใช่ปัจจัยทำนายที่ดีสำหรับความกลัวพลาดโอกาส และยังมีปัจจัยอื่นในบริบทการตลาดออนไลน์ที่อาจมีอิทธิพลต่อ FOMO มากกว่า เช่น การรับรู้ความขาดแคลนของสินค้า (Perceived Scarcity) แรงกดดันทางสังคม (Social Pressure) กิจกรรมทางสังคมของเพื่อน และกลยุทธ์การกระตุ้นความเร่งด่วนของอินฟลูเอนเซอร์ ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของงานวิจัยนี้ ในขณะที่ความสอดคล้องกับตนเองและความกลัวพลาดโอกาสสามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลันได้ร้อยละ 49.6 ($R^2 = 0.496$) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง (Hair et al., 2021) สำหรับค่า Predictive Relevance (Q^2predict) ของความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลันมีค่าเท่ากับ 0.106 ซึ่งมากกว่า 0 แสดงว่าโมเดลมี

ความสามารถในการทำนายได้ในระดับที่ยอมรับได้ ส่วนค่า Q^2predict ของความกลัวพลาดโอกาส (FOMO) มีค่าเท่ากับ 0.000 เมื่อปัดเศษเป็นทศนิยม 3 ตำแหน่ง ซึ่งค่าที่แท้จริงก่อนปัดเศษมีค่าเป็นบวกเพียงเล็กน้อย (< 0.001) สอดคล้องกับค่า R^2 ที่ต่ำมาก (0.009) อันเป็นผลมาจากการที่ความสอดคล้องกับตนเองไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อ FOMO ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ผลดังกล่าวยืนยันว่าโมเดลแทบไม่มีความสามารถในการทำนาย FOMO จากตัวแปรทำนายที่กำหนดไว้ในงานวิจัยนี้ ดังตารางที่ 3 ตารางที่ 4 และภาพที่ 1

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	β	p-value	ผลการทดสอบ
H1: SelfCon ⟶ FOMO	-0.097	0.103	ปฏิเสธ
H2: SelfCon ⟶ OBI	-0.279	<0.001***	ยอมรับ
H3: FOMO ⟶ OBI	0.620	<0.001***	ยอมรับ

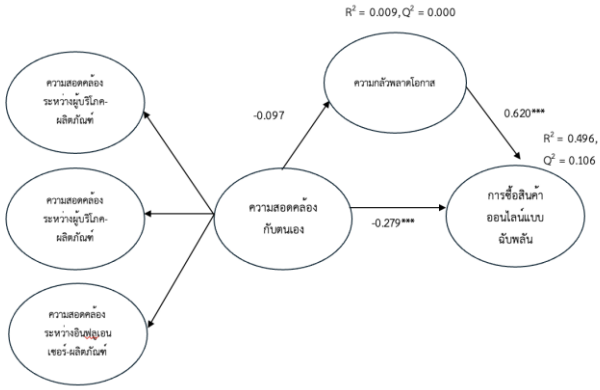
หมายเหตุ *** p-value < 0.001, SelfCon = ความสอดคล้องกับตนเอง, FOMO = ความกลัวพลาดโอกาส , OBI = ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลัน

ตารางที่ 4 ค่าการทำนายของโมเดล

ตัวแปร	R^2	Q^2predict	RMSE	MAE
FOMO	0.009	0.000	1.005	0.832
OBI	0.496	0.106	0.951	0.784

ตารางที่ 5 ค่า Variance Inflation Factor (VIF) ของโมเดลโครงสร้าง

เส้นทาง (Path)	VIF	เกณฑ์ (< 3.00)
CIC ⟶ FOMO	1.314	ผ่าน
CPC ⟶ FOMO	2.804	ผ่าน
IPC ⟶ FOMO	2.697	ผ่าน
CIC ⟶ OBI	1.315	ผ่าน
CPC ⟶ OBI	2.818	ผ่าน
IPC ⟶ OBI	2.697	ผ่าน
FOMO ⟶ OBI	1.018	ผ่าน

ภาพที่ 1 ผลการทดสอบสมมติฐาน

หมายเหตุ: *** p-value < 0.001

อภิปรายผล

สมมติฐานที่ 1 ความสอดคล้องกับตนเองมีอิทธิพลต่อความกลัวพลาดโอกาส

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความสอดคล้องกับตนเองไม่มีอิทธิพลต่อความกลัวพลาดโอกาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = -0.097, p = 0.103) สมมติฐานที่ 1 จึงไม่ได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางแสดงแนวโน้มเป็นทิศทางลบ (β = -0.097) แม้จะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งบ่งชี้ว่าเมื่อบุคคลมีการรับรู้ความสอดคล้องกับตนเองสูง อาจมีแนวโน้มที่จะมีความมั่นคงทางอารมณ์มากขึ้นและไม่หวั่นไหวต่อกระแสสังคมภายนอกที่กระตุ้นความกลัวพลาดโอกาส ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ของ Ryan and Deci (2000) ซึ่งระบุว่ามนุษย์มีความต้องการทางจิตวิทยาพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ ความเป็นอิสระ ความสามารถ และความเชื่อมโยงทางสังคม ในบริบทนี้ เมื่อผู้บริโภครับรู้ว่าอินฟลูเอนเซอร์และผลิตภัณฑ์มีความสอดคล้องกับตัวตนของตน กระบวนการรับรู้ความสอดคล้องจะตอบสนองความต้องการด้านความสามารถ (ความมั่นใจในการตัดสินใจที่สอดคล้องกับตัวตน) และความเป็นอิสระ (ความรู้สึกว่าตนเลือกด้วยตนเองไม่ใช่ถูกกดดันจากภายนอก) ทำให้เกิดความพึงพอใจในตนเองจนลดทอนอิทธิพลของปัจจัยภายนอกที่กระตุ้นความกลัวพลาดโอกาส กล่าวคือ บุคคลที่มีความสอดคล้องกับตนเองสูงจะรู้สึกมั่นคงในอัตลักษณ์ของตนจนไม่

จำเป็นต้องแสวงหาการยอมรับจากภายนอกผ่านการซื้อสินค้าตามกระแส ในทางตรงกันข้าม ความกลัวพลาดโอกาสเกิดจากความไม่สมดุลของความต้องการเชื่อมโยงทางสังคม ซึ่งเป็นความต้องการสากลที่ไม่ขึ้นกับบริบทของตัวตนส่วนบุคคล ความแตกต่างระหว่างกลไกจิตวิทยาทั้งสอง โดยความสอดคล้องกับตนเองเป็นกระบวนการเปรียบเทียบเชิงสัญลักษณ์ที่ต้องอาศัยการประมวลผลอย่างมีสติสัมปชัญญะ (Sirgy, 1982; Escalas & Bettman, 2005) ขณะที่ความกลัวพลาดโอกาสเป็นปฏิกิริยาทางอารมณ์แบบอัตโนมัติที่มีลักษณะเป็นความวิตกกังวลชั่วขณะ (State Anxiety) จึงอธิบายได้ว่าทำไมความสอดคล้องกับตนเองไม่สามารถทำนายความกลัวพลาดโอกาสได้อย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากกระบวนการทั้งสองดำเนินการผ่านช่องทางจิตวิทยาที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ การที่ผลการวิจัยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติอาจเกี่ยวข้องกับบริบทของกลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในประเทศไทย ซึ่งอยู่ในช่วงพัฒนาการที่มีการค้นหาตัวตน (Identity Exploration) อย่างเข้มข้น (Arnett, 2014) ส่งผลให้ระดับความสอดคล้องกับตนเองยังไม่มีความเสถียรเพียงพอที่จะส่งอิทธิพลต่อตัวแปรอื่นได้อย่างชัดเจน ประกอบกับบริบททางวัฒนธรรมไทยที่ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกลุ่มและการเปรียบเทียบทางสังคม อาจทำให้ความกลัวพลาดโอกาสถูกขับเคลื่อนด้วยแรงกดดันทางสังคมมากกว่าปัจจัยภายในอย่างความสอดคล้องกับตนเอง อีกทั้งค่า R^2 ที่ต่ำมาก (0.009) สะท้อนว่ามีปัจจัยแทรกซ้อนอื่นๆ ที่ไม่ได้ถูกควบคุมในโมเดลการวิจัย เช่น ระดับการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ ลักษณะบุคลิกภาพ หรือการรับรู้ความขาดแคลนของสินค้า ที่อาจเป็นตัวทำนายความกลัวพลาดโอกาสได้ดีกว่า

สมมติฐานที่ 2 ความสอดคล้องกับตนเองมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลัน

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความสอดคล้องกับตนเองมีอิทธิพลเชิงลบต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = -0.279, $p < 0.001$) ซึ่งสมมติฐานที่ 2 ได้รับการสนับสนุน ผลการค้นพบนี้มีนัยสำคัญเชิงวิชาการอย่างยิ่ง เนื่องจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ส่วนใหญ่มักพบว่าความสอดคล้องกับตนเองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจซื้อ (Koay & Lim, 2024; Kim & Hyun, 2015) อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่ต้องตระหนักคือ ความตั้งใจซื้อทั่วไป (General Purchase Intention) กับความตั้งใจซื้อแบบฉับพลันออนไลน์ (Online Impulse Buying Intention) มีนิยามปฏิบัติการที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ความตั้งใจซื้อทั่วไปเป็นเจตนาที่เกิดจากการวางแผน การประเมินทางเลือก และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ในขณะที่ความตั้งใจซื้อแบบฉับพลันเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันที ไม่มีการ

วางแผนล่วงหน้า และมักถูกขับเคลื่อนด้วยอารมณ์ชั่วขณะมากกว่าเหตุผล (Rook, 1987; Beatty & Ferrell, 1998) ดังนั้น เมื่อตัวแปรตามเปลี่ยนจาก "ความตั้งใจซื้อทั่วไป" เป็น "ความตั้งใจซื้อแบบฉับพลัน" ทิศทางอิทธิพลของความสอดคล้องกับตนเองจึงกลับทิศอย่างสมเหตุสมผล ค่าสัมประสิทธิ์เชิงลบนี้ (β = -0.279) จึงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ยืนยันว่าความสอดคล้องกับตนเองทำหน้าที่เป็นกลไกยับยั้งชั่งใจ (Inhibitory Mechanism) หรือ "ตัวหน่วง" (Brake) ที่ดึงผู้บริโภคกลับจากระบบการคิดแบบอัตโนมัติ (System 1) มาสู่ระบบการคิดแบบไตร่ตรอง (System 2) ตามทฤษฎีกระบวนการคู่ของ Kahneman (2011) กล่าวคือ เมื่อผู้บริโภครับรู้ว่าอินฟลูเอนเซอร์และผลิตภัณฑ์มีความสอดคล้องกับตัวตนของตนมากขึ้น กระบวนการรับรู้ความสอดคล้องซึ่งเป็นการเปรียบเทียบเชิงสัญลักษณ์ระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับตนเองกับภาพลักษณ์ของสิ่งเร้า (Sirgy, 1982) จะกระตุ้นการเปิดใช้งานระบบที่ 2 ส่งผลให้ผู้บริโภคใช้กระบวนการตัดสินใจที่รอบคอบมากขึ้น มีการประเมินความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์กับตัวตน เปรียบเทียบข้อดีข้อเสีย และพิจารณาทางเลือกก่อนตัดสินใจ ผลลัพธ์คือ การซื้อเปลี่ยนรูปแบบจากการซื้อแบบฉับพลัน (Impulse Purchase) ไปเป็นการซื้อแบบตั้งใจ (Planned Purchase) ที่ขจัดลักษณะความฉับพลันออกไป ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการควบคุมตนเอง (Self-Regulation Theory) ของ Verplanken and Sato (2011) ที่อธิบายว่าพฤติกรรมการซื้อแบบฉับพลันเกิดขึ้นเมื่อกลไกควบคุมตนเองล้มเหลว ในทางกลับกัน เมื่อความสอดคล้องกับตนเองเสริมสร้างกระบวนการประเมินทางปัญญา กลไกควบคุมตนเองจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นจนลดแรงกระตุ้นในการซื้อแบบฉับพลัน หากเปรียบเทียบกับบริบทสินค้าที่มีความเกี่ยวพัน (Involvement) สูง เช่น สินค้าฟุ่มเฟือยหรือสินค้าที่สะท้อนตัวตน ผลการวิจัยก่อนหน้านี้พบว่ายิ่งสินค้ามีความเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของผู้ซื้อมากเท่าใด กระบวนการตัดสินใจจะมีความซับซ้อนและใช้เวลามากขึ้น (Escalas & Bettman, 2005) ซึ่งสนับสนุนข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ที่ว่า เมื่อผู้บริโภครับรู้ว่าสินค้ามีความเกี่ยวข้องกับตัวตนของตน (ผ่านกลไกความสอดคล้องกับตนเอง) จะเกิดกระบวนการพิจารณาไตร่ตรองที่ลดทอนลักษณะความฉับพลันของการตัดสินใจซื้อ ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จึงสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้แก่วงการวิชาการ ด้วยการยืนยันว่าความสอดคล้องกับตนเองไม่ได้มีบทบาทเพียงเป็นตัวส่งเสริมพฤติกรรมการซื้อเท่านั้น แต่ยังสามารถทำหน้าที่เป็นตัวยับยั้งพฤติกรรมการซื้อที่ไม่ผ่านการไตร่ตรองอีกด้วย

สมมติฐานที่ 3 ความกลัวพลาดโอกาสมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลัน

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความกลัวพลาดโอกาสมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.620$, $p < 0.001$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางสูงที่สุดในโมเดล สะท้อนถึงความสำคัญอย่างยิ่งยวดของกลไกทางจิตวิทยานี้ต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล ทั้งนี้ เพื่อยืนยันความเที่ยงตรงของโมเดลทางสถิติ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบค่า VIF ของเส้นทาง FOMO ⟶ OBI ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.018 อันต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 3.00 อย่างมาก (Hair et al., 2021) จึงยืนยันได้ว่าค่าสัมประสิทธิ์ที่สูง (0.620) ไม่ได้เกิดจากปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ระหว่างตัวแปรอิสระ แต่เป็นอิทธิพลที่แท้จริงของ FOMO ต่อพฤติกรรมการซื้อแบบฉับพลัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎี Stimulus-Organism-Response (S-O-R) ของ Mehrabian and Russell (1974) ที่ได้รับการพัฒนาและประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในบริบทการตลาดดิจิทัล (Chung et al., 2025; Ghaniyah, 2024) ทฤษฎีนี้อธิบายว่าสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อมทางการตลาด เช่น เนื้อหาจากอินฟลูเอนเซอร์ ข้อเสนอจำกัดเวลา หรือโปรโมชันพิเศษ ส่งผลต่อสภาวะทางจิตวิทยาภายในของผู้บริโภคซึ่งในที่นี้คือความกลัวพลาดโอกาส และนำไปสู่การตอบสนองเชิงพฤติกรรมคือ ความตั้งใจซื้อแบบฉับพลัน สิ่งที่ควรเน้นย้ำคือ ความกลัวพลาดโอกาสไม่ได้เป็นเพียงอารมณ์ความรู้สึกธรรมดาเท่านั้น แต่เป็นสภาวะความเครียดทางจิตวิทยา ที่เกิดจากการรับรู้ว่าตนกำลังพลาดประสบการณ์หรือผลประโยชน์ที่ผู้อื่นกำลังได้รับ (Good & Hyman, 2020) สภาวะนี้ก่อให้เกิดความตึงเครียดภายในที่ผู้บริโภคต้องการบรรเทา และการซื้อสินค้าแบบฉับพลันจึงทำหน้าที่เป็นกลไกในการเผชิญปัญหาเพื่อลดทอนความวิตกกังวลและคืนสมดุลทางจิตใจ การที่ค่าอิทธิพลสูงถึง 0.620 ยังต้องตีความในบริบทของกลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในประเทศไทย ซึ่งมีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์สูงเป็นอันดับต้นๆ ของโลก ส่งผลให้ผู้บริโภคกลุ่มนี้มีความเปราะบางต่อสิ่งเร้าที่กระตุ้นความกลัวพลาดโอกาสเป็นพิเศษ เนื่องจากการเปิดรับเนื้อหาจากอินฟลูเอนเซอร์อย่างต่อเนื่องผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเนื้อหาเหล่านั้นมักมาพร้อมกับกลยุทธ์การสร้างความขาดแคลน ความเร่งด่วน และหลักฐานทางสังคม (Cialdini, 2009) ทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในวงจรของการเปรียบเทียบทางสังคมและความวิตกกังวลว่าจะตกขบวนจากกระแส ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเกิดพฤติกรรมการซื้อแบบฉับพลัน ข้อค้นพบนี้มีนัยสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงจริยธรรมการตลาด กล่าวคือ

ในด้านหนึ่ง กลยุทธ์การตลาดที่อาศัยการกระตุ้นความกลัวพลาดโอกาสอาจมีประสิทธิภาพสูงในการเพิ่มยอดขายระยะสั้น แต่ในอีกด้านหนึ่ง ค่าอิทธิพลที่สูงมากเช่นนี้สะท้อนถึงความเปราะบางของผู้บริโภคกลุ่มนี้ต่อกลยุทธ์การตลาดแบบเร่งด่วน ซึ่งหน่วยงานกำกับดูแลและนักการตลาดควรพิจารณาเรื่องจริยธรรมการตลาดและการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเฉพาะ การกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการใช้กลยุทธ์กระตุ้นความกลัวพลาดโอกาสในการตลาดอินฟลูเอนเซอร์ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างเป้าหมายทางธุรกิจกับสวัสดิภาพของผู้บริโภค

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างความสอดคล้องกับตนเอง ความกลัวพลาดโอกาส และความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลัน ในบริบทการตลาดอินฟลูเอนเซอร์ของผู้บริโภควัยผู้ใหญ่ตอนต้นในประเทศไทย จำนวน 334 คน โดยใช้การวิเคราะห์ PLS-SEM สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ สมมติฐานที่ 1 ความสอดคล้องกับตนเองไม่มีอิทธิพลต่อความกลัวพลาดโอกาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = -0.097, p = 0.103) จึงปฏิเสธสมมติฐาน ข้อค้นพบนี้มีความสำคัญเชิงวิชาการ เนื่องจากยืนยันว่าผู้บริโภคมีการแยกแยะกระบวนการทางจิตวิทยาสองส่วนนี้ออกจากกันอย่างเด็ดขาดในขณะรับชมเนื้อหาจากอินฟลูเอนเซอร์ กล่าวคือ กระบวนการประเมินความสอดคล้องเชิงสัญลักษณ์ (กลไกทางปัญญา) กับความวิตกกังวลว่าจะพลาดโอกาส (กลไกทางอารมณ์) ดำเนินการผ่านช่องทางจิตวิทยาที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง สมมติฐานที่ 2 ความสอดคล้องกับตนเองมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = -0.279, p < 0.001) จึงยอมรับสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์เชิงลบนี้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าความสอดคล้องกับตนเองทำหน้าที่เป็นกลไกยับยั้งชั่งใจที่ช่วยลดพฤติกรรมการซื้อแบบฉับพลัน โดยกระตุ้นให้ผู้บริโภคเปลี่ยนจากระบบการคิดแบบอัตโนมัติมาสู่ระบบการคิดแบบไตร่ตรอง สมมติฐานที่ 3 ความกลัวพลาดโอกาสมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบฉับพลันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = 0.620, p < 0.001) จึงยอมรับสมมติฐาน โดยเมื่อเปรียบเทียบขนาดอิทธิพล ความกลัวพลาดโอกาสมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β = 0.620) สูงกว่าค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้องกับตนเอง ($|\beta|$ = 0.279) ถึง 2.2 เท่า สะท้อนให้เห็นภาพเชิงปริมาณที่ชัดเจนว่าปัจจัยด้านอารมณ์ (FOMO) มีอิทธิพลเหนือกว่าปัจจัยด้านเหตุผล (ความสอดคล้องกับตนเอง) อย่างมากในบริบทการซื้อแบบฉับพลัน นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางอ้อมของความสอดคล้องกับตนเอง

ต่อความตั้งใจซื้อแบบฉับพลันโดยส่งผ่าน FOMO พบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (β = -0.060, p = 0.112) จึงยืนยันว่ากลไกทางจิตวิทยาทั้งสอง ได้แก่ ความสอดคล้องกับตนเอง (กลไกทางปัญญา) และความกลัวพลาดโอกาส (กลไกทางอารมณ์) มีบทบาทอิสระต่อกันโดยสิ้นเชิงในการกำหนดพฤติกรรมผู้บริโภค ทั้งนี้ โมเดลสามารถทำนายความตั้งใจซื้อแบบฉับพลันได้ร้อยละ 49.6 (R^2 = 0.496) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ข้อเสนอแนะจากการวิจัย มีดังนี้ 1. ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี ผลการวิจัยที่พบว่าความสอดคล้องกับตนเองมีอิทธิพลเชิงลบต่อความตั้งใจซื้อแบบฉับพลัน (β = -0.279) เป็นข้อค้นพบที่แปลกใหม่และขัดแย้งกับงานวิจัยก่อนหน้าส่วนใหญ่ที่มักพบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความสอดคล้องกับตนเองกับความตั้งใจซื้อทั่วไป การค้นพบนี้ขยายขอบเขตทฤษฎีความสอดคล้องกับตนเองไปสู่มิติใหม่ โดยยืนยันว่าความสอดคล้องกับตนเองไม่ได้มีบทบาทเพียงเป็นตัวส่งเสริมการซื้อเท่านั้น แต่ยังสามารถทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลาง (Switching Variable) ที่เปลี่ยนการตอบสนองของผู้บริโภคจากระบบอารมณ์ (System 1) ไปสู่ระบบตรรกะ (System 2) เมื่อผลิตภัณฑ์มีความเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ ผู้วิจัยเสนอให้นักวิชาการในอนาคตนำทฤษฎีระบบการคิดแบบคู่ขนาน (Dual Process Theory) มาจับคู่กับทฤษฎีความสอดคล้องกับตนเอง เพื่อศึกษาต่อยอดว่าในสถานการณ์ใดบ้างที่ความสอดคล้องกับตนเองจะเปลี่ยนบทบาทจากตัวกระตุ้นการซื้อมาเป็นตัวยับยั้งชั่งใจ เช่น ระดับความเกี่ยวพันกับผลิตภัณฑ์ ประเภทสินค้า หรือระดับความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ การวิจัยนี้ยังสนับสนุนทฤษฎีการขับเคลื่อนด้วยอารมณ์ โดยยืนยันว่า FOMO มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจซื้อแบบฉับพลัน (β = 0.620) และเสนอกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่อธิบายปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางอารมณ์และตัวแปรทางปัญญาในการกำหนดพฤติกรรมการซื้อแบบฉับพลัน ซึ่งสามารถเป็นรากฐานสำหรับการวิจัยในอนาคตที่ศึกษาบทบาทคู่ขนานของปัจจัยทั้งสองประเภทในบริบทการตลาดดิจิทัลที่หลากหลาย 2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม ดังนี้ สำหรับนักการตลาดและธุรกิจ ควรแบ่งส่วนตลาดและเลือกใช้กลยุทธ์ให้เหมาะสมกับประเภทสินค้า กล่าวคือ หากเป็นสินค้าซื้อง่ายขายคล่อง (Low-involvement Products) อาจใช้กลยุทธ์กระตุ้นความกลัวพลาดโอกาส เช่น ข้อเสนอจำกัดเวลา การนับถอยหลัง และการแสดง Social Proof เพื่อเพิ่มยอดขายระยะสั้น แต่หากเป็นสินค้าที่มีความเกี่ยวพันสูง (High-involvement Products) หรือสินค้าที่สะท้อนตัวตนและต้องการสร้างแบรนด์ระยะยาว ควรเน้นกลยุทธ์การสร้างความสอดคล้องกับตนเอง ซึ่งแม้จะลดแรงกระตุ้นในการซื้อแบบฉับพลัน

แต่จะช่วยดึงผู้บริโภคเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจที่รอบคอบและสร้างความภักดีต่อแบรนด์อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การใช้กลยุทธ์กระตุ้นความกลัวพลาดโอกาสต้องกระทำอย่างรับผิดชอบและมีจริยธรรม เนื่องจากค่าอิทธิพลที่สูงมาก (β = 0.620) สะท้อนถึงความเปราะบางของผู้บริโภควัยผู้ใหญ่ตอนต้นต่อกลยุทธ์ประเภทนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยกำลังสร้างตัวและมีความเปราะบางทางการเงิน นักการตลาดจึงไม่ควรสร้างความวิตกกังวลที่เกินควรหรือใช้ข้อมูลที่บิดเบือนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการซื้อแบบฉับพลัน สำหรับอินฟลูเอนเซอร์ ควรตระหนักถึงอิทธิพลอย่างมากที่ตนมีต่อการตัดสินใจซื้อแบบฉับพลันของผู้ติดตาม และควรมีความจริงใจในการนำเสนอข้อมูลผลิตภัณฑ์ เนื่องจากผลการวิจัยชี้ว่าผู้บริโภคเริ่มมีกลไกการตรวจสอบความสอดคล้อง (β = -0.279) ที่ทำหน้าที่ยับยั้งการซื้อที่ไร้เหตุผล ดังนั้น อินฟลูเอนเซอร์ที่เลือกรับงานโฆษณาผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับภาพลักษณ์และตัวตนของตนอย่างแท้จริงจะสามารถรักษาความน่าเชื่อถือในระยะยาวได้ดีกว่าการรับงานโฆษณาทุกประเภท สำหรับหน่วยงานกำกับดูแลและภาคนโยบาย ควรพิจารณากำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการใช้กลยุทธ์กระตุ้นความกลัวพลาดโอกาสในการตลาดอินฟลูเอนเซอร์ โดยเฉพาะการกำหนดให้ระบุอย่างชัดเจนเมื่อเนื้อหาเป็นโฆษณา การห้ามใช้ข้อมูลเท็จเกี่ยวกับความขาดแคลนของสินค้า และการส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เพื่อสร้างสมดุลระหว่างเป้าหมายทางธุรกิจกับการคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้บริโภค

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2567). *การสำรวจมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ปี 2566 (Value of e-Commerce Survey in Thailand 2023).* เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2568 จาก https://www.etda.or.th/th/Our-Service/statistics-and-information.aspx

Aguirre-Rodriguez, A., Bosnjak, M., & Sirgy, M. J. (2012). Moderators of the self-congruity effect on consumer decision-making: A meta-analysis. *Journal of Business Research*, 65(8), 1179-1188.

Amos, C., Holmes, G. R., & Keneson, W. C. (2014). A meta-analysis of consumer impulse buying. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 21(2), 86-97.

Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1988). Structural equation modeling in practice: A review and recommended two-step approach. *Psychological Bulletin*, 103(3), 411-423.

Arnett, J. J. (2014). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. (2nd ed.). New York: Oxford University Press.

Beatty, S. E., & Ferrell, M. E. (1998). Impulse buying: Modeling its precursors. *Journal of Retailing*, 74(2), 169-191.

Belanche, D., Casaló, L. V., Flavián, M., & Ibáñez-Sánchez, S. (2021). Understanding influencer marketing: The role of congruence between influencers, products and consumers. *Journal of Business Research*, 132, 186-195.

Chung, X. L., Yasmin, F., Haider, S. A., Sinnappan, P., Poulova, P., Baskaran, S., & Idris, I. (2025). Impulsive buying behaviour in live-streaming commerce: An application of SOR theory. *Cogent Social Sciences*, 11(1), 2474861.

Cialdini, R. B. (2009). *Influence: Science and practice*. (5th ed.). Boston, MA: Pearson.

Dinh, T. C. T., Wang, M., & Lee, Y. (2023). How does the fear of missing out moderate the effect of social media influencers on their followers' purchase intention?. *SAGE Open*, 13(3), 1-15.

Escalas, J. E., & Bettman, J. R. (2005). Self-construal, reference groups, and brand meaning. *Journal of Consumer Research*, 32(3), 378-389.

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.

Ghaniyah, S. H. (2024). The impact of fear of missing out on impulsive buying. *International Journal of Business Studies*, 8(3), 220-232.

Good, M. C., & Hyman, M. R. (2020). 'Fear of missing out': Antecedents and influence on purchase likelihood. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 28(3), 330-341.

Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2017). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., Sarstedt, M., Danks, N. P., & Ray, S. (2021). *Partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) using R*. Cham: Springer.

Hong Kong Trade Development Council [HKTDC]. (2025). *Insights on e-commerce opportunities in Thailand: Positioning of Hong Kong products*. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2568 จาก https://research.hktdc.com/en/article/MjEzMDY5MzU5OQ

Hussain, S., Raza, A., Haider, A., & Ishaq, M. I. (2023). Fear of missing out and compulsive buying behavior: The moderating role of mindfulness. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 75, 103512.

Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Kim, S., & Hyun, M. Y. (2015). The role of self-congruity and functional congruity in destination choice. *International Journal of Tourism Research*, 17(4), 348-359.

Koay, K. Y., & Lim, W. M. (2024). Congruence effects in social media influencer marketing: The moderating role of wishful identification in online impulse buying intentions. *Journal of Product & Brand Management*, 34(3), 265-278.

Koay, K. Y., Ong, D. L. T., Khoo, K. L., & Yeoh, H. J. (2021). Perceived social media marketing activities and consumer-based brand equity: Testing a moderated mediation model. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 33(1), 53-72.

Mehrabian, A., & Russell, J. A. (1974). *An approach to environmental psychology*. Cambridge, MA: MIT Press.

Nguyen, T. H. (2025). FOMO and the impulsive purchasing behavior of young people. *European Journal of Business and Management Research*, 10(3), 1-8.

Przybylski, A. K., Murayama, K., DeHaan, C. R., & Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1841-1848.

Rook, D. W. (1987). The buying impulse. *Journal of Consumer Research*, 14(2), 189-199.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.

Singh, D., Sharma, P., & Kumar, V. (2024). Impact of FOMO on social media engagement and impulse buying of lifestyle products: Mediation analysis. *Journal of Innovative Digital Transformation*, 2(2), 176-195.

Sirgy, M. J. (1982). Self-concept in consumer behavior: A critical review. *Journal of Consumer Research*, 9(3), 287-300.

Sirgy, M. J. (2018). Self-congruity theory in consumer behavior: A little history. *Journal of Global Scholars of Marketing Science*, 28(2), 197-207.

Syed, M. (2014). *Emerging adulthood: Developmental stage, theory, or nonsense?.* In J. J. Arnett (Ed.), The Oxford handbook of emerging adulthood (pp. 11-25). New York: Oxford University Press.

Szymkowiak, A., Gaczek, P., Jeganathan, K., & Kulawik, P. (2021). The impact of emotions on shopping behavior during epidemic. What a business can do to protect customers. *Journal of Consumer Behaviour*, 20(1), 48-60.

Verplanken, B., & Sato, A. (2011). The psychology of impulse buying: An integrative self-regulation approach. *Journal of Consumer Policy*, 34(2), 197-210.

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR PSYCHOLOGICAL HEALTH OF STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS AT LESHAN NORMAL UNIVERSITY*

Zhang Qinglin[1], Nuttamon Punchatree[2] and Wichian Intarasompun[3]

[1-3]**Graduate School, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand**

Corresponding Author's Email: nuttamon.pu@bsru.ac.th

Received 3 March 2026; Revised 10 March 2026; Accepted 13 March 2026

Abstract

Psychological health is an important factor affecting the academic success and well-being of university students, especially those with special needs. the objectives of this research were: 1) to study the current situation of psychological health and 2) to the development guidelines of psychological health for students with special needs in Leshan Normal University. The sample was 140 students with special needs in Leshan Normal University. The research instruments included a questionnaire and semi-structured interviews. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results showed that: 1) the current situation of psychological health of students with special needs in Leshan Normal University in five aspects was at a high level. And 2) the development guidelines involve a multidimensional approach. The research results indicate that, 2.1) The cultivation of a positive attitude towards life needs to rely on positive guidance and practical empowerment. Through encouraging education, emotional management training,

Citation:

* Zhang Qinglin, Nuttamon Punchatree and Wichian Intarasompun. (2026). Development Guidelines For Psychological Health Of Students With Special Needs At Leshan Normal University. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 308-323.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

and other methods, it can improve students' mentality, enhance their action efficiency and emotional control ability, and alleviate the impact of negative emotions; 2.2) The improvement of healthy self-cognition is based on practical clarify their academic advantages; 2.3) The construction of harmonious to take into account both general abilities and targeted needs, and alleviate transgender reflection and multiple interactions. With the help of activities such as growth portfolios and advantage exploration, it helps students establish self-identity and communication anxiety by improving communication skills; 2.4) Adaptive training focuses on situational drills and thinking shaping, and uses strategies such as social drills and goal decomposition to enhance students' ability to cope with changes and new tasks; and 2.5) As the core guarantee of mental health, emotional regulation ability needs to combine self-acceptance with external empowerment. It can accumulate positive emotions through emotional diaries, peer support, etc., and improve the ability to cope with negative emotions with the help of scientific strategies.

Keywords: Psychological health, Adaptability, Robust emotional regulation, Harmonious interpersonal relationship.

Introduction

psychological health is a major issue in global youth development and socioeconomic progress. The World Health Organization (WHO, 2022) notes that mental health problems cost the global economy over one trillion US dollars annually. As a highly educated youth group, university students' mental health directly affects social innovation capacity. Research by the European Commission (2023) shows a positive correlation between mental health and employability, with graduates in good mental health having a 37% higher employment rate. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO, 2021) emphasizes that modern education should focus on cultivating students'

psychological resilience and social adaptability. At the campus level, psychological health is fundamental to building a harmonious environment and fostering an inclusive culture. Students with disabilities face dual pressures, and systematic psychological support and resilience training can enhance their campus participation and sense of belonging. From an individual development perspective, mental health drives university students to realize self-worth, with more resilient students achieving higher goal attainment rates. Research by the American Association of People with Disabilities (2021) indicates that scientific interventions can help students with disabilities reshape negative cognitions and improve coping abilities, enabling them to reach professional development levels comparable to their peers.

In summary, the value of psychological health is reflected across societal, campus, and individual dimensions. Focusing on the mental health of students with disabilities is a key pathway to promoting educational equity and social inclusion, and represents a fundamental human right (WHO, 2023). Therefore, developing a specialized mental health guideline for hearing-impaired students at Leshan Normal University holds significant practical importance and urgency.

Objectives

1. To study the current situation of psychological health for students with special needs in Leshan Normal University.

2. To suggest the development guidelines of psychological health for students with special needs in Leshan Normal University.

Literature Review

Theory of Psychological Health:

This study integrates the core perspectives of five theories, providing a multidimensional foundation for understanding mental health from the angles of individual psychological development, systemic interaction, and intervention practices. Maslow (1954), in A Theory of Human Motivation, proposed that "self-actualization" is the essence of mental health, emphasizing that individuals possess an inherent motivation for self-growth. Mental health is manifested as harmony between the individual, the self, and the environment, rather than merely the elimination of symptoms. Engel (1977) proposed the biopsychosocial model, which advocates transcending a singular biomedical perspective and emphasizes that health results from the dynamic interaction of biological (e.g., genetics, physiology), psychological (e.g., cognition, emotion), and social (e.g., culture, family) factors. This model rejects linear causality and avoids attributing psychological problems simply to individual deficits, focusing instead on the complex interplay of multiple factors. Seligman and Csikszentmihalyi (2000) introduced positive psychology, which focuses on the realization of human potential and the construction of well-being. Its core lies in fostering positive emotions, meaning, and the utilization of strengths to help individuals thrive in favorable circumstances and gain resilient support in adversity. Beck's (1979) cognitive behavior theory posits that maladaptive thinking patterns are a significant source of emotional distress, and that cognitive restructuring can effectively improve mental health. Bowlby's (1969) attachment theory emphasizes the impact of early attachment relationships on individual development, while also noting that in adulthood, it remains possible to reshape secure attachment and achieve psychological repair through positive interpersonal relationships and self-awareness.

Concept of psychological health

1) Definition: The World Health Organization (WHO) has provided the following definition of psychological health is a state of mental well-being that enables people to cope with the stresses of life, realize their abilities, learn well and work well, and contribute to their community. It has intrinsic and instrumental value and is integral to our well-being.

2) Policy: Ministry of Education of the People's Republic of China (2012) provided a clear definition of psychological health education in its released documents. The document points out that mental health education is an educational activity based on the physiological and psychological development characteristics of students, which requires the use of scientific psychological methods and means to enhance students' psychological qualities and promote their comprehensive, healthy, and harmonious physical and mental development. National Health and Family Planning Commission of the People's Republic of In 2010, the Ministry of Education of the People's Republic of China released the National Medium and Long Term Education Reform and Development Plan Outline (2010-2020), which clearly stated that it is necessary to cultivate the spirit of disabled students to actively face life, self-esteem, confidence, self-reliance, and self-improvement, and called on society to pay attention to the psychological health of disabled students and help them fully integrate into society. According to the actual situation of Chinese college students, Lin Guirui's (2010) monograph " Psychological health and life development of university students:" (Higher Education Press.) mentions that evaluating the psychological health level of college students should be considered from five Aspects

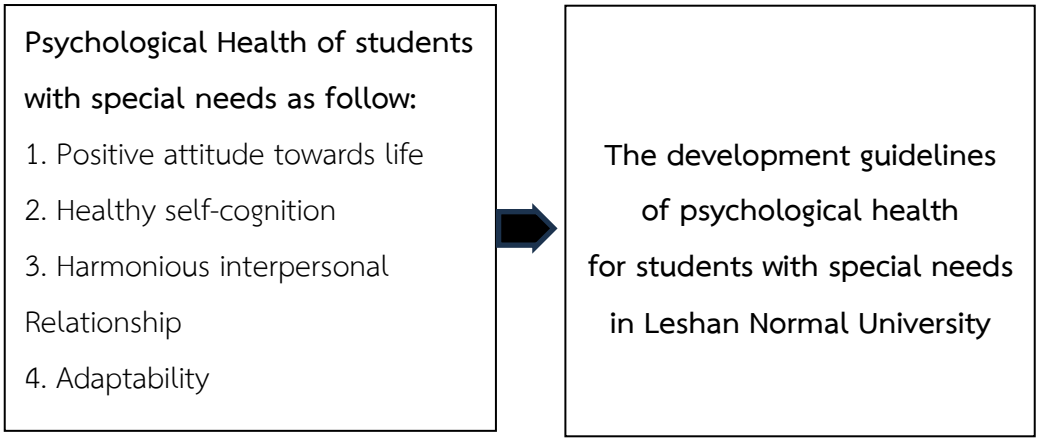

Figure 1 Research Framework

Methodology

Population and Sample group: the population of this research was 220 students from the special education college of Leshan Normal University. Based on Krejcie and Morgan sampling table (1970), the sample group of this research was the sample group of this study consists of 140 students from the Special Education College at Leshan Normal University.

Research Instruments: This study adopted a mixed-methods approach, employing questionnaires and interviews as the main research.

Questionnaire: The questionnaire consisted of two sections. The first section collected the respondents' demographic information of respondents, classified by gender and age. the second section employed a five-point Likert scale (Likert, 1932) to assess the current status of psychological health for students with special needs in Leshan normal university. Based on the conceptual framework of this study, the scale covered five dimensions: 1) Positive attitude towards life, 2) Healthy self-cognition, 3) Harmonious interpersonal relationship, 4) Adaptability, and 5) Robust emotional regulation. To ensure the reliability and validity of the questionnaire, the index of objectivecongruence (IOC) of the questionnaire was examined by three experts,

the IOC of questionnaire was 0.67-1.00, and the overall Cronbach's alpha coefficient of the questionnaire was 0.98.

Interview: The first part is the Introduction of background information. The second part includes a series of open-ended interviews. The interviewee in this research was 5 experts from the university. The qualifications of interviewee are as follows: 1) Working in education or psychology related fields at universities, 2) Having a higher education teacher qualification certificate, 3) graduated with master's degree or above.

Data Collection: The questionnaires were distributed to 140 sample group. The researcher checked out the completeness of the questionnaire and a total of 140 questionnaires were received, accounting for 100 percent. In addition, structured interviews were conducted to further investigate the development guidelines for psychological health for students with special needs the researcher makes an appointment with the expert. the researcher interview 5 experts one by one through an online platform depending on the expert's convenience. with each interview lasting approximately 30-50 minutes.

Data Analysis: The personal information of the respondents was analyzed by frequency and percentage. The current situation of development guidelines for psychological health for students with special needs in five aspects, the data was analyzed by mean and standard deviation. The data interpretation for mean is based on Rensis Likert (1932). The data interpretation is as follows: 4.50-5.00 refers to the highest level, 3.50-4.49 refers to high level, 2.50-3.49 refers to medium level, 1.50-2.49 refers to low level, and 1.00-1.49 refers to the lowest level. The structured interview about the development guidelines of psychological health for students with special needs in Leshan Normal University was analyzed by content analysis.

Results

Objectives 1. To study the level of psychological health for students with special needs in Leshan Normal University

In this study 140 questionnaires were distributed and 140 valid questionnaires were retrieved, with an effective rate of 100 percent, which met the requirements for data collection

Table 1: Mean and standard deviation of the Psychological Health of students with special needs in Leshan Normal University in five aspects.(n =140)

	Psychological Health of students with special needs	$\overline{X}$	S.D.	Level	Ranking
1	Positive attitude towards life	4.24	0.69	high	4
2	Healthy self-cognition	4.20	0.71	high	5
3	Harmonious interpersonal relationship	4.30	0.66	high	1
4	Adaptability	4.27	0.67	high	2
5	Robust emotional regulation	4.25	0.73	high	3
	Total	**4.25**	**0.66**	**high**	

According to Table 1, found that the current situation of psychological health of students with special needs in Leshan Normal University in five aspects was at a high level ($\overline{X}$ =4.25, S.D.=0.66). Considering the results from the highest to the lowest mean were as follows: the highest mean was Harmonious interpersonal relationship ($\overline{X}$ =4.30, S.D.=0.66), followed by Positive attitude towards life ($\overline{X}$ =4.27, S.D.=0.67), followed by Robust emotional regulation ($\overline{X}$ =4.25, S.D.=0.73), followed by Positive attitude towards life ($\overline{X}$ =4.24, S.D.=0.69),

Respectively and Healthy self-cognition was the lowest mean ($\overline{X}$ =4.20, S.D.=0.71).

Objectives2: To suggest the development guidelines of psychological health for students with special needs in Leshan Normal University.

Based on the questionnaire survey results and expert interviews, the research on the psychological development guide for students with special needs of Leshan Normal University summarizes the findings as follows: 1) Teachers should formulate personalized counseling plans for different types and degrees of emotional problems, and improve students' emotional regulation ability in accordance with the progressive logic of "cognition-acceptance-regulation-consolidation", integrating practical skills such as deep breathing and meditation. 2) Teachers should strengthen the cultivation of students' interpersonal communication ability, follow the relationship-building logic of "establishment-development-maintenance", and implement progressive counseling for students with different levels of social anxiety through activities such as situational simulation and role-playing. 3) Teachers need to help students establish self-identity and improve learning adaptability, implement the principle of teaching students in accordance with their aptitude, carry out group guidance based on age and personality, refine practical methods, and guide students to recognize their own advantages and enhance their ability to adapt to new tasks. 4) Schools should construct a diversified and regular evaluation system, comprehensively use methods such as observation records, questionnaires, scale evaluations and mutual evaluations to track intervention effects, so as to ensure the scientificity of guidance work. 5) Schools need to establish a long-term follow-up feedback and closed-loop optimization mechanism, regularly collect students' feedback, conduct comprehensive evaluations, dynamically adjust guidance strategies, match long-term practical tasks, promote the internalization of psychological regulation methods, and comprehensively improve students' psychological health literacy.

Discussion

The researcher summarizes the discussion into two parts, details as follows:

Objectives 1. To study the level of psychological health for students with special needs in Leshan Normal University

The research results show that the overall psychological health status of students with special needs is at a relatively high level in five dimensions, among which "harmonious interpersonal relationships" scores the highest, followed by "adaptability", and "healthy self-cognition" scores the lowest. Although all dimensions are highly evaluated, the relatively low score of healthy self-cognition indicates that students still face significant challenges in clearly identifying and affirming their internal strengths. They tend to rely on external feedback to obtain self-information and lack the ability to independently identify their own strengths. This is consistent with the view of Guo, H. M. (2015) who pointed out that once students are separated from the structured external feedback system such as family encouragement, teacher recognition or peer approval, their self-cognition often becomes vague or negative. the high overall level of mental health reflects the continuous improvement of special education policies and social support systems in recent years. These measures have created an inclusive and resource-rich learning environment for students with special needs, effectively alleviating the psychological pressure caused by communication barriers. In addition, as a generation growing up in the information age, these students have access to a variety of mental health knowledge and self-regulation methods, which has enhanced their psychological resilience and self-protection awareness. Gao & Feng (2019) also pointed out in a systematic review of studies in this field from 2000 to 2018 that although there is still room for improvement in areas such as sample selection, research tools and methods, the overall research trend has gradually shifted to focusing on the interaction between

individual internal resources and the social environment. In addition, the centralized special education environment helps to enhance the sense of belonging and peer identity of students, thereby improving overall mental health during the adaptation period after enrollment. This is consistent with the view of Liu, Q., & Luo, B. B. (2023). who believe that when students affirm their self-worth through activities such as voluntary services, peer support and exploring personal interests, emotional control often naturally emerges as a by-product of their sense of meaning. However, this study further points out that even under relatively favorable external support conditions, the healthy self-cognition of students has not been improved correspondingly, indicating that the construction of internal self-identity still lacks systematic guidance.

Objectives2: To suggest the development guidelines of psychologica lhealth for students with special needs in Leshan Normal University.

The proposed development guidelines adopt an improved approach to dimensions. Specifically, the school should establish a five-dimensional collaborative psychological health guidance system for students with special needs. This system should take positive guidance and practical empowerment as the core strategies, implement systematic interventions targeting key weak links in students' psychological health, and form a complete logical closed loop of "intervention-practice-reflection-optimization." Multiple empirical studies have confirmed the scientific validity and rationality of this guidance system. Its practical framework is highly consistent with the core concepts of positive mental health education proposed by Li, G. M., & Wu, H. J. (2018), highlighting the core idea of "equal emphasis on remedying weaknesses and developing strengths." The research by Zheng et al. (2024) verified the effectiveness of the practical empowerment-reflection construction path, providing support for the cultivation of a positive attitude towards life. The research by He Qingxia et al. (2024) on the low sense of life meaning among disabled college students provides empirical basis for integrating the exploration of life meaning into emotional regulation and

self-cognition cultivation. The research by Liu, Q., & Luo, B. F. (2023) revealed the importance of family support, indicating that the system can be extended to the family system to build a more complete social support network. The research by Liu GF (2021) provides theoretical support for the design of emotional replacement strategies. The core value of this study lies in breaking through the disconnection between theory and practice in existing research, proposing a clear five-dimensional collaborative intervention paradigm, and providing specific and operable strategic tools for educational practice. The limitation of the study is that it has not yet deeply explored the differentiated needs of different types of disabled students, and future research can further refine the classified intervention programs. In general, this system promotes the mental health education of students with special needs towards refinement and systematization, and provides a practical basis for promoting educational equity.

Recommendation

Based on research findings, the following suggestions are put forward to address the issue of students' low self-perception, aiming to further enhance the mental health level of students with special needs at Leshan Normal University.

For Leshan Normal University: It is recommended that schools establish a three-pronged support system encompassing "screening, hierarchical intervention, and dynamic assessment" to promote the in-depth integration of mental health education with courses and campus culture. Early psychological screening should be conducted upon enrollment to accurately identify students at risk. Given that studies have found that "healthy self-perception" is the area with the lowest scores, intervention measures should prioritize helping students recognize their strengths and build positive self-identity. Schools should conduct dynamic assessments using tools such as scales and interviews every semester, establish a long-term tracking and feedback mechanism, and

dynamically adjust intervention strategies. At the same time, psychological adaptation modules should be integrated into professional courses, theme activities should be organized, and psychological clubs should be supported to create a supportive and inclusive campus psychological atmosphere. In terms of assessment, schools should build a diversified and normalized assessment system.

For Leshan Normal University Leaders: At the leadership level, efforts should be made to strengthen overall coordination and take the lead in building a collaborative support network involving families, schools, and communities. Emphasis should be placed on the top-level design of psychological work to promote the implementation and effectiveness of various measures. By linking up families, communities, and medical institutions, integrating internal and external resources, improving families' supporting capabilities through parent classes and home visits, and introducing external professional forces to provide services, a pattern of collaborative education can be formed. Meanwhile, a platform for teachers' psychological supervision and support should be established to enhance their psychological education capabilities and alleviate their occupational burnout. Leaders need to ensure that the proposed dynamic assessment and long-term tracking mechanisms are provided with sufficient resources and effectively implemented, so as to maintain students' high-level harmonious interpersonal relationships and adaptability, and systematically address issues in relatively weak areas such as self-cognition.

For teachers: At the teacher level, it is necessary to focus on cultivating self-identity and improving professional competence in mental health education. Teachers should formulate personalized plans based on students' emotional characteristics, incorporate techniques such as deep breathing and meditation, and follow the framework of cognition, acceptance, regulation, and consolidation to lay an emotional foundation for establishing positive self-identity. They should carry out hierarchical social counseling relying on good interpersonal

relationships, and more importantly, implement differentiated teaching and group counseling suitable for students' ages and personalities through methods such as exploring strengths and providing positive feedback, to guide students to discover their potential, accept themselves, and strengthen their self-identity. At the same time, teachers should participate in case supervision and discussions, pay attention to their own mental state, accurately identify and timely intervene in students' psychological problems, and continuously improve the effectiveness of self-cognition education in a mutually supportive atmosphere.

References

American Association of People with Disabilities. (2021). *Scientific interventions and career outcomes for students with disabilities.*

Beck, A. T., Rush, A. J., Shaw, B. F., & Emery, G. (1979). *Cognitive therapy of depression.* Guilford Press.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1*. Attachment. Basic Books.

Engel, G. L. (1977). The need for a new medical model: A challenge for biomedicine. *Science,* 196(4286), 129–136.

European Commission. (2023). *Mental health and employability: A positive correlation [R].* Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Gao, W. C., & Feng, D. (2019). A Summary of Research on Mental Health of Hearing-impaired Students in China. *Journal of Leshan Normal University,* 34(12), 135-140 [in Chinese with English abstract].

Guo, H. M. (2015). A Study on Regulatory Emotional Self-efficacy and Coping Style in Deaf-mute College Students. *A Journal of Modern Special Education (Higher Education),* (20), 26-29 [in Chinese with English abstract].

He, Q. X., Chen, C. X., & Li, W. X. (2024). A Comparison on the Meaning in Life Among Visually-impaired College Students, Hearing-impaired College Students and Non-disabled College Students. *Journal of Jinzhou Medical University,* 45(6), 99-102 [in Chinese with English abstract].

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607–610.

Li, G. M., & Wu, H. J. (2018). Research on Positive Mental Health Education for Hearing-Impaired College Students in China. *Survey of Education,* 7(3), 7-8+44 [in Chinese].

Lin, G. R., & Yang, Z. Y. (2010). *Psychological health and life development of university students: Growing up by caring for the soul*. Higher Education Press [in Chinese].

Liu, G. F. (2021). Analysis of the Psychological Effects of Physical Exercise on Hearing-Impaired College Students. *Sport & Style,* (9), 14-15 [in Chinese].

Liu, Q., & Luo, B. F. (2023). Relationship Between Self-Acceptance and Interpersonal Trust Among Hearing-Impaired College Students: The Mediation Role of Family Support. *Modern Special Education (Research in Higher Education),* (6), 41-47 [in Chinese with English abstract].

Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality.* Harper & Brothers.

Ministry of Education of the People's Republic of China. (2012). *Guidelines for mental health education in primary and secondary schools [Z].* Beijing: Ministry of Education of the People's Republic of China

Ministry of Education of the People's Republic of China. *[National medium and long-term education reform and development plan outline (2010–2020)].*

Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *AmericanPsychologist,* 55(1),5–14.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2021). *Education for sustainable development: A roadmap.* UNESCO Publishing.

World Health Organization. (2022). *World mental health report: Transforming mental health for all.* World Health Organization.

World Health Organization. (2023). *World Mental Health Day 2023: Mental health is a universal human right*. WHO Regional Office for South-East Asia. https://www.who.int/india/campaigns/worldmentalhealthday2023

World Health Organization. (2016). *Mental health: Strengthening our response (Fact sheet No.220).* https://www.who.int/news-room/fact sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response

Zheng, Y. X., Yang, H. N., Zhang, X. M., & Xu, F. Z. (2024). The Relationship Between Self-Stigma and Mental Health in Hearing-Impaired Vocational College Students: The Moderating Effect of Negative Interpretation Bias and Gender Differences. *Chinese Journal of Special Education,* (10), 52-59 [in Chinese with English abstract].

อิทธิพลของการสนับสนุนจากผู้บริหาร ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน การติดตามผลและประเมินผลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม*

THE INFLUENCE OF EXECUTIVE SUPPORT, INTERNAL AUDITOR INDEPENDENCE, AND MONITORING AND EVALUATION ON THE JOB PERFORMANCE OF INTERNAL AUDITORS IN LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS, NAKHON PATHOM PROVINCE

ชาญณรงค์ แจ่มจันทร์[1] และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว[2]

Channarong Jaemjan[1] and Pongsiri Kamkankaew[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยนอร์ท–เชียงใหม่

[1-2]North-Chiang Mai University, Thailand

Corresponding Author's Email: g672301011@northcm.ac.th

วันที่รับบทความ : 3 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 9 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 11 มีนาคม 2569

Received 3 March 2026; Revised 9 March 2569; Accepted 11 March 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์คือเพื่อศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนจากผู้บริหาร ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน การติดตามผลและประเมินผลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม การวิจัยนี้

Citation:

* ชาญณรงค์ แจ่มจันทร์ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว. (2569). อิทธิพลของการสนับสนุนจากผู้บริหาร ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน การติดตามผลและประเมินผลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 324-344.

Channarong Jaemjan and Pongsiri Kamkankaew. (2026). The Influence Of Executive Support, Internal Auditor Independence, And Monitoring And Evaluation On The Job Performance Of Internal Auditors In Local Administrative Organizations, Nakhon Pathom Province.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 324-344.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ตรวจสอบภายในที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม แห่งละ 1 ท่าน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 91 ท่าน โดยต้องมีอายุงานมากกว่า 1 ปี ขึ้นไป เครื่องมือรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย พบว่า จากการวิเคราะห์ พบว่า การสนับสนุนจากผู้บริหารมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.468 และความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.445 อย่างมีนัยสำคัญ ต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม โดยการติดตามและประเมินผล ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นองค์กรควรเสริมสร้างการสนับสนุนเชิงนโยบายและโครงสร้างที่คุ้มครองความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพของระบบติดตามและประเมินผลให้เชื่อมโยงกับการตัดสินใจเชิงบริหารและควรมีการศึกษาต่อยอดบทบาทของการติดตามและประเมินผลในฐานะตัวแปรส่งผ่านหรือปรับระดับความสัมพันธ์ในอนาคต

คำสำคัญ: การสนับสนุนจากผู้บริหาร, ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน, การติดตามผลและประเมินผล, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน, ผู้ตรวจสอบภายใน

Abstract

This study aimed to examine the influence of executive support, internal auditor independence, and monitoring and evaluation on the job performance of internal auditors in local administrative organizations in Nakhon Pathom Province. The research employed a quantitative approach. The population consisted of internal auditors working in local administrative organizations in Nakhon Pathom Province, with one auditor representing each organization. A total of 91 respondents participated in the study, and all were required to have at least one year of work experience. The research instrument was a structured questionnaire. Data were analyzed using multiple regression analysis to test the research hypotheses.

The findings revealed that executive support had a standardized regression coefficient (β) of 0.468 and internal auditor independence had a standardized regression coefficient (β) of 0.445, both showing a statistically significant positive influence on the job performance of internal auditors in local administrative organizations in Nakhon Pathom Province. However, monitoring and evaluation did not demonstrate a statistically significant effect. Therefore, organizations should strengthen policy and structural support mechanisms that safeguard the independence of internal auditors. In addition, the quality of monitoring and evaluation systems should be improved to ensure alignment with managerial decision-making processes. Future research should further explore the role of monitoring and evaluation as a mediating or moderating variable in the relationship among these factors.

Keywords: executive support, internal auditor independence, monitoring and evaluation, job performance, internal auditors

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการจัดบริการสาธารณะ การบริหารงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรของรัฐให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนซึ่งจำเป็นต้องอาศัยกลไกการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ (อินทิรา เนียมถนอม ธีรภัทร กิจจารักษ์ อรุณ สนใจ สุภชัย ตรีทศ จิรโรจน์ บุญราช และเครือวัลย์ อินทรสุข, 2568) การตรวจสอบภายในจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างธรรมาภิบาล การควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ และวัตถุประสงค์ขององค์กร (ทัศริยา พลแพงขวา, 2566) ทั้งนี้กระทรวงการคลังได้กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานการตรวจสอบภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐอย่างเป็นระบบเพื่อให้การดำเนินงานมีความเป็นมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ (กระทรวงการคลัง, 2566) อย่างไรก็ตามประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในมิได้ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดเชิงกฎหมายเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเชิงองค์การและเชิงกระบวนการที่สำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนจาก

ผู้บริหารระดับสูง ความเป็นอิสระและความเที่ยงธรรมของผู้ตรวจสอบ ตลอดจนกระบวนการติดตามผลและประเมินผลการตรวจสอบ (สิราวิชญ์ ยะมัง, 2562)

บทบาทของหน่วยตรวจสอบไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการตรวจสอบความถูกต้องหรือการปฏิบัติตามกฎระเบียบ หากแต่เน้นการเพิ่มคุณค่าและปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานขององค์กรอย่างต่อเนื่อง (กลุ่มตรวจสอบภายใน กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่มองว่าการตรวจสอบภายในเป็นส่วนหนึ่งของระบบการกำกับดูแลและการบริหารความเสี่ยงขององค์กร (สมาคมผู้ตรวจสอบภายใน, ม.ป.ป.) สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นความมีประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงซึ่งเอื้อให้หน่วยตรวจสอบเข้าถึงข้อมูล ทรัพยากร และมีอำนาจเชิงวิชาชีพในการเสนอข้อค้นพบอย่างเป็นอิสระ ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบทั้งในด้านโครงสร้างการรายงานและการปฏิบัติงานที่ปราศจากการแทรกแซง (ปิยาภา สัมฤทธิ์เปี่ยม, 2566) ตลอดจนกระบวนการติดตามผลและประเมินผลที่ช่วยให้ข้อเสนอแนะนำไปสู่การปรับปรุงอย่างเป็นรูปธรรม (Vuko et.al., 2025)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการกำหนดบทบาทและมาตรฐานการตรวจสอบภายในไว้อย่างชัดเจน แต่ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงเผชิญความท้าทาย โดยเฉพาะข้อจำกัดด้านโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และทรัพยากร งานวิจัยก่อนหน้าชี้ให้เห็นว่าปัจจัยเชิงองค์การ เช่น การสนับสนุนจากผู้บริหารและความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายในอย่างมีนัยสำคัญ (นวพร เปี้ยเต้ง และจันทร์ลอย เลขทิพย์, 2562) ในขณะเดียวกันการติดตามและประเมินผลการตรวจสอบเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงผลการตรวจสอบไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงาน ลดความสูญเสีย และเพิ่มมูลค่าให้แก่องค์กร (Setiawan, Rohemah & Aulia, 2023) หากขาดกระบวนการติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ งานตรวจสอบภายในอาจถูกลดทอนบทบาทเป็นเพียงกิจกรรมเชิงเอกสารที่ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางปฏิบัติ

แม้ว่าจะมีงานศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการตรวจสอบภายในในหน่วยงานภาครัฐบางส่วน (แพรววนิต มณีรัตน์ และ พีรสิทธิ์ คำนวณศิลป์, 2556; นริศรา ธรรมรักษา, 2563; ทัศริยา พลแพงขวา, 2566) แต่การบูรณาการตัวแปรการสนับสนุนจากผู้บริหาร ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน และการติดตามผลและประเมินผลเข้าในกรอบการวิเคราะห์เดียวกัน เพื่ออธิบายประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในในบริบท

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัดยังมีจำกัด โดยเฉพาะในจังหวัดนครปฐมซึ่งมีบริบทการบริหารเฉพาะตัว ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาอิทธิพลของปัจจัยดังกล่าวต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม เพื่อเติมเต็มช่องว่างเชิงองค์ความรู้ และเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการยกระดับระบบการตรวจสอบภายในให้มีความโปร่งใส มีธรรมาภิบาล และสนับสนุนการบริหารจัดการภาครัฐท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนจากผู้บริหาร ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน การติดตามผลและประเมินผลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานการวิจัย

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยคืออิทธิพลของการสนับสนุนจากผู้บริหาร ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน การติดตามผลและประเมินผลส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม การศึกษานี้จึงกำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ ดังนี้

H1 การสนับสนุนจากผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม

H2 ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายในส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม

H3 การติดตามผลและประเมินผลส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน

อรพรรณ แสงศิวะเวทย์ (2559) อธิบายว่า ประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายในหมายถึงระดับคุณภาพของการปฏิบัติงานที่สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และสนับสนุน

การบริหารในทุกระดับ ในขณะที่ นริศรา ธรรมรักษา (2563) มองว่าประสิทธิภาพของงานสะท้อนผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายองค์กรทั้งในมิติของกระบวนการ ผลลัพธ์ และความสำเร็จโดยรวม นอกจากนี้ Ahmad et.al. (2023) เน้นว่าประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายในคือการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กรผ่านการประเมินและปรับปรุงระบบการควบคุมภายใน การบริหารความเสี่ยง และธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับ Alqudah et.al. (2024) ที่ชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพเป็นผลจากหลายปัจจัยร่วมกัน ได้แก่ คุณภาพงานตรวจสอบ ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบ คุณสมบัติทางวิชาชีพ และการสนับสนุนจากผู้บริหาร ทั้งนี้ อรรัตน์ เรืองจำรัส (2555) รวมถึง สมใจ ศรีงาม (2556) และ ทัศริยา พลแพงขวา (2566) ต่างเห็นพ้องว่าประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายในไม่ได้จำกัดเพียงการค้นหาข้อผิดพลาด หากแต่ต้องดำเนินงานอย่างคุ้มค่า มีมาตรฐาน และก่อให้เกิดคุณค่าเพิ่มแก่หน่วยงานอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและการพัฒนาศักยภาพของผู้ตรวจสอบให้เกิดประโยชน์สูงสุด

อีกทั้งประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในมีบทบาทต่อการเสริมสร้างธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และความรับผิดชอบขององค์กร โดย สิราวิชญ์ ยะมัง (2562) ชี้ว่าการตรวจสอบภายในที่มีประสิทธิภาพช่วยสร้างมูลค่า สนับสนุนการกำกับดูแล และเสริมสร้างการบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิผล ตลอดจนปรับปรุงระบบควบคุมภายในให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ในขณะเดียวกัน สุมัลลิกา อ.สงวน (2560) เห็นว่าประสิทธิภาพของการตรวจสอบภายในเป็นตัวชี้วัดความสามารถในการจัดทำรายงานที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับจากผู้บริหาร อันนำไปสู่การสนับสนุนทรัพยากรและการยกระดับบทบาทของหน่วยตรวจสอบภายในในฐานะกลไกถ่วงดุล ดังนั้นประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในจึงเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงการประเมินความเสี่ยง การวางแผนการตรวจสอบ การจัดสรรทรัพยากร และคุณภาพรายงานตรวจสอบ เข้ากับการบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิผลในระยะยาว

การสนับสนุนจากผู้บริหาร

อรญา เหง่าศิลา (2562) ชี้ว่า การที่ผู้บริหารให้ความสำคัญและปฏิบัติตามข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบจะสะท้อนถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของผลงานตรวจสอบอย่างชัดเจน ในขณะที่ Kravariti et.al. (2023) อธิบายว่าการสนับสนุนจากผู้บริหารครอบคลุมถึงการส่งเสริมองค์ความรู้ การจัดสรรทรัพยากร และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการยกระดับขีดความสามารถองค์กร นอกจากนี้ Burger et.al. (2023) เสนอว่าการ

สนับสนุนจากผู้บริหารหมายถึงการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร เทคโนโลยี และการฝึกอบรมอย่างเพียงพอ ตลอดจนการเปิดโอกาสให้หน่วยตรวจสอบเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นอย่างอิสระและโปร่งใส ทั้งนี้ Benveniste et.al. (2024) ชี้ให้เห็นว่าการสนับสนุนจากผู้บริหารยังสะท้อนผ่านความห่วงใย การยอมรับ และการให้คุณค่าต่อบทบาทของผู้ตรวจสอบภายในซึ่งช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความเชื่อมั่น และความร่วมมือภายในองค์กร ดังนั้นการสนับสนุนจากผู้บริหารจึงหมายถึงการให้ความสำคัญและการสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรมในทุกมิติ ทั้งด้านทรัพยากร นโยบาย และการยอมรับเชิงวิชาชีพเพื่อเอื้อให้หน่วยงานตรวจสอบภายในสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใสและบรรลุเป้าหมายขององค์กร

ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน

กิตติยา จิตต์อาจหาญ (2560) อธิบายว่าความเป็นอิสระหมายถึงการมีทัศนคติที่ไม่ลำเอียงและมีอิสระทางความคิด ซึ่งเอื้อให้ผู้ตรวจสอบสามารถใช้ดุลยพินิจอย่างมีเหตุผลและเที่ยงธรรม ในขณะที่ กิตติศักดิ์ แก้วบุตรดี และ อัจฉรา กิจเดช (2561) เน้นว่าความเป็นอิสระต้องปราศจากแรงกดดันหรือภัยคุกคามจากสถานะทางการเงินหรือความสำคัญของหน่วยงานที่ถูกตรวจสอบเพื่อให้ผลการตรวจสอบบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดย Shi (2024) และ Jamadade et.al. (2025) ชี้ให้เห็นถึงมิติด้านโครงสร้าง โดยระบุว่าผู้ตรวจสอบภายในควรมีสถานะไม่ขึ้นตรงต่อหน่วยงานที่ถูกตรวจสอบ มีความเป็นอิสระด้านหน้าที่การงาน และสามารถเข้าถึงข้อมูล ทรัพยากร และระบบการรายงานที่เหมาะสม เพื่อเสนอข้อค้นพบและแนวทางแก้ไขได้อย่างตรงไปตรงมา ส่วน Leocádio, Malheiro & Reis (2024) ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานโดยปราศจากเงื่อนไขหรือข้อจำกัดที่อาจคุกคามความเป็นกลางซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความน่าเชื่อถือของงานตรวจสอบ ทั้งนี้ ทัศริยา พลแพงขวา (2566) ยังได้เสนอว่าความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายในไม่ได้เป็นเพียงคุณลักษณะเชิงจริยธรรม แต่ยังเป็นกลไกที่ส่งเสริมประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายใน การบริหารความเสี่ยง และการกำกับดูแลกิจการ โดยช่วยป้องกันการทุจริต ลดข้อผิดพลาด เพิ่มความโปร่งใส และสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารบนฐานข้อมูลที่ถูกต้องและเที่ยงตรง อีกทั้งยังสร้างคุณค่าเพิ่มให้แก่องค์กร และเสริมสร้างความเชื่อมั่นในบทบาทของฝ่ายตรวจสอบภายใน

การติดตามผลและประเมินผล

ปิยาภา สัมฤทธิ์เปี่ยม (2566) ณฐิตา เลิศทอง และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว(2568) อธิบายว่าเป็นการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ฝ่ายบริหารมั่นใจว่ากิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปตามกฎเกณฑ์และเป้าหมายที่กำหนด พร้อมทั้งประเมินระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการ

ปฏิบัติงาน ในขณะที่ Setiawan, Rohemah & Aulia (2023) มองว่าการติดตามและประเมินผลเป็นกลไกที่ช่วยให้องค์กรบรรลุผลลัพธ์และเป้าหมายทางการเงิน โดยอาศัยการประเมินการทำงานของหน่วยตรวจสอบภายในเพื่อค้นหาจุดอ่อน ลดความสูญเสีย และเพิ่มมูลค่าให้แก่องค์กร นอกจากนี้ Eklöv Alander (2023) เน้นว่ากระบวนการดังกล่าวช่วยให้ฝ่ายบริหารรับทราบความก้าวหน้าและความสอดคล้องของกระบวนการดำเนินงานกับกฎระเบียบและเป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่วน Sulistiani, Puspitasari & Hasanah (2023) ชี้ให้เห็นว่าการติดตามและประเมินผลเป็นเครื่องมือเชิงระบบที่ใช้วัดผลอย่างต่อเนื่อง วิเคราะห์ปัญหา ตัดสินใจ ปรับปรุง ขยายผล หรือยุติโครงการ โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าของต้นทุนและความสอดคล้องกับพันธกิจขององค์กร สรุปได้ว่า การติดตามและประเมินผลหมายถึงกระบวนการตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมุ่งพิจารณาทั้งด้านความก้าวหน้า ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไข เสริมสร้างการตัดสินใจเชิงบริหาร ลดความเสี่ยง เพิ่มความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรและสนับสนุนให้องค์กร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม จำนวนทั้งสิ้น 117 แห่ง โดยผู้วิจัยได้คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane อ้างถึงใน Adam, 2020) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 จากประชากรจำนวน 117 แห่ง ได้ผลลัพธ์จากการคำนวณเท่ากับ 90.52 จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 91 แห่ง โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้ตรวจสอบภายในที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งละ 1 ท่าน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 91 ท่าน โดยต้องมีอายุงานมากกว่า 1 ปี ขึ้นไป

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ด้วย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบไปด้วย 4 ตอน ได้แก่ ประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายใน การสนับสนุนจากผู้บริหาร ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน และ การติดตามและประเมินผล แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) อยู่ระหว่าง 0.805 ถึง 0.842

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตรวจสอบภายในที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐมแห่งละ 1 ท่าน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 91 ท่าน โดยต้องมีอายุงานมากกว่า 1 ปี ขึ้นไป ระหว่างเดือนมกราคม ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณแบบปกติ (Multiple Regression Analysis with Enter Method) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนจากผู้บริหาร ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน การติดตามผลและประเมินผลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม

ผลการวิจัย

เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย คือ เพื่อศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนจากผู้บริหาร ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน การติดตามผลและประเมินผลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติติงานของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาประกอบด้วย ผลการตรวจสอบผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปร และผลการทดสอบสมมุติฐาน ดังนี้

ผลการตรวจสอบผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของตัวแปร

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	SK	KU
ประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายใน (Y_EIN)	4.41	0.426	-1.209	2.028
การสนับสนุนจากผู้บริหาร (SUP)	4.25	0.608	-1.404	1.897
ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน (FIN)	4.43	0.441	-1.076	1.235
การติดตามและประเมินผล (ADE)	4.34	0.495	-1.001	0.829

จากตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง โดยประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายใน (Y_EIN) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.426 การสนับสนุนจากผู้บริหาร (SUP) มีค่าเฉลี่ย 4.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.608 ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน (FIN) มีค่าเฉลี่ย 4.43 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.441 และการติดตามและประเมินผล (ADE) มีค่าเฉลี่ย 4.34 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.495 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Skewness: SK) พบว่าทุกตัวแปรมีค่าเป็นลบอยู่ระหว่าง -1.404 ถึง -1.001 แสดงให้เห็นว่าการแจกแจงข้อมูลมีลักษณะเบ้ซ้ายเล็กน้อย ขณะที่ค่าความโด่ง (Kurtosis: KU) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.829 ถึง 2.028 ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยทั่วไปค่าความเบ้ไม่เกิน 3 และค่าความโด่งไม่เกิน10 จึงสามารถสรุปได้ว่าข้อมูลของทุกตัวแปรมีการแจกแจงใกล้เคียงปกติ และมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณต่อไป (Mardia, Kent & Taylor, 2024; Kamkankaew ei.al., 2026)

ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นของตัวแปร

ตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปร

ตัวแปร	Y_EIN	SUP	FIN	ADE	Tolerance	VIF
Y_EIN	1.000					
SUP	0.755**	1.000			.394	2.539
FIN	0.747**	0.677**	1.000		.346	2.892
ADE	0.701**	0.773*	0.804**	1.000	.257	3.894

หมายเหตุ ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติระดับที่ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายใน (Y_EIN) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการสนับสนุนจากผู้บริหาร (SUP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (r = 0.755) และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน (FIN) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (r = 0.747) รวมทั้งมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการติดตามและประเมินผล (ADE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (r = 0.701) นอกจากนี้ ตัวแปรอิสระยังมีความสัมพันธ์กันเองในทิศทางบวก โดย SUP มีความสัมพันธ์กับ FIN (r = 0.677)

และ ADE (r = 0.773) และ FIN มีความสัมพันธ์กับ ADE (r = 0.804) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาค่า Tolerance พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.257–0.394 ซึ่งมากกว่า 0.20 และค่า VIF อยู่ระหว่าง 2.539–3.894 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 10 แสดงให้เห็นว่าไม่เกิดปัญหาภาวะพหุสหสัมพันธ์ (Multicollinearity) ระหว่างตัวแปรอิสระ ดังนั้นตัวแปรอิสระทั้งสามตัวแปรสามารถนำเข้าสู่การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณต่อไป (Mardia, Kent & Taylor, 2024; Kamkankaew ei.al., 2026)

ผลการทดสอบสมมุติฐานการวิจัย

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม ประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายใน (Y_EIN)				
	b	SE	β	t	p-value
a(constant)	1.180	0.266		4.435	0.000
การสนับสนุนจากผู้บริหาร (SUP)	0.328	0.069	0.468	4.789	0.000
ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน (FIN)	0.430	0.101	0.445	4.267	0.000
การติดตามและประเมินผล (ADE)	-0.016	0.104	-0.018	-0.150	0.881
R = 0.820 R^2 = 0.673 R^2_{change} = 0.662					
F = 59.652 Sig ของ F = 0.000 Durbin-Watson = 2.160					

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุเพื่อตรวจสอบอิทธิพลของการสนับสนุนจากผู้บริหาร ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน และการติดตามและประเมินผล ที่มีต่อประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายใน (Y_EIN) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม พบว่า แบบจำลองมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่า R เท่ากับ 0.820 และค่า R^2 เท่ากับ 0.673 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระทั้งสามสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายในได้ร้อยละ 67.3 และมีค่า F เท่ากับ 59.652 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 สะท้อนให้เห็นว่าแบบจำลองมีนัยสำคัญทางสถิติ และ

สามารถใช้พยากรณ์ตัวแปรตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ค่า Durbin-Watson เท่ากับ 2.160 แสดงให้เห็นว่าไม่พบปัญหาความสัมพันธ์กันของค่าคลาดเคลื่อนในแบบจำลอง (Mardia, Kent & Taylor, 2024)

เมื่อพิจารณาอิทธิพลของการสนับสนุนจากผู้บริหาร (SUP) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.468 และมีค่า t เท่ากับ 4.789 โดยมีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนจากผู้บริหารส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายในอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น สมมติฐานที่ 1 จึงได้รับการยอมรับ ทั้งนี้ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) เท่ากับ 0.328

สำหรับความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน (FIN) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.445 และมีค่า t เท่ากับ 4.267 โดยมีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายในส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายในอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นสมมติฐานที่ 2 จึงได้รับการยอมรับ โดยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) เท่ากับ 0.430

ในส่วนของการติดตามและประเมินผล (ADE) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ -0.018 และมีค่า t เท่ากับ -0.150 โดยมีค่า p-value เท่ากับ 0.881 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการติดตามและประเมินผลไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายในอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นสมมติฐานที่ 3 จึงไม่ได้รับการยอมรับ ทั้งนี้ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) มีค่า -0.016 ซึ่งมีทิศทางเชิงลบและไม่มีนัยสำคัญ

โดยสรุปผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหาร และความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน ขณะที่การติดตามและประเมินผลไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y\_EIN = 1.180 + 0.328\ (SUP) + 0.430\ (FIN) - 0.016\ (ADE)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$ZY\_EIN = 0.468\ (ZSUP) + 0.445\ (ZFIN) - 0.018\ (ZADE)$$

ตารางที่ 4 สรุปผลการทดสอบสมมุติฐานการวิจัยอิทธิพลของการสนับสนุนจากผู้บริหาร ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน การติดตามผลและประเมินผลส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม

สมมุติฐานการวิจัย	ผลการวิจัย
H1 การสนับสนุนจากผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม	ยอมรับสมมุติฐานการวิจัย
H2 ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายในส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม	ยอมรับสมมุติฐานการวิจัย
H3 การติดตามผลและประเมินผลส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม	ไม่ยอมรับสมมุติฐานการวิจัย

อภิปรายผล

จากการนำเสนอผลการวิจัยจากหัวข้อข้างต้น สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าอิทธิพลของการสนับสนุนจากผู้บริหารส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายในอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) = 0.468 จึงสะท้อนว่าเมื่อผู้บริหารเพิ่มระดับการสนับสนุน หน่วยงานตรวจสอบภายในมีแนวโน้มที่จะมีประสิทธิภาพสูงขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการสนับสนุนจากผู้บริหารทำหน้าที่เป็นกลไกต้นน้ำที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานตรวจสอบภายในทำงานได้เต็มศักยภาพ ทั้งด้านทรัพยากร อำนาจหน้าที่ และความชอบธรรมในการปฏิบัติภารกิจ โดยเฉพาะในบริบทองค์กรภาครัฐท้องถิ่นที่ต้องอาศัยการยอมรับจากผู้บริหารและความร่วมมือจากหน่วยงานรับตรวจเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ ทัศริยา พลแพงขวา (2566) ที่ชี้ว่าการสนับสนุนจากผู้บริหารช่วยให้ผู้ตรวจสอบเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรที่จำเป็น เพิ่มความเป็นอิสระ ลดการแทรกแซง และทำให้การตรวจสอบดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยัง

สนับสนุนให้ผลการตรวจสอบนำไปใช้ได้จริงผ่านการตัดสินใจและการปรับปรุงระบบงาน ซึ่งเป็นหัวใจของการสร้างคุณค่าเพิ่มให้แก่องค์กร นอกจากนี้ ปิยาภา สัมฤทธิ์เปี่ยม (2566) อธิบายว่าการสนับสนุนจากผู้บริหารเกี่ยวข้องกับการสร้างความเชื่อมั่น ข้อมูลสนับสนุน และการยืนยันความสำคัญของงานตรวจสอบภายใน ส่งผลให้การทำงานมีความน่าเชื่อถือและลดข้อโต้แย้งจากหน่วยงานที่ถูกตรวจสอบ อีกทั้ง Burger et.al. (2023) ที่พบว่ามาตรฐานการตรวจสอบภายในมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพ Benveniste et.al. (2024) ที่พบว่าผู้บริหารระดับสูงและการสนับสนุนมีผลต่อการพัฒนาและปรับปรุงระบบควบคุมภายใน ดังนั้นการสนับสนุนจากผู้บริหารเป็นปัจจัยขับเคลื่อนหลักที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพงานตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม ผ่านการเสริมความเป็นอิสระ การจัดสรรทรัพยากร การเปิดช่องทางเข้าถึงข้อมูล การสร้างความร่วมมือ และการผลักดันให้ผลการตรวจสอบถูกนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งท้ายที่สุดนำไปสู่การยกระดับการควบคุมภายใน การบริหารความเสี่ยง และธรรมาภิบาลขององค์กรให้มีความเข้มแข็ง

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายในส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายในอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) = 0.445 จึงสะท้อนว่าเมื่อผู้ตรวจสอบภายในมีความเป็นอิสระมากขึ้น ประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายในย่อมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าความเป็นอิสระเป็นเงื่อนไขเชิงกลไกที่ทำให้ผู้ตรวจสอบภายในสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นกลาง ปราศจากการแทรกแซง และสามารถรายงานข้อเท็จจริงได้ตรงไปตรงมา ส่งผลให้ข้อเสนอแนะมีคุณภาพและได้รับการยอมรับในการนำไปปรับปรุงระบบงานจริง โดยเฉพาะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจและวัฒนธรรมองค์การเป็นตัวกำหนดการยอมรับผลการตรวจสอบอย่างมาก ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับ อรพรรณ แสงศิวะเวทย์ (2559) และ ทัศริยา พลแพงขวา (2566) ที่ชี้ว่าความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายในมีความสำคัญต่อการเพิ่มคุณค่าให้แก่องค์กรและการปรับปรุงการควบคุมภายใน ผ่านการลดการทุจริต ลดความสูญเสีย และเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายองค์กร อีกทั้ง Shi (2024) ยังเน้นว่าความเป็นอิสระช่วยป้องกันอคติและข้อจำกัดของขอบเขตการตรวจสอบทำให้คุณภาพงานสูงขึ้นและสร้างความน่าเชื่อถือซึ่งท้ายที่สุดจะเพิ่มโอกาสที่ผู้บริหารจะยอมรับและสนับสนุนบทบาทของหน่วยงานตรวจสอบภายใน นอกจากนี้ Leocádio, Malheiro & Reis (2024) ที่ชี้ว่าประเด็นความเป็นอิสระและความเที่ยงธรรมถูกให้ความสำคัญมากที่สุดใน

มุมมองผู้รับการตรวจสอบ จึงกล่าวได้ว่า ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายในเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ขับเคลื่อนประสิทธิภาพงานตรวจสอบภายในผ่านความเป็นกลาง คุณภาพรายงาน ความน่าเชื่อถือ และการนำข้อเสนอแนะไปใช้จริง ซึ่งนำไปสู่การยกระดับการควบคุมภายใน การบริหารความเสี่ยง และธรรมาภิบาลขององค์กรอย่างเป็นระบบ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าการติดตามและประเมินผลไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายในอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) = -0.018 ซึ่งมีทิศทางเชิงลบและไม่มีนัยสำคัญ จึงทำให้สมมติฐานที่ 3 ไม่ได้รับการยอมรับ ผลดังกล่าวสามารถอธิบายว่า แม้การติดตามและประเมินผลจะเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในเชิงแนวคิดต่อการบริหารจัดการและการควบคุมภายใน แต่ในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม อิทธิพลของตัวแปรนี้อาจไม่ปรากฏเป็นผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพงานตรวจสอบภายในเพราะการติดตามและประเมินผลอาจถูกดำเนินการในลักษณะงานประจำตามระบอหรือเป็นขั้นตอนเชิงเอกสารที่เน้นการรายงานให้ครบถ้วนมากกว่าการนำผลไปใช้จริงเพื่อเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงาน จึงทำให้ผลลัพธ์ด้านประสิทธิภาพไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งผลที่ไม่เป็นอาจสะท้อนว่ากลไกสำคัญที่ทำให้การติดตามเกิดคุณค่าไม่ได้อยู่ที่การมีขั้นตอนติดตามเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่คุณภาพของการตรวจสอบและความน่าเชื่อถือของรายงาน ซึ่งมีความเชื่อมโยงอย่างมากกับความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายในเพราะความเป็นอิสระช่วยลดอคติและแรงกดดัน ทำให้การประเมินระบบควบคุมภายในและกระบวนการดำเนินงานมีความรอบด้าน ถูกต้อง และเชื่อถือได้ จึงสนับสนุนการตัดสินใจเชิงบริหารและการปรับปรุงองค์กรได้จริง (Sulistiani, Puspitasari & Hasanah, 2023) สอดคล้องกับ นวพร เปี้ยเต้ง และจันทร์ลอย เลขทิพย์ (2562) ที่ชี้ว่าความเป็นอิสระเป็นหัวใจของความเป็นกลางและคุณภาพรายงาน ซึ่งส่งผลต่อการปรับปรุงการควบคุมภายใน การบริหารความเสี่ยง และการป้องกันการทุจริต ในขณะเดียวกัน กิตติศักดิ์ แก้วบุตรดี และ อัจฉรา กิจเดช (2561) อธิบายว่าความเป็นอิสระทำให้การตรวจสอบภายในทำหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจ เพิ่มความโปร่งใส และสร้างคุณค่าเพิ่มในระยะยาว ดังนั้น เมื่อการติดตามและประเมินผลขาดน้ำหนักทางคุณภาพหรือขาดอำนาจเชิงการจัดการในการผลักดันให้เกิดการแก้ไขจริง อีกประเด็นหนึ่งคือข้อจำกัดของระบบควบคุมภายในและการติดตามประเมินผลในองค์กรภาครัฐบางกรณีอาจยังไม่สมบูรณ์ข้อมูลและเทคโนโลยีสนับสนุนไม่เหมาะสมหรือไม่ทันต่อเวลา กลไกติดตามย่อมไม่คล่องตัวและไม่ก่อให้เกิดผลต่อประสิทธิภาพอย่างเด่นชัด (ปิยาภา สัมฤทธิ์เปี่ยม, 2566) อีกทั้ง นริศรา ธรรมรักษา (2563) และทัศริยา พลแพงขวา (2566) ยังสะท้อนว่าปัจจัยที่ทำให้งานตรวจสอบเกิด

ประสิทธิภาพในหลายบริบทมักเด่นที่ทักษะ คุณภาพงาน และการสนับสนุนเชิงระบบมากกว่าการติดตามเพียงลำพัง จึงเป็นไปได้ว่าการติดตามและประเมินผลในพื้นที่ศึกษาครั้งนี้อาจทำหน้าที่เป็นตัวแปรสนับสนุนหรือผลลัพธ์ปลายทางของระบบการตรวจสอบมากกว่าจะเป็นตัวผลักดันโดยตรงต่อประสิทธิภาพ ทำให้ไม่ปรากฏอิทธิพลเชิงสถิติในโมเดล ทั้งนี้ผลที่ไม่เป็นนัยสำคัญไม่ได้หมายความว่าการติดตามและประเมินผลไม่มีความสำคัญ แต่สะท้อนว่าจำเป็นต้องยกระดับคุณภาพการติดตามให้เชื่อมโยงกับการนำข้อเสนอแนะไปปฏิบัติจริง ผ่านข้อมูลที่ทันเวลา กลไกความรับผิดชอบ และการคุ้มครองความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบ เพื่อให้การติดตามเกิดคุณค่าและส่งผลต่อประสิทธิภาพอย่างชัดเจน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหาร และความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน ขณะที่การติดตามและประเมินผลไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้** ได้แก่ 1.1 องค์กรธุรกิจควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนจากผู้บริหารในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง โดยกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการยืนยันบทบาทของหน่วยงานตรวจสอบภายใน จัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอ และเปิดโอกาสให้ผู้ตรวจสอบเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นอย่างครบถ้วนและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เห็นคุณค่าของการตรวจสอบภายใน เพื่อยกระดับการควบคุมภายใน การบริหารความเสี่ยง และธรรมาภิบาลขององค์กรในระยะยาว 1.2 องค์กรธุรกิจควรออกแบบโครงสร้างการกำกับดูแลที่สนับสนุนความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายในอย่างเป็นระบบ เช่น การกำหนดสายบังคับบัญชาที่ชัดเจน การลดการแทรกแซงจากฝ่ายบริหารในกระบวนการตรวจสอบ และการสร้างกลไกคุ้มครองผู้รายงานข้อเท็จจริง 1.3 แม้ว่าผลการวิจัยพบว่าการติดตามและประเมินผลไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญโดยตรง แต่องค์กรธุรกิจไม่ควรมองข้ามความสำคัญของกระบวนการดังกล่าว หากแต่ควรปรับปรุงให้การติดตามมีคุณภาพและเชื่อมโยงกับการตัดสินใจเชิงบริหารอย่างแท้จริง โดยพัฒนาระบบสารสนเทศที่ทันเวลา กำหนดความรับผิดชอบที่ชัดเจน และสร้างกลไกผลักดันให้ข้อเสนอแนะได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม องค์กรธุรกิจควรเปลี่ยนบทบาทของการติดตามจากขั้นตอนเอกสารไปสู่เครื่องมือบริหารที่สนับสนุนการปรับปรุง

อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ด้านประสิทธิภาพอย่างชัดเจนและยั่งยืนในระยะยาว **2. ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม** ได้แก่ 2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม ควรกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่สะท้อนการสนับสนุนงานตรวจสอบภายในอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง สนับสนุนควรครอบคลุมการจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอ การมอบอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสม การเปิดช่องทางการเข้าถึงข้อมูล และการแสดงจุดยืนเชิงนโยบายที่ยืนยันความสำคัญของงานตรวจสอบภายในอย่างเป็นทางการ 2.2 ควรทบทวนและพัฒนาโครงสร้างการกำกับดูแลให้เอื้อต่อความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายในเพื่อทำให้ผู้ตรวจสอบสามารถปฏิบัติงานอย่างเป็นกลาง รายงานข้อเท็จจริงได้ตรงไปตรงมา และลดแรงกดดันจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในองค์กร เมื่อผู้ตรวจสอบมีความมั่นคงและความเที่ยงธรรม รายงานการตรวจสอบจะมีคุณภาพสูงขึ้น และมีโอกาสได้รับการยอมรับเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงระบบงานและการบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิผล 2.3 แม้ผลการวิจัยพบว่าการติดตามและประเมินผลไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญโดยตรง แต่ควรตีความว่าปัญหาอาจอยู่ที่คุณภาพและรูปแบบของการติดตามมากกว่าความสำคัญของกระบวนการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม จึงควรปรับบทบาทของการติดตามจากการรายงานเชิงเอกสารไปสู่การเป็นเครื่องมือบริหารที่เน้นผลลัพธ์ โดยกำหนดตัวชี้วัดความก้าวหน้าที่ชัดเจน พัฒนาระบบสารสนเทศที่ทันเวลา และสร้างกลไกความรับผิดชอบต่อการแก้ไขข้อบกพร่อง การติดตามที่มีคุณภาพควรเชื่อมโยงกับการตัดสินใจของผู้บริหารและการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผลการตรวจสอบก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและเชิงระบบอย่างแท้จริง **3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** ได้แก่ ควรมุ่งศึกษาบทบาทของคุณภาพของการติดตามและประเมินผลในฐานะตัวแปรส่งผ่านหรือปรับระดับความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากผู้บริหารและความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายในกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าการติดตามและประเมินผลไม่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจสะท้อนว่าปัจจัยดังกล่าวมิได้ทำหน้าที่เป็นตัวขับเคลื่อนโดยตรง แต่มีบทบาทเชิงกลไกที่ต้องอาศัยเงื่อนไขด้านคุณภาพ ความเข้มแข็งของระบบสารสนเทศ และอำนาจเชิงบริหารในการผลักดันให้ข้อเสนอแนะถูกนำไปใช้จริง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการคลัง. (2566). *หลักเกณฑ์ปฏิบัติการตรวจสอบภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ (แก้ไขถึง (ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2566).* กรุงเทพฯ: กระทรวงการคลัง.

กลุ่มตรวจสอบภายใน กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2564). *คู่มือการปฏิบัติงานตรวจสอบภายใน.* กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ.

กิตติยา จิตต์อาจหาญ. (2560). ปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

กิตติศักดิ์ แก้วบุตรดี และ อัจฉรา กิจเดช. (2561). บทบาทและความสำคัญของผู้ตรวจสอบภายในระบบบริหารจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ. *วารสาร Mahidol R2R e-Journal*, 5(2), 21-34.

ณฐิตา เลิศทอง และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว.(2568).อิทธิพลภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม*, 3(6), 266-286.

ทัศริยา พลแพงขวา. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายใน: มุมมองของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสกลนคร. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นริศรา ธรรมรักษา. (2563). ผลกระทบของทักษะในการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในที่มีต่อคุณภาพรายงานการตรวจสอบภายในของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดเลย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 15(52), 25-35.

นริศรา ธรรมรักษา. (2563). ผลกระทบของทักษะในการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในที่มีต่อคุณภาพรายงานการตรวจสอบภายในของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดเลย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 14(1), 25-35.

นวพร เปี้ยเต้ง และจันทร์ลอย เลขทิพย์. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตรวจสอบของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 14(3), 285-296.

ปิยาภา สัมฤทธิ์เปี่ยม. (2566). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของนายทหารตรวจสอบภายใน สำนักงานตรวจสอบภายในทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แพรววนิต มณีรัตน์ และ พีรสิทธิ์ คำนวณศิลป์. (2556). ความเป็นอิสระในการทำงานของผู้ตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมหาดใหญ่วิชาการ ครั้งที่ 4 (หน้า 102-109).* มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สมใจ ศรีงาม. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมาคมผู้ตรวจสอบภายใน (The Institute of Internal Auditors). (ม.ป.ป.). *บทบาทของผู้ตรวจสอบภายใน ต่อการรายงาน ESG.* The Institute of Internal Auditors.

สิราวิชญ์ ยะมัง. (2562). ความสัมพันธ์ของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภายใน ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานของพนักงาน บริษัทที่ประกอบธุรกิจศูนย์การค้า. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

สุมัลลิกา อ.สงวน. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการตรวจสอบภายในในมุมมองของผู้รับตรวจ หน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร. *วารสารโรงพยาบาลพิจิตร*, 32(2), 53-65.

อรญา เหง่าศิลา. (2562). การควบคุมภายในกับประสิทธิภาพการทำงาน. ใน *สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

อรพรรณ แสงศิวะเวทย์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของงานตรวจสอบภายใน: มุมมองของผู้ตรวจสอบภายใน. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรรัตน์ เรื่องจำรัส. (2555). การรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในของธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

อินทิรา เนียมถนอม ธีรภัทร กิจจารักษ์ อรุณ สนใจ สุภชัย ตรีทศ จิรโรจน์ บุญราช และเครือวัลย์ อินทรสุข. (2568). การสังเคราะห์ปัญหาการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง. *วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 5(2), 169–181.

Adam, A. M. (2020). Sample size determination in survey research. *Journal of scientific research and reports*, 26(5), 90-97.

Ahmad, A. Y. A. B., Atta, A. A. M. B., Alawawdeh, H. A., Aljundi, N. A., Morshed, A., Dahbour, S. A., & Alqaraleh, M. H. (2023). The effect of system quality and user quality of information technology on internal audit effectiveness in Jordan, and the moderating effect of management support. *Applied Mathematics*, 17(5), 859-866.

Alqudah, H., Mansour, A. A. Z., Rawashdeh, B. S., Lutfi, A., Al Barrak, T., Almaiah, M. A., & Alrawad, M. (2024). Enhancing the internal auditors' effectiveness in jordanian companies: The impact of cloud-based accounting usage and the moderating role of digital proficiency. *Computers in Human Behavior Reports*, 15, 100442.

Benveniste, T., Madsen, K., Chappel, S. E., & Sprajcer, M. (2024). Burnout in residential support workers: The impact of locus of control and perceived supervisor support. *Residential Treatment for Children & Youth*, 41(4), 412-430.

Burger, B., Kanbach, D. K., Kraus, S., Breier, M., & Corvello, V. (2023). On the use of AI-based tools like ChatGPT to support management research. *European journal of innovation management*, 26(7), 233-241.

Eklöv Alander, G. (2023). Internal auditor independence as a situated practice: four archetypes. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 36(9), 108-134.

Jamadade, V. K., Ghodke, M. G., Katakdhond, S. S., & Godase, V. (2025). A Review on Real-time Substation Feeder Power Line Monitoring and Auditing Systems,". *International Journal of Emerging IoT Technologies in Smart Electronics and Communication*, 1(2), 1-16.

Kamkankaew, P., Thanitbenjasith, P., Limpiaongkhanan, P., Phattarowas, V., Thanin, P., Khumwongpin, S., & Jeesorn, W. (2026). The Impact Of Service Quality On Customer Loyalty Toward Food Delivery Applications Services In Mueang Chiang Mai: The Mediating Role Of Customer Satisfaction. *Journal of Interdisciplinary Social Development*, 4(1), 641-665

Kravariti, F., Tasoulis, K., Scullion, H., & Alali, M. K. (2023). Talent management and performance in the public sector: the role of organisational and line managerial support for development. *The International Journal of Human Resource Management*, 34(9), 1782-1807.

Leocádio, D., Malheiro, L., & Reis, J. (2024). Artificial intelligence in auditing: A conceptual framework for auditing practices. *Administrative Sciences*, 14(10), 238.

Mardia, K. V., Kent, J. T., & Taylor, C. C. (2024). *Multivariate analysis*. John Wiley & Sons.

Setiawan, N., Rohemah, R., & Aulia, I. F. (2023). Independence for Internal Auditors: Is it Necessary?. Jurnal Riset Akuntansi Dan Auditing, 10(2), 25-34.

Shi, M. (2024). Monitoring for waste: Evidence from medicare audits. *The quarterly journal of economics*, 139(2), 993-1049.

Sulistiani, D., Puspitasari, F. F., & Hasanah, S. M. R. (2023). The role of independence and effectiveness of internal audit to good university governance. *Jurnal Reviu Akuntansi dan Keuangan*, 13(1), 53-69.

Vuko, T., Slapničar, S., Čular, M., & Drašček, M. (2025). Key drivers of cybersecurity audit effectiveness: A neo-institutional perspective. *International journal of auditing*, 29(1), 188-206.

THE RELATIONSHIP BETWEEN STUDENTS' LEARNING STYLE AND THE LANGUAGE EXPRESSION ABILITY IN GUANGXI TALENT INTERNATIONAL COLLEGE*

Huang Xian[1], Wichian Intarasompun[2] and Nuttamon Punchatree[3]

[1-3]Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: wichian.in@bsru.ac.th

Received 16 March 2026; Revised 21 March 2026; Accepted 23 March 2026

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the learning styles of students at Guangxi Talent International College; 2) to study the language expression abilities of students at Guangxi Talent International College; 3) the relationship between learning styles and language expression abilities among students at Guangxi Talent International College. The sample group consisted of 375 students, selected through simple random sampling from 12,000 enrolled students at Guangxi Talent International Vocational College. The research instruments included a structured questionnaire, focusing on the relationship between students' learning styles and language expression abilities. Statistical data were calculated using mean and standard deviation to measure central tendency and variability, respectively.

The research results were:

1. Students' learning style in Guangxi Talent International College in 5 aspects was at a high level ($\overline{X}$=4.36, S.D.=0.73). Considering the results of these

Citation:

* Huang Xian, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree. (2026). The Relationship Between Students' Learning Style And The Language Expression Ability In Guangxi Talent International College. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 345-359.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

5 research aspects were as follows: the highest rank was "Visual" ($\overline{X}$=4.39, S.D.=0.71), indicates a high level. Followed by "Social" ($\overline{X}$=4.38, S.D.=0.72), whereas “Kinesthetic” was the lowest rank ($\overline{X}$=4.34, S.D.=0.75).

2. Language expression ability in Guangxi Talent International College in 5 aspects, was at a high level ($\bar{x}$=4.34, S.D.=0.72). Considering the results of these 5 research aspects were as follows: the highest rank was " Vocabulary " ($\bar{x}$=4.37, S.D.=0.71), indicates a high level. Followed by "Oral Fluency" ($\bar{x}$=4.36, S.D.=0.70), whereas “Listening Comprehension” was the lowest rank ($\bar{x}$=4.32, S.D.=0.74).

3. It was shown that the relationship between students' learning style and the language expression ability has a positive correlation at the high level with statistical significance level at .01 (r=0.78).

Keywords: Students’ Learning Style, Language Expression Ability, Guangxi Talent International College

Introduction

The relationship between students' learning styles and language expression abilities is a key area in educational research. In the context of an international college such as Guangxi Talent International College, learning styles include individuals' preferred ways of processing information, such as visual, auditory, reading/writing, and kinesthetic types. Language expression abilities, including speaking, listening, reading, and writing skills, can be better understood by studying how these learning styles affect language abilities. Educators can then tailor teaching strategies to better meet the needs of international students, thereby enhancing their overall learning experience and academic performance.

Sociocultural theory emphasizes the role of interaction and engagement in language learning (Vygotsky, 1978), highlighting the importance of social environment and collaborative activities in the development of language skills. Research by Dörnyei (2005) and MacIntyre et al. (1998) indicates that factors such

as motivation, anxiety, and sociocultural context play a crucial role in language proficiency. Learners who are highly motivated and have lower levels of anxiety tend to be more engaged and willing to communicate, gradually improving their language skills over time. (Meng, C. et to all, 2023; Zimin, Z., et to all, 2023; Zhonghua. et to all, 2023)

Therefore, integrating cognitive and sociocultural perspectives is essential for comprehensively understanding the multifaceted relationship between learning styles and language proficiency. Most existing research focuses on the general population or specific age groups, such as children or adult second language learners, with limited attention to the unique characteristics of international college students (Anderson, 2002). The student body at Guangxi Yingcai International College is highly diverse, coming from different linguistic backgrounds, and this diversity creates a complex learning environment.

Objectives

1. To study students' learning style in Guangxi Talent International College
2. To study language expression ability in Guangxi Talent International College
3. To study the relationship between students' learning style and the language expression ability in Guangxi Talent International College

Literature Review

The literature review explores two keys relevant to the research areas:

1. Students' Learning style

Student's learning style is a personalized approach to learning that develops over time. Tan Dingliang (2005) defined its connotations and value, while Hu Binwu (2002) emphasized that learning styles should align with strategies and create a suitable learning environment. Liao Zeying (2000)

advocated for differentiated instruction based on differences in learning styles. Scholars such as Ren Xiaofei (2024) combined relevant theories, categorizing learning styles into five types, each with unique characteristics. Researchers generally recognize their role in improving learning efficiency, enhancing motivation and confidence, and advocate designing diverse teaching methods to meet individual needs and promote students' overall development.

2. Language expression ability

Existing literature has delved into the connotations, theories, components, and educational value of language expression ability, which is the ability to use language clearly and accurately to convey ideas. Zhang Zhigong (1980) advocated promoting the coordinated development of language and thinking through classical imitation, extensive reading, writing, and practice; Wen Zhongyi (2015) defined this ability from the perspective of cognitive linguistics; Chomsky (2017) divided language ability into expressive ability and receptive ability, emphasizing the communicative nature of language expression and its adaptability to context. Scholars generally summarize it into five key elements: oral fluency, written expression, listening comprehension, reading comprehension, and vocabulary. Academics widely recognize the importance of this ability for effective communication, career development, personal growth, and social interaction, and believe that improving this ability requires focusing on training in logical thinking and the deep integration of language and thought.

Research Framework

This study provides a reference to help college students optimize their learning styles and improve their language expression ability, reveals the relationship between learning styles and language expression, and provides theoretical support for teachers to formulate differentiated teaching strategies by analyzing the advantages and difficulties of students with different learning styles in language expression. The research results emphasize the key role of learning styles in the development of language ability and open up a new direction for the study of learning styles and expression ability in a cross-cultural context.

The research framework can be illustrated in the following figure:

Figure 1 Research Framework

Methodology

This study adopts a quantitative research method to systematically explore the relationship between students' learning style and the language expression ability. The research process includes population and sample determination, research instrument design, data collection, and data analysis.

1. Population and Sample

Population

The population is 12,000 students from Guangxi Talent International College.

Sample

The sample is 375 students from Guangxi Talent International College selected to be the sample group, determined by simple random sampling, and following the method set by Krejcie and Morgan's method (1970) for determining sample size.

2. Research Instrument

The research instrument is a questionnaire with 3 parts:

Part 1: General Information. This section has 4 questions to gather background information on the respondent's gender, year of study, age, and major.

Part 2: students' learning style. It has 5 rating Scales. This main section has students' learning style statements measured on a 5-point Likert scale ranging from "the least agree" to "the most agree". It is organized into 5dimensions: 1) Visual (5 statements); 2) Auditory (5 statements); 3) Read and write (5 statements); 4) Kinesthetic Planning (5 statements). 5)social (5 statements).

Part 3: language expression ability. It has 5 rating scales. This main section has language expression ability statements measured on a 5-point Likert scale ranging from "the least agreed" to "the most agreed". It is organized into 5 dimensions: 1) Oral fluency(5statements); 2) written communication (5statements) 3) Listening comprehension (5statements); 4) Reading comprehension (5 statements). 5)5Vocabulary(5statements).

All statements display consistency with the measurement target as evidenced by an average score of 0.67 to 1.00 on the acceptable consistency index (IOC). The reliability of a pilot test of questionnaires assessed using

Cronbach's α, a statistic measuring internal consistency, with α value of 0.78, indicating excellent internal consistency.

3. Data Collection

To ensure the systematic collection of data, the researcher implemented the following procedures:

Distribution: The online questionnaires were distributed to students at Guangxi Talent International College via digital channels. Each respondent was informed of the research objectives, confidentiality, and their voluntary participation.

Platform Utilization: Data was collected through the "Questionnaire Star'(Wenjuanxing) online platform, which facilitated efficient data gathering and management.

Data Screening: Upon completion of the collection period, the raw data were screened. Invalid responses, such as incomplete forms or patterned answers, were excluded to ensure the integrity of the results.

Preparation for Analysis: The final valid datasets were coded and organized for statistical processing and analysis.

4. Data analysis

Part 1 To study students' learning style in Guangxi Talent International College, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 2 To study language expression ability in Guangxi Talent International College, data analysis uses mean and stand deviation.

Part3 The relationship between students' learning style and the language expression ability was analyzed by using the Pearson Product Moment Correlation Coefficient (r).

Results

Part 1: Students' Learning Style

Table 1 The mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.) of students' learning style in Guangxi Talent International College in 5 aspects.

Students' Learning Style	$\bar{X}$	S.D.	Level	Ranking
1. Visual	4.39	0.71	High	1
2. Auditory	4.37	0.72	High	3
3. Read and write	4.34	0.74	High	4
4. Kinesthetic	4.34	0.75	High	5
5. Social	4.38	0.72	High	2
Total	**4.36**	**0.73**	**High**	

From Table 1 considering, the overall average of students' learning style in Guangxi Talent International College in 5 aspects was at a high level ($\bar{x}$=4.36, S.D.=0.73). Considering the results of these 5 research aspects were as follows: the highest rank was "Visual" ($\bar{x}$=4.39, S.D.=0.71), indicates a high level. Followed by "Social" ($\bar{x}$=4.38, S.D.=0.72) , whereas “Kinesthetic” was the lowest rank ($\bar{x}$=4.34, S.D.=0.75).

Part 2: Language Expression Ability

Table 2 The mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.) on language expression ability in Guangxi Talent International College in 5 aspects.

Language Expression Ability	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
1. Oral Fluency	4.36	0.70	High	2
2. Written Communication	4.33	0.74	High	4
3. Listening Comprehension	4.32	0.74	High	5
4. Reading Comprehension	4.35	0.72	High	3

Language Expression Ability	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
5. Vocabulary	4.37	0.71	High	1
Total	**4.34**	**0.72**	**High**	

From Table 2 considering, the overall average language expression ability in Guangxi Talent International College in 5 aspects, was at a high level ($\bar{x}$=4.34, S.D.=0.72). Considering the results of these 5 research aspects were as follows: the highest rank was " Vocabulary " ($\bar{x}$=4.37, S.D.=0.71), indicates a high level. Followed by "Oral Fluency" ($\bar{x}$=4.36, S.D.=0.70), whereas “Listening Comprehension” was the lowest rank ($\bar{x}$=4.32, S.D.=0.74).

Part 3: The relationship between students' learning style and the language expression ability in Guangxi Talent International College.

Table 3 The relationship between students' learning style and the language expression ability

The Language Expression Ability (Y)	Students' Learning Style (X)					
	X1	X2	X3	X4	X5	Xtt
Y1	0.60**	0.64**	0.71**	0.69**	0.70**	0.73**
Y2	0.61**	0.67**	0.71**	0.70**	0.71**	0.73**
Y3	0.63**	0.66**	0.68**	0.68**	0.72**	0.73**
Y4	0.61**	0.66**	0.68**	0.69**	0.74**	0.74**
Y5	0.61**	0.66**	0.68**	0.69**	0.74**	0.73**
Y_{tt}	0.65**	0.70**	0.74**	0.74**	0.77**	**0.78****

****** refers to statistical significance level at .01

From table 3, it is shown that the overall relationship between students' learning style and the language expression ability has a positive correlation at the high level with statistical significance level at .01 (r=0.78).

Discussion

1. Students at Guangxi Talent International College generally demonstrate a relatively high level of learning styles in five areas. The specific research findings are as follows: the highest score is for the 'visual' style, indicating a higher level of learning; next is the 'social' style, while the 'kinesthetic' style scores the lowest. The reasons for these results are confirmed as follows: the differences in learning styles among students at Guangxi Talent International College mainly stem from teaching methods and uneven resource allocation. Visual learners excel because classes rely on visual tools such as PowerPoint presentations and charts; social learners are stronger due to the encouragement of group work and oral practice in internationalized teaching; kinesthetic learners are weaker because there are limited hands-on practice opportunities, and assessments rarely involve learning outcomes requiring physical participation. The results of this study are consistent with the research findings of Wang Hongxia (2010), who pointed out that the visual learning style is one of the secondary learning style preferences among college students, and visual learners perform better academically.

2. Students' language expression ability at Guangxi Talent International College in 5 aspects , was at a high level. Considering the results of these 5 research aspects were as follows: the highest rank was "Vocabulary", indicates a high level. Followed by "Oral Fluency", whereas "Listening Comprehension" was the lowest rank. The reason for confirming the research result is that the advantage of a large vocabulary lies in the overemphasis on vocabulary memorization and text translation. While it allows for rapid accumulation of explicit knowledge, it separates language from real-life application scenarios. Speaking fluency provides opportunities for expression in international activities but lacks in-depth training in logical thinking. The weakness in listening comprehension highlights the single approach of teaching input, with classrooms primarily dominated by teacher lectures and a lack of authentic listening

materials. This reinforces students' passive habit of receiving information and suppresses their ability to actively grasp key content over the long term. The results of this study are consistent with those of Michael Stubbs (2017) proposed that vocabulary is the mental lexicon of language, encompassing words, multi-word units, and their associated meanings, grammatical features, and sociolinguistic connotations. It reflects both an individual's language knowledge and collective cultural practices. Zhou Jian (2020), focusing on the norms of Chinese vocabulary and dictionary compilation, proposed the 'lexical stratification' theory, dividing vocabulary into layers such as basic words, general-use words, and specialized terms.

3. It was found that the correlation between it was shown that the overall relationship between students' learning style and the language expression ability has a positive correlation at the high level with statistical significance level at .01. The coefficient was 0.78. The largest relationship was between Social and Reading Comprehension and between Social and Vocabulary. And the lowest relationship was between Visual and Oral Fluency. The reason for confirming the research results is that students' learning styles are highly positively correlated with their language expression abilities. This outcome is consistent with the viewpoint in Neil Fleming's (1997) VARK learning style model, which indicates that social learners have the strongest correlation with reading comprehension and vocabulary skills. Social learners mainly use interaction, collaboration, and peer communication as their primary learning methods, which supports Richard C. Anderson's (2013) conclusion that reading comprehension is an active cognitive construction process. The collaborative learning approach of social learners can effectively promote the construction of textual meaning. Visual learners construct logical frameworks through symbolic information, whereas social learners hone their expressive strategies through interaction. The correlation between visual learning styles and oral fluency is the lowest, which aligns with

the findings of Wen Qiufang (2010), as oral fluency requires practice through real language interaction. Visual learners focus on receiving static visual information, which differs from the cognitive processing path needed for immediate oral output training.

Recommendation

The implementation of the research results is as follows:

1. Among the students at Guangxi Yingcai International College, kinesthetic learners have a significant influence. Teachers incorporate practical tasks into the curriculum, such as role-playing and contextual exercises, as part of dynamic assessment methods. Teacher training includes designing activities that involve movement and encouraging students to independently construct knowledge using mind maps. Learning spaces are optimized through movable desks and chairs, standing workstations, and other dynamic environments to reduce static constraints.

2. Among the students in Guangxi Talent International College, the influence of family factors is the listening comprehension. Incorporate authentic lecture video materials, combine them with text comparison exercises to enhance speech recognition, and use a tiered training approach, transitioning from short sentence dictation to paragraph paraphrasing and debate shadowing. Integrate strategies such as mind mapping to record keywords and gesture simulation for scenarios to improve information capture and logical reorganization skills.

3. Among students at Guangxi Talent International College, it is possible to improve and enhance their language expression skills. In class, tasks such as group discussions, peer evaluations of text interpretations, and vocabulary situational dialogues can be added. For visual learners, visual materials such as PPTs, mind maps, and video clips can be used, combined with tasks like oral

imitation and situational retelling to design speaking exercises. This approach accommodates students with different learning styles, integrates suitable teaching tasks and elements, strengthens spoken language training for visual learners.

References

Anderson, R. C. (2013). *Reading comprehension as a constructive process*. Routledge.

Anderson, V. (2002). *Learning styles and second language acquisition*. Language Teaching Research, 6(1), 1-20.

Chomsky, N. (2017). *Language and mind (4th ed.).* Cambridge University Press.

Dörnyei, Z. (2005). *The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition*. Lawrence Erlbaum Associates.

Fleming, N. D. (1997). *VARK: A guide to learning styles*. N.Z. Council for Tertiary Education.

Hu, B. W. (2002). On the adaptation of learning styles and teaching strategies. *Journal of Educational Studies*, 18(4), 35-39.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Liao, Z. Y. (2000). Differentiated instruction based on students' learning style differences. *Journal of Curriculum and Instruction*, (6), 28-31.

Li, F. (2023). Research on multimedia teaching adaptation of visual learning style college students. *Journal of Higher Education Research,* 46(2), 89-95.

MacIntyre, P. D., Dörnyei, Z., Clément, R., & Noels, K. A. (1998). *Conceptualizing willingness to communicate in a L2: A situational model of L2 confidence and affiliation.* Modern Language Journal, 82(4), 545-562.

Meng, C. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Issue-centered Teaching Model based on Radical

Constructivism Theory to Improve Students' Critical Thinking Ability. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(11), 156–170. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266117

Ren, X. F. (2024). Classification and characteristics of college students' learning styles based on cognitive theory. *Journal of Educational Psychology,* 37(1), 67-74.

Stubbs, M. (2017). *Vocabulary: An introduction to the study of words.* Wiley-Blackwell.

Tan, D. L. (2005). *The connotation and educational value of learning styles*. Educational Research, (5), 72-76.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes.* Harvard University Press.

Wang, H. X. (2010). A study on the learning style tendencies of college students. *Journal of College English Teaching and Research*, (3), 45-49.

Wen, Q. F. (2010). *Research on second language speaking fluency*. Foreign Language Teaching and Research Press.

Wen, Z. Y. (2015). *The definition and evaluation of language expression ability from the perspective of cognitive linguistics*. Foreign Language Research, (2), 89-94.

Zhang, Z. G. (1980). *On the cultivation of language expression ability*. Language Teaching and Linguistic Studies, (1), 3-10.

Zhonghua, G.., Intarasompun, W.., Watananimitgul, W.., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Blended Teaching model Based on Deep Learning Theory to Enhance college students' critical thinking. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(11), 381–394. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266121

Zhou, J. (2020). *The theory of lexical stratification and Chinese vocabulary norm construction*. Chinese Language, (4), 495-506.

Zimin, Z., Watannanimtgul, W. ., Intarasompun , WW.. & Iamsa-ard , A. . (2023). The Development of Instructional Model AccA..ng to Immersive Learning in Virtual Reality Environment to Enhance Tour Guide Students' Oral Communication Ability. *Journal of Roi Kaensarn Academi,* 8(12), 324–338. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266491

THE JOINT EFFECTS OF CEOs' CHARACTERISTICS AND FIRM DIGITALIZATION ON ASSET PRICING: EVIDENCE FROM THE CHINESE CAPITAL MARKET*

Li Yan

International College for Interdisciplinary Studies, Payap University, Thailand

Corresponding Author's Email: 65255822@qq.com

Received 24 February 2026; Revised 27 February 2026; Accepted 1 March 2026

Abstract

This research article aims to: 1) To examine whether firm digital transformation is associated with subsequent stock returns in the Chinese A-share market. 2) To investigate the direct effects of CEO age, gender, overseas experience, hometown identity, and CEO duality on stock returns. 3) To analyze the moderating effects of CEO characteristics on the relationship between firm digital transformation and stock returns. This study conducts a quantitative empirical research study collecting panel data from approximately 2,500 non-financial listed firms in the Chinese A-share market over the period 2008–2023, yielding 17,820 firm-year observations; and analyzes the data using panel regression models and Fama–MacBeth cross-sectional regressions to test both direct and moderating effects.

The research results found that: 1) Firm digital transformation is positively and significantly associated with subsequent stock returns, indicating the existence of a digital premium in the capital market. 2) CEO characteristics exhibit

Citation:

* Li Yan. (2026). The Joint Effects Of Ceos' Characteristics And Firm Digitalization On Asset Pricing: Evidence From The Chinese Capital Market. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 360-379.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

heterogeneous direct effects on stock returns, with CEO age negatively related to future returns and overseas experience positively associated with stock performance, while gender shows marginal significance and hometown identity and CEO duality do not present robust independent effects. 3) CEO characteristics significantly moderate the relationship between firm digital transformation and stock returns, as the digital premium is stronger under overseas-experienced and dual CEOs but weaker under older and hometown CEOs.

Keywords: Digital transformation; CEO characteristics; Asset pricing; Stock returns

Introduction

The rapid expansion of the digital economy has fundamentally reshaped corporate strategy and capital markets. In China, digital transformation has become a national priority, with firms increasingly adopting technologies such as big data, artificial intelligence, and cloud computing to enhance competitiveness. Emerging evidence suggests that digital transformation improves firm transparency, stock price informativeness, and resilience during market shocks (Feng et al., 2024; Li et al., 2024). However, whether investors systematically reward digitalization with higher stock returns—and whether this effect depends on leadership—remains underexplored.

At the same time, growing research highlights that CEO characteristics significantly influence firm strategy and market outcomes. Recent evidence shows that CEO hometown identity reduces default risk through stronger local ties (Liu et al., 2025), while CEO overseas experience enhances firms' digital transformation and dynamic capabilities (Xu & Hou, 2024). These findings suggest that leadership attributes may shape not only corporate behavior but also how markets perceive and price strategic initiatives.

Despite advances in both digital transformation research and CEO characteristics literature, limited attention has been paid to their intersection. It is plausible that the stock market's response to digital transformation depends on who leads the firm. A globally experienced CEO may better extract value from digital investments, whereas a locally embedded or more conservative leader may limit the realization of digital benefits. Therefore, CEO traits and digitalization may jointly influence asset pricing outcomes.

This study examines the combined effects of CEO characteristics and firm digital transformation on stock returns in China's A-share market from 2008 to 2023. We focus on five CEO attributes: age, gender, overseas experience, hometown identity, and CEO duality. A firm-level digital transformation index is constructed through textual analysis of annual reports. We then test whether digitalization predicts subsequent stock returns and whether CEO characteristics moderate this relationship.

Our findings show that digital transformation is positively associated with future stock returns. More importantly, the magnitude of this effect varies across leadership profiles. The return premium of digitalization is stronger under CEOs with overseas experience and CEO duality, but weaker under older or hometown CEOs. These results indicate that both technological strategy and managerial attributes jointly shape investor expectations and asset pricing.

This study contributes to the literature in three ways. First, it integrates digital transformation and CEO characteristics into a unified asset pricing framework. Second, it provides recent evidence from China, one of the world's fastest-digitizing economies. Third, it highlights the importance of leadership heterogeneity in explaining cross-sectional stock return variation.

Objectives

1. To examine whether firm digital transformation is associated with subsequent stock returns in the Chinese A-share market.

2. To investigate the direct effects of CEO age, gender, overseas experience, hometown identity, and CEO duality on stock returns.

3. To analyze the moderating effects of CEO characteristics on the relationship between firm digital transformation and stock returns.

Literature Review

1. CEO Characteristics and Stock Performance

Recent research highlights the critical role of CEO characteristics in shaping firm behavior and market outcomes. Managerial attributes influence strategic orientation, innovation capability, disclosure quality, and risk management, which in turn affect firm value and stock performance.

This study is primarily grounded in Upper Echelons Theory, which posits that executives' observable characteristics reflect deeper cognitive bases and values that shape strategic decisions and organizational outcomes. In addition, Imprinting Theory suggests that formative career experiences leave persistent effects on managerial cognition, influencing long-term strategic behavior.

CEO age is associated with differences in transparency and risk-taking. Twongirwe and Bakundana (2025) document that firms led by older CEOs exhibit lower stock price synchronicity, indicating greater firm-specific information incorporation and improved transparency. Younger CEOs, by contrast, are generally viewed as more growth-oriented and risk-tolerant. These differences imply that CEO age may influence both expected returns and volatility through distinct risk and information channels.

CEO overseas experience represents another important managerial trait, particularly in emerging markets. Xu and Hou (2024) show that CEOs with foreign

experience significantly promote corporate digital transformation by enhancing dynamic capabilities. Similarly, Zhang and Dong (2023) find that foreign-experienced CEOs improve ESG performance, suggesting stronger governance and broader strategic vision. Such capabilities may strengthen investor confidence and positively influence firm valuation.

CEO hometown identity reflects local embeddedness and social capital. Liu et al. (2023) find that firms led by hometown CEOs exhibit lower default risk due to stronger reputation concerns and the ability to mobilize local resources. While reduced financial risk may enhance stability, local embeddedness may also affect strategic flexibility, leaving its overall impact on stock performance context-dependent.

CEO duality, defined as the CEO simultaneously serving as board chair, concentrates leadership authority. Although governance concerns arise from reduced monitoring, unified leadership may facilitate faster strategic execution and organizational alignment, particularly during periods of transformation.

Consistent with Upper Echelons Theory, these demographic and experiential characteristics serve as strategic determinants that shape firm risk preferences and market valuation outcomes.

Overall, contemporary evidence suggests that CEO demographic and experiential characteristics shape firm risk profiles, governance quality, and strategic direction, all of which may translate into differences in stock market performance.

2. Firm Digitalization and Asset Pricing

Digital transformation refers to the integration of digital technologies into business processes, products, and organizational structures. As a form of intangible investment, digitalization enhances operational efficiency, innovation capacity, and information transparency.

Recent empirical studies provide evidence that digital transformation improves capital market outcomes. Li et al. (2024) show that digitalization

increases stock price informativeness, reducing information asymmetry between firms and investors. Feng et al. (2024) further demonstrate that digital transformation alleviates stock price delay, particularly in firms with higher pre-existing information opacity. These findings indicate that digitalization enhances market efficiency and accelerates information incorporation into prices.

Beyond information effects, digital transformation contributes to broader corporate performance dimensions. He and Su (2022) document that digital transformation promotes green innovation among Chinese firms, while Liu et al. (2025) find that digitalization improves ESG performance. During periods of economic disruption, such as the COVID-19 pandemic, firms with higher levels of digital transformation exhibited stronger stock resilience and superior performance (Zhang et al., 2024).

From an asset pricing perspective, digitalization may affect expected returns through multiple channels. By improving transparency and reducing operational risk, digital transformation can lower required risk premiums. Simultaneously, enhanced innovation and growth opportunities may raise future cash flow expectations. If markets do not immediately and fully incorporate the long-term benefits of digital investments, digitalized firms may experience superior stock performance as information is gradually reflected in prices.

From the perspective of Upper Echelons Theory, digital transformation can therefore be viewed as a strategic choice influenced by executive cognition and leadership attributes, linking managerial characteristics to capital market outcomes through digital strategy.

3. CEO Characteristics and Digital Transformation

Recent literature increasingly emphasizes the interaction between leadership attributes and digital strategy. Xu and Hou (2024) show that CEOs with overseas experience significantly accelerate digital transformation, particularly

when decision-making authority is concentrated. This suggests that managerial background influences the effectiveness of digital initiatives.

Drawing on Upper Echelons Theory and Imprinting Theory, CEOs' prior experiences—such as overseas exposure—may shape their openness to technological innovation and their willingness to undertake digital restructuring, thereby influencing firm-level digital outcomes.

Given that digital transformation enhances information transparency, innovation outcomes, and ESG performance (Li et al., 2024; Liu et al., 2025), the ability of the CEO to implement and integrate digital strategies becomes a critical determinant of firm value. Leadership traits such as global exposure, experience, and governance structure may therefore shape how effectively digital investments translate into capital market performance.

In sum, existing research indicates that both CEO characteristics and firm digitalization independently affect corporate outcomes and market valuation. However, the combined influence of managerial attributes and digital strategy on asset pricing remains an area warranting further empirical investigation.

Methodology

1. Research Design

This study adopts a quantitative empirical research design using panel data analysis. The objective is to examine the impact of CEO characteristics and firm digital transformation on stock returns in the Chinese capital market. The study applies both panel regression models and Fama–MacBeth cross-sectional regressions to test the relationships and ensure robustness of results.

The research is archival in nature, relying on secondary data from financial databases and corporate disclosures.

2. Population and Sample

The population consists of all Chinese A-share listed firms on the Shanghai and Shenzhen Stock Exchanges. The study focuses on the period from 2008 to 2023, capturing the emergence and expansion of digital transformation in corporate disclosures.

Financial institutions, including banks and insurance companies, are excluded due to their distinct regulatory and reporting frameworks.

After merging financial data, stock return data, and CEO information, and excluding firms with incomplete observations, the final sample comprises approximately 2,500 firms and about 18,000 firm-year observations.

3. Sampling Procedure

The study employs purposive sampling based on data availability and research criteria. Firms are included if they:

1) Are listed as A-share companies during 2008–2023;
2) Belong to non-financial industries;
3) Have complete annual financial statements;
4) Have accessible annual report text for digitalization measurement;
5) Provide complete CEO biographical information.

Observations with missing key variables are removed. Financial variables are winsorized at the 1% level to mitigate the influence of extreme outliers.

4. Instrument Construction and Validation

CEO characteristics are obtained from firms' annual reports and executive profile data available in the CSMAR database. For each firm-year observation, the CEO (or general manager) is identified and relevant demographic and governance attributes are coded. CEO age is measured in years at the end of the fiscal year. CEO gender is defined as a dummy variable equal to 1 if the CEO is female and 0 otherwise. CEO overseas experience is coded as 1 if the CEO has significant educational or professional experience outside mainland China, based on

biographical disclosures. CEO hometown identity is defined as 1 if the CEO's place of origin matches the province in which the firm's headquarters is located. CEO duality is measured as a dummy variable equal to 1 if the CEO concurrently serves as chairperson of the board in the same year.

All variables are constructed following established definitions in recent Chinese corporate governance literature, ensuring consistency and measurement validity.

5. Data Collection

Financial statement data and stock return data are obtained from the China Stock Market and Accounting Research (CSMAR) database and the WIND database. These databases provide accounting variables, stock prices, and trading data.

CEO information is collected from executive profiles within CSMAR and cross-checked with annual reports.

Annual stock returns are calculated as buy-and-hold returns aligned with disclosure timing. Specifically, returns are measured over the 12-month period following the release of annual reports to allow the market to incorporate disclosed information.

6. Data Analysis

The primary dependent variable in this study is the firm's annual stock return over the subsequent 12-month period. In addition to raw buy-and-hold returns, risk-adjusted returns are examined using factor-adjusted performance measures to ensure that the findings are not driven solely by systematic risk exposure.

To examine the impact of digital transformation and CEO characteristics on future stock performance, panel regression models are estimated. The empirical specification regresses future stock returns on the Digital Transformation Index, CEO characteristic variables, and the interaction terms between digitalization and CEO characteristics. A set of control variables is included to account for established determinants of cross-sectional stock returns, including firm size, book-to-market ratio, leverage, profitability (ROA), momentum, and return volatility.

Industry and year fixed effects are incorporated to control for sector-specific factors and macroeconomic conditions. Standard errors are clustered at the firm level to address potential heteroskedasticity and serial correlation within firms over time.

To further enhance robustness, Fama–MacBeth cross-sectional regressions are conducted. Specifically, cross-sectional regressions are estimated annually, and the time-series averages of the coefficients are computed. This approach mitigates the influence of common shocks across firms within a given year and provides additional validation of the empirical results.

Overall, the use of both panel regression and Fama–MacBeth methodologies strengthens the reliability and robustness of the study's findings.

Results

This section presents the empirical findings in accordance with the three research objectives. We begin with descriptive statistics to provide an overview of the sample characteristics, followed by baseline regressions examining the direct effects of firm digital transformation and CEO characteristics on subsequent stock returns. Finally, we analyze the moderating effects of CEO traits on the relationship between digital transformation and stock returns through interaction models.

4.1 Descriptive Statistics

Table 1 reports summary statistics for the main variables over the period 2008–2023.

Table 1. Descriptive Statistics (2008–2023)

Variable	Mean	St.Dev.	P25	Median	P75
Stock Return (%)	14.5	47.2	-12.0	10.4	33.7
Digitalization Index (% of words)	0.38	0.50	0.00	0.25	0.60
CEO Age (years)	50.2	6.8	46	50	55
Female CEO (0/1)	0.058	0.234	0	0	0
CEO Overseas (0/1)	0.21	0.41	0	0	0
CEO Hometown (0/1)	0.30	0.46	0	0	1
CEO Duality (0/1)	0.20	0.40	0	0	0
Firm Size (¥ billion)	11.3	28.5	1.8	3.9	9.7
Book-to-Market (B/M)	0.50	0.28	0.30	0.47	0.66
ROA (%)	5.8	7.4	1.9	5.2	9.2
Leverage (%)	42.5	21.0	26.4	42.1	56.3

The average annual stock return is 14.5% with substantial volatility (SD = 47.2%). The Digitalization Index has a mean of 0.38% and median of 0.25%, indicating a right-skewed distribution with many firms reporting minimal digital content. CEO age averages 50.2 years. Female CEOs account for 5.8% of observations, overseas-experienced CEOs 21%, hometown CEOs 30%, and CEO duality appears in 20% of firm-years.

To explore preliminary differences in digitalization across CEO profiles, Table 2 presents subgroup comparisons.

Table 2 Digitalization Index by CEO Characteristic Subgroups

CEO Characteristic	Group Definition	Mean Digitalization (%)	Comparison (Diff.)
CEO Age	Young (Age < 50)	0.45%	vs Old (Age ≥ 50): +0.13 *
	Old (Age ≥ 50)	0.32%	(p = 0.02)

CEO Gender	Female CEO	0.50%	vs Male CEO: +0.13
	Male CEO	0.37%	(p = 0.10)
CEO Overseas Experience	Returnee CEO = Yes	0.55%	vs No: +0.22 ***
	Returnee CEO = No	0.33%	(p < 0.01)
CEO Hometown Identity	Hometown CEO = Yes	0.34%	vs No: −0.05
	Hometown CEO = No	0.39%	(p = 0.30)
CEO Duality	Duality = Yes	0.47%	vs No: +0.11 **
	Duality = No	0.36%	(p = 0.03)

Younger CEOs, overseas-experienced CEOs, and dual CEOs are associated with significantly higher digitalization levels. Hometown CEOs show slightly lower digitalization, though the difference is not statistically significant.

Objective 1

To examine whether firm digital transformation is associated with subsequent stock returns in the Chinese A-share market.

Table 3 presents baseline panel regressions of one-year-ahead stock returns.

Variable	**(1)**	**(2)**	**(3)**	**(4)**	**(5)**	**(6)**	**(7)**
Digitalization Index	8.37***	8.21***	8.30***	8.45***	8.28***	8.19***	7.56***
	(3.45)	(3.39)	(3.42)	(3.49)	(3.40)	(3.38)	(3.11)
CEO Age		−0.278**					−0.253**
		(−2.12)					(−2.03)
Female CEO (dummy)			4.17*				3.55*
			(1.78)				(1.68)
CEO Overseas (dummy)				3.94***			2.80**
				(2.59)			(2.00)

CEO Hometown (dummy)					–2.10*		–1.88
					(–1.71)		(–1.57)
CEO Duality (dummy)						1.25	0.98
						(0.82)	(0.65)
Constant	5.21	19.37***	3.84	4.97	6.10	5.78	17.45***
	(0.29)	(3.30)	(0.21)	(0.28)	(0.34)	(0.32)	(2.89)
Controls & FE	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Observations	17,820	17,820	17,820	17,820	17,820	17,820	17,820
R-squared	0.108	0.110	0.109	0.112	0.109	0.108	0.120

In Model (1), the Digitalization Index coefficient equals 8.37 (t = 3.45), significant at the 1% level. In the full specification (Model 7), the coefficient remains positive and significant at 7.56 (t = 3.11).

These results indicate that greater firm digital transformation is positively associated with higher subsequent stock returns. Economically, a 1 percentage-point increase in digital word share corresponds to approximately 7.56–8.37 percentage points higher annual returns, supporting Objective 1.

Objective 2 To investigate the direct effects of CEO age, gender, overseas experience, hometown identity, and CEO duality on stock returns.

Objective 2 is examined using the same baseline regression results reported in Table 3, particularly Model (7), where all CEO characteristics are included jointly. While Objective 1 focuses on the Digitalization Index, Objective 2 interprets the main-effect coefficients of CEO variables from the same specification.

In Model (7), CEO Age is negatively and significantly related to stock returns (–0.253, t = –2.03), indicating that firms led by older CEOs tend to earn lower subsequent returns. CEO Overseas experience is positively and significantly associated with returns (2.80, t = 2.00), suggesting that internationally experienced CEOs contribute to stronger market performance.

Female CEO has a positive but only marginally significant coefficient (3.55, t = 1.68). CEO Hometown (–1.88) and CEO Duality (0.98) are not statistically significant in the full model.

Overall, the results show that CEO age and overseas experience have clear direct effects on stock returns, while gender provides weaker evidence and hometown identity and duality do not exhibit independent effects once other factors are controlled for.

Objective 3 To analyze the moderating effects of CEO characteristics on the relationship between firm digital transformation and stock returns.

Table 4 Interaction Regressions

Variable	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Digitalization Index	7.89***	7.44***	6.98***	8.60***	8.37***
	(3.26)	(3.06)	(2.90)	(3.38)	(3.33)
DigitalIndex × CEO Age	–0.152**				–0.138*
	(–2.04)				(–1.85)
DigitalIndex × Female CEO		4.21			3.80
		(1.16)			(1.05)
DigitalIndex × CEO Overseas			5.90**		5.01**
			(2.12)		(2.01)
DigitalIndex × CEO Hometown				–4.77**	–4.15**
				(–2.10)	(–1.97)
DigitalIndex × CEO Duality					+3.05*
					(1.67)
CEO Age (main effect)	–0.262**	–0.271**	–0.255**	–0.249**	–0.240**
	(–2.09)	(–2.16)	(–2.05)	(–1.99)	(–2.01)
Female CEO (main effect)	3.50*	3.20	3.45*	3.58*	3.10
	(1.65)	(1.50)	(1.63)	(1.69)	(1.46)
CEO Overseas (main effect)	2.60**	2.55**	1.98	2.70**	1.80
	(1.98)	(1.96)	(1.55)	(2.01)	(1.42)

CEO Hometown (main effect)	–1.80	–1.85	–1.70	–1.20	–1.10
	(–1.52)	(–1.56)	(–1.44)	(–0.98)	(–0.91)
CEO Duality (main effect)	0.90	0.95	0.88	0.82	0.50
	(0.60)	(0.63)	(0.58)	(0.55)	(0.33)
Controls & Fixed Effects	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Observations	17,820	17,820	17,820	17,820	17,820
R-squared	0.122	0.121	0.124	0.125	0.131

Table 4 reports the interaction regressions. Across Models (1)–(5), the coefficient on Digitalization Index remains positive and statistically significant, indicating a consistent digital premium.

Model (1) shows that the interaction between Digitalization and CEO Age is negative and significant (–0.152**; –0.138* in Model 5). This suggests that the positive effect of digital transformation on stock returns becomes weaker as CEO age increases.

Model (3) indicates a positive and significant interaction between Digitalization and CEO Overseas (5.90**; 5.01** in Model 5), implying that overseas experience strengthens the return impact of digital transformation.

Model (4) reports a negative and significant interaction between Digitalization and CEO Hometown (–4.77**; –4.15** in Model 5), suggesting that hometown CEOs reduce the market reward associated with digital initiatives.

In Model (5), the interaction between Digitalization and CEO Duality is positive and marginally significant (3.05*), indicating that unified leadership may enhance the effectiveness of digital transformation. By contrast, the interaction with Female CEO is not statistically significant.

Overall, the results show that the return effect of digital transformation varies by CEO characteristics. The digital premium is stronger under younger and overseas-experienced CEOs and weaker under hometown CEOs.

Discussion

1. The results of Objective 1 indicate that firm digital transformation is positively and significantly associated with subsequent stock returns in the Chinese A-share market. The Digitalization Index remains positive and statistically significant across all model specifications, suggesting that firms with greater digital-related disclosure experience higher one-year-ahead returns. This may be because digital transformation enhances information transparency, operational efficiency, and innovation capacity, thereby improving firm fundamentals and reducing information asymmetry perceived by investors. As a result, the capital market rewards digitally proactive firms with higher valuations and returns.

These findings are consistent with Feng, P. et al. (2024), who studied Chinese listed firms and found that digital transformation alleviates stock price delays and improves market efficiency, indicating that digitalization enhances the speed and quality of information incorporation into prices. Similarly, Li, W. et al. (2024) found that digitalization improves stock price informativeness by bridging information gaps between firms and investors. Together, these studies support the argument that digital transformation generates a measurable “digital premium” in capital markets.

2. The findings for Objective 2 show that CEO characteristics exert heterogeneous direct effects on stock returns. CEO age is negatively and significantly related to future returns, indicating that firms led by older CEOs tend to generate lower subsequent stock performance. In contrast, CEOs with overseas experience are associated with significantly higher returns. Female CEOs show a positive but only marginally significant effect, while CEO hometown identity and CEO duality do not display significant independent effects in the full specification.

This pattern may reflect differences in managerial cognition, risk preferences, and exposure to international knowledge. Younger CEOs may be more adaptive to technological disruption and strategic change, whereas

overseas-experienced CEOs may bring global perspectives, advanced managerial practices, and stronger dynamic capabilities.

These findings align with Twongirwe, C. and Bakundana (2025), who found that CEO age influences stock price behavior and information dynamics, suggesting that managerial age shapes market outcomes. Likewise, Zhang, Y. and Dong (2023) reported that CEOs with foreign experience enhance corporate strategic outcomes and external stakeholder perceptions, supporting the positive valuation effect associated with internationally experienced executives.

3. The results for Objective 3 demonstrate that CEO characteristics significantly moderate the relationship between digital transformation and stock returns. Specifically, the interaction between Digitalization and CEO Age is negative and significant, indicating that the positive return effect of digital transformation weakens as CEO age increases. In contrast, the interaction between Digitalization and CEO Overseas is positive and significant, suggesting that overseas experience strengthens the digital premium. The interaction with CEO Hometown identity is negative and significant, implying that hometown CEOs dampen the market reward for digital initiatives. CEO duality exhibits a positive and marginally significant moderating effect, whereas the interaction with Female CEO is not statistically significant.

These findings may be explained by differences in strategic openness, global exposure, and leadership authority. Younger and internationally experienced CEOs may possess stronger dynamic capabilities and greater willingness to adopt emerging technologies, thereby enhancing the effectiveness of digital investments. Conversely, hometown CEOs may prioritize local stakeholder stability over aggressive innovation strategies, reducing the perceived growth potential of digital initiatives in the eyes of investors.

These results are consistent with Xu, Z. and Hou (2024), who found that CEO overseas experience strengthens corporate digital transformation through enhanced dynamic capabilities. They also align with Liu, X. et al. (2023), who

showed that CEO hometown identity influences firm risk outcomes, highlighting how local embeddedness can shape market perceptions and financial consequences.

Overall, the discussion confirms that digital transformation generates a positive stock market premium, but its magnitude depends critically on CEO characteristics. The findings underscore that digital strategy and leadership attributes jointly determine market valuation outcomes, emphasizing the importance of aligning executive profiles with strategic transformation initiatives.

Limitations

This study has several limitations. First, firm digitalization is measured through textual analysis of corporate disclosures, which may not fully capture the actual depth or effectiveness of digital implementation within firms. Second, CEO characteristics are proxied by observable demographic variables, which may not completely reflect underlying cognitive traits or leadership quality. Third, the findings are based on the Chinese capital market, which may limit their generalizability to other institutional contexts.

Recommendation

1. Align CEO selection with digital strategy by prioritizing younger and overseas-experienced leaders during periods of digital transformation.

2. Provide digital leadership training or external advisory support for firms led by older or locally embedded CEOs to enhance digital readiness.

3. Enhance transparent and standardized disclosure of digital initiatives to strengthen investor confidence and reduce information asymmetry.

4. Carefully implement CEO duality during strategic transformation while maintaining effective governance oversight mechanisms.

5. Encourage regulatory bodies to develop clearer reporting guidelines for digital transformation activities in capital markets.

6. Support international managerial exposure programs to strengthen firms' global orientation and digital capabilities.

Future Research Directions

1. Apply quasi-experimental or causal inference methods to better identify the causal impact of CEO characteristics and digital transformation on asset pricing.

2. Extend future studies to other countries and explore additional innovation domains such as ESG performance and AI adoption to improve external validity and theoretical generalization.

References

Feng, P., Pang, J., & Jeon, S. (2024). Does Digital Transformation Alleviate Stock Price Delays? Evidence from China. *Asia-Pacific Journal of Financial Studies, 53*(5), 532–554.

He, J., & Su, H. (2022). Digital Transformation and Green Innovation of Chinese Firms: The Moderating Role of Regulatory Pressure and International Opportunities. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 19*(20), 13321

Li, W., Li, T., Jiang, D., & Zhang, X. (2024). Bridging the information gap: How digitalization shapes stock price informativeness. *Journal of Financial Stability, 71*, 101217.

Liu, H., Zhang, X., & He, Y. (2025). Digital Transformation and ESG Performance—Empirical Evidence from Chinese Listed Companies. *Sustainability, 17*(13), 6165

Liu, X., Zhong, W., & Chen, J. (2023). Stay home, stay safe: CEO hometown identity and default risk. *Finance Research Letters, 57*, 104191.

Twongirwe, C., & Bakundana, M. (2025). CEO age and stock price synchronicity. *International Review of Financial Analysis, 103*, 104195.

Xu, Z., & Hou, J. (2024). CEO overseas experience, dynamic capabilities and corporate digital transformation: An imprinting theory perspective. *Humanities and Social Sciences Communications, 11*(1), 743.

Zhang, H., Han, B., Li, X., & Liu, Q. (2024). Does the stock market reward firm's digitalization: Evidence from China during the COVID-19 pandemic. *SSRN Working Paper No. 4701377*.

Zhang, Y., & Dong, L. (2023). Foreign experience of CEO and corporate social responsibility: Evidence from China. *Frontiers in Environmental Science, 11*, 1103394.

ENTREPRENEURIAL SELF-EFFICACY AND INNOVATION PERFORMANCE IN CHINESE TECHNOLOGY-BASED NEW VENTURES: THE MEDIATING ROLES OF ENTREPRENEURIAL MOTIVATION AND RESOURCE BRICOLAGE*

Ye Yuchi

Department of Accountancy and Digital Business, Payap University, Thailand

Corresponding Author's Email: 1428291786@qq.com

Received 9 February 2026; Revised 3 March 2026; Accepted 5 March 2026

Abstract

This research article aims to: (1) examine whether entrepreneurial self-efficacy (ESE) directly influences innovation performance in Chinese technology-based new ventures; (2) investigate the mediating roles of entrepreneurial motivation (EM) and resource bricolage (RB) in the relationship between ESE and innovation performance; and (3) evaluate whether organizational learning (OL) moderates the strength of this relationship. The study employed a quantitative research design, collecting survey data from 740 founders and senior executives of technology-based new ventures across 29 regions in China. The data were analyzed using confirmatory factor analysis (CFA) and structural equation modeling (SEM).

The research results found that: (1) Entrepreneurial self-efficacy has a significant positive direct effect on innovation performance. (2) Entrepreneurial

Citation:

* Ye Yuchi. (2026). Entrepreneurial Self-Efficacy And Innovation Performance In Chinese Technology-Based New Ventures: The Mediating Roles Of Entrepreneurial Motivation And Resource Bricolage. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 380-400.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

motivation and resource bricolage both serve as significant mediators in the relationship between ESE and innovation performance, indicating complementary mediation mechanisms. (3) Organizational learning significantly moderates the relationship between ESE and innovation performance, such that the positive effect of ESE is stronger under high levels of organizational learning.
Keywords: Entrepreneurial Self-Efficacy, Innovation Performance, Entrepreneurial Motivation, Resource Bricolage, Organizational Learning

Introduction

Technology-based new ventures operate in environments characterized by rapid technological change, intense competition, and high uncertainty. In such contexts, innovation performance is essential not only for short-term competitiveness but also for firm growth, long-term sustainability, and value creation. These firms often face limited resources, institutional complexity, and fast product cycles, requiring continuous experimentation and adaptation. Entrepreneurs therefore play a pivotal role as strategic decision-makers, resource integrators, and drivers of innovation. Among individual-level factors, entrepreneurial self-efficacy (ESE)—the belief in one's capability to successfully perform entrepreneurial tasks—has been recognized as a critical psychological resource shaping opportunity recognition, strategic action, and performance outcomes.

Although prior research has generally confirmed a positive association between entrepreneurial self-efficacy and various performance indicators, important limitations remain. Much of the existing evidence is derived from Western contexts or broad entrepreneurial samples, which may not adequately capture the institutional pressures, resource constraints, and competitive intensity faced by Chinese technology-based new ventures. Moreover, previous studies have tended to focus primarily on direct relationships between self-

efficacy and performance, offering limited insight into the psychological and behavioral processes through which entrepreneurial confidence translates into innovation outcomes. The mechanisms and boundary conditions underlying this relationship therefore remain insufficiently clarified.

Understanding how entrepreneurial self-efficacy contributes to innovation performance is theoretically and practically significant. From a theoretical perspective, integrating cognitive beliefs, motivational processes, behavioral adaptation, and organizational context provides a more comprehensive explanation of innovation in new ventures. In particular, entrepreneurial motivation reflects sustained psychological commitment to innovation, resource bricolage captures creative recombination of limited resources, and organizational learning shapes the firm's capacity to convert individual initiative into collective outcomes. From a practical standpoint, clarifying these mechanisms can inform entrepreneurs and policymakers in emerging economies on how to strengthen innovation capability under conditions of uncertainty and constraint.

Literature Review

1. Entrepreneurial Self-Efficacy and Innovation Performance

Entrepreneurial self-efficacy (ESE) is an individual's confidence in their ability to perform the tasks required for starting a business. This kind of confidence is particularly needed by technology-driven new ventures, which often have many uncertainties, are short of resources and need to carry out numerous experiments regularly make quick decisions; moreover, there might be an ongoing process during the choice-making period. From the perspective of social cognitive theory, efficacy beliefs shape goal setting, self-regulation, and persistence, which are essential for sustained innovation activities. Research has consistently shown that, with stronger self-efficacy, founders set goals higher and

are more resilient to failure; even so, they remain engaged in the related work of innovation. Empirical work shows that entrepreneurial confidence is positively correlated with significant enhancement of innovation performance and behaviour promoting greater innovation-driven development (Urban & Wood, 2017; Ng & Lucianetti, 2016). However, although prior studies confirm a positive association, the internal mechanisms and contextual conditions underlying this relationship remain insufficiently clarified. Based on this, entrepreneurial self-efficacy is expected to directly enhance innovation performance in Chinese technology-based new ventures (H1).

2. Entrepreneurial Motivation as a Psychological Mechanism

However, entrepreneurial self-efficacy is likely not to enhance innovation performance through a direct path. Sustained innovation also needs the drive from within and a sense of mission to continue working despite an uncertain outcome. Entrepreneurial motivation is the psychological drive and dedication of the founder in innovative activities. According to expectancy theory, individuals exert greater effort when they believe their capabilities will lead to valued outcomes, suggesting that high self-efficacy strengthens motivational intensity. If the founders believe that they can achieve success, difficult objectives begin to appear feasible, and such belief encourages them to make greater efforts and persist longer. As shown in previous work, self-efficacy is a driving force for entrepreneurs to persistently pursue their goals, and individuals with higher motivation are more likely to take the initiative to acquire new information actively, be brave enough to try something novel, seize opportunities boldly, and thus enhance innovative results (Usman & Nabilla, 2020). Thus, motivation represents the psychological pathway through which cognitive confidence is translated into sustained innovative engagement. Therefore, based on this, higher ESE is expected to enhance entrepreneurial motivation (H2); it is expected that entrepreneurial motivation will improve innovation performance (H3); and

entrepreneurial motivation is proposed as a mediator between ESE and innovation performance (H4).

3. Resource Bricolage as a Behavioral Mechanism

Apart from motivation, the innovative capacity of Technology-based new ventures is also limited by how resource allocation utilised by entrepreneurs. Resource bricolage refers to the process of creatively reusing available materials, skills or relationships in problem-solving and value creation. The founding group that has more faith in themselves is more likely to come up with practical solutions in the face of a lack of resources and use existing conditions creatively to improvise. Bricolage thus becomes a behavioural pathway for confidence to be transformed into actual innovative actions. Compared with motivation as an internal psychological state, bricolage reflects an outward behavioral capability of recombining constrained resources, highlighting its complementary role in the mediation process. Bricolage has been shown in previous studies to enhance innovation of small enterprises lacking resources (Yuan, 2022). Therefore, ESE is expected to promote resource bricolage (H5), resource bricolage is expected to enhance innovation performance (H6), and resource bricolage is proposed as a mediator between ESE and innovation performance (H7).

4. Organizational Learning as a Contextual Moderator

ESE's effects on different organisational environments and the development of innovation. Organisational learning, a company's ability to acquire, share and apply knowledge through reflection, experiment and knowledge integration, may be able to determine the extent of the transformation of entrepreneurial confidence into innovation results. When a firm is genuinely learning-oriented, it can improve coordination, enhance its absorptive capacity, and create better conditions for turning entrepreneurial initiatives into actual results. Previous studies have shown that the learning process can enhance adaptability, promote related innovation behaviour (Wang & Ellinger 2008); At the same time, some perspectives suggest that excessive self-

efficacy may lead to overconfidence, which further underscores the importance of contextual mechanisms in channeling entrepreneurial confidence toward productive innovation outcomes. Therefore, organisational learning is expected to moderate the ESE-innovation performance relationship; that is, the effect of ESE will be more pronounced in organisations with a higher degree of organisational learning (H8).

Methodology

The relationships among variables were examined using a quantitative survey design. A cross-sectional approach was adopted because it is suitable for testing structural relationships across a large and geographically dispersed sample and is widely applied in entrepreneurship and innovation research. All measurement items originally developed in English were translated into Chinese using a back-translation procedure and reviewed by experts to ensure semantic equivalence. A pilot test with a small group of technology entrepreneurs was conducted to improve clarity and contextual relevance of the questionnaire items.

1. Population and Sampling

The study focused on Chinese technology-based new ventures operating in innovation-intensive industries. These firms were characterized by active engagement in technological or product development and relatively recent establishment. The sampling frame consisted of 3,466 enterprises across 29 provinces and municipalities in China, compiled from publicly available enterprise databases and regional innovation directories. Proportionate stratified random sampling was employed to ensure regional representativeness.

A total of 800 questionnaires were distributed by on-site distribution and the internet. Out of the 777 returns, 37 were excluded for significant missing data or indications of response bias, such as invariant responses. A total of 740 valid

questionnaires were ultimately obtained, corresponding to a valid return rate of 92.5 per cent. The Quantity of samples satisfies the general requirements for structural equation modelling research and has sufficient statistical power to test hypotheses.

2. Instrumentation and Measurement

Data were collected using established measurement scales. Entrepreneurial self-efficacy (ESE) was measured using the 22-item scale developed by McGee et al. (2009), covering marketing, innovation, management, risk-taking, and financial control. Innovation performance (IP) was assessed using five items adapted from Fischer (2001) and Romijn and Albaladejo (2002). Entrepreneurial motivation (EM) was measured using the 24-item scale of Vijaya and Kamalanabhan (1998). Resource bricolage (RB) was measured using seven items from Senyard et al. (2014). Organizational learning (OL) was assessed using 16 items adapted from Jerez-Gomez et al. (2005). All constructs were measured on five-point Likert scales. Reliability and validity were evaluated using Cronbach's alpha, composite reliability, average variance extracted (AVE), and confirmatory factor analysis (CFA).

3. Data Analysis Techniques

Data analysis proceeded in two stages. First, CFA was conducted to assess measurement reliability and construct validity. Second, structural equation modeling (SEM) was applied to test the hypothesized direct, mediating, and moderating relationships. SEM is appropriate because it allows simultaneous estimation of multiple relationships among latent variables while accounting for measurement error.

To reduce common method bias, anonymity was assured, scale items were separated, and respondents were informed that there were no right or wrong answers. A Harman single-factor test indicated that common method variance was not a major concern. Participation was voluntary, informed consent

was obtained, and confidentiality was maintained in accordance with research ethics standards.

Research Framework

Figure 1 is the conceptual framework of the current study.

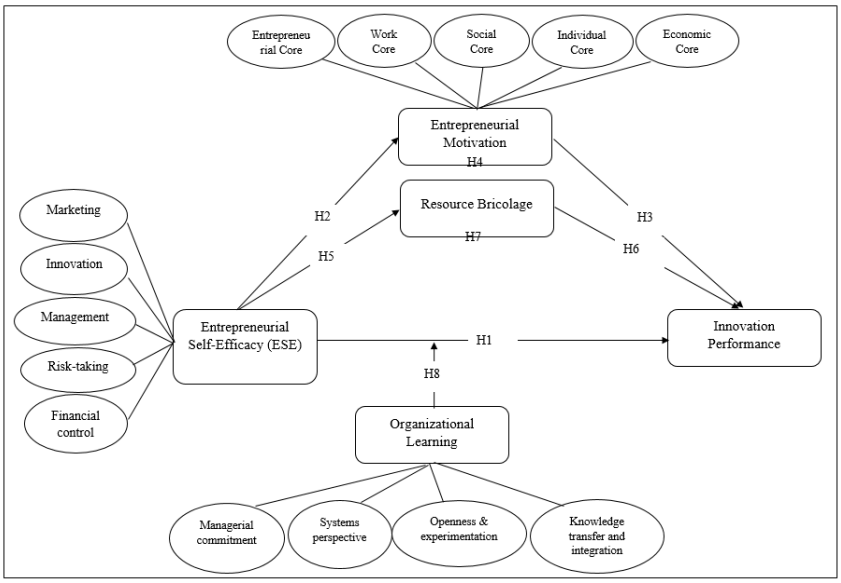

Figure 1 Research model (Source: Constructed by the researchers)

Results

1. Data Preparation

Table 1 displays abbreviations of variables in the conceptual framework.

Table 1 Variable Abbreviation

Variable Name	Abbreviation
Entrepreneurial Self-Efficacy	ESE
Marketing	MAR
Innovation	INN
Management	MAN
Risk-Taking	RIT
Financial Control	FIC
Innovation Performance	IP
Entrepreneurial Motivation	EM
Entrepreneurial Core	ENC
Work Core	WOC
Social Core	SOC
Individual Core	INC
Economic Core	ECC
Resource Bricolage	RB
Organizational Learning	OL
Managerial Commitment	MAC
Systems Perspective	SYP
Openness and Experimentation	OPE
Knowledge Transfer and Integration	KTI

2. Sample Overview and Measurement Quality

The demographic features of the respondents in this questionnairesurvey are presented in Table 2.

Table 2 Profile of Respondents

Demographic	Category	Frequency	Percentage (%)
Gender	Male	500	67.6
	Female	240	32.4
	Total	740	100
Education Background	Below undergraduate	207	28
	Undergraduate	296	40

	Master's degree level or above	180	24.3
	Graduate student	57	7.7
	PhD or above	207	28
	Total	740	100
Age	20-30	29	3.9
	31-40	228	30.8
	41-50	298	40.3
	50-60	185	25
	Total	740	100
Age of the firm	Less than one year	139	18.8
	1-3 years	292	39.5
	4-7 years	309	41.8
	Total	740	100
Number of employees	No employee	31	4.2
	1-4	151	20.4
	5-9	157	21.2
	10-49	160	21.6
	50-100	117	15.8
	More than 100	124	16.8
	Total	740	100
Position	CEO (Chief Executive Officer)	124	16.8
	CFO (Chief Financial Officer)	111	15
	CTO (Chief Technology Officer)	115	15.5
	COO (Chief Operating Officer)	77	10.4
	Chairman of the Board	79	10.7
	President	84	11.4
	Chief Creative/Product Officer	71	9.6
	Others	79	10.7
	Total	740	100

Descriptive statistics showed that the mean values of all constructs were in the moderate to high range, indicating that the entrepreneurs in the sample

group generally had a strong self-efficacy, motivation, resource bricolage and organisational learning degree, as well as positive innovation performance. Given the sample group consists of founder identities and senior managers in a high-technology environment, it is reasonable to assume there would be continuous competitive pressure and innovation demands.

CFA was used for the examination of the construct validity. Table 3 reports the results of the CFA. Convergent validity is supported by high standardised factor loadings (all above the acceptable benchmark of 0.70, and statistically significant), a strong composite reliability value (above the recommended threshold of 0.70) and adequate average variance extracted (AVE > 0.50).

Table 3 Convergent Validity Analysis

Latent variable	Observation variable	Standardized factor loading (>0.50)	S.E.	C.R.	P	CR (>0.70)	AVE (> 0.50)
Entrepreneurial Self-Efficacy (ESE)	Marketing (MAR)	0.898	0.016	55.641	< 0.001	0.952	0.799
	Innovation (INN)	0.890	0.017	53.212	< 0.001		
	Management (MAN)	0.895	0.016	54.523	< 0.001		
	Risk-Taking (RIT)	0.900	0.016	56.045	< 0.001		
	Financial Control (FIC)	0.887	0.017	52.292	< 0.001		
Innovation Performance (IP)	IP1	0.865	0.018	46.832	< 0.001	0.936	0.746
	IP2	0.868	0.018	47.661	< 0.001		
	IP3	0.869	0.018	47.663	< 0.001		
	IP4	0.860	0.019	45.810	< 0.001		
	IP5	0.856	0.019	45.076	< 0.001		
Entrepreneurial Motivation (EM)	Entrepreneurial Core (ENC)	0.873	0.018	48.617	< 0.001	0.939	0.756
	Work Core (WOC)	0.899	0.016	55.875	< 0.001		
	Social Core (SOC)	0.857	0.019	45.272	< 0.001		

	Individual Core (INC)	0.834	0.020	41.058	< 0.001		
	Economic Core (ECC)	0.882	0.017	50.972	< 0.001		
Resource Bricolage (RB)	RB1	0.826	0.021	39.838	< 0.001	0.940	0.689
	RB2	0.842	0.020	42.493	< 0.001		
	RB3	0.820	0.021	38.917	< 0.001		
	RB4	0.826	0.021	39.935	< 0.001		
	RB5	0.861	0.019	45.973	< 0.001		
	RB6	0.813	0.021	37.954	< 0.001		
	RB7	0.824	0.021	39.535	< 0.001		
Organizational Learning (OL)	Managerial Commitment (MAC)	0.904	0.016	57.650	< 0.001	0.945	0.811
	Systems Perspective (SYP)	0.899	0.016	55.903	< 0.001		
	Openness and Experimentation (OPE)	0.895	0.016	54.504	< 0.001		
	Knowledge Transfer and Integration (KTI)	0.903	0.016	57.334	< 0.001		

Discriminant validity was confirmed based on the Fornell-Larcker criterion; the square roots of AVE for each construct were greater than the inter-construct correlations, and therefore, it was demonstrated that each construct was empirically distinct (see Table 4). In summary, according to the diagnosis results, a robust measurement foundation has been laid for the following structural model test, and assurance has been provided that this basis will not cause a false association in the derived relationship due to an unstable measurement.

Table 4 Discriminant Validity Analysis Results

Construct	ESE	EM	RB	OL	IP
ESE	0.894				
EM	0.636	0.869			
RB	0.771	0.520	0.830		
OL	-0.017	-0.007	-0.017	0.901	
IP	0.681	0.595	0.614	0.115	0.864

Notes. Bold numbers on the diagonal are the square roots of the AVE values for each variable, and other numbers are the correlation coefficients among these variables.

3. Structural Model Results and Hypothesis Testing

3.1 Direct Effect and Mediation Model Analysis

A structural equation model is built in this study to estimate the structural paths of the direct and mediation hypotheses (H1-H7).

The SEM model fit was acceptable (e.g.). χ^2/df (2.10), CFI and TLI (0.96, 0.95) close to the recommended values, RMSEA = 0.05, SRMR = 0.037, consistent with Hu et al. (1992) Guidelines.

Table 5 presents the results of direct effects in the mediation model for the structural equation model in this study. According to Table 5, the direct pathway from ESE to IP was still significant after controlling for other variables (standardised β = 0.361, p < .001), which supports H1; that is, higher levels of entrepreneurial self-efficacy are positively associated with greater innovation performance. ESE strongly predicted EM (β = 0.636, p < .001) and RB (β = 0.771, p < .001), supporting H2 and H5. Both mediators significantly predicted IP: EM → IP (β = 0.262, p < .001) and RB → IP (β = 0.199, p < .001), supporting H3 and H6. From these results, it can be seen that entrepreneurs with high self-efficacy tend to perform better in both direct terms and motivation for resource bricolage; Therefore, their innovative capabilities have also been improved.

Table 5 Direct Effects in the Mediation Model

Direct Effects	Standardized Estimate	S.E.	C.R.	P	Unstandardized Estimate	Hypothesis
ESE → IP	0.361	0.046	8.161	< 0.001	0.373	H1
ESE → EM	0.636	0.027	22.415	< 0.001	0.611	H2
EM → IP	0.262	0.036	7.928	< 0.001	0.282	H3
ESE → RB	0.771	0.023	32.891	< 0.001	0.769	H5
RB → IP	0.199	0.041	4.971	< 0.001	0.206	H6

Table 6 shows the indirect (mediated) effects. The indirect effect of ESE on IP through EM was significant (standardised indirect $\beta \approx 0.17$, 95% Cl [0.126, 0.217], H4 supported), and the indirect effect through RB was also significant ($\beta \approx 0.15$, 95% Cl [0.096, 0.221], H7 supported). That is to say, there is a complementary mediation effect in the research; ES has been found to have some positive impacts on IP through the enhancement of motivation and resource bricolage.

Table 6 Indirect (Mediated) Effects

Indirect Effects	Standardized Estimate	S.E.	Lower	Upper	Hypothesis
ESE → EM → IP	0.167	0.023	0.126	0.217	H4
ESE → RB → IP	0.153	0.032	0.096	0.221	H7

Figure 2 displays the mediation structural equation model.

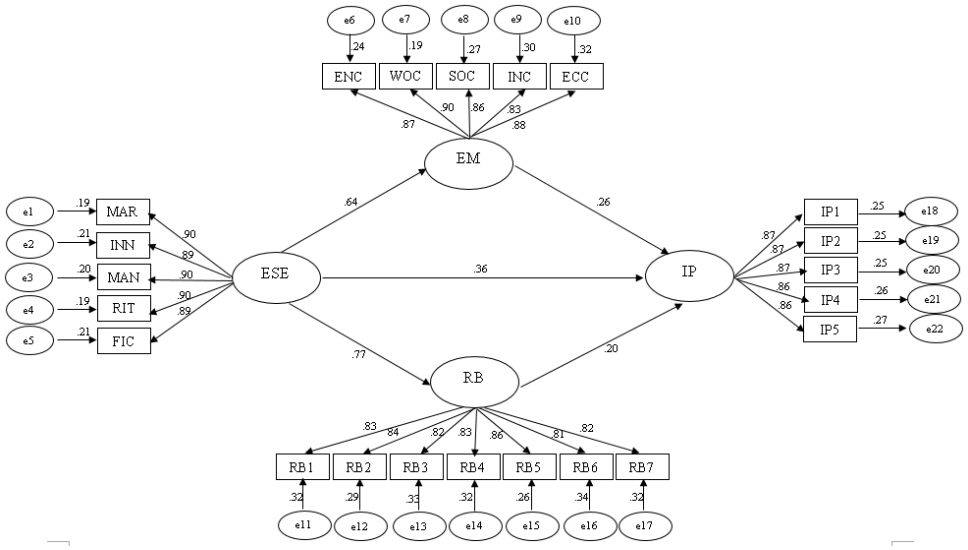

Figure 2 Mediation Structural Equation Model (Source: Constructed by the researchers)

3.2. Moderation Model Analysis

This study separately established an SEM model to test the moderation hypothesis (H8). To form a latent interaction term (ESE × OL) to predict IP, in addition to the main effects of ESE and OL.

The model fit indices of the moderation SEM showed that it was acceptable (e.g.). χ^2 /df (2.00), CFI (0.94) and TLI (0.93) close to the recommended values, RMSEA = 0.05, SRMR = 0.041, consistent with Hu et al. In 1992, under the guidance of (1992).

Table 7 shows that the ESE × OL interaction term had a significant positive impact on IP (β = 0.071, p = .004), indicating that among various factors affecting innovation performance, those promoting it are further amplified under high organizational learning conditions; However, if "organisational learning" cannot be considered here, no conclusions should be drawn from other aspects. In terms of simple-slope, at a high OL the ESE → IP slope was steeper than at

a low OL (refer to Figure 3). The primary effect of ESE was still positive and significant (β = 0.489, p < .001), but OL's main effect was not significant. Therefore, H8 is supported: Organizational learning amplifies the relationship between ESE-IP.

Table 7 Moderation Model (ESE $\times$ OL).

Direct Effects	Standardized Estimate	S.E.	C.R.	P	Unstandardized Estimate	Hypothesis
ESE ⟶ IP	0.489	0.079	6.208	0.000	0.489	-
OL ⟶ IP	-0.083	0.078	-1.071	0.285	-0.083	-
ESE × OL ⟶ IP	0.071	0.024	2.924	0.004	0.071	H8

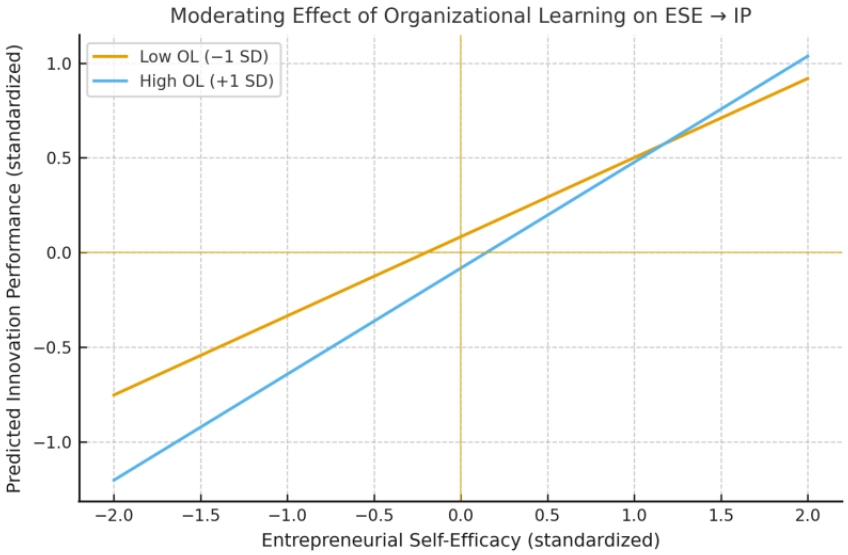

Figure 3 Simple slopes for the moderating effect of OL on the relationship between ESE and IP (Source: Constructed by the researchers)

Discussion

All three research objectives and all eight hypotheses have been verified empirically. In summary, the entrepreneurial self-efficacy promotes the innovation performance of Chinese technology-based new enterprises by means of psychological factors, behavioural factors and organisational factors. ESE directly enhances the innovation performance (H1) and indirectly via entrepreneurial motivation (H2-H4) and resource bricolage (H5-H7), as well as organizational learning enhancing this effect (H8). In general, these conclusions have obtained empirical support for the view that founders' confidence is significant for innovative behaviour among previous studies; therefore, self-efficacy is regarded as an available resource to improve performance rather than merely an individual trait (Urban & Wood, 2017). The added contribution of this study is that it makes the intervening process clearer; if ESE is regarded as an independent predictor, then many of these intervening processes will be overlooked.

The motivational path is intuitively easy to understand; as long as the founders themselves feel that they can achieve success in the innovation, they will be more committed to achieving the goal of innovation under harsh circumstances. Under the constraints of resources and markets, firms are still motivated by the efficacy-seeking motive to choose an innovative path. The bricolage path offers an alternative: Entrepreneurial confidence helps individuals persist with effort continuously, and such people tend to be more active in utilising available resources for their own purposes. Entrepreneurs who trust themselves are more likely to be innovative in improvisation and combination, turning limitations into creative resources. Bricolage is an actual creative ability and not merely a way of dealing with things, so this view agrees that bricolage is a genuine capability (Yuan, 2022). Especially, ESE predicted bricolage more

strongly than motivation; This suggests that confidence may have a particular impact on the production of adaptive behaviour under conditions of limited resources.

To sum up, in several respects, the impact of entrepreneurial confidence on motivation is reflected in a motivational effect; Adaptive behaviour and organisational learning ability also affect innovation performance. Efficacy beliefs are realised through certain paths, and organisational learning provides these paths with a feasible environment; otherwise, the process cannot be smoothly carried out. A very high level of self-efficacy is, in some ways, likely to lead to overconfidence or an inefficient use of resources; therefore, future research can examine what kind of boundary conditions result in a negative relationship between ESE and innovation.

This study confirms that entrepreneurial self-efficacy (ESE) positively influences innovation performance in Chinese technology-based new ventures both directly and indirectly. Entrepreneurial motivation and resource bricolage function as complementary mediating mechanisms, demonstrating that founders' confidence enhances sustained innovative effort and promotes adaptive recombination of limited resources. Furthermore, organizational learning significantly strengthens the ESE–innovation relationship, indicating that entrepreneurial confidence is more effectively translated into tangible innovation outcomes in firms with strong learning capabilities. Grounded in social cognitive theory, this research integrates individual cognition, motivational processes, behavioral adaptation, and organizational context into a unified analytical framework, thereby extending existing entrepreneurship literature by clarifying how and under what conditions ESE contributes to innovation performance, particularly within an emerging economy setting. Practically, the findings suggest that sustainable innovation requires both the development of founder competence and the cultivation of organizational systems that support

knowledge sharing, experimentation, and continuous learning. Policymakers should therefore promote entrepreneurial training while fostering institutional environments that enhance organizational learning capacity in technology-driven ventures.

Recommendation

Several deficiencies point to directions for subsequent work. A cross-sectional design is unable to determine a causal order; it cannot ascertain whether self-efficacy causes motivation and bricolage, or vice versa. A long-term investigation needs to be conducted that will follow the changes of these factors over time and their mutual impacts, as well as any feedback effects resulting from innovation success on the founder's sense of achievement.

Single-respondent, self-reported data may also contain common-source bias, and subjective evaluations of innovation performance do not necessarily represent objective results. Add several informants and objective index items, such as patents or innovation income, to improve accuracy.

Finally, the focus on Chinese technology-based new ventures limits generalisability. In future research, the cross-border extension of the current findings should be carried out in various countries, industries and institutional backgrounds to examine whether bricolage and organisational learning will also have an impact in other environments.

References

Fischer, M. M. (2001). Innovation, knowledge creation and systems of innovation. *The annals of regional science,* 35, 199-216.

Hu, L. T., Bentler, P. M., & Kano, Y. (1992). Can test statistics in covariance structure analysis be trusted?. *Psychological bulletin,* 112(2), 351.

Jerez-Gomez, P., Céspedes-Lorente, J., & Valle-Cabrera, R. (2005). Organizational learning capability: a proposal of measurement. *Journal of business research,* 58(6), 715-725.

McGee, J. E., Peterson, M., Mueller, S. L., & Sequeira, J. M. (2009). Entrepreneurial self–efficacy: Refining the measure. *Entrepreneurship theory and Practice,* 33(4), 965-988.

Ng, T. W., & Lucianetti, L. (2016). Within-individual increases in innovative behavior and creative, persuasion, and change self-efficacy over time: A social–cognitive theory perspective. *Journal of applied psycholog y,* 101(1), 14.

Romijn, H., & Albaladejo, M. (2002). Determinants of innovation capability in small electronics and software firms in southeast England. *Research policy,* 31(7), 1053-1067.

Senyard, J., Baker, T., Steffens, P., & Davidsson, P. (2014). Bricolage as a path to innovativeness for resource‐constrained new firms. *Journal of Product Innovation Management,* 31(2), 211-230.

Urban, B., & Wood, E. (2017). The innovating firm as corporate entrepreneurship. *European Journal of Innovation Management,* 20(4), 534-556.

Usman, O., & Nabilla, T. (2020). *The Effect of Self-Efficacy, Motivation, and Independence to the Entrepreneurial Intention.* Motivation, and Independence to the Entrepreneurial Intention (June 28, 2020).

Vijaya, V., & Kamalanabhan, T. J. (1998). A scale to assess entrepreneurial motivation. *The Journal of Entrepreneurship,* 7(2), 183-198.

Wang, Y. L., & Ellinger, A. D. (2008). *Organizational Learning and Innovation Performance: A Review of the Literature and the Development of a Conceptual Framework and Research Hypotheses.* Online Submission.

Yuan, Y. H. (2022). A Study From a Psychological Perspective of High Performance to Explore the Relationship Among Resource Bricolage, Social Capital,

Entrepreneurial Attitude, and Intention. *Frontiers in Psychology,* 13, 944151.

FACTORS INFLUENCING UNIVERSITY STUDENTS' SATISFACTION WITH ART EXHIBITIONS: THE CASE OF AN ART COLLEGE IN YUNNAN, CHINA*

Wei Zhong

Assumption University, Thailand

Corresponding Author's Email: 543190347@qq.com

Received 16 February 2026; Revised 24 February 2026; Accepted 26 February 2026

Abstract

This study aimed to investigate the key factors influencing satisfaction with art exhibitions, specifically among students from an art college in Yunnan, China. The research focused on six potential influencing factors: perceived communication, perceived trust, service, product, social value, and emotional value. A quantitative methodology was employed. Data were collected via a questionnaire survey from a sample of 90 students and analyzed using Multiple Linear Regression (MLR) to test the relationships between these factors and overall satisfaction.

The analysis revealed that students' satisfaction is significantly and positively influenced by perceived communication, perceived trust, service, and emotional value. Interestingly, the product dimension (representing the artwork and exhibition content itself) showed a significant negative impact. In contrast, social value was found to have no statistically significant effect on satisfaction in this context. These findings suggest that for this student group, the quality of

Citation:

* Wei Zhong. (2026). Factors Influencing University Students' Satisfaction With Art Exhibitions: The Case Of An Art College In Yunnan, China. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 401-419.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

communication, trust in the exhibition, and emotional engagement are more critical drivers of satisfaction than the intrinsic quality of the artworks or the social aspects of the visit.

Keywords: Emotional value, Perceived communication, Perceived trust, Products, Services, Social value, Satisfaction, Art Exhibitions

Introduction

Rentschler and Gilmore (2002) believed that the main function of art museums is to collect, display and study various kinds of objects. Its purpose is to enrich the spiritual and cultural life of the masses. Evans et al. (2012) found that art museums play an important role in non-profit fields, art circles, social fields and cultural heritage fields. Art exhibitions and museums are not only important Windows for cultural transmission, but also key carriers for regional cultural inheritance and development (Alebakis, 2012). In recent years, Yunnan has made great efforts to explore and promote its local culture, and has made Yunnan culture shine through rich and diverse art exhibitions and unique museums. Yunnan's art exhibitions cover a variety of fields, including traditional painting, modern art, and ethnic handicrafts. Modern art exhibitions keep up with the trend of The Times and integrate various innovative elements to bring new visual experience to the audience. National handicraft exhibition is dazzling, there are exquisite paper-cut, gorgeous embroidery, simple wood carving and so on. Among them, Dai brocade and Bai tie-dye, with their unique craftsmanship and gorgeous colors, have attracted much attention and have been included in the national intangible cultural heritage list.

This study focuses on the students of the School of Art. The students are from Yunnan Arts University. Because art school students are more aware of art aesthetics than non-art majors, they are more interested in art exhibitions. Their consumption, life experience, learning practice and future employment choices

are closely related to art exhibitions. Therefore, the author chooses the influencing factors and the hypothesis of satisfaction to conduct intervention research on these students.

This study provides an important theoretical basis for the planning and operation of art exhibitions by deeply discussing the influencing factors of college students' satisfaction with art exhibitions. As an important carrier of cultural communication, art exhibition's attraction and participation directly affect the inheritance and development of art and culture (Evans et al., 2012). By analyzing the influencing factors of the key group-college students' satisfaction, the curator can better understand the needs and expectations of college students, so as to optimize the exhibition content, form and service. For example, the study reveals the significant influence of emotional value, perceptual communication and other factors on satisfaction, which suggests that curators can enhance the participation enthusiasm of college students by enhancing the interaction and emotional resonance of the exhibition, thus expanding the influence and dissemination scope of the art exhibition.

Objectives

1. To assess and analyse the current status of students' satisfaction with art exhibitions in terms of perceived communication, perceived trust, service, product, social value, emotional value, and art college student satisfaction.

2. To studies the influence of perceived communication, perceived trust, service, product, social value, emotional value and satisfaction of art college students on students' satisfaction with art exhibitions.

Literature Review

1. Theory of Satisfaction

Satisfaction theory originates from the expectation discrediting paradigm in marketing theory. Oliver (1980) believes that satisfaction comes from the psychological results generated when the psychological expectations of consumption are confirmed or not. Cardozo (1965) ; Barber and Venkatraman (1986) believe that satisfaction is the degree to which customers' judgment of product performance conforms to their perception of product performance. Yi (1990) believes that this difference is the difference between consumers' perception of product performance and standard comparison.

The theory of satisfaction has been continuously deepened in the research and expanded the scope of application. Therefore, the factors affecting satisfaction are no longer limited to product performance and quality. As summarized by Petter et al. (2013), satisfaction is the sum of a person's reaction feelings and attitudes towards various factors in a specific situation. In fact, satisfaction theory has been applied to many fields such as online shopping, education and teaching, tourism activities, information system, medical service, hotel industry, retail industry and so on.

2. Theoretical Framework Related to the Model

The researchers focused on the art industry to discuss the problem. Among them, the researchers focused on the relationship between these factors. Researchers believe that perceived communication and perceived trust play a role in relationship maintenance and are important factors in art marketing, which have an impact on customer perceived satisfaction. Therefore, this study examines the interaction between art students and staff in folk art sale workshops. Students' perceived satisfaction was investigated through perceived communication and perceived trust.

Massoud et al. (2022) put forward eight hypotheses from the framework: The first hypothesis verifies the impact of relationship investment on customers' purchase intention. The second hypothesis examines the effect of relational investment on customer perceived trust. The third hypothesis examines the effect of perceptual communication on perceived satisfaction. The fourth hypothesis examines the effect of perceived communication on perceived trust. The fifth hypothesis examines the effect of perceived trust on perceived satisfaction.

The second theoretical framework was proposed by Song et al. (2017). The framework sets out the factors that influence satisfaction and the knock-on effects of satisfaction. The researchers applied this framework to the study of cosmetics and beauty fairs. The researchers believe that product value plays a decisive role in various studies of satisfaction. This study examines the product evaluation of Folk art sale workshops by art majors. The researchers also asked 11 students to make predictions about the project. Finally, the researchers modified the measurements. The researchers hired seven students to survey visitors on the day of the fair. The results show that except for the hypothetical relationships between venue, convenience, procedure and satisfaction, the other hypothetical relationships have been effectively verified. The study also revealed the determining role of product quality in tourist satisfaction. Based on the results of the study, the team of researchers put forward constructive suggestions for the cosmetic beauty fair.

The third theoretical framework establishes the relationship between after-sales service and satisfaction. This framework was proposed by Cao et al. (2018). The researchers believe that online shoppers value after-sale experiences more. The researchers identified customer service, shipping, logistics tracking, and returns as after-sales factors valued by online shoppers.

This theoretical framework assumes the direct influencing factors that lead to customer satisfaction in the process of online shopping. But these direct influencing factors are constrained by control variables. So, the researchers set up these hypothetical relationships in the context of control variables and tried to test them. First, verify the factors that lead to customer satisfaction in customer service. Second, the after-sales logistics service is the factor that leads to customer satisfaction. The results show that consumers in China pay more attention to customer service. Consumers in Taiwan pay more attention to return services. After-sales transportation and logistics tracking has an impact on all consumer satisfaction.

The fourth theoretical framework establishes a causal framework of service-value-satisfaction. Researchers believe that perceived value factors are closely related to satisfaction. Researcher Lee (2020) applied this conceptual framework to a study of COSMOBEAUTY exhibition. The researchers focus on the influence of emotional value, economic value and social value on customer satisfaction.

Methodology

This study employed a quantitative survey design. Data were collected via a questionnaire and analyzed using Multiple Linear Regression (MLR).

1. Research Design

A quantitative research design, specifically a survey research approach, was adopted.

Population and Sample

The study targeted students from an art college in Yunnan Province, China.

Pilot Test Sample: 30 students participated in a pilot test to assess the questionnaire's validity.

Research Population: The final sample for the main study consisted of 90 students (42 males, 48 females).

2.Research Variables

Independent Variables: Perceived communication, Perceived trust, Service, Product, Social value, Emotional value.

Dependent Variable: Student satisfaction with art exhibitions.

Research Instruments

The primary research instrument was a structured questionnaire. Its content validity was verified using the Index of Item-Objective Congruence (IOC).

3.Data Analysis

Data were analyzed using Jamovi software.

Descriptive Statistics: Means and Standard Deviations were calculated for all measurement scales.

Inferential Statistics: Multiple Linear Regression (MLR) was conducted to test the hypothesized relationships between the six independent variables and the dependent variable (satisfaction). The model's explanatory power was R^2 = 0.82.

Research Framework

The research revolves around six independent variables: perceived communication, perceived trust, service, product, social value and emotional value. Through the research methods of IOC test, pretest and multiple regression analysis (MLR), this paper finally discusses how these factors affect the dependent variable-students' satisfaction with art exhibitions. The whole framework, starting from the research goal, goes through independent variables to research methods, and finally implements the core research problems (Figure 1).

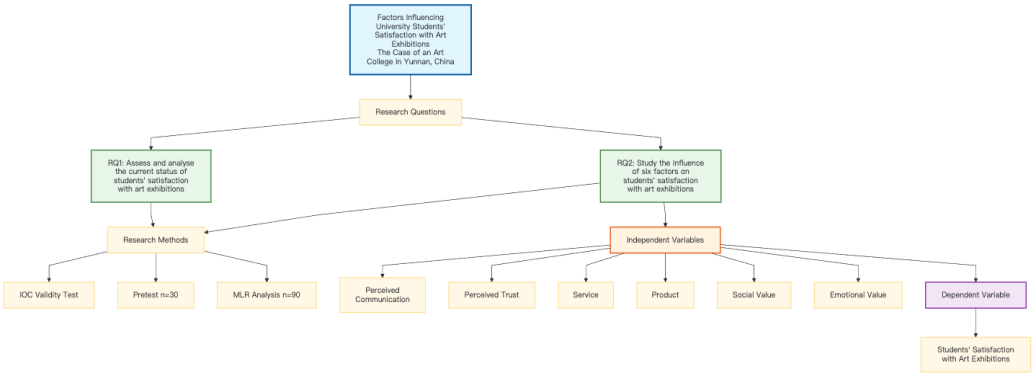

Figure 1 Framework (Source: Constructed by the researchers)

Results

1. Assess the current state of student satisfaction and the affect factors

1.1 Sample Size

Based on recommendations from previous studies, a sample size of 30-500 people is appropriate for most studies. In this study, 30 students from art colleges were selected to complete the effectiveness test, and 90 students were selected to perform the reliability test.

Table 1 Research Sample Size

No.	Stages	Students' numbers	Methods
1	Pilot test	30	Questionnaires
2	Research population	90	Questionnaires

According to Table 2, a total of 90 students participated in the study. There were 48 females (46.7%) and 42 males (53.3%). The results show that the majority of the respondents are female.

Table 2 Profile of Respondents by Gender

Gender	Frequency	Percentage	Valid Percent	Cumulative
Male	42	46.7	46.7	46.7
Female	48	53.3	53.3	100.00
Total	90	100.00	100.00	

1.2 Descriptive analysis of the measurement scales

This study employed descriptive statistics, including mean and standard deviation, to summarise the responses. The specific results are as follows:

Table 3 Descriptive analysis of the measurement scales

Constructs	Items	Mean	Std. Deviation
Student's Satisfaction		1.417	1.081
	SS1	1.326	1.326
	SS2	1.192	1.192
	SS3	1.042	1.042
	SS4	1.326	1.326
Perceived Communication		1.70	1.018
	PC1	2.37	1.326
	PC2	1.60	1.192
	PC3	1.13	1.042
Perceived Trust		2.011	1.063
	PT1	2.70	1.343
	PT2	1.77	1.165
	PT3	1.57	1.165
Services		1.491	0.959
	S1	1.53	1.306
	S2	1.80	1.349
	S3	1.40	1.380
	S4	1.23	1.223

Products		1.778	1.201
	P1	2.37	1.497
	P2	1.37	1.273
	P3	1.60	1.192
Social Value		1.567	1.226
	SV1	1.50	1.358
	SV2	1.53	1.592
	SV3	1.67	1.322
Emotional Value		1.717	1.344
	EV1	1.77	1.406
	EV2	1.67	1.470

According to Table, the overall mean for Student's Satisfaction is 1.42, well below the scale midpoint, indicating that participants are generally dissatisfied with their academic experience. The standard deviation is 1.08, showing moderate dispersion. Item-level means are consistently low (1.04 – 1.33), with SS3 ("I am satisfied with the support services offered by the university") recording the lowest mean (1.04, SD = 1.04) and the tightest spread, suggesting near-unanimous dissatisfaction.

The overall mean for Perceived Communication is 1.70, still below neutral, implying that students perceive communication channels as inadequate. The construct-level SD is 1.02. PC1 ("The university clearly communicates important deadlines") carries the highest mean (2.37, SD = 1.33) and the greatest variability, signalling polarised views, whereas PC3 ("Academic staff are approachable outside class hours") returns the lowest mean (1.13, SD = 1.04), evidencing consistently poor perceptions.

Perceived Trust records an overall mean of 2.01, just below the neutral point, with a standard deviation of 1.06. PT1 ("I trust the university to act in students' best interests") produces the highest mean (2.70, SD = 1.34) and the

widest dispersion, indicating divergent trust levels, while PT2 and PT3 cluster around 1.6 – 1.8 with slightly lower variability.

Services obtains an overall mean of 1.49, reflecting a negative evaluation of university services. The construct SD is 0.96. S2 (“Library resources meet my study needs”) shows the highest mean (1.80, SD = 1.35) and the largest standard deviation, revealing disparate user experiences; conversely, S4 (“IT services are reliable”) registers the lowest mean (1.23, SD = 1.22), implying widespread dissatisfaction.

Products presents an overall mean of 1.34, the lowest among all constructs, with the smallest standard deviation (0.65), denoting uniformly poor ratings. P1 (“Course materials are up-to-date”) yields the lowest item mean (1.17, SD = 0.99), whereas P2 (“Teaching facilities are modern”) peaks at 1.53 yet remains below the neutral threshold.

Social Value achieves an overall mean of 1.68, below neutral, with the lowest construct-level SD (0.49), indicating consensus. SV3 (“I feel a sense of belonging to the university community”) deviates markedly (mean = 2.33, SD = 1.63), driving the construct’s variability, whereas SV1 and SV2 remain tightly distributed around 1.2 – 1.5.

Emotional Value records an overall mean of 1.72, slightly higher but still negative, with a standard deviation of 1.34. Both items display similar means (1.67 – 1.77) and high variability (SD $\approx$ 1.4), suggesting heterogeneous emotional appraisals of the university experience.

Overall, the data reveal consistently negative perceptions across all six constructs, with particularly acute dissatisfaction regarding products and student support. The moderate to high standard deviations on key items (e.g., PT1, SV3) highlight notable intra-group differences, underscoring the need for targeted institutional interventions to enhance communication, rebuild trust, and improve both tangible services and intangible socio-emotional value.

2. The Effects of Various Factors on Student Satisfaction

This part uses multiple linear regression to test the hypothesis relation. In this study, the 6 dimensions of independent variables and dependent variables are continuous variables, so the multiple linear regression method is adopted to analyze the hypothesis relationship of this study. The following table shows the analysis results:

Table 4 The MLR Results on Students' satisfaction

Variables	t-value	p-value	Stand. Estimate(β)	R^2
Perceived communication	4.289	<0.01	0.3222	
Perceived trust	3.288	0.001	0.3016	0.820
Services	2.579	0.011	0.2591	
Products	-2.051	0.043	-0.1816	
Social value	0.962	0.338	0.0866	
Emotional value	2.471	0.015	0.1985	

According to the MLR results tested by Jamovi, the social value of art exhibitions does not support the impact on student satisfaction in art colleges ($p>0.05$). Other hypothesis relationships meet the needs of this study ($p<0.05$). The experimental data show that the value of R^2 is 0.82. The independent variable accounts for 82% of the dependent variable. The standardized beta estimation test shows that perceived communication, perceived trust, service and product have a high impact on art students' satisfaction.

2.1 The influence of perceived communication on satisfaction

Perceived communication exhibited the strongest positive influence on art college students' satisfaction toward art exhibitions (β = 0.3222, $p < 0.001$). This finding indicates that for every one-unit increase in students' perceived quality of communication (encompassing clarity of exhibition narratives,

effectiveness of curator-led explanations, interpretive signage quality, and interactive dialogue opportunities), satisfaction increases by 0.322 units, holding other variables constant. This result underscores that transparent, engaging, and multidimensional communication mechanisms constitute the primary driver of positive student experiences in art exhibition contexts.

2.2 The influence of perceived trust on satisfaction

Perceived trust demonstrated the second strongest positive effect on satisfaction (β = 0.3016, p = 0.001). This standardized coefficient implies that students' confidence in the credibility, professionalism, and ethical integrity of exhibition organizers significantly shapes their overall satisfaction levels. Trust in this context encompasses beliefs regarding the authenticity of artworks, the academic rigor of curatorial decisions, the honesty of informational content, and the reliability of institutional promises. The significance level (p = 0.001) confirms that this relationship is highly reliable, suggesting that when students trust the exhibition's intellectual foundations and institutional backing, their satisfaction increases substantially, regardless of other experiential factors.

2.3 The influence of service quality on satisfaction

Service quality manifested a significant positive influence on satisfaction (β = 0.2591, p = 0.011). This result encompasses various tangible and intangible service elements including staff professionalism and helpfulness, exhibition environment comfort (lighting, temperature, spatial layout), accessibility features, crowd management, and auxiliary amenities such as seating and resting areas. magnitude of this effect suggests that while service quality is important, it operates as a complementary rather than dominant factor relative to communication and trust.

2.4 The influence of product on satisfaction

Contrary to expectations, the product dimension (representing exhibition content, artwork quality, thematic coherence, and physical display attributes)

exhibited a statistically significant negative influence on satisfaction (β = -0.1816, p = 0.043). This result challenges conventional assumptions that superior artwork quality automatically translates to higher satisfaction among educational audiences.

2.5 The influence of social value on satisfaction

Social value demonstrated no statistically significant influence on satisfaction (β = 0.0866, p = 0.338). This non-significant result indicates that variables related to social interaction, community belonging, peer sharing opportunities, and collective identity formation did not substantially contribute to explaining variance in satisfaction scores. This finding implies that, within the current study context, students' exhibition experiences were predominantly individualistic rather than socially embedded, or that existing exhibition designs failed to activate sufficient social mechanisms to impact satisfaction meaningfully.

2.6 The influence of emotional value on satisfaction

Emotional value exhibited a significant positive influence on satisfaction (β = 0.1985, p = 0.015). This finding supports the proposition that exhibitions capable of evoking strong emotional resonance and personal relevance generate higher satisfaction levels among art students, aligning with experiential learning theories that emphasize the centrality of emotional engagement in educational contexts.

Discussion

Student Satisfaction with Art Exhibitions (SSAE) is a critical metric in art education and cultural communication, shaped by factors like communication, trust, service, products, social value, and emotional value. These variables capture the interplay between students and the exhibition environment, reflecting the link between psychological perception and aesthetic experience.

Amid ongoing art education reforms emphasizing student-centered approaches, enhancing SSAE through better communication, emotional engagement, and trust-building has become a priority.

This study employed a quantitative framework, revealing that perceived communication has the strongest impact on satisfaction (β =0.3222), establishing it as the primary driver. Perceived trust (β =0.3016) and service quality (β =0.2591) are also highly influential, aligning with existing theories that personal relevance and trust are key to audience satisfaction. Emotional value (β =0.1985) significantly boosts satisfaction, supporting the experience economy argument that emotional participation enhances the overall visit.

Conversely, products negatively affect satisfaction (β =0.1816), suggesting a mismatch between student expectations and the actual exhibition offerings, requiring curators to re-evaluate product design. Social value shows no significant effect (p=0.338), possibly because exhibitions have yet to foster a strong sense of community or because students prioritize personal experience over social interaction.

This study extends value-based satisfaction frameworks to Chinese art colleges, demonstrating that emotion and communication are actionable levers for improvement. It also challenges the notion that impactful exhibitions require costly renovations, showing that relationship-building and narrative adjustments can yield significant benefits even with limited resources.

Methodologically, the use of IOC verification and multiple linear regression provides operational evidence accessible to institutions without external funding, with the effect sizes serving as a benchmark for future research. However, limitations include a single-college sample, requiring replication across diverse institutions, and a cross-sectional design that can only establish correlation, not causation.

Conclusion

Multiple linear regression confirms that communication, trust, service, products, and emotional value are key drivers of student satisfaction with campus art exhibitions (R^2=0.82, high explanatory power).

Two main conclusions emerge:

1. Communication and trust are paramount: These factors show the strongest effects (β=0.3222, β=0.3016), underscoring that improving dialogue quality and transparency is critical for enhancing the student experience. This is especially valuable for campus museums lacking the brand prestige of state institutions, as strong relationships can compensate for limited resources.

2. Service and emotion are vital: Service quality (β=0.2591) and emotional value (β=0.1985) significantly boost satisfaction, indicating that optimizing the visit process and fostering emotional engagement are effective strategies.

Notably, products exert a negative influence (β=0.1816), suggesting a mismatch with student expectations that requires curators to re-evaluate product design and positioning. Social value shows no significant effect, implying students currently prioritize personal experience over social identity.

In summary, the findings advocate for a student-centric approach focused on dialogue curation, transparent communication, quality service, and emotional participation to fulfill the educational mission of university museums.

Recommendation

1. Practical Recommendations

Enhance communication: Use clear language, multiple channels, and accessible guides.

Build trust: Ensure transparent curation, genuine student involvement, and responsive feedback.

Improve services: Optimize visit flow, environment comfort, and staff responsiveness.

Design for emotion: Foster engagement through storytelling, interaction, and personalization.

Refine products: Align exhibitions with student needs and adjust offerings as needed.

2. Future Research Recommendations

Longitudinal tracking: Monitor changes in student satisfaction over time.

Mediation analysis: Test if trust mediates the link between communication and emotional value.

Multi-group comparison: Contrast satisfaction drivers between art and non-art majors.

Behavioral outcomes: Track revisit rates, social media mentions, and elective enrollment as objective satisfaction indicators.

References

Alebakis, K. (2012). Grace Kelly exhibition smashes visitor records. *Bendigo Advertiser*. http://www.bendigoadvertiser.com.au/story/138194/grace-kelly-exhibition-smashes-visitor-records/

Barber, M. B., & Venkatraman, M. (1986). The determinants of satisfaction for a high involvement product: Three rival hypotheses and their implications in the health care context. *Advances in Consumer Research, 13*, 491–496.

Cao, Y. X., Ajjan, H., & Hong, P. (2018). Post-purchase shipping and customer service experiences in online shopping and their impact on customer satisfaction: An empirical study with comparison. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics, 30*(2), 400–416. https://doi.org/10.1108/APJML-04-2017-0078

Cardozo, R. N. (1965). An experimental study of customer effort, expectation, and satisfaction. *Journal of Marketing Research, 2*(3), 244–249. https://doi.org/10.1177/002224376500200303

Evans, J., Bridson, K., & Rentschler, R. (2012). Drivers, impediments and manifestations of brand orientation: An international museum study. *European Journal of Marketing, 46*(11/12), 1457–1475. https://doi.org/10.1108/03090561211259956

Lee, D. H. (2020). The impact of exhibition service quality on general attendees' satisfaction through distinct mediating roles of perceived value. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics, 32*(3), 793–816. https://doi.org/10.1108/APJML-04-2019-0250

Massoud, M., Song, C., Wong, W.-K., Tran, A. T., & Ochirt, E. (2022). The invigorating influence of relationship marketing on purchase intention in fine arts sector. *Asia-Pacific Journal of Business Administration, 14*(4), 573–591. https://doi.org/10.1108/APJBA-05-2021-0208

Oliver, R. L. (1980). A cognitive model of the antecedents and consequences of satisfaction decisions. *Journal of Marketing Research, 17*(4), 460–469. https://doi.org/10.1177/002224378001700405

Petter, S., DeLone, W., & McLean, E. (2013). Information systems success: The quest for the independent variables. *Journal of Management Information Systems, 29*(4), 7–61. https://doi.org/10.2753/MIS0742-1222 290401

Rentschler, R., & Gilmore, A. (2002). Museums: Discovering services marketing. *International Journal of Arts Management, 5*(1), 62–72.

Song, H. J., Bae, S. Y., & Lee, C. K. (2017). Identifying antecedents and outcomes of festival satisfaction: The case of a cosmetics & beauty expo. *International Journal of Contemporary Hospitality Management, 29*(3), 947–965. https://doi.org/10.1108/IJCHM-10-2015-0596

Yi, Y. (1990). A critical review of consumer satisfaction. In V. A. Zeithaml (Ed.), *Review of marketing* (pp. 68–123). American Marketing Association.

การใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร*

THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TO FORECAST PASSENGER AIR TRAVEL DEMAND

อำพล ขำวิลัย[1], พันธ์พิสุทธิ์ นุราช[2], เจน หน่อท้าว[3] และ Li Kun Kun[4]

Amphon Khamwilai[1], Phanphisut Nurach[2], Jane Nothaw[3] and Li Kun Kun[4]

[1-4]วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[1-4]International College of Aviation and Space, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: aerospace@krirk.ac.th

วันที่รับบทความ : 12 มกราคม 2569; วันแก้ไขบทความ 10 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 12 กุมภาพันธ์ 2569

Received 12 January 2026; Revised 10 February 2569; Accepted 12 February 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร และ 2) ศึกษาความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ในการคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร งานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งเป็นผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินทั้งเที่ยวบินภายในประเทศและระหว่างประเทศ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

Citation:

* อำพล ขำวิลัย, พันธ์พิสุทธิ์ นุราช, เจน หน่อท้าว และ Li Kun Kun. (2569). การใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อคาดการณ์ความต้องการเดินทาง ทางอากาศของผู้โดยสาร. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 420-438.

Amphon Khamwilai, Phanphisut Nurach, Jane Nothaw and Li Kun Kun. (2026). The Use Of Artificial Intelligence To Forecast Passenger Air Travel Demand.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 420-438.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านข้อมูลดิจิทัลและเทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร (Mean = 4.42, SD = 0.53) รองลงมาคือปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้โดยสาร (Mean = 4.35, SD = 0.57) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Mean = 4.21, SD = 0.62) และปัจจัยด้านฤดูกาลและเวลา (Mean = 4.08, SD = 0.65) โดยทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความต้องการเดินทางทางอากาศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ซึ่งสะท้อนแนวโน้มว่าความต้องการเดินทางของผู้โดยสารในยุคปัจจุบันขับเคลื่อนด้วยข้อมูลดิจิทัลและรูปแบบพฤติกรรมมากกว่าปัจจัยเชิงโครงสร้างแบบดั้งเดิมเพียงอย่างเดียว

2) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าปัญญาประดิษฐ์สามารถคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยด้านความแม่นยำ 4.31 (SD = 0.55) ความรวดเร็วในการประมวลผล 4.46 (SD = 0.50) การสนับสนุนการวางแผนเที่ยวบิน 4.38 (SD = 0.52) และการช่วยในการตัดสินใจเชิงบริหาร 4.29 (SD = 0.58)

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับข้อมูลดิจิทัลและพฤติกรรมผู้โดยสารสามารถเพิ่มความแม่นยำและความรวดเร็วในการพยากรณ์ สนับสนุนการวางแผนเที่ยวบิน และช่วยในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจการบินอย่างมีประสิทธิผล

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์, การคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศ, ข้อมูลดิจิทัล, พฤติกรรมผู้โดยสาร, การวิจัยเชิงปริมาณ

Abstract

This study aimed to 1) investigate the factors affecting air travel demand among passengers, and 2) examine the capability of artificial intelligence (AI) in forecasting passenger air travel demand. This research employed a quantitative research approach using a questionnaire to collect data from a sample of 400 passengers traveling on both domestic and international flights. Data analysis included descriptive statistics, such as mean and standard deviation (Mean & SD), as well as Pearson correlation to examine the relationships between various factors and air travel demand.

The findings revealed that:

For Objective 1) The results for the first objective revealed that digital information and technology had a mean score of 4.42 (SD = 0.53), passenger behavior 4.35 (SD = 0.57), economic factors 4.21 (SD = 0.62), and seasonal and temporal factors 4.08 (SD = 0.65). All factors showed a statistically significant positive correlation with air travel demand ($p < 0.05$), indicating that passengers consider digital information, personal behavior, economic conditions, and timing as important in planning air travel.

For Objective 2) For the second objective, the findings indicated that AI can forecast air travel demand effectively. Accuracy scored 4.31 (SD = 0.55), processing speed 4.46 (SD = 0.50), support for flight planning 4.38 (SD = 0.52), and managerial decision support 4.29 (SD = 0.58). These results demonstrate that the integration of AI with digital information and passenger behavior enhances forecasting accuracy and speed, supports flight planning, and facilitates strategic decision-making in airline operations.

In conclusion, applying AI in conjunction with digital data and passenger behavioral insights can significantly improve the effectiveness of air travel demand forecasting and support operational and strategic management in the airline industry.

Keywords: Artificial intelligence, Air travel demand forecasting, Digital information, Passenger behavior, Quantitative research

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้รูปแบบการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสารมีความซับซ้อนและยากต่อการคาดการณ์มากขึ้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการเดินทางไม่ได้จำกัดอยู่เพียงรายได้หรือจำนวนประชากรเท่านั้น แต่ยังรวมถึงพฤติกรรมการเดินทางที่เปลี่ยนแปลงไปตามไลฟ์สไตล์ เทคโนโลยีดิจิทัล ความยืดหยุ่นในการทำงานทางไกล ตลอดจนความตระหนักด้านความปลอดภัยและสุขภาพ

ของผู้โดยสาร ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผันผวนของอุปสงค์การเดินทางทางอากาศในระยะสั้นและระยะยาว ในบริบทดังกล่าว การพยากรณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศจึงไม่ใช่เพียงการคาดการณ์เชิงปริมาณเพื่อรองรับการดำเนินงานประจำวันเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ขององค์กรด้านการบิน เช่น การวางแผนเปิดเส้นทางบินใหม่ การตัดสินใจลงทุนในฝูงบิน การบริหารจัดการต้นทุน และการกำหนดนโยบายราคา หากองค์กรสามารถคาดการณ์แนวโน้มความต้องการเดินทางได้อย่างแม่นยำ จะช่วยเพิ่มความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาด และลดความเสี่ยงจากการตัดสินใจที่ผิดพลาดซึ่งอาจส่งผลกระทบในวงกว้างทั้งในเชิงการเงินและภาพลักษณ์องค์กร แม้ว่าแบบจำลองทางสถิติแบบดั้งเดิมจะมีบทบาทสำคัญในอดีต แต่ข้อจำกัดของแบบจำลองเหล่านี้คือการตั้งอยู่บนสมมติฐานความเป็นเชิงเส้นและความคงที่ของข้อมูล ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมจริงของอุตสาหกรรมการบินในปัจจุบัน ความต้องการเดินทางทางอากาศมักได้รับอิทธิพลจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น วิกฤตเศรษฐกิจ เหตุการณ์ทางการเมือง ภัยพิบัติทางธรรมชาติ หรือโรคระบาด ซึ่งส่งผลให้รูปแบบข้อมูลเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันและไม่เป็นไปตามแนวโน้มเดิม ทำให้แบบจำลองเชิงสถิติทั่วไปไม่สามารถสะท้อนสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำปัญญาประดิษฐ์เข้ามาประยุกต์ใช้ในการพยากรณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศจึงเป็นแนวทางที่ได้รับความสนใจอย่างมาก เนื่องจาก AI มีความสามารถในการประมวลผลข้อมูลจำนวนมากจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย พร้อมทั้งสามารถเรียนรู้ความสัมพันธ์เชิงซ้อนระหว่างตัวแปรได้โดยไม่จำเป็นต้องกำหนดสมมติฐานล่วงหน้า ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของการวิเคราะห์เชิงสถิติแบบดั้งเดิม งานวิจัยก่อนหน้าได้แสดงให้เห็นว่าแบบจำลอง AI สามารถปรับตัวให้เข้ากับรูปแบบข้อมูลที่เปลี่ยนแปลง และให้ผลการพยากรณ์ที่มีความแม่นยำสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Jafari & Lewison, 2024)อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากขาดการประเมินผลลัพธ์ของการพยากรณ์อย่างเป็นระบบและโปร่งใส ในทางปฏิบัติ ผู้บริหารและผู้กำหนดนโยบายจำเป็นต้องเข้าใจผลลัพธ์ของแบบจำลองในเชิงตัวเลขที่สามารถตีความได้ง่าย การใช้สถิติพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยอธิบายแนวโน้มโดยรวมของค่าที่พยากรณ์ รวมถึงระดับความผันผวนหรือความไม่แน่นอนของผลลัพธ์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์

อุตสาหกรรมการบินเป็นหนึ่งในระบบคมนาคมขนส่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากช่วยอำนวยความสะดวกในการเชื่อมโยงการเดินทางของผู้โดยสารระหว่างประเทศและภายในประเทศ สนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว การค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งล้วนมีส่วนช่วยกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ การขยายตัวของการเดินทางทางอากาศในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาคการบินในฐานะกลไกหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจยุคโลกาภิวัตน์ การบริหารจัดการอุตสาหกรรมการบินให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการวางแผนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้องและการคาดการณ์ล่วงหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพยากรณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการตัดสินใจด้านการจัดตารางการบิน การกำหนดจำนวนเที่ยวบิน การเลือกขนาดและประเภทของอากาศยาน การบริหารจัดการที่นั่ง ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรบุคคลและโครงสร้างพื้นฐานของท่าอากาศยาน หากการพยากรณ์ความต้องการเดินทางมีความคลาดเคลื่อน อาจนำไปสู่การใช้ทรัพยากรที่ไม่เหมาะสม เกิดต้นทุนการดำเนินงานที่สูงขึ้น หรือสูญเสียโอกาสทางรายได้จากการให้บริการที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้โดยสาร (Jafari & Lewison, 2024) ในอดีต การพยากรณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศมักใช้แบบจำลองทางสถิติแบบดั้งเดิม เช่น การวิเคราะห์แนวโน้ม การวิเคราะห์อนุกรมเวลา และการวิเคราะห์การถดถอย ซึ่งแม้จะมีความเรียบง่ายและสามารถอธิบายผลลัพธ์ได้ชัดเจน แต่มีข้อจำกัดในการรองรับความสัมพันธ์เชิงซ้อนของตัวแปรจำนวนมาก และไม่สามารถสะท้อนความผันผวนที่เกิดจากปัจจัยภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทปัจจุบันที่ความต้องการเดินทางได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และเหตุการณ์ไม่คาดคิด เช่น วิกฤตเศรษฐกิจโลก การเปลี่ยนแปลงนโยบายการเดินทาง หรือเหตุการณ์ด้านสาธารณสุข ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลและการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ได้เปิดโอกาสให้เกิดการนำปัญญาประดิษฐ์ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการพยากรณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศอย่างแพร่หลาย ปัญญาประดิษฐ์มีความสามารถในการเรียนรู้รูปแบบจากข้อมูลจำนวนมาก ตรวจจับความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นเชิงเส้น และปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลได้อย่างต่อเนื่อง งานวิจัยหลายฉบับพบว่าแบบจำลองที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์สามารถให้ผลการพยากรณ์ที่มีความแม่นยำสูงกว่าแบบจำลองทางสถิติแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่ข้อมูลมีความซับซ้อนและมีความผันผวนสูง (Liang et al., 2022) อย่างไรก็ตาม แม้การใช้ปัญญาประดิษฐ์จะมีศักยภาพสูง แต่การนำไปใช้ในทางปฏิบัติยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การ

คัดเลือกตัวแปรที่เหมาะสม ความน่าเชื่อถือของข้อมูล การตีความผลลัพธ์ของแบบจำลอง และการประเมินประสิทธิภาพของการพยากรณ์อย่างเป็นระบบ ในหลายกรณี ผลลัพธ์จากแบบจำลองปัญญาประดิษฐ์มีความซับซ้อนและยากต่อการสื่อสารให้ผู้บริหารหรือผู้กำหนดนโยบายเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังนั้น การศึกษาการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสารในรูปแบบ งานวิจัยเชิงปริมาณ ที่เน้นการวิเคราะห์ผลลัพธ์ด้วยสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยอธิบายแนวโน้มและระดับความผันผวนของผลการพยากรณ์ได้อย่างเป็นระบบ เข้าใจง่าย และสามารถใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ขององค์กรด้านการบินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในระดับสายการบิน ท่าอากาศยาน และหน่วยงานกำหนดนโยบายด้านการคมนาคมขนส่งทางอากาศ นอกจากนี้ การใช้สถิติดังกล่าวยังช่วยลดช่องว่างระหว่างความซับซ้อนของเทคโนโลยี AI กับการนำไปใช้จริงในองค์กรด้านการบิน เนื่องจากช่วยแปลงผลลัพธ์จากแบบจำลองที่มีความซับซ้อนให้กลายเป็นข้อมูลเชิงสรุปที่เข้าใจง่าย สามารถนำไปใช้เปรียบเทียบกับข้อมูลจริง และใช้เป็นฐานในการประเมินประสิทธิภาพของแบบจำลองได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งเน้นความเป็นระบบ ความเที่ยงตรง และความสามารถในการตรวจสอบซ้ำ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าแม้จะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการพยากรณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร โดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาแบบจำลองเชิงเทคนิค การเปรียบเทียบประสิทธิภาพของอัลกอริทึม หรือการเพิ่มความแม่นยำของผลการพยากรณ์ แต่ยังพบช่องว่างขององค์ความรู้ที่สำคัญหลายประการ ประการแรก งานวิจัยจำนวนไม่น้อยให้ความสำคัญกับข้อมูลเชิงเทคนิคและข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เป็นหลัก โดยขาดการเชื่อมโยงผลลัพธ์ของการพยากรณ์กับการรับรู้ความเข้าใจ และการนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงบริหารของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการบิน ประการที่สอง งานวิจัยในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงประเทศไทย ยังมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ผลการศึกษาอาจไม่สะท้อนลักษณะเฉพาะของพฤติกรรมผู้โดยสาร โครงสร้างตลาด และบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างจากประเทศพัฒนาแล้วอย่างแท้จริง นอกจากนี้ งานวิจัยส่วนใหญ่ยังขาดการนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบายและการบริหารจัดการได้โดยตรง โดยเฉพาะการใช้สถิติพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับและแนวโน้มของความ

ต้องการเดินทางทางอากาศอย่างเป็นระบบ ช่องว่างดังกล่าวจึงสะท้อนถึงความจำเป็นในการศึกษาวิจัยที่มุ่งเน้นทั้งความถูกต้องทางวิชาการและความสามารถในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

จากเหตุผลดังกล่าว การศึกษาการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสารโดยเน้นการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทความนี้จึงมีส่วนในการเติมเต็มองค์ความรู้โดยการนำเสนอการศึกษาการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสารในรูปแบบงานวิจัยเชิงปริมาณที่เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่เข้าใจง่าย สามารถสะท้อนระดับแนวโน้ม และความสำคัญของปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังช่วยเชื่อมโยงองค์ความรู้เชิงเทคโนโลยีกับการประยุกต์ใช้ในเชิงบริหารและการกำหนดนโยบายด้านการบิน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการอุตสาหกรรมการบินอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร

2. เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มและความผันผวนของผลการคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นตัวชี้วัด

การทบทวนวรรณกรรม

เมื่อพิจารณางานวิจัยของ Jafari และ Lewison (2024) ร่วมกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่านักวิจัยส่วนใหญ่มี ความเห็นสอดคล้องกัน (Consensus) ในประเด็นสำคัญว่าการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์และเทคนิคการเรียนรู้ของเครื่องสามารถเพิ่มความแม่นยำในการพยากรณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศได้อย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการเชิงสถิติแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะการใช้โครงข่ายประสาทเทียมและแบบจำลองที่เหมาะสมกับข้อมูลอนุกรมเวลา เช่น GRU หรือ ANN ซึ่งสามารถเรียนรู้รูปแบบที่ซับซ้อนและไม่เป็นเชิงเส้นของข้อมูลได้ดี

อย่างไรก็ตาม แม้นักวิจัยจะเห็นพ้องกันในเชิงประสิทธิภาพของ AI แต่ก็พบ ความแตกต่างในมุมมองและแนวทางการวิจัย ในหลายประเด็น งานของ Jafari และ Lewison

(2024) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างแบบจำลองเชิงลึกและการจัดการข้อมูลหลายชุดเวลาในบริบทประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งมีโครงสร้างตลาดการบินที่มีเสถียรภาพและข้อมูลคุณภาพสูง ในขณะที่งานวิจัยปี 2023 ที่ใช้ ANN ร่วมกับปัจจัยเศรษฐกิจและสังคมในประเทศกำลังพัฒนา เน้นย้ำว่าการรวมตัวแปรภายนอกเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความแม่นยำของการพยากรณ์ มากกว่าการพัฒนาโครงสร้างโมเดลให้ซับซ้อนเพียงอย่างเดียว ในทำนองเดียวกัน งานวิจัย Forecasting air transport demand in Indonesia (2025) แสดงมุมมองที่แตกต่างจากแนวคิด Deep Learning โดยชี้ให้เห็นว่าแบบจำลอง Machine Learning ที่มีโครงสร้างไม่ซับซ้อนมากนัก เช่น Support Vector Regression สามารถให้ผลการพยากรณ์ที่แม่นยำและมีเสถียรภาพสูงกว่าในสถานการณ์ที่ข้อมูลมีความผันผวนอย่างรุนแรง เช่น ช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งสะท้อนว่านักวิจัยยังมีความเห็นแตกต่างกันในประเด็น “ความเหมาะสมของโมเดล” ตามบริบทของข้อมูลและสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ งานวิจัยที่เสนอวิธีการแบบผสม (Hybrid Models) ในจีน มีความเห็นแตกต่างจากงานที่ใช้โมเดลเดี่ยว โดยมองว่าแบบจำลองเชิงลึกหรือ Machine Learning เพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอในการจัดการกับข้อมูลที่มีความไม่แน่นอนสูง นักวิจัยกลุ่มนี้จึงเห็นว่าการผสานเทคนิค decomposition เข้ากับโมเดลการเรียนรู้ของเครื่องสามารถเพิ่มเสถียรภาพและลดความผิดพลาดของการพยากรณ์ได้ดียิ่งขึ้น

โดยสรุป นักวิจัยส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่า AI และ Machine Learning มีบทบาทสำคัญในการพยากรณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศ แต่มีความเห็นแตกต่างกันในด้านแนวทางการออกแบบโมเดล ระดับความซับซ้อนของเทคนิค และการให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอก ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเลือกใช้เทคนิคการพยากรณ์ควรพิจารณาควบคู่กับบริบทของข้อมูล พฤติกรรมผู้โดยสาร และวัตถุประสงค์ในการนำผลลัพธ์ไปใช้ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่งานวิจัยนี้นำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย

2. สรุปผลของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากงานวิจัยที่กล่าวถึงข้างต้นสามารถสรุป แนวโน้มและผลการศึกษาที่สำคัญ ดังนี้

การนำ AI มาประยุกต์ใช้ในการพยากรณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศ สามารถเพิ่มความแม่นยำของแบบจำลองเมื่อเทียบกับวิธีการเชิงสถิติแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะ ANN และโครงสร้าง Neural Networks อื่น ๆ ที่เหมาะกับงานพยากรณ์ข้อมูลแบบ Time Series ตัวแปรภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม เมื่อรวมเข้ากับข้อมูลการเดินทางสามารถช่วยลดค่าความผิดพลาดและเพิ่มประสิทธิภาพของการพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญ

วิธีการแบบผสม (Hybrid Models) เช่น การรวมเทคนิค decomposition กับ machine learning ได้แสดงศักยภาพในการจัดการกับข้อมูลที่มีลักษณะไม่เป็นเชิงเส้น และมีความอ่อนไหวต่อปัจจัยหลากหลาย ผลการศึกษาของงานวิจัยประยุกต์จริงในบริบทประเทศกำลังพัฒนา เช่น อินโดนีเซีย แสดงให้เห็นว่าโมเดล Machine Learning ที่เหมาะสม เช่น SVR สามารถให้ผลพยากรณ์ที่เชื่อถือได้แม้ในช่วงข้อมูลมีความผิดปกติเนื่องจากเหตุการณ์เช่นโควิด-19

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร จำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีจากหลากหลายสาขาวิชา อาทิ เศรษฐศาสตร์การขนส่ง การจัดการธุรกิจการบิน การพยากรณ์เชิงสถิติ และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการอธิบายพฤติกรรมการเดินทางของผู้โดยสาร ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการเดินทางทางอากาศ ตลอดจนความเหมาะสมในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำในการพยากรณ์ โดยสามารถสรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการเดินทางทางอากาศ ความต้องการเดินทางทางอากาศหมายถึง ปริมาณหรือความถี่ในการเดินทางของผู้โดยสารที่เลือกใช้บริการขนส่งทางอากาศในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งความต้องการดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างของระบบการบิน เช่น ระดับรายได้ของประชาชน ราคาบัตรโดยสาร ความถี่ของเที่ยวบิน ความสะดวกสบายในการเดินทาง และระดับความปลอดภัยของการให้บริการ (Button, 2019) ตามแนวคิดเศรษฐศาสตร์การขนส่ง ความต้องการเดินทางจัดเป็น “อุปสงค์อันเกิดจากการเดินทางเพื่อกิจกรรมอื่น” (Derived Demand) กล่าวคือ ผู้โดยสารมิได้มีความต้องการเดินทางเป็นวัตถุประสงค์หลัก แต่มีความจำเป็นต้องเดินทางเพื่อประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น การเดินทางเพื่อธุรกิจ การท่องเที่ยว การศึกษา หรือการเยี่ยมเยียนครอบครัว (Ortúzar & Willumsen, 2011) นอกจากนี้ ความต้องการเดินทางทางอากาศยังมีลักษณะผันผวนสูง เนื่องจากได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ภาวะเศรษฐกิจโลก เหตุการณ์ด้านสาธารณสุข หรือสถานการณ์ทางการเมือง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้การพยากรณ์ด้วยวิธีการแบบดั้งเดิมมีข้อจำกัดด้านความแม่นยำและความยืดหยุ่น

2. ทฤษฎีอุปสงค์ เป็นทฤษฎีพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณความต้องการสินค้าและบริการกับปัจจัยที่มีอิทธิพล ได้แก่ ราคา รายได้ และความพึงพอใจของผู้บริโภค (Varian, 2019) สำหรับบริบทของการเดินทางทางอากาศ ความต้องการของผู้โดยสารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยสำคัญหลายประการ ได้แก่ ราคาบัตรโดยสาร รายได้และกำลังซื้อของผู้โดยสาร ระดับและคุณภาพการให้บริการของสายการบิน ปัจจัยด้านเวลา ความสะดวก และความต่อเนื่องของการเดินทาง ทฤษฎีอุปสงค์จึงมีบทบาทสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมการตัดสินใจเดินทางของผู้โดยสาร และเป็นพื้นฐานในการกำหนดตัวแปรที่นำมาใช้ในการพยากรณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศในงานวิจัยนี้

3. แนวคิดการพยากรณ์ความต้องการ การพยากรณ์ความต้องการ หมายถึง กระบวนการคาดการณ์ปริมาณความต้องการในอนาคต โดยอาศัยข้อมูลในอดีตประกอบกับปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการวางแผนและการตัดสินใจเชิงบริหาร (Makridakis et al., 2020) ในอุตสาหกรรมการบิน การพยากรณ์ความต้องการผู้โดยสารมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการวางแผนเส้นทางบิน การจัดตารางเที่ยวบิน การบริหารฝูงบิน และการบริหารรายได้ของสายการบิน หากการพยากรณ์ขาดความแม่นยำอาจส่งผลให้เกิดต้นทุนส่วนเกินหรือสูญเสียโอกาสทางธุรกิจ แนวคิดการพยากรณ์สามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวทางหลัก ได้แก่ การพยากรณ์เชิงสถิติแบบดั้งเดิม และ การพยากรณ์โดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งสามารถรองรับข้อมูลจำนวนมากและรูปแบบความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนได้ดีกว่า

4. แนวคิดและทฤษฎีปัญญาประดิษฐ์ ปัญญาประดิษฐ์ หมายถึง เทคโนโลยีที่ทำให้ระบบคอมพิวเตอร์สามารถเรียนรู้ วิเคราะห์ และตัดสินใจจากข้อมูลได้ในลักษณะใกล้เคียงกับการคิดของมนุษย์ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้จากข้อมูลจำนวนมาก (Russell & Norvig, 2021) แนวคิดสำคัญของปัญญาประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับการพยากรณ์ความต้องการเดินทาง ได้แก่ การเรียนรู้ของเครื่อง การเรียนรู้เชิงลึก และการจดจำรูปแบบของข้อมูล ซึ่งช่วยให้ระบบสามารถค้นพบความสัมพันธ์เชิงซ้อนและไม่เป็นเชิงเส้นระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยคุณลักษณะดังกล่าว ปัญญาประดิษฐ์จึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการพยากรณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศ ซึ่งเป็นระบบที่มีความซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

5. แนวคิดการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) การวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนาเป็นหลัก ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลและแนวโน้มของความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร ค่าเฉลี่ยใช้แสดงระดับความต้องการเดินทางโดยรวม ขณะที่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้สะท้อนระดับความผันผวนของข้อมูล ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมการบินที่มีความไม่แน่นอนสูง (Hair et al., 2022) การใช้สถิติเชิงพรรณนาร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ช่วยให้ผลการพยากรณ์มีความชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถนำไปใช้สนับสนุนการตัดสินใจเชิงบริหารได้อย่างเป็นรูปธรรม

6. แนวคิดการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในอุตสาหกรรมการบิน แนวคิดการจัดการการบินสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับการนำข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ปัญญาประดิษฐ์จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้โดยสาร การคาดการณ์ปริมาณความต้องการเดินทาง และการบริหารทรัพยากรของสายการบินและท่าอากาศยาน (Belobaba et al., 2020) การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ช่วยลดความเสี่ยงจากความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ขององค์กรการบินในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้โดยสารที่ใช้บริการขนส่งทางอากาศในเที่ยวบินพาณิชย์ ทั้งเที่ยวบินภายในประเทศและเที่ยวบินระหว่างประเทศ ในช่วงระยะเวลาที่กำหนดในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประชากรดังกล่าวครอบคลุมผู้โดยสารที่มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางที่หลากหลาย เช่น การเดินทางเพื่อธุรกิจ การท่องเที่ยว การศึกษา และการเยี่ยมเยียนครอบครัว ผู้โดยสารกลุ่มนี้ถือเป็นแหล่งข้อมูลที่มีความเหมาะสมสำหรับการศึกษา เนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในการตัดสินใจเลือกใช้บริการเดินทางทางอากาศ และสามารถสะท้อนพฤติกรรม ความต้องการ และแนวโน้มการเดินทางได้อย่างแท้จริง ข้อมูลที่ได้จากประชากรในการวิจัยนี้จึงสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณเพื่ออธิบายระดับความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร รวมถึงการรับรู้และความคิดเห็นต่อศักยภาพของการนำปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในการคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศในอนาคต

กลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่างวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้โดยสารที่ใช้บริการขนส่งทางอากาศในเที่ยวบินพาณิชย์ ทั้งเที่ยวบินภายในประเทศและเที่ยวบินระหว่างประเทศ ซึ่งคัดเลือกมาจากประชากรในการวิจัย โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้โดยสารที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ และมีประสบการณ์ในการเดินทางทางอากาศอย่างน้อย 1 ครั้งภายในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ตรงและสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการเดินทางทางอากาศได้อย่างเหมาะสม

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 จากการคำนวณโดยอ้างอิงจำนวนประชากรของผู้โดยสารที่ใช้บริการขนส่งทางอากาศในช่วงเวลาที่กำหนด พบว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมมีจำนวนไม่น้อยกว่า 400 คน ซึ่งถือว่าเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ และสามารถเป็นตัวแทนของประชากรในการสะท้อนความคิดเห็นและการรับรู้ได้อย่างเหมาะสม

สำหรับวิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น โดยใช้การสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) จากผู้โดยสารที่ยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พยายามกระจายการเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมผู้โดยสารที่มีลักษณะการเดินทางที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความครอบคลุมและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง แบบสอบถามถูกพัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เนื้อหาของคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) พฤติกรรมและความต้องการเดินทางทางอากาศ และ (3) การรับรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในรูปแบบการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองและการเก็บข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ ในช่วงระยะเวลาที่กำหนด ก่อนการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดของการตอบแบบสอบถาม และขอความยินยอมจากผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ภายหลังจากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำข้อมูลไปประมวลผลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนดังนี้ ขั้นแรก ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับคืน จากนั้นดำเนินการลงรหัสข้อมูลและบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ขั้นที่สอง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละในการอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ระดับความต้องการเดินทางทางอากาศและระดับการรับรู้ต่อศักยภาพของการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศ ขั้นที่สาม เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร ทั้งนี้ การวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นการประเมินในเชิงความคิดเห็นและการรับรู้ของผู้โดยสาร ไม่ได้เป็นการพัฒนาแบบจำลองปัญญาประดิษฐ์เชิงเทคนิคโดยตรง ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจะถูกนำไปใช้ในการสรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะแนวทางเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติในบทต่อไป เพื่อให้การวิจัยสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างครบถ้วนและเหมาะสม

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสอดคล้องกับกรอบการศึกษา

1) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านข้อมูลดิจิทัลและเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 4.42 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้โดยสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 และปัจจัยด้านฤดูกาลและเวลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 ตามลำดับ นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า ปัจจัยด้านข้อมูลดิจิทัลและเทคโนโลยี มี

ความสัมพันธ์กับความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสารในระดับสูง (r = 0.721, Sig. = 0.000) ปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้โดยสาร มีความสัมพันธ์ในระดับสูง (r = 0.685, Sig. = 0.000) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์ในระดับสูง (r = 0.612, Sig. = 0.000) และปัจจัยด้านฤดูกาลและเวลา มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางถึงสูง (r = 0.574, Sig. = 0.000) โดยปัจจัยทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ในการคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ในการคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรวดเร็วในการประมวลผล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 4.46 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนการวางแผนเที่ยวบิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 ด้านความแม่นยำของการคาดการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 และด้านการช่วยในการตัดสินใจเชิงบริหาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 ตามลำดับ ผลการวิจัยข้างต้นเป็นการรายงานระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ในการคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสารตามตัวแปรที่กำหนดไว้ในการวิจัย

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยตาม วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร พบว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาศึกษาล้วนมีบทบาทสำคัญต่อความต้องการเดินทาง โดยเฉพาะปัจจัยด้านข้อมูลดิจิทัลและเทคโนโลยีที่มีความโดดเด่นมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะในบริบทของอุตสาหกรรมการบินยุคดิจิทัล ผู้โดยสารมีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลตารางบิน ราคา โปรโมชั่น หรือประสบการณ์จากผู้ใช้รายอื่น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีอิทธิพลโดยตรงต่อการรับรู้ การประเมินทางเลือก และการตัดสินใจเดินทาง ผลการศึกษานี้สะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของ

พฤติกรรมผู้โดยสาร จากการพึ่งพาปัจจัยเชิงกายภาพและฤดูกาล ไปสู่การพึ่งพาข้อมูลและเทคโนโลยีเป็นหลัก สอดคล้องกับแนวคิด Big Data และ Predictive Analytics ที่อธิบายว่าข้อมูลดิจิทัลสามารถใช้ในการอธิบายและคาดการณ์พฤติกรรมผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior Theory) ที่ชี้ให้เห็นว่าการตัดสินใจของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากข้อมูล ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้แตกต่างจากงานวิจัยบางส่วนในอดีตที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านฤดูกาลและเวลาเป็นหลัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของพฤติกรรมผู้โดยสารที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทเทคโนโลยีและสังคมดิจิทัล

ผลจากการวิจัยตาม วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ซึ่งมุ่งประเมินความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ในการคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้ในเชิงบวกต่อศักยภาพของ AI โดยเฉพาะในด้านความรวดเร็ว ความแม่นยำ และการสนับสนุนการวางแผนการดำเนินงาน ทั้งนี้เป็นเพราะเทคโนโลยี AI และ Machine Learning มีความสามารถในการประมวลผลข้อมูลจำนวนมากจากหลายแหล่งพร้อมกัน และสามารถเรียนรู้รูปแบบพฤติกรรมที่ซับซ้อนได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดของการวิเคราะห์แบบดั้งเดิม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดด้าน Artificial Intelligence and Machine Learning ที่อธิบายว่า AI เป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการพยากรณ์และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยในอุตสาหกรรมการบินที่ระบุว่าการใช้ AI สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการวางแผนเที่ยวบิน การจัดสรรทรัพยากร และการบริหารจัดการความแออัด อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยเชิงเทคนิคบางส่วนที่มุ่งทดสอบประสิทธิภาพของแบบจำลอง AI โดยตรง เนื่องจากเป็นการประเมินจากมุมมองของผู้ใช้ จึงช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ในมิติของการยอมรับและความเชื่อมั่นในการนำ AI ไปใช้ในเชิงปฏิบัติ

ผลจากการวิจัยตาม วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ซึ่งมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ปัญญาประดิษฐ์กับความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร พบว่าการใช้ AI มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความต้องการเดินทางทางอากาศอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เป็นเพราะการนำ AI มาใช้ช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลผู้โดยสารมีความแม่นยำและทันต่อสถานการณ์ ส่งผลให้การวางแผนเที่ยวบิน การกำหนดความจุ และการจัดการบริการสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของตลาดมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดเชิงระบบที่มองว่าเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นปัจจัยสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ

รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาในด้านการใช้ AI เพื่อสนับสนุนการพยากรณ์อุปสงค์ในอุตสาหกรรมการบินและการคมนาคม อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ที่พบในงานวิจัยนี้สะท้อนมิติของการรับรู้และการยอมรับจากผู้ใช้งานเป็นสำคัญ ซึ่งช่วยขยายมุมมองจากการศึกษาเชิงเทคนิคไปสู่มิติด้านพฤติกรรมและการบริหารจัดการ

โดยสรุป การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านข้อมูลดิจิทัลและการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจและการบริหารจัดการความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยร่วมสมัย พร้อมทั้งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมการบินในยุคดิจิทัลอย่างชัดเจน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย จากการวิจัยเรื่อง การใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสาร ได้แก่ ปัจจัยด้านข้อมูลดิจิทัลและเทคโนโลยี ปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้โดยสาร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านฤดูกาลและเวลา โดยทุกปัจจัยมีอิทธิพลต่อความต้องการเดินทางทางอากาศในระดับมาก ทั้งนี้ ปัจจัยด้านข้อมูลดิจิทัลและเทคโนโลยีมีความสำคัญสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าข้อมูลการจองตั๋วออนไลน์ ประวัติการเดินทาง และข้อมูลจากแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการอธิบายและคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า ปัญญาประดิษฐ์มีความสามารถในการคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสารในระดับมาก ทั้งในด้านความแม่นยำของการคาดการณ์ ความรวดเร็วในการประมวลผล การสนับสนุนการวางแผนเที่ยวบิน และการช่วยในการตัดสินใจเชิงบริหาร การนำปัญญาประดิษฐ์มาวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากและมีความซับซ้อน ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวางแผนการดำเนินงาน จัดสรรทรัพยากร และกำหนดกลยุทธ์ทางธุรกิจได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยโดยภาพรวม มีความสอดคล้องกับแนวคิดการพยากรณ์อุปสงค์ (Demand Forecasting Theory) แนวคิดระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) และแนวคิดการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (AI & Big Data Analytics)

รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Li et al. (2021), Zhang and Wang (2020), Kumar et al. (2022) และ Nguyen and Le (2023) ที่ชี้ให้เห็นว่าการใช้ข้อมูลพฤติกรรมผู้โดยสารและข้อมูลดิจิทัลสามารถเพิ่มความแม่นยำในการคาดการณ์ความต้องการเดินทางและสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ในธุรกิจการบินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อจำกัดของการวิจัย แม้ว่าการวิจัยครั้งนี้จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณา ได้แก่ 1) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ในการคาดการณ์ความต้องการเดินทางทางอากาศจากมุมมองการรับรู้และความคิดเห็นของผู้โดยสาร มิได้เป็นการทดสอบหรือพัฒนาแบบจำลองปัญญาประดิษฐ์จริงในเชิงเทคนิค ดังนั้น ผลการวิจัยจึงสะท้อนทัศนคติและความเชื่อมั่นของผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่าประสิทธิภาพของแบบจำลอง AI โดยตรง 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก ซึ่งอาจทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถเป็นตัวแทนของประชากรผู้โดยสารทั้งหมดได้อย่างสมบูรณ์ 3) ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยยังจำกัดอยู่ในปัจจัยหลักบางด้านเท่านั้น อาจยังไม่ครอบคลุมปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความต้องการเดินทางทางอากาศในบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

3. ข้อเสนอแนะ 3.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ 1) ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อความต้องการเดินทางทางอากาศเพิ่มเติม เช่น ปัจจัยด้านสุขภาพและความปลอดภัย การเปลี่ยนแปลงนโยบายของสายการบิน หรือผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจมหภาค 2) ควรนำเทคนิคปัญญาประดิษฐ์ประเภทต่าง ๆ เช่น Machine Learning และ Deep Learning มาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการคาดการณ์ เพื่อค้นหาแนวทางที่มีความเหมาะสมและแม่นยำที่สุดในการประยุกต์ใช้ในบริบทอุตสาหกรรมการบิน **3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย** 1) ธุรกิจสายการบินควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนเที่ยวบิน การจัดสรรทรัพยากร และการบริหารจัดการความเสี่ยง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการเดินทางของผู้โดยสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการเดินทางทางอากาศและการบริหารจัดการท่าอากาศยานควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลดิจิทัลให้มีมาตรฐานและความต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการประมวลผลและการคาดการณ์ด้วยปัญญาประดิษฐ์ 3) ควรจัดทำระบบหรือคู่มือสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (Decision Support System) สำหรับผู้บริหารสายการบิน โดยอาศัยผลการคาดการณ์จากปัญญาประดิษฐ์ เพื่อช่วยลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพ และยกระดับความสามารถในการแข่งขันขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

Jafari, N., & Lewison, M. (2024). *Forecasting air passenger traffic and market share using deep neural networks with multiple inputs and outputs*. Frontiers in Artificial Intelligence.

Liang, H., Hong, X., Zhou, Y., & Yang, Z. (2022). *Air travel demand forecasting based on big data*. Transportation Research Part A.

Jafari, N., & Lewison, M. (2024). *Forecasting air passenger traffic and market share using deep neural networks with multiple inputs and outputs*. *Frontiers in Artificial Intelligence*.

An artificial neural network for predicting air traffic demand based on socio-economic parameters. (2023). *Decision Analytics Journal*.

Zona Diatri, R. P., & Zaqqi Yamani. (2025). *Forecasting air transport demand in Indonesia: A machine learning approach considering socio-economic factors and pandemic impact*. *Aviation Economics & Technology Studies*.

Forecasting air passenger demand with a new hybrid ensemble approach. (2020). *Journal of Air Transport Analysis*.

Sutthiya Lertyongphati. (2023). *Impact of external factors on air passenger demand prediction using machine learning regression models.* King Chulalongkorn University Digital Repository.

Belobaba, P., Odoni, A., & Barnhart, C. (2020). *The global airline industry* (3rd ed.). Wiley.

Button, K. (2019). *Transport economics* (4th ed.). Edward Elgar Publishing.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2022). *Multivariate data analysis* (9th ed.). Cengage Learning.

Makridakis, S., Spiliotis, E., & Assimakopoulos, V. (2020). *Forecasting: Theory and practice*. Springer.

Ortúzar, J. de D., & Willumsen, L. G. (2011). *Modelling transport* (4th ed.). Wiley.

Russell, S., & Norvig, P. (2021). *Artificial intelligence: A modern approach.* (4th ed.). Pearson.

Kumar, R., Sharma, P., & Singh, A. (2022). Application of artificial intelligence in airline demand forecasting: Enhancing flight planning and decision-making. *Journal of Air Transport Management,* 103, 102–114.

Li, X., Chen, Y., & Zhao, H. (2021). Passenger behavior and digital information impact on air travel demand prediction. *Transportation Research Part C: Emerging Technologies,* 130, 103–118.

Nguyen, T., & Le, Q. (2023). *Artificial intelligence for strategic decision support in aviation industry: A big data approach*. *International Journal of Aviation Technology and Management,* 15(2), 45–62.

Zhang, W., & Wang, L. (2020). Digital data utilization for improving air travel demand forecasting accuracy. *Journal of Air Transport Studies,* 11(1), 1–17.

Simon, H. A. (1977). *The new science of management decision*. Prentice Hall.

Turban, E., Sharda, R., & Delen, D. (2011). *Decision support and business intelligence systems* (9th ed.). Pearson.

Chopra, S., & Meindl, P. (2016). *Supply chain management: Strategy, planning, and operation* (6th ed.). Pearson.

แนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงานกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ*

QUALITY OF WORK LIFE AND PUBLIC SECTOR HUMAN RESOURCE MANAGEMENT

อมรรัตน์ รัตนวงศ์น้อย[1] และ นัทนิชา โชติพิทยานนท์[2]

Amornrat Rattanawongnoi[1] and Natnicha Chotpittayanan[2]

[1-2]วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

[1-2]Lecturer of Graduate School in science of administration, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s67563833010@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ : 20 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 24 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 26 กุมภาพันธ์ 2569

Received 20 February 2026; Revised 24 February 2569; Accepted 26 February 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตในการทำงานและอธิบายความเชื่อมโยงกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ โดยมุ่งเน้นบริบทของหน่วยงานภาครัฐระดับพื้นที่ เช่น สำนักงานเขตและหน่วยงานที่ให้บริการประชาชนโดยตรง ซึ่งต้องเผชิญภาระงานที่ซับซ้อน ข้อจำกัดด้านทรัพยากร และแรงกดดันจากความคาดหวังของสาธารณชนที่เพิ่มสูงขึ้น การศึกษานี้ใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมและสังเคราะห์องค์ความรู้จากเอกสารวิชาการทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงระบบเกี่ยวกับบทบาทของคุณภาพชีวิตในการทำงานในฐานะกลไกสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ

ผลการสังเคราะห์ พบว่า แนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงานครอบคลุมทั้งมิติด้านโครงสร้างการทำงานและมิติด้านจิตสังคม ได้แก่ ค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรม สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย โอกาสพัฒนาศักยภาพ ความมั่นคงและความก้าวหน้าในอาชีพ

Citation:

* อมรรัตน์ รัตนวงศ์น้อย และ นัทนิชา โชติพิทยานนท์. (2569). แนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงานกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 439-452.

Amornrat Rattanawongnoi and Natnicha Chotpittayanan. (2026). Quality Of Work Life And Public Sector Human Resource Management. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 439-452.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ความสัมพันธ์และการบูรณาการทางสังคมในองค์กร ความเป็นธรรมและความมีส่วนร่วม ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ตลอดจนการรับรู้ถึงคุณค่าและความหมายของงานต่อสังคม องค์ประกอบเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกันและร่วมกันกำหนดประสบการณ์การทำงานของบุคลากรภาครัฐ นอกจากนี้ คุณภาพชีวิตในการทำงานยังมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับแรงจูงใจ ความพึงพอใจ ความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในหน่วยงานระดับพื้นที่ที่ต้องอาศัยความต่อเนื่องของบุคลากรและความรู้เชิงบริบท การส่งเสริม QWL อย่างเป็นระบบจึงช่วยลดความเครียดและความเหนื่อยหน่าย เสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ และยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะ อันนำไปสู่ความเชื่อมั่นของประชาชนในระยะยาว ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานควรถูกขับเคลื่อนอย่างบูรณาการทั้งในระดับนโยบาย กระบวนการ และจิตวิทยาองค์กร เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ ความผูกพัน และประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะ

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตในการทำงาน, การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ, หน่วยงานภาครัฐระดับพื้นที่, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, การบริการสาธารณะ

Abstract

This academic article aims to synthesize concepts, theories, and empirical studies related to Quality of Work Life (QWL) and to explain its linkage with public sector human resource management. The focus is placed on local-level public agencies, such as district offices and frontline service units, which operate under complex workloads, resource constraints, and increasing public expectations. The study employs a literature review and knowledge synthesis of both domestic and international academic sources in order to develop a systematic understanding of QWL as a key mechanism in public human resource management.

The findings indicate that the concept of QWL encompasses both structural and psychosocial dimensions of work. These include fair compensation and benefits, safe and healthy working conditions, opportunities for capacity development, job security and career advancement, social integration and positive workplace relationships, organizational justice and participation, work–

life balance, and employees' perceived meaning and social value of their work. These interrelated components collectively shape the overall work experience of public sector personnel. Furthermore, QWL is significantly associated with work motivation, job satisfaction, organizational commitment, and job performance. This relationship is particularly crucial in local public agencies that rely on personnel continuity and contextual knowledge of the community. Systematic promotion of QWL can reduce work-related stress and burnout, foster a collaborative organizational climate, and enhance the quality of public service delivery, thereby strengthening public trust in the long term. Therefore, the development of Quality of Work Life (QWL) should be driven in an integrated manner at the policy, procedural, and organizational psychology levels in order to enhance motivation, organizational commitment, and the effectiveness of public service delivery.

Keywords: Quality of Work Life, Public Sector Human Resource Management, Local-Level Public Organizations, Job Performance, Public Service

บทนำ

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐเป็นกลไกสำคัญของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เนื่องจากบุคลากรภาครัฐเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบายและภารกิจของรัฐไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม นักวิชาการด้านการบริหารภาครัฐชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความเป็นธรรมของการให้บริการสาธารณะขึ้นอยู่กับศักยภาพและทัศนคติของบุคลากรเป็นสำคัญ ในบริบทปัจจุบัน องค์กรภาครัฐต้องเผชิญความเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และความคาดหวังของประชาชนที่สูงขึ้น (พีรดาว สุจริตพันธ์ และเพ็ญศรี ฉิรินัง, 2565) ส่งผลให้บทบาทการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐระดับพื้นที่ เช่น สำนักงานเขต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยบริการภาครัฐแนวหน้า ซึ่งต้องปฏิบัติงานภายใต้ข้อจำกัดด้านอัตรากำลัง งบประมาณ และระเบียบราชการ ควบคู่กับแรงกดดันจากนโยบายส่วนกลางและข้อร้องเรียนของประชาชน สภาพการณ์ดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความเครียด ความเหนื่อยหน่าย และความไม่สมดุลระหว่างชีวิตกับการ

ทำงาน หากระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์มิได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการทำงานอย่างเพียงพอ (พัทธดนย์ ดนยรักษ์ นนทกะตระกูล, 2566)

แนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life: QWL) ได้รับการพัฒนาในฐานะกรอบแนวคิดที่มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพองค์กรกับความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากร โดยงานคลาสสิกของ Walton (1973 อ้างถึงใน ณัฐินี ใจเบิกบาน, 2562) เสนอองค์ประกอบสำคัญ เช่น ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ความปลอดภัยในการทำงาน โอกาสพัฒนาศักยภาพ และความสมดุลชีวิตการทำงาน ขณะที่งานวิจัยสมัยใหม่เชื่อมโยง QWL กับแรงจูงใจภายใน ความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยในบริบทภาครัฐซึ่งมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างค่าตอบแทนและความก้าวหน้า แนวคิด QWL จึงมีนัยสำคัญเชิงกลยุทธ์เพราะช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจเชิงคุณค่าและจิตสำนึกสาธารณะของบุคลากร ผู้เขียนเห็นว่า QWL ควรถูกบูรณาการเป็นส่วนหนึ่งของระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงระบบ ตั้งแต่การออกแบบงาน การประเมินผล การพัฒนาศักยภาพ ไปจนถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความเป็นธรรมและการมีส่วนร่วม (วรเทพ เวียง, 2558)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานศึกษาจำนวนมากเกี่ยวกับ QWL ทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐ แต่ยังพบช่องว่างองค์ความรู้ (research gap) ที่สำคัญ กล่าวคือ (1) งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงสถิติระหว่าง QWL กับตัวแปรด้านพฤติกรรมองค์การ มากกว่าการอธิบายบทบาทของ QWL ในฐานะ “กลไกเชิงระบบ” ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ (2) การศึกษาในบริบทหน่วยงานภาครัฐระดับพื้นที่ยังมีลักษณะกระจัดกระจาย และขาดการสังเคราะห์เชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงระดับนโยบาย กระบวนการบริหาร และผลลัพธ์การให้บริการสาธารณะเข้าด้วยกัน และ (3) ยังขาดกรอบแนวคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เชิงบริหารได้อย่างเป็นรูปธรรมในบริบทข้อจำกัดของระบบราชการไทย

ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตในการทำงานในบริบทภาครัฐ วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ โดยเฉพาะในหน่วยงานระดับพื้นที่ และเสนอกรอบความเข้าใจเชิงระบบและข้อเสนอเชิงบริหารที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการยกระดับประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะ ซึ่งผู้เขียนคาดหวังว่าการนำเสนอครั้งนี้จะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายและผู้บริหารภาครัฐตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานในฐานะกลไกเชิงกลยุทธ์ ไม่ใช่เพียงมาตรการด้านสวัสดิการ

แต่เป็นเครื่องมือในการยกระดับประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะ เสริมสร้างความผูกพันของบุคลากร และสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อภาครัฐอย่างยั่งยืน

แนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงาน

คุณภาพชีวิตการทำงาน เป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์การทำงานจนถึงปัจจุบัน และส่งผลให้เป็นความพึงพอใจของพนักงานในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เช่น ค่าตอบแทนที่ได้รับ สวัสดิการ หน้าที่ที่รับผิดชอบ เวลาทำงาน สภาพ การทำงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี การมีส่วนร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับงาน ผลตอบแทนอื่น ๆ ความก้าวหน้าในงาน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน การมีสภาพความเป็นอยู่และมีรายได้ อย่างเพียงพอในการดำรงชีพที่ดี มีเวลาพักผ่อน ความปลอดภัยในการทำงาน การได้รับการยอมรับ อย่างยุติธรรม และการปฏิบัติอย่างเสมอภาค โดยความพึงพอใจของพนักงานนี้ จะส่งผลต่อการทำงาน ได้อย่างมีความสุข ซึ่งความสุขในการทำงานจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ตลอดจนนำไป สู่การสร้างความพึงพอใจและเป็นความผูกพันต่อองค์การที่ทำงาน (สุภาพพงศ์ เหล่าแสนสุข, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับ วรเทพ เวียง (2558) ให้ความหมายคุณภาพชีวิตในการทำงานว่าสภาพการทำงานภายใต้สภาพแวดล้อม บริบทหรือวัฒนธรรมขององค์กรหนึ่งที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของบุคคลโดยสามารถจำแนกความพึงพอใจได้ 2 ประเภท คือ (1) ความพึงพอใจต่อตัวเองในการปฏิบัติงาน ในองค์กรหนึ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย หรือเกิดความภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร โดยเป็นผลจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ค่าตอบแทน ความก้าวหน้าการได้รับโอกาสในงานสำคัญ เป็นต้น และ (2) ความพึงพอใจจากสภาพภายนอก เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานหรือหัวหน้างาน บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่สนับสนุนการทำงาน การได้รับโอกาสในการทำงานที่สำคัญ

ในขณะที่ Huse and Cumming (1985 อ้างถึงใน อรุณ ศรีระยับ, อรุณ รักธรรม, เพ็ญศรี ฉิรินัง และชาญ ธาระวาส, 2563) ได้ปรับเปลี่ยนคุณภาพชีวิตการทำงาน เป็นลักษณะของความภูมิใจในองค์การ ประกอบด้วย (1) รายได้ผลประโยชน์ตอบแทนที่เหมาะสมเพียงพอและยุติธรรม (Adequate and Fair Compensation) หมายถึง การที่บุคลากรได้รับรายได้เงินเดือน ผลประโยชน์ตอบแทนและ สวัสดิการเหมาะสมตามมาตรฐานอย่างเพียงพอ และได้รับอย่างยุติธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ จากงานอื่น ๆ (2) สิ่งแวดล้อมที่ดีและสถานที่ทำงานที่ปลอดภัย (Safety and Healthy Environment) หมายถึง การมีพื้นที่สภาพ

สิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่เหมาะสม สะดวกต่อการปฏิบัติงาน ปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ (3) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร (Development of Human Capacities) หมายถึง โอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถตนเองของบุคลากร การเพิ่มพูนความรู้ความชำนาญในการ ทำงาน โดยการพิจารณาจากลักษณะ ทักษะที่หลากหลายในการทำงาน (4) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน (Growth and Security) หมายถึง การที่บุคลากร มีโอกาสพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพ จากได้เลื่อนขั้นตำแหน่ง หน้าที่การงานที่สูงขึ้น มีโอกาส ประสบความสำเร็จในองค์การ มีความมั่นคงในการทำงาน (5) ด้านสังคมสัมพันธ์ (Social Integration) หมายถึง บุคลากรสามารถรวมกันทำงาน ได้โดยมีบรรยากาศการทำงาน มีความเป็นมิตร มีความเอื้ออาทรต่อกัน และมีความจริงใจจาก ผู้ร่วมงานทุกคน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีการสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน ปราศจากการแบ่งแยกเป็นกลุ่มต่าง ๆ (6) ธรรมนูญในองค์การ (Constitutionalism) หมายถึง ความยุติธรรมในการบริหารงาน การปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเหมาะสม มีความเท่าเทียม เคารพในสิทธิส่วนบุคคล ผู้บังคับบัญชามีการ รับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาส่งผลให้บรรยากาศขององค์การมีความเสมอภาค ยุติธรรม และเท่าเทียม (7) ภาวะสมดุลระหว่างชีวิตกับงาน (Total Life Space) หมายถึง สภาวะที่บุคลากร มีความสุขสมดุลในชีวิต ในระหว่างช่วงการปฏิบัติงานกับช่วงเวลาอิสระจากปฏิบัติงาน มีเวลาส่วนตัว ให้สำหรับผ่อนคลายความเครียดจากภาระหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบต่อองค์การ และ (8) ด้านความภูมิใจในองค์การ (Organization Pride) หมายถึง ความรู้สึกบุคลากร ที่ภาคภูมิใจเมื่อได้ปฏิบัติงานภายใต้องค์การที่มีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับจากสังคม และรับรู้ว่า องค์การของตนเองมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมโดยการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์

ตารางที่ 1 สรุปองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานเชิงเปรียบเทียบ

นักวิชาการ	องค์ประกอบสำคัญ	จุดเน้นเชิงทฤษฎี
Walton (1973 อ้างถึงใน ณัฐินี ใจเบิกบาน, 2562)	ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม, ความปลอดภัย, โอกาสพัฒนา, สมดุลชีวิตงาน	สมดุลระหว่างประสิทธิภาพองค์กรกับคุณภาพชีวิต
วรเทพ เวียง (2558)	ความพึงพอใจต่อตนเอง และต่อสภาพแวดล้อม	มิติความรู้สึกและวัฒนธรรมองค์การ

นักวิชาการ	องค์ประกอบสำคัญ	จุดเน้นเชิงทฤษฎี
Huse & Cumming (1985 อ้างถึงใน อรุณ ศรีระยับ และคณะ, 2563)	8 ด้าน เช่น ค่าตอบแทน, สิ่งแวดล้อม, การพัฒนา, ความมั่นคง, บูรณาการทางสังคม, ธรรมนูญองค์กร, สมดุลชีวิต, ความภูมิใจ	โครงสร้างองค์กรและความรู้สึก
Meyer & Allen (1991)	ความผูกพันต่อองค์กร 3 มิติ	ผลลัพธ์เชิงทัศนคติ
Herzberg et al. (1959); Locke (1976)	ปัจจัยจูงใจและสุขอนามัย	ความพึงพอใจและแรงจูงใจภายใน

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากภาคเอกชน เนื่องจากอยู่ภายใต้กรอบกฎหมาย ระเบียบ และระบบราชการที่เป็นทางการสูง เป้าหมายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐมิได้มุ่งเน้นผลกำไร หากแต่เน้นประสิทธิภาพ ความเป็นธรรม ความโปร่งใส และการให้บริการเพื่อประโยชน์สาธารณะ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2560) กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐประกอบด้วย การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและคัดเลือก การพัฒนาและฝึกอบรม การประเมินผลการปฏิบัติงาน การให้รางวัลและแรงจูงใจ ตลอดจนการดูแลวินัยและคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้ ความสำเร็จของกระบวนการดังกล่าวขึ้นอยู่กับระดับความพร้อมและคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเป็นสำคัญ

จตุรงค์ ศรีวงษ์วรรณะ (2558) กล่าวว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง งานที่กล่าวอ้างเชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานและนโยบายขององค์การเป็นสำคัญ โดยจะมุ่งเน้นให้ความสำคัญ โดยตรงกับตัวบุคลากรในองค์การ โดยเริ่มตั้งแต่การประการรับบุคคลการเข้ามาทำงาน จนถึงเมื่อบุคลากรนั้นได้เกษียณตัวเองออกจากงานแล้ว และกระบวนการต่างๆ นั้นจะช่วยให้ บุคคลากรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ เช่น ผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ และบรรลุ วัตถุประสงค์ของตัวบุคลากรเอง เช่น ความสามารถที่เพิ่มมากขึ้น ความมั่นคงในอาชีพการงาน เป็นต้น

มอนดี้ (Mondy, 2008 อ้างถึงใน วิไลลักษณ์ ขาวสะอาด, 2567) กล่าวว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) หมายถึง บุคคลต่างๆ ในองค์การที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนโดยได้ แสดง ให้เห็นถึงองค์ประกอบ 5 ด้านหลัก ของ HR system ได้แก่ ด้านการจัดการส่วนบุคคล (staffing) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (human resource development) ด้านค่าตอบแทน (compensation) ด้านความปลอดภัยและสุขภาพ (safety and health) และด้านพนักงานและ แรงงานสัมพันธ์ (employee and labor relations)

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2551) ได้อธิบายว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลของทุกภาคส่วนราชการต้องเป็นไปภายใต้หลักการ 5 ประการ คือ (1) หลักคุณธรรม (Merit Based) เป็นหลักที่เกี่ยวข้องกับด้านศีลธรรม จริยธรรม ตามศาสนา ซึ่งมีคุณประโยชน์ และความจำเป็นที่จะต้องมีประมวลจริยธรรมเป็นเครื่องมือควบคุม กำกับด้วย

วันชัย มีชาติ (2552) กล่าวถึง หลักคุณธรรมซึ่งเป็นส่วนสำคัญของระบบคุณธรรม (Merit System) ในการบริหารทรัพยากรบุคคลแนวใหม่ไว้ว่า หลักคุณธรรมนี้ต้องประกอบด้วยหลักความ เสมอภาคในโอกาส หลักความสามารถ หลักความมั่นคงในอาชีพ และหลักความเป็นกลางทางการเมือง (2) หลักการกระจายอำนาจ (Human Resource Decentralization) มีการมอบ อำนาจและกระจายอำนาจการบริหารทรัพยากรบุคคล ให้ส่วนราชการและจังหวัดมากขึ้น เพื่อความคล่องตัวรวดเร็วเหมาะสมกับภารกิจในแต่ละพื้นที่ตามลักษณะเฉพาะของแต่ละส่วนราชการและ จังหวัด (3) หลักผลงาน (Performance Based) ต้องใช้เครื่องมือที่เหมาะสม มีอำนาจ จำแนกผลงาน และมีค่าความเชื่อมั่นที่สามารถนำไปใช้พิจารณาประกอบการแต่งตั้งโยกย้ายได้อย่าง เป็นธรรม (4) หลักความสมดุลระหว่างคุณภาพชีวิตกับการทำงาน (HRM Flexibility) การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ดี ต้องทำให้บุคลากรทุกคนในองค์กร มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสวัสดิการที่ อำนวยความสะดวกสบายพอควร สมดุลกับชีวิตราชการที่เจริญก้าวหน้าตามโอกาสที่เสมอภาค และ (5) หลักสมรรถนะ (Competency Based) เป็นกรอบการปฏิบัติเกี่ยวกับการบรรจุ แต่งตั้งโยกย้ายบุคคลให้มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิผล ซึ่งใน การบริหารทรัพยากรบุคคล ต้องใช้เครื่องมือที่ถูกต้องเหมาะสมในการกำหนดสมรรถนะ รวมทั้ง พัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะตามต้องการอีกด้วย

ความเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ

คุณภาพชีวิตกับความผูกพันต่อองค์กร พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญต่อการคงอยู่และความทุ่มเทของบุคลากร John P. Meyer และ Natalie J. Allen (1991) อธิบายว่า ความผูกพันเกิดจากประสบการณ์เชิงบวกในการทำงาน ทั้งในมิติความผูกพันเชิงอารมณ์ ความผูกพันเชิงบรรทัดฐาน และความผูกพันเชิงต่อเนื่อง โดยคุณภาพชีวิตในการทำงาน (QWL) ทำหน้าที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สร้างความไว้วางใจ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และการยอมรับค่านิยมร่วม โดยเฉพาะในหน่วยงานภาครัฐระดับพื้นที่ที่ต้องอาศัยความต่อเนื่องของบุคลากรและความรู้เชิงบริบท อย่างไรก็ตาม ในเชิงทฤษฎีมีข้อถกเถียงจากมุมมองวิพากษ์ระบบราชการที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของ Max Weber ซึ่งมองว่าระบบราชการมีลักษณะเน้นกฎระเบียบ ลำดับชั้น และความเป็นทางการสูง โครงสร้างดังกล่าวอาจจำกัดความยืดหยุ่นและความรู้สึกมีอำนาจในการตัดสินใจของบุคลากร ส่งผลให้ QWL ไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ แม้องค์กรจะพยายามส่งเสริมกิจกรรมด้านสวัสดิการหรือการมีส่วนร่วมก็ตาม ข้อถกเถียงนี้ชี้ให้เห็นว่า การเสริมสร้างความผูกพันผ่าน QWL จำเป็นต้องพิจารณาปรับโครงสร้างอำนาจและวัฒนธรรมองค์การควบคู่กัน ไม่ใช่เพียงดำเนินมาตรการเชิงสวัสดิการเท่านั้น

คุณภาพชีวิตกับแรงจูงใจและความพึงพอใจในการทำงาน เมื่อบุคลากรรับรู้ว่าสภาพการทำงานมีความเป็นธรรม ปลอดภัย และเอื้อต่อการพัฒนา ย่อมเกิดแรงจูงใจภายในและความพึงพอใจในการทำงาน โดย Frederick Herzberg และคณะ (1959) เสนอทฤษฎีสองปัจจัยที่แยกปัจจัยจูงใจออกจากปัจจัยค้ำจุน ขณะที่ Edwin A. Locke (1976) เน้นบทบาทของการรับรู้คุณค่าและการบรรลุเป้าหมายงาน ในบริบทภาครัฐ QWL จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยชดเชยข้อจำกัดด้านค่าตอบแทน และเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานบริการสาธารณะ

กระนั้น แนวคิดเชิงวิพากษ์บางส่วนตั้งคำถามว่า QWL อาจถูกใช้เป็น “กลไกเชิงวาทกรรม” เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจและความพึงพอใจ โดยไม่แก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น ภาระงานที่เกินกำลัง การขาดอัตรากำลัง หรือระบบประเมินผลที่เน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ หากองค์กรยังคงรักษาระบบบริหารแบบสั่งการจากบนลงล่าง (top-down) อย่างเข้มข้น การส่งเสริม QWL อาจให้ผลเพียงระยะสั้นและไม่ยั่งยืน

คุณภาพชีวิตกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการให้บริการสาธารณะ บุคลากรที่มีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีมักมีสมาธิ ความรอบคอบ และทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงาน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและคุณภาพการให้บริการประชาชนเพิ่มขึ้น George A. Boyne (2002) และ Peter Warr (2007) ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมการทำงานกับผลลัพธ์เชิงประสิทธิภาพ อย่างไรก็ดี ข้อถกเถียงทางทฤษฎีในสายการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) มักให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณและความคุ้มค่า (efficiency) เป็นหลัก ซึ่งอาจมอง QWL เป็นต้นทุนมากกว่าการลงทุน ในทางกลับกัน แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์เชิงคุณค่า (public value) เห็นว่า QWL เป็นทุนมนุษย์ที่สร้างความยั่งยืนของผลลัพธ์ระยะยาว ดังนั้น QWL จึงควรถูกมองไม่เพียงเป็นเครื่องมือสร้างความพึงพอใจของบุคลากร แต่เป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงโครงสร้างองค์การ วัฒนธรรมการบริหาร และคุณภาพการให้บริการสาธารณะเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น การพิจารณาข้อถกเถียงเหล่านี้ทำให้เห็นว่า ความเชื่อมโยงระหว่าง QWL กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐมิใช่ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง หากแต่เป็นพลวัตที่ขึ้นอยู่กับบริบทเชิงโครงสร้าง อำนาจ และวัฒนธรรมองค์การ ซึ่งต้องได้รับการจัดการอย่างบูรณาการ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนในระดับองค์กรและสังคม

ผลการศึกษาแนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงานกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life: QWL) และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ พบว่า QWL เป็นกรอบแนวคิดเชิงระบบที่มีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนขององค์กรภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานระดับพื้นที่ซึ่งมีภารกิจใกล้ชิดกับประชาชนและดำเนินงานภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากร โครงสร้าง และกฎระเบียบ QWL จึงมิใช่มาตรการด้านสวัสดิการในเชิงสังคมเท่านั้น หากแต่เป็นฐานสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลโดยตรงต่อผลลัพธ์ขององค์กร

ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ชี้ว่า QWL ครอบคลุมทั้งมิติด้านโครงสร้างการทำงานและมิติด้านจิตสังคม ได้แก่ ค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรม สภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย ความมั่นคงและความก้าวหน้าในอาชีพ โอกาสพัฒนาศักยภาพ ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ความสัมพันธ์ในองค์กร การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตลอดจนการรับรู้

คุณค่าและความหมายของงาน องค์ประกอบเหล่านี้มีลักษณะเชื่อมโยงกันและร่วมกันกำหนดประสบการณ์การทำงานของบุคลากรภาครัฐอย่างเป็นองค์รวม ในเชิงผลลัพธ์ วรรณกรรมส่วนใหญ่ยืนยันความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่าง QWL กับแรงจูงใจ ความพึงพอใจในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร เมื่อบุคลากรรับรู้ถึงความเป็นธรรม การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา และโอกาสในการพัฒนา ย่อมเกิดแรงจูงใจภายในและทัศนคติเชิงบวก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการปฏิบัติงานบริการสาธารณะที่ต้องอาศัยความรับผิดชอบและจิตสำนึกสาธารณะ นอกจากนี้ QWL ยังมีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ของบุคลากรและประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในหน่วยงานระดับพื้นที่ที่ต้องพึ่งพาความต่อเนื่องและความรู้เชิงบริบทของบุคลากร การละเลย QWL อาจนำไปสู่ความเหนื่อยหน่าย การขาดงาน และการลาออก ซึ่งบั่นทอนคุณภาพการให้บริการและความเชื่อมั่นของประชาชน

โดยสรุป QWL ควรถูกบูรณาการเป็นองค์ประกอบหลักของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ ทั้งในด้านการออกแบบงาน การจัดสรรภาระงาน การพัฒนาผู้นำ และระบบประเมินผล เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ ความผูกพัน และประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะอย่างยั่งยืน

สรุป

คุณภาพชีวิตในการทำงานเป็นฐานสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ การขับเคลื่อนแนวคิดดังกล่าวให้เกิดผลในทางปฏิบัติควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยสามารถจัดกลุ่มข้อเสนอแนะเชิงการบริหารออกเป็น 3 มิติ เพื่อให้เกิดความชัดเจนเชิงยุทธศาสตร์และความเชื่อมโยงเชิงระบบ ดังนี้

1. มิติด้านนโยบายและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์

ประการแรก หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานเป็นนโยบายหลักด้านทรัพยากรมนุษย์ และเป็นเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ขององค์กร มิใช่มาตรการเฉพาะกิจ การประกาศนโยบายในระดับผู้บริหารสูงสุดและการสื่อสารอย่างทั่วถึงจะช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันว่า QWL เชื่อมโยงโดยตรงกับประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะ ต่อมาประการที่สอง ควรบูรณาการแนวคิด QWL เข้ากับกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การออกแบบงาน การวางแผนอัตรากำลัง การพัฒนาและประเมินผลบุคลากร ไปจนถึงระบบรางวัลและการยกย่อง เพื่อให้ QWL เป็นส่วนหนึ่งของ “ระบบปกติ” ขององค์กร

และประการที่สาม ควรเชื่อมโยงนโยบาย QWL กับเป้าหมายการยกระดับคุณภาพบริการประชาชนอย่างชัดเจน โดยสื่อสารให้เห็นว่า การดูแลคุณภาพชีวิตบุคลากรคือการลงทุนเพื่อผลลัพธ์สาธารณะและความเชื่อมั่นของประชาชน

2. มิติด้านกระบวนการทำงานและสภาพแวดล้อม

ในระดับปฏิบัติ หน่วยงานควรทบทวนและปรับปรุงการออกแบบงานและการบริหารภาระงานให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ลดความซ้ำซ้อนของขั้นตอนงาน และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดภาระงานเอกสารที่ไม่จำเป็น ควบคู่กับการส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและเอื้อต่อสุขภาวะ ทั้งด้านกายภาพและจิตใจ โดยเฉพาะหน่วยงานที่ให้บริการประชาชนจำนวนมาก นอกจากนี้ ควรจัดให้มีระบบประเมินและติดตามระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานอย่างต่อเนื่องผ่านการสำรวจหรือกลไกสะท้อนความคิดเห็น เพื่อนำข้อมูลเชิงประจักษ์มาปรับปรุงการบริหารอย่างตรงจุดและโปร่งใส

3. มิติด้านจิตวิทยา ภาวะผู้นำ และการมีส่วนร่วม

ผู้นำและหัวหน้างานมีบทบาทสำคัญต่อประสบการณ์การทำงานของบุคลากร จึงควรพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสนับสนุนที่เน้นการรับฟัง การสื่อสารอย่างเปิดเผย และการบริหารภาระงานอย่างเป็นธรรม ควรเปิดพื้นที่ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงาน เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันต่อองค์กรภายใต้ข้อจำกัดด้านค่าตอบแทนของภาครัฐ การพัฒนาระบบแรงจูงใจที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น การยกย่องเชิงคุณค่า โอกาสพัฒนา และการมอบหมายงานที่มีความหมาย จะช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจภายในและความภาคภูมิใจในการทำงาน

ดังนั้น การยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานให้เป็นฐานสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ จำเป็นต้องอาศัยความมุ่งมั่นเชิงนโยบาย การบูรณาการเชิงระบบ และการบริหารจัดการในระดับปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง หากหน่วยงานภาครัฐสามารถนำข้อเสนอเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงการบริหารดังกล่าวไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตน จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากร เพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการประชาชน และสนับสนุนการพัฒนาองค์กรภาครัฐอย่างยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

จตุรงค์ ศรีวงษ์วรรณะ. (2558). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2560). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐินี ใจเบิกบาน. (2562). คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเก็บค่าผ่านทางพิเศษในสายทางพิเศษเฉลิมมหานคร. ใน *รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พัทธดนย์ ดนยรักษ์ นนทกะตระกูล. (2566). คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความสุขในการทำงาน และความผูกพันของข้าราชการกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน. ใน *การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พีรดาว สุจริตพันธ์ และเพ็ญศรี ฉิรินัง. (2565). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐในบริบทระบบราชการ 4.0. *Journal of Modern Learning Development*, 7(4), 383-395.

วรเทพ เวียง. (2558). *คุณภาพชีวิตในการทำงาน: แนวคิดและการประยุกต์ใช้ในองค์การ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วันชัย มีชาติ. (2552). *ระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลภาครัฐ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิไลลักษ์ ขาวสะอาด. (2567). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์.* เรียกใช้เมื่อ 9 เมษายน 2568 จาก https://portal5.udru.ac.th/ebook/pdf/upload/24328Dat6k576NSkV8t9.pdf

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2551). *แนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐแนวใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.

สุภาพพงศ์ เหล่าแสนสุข. (2558). คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรภาครัฐ. *วารสารการบริหารรัฐกิจ*, 7(2), 45-62.

อรุณ ศรีระยับ, อรุณ รักธรรม, เพ็ญศรี ฉิรินัง และชาญ ธาระวาส. (2563). คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(3), 120-131.

Boyne, G. A. (2002). Public and private management: What's the difference? *Journal of Management Studies*, 39(1), 97-122.

Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work*. New York: John Wiley & Sons.

Locke, E. A. (1976). The nature and causes of job satisfaction. In *M. D. Dunnette* (Ed.), Handbook of industrial and organizational psychology (pp. 1297-1349). Chicago: Rand McNally.

Meyer, J. P., & Allen, N. J. (1991). A three-component conceptualization of organizational commitment. *Human Resource Management Review*, 1(1), 61-89.

Warr, P. (2007). *Work, happiness, and unhappiness*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

อิทธิพลของการตลาดดิจิทัลต่อคุณภาพการให้บริการธุรกิจโลจิสติกส์บนแพลตฟอร์มออนไลน์*

THE INFLUENCE OF DIGITAL MARKETING ON THE SERVICE QUALITY OF LOGISTICS BUSINESSES ON ONLINE PLATFORMS

ปภัสสร ดวงฤทธิ์[1], หลี่ คุนคุน[2], รัชฎากรณ์ ภู่ห้อย[3] และ ชลธิชา จันทร์แสง[4]

Papassorn Duanglith[1], Li Kunkun[2], Ratchadakorn Poohoi[3] and Chonticha Jansang[4]

[1-4]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก

[1-4]Faculty of Business Administration, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: papassorn.dua@krirk.ac.th

วันที่รับบทความ : 20 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 24 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 26 กุมภาพันธ์ 2569

Received 20 February 2026; Revised 24 February 2569; Accepted 26 February 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการตลาดดิจิทัลต่อคุณภาพการให้บริการธุรกิจโลจิสติกส์บนแพลตฟอร์มออนไลน์ 2) เพื่อหาแนวทางในการเข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างเทคโนโลยีดิจิทัลกับความพึงพอใจของลูกค้า เป็นการการศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบกึ่งมีโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านโลจิสติกส์ 3 คน และผู้ใช้บริการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์แก่นสาระ

Citation:

* ปภัสสร ดวงฤทธิ์, หลี่ คุนคุน, รัชฎากรณ์ ภู่ห้อย และ ชลธิชา จันทร์แสง. (2569). อิทธิพลของการตลาดดิจิทัลต่อคุณภาพการให้บริการธุรกิจโลจิสติกส์บนแพลตฟอร์มออนไลน์. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 453-467.

Papassorn Duanglith, Li Kunkun, Ratchadakorn Poohoi and Chonticha Jansang. (2026). The Influence Of Digital Marketing On The Service Quality Of Logistics Businesses On Online Platforms. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 453-467.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า

1) การสื่อสารการตลาดดิจิทัลผ่านระบบติดตามสถานะพัสดุแบบเรียลไทม์ เป็นปัจจัยหลักที่เปลี่ยนการรับรู้สื่อโฆษณาให้กลายเป็นความเชื่อมั่นในคุณภาพบริการ

2) ความสะดวกของระบบโลจิสติกส์ย้อนกลับ บนแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยเฉพาะการคืนสินค้าแบบไร้กระดาษ เป็นตัวชี้วัดสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำ

3) การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เพื่อสร้างประสบการณ์เฉพาะบุคคลและการโต้ตอบที่รวดเร็วผ่านแชทบอท ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญ

4) ความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลบนแพลตฟอร์มเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าผู้ประกอบการโลจิสติกส์จำเป็นต้องบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ากับกระบวนการทางธุรกิจอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

คำสำคัญ: การตลาดดิจิทัล, คุณภาพการบริการ, พานิชย์อิเล็กทรอนิกส์, โลจิสติกส์

Abstract

This research aims to 1) study the influence of digital marketing on the service quality of online logistics businesses, and 2) find ways to understand the connection between digital technology and customer satisfaction. This study uses qualitative research methods, collecting data from documents and semi-structured in-depth interviews with a purposive sample of three logistics experts and five e-commerce users. The data were analyzed using content analysis and thematic analysis.

The research findings suggest that

1) Digital marketing communication through real-time parcel tracking systems is a major factor in converting advertising perception into trust in service quality.

2) The convenience of reverse logistics systems on online platforms, especially paperless returns, is a key indicator of repeat purchase decisions.

3) The use of artificial intelligence to create personalized experiences and rapid interaction through chatbots significantly impacts customer satisfaction.

4) The security of personal data on online platforms is a fundamental factor in building consumer trust. The study concludes that logistics businesses need to systematically integrate information technology into their business processes to create a sustainable competitive advantage in the digital economy.
Keywords: Digital Marketing, Service Quality, E-Commerce, Logistics

บทนำ

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างถาวรต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทย แม้ว่าสถานการณ์จะคลี่คลายลงแล้ว แต่ได้เร่งให้เกิดการ เปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นเหตุให้ธุรกิจที่ไม่สามารถปรับตัวได้ต้องปิดตัวลง ในทางตรงกันข้าม ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) กลับเติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดด (ชำนาญ, 2567) เนื่องจากเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญ ทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนไปซื้อขายผ่านช่องทางออนไลน์อย่างถาวร (จันทิมา, 2565) การเติบโตนี้สะท้อนจากข้อมูลของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) ในการสำรวจมูลค่า e-Commerce ปี 2566 พบว่ามีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีการขยายตัว ร้อยละ 7.00 และคาดการณ์ว่าในปี 2567 จะขยายตัวจากปีก่อนหน้าร้อยละ 5.43 (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2567) สืบเนื่องจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมไปถึงการแสดงให้เห็นถึงความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการทำธุรกรรมออนไลน์ของประเทศ ด้วยเหตุนี้ การรักษาคุณภาพการบริการ และการตอบสนองต่อความต้องการที่สูงขึ้นของผู้บริโภคในปัจจุบัน จึงกลายเป็น ปัจจัยสำคัญ ในการอยู่รอดและการสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจ E-Commerce ของไทย

การตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) จึงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่การสร้างการรับรู้หรือการส่งเสริมการขายอีกต่อไป แต่ได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการ (Service Quality) ผ่านช่องทางออนไลน์ (ภาวิณี, 2560) ธุรกิจโลจิสติกส์ชั้นนำในประเทศไทยหลายแห่งเริ่มนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาบูรณาการเข้ากับกลยุทธ์การตลาด เช่น ระบบการติดตามสถานะพัสดุแบบเรียลไทม์ (Real-time Tracking) การใช้ระบบแชทบอท

(Chatbot) เพื่อตอบคำถามลูกค้าอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการใช้บิ๊กดาต้า (Big Data) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและนำเสนอโปรโมชั่นที่ตรงใจ (ฑัตษภร และคณะ, 2565) อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรง การทุ่มงบประมาณไปกับการตลาดดิจิทัลอาจไม่ประสบความสำเร็จเสมอไป หากเครื่องมือเหล่านั้นไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการเชิงคุณภาพในมุมมองของผู้ใช้บริการได้อย่างแท้จริง

ปัญหาที่พบในปัจจุบัน แม้ผู้ให้บริการโลจิสติกส์จะพยายามนำเสนอความล้ำสมัยผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ แต่ผู้ใช้บริการบางส่วนยังคงเผชิญกับปัญหาด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูล ความล่าช้าในการตอบสนอง และความซับซ้อนของอินเทอร์เฟซผู้ใช้งาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าอิทธิพลของการตลาดดิจิทัลต่อการยกระดับคุณภาพการให้บริการนั้นมีความซับซ้อนและมีมิติที่หลากหลายกว่าเพียงแค่การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (ภูวณ, 2562)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงอิทธิพลของการตลาดดิจิทัลต่อคุณภาพการให้บริการธุรกิจโลจิสติกส์บนแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเจาะลึกถึงมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของผู้ใช้บริการ ผลการศึกษาครั้งนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้เข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างเทคโนโลยีดิจิทัลกับความพึงพอใจของลูกค้า แต่ยังเป็นแนวทางสำคัญให้ผู้ประกอบการโลจิสติกส์ในไทยสามารถปรับปรุงกลยุทธ์ดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการตลาดดิจิทัลต่อคุณภาพการให้บริการธุรกิจโลจิสติกส์บนแพลตฟอร์มออนไลน์

2. เพื่อหาแนวทางในการเข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างเทคโนโลยีดิจิทัลกับความพึงพอใจของลูกค้า

การทบทวนวรรณกรรม

คุณภาพการให้บริการ (Service Quality)

เครื่องมือในการวัดคุณภาพการให้บริการด้วยแบบจำลอง SERVQUAL ของ Parasuraman et al. (1988) ซึ่งระบุองค์ประกอบสำคัญ 5 มิติ (ภาวิณี, 2560) ได้แก่

1. ความน่าเชื่อถือ (Reliability) ความสามารถของผู้ให้บริการในการให้บริการได้อย่างน่าเชื่อถือและแม่นยำ รวมถึงการทำให้ถูกต้องตั้งแต่ครั้งแรก

2. ความตอบสนอง (Responsiveness) ความเต็มใจที่จะช่วยเหลือ ความพร้อมขององค์กรในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ความสามารถในการให้บริการอย่างรวดเร็วการตอบสนองต่อคำร้องขอทุกประการของลูกค้า

3. ความมั่นใจ (Assurance) ความรู้และความสุภาพของพนักงาน รวมถึงความสามารถในการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่น

4. ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ความเอาใจใส่แบบเฉพาะบุคคลที่มอบให้ลูกค้า การเอาใจใส่เป็นการส่วนตัว และให้บริการแก่ลูกค้า การถ่ายทอดความรู้สึกว่าลูกค้ามีความพิเศษและไม่เหมือนใคร

5. สิ่งที่ปรากฏให้เห็น (Tangibles) ลักษณะที่ปรากฏของสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ อุปกรณ์ บุคลากร และวัสดุสื่อสาร

มิติทั้งห้านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการประเมินและพัฒนาคุณภาพการบริการในบริบทของการบริหารธุรกิจสมัยใหม่ ช่วยให้องค์กรสามารถระบุได้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนในการให้บริการของตน นำไปสู่การปรับปรุง พัฒนา และยกระดับขีดความสามารถในการให้บริการเพื่อเพิ่มประสบการณ์ที่ดีของลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ (Anwar, 2016)

การตลาดดิจิทัล

Wertime and Fenwick (2008) การตลาดดิจิทัลถือเป็นวิวัฒนาการที่สำคัญของการดำเนินธุรกิจในยุคใหม่ ซึ่งเน้นการสื่อสารผ่านช่องทางดิจิทัลเป็นหลักเพื่อให้แบรนด์สามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภคได้แบบสองทาง (Two-way Communication) และต่อเนื่องในระดับรายบุคคล กระบวนการนี้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างธุรกิจและลูกค้า โดยนักการตลาดสามารถนำข้อมูลที่ได้รับแบบเรียลไทม์รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาคุณค่าให้ตอบโจทย์ผู้บริโภครายอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกัน นอกจากนี้ รัตติยา (2559) การใช้ช่องทางฐานข้อมูลออนไลน์ยังเป็นกลยุทธ์สำคัญในการส่งเสริมสินค้าและบริการ

ที่ช่วยให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งไม่เพียงแต่จะตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันได้อย่างแม่นยำเท่านั้น แต่ยังเป็นการบริหารจัดการต้นทุนทางการตลาดให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุดอีกด้วย

สิ่งที่สำคัญสำหรับการทำการตลาดดิจิทัล คือ การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการทำการตลาดแบบดิจิทัล ซึ่งประกอบไปด้วย 3 สิ่งที่สำคัญ (ฉัตร์ฐิตา, 2559) คือ

1. พฤติกรรมของผู้ได้รับสารหรือรับบริการ สังเกตและทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้สามารถปรับแผนการตลาด กลยุทธ์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

2. ปริมาณของการเปลี่ยนแปลง เมื่อทราบแล้วว่าพฤติกรรมใดที่เปลี่ยนไป ขั้นตอนต่อมาคือการวัดผลว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด เพื่อประเมินผลกระทบและทิศทางได้อย่างถูกต้อง

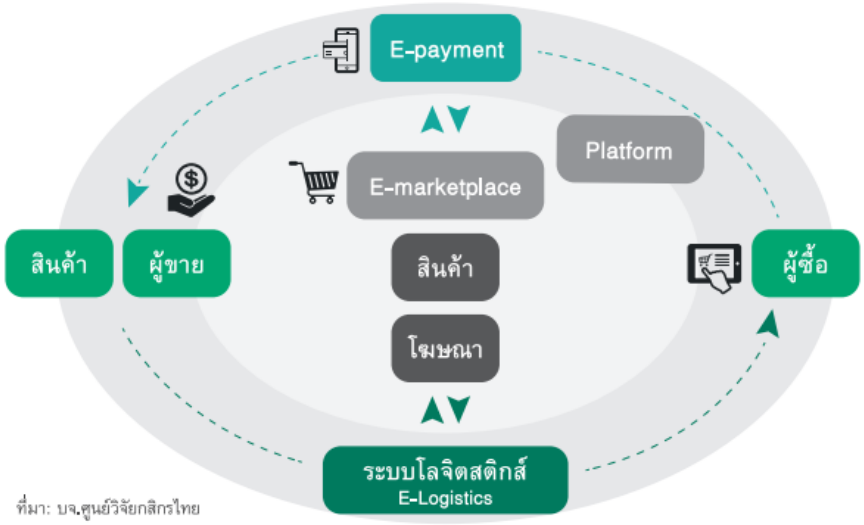
3. ระยะเวลา การวิเคราะห์ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพต้องมีการระบุช่วงเวลาที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถกำหนดขอบเขตในการวัดผลและเปรียบเทียบข้อมูลได้อย่างแม่นยำ

ธุรกิจโลจิสติกส์บนแพลตฟอร์มออนไลน์

ธุรกิจโลจิสติกส์บนแพลตฟอร์มออนไลน์ หรือที่รู้จักในนิยามของ e-Logistics คือการนำระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการบริหารจัดการกิจกรรมทางโลจิสติกส์ตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสินค้าและผู้ให้บริการขนส่งเข้าด้วยกันบนเครือข่ายออนไลน์ แพลตฟอร์มเหล่านี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแลกเปลี่ยนข้อมูล การตรวจสอบสถานะสินค้าแบบเรียลไทม์ และการจัดการคลังสินค้าอัจฉริยะ (Fulfillment) ซึ่งสอดรับกับการเติบโตของธุรกิจอีคอมเมิร์ซในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลที่ต้องการความรวดเร็ว ความแม่นยำ และการลดต้นทุนการดำเนินงานอย่างยั่งยืน (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2563)

การขยายตัวของเศรษฐกิจดิจิทัลในประเทศไทยส่งผลให้มูลค่าตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) เติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 11.4 ต่อปี (พ.ศ. 2557-2560) ปัจจัยดังกล่าวส่งผลกระทบโดยตรงต่อความต้องการบริการจัดการโลจิสติกส์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Logistics) ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องมีการบูรณาการระบบขนส่งเข้ากับแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อตอบโจทย์ด้านความรวดเร็วและความแม่นยำในการส่งมอบสินค้าถึงมือผู้บริโภค การบูรณาการระหว่างเทคโนโลยีสารสนเทศและกระบวนการทางธุรกิจได้นำไปสู่การเกิด ห่วงโซ่อุปทาน E-commerce (E-commerce Supply Chain) ซึ่งเป็น

โครงสร้างเชิงระบบรูปแบบใหม่ที่มี E-Logistics เป็นองค์ประกอบยุทธศาสตร์สำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยห่วงโซ่อุปทานดังกล่าวประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ระหว่าง ตลาดกลางอิเล็กทรอนิกส์ (E-marketplace) ระบบการชำระเงิน (E-payment) และการบริหารจัดการโลจิสติกส์ การที่ผู้ประกอบการสามารถปรับบทบาทเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศนี้ได้ จึงถือเป็นโอกาสสำคัญในการเติบโตท่ามกลางการขยายตัวของเศรษฐกิจดิจิทัลในอนาคต (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2560)

ภาพที่ 1 ห่วงโซ่อุปทาน E-commerce
ที่มา: ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในอิทธิพลของการตลาดดิจิทัลต่อคุณภาพการให้บริการธุรกิจโลจิสติกส์บนแพลตฟอร์มออนไลน์อย่างแท้จริง

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นกลุ่มประชากรในช่วงอายุ 25-50 ปี ที่ได้รับอิทธิพลของการตลาดดิจิทัลต่อคุณภาพการให้บริการธุรกิจโลจิสติกส์บนแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งกลุ่ม

ตัวอย่างในนการวิจัย ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านโลจิสติกส์จากบริษัทโลจิสติกส์ชั้นนำที่มีการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์และระบบ โลจิสติกส์ย้อนกลับ จำนวน 3 คน และผู้ใช้บริการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าออนไลน์บ่อยครั้งและมีการใช้บริการโลจิสติกส์หลากหลายรูปแบบ จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในกระบวนการจัดเก็บข้อมูล โครงสร้างของคำถามในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และคำถามเกี่ยวกับกรอบแนวคิดด้านคุณภาพการบริการ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานและบริบทการตลาดดิจิทัล อิทธิพลต่อความรวดเร็วและประสิทธิภาพ อิทธิพลต่อความเชื่อมั่นและความถูกต้อง และอิทธิพลต่อการสร้างความสัมพันธ์และประสบการณ์เฉพาะบุคคล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับในการวิเคราะห์และสรุปผล จากทฤษฎี เอกสาร บทความวิจัยจากวารสารวิชาการ ตำรา วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้เกณฑ์การประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา ความทันสมัยของเนื้อหา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นสำคัญ การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบกึ่งมีโครงสร้าง ด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านโลจิสติกส์จากบริษัทโลจิสติกส์ชั้นนำที่มีการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์และระบบ โลจิสติกส์ย้อนกลับ และผู้ใช้บริการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าออนไลน์บ่อยครั้งและมีการใช้บริการโลจิสติกส์หลากหลายรูปแบบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จะได้รับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ด้านข้อมูลพิจารณาการเก็บรวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญด้านโลจิสติกส์จากบริษัทโลจิสติกส์ชั้นนำที่มีการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์และระบบ โลจิสติกส์ย้อนกลับ และผู้ใช้บริการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าออนไลน์บ่อยครั้งและมีการใช้บริการโลจิสติกส์หลากหลายรูปแบบ ด้านวิธีการรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้สัมภาษณ์ร่วมกับการซักถาม จากนั้นนำมาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) หรือ การวิเคราะห์ชุดข้อมูล (Thematic Analysis)

ซึ่งมีข้อมูลดังนี้ ถอดเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์เป็นข้อความ อ่านและทำความคุ้นเคยกับข้อมูลทั้งหมด จัดกลุ่มรหัสเพื่อสร้างแก่นสาระ หรือข้อค้นพบหลักที่เชื่อมโยงระหว่างการตลาดดิจิทัลกับคุณภาพการให้บริการโลจิสติกส์

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านโลจิสติกส์จากบริษัทโลจิสติกส์ชั้นนำที่มีการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์และระบบโลจิสติกส์ย้อนกลับ และผู้ใช้บริการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าออนไลน์บ่อยครั้งและมีการใช้บริการโลจิสติกส์หลากหลายรูปแบบ เป็นเพศชายจำนวน 4 คน และเป็นเพศหญิงจำนวน 4 คน โดยรายละเอียดผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกมีดังนี้

1. นาย เอ (นามสมมติ) อาชีพหลัก พนักงานบริษัทเอกชน ตำแหน่ง วิศวกรออกแบบระบบโลจิสติกส์ เพศชาย อายุ 37 ปี ประสบการณ์ด้านการออกแบบโครงสร้างระบบของจุดรับส่งสินค้าและการวางโมเดลขนส่งย้อนกลับ ประมาณ 3 ปี

2. นางสาว บี (นามสมมติ) อาชีพหลัก พนักงานบริษัทเอกชน ตำแหน่ง ผู้จัดการฝ่ายปฏิบัติการ เพศหญิง อายุ 35 ปี ประสบการณ์ด้านการจัดการคลังสินค้าและการคัดแยกสินค้าตีกลับ และการนำเทคโนโลยี AI มาใช้พยากรณ์ปริมาณสินค้าขาเข้าและขาออก ประมาณ 5 ปี

3. นางสาว ซี (นามสมมติ) อาชีพหลัก พนักงานบริษัทเอกชน ตำแหน่ง ที่ปรึกษาด้านระบบโลจิสติกส์ เพศหญิง อายุ 42 ปี ประสบการณ์พัฒนาแพลตฟอร์มเชื่อมต่อระหว่างร้านค้าออนไลน์กับบริษัทขนส่ง และออกแบบระบบติดตามสถานะสินค้าแบบ Real-time ประมาณ 7 ปี

4. นายเอฟ (นามสมมติ) อาชีพหลัก พนักงานบริษัทเอกชน ตำแหน่ง วิศวกรซอฟต์แวร์ เพศชาย อายุ 29 ปี พฤติกรรมชอบทดลองใช้ฟีเจอร์ใหม่บนแพลตฟอร์มโลจิสติกส์ เช่น การใช้ตู้อัจฉริยะในการรับและส่งคืนสินค้า รวมถึงการเลือกใช้บริการคืนสินค้าแบบไร้กระดาษ

5. นายเจ (นามสมมติ) อาชีพหลัก เจ้าของธุรกิจส่วนตัว เพศชาย อายุ 31 ปี พฤติกรรมซื้ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์ทางธุรกิจผ่านแอปพลิเคชันสม่ำเสมอ มีประสบการณ์ในการเคลมสินค้าและใช้บริการขนส่งแบบเข้ารับพัสดุที่บ้าน

6. นายเค (นามสมมติ) อาชีพหลัก กราฟิกดีไซน์เนอร์อิสระ เพศชาย อายุ 26 ปี พฤติกรรม เลือกใช้บริการขนส่งตามโปรโมชั่นและราคา เน้นความรวดเร็วในการจัดส่ง และเคยประสบปัญหาการคืนสินค้าข้ามจังหวัด

7. นางสาวแอล (นามสมมติ) อาชีพหลัก พนักงานบริษัทเอกชน ตำแหน่ง ผู้จัดการฝ่ายการตลาด อายุ 33 ปี พฤติกรรม ซื้อสินค้าแบรนด์เนมและเครื่องสำอางออนไลน์ ให้ความสำคัญกับบรรจุภัณฑ์และการรับประกันสินค้า มีประสบการณ์การใช้ระบบโลจิสติกส์ย้อนกลับผ่านเคาน์เตอร์บริการในห้างสรรพสินค้า

8. นางสาวโอ (นามสมมติ) อาชีพหลัก พนักงานรัฐวิสาหกิจ ตำแหน่ง พนักงานบัญชี เพศหญิง อายุ 45 ปี พฤติกรรม ซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคและเสื้อผ้าผ่าน Live Streaming เป็นประจำ มักใช้บริการจุดรับสินค้าตามสถานีรถไฟฟ้าหรือห้างสรรพสินค้า

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ผู้รับบริการรับรู้ถึงคุณภาพการบริการที่ได้รับจากผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้อิทธิพลของการตลาดดิจิทัลไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการรับรู้ตราสินค้า แต่ส่งผลโดยตรงต่อการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการบริการ โดยเฉพาะในด้านการตอบสนอง และความมั่นใจ ซึ่งแพลตฟอร์มออนไลน์ที่สามารถบูรณาการข้อมูลโลจิสติกส์เข้ากับการสื่อสารการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและเพิ่มอัตราการใช้บริการโลจิสติกส์ย้อนกลับได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านโลจิสติกส์ และผู้ใช้บริการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สามารถสรุปประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงอิทธิพลของการตลาดดิจิทัลที่มีต่อคุณภาพการบริการได้ ดังนี้

1. การสื่อสารการตลาดดิจิทัลสร้างความคาดหวังต่อความแม่นยำ

การตลาดดิจิทัลไม่ใช่แค่การโฆษณา แต่คือการให้ข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญระบุว่าระบบการติดตามสถานะ (Real-time Tracking) ที่แสดงบนหน้าแอปพลิเคชันเป็นสิ่งสำคัญที่เปลี่ยนโฆษณาให้เป็นคุณภาพบริการที่ได้รับ เป็นส่วนหนึ่งของการยกระดับด้านความน่าเชื่อถือ และนอกจากนั้นคุณภาพบริการจะถูกตัดสินตั้งแต่วินาทีที่เห็นสถานะในแอปพลิเคชัน หากข้อมูลในระบบดิจิทัลไม่ตรงกับความเป็นจริง จะส่งผลเสียต่อความเชื่อมั่นในแบรนด์ทันที สอดคล้องกับ พรศิริ (2567) ในการศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลมีการมุ่งเน้นสื่อสังคมออนไลน์ มี

การสร้างความสัมพันธ์กับเว็บไซต์อื่น สามารถสร้างความแตกต่างในการเพิ่มยอดขาย มุ่งเน้นสื่อสังคมออนไลน์ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับเว็บไซต์อื่น มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการได้เปรียบทางการแข่งขัน

2. อิทธิพลของความสะดวกในระบบโลจิสติกส์ย้อนกลับ

การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อทำการตลาดว่า การคืนสินค้าง่ายเป็นตัวดึงดูดลูกค้า แต่คุณภาพที่แท้จริงอยู่ที่การออกแบบระบบหลังบ้านให้เชื่อมต่อกับจุดรับสินค้าได้อย่างไร้รอยต่อ และมีการให้ความเห็นว่าการมีระบบคืนสินค้าผ่านแอปพลิเคชันที่ชัดเจน โดยไม่ต้องใช้เอกสารคือตัวชี้วัดคุณภาพบริการที่สำคัญที่สุดในการตัดสินใจซื้อซ้ำ สอดคล้องกับ Ezmigna et al. (2024) ในการศึกษาผลกระทบของการตลาดดิจิทัลต่อการลดต้นทุนโลจิสติกส์ย้อนกลับในตลาดอีคอมเมิร์ซของซาอุดีอาระเบีย การตลาดดิจิทัลมีผลอย่างมากต่อความคาดหวังของลูกค้าและอัตราการคืนสินค้า ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะนำไปสู่อัตราการคืนสินค้าที่ดีขึ้นและลดต้นทุนโลจิสติกส์ย้อนกลับ

3. การสร้างประสบการณ์เฉพาะบุคคลและการตอบสนองที่รวดเร็ว

การตลาดดิจิทัลที่ใช้ AI ในการวิเคราะห์พฤติกรรม ช่วยให้บริษัทโลจิสติกส์สามารถเสนอรูปแบบการจัดส่งที่ตรงใจผู้ใช้แต่ละกลุ่มได้ เช่น ผู้ใช้กลุ่ม Gen Z ที่เน้นความไว หรือกลุ่มพนักงานออฟฟิศที่เน้นความสวยงามของบรรจุภัณฑ์และการรับประกัน ในส่วนของการตอบสนอง การมีช่องทาง Chatbot หรือการตลาดผ่านโซเชียลมีเดียที่โต้ตอบได้ทันที เป็นส่วนหนึ่งของการยกระดับด้านการตอบสนอง มีอิทธิพลต่อคะแนนความพึงพอใจด้านคุณภาพบริการอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับ เกศศิริ และคณะ (2566) ที่ผู้ประกอบการธุรกิจจำเป็นต้องก้าวทันกับการตลาดยุคใหม่ที่เคลื่อนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม โดยต้องนำมาปรับใช้กับกิจการให้เหมาะสมเพราะโซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือที่สามารถเชื่อมต่อกับลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้นอย่างรวดเร็ว

4. ความเชื่อมั่นและความปลอดภัยของข้อมูล

การตลาดที่เน้นเรื่องความปลอดภัยมีผลอย่างมากต่อผู้บริโภคที่ซื้อสินค้ามูลค่าสูง โดยคุณภาพการบริการจะถูกประเมินจากความปลอดภัยของระบบชำระเงินออนไลน์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลบนแพลตฟอร์ม สอดคล้องกับ กิติชัย (2564) ปัจจัยทางการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อการสร้างความพึงพอใจ และการตัดสินใจซื้อสินค้าเสริมประเภทอิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคกลุ่มมิลเลนเนียล (Gen M: Millennials) เพื่อสร้างกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่

เหมาะสมกับผู้บริโภคออนไลน์ สอดคล้องกับ รัชชานนท์ และประพล (2566) ศึกษาอิทธิพลของความปลอดภัยในการซื้อสินค้าออนไลน์และคุณภาพของสินค้าที่มีต่อความไว้วางใจและความจงรักภักดีของผู้ซื้อสินค้าออนไลน์ ผลการวิจัยอยู่ในระดับมากและสามารถนำไปวางแผนพัฒนาการขายสินค้าออนไลน์ให้ตรงตามความต้องการผู้บริโภคต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้สำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าอิทธิพลของการตลาดดิจิทัลในอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ได้เปลี่ยนผ่านจากการเป็นเครื่องมือสื่อสารไปสู่การเป็นกลไกหลักในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการบริการ (Service Quality) โดยเฉพาะในมิติด้านความตอบสนองและความมั่นใจ ซึ่งมีข้อค้นพบว่าระบบการติดตามสถานะพัสดุแบบเรียลไทม์เป็นปัจจัยหลักที่เปลี่ยนการรับรู้สื่อโฆษณาให้กลายเป็นความเชื่อมั่นในคุณภาพบริการอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งความสะดวกของระบบโลจิสติกส์ย้อนกลับแบบไร้กระดาษ ยังเป็นตัวชี้วัดใหม่ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ การบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อสร้างประสบการณ์เฉพาะบุคคลและการโต้ตอบที่รวดเร็วผ่านแชทบอท ตลอดจนมาตรฐานความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลบนแพลตฟอร์ม ถือเป็นองค์ประกอบยุทธศาสตร์สำคัญที่ช่วยยกระดับความพึงพอใจและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนในระบบนิเวศพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลโดยตรงต่อการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการบริการในมุมมองของผู้บริโภค โดยเฉพาะในด้านการตอบสนองและความมั่นใจ ประเด็นสำคัญที่พบประกอบด้วย 1) การสื่อสารการตลาดดิจิทัลผ่านระบบติดตามสถานะพัสดุแบบเรียลไทม์ เป็นปัจจัยหลักที่เปลี่ยนการรับรู้สื่อโฆษณาให้กลายเป็นความเชื่อมั่นในคุณภาพบริการ 2) ความสะดวกของระบบโลจิสติกส์ย้อนกลับ บนแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยเฉพาะการคืนสินค้าแบบไร้กระดาษ เป็นตัวชี้วัดสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำ 3) การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เพื่อสร้างประสบการณ์เฉพาะบุคคลและการโต้ตอบที่รวดเร็วผ่านแชทบอท ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญ และ 4) ความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลบนแพลตฟอร์มเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าผู้ประกอบการโลจิ

สติกส์จำเป็นต้องบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ากับกระบวนการทางธุรกิจอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล สำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษาไปสู่การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรด้านการตลาดดิจิทัลและคุณภาพการบริการกับกลุ่มตัวอย่างที่กว้างขึ้นและมีความหลากหลายทางประชากรศาสตร์ การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมและการรับรู้คุณภาพบริการระหว่างกลุ่มผู้บริโภคต่างช่วงอายุ (Generational Analysis) รวมถึงการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของเทคโนโลยีอุบัติใหม่ เช่น บล็อกเชน (Blockchain) ในการเพิ่มความโปร่งใสของห่วงโซ่อุปทาน หรือการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ขั้นสูงเพื่อพยากรณ์ความต้องการของผู้บริโภค

เอกสารอ้างอิง

กิติชัย ศรีสุขนาม. (2564). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าประเภทอิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคกลุ่มมิลเลนเนียล (Gen M: Millennials). *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 13 (26), 1–19. https://ejournals.swu.ac.th/index.php/swurd/article/view/14059

เกศศิริ นวลใยสวรรค์, ทรงกลด พลพวก, วิมลกานต์ นิธิศิริวริศกุล, ฉัตรชัย ศรีมาลา, จรัญญา ไชยเสริฐ และสุเมธี เทียมสกุล. (2566). การตลาดดิจิทัลในยุคที่ท้าทาย บทบาทความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย. *วารสารวิจัยวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 7(1), 193 – 207. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jmsr/article/download/257084/175922/1021395

จันทิมา เฮงจันทร์. (2565). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของอุตสาหกรรม E-commerce ในหลังสถานการณ์ Covid-19. ใน *สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2022/TU_2022_6304010405_17405_27552.pdf

ฉัตร์ฐิตา วิริยนิธิเจริญ. (2559). การศึกษารูปแบบของการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) ต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน *สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหิดล. https://archive.cm.mahidol.ac.th/handle/123456789/1761

ชำนาญ ทองเย็น. (2567). การประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. *วารสารธรรมเพื่อชีวิต*, 30(4), 596-608. https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/article/view/3874/3251

ฑัตษภร ศรีสุข, วราลักษณ์ ศรีกันทา และ เถลิงศักดิ์ สุทธเขต. (2565). การตลาดดิจิทัลและการบริหารงานลูกค้าสัมพันธ์ในสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจจองที่พักแรมผ่านระบบออนไลน์ของผู้ใช้บริการในจังหวัดลำปางในวิถีชีวิตใหม่. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(2), 13-28. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/WTURJ/article/view/259799/176456

พรศิริ วิรุณพันธ์. (2567). การพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน. *มนุษยสังคมสาร (มสส.)*, 22(1), 161-180. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/article/view/272398/182932

ภาวิณี ทองแย้ม. (2560). ความสำคัญของคุณภาพการบริการต่อความสำเร็จของธุรกิจ. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 18(1), 219-232. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jkbu/article/view/87454

ภูวณ อัษวกรนิฤางกูร. (2562). การปรับตัวของผู้ให้บริการขนส่งโลจิสติกส์ไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 5(ฉบับเสริม), 16-30. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/rpu/article/view/231791/158071

รัชชานนท์ ชัยเจริญ และประพล เปรมทองสุข. (2566). อิทธิพลของความปลอดภัยในการซื้อสินค้าออนไลน์และคุณภาพของสินค้าที่มีต่อความไว้วางใจและความจงรักภักดีของผู้ซื้อสินค้าออนไลน์. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 5(2), 291-304. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/view/259087/175601

รัตติยา อังกุลานนท์. (2559). *“ดิจิทัล” ตอบทุกโจทย์สื่อสารแบรนด์*. เรียกใช้เมื่อ 27 มกราคม 2569 จาก https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/694947.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2560). *E-commerce แรงไม่ตก ดันโลจิสติกส์โต*. เรียกใช้เมื่อ 22 มกราคม 2569 จาก https://www.kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/KSMEAnalysis/Documents/ECommerce_Logistic.pdf

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). *Logistics และ e-Logistics*. เรียกใช้เมื่อ 22 มกราคม 2569จากhttps://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/terminology/หมวดหมู่ -L/340.aspx

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2567). *รายงานผลการสำรวจมูลค่าพานิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในประเทศไทย ปี 2567*. เรียกใช้เมื่อ 22 มกราคม 2569 จาก https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/publications/value_ecom67.aspx

Anwar, K. (2016). Comparison between cost leadership and differentiation strategy in agricultural businesses. *Custos E Agronegocio on Line*, 12(2), 212-231. http://www.custoseagronegocioonline.com.br/numero2v12/OK%2011%20cost.pdf

Ezmigna, I., Alghizzawi, M., Alqsass, M., Abu-AlSondos, I. A., Abualfalayeh, G., & Aldulaimi, S. H. (2024). *The effect of digital marketing on reducing reverse logistics costs in Saudi Arabia's e-commerce market: a qualitative study*. In 2024 International Conference on Decision Aid Sciences and Applications, 1–6. https://ieeexplore.ieee.org/document/ 10836435

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). Servqual: A multiple-item scale for measuring consumer perc. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40. https://www.researchgate.net/publication/200827786_SERVQUAL_A_Multiple-item_Scale_for_Measuring_Consumer_Perceptions_of_Service_Quality

Wertime, K. & Fenwick, I. (2008). *Digital Marketing the Essential Guide to New Media & Digital Marketing* 1st ed. John Wiley & Son (Asia) Pte. Ltd, Singapore

DANCE LEARNING MOTIVATION AMONG BROADCASTING AND HOSTING MAJORS: A STUDY AT SICHUAN UNIVERSITY OF MEDIA AND COMMUNICATIONS*

Yancheng Dong

Assumption University, Thailand

Corresponding Author's Email: 442659403@qq.com

Received 16 February 2026; Revised 3 March 2026; Accepted 5 March 2026

Abstract

This quantitative study investigates the low motivation crisis in required dance courses among second-year Broadcasting and Hosting majors at Sichuan University of Media and Communications (n=100). Using a questionnaire validated by experts and a pilot test, it examines how pedagogical factors (teacher immediacy and credibility) and psychological factors (learning goal orientation, needs, stimulation, and ability) predict learning motivation. Multiple Linear Regression results reveal that all six variables have significant positive effects, collectively explaining 72.5% of the variance in motivation (R^2 =0.725). The findings uniquely highlight that for these media-focused students, cultivating mastery goals and teacher relational qualities are more critical for engagement in physical art forms than general ability beliefs, providing actionable strategies to transform a mandatory requirement into a motivating learning experience.

Keywords: Learning Motivation, Dance Education, Learning Goal Orientation, Teacher Immediacy, Teacher Credibility

Citation:

* Yancheng Dong. (2026). Dance Learning Motivation Among Broadcasting And Hosting Majors: A Study At Sichuan University Of Media And Communications. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 468-485.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

Introduction

Arts education is crucial for developing comprehensive literacy in higher education. For Broadcasting and Hosting majors, dance courses are essential for enhancing physical coordination, rhythmic sense, and artistic expression, which directly support their future media careers. However, these students often approach dance as an external mandate rather than an intrinsic pursuit, leading to a pervasive problem of low learning motivation. Existing theoretical models (e.g., Klein et al., 2006; Alrabai, 2022) address motivation broadly but lack integration and specific application to this niche context where performance anxiety and skill acquisition demands intersect. This study aims to fill this gap by developing and testing a specialized motivational framework. It investigates how an integrated set of factors—learning goal orientation, teacher immediacy, teacher credibility, and basic psychological needs (conceptualized as need, stimulation, and ability)—uniquely influence the dance learning motivation of broadcasting students, thereby offering targeted insights for curriculum and pedagogical reform in arts education for non-arts specialists.

Objectives

1. To assess and analyze the current level of Learning Goal Orientation, Teacher Immediacy, Teacher Credibility, Need, Stimulationand, Ability and student learning motivation.

2. To investigate the significant impact of Learning Goal Orientation, Teacher Immediacy, Teacher Credibility, Need, Stimulationand, Ability on student learning motivation.

Literature Review

1. Related Literature of Students' Emotional Engagement

Self-Determination Theory (Ryan & Deci, 2000) underpins the understanding of intrinsic and extrinsic motivation, which is particularly relevant for art courses that require personal investment. Klein et al.'s (2006) integrated model emphasizes the interaction between learner, teacher, and environment, providing a macro framework. For dance, which involves embodied learning and vulnerability, performance anxiety becomes a critical moderator, an area underexplored for non-dance majors.

2. Learning Goal Orientation

Dweck and Leggett (1988): Pioneered the conceptualization of goal orientations, introducing the theoretical foundation for understanding how individuals approach learning and challenges. Ames (1992): Expanded on goal orientation theory by examining how motivational climate and contextual factors influence learning behaviors and achievement. Elliot and Dweck (1988): Refined the goal orientation framework, distinguishing between different types of achievement goals and their psychological implications. Vande (1997): Developed a comprehensive measurement scale for goal orientation, providing a robust instrument for assessing individual differences in learning approaches. Payne et al. (2007): Conducted a meta-analysis of goal orientation research, synthesizing findings and identifying future research directions. Vancouver and Morrison (1995): Explored the mechanisms through which learning goal orientation influences skill acquisition and performance improvement. Heyman and Dweck (1992): Investigated the development of goal orientations in children, providing insights into the early formation of learning motivation.

3. Teacher Immediacy

Mehrabian (1969) initially proposed the theoretical concept of immediacy, laying the foundation for subsequent research. Richmond and

McCroskey (1992) further systematized the theoretical framework of teacher immediacy and defined its core communicative characteristics. Andersen (1979)'s research deeply explored the importance of nonverbal behavior in educational communication and provided a key perspective for the study of immediacy.

Teacher immediacy research spans multiple domains. Initial studies by Christophel (1990) linked immediacy to learning motivation. Gorham (1988) confirmed its impact on student engagement. Allen et al. (2006) analyzed cognitive and emotional effects.

4. Teacher Credibility

Myers and Martin (2018) found through empirical research that teachers' professional quality, teaching attitude and teacher ethics are important elements of teacher credibility. Among them, professional quality is mainly reflected in teachers' subject knowledge reserves and teaching skills; teaching attitude includes the degree of commitment and responsibility to teaching work; teacher ethics is reflected in teachers' professional ethics and values. In addition, the way teachers interact with students, the timeliness of feedback, and classroom management ability are also important factors affecting teachers' credibility. In dance course teaching, teacher credibility has its particularity.

5. Need

Maslow's hierarchy of needs theory organizes human needs in five levels: physiological, safety, social, respect, and self-actualization needs. This framework explains learning motivation through basic need fulfillment. In educational situations, learners often show a pursuit of higher-level needs, especially respect needs and self-actualization needs (Alderfer, 1969). In the field of art education, especially dance education, learning needs present unique characteristics. Zhang and Li (2020) pointed out that in addition to basic skill requirements, dance learners also have the following special needs: Artistic performance needs: pursuit of artistic expression and creativity, Physical fitness needs: pursuit of

physical fitness and body beauty, Aesthetic needs: cultivation of artistic aesthetic ability, Professional development needs: planning for future career development.

6. Stimulation

In terms of basic theoretical research, scholars have explored from multiple perspectives such as cognitive processing, motivation theory, and neuroscience. Sweller (2011) emphasized the importance of appropriate stimulation in reducing external cognitive load based on cognitive load theory. Bandura (1997) explained the role of demonstrative stimulation in improving self-efficacy from the perspective of social cognitive theory. Jensen (2008) confirmed the positive impact of meaningful stimulation on promoting neural plasticity from the perspective of neuroscience. Zhou and Li (2020) focused on performance stimulation strategies such as emotional experience, role-playing and stage practice.

7. Ability

In terms of the theoretical basis of ability development, the research mainly focuses on two core factors: cognitive development and social environment. Piaget (1972) emphasized from the perspective of cognitive development that the formation of abilities is a gradual process, including elements such as knowledge accumulation, skill mastery, thinking development, and improvement of problem-solving ability. Vygotsky (1978) emphasized the important influence of educational environment, social culture, and peer interaction on ability development from a social and cultural perspective.

For dance education, Li (2020) proposed a systematic ability cultivation framework. The framework divides dance ability into three levels: basic sports ability, artistic expression ability, and creative ability. Each level contains specific ability elements. system includes three dimensions: professional basic ability, comprehensive expression ability, and professional development ability. In summary, the research on ability has formed a complete research system from theory to practice, from universality to professionalism.

Conceptual Framework

In conclusion, addressing low motivation in dance courses for broadcasting majors requires a paradigm shift from treating dance as a mere skill requirement to designing a mastery-oriented, relationally supported learning environment. Educators should prioritize: (1) explicitly fostering personal mastery goals, (2) training in teacher immediacy behaviors to build rapport, and (3) transparently demonstrating professional credibility. Complementing this with a curriculum that offers autonomy, optimal stimulation, and staged challenges to build competence can effectively transform student engagement. This holistic approach promises not only improved course outcomes but also contributes to the broader artistic and expressive development essential for future media professionals.

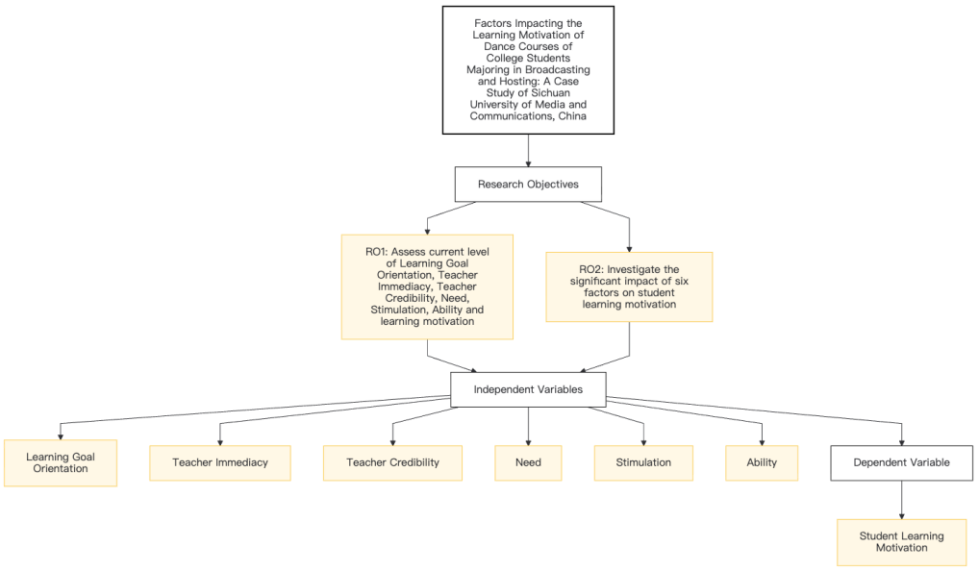

Figure 1 Conceptual Framework (Source: Constructed by the researchers)

Methodology

This study employed a quantitative, correlational design. The participants were second-year Broadcasting and Hosting majors from a Chinese media

university. A multi-stage sampling method was used. A pilot test was conducted with 30 students. For the main study, approximately 100 students from the 2023 cohort were recruited. The single-institution sample is noted as a limitation.

A structured questionnaire was used, measuring seven constructs: Learning Motivation, Learning Goal Orientation, Teacher Immediacy, Teacher Credibility, Need, Stimulation, and Ability. All items used a Likert-type scale. Content validity was checked by three experts. The pilot test confirmed good reliability.

Data were collected online. Analysis included descriptive statistics and Multiple Linear Regression (MLR) to test the relationships between the six independent variables and learning motivation. Regression assumptions were checked.

Results

1. Current Analysis of Students' Learning Motivation and Influencing Factors

1.1 Sample Size and Procedure

The overall sample size of the study is 100 people. The study adopted multi-stage sampling, combining probability sampling and non-probability sampling methods, and selected students from 6 directions of the 2023 broadcasting and hosting art major as samples. The sample size selected for the report is 100 respondents, specifically including: second-year students of the School of Media and Communication in the 2023 academic year (n=100).

.

Table 1 Research Sample Size

No.	Stages	Students' numbers	Methods
1	Pilot test	30	Questionnaires
2	Research population	100	Questionnaires

In terms of sampling procedures for this study, 30 students were selected in the pre-test to verify reliability, and after reliability and validity tests, a total of 100 students from each category of students were randomly selected from 6 majors for multiple linear regression tests. The questionnaires were distributed through the online questionnaire tool WJX.

1.2 Descriptive Analysis of Measurement Scales

This study used descriptive statistics which included means and standard deviation, and the mean is used to find the average in the set of scores and the standard deviation (SD) is used to show how far of each value in set of scores from the mean of the sample. In this study, it was composed with 7 constructs which were Student Learning Motivation (4 items); Learning Goal Orientation (4 items); Teacher Immediacy (4 items); Teacher Credibility (4 items); Need (3 items); Stimulation (3 items); Ability (3 items).

Table 2 Descriptive analysis of the measurement scales

Constructs	Items	Mean	Std. Deviation
Student Learning Motivation		1.725	1.078
	SLM1	2.32	1.542
	SLM2	1.55	1.280
	SLM3	1.55	1.131
	SLM4	1.48	1.261
Learning Goal Orientation		1.787	0.938
	LGO1	1.55	1.413
	LGO2	1.68	1.289

	LGO3	1.58	1.174
	LGO4	2.35	1.511
Teacher Immediacy		1.943	0.769
	TI1	1.75	1.373
	TI2	1.53	1.281
	TI3	1.73	1.062
	TI4	2.78	1.561
Teacher Credibility		2.012	1.278
	TC1	2.35	1.460
	TC2	1.78	1.405
	TC3	2.07	1.439
	TC4	1.85	1.312
Need		1.692	1.014
	N1	1.43	1.217
	N2	1.80	1.344
	N3	1.85	1.424
Stimulation		2.125	1.193
	S1	1.78	1.097
	S2	2.63	1.863
	S3	1.98	1.641
Ability		2.000	0.742
	A1	1.95	1.300
	A2	1.60	1.172
	A3	2.45	1.552

According to the table, the means of Student Learning Motivation ranged from 1.48 to 2.32, and the average value of mean and SD were 1.725 and 1.078, which implied most of the values were relatively low and had a large degree of dispersion, especially SLM1 (I am highly motivated to learn in this course). For the items of Learning Goal Orientation, the average value of mean was 1.788, ranging from 1.55 to 2.35, and all items exhibited SD values above 0.9, indicating that there was much variation in the responses across LGO1 (I set specific goals

for my learning), LGO2 (I aim to master the material), LGO3 (I strive to understand the content deeply), and LGO4 (I want to perform better than others). In consideration of Teacher Immediacy, the average value of mean and SD were 1.944 and 0.769, and most of SD values were below 1.0 except TI4 (My teacher shows genuine interest in my learning), which had the highest mean (2.78) and largest dispersion (1.561). About Teacher Credibility, the average value of mean was 2.013, ranging from 1.78 to 2.35, and the average value of SD was 1.278 (from 1.312 to 1.460), which indicated that all the values had a moderate degree of dispersion and were relatively low. As for the three sub-constructs of basic psychological needs, the means of Need ranged from 1.43 to 1.85, with an average mean of 1.692 and SD of 1.014; Stimulation exhibited means from 1.78 to 2.63, with an average mean of 2.125 and the largest dispersion (SD = 1.193); Ability showed means from 1.60 to 2.45, with an average mean of 2.000 and the smallest dispersion (SD = 0.742).

2. The Effects of Various Factors on Student Learning Motivation

Multiple linear regression was used to verify the hypotheses. Because both the independent variables (three dimensions of interaction) and dependent variables (three dimensions of students' engagement) are continuous variables, the analysis can be carried out by employing multiple linear regression methods. The following tables were the results of multiple linear regression methods in this study:

Table 3 The MLR Results on Student Learning Motivation(n=100)

Variables	t-value	p-value	Stand. Estimate(β)	R^2
Learning Goal Orientation	4.563	0.000	0.412	0.725
Teacher Immediacy	3.892	0.000	0.378	
Teacher Credibility	3.654	0.000	0.345	
Need	3.127	0.002	0.289	
Stimulation	2.845	0.005	0.263	
Ability	2.612	0.010	0.241	

The results of regression analysis show that these six independent variables have a strong explanatory power for the variation of the dependent variable (student learning motivation), with an R^2 value of 0.725, indicating that the six independent variables can explain 72.5% of the variation of student learning motivation. In addition, all independent variables reached a significant level ($p < 0.05$). According to the results of standardized regression coefficients (β), the influence of each variable on learning motivation is ranked from high to low: learning goal orientation (LGO), teacher immediacy (TI), teacher credibility (TC), need, stimulation, and ability.

2.1 The influence of learn goals on learn motivation

Learning goal orientation demonstrated the strongest positive effect on students' learning motivation ($\beta = 0.412$, $p < 0.001$). This finding reveals that when broadcasting and hosting majors adopt intrinsic, mastery-oriented learning goals for their required dance courses, they exhibit substantially heightened motivation to engage with challenging choreography, persist through repetitive practice sessions, seek constructive feedback, and invest cognitive effort in understanding movement principles. The primacy of this effect suggests that cultivating mastery goal structures represents the most powerful leverage point for enhancing motivation in this specific educational context, where students may initially approach dance training as an externally mandated graduation requirement rather than a personally meaningful developmental opportunity.

2.2 The influence of teacher immediacy on learning motivation

Teacher immediacy exhibited the second strongest positive influence on learning motivation ($\beta = 0.378$, $p < 0.001$). finding is particularly salient for dance education, where physical and emotional closeness between instructor and student may effectively counteract the psychological alienation that broadcasting and hosting majors—who are professionally trained in verbal and media performance skills—might experience when required to engage in

embodied, physical learning modalities. Teacher immediacy appears to function as a critical emotional bridge, transforming potentially intimidating dance instruction into personally relevant, relationally supportive, and engaging educational experiences.

2.3 The influence of teacher credibility on learning motivation

Teacher credibility manifested a significant positive effect on learning motivation (β = 0.345, $p < 0.001$). This finding indicates that students' perceptions of their dance instructor's competence (expertise in dance technique and pedagogy), character (trustworthiness, integrity, and fairness in assessment), and caring (genuine concern for student development and well-being) significantly shape their motivational engagement.

2.4 The influence of need on learning motivation

The satisfaction of basic psychological needs demonstrated a significant positive impact on learning motivation (β = 0.289, $p < 0.01$). Grounded in Self-Determination Theory, this result indicates that when students experience autonomy (perceived choice, volition, and self-endorsement of learning activities), competence (effectiveness and mastery in interaction with the dance environment), and relatedness (meaningful connection with instructors and peers, sense of belonging in the learning community), their motivation is significantly enhanced.

2.5 The influence of stimulation on learning motivation

Stimulation exhibited a significant positive effect on learning motivation (β = 0.263, $p < 0.01$). This finding reveals that optimal levels of sensory, cognitive, and affective stimulation—encompassing interesting and varied choreography selections, appropriate and engaging music, dynamic pacing of instruction, novel and unexpected learning activities, and moderate challenge that captures attention without inducing overwhelming anxiety—significantly enhance student motivation.

2.6 The influence of ability on learning motivation

Ability beliefs, conceptualized as self-efficacy expectations regarding dance performance capabilities, demonstrated a significant positive influence on learning motivation (β = 0.241, $p < 0.05$). This result indicates that students' confidence in their capacity to execute dance movements with technical correctness, memorize and reproduce choreography, perform satisfactorily in front of others, and improve through effort significantly predicts their motivational engagement.

Discussion

In response to the low motivation frequently observed among broadcasting-and-hosting majors in required dance courses, this study set out to verify whether Learning Goal Orientation, teacher immediacy, teacher credibility, and the three basic psychological-need antecedents (need, stimulation, ability) exert positive effects on students' learning motivation.

Several mechanisms may explain these relationships. Learning goal orientation likely enhances motivation by providing clear direction and purpose for practice. Teacher immediacy behaviors—eye contact, expressive gestures, proximity—reduce psychological distance and create emotional connections that sustain engagement through difficult skill acquisition phases. Teacher credibility establishes the authority and trust necessary for students to accept corrective feedback, which is essential in dance education.The significant contribution of needs satisfaction reflects the importance of autonomy, competence, and relatedness in sustaining intrinsic motivation. Stimulation addresses the attention and interest requirements of complex motor learning, while ability beliefs—grounded in Bandura's (1997) self-efficacy theory—determine whether students persist when facing challenging choreography.

These findings carry practical implications for curriculum design and instructor training. Dance educators should explicitly help students establish mastery goals rather than performance comparisons, employ immediacy behaviors to build rapport, and systematically develop credibility through demonstrated expertise and caring. Addressing basic psychological needs through choice in repertoire, optimal challenge sequencing, and collaborative learning communities can further enhance motivation.

In summary, this study establishes a robust, theory-based model of dance course motivation among broadcasting and hosting majors. The findings suggest that motivation enhancement requires attention to both student goal structures and instructor relational behaviors, providing a roadmap for evidence-based pedagogical improvement in arts education contexts.

Conclusion

The Multiple Linear Regression results provide clear evidence that Learning Goal Orientation, teacher immediacy, teacher credibility, needs, stimulation, and ability are critical factors influencing dance course motivation among broadcasting and hosting majors. With an R^2 value of 0.725, the model demonstrates strong explanatory power, indicating that these six variables collectively account for 72.5% of the variance in student learning motivation.

These findings contribute to motivation theory by extending established frameworks to a specialized context — dance education for broadcasting majors — where performance anxiety and skill acquisition demands create unique motivational challenges. The results demonstrate that despite these distinctive features, general motivational principles remain applicable, with goal orientation and instructor characteristics serving as foundational supports for student engagement.

In conclusion, this study establishes a comprehensive, empirically-supported model of dance course motivation. By highlighting the primacy of learning goals and teacher qualities while confirming the contribution of psychological needs, stimulation, and ability beliefs, the findings offer a balanced framework for educational improvement. Dance educators seeking to enhance student motivation should focus first on helping students develop mastery goals and on cultivating their own immediacy behaviors and professional credibility, while also attending to the fundamental psychological needs that sustain intrinsic motivation. This multi-level approach promises to improve not only immediate course engagement but also the long-term artistic and professional development of broadcasting and hosting students.

Recommendation

Longitudinal panel studies tracking students across multiple semesters to establish temporal precedence and stability of effects. Multi-site replication across diverse institutional types (comprehensive universities, arts conservatories, vocational colleges) to test generalizability. Experimental and quasi-experimental designs manipulating goal orientation (through intervention workshops) or teacher immediacy (through training programs) to establish causal effects. Investigation of potential interaction effects, such as whether high teacher immediacy buffers against low ability beliefs, or whether stimulation effects vary by goal orientation type. Neurophysiological measures (heart rate variability, cortisol levels) to assess stress and engagement during dance performance. Qualitative phenomenological studies exploring students' lived experiences of motivation in dance learning contexts.

References

Alderfer, C. P. (1969). An empirical test of a new theory of human needs. *Organizational Behavior and Human Performance,* 4(2), 142–175.

Allen, M., Witt, P. L., & Wheeless, L. R. (2006). The role of teacher immediacy as a motivational factor in student learning. *Communication Education,* 55(1), 21–31.

Alrabai, F. (2022a). L2 communication model in educational settings: A theoretical framework. *Language Teaching Research,* 26(4), 789–812.

Alrabai, F. (2022b). The impact of teacher immediacy on student engagement in foreign language learning. *Teaching and Teacher Education,* 110, 103598.

Ames, C. (1992). Classrooms: Goals, structures, and student motivation. *Journal of Educational Psychology,* 84(3), 261–271.

Andersen, J. F. (1979). Teacher immediacy as a predictor of teaching effectiveness. *Communication Education,* 28(1), 1–7.

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review,* 84(2), 191–215.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman.

Christophel, D. M. (1990). The relationships among teacher immediacy behaviors, student motivation, and learning. *Communication Education,* 39(4), 323–340.

Dweck, C. S., & Leggett, E. L. (1988). A social-cognitive approach to motivation and personality. *Psychological Review,* 95(2), 256–273.

Elliot, E. S., & Dweck, C. S. (1988). Goals: An approach to motivation and achievement. *Journal of Personality and Social Psychology,* 54(1), 5–12.

Gorham, J. (1988). The relationship between verbal teacher immediacy behaviors and student learning. *Communication Education,* 37(1), 40–53.

Heyman, G. D., & Dweck, C. S. (1992). Achievement goals and intrinsic motivation. *Journal of Personality and Social Psychology,* 63(5), 904–915.

Jensen, E. (2008). *Brain-based learning: The new paradigm of teaching*. Corwin Press.

Klein, H. J., Noe, R. A., & Wang, C. (2006). Motivation to learn and course outcomes: The impact of delivery mode, learning goal orientation, and perceived barriers and enablers. *Personnel Psychology,* 59(3), 665–702.

Li, M. X. (2021). Analysis of ideological and political construction in dance courses for broadcasting and hosting arts majors in colleges. *Xi Ju Zhi Jia, 7*, 94–95. https://doi.org/10.19904/j.cnki.411262x.20210409.055

Mehrabian, A. (1969). Some referents and measures of nonverbal behavior. *Behavior Research Methods & Instrumentation,* 1(6), 203–210.

Mingyue, G., & Juliet, A. (2022). Time continuum model of motivation: A theoretical framework for understanding student engagement. *Educational Psychology Review,* 34(2), 743–768.

Myers, S. A., & Martin, M. M. (2018). Instructor credibility. In M. L. Houser & A. M. Hosek (Eds.), *Handbook of instructional communication: Rhetorical and relational perspectives* (2nd ed., pp. 38–50). Routledge.

Payne, S. C., Youngcourt, S. S., & Beaubien, J. M. (2007). A meta-analytic examination of the goal orientation nomological net. *Journal of Applied Psychology,* 92(1), 128–150.

Piaget, J. (1972). *The psychology of intelligence*. Littlefield, Adams.

Richmond, V. P., & McCroskey, J. C. (1992). *Power in the classroom: Communication, control, and concern*. Lawrence Erlbaum.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology, 25*(1), 54–67.

Sweller, J. (2011). Cognitive load theory. In J. P. Mestre & B. H. Ross (Eds.), *Psychology of learning and motivation* (Vol. 55, pp. 37–76). Academic Press.

Vancouver, J. B., & Morrison, E. W. (1995). Feedback inquiry: The effect of source attributes and individual differences. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 62*(3), 276–285.

VandeWalle, D. (1997). Development and validation of a work domain goal orientation instrument. *Educational and Psychological Measurement, 57*(6), 995–1015.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

Wang, H. (2019). Aesthetic education in broadcasting programs. *Arts Education Research, 28*(4), 67–74.

Wilson, M., & Wilson, G. (2004). Teacher credibility: Implications for classroom practice and student motivation. *Journal of Instructional Psychology, 31*(1), 3–12.

Zhang, Y., & Li, W. (2020). Integration of technology in dance education: A systematic review. *International Journal of Dance Education and Research, 15*(4), 289–304.

Zhou, J., & Li, X. (2020). Self-efficacy and performance in dance education: A longitudinal study. *Teaching and Teacher Education, 89*, 103015.

THE DEVELOPMENT GUIDELINES FOR STUDENTS' LEARNING STYLES IN QUFU FAREAST VOCATIONAL AND TECHNICAL COLLEGE, CHINA*

Chen Jiayue[1], Nuttamon Punchatree[2], Wichian Intarasompun[3] and Man Klaysuwan[4]

[1-4]Graduate School, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: nuttamon.pu@bsru.ac.th

Received 3 March 2026; Revised 10 March 2026; Accepted 12 March 2026

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the current situation of learning styles of students, and 2) to propose development guidelines for learning styles of students in the accounting program at Qufu Fareast Vocational and Technical College, China The sample were 169 students' program in Accounting at Qufu Fareast Vocational and Technical College, China. Research instruments included: 1) 5-point rating scale questionnaire, and 2) structured interview. data analysis by using percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results were found that 1) The current situation of learning styles of students in the accounting program at Qufu Fareast Vocational and Technical College, China in five aspects was at high level. Considering in each aspect, it found that auditory was the highest level, followed by kinesthetic, cognitive, visual, and emotional was the lowest level. And 2) The development guidelines for accounting students' learning styles at Qufu Fareast Vocational and Technical

Citation:

* Chen Jiayue, Nuttamon Punchatree, Wichian Intarasompun and Man Klaysuwan. (2026). The Development Guidelines For Students'Learning Styles In Qufu Fareast Vocational And Technical College, China. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 486-501.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

College, China have multiple approached as follow: (1) Carry out visualized classroom teaching with flowcharts, mind maps and financial training software to materialize abstract accounting knowledge; offer accounting drawing courses, include visual tasks in assessment, build visual resource libraries and hold competitions to enhance visual learning ability. (2) Build a full-process auditory and oral expression training system via classroom interaction and audio resources; integrate oral presentations and case oral examinations into daily assessment, set up debate platforms, and optimize evaluation feedback with video review and hardware support. (3) Implement project-based and immersive practical teaching through post rotation and simulated scenarios in training rooms; establish a standardized kinesthetic training system, carry out school-enterprise cooperation and apply VR/AR equipment to strengthen hands-on and muscle memory skills. (4) Guide students to decompose complex accounting tasks and build hierarchical knowledge frameworks; teach learning strategies, set up reflection logs and learning strategy consulting centers, and adopt problem-based learning with real cases. (5) Integrate accounting industry prospects and career paths into teaching, organize enterprise visits and one-on-one tutoring; implement dual-mentor system and career planning courses to connect professional knowledge with career goals and stimulate intrinsic learning motivation.

Keywords: learning styles, Auditory, Kinesthetic, Cognitive, Emotional

Introduction

Globally, vocational education systems are addressing challenges from learner diversity. Educational research emphasizes that students have distinct learning styles such as visual, auditory, kinesthetic, reading, and writing patterns (Feld and Silverman, 1988). Teaching models ignoring these differences hinder active learning, undermining practical skills and career competitiveness (Zhang

2020). Contemporary teaching must center on student preferences, using differentiated designs, student-led choices and collaboration to cultivate metacognitive and self-directed learning abilities, aligning with lifelong learning competencies (Bhardwaj et al., 2025). China has the world's largest vocational education system. As of September 2025, it has 10,951 institutions with 34 million students (Government of China Website, 2025). The 2022 "Opinions on Deepening the Reform of the Modern Vocational Education System" propose building an industry-education ecosystem, municipal alliances and integration communities to enhance talent cultivation quality (Ministry of Education, 2022). Shandong, a major vocational education province, has 12 provincial demonstration bases and 26 city alliances (2 national-level) (Shandong Provincial Department of Education, 2024). Its economic adaptability highlights the need to focus on learning styles. Thus, researching learning style-based guidelines at Qufu Fareast Vocational and Technical College, China With a particular focus on the accounting program, is valuable, offering insights into translating national/provincial policies into institutional teaching strategies.

In summary, the college's guidelines are a proactive measure aligned with vocational education development. They provide a structured pathway to integrate learning style diversity into accounting and other courses, optimizing curriculum design for student needs. Guided by educational research principles and modern vocational education demands, the guidelines offer practical teaching references, enhance accounting teachers' professional capacity, address faculty development gaps, and improve teaching/learning quality. They fill research gaps, set a peer benchmark, and cultivate accounting graduates with solid skills, strong adaptability and self-awareness, laying a foundation for their financial and economic career development.

Objectives

1. To study the current situation of learning styles of students in the accounting program at Qufu Fareast Vocational and Technical College, China.

2. To propose development guidelines for learning styles of students in the accounting program at Qufu Fareast Vocational and Technical College, China.

Literature Review

Theories of learning styles: (1) Kolb (1984) proposed the experiential learning theory, which constructs a four-stage learning cycle (concrete experience, reflective observation, abstract conceptualization, active experimentation) and categorizes learners into diverging, assimilating, converging, and accommodating styles based on their preferred learning stages. (2) Felder & Silverman (1988) proposed the Felder-Silverman learning style model for engineering education, which defines four bipolar dimensions (sensing/intuitive, visual/verbal, active/reflective, sequential/global) to characterize how learners perceive, process, and understand information in STEM disciplines. (3) Fleming (1987) proposed the VARK model, which focuses on sensory preferences for information intake and classifies learners into visual, aural, read/write, and kinesthetic types, providing a simple and practical tool for educational design and self-regulated learning. (4) Tan (1995) proposed the localized learning style theory for Chinese learners, defining learning style as a stable individual learning approach consisting of strategies and tendencies, and constructing a three-dimensional framework (physiological, psychological, social) with targeted teaching strategies for Chinese educational contexts.

Policy of learning styles: (1) The Outline of the Plan for Building China into an Education Powerhouse (2024–2035) (2025) proposes establishing a learner-centered orientation for educational development, emphasizing the

need to “actively adapt to changes in learning methods.” It calls for vigorously advancing educational digitization, exploring effective pathways for large-scale personalized instruction and human-machine collaborative teaching, and advocating teaching methods such as heuristic, inquiry-based, participatory, and collaborative approaches to meet students' diverse learning needs. (2) The Opinions on Promoting High-Quality Development of Modern Vocational Education (2021) state that project-based learning, scenario-based teaching, and modular instruction should be widely implemented to deepen the integration of modern information technology with education and teaching. Flexible learning and credit-based management systems should be fully implemented to support students' active participation in social practice, innovation and entrepreneurship, and competitive activities. Innovative teaching models and methods should be adopted to enhance classroom teaching quality and meet the diverse learning needs of students.

Component of learning styles:

Albadi (2020, p.88) proposed that the components of learning styles consisted of six aspects: 1) Cognitive, 2) Emotional, 3) Visual, 4) Auditory, 5) Kinesthetic, and 6) Environmental adaptability.

Hardiningsih (2024, p.2812) proposed that the components of learning styles consisted of eight aspects: 1) Visual, 2) Auditory, 3) Tactile, 4) Kinesthetic, 5) Reading/Writing, 6) Cognitive, 7) Social preferences, and 8) Emotional factors.

Chen (2024, p.20) proposed that the component of learning styles consisted of five aspects: 1) Visual, 2) Auditory, 3) Kinesthetic, 4) Cognitive, and 5) Society.

Researchers analyzed and synthesized literature, concepts, theories, and studies related to learning styles. Based on frequency analysis, concluded that learning styles can be categorized into five dimensions: 1) Visual, 2) Auditory, 3) Kinesthetic, 4) Cognitive, and 5) Emotional.

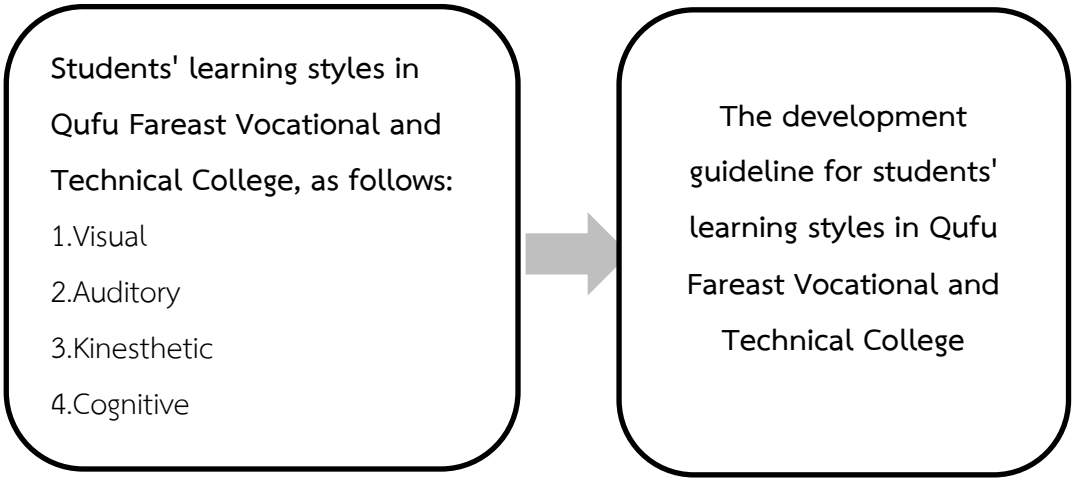

Figure 1 Research Framework

Methodology

Population and Sample group: The research population was 294 students' program in Accounting at Qufu Fareast Vocational and Technical College, China. The sample group of this research consisted of 169 students in the accounting program at Qufu Fareast Vocational and Technical College, China. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table (1970) and selected by simple random sampling. Students were assigned sequential numbers from 1 to 294. Using a random number table, 169 corresponding numbers were randomly selected. Students whose numbers matched these were selected as research participants.

Research Instruments: Comprising both a questionnaire and interviews.

Questionnaire: The questionnaire consists of two parts: Part One surveys respondents' personal information, categorized by gender and grade level. Part Two assesses the current learning styles of students at Qufu Fareast Vocational and Technical College, China using a 5-point Likert scale. The questionnaire encompasses five dimensions: (1) visual, (2) auditory, (3) kinesthetic, (4) cognitive, and (5) emotional. To ensure quality, three experts reviewed the

questionnaire's Inter-Rater Consistency (IOC) index. Items with IOC scores between 0.67 and 1.00 were selected. Following pilot testing, the questionnaire demonstrated a reliability coefficient of 0.956.

Interviews: In this research were 5 teachers and administrators in Qufu Fareast Vocational and Technical College, China. By purposive random sampling to provide development guidelines for students' learning styles. The interviewee at least five years of teaching or instructional experience at the vocational college, hold a professional title at the Intermediate level or higher, and have attained a bachelor's degree or higher in their field of study.

Data Collection

Questionnaire: The researcher distributed the questionnaire to 169 students in Qufu Fareast Vocational and Technical College, China. And a total of 169 questionnaires was received, accounting for 100 percent.

Interviews: To develop targeted learning style development guidelines for the college, China. The researcher arranged appointments and conducted one-on-one expert interviews with five professionals based on their availability.

Data Analysis

Questionnaire: The researcher analyzes respondents' personal information classified by gender and grade through frequency and percentage, and the current situation of students' five learning style aspects Visual, Auditory, Kinesthetic, Cognitive, and Emotional, through mean and standard deviation. The data interpretation for average value is based on Rensis Likert (1932). The data interpretation is as follows: 4.50-5.00 refers to the highest level, 3.50-4.49 refers to high level, 2.50-3.49 refers to medium level, 1.50-2.49 refers to low level, and 1.00-1.49 refers to the lowest level.

Interviews: The structured interviews conducted to explore the development guidelines for students' learning styles at Qufu Fareast Vocational and Technical College, China were analyzed using content analysis.

Results

Objective 1 : To study the current situation of learning styles of students in the accounting program at Qufu Fareast Vocational and Technical College, China.

Table 1 Mean and standard deviation of learning styles of students in the accounting program in five aspects (n=169)

	learning styles of students	$\overline{X}$	S.D.	Level	Ranking
1	Visual	3.66	0.95	high	4
2	Auditory	3.84	0.95	high	1
3	Kinesthetic	3.80	0.94	high	2
4	Cognitive	3.72	1.00	high	3
5	Emotional	3.56	0.95	high	5
	Total	**3.72**	**0.96**	**high**	

According to table 1, found that learning styles of students in the accounting program in five aspects was at a high level ($\overline{X}$ =3.72, S.D.=0.96). Considering the results from the highest to the lowest mean were as follows: the highest mean was auditory ($\overline{X}$ =3.84, S.D.=0.95), followed by kinesthetic ($\overline{X}$ =3.80, S.D.=0.94), and cognitive ($\overline{X}$ =3.72, S.D.=0.77), respectively, and emotional was the lowest mean ($\overline{X}$ =3.56, S.D.=0.95)

Objective 2: To propose development guidelines for learning styles of students in the accounting program at Qufu Fareast Vocational and Technical College, China.

Development guidelines for learning styles of students in the accounting program at Qufu Fareast Vocational and Technical College, China consisted of 5 guidelines, 28 measures. the researcher has analyzed the content as follows: (1) Teachers should use visual tools such as flowcharts and mind maps, leverage

financial training software to enhance students' practical visualization abilities, offer standardized accounting diagram courses, and include diagram creation in formative assessments with feedback. They should also provide illustrated manuals, templates and a visual resource library, and organize related competitions to stimulate enthusiasm. (2) Teachers need to establish a comprehensive auditory and oral training system, optimize classroom explanations, interactions and discussions, and create platforms like "junior teacher" roles and debates. Oral presentations and case exams should be integrated into daily assessments with peer evaluation, and video recording should be used for feedback. (3) Teachers should implement project-based teaching with lab simulations, job rotation and role-play, establish a kinesthetic gesture training system and posture memory exercises. They can use cash-counting competitions, sandbox simulations and VR/AR training to enhance practice, cooperate with enterprises on real tasks, and optimize lab environments, incorporating kinesthetic teaching into high-quality classroom evaluations. (4) Teachers should break down complex accounting transactions to build a tiered knowledge framework, teach scientific strategies like comparison and induction, and guide students to keep reflection journals and conduct error analysis. They should provide study method courses and guides, establish exchange platforms and consultation centers, and integrate strategy application into formative assessments to improve cross-course adaptability. (5) Teachers should integrate industry outlooks, career pathways and ethics into teaching, using lectures, company visits and alumni sharing to anchor professional goals. They should monitor students' learning emotions, design tiered tasks and competitions, implement a dual-mentor system and career planning courses, and use industry cases to strengthen professional identity and intrinsic learning motivation.

Discussion

The researcher summarizes the discussion into two parts.as follows:

Objective 1 : To study the current situation of learning styles of students in the accounting program at Qufu Fareast Vocational and Technical College, China.

Results indicated that students in the accounting program achieved high levels across all five learning style dimensions, with mean scores ranked from highest to lowest: auditory, kinesthetic, cognitive, visual, and emotional. This pattern aligns with the practical, application-oriented nature of vocational accounting education. While professional knowledge and skills are strongly emphasized, students' emotional connection to academic and career development, as well as personalized emotional regulation, still require improvement. Students excelled in narrative auditory input (understanding and recalling stories via oral narration) and structured one-way instruction, but struggled with understanding concepts through open discussion. These findings are supported by Al-Seghayer (2021), who noted superior comprehension and memory for narrative oral input among auditory learners; Erdem & Kaf (2023), who showed that auditory learners perform best in teacher-led verbal instruction but are distracted by fragmented discussion stimuli. Kinesthetic learners showed core strengths in contextualized hands-on practice, self-practice, and role-play/simulation, but were weak in mechanical gestural memory. Wang (2021) confirmed that kinesthetic learners achieve highest in situational practical training. Ogunrinbokun et al. (2025) further explained that decontextualized mechanical repetition lacks embodied meaning and results in poor retention, especially for vocational accounting students. Students demonstrated strong top-down structured thinking, including grasping overall frameworks and decomposing complex problems step by step, and could evaluate information reliability and use reasoning skills. However, they lacked flexibility in adapting

learning strategies across courses. Doimer (2022) identified "cognitive strategy rigidity" among Z-generation learners, explaining their difficulty adjusting to diverse learning scenarios. Visual learners performed well in passive reception and memory of ready-made visual materials (charts, diagrams), but were weak in active visual-spatial construction (e.g., drawing sketches). Chen (2024) confirmed that weak active visual construction is a cross-culturally universal limitation of visual learners. Students showed strong immediate achievement feedback and emotional resilience, but struggled to connect subject content to personal long-term goals to sustain interest. Wani Jailani et al. (2023) consistently demonstrated that emotional learners prioritize immediate emotional rewards over long-term goal relevance, a pattern observed across disciplines and cultures.

Objective 2: To propose development guidelines for learning styles of students in the accounting program at Qufu Fareast Vocational and Technical College, China.

The development guidelines for accounting students' learning styles at Qufu Fareast Vocational and Technical College, China have multiple approached as follow: 1) Carry out visualized classroom teaching with flowcharts, mind maps and financial training software to materialize abstract accounting knowledge; offer accounting drawing courses, include visual tasks in assessment, build visual resource libraries and hold competitions to enhance visual learning ability. 2) Build a full-process auditory and oral expression training system via classroom interaction and audio resources; integrate oral presentations and case oral examinations into daily assessment, set up debate platforms, and optimize evaluation feedback with video review and hardware support. 3) Implement project-based and immersive practical teaching through post rotation and simulated scenarios in training rooms; establish a standardized kinesthetic training system, carry out school-enterprise cooperation and apply VR/AR

equipment to strengthen hands-on and muscle memory skills. 4) Guide students to decompose complex accounting tasks and build hierarchical knowledge frameworks; teach learning strategies, set up reflection logs and learning strategy consulting centers, and adopt problem-based learning with real cases. 5) Integrate accounting industry prospects and career paths into teaching, organize enterprise visits and one-on-one tutoring; implement dual-mentor system and career planning courses to connect professional knowledge with career goals and stimulate intrinsic learning motivation. These guidelines are supported by empirical literature: Albadi (2020) noted that visual tools like charts and mind maps are key to cultivating Generation Z students' visual learning style, and combining visual teaching with practical operation helps them better understand abstract professional knowledge. Erdem & Kaf (2023) proposed that vocational education should adopt targeted strategies for different learning styles, with project-based teaching and school-enterprise cooperation significantly improving students' kinesthetic and cognitive abilities, which correlates positively with professional academic performance. Wani Jailani et al. (2023) confirmed via VARK surveys that vocational students need a multi-dimensional training system integrating classroom training, practical assessment and hardware support to enhance auditory, visual and kinesthetic learning. Ogunrinbokun et al. (2025) found accounting students' learning style cultivation should align with professional characteristics, as linking disciplinary knowledge to career goals boosts motivation and professional identification. Doimer (2022) highlighted that diversified practical platforms and positive incentives are core to stimulating vocational students' participation, supporting oral expression platforms and emotional learning cultivation.

Recommendation

For college: Set up special research projects on learning style cultivation, and promote the curriculum reform of accounting major to adapt teaching methods to students' diverse learning styles. Build an inter-school sharing platform for accounting professional teaching resources, and exchange experience of learning style cultivation with other vocational colleges.

For administrators: Formulate a multi-dimensional evaluation system for learning style cultivation, and incorporate visual application, oral expression and practical operation into the assessment of core courses. Coordinate the training of teachers' multi-modal teaching abilities, and promote the application of digital teaching tools in accounting teaching to make up for the weak learning styles of students.

For Teachers: Design hierarchical learning tasks based on accounting professional characteristics, and formulate personalized learning guidelines for students with different learning style characteristics. Combine accounting practical cases to carry out immersive teaching, and exercise students' multi-dimensional learning abilities in real professional scenarios.

For Students: Establish a personal learning style growth file, and regularly review and adjust personal learning methods and improvement plans for weak learning styles. Take the initiative to participate in interdisciplinary learning and school-enterprise practical projects, and practice the application ability of weak learning styles in diverse scenarios.

References

Albadi, N. (2020). Preferred learning styles among interior design students of generation Z- How do they learn (Doctoral thesis). University of Minnesota.

Al-Seghayer, K. (2021). Characteristics of saudi EFL learners' learning styles. English Language Teaching, 14(7), 82-94. https://doi.org/10.5539/elt.v14 n7p82

Bhardwaj, V., Zhang, S., Tan, Y. Q., & Pandey, V. (2025). Redefining learning: student-centered strategies for academic and personal growth. In Frontiers in Education (Vol. 10, p.1518602). Frontiers Media SA. https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1518602

Chen, J. J. (2024). A Survey study on learning styles among Romanian University students (Master's thesis). Zhejiang University of Science and Technology. https://doi.org/10.27840/d.cnki.gzjkj.2024.000008.

Central People's Government of the People's Republic of China. (2025). Ministry of Education: China has established the world's largest vocational education system. https://www.gov.cn/yaowen/shipin/202509/content_7041939.htm

Doimer, N. (2022). Motivating Generation Z: A Study of the unique learning styles of a generation (Master's thesis). St. Cloud State University. https://repository.stcloudstate.edu/eng_etds/13

Erdem, E., & Kaf, Ö. (2023). Effect of learning styles on academic achievement: A meta-analysis. TAY Journal, 7(1), 26-43. https://doi.org/10.29329/tayjournal.2023.537.02

Fleming, N. D. (1987). VARK: A guide to learning styles. VARK Learn Limited.

Felder, R. M., & Silverman, L. K. (1988). Learning and teaching styles in engineering education. Engineering education, 78(7), 674-681.

Hardiningsih, S. (2024). Academic success of students in vocational education in the covid-19 era: learning style preferences. Journal of Syntax Literate, 9(4),2808-2824. https://doi.org/10.36418/syntax-literate.v9i4.15727

General Office of the Central Committee of the Communist Party of China, General Office of the State Council. (2022). Opinions on Deepening the Reform and Development of the Modern Vocational Education System (Document No. 65 [2022] of the General Office of the Central Committee). Ministry of Education of the People's Republic of China. http://www.moe.gov.cn/jyb_xxgk/moe_1777/moe_1778/202212/t20221222_1035691.html

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Kolb, D. A. (1984). Experiential Learning: Experience as the source of learning and development. Prentice-Hall.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 22(140), 1–55.

Ogunrinbokun, B. E., Oluwole-Moses, O. M., & Badejo, T. O. (2025). Impact of learning styles on academic performance of accounting education students at Federal College of Education (Technical) Akoka. FUO-Journal of Educational Research, 4(2), 51-61. https://doi.org/10.5281/zenodo.14885773

Shandong Provincial Department of Education. (2024). Playing the grand movement of vocational education "dancing with the times": The fourth commentary on studying and implementing the spirit of the 2024 Shandong Provincial Education Work Conference. Shandong Education News Network. https://sdjyxww.com/jysp/56805.html

Tan, D. L. (1995). Learning styles of Chinese students. Jiangsu Education Press.

The Central Committee of the Communist Party of China and the State Council. (2021). Opinions on Promoting High-Quality Development of Modern Vocational Education. http://www.gov.cn/gongbao/content/2021/content_5647348.htm

The Central Committee of the Communist Party of China and the State Council. (2025). Outline of the Plan for Building China into an Education Powerhouse(2024–2035). https://www.gov.cn/gongbao/2025/issue_11846/202502/ content_7002799.html

Wang, J. Y. (2021). A study on the matching between perceptual learning styles of secondary vocational tourism major students and teachers' teaching strategies (Master's thesis). Guangxi Normal University. https://doi.org/10.27036/d.cnki.ggxsu.2021.000641.

Wani Jailani, N. E., Suratman, S., Maniam, S., & Ali, A. A. (2023). Assessment of undergraduate pharmacy student learning styles using the VARK questionnaire. Malaysian Journal of Medicine & Health Sciences, 19, 7-14. https://doi.org/10.47836/mjmhs.19.s12.2

Zhang, K. L. (2020). Research on personalized teaching management in higher vocational colleges giving play to students' main role. Vocational Education Forum,36(09),19-24.

FROM COURT INSTRUMENT TO CULTURAL REVIVAL: THE HISTORICAL EVOLUTION AND CONTEMPORARY RECONSTRUCTION OF "KONGHOU"*

Jing Li[1] and Palphol Rodloytuk[2]

[1-2]**Academy of Arts and Philosophy, Shinawatra University, Thailand**

Corresponding Author's Email: 879739133@qq.com

Received 27 February 2026; Revised 11 March 2026; Accepted 13 March 2026

Abstract

This study explores the historical evolution and contemporary reconstruction of the Konghou, an ancient Chinese plucked-string instrument with a history of over two millennia. Drawing on perspectives from history, cultural studies, and communication studies, this research employs a qualitative methodology involving historical document analysis, archaeological interpretation, and a systematic study of Dunhuang grotto murals. To establish empirical credibility, in-depth interviews were conducted with 24 purposefuly selected participants, including 5 professional performers, 7 research experts, 10 audience members, and 2 cultural officials, supplemented by participant observation in professional rehearsal settings.

The study traces the morphological and aesthetic transformations of the Konghou, identifying the socio-cultural factors behind its historical decline and modern revival. Findings indicate that the contemporary reconstruction represents not a simple restoration, but a process of cultural reinterpretation.

Citation:

* Jing Li and Palphol Rodloytuk. (2026). From Court Instrument To Cultural Revival: The Historical Evolution And Contemporary Reconstruction Of "Konghou".
Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 502-519.;
DOI: https://doi.org/10.
https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

Crucially, this research identifies specific technological innovations—namely the dual-row 76-string configuration and the advanced pedal modulation system—as the key drivers that have resolved historical tonality limitations and enabled integration into modern orchestral systems. Despite this progress, challenges such as high manufacturing costs and a lack of standardized pedagogical materials persist. To ensure sustainable development, this study proposes strategic pathways involving educational policy (integrating Konghou into school curricula), digital media (leveraging VR/AR for heritage archiving), and economic incentives (tax support for instrument manufacturers). These insights contribute to the broader discourse on the preservation and reconstruction of traditional musical heritage in a globalized context.

Keywords: Konghou, heritage reconstruction, cultural revival, performance transformation, cultural sustainability, traditional Chinese music

Introduction

Konghou, a traditional Chinese plucked-string instrument with a history spanning over two millennia, occupies a distinctive position in the development of Chinese musical culture. Historically flourishing during the Qin and Han dynasties and reaching artistic maturity in the Sui and Tang periods, Konghou gradually declined in the Song and Yuan dynasties and ultimately disappeared during the Ming and Qing eras (Zhang et al.,2025). Once performed in imperial court ensembles and widely circulated among the public, its structural variations—including the horizontal Konghou of the Central Plains and the vertical and phoenix-head Konghou transmitted along the Silk Road—reflect rich intercultural exchanges and regional adaptations.

In recent decades, the revival of traditional cultural heritage in China has brought renewed scholarly and artistic attention to Konghou, driven significantly by contemporary national cultural policies such as the "Fine Traditional Chinese

Culture Preservation and Inheritance Program." This socio-political framework has transformed the Konghou from a museum relic into a symbol of national cultural confidence. However, unlike continuously transmitted musical traditions, Konghou experienced a long historical discontinuity, resulting in fragmented documentation, lost performance techniques, and limited pedagogical systems. While modern instrument makers and performers have reconstructed its physical structure and repertoire, systematic academic research remains relatively insufficient. Specifically, existing scholarship often prioritizes historical organology or iconographic descriptions, leaving a critical gap in understanding how the instrument's historical identity can be authentically translated into modern performance aesthetics and standardized pedagogical frameworks.

To address these gaps, this study clarifies the dual nature of "Reconstruction," referring both to the physical manufacturing of the modern double-row pedal Konghou and the conceptual artistic revival of its performance practice. The reconstruction of Konghou raises several critical questions: How did its structural form and performance techniques evolve across historical periods? What socio-cultural factors contributed to its decline and disappearance? In what ways can modern reconstruction balance historical authenticity with artistic innovation? Addressing these questions not only contributes to a deeper understanding of cultural continuity and transformation in Chinese traditional music but also provides insights into broader issues of heritage revitalization and artistic sustainability.

Therefore, this study aims to examine the historical evolution and contemporary reconstruction of Konghou, analyzing its structural development, performance practice, and cultural significance. By integrating historical analysis with qualitative research methods, this research seeks to contribute to ongoing discussions on the preservation, reinterpretation, and sustainable development of traditional musical heritage in contemporary contexts.

Objectives

1. To analyze the relationship between the formal evolution of the ancient Konghou and the cultural exchanges and dissemination along the Silk Road.

2. To analyze the intrinsic and extrinsic factors contributing to the rise and decline of the ancient Konghou.

3. To investigate the performance techniques and musical expressiveness of the modern Konghou.

4. To explore promotion strategies for the dissemination and popularization of the modern Konghou.

Literature Review

1. The Origin and Morphological Evolution of Konghou: A Scholarly Synthesis

The origin of the horizontal Konghou has long been a focus of debate in Chinese music history. Instead of a simple chronological progression, the academic consensus has evolved from mythological attribution to evidence-based historical research. While early texts like Shiben suggest a Shang Dynasty origin, modern scholars increasingly favor the Western Han Dynasty theory (Yang, 2007). This shift is grounded in the "Records of the Grand Historian", which positions the horizontal Konghou within the formalized ritual systems of Emperor Wu's court, suggesting that its "origin" was as much a political institutionalization as it was a musical invention.

From the perspective of "Cultural Diffusion," the introduction of the upright and phoenix-headed Konghou via the Silk Road represents a pivotal moment of transcultural synthesis. Archaeological evidence dating back to 2711±61 years (Zhou, 2011) challenges the traditional timeline of China's musical exchange with the West, pushing the interaction back to the Western

Zhou Dynasty. This suggests that the Konghou was not merely an "imported" object but a mediating cultural artifact that underwent centuries of regional adaptation before reaching its artistic zenith in the Tang Dynasty (Yang, 2022; Jianan & Aupatumnarakorn, 2025).

2. Socio-Cultural Roles: From Sacred Rituals to "Soft Power"

While previous studies categorize the Konghou's functions by performance venues (court vs. folk), a more nuanced analysis reveals its role as a vessel for religious and political ideology. During the Tang Dynasty, the Konghou functioned within a "sacred soundscape," where its use in Buddhist rituals alongside bells and flutes facilitated a state of meditative devotion (Bin, 2025).

This historical role parallels the use of the harp in Western liturgical music, yet the Konghou's trajectory is marked by a unique sociological phenomenon: its total disappearance during the Qing Dynasty. This decline was not merely a loss of popularity but a systemic exclusion by rulers who favored percussion-heavy ensembles, leading to what scholars call a "historical discontinuity." Analyzing this hiatus is crucial for understanding the contemporary revival, which acts as a form of "Invention of Tradition"—where modern practitioners are not just restoring a tool, but reconstructing a lost national identity.

3. The Contemporary Reconstruction: Technical Innovation and Practical Utility

The modern revival of the Konghou represents a transition from "museum relic" to "living tradition." A critical milestone in this process was the shift from the static reconstructions of the 1930s (Datong Music Society) to the functional breakthroughs of the 1970s and 80s. Unlike the Western harp, which underwent centuries of organic evolution, the modern Konghou's development was a concentrated "technological leap" led by experts like Han Qihua. The introduction of the double-row 76-string system with a full-pedal modulation

mechanism (Figure 1) resolved the historical limitation of fixed tonality (Hu, 2014). This specific technological innovation—allowing for simultaneous glissando and vibrato (Chanyou)—distinguishes the modern Konghou from both its ancient ancestors and its Western counterparts, providing a unique "hybrid" sonority that satisfies the aesthetic demands of contemporary global orchestras.

Figure 1 Modern Konghou Design

Methodology

1. Research Participants and Sampling Criteria

This study employs purposeful sampling to select 24 participants across four categories, ensuring a multi-dimensional perspective on the Konghou's revival. To ensure the credibility of the findings, specific inclusion criteria were established:

Performers (n=5): Must have over 10 years of professional experience with the modern pedal Konghou and have performed in national-level theaters.

Research Experts (n=7): Scholars or instrument makers with a minimum of two peer-reviewed publications or patents related to Konghou organology.

Audience Members (n=10): Selected from attendees of Konghou-specific recitals to capture modern reception.

Cultural Officials (n=2): Involved in intangible cultural heritage (ICH)

management.

This stratified composition allows for the triangulation of "technical mastery" (performers), "historical accuracy" (experts), and "societal impact" (audience and officials).

2. Research Instruments and Validation

A semi-structured interview protocol was developed, organized around four core domains: 1) historical understanding; 2) structural evolution; 3) contemporary challenges; and 4) dissemination strategies.

To ensure the validity of the instrument, the initial interview guide underwent a two-stage validation process: First, a pilot interview was conducted with one senior performer to refine the wording of technical questions. Second, the protocol was reviewed by two independent musicologists to ensure that the questions effectively addressed the research gaps identified in the literature.

A structured observation framework was also utilized, focusing on dimensions such as the interaction between pedal coordination and hand techniques (Chanyou) and pedagogical exchanges. This dual-instrument approach ensures that "stated beliefs" in interviews are cross-referenced with "actual practices" in rehearsals.

3. Data Collection and Ethical Considerations

Data collection followed a rigorous three-step protocol to ensure data saturation:

Documentary Analysis: A systematic review of archival texts (e.g., Tang Dynasty "Tongdian") and modern technical blueprints.

In-depth Interviews: Conducted either in-person or via secure video conferencing. Interviews lasted between 45 to 90 minutes, were recorded with informed consent, and transcribed using a "double-blind" verification method where two researchers checked the transcripts against the audio.

Participant Observation: Conducted in 3 professional rehearsal settings and 2 pedagogical workshops.

4. Data Analysis and Transparency in Coding

Thematic analysis was employed following the framework of Braun & Clarke (2006). To ensure transparency and replicability, the coding process was divided into three distinct phases:

Open Coding: Identifying raw concepts such as "tuning instability" or "silk road aesthetics."

Axial Coding: Grouping initial codes into higher-order categories, such as "Technological Constraints" or "Nationalistic Symbolism."

Selective Coding: Synthesizing categories into the final themes that directly address the research objectives.

To enhance credibility and dependability, the study utilized triangulation of data sources, member checking (returning transcripts to participants for approval), and inter-coder reliability checks during the thematic clustering phase.

Results

1. Evolution of Konghou Form and Structure

The findings indicate that the formal evolution of the ancient Konghou was closely intertwined with patterns of cross-cultural transmission along the Silk Road. Early archaeological and textual evidence confirms that the horizontal Konghou originated in the Central Plains during the Han period as a locally developed instrument characterized by a rectangular resonance body and shared string pillar structure (Yang, 2022b). Its morphology reflects indigenous musical aesthetics and performance practices.

Visual analysis shows that variations in resonance box structure, neck curvature, and string configuration correspond with different performance postures and ensemble contexts. During the Northern Wei through Tang periods,

mural imagery reflects increasing structural standardization, coinciding with intensified Silk Road exchange and cosmopolitan court culture.

Interview data further support this interpretation. Performers and scholars consistently described the Konghou as a "mediating instrument" shaped by intercultural negotiation rather than linear indigenous evolution. They emphasized that structural features such as angular frame design and decorative phoenix-head carving symbolized both imported craftsmanship and localized aesthetic reinterpretation.

Participant observation revealed that contemporary performers consciously acknowledge these historical structural origins in posture and instrument positioning. This indicates that historical form continues to shape embodied performance practice.

Taken together, the evidence confirms that the formal evolution of the Konghou was dynamically linked to intercultural exchange, adaptation, and localization along the Silk Road.

2. Sociocultural Factors in the Rise and Decline of the Konghou

The rise and decline of the ancient Konghou were shaped by both intrinsic musical factors and extrinsic socio-political conditions.

From an extrinsic perspective, documentary analysis shows a strong correlation between the prominence of the Konghou and periods of centralized court patronage, ritual music systems, and political stability. Statistical patterns from Dunhuang murals reveal a peak in visual representation during the Sui and Tang dynasties, followed by gradual decline during periods of political fragmentation. Interviewees consistently emphasized that the instrument's survival depended on institutional sponsorship and ideological alignment with court ritual systems.

From an intrinsic perspective, structural complexity and maintenance demands may also have influenced its historical trajectory. Early forms were relatively compact, but later Tang models became larger and more string-dense,

increasing technical and material requirements. Interview participants suggested that this structural expansion, while artistically enriching, may have reduced accessibility outside elite court settings.

Participant observation contributes a contemporary perspective: modern performers note that instruments requiring high craftsmanship and specialized technique tend to rely heavily on institutional ecosystems. This observation provides an interpretive bridge to understanding historical decline.

Overall, the rise of the Konghou was supported by political patronage, ritual centrality, and cultural openness, whereas its decline corresponded with institutional disruption, shifting musical tastes, and reduced structural adaptability.

3. Contemporary Performance Techniques of the Konghou

Findings indicate that modern Konghou performance represents a reconstructed technical system characterized by both historical continuity and contemporary innovation.

Structurally, the modern dual-row, pedal-modulating Konghou expands tonal range and harmonic flexibility. Interview data confirm that this redesign intentionally integrates historical structural principles with modern orchestral requirements. The instrument's extended range and modulation system allow it to function as both solo and ensemble instrument.

Participant observation during rehearsals reveals that performance technique is governed by coordinated bodily mechanics involving shoulder balance, bilateral hand alternation, pedaling precision, and nuanced control of string tension. Performers consistently stressed that tone production depends on relaxation and kinetic integration rather than isolated finger strength.

Repertoire analysis demonstrates that technical devices—glissando, vibrato, tremolo, harmonics, and string manipulation—serve expressive narrative functions. In contemporary works, timbral layering constructs imagery and

emotional depth, while adaptations of traditional repertoire translate vocal aesthetics into instrumental form.

Interviewees emphasized that modern Konghou expressiveness is not imitation of Western harp models but a hybridized system rooted in historical posture and aesthetic philosophy. Thus, musical expressiveness emerges from the interaction between structural redesign, codified technique, and interpretive agency.

4. Contemporary Performance Techniques of the Konghou

Findings from interviews and participant observation indicate that sustainable dissemination of the modern Konghou requires systemic coordination across education, institutional policy, and cultural industries.

Interview participants identified major structural challenges: high economic cost, limited teacher availability, incomplete curricular systems, and low public visibility. They emphasized that isolated artistic efforts are insufficient without institutional infrastructure.

Observation of rehearsal-based pedagogy shows that transmission currently relies on a conservatory-centered model integrating technical training, interpretive coaching, and ensemble collaboration. However, participants noted the need for expansion into broader educational levels, including secondary and community music programs.

Respondents further highlighted the importance of diversified communication strategies, including digital media dissemination, cross-disciplinary collaboration, cultural tourism integration, and international exchange. These approaches aim to reposition the Konghou within contemporary cultural markets while preserving historical authenticity.

The evidence suggests that effective popularization depends on constructing an ecological transmission framework in which education, artistic production, media visibility, and industry development operate in mutual reinforcement.

Discussion

1. Cross-Cultural Transmission: Beyond Passive Replication

The findings of this study extend the "Cultural Diffusion" theory discussed in the literature review by demonstrating that the Konghou's localization was an active "re-authoring" process. Rather than a passive process of transmission, its localization in China followed a pattern of structural inheritance combined with symbolic substitution. This aligns with the scholarly consensus (Yang, 2022) but adds a new dimension: the Konghou did not just adapt to Chinese music; it became a "transcultural mediator."

Performers today perceive the instrument's structure as a "living archive" of Silk Road exchange. Over time, the Konghou transcended its material configuration and became a literary motif, particularly in Tang poetry. This transition from a physical object to a culturally embedded signifier suggests that the "authenticity" of the Konghou lies not in a fixed historical form, but in its capacity for creative adaptation—a finding that challenges more rigid, preservationist views of musical heritage.

2. The Socio-Political Logic of Rise and Decline

The rise and decline of the Konghou, when analyzed through a sociological lens, reveal the "structural fragility" of elite-sponsored art. Politically, its prominence was closely tied to court ritual systems and official patronage. However, this study identifies a critical factor often overlooked in organological studies: the lack of a "grassroots" transmission base.

While scholars like Xie (2007) focus on ensemble configurations, our interview data suggest that the instrument's reliance on the imperial elite made it vulnerable to political shifts. When the Qing rulers shifted their aesthetic preference toward percussion, the Konghou lacked the "social carriers" (folk musicians) needed to survive. This finding supports the argument that the

survival of an instrument depends on an "adaptive balance" between internal technical coherence and its accessibility to broader social strata, moving the discussion from pure musicology to the sociology of cultural loss.

3. Reconstruction as "Invention of Tradition"

The data demonstrate that contemporary Konghou performance constitutes a process of active reinterpretation rather than mere archeological revival. Structural innovations—most notably the dual-row string configuration and the pitch-shifting pedal system—represent a "technological leap" that bridges the historical hiatus.

This process exemplifies Hobsbawm's "Invention of Tradition," where modern technical systematization (e.g., standardized fingerings and pedal coordination) is used to create a sense of continuity with a lost past. Interviewees highlighted that pedal modulation is not just a technical fix but a "conceptual reconstruction" that allows the Konghou to compete with the Western harp in global orchestral settings. This finding contradicts the notion that modern innovations dilute historical authenticity; instead, they are the very tools that make the tradition "authentic" to contemporary ears.

4. Soft Power and the Future of Musical Heritage

Moving beyond artistic fluctuation, the revival of the Konghou must be situated within China's broader "Soft Power" and national identity strategies. The findings from interviews with cultural officials indicate that the Konghou is now viewed as a symbol of "Cultural Confidence" (Wenhua Zixin).

Sustainable transmission cannot rely solely on symbolic promotion; it requires what we define as a "Systemic Ecosystem." This includes:

Institutional Education: Moving beyond professional conservatories to primary education.

Digital Media Integration: Leveraging "new media" to overcome the historical "elite" stigma.

Sociological Impact: Evaluating how the Konghou contributes to a modern national identity. By integrating these dimensions, the Konghou moves from a "reconstructed artifact" to a "sustainable living tradition" that actively participates in the global cultural dialogue.

Conclusions

Based on the research objectives and questions, this study draws the following conclusions

1. Evolution of Konghou Form as a Culturally Embedded Process

The evolution of the Konghou's form and structure results from sustained interaction between indigenous Chinese musical traditions and cross-cultural exchanges along the Silk Road. The horizontal Konghou originated in the Central Plains during the Han Dynasty, while the vertical and phoenix-headed forms were introduced through intercultural transmission. Changes in morphology were closely linked to performance posture, symbolic meaning, and social function. In the absence of standardized notation, the instrument's physical structure served as a primary carrier of musical logic and cultural expression. Thus, its evolution should be understood not as linear technical progress, but as a historically situated and culturally embedded transformation.

2. Sociopolitical Structures Shaping Rise and Decline

The rise and decline of the Konghou were strongly conditioned by sociopolitical systems, ritual institutions, and patterns of patronage. Periods of imperial support—particularly during the Han, Sui, and Tang dynasties—corresponded with its prominence in court music and religious art. Conversely, political transition, aesthetic shifts, and weakened institutional frameworks led to its gradual marginalization. These findings demonstrate that the sustainability of musical instruments depends not solely on artistic value, but on enduring institutional and cultural infrastructures.

3. Contemporary Performance as Creative Reconstruction

Contemporary Konghou performance reflects reinterpretation rather than simple revival. Modern performers selectively integrate historical playing postures, string configurations, and ensemble roles into present-day composition, pedagogy, and stage practice. This process preserves historical continuity while expanding expressive possibilities in timbre, technique, and cross-genre collaboration. The modern Konghou thus represents a dynamic artistic practice that bridges historical consciousness and contemporary aesthetic demands.

4. Strategies for Dissemination and Sustainable Development

The sustainable development of the Konghou requires coordinated strategies integrating education, institutional support, and cultural promotion. While historical transmission relied on formal ritual systems, contemporary sustainability depends on structured curricula, academic research, diversified performance platforms, and policy support. Active integration into modern educational and cultural frameworks—rather than preservation alone—is essential to ensuring the Konghou's continued vitality and relevance.

Recommendation

1. Practical and Pedagogical Feasibility

To transition the Konghou from a "specialized niche" to a "sustainable musical tradition," practitioners should move beyond fragmented training toward a standardized ecosystem:

Curriculum Standardization: Integrating Konghou into the formal curricula of primary and secondary schools as part of the "National Music Education Reform." This includes developing graded examination repertoires that balance traditional Silk Road melodies with modern polyphonic compositions.

Technical Refinement: Instruction must move beyond rote imitation of fingerings to include "Organological Literacy"—teaching students the mechanical principles of the modern pedal system to ensure better instrument maintenance and performance stability.

2. Policy and Industry Support

National policy support should move from symbolic recognition to concrete structural incentives:

Economic Incentives: The government should provide targeted tax incentives or R&D grants for musical instrument factories specializing in Konghou manufacturing to reduce the high cost of the double-row pedal instrument, making it more accessible to students.

Digital Heritage Initiatives: Establishing a "Digital Konghou Archive" supported by the Ministry of Culture, utilizing VR/AR technology to simulate the historical acoustics of different Konghou variants for both public education and professional research.

Strategic Branding: Positioning the Konghou as a central cultural ambassador in "Belt and Road" cultural exchange programs, leveraging its historical Silk Road identity to foster international diplomatic and artistic dialogue.

3. Future Research Directions

While this study focused on qualitative historical and contemporary reconstruction, the field would benefit from diversifying its methodological approaches:

Comparative Ethnomusicology: Conducting systematic comparative analyses between the Konghou and other ancient harp traditions, such as the Persian Chang or the Western Celtic Harp, to identify universal and culturally specific patterns of evolution.

Quantitative Audience Reception: Future research should employ quantitative surveys or big-data analysis of social media engagement to evaluate the effectiveness of different dissemination strategies on younger demographics.

Interdisciplinary Applications: Exploring the Konghou's unique overtone structure in psychoacoustics and music therapy, particularly investigating the physiological effects of its specific timbre on stress reduction and cognitive rehabilitation.

References

Bin, X. Y. (2025). *Collation and research on Chinese Konghou literature* [Master's thesis, Guangxi Arts University].

Hu, M. (2014). A preliminary study on the artistic characteristics of the Sui and Tang plucked instrument Konghou. *Music Time and Space*, (06), 15.

Huang, M. (2018). Crouching Konghou during the Wei and Jin Dynasties. *Northern Music*, (22), 1-2.

Jianan, W., & Aupatumnarakorn, B. (2025). The Konghou, Chinese ancient instrument's legacy and modern pedagogy. *Global Interactive Journal of World Religions and Cultures*, *5*(1), 198-208.

Xie, J. (2007). *Research on ancient Chinese Konghou* [Doctoral dissertation/Master's thesis, Shanghai Conservatory of Music].

Yang, Q. Y. (2022a). Preliminary study on the form and application of ancient Chinese Konghou. *Contemporary Music*, (01), 88-90.

Yang, Q. Y. (2022b). *Research on the forms and types of ancient Konghou* [Master's thesis, Sichuan Conservatory of Music].

Yang, Y. L. (2007). *Draft of ancient Chinese music history* (Vol. 1). People's Music Publishing House.

Zhou, J. B. (2011). The Silk Road and the eastward migration of the vertical Konghou. *Chinese Music*, (03), 53-59.

Zhang, Y., Yang, Y., & Tang, L. (2025). The Application and Aesthetic Inheritance of Chinese National Instruments in Modern Popular Music Arrangements: A Case Study of “All Night of Drizzling Rain”. *Journal of Arts and Cultural Studies (ACS),* 2(2), 02.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มเครือข่ายท่าโพธิ์ศรีโนนสะอาด จังหวัดอุบลราชธานี*

THE DEVELOPMENT OF SCIENCE LEARNING ACHIEVEMENT USING THE 5E INQUIRY-BASED LEARNING MODEL WITH SOCRATIC QUESTIONING TECHNIQUES FOR GRADE 6 STUDENTS IN THE THAPHOSINON SAAT SCHOOL NETWORK, UBON RATCHATHANI

สุนันทา บัวใหญ่[1], ระพิน ชูชื่น[2] และ กนกวรรณ กุแก้ว[3]

Sunanta Buayai[1], Rapin chuchuen[2] and Kanokwan Kukaew[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชธานี

[1-3]Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: sunanta18618@gmail.com

วันที่รับบทความ : 4 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 11 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 13 กุมภาพันธ์ 2569

Received 4 February 2026; Revised 11 February 2569; Accepted 13 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์

Citation:

* สุนันทา บัวใหญ่, ระพิน ชูชื่น และ กนกวรรณ กุแก้ว. (2569). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มเครือข่ายท่าโพธิ์ศรีโนนสะอาด จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 520-531.

Sunanta Buayai, Rapin chuchuen and Kanokwan Kukaew. (2026). The Development Of Science Learning Achievement Using The 5e Inquiry-Based Learning Model With Socratic Questioning Techniques For Grade 6 Students In The Thaphosinon Saat School Network, Ubon Ratchathani. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 520-531.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส ในวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านท่าหลวงนาคำ จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 12 แผน แบบทดสอบทางการเรียนและแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ หาประสิทธิภาพของแผนโดยใช้ E1/E2 ทดสอบค่าทีแบบ Dependent Sample

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.15/82.05 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ .05 และ 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.65, S.D.= 0.61)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น, การตั้งคำถามแบบโสเครติส

Abstract

The purpose of this research was to: 1) Evaluate the effectiveness of the 5-step quest-knowledge learning management combined with learning management using Socratic questioning techniques, with a benchmark of 80/80. 2) Compare pre- and post-learning outcomes using 5-step quest-knowledge learning management combined with learning management using Socratic questioning techniques. 3) Assess student satisfaction with the 5-step quest-knowledge learning management combined with learning management using Socratic questioning techniques. The research employed a sample group of 26 sixth-grade students from Banthaluagnakum School during the second semester of the 2023 academic year. Data collection tools included twelve lesson plans, outcome assessment tests, and student satisfaction questionnaires. Data analysis

was conducted using means, percentages, and standard deviations, and the effectiveness of the 5-step quest-knowledge learning management combined with learning management using Socratic questioning techniques approach was measured using E1/E2 and Dependent Sample t-tests.

The results of study were as follows: 1) The 5-step quest-knowledge learning management combined with learning management using Socratic questioning techniques for sixth-grade students, with an efficiency rate of 80.15/82.05. 2) Comparing pre- and post-learning outcomes using the 5-step quest-knowledge learning management combined with learning management using Socratic questioning techniques approach revealed a statistically significant increase in post-learning scores. 3) Student satisfaction with the 5-step quest-knowledge learning management combined with learning management using Socratic questioning techniques approach was rated very high ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.61)

Keywords: The 5-step quest-knowledge learning, Socratic questioning techniques

บทนำ

วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งความรู้ (Knowledge based society) มีบทบาทสำคัญในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต และมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและอุตสาหกรรม ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว วิทยาศาสตร์จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้น และดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับชาติ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ถือว่าเป็นกลไกที่สำคัญในการที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพการศึกษากับการจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวางแผนและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนั้น

การศึกษาไทยจึงต้องดำเนินการพัฒนาให้มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของชาติที่กำหนดไว้

การจัดการศึกษาที่ยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด จึงเป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเกิดพัฒนาทางด้านการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาวิทยาศาสตร์ ซึ่งการเรียนการสอนที่เหมาะสมมีหลายวิธีหนึ่งในนั้น คือ รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงซึ่งประกอบด้วยการคิด มีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจ และรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม เป็นการสอนรูปแบบหนึ่งที่นิยมใช้อย่างแพร่หลาย เป็นวิธีการสอนที่ผู้เรียนเกิดการตั้งคำถามโดยผู้เรียนหาคำตอบ Allan (1987) กล่าวว่า คำถามที่ดีควรกระตุ้นผู้ตอบให้เกิดความสนใจ และเกิดความอยากรู้อยากเห็น กระตุ้นจินตนาการและกระตุ้นผู้ตอบให้ค้นหาความรู้ใหม่เพิ่มเติม นอกจากนี้คำถามที่ดีของผู้ถามยังท้าทายให้ผู้ตอบคิดและหาวิธีแก้ปัญหา ซึ่งตรงตามเทคนิคการสอนของโสเครติส การถามแบบโสเครติสเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนใช้เหตุผลในการสืบค้นร่วมกันโดยการสนทนา และมีการใช้คำถามแบบต่อเนื่องเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อเข้าถึงความจริง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ร่วมกับการใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การทบทวนวรรณกรรม

รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น เป็นการสอนที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สร้างความสนใจ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้จากความเข้าใจ โดยผู้สอนเป็นผู้ช่วยแนะนำ รูปแบบของการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้น ดังนี้ **1**) การสร้างความสนใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจใคร่รู้ เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ 2) การสำรวจและค้นหา ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ วางแผนเก็บข้อมูล และทดสอบสมมติฐาน 3) การอธิบายและลงข้อสรุป นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผลเป็นองค์ความรู้หรือกฎเกณฑ์ 4) การขยายความรู้ นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ และ 5) การประเมินผล ตรวจสอบความเข้าใจและทักษะที่เกิดขึ้นตลอดกระบวนการ

เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส เป็นกระบวนการคำถามที่ใช้ค้นหาเหตุผล เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนใช้เหตุผลในการสืบค้นร่วมกันโดยการสนทนา เป็นกลวิธีที่มุ่งเน้นการใช้คำถามเชิงวิพากษ์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส ช่วยให้การเรียนรู้มีระบบ ในขณะที่คำถามแบบโสเครติสทำหน้าที่เจาะลึกความเข้าใจ ช่วยเปลี่ยนให้ห้องเรียนกลายเป็นพื้นที่แห่งการสืบค้นและถกเถียงอย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายท่าโพธิ์ศรีโนนสะอาด ปีการศึกษา 2566 มีนักเรียนจำนวน 210 คน

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านท่าหลวงนาคำ อำเภอเดชอุดม ปีการศึกษา 2566 จำนวน 26 คน ได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 แผน ประเมินระดับความเหมาะสมของแผน พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชนิดปรนัย 40 ข้อ 4 ตัวเลือก เพื่อประเมินระดับความเหมาะสมของแผน มีค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความยากง่าย

(Difficulty) อยู่ระหว่าง 0.45 - 0.75 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตร ของ (Kuder - Rechardson20:KR-20) มีค่าเท่ากับ 0.96

3. แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 12 ข้อ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้องระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้ พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

2. เปรียบเทียบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สูตร t-test (Dependent Samples)

3. ความพึงพอใจหลังการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้

เลขที่	**คะแนนจากภาระชิ้นงานที่ได้รับมอบหมาย (E1)**													**ผลสัมฤทธิ์**
1-26	1 (8)	2 (8)	3 (8)	4 (8)	5 (8)	6 (9)	7 (8)	8 (9)	9 (8)	10 (9)	11 (8)	12 (9)	**รวม** (100)	**(30)**
รวม	168	165	169	167	168	179	166	174	175	188	178	187	2084	640
$\bar{x}$	6.46	6.35	6.50	6.42	6.46	6.88	6.38	6.69	6.73	7.23	6.85	7.19	80.15	24.62
SD	0.81	0.75	0.71	0.64	0.86	0.86	0.64	1.01	0.72	0.91	0.73	1.06	3.52	1.47
P	80.77	79.33	81.25	80.29	80.77	76.50	79.81	74.36	84.13	80.34	85.58	79.91	80.15	82.05
E1/E2 = 80.15/82.05														

จากตารางที่ 1 พบว่า ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน เท่ากับ 80.15 และร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบหลังเรียน เท่ากับ 82.05 ดังนั้น แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80.15/82.05

ตารางที่ 2 ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียน

การทดลอง	n	$\bar{x}$	P	S.D.	$\sum D$	$\sum D^2$
ก่อนเรียน	26	12.58	41.92	1.45	313	147.96
หลังเรียน	26	24.62	82.05	1.47		

จากตารางที่ 2 พบว่า ก่อนเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวม $\bar{X}$ = 12.58, S.D. = 1.45 หลังเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวม $\bar{X}$ = 24.62, S.D. = 1.47 แสดงว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{x}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1	นักเรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติงานได้	4.50	0.80	มาก
2	นักเรียนได้ฝึกทำกิจกรรมและใบงานจนมีความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น	4.73	0.52	มากที่สุด
3	กิจกรรมมีความหลากหลาย สนุกและน่าสนใจ	4.65	0.68	มากที่สุด
4	นักเรียนชอบการสืบค้นหาความรู้ด้วยตนเอง	4.46	0.80	มาก
5	นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน จึงสนุกสนานเพราะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกับเพื่อน	4.92	0.27	มากที่สุด
6	กิจกรรมการเรียนส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.77	0.42	มากที่สุด
7	นักเรียนชอบการจัดการเรียนรู้ด้วยการตั้งคำถาม	4.58	0.69	มากที่สุด
8	การเรียนโดยใช้คำถามช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน	4.81	0.39	มากที่สุด
9	การตั้งคำถามสร้างลักษณะนิสัยการชอบคิดให้กับผู้เรียน	4.46	0.80	มาก

10	การเรียนโดยใช้คำถามทำให้นักเรียนสนุกค้นหาคำตอบและเข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้น	4.85	0.46	มากที่สุด
11	ครูอธิบายขั้นตอนของการจัดกิจกรรมได้อย่างชัดเจน	4.62	0.74	มากที่สุด
12	การจัดกิจกรรมเรียงลำดับจากง่ายไปยาก จึงทำให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนได้	4.46	0.75	มาก
	รวม	4.65	0.61	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า โดยรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.65, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณา พบว่า ลำดับที่ 1 การเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนสนุกสนานเนื่องจากได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกับเพื่อนอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.92, S.D. = 0.27) ลำดับที่ 2 การเรียนโดยใช้คำถามทำให้นักเรียนสนุกค้นหาคำตอบและเข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้นอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.58, S.D. = 0.46) ลำดับที่ 3 การเรียนโดยใช้คำถามช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.81, S.D. = 0.39)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาอภิปรายผลในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ผลการหาประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับเทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน เท่ากับ 80.15 และร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบหลังเรียน เท่ากับ 82.05 ดังนั้น แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 80.15/82.05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ ทั้งนี้มีสาเหตุหลักมาจากการใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส โดยรูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น เป็นการสอนที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สร้างความสนใจ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เป็นพื้นฐานในการให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์ที่เรียนรู้หรือฝึกฝนมาทดลองปฏิบัติหรือแสวงหาคำตอบ เกิดเป็นการเรียนรู้จากความเข้าใจ โดยผู้สอนเป็นผู้ช่วยแนะนำ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวพร พาวินิจ (2555) กล่าวว่า การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้เป็นวิธีสอนที่ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ใช้กระบวนการทางความคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อ

ค้นหาความจริง เหตุผล กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ali Abdi (2014) ศึกษาผลการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ในบทเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลจากการศึกษานักเรียนมีคะแนนสูงกว่าการสอนด้วยวิธีดั้งเดิม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้คำถามมีบทบาทความสำคัญที่จะช่วยพัฒนาด้านการคิดของผู้เรียน การใช้คำถามจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ซึ่งการสอนที่เสริมด้วยการใช้คำถามจะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นถึงความสำคัญของประเด็นข้อมูลนั้น ๆ ซึ่งวิธีการถามแบบโสเครติสเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนใช้เหตุผลในการสืบค้นร่วมกันโดยการสนทนา สอดคล้องกับแนวคิดของบรรจง อมรชีวิน (2556) ซึ่งได้สังเคราะห์รูปแบบการตั้งคำถามแบบโสเครติสที่นำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน แบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1) การสืบค้นแบบโสเครติส เป็นการเรียนที่เป็นแบบแผน ผู้เรียนสามารถแสวงหาความจริงโดยการใช้คำถามแบบต่อเนื่อง 2) การถามแบบโสเครติสเป็นการใช้การถามที่เป็นการแสดงความสนใจอย่างแท้จริงเป็นคำถามที่กระตุ้นการคิดของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของปรีดา รอดดารา (2559) ศึกษาการเปรียบเทียบผลทางการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้การตั้งคำถามตามแนวคิดของโสเครติสกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน พบว่าก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.58 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนเรียนเท่ากับ 1.45 คิดเป็นร้อยละ 41.92 คะแนน 327 และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.62 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานหลังเรียนเท่ากับ 1.47 คิดเป็นร้อยละ 82.05 คะแนน 640 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยและแสดงให้เห็นว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส ช่วยกระตุ้นผู้เรียนได้ใช้ความคิดสนุกในการค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง สามารถพัฒนาความคิด ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานมีความกระตือรือร้นเกิดแรงจูงใจจากคำถามเพื่อหาคำตอบ เกิดความสนใจต่อการเรียนทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิสา บุญมา (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการใช้เทคนิคการใช้คำถามแบบโสเครติส เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนเกิดการคิดเชิงคณิตศาสตร์ทั้งด้านการแก้ปัญหาและการให้เหตุผล 2) คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับเทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส พบว่า ระดับความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.65 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 โดยลำดับที่ 1 การเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับเทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนสนุกสนานเนื่องจากได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกับเพื่อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.27 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ลำดับที่ 2 การเรียนโดยใช้คำถามทำให้นักเรียนสนุกค้นหาคำตอบและเข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.58 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ลำดับที่ 3 การเรียนโดยใช้คำถามช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.39 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ตามลำดับ ซึ่งผลจากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับเทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด คือการได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนและการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกับเพื่อน ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมที่เป็นขั้นตอนการเรียนรู้ที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการคิดและการลงมือทำ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ผู้เรียนมีโอกาสได้ศึกษา สำรวจ ค้นหา รวบรวมข้อมูล ทดสอบความคิด ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง รวมทั้งมีทักษะกระบวนการแก้ปัญหาการตัดสินใจ ทำให้ความรู้คงทน และถ่ายโยงการเรียนรู้ได้ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้มีขั้นตอนการเรียนที่เข้าใจง่าย ส่งเสริมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เชื่อมโยงองค์ความรู้เก่าและการแสวงหาความรู้ใหม่ ช่วยส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ร่วมกัน และการใช้เทคนิคการตั้งคำถามนั้นยังช่วยกระตุ้นผู้เรียนได้ใช้ความคิดค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง ดังนั้นการใช้คำถามจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการคิด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Allan (1987) ที่กล่าวถึงความสำคัญของคำถามว่า คำถามควรมีลักษณะที่สามารถกระตุ้นผู้ตอบให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นและเกิดความสนใจ กระตุ้นจินตนาการและกระตุ้นผู้ตอบให้ค้นหาความรู้ใหม่ ดังนั้นการใช้คำถามในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงช่วยกระตุ้นผู้เรียนได้ใช้ความคิด สนุกในการค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง

สามารถพัฒนาความคิด ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานมีความกระตือรือร้นเกิดแรงจูงใจจากคำถามเพื่อหาคำตอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของปรีดา รอดดารา (2559) ศึกษาการเปรียบเทียบผลทางการเรียนวิชาหน้าที่พลเมือง เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติสกับกิจกรรมการเรียนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิสา บุญมา (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการใช้เทคนิคการใช้คำถามแบบโสเครติส เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (X=4.02.S.D.= 0.53)

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูง ไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นเท่านั้น แต่การใช้คำถามร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ยังสามารถพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นเกิดแรงจูงใจจากคำถามเพื่อหาคำตอบ เกิดผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจนสร้าง เจตคติที่ดีและภาพความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับสูงยิ่ง ซึ่งถือเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคปัจจุบัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ 1. จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส สถานศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน 2. การใช้คำถามเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการแสวงหาข้อมูลหรือแปลความหมายของข้อมูลเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นและช่วยให้เกิดความคิด ดังนั้นครูจึงควรใช้คำถามที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและใช้คำถามที่สอดคล้องต่อสิ่งที่ศึกษา **ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเปรียบเทียบระหว่างการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นหรือการเรียนรู้แบบการใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส ร่วมกับรูปแบบการสอนอื่น ๆ เพื่อศึกษาว่ารูปแบบการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด 2. ควรศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอน

แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส ในรายวิชาและนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

บรรจง อมรชีวิน. (2556). *เปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องคิดด้วยการสืบถามเชิงปรัชญา*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

ปรีดา รอดดารา. (2559). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามตามแนวคิดของโสเครติสกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุวพร พาวินิจ. (2555). การพัฒนาชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ สาระที่ 3 สารและสมบัติของสาร โดยใช้กระบวนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้และแผนผังมโนทัศน์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุนิสา บุญมา. (2563). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการใช้เทคนิคการใช้คำถามแบบโสเครติสเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 21(1), 77-91

Ali Abdi. (2014). *The Effect of Inquiry-based Learning Method on Students*. Retrieved on October 12, 2025 from https://www.hrpub.org/journals/article_info.php?aid=944

Allan, C.O. (1987). *Emphasis on Student Outcomes Focuses Attention on Quality of instruction*. NASSP.

การพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคคลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี : เทศบาลนครปากเกร็ด*

DEVELOPING INNOVATIVE THINKING SKILLS OF EMPLOYEES IN LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION WITH THAILAND'S GOOD GOVERNANCE AWARD : PAK KRET CITY

สุปัญญดา สุนทรนนธ์

Supunyada Suntornnond

สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Corresponding Author's Email: dr.supunyada@gmail.com

วันที่รับบทความ : 22 มกราคม 2569; วันแก้ไขบทความ 13 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 15 กุมภาพันธ์ 2569

Received 22 January 2026; Revised 13 February 2569; Accepted 15 February 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร (2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม และ (3) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรใน เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัด นนทบุรี ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบด้านการบริหารจัดการที่ดี การวิจัยเป็นเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ เก็บข้อมูลจากบุคลากรจำนวน 368 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ

Citation:

* สุปัญญดา สุนทรนนธ์. (2569). การพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคคลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี : เทศบาลนครปากเกร็ด. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 532-555.

Supunyada Suntornnond. (2026). Developing Innovative Thinking Skills Of Employees In Local Administrative Organization With Thailand's Good Governance Award : Pak Kret City. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 532-555.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า (1) กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (2) กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาบุคลากรมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างศักยภาพด้านนวัตกรรม อย่างไรก็ตาม ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการฝึกอบรมกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมด้านการกล้าคิดกล้าทำด้วยจินตนาการ สะท้อนว่าการฝึกอบรมรูปแบบดั้งเดิมอาจยังไม่สามารถกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างเพียงพอในบริบทองค์กรภาครัฐ (3) แนวทางการพัฒนาควรมุ่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาบุคลากรจากการฝึกอบรมตามระเบียบแบบเดิมสู่การส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล เปิดโอกาสให้บุคลากรพัฒนาตามความสนใจและศักยภาพเฉพาะด้าน เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในปัจจุบัน

คำสำคัญ: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, รางวัลการบริหารจัดการที่ดี

Abstract

This research article aimed to (1) examine the level of human resource development (HRD) activities and innovative thinking skills of personnel; (2) investigate the relationship between HRD activities and innovative thinking skills; and (3) propose guidelines for enhancing innovative thinking skills among personnel of Pak Kret City Municipality, Nonthaburi Province, a model local government organization recognized for good governance. The study employed a quantitative research design using a questionnaire as the research instrument. Data were collected from a sample of 368 municipal personnel. The data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, specifically Pearson's product–moment correlation coefficient. The findings revealed that: (1) the overall levels of HRD

activities and innovative thinking skills were high, with creative networking showing the highest mean score; (2) HRD activities were positively correlated with innovative thinking skills at the .05 level of statistical significance, indicating that HRD plays a crucial role in fostering innovative capacity. However, no significant relationship was found between traditional training activities and the dimension of imaginative risk-taking, suggesting that conventional training approaches may be insufficient to stimulate creativity within the public sector context; and (3) development guidelines should shift from regulation-based, traditional training formats toward more personalized learning approaches. Supporting individual interests and strengths would more effectively enhance innovative thinking skills and promote sustainable innovation in Thai local government organizations.

Keywords: Human Resource Development, Innovative Thinking Skill of Employees, Local Administrative Organization, Good Governance Award

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)เป็นหนึ่งในหัวใจของการบริหารบ้านเมือง ที่เป็นการปกครองออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น นอกจากนี้ท้องถิ่นยังเชื่อมโยงความต้องการของภาคประชาชนไปสู่ภาครัฐด้วย รัฐบาลมีความมุ่งหวังให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาคุณภาพการทำงาน ดังนั้นคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ก.ก.ถ.) ภายใต้การดูแลของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีพันธกิจหลักประการหนึ่งคือการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทิศทางการกระจายอำนาจของประเทศ จึงได้กำหนดให้มีการจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อให้เป็นรางวัลสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเริ่มมีการมอบรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาการบริหารจัดการตามอำนาจหน้าที่ของตนเองให้เป็นไปตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้อย่างเกิดผลสัมฤทธิ์

โดยในปี พ.ศ. 2565 และ 2566 เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลที่ 1 ของกลุ่มเทศบาล ประเภทโดดเด่น ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่กี่แห่งที่ได้รับรางวัลนี้ถึง 2 ปีซ้อน จากสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกลุ่มที่ได้รับรางวัลนั้นถือว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบที่มีการบริหารจัดการที่ดี จากการประเมินใน 2 ด้านหลัก ได้แก่ ผลการบริหารจัดการที่ดีเลิศและมีโครงการนวัตกรรมที่ดีเยี่ยม โดยในปี 2566 นั้น ทางเทศบาลนครปากเกร็ดได้นำเสนอโครงการนวัตกรรม “โครงการรู้ สู้ น้ำ ด้วยนวัตกรรมปากเกร็ดโมเดลใหม่” (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน เทศบาลนครปากเกร็ด ,2567) ซึ่งเป็นนวัตกรรมเพื่อบริหารจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมภายใต้การบริหารสถานการณ์ฉุกเฉินโดยได้นำเทคโนโลยีและระบบการเชื่อมโยงระบบบังคับบัญชาเหตุการณ์ (Incident Command System :ICS) จึงนับว่าเทศบาลนครปากเกร็ดประสบผลสำเร็จในการบริหารและการจัดบริการสาธารณะเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงมีแนวทางในการพัฒนาโครงการนวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่องจนได้รับรางวัลดังกล่าวได้ต่อเนื่อง

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า ในการผลักดันให้เกิดนวัตกรรมหรือโครงการนวัตกรรมต่าง ๆ ในองค์การใด ๆ นั้น ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative Thinking Skill) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารองค์การภาครัฐ เนื่องจากหากบุคลากรมีทักษะดังกล่าวในระดับสูง ก็มีส่วนช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อความท้าทายใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะนี้ช่วยส่งเสริมการคิดนอกกรอบ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการพัฒนาบริการสาธารณะที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น (ศศิมา สุขสว่าง ,2562) นอกจากนี้ ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร ลดต้นทุน และปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ทันสมัย ส่งผลให้องค์การภาครัฐสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี ได้อย่างยืดหยุ่น ตลอดจนสามารถช่วยสร้างความไว้วางใจ รวมถึงยกระดับความพึงพอใจในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนผู้รับบริการจากความสามารถในการคิดและสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เหมาะสมนั่นเอง

ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนาให้บุคลากรขององค์การมีทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมจึงถือเป็นหนึ่งในภารกิจการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญขององค์กรในยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยหลายงานแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมให้เกิดขึ้นหรือมี

มากขึ้นในบุคลากรนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะดังกล่าวในบุคลากรขององค์การแบบราชการหรือในองค์การภาครัฐก็ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญต่าง ๆ เช่น วัฒนธรรมองค์การแบบยึดติดกฎระเบียบ การขาดกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรที่ช่วยการพัฒนาทักษะเชิงนวัตกรรม เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนส่งผลต่อแนวทางในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรเป็นอย่างยิ่ง (Horth, 2014) ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมเหล่านั้น ส่วนมากเป็นการศึกษาในบริบทขององค์การในต่างประเทศ และยังมีการศึกษาในบริบทของหน่วยงานในประเทศไทยไม่มากนัก จากปัญหาในการขาดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องจากการวิจัยเชิงประจักษ์ในบริบทองค์กรภาครัฐของไทยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร โดยเฉพาะยังมีการศึกษาวิจัยในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งปัจจุบันมีการประเมินผลเกี่ยวกับโครงการนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วย อยู่เป็นจำนวนน้อย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึง “ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี กรณีศึกษา เทศบาลนครปากเกร็ด นนทบุรี” ซึ่งจะได้นำเสนอถึงผลการศึกษา รวมถึงแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อกิจกรรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

3) เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

1) ระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรในเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด

2) ปัจจัยกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้ง 5 องค์ประกอบย่อย มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวก ต่อระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรเทศบาลนครปากเกร็ด

การทบทวนวรรณกรรม

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การศึกษากิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถแบ่งระดับการศึกษาเป็น 2 มิติ คือ กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระดับมหภาค (Macro perspective) และกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระดับจุลภาค (Micro perspective) โดยการวิจัยครั้งนี้ เน้นศึกษากิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระดับจุลภาค จะเป็นการศึกษากิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การเป็นการเน้นพัฒนาให้ทรัพยากรมนุษย์ตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์การทั้งเป้าหมายระยะสั้นและเป้าหมายระยะยาวขององค์การ โดยผ่านกิจกรรมต่างๆขององค์การที่ถูกจัดขึ้นอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลการในบริบทต่างๆขององค์การ สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสนใจเป็นพิเศษในการพัฒนาระดับปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นการพัฒนาให้ได้มาซึ่งความรู้ทักษะและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้เกิดผลในการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น (Mondy, 2018)

ซึ่งการพัฒนาระดับปัจเจกบุคคลจะเป็นกิจกรรมการพัฒนาพนักงานทั้งกิจกรรมที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความรู้และเกิดทักษะใหม่ที่จะช่วยเพิ่มผลงานและอาจรวมถึงการพัฒนาความรู้ทักษะและพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือยังไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานซึ่งประกอบไปด้วยการฝึกอบรม(Training) การศึกษา (Education) และการพัฒนาส่วนบุคคล (Individual Development) นอกจากกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งสามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ต่อมามีนักวิชาการหลายท่าน ได้มีความเห็นสอดคล้องให้ปรับปรุงเพิ่มเติมกิจกรรมของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคล โดยเพิ่มกิจกรรมที่เน้นเชื่อมโยงกับการพัฒนาองค์การมากขึ้น เช่น กิจกรรมการพัฒนาอาชีพ และ กิจกรรมการพัฒนาองค์การ (Noe, 2008) จากการทบทวนวรรณกรรม

สามารถสรุปทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของนักวิชาการที่สำคัญได้ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

กิจกรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD activities)	**รายชื่อนักวิชาการ**					
	Nadler (1984)	**Pace, Smith & Mills (1991)**	**Gilley , Eggland (2002)**	**York (2005)**	**Noe (2008)**	**Mondy (2018)**
การฝึกอบรม(Training)	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การศึกษา(Education)	✓	✓		✓	✓	✓
การพัฒนาส่วนบุคคล (Individual development)	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การพัฒนาอาชีพ (Career development)		✓	✓	✓	✓	✓
การพัฒนาองค์การ Organization development)			✓	✓	✓	✓

อ้างอิง: สุปัญญดา สุนทรนนธ์, บุญอนันต์ พินัยทรัพย์ และ จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์ (2558)

โดยในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำทั้ง 5 กิจกรรมย่อยดังกล่าวมาศึกษาว่ากิจกรรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีผลต่อทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรในกลุ่มตัวอย่างหรือไม่อย่างไร

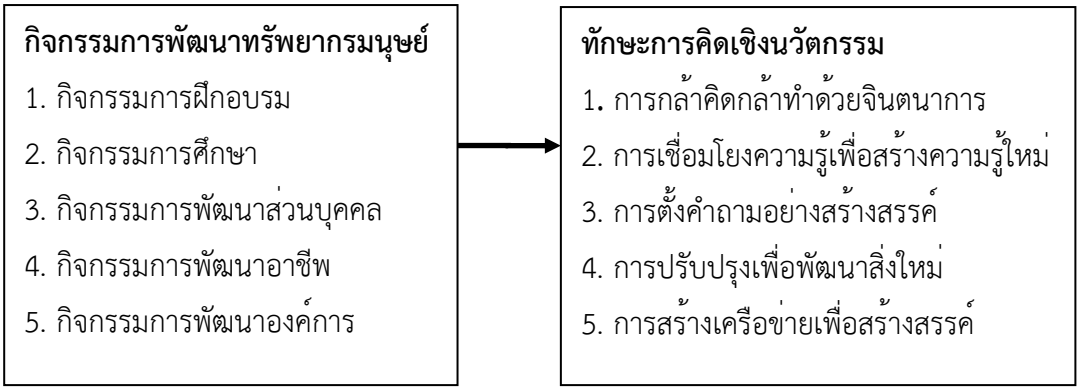
2. ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative Thinking Skill)

สำหรับความหมายของ ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมนั้น Weiss and Legrand (2011) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม ไว้ว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมเป็นกระบวนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาโดยการค้นหาการผสมผสานเพื่อให้ได้ผลผลิตหรือวิธีการใหม่ ๆ ซึ่งอาจต้องพัฒนาและแก้ไขซ้ำแล้วซ้ำอีกหลาย ๆ รอบโดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมเป็นหลัก

Amelink, Fowlin, and Scales (2020) ได้อธิบายไว้ว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม หมายถึง ความสามารถ หลายๆ อย่างของมนุษย์ที่จะสามารถสร้างสรรค์สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สนใจให้เป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบของ สิ่งประดิษฐ์ หรือรูปแบบอื่น ๆ แล้วนำเสนอหรือเผยแพร่ไปสู่สังคม ซึ่งสอดคล้องกับการอธิบายของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2558) ที่ได้ให้ความหมายทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมไว้ว่า การคิดเชิงนวัตกรรมคือ การคิดริเริ่มทำสิ่งใหม่ ๆ ที่ดีขึ้นกว่าเดิม และพยายามหาวิธีนำแนวคิดใหม่เหล่านี้มาทำให้เป็นจริง นำไปสู่การสร้างสิ่งใหม่ การใช้วิธีการใหม่ การประยุกต์ใช้ใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ เช่น ทำให้งานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น สร้างผลลัพธ์ได้มากขึ้นโดยใช้ทรัพยากรลดลง เป็นต้น จากการให้ความหมายของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านดังข้างต้น ในทัศนะของผู้วิจัยสรุปได้ว่า ทักษะการคิด เชิงนวัตกรรม หมายถึง การคิดที่มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา ซึ่งวิธีการคิดอาจต้องพัฒนา และแก้ไขดัดแปลงซ้ำแล้วซ้ำอีกหลาย ๆ ครั้ง อยู่ตลอดเวลาถึงจะส่งผลต่อกระบวนการคิดที่มีการต่อยอดทางด้านความคิด และมีพัฒนาการจนกลายเป็นกระบวนการในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมา

สำหรับองค์ประกอบเกี่ยวกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมนั้น มีนักวิชาการได้นำเสนอแนวคิดไว้อย่างหลากหลาย อย่างไรก็ตามในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดที่มีนักวิชาการนิยมนำไปอ้างอิงค่อนข้างมาก นั่นคือแนวคิดของ Swallow (2012) ซึ่งได้เสนอว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม ในตัวบุคคล ประกอบด้วยความสามารถ 5 ด้าน ได้แก่ (1) ความสามารถในการตั้งคำถาม ซึ่งช่วยให้นักพัฒนานวัตกรรมเกิดความท้าทายกับ สภาพที่เป็นอยู่ และพิจารณาความเป็นไปได้ใหม่ๆ (2) ความสามารถในการสังเกต ช่วยให้นักพัฒนานวัตกรรมตรวจสอบ รายละเอียดเล็ก ๆ ในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการแนะนำวิธีการใหม่ๆ ในการทำสิ่งต่างๆ (3) ความสามารถในการสร้างเครือข่าย ทำให้นักพัฒนาสามารถพัฒนานวัตกรรมได้รับ มุมมองที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากบุคคลที่มีภูมิหลักหลากหลาย (4) ความสามารถในการทดลองสร้างนวัตกรรม คือ ความพยายามที่จะทดลองสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่จะนำสิ่งที่ผ่านมาเพื่อทดสอบความคิดใหม่ (5) ความสามารถในการเชื่อมโยง เป็นการเชื่อมโยงระหว่างคำถาม ปัญหา หรือความคิด จากสาขาที่ไม่เกี่ยวข้อง จะถูกนำมาใช้โดยการสอบถาม การสังเกต เครือข่าย และทดลอง และเป็นตัวเร่ง การตื่นตัวโดยทำให้เกิด การคิดสร้างสรรค์

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัย จึงพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากร และ ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร ดังแสดงตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัย 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ บุคลากรที่ทำงานประจำแบบเต็มเวลา (full-time employees) ของเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ณ 30 กันยายน 2567 มีบุคลากรที่ทำงานประจำแบบเต็มเวลา จำนวนรวม 1,135 คน แบ่งเป็นข้าราชการหรือพนักงานเทศบาล จำนวน 1,098 คน และ ลูกจ้าง 37 คน (กองการเจ้าหน้าที่ เทศบาลนครปากเกร็ด, 2568) โดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความ เชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้เกิดความผิดพลาดคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 5 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (n) ในการวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้ คือ 400 ตัวอย่าง

หลังจากกำหนดกลุ่มตัวอย่างแล้ว ใช้สุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างใช้แบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non Probability Sampling) การสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก

(Convenience Sampling คือ เก็บข้อมูลจากผู้ใดก็ได้ที่เป็นบุคลากรของเทศบาลนครปากเกร็ด จำนวน 400 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามแบบผู้ตอบสามารถตอบเอง (Self-administration questionnaire) ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ส่วน ประกอบด้วย 1) คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกรายการ (Check List) และเว้นให้ตอบ(ถามอายุและอายุงาน) ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวข้องกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ 2) คำถามเกี่ยวกับกิจกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นคำถามตามแบบ (Likert Scale) โดยมีคำถามทั้งสิ้น จำนวน 25 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) การวัดและแปรผล 5 ระดับ 3) คำถามเกี่ยวกับระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม เป็นคำถามตามแบบ (Likert Scale) โดยมีคำถามทั้งสิ้น จำนวน 25 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) การวัดและแปรผล 5 ระดับ โดยมีคำถามทั้งสิ้น จำนวน 30 ข้อ และ 4) คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด จานวน 1 ข้อคคำถาม เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในดำเนินการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสม

ซึ่งแบบสอบถามที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือวิจัย ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (INDEX of Item-Objective Congruence: IOC) โดยได้ผล IOC หลังปรับแก้ไขคือค่า 1.00 และมีค่าทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิอัลฟา ครอนบัค ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.896

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1) ติดต่อประสานงานกับสาขาวิทยาการจัดการ มสธ. เพื่อทำหนังสือเกี่ยวกับการขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย ถึงผู้บริหารของเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

2) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัยพร้อมทั้งแบบสอบถามส่งไป ยังเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ด้วยตนเอง โดยมอบให้กับผู้ประสานงานที่เทศบาลฯ จำนวน 400 ฉบับ รวมทั้งสร้างแบบสอบถามทางออนไลน์ (Google Form) และส่ง link ให้ผู้

ประสานงานที่เทศบาลฯ มอบหมาย เพื่อช่วยในการเก็บข้อมูล โดยขอรับแบบสอบถามกลับคืนภายใน 15 วัน

3) เก็บรวบรวมและติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืน และแจก แบบสอบถามอีกครั้งในรายที่แบบสอบถามสูญหายหรือไม่สมบูรณ์

4) ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามของข้อมูลจาก แบบสอบถามและนำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ โดยในการศึกษาครั้งนี้สามารถเก็บข้อมูลแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้ จำนวน 368 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 92.00 ของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้วยโปรแกรม SPSS for Window

สำหรับข้อคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (inductive analysis) เพื่อให้ทราบถึงข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นอื่นๆเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จากกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้ จำนวน 368 ตัวอย่าง (n=368) คิดเป็นร้อยละ 92.00 ของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด จากข้อมูลมาวิเคราะห์แล้วนั้น ผู้วิจัยสรุปผลวิจัยที่สำคัญได้ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 67.39 มีอายุเฉลี่ยประมาณ 36 ปี ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับ

ปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 58.69 มีสถานะในการจ้างงานเป็นพนักงานเทศบาลมากที่สุด จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 74.45 รองลงมาคือเป็นกลุ่มข้าราชการจำนวน 94 คน โดย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นพนักงานในระดับปฏิบัติการมากที่สุด จำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 80.43 และกลุ่มตัวอย่างมีอายุงานในหน่วยงานเฉลี่ยประมาณ 8.5 ปี

2) ผลการศึกษาระดับความเห็นต่อกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บุคลากร

สำหรับกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ใน 5 กิจกรรมย่อย มีการแบ่งเกณฑ์ในการแปรผลการศึกษาของการวัดระดับความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากร แบ่งออกเป็น 5 ระดับ จากระดับคะแนนน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด

โดยผลการศึกษาระดับความเห็นต่อกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บุคลากร กลุ่มตัวอย่าง แสดงผลสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ของบุคลากร

กิจกรรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	แปลความ
1. กิจกรรมการฝึกอบรม	3.99	0.59	มาก
2. กิจกรรมการศึกษา	4.19	0.61	มาก
3. กิจกรรมการพัฒนาส่วนบุคคล	4.34	0.49	มากที่สุด
4. กิจกรรมการพัฒนาอาชีพ	4.02	0.56	มาก
5. กิจกรรมการพัฒนาองค์การ	4.17	0.62	มาก
รวม (Total)	**4.14**	**0.58**	**มาก**

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่ามีกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอยู่ในระดับมาก โดย กิจกรรมย่อยของกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีเพียงกิจกรรมการพัฒนาของบุคลากร (Individual development) ที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.34) โดยกิจกรรมย่อยที่มีคะแนนเฉลี่ย รองลงมาคือ

กิจกรรมการศึกษา (Education) กิจกรรมการพัฒนาองค์การ (Organization development) และ กิจกรรมการพัฒนาอาชีพ (Career development) และ กิจกรรมการฝึกอบรม (Training) ตามลำดับ

3) ผลการศึกษาระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร

สำหรับระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย มีการแบ่งเกณฑ์ในการแปรผลการศึกษาของการวัดระดับความคิดเห็นที่มีต่อ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ จากน้อยที่สุด ไปจนถึงมากที่สุด เช่นเดียวกับการประเมินความเห็นต่อกิจกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากร โดยผลการศึกษาระดับความเห็นต่อระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรของกลุ่มตัวอย่าง แสดงผลสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร

องค์ประกอบทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม	**ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$**	**S.D.**	**แปลความ**
1. ด้านการกล้าคิดกล้าทำด้วยจินตนาการ	3.88	0.61	มาก
2. ด้านการเชื่อมโยงความรู้เพื่อสร้างความรู้ใหม่	3.92	0.67	มาก
3. ด้านการตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์	3.96	0.70	มาก
4. ด้านการปรับปรุงเพื่อพัฒนาสิ่งใหม่	4.11	0.66	มาก
5. ด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างสรรค์	4.28	0.58	มากที่สุด
รวม (Total)	**4.03**	**0.63**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่าระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.03) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างสรรค์ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และเป็นด้านเดียวที่อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$=4.28) รองลงมาคือ ด้านการปรับปรุงเพื่อพัฒนาสิ่งใหม่ ด้านการตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์ ด้านการเชื่อมโยงความรู้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ และด้านการกล้าคิดกล้าทำด้วยจินตนาการ ตามลำดับ

4) ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร

จากการวิเคราะห์ทางสถิติ ถึงผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร เทศบาลนครปากเกร็ด สามารถสรุปผลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร

กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	องค์ประกอบทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม				
	ด้านการกล้าคิดกล้าทำฯ	**ด้านการเชื่อมโยงความรู้ฯ**	**ด้านการตั้งคำถามฯ**	**ด้านการปรับปรุงฯ**	**ด้านการสร้างเครือข่ายฯ**
กิจกรรมการฝึกอบรม	.191 (p=0.08)	.742* (p=0.00)	.609* (p=0.01)	.504* (p=0.03)	.650* (p=0.00)
กิจกรรมการศึกษา	.732* (p=0.00)	.724** (p=0.00)	.593** (p=0.00)	.564** (p=0.01)	.546* (p=0.00)
กิจกรรมการพัฒนาส่วนบุคคล	.681* (p=0.00)	.761* (p=0.00)	.657* (p=0.00)	.601* (p=0.00)	.641* (p=0.00)
กิจกรรมการพัฒนาอาชีพ	.779* (p=0.00)	.601* (p=0.00)	.402* (p=0.02)	.478** (p=0.01)	.556* (p=0.00)
กิจกรรมการพัฒนาองค์การ	.636* (p=0.00)	.534* (p=0.0/)	.782* (p=0.00)	.615** (p=0.00)	.627* (p=0.00)
R = .681, R^2 = .514, SEE = .400, F = 101.261, Sig = .000					

นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (=P< 0.05)

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับ พบว่า กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้ง 5 กิจกรรม และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันหรือในเชิงบวกกับระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรฯ โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 อย่างไรก็ตามจะพบว่า กิจกรรมการฝึกอบรม ไม่มีความสัมพันธ์ต่อด้านการกล้าคิดกล้าทำด้วยจินตนาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตัวแปรอิสระคือ กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้ง 5 กิจกรรมย่อย

สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตาม ซึ่งได้แก่ ระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม ได้ร้อยละ 51.4 (R^2 = .514)

5) ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากสมมติฐานการวิจัย ที่กำหนดไว้ 2 ข้อ ได้แก่

สมมติฐานข้อ 1 -ระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรในเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร ตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 3 พบว่า ระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.03) ไม่ใช่ระดับมากที่สุด จึงปฏิเสธสมมติฐานข้อนี้

สมมติฐานข้อ 2 -ปัจจัยกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้ง 5 องค์ประกอบย่อย มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวก ต่อระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรเทศบาลนครปากเกร็ด

จากผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 4 พบว่า กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้ง 5 กิจกรรม และมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานข้อนี้

6) ผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร

จากการตอบกลับของกลุ่มตัวอย่าง มีผู้ตอบที่ให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร จำนวน 69 ความเห็น โดยสามารถสรุปข้อเสนอแนะเป็นประเด็นสำคัญ ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 สรุปข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร

องค์ประกอบทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม	**ข้อเสนอแนะสำคัญในการพัฒนา**
1. ด้านการกล้าคิดกล้าทำด้วยจินตนาการ	- ควรส่งเสริมให้พนักงานสร้างผลงานหรือชิ้นงานเป็นของตนเอง พร้อมทั้งเปิดเวทีหรือจัดประกวดเพื่อให้พนักงานได้แสดงความสามารถหรือผลงานนวัตกรรมของตนเอง โดยให้รางวัลเพื่อ

	เป็นขวัญกำลังใจให้บุคลากรได้มีกำลังใจในการสร้างหรือทำนวัตกรรมใหม่
	- ผู้บริหารควรสร้างสภาพแวดล้อมหรือสร้างบรรยากาศให้เหมาะต่อการคิดนอกกรอบ โดยสภาพแวดล้อมนั้นเหมาะแก่การทดลองลองผิดลองถูก จนไปถึงการทำซ้ำๆ จนสามารถเกิดเป็นแนวทางหรือผลจากการคิดนอกกรอบที่สามารถประยุกต์ใช้กับนวัตกรรมหรือผลงานของตนเอง
2. ด้านการเชื่อมโยงความรู้เพื่อสร้างความรู้ใหม่	- หัวหน้าควรฝึกให้ใช้วิธีการเรียนรู้และทำงาน ในการเชื่อมโยงระหว่างความรู้เดิมและความรู้ใหม่ในการค้นหาคำตอบ - ควรมีการจัดฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญ ที่สอนในเรื่องวิธีการเชื่อมโยงหาความรู้จากหลายแหล่ง หลายองค์ประกอบ โดยยึดเป็นปัญหาในการทำงานเป็นหลักในการค้นหาคำตอบ
4. ด้านการปรับปรุงเพื่อพัฒนาสิ่งใหม่	- จัดอบรมหรือดูงานเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการคิดนอกกรอบหรือวิธีการคิดที่สร้างสรรค์ เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้บุคลากรได้เห็นวิธีการคิด ของหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จหรือมีความพร้อมมากกว่า เพื่อนำมาปรับใช้กับการทำงานของตนเอง ควรมีการให้รางวัลระดับทีมหรือระดับบุคคลที่สามารถนำเสนอทางแก้ปัญหา หรือ ปรับปรุงงาน จนทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ในหน่วยงานได้
5. ด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างสรรค์	- หน่วยงานควรส่งเสริมให้แต่ละแผนกหรือกองงาน พัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ หรือชุมชน ในการนำโครงการหรือชิ้นงานนวัตกรรมไปทดลองใช้ เฉพาะส่วนงานนั้นได้เอง เพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขให้ผลงานนั้นเกิดการพัฒนาต่อยอดให้สมบูรณ์

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายผลได้ แยกตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้ดังนี้ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อกิจกรรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรในเทศบาลนครปากเกร็ด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่ตรงกับสมมติฐานการวิจัยที่คาดว่าระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของ

บุคลากรกลุ่มตัวอย่างน่าจะอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแม้ข้อค้นพบจะไม่เป็นไปตามสมมติฐาน แต่หากมองในมุมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างเองมีทัศนคติในการประเมินตนเองอย่างตรงไปตรงมาและยังมีความต้องการจะพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมให้เพิ่มมากยิ่งขึ้นกว่าปัจจุบัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า "ด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างสรรค์" มีค่าเฉลี่ยสูงสุดจนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$=4.28) ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่ได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดี มีความโดดเด่นอย่างยิ่งในการเปิดรับมุมมองที่แตกต่างจากบุคคลหลากหลายภูมิหลัง สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รางวัลการบริหารจัดการที่ดี ที่มีการใช้เครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมากกว่า 10 หน่วยงานขึ้นไป ในการร่วมพัฒนาและผลักดันให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่าการสร้างเครือข่ายเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ อปท. สามารถขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมจนได้รับรางวัลในระดับประเทศ (สุปัญญดา สุนทรนนธ์, 2565)

2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้ง 5 ด้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะ "กิจกรรมการพัฒนาส่วนบุคคล" (Individual Development) ที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$=4.34) สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ตามความต้องการของพนักงานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Mondy (2018) ที่ระบุว่าการพัฒนาที่เน้นปัจจัยบุคคลจะช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากกรณีศึกษาในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆที่ได้รับรางวัลนี้ เช่น จากงานวิจัยที่เทศบาลตำบลโพสะ จังหวัดอ่างทอง ที่พบว่า การส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นนโยบายสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร

อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ "กิจกรรมการฝึกอบรม" (Training) ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรใน "ด้านการกล้าคิดกล้าทำด้วยจินตนาการ" ประเด็นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า การฝึกอบรมในรูปแบบดั้งเดิมมักเน้นการพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อการปฏิบัติงานในปัจจุบันหรือตาม

ระเบียบข้อบังคับที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิมของหน่วยงาน ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการกระตุ้นจินตนาการหรือการคิดนอกกรอบในบริบทของระบบราชการที่มีวัฒนธรรมยึดติดกับกฎระเบียบ ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญตามแนวคิดของ Horth (2014) ที่ระบุว่าวัฒนธรรมองค์การแบบราชการที่ยึดกฎระเบียบและดำเนินงานในแบบเดิมๆโดยไม่ปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงช้า มักส่งผลลบต่อการพัฒนาทักษะและสมรรถนะในการทำงานใหม่ๆให้แก่บุคลากรของหน่วยงาน ซึ่งก็รวมถึงการพัฒนาทักษะเชิงนวัตกรรมทั้งของบุคลากรและขององค์การด้วย

3) เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย พบว่า การจะพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด อปท. จึงไม่ควรพึ่งพาเพียงการฝึกอบรมแบบทางการ แต่ต้องให้ความสำคัญกับการสร้าง "วัฒนธรรมองค์การ" ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ เช่น เปิดโอกาสให้พนักงานเป็นคนเลือกหลักสูตรหรือรูปแบบในการพัฒนาตนเอง การสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) หรือ การให้รางวัลกับทีมงานที่กล้านำเสนอความคิดหรือแผนงานใหม่ๆ ตั้งแต่การเสนอความคิด แม้ว่าผลงานนั้นจะยังไม่สามารถทดสอบว่าจะประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดความกล้าลองผิดลองถูก ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญในการกระตุ้นความคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรในองค์การต่างๆ (Weiss and Legrand,2011)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ ที่ค้นพบจากการวิจัยเชิงประจักษ์ในบริบทของหน่วยงานท้องถิ่นระดับต้นแบบของประเทศไทยได้ 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การค้นพบช่องว่างในการศึกษาแนวคิดทางวิชาการระหว่าง "การฝึกอบรมแบบเป็นทางการแบบดั้งเดิม" (Traditional Training) กับ "ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม" ในองค์การภาครัฐไทย

โดยองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งจากการวิจัยครั้งนี้คือ การค้นพบว่า “กิจกรรมการฝึกอบรม” (Training) ไม่มีความสัมพันธ์ต่อทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมใน “ด้านการกล้าคิดกล้าทำด้วยจินตนาการ” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้ว่ากิจกรรมการฝึกอบรมจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะด้านอื่น ๆ เช่น การเชื่อมโยงความรู้ หรือการสร้างเครือข่ายก็ตาม ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึงความลุ่มลึกเชิงวิชาการว่า ในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หรือหน่วยงานภาครัฐที่มีวัฒนธรรมองค์การแบบยึดติดกับกฎระเบียบ (Bureaucratic

Culture) การฝึกอบรมในรูปแบบดั้งเดิมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ตามระเบียบปฏิบัติงานประจำงาน (Routine works) หรือการพัฒนาทักษะเพื่อการทำงานที่เน้นการดำเนินงานและแก้ไขงานเฉพาะหน้าในปัจจุบัน ไม่สามารถกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความกล้าที่จะคิดนอกกรอบหรือใช้จินตนาการเพื่อสร้างสิ่งใหม่ได้ เนื่องจากจินตนาการเชิงนวัตกรรมต้องการสภาพแวดล้อมที่ยอมรับความเสี่ยงและการลองผิดลองถูก องค์ความรู้นี้จึงเป็นการส่งสัญญาณไปยังผู้บริหารและนักทรัพยากรมนุษย์ในองค์การภาครัฐของไทยว่า การพัฒนาบุคลากรให้เป็น “นักนวัตกรรม” ไม่สามารถทำได้สำเร็จเพียงแค่การส่งไปเข้าหลักสูตรอบรมตามปฏิทินงบประมาณ แต่ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการฝึกอบรมในรูปแบบเดิม ๆ สู่การสร้างพื้นที่แห่งการสร้างสรรค์ที่ปราศจากความกลัวต่อความผิดพลาดทางระเบียบวินัย

2. กิจกรรมการพัฒนาส่วนบุคคล (Individual Development) คือหัวใจสำคัญของการช่วยพัฒนาทักษะเชิงนวัตกรรมของบุคลากร

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและระดับความคิดเห็น พบว่า “กิจกรรมการพัฒนาส่วนบุคคล” มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงที่สุด และเป็นปัจจัยที่มีผลเชิงสาเหตุต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากรมากที่สุดเมื่อพิจารณาในภาพรวม องค์ความรู้ใหม่นี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมบุคลากรภาครัฐในยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตามความต้องการของตนเอง (Self-directed Learning) เพื่อรองรับความผันแปรในอนาคตมากกว่าการรอรับการพัฒนาจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ งานวิจัยยังยืนยันว่าการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ขององค์การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและตรงกับความต้องการในปัจจุบัน นับเป็น “นโยบายเชิงยุทธศาสตร์” ที่นำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของ อปท. ที่ได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องก่อนหน้านี้ที่ชี้ให้เห็นว่า ความชัดเจนในนโยบายการพัฒนาบุคลากรช่วยสร้างความมั่นใจและแรงจูงใจในการทำงานแม้จะมีการเปลี่ยนทีมผู้บริหาร องค์ความรู้นี้เป็นการยืนยันทางวิชาการว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงพลังที่สุดในปัจจุบันไม่ใช่การบังคับเรียน แต่คือการส่งเสริม “อิสระในการเรียนรู้” เพื่อสร้างความผูกพันและยกระดับขีดความสามารถเชิงนวัตกรรมจากภายในตัวบุคคล

3. การพัฒนา “ทุนทางเครือข่าย” (Networking Capital) มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคลากรของ อปท. ให้สร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นองค์ความรู้ใหม่ในด้านองค์ประกอบทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมว่า “ด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างสรรค์” เป็นทักษะที่มีระดับคะแนนสูงสุด และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เกือบทุกด้านนั้น อาจเป็นหนึ่งในปัจจัยที่บ่งชี้ว่า

นวัตกรรมในบริบทของ อปท.ที่ได้รับการยอมรับและประสบความสำเร็จ (กรณีเทศบาลนครปากเกร็ด) ไม่ได้เกิดขึ้นจากการทำงานแบบแยกส่วนคือต่างหน่วยงานต่างแผนกต่างก็แยกกันคิดหรือทำงาน แต่เกิดจากการที่บุคลากรส่วนมากมีความสามารถด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยให้เกิดการเปิดรับมุมมองที่แตกต่างจากเครือข่ายที่หลากหลาย องค์ความรู้ส่วนนี้ระบุว่า “การสร้างเครือข่าย” ไม่ใช่เพียงแค่กิจกรรมเสริม แต่ควรเป็นทักษะสำคัญเพื่อพัฒนาบุคลากรในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมขั้นพื้นฐาน ที่ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร โดยการดึงเอาพันธมิตรทั้งภาครัฐเอกชน และภาคประชาชนมาร่วมเป็น “เจ้าของนวัตกรรม” ดังเช่นโครงการ “รู้ สู้ น้ำ” ที่มีการเชื่อมโยงระบบบังคับบัญชาเหตุการณ์ (ICS) ร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ ข้อค้นพบนี้จึงเป็นต้นแบบทางวิชาการให้ อปท. อื่น ๆ นำไปใช้ โดยเน้นการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการประสานงานและความร่วมมือ (Collaboration Skills) เป็นลำดับแรกเพื่อสร้างรากฐานในการพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์ประชาชนอย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคคลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี: เทศบาลนครปากเกร็ดสามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาบุคลากรด้วยการฝึกอบรมตามระเบียบในรูปแบบเดิม ๆ สู่การการส่งเสริมการพัฒนาส่วนบุคคล โดยเฉพาะให้การสนับสนุนการเรียนรู้ตามความสนใจเฉพาะบุคคล ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า โดยจากการวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้** ได้แก่ 1.1 การปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จากการ “อบรมตามระเบียบ” สู่การ “สร้างพื้นที่นวัตกรรม” องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการอบรมในห้องเรียน ซึ่งมักเกิดจากความต้องการของผู้บริหารหรือฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์ มาเป็นการให้บุคลากรได้รับการวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม (training need analysis) เพื่อให้เนื้อหาในการจัดตลอดจนรูปแบบในการจัดกิจกรรม ตรงกับความต้องการของบุคลากรอย่างแท้จริง โดยสำหรับรูปแบบการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม ไม่ควรอยู่ในรูปแบบการบรรยายหรือสัมมนา แต่ควรอยู่

ในรูปแบบห้องทดลองคิดนวัตกรรม (Innovation Lab) หรือการฝึกปฏิบัติการ การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้ทดลองนำปัญหาจริงในพื้นที่มาระดมสมองหาทางแก้ไข โดยต้องลดบทบาทของการควบคุมตามลำดับชั้นและเพิ่มพื้นที่แห่งความไว้วางใจ เพื่อให้บุคลากรกล้าที่จะเสนอแนวคิดที่ “นอกกรอบ” โดยไม่ต้องกังวลเรื่องความผิดพลาด 1.2 การส่งเสริมการพัฒนาส่วนบุคคล (Individual Development) และการวางเส้นทางอาชีพเชิงนวัตกรรม จากผลการศึกษาที่ชี้ชัดว่าบุคลากรให้ความสำคัญกับกิจกรรมการพัฒนาส่วนบุคคลในระดับมากที่สุด ผู้บริหาร อปท. จึงควรนำผลความพึงพอใจนี้มาต่อยอดด้วยการจัดสรรงบประมาณหรือทรัพยากรที่สนับสนุนการเรียนรู้ตามความสนใจเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) เช่น การสนับสนุนทุนการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือการให้โควตาเวลา สำหรับการค้นคว้าโครงการนวัตกรรมด้วยตนเอง นอกจากนี้ควรมีการเชื่อมโยงทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมเข้ากับระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานและการเลื่อนระดับตำแหน่ง (Career Development) เพื่อสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเห็นว่าความกล้าที่จะริเริ่มสิ่งใหม่จะนำมาซึ่งความก้าวหน้าในอาชีพ ไม่ใช่ภาระงานที่เพิ่มขึ้นเพียงอย่างเดียว 1.3 การยกระดับ “การสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างสรรค์” ให้เป็นพันธกิจหลักขององค์กร เนื่องจากด้านการสร้างเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม ผู้บริหาร อปท. รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาบุคลากร ร่วมกันควรปรับเปลี่ยนบทบาทของบุคลากรของ อปท. จากการเป็น “ผู้ปฏิบัติงานหลักตามลำพัง” มาเป็น “ผู้อำนวยความสะดวกในเครือข่าย” (Network Facilitator) โดยการจัดตั้งโครงการ หรือหน่วยงานเฉพาะเพื่อสร้างและรักษาความร่วมมือระหว่าง อปท. กับเครือข่ายต่าง ๆ ในท้องถิ่น ทั้งหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา องค์การภาคเอกชน และกลุ่มจิตอาสาในชุมชน การสร้างเครือข่ายนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้ได้มุมมองที่หลากหลาย แต่ยังเป็นการระดมทรัพยากรและองค์ความรู้จากภายนอกมาช่วยอุดช่องว่างของข้อจำกัดด้านงบประมาณและข้อจำกัดต่าง ๆ ของระบบราชการไทย ในการพัฒนาและต่อยอดนวัตกรรมของ อปท.อีกด้วย **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** ได้แก่ 2.1 ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับอุปสรรคเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์การที่ขัดขวางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของบุคลากร โดยการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเจาะลึกถึงสาเหตุที่แท้จริง โดยเน้นการสำรวจปัจจัยที่เป็นอุปสรรค (Pain Points) เช่น กฎระเบียบที่ซ้ำซ้อน ภาระงานประจำที่ล้นมือ หรือทัศนคติของผู้บริหารระดับกลางที่อาจยังไม่เปิดรับการเปลี่ยนแปลง เพื่อที่จะสามารถออกแบบกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ตรงกับความต้องการของ

บุคลากรให้มากขึ้น 2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกรณีศึกษาวิจัยระหว่าง อปท. ขนาดเล็กและขนาดใหญ่ที่มีบริบทต่างกัน งานวิจัยชิ้นนี้เน้นกรณีศึกษาเทศบาลนครซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่ การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือเทศบาลตำบลที่มีทรัพยากร ทั้งงบประมาณและบุคลากรที่มีข้อจำกัดมากกว่า เพื่อศึกษาและตรวจสอบว่าทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมในบริบทที่มีทรัพยากรน้อยนั้นถูกขับเคลื่อนด้วยกิจกรรมหรือปัจจัยใดมากกว่ากัน ซึ่งจะช่วยสร้างองค์ความรู้ที่ครอบคลุมการปกครองท้องถิ่นทุกระดับในประเทศไทยได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กามนิต ใบภักดี (2563) แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2558). “เปิดประตูสู่อาเซียนด้วยการคิดเชิงนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์”. *จุลสาร ป.ป.ช.“สุจริต”*, 15(55), 43-45.

กองยุทธศาสตร์และแผนงาน เทศบาลนครปากเกร็ด. (2567). *นครปากเกร็ด รับรางวัลที่ 1 จากเวทีการคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ผลงานรางวัลการันตี 2 ปีซ้อน*. จาก https://pakkretcity.go.th/index.php/page-public-activity/activity1129

กองการเจ้าหน้าที่ เทศบาลนครปากเกร็ด (2568) *รายงานผลการดำเนินงานเทศบาลนครปากเกร็ดประจำปี 2567.* จาก https://pakkretcity.go.th/index.php

นัฐกฤตา เกียรติกาญจน์, ธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย และ ณัฐกานต์ ประจัญบาน. (2564). “องค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา”. *วารสารวิชาการและวิจัย Journal of Roi Kaensarn Academi,* 7(3), 59-70.

ศศิมา สุขสว่าง (2562). *การพัฒนาความคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative Thinking) เพื่อพัฒนานวัตกรรมในองค์กร.* เรียกใช้เมื่อ 19 เมษายน 2564. จาก https://www.Sasimasuk.com.

สุปัญญดา สุนทรนนธ์, บุญอนันต์ พินัยทรัพย์ และ จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์. (2558). “ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความพร้อมสาหรับการเปลี่ยนแปลง ที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยในกากับของรัฐ” *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 9(2), 133-146.

สุปัญญดา สุนทรนนธ์ (2565). ปัจจัยความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รางวัลการบริหารจัดการที่ดี : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโพสะ จังหวัดอ่างทอง. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,* 9(5), 372-389.

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2558). *15 ปีการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2566) . *ผลการคัดเลือก อปท. ที่มีการบริหารจัดการที่ดีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.* จาก http://www.odloc.go.th

Amelink, C., Fowlin, J., and G. Scales. (2020). *Defining and Measuring Innovative Thinking Among Engineering Undergraduates*. Retrieved from: http:// www.Users/User/Downloads/ASEE_2013_DRAFT_PAPER_innovative_thinking_FINAL.pdf

Horth, D. (2014). *How to Use Innovation to Lead effectively, Work Collaboratively and Drive Results*. Center for Creative Leadership and Dan Buncher, Continum

IBSA. (2009). *Developing innovation skills. Australia: Department of Education, Employment* and workplace Relations.

Lee Chong Joanna, S. K. , & Benza, Ron. (2015). Teaching innovation skill: Application of design thinking in graduate marketing course. *Business Education Innovation Journal.*

Mondy, R. W. (2018). *Human Resource Management*. 8th Edition. New Jersey: Prentice Hall.

Nadler, L. (1994). *The Handbook of Human Resource Development.* New York: Wiley &Son.

Noe, R. A. (2008). *Employee Training and Development*. New York: McGraw-Hill.

Swallow, E. (2012). *Can Innovative Thinking Be Learned*. Forbes. Retrieved From: https: / / www. forbes. com/ sites/ ericaswallow/ innovators- dna- hal-gregersen-interview

Weiss, D. S., and C. Legrand. (2011). *Innovative Intelligence: The Art and Practice of Leading Sustainable Innovation in Your Organization*. New York: John Wiley & Sons.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2*

THE RELATIONSHIPS BETWEEN INFORMATION TECHNOLOGY MANAGEMENT AND THE EFFECTIVENESS OF SCHOOL INFORMATION SYSTEM MANAGEMENT UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

กิตติวรรณ จันทร์ประสิทธิ์[1], วิรัตน์ ธรรมาภรณ์[2] และ หรรษา นิลวิเชียร[3]

Kittiwan Janprasit[1], Wirat Thummarpon[2] and Hansa Nilvichien[3]

[1-3]หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

[1-3]Master Degree Student Program in Educational Administration,

Southern College of Technology, Thailand

Corresponding Author's Email: Jsirayas@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 17 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 19 กุมภาพันธ์ 2569

Received 8 January 2026; Revised 17 February 2569; Accepted 19 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน 2) ศึกษาประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหาร

Citation:

* กิตติวรรณ จันทร์ประสิทธิ์, วิรัตน์ ธรรมาภรณ์ และ หรรษา นิลวิเชียร. (2569). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 556-575.

Kittiwan Janprasit, Wirat Thummarpon and Hansa Nilvichien. (2026). The Relationships Between Information Technology Management And The Effectiveness Of School Information System Management Under The Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 556-575.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน และ 4) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 128 คน ได้มาจากการสุ่มแบบชั้นภูมิเป็นสัดส่วนตามขนาดของโรงเรียน และสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลากโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน และแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน โดยแบบสอบถามทั้งสองฉบับมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามอยู่ระหว่าง .80 – 1.00 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ .987 และ .964 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน 2) ประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และทุกด้านอยู่ในระดับดีมากเช่นเดียวกัน 3) การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียนในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .528 – .641 และ 4) ปัญหาที่พบคือ การวางแผนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศยังขาดการบูรณาการกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมถึงข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากร โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก

คำสำคัญ: ประสิทธิผลการจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียน, การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ, การวางแผนการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ

Abstract

The purposes of this research were to: 1) examine the information technology management of schools, 2) study the effectiveness of school information system management under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2, 3) investigate the relationship between

information technology management and the effectiveness of school information system management, and 4) identify problems and provide recommendations regarding information technology management in schools. The sample consisted of 128 school administrators and teachers responsible for information technology in schools under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2 during the 2025 academic year. The samples were selected using proportional stratified random sampling based on school size, followed by simple random sampling by drawing lots. The research instruments were two sets of questionnaires using a five-level rating scale. The first questionnaire measured information technology management in schools, while the second focused on the effectiveness of school information system management. The content validity index (IOC) of both questionnaires ranged from .80 to 1.00. The reliability coefficients (Cronbach's alpha) were .987 for the first questionnaire and .964 for the second. The data were analyzed using mean, standard deviation, and Pearson's product–moment correlation coefficient.

The results revealed that: 1) the overall level of information technology management in schools was at a very high level, and all aspects were rated at a very high level; 2) the overall effectiveness of school information system management was also at a very high level in all aspects; 3) information technology management was positively correlated with the effectiveness of school information system management at a moderate level, with statistical significance at the .001 level, and correlation coefficients ranging from .528 to .641; and 4) the major problems identified included the lack of integration between information technology management planning and educational quality development plans, resulting in unclear operational direction and insufficient systematic monitoring and evaluation. In addition, schools faced limitations in human resources, budget, and information technology infrastructure, particularly in small-sized schools.

Keywords: Effectiveness of the School Information System Management, Information Technology Management, lanning for Information Technology Management

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคมในทุกมิติ โดยเฉพาะด้านการศึกษา เทคโนโลยีช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ผ่านการเรียนรู้ออนไลน์ สื่อดิจิทัล และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในยุคดิจิทัล (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2565 : 12-34) สถานศึกษาได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้สนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนในหลายด้าน เช่น การจัดการข้อมูลนักเรียนและบุคลากร ระบบทะเบียนและผลการเรียน การเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และระบบการเรียนรู้ออนไลน์ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้เชิงโต้ตอบ อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิผลจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เป็นระบบและเหมาะสม (อนุวัฒน์ เอี่ยมแสน, 2562 : 139–149) การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ครอบคลุมการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการข้อมูล และการรักษาความปลอดภัย เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิผลช่วยสนับสนุนการตัดสินใจเชิงบริหาร เพิ่มความโปร่งใส และยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ (Laudon, K. C., & Laudon, J. P. 2022 : 14–32 ; 79–103 ; 184–214) ; (รัตพี รพัฒน์ ทะมานนท์, 2561 **:** 78-85) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ การพัฒนาบุคลากร ระบบสารสนเทศ และงบประมาณ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการพัฒนาแนวทางการบริหารและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนกับการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสารสนเทศของโรงเรียน

แนวคิดการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Management) เป็นกระบวนการสำคัญที่มุ่งเน้นการวางแผน การจัดองค์กร การกำกับติดตามและการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะในสถานศึกษา การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการบริหารจัดการ การเรียนการสอน

และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนครอบคลุมถึงการจัดระบบสารสนเทศ การจัดเก็บข้อมูล การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ การกำหนดผู้รับผิดชอบในการดูแลระบบ การจัดหมวดหมู่ข้อมูลสารสนเทศ และการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจทางการบริหาร ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา โดยระบบสารสนเทศของโรงเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการบริหารงานด้านวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป โดยระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิผลควรประกอบด้วยองค์ประกอบที่ครบถ้วน มีความถูกต้องทันสมัย และสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ลดภาระงาน และส่งเสริมการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

ดังนั้น การจัดระบบบริหารสารสนเทศของโรงเรียนจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการของระบบสารสนเทศ องค์ประกอบของสารสนเทศ และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อให้ระบบสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งาน และสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธนพล วรรณโสภา (2567) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 340 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .979 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของผู้บริหารมีความสำคัญต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาอย่างยิ่ง

Munaah emelda akwa (2024) ได้ศึกษาการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการศึกษา (Education Management Information System: EMIS) ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิผลด้านการบริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาของเทศบาลลิมเบ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 55 คน ใช้แบบสอบถามมาตรา Likert เป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์

ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย ผลการวิจัยพบว่า ระบบข้อมูลนักเรียน ระบบข้อมูลการเงิน และระบบข้อมูลทรัพยากรมนุษย์ มีผลต่อประสิทธิผลด้านการบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปได้ว่าการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลด้านการบริหารของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จะสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาระบบสารสนเทศของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้างานดูแลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนและหัวหน้าวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 รวมทั้งสิ้น 188 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2, 2567)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนโดยใช้หัวหน้างานดูแลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนและหัวหน้าวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2567 เป็นผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอน

3. วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง โดยวิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 128 โรงเรียน จากประชากรโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครศรีธรรมราช เขต 2 จากนั้นเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบชั้นภูมิเป็นสัดส่วนตามขนาดของโรงเรียน และคัดเลือกโรงเรียนในแต่ละขนาดด้วยวิธีสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลาก ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ หัวหน้างานดูแลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและหัวหน้าวิชาการ โรงเรียนละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 256 คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลในแต่ละโรงเรียนด้วยวิธีสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากจากรายชื่อที่กำหนด

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยแบ่งเป็น 2 ฉบับ ฉบับละ 3 ตอน แบบสอบถามทั้งสองฉบับประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน (ฉบับที่ 1) และประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน (ฉบับที่ 2) มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert ตั้งแต่ระดับ 1 หมายถึง ต้องปรับปรุง ถึงระดับ 5 หมายถึง ดีมาก

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

2. การสร้างเครื่องมือ

การดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน เพื่อนำมากำหนดโครงสร้างของตัวแปร นิยามศัพท์เฉพาะ และกรอบแนวคิดการวิจัย

2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่างตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยอ้างอิงแบบสอบถามจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชุดที่ 1 แบบสอบถามการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียน เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การดำเนินการ การติดตามและประเมินผล และการปรับปรุงการบริหาร

ชุดที่ 2 แบบสอบถามประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้

3. นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของเนื้อหา รูปแบบ และภาษา

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .80 ขึ้นไป

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

6. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และพัฒนาเป็นแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนดังนี้

1. ประสานอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลไปยังโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

2. ส่งหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม พร้อมแบบสอบถาม คิวอาร์โค้ด และซองเปล่าติดแสตมป์ จ่าหน้าซองถึงผู้วิจัย ผ่านระบบ My-Office ไปยังโรงเรียนในสังกัด

3. ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามรายฉบับหรือผ่านระบบ Google Form โดยสแกน QR code ผ่านโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์

4. กำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามภายใน 15 วัน นับจากวันที่โรงเรียนได้รับหนังสือ

5. ตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม หากพบข้อมูลไม่สมบูรณ์ดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม โดยกำหนดให้ได้แบบสอบถามไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนทั้งหมด ซึ่งผลการเก็บข้อมูลได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 256 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

6. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ทั้งหมดไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปตารางพร้อมคำบรรยาย

2. วิเคราะห์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนในภาพรวม รายด้าน และรายข้อ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พร้อมแปลผลตามเกณฑ์ระดับคะแนน

3. วิเคราะห์ประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียนในภาพรวม รายด้าน และรายข้อ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พร้อมแปลผลตามเกณฑ์ระดับคะแนน

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และแปลผลตามเกณฑ์ระดับความสัมพันธ์

ผลการวิจัย

1. การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) การดำเนินการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) การติดตามและการประเมินผลการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 4) การปรับปรุงการดำเนินการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศรายละเอียดแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน (n=128)

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. การวางแผนการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.72	0.464	ดีมาก	1
2. การดำเนินการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.67	0.494	ดีมาก	3
3. การติดตามและการประเมินผลการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.66	0.495	ดีมาก	4

4. การปรับปรุงการดำเนินการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.68	0.489	ดีมาก	2
รวม	**4.68**	**0.486**	**ดีมาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}$ = 4.68, S.D. = 0.486) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ ด้านการวางแผนการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{x}$ = 4.72, S.D. = 0.464) รองลงมาคือ ด้านการปรับปรุงการดำเนินการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{x}$ = 4.68, S.D. = 0.489) รองลงมาคือ ด้านการดำเนินการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{x}$ = 4.66, S.D. = 0.495) และการติดตามและการประเมินผลการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{x}$ = 4.66, S.D. = 0.495)

2. ประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูล 2) การตรวจสอบข้อมูล 3) การประมวลผล 4) การจัดเก็บข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 6) การนำข้อมูลไปใช้ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน (n=128)

ประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. การเก็บรวบรวมข้อมูล	4.73	0.467	ดีมาก	4
2. การตรวจสอบข้อมูล	4.75	0.443	ดีมาก	3
3. การประมวลผล	4.76	0.437	ดีมาก	2
4. การจัดเก็บข้อมูล	4.70	0.473	ดีมาก	5
5. การวิเคราะห์ข้อมูล	4.77	0.436	ดีมาก	1
6. การนำข้อมูลไปใช้	4.68	0.491	ดีมาก	6
รวม	**4.73**	**0.458**	**ดีมาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}$ = 4.73, S.D. = 0.458) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับดี

มาก ได้แก่ ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.77, S.D. = 0.436) รองลงมาคือ ด้านการการประมวลผล ($\bar{x}$ = 4.76, S.D. = 0.437) รองลงมาคือ ด้านการตรวจสอบข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.75, S.D. = 0.443) รองลงมาคือ ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.73, S.D. = 0.467) รองลงมาคือ ด้านการจัดเก็บข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.70, S.D. = 0.473) และ ด้านการนำข้อมูลไปใช้ ($\bar{x}$ = 4.68, S.D. = 0.491)

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน โดยด้านการวางแผนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการปรับปรุงการดำเนินงาน ด้านการดำเนินการ และด้านการติดตามและประเมินผลตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนมีนโยบายและแนวทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ชัดเจน ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการวางแผนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ด้านการติดตามและประเมินผลยังมีข้อจำกัดด้านระบบและเครื่องมือประเมิน ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ คงคาชัย,ชูศักดิ์ เอกเพชร และสมคิด นาคขวัญ (2561 : 113-130) ปริวรรต ธงธวัช, โสภณ เพ็ชรพวง และสมคิด นาคขวัญ (2563 : 48) รวมถึง Adeyemi and Olaleye (2010 : 106 -113) ที่ชี้ให้เห็นว่าการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการวางแผนและการสนับสนุนจากผู้บริหารเป็นสำคัญ

2. ประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และทุกด้านอยู่ในระดับดีมาก โดยด้านการวิเคราะห์ข้อมูลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือการประมวลผล การตรวจสอบข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการจัดการข้อมูลและการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม การนำข้อมูลไปใช้เพื่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ยังควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีสุกัญญา ศรีสัตยานนท์ (2557 : 73-85) วา

นิช อินคงงาม (2561 : 83-102) และ Kaburia, E M (2005 : 17) ที่พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียนในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($r = .683$, $r^2 = .279$) แสดงให้เห็นว่าการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบสารสนเทศ แม้ยังมีปัจจัยอื่นร่วมด้วย เช่น ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและวัฒนธรรมการใช้ข้อมูล ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของปริวรรต ธงธวัช, โสภณ เพ็ชรพวง และสมคิด นาคขวัญ (2563 : 48) พิชญาภรณ์ เพิ่มพูล และทินกร พูลพุฒ (2564 : 5-12) รวมถึง Elsie W. Obimba (2022 : 23-41)

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนยังประสบปัญหาด้านการวางแผนบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไม่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ รวมถึงข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากรเทคโนโลยี โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร ศรีวงษ์ญาติดี เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต และ ปัญญา ธีระวิทยเลิศ (2566 : 729–754) ธนพล วรรณโสภา และสุภัทรศักดิ์ คำสามารถ (2567 : 469-480) รวมถึงงานวิจัยต่างประเทศของ Munaah emelda akwa (2024 : 65-85) และ Adaku, Ngene Ngozi and Obona, Edut Egbe (2024 : 94) เน้นความสำคัญของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบข้อมูล และการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 สรุปได้ว่า โรงเรียนมีการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะด้านการวางแผนและการปรับปรุงการดำเนินงาน สะท้อนถึงบทบาทของผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ประสิทธิผล

การจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยเด่นในด้านการวิเคราะห์และการประมวลผลข้อมูล อย่างไรก็ตาม การนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ยังควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้และเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 โรงเรียนควรส่งเสริมการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเน้นการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ผ่านการจัดทำแผนกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง 1.2 โรงเรียนควรพัฒนาประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศ โดยมุ่งเน้นการนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผน การจัดการเรียนการสอน และการตัดสินใจทางการบริหาร ผ่านการพัฒนาระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นมาตรฐานและปลอดภัย 1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นสารสนเทศประกอบการกำหนดแนวทางหรือคู่มือการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนในสังกัด และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารและการใช้ข้อมูลสารสนเทศ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศในบริบทที่หลากหลาย 2.2 ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึก เช่น สภาพปัญหา แนวปฏิบัติที่ดี และกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะผู้บริหารและครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะเป็นอย่างสูงจาก รศ.ดร.วิรัตน์ ธรรมาภรณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่กรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่มีคุณค่าและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการวิจัยนี้นับตั้งแต่ต้นจนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รศ.ดร. ชูศักดิ์ เอกเพชร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรสาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ดร.สุชาติ พงษ์ ทรงทอง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครศรีธรรมราช เขต 2 ดร.สัญชัย พูลสุข อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ ดร.สันติกร รักสองหมื่น ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งสง และ ดร.ฉัตรพิศุทธิ์ วิจาราณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทวดทอง ที่ให้เกียรติเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง และให้ข้อมูลอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยและขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ ทุกท่าน ที่มีส่วนช่วยเหลือให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านผู้ที่เป็นกำลังใจและให้การช่วยเหลือในทุก ๆ เรื่อง เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้แล้วเสร็จและสำเร็จลุล่วง

บรรณานุกรม

กรรณิกา ทิตาราม. (2555). การวิเคราะห์และการตีความหมายข้อมูล. *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (เล่ม 6)*. เรียกใช้เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2567 จาก http://guru.sanook.com/encyclopedia/

กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2554–2556*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กุลชา สีภาพันธ์. (2550). การพัฒนาการบริหารงานเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 2 หนองบัว. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา*บัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

เกียรติสุดา ศรีสุข. (2557). *เทคนิคการสร้างเครื่องมือในงานวิจัย*. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2568 จาก https://www.reg.cmu.ac.th/qa_new/fileslink/research02_2.pdf

จินตนา ศรีสารคาม. (2554). การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2556). การพัฒนาระบบสารสนเทศ. *วารสารสารสนเทศศาสตร์,* 12(2), 45–60.

ธนกฤต จักรสุวรรณ์ และ ธิดาวัลย์ อุ่นกอง. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ,* 11(43), 84–115.

ธนพล วรรณโสภา และ สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ,* 12(46), 469–480.

ธีระ รามสูต. (2541). *เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: แมคกรอว์-ฮิล.

เทอดศักดิ์ เดชคง. (2560). *สนทนาสร้างแรงจูงใจเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: บียอนด์ พับลิสชิ่ง.

ธนพร ลีลาสุภา. (2561). *การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนพร ลีลาสุภา. (2561). *การพัฒนาระบบบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับโรงเรียนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งชาติ.

บัณฑิต เอื้ออาภรณ์. (2558). *เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปิยะดา เนียมสุวรรณ. (2564). การศึกษาการจัดการการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในรูปแบบวิถีชีวิตใหม่. ใน *สารนิพนธ์วิทยาลัยการจัดการ.* มหาวิทยาลัยมหิดล.

ประมวล ศรีอุดม. (2551). *ระบบสารสนเทศ*. เรียกใช้เมื่อ 8 สิงหาคม 2568 จาก http://www.school.obec.go.th/noonkuschool/ultimedie/rabobsarasontes.php

ประภา แสงทอง. (2556). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประภาส แต้มทอง. (2554). การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 . ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

ประสงค์ อุทัย. (2566). *หลักการบริหารทางธุรกิจ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสิทธิ์ ทีฆพุฒิ และ ครรชิต มาลัยวงศ์. (2549). *การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ***.** กรุงเทพฯ: โครงการไอซีทีเทเลคอมออนไลน์.

ปาริชาติ คงคาชัย, ชูศักดิ์ เอกเพชร และ สมคิด นาคขวัญ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิผลการจัดระบบสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี,* 5(2), 149–168.

ปัญญา แก้วกียูร และ สุภัทร พันธ์พัฒนกุล. (2545). *การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษาเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.

พระจันทะมูน นารทปญโญ (แสงสุริจันทร์). (2552). ศึกษาพุทธวิธีในการวางแผนการบริหารองค์กร. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปริวรรต ธงธวัช, โสภณ เพ็ชรพวง และ สมคิด นาคขวัญ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารกับประสิทธิผลของระบบสารสนเทศของสถานศึกษา. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

พิชญาภรณ์ เพิ่มพูน และ ทินกร พูลพุฒ. (2564). การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ,* 10(38), 5–12.

พัชราภรณ์ เพิ่มพูน และ ทินกร พูลพุฒ. (2564). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารการบริหารและนวัตกรรมทางการศึกษา,* 4(2), 1–14.

ผดุงกิจ พ่วงเพื่อง. (2554). *ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัคกร บุญพันธ์. (2563). ประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ภูผา ภูมิโมรีย์. (2556). การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารและประชาสัมพันธ์: กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

รัตพี รพัฒน์ ทะมานนท์. (2561). *การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารและการเรียนการสอนในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

วานิช อินคงงาม. (2561). ปัจจัยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วิเชียร เปรมชัยสวัสดิ์. (2563). *การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาผ่านระบบอีเลิร์นนิงโดยใช้อัลกอริทึมการจำแนกประเภท*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.

วีระ สุภากิจ. (2552). *ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ: การปฏิบัติในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: สุวิริยาสาส์น.

ศศิธร ศรีวงษ์ญาติดี, เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต และ ปัญญา ธีระวิทยเลิศ. (2566). รูปแบบการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในยุคดิจิทัล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 25*(3), 729–754.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, และคณะ. (2565). *เทคโนโลยีกับการพัฒนาสังคมในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และ เจษฎาพร ยุทธนวิบูลย์ชัย. (2549). *ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

เศกสรรณ์ วงศ์งาน. (2558). การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการสารสนเทศของโรงเรียน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2549). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แนวทางการพัฒนาและบริหารจัดการระบบสารสนเทศทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี พ.ศ. 2567*. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2.

สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ. (2547). *แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงพาณิชย์ ปีงบประมาณ 2547–2551*. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤศจิกายน 2567 จาก https://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2558/mpa50758jst_ch2.pdf

สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ. (2547). *ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อบทบาทผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์.* เรียกใช้เมื่อ 30 ตุลาคม 2567 จาก https://phatrasamon.blogspot.com/2009/04/blog-post_25.html

สุชาดา กีระนันทน์. (2551). *เทคโนโลยีสารสนเทศ: สถิติ ข้อมูลในระบบสารสนเทศ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุทธิวัชร์ ทับเจริญ. (2549). อนาคตภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2549–2558). ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.*

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2543). *เทคโนโลยีสารสนเทศ.* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

อำนวย เดชชัยศรี, และคณะ. (2551). ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษา, 2*(2), 81.

อนุชา พลสุด. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการบริหารระบบสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

อัมพร กรุดทอง. (2565). การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการสารสนเทศของโรงเรียน. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

อนุวัฒน์ เอี่ยมแสน. (2019). ความต้องการใช้สื่อนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 9*(3), 139–149. เรียกใช้เมื่อ 7 ตุลาคม 2567 จาก https://so01.tci-thaijo.org/index.php/JDAR/article/view/244024

Adaku, N. N., & Obona, E. E. (2024). Relationship between education management information system (EMIS) and administrative effectiveness in public secondary schools in Cross River State, Nigeria. *International Journal of Educational Management and Development Studies,* 5(1), 94–110.

Adeyemi, T. O., & Olaleye, F. O. (2010). Information and communication technology (ICT) for the effective management of secondary schools in Ekiti State, Nigeria. *International Journal of Educational Technology and Learning,* 5(2), 106–113.

Akwa, M. E. (2024). *Use of education management information systems (EMIS) by school administrators to enhance administrative effectiveness in public secondary schools in Limbe Municipality (Master's thesis).* University of Buea, Cameroon.

Kaburia, E. M. (2005). *The impact of information technology on efficiency in school administration: A case study of public secondary schools in Nairobi, Kenya (Master's thesis).* University of Nairobi.

Kroenke, D. M., & Hatch, R. (1998). *Management information systems*. McGraw-Hill.

Laudon, K. C., & Laudon, J. P. (2020). *Management information systems: Managing the digital firm (17th ed.).* Pearson Education.

Obimba, E. W. (2022). *Adoption of school management information systems and performance of secondary schools in Nairobi County, Kenya* (Master's thesis). University of Nairobi.

O'Brien, J. A., & Marakas, G. M. (2011). *Management information systems* (10th ed.). McGraw-Hill Education.

Turban, E., Volonino, L., & Wood, G. (2018). *Information technology for management: On-demand strategies for performance, growth and sustainability* (11th ed.). Wiley.

Webber, J. (2015). *The impact of information technology on society and business*. Routledge.

Zikmund, W. G. (2010). *Business research methods* (8th ed.). South-Western Cengage Learning.

REFRAMING CHENGDU'S URBAN IMAGE ON TIKTOK IN THE SHORT VIDEOS ERA: THEMES, DIFFUSION AND ENHANCEMENT STRATEGIES*

Minxi Wang[1] and Somdech Rungsrisawat[2]

[1-2]**College of Communication Arts, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand**

Corresponding Author's Email: somdech.ru@ssru.ac.th

Received 4 February 2026; Revised 14 February 2026; Accepted 16 February 2026

Abstract

Short-video platforms do not simply transmit city images; their recommendation systems and engagement incentives actively select what becomes visible internationally. Using Chengdu as a case, this study examines platform-driven urban visibility on TikTok and asks how a city's digital brand is shaped when "fast" cultural symbols outperform "slow" narratives such as modern industry and natural landscapes. A qualitative case study triangulates content analysis of 200 Chengdu-related TikTok videos (June-July 2025), 15 semi-structured interviews with public-sector practitioners, academics, and creators, and four focus groups with 32 users. Food (34.0%), cultural heritage (22.5%), and lifestyle scenes (18.0%) dominate the visible repertoire, while modern development (14.0%) and natural scenery (4.0%) receive limited attention. Diffusion relies mainly on algorithmic recommendation (65.0%), within a creator ecology led by individual amateurs (63.6%), and engagement is primarily low-

Citation:

* Minxi Wang and Somdech Rungsrisawat. (2026). Reframing Chengdu's Urban Image On Tiktok In The Short Videos Era: Themes, Diffusion And Enhancement Strategies. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 576-590.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

effort (likes) rather than co-creative participation. The paper proposes a four-dimension enhancement framework-content optimization, creator support, platform collaboration, and policy safeguards-together with evaluation indicators to monitor engagement depth and shifts in perceived city image.

Keywords: Chengdu, urban image, TikTok, short videos, city branding

Introduction

In the short-video era, city image is increasingly produced through platform infrastructures rather than through single media outlets. When urban life is compressed into 15-60-second clips, visibility is governed by recommendation systems, trend formats, and engagement metrics-making the platform an algorithmic gatekeeper of what counts as a city's "representative" image in global circulation.

Chengdu is a suitable case because its international reputation contains a structural tension: it is widely recognized for food, leisure, and cultural heritage, while it is also a rapidly developing high-tech city with major industrial and innovation zones. If TikTok rewards "fast" and low-context symbols (e.g., hot pot, pandas, teahouses), the city's modern development and ecological resources may become comparatively invisible, producing a partial and stereotyped brand.

Most city-image studies on short videos still emphasize thematic description and overlook the combined mechanism that links platform affordances, creator ecology, and audience interpretation. To address this gap, this study integrates content patterns, distribution channels, and user perceptions within one case-study design.

The study is guided by three research questions: (RQ1) Which themes and visual/narrative repertoires dominate Chengdu-related TikTok videos? (RQ2) How do creator types and platform distribution mechanisms shape diffusion and engagement? (RQ3) How do audiences interpret Chengdu's image through TikTok

content, and what interventions can broaden and stabilize the city's international digital branding?

Objectives

1) Describe the dominant themes and visual/narrative patterns through which Chengdu is presented on TikTok.

2) Explain the dissemination pathway, focusing on creator types, platform mechanisms, and audience engagement.

3) Propose a strategy package for improving Chengdu's TikTok based city branding and for evaluating communication effectiveness.

Literature Review

City image can be defined as the relatively stable set of perceptions through which external audiences recognize a city, including cultural symbols, lifestyle imaginaries, economic expectations, and environmental impressions. On short-video platforms, this image is often built through repeatable "visual tokens" (iconic foods, landmarks, rituals) and affective micro-narratives that are easy to understand without extensive context.

TikTok's core affordances-algorithmic recommendation, trend templates, and low-threshold creation-reshape city communication in two ways. First, distribution is heavily engagement-driven, which can amplify content that is entertaining and instantly legible while suppressing topics that require explanation. Second, visibility is co-produced by creator ecology: amateurs, professional teams, and official institutions compete under the same attention metrics but with different resources and constraints.

To synthesize prior research, this paper uses an integrated analytical lens that connects (1) platform affordances (recommendation logics and trend formats), (2) creator ecology (who produces Chengdu content and with what

incentives), and (3) audience perception and participation (how users interpret and act on the content). This lens helps explain not only what themes dominate, but why certain urban dimensions become structurally under-represented in platform circulation.

Methodology

This study adopts a qualitative case-study design and triangulates three datasets-video content, stakeholder interviews, and user focus groups-to capture both platform-level visibility patterns and audience interpretation.

Content analysis: 200 publicly accessible TikTok videos related to Chengdu were sampled in June-July 2025 using keyword/tag searches (e.g., “Chengdu,” “Sichuan,” “panda”). We accessed TikTok via a Thailand regional entry point to reduce the effect of China-domestic personalization and to approximate an overseas browsing environment; this choice is treated as a methodological constraint rather than a claim of global representativeness. A codebook was developed to code (a) content themes, (b) traditional-modern integration forms, and (c) interaction indicators (likes/comments/shares). Two coders independently coded the full sample and resolved disagreements through discussion; Cohen’s kappa indicated good inter-coder agreement.

Interviews: 15 semi-structured interviews were conducted with three stakeholder groups (5 public-sector practitioners in culture/tourism communication, 5 academics in digital media/urban studies, and 5 creators with Chengdu-related production experience). Interviews focused on content decisions, perceived platform constraints, and feasible collaboration mechanisms.

Focus groups: 32 TikTok users were organized into four groups (eight participants each) based on whether they had visited Chengdu. Discussions

examined perceived city image, reasons for engagement, and expectations for more informative or participatory content.

Analytical strategy and reflexivity: We used thematic analysis to integrate patterns across the three datasets. Given that the sampling relied on one regional entry point and a limited time window, findings should be interpreted as evidence of a platform-conditioned visibility pattern rather than as a stable measure of global public opinion.

Table 1 Distribution of Travel Experience Among Focus Group Participants

Focus group	Total	Visited Chengdu	Never visited
FG1	8	5	3
FG2	8	5	3
FG3	8	2	6
FG4	8	2	6
Total	32	14	18

Table 1 indicates that the focus-group sample included 32 users, with 14 participants who had visited Chengdu and 18 who had never visited. This composition allows the analysis to compare “experienced” and “imagined” city images in users’ interpretations.

Results

Results are organized around two linked components: (1) the visible thematic and symbolic repertoire through which Chengdu is represented on TikTok, and (2) the diffusion mechanism that connects creator types, platform distribution, and audience participation. Tables 2-8 summarize the quantitative patterns from the 200-video sample and the focus-group coding, which are interpreted together with interview insights.

Table 2 Core Content Theme Distribution of Chengdu related TikTok Videos (n=200)

Content topic	Video count	Proportion	Avg. interaction rate	Typical subtopics
Local delicacies	68	34.0%	18.7%	Hot pot, Sichuan cuisine, Mapo tofu, street food
Cultural heritage	45	22.5%	15.3%	Historical landmarks, Sichuan Opera, shadow puppetry
City lifestyle	36	18.0%	16.5%	Teahouses, mahjong, parks, nightlife
Modern development	28	14.0%	13.2%	Tianfu New Area, high-tech industries
Cultural activities	15	7.5%	19.1%	Food festival, opera festival
Natural scenery	8	4.0%	11.8%	Dujiangyan, Mount Qingcheng

Table 2 shows a strong thematic concentration. Food content (“local delicacies”) accounts for 34.0% of the sample and is paired with high interaction (18.7%). Together with cultural heritage (22.5%) and lifestyle scenes (18.0%), these three clusters make up 74.5% of visible Chengdu content. In contrast, modern development (14.0%) and natural scenery (4.0%) receive limited visibility, suggesting that low-context cultural tokens outperform topics that require explanation.

Table 3 Forms of Traditional Modern Integration in Sampled Videos

Fusion form	Video count	Proportion	Positive review rate	Typical example
Parallel presentation	23	51.1%	78.3%	Historic sites contrasted with modern streets
Creative combination	16	35.6%	85.7%	Opera face-changing mixed with electronic music
Thematic fusion	6	13.3%	82.1%	Series on "traditional culture in modern life"

Table 3 focuses on videos that explicitly combine tradition and modernity (n=45). "Parallel presentation" is the most common (51.1%), while "creative combination"-mixing traditional elements with contemporary music or editing styles-receives the highest positive review rate (85.7%). This implies that integration is most effective when it is not merely juxtaposed but actively re-edited into platform-native storytelling.

Table 4 Audience Perception of Chengdu's Image in Focus Groups (n=32)

Dimension	Positive	Negative	Neutral	Typical description
Cultural features	87.5%	6.25%	6.25%	Rich heritage and distinctive culinary culture
Lifestyle	78.1%	9.38%	12.5%	Leisurely and comfortable, high quality of life

Modernization	56.25%	21.88%	21.88%	Fast development but less visible in content
Environment	50.0%	15.62%	34.38%	Good ecology, yet scenery is underrepresented
Overall image	90.62%	3.12%	6.25%	An attractive city blending tradition and modernity

As summarized in Table 4, audiences form an overall positive image of Chengdu (90.62% positive). Positive perceptions are highest for cultural features (87.5%) and lifestyle (78.1%), matching the dominant video themes. Perceptions of modernization (56.25% positive) and environment (50.0% positive) are weaker and more mixed, consistent with their lower visibility in the content sample.

Table 5 Creator Types in Chengdu-related TikTok Content Ecology

Creator type	**Count**	**Proportion**	**Content focus**	**Avg. followers**	**Output frequency**
Individual amateur creators	89	63.6%	Food and daily life	12.8k	2-3/week
Professional content teams	27	19.3%	Heritage & city promotion	256.5k	1-2/week
Government/institution accounts	15	10.7%	Development & public services	189.2k	~1/week
Tourist creators	9	6.4%	Travel experience	8.5k	Irregular

Table 5 reveals a creator ecology led by individual amateurs (63.6%). Their frequent output (2-3 posts/week) sustains volume but tends to cluster around food and everyday life. Professional content teams and institutional

accounts have far larger follower bases on average, yet lower output frequency, which limits their role in maintaining topic diversity over time.

Table 6 Main Distribution Channels and Average Reach

Channel	Spread ratio	Avg. views	Audience age split (18-24 / 25-35 / 36+)
TikTok recommendation algorithm	65.0%	128k	38% / 42% / 20%
Creator social sharing	20.0%	45.6k	45% / 38% / 17%
Cross-platform sharing	10.0%	32.8k	20% / 48% / 32%
Official promotions	5.0%	215.3k	32% / 40% / 28%

Table 6 highlights the platform's distribution structure: algorithmic recommendation accounts for 65.0% of diffusion and delivers broad reach (128k average views). Official promotions achieve the highest average views (215.3k) but contribute only 5.0% of overall spread, indicating that campaign-style pushes can spike exposure but do not replace routine algorithmic circulation.

Table 7 Audience Participation Behaviors

Behavior	Audience proportion	Core motivation	Note
Like	89.4%	Emotional identification /support	Most common low-cost action
Comment	46.8%	Ask questions/share experience	Often practical travel/food queries
Share	38.5%	Recommend/save	Cross-platform sharing appears
Follow creators	27.3%	Get more content	Driven by creator trust
Imitative creation	12.1%	Join trends/express identity	Relatively rare active participation

Audience participation is mainly low-effort (Table 7). Likes are nearly universal (89.4%), while comments (46.8%) and shares (38.5%) are moderate.

Active co-creation through imitative production is relatively rare (12.1%), which helps explain why the city image tends to stabilize around a few highly recognizable motifs.

Table 8 Factors Affecting Communication Effect (1-5 scale)

Category	Key factor	Avg. score	Practical implication
Content quality	Authenticity	4.7	Increase trust and resonance
Content quality	Novelty	4.5	Attract attention and interest
Content quality	Cultural depth	4.3	Show unique charm beyond stereotypes
Platform	Recommendation algorithm	4.6	Expands reach and shapes visibility
Environment	Policy support	4.2	Provides resources and guidance

Table 8 suggests that both content attributes and platform mechanisms drive communication effectiveness. Authenticity (4.7) and algorithmic recommendation (4.6) score highest, followed by novelty (4.5) and cultural depth (4.3). This pattern implies that expanding Chengdu's image requires not only diversifying topics, but also packaging modern and ecological narratives in ways that feel authentic, novel, and platform-compatible.

Discussion

The findings illustrate a typical platform shaped city branding pattern: easily recognizable and emotionally "fast" themes (food and leisure) dominate visibility, while dimensions that require slower narration (modern industry, landscapes, governance) are relatively invisible. This concentration is not only a content choice but also an outcome of algorithmic selection and engagement incentives.

The creator ecology is strongly grassroots. Amateur creators add authenticity and narrative variety, yet their content can become repetitive without guidance and resource support. Meanwhile, professional teams and official accounts have stronger resources but lower posting frequency and weaker interaction, limiting their contribution to sustained diffusion.

The focus group data suggest that audiences tend to respond positively to Chengdu but remain largely passive participants. To shift from "watching" to "co-creating," content needs to embed interactive tasks and practical utility (e.g., itinerary templates, bilingual cultural explanations, participatory challenges).

To support implementation, an evaluation framework is recommended that monitors content quality, communication effect (views/shares), engagement depth, and changes in perceived city image.

Theoretically, the results support a platform-society perspective: urban visibility is co-produced by platform logics and attention metrics rather than by municipal messaging alone. The dominance of food and leisure indicates an "algorithmic imaginary" in which audiences come to treat what the platform repeatedly surfaces as the city's essence. In this sense, TikTok functions as an infrastructural filter that turns complex urban realities into a limited set of globally consumable tokens.

Compared with prior studies that focus only on thematic depiction, this study contributes an integrated mechanism linking theme distribution, creator ecology, and engagement depth. The findings align with research showing that food-centered short videos can shape destination image, while extending such work by demonstrating how algorithmic distribution and grassroots creators jointly stabilize a narrow repertoire. This helps explain why modern development remains less visible even when it is central to Chengdu's urban transformation.

Table 9 Recommended Strategy System for Strengthening Chengdu's TikTok City Branding

Dimension	Concrete measures	Target	Expected effect
Content optimization	Diversify themes; add modernization & nature; deepen cultural explanation; provide practical tips; innovate formats (mini dramas/challenges)	All audiences	More balanced image; higher engagement
Creator support	Training for amateurs; funding for professional teams; improve official account interaction; creator exchange network	Creators	Higher quality and sustainable output
Platform collaboration	Themed campaigns; cross platform synergy; collaborate with KOLs; improve distribution for high quality content	TikTok & partners	Broader reach and better targeting
Policy safeguards	Dedicated leadership team; incentive policies; heritage protection; regular evaluation	Government & institutions	Long term and systematic promotion

Table 9 translates the empirical findings into an implementable strategy system. It links each proposed measure to a concrete target group and an expected communication outcome, enabling subsequent monitoring and adjustment.

Conclusions

This paper examined Chengdu's urban image on TikTok through triangulated content analysis, stakeholder interviews, and user focus groups. The evidence shows a platform-conditioned visibility pattern in which food, heritage, and leisure dominate what is seen and remembered, while modern development and natural landscapes remain comparatively under-represented. Diffusion is driven primarily by algorithmic recommendation within a creator ecology led by amateurs, and user engagement tends to remain shallow. The proposed four-dimension framework-content optimization, creator support, platform collaboration, and policy safeguards-offers a practical route to broaden the city's international digital image while making performance measurable.

Limitations include the single-platform design, a two-month sampling window, and reliance on one regional entry point for data collection, which may not capture all forms of personalization across countries. Future research can compare multiple platforms (e.g., TikTok, YouTube Shorts, Instagram Reels), extend sampling across seasons, and conduct longitudinal tracking to test how perceived city image changes after specific communication interventions.

Recommendation

Based on the evidence above, three near-term interventions are recommended. First, diversify content supply by developing bilingual thematic series on modern development and ecological attractions, and by embedding brief cultural explanations so that heritage content remains legible to non-Chinese audiences. Second, invest in creator capacity-especially high-output amateurs-through short workshops on shooting, editing, and cultural storytelling, paired with resource packages (venue access, filming support, and reusable visual materials) to reduce repetitive content. Third, coordinate with TikTok and cross-platform partners to run periodic challenges that encourage user imitation and

itinerary sharing. Implementation should be tracked with a small dashboard of indicators, such as theme diversity (share of non-food topics), engagement depth (share/comment rate and comment content), creator mix (institutional vs. amateur output), and periodic perception checks in overseas audiences.

References

Abidin, C. (2021*). Mapping Internet celebrity on TikTok: Exploring attention economies and visibility practices*. In J. Burgess, A. Marwick, & T. Poell (Eds.), The SAGE handbook of social media (2nd ed.). SAGE.

Bourdieu, P. (2017). *Outline of a theory of practice (R. Nice, Trans.)*. Cambridge University Press.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.

Bucher, T. (2017). The algorithmic imaginary: Exploring the ordinary affects of Facebook algorithms. *Information, Communication & Society*, 20(1), 30-44.

Couldry, N. (2022). *Media, society, world: Social theory and digital media practice*. Polity.

Denzin, N. K. (1978). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods.* (2nd ed.). McGraw-Hill.

Gao, Y. (2022). A study *on the communication of city image on overseas short video platforms-Taking the Hangzhou image on TikTok as an example*. In Proceedings of ISEMSS 2022.

Li, Y., Xu, X., Song, B., & He, H. (2020). Impact of short food videos on the tourist destination image-Take Chengdu as an example. *Sustainability*, 12, 6739.

Neuendorf, K. A. (2017). *The content analysis guidebook.* (2nd ed.). SAGE.

Sturken, M., & Cartwright, L. (2021). *Practices of looking: An introduction to visual culture*. (3rd ed.). Oxford University Press.

Van Dijck, J., Poell, T., & de Waal, M. (2018). *The platform society: Public values in a connective world*. Oxford University Press.

Zhu, C., Fong, L., Gao, H., & Liu, C. Y. N. (2023). When TikTok meets celebrity: An investigation of how celebrity attachment influences visit intention. *Current Issues in Tourism*, 26(3), 2762-2776.

THE DEVELOPMENT GUIDELINE FOR MENTAL HEALTH OF STUDENTS IN NANNING UNIVERSITY*

Huang Naixin[1], Nuttamon Punchatree[2] and Wichian Intarasompun[3]

[1-3]Graduate School, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 1604307336@qq.com

Received 6 March 2026; Revised 10 March 2026; Accepted 12 March 2026

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the current mental health status of freshmen at the Intelligent Manufacturing College, and 2) To propose development guidelines for the mental health of freshman at the Intelligent Manufacturing College, Nanning University. The sample were 265 freshmen at the Intelligent Manufacturing College in Nanning University. Research instruments included: questionnaire and structured interview. Data analysis by using percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results were found that: 1) the current situation of mental health of freshmen in five aspects was at a high level; and 2) Guidelines for the development of mental health of freshmen of the Intelligent Manufacturing College of Nanning University China is a multiple approach; the researcher has analysis the content as follows: 2.1) The course promotes positive thinking through discussions and emotion recording, and regulates emotions by simulating time-limited challenging scenarios; laboratory mindfulness exercises and result presentations help alleviate anxiety; 2.2) Guide students to assess their own

Citation:

* Huang Naixin, Nuttamon Punchatree and Wichian Intarasompun. (2026). The Development Guideline For Mental Health Of Students In Nanning University.
Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 591-605.;
DOI: https://doi.org/10.
https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

abilities, compare themselves with peers, and focus on their progress through collaboration. Encourage anonymous evaluations and simulation playback to enhance cognition. Promote reflection on the past to cultivate a growth mindset; 2.3) Teach students to distinguish different mental states, reasonably allocate task types, and transform stress into a signal for growth; design challenges based on strengths, connect stress with long-term significance, and establish a connection between stress perception and ability improvement; 2.4) The group takes turns to play different roles and undertake collaborative tasks, which helps new students build trust and reduce social anxiety; sharing vision experiences enhances their sense of identity; setting step-by-step social tasks and teaching communication skills eliminate communication barriers; 2.5) Anonymous assistance, enterprise visits, and interdisciplinary activities expand the social network and secure support from various sources; professors teach communication and assistance skills, guide students to effectively express their needs, and establish mutual assistance mechanisms.

Keywords: Social support, Interpersonal relationships, Stress management, Self-awareness, Emotional stability

Introduction

Despite the increasing attention paid to students' mental health issues by society, many education systems still fail to recognize the adverse effects brought about by students' psychological problems. According to the World Health Organization, nearly one in five children and adolescents worldwide suffer from mental health disorders, but only a few can receive the necessary treatment. In many schools, there are very few teachers who have received mental health training, and the mental health resources available to students are also extremely scarce. The stereotypes about mental health in society force students not to seek help from the outside world. Academic success is more important

than mental health, so mental health problems are likely to be ignored by the education system. If education policies and practices do not attach importance to students' mental health, the adverse effects will persist and bring incalculable consequences to future generations (World Health Organization. 2022).

The significance of mental health in education cannot be underestimated. Research has repeatedly shown that students with good mental health perform better in life, studies, and interpersonal relationships. However, psychological treatment is often overlooked by many people, and untreated mental health problems can have far-reaching effects, including poor academic performance, social isolation, and even physical health issues. Therefore, integrating mental health support into the education system is crucial for ensuring the all-round development of students (McKenney, E. E. 2024). University students must deal with heavy tasks, competitive pressure in various competitions, overly high expectations for grades, and the gap between these expectations and reality, which gradually increases the pressure. Due to the stigmatization of mental illnesses in society, as well as the low cultural and economic levels of family members, college students with mental illnesses are reluctant to seek social support, which leads to huge pressure and ultimately damages their mental health (Peach, E. 2023).

Objectives

1. To study the current mental health status of freshmen at the Intelligent Manufacturing College, Nanning University.

2. To propose development guidelines for the mental health of freshman at the Intelligent Manufacturing College, Nanning University.

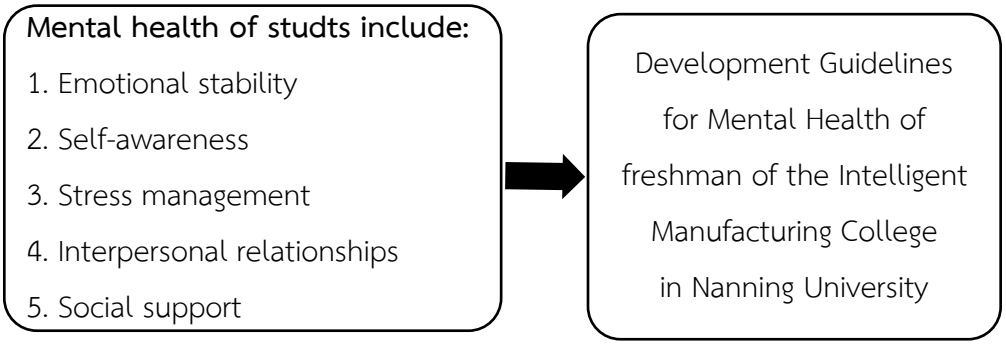
Literature Review

1. Theory of mental health: Emotional regulation consists of five stages: scenario selection: approach or avoid people, places, or events that may affect emotions; scenario modification: intervene in the current situation to reduce the impact of emotions; attention allocation: shift attention to other things when facing stressful situations to alleviate stress; cognitive change: transform negative thoughts into positive ones; response adjustment: inhibit one's expression and behavior before expressing negative emotions (Gross, J.J. 1998). The focus of public self-awareness lies in how others evaluate oneself and whether one's behavior is recognized. This is typically manifested as social anxiety and impression management. The focus of self-awareness lies in one's own emotions and values, as well as the consistency between cognition and behavior. This is typically manifested as self-reflection and an increase in sensitivity (Duval, Wicklund. 1972). The value of social support lies in its ability to mitigate the negative impact of stress on an individual's psychological health. When people encounter misfortunes and challenges, their stress levels will increase. If people can obtain support from all aspects, they can withstand most of the stress, reduce depression and anxiety, lower the risk of illness, and enhance happiness (Cohen, Wells. 1985).

2. The concept of mental health: 1) Policy: In 2005, the People's Republic of China issued the "Opinions on Further Strengthening and Improving College Students' Mental Health Education" by the Ministry of Education, the Ministry of Health and the Communist Youth League (Policies of the People's Republic of China. 2005). This policy is a guiding document for mental health education in Chinese universities. It clearly states that mental health education is regarded as an important part of college ideological and political education, and it is "an important measure to fully implement the Party's educational policy and promote quality-oriented education". It has reference and practical

significance for Nanning University. 2) Definition: Mental health refers to a person's ability to maintain stable emotions and a positive psychological state, to adapt to society, to bravely face life's challenges, to establish good relationships with others, and to properly handle conflicts and stress (Kaur, M. 2025). When individuals are coping with stress, which includes emotions such as anger, lack of concentration, insomnia, depression, loss of interest, excessive tension, sweating, extreme anxiety, etc., they can effectively manage their emotions, maintain a stable lifestyle and achieve psychological balance by relying on strong willpower (James, M. K. 2024). Individuals, when confronted with high-pressure academic, economic and power-related stress environments, can effectively fulfill the obligations and responsibilities that their roles entail, and possess the ability to cope with difficulties (Gray, W. S. 2024).

This study focuses on five aspects of mental health: 1) emotional stability, 2) self-awareness, 3) stress management, 4) interpersonal relationships, and 5) social support. Mental health is an essential part of education in fostering students' high quality and healthy development. The research framework is as follows:

Methodology

Sample and Population: 1) The population of this research was 857 freshmen who registered in College of Intelligent Manufacturing in 2025 academic year at Nanning University. 2) According to the Krejcie and Morgan sampling table (1970), the sample group of this research consisted of 265 freshmen who registered in College of Intelligent Manufacturing in 2025 academic year at Nanning University. The sampling method used was simple random sampling.

Research instruments: This study employed a mixed-method approach, with questionnaires and interviews serving as the main research methods. A questionnaire on students' mental health was designed, along with interviews focusing on the status of mental health in five aspects: 1) emotional stability, 2) self-awareness, 3) stress management, 4) interpersonal relationships, and 5) social support.

Questionnaires: The questionnaire consists of two parts. The first part collects the personal information of the respondents, including gender, whether they are the only child in their family, and their accommodation choices. The second part employed a five-point Likert scale (Likert, 1932) to assess the mental health status of the freshmen in the Intelligent Manufacturing College of Nanning University. According to the conceptual framework of this study, the scale covers five dimensions: 1) emotional stability, 2) self-awareness, 3) stress management, 4) interpersonal relationships, and 5) social support. To ensure the reliability and validity of this questionnaire, three experts evaluated the objective consistency index (IOC) of the questionnaire to be between 0.67-1.00, and the Cronbach's Alpha Coefficient of the questionnaire was 0.93.

Interviews: The first part provides background information. The second part collects the respondents' suggestions and guidelines regarding the improvement of freshmen's mental health at the Intelligent Manufacturing College of Nanning University. A total of five experts were selected as

respondents and were evaluated based on the following strict screening criteria: 1) 5 years of work experience in students' mental health in university, 2) received the certificate in the field of psychology, 3) graduated with master's degree or above.

Data Collection: The data collection for objective 1: To study the current situation of mental health of freshmen students at the Intelligent Manufacturing College of Nanning University. Questionnaires were distributed to 265 freshmen of the Intelligent Manufacturing College of Nanning University. Waiting for 15 days to receive the questionnaire from the sample group. After receiving the responses, we checked the completeness of the questionnaire. A total of 265 valid questionnaires were received, with a response rate of 100%.

The data collection for objective 2: to Propose guidelines for enhancing the mental health of freshmen of the Intelligent Manufacturing College of Nanning University. The researchers, depending on the convenience of each expert, either through online platforms or in person (the specific method varies), invited 5 experts to conduct interviews. The purpose was to provide guidance on improving mental health for the freshmen of the Intelligent Manufacturing College of Nanning University, with each interview lasting approximately 30-60 minutes.

Data Analysis: An analysis was conducted on the frequency and percentage of the personal information of the respondents. The current situation of mental health in five aspects: 1) emotional stability, 2) self-awareness, 3) stress management, 4) interpersonal relationships, and 5) social support was analyzed by mean and standard deviation. To provide more descriptive insights, we conducted a further analysis of the statistical scores to examine the extent to which students performed in the five aspects of mental health. The interpretation of the average data is based on the theory of Lesnik Likert (1932). 4.50 – 5.00 refers to the highest level, 3.50 – 4.49 refers to high level, 2.50 – 3.49

refers to medium level, 1.50 – 2.49 refers to low level, 1.00 – 1.49 refers to the lowest level.

Results

Objective 1: To study the current mental health status of freshmen at the Intelligent Manufacturing College, Nanning University.

In this study, 265 questionnaires were distributed, and 265 valid questionnaires were examined. The validity rate was 100%, which met the requirements for data collection.

Table 1 Mean and standard deviation of the mental health of freshmen in five aspects (n=265)

	Mental Health of Freshmen of Intelligent Manufacturing College	$\overline{X}$	S.D.	Level	Ranking
1	Emotional Stability	3.57	0.71	High	5
2	Self-awareness	3.65	0.55	High	4
3	Stress Management	3.73	0.68	High	3
4	Interpersonal Relationships	3.80	0.58	High	2
5	Social Support	3.88	0.63	High	1
	Total	**3.72**	**0.46**	**High**	

According to table 1, finding that the current situation of mental health of freshmen in five aspects was at a high level ($\overline{X}$ =3.72, S.D.=0.46). Considering the results from the highest to the lowest mean were as follows: the highest mean was social support ($\overline{X}$ =3.88, S.D.=0.63), followed by interpersonal relationships ($\overline{X}$ =3.80, S.D.=0.58), stress management ($\overline{X}$ =3.73, S.D.=0.68), and self-awareness ($\overline{X}$ = 3.65, S.D.=0.55), respectively, and Emotional stability was the lowest mean ($\overline{X}$ = 3.57, S.D.=0.71). This indicates that emotional stability and self-

awareness still need to be improved. The interview results show that when students experience emotional breakdown, they refuse to seek help and are unable to find the meaning of growth from setbacks. This qualitative feedback is consistent with the quantitative results.

Objectives 2: Enhancement guidelines of mental health of freshmen of the Intelligent Manufacturing College of Nanning University.

Based on the results of the questionnaire survey and expert interviews, the development guidelines for improving the mental health of freshmen at the Intelligent Manufacturing College of Nanning University are as follows: 1) The course promotes positive thinking through discussions and emotion recording, and regulates emotions by simulating time-limited challenging scenarios; laboratory mindfulness exercises and result presentations help alleviate anxiety; 2) Guide students to assess their own abilities, compare themselves with peers, and focus on their progress through collaboration. Encourage anonymous evaluations and simulation playback to enhance cognition. Promote reflection on the past to cultivate a growth mindset; 3) Teach students to distinguish different mental states, reasonably allocate task types, and transform stress into a signal for growth; design challenges based on strengths, connect stress with long-term significance, and establish a connection between stress perception and ability improvement; 4) The group takes turns to play different roles and undertake collaborative tasks, which helps new students build trust and reduce social anxiety; sharing vision experiences enhances their sense of identity; setting step-by-step social tasks and teaching communication skills eliminate communication barriers; 5) Anonymous assistance, enterprise visits, and interdisciplinary activities expand the social network and secure support from various sources; professors teach communication and assistance skills, guide students to effectively express their needs, and establish mutual assistance mechanisms.

Discussion

The research results can be summarized into the following two parts:

Objective 1: To study the current mental health status of freshmen at the Intelligent Manufacturing College, Nanning University.

According to the research findings, found that the current situation of mental health of freshmen in five aspects was at a high level. Considering the results from the highest to the lowest mean were as follows: the highest mean was social support, followed by interpersonal relationships, stress management, and self-awareness. Emotional stability was the lowest means. This is because Students can effectively manage their emotions, clearly recognize their own strengths, be able to transform stress into motivation, maintain good relationships when interacting with others, and often receive support from others. It is consistent with Meshke McLay, B. (2021) pointed out that the survey results of teenagers regarding emotional regulation, self-awareness, interpersonal relationships, and social support indicated that their levels were at an above average or moderate level, suggesting that the mental health of teenagers was relatively high. Moreover Kuhn, T. A. (2023) It is pointed out that individuals have relatively high levels in terms of emotional regulation ability, stress management ability, interpersonal relationships, and social support. When facing difficulties, they will not remain in the shadow of failure for a long time. Instead, they will adopt positive coping strategies. Their self-awareness becomes deeper and clearer due to the tests. Interpersonal relationships become closer due to seeking help and mutual assistance. Moreover, their emotional regulation and stress management abilities are further enhanced. Final Coursey, S. J. (2024) They may be more likely to be attracted by scenarios and activities that require expression, cooperation, and demonstration. These scenarios provide a unique and valuable psychological and social practice field for the students' healthy growth.

Objectives 2: Enhancement guidelines of mental health of freshmen of the Intelligent Manufacturing College of Nanning University.

The proposed mental health development guidelines adopt a multi-faceted approach for improvement. Universities should simulate scenarios of negative emotions to help students control their negative emotions, carry out concentration training to cultivate stable emotions (Lee, S. E. 2025). promote students' reflection on the past to find the meaning of growth and enhance their self-awareness (Kaur, M. 2025). teach students to allocate task types according to their current state to reduce stress, transform pressure into a driving force for long-term development (James, M. K. 2024). teach communication skills, collaborate with others to complete tasks, build trust to alleviate social anxiety (Nguyen, N. 2024). Encourage students to seek help anonymously and expand their social networks. Promote interpersonal relationships and teach students to effectively express their needs when seeking help (Peach, E. 2023). These suggestions are largely consistent with studies emphasizing the importance of mental health in education. Meanwhile, this study provides these mental health development guidelines to practice-oriented universities as a reference, offering more practical guidance for universities to improve students' mental health. In conclusion, the survey results emphasize this point: students with good mental health have stable emotions, maintain a positive attitude when facing difficulties, sustain good relationships, and better adapt to society.

Although this research has made contributions, there are still limitations. This research was conducted at a university. The results of this study may have limitations when applied to other universities or in different regional contexts. The investigation of this study relies on the collected questionnaire data, and this data may be influenced by cognitive biases. The cross-sectional study captured mental health status at a single point in time but failed to examine the dynamic changes in individual psychological states or the long-term follow-up of

intervention effects. Future research could consider expanding the sample size, integrating multi-source assessment data, and adopting a longitudinal design to better understand the mechanism of the impact of the higher education environment on mental health and the effectiveness of intervention strategies.

Recommendation

For university: universities should incorporate the psychology module into their professional teaching, enhance psychological skills training, introduce industry mentors to share experiences, develop VR scenarios and physical collaborative spaces, systematically train teachers to recognize emotions, and implement the peer mentoring system.

For administrators: administrators should expand resources such as industry mentors and VR scenarios, organize competitions to create a supportive atmosphere; systematically train grassroots personnel like dormitory managers to identify early warning signs, and build a home-school collaboration support network; through the implementation of personalized plans, achieve data-driven precise intervention, and combine stress management with professional responsibility.

For teachers: teachers should help students overcome stress through error-tolerant projects and role-playing; record students' behaviors, identify emotions to achieve empathy in interactions; guide students to restructure their cognition and reshape their understanding of setbacks; use reflection tools and identity tree diagrams to transform failures into milestones, thereby establishing a regular mutual assistance system.

For students: students should redefine stress as a state of physical and mental readiness, view trial and error as a means for brain improvement; use tools such as problem decomposition and breathing relaxation to regulate

emotions, transform complaints into specific requests for help; and use questionnaires and video replays to examine themselves.

For Future Research: Compare the differences in the construction of the meaning of stress among students from different cultural backgrounds and different professional fields, develop a stress cognition reconstruction course module that is more culturally adaptable and professionally relevant, and conduct effectiveness verification. To conduct a thorough investigation into the impact of the project of tracking and observing fellow psychological first aiders on their own psychological qualities, leadership development, as well as the improvement of the assistance atmosphere within the group and the rate of early problem identification, and to establish an optimal practice model.

References

Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and buffering hypothesis. *Psychological Bulletin,* 98(2), 310–357.

Coursey, S. J. (2024). *Portraits of a wonderful musician: Exploring the intersection of graduate music student experiences and mental health through poetic inquiry [Doctoral dissertation, Bowling Green State University].* Ohio LINK Electronic Theses and Dissertations Center.

Duval, S., & Wicklund, R. A. (1972). *A theory of objective self-awareness*. Academic Press.

Gross, J. J. (1998). *The emerging field of emotion regulation: Integrative review. Review of General Psychology,* 2(3), 271–299.

Gray, W. S. (2024). *Understanding the impact of COVID-19 on the mental health of children and parents during the pandemic (Doctoral dissertation).* Liberty University, Lynchburg, VA.

James, M. K. (2024). *Military members mental health and adverse childhood experiences: The mediating role of mental toughness [Doctoral*

dissertation, Liberty University]. Liberty University Doctoral Dissertations and Projects.

Kuhn, T. A. (2023). *The role of resilience in predicting mental health, behavior, and protective factors during the Covid-19 pandemic [Doctoral dissertation, Kent State University].* Ohio LINK Electronic Theses and Dissertations Center.

Kaur, M. (2025). *Ethnic identity and acculturation: Mental health perceptions and help-seeking behaviors of college-age students with Sikh Punjabi immigrant parents [Doctoral dissertation, Liberty University].* Liberty University Doctoral Dissertations and Projects.

Lee, S. E. (2025). *Examining self-compassion and self-care practices among African American mental health practitioners: An ethical imperative for wellness and self-care [Doctoral dissertation, Liberty University].* Liberty University Doctoral Dissertations and Projects.

Ministry of Education of the People's Republic of China, National Health Commission of the People's Republic of China, & Central Committee of the Communist Youth League. (2005). *Opinions on further strengthening and improving mental health education for college students [Policy document].* Ministry of Education of the People's Republic of China. https://xlzxzx.hafu.edu.cn/info/1016/1427.htm

Meshke McLay, B. (2021). *Resilience and mental health of students attending California's continuation high schools [Doctoral dissertation, Chapman University].* Chapman University Digital Commons.

McKenney, E. E. (2024). *Repetitive thinking, social connectedness, and distressing sexual experiences in autistic and non-autistic students: Examining social-cognitive risk factors and mental health during the college transition [Doctoral dissertation, Rowan University].* Rowan Digital Works.

Nguyen, N. (2024). *Masculine norms, mental health stigma, and help-seeking among men in Vietnam: A mixed methods study* [Doctoral dissertation, University of Cincinnati]. Ohio LINK Electronic Theses and Dissertations Center.

Peach, E. (2023). Creative mental health literacy practices: A qualitative study exploring how students use literacy to promote wellbeing and manage mental health conditions while at university. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 20*(15), Article 6475. https://doi.org/10.3390/ijerph20156475

World Health Organization. (2022). World mental health report: Transforming mental health for all. https://www.who.int/publications/i/item/9789240049338

นิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง*

THE POLITICAL ECOLOGY FOR PROMOTION OF TOURISM IN TRANG PROVINCE

ปองศักดิ์ ชอบทำกิจ[1], สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร[2] และ สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา[3]

pongsak Chobthamkit[1], Supreecha Chamnanphuttiphon[2] and Sitthipong Sitthiphataraprabha[3]

[1-3]**มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช**

[1-3]Mahamakut Buddhist University, Sri Dharma Sokraj Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: p.chobthamkit2503@gmail.com

วันที่รับบทความ : 27 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 4 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 6 มีนาคม 2569

Received 27 February 2026; Revised 4 March 2569; Accepted 6 March 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในจังหวัดตรัง 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง 3) เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับนิเวศวิทยาการเมือง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยรวบรวมข้อมูล ทางเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์แบบเจาะจง และจัดเสวนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในจังหวัดตรังพบว่า พรรคการเมืองส่วนมากไม่ได้ให้ความสำคัญในการจัดทำนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่เน้นไปที่ประชาชนกลุ่มรากหญ้าซึ่งเป็นส่วนมากของสังคม เพื่อ

Citation:

* ปองศักดิ์ ชอบทำกิจ, สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร และ สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา. (2569). นิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 606-621.

pongsak Chobthamkit, Supreecha Chamnanphuttiphon and Sitthipong Sitthiphataraprabha. (2026). The Political Ecology For Promotion Of Tourism In Trang Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 606-621.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

คะแนนเสียง สร้างบุญคุณ สร้างความเชื่อมั่นในตัวนักการเมืองและพรรคการเมืองนั้น ๆ ไม่มีนโยบายที่ชัดเจน ส่งผลให้นักการเมืองแต่ละพื้นที่ไม่มีความคิดริเริ่ม หรือเพิ่มวิสัยทัศน์ในการดำเนินงาน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง พบว่า นโยบายพรรคการเมืองเป็นปัจจัยหลัก โดยนักการเมืองขาดองค์ความรู้ คุณธรรม และวิสัยทัศน์ด้านการท่องเที่ยว มุ่งแข่งขันทางการเมืองมากกว่าการพัฒนา ส่งผลให้การบริหารจัดการไม่มีประสิทธิภาพ แหล่งท่องเที่ยวขาดการดูแลและพัฒนา ขณะเดียวกัน ระบบอุปถัมภ์ อิทธิพล การคอร์รัปชัน และความไม่โปร่งใส ทำให้ข้าราชการขาดอิสระและประชาชนขาดการมีส่วนร่วม ยอมรับระบบเดิมและไม่ใช้สิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่ จึงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. องค์ความรู้เกี่ยวกับนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรังถูกสรุปเป็น PEBDB Model ซึ่งอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างการเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม โดยนโยบายเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงตามอุดมการณ์ทางการเมือง การแทรกแซงของมนุษย์ทำให้ระบบนิเวศกลายเป็นนิเวศวิทยาการเมือง ทรัพยากรธรรมชาติมีความเปราะบางและจำกัด การเปลี่ยนแปลงเกิดจากความขัดแย้งของแนวคิด และกิจกรรมของมนุษย์นำไปสู่ความเสื่อมโทรมของที่ดินและสังคม โมเดลนี้จึงเป็นกรอบอธิบายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในบริบทจังหวัดตรังอย่างบูรณาการ

คำสำคัญ: นิเวศวิทยาการเมือง, ส่งเสริม, การท่องเที่ยว

Abstract

This research has the following objectives: 1. to analyze the problems related to political ecology in promoting tourism in Trang Province 2. to analyze the factors affecting political ecology in promoting tourism in Trang Province 3. to generate knowledge on political ecology for the promotion of tourism in Trang Province. This study is a qualitative research. Data were collected through documentary research and in-depth interviews. Key informants were selected using purposive sampling, and focus group discussions were conducted with experts and qualified specialists, totaling 35 participants. The research

instruments consisted of interview guides, and the data were analyzed using descriptive analysis.

Research findings revealed that: 1. Regarding the problems related to political ecology in promoting tourism in Trang Province, it was found that most political parties do not place importance on formulating clear tourism promotion policies. Instead, they tend to focus on grassroots populations, who constitute the majority of society, in order to gain votes, build patronage, and create trust in politicians and political parties. The absence of clear tourism policies results in a lack of initiative and limited visionary capacity among local politicians in carrying out tourism development efforts.

2. Factors affecting political ecology in promoting tourism in Trang Province the findings indicate that political party policies are the primary factor. Politicians lack sufficient knowledge, ethical commitment, and vision regarding tourism, and tend to prioritize political competition over development. As a result, governance is ineffective and tourist attractions lack proper maintenance and development. At the same time, patronage systems, political influence, corruption, and a lack of transparency limit the autonomy of civil servants and reduce public participation. Citizens tend to accept the existing system and do not fully exercise their rights and freedoms, which ultimately hinders the sustainable development of tourism.

3. Knowledge on political ecology for promoting tourism in Trang Province The knowledge derived from this study is synthesized into the PEBDB Model, which explains the interconnections among politics, the economy, the environment, and society. Economic policies change in accordance with political ideologies, while human intervention transforms natural ecosystems into political ecology. Natural resources are limited and vulnerable, social change emerges through conflicts of ideas, and human activities contribute to land and social degradation. This model therefore provides an integrated framework for

understanding and promoting sustainable tourism development in the context of Trang Province.

Keywords: Political Ecology, Promotion, Tourism

บทนำ

นิเวศวิทยาการเมือง (Political Ecology) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนิเวศวิทยากับโครงสร้าง ซึ่งการจัดการระบบนิเวศวิทยามีจุดเริ่มต้นมาจากการเคลื่อนไหวทางสังคมในด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดในช่วงทศวรรษที่ 1960 - 1970 จากนั้นได้พัฒนาแนวคิดข้ามศาสตร์ไปยังสาขาอื่นๆ มากขึ้นที่เกี่ยวข้องกับนักนิเวศวิทยาการเมือง ได้แก่ แนวคิดว่าด้วยเศรษฐศาสตร์ สังคมนิยม สตรีนิยม ปรัชญาตะวันออกและนโยบายสาธารณะ หากแต่แนวคิดเหล่านี้ เป็นแนวคิดที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ในเชิงนิเวศวิทยาการเมืองได้และยังมีแนวคิดที่เกี่ยวกับความยุติธรรมทางการเมือง นโยบาย บทบาทและอิทธิพลของนักการเมือง ถ้ากล่าวถึงนิเวศวิทยาที่มีลักษณะสำคัญ คือ ความหลากหลายของแนวคิดที่มีเนื้อหาด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม (ปรีชา เปียมพงศ์สานต์, 2561, หน้า 6) ระบบของนิเวศวิทยาที่มีทรัพยากรธรรมชาติมีปริมาณจำกัด ความสามารถของระบบนิเวศในการดูดซับมลภาวะก็จะมีขีดจำกัดของความเจริญทางเทคโนโลยีที่มีผลทั้งทางบวก และทางลบ มนุษย์ควรใช้เทคโนโลยีอย่างระมัดระวัง ความเจริญทางวัตถุต้องเกิดควบคู่ไปกับความเจริญทางจิตใจ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมีความหมายยิ่งต่อการส่งมอบมรดกธรรมชาติให้แก่คนรุ่นหลัง ซึ่งเป้าหมายสูงสุดของการปรับเปลี่ยนระบบต้องสร้าง “ความยั่งยืนทางนิเวศ” และนิเวศวิทยาไม่ได้มองธรรมชาติเรื่องเดียว แต่ยังมองไปถึงความยุติธรรมทางสังคม เพราะในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่อุตสาหกรรมอย่างประเทศไทย ปัญหาความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวท่ามกลางความเสื่อมโทรมของสังคมไทย จึงต้องมีจินตนาการที่ผสมผสานระหว่างความเข้าใจในกระบวนการทางนิเวศกับการขยายจิตสำนึกทางสังคม (เพ็ญนภา สวนทอง, 2562, หน้า 29)

จังหวัดตรังเป็นเมืองทางภาคใต้ฝั่งทะเลตะวันตกของประเทศไทย และเป็นเมืองท่าที่ทำการค้าขายที่เจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีตต่อเนื่องยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน ได้สั่งสมเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เป็นมรดกตกทอดไว้ในแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งได้มาท่องเที่ยวครบทุกชนิดมีทั้งดินแดนธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิต อีกทั้งการให้บริการที่เป็นการบริการ

แบบเจ้าบ้านที่ดี ส่งผลให้ในปัจจุบันเมืองตรังยังคงเป็นเมืองที่มีเสน่ห์น่าค้นหามีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติประกอบกับมีทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมอย่างยิ่งแก่การท่องเที่ยว โดยเฉพาะเกาะกระดาน ที่ได้รับการจัดอันดับว่าเป็น “ชายหาดที่ดีที่สุดในโลก 2023, 2024” โดย World Beach Guide ประเทศอังกฤษ และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดังในเรื่องของการจัดงานวิวาห์ใต้สมุทรที่มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรู้จักจังหวัดตรังว่าเป็นเมืองที่มีความงดงามของท้องทะเล ป่าเขา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมาก และมีรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย และสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดตรังอีกแห่งหนึ่งที่เป็นสถานที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวคือ เขากอบมีลักษณะเป็นภูเขาโดด (Monadnock) ที่โผล่อยู่ในบริเวณที่ราบลุ่ม ถ้ำเลเขากอบ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดตรัง (รัฐกานต์ สามสี, 2558, หน้า 18) แนวคิดนิเวศวิทยาการเมืองส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะเชิงวิพากษ์ในบริบทของนิเวศวิทยาการเมืองที่ถูกนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ความไม่เท่าเทียมระหว่างรัฐกับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประชาชนที่เป็นคนกลุ่มน้อยที่ขาดการเข้าถึงอำนาจในการบริหารปกครองที่ส่งผลต่อการจัดสรรทรัพยากร และความเป็นธรรมในสังคม เช่น โรงแรมหรูระดับ 5 ดาว ฝั่งอันดามันริมชายหาดทะเลตรัง ที่ศาลมีคำพิพากษาตัดสินขับไล่เพิกถอนเอกสารสิทธิ์โฉนดที่ดินพื้นที่กว่า 37 ไร่ออกจากสารบบที่ดินหลังต่อสู้คดีกันถึง 3 ศาลในจังหวัดตรังนานกว่า 5 ปี ตั้งแต่วันที่ 25 ม.ค.61 ผู้พิพากษาออกนั่งบัลลังก์อ่านคำพิพากษาศาล เมื่อวันที่ 14 พ.ย.2560 ระหว่างกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชเป็นโจทก์ ฟ้องร้องบริษัทเจบีบี จำกัด อ้างสิทธิ์เป็นเจ้าของที่ดินตามเอกสารโฉนดที่ดิน และให้ขับไล่จำเลย และบริวารพร้อมกับรื้อถอน และขนย้ายทรัพย์สินออกจากที่ดินดังกล่าวที่รุกเขตอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม อ.สิเกา จ.ตรัง โดยเอกสารสิทธิ์ได้มามิชอบด้วยกฎหมาย รัฐบาลในฐานะเป็นตัวแทนที่มีอำนาจในการบริหารประเทศจำเป็นต้องยึดหลักการบริหารปกครอง (Governance) มากกว่าการปกครอง (Govern-ment) ที่มุ่งเน้นเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (เพ็ญนภา สวนทอง, 2561, หน้า 3)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับได้ว่า เป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่สร้างงาน และสร้างรายได้ให้กับประชาชนที่เป็นเงินตราต่างประเทศมาเป็นระยะเวลายาวนาน ทั้งนี้ประเทศไทยได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวมากว่า 50 ปี การดำเนินงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยประสบปัญหามากมาย ทั้งปัญหาการเมือง ความขัดแย้งภายในประเทศ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ทั้งกับสถานการณ์โควิด 19 ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่น และรายได้ของประเทศเป็นยุคแห่งการ

เปลี่ยนแปลงในระดับที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนจากการเปลี่ยนแปลง และเคลื่อนตัวในอัตราที่เร็วช้าต่างกัน เมื่อนำมาเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และการเดินทางของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวเริ่มมีจำนวนมากขึ้น และแต่ละปัจจัยมีมิติที่ซับซ้อน และละเอียดอ่อนมีพลวัตสูงที่เปลี่ยนแปลงในลักษณะกรณีของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการของประเทศไทยในมิติที่กว้างขวางมากของทุกภาคส่วนต่าง ๆ ในประเทศไทยจำเป็นต้องรู้เท่าทัน และปรับตัวต่อสถานการณ์ โดยเฉพาะในส่วนของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวซึ่งถือได้ว่ามีความอ่อนไหวต่อการขับเคลื่อน จึงจำเป็นต้องดำเนินการไปอย่างระมัดระวัง เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ช่วยสร้างรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมหาศาล จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางสู่ประเทศไทยในปี 2565 มีแนวโน้ม 39 ล้านคน มีรายได้เป็น 2.6 ล้านล้านบาท ช่วยสร้างการจ้างงาน มีการกระจายรายได้หมุนเวียนมากขึ้น และเข้าสู่ท้องถิ่น

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง นิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง เพื่อจะศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิทยาการเมืองในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง และปัจจัยที่ส่งผลต่อนิเวศวิทยาการเมืองในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ประกอบด้วยปัจจัยใด และเป็นอย่างไร ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้เกี่ยวกับนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง และสร้างความร่วมมือการเมืองนำมาพัฒนาเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวในจังหวัดตรังอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในจังหวัดตรัง

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง

3. เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับ “นิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง”

สมมติฐานการวิจัย

1. สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในจังหวัดตรัง เป็นอย่างไร

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง เป็นอย่างไร

3. การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับ “นิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง”เป็นอย่างไร

การทบทวนวรรณกรรม

ฐากูร ข่าขันมะลี (2566) ศึกษาสถานภาพการจัดการที่ดินภายใต้นิเวศวิทยาการเมืองของชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการจัดการที่ดินมากที่สุดมี 2 ประการ ได้แก่ ภาระหนี้สินจากการวางแผนการเงินในครัวเรือน (ร้อยละ 31.2) และรูปแบบการถือครองที่ดิน โดยเฉพาะการเช่าที่ดินแบบปากเปล่าระหว่างนายทุนกับชาวบ้าน (ร้อยละ 20.9) ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการวางแผนการใช้ที่ดินในอนาคต ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการที่ดิน พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์และการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ และการมีส่วนร่วมในระดับการตัดสินใจ การติดตามตรวจสอบ และการควบคุมโดยประชาชนอยู่ในระดับน้อย จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพบว่า เงื่อนไขสำคัญคือ “สำนึกการเป็นเจ้าของชุมชน” ซึ่งมีอยู่ในชาวบ้านแต่ขาดในกลุ่มนายทุน ขณะที่รัฐทำหน้าที่เป็นตัวกลางภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและผลประโยชน์ร่วม จึงสะท้อนว่าการจัดการที่ดินต้องพิจารณามิติอำนาจและนิเวศวิทยาการเมืองควบคู่กับมิติทางกายภาพของที่ดิน

ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ (2566) อธิบายพัฒนาการของ “งานวิจัยไทบ้าน” ในฐานะเครื่องมือของชุมชนในการปกป้องสิทธิและทรัพยากรที่พึ่งพา โดยมีรากฐานจากมานุษยนิเวศวิทยาและนิเวศวิทยาการเมือง งานวิจัยไทบ้านเกิดขึ้นท่ามกลางการแย่งชิงทรัพยากรและการเมืองเรื่องความรู้ เป็นกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมระหว่างชาวบ้าน นักพัฒนา และนักวิชาการ ใช้ความรู้ท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อมเชิงวัฒนธรรมซึ่งมักถูกลดทอนความสำคัญด้วยความรู้แบบวิทยาศาสตร์ที่รัฐและทุนใช้สร้างความชอบธรรมในการพัฒนา บทความชี้ว่างานวิจัยไทบ้านสามารถประยุกต์ใช้กับการศึกษาด้านสุขภาวะได้ และเสนอให้ปรับปรุงกฎหมาย

เพื่อเปิดพื้นที่การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยยอมรับความรู้หลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะความรู้ท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาเกิดความเป็นธรรมอย่างแท้จริง

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2565) อธิบายว่าการก่อตัวของแนวคิดนิเวศวิทยาการเมือง เริ่มชัดเจนตั้งแต่ยุคสงครามเย็น โดยรัฐให้ความสำคัญกับความมั่นคงและการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ภายใต้ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ระหว่างเสรีนิยมและสังคมนิยม ส่งผลให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ตระหนักถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม รัฐปิดกั้นข้อมูลและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมองปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องความมั่นคง ขณะเดียวกันภาคธุรกิจแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้บทบาททางการเมืองด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต่ำ ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นจึงผลักดันให้ภาคประชาชนออกมาเคลื่อนไหว ซึ่งรัฐกลับมองว่าเป็นการต่อต้าน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน และเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนานิเวศวิทยาการเมืองในเวลาต่อมา

พิชชา ใจสมคม (2565) ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและฟื้นฟูความเสียหายของระบบนิเวศพื้นท้องทะเลจากการลักลอบทำประมงในเขต 3,000 เมตร พบว่าการบังคับใช้กฎหมายที่ห้ามใช้อวนลาก อวนรุน และเรือคราดหอยยังไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ยังคงเกิดการลักลอบทำประมง ส่งผลให้ทรัพยากรพื้นท้องทะเลเสื่อมโทรมและเกิดความขัดแย้งระหว่างประมงพาณิชย์ ประมงพื้นบ้าน และชุมชนท้องถิ่น ปัญหาสำคัญเกิดจากข้อจำกัดของนโยบายและมาตรการทางกฎหมาย ทั้งในด้านการควบคุมพื้นที่และเครื่องมือประมง การตรวจสอบจำนวนเรือและการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ตลอดจนความไม่ชัดเจนของมาตรการฟื้นฟู เยียวยาความเสียหายทางแพ่ง และบทลงโทษทางอาญา ส่งผลให้การป้องกันและฟื้นฟูระบบนิเวศพื้นท้องทะเลในเขต 3,000 เมตรยังไม่บรรลุผลอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การตื่นตัวและการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันจะมีพื้นฐานความคิด ความเชื่อมุมมองด้านสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันในลักษณะอิทธิพลของการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมของแนวคิดนิเวศวิทยาการเมือง (Political Ecology) โดยแนวคิดนี้วิเคราะห์ว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดจากโครงสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมืองที่ไม่เท่าเทียม และไม่เป็นธรรมก่อให้เกิดปัญหาการต่อสู้แย่งชิงทรัพยากร และปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้นในที่สุดในการสร้างสังคม และระบบนิเวศที่ยั่งยืน จึงต้องเชื่อมโยงมิติทางด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติกับมิติทางการเมืองไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติการ และการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เป็นจริง เพื่อเป็น

หนทางไปสู่เป้าหมายและอุดมคติที่ต้องการ ในการสร้างความร่วมมือการเมืองสีเขียวมาพัฒนาเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวในจังหวัดตรังอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบวิจัยเอกสาร (Documentary Qualitative Research) เป็นหลัก โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากบุคคลซึ่งเป็นผู้รอบรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ และมี ประสบการณ์ในประเด็นที่สัมภาษณ์ หรือเป็นบุคคลที่มีสามารถให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง คือ เป็น Key Informants เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงให้ได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อสนับสนุนข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือในงานวิจัยฉบับนี้ด้วย และสำหรับวิธีการดำเนินการวิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

แหล่งข้อมูล เชิงเอกสาร ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาเอกสารปฐมภูมิ (Primary source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล เรียบเรียงข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ คือ 1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในจังหวัดตรัง 2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง 3. เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับ “นิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง”

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่คัดเลือกมา โดยวิเคราะห์จากหลักฐานและเอกสารที่เชื่อถือได้ พร้อมขจัดอคติหรือความเอนเอียงออกไป เพื่อให้การวิเคราะห์มีความเป็นวัตถุวิสัยมากที่สุด ทั้งนี้ ข้อมูลที่ใช้สามารถตรวจสอบและยืนยันได้จากหลักฐานที่พิสูจน์แล้ว

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหานิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง พบว่า นักการเมืองและพรรคการเมืองยังขาดนโยบายการท่องเที่ยวที่ชัดเจน มุ่งเน้นการสร้างฐานคะแนนเสียงมากกว่าการพัฒนาเชิงนโยบาย ส่งผลให้การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวขาดวิสัยทัศน์และความต่อเนื่อง จึงควรมีการศึกษาปัญหา รับฟังความคิดเห็น และผลักดันนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนขณะเดียวกัน ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในฐานะฐานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และมีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ พรรคการเมือง และประชาชน เพื่อร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง พบว่า นโยบายพรรคการเมืองเป็นปัจจัยหลัก โดยนักการเมืองขาดองค์ความรู้ คุณธรรม และวิสัยทัศน์ด้านการท่องเที่ยว มุ่งแข่งขันทางการเมืองมากกว่าการพัฒนาเชิงนโยบาย ส่งผลให้การบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพ แหล่งท่องเที่ยวขาดการดูแล โครงสร้างพื้นฐานเสื่อมโทรม และการปรับปรุงล่าช้าขณะเดียวกัน ปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น ระบบอุปถัมภ์ อิทธิพล การสืบทอดอำนาจ และการคอร์รัปชัน ทำให้ภาครัฐขาดความโปร่งใส ข้าราชการขาดอิสระ และประชาชนขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่งผลให้การขับเคลื่อนนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดตรังยังไม่บรรลุผล

3. องค์ความรู้เกี่ยวกับนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง สะท้อนความเชื่อมโยงของมิติเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวพัฒนาช้า ทำให้อุปสงค์และอุปทานไม่สมดุล นักลงทุนขาดความเชื่อมั่น จึงจำเป็นต้องสร้างนวัตกรรมและขับเคลื่อนนโยบายท่องเที่ยวเมืองรองควบคู่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ด้านการเมือง แม้นักการเมืองในพื้นที่ให้ความร่วมมือมากขึ้น แต่ยังติดอยู่กับระบบอุปถัมภ์และขาดวิสัยทัศน์ ส่งผลต่อการบริหารการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม อย่างไรก็ตาม ชุมชนมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรและการมีส่วนร่วมมากขึ้น ภายใต้แนวคิดการกระจายอำนาจและการบริหารจัดการโดยชุมชน ด้านวัฒนธรรม ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเผชิญแรงกดดันจากกระแสวัตถุนิยมและสื่อสังคม จำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมและอนุรักษ์อัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อต่อยอดสู่การ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านสังคม ต้องยกระดับคุณภาพชีวิต การศึกษา และการรวมกลุ่มของประชาชนและคนรุ่นใหม่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สุดท้าย ด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันเป็นฐานสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดตรัง

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง พบว่า บทบาทของนักการเมืองในการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง นักการเมืองที่มีอำนาจต้องสนับสนุนนโยบายการท่องเที่ยว พรรคการเมืองส่วนมากไม่ได้ให้ความสำคัญ ในการจัดทำนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง แต่เน้นไปที่ประชาชนกลุ่มรากหญ้าซึ่งเป็นส่วนมากของสังคม เพื่อคะแนนเสียงและเพื่อสร้างบุญคุณ สร้างความเชื่อมั่นในตัวนักการเมืองและพรรคการเมืองนั้น ๆ ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่งผลให้นักการเมืองแต่ละพื้นที่ไม่มีความคิดริเริ่ม หรือเพิ่มวิสัยทัศน์ในการดำเนินงาน ควรจะศึกษาปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และนำเสนอสู่ระดับบน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ดีกว่านี้ ควรเสวนาพูดคุยกัน ก่อนที่จะดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน 2) อุดมการณ์ของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อหวงแหนให้ถึงอนุชนคนรุ่นหลังและเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่สวยงามของประเทศอย่างยั่งยืน 3) การมีส่วนร่วมของพรรคการเมือง และชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง ผู้ประกอบการได้รวมตัวเป็นชมรมและสมาคมต่าง ๆ มีผู้ประกอบการโรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร การท่าเรือ ทั้งเรือหางยาวและเรือทัวร์ต่าง ๆ จดทะเบียนก่อตั้งเป็นสมาชิกเพื่อให้ได้เข้ามาอยู่ในระบบระเบียบของทางราชการและเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นด้านการท่องเที่ยว ประชาชนและชุมชนร่วมทำความเข้าใจ และร่วมมือกันภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ทั้งทางภาครัฐและเอกชน สอดคล้องกับ ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ (2563 ได้วิจัยเรื่อง อันดามัน: นิเวศวิทยาพื้นบ้าน การเมือง เรื่องความรู้ และความเป็นธรรมทางสังคมด้านสุขภาวะ ใช้แนวคิดความรู้ท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม เชิงวัฒนธรรม แนวคิดพื้นที่ และแนวคิดความเป็นธรรมทางสังคมด้านสุขภาวะ มาสร้างกรอบ แนวคิด ในการวิจัย เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาและการประยุกต์ งานวิจัยไทบ้าน ผลการศึกษาปรากฏคือ ชุมชนชายฝั่งทะเลอันดามัน จังหวัดกระบี่ มีเมืองที่เป็นตลาดการค้า กับต่างประเทศที่สำคัญ

ของชายฝั่งทะเลอันดามัน และเป็นเส้นทางเจ้าพระยานครค้าช้าง ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นเมืองกระบี่ ชุมชนบริเวณนี้มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย แม้มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม แต่มีระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ทาให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน คนในชุมชนมีวิถีชีวิตและเศรษฐกิจขึ้นกับการประมงเป็นหลัก

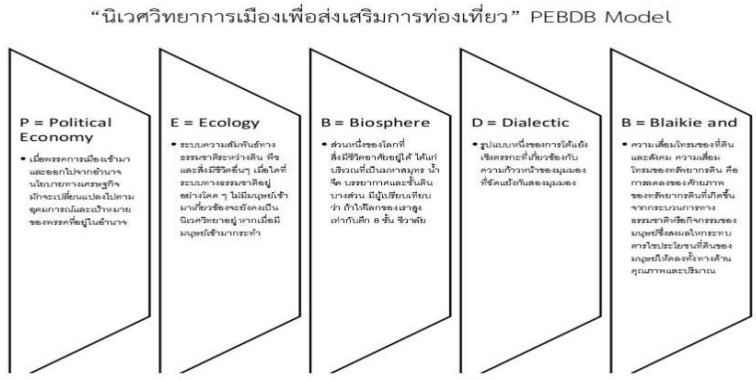
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง พบว่า นโยบายของพรรคการเมืองเป็นหลัก นักการเมืองขาดองค์ความรู้ ขาดคุณธรรม ผลิตวาทะกรรมเอาชนะกัน ไม่เข้าใจบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเท่าที่ควร สถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ห่างไกล ขาดการบำรุงดูแลรักษา สิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกเสื่อมโทรม การแก้ไขปรับปรุงก็ล่าช้าเพราะติดกฎระเบียบต่าง ๆ มุ่งเน้นการต่อสู้ทางด้านการเมืองเพื่อชนะทางการเมือง ขาดวิสัยทัศน์ทางการบริหาร ทำงานการเมืองแบบจิตใจแคบไม่สร้างสรรค์ ไม่เปิดกว้างแก่พรรคการเมืองอื่น ๆ ใช้ระบบอุปถัมภ์ใช้ระบบอิทธิพล ใช้ระบบสืบทอดอำนาจ ครอบคลุมเรื่องผลประโยชน์ต่าง ๆ ข้าราชการ ขาดอิสระในขบวนการทำงาน มีการคอรัปชันและไม่โปร่งใส ประชาชนปล่อยประละเลยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ยอมรับระบบอุปถัมภ์ ไม่กล้าแสดงออกในสิทธิเสรีภาพของตนเอง เป็นผู้ตามโดยขาดเหตุผลมารองรับ สอดคล้องกับ ตฤณ สุนวล (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนประมงพื้นบ้านลุ่มน้ำปากพนัง พบว่า การส่งเสริมทรัพยากรของรัฐตามโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง มีเป้าหมายเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น แต่ผลการดำเนินการก็กระทบกับกลุ่มประมงพื้นบ้านซึ่งเป็นกลุ่มชาย ขอบของการพัฒนา ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรประมงได้ดังเดิม และอำนาจในการจัดการควบคุม ทรัพยากรของท้องถิ่นน้อยลง เพราะการจัดการของรัฐไม่ได้คำนึงถึงกลุ่มประมงพื้นบ้านซึ่งเป็นวิถี ชีวิตหนึ่งของชุมชน ส่งผลให้ชาวประมงส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่ยากแค้น จึงต้องมีการดิ้นรนปรับตัว ไปเลี้ยงสัตว์ทำสวนผสมผสานพยายามปรับตัวให้อยู่รอดภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

3. องค์ความรู้เกี่ยวกับนิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง สะท้อนความเชื่อมโยงของมิติเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวยังพัฒนาล่าช้า ทำให้อุปสงค์–อุปทานไม่สมดุล นักลงทุนขาดความเชื่อมั่น จึงจำเป็นต้องสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวใหม่ ควบคู่กับนโยบายท่องเที่ยวเมืองรองที่เน้นโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม การเชื่อมโยงเครือข่าย และการบริหารจัดการที่มีตัวชี้วัดชัดเจน ด้านการเมือง แม้นักการเมืองในพื้นที่มีความตื่นตัวมากขึ้น แต่ยังถูกจำกัดด้วย

ระบบอุปถัมภ์ ส่งผลให้ขาดวิสัยทัศน์และความเสมอภาค อย่างไรก็ตาม ชุมชนมีบทบาทด้านการอนุรักษ์และการมีส่วนร่วมมากขึ้น ภายใต้แนวคิดการกระจายอำนาจและการบริหารจัดการโดยชุมชน ด้านวัฒนธรรม ความหลากหลายทางวิถีชีวิตเผชิญแรงกดดันจากวัตถุนิยมและสื่อสังคม จึงต้องเสริมภูมิคุ้มกันและอนุรักษ์อัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านสังคม ยังมีข้อจำกัดด้านคุณภาพชีวิต การศึกษา และโอกาสของเยาวชน จำเป็นต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน คนรุ่นใหม่ และภาคประชาสังคม สุดท้าย ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นฐานสำคัญของการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์ เพื่อให้การท่องเที่ยวเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืนในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง นิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง ทั้งจากแนวคิด ทฤษฎี ตำรา การสัมภาษณ์ การเสวนาของผู้ทรงความรู้แล้วนั้นสามารถทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “นิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว” เรียกว่า PEBDB Model ดังนี้

แผนภูมิที่ 4.3 นิเวศวิทยาการเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง
ที่มา : ปองศักดิ์ (2567)

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิด P–E–B–D–B ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างการเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม ดังนี้

P (Political Economy) เศรษฐศาสตร์การเมืองชี้ให้เห็นว่า นโยบายเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงตามอุดมการณ์ของพรรคการเมืองที่อยู่ในอำนาจ และได้รับอิทธิพลจากประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และบริบทโลกาภิวัตน์ ซึ่งการเมืองของประเทศหนึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศอื่นได้

E (Ecology) นิเวศวิทยาเป็นระบบความสัมพันธ์ทางธรรมชาติ แต่เมื่อมนุษย์และอำนาจทางการเมืองเข้ามาแทรกแซงผ่านกฎหมายและการจัดการทรัพยากร จึงเกิดแนวคิดนิเวศวิทยาการเมืองที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับสิ่งแวดล้อม

B (Biosphere) ชีวาลัยเป็นพื้นที่จำกัดของโลกที่สิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ได้ ทรัพยากรธรรมชาติจึงมีความเปราะบางและจำกัด จำเป็นต้องบริหารจัดการอย่างรอบคอบในระดับระบบนิเวศและประชากร

D (Dialectic) วิธีการวิภาษวิธีอธิบายการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของสังคมผ่านความขัดแย้งของแนวคิดที่แตกต่าง ซึ่งนำไปสู่วิวัฒนาการทางอุดมการณ์และนโยบาย

B (Blaikie & Brookfield) แนวคิดความเสื่อมโทรมของที่ดินและสังคมชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมของมนุษย์และโครงสร้างทางสังคม–การเมืองส่งผลให้ทรัพยากรดินเสื่อมคุณภาพและลดศักยภาพการใช้ประโยชน์

โดยสรุป งานวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องพิจารณาความสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่างการเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และกระบวนการทางสังคมอย่างบูรณาการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่า งานวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องพิจารณาความสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่างการเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และกระบวนการทางสังคมอย่างบูรณาการ **ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย** ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** จังหวัดตรังขาดการขนส่งการคมนาคมที่ดี เพื่อบริการนักท่องเที่ยว ควรที่ทุกฝ่ายหาทางแก้ไขปัญหาและหาทางออกอย่างยั่งยืน เช่น ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว วิธีการการเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวในฤดูกาลต่าง ๆ ให้มีอย่างสม่ำเสมอ ไม่ควรเอาเปรียบนักท่องเที่ยว บริการอย่างเต็มใจด้วยยิ้มแย้มแจ่มใสไม่ฉกฉวยโอกาส พร้อมที่จะเป็นเจ้าบ้านที่ดี ผู้ประกอบการในท้องถิ่น ต้องบูรณาการร่วมมือภายใต้วิสัยทัศน์ร่วมกันสร้างการท่องเที่ยวแบบ

รับผิดชอบและเสริมสร้างอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน **2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย** 2.1 ควรทำวิจัยเรื่อง “การจัดการทรัพยากรร่วมกันของชุมชนในเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรม” 2.2 ควรทำวิจัยเรื่อง “สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชมในการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม” 3.2 ควรทำวิจัยเรื่อง “วิสัยทัศน์ พันธกิจที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากการประยุกต์ขอบข่ายนิเวศวิทยาการเมือง”

เอกสารอ้างอิง

ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ. (2563). อันดามัน: ความรู้ท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อมเชิงวัฒนธรรมการเมืองเรื่องความรู้ และความเป็นธรรมทางสังคมด้านสุขภาวะ. *วารสารวิจัยสังคมและปริทัศน์,* 39(2), 109–138.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2564). การเมืองเรื่องความรู้ จากนิเวศวิทยาของมนุษย์สู้งานวิจัยไทบ้าน. *สังคมศาสตร์วารสารวิชาการ,* 35(2), 111-141.

ฐากูร ข่าขันมะลี. (2566). สถานภาพการจัดการที่ดินภายใต้นิเวศวิทยาการเมืองของตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ,* 16(1), 14-34.

ตฤณ สุนวล. (2562). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. ใน *วิทยานิพนธ์ ปร.ด.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ปรีชา เปียมพงศ์สานต์. (2560). *เศรษฐศาสตร์การเมืองสีเขียวและนิเวศวิทยาการเมือง.* ขอนแก่น: สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เพ็ญนภา สวนทอง. (2562). พลวัตทางนิเวศวิทยาสังคมและการจัดการกรรมสิทธิ์พื้นที่สาธารณะชายฝั่งอ่าวบ้านดอน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านปากน้ำท่าทอง ตำบลท่าทอง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์,* 5(2), 39-57.

_____. (2561). นิเวศวิทยาการเมืองของการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเลอ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา,* 7(2), 101-131.

พิชชา ใจสมคม. (2565). การอนุวัติการกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับความร่วมมือ ในการควบคุมมลพิษทางทะเลจากปฏิบัติการของเรือ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอิสเทิร์นเอเชีย,* 8(3), 1-11.

รัฐกานต์ สามสี. (2558). การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จ.ตรัง. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1*

ACADEMIC ADMINISTRATION OF SMALL SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, ZONE 1

พงษ์ศักดิ์ อ่อนพฤกษ์ภูมิ[1], ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกุล[2] และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม[3]

Phongsak Onphrukphum[1], Pradit Chatcharatkoon[2] and Wiralpach Wongwatkasem[3]

[1-3]วิทยาลัยนครราชสีมา

[1-3]Nakhonratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: Pradit.Ch@anmc.ac.th

วันที่รับบทความ : 12 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 19 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 21 มีนาคม 2569

Received 12 March 2026; Revised 19 March 2569; Accepted 21 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 3) ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานวิชาการ จำนวน 226 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครจซี่และมอร์แกน และสุ่มแบบหลายขั้นตอน

Citation:

* พงษ์ศักดิ์ อ่อนพฤกษ์ภูมิ, ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกุล และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2569). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 622-646.

Phongsak Onphrukphum, Pradit Chatcharatkoon and Wiralpach Wongwatkasem. (2026). Academic Administration Of Small Schools Under The Jurisdiction Of The Roi Et Primary Educational Service Area Office, Zone 1. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 622-646.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งและระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ประกอบด้วย 6 ด้าน 35 แนวทาง ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 8 แนวทาง ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 5 แนวทาง ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 4 แนวทาง ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5 แนวทาง ด้านการนิเทศการศึกษา 7 แนวทาง และ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6 แนวทาง

คำสำคัญ : การบริหารงาน, โรงเรียนขนาดเล็ก, ประถมศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the academic administration of small schools under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1, 2) compare opinions on academic administration in small schools under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1, and 3) study guidelines for developing academic administration in small schools under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of 226 school administrators and teachers serving as heads of academic affairs, selected using the Krejcie and Morgan table and multi-stage random sampling. The research instruments were a 5-level Likert scale questionnaire with a content validity index of 0.80–1.00 and

a reliability coefficient of 0.97, and structured interviews. Statistical analyses included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test.

The research findings revealed the following:

1. The overall and individual aspects of academic administration in small schools under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1 were at a high level.

2. A comparison of academic administration in small schools under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1, categorized by position and educational level, showed statistically significant differences at the .05 level, both overall and in individual aspects.

3. The guidelines for developing academic administration in small schools under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 1 consist of 6 areas and 35 approaches, including: 8 approaches for teaching and learning management in educational institutions; 5 approaches for school curriculum development; 4 approaches for assessment, evaluation, and credit transfer; 5 approaches for research to improve educational quality; 7 approaches for educational supervision; and 6 approaches for the development of educational media, innovation, and technology.

Keywords: School Administration, Small Schools, Primary Education

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เป็นคนดี มีวินัยภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพและ ความสามารถสูง พัฒนาตนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งยัง คาดหวังให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษา สามารถเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์ นวัตกรรม เพื่อเป้าหมายของการพัฒนาประเทศสู่ ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561 : 1) สอดคล้องกับแผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564 ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทยพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : 4) และมีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคม ผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : ก) และเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขอันจะนำไปสู่เสถียรภาพ และความมั่นคง ของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศ ในเวทีโลกท่ามกลาง กระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 จึงให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

การบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของ การบริหารการศึกษา ที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารงานด้านอื่น ๆ นั้น แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกันแต่ก็เป็นเพียงส่วนเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปอย่างมี ประสิทธิภาพ เนื่องจากการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญและจัดว่าเป็นงานหลักในการจัดการศึกษา ซึ่งทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศ ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกัน โดยเน้นปรับเปลี่ยน

กระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นสถานศึกษาที่จัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเชิงสมรรถนะรายบุคคล ตามความสนใจและความถนัดอย่างเต็มศักยภาพ มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีความเป็นเลิศด้านทักษะสื่อสารภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาที่มีทักษะความรู้ด้านดิจิทัล (Digital Literacy) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะวิชาชีพชั้นสูง เป็นนักคิด เป็นผู้สร้างนวัตกรรมเป็นนวัตกรรม เป็นผู้ประกอบการเป็นเกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ มีความยืดหยุ่นทางด้านความคิด สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ในการพัฒนา คุณภาพการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานให้มีมาตรฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ในมาตรา 4 ซึ่งกำหนดว่า “มาตรฐานการศึกษา” หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแลการตรวจสอบการประเมินผลและการประกันคุณภาพทางการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563 : 1) ในปี พ.ศ. 2562 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 28,382 โรงเรียน จำแนกขนาดของโรงเรียนตามจำนวนนักเรียน เป็น 4 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 120 คน ลงมา จำนวน 14,296 โรงเรียน ขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 ถึง 600 คน มีจำนวน 12,234 โรงเรียน ขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 601 ถึง 1,500 คน มีจำนวน 1,208 โรงเรียน และขนาดใหญ่พิเศษ มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,501 คนขึ้นไป มีจำนวน 644 โรงเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2561 : ช) โรงเรียนขนาดเล็กมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จนเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 51.12 ของโรงเรียนทั้งหมดในปี 2559 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีขนาดเล็ก (นักเรียนน้อยกว่า 120 คน) มีจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2558 กลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนจำนวนน้อยกว่า 20 คน 21-40 คน และ 41-60 คน มีมากถึง 1,059 2,488 และ 3,388 แห่ง ตามลำดับ ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรของรัฐเป็นไปอย่างไม่คุ้มค่า ผลการศึกษาของธนาคารโลกได้สะท้อนให้เห็นว่า ผลกระทบจากโครงสร้างประชากรวัยเรียนที่ลดลงจะส่งผลให้จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น. 59-60) สภาพปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก คือ นักเรียนส่วนใหญ่มีคุณภาพไม่เป็นไปตามเป้าหมายการจัดการศึกษาของชาติ

เนื่องจากขาดแคลนทรัพยากรทุกด้าน แม้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะต้นสังกัดจะได้พยายามดำเนินการด้วยวิธีต่าง ๆ ที่จะให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและนักเรียนมีคุณภาพ ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทั้งหมด (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2559 : 2) โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาสำคัญโดยเฉพาะต้นทุนในการจัดการเรียนการสอนที่สูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ รัฐบาลต้องใช้งบประมาณจำนวนที่มากกว่าหรือจ่ายแพงกว่าในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก ประสิทธิภาพการสอนลดลงเนื่องจากขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการศึกษา รวมถึงปัญหาโรงเรียนไม่มีผู้บริหาร ขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและจำนวนครูไม่ครบชั้นเรียน ซึ่งครูและผู้บริหารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 17) สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือและพัฒนาเป็นพิเศษอย่างเร่งด่วน ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกลดลง คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของผู้เรียนที่เรียนในกลุ่มสถานศึกษาที่เข้าสู่ระบบการบริหารจัดการแนวใหม่สูงขึ้น

ในปีการศึกษา 2567 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 218 โรงเรียน จำแนกเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 156 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 71.56 โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 59 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 27.06 โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 1 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 0.46 และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 2 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 0.92 จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test : O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 ในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ใน 4 กลุ่มวิชาหลัก คือ วิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาภาษาอังกฤษ พบว่ามีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำและค่าคะแนนเฉลี่ยลดลงในทุกกลุ่มวิชา โดยเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยของผลทดสอบระดับชาติ (O-NET) ของปีการศึกษา 2565 และปีการศึกษา 2566 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยกลุ่มวิชาภาษาไทย ปีการศึกษา 2565 เท่ากับ 51.24 ปีการศึกษา 2566 เท่ากับ 48.88 ผลต่างลดลง 2.36 ค่าคะแนนเฉลี่ยกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2565 เท่ากับ 24.57 ปีการศึกษา 2566 เท่ากับ 21.98 ผลต่าง

ลดลง 2.59 ค่าคะแนนเฉลี่ยกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ ปีการศึกษา 2565 เท่ากับ 35.79 ปีการศึกษา 2566 เท่ากับ 34.21 ผลต่างลดลง 1.58 ค่าคะแนนเฉลี่ยกลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ ปีการศึกษา 2565 เท่ากับ 30.55 ปีการศึกษา 2566 เท่ากับ 27.64 ผลต่างลดลง 2.91 และเมื่อพิจารณา ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม ทุกกลุ่มวิชาปีการศึกษา 2565 เท่ากับ 35.54 ปีการศึกษา 2566 เท่ากับ 33.18 ผลต่างลดลง 2.36 จากภาพรวมการประเมินผลด้านวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพทางวิชาการยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ จึงเป็นภารกิจเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการในการพัฒนาโรงเรียนในสังกัดให้มีความเข้มแข็งด้านงานวิชาการ และสามารถจัดการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ มีคุณภาพและประสิทธิภาพควบคู่กันไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1, 2567)

จากประเด็นความสำคัญปัญหาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการศึกษายังไม่บรรลุเป้าประสงค์ที่กำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานวิชาการซึ่งถือเป็นงานหลักและเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา และเมื่อพิจารณาถึงโรงเรียนขนาดเล็กด้วยแล้ว สถานการณ์ยิ่งน่าเป็นห่วงมากกว่าโรงเรียนขนาดอื่น เนื่องจากมีความจำกัดทั้งด้านงบประมาณ ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรอื่น ๆ จึงทำให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการ และถือเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการศึกษาสภาพการดำเนินงานหรือปัญหาและแนวทางการเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เพื่อให้ได้ข้อสนเทศและแนวทางซึ่งเป็นที่ยอมรับ เหมาะสม และเป็นไปได้ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สำหรับนำไปปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1” ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากับประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 312 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 156 คน และ 2) ครูจำนวน 156 คน จากโรงเรียนขนาดเล็กทั้งหมด 156 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 226 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 113 คน และครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานวิชาการ จำนวน 113 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607 – 610 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 43) โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ใช้วิธีการจับสลากตามจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มอำเภอ ส่วนการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยกำหนดใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Muli-stage Sampling) โดยมีรายละเอียดดำเนินการ ดังนี้

1) จำแนกโรงเรียนขนาดเล็กออกเป็นกลุ่ม โดยใช้อำเภอทั้ง 7 อำเภอ เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม ประกอบด้วย (1) อำเภอเมืองร้อยเอ็ด (2) อำเภอจตุรพักตรพิมาน (3) อำเภอธวัชบุรี (4) อำเภอศรีสมเด็จ (5) อำเภอจังหาร (6) อำเภอเชียงขวัญ (7) อำเภอทุ่งเขาหลวง

2) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กแต่ละอำเภอ

3) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลากรายชื่อโรงเรียนตามจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มอำเภอได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) ด้านการนิเทศการศึกษา 6) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของ ลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด
4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก
3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง
1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย
1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้รับการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ชื่อ - สกุล ตำแหน่ง ระยะเวลาประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งปัจจุบัน วันที่ให้สัมภาษณ์ ช่วงเวลาที่ให้สัมภาษณ์ และสถานที่ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เป็นแบบคำถามปลายเปิด จำนวน 6 ข้อ ครอบคลุมขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือจากวิทยาลัยนครราชสีมา ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยผู้วิจัยใช้โปรแกรม Google Form สร้างแบบสอบถามออนไลน์ส่งถึงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 226 ฉบับ และได้รับกลับคืน จำนวน 226 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3. ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า โดยผู้ตอบจะได้รับคำถามเช่นเดียวกัน และในลำดับขั้นตอนเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ถามถามได้ตรงประเด็นที่ต้องการ ไม่ออกนอกเรื่อง ไม่เกินขอบเขตที่กำหนดไว้ และข้อมูลที่ได้รับสามารถนำมาประมวลผลได้ โดยมีขั้นตอนการสัมภาษณ์ ดังนี้

3.1 กำหนดเวลาในการสัมภาษณ์ 45 - 50 นาที และนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3.2 เตรียมอุปกรณ์จดบันทึกให้เหมาะสมกับสถานการณ์

3.3 แนะนำตัวเอง และสร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเอง

3.4 แจ้งวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์

3.5 เสนอคำถามเหมาะสมกับเวลา และทำการบันทึกหลังจากการสัมภาษณ์เสร็จ

3.6 ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ทั้งโดยภาพรวม รายด้าน และรายข้อ

โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 56) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งและระดับการศึกษา โดยใช้ค่า t – test (Independent samples)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้ F – test (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’)

5. วิเคราะห์แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยวิเคราะห์ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1) ความถี่ (Frequency)

2) ร้อยละ (Percentage)

3) ค่าเฉลี่ย (Mean)

4) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 136 - 143)

3.1 t – test แบบ Independent samples

3.2 F- test แบบ One way ANOVA และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe')

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผู้เขียนสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาและการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มี 6 ด้าน 35 แนวทาง ดังนี้

3.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ประกอบด้วย 8 แนวทาง ดังนี้

1) ส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นการเรียนรู้อย่างมีความหมายของผู้เรียนเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับบริบทสังคม

2) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

3) สถานศึกษาร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นพลวัต ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ จัดสภาพการเรียนรู้แบบร่วมมือ

4) ร่วมกับโรงเรียนอื่น ๆ สถาบันการศึกษา และสถาบันอุดมศึกษาในทั้งในและนอกพื้นที่ศึกษา วิจัย จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

5) พัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างครบถ้วนรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

6) จัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนครูด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมเพียงพอ

7) จัดโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนด้านการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และการพัฒนาทักษะของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะการสืบค้นข้อมูล ทักษะการสรุปความ ทักษะการอ่านเร็ว รวมถึงการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ให้แก่นักเรียน

8) นำกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) มาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องโดยผู้บริหารกำกับ ติดตาม และมีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างจริงจัง

3.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 แนวทาง ดังนี้

1) สถานศึกษาดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น และเอกสารประกอบหลักสูตร ให้สอดคล้องตามเนื้อหาหรือรูปแบบของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมีการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ

2) แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร คณะครู และผู้ทรงคุณวุฒิจากเขตพื้นที่หรือสถาบันอุดมศึกษา ทำหน้าที่เป็นให้คำปรึกษา ตรวจสอบ และประเมินหลักสูตร

3) กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

4) สรุปผลการใช้ รายงานผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสมบูรณ์รอบด้าน และนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาในปีการศึกษาต่อไป

5) จัดให้มีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตร

3.3 ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ประกอบด้วย 4 แนวทาง ดังนี้

1) กำหนดระเบียบ แนวทางดำเนินการ เครื่องมือ แบบฟอร์มต่าง ๆ ที่ใช้ในงานวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรสถานศึกษาอย่างครบถ้วน

2) กำหนดให้มีการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน อย่างครบถ้วนทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย

3) ผู้บริหารและฝ่ายวิชาการกำกับ ติดตาม ให้ครูใช้วิธีการวัดผล เครื่องมือวัดผล และเกณฑ์การให้คะแนนเหมาะสม สอดคล้องสิ่งที่ต้องการวัด เช่น การวัดความรู้ ใช้แบบทดสอบ การวัดทักษะ ใช้แบบประเมิน หรือแบบสังเกต และการวัดเจตคติใช้แบบสังเกต เป็นต้น

4) จัดให้มีการวัดผลและประเมินผลสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีการวางแผนการวัด การติดตามตรวจสอบ การบันทึกพฤติกรรม และประเมินผลผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3.4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 5 แนวทาง ดังนี้

1) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูด้านทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และมอบหมายให้มีการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

3) จัดให้มีการพัฒนาครูเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้

4) จัดให้มีการรวบรวมผลงานวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ

5) ดำเนินการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานวิจัยในชั้นเรียนร่วมกับเครือข่ายพัฒนาการศึกษา

3.5 ด้านการนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย 7 แนวทาง ดังนี้

1) จัดให้มีคณะกรรมการนิเทศภายในโดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครู ทุกคนร่วมกันวางแผน กำหนดขั้นตอน และปฏิทินการปฏิบัติงานนิเทศภายในอย่างชัดเจนแน่นอนทุกภาคเรียน

2) ใช้วิธีการนิเทศที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศ เช่น การนิเทศแบบกัลยาณมิตร การนิเทศแบบคลินิก การนิเทศแบบพี่เลี้ยง ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

3) ดำเนินการนิเทศตามปฏิทินที่กำหนดอย่างจริงจัง สม่ำเสมอ

4) รายงานผลการนิเทศให้ครูทราบ ทั้งแบบไม่เป็นทางการและเป็นทางการโดยการประชุมหรือจัดทำเป็นเอกสารรายงานผลการนิเทศการศึกษาแบบละเอียดให้แก่ครูเพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

5) พัฒนาหรือจัดหาเครื่องมือและเกณฑ์การนิเทศภายในที่เหมาะสม โดยการ ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ และบูรณาการเครื่องมือการนิเทศของต้นสังกัด มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

6) ผู้บริหารกำกับ ดูแล และติดตามการนิเทศการจัดการเรียนการสอนทุกขั้นตอน และให้ความสำคัญกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูตามข้อเสนอแนะที่ได้รับจากคณะกรรมการนิเทศ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

7) ผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูอย่างสม่ำเสมอ เช่น กล่าวชื่นชม ให้เกียรติบัตร รางวัล หรือจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติครู

3.6 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย 6 แนวทาง ดังนี้

1) จัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีที่จำเป็น เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โทรทัศน์ โปรแกรมและซอฟต์แวร์ที่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอน รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านเครือข่ายอินเตอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพ สรรงบประมาณสำหรับโครงการจัดหา พัฒนา ผลิตสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาสำหรับครูและนักเรียน

2) จัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อส่งเสริมการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เช่น เว็บไซต์ หรือสื่อโซเชียลมีเดียของโรงเรียน

3) จัดให้มีการพัฒนาครูในการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เครื่องมือและแอปพลิเคชั่นการเรียนรู้ทางดิจิทัลต่าง ๆ โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำ

4) สนับสนุนให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนประจำวันและในกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น โครงการพิเศษ หรือการเรียนรู้นอกห้องเรียน

5) ส่งเสริมให้ครูพัฒนานวัตกรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ และตอบสนองการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเต็มศักยภาพ และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน

6) มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาและการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ได้มีการวางแผนร่วมกับโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่ดำเนินการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาครูและบุคลากรทั้งด้านหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและยกระดับการนำสื่อเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน และมีการนิเทศติดตามโดย

คณะกรรมการนิเทศของเขตพื้นที่เป็นประจำทุกภาคเรียน จึงส่งผลให้การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิชัย วงษ์ศรีญา (2566) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ อาคม ยุพานิชย์ และ สุรางคนา มัณยานน (2565) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า สภาพการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมาคือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

2. การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีภาระหน้าที่ในการปฏิบัติแตกต่างกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการบริหาร จะต้องสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามหลักสูตร (รุจีย์ ภู่สาระ และจันทรานี สงวนนาม, 2545 : 56) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกล้าคิดกล้าทำ เป็นนักประสานงานที่ดี คิดกว้าง มองไกล เป็นผู้นำในด้านการวิเคราะห์ มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการบริหารจัดการศึกษาโดยมุ่งผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 46) ในขณะที่ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน การวางแผนและจัดการเรียนรู้ จัดทำสื่อ จัดการวัดประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง ทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และจัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 51-52) จึงส่งผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กของผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศินามณี สารักษ์ (2565) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการ

พัฒนาการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 พบว่า การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิชัย วงษ์ศรีญา (2566) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กสภาพปัจจุบัน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่งและประสบการณ์การปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีมุมมองต่อการบริหารงานวิชาการไม่เหมือนกัน โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารการศึกษา สามารถนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ และแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ส่วนครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรียังขาดความรู้ความเข้าใจในภาพรวมของการจัดการศึกษาจึงมองว่าบางขั้นตอนบางกิจกรรมมีความซับซ้อนในการปฏิบัติงาน เกิดปัญหาที่ยุ่งยาก ไม่สามารถดำเนินการได้ จึงทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณิภา ศิลปะโชติ (2565) ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในโรงเรียนขนาดเล็กผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์ใน

การทำงานมากสามารถรับรู้และเข้าใจการดำเนินงานวิชาการโดยเฉพาะการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างละเอียดลึกซึ้งมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์การทำงานไม่มากนักซึ่งอาจมองเห็นขั้นตอนการบริหารงานวิชาการไม่ครบถ้วนไม่ครอบคลุมงานที่ปฏิบัติ ส่งผลให้มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณิภา ศิลปะโชติ (2565) ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ขนาดเล็ก จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิชัย วงษ์ศรีญา (2566) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กสภาพปัจจุบัน จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มี 6 ด้าน 35 แนวทาง ดังนี้

3.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา จำนวน 8 แนวทาง สรุปได้ดังนี้ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้มีการจัดทำแผนการเรียนรู้เชิงรุกที่มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ ร่วมมือกับเครือข่ายพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ให้แก่นักเรียน และนำกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) มาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัตถกรณ์ กองนาคู (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารควรสร้างจิตสำนึกให้ครูผู้สอนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ฝึกฝนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ทั้งกิจกรรม กระบวนการเรียนการสอน สื่อ ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดของหน่วยการเรียนรู้ ที่ทันสมัย นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนรู้

ที่หลากหลาย โดยใช้กระบวนการ (PLC) เข้ามาประยุกต์ใช้ ส่งเสริมให้ครูพัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยใช้การปฏิบัติจริง ผู้เรียนได้ลงมือทำ

3.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 5 แนวทาง สรุปได้ดังนี้ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น และเอกสารประกอบหลักสูตร ให้สอดคล้องตามเนื้อหาหรือรูปแบบของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่มีองค์ประกอบครบถ้วน กำกับติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ประเมินผลและรายงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรายุ โก (2567) ได้วิจัยเรื่อง นโยบายการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1 พบว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของโรงเรียน พัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติและการมีส่วนร่วมของนักเรียน สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย มีการประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัตถกรณ์ กองนาคู (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารวิชาการ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนประชุมวางแผนเพื่อจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนการของกระทรวงฯประสานความร่วมมือจากชุมชน วัด คณะกรรมการสถานศึกษาเห็นชอบร่างโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา ประเมินหลักสูตรในปีที่ผ่านมาเพื่อทำการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ชุมชน สังคม ส่งเสริมให้ครูนำหลักสูตรไปใช้จริง โดยมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตรงตามหลักสูตรสถานศึกษา

3.3 ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน จำนวน 4 แนวทาง สรุปได้ดังนี้ กำหนดระเบียบ แนวทางดำเนินการ เครื่องมือ แบบฟอร์มต่าง ๆ ที่ใช้ในงานวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรสถานศึกษาอย่างครบถ้วน มีการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน อย่างครบถ้วนทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ผู้บริหารและฝ่ายวิชาการกำกับ ติดตาม ให้ครูใช้วิธีการวัดผล เครื่องมือวัดผล และเกณฑ์การให้คะแนนเหมาะสม จัดให้มีการวัดผลและประเมินผลสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีการวางแผนการวัด การติดตามตรวจสอบ การบันทึกพฤติกรรม และประเมินผลผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภสุตรา หารวงษา (2566) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า การพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กด้านการวัดผลและประเมินผลนั้น สถานศึกษาต้องจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลอย่างครบถ้วน รอบด้านโดยใช้วิธีการวัด เครื่องมือวัด และเกณฑ์การวัดที่เหมาะสม ซึ่งในการวัดและประเมินที่ครอบคลุมรอบด้านนั้น ย่อมต้องใช้เครื่องมือในการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิชัย วงษ์ศรีญา (2566) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการ เครื่องมือ วิธีการ หลักเกณฑ์การวัดผล ประเมินผล และแนวปฏิบัติวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียนอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีการสร้างเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลที่สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรูและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา จำนวน 5 แนวทาง สรุปได้ดังนี้ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ สนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง พัฒนาครูเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน รวบรวมผลงานวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ และเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานวิจัยในชั้นเรียนร่วมกับเครือข่ายพัฒนาการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ

3.5 ด้านการนิเทศการศึกษา จำนวน 7 แนวทาง สรุปได้ดังนี้ สถานศึกษาจัดให้มีคณะกรรมการนิเทศภายในโดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูทุกคน ใช้วิธีการนิเทศที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศ พัฒนาหรือจัดหาเครื่องมือและเกณฑ์การนิเทศภายในที่เหมาะสมโดยอาจบูรณาการเครื่องมือการนิเทศของต้นสังกัดมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา นิเทศตามปฏิทินที่กำหนดอย่างจริงจัง สม่ำเสมอ รายงานผลการนิเทศให้ครูทราบ โดยผู้บริหารกำกับ ดูแล และติดตามการนิเทศและให้ความสำคัญกับการพัฒนาตามข้อเสนอแนะที่ได้รับจากคณะกรรมการนิเทศ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และมีการสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูอย่างสม่ำเสมอ เช่น

กล่าวชื่นชม ให้เกียรติบัตร รางวัล หรือจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศินามณี สารักษ์ (2565) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษาได้แก่ ผู้บริหารควรมีการนิเทศต่อเนื่องและเป็นระบบ จัดให้มีการนำผลการนิเทศมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยที่ผู้บริหารและครูควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการนิเทศการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภสุตรา หารวงษา (2566) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กด้านการนิเทศการศึกษา ได้แก่ การวางแผนและกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติสาหรับการนิเทศภายใน แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศโดยผู้บริหารและครูทุกคนมีส่วนร่วม ใช้วิธีการนิเทศที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศ มีการรายงานผลการนิเทศให้แก่ครูทราบทันที มีการสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การนิเทศภายในที่เหมาะสมผู้บริหารมีส่วนร่วมในการนิเทศการศึกษาในทุกขั้นตอน ผู้บริหารติดตามการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูตามข้อเสนอแนะ

3.6 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จำนวน 6 แนวทาง สรุปได้ดังนี้ จัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีที่จำเป็น เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โทรทัศน์ โปรแกรมและซอฟต์แวร์ และโครงสร้างพื้นฐานด้านเครือข่ายอินเตอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพ ระดมทุนเพื่อส่งเสริมการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พัฒนาครูในการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เครื่องมือและแอปพลิเคชั่นการเรียนรู้ทางดิจิทัลต่าง ๆ สนับสนุนให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูพัฒนานวัตกรรมโดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน และกำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศินามณี สารักษ์ (2565) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 พบว่า ควรจัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุดและห้องปฏิบัติการต่างๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ควรพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาโดยมุ่งเน้นการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ให้ข้อเท็จจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะแหล่งสื่อที่เสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับศุภสุตรา หารวงษา (2566) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการ

บริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า แนวทางด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ได้แก่ จัดสรรงบประมาณด้านสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จัดให้มีระบบอินเตอร์เน็ตความเร็วสูงเพื่อให้บริการ จัดระบบสารสนเทศด้านสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมและสนับสนุน ครู นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษาในการผลิตสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาโดยมีแนวทางในการแก้ปัญหาด้านงบประมาณ โดยจัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเป็นประจำทุกปี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โดยการศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผู้วิจัยพบว่า 1. การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งและระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ประกอบด้วย 6 ด้าน 35 แนวทาง ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 8 แนวทาง ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 5 แนวทาง ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 4 แนวทาง ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5 แนวทาง ด้านการนิเทศการศึกษา 7 แนวทาง และ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6 แนวทาง **ข้อเสนอแนะ**

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ จากการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1.1 ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องควรมีการแจ้งผลการนิเทศให้ผู้รับการนิเทศทราบหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมการนิเทศเพื่อนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารควรกำกับดูแล และติดตามการนิเทศการจัดการเรียนการสอนทุกขั้นตอน และควรมีการนำผลการนิเทศไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างจริงจัง 1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้

ความสำคัญอย่างยิ่งในการพิจารณาจัดครูเข้าสอนให้เหมาะสม ตรงกับความสามารถและความถนัด ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อศึกษาและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน นำกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนอย่างต่อเนื่อง และมีการจัดสรรงบประมาณส่งเสริมและสนับสนุนครูด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม 1.3 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จัดสรรงบประมาณด้านสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาสำหรับครูและนักเรียนอย่างเหมาะสมเพียงพอ และมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายตามสภาพบริบทของสถานศึกษา 1.4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการรวบรวมและเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมให้ครูทำวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน และจัดระบบการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการทำวิจัยของครูและบุคลากรทางการศึกษา 1.5 ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องควรมีการดำเนินการให้มีการวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ และวางแผนสำหรับการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ จัดทำระบบสารสนเทศการวัดผล ประเมินผล เพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบ และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน และส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้วิธีการ เครื่องมือ และเกณฑ์การวัดผลเหมาะสมสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัด 1.6 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดแนวทางการบูรณาการเนื้อหา สาระ รายวิชา ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเชื่อมโยง สัมพันธ์ และมีความหมายกับผู้เรียน ไว้อย่างชัดเจน มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และมีการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของผู้เรียนกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 2.2 ควรมีศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.* กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *การบริหารงานในสถานศึกษาที่เป็นเลิศ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จิรายุ โก. (2567). นโยบายการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยพายัพ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). (พิมพ์ครั้งที่ 10). *การวิจัยเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปรัตถกรณ์ กองนาคู. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารวิชาการ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

รุจีย์ ภู่สาระ และ จันทรานี สงวนนาม. (2545). *การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

วรรณิภา ศิลปะโชติ. (2565). การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ศศินามณี สารักษ์. (2565). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1. ใน *งานนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศุภสุตรา หารวงษา. (2566). แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุวิชัย วงษ์ศรีญา. (2566). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

A MARKETING STRATEGY ANALYSIS OF XIAOLONGKAN HOTPOT IN THAILAND*

Wu Jiawei

Siam University, Thailand

Corresponding Author's Email: 3218362549@qq.com

Received 16 February 2026; Revised 25 February 2026; Accepted 27 February 2026

Abstract

This study focuses on Xiaolongkan Hotpot in the Thai market and applies the 4Ps marketing mix theory (product, price, place, and promotion). It aims to examine how Xiaolongkan adapts its marketing strategies to the local market and to analyze the influence of these strategies on consumer purchase intention, while identifying current strengths and limitations. This research used a quantitative method. Data were collected through questionnaires from consumers who had dined at Xiaolongkan Hotpot in Thailand. Descriptive analysis, reliability and validity tests, correlation analysis, and regression analysis were conducted.

The results show that product strategy has the strongest influence, followed by price, place, and promotion strategies, with several areas needing improvement.

Keywords: Xiaolongkan Hotpot, marketing strategy,4Ps Theory.

Citation:

* Wu Jiawei. (2026). A Marketing Strategy Analysis Of Xiaolongkan Hotpot In Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 647-663.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

Introduction

With the advancement of economic globalization, the international expansion of Chinese catering brands has become an important part of China's "going global" strategy. Chinese hotpot brands have grown rapidly overseas due to their distinctive dining experience and strong social dining culture. Xiaolongkan Hotpot, as a representative Sichuan-style brand, has actively expanded into Southeast Asia, especially Thailand, where it faces both development opportunities and strong competition. Thailand is an open and dynamic catering market with diverse food cultures and a young consumer base, but also intense market competition (Kotler & Keller, 2016).

The 4Ps marketing theory proposed by McCarthy (1964) provides a structured framework to analyze product, price, place, and promotion strategies, which are important in international foodservice markets (Kotler et al., 2017). Based on this framework, this study examines Xiaolongkan's marketing strategies in Thailand, identifies strengths and limitations, and provides practical references for Chinese catering brands' overseas development.

Objectives

1) To examine Xiaolongkan Hotpot's product strategy in Thailand, focusing on menu localization, product quality, and dining experience design.

2) To examine the pricing strategy of Xiaolongkan Hotpot in the Thai market, and evaluate its alignment with consumer expectations and competitive positioning.

3) To assess the effectiveness of Xiaolongkan Hotpot's place strategy, including store location, distribution channels, and service accessibility in Thailand.

4) To assess the effectiveness of Xiaolongkan Hotpot's promotional strategies in influencing consumers' purchase intentions in Thailand.

Theoretical framework

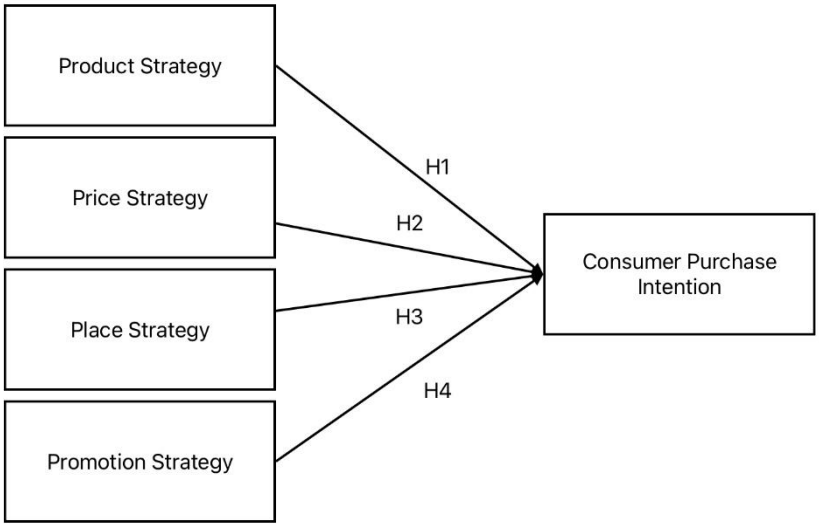

Figure 1 Conceptual Framework

Hypotheses

H1: Xiaolongkan Hot Pot's product strategy has a significant positive impact on consumer purchase intention.

H2: Xiaolongkan Hot Pot's price strategy has a significant positive impact on consumer purchase intention.

H3: Xiaolongkan Hot Pot's channel strategy has a significant positive impact on consumer purchase intention.

H4: Xiaolongkan Hot Pot's promotional strategy has a significant positive impact on consumer purchase intention.

Literatures Review

The 4Ps Marketing Mix in International Catering Markets

The 4Ps marketing theory proposed by McCarthy (1964) explains marketing strategy through four elements: product, price, place, and promotion, which jointly influence customer value and organizational performance. The framework emphasizes the coordinated interaction of multiple marketing decisions rather than single factors. Kotler and Keller (2016) noted that firms need to align product features, pricing, distribution, and communication to maintain consistent brand value in competitive markets. In international contexts, Cateora et al. (2020) argued that companies must balance standardization and adaptation according to local culture, consumer preferences, and market conditions. In the catering industry, the 4Ps are closely related to dining experience, perceived value, service accessibility, and promotional communication. Based on this theoretical foundation, the present study applied the 4Ps framework to analyze Xiaolongkan Hotpot's marketing strategies in Thailand and to examine how product strategy, price strategy, place strategy, and promotion strategy influence Thai consumers' purchase intention.

Product Strategy in the International Catering Industry

Product strategy is a key element of the marketing mix in the international catering industry, where food consumption is experiential and culturally influenced. It includes not only taste and menu design but also service quality, dining environment, and cultural meaning (Grönroos, 2007). In overseas markets, product localization is essential because dietary habits and flavor preferences affect consumer acceptance (Yap & Kew, 2007). Research suggests that ethnic restaurant brands often combine standardized core products with localized adaptations to balance authenticity and market fit (Levitt, 1983). Consistent product quality is also important for maintaining trust

in foreign markets. In this study, Xiaolongkan Hotpot's product strategy in Thailand focuses on menu adaptation, ingredient selection, portion design, and dining experience, which are expected to influence Thai consumers' purchase intention and brand evaluation.

Pricing Strategy in Overseas Foodservice Markets

Pricing strategy is important for shaping consumer perception and market positioning in international catering markets. Price acts not only as a cost but also as a signal of quality and brand value (Monroe, 2003). In emerging markets such as Thailand, consumer price sensitivity differs across income groups, requiring brands to balance premium positioning with affordability (Hwang & Ok, 2013). Common approaches include value-based pricing, competitive pricing, and psychological pricing to enhance perceived value. For Xiaolongkan Hotpot in Thailand, pricing decisions should consider local income levels, dining habits, and competitive conditions. An appropriate pricing strategy can strengthen purchase intention and brand positioning, while unsuitable pricing may reduce accessibility and competitiveness in the local catering market.

Place Strategy and Distribution in the Catering Industry

Place strategy concerns distribution channels and physical accessibility, which are important in catering because consumption is on-site. Store location affects customer flow, visibility, and brand exposure (Berman & Evans, 2018). In international markets, place strategy also requires adaptation to local urban structure, regulations, and consumer mobility patterns. Restaurants in commercial areas, shopping malls, and tourist zones often gain higher traffic and brand recognition. Foreign catering brands may use local partnerships or franchise models to reduce entry risks, while food delivery platforms extend place strategy into online–offline hybrid channels. In Thailand, Xiaolongkan Hotpot's place strategy influences accessibility, market presence, purchase intention, and brand competitiveness in the local catering market.

Promotion Strategy and Brand Communication

Promotion strategy refers to communication activities used to inform, persuade, and remind consumers about a brand, with increasing emphasis on emotional engagement and experiential storytelling in the catering industry. Social media enables interactive dialogue and enhances brand awareness through digital marketing and influencer cooperation (Kaplan & Haenlein, 2010). In international markets, culturally aligned promotional content improves brand acceptance and consumer connection (Mangold & Faulds, 2009). Visual content, word-of-mouth, and user-generated content help build authenticity and trust. For Xiaolongkan Hotpot in Thailand, promotion strategy includes advertising, social media marketing, influencer collaboration, and brand storytelling, which influence brand visibility, customer engagement, and consumer purchase intention.

Consumer Purchase Intention

Consumer purchase intention is a core concept in consumer behavior research and is widely used to predict future purchasing behavior (Fishbein & Ajzen, 1975; Ajzen, 1991). It is commonly applied as an outcome variable to evaluate marketing effectiveness, reflecting how marketing activities influence consumer cognition, attitudes, and behavioral responses (Kotler & Keller, 2016). Perceived value also plays an important role in shaping purchase intention (Zeithaml, 1988). In the catering and service industries, experiential factors such as service quality, dining experience, and brand image significantly affect consumer intention (Han & Kim, 2010; Ryu et al., 2012). In international markets, cultural adaptation and localization influence brand trust and purchase intention (Steenkamp & de Jong, 2010). Therefore, this study uses purchase intention as the core dependent variable within the 4Ps framework.

Methodology

This study adopted a quantitative research design to examine the impact of the 4Ps marketing strategies (product, price, place, and promotion) on consumer purchase intention toward Xiaolongkan Hotpot in Thailand. Data were collected using a structured Likert-scale questionnaire targeting consumers who had dining experience at Xiaolongkan Hotpot in Thailand. A total of 500 questionnaires were distributed, and 453 valid responses were obtained for analysis. The collected data were analyzed using SPSS, including descriptive statistics, reliability and validity testing, correlation analysis, and multiple regression analysis, in order to examine the relationships between marketing strategy variables and consumer purchase intention.

Results

Reliability Analysis

Table 1 Reliability Test

Variable	Number of Items	Cronbach's α Coefficient
Product Strategy	4	0.816
Price Strategy	3	0.880
Place Strategy	3	0.878
Promotion Strategy	4	0.800
Purchase Intention	2	0.902
Overall Questionnaire Scale	16	0.819

As shown in Table 1 above, to evaluate the internal consistency of the measurement scale, this study conducted Cronbach's α reliability test on each dimension and the overall questionnaire items. The results showed that the

Cronbach's α coefficients of the five core dimensions all exceeded the acceptable criterion of 0.7, with the specific results as follows: Product Strategy (4 items): α = 0.816, Price Strategy (3 items): α = 0.880, Place Strategy (3 items): α = 0.878, Promotion Strategy (4 items): α = 0.800, Purchase Intention (2 items): α = 0.902. Among them, Purchase Intention had the highest Cronbach's α coefficient (0.902), reaching an excellent level of internal consistency; Promotion Strategy had the relatively lowest coefficient (0.800), yet it still fell within the favorable range of reliability standards. The Cronbach's α coefficient of the overall questionnaire scale was 0.819, which indicated that the 16 items of the entire scale possessed a high level of internal consistency as a whole.

Validity Analysis

Table 2 Validity test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0.788
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	3405.834
	df	120.000
	Sig.	0.000

As shown in Table 2, the KMO and Bartlett's tests were conducted before Exploratory Factor Analysis (EFA). The KMO value was 0.788, exceeding the acceptable threshold of 0.7, indicating good sampling adequacy and suitability for factor analysis. Bartlett's Test of Sphericity showed an approximate chi-square value of 3405.834 (df = 120.000, Sig. = 0.000, $p < 0.001$), confirming significant correlations among variables and supporting the appropriateness of factor extraction.

Correlation Between Variables

Table 3 Correlation between Variables

Variable	Product Strategy	Price Strategy	Place Strategy	Promotion Strategy	Purchase Intention
Product Strategy	1				
Price Strategy	.145**	1			
Place Strategy	.178**	.135**	1		
Promotion Strategy	.114*	.206**	.110*	1	
Purchase Intention	.404**	.373**	.291**	.254**	1
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).					
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).					

As shown in Table 3, Pearson correlation analysis was conducted with N = 453 to examine relationships among variables. All five variables showed significant positive correlations, mostly at the 0.01 level. Product Strategy was positively correlated with Price ($r = 0.145$, $p < 0.01$), Place ($r = 0.178$, $p < 0.01$), Promotion ($r = 0.114$, $p < 0.05$), and Purchase Intention ($r = 0.404$, $p < 0.01$), with the strongest link to Purchase Intention. Price Strategy correlated with Place ($r = 0.135$, $p < 0.01$), Promotion ($r = 0.206$, $p < 0.01$), and Purchase Intention ($r = 0.373$, $p < 0.01$). Place Strategy correlated with Promotion ($r = 0.110$, $p < 0.05$) and Purchase Intention ($r = 0.291$, $p < 0.01$). Promotion Strategy correlated with Purchase Intention ($r = 0.254$, $p < 0.01$). Purchase Intention showed significant correlations with all four strategies, supporting further regression analysis.

Correlation Between Variables

Table 4 Multiple Regression Analysis

Item	Unstd. B	Std. Beta	t	Sig.	VIF	F
(Constant)	0.434		1.762	0.079		52.393***
Product Strategy	0.388	0.316	7.888	0.000	1.055	
Price Strategy	0.304	0.274	6.779	0.000	1.071	
Place Strategy	0.198	0.182	4.563	0.000	1.051	
Promotion Strategy	0.189	0.141	3.520	0.000	1.058	
R Square	0.319					
Adjusted R Square	0.313					
a. Dependent Variable: Purchase Intention NOTE:*P<0.05,**P<0.01,***P<0.001						

As shown in Table 4, multiple linear regression was conducted to examine the effects of Product Strategy, Price Strategy, Place Strategy, and Promotion Strategy on Purchase Intention. All four variables showed significant positive effects: Product (β = 0.316, t = 7.888, p < 0.001), Price (β = 0.274, t = 6.779, p < 0.001), Place (β = 0.182, t = 4.563, p < 0.001), and Promotion (β = 0.141, t = 3.520, p < 0.001), with Product and Price showing relatively stronger influence. The model reported R Square = 0.319 and Adjusted R Square = 0.313, explaining 31.3% of the variance in Purchase Intention. The overall model was significant (F = 52.393, p < 0.001). Collinearity diagnostics indicated no multicollinearity issues, with VIF values ranging from 1.051 to 1.071, confirming stable and reliable regression results.

Discussion

1. Reliability Analysis

The reliability analysis demonstrates that all constructs exhibit satisfactory to excellent internal consistency. Cronbach's α values ranged from 0.800 to 0.902, exceeding the commonly accepted threshold of 0.70 suggested by Nunnally and Bernstein (1994). Specifically, Purchase Intention (α = 0.902) reached an excellent reliability level, indicating strong inter-item consistency. Product Strategy (α = 0.816), Price Strategy (α = 0.880), Place Strategy (α = 0.878), and Promotion Strategy (α = 0.800) all demonstrated good reliability.

The overall questionnaire reliability (α = 0.819) further confirms that the 16-item instrument maintains a high degree of internal consistency as a unified scale. According to George and Mallery (2003), α values above 0.80 are considered good, reinforcing the robustness of the measurement model. Therefore, the constructs used to represent the marketing mix (4Ps) and purchase intention are statistically reliable and suitable for further inferential analysis.

2. Validity Analysis

Before conducting Exploratory Factor Analysis (EFA), sampling adequacy and factorability were assessed using the KMO and Bartlett's tests. The KMO value of 0.788 exceeds the recommended minimum of 0.70, indicating adequate sampling and compact correlation patterns suitable for factor analysis (Kaiser, 1974).

Bartlett's Test of Sphericity was significant (χ^2 = 3405.834, df = 120, $p < 0.001$), confirming that correlations among items are sufficiently large for factor extraction. As suggested by Hair et al. (2010), significant Bartlett's results indicate that the correlation matrix is not an identity matrix, supporting the construct validity of the measurement scale.

Overall, both reliability and validity results confirm that the instrument is psychometrically sound and appropriate for hypothesis testing.

3. Correlation Analysis

Pearson correlation analysis (N = 453) revealed significant positive relationships among all variables, primarily at the 0.01 level. The strongest correlation was observed between Product Strategy and Purchase Intention ($r = 0.404$, $p < 0.01$), followed by Price Strategy ($r = 0.373$), Place Strategy ($r = 0.291$), and Promotion Strategy ($r = 0.254$).

These findings are consistent with the theoretical framework of the marketing mix proposed by E. Jerome McCarthy (1960), which posits that coordinated marketing strategies significantly influence consumer behavioral responses. Furthermore, the positive associations align with consumer behavior theory suggesting that well-designed product attributes, competitive pricing, convenient distribution, and persuasive promotion enhance customers' purchase intentions (Kotler & Keller, 2016).

The moderate correlation coefficients also indicate that while related, the four marketing strategies remain conceptually distinct constructs, minimizing concerns of redundancy.

4. Multiple Regression Analysis

The regression results demonstrate that all four marketing mix dimensions significantly and positively influence Purchase Intention. Product Strategy ($\beta = 0.316$) exerts the strongest effect, followed by Price Strategy ($\beta = 0.274$), Place Strategy ($\beta = 0.182$), and Promotion Strategy ($\beta = 0.141$).

These findings confirm that product-related factors (e.g., quality, features, design) play a dominant role in shaping consumer purchase decisions, consistent with classical marketing theory (Kotler & Keller, 2016). Price sensitivity also remains a critical determinant, supporting prior empirical research that pricing strategies strongly influence perceived value and buying decisions (Zeithaml, 1988).

The model explains 31.3% of the variance in Purchase Intention (Adjusted $R^2 = 0.313$), indicating moderate explanatory power. According to Cohen (1988), this level of variance explanation is considered meaningful in social science research, where consumer behavior is influenced by multiple psychological and contextual factors.

The significant F-value ($F = 52.393$, $p < 0.001$) confirms overall model fitness. Additionally, VIF values between 1.051 and 1.071 indicate no multicollinearity issues, as they are well below the critical threshold of 10 (Hair et al., 2010). This confirms the stability and independence of predictors within the regression model.

5. Theoretical and Practical Implications

The findings reinforce the applicability of the 4Ps marketing mix model in predicting consumer purchase intention. The stronger influence of Product and Price strategies suggests that organizations should prioritize product quality, differentiation, and competitive pricing mechanisms.

From a managerial perspective, integrated marketing strategies remain essential, as all four components significantly contribute to purchase intention. However, allocating more strategic resources toward product development and value-based pricing may yield higher returns in consumer engagement and conversion.

Recommendations

Empirical results show product strategy has the strongest impact on purchase intention. Consumers recognize ingredient quality and dining experience, but product localization remains relatively lower. Xiaolongkan should strengthen localization while maintaining Sichuan hotpot identity by offering diversified soup bases with adjustable spiciness and selectively adding local flavor elements. Menu diversification with locally familiar ingredients,

lighter options, and seasonal items can improve acceptance and repeat visits. Optimizing service interaction and cultural communication can further strengthen perceived product value.

Pricing strategy significantly influences purchase intention, yet evaluations of price reasonableness and cost performance are relatively lower. Xiaolongkan should enhance price flexibility through diversified pricing formats such as lunch sets, small-group packages, and shared options to reduce perceived financial burden. Membership benefits, loyalty programs, and digital coupons can strengthen repeat visits. Value-oriented communication emphasizing ingredient quality, portion size, and dining experience can improve perceived fairness and reinforce brand positioning while supporting long-term market development.

Place strategy significantly affects purchase intention, but limitations remain in residential coverage and online service performance. Xiaolongkan should adopt an omni-channel approach integrating offline expansion into residential or mixed-use areas with stronger online ordering and delivery cooperation. Improving delivery efficiency, packaging quality, and service processes can maintain product consistency and reduce perceived effort. Optimizing in-store layout, seating arrangements, and peak-hour coordination can enhance operational efficiency, accessibility, and consumer convenience across multiple channels.

Promotion strategy has a significant but relatively weaker effect, mainly relying on sales promotions and social media exposure. Xiaolongkan should strengthen localized communication through collaboration with Thai influencers and lifestyle creators while emphasizing dining experience sharing and brand storytelling. Participation in local events, cultural festivals, and social responsibility initiatives can enhance emotional connections. Interactive activities, user-generated content, and loyalty engagement programs can

increase participation, strengthen word-of-mouth marketing, and complement other marketing strategies.

References

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211.

Berman, B., & Evans, J. R. (2018). *Retail management: A strategic approach*. (13th ed.). Pearson Education.

Cateora, P. R., Gilly, M. C., & Graham, J. L. (2020). *International marketing*. (18th ed.). McGraw-Hill Education.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences.* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention and behavior: An introduction to theory and research*. Addison-Wesley.

George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference*. Allyn & Bacon.

Grönroos, C. (2007). *Service management and marketing: Customer management in service competition*. (3rd ed.). John Wiley & Sons.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis.* (7th ed.). Pearson.

Han, H., & Kim, Y. (2010). An investigation of green hotel customers' decision formation: Developing an extended model of the theory of planned behavior. *International Journal of Hospitality Management*, 29(4), 659–668.

Hwang, J., & Ok, C. (2013). The antecedents and consequence of consumer attitudes toward restaurant brands. *International Journal of Hospitality Management*, 32, 215–224.

Kaiser, H. F. (1974). An index of factorial simplicity. *Psychometrika*, 39(1), 31–36.

Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53(1), 59–68.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management*. (15th ed.). Pearson Education.

Kotler, P., Bowen, J. T., & Makens, J. C. (2017). *Marketing for hospitality and tourism*. (7th ed.). Pearson Education.

Levitt, T. (1983). The globalization of markets. Harvard Business Review, 61(3), 92–102.

Mangold, W. G., & Faulds, D. J. (2009). Social media: The new hybrid element of the promotion mix. *Business Horizons*, 52(4), 357–365.

McCarthy, E. J. (1960). *Basic marketing: A managerial approach*. Irwin.

_____. (1964). *Basic marketing: A managerial approach*. Richard D. Irwin.

Monroe, K. B. (2003). *Pricing: Making profitable decisions*. (3rd ed.). McGraw-Hill.

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory.* (3rd ed.). McGraw-Hill.

Ryu, K., Lee, H. R., & Kim, W. G. (2012). The influence of the quality of the physical environment, food, and service on restaurant image, customer perceived value, customer satisfaction, and behavioral intentions. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 24(2), 200–223.

Steenkamp, J.-B. E. M., & de Jong, M. G. (2010). A global investigation into the constellation of consumer attitudes toward global and local products. *Journal of Marketing*, 74(6), 18–40.

Yap, S. F., & Kew, M. L. (2007). Service quality and customer satisfaction: Antecedents of customer loyalty in the restaurant industry. *International Journal of Hospitality Management*, 26(2), 295–310.

Zeithaml, V. A. (1988). Consumer perceptions of price, quality, and value: A means-end model and synthesis of evidence. *Journal of Marketing*, 52(3), 2–22.

THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHERS' DIGITAL LITERACY ABILITY AND TEACHING INNOVATION EFFECTIVENESS AT GUANGXI SECOND LIGHT INDUSTRY TECHNICIAN COLLEGE*

Xu mingyu[1], Wichian Intarasompun[2] and Nuttamon Punchatree[3]

[1-3]Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: wichian.in@bsru.ac.th

Received 18 February 2026; Revised 2 March 2026; Accepted 5 March 2026

Abstract

The research objectives are: 1) to study the digital literacy ability of the teachers at Guangxi Second Light Technical College, 2) to study the teaching innovation effects of Guangxi Second Light Technical College, 3) to study the relationship between the digital literacy capabilities and teaching innovation effects of the teachers at Guangxi Second Light Technical College. To obtain the research results more accurately, the sample group used in this study includes 144 teachers in Guangxi Second Light Industry Technician College. The research instrument is questionnaires. The statistics are used for data analyzing by finding frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson product moment correlation.

The research results were:

1. Teachers' digital literacy ability at Guangxi Second Light Technical College in 5 aspects were at a high level ($\bar{X}$=3.56, S.D.=1.21). The highest-ranked is "Awareness of digital ethics and security" ($\bar{X}$=3.63, S.D.=1.22, indicating a high

Citation:

* Xu mingyu, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree. (2026). The Relationship Between Teachers' Digital Literacy Ability And Teaching Innovation Effectiveness At Guangxi Second Light Industry Technician College. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 664-681.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

level. The second is “Ability in digital instructional design” ($\bar{X}$=3.59, S.D.=1.21), while “Mastery of data literacy and analytical skills “ranks the lowest ($\bar{X}$=3.49, S.D.=1.18).

2. Teaching innovation effectiveness of Guangxi Second Light Technical College in 6 aspects was at a high level ($\bar{X}$=3.55, S.D.=1.24). The highest rank was “Innovation of management process” ($\bar{X}$=3.63, S.D.=1.18), indicates a high level. Followed by “Innovation of teaching mode” ($\bar{X}$=3.57, S.D.=1.26), whereas “Integration of educational resources” was the lowest rank ($\bar{X}$=3.49, S.D.=1.26).

3. The overall relationship between teachers’ Digital literacy ability and teaching innovation effectiveness has a positive correlation at the high level with statistical significance level at .01 (r=0.86).

Keywords: Teachers’ Digital Literacy, Teaching Innovation Effectiveness, Guangxi Second Light Industry Technician College.

Introduction

Digital transformation has driven the modernization of vocational education. The digital literacy of teachers is the key to integrating digital technology with vocational education. However, the development of digital literacy among teachers in vocational colleges in China is uneven, and their ability to apply it deeply is insufficient. For instance, Hazier and Kurl (2024) conducted a systematic review in their paper titled "How Teachers Utilize Digital Learning Platform Data to Support Instructional Design", which explored the theme of "how teachers utilize digital learning platform data to support instructional design". This study, in a digital and intelligent learning environment, indicates that teachers' instructional design capabilities are not only reflected in the application of digital tools but also in their understanding, analysis, and application of learning data. That is to say, in a digital teaching environment, teachers often focus more on the development of technology integration and instructional

design skills. (Daming, H. et to all. 2023, Peihao, X. et to all., 2023) However, Arthur and Kurl (2024) conducted a systematic review and pointed out that in a digital learning environment, teachers not only carry out teaching activities through digital platforms but also continuously optimize instructional design based on the data generated by the platforms. They noted that teachers can "dynamically adjust teaching content and activities by using learning behavior data and learning outcome data from the learning platform", thereby enhancing the pertinence and effectiveness of instructional design. (Xiang Hui, J. et to all., 2023, Yanting, C. et to all., 2023, Intarasompun, W., et to all. 2022)

Current research has confirmed the positive correlation between digital literacy and teaching innovation, but it mainly focuses on regular universities and primary and secondary schools, lacking empirical research on technical colleges and in-depth analysis of the correlations among various dimensions. (Meng, C. et to all., 2023; Zimin, Z., et to all., 2023; Zhonghua. et to all., 2023). The Guangxi Second Light Industry Technician College has the characteristics of teachers being proficient in basic digital skills but lacking in data analysis capabilities and having a relatively weak ability to integrate educational resources in teaching innovation. This study takes this college as the research object, aiming to fill this research gap and has the following four research significances: clarifying the current levels of these two variables in the college, enriching empirical research on the digitalization of vocational education, and providing practical references for similar colleges.

Objectives

1. To study the digital literacy capabilities of the teachers at Guangxi Second Light Technical College.

2. To study the teaching innovation effects of Guangxi Second Light Technical College.

3. To study the relationship between the digital literacy capabilities and teaching innovation effects of the teachers at Guangxi Second Light Technical College.

Literature Review

The literature review explores two keys relevant to the research areas.

1. Teachers' digital literacy ability

Teachers' digital literacy has evolved from an early emphasis on "technical operation skills" as a tool-oriented understanding to a comprehensive professional ability that encompasses technology integration, instructional design, data analysis, collaborative communication, and digital ethical awareness. UNESCO (2018, 2024) pointed out in the "Teacher ICT Competency Framework" that teachers' digital literacy not only includes the ability to apply information and communication technology but also should reflect the ability to integrate teaching and make data-driven decisions. The TPACK framework proposed by Mishra and Koehler (2006) further emphasizes that truly effective digital literacy lies in the dynamic integration of technological knowledge, pedagogical knowledge, and content knowledge. Meanwhile, studies by Truong and Diep (2021) and Hase and Kuhl (2024) indicate that in actual educational settings, teachers tend to prioritize the development of digital tool application and instructional design abilities, while data literacy and in-depth analysis capabilities lag behind, presenting a structural imbalance. Additionally, Floridi (2013) and Van der Sloot (2020) from the perspectives of information ethics and data privacy suggest that digital ethics and security awareness have become important components of teachers' digital literacy. Overall, teachers' digital literacy is a multi-dimensional, integrated, and dynamically developing professional ability structure, and its development level directly affects whether technology can truly be transformed into an effective force for teaching improvement.

2. Teaching innovation effect

The effect of teaching innovation is regarded as a comprehensive outcome of multiple levels and structures within the education system, covering dimensions such as the innovation of teaching models, the optimization of the curriculum system, the improvement of students' learning outcomes, the professional development of teachers, and the improvement of management processes. Hargreaves (2020) and Fullan (2013) point out that teaching innovation is not merely the update of methods or tools, but rather a transformation process of teachers' professional concepts and cooperative culture; Darling-Hammond et al. (2022) emphasize that innovation must be based on learning evidence and respond to student differences to promote educational equity. At the level of learning outcomes, Bloom's (1968) mastery learning theory and Hattie's (2009) meta-analysis research both prove that formative assessment and high-quality feedback are important mechanisms for enhancing learning outcomes.

3. Research Framework

In this study, the relationship between the digital literacy of teachers at Guangxi Second Light Industry Technician College and the effect of teaching innovation is explored. The independent variable is the digital literacy of teachers, which includes proficient use of digital tools and applications; mastery of data literacy and analysis skills; digital teaching design capabilities; online collaboration and communication skills; and digital theory and security awareness. These dimensions are based on Truong and Diep (2023), who focused on teacher capabilities and organizational driving factors. They emphasized that teachers' proficiency is the key to effectively integrating digital tools. Their proposed comprehensive proficiency model defines proficiency as the combination of technical knowledge (TK), pedagogical content knowledge (TPACK), and adaptive teaching strategies. The dependent variable is the effect of learning innovation, which includes innovative teaching models; optimization of the curriculum system; improvement of students' learning outcomes;

professional development of teachers; integration of educational resources; and innovation in management processes. These innovations are centered on the Innovation Management System (IMS) in Natalia Karstegl's research, which systematically examines the mechanism of management process innovation in organizational innovation through a systematic review and quantitative analysis of relevant literature from 2003 to 2023. She pointed out that management process innovation is not merely isolated improvements in technology or tools, but an overall system arrangement that includes strategic alignment, organizational structure, process design, cross-departmental collaboration, knowledge management, and cultural support. Her core argument is that only by embedding innovation activities into standardized and sustainable management processes can organizations continuously enhance their innovation capabilities and performance.

The research framework can be illustrated by the following chart:

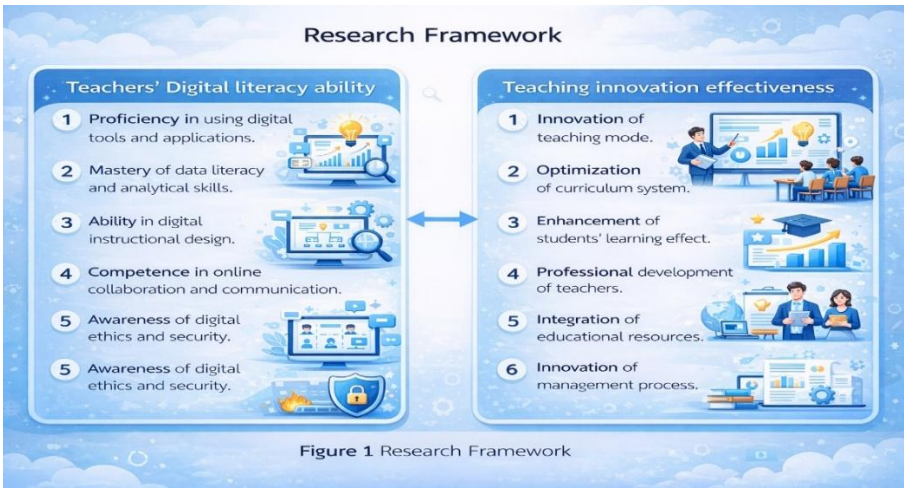

Figure 1 Research Framework

Methodology

1. Population and Sample Group

The population of this study consists of 230 teachers at Guangxi Second Light Industry Technician College. Based on Krejcie and Morgan's (1970) table, a random sampling method was used to select a sample group of 144 in-service teachers from the college.

2. Research Tools

The research tool is a questionnaire consisting of three parts:

Part 1: General Information, which includes six items to collect background information such as the respondents' age, work experience, educational background, professional title, administrative position, and teaching courses.

Part 2: Teachers' Digital Literacy. This part uses a 5-point Likert scale with standardized labels ranging from "Strongly Disagree (1)" to "Strongly Agree (5)" to measure attitudes and perceptions. It contains statements related to digital literacy and is divided into five dimensions: 1) Proficient use of digital tools and applications; 2) Mastery of data literacy and analysis skills; 3) Digital teaching design ability; 4) Online collaboration and communication skills; 5) Digital ethics and security awareness.

Part 3: Teaching Innovation Effectiveness. This part includes five rating scales and measures statements related to teaching innovation using a 5-point Likert scale, ranging from "Strongly Disagree" to "Strongly Agree". It is divided into six dimensions: 1) Teaching model innovation; 2) Curriculum system optimization; 3) Enhancement of student learning outcomes; 4) Professional development of teachers; 5) Integration of educational resources; 6) Innovation in management processes.

All statements are consistent with the measurement objectives, as evidenced by the average score of the Index of Item-Objective Congruence (IOC)

ranging from 0.67 to 1.00. The reliability of the pilot test of the questionnaire was evaluated using Cronbach's **α** alpha coefficient (a measure of internal consistency), with **α** value of 0.891, indicating excellent internal consistency.

4.Data Collection

To collect the necessary data for this study, the researchers took the following steps:

Distribution: Online questionnaires were distributed to teachers at Guangxi Second Light Industry Technician College through digital channels. Each respondent was informed of the purpose of research, confidentiality, and the principle of voluntary participation.

Platform Utilization: Data was collected through the "Questionnaire Star" online platform, which facilitated efficient data collection and management.

Data Screening: After the collection period, the raw data was screened. Invalid responses, such as incomplete forms or patterned answers, were excluded to ensure the integrity of the results.

Analysis Preparation: The final valid data set was coded and organized for statistical processing and analysis.

4. Data Analysis

Part 1: To study the digital literacy of teachers at Guangxi Second Light Industry Technician College, the data was analyzed using means and standard deviations.

Part 2: To study the teaching innovation effectiveness, the data was analyzed using means and standard deviations.

Part 3 The relationship between the digital literacy of teachers and the teaching innovation effectiveness was analyzed by using the Pearson Product Moment Correlation Coefficient (r).

Results

Part 1: Teachers' Digital Literacy Competence

Table 1: The average values ($\bar{x}$) and standard deviations (S.D.) of teachers' digital literacy competence in five aspects at Guangxi No. 2 Light Industry School

Teachers' Digital literacy ability	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
1. Proficiency in using digital tools and applications.	3.54	1.23	High	4
2. Mastery of data literacy and analytical skills.	3.49	1.18	Moderate	5
3. Ability in digital instructional design.	3.59	1.21	High	2
4. Competence in online collaboration and communication.	3.56	1.23	High	3
5. Awareness of digital ethics and security.	3.63	1.22	High	1
Total	**3.56**	**1.21**	**High**	

From Table 1 considering, the overall average of teachers' digital literacy capabilities of the teachers at Guangxi Second Light Technical College in 5 aspects was at a high level ($\bar{x}$=3.56, S.D.=1.21)

The research results of these five aspects are as follows: The highest-ranked is "Awareness of digital ethics and security" ($\bar{x}$=3.63, S.D.=1.22, indicating a high level. The second is "Ability in digital instructional design" ($\bar{x}$=3.59, S.D.=1.21), while "Mastery of data literacy and analytical skills "ranks the lowest ($\bar{x}$=3.49, S.D.=1.18).

Part 2: Teaching Innovation Outcomes

Table 2: The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) of teaching innovation effectiveness of Guangxi Second Light Technical College in 6 aspects.

Teaching innovation effectiveness	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
1. Innovation of teaching mode.	3.57	1.26	High	2
2. Optimization of curriculum system.	3.51	1.28	High	5
3. Enhancement of students' learning effect.	3.55	1.20	High	4
4. Professional development of teachers.	3.56	1.24	High	3
5. Integration of educational resources.	3.49	1.26	Moderate	6
6. Innovation of management process.	3.63	1.18	High	1
Total	**3.55**	**1.24**	**High**	

From Table 2 considering, the overall average teaching innovation effectiveness of Guangxi Second Light Technical College in 6 aspects was at a high level ($\bar{x}$=3.55, S.D.=1.24)

Considering the results of these research aspects were as follows: the highest rank was “Innovation of management process” ($\bar{x}$=3.63, S.D.=1.18), indicates a high level. Followed by “Innovation of teaching mode” ($\bar{x}$=3.57, S.D.=1.26), whereas “Integration of educational resources” was the lowest rank ($\bar{x}$=3.49, S.D.=1.26).

Part 3: To study the relationship between the digital literacy capabilities and teaching innovation effects of the teachers at Guangxi Second Light Technical College .

The overall relationship between teachers' Digital literacy ability and teaching innovation effectiveness has a positive correlation at the high level with statistical significance level at .01 (r=0.86).

Discussion

The relationship between Teachers' Digital literacy ability and teaching innovation effectiveness of Guangxi Second Light Industry Technician College discussed as follows:

1. The research results show that the digital literacy of teachers at Guangxi Second Light Industry Technician College is at a relatively high level. Looking at the measurement results of the five dimensions comprehensively, the highest ranking is "proficient use of digital tools and applications", followed by "digital teaching design ability. This result is mainly closely related to the working environment of vocational college teachers. On the one hand, in recent years, the reform of information-based teaching has been continuously advanced. The frequent use of online teaching platforms, smart classroom systems, and digital resources in teaching has enabled teachers to continuously accumulate experience in tool operation and teaching application. On the other hand, compared with tool usage and teaching design, data literacy and analysis skills are more dependent on statistical thinking, data interpretation ability, and systematic training. The results of this study are consistent with those of Truong and Diep (2021), who emphasized that teachers' professional level is the key to effectively integrating digital tools. They defined professional level as a combination of technological knowledge (TK), pedagogical content knowledge (TPACK), and adaptive teaching strategies. This also indicates that teachers' digital

literacy presents a pattern where "proficiency in tools is higher than data analysis skills". Moreover, these results are in line with the findings of Hase and Kuhl (2024), who conducted a systematic review on the topic of "How teachers utilize digital learning platform data to support teaching design" in their paper "How Teachers Utilize Digital Learning Platform Data to Support Teaching Design". The study pointed out that in digital and intelligent learning environments, teachers' teaching design capabilities are not only reflected in the application of digital tools but also in the understanding, analysis, and application of learning data.

2. The results indicate that the teaching innovation effectiveness of teachers at Guangxi Second Light Technical College is at a high level Considering the comparative results of these six aspects, the highest-ranked dimension was “teaching mode innovation”. This was followed by “teacher professional development”. This pattern may be explained by the fact that instructional innovation and professional development are closely linked to teachers’ daily teaching activities and personal professional growth, making them more visible and easier to implement at the individual level. By comparison, management process innovation often depends on institutional governance structures, leadership support, and cross-departmental coordination, which limits the extent to which individual teachers can directly influence such processes. The findings of this study are in line with the recent research of Hargreaves (2020), which has devoted considerable research effort to exploring the innovation of teaching methods in the context of educational change and teacher professional development. They are also consistent with the research conclusions of Darling-Hammond et al. (2022), a renowned researcher in the field of teacher education and policy, who is dedicated to exploring the innovation of teaching methods, with a focus on equity and evidence-based practices. The research shows that when innovative methods are designed to meet the diverse needs of students -

including those from marginalized backgrounds - and are based on research on how people learn, their effects are most significant.

3. The research findings reveal that the relationship between the digital literacy of teachers and the effectiveness of their teaching innovation at the Guangxi Second Light Industry Technician College showed a significant positive correlation at the 0.01 significance level. This indicates that the higher the digital literacy of teachers, the more significant the effect of their teaching innovation. This result suggests that digital literacy has become an important internal factor driving teaching innovation among teachers, and it significantly promotes the renewal of teaching models, the optimization of courses, and the improvement of teaching effectiveness. From a specific perspective, teachers' advantages in proficiently using digital tools and applications as well as their digital teaching design capabilities provide direct support for teaching innovation. Matthew J. Koehler (2020), who has collaborated extensively with Mishra on the TPACK framework, further explores the practical aspects of digital teaching design ability. Koehler's research focuses on how teachers can develop and apply this ability in real classroom settings. He emphasizes the importance of ongoing professional development that is context - specific and practice - oriented. On the one hand, teachers can flexibly carry out flipped classrooms, project-based learning, and blended teaching by leveraging digital platforms, intelligent teaching tools, and multimedia resources, thereby effectively promoting the innovation of teaching models

Recommendation

The implementation of the research results is as follows:

1. At the school level, systematic training should be strengthened to enhance teachers' data literacy and their ability to apply educational data. Currently, teachers' use of teaching platforms and digital tools is mostly limited

to the operational level, not yet fully mastered the skills of analyzing and interpreting learning behavior data.

2. The concept of data-driven teaching improvement should be incorporated into the teaching management and evaluation system. Schools should create realistic scenarios for data application through institutional design.

3. From the perspective of teaching innovation, enhancing teachers' data literacy helps to promote the transformation of teaching innovation from formal innovation to substantive innovation.

References

Balan skat, A., Blamire, R., & Kefala, S. (2006). *The ICT impact report: A review of studies of ICT impact on schools in Europe.* European School net.

Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives: Handbook I—Cognitive domain.* Addison-Wesley Publishing Company.

Daming, H., Intarasompun, W., Watananimitgul, W., & Iamsa-ard, A.. (2023). The Development of Environmental Education Curriculum Based on Community Participation to Promote Senior High School Students' Environmental Conservative Mind. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(12), 405–419. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266494

Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., & Gardner, M. (2017). *Effective teacher professional development.* Learning Policy Institute.

Darling-Hammond, L., Bastian, K. C., Berry, B., Carver-Thomas, D., Kini, T., Levin, S., & McDiarmid, G. W. (2022). *Educator supply, demand, and quality in North Carolina: Current Status and recommendations for improvement.* Learning Policy Institute.

Floridi, L. (2006). *Information ethics, its nature and scope.* SIGCAS Computers and Society, 36(3), 21–36.

Foster, H. (2024). The impact of formative assessment on student learning outcomes: A meta-analytical review. *Academy of Educational Leadership Journal,* 28(S1), 1–3.

Garrison, D. R., Anderson, T., & Archer, W. (2001). Critical thinking, cognitive presence, and computer conferencing in distance education. *American Journal of Distance Education,* 15(1), 7–23.

Guskey, T. R. (2002). Does it make a difference? Evaluating professional development. *Educational Leadership,* 59(6), 45–51.

Hargreaves, A. (2004). Inclusive and exclusive educational change: Emotional responses of teachers and implications for leadership. *School Leadership & Management,* 24(2), 287–309.

Hase, A., & Kuhl, P. (2024). Teachers' use of data from digital learning platforms. *Computers & Education,* 207, Article 104950. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2023.104950

Hase, A., & Kuhl, P. (2024). Teachers' use of data from digital learning platforms for instructional design: A systematic review. *Educational Technology Research and Development,* 72(4), 1925–1945.

Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement.* London: Routledge.

Intarasompun, W., Muangnual, P., and Punchatree, N. (2022). Active Learning Management and Using E-Portfolio as Authentic Assessment for Teacher Students. *Journal of Yanasangvorn Research Institute Mahamakut Buddhist University*, 13(2),108–118. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yri/article/view/262856/177769

Kilag, O. K. T., Catacutan, A. B., Carreon, P. I., Arcila, M. T., Figer-Canes, R. M. T., & Mansueto, D. P. (2023). Lawrence Stenhouse in curriculum development: Integrative review. *Excellencia: International Multi-Disciplinary Journal of Education,* 1(1), 77‒86.

Koehler, M. J., & Mishra, P. (2005). What happens when teachers design educational technology? The development of technological pedagogical content knowledge. *Journal of Educational Computing Research,* 32(2), 131‒152.

Koehler, M. J., & Mishra, P. (2009). What is technological pedagogical content knowledge (TPACK)? *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education,* 9(1), 60–70.

Koops, B.-J. (2018). The concepts, approaches, and applications of data protection law. *SSRN Electronic Journal,* Article 3162987. https://doi.org/10.2139/ssrn.3162987

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Education Psychological Measurement.* 30(3):607 – 610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Kuril, S., & Sahito, Z. (2025). Modelling the significance of organizational conditions on teacher satisfaction and intention to leave: A multi-country study. *International Journal of Educational Management*. Advance online publication.

Meng, C. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Issue-centered Teaching Model based on Radical Constructivism Theory to Improve Students' Critical Thinking Ability. *Journal of Roi Kaensarn Academi,* 8(11), 156–170. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266117

Osborne, S. P., Powell, M., Cui, T., & Strokosch, K. (2021). *New development: 'Appreciate–Engage–Facilitate'—The role of public managers in value creation in public service ecosystems.* Public Money & Management. Advance online publication. Https://doi.org/10.1080/09540 962.2021.19 16189

Peihao, X. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Life Values Integrated Curriculum to Enhance Mental Health for Freshmen Students. *Journal of Roi Kaensarn Academi,* 8(11), 131–146. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/ index.php/JRKSA/article/view/266122

Saubern, R., Urbach, D., Koehler, M., & Phillips, M. (2020). *Describing increasing proficiency in teachers' knowledge of the effective use of digital technology.* Computers & Education, 147, 103784. https://doi.org/10. 1016/j.compedu.2019.103784

Stavermann, K. (2025). Online teacher professional development: A research synthesis on effectiveness and evaluation. *Technology, Knowledge and Learning,* 30(2), 203–240.

Truong, T.-C., & Diep, Q. B. (2023). *Technological spotlights of digital transformation in tertiary education.* IEEE Access, 11, 40954–40966. https://doi.org/10.1109/ACCESS.2023.3271234

UNESCO. (2018). *UNESCO ICT Competency Framework for Teachers: version 3.* United Nations Educational, Scientific and Cultural Organiza tion. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000265721

Xiang Hui, J. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Psychological Health Education Curriculum Based on Psychological Capital to Improve the Positive Psychological Quality of College Students. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(11), 171–185. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view /266118

Yanting, C.., Intarasompun, W.., Watananimitgul, W.., & Iamsa-ard, A. (2023). The Development of the Mental Health Education Curriculum based on Kolb's Experiential Learning Theory to Improve Ethnic Preparatory Students' Learning Adaptability. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(12), 241–256. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266490

Zhonghua, G. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Blended Teaching model Based on Deep Learning Theory to Enhance college students' critical thinking. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(11), 381–394. Retrieved from https://so02. tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266121

Zimin , Z., Watannanimtgul , W. ., Intarasompun , W. ., & Iamsa-ard , A. . (2023). The Development of Instructional Model According to Immersive Learning in Virtual Reality Environment to Enhance Tour Guide Students' Oral Communication Ability . *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(12), 324–338. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266491

กระบวนการออกแบบสร้างสรรค์นาฏกรรมแบบมีส่วนร่วม เรื่อง สุวรรณหงส์ ตอน พราหมณ์เล็กพราหมณ์โต*

THE CREATIVE DESIGN PROCESS IMMERSIVE DANCE SUWANNAHONG: THE EPISODE OF THE LITTLE BRAHMAN AND THE GREAT BRAHMAN

มะลิซ้อน โพนสาลี[1] และ สุพรรณี บุญเพ็ง[2]

Malison Ponsalee[1] and Suphannee Boonpeng[2]

[1-2]คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[1-2]Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, Thailand

Corresponding Author's Email: malisonponsalee@gmail.com

วันที่รับบทความ : 2 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 16 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 18 มีนาคม 2569

Received 2 March 2026; Revised 16 March 2569; Accepted 18 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง "กระบวนการออกแบบสร้างสรรค์นาฏกรรมแบบมีส่วนร่วม เรื่อง สุวรรณหงส์ ตอน พราหมณ์เล็กพราหมณ์โต" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการออกแบบและพัฒนาการแสดงนาฏกรรมในรูปแบบผู้ชมมีส่วนร่วม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ตลอดจนกระบวนการทดลองสร้างสรรค์การแสดง

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการออกแบบนาฏยประดิษฐ์ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การคิดให้มีนาฏยศิลป์ 2) การกำหนดความคิดหลัก 3) การประมวลข้อมูล

Citation:

* มะลิซ้อน โพนสาลี และ สุพรรณี บุญเพ็ง. (2569). กระบวนการออกแบบสร้างสรรค์นาฏกรรมแบบมีส่วนร่วม เรื่อง สุวรรณหงส์ ตอน พราหมณ์เล็กพราหมณ์โต. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 682-699.

Malison Ponsalee and Suphannee Boonpeng. (2026). The Creative Design Process Immersive Dance Suwannahong: The Episode Of The Little Brahman And The Great Brahman. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 682-699.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

4) การกำหนดขอบเขต 5) การกำหนดรูปแบบ 6) การกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ 7) การออกแบบนาฏยศิลป์ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบ 2 ขั้นตอนสำคัญคือ

1. การกำหนดรูปแบบ แนวคิดหลักในการออกแบบการแสดงในประเด็น “การใช้ปัญญาในการแก้ไขอุปสรรค” ของตัวละครนางเกศสุริยง ผู้วิจัยกำหนดให้ใช้ลีลาท่ารำประกอบการตีบท และการออกท่าทางอิสระ ตามบทละครและดนตรี มาผสมผสานกับองค์ประกอบของการสร้างการแสดงที่ผู้ชมมีส่วนร่วม

2. การกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ โครงสร้างการแสดงแบ่งออกเป็น 4 ฉาก ได้แก่ (1) พบรัก–ต้องหอก (2) ชุบชีวิต (3) พิสูจน์ และ (4) เกศสุริยงหนี โดยออกแบบตัวละครให้มีพฤติกรรมและปมความขัดแย้งหลายมิติ เพื่อกระตุ้นการติดตามและการมีส่วนร่วมของผู้ชม พื้นที่การแสดงมีการจัดวางให้ผู้ชมอยู่ภายในฉาก ใช้ตัวละครทำหน้าที่เล่าเรื่องและกำกับจังหวะการดำเนินเรื่อง นักแสดงและผู้ดำเนินเรื่องจึงเป็นกลไกสำคัญของกระบวนการออกแบบ โดยมีคุณสมบัติ 4 ประการ ได้แก่ 1) ทักษะนาฏยศิลป์ไทย 2) ทักษะการสื่อสารแบบด้นสด 3) ความเข้าใจบทบาท 4) ความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม ส่วนดนตรีประกอบการแสดงใช้การผสมผสานระหว่างดนตรีไทยและดนตรีสากล เพื่อสร้างบรรยากาศ เสริมมิติของตัวละคร และสนับสนุนประสบการณ์การรับชมแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการวิจัยบทความนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจและศึกษากระบวนการออกแบบสร้างสรรค์นาฏกรรมแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้แนวทางในการออกแบบการแสดงที่ผู้ชมมีส่วนร่วมจากวรรณกรรมไทย

คำสำคัญ : นาฏกรรมแบบมีส่วนร่วม, กระบวนการออกแบบการแสดง, สุวรรณหงส์

Abstract

The research article “The Creative Design Process of an Immersive Dance Performance: Suwannahong – The Episode of the Little Brahman and the Great Brahman” examines the design and development of an immersive dance performance. The study employs qualitative research methods, collecting data from documents and related research, as well as from participatory and non-participatory observation, and from experimental creative practice in performance-making.

The research findings reveal that the choreographic design process consists of seven stages: 1) conceiving with dance artistry in mind, 2) defining the central concept, 3) synthesizing information, 4) setting the scope, 5) determining the format, 6) specifying other components, and 7) designing the choreography, of which the researcher implemented two key stages:

1. Determining the format – The main conceptual focus in designing the performance centers on the theme of "the use of wisdom in overcoming obstacles" of the character Ketsuriyong. The researcher employs stylized Thai dance movements to interpret characters, combines them with freer, improvised movements based on the script and music, and integrates these with elements of immersive/participatory performance design.

2. Specifying other components – The performance structure is divided into four scenes: (1) Love and the Spear, (2) Revival, (3) Trial, and (4) Ketsuriyong's Escape. The characters are designed with multi-dimensional behaviors and internal conflicts to stimulate audience engagement and participation. The performance space is arranged so that the audience is placed within the scenes, while the characters serve as narrators and guides for the narrative pacing. Performers and the narrator thus become key mechanisms of the design process and are required to possess four qualities: 1) skills in Thai classical dance, 2) skills in improvisational communication, 3) a clear understanding of their roles, and 4) the ability to generate interaction with the audience. The accompanying music combines Thai and Western instruments to create atmosphere, enhance character dimensions, and effectively support the immersive viewing experience. Based on the research findings, this article will benefit those interested in and studying the creative design process of immersive/participatory dance theatre by providing guidelines for designing audience-immersive performances derived from Thai literary works.

Keywords: Immersive Theatre, Creative Design Process, Suwannahong

บทนำ

วรรณกรรมเรื่อง สุวรรณหงส์ เป็นนิทานชาดกซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนมาถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเรื่องราวในวรรณกรรมนั้นกล่าวถึงพระสุวรรณหงส์ พบรักกับนางเกศสุริยง จากการเสี่ยงทาย และต้องเผชิญโศกนาฏกรรมจากการถูกปองร้ายจนสิ้นพระชนม์ และได้รับการชุบชีวิตโดยนางที่แปลงกายเป็นพราหมณ์ แม้ฟื้นคืนชีพแต่ยังเต็มไปด้วยความแค้น และความไม่ไว้วางใจ เกิดเรื่องราวการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ต่าง ๆ จนเรื่องราวคลี่คลายลงได้ จากเรื่องราวดังกล่าวกรมศิลปากรได้นำบทพระนิพนธ์ของกรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ มาปรับปรุงเป็นรูปแบบการแสดงละครนอก ดำเนินเรื่องมีความรวดเร็วกระชับ เน้นความสนุกสนาน ดูแล้วเข้าใจง่าย (นิภาภรณ์ รุ่งโรจน์ และรุ่งทา พิพัฒน์ศรีสวัสดิ์, 2553) ความพิเศษของพระนิพนธ์บทละครนอกส่วนใหญ่ มีการสร้างตัวละครให้มีลักษณะโดดเด่นขึ้นนักกวีนิยมนิพนธ์เรื่องที่มีตัวเอกฝ่ายหญิงเป็นตัวละครสำคัญที่สุด และเป็นตัวดำเนินเรื่อง กล่าวคือ ตัวเอกฝ่ายหญิงมักมีคุณสมบัติเด่นเหนือกว่าตัวเอกฝ่ายชายทุกด้าน โดยเฉพาะฝีมือในการรบและคุณธรรม ส่วนตัวเอกฝ่ายชายมีนิสัยอ่อนแอและขี้ขลาด เป็นการนำเสนอตัวละครที่มีลักษณะต่างไปจากขนบธรรมเนียมเดิม (จตุพร มีสกุล, 2540)

ซึ่งตอนพราหมณ์เล็กพรามหมณ์โต เป็นเรื่องราวช่วงต้นของเนื้อเรื่อง ที่กล่าวถึงการเดินทางของเกศสุริยงกับกุมภณฑ์ในการไปช่วยชีวิตพระสุวรรณหงส์ พระอินทร์ช่วยสอนมนตร์ชุบชีวิตคนให้นางเกศสุริยงและได้มอบศรให้เป็นอาวุธ อำนาจของศรช่วยให้นางรบกับกุมภณฑ์ได้และชุบชีวิตให้ฟื้นขึ้นได้ กุมภณฑ์จึงยอมเป็นบริวารและช่วยนำทางไปเมืองไอยรัตน์เพื่อแก้ไขให้สุวรรณหงส์ฟื้นคืนชีวิตได้สำเร็จ จะเห็นว่าเพราะเกศสุริยงมีความรู้จึงสามารถคุ้มครองตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ และใช้ความรู้นั้นช่วยชีวิตผู้อื่นได้อีกด้วย (จตุพร มีสกุล, 2540) ในตอนนี้มีคติธรรมที่สอดแทรกอยู่หลายประเด็น เช่น ความซื่อสัตย์ในรักแท้ ความพากเพียรไม่ย่อท้อต่อการฟันฝ่าอุปสรรคด้วยสติปัญญา ตลอดจนในความพยายามบางครั้ง อาจไม่ได้รับสิ่งดีตอบแทนเสมอไป

สำหรับการแสดงแบบมีส่วนร่วม เป็นการนำเสนอประสบการณ์ด้านการแสดงที่ผู้ชมจะรู้สึกเหมือนเข้าไปอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นจริง ๆ ผ่านการจัดแสง เสียง สถานที่ หรือการแสดงของนักแสดง ซึ่งหากเป็นแนวคิดรูปแบบละครเวที (Immersive theatre) ตามที่กลุ่มละครของพั๊นช์ดั๊งก์ (Punchdrunk) คณะละครของอังกฤษ ได้เสนอว่าการออกแบบภาวะอิมเมอร์ชั่น (Immersion) ในละครอิมเมอร์ซีฟประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1) พื้นที่และสภาพแวดล้อม ซึ่งจะนำผู้ชมเข้าไปอยู่ในพื้นที่แสดง และหลอมรวมให้ผู้ชมเป็นส่วนหนึ่งของโลกสมมติ 2) เรื่องเล่าและเนื้อหาการแสดงที่ไม่ตายตัว จะเป็นแบบหลากหลายลำดับเรื่อง ทำให้ผู้ชมแต่ละคนได้รับประสบการณ์และลำดับเรื่องเล่าที่แตกต่างกัน และ 3) ปฏิสัมพันธ์ ที่กำหนดให้ผู้ชมมีบทบาทและต้องทำกิจกรรมบางอย่างในพื้นที่นั้น ๆ ร่วมกับตัวละครหรือปัญหาของเรื่องได้ (ภาณุวัฒน์ อินทวัฒน์, 2564)

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงที่ผู้ชมมีส่วนร่วมผ่านเรื่องราวของวรรณกรรมเรื่องสุวรรณหงส์ ตอนพราหมณ์เล็กพราหมณ์โต เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง สุวรรณหงส์ : การสร้างสรรค์นาฏกรรมที่ผู้ชมมีส่วนร่วม เพราะจะช่วยเปลี่ยนการรับรู้เรื่องราวของผู้ชมจาก “การนั่งดู” เป็น “การสัมผัสประสบการณ์” เพื่อรับรู้เรื่องราวและประเด็นที่ต้องการสื่อสารได้โดยตรง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการออกแบบสร้างสรรค์นาฏกรรมแบบมีส่วนร่วม เรื่อง สุวรรณหงส์ ตอน พราหมณ์เล็กพราหมณ์โต

การทบทวนวรรณกรรม

ที่มาของเรื่องสุวรรณหงส์

เรื่องสุวรรณหงส์ มีรากฐานมาจากวรรณคดีทางศาสนา โดยปรากฏอยู่ในสุวรรณ-หงสชาดก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัญญาสชาดก ในบริบทนี้ตัวละครสุวรรณหงส์ ถูกกล่าวถึงในฐานะพระโพธิสัตว์ นอกจากนี้ เรื่องสุวรรณหงส์ยังจัดเป็นนิทานพื้นบ้านของไทยที่แพร่หลายในหลายภูมิภาค จนเกิดการพัฒนาบทประพันธ์มาเป็นวรรณกรรมสำหรับอ่านและวรรณกรรมสำหรับแสดง (สมศักดิ์ ทองช่วย, 2537)

บทละครนอกเรื่องสุวรรณหงส์พระนิพนธ์ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ หรือพระองค์เจ้าทินกร ทรงเป็นกวีสำคัญในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ และทรงตั้งคณะละครในยุคที่การละครรุ่งเรืองเนื่องจากเจ้านายและขุนนางหันมาพัฒนาละครแทนละครหลวงที่ถูกยกเลิกไปในสมัยรัชกาลที่ 3 ทรงนิพนธ์บทละครนอกรวม 5 เรื่อง เพื่อให้คณะละครส่วนพระองค์แสดง และสุวรรณหงส์เป็นหนึ่งในบทนิพนธ์ที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ สนุกสนาน และได้รับความนิยมในการนำไปแสดงจนถึงปัจจุบัน มีการแบ่ง

เนื้อเรื่องเป็นฉากเป็นตอน เลือกใช้ถ้อยคำที่สละสลวย ดำเนินเรื่องรวดเร็ว กระชับ และเพิ่มความสมบูรณ์สวยงามด้วยการสร้าง ระบำสอดแทรก เข้าไป เช่น ระบำนพรัตน์ และระบำเงือก ซึ่งสามารถนำไปแสดงเป็นชุดเอกเทศได้ด้วย (นิภาภรณ์ รุ่งโรจน์ และรุ่งทา พิพัฒน์ศรีสวัสดิ์, 2553)

เรื่องย่อ เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนพราหมณ์เล็กพราหมณ์โต

วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นเรื่องราวของพระสุวรรณหงส์โอรสเจ้าเมืองไอยรัตน์ได้บังเอิญพบผอบทองที่บรรจุพวงมาลัยของนางเกศสุริยง ธิดาพญายักษ์เมืองมัตตังที่ได้ทำการเสี่ยงทายหาคู่ ซึ่งตรงกับความฝันของพระสุวรรณหงส์ จากนั้นพระสุวรรณหงส์ก็ได้ทำการเสี่ยงว่าวเพื่อตามหานางเกศสุริยงจนพบทั้งสองตกหลุมรักและแอบคบหากัน แต่พี่เลี้ยงของนางเกศสุริยงวางกล ทำให้เจ้าชายถูกทำร้ายจนสิ้นพระชนม์ เกศสุริยงเสียใจยิ่งนัก พระอินทร์จึงช่วยให้นางแปลงกายเป็นพราหมณ์ พร้อมมอบน้ำมันทิพย์วิเศษสำหรับชุบชีวิต ระหว่างทางนางได้พบกับยักษ์กุมภณฑ์เกิดเหตุการณ์สู้รบกันจนกุมภณฑ์พ่ายแพ้และสิ้นชีวิต แต่พราหมณ์เกศสุริยงได้ชุบชีวิตให้กุมภณฑ์ฟื้นคืนมา กุมภณฑ์จึงอาสาร่วมเดินทางไปกับนางเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณทเมื่อทั้งคู่เดินทางไปถึงนครไอยรัตน์และใช้น้ำมันชุบชีวิตพระสุวรรณหงส์ให้ฟื้นคืน แต่พระสุวรรณหงส์เกิดความสงสัยว่าพราหมณ์เกศสุริยงใช่เมียของตนหรือไม่ จึงได้พิสูจน์โดยการพาไปชมถ้ำเพชรพลอยเมื่อจับพิรุธ แต่พราหมณ์เกศสุริยงก็ไม่เผยตัวตนที่แท้จริง ทำให้พระสุวรรณหงส์พิสูจน์ความจริงไม่ได้ ก็ว้าวุ่นใจด้วยความรักปะปนกับความแค้นต่อนางจนเคลิ้มหลับไป พราหมณ์เกศสุริยงก็เศร้าใจหากจะบอกความจริงไปต่อหน้าก็กลัวจะไม่เป็นที่พอใจ ด้วยความที่สุวรรณหงส์ยังมีความอาฆาตต่อนางอยู่คิดว่านางเป็นผู้ฆ่าเกศสุริยงจึงตัดสินใจเขียนจดหมายบอกความจริงให้สุวรรณหงส์ทราบ และลอบหนีกลับเมืองมัตตังไป

ความหมายของนาฏกรรม

นาฏกรรม คือการละครหรือการฟ้อนรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องราว และหมายความรวมถึงการแสดงโดยวิธีใบ้ด้วย นาฏกรรมไม่ใช่เพียงศิลปะการแสดง แต่เป็นเครื่องมือทางสังคมที่ ผู้นำสามารถใช้ในการสื่อสาร นำเสนอแนวคิด ปลูกฝังค่านิยม และควบคุมอุดมการณ์ของสังคม ได้อย่างทรงพลัง (มณิศา วศินารมณ์ และสวภา เวชสุรักษ์, 2561)

นาฏยประดิษฐ์

หมายถึง การคิด การออกแบบ และการสร้างสรรค์ แนวคิดรูปแบบกลวิธีของนาฏศิลป์ชุดหนึ่ง ที่แสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน รวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีต นาฏยประดิษฐ์มีกระบวนการทำงาน ดังนี้

1. การคิดให้มีนาฏยศิลป์ เนื่องจากนาฏยศิลป์มีบทบาทมากมายในสังคมมนุษย์ เหตุผลที่ทำให้เกิดการฟ้อนรำ หรือนาฏยศิลป์มีหลายประการ คือ 1) พิธีกรรมและพิธีการ 2) ส่งเสริมกิจกรรม 3) เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม 4) ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลป์ 5) พัฒนาอาชีพ

2. การกำหนดความคิดหลัก เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์งาน เพื่อให้ผลงานเป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้สร้างสรรค์ โดยมี 2 ระดับ คือ 1) ระดับเป้าหมาย คือการกำหนดว่านาฏยศิลป์ชุดนี้ ทำขึ้นเพื่ออะไร หรือเพื่อใคร 2) ระดับวัตถุประสงค์ คือการกำหนดวัตถุประสงค์ว่าจะทำให้เกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำไปปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้ง่าย

3. การประมวลข้อมูล คือการรวบรวมข้อมูลมาเป็นปัจจัยในการสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการที่นำเอาสิ่งที่มีอยู่ก่อนแล้วมาประยุกต์หรือปรับเปลี่ยนให้ได้ผลลัพธ์ใหม่ การรวบรวมข้อมูลมี 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อมูลที่เป็นแรงบันดาลใจ

4. การกำหนดขอบเขต คือการกำหนดว่านาฏยศิลป์ชุดนั้นจะครอบคลุมเนื้อหาสาระอะไรบ้าง และอย่างไร เพื่อมิให้คิดอะไรเกินกว่าที่จะทำได้จริงจนทำให้ขาดเอกภาพและไม่ตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

5. การกำหนดรูปแบบ โดยปกตินักนาฏยประดิษฐ์มักมีความชำนาญรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเป็นพิเศษ หรืออาจเป็นการทดลองในรูปแบบใหม่ การกำหนดรูปแบบมีแนวทางในการกำหนดหลัก ๆ คือ 1) กำหนดให้อยู่ในนาฏยจารีต 2) กำหนดให้เป็นการผสมหลายนาฏยจารีต 3) กำหนดให้ประยุกต์จากนาฏยจารีตเดิม 4) กำหนดให้อยู่นอกนาฏยจารีต

6. การกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ ที่จะใช้ในการแสดง เช่น ผู้แสดง รูปแบบเครื่องแต่งกาย รูปแบบฉาก รูปแบบเพลง แสง เสียง ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้น ที่จะต้องบอกความประสงค์ในด้านปริมาณ และด้านคุณภาพ ให้กับผู้ชำนาญงานในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ได้ทำการออกแบบ และจัดทำให้ได้ใกล้เคียงกับสิ่งที่นักนาฏยประดิษฐ์ต้องการมากที่สุด

7. การออกแบบนาฏยศิลป์ นักนาฏยประดิษฐ์มีหน้าที่ออกแบบ โดยกำหนดให้ผู้แสดงออกท่าทาง ทิศทางการเคลื่อนไหว การจับกลุ่ม ฯลฯ ให้เป็นไปตามการออกแบบ

ทางนาฏยประดิษฐ์ของตน โดยคำนึงถึงทฤษฎีทางทัศนศิลป์ และทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหว ที่จะนำมาประยุกต์ในการออกแบบของตนอยู่เสมอ (สุรพล วิรุฬรักษ์, 2547)

การแสดงแบบมีส่วนร่วม

คือการนำเสนอประสบการณ์ด้านการแสดงที่ผู้ชมจะรู้สึกเหมือนเข้าไปอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นจริง ๆ ผ่านการจัดแสง เสียง สถานที่ หรือการแสดงของนักแสดง ซึ่งหากเป็นแนวคิดรูปแบบละครเวที (Immersive theatre) ผู้ชมจะได้มีส่วนร่วมไปกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นระหว่างการแสดง โดยการแสดงละครแบบนี้ส่วนใหญ่ใช้อาคารทั้งหมดเป็นโรงละคร ผู้ชมไม่ได้นั่งอยู่ในโรงละครชมการแสดงเฉย ๆ แต่สามารถเดินหรือบางทีก็วิ่งตามนักแสดง ผู้ชมสามารถสัมผัสอุปกรณ์ประกอบฉาก สามารถชมการแสดงของนักแสดง แม้แต่เพียงค้นหาสถานที่พักอยู่คนเดียวอย่างเงียบ ๆ เพื่อสัมผัสถึงบรรยากาศของโรงละคร นักแสดงแค่แสดงตามสคริปต์ของตนเองไปพร้อม ๆ กัน คล้ายกับไม่มีใครทั้งสิ้น และคนดูดูการแสดงอยู่รอบ ๆ บรรดานักแสดงอย่างไม่มีตัวตน สรุปลักษณะสำคัญของการแสดงได้ดังนี้

1) การใช้พื้นที่จริงและการเคลื่อนไหว ส่วนใหญ่มีการใช้พื้นที่จริงขนาดใหญ่ เช่น อาคารหลายชั้นหรือโกดัง ทำให้ผู้ชมสามารถเดินตามนักแสดงหรือเลือกเส้นทางเดินของตัวเองได้ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์

2) ผู้ชมได้รับการกระตุ้นทุกประสาทสัมผัส นอกจากภาพและเสียงแล้ว ยังกระตุ้นประสาทสัมผัสอื่น ๆ เช่น การสัมผัส (ผ่านพื้นผิวและอุปกรณ์ประกอบฉาก) กลิ่น หรือแม้แต่รสชาติ

3) ปฏิสัมพันธ์กับนักแสดง ผู้ชมอาจมีโอกาสพูดคุยหรือโต้ตอบกับนักแสดงโดยตรง ทำให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละครั้งของการชม

4) ประสบการณ์เฉพาะบุคคล การเคลื่อนที่และปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้ชมแต่ละคนได้รับประสบการณ์และเรื่องราวที่แตกต่างกันไป (Suzy woltmann, 2023)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเกี่ยวกระบวนการสร้างสรรค์นาฏกรรมแบบมีส่วนร่วม เรื่อง สุวรรณหงส์ ตอน พราหมณ์เล็กพราหมณ์โต โดยวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร งานวิจัย และสื่อออนไลน์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยครั้งนี้ มีเครื่องมือเป็นแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การสังเกตจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และสื่อออนไลน์

2. การสังเกตจากการรับชมการแสดงละครรำและการรับชมละครที่ผู้ชมมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ศึกษามาแบ่งกลุ่มโดยจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นสัดส่วนตามประเด็นที่ศึกษาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล คือศึกษาวรรณกรรมเรื่องสุวรรณหงส์ ศึกษาองค์ประกอบของการแสดงแบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีด้านกระบวนการสร้างสรรค์และออกแบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่ศึกษาได้จัดทำเป็นรูปแบบรายงานเอกสารวิจัยนำเสนอเป็นบทความวิจัยตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ และเป็นส่วนหนึ่งในวิทยานิพนธ์เรื่อง สุวรรณหงส์ : การสร้างสรรค์นาฏกรรมที่ผู้ชมมีส่วนร่วม

ผลการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการออกแบบสร้างสรรค์นาฏกรรมแบบมีส่วนร่วม เรื่อง สุวรรณหงส์ ตอน พราหมณ์เล็กพราหมณ์โต พบว่ากระบวนการออกแบบนาฏยประดิษฐ์ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ การคิดให้มีนาฏยศิลป์ การกำหนดความคิดหลัก การประมวลข้อมูล การกำหนดขอบเขต การกำหนดรูปแบบ การกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ และการออกแบบนาฏยศิลป์ (สุรพล วิรุฬรักษ์, 2547) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบ 2 ขั้นตอนสำคัญคือ 1) การกำหนดรูปแบบ 2) การกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ มีรายละเอียดดังนี้

1. การกำหนดรูปแบบ

วรรณกรรมเรื่องสุวรรณหงส์ ซึ่งเป็นวรรณคดีที่แสดงให้เห็นความเป็นมนุษย์ในหลายมิติของตัวละครพระสุวรรณหงส์และเกศสุริยง ที่พบเจอกันด้วยพรมลิขิต พลัดพรากกันด้วยอุปสรรค จนเกิดเป็นความแค้น และความไม่ไว้วางใจ เกิดเรื่องราวการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ต่าง ๆ จนเรื่องราวคลี่คลายลงได้ วิเคราะห์ได้จากบทประพันธ์ ดังตัวอย่างบทไปนี้

๐เดิมสุวรรณหงส์ทรงธรรม์ มาสมัครรักกันกับตัวข้า
พี่เลี้ยงทำหอกยนตร์กลมายา ลอบล้างภัสดาข้าม้วยมิด
ข้าจึงด้นค้นหาในป่ากว้าง ตามทางเลือดย้อยรอยโลหิต
พอรอยเลือดหยุดหยุดก็สุดคิด จนจิตจะตามไปให้พบ

(กรมศิลปากร, 2527)

ในตอนนี้ เกศสุริยงได้พบกับเทวดาแล้วเท้าความถึงสาเหตุที่ต้องเดินทางมาผู้เดียว จากบทประพันธ์ทำให้เห็นถึงความรักที่ซื่อสัตย์ต่อสุวรรณหงส์และมีจิตใจเด็ดเดี่ยวดั้นด้นเพียรพยายามออกตามหาให้ได้พบ

๐ชะน้อยหรือสุริยงนงลักษณ์ มาหาญหักห่างเหเสน่หา
เออก็เห็นเป็นพราหมณ์ติดตามมา ยังมายายอ้นยอกออกตัว
ครั้นทดลองข้องขัดปฏิเสธ ไม่แจ้งเหตุสักอย่างแกล้งพลางผัว
ยิ่งคิดขุ่นข้องหมองมัว ใครจะชั่วเช่นเกศสุริยง

กรมศิลปากร, 2527)

ในตอนนี้ เป็นเหตุการณ์หลังจากสุวรรณหงส์ได้พาเกศสุริยงไปชมถ้ำเพชรพลอยเพื่อพิสูจน์พราหมณ์เกศสุริยงแล้ว ก็ไม่สามารถยืนยันความจริงได้ ยิ่งทำให้รู้สึกแค้นใจในตัวเกศสุริยงเพราะเข้าใจว่านางตั้งใจฆ่าตน

จากการวิเคราะห์เนื้อหาในบทประพันธ์ทั้งตอนผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าคติธรรมที่สอดแทรกในเรื่องนี้มีหลากหลายประเด็น เช่น ความซื่อสัตย์ในรักแท้ ความพากเพียรไม่ย่อท้อ ฟันฝ่าอุปสรรคด้วยสติปัญญา ตลอดจนความพยายามบางครั้ง อาจไม่ได้รับสิ่งดีตอบแทนเสมอไป จึงสังเกตได้ว่า เกศสุริยงเป็นตัวละครหญิงที่โดดเด่นในด้าน "สติปัญญา" และ “ความกล้าหาญ” ซึ่งต่างจากนางเอกในวรรณคดีหลายเรื่อง ที่ตัวนางมักจะรอคอยความช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว แต่เกศสุริยงมีลักษณะที่เฉลียวฉลาด กล้าหาญและพึ่งพาตนเองได้

ผู้วิจัยจึงนำเรื่อง “การใช้ปัญญาและอุปสรรคของนางเกศสุริยง” มาสร้างสรรค์เป็นนาฏกรรมแบบผู้ชมมีส่วนร่วม เพราะจะช่วยเปลี่ยนการรับรู้เรื่องราวของผู้ชมจาก “การนั่งดู” เป็น “การสัมผัสประสบการณ์” โดยตรง คือการใช้ลีลาท่ารำประกอบการตีบทและการออกท่าทางอิสระ ตามบทละครและดนตรี มาผสมผสานกับองค์ประกอบของการสร้างการแสดงที่ผู้ชมมีส่วนร่วม

ตารางที่ 1 สรุปร่างแนวคิดในรูปแบบ IPOO Model

ขั้นตอน	คำอธิบาย
Input	1. บทละครนอก เรื่องสุวรรณหงส์ ฉบับกรมศิลปากร 2. นักแสดงที่มีทักษะนาฏยศิลป์ไทย นาฏศิลป์ร่วมสมัย และมีประสบการณ์การแสดงละครนอก 3. องค์ประกอบของการสร้างการแสดงละครแบบ Immersive
Process	1. สร้างบทละคร/บทเจรจา เพิ่มเติมเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม 2. ฝึกซ้อม นักแสดงและทีมงาน ให้รับมือกับผู้ชมหากมีการสนทนาต่อกันหรือมีเหตุสุดวิสัย
Output	1. เกิดการแสดงนาฏกรรมที่ผู้ชมมีส่วนร่วม 2. เกิดประสบการณ์การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ชมและนักแสดง 3. ผู้ชมเข้าใจในเรื่องราว
Outcome	1. ผู้ชมได้รับข้อคิดที่สอดแทรกภายในเนื้อเรื่อง เช่น ความพากเพียร การฟันฝ่าอุปสรรคด้วยสติปัญญา ความพยายามบางครั้ง อาจไม่ได้รับผลที่ดีตอบแทนเสมอไป

ที่มา: ผู้วิจัย

2. การกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ

การออกแบบการแสดงนาฏกรรมแบบมีส่วนร่วม จากวรรณคดีเรื่องสุวรรณหงส์ มีแนวทางการออกแบบองค์ประกอบการแสดงอื่น ๆ ดังนี้

2.1 วิเคราะห์บทและการตีความ

โดยเน้นประเด็นการใช้ปัญญาและอุปสรรคของเกศสุริยง จึงนำเนื้อเรื่องมาคัดสรรตอนตอนที่ผู้ชมสามารถมีส่วนร่วมเป็นตัวละครหรือสิ่งต่าง ๆ ในบรรยากาศได้ ส่งผลให้เนื้อเรื่องจากวรรณกรรมบางส่วนถูกนำมาแสดง และเนื้อเรื่องบางส่วนถูกตัดออกจากการแสดง ผู้วิจัยจึงแบ่งการแสดงออกเป็นหลายฉากได้ ดังนี้

ฉาก 1 พบรัก - ต้องหอก

ช่วงที่ 1 พระสุวรรณหงส์ได้เดินทางตามสายว่าวมาเจอกับเกศสุริยง

ช่วงที่ 2 พระสุวรรณหงส์ถูกหอกของเหล่าพี่เลี้ยงนางเกศสุริยงลอบวางไว้ สุวรรณหงส์อดทนเดินทางกลับไปสิ้นใจที่เมืองของตน

ฉากที่ 2 ชุบชีวิต

ช่วงที่ 1 เล่าเรื่องราวหลังจากเกศสุริยงได้ถูกแปลงกายเป็นพราหมณ์ และรับยาชุบชีวิตจากเทวดาแล้ว และพบกับยักษ์กุมภณฑ์ทั้งคู่เดินทางตามหาพระสุวรรณหงส์ จนถึงเมืองไอยรัตน์

ช่วงที่ 2 เกศสุริยงช่วยชุบชีวิตให้สุวรรณหงส์ฟื้นขึ้นมา

ฉากที่ 3 พิสูจน์

พระสุวรรณหงส์สงสัยในตัวพราหมณ์ จึงพาออกไปเที่ยวชมป่า ชมถ้ำเพชรพลอย เพื่อพิสูจน์ว่าเป็นสตรีและเป็นเกศสุริยงปลอมตัวมา

ฉากที่ 4 เกศสุริยงหนี

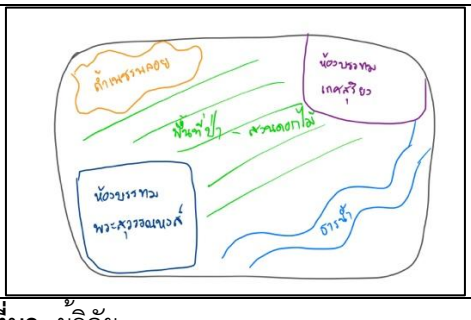
พระสุวรรณหงส์ไม่สามารถยืนยันความจริงได้ ยิ่งทำให้รู้สึกแค้นใจในตัวเกศสุริยงเพราะเข้าใจว่านางตั้งใจฆ่าตน เกศสุริยงไม่รู้จะบอกความจริงอย่างไร จึงได้เขียนจดหมายไว้ และหนีกลับเมืองมัตตัง

2.2 การออกแบบพื้นที่และการเล่าเรื่อง

การแสดงเรื่องนี้ จะมีตัวละครตัวละครทั้งหมด 5 ตัว ได้แก่ พระสุวรรณ-หงส์, เกศสุริยง, พราหมณ์เกศสุริยง, กุมภณฑ์ และตัวดำเนินเรื่อง ตัวละครดำเนินเรื่องจะเป็นตัวละครที่ออกมาแนะนำวิธีการรับชม และเล่าเรื่องราวที่ไม่ได้นำมาแสดง คล้ายวิธีการใช้ตัวตลกโขนออกมาขั้นฉากของการแสดงโขน เพื่อความกระชับของการดำเนินเรื่อง ตลอดจนควบคุมสถานการณ์เมื่อเกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวละครและผู้ชม

โดยผู้วิจัยได้วางรูปแบบการแสดงที่ตัวละครจะเชื่อว่าผู้ชมเป็นส่วนหนึ่งในเรื่องราวด้วยตามหลักการของพั๊นช์ดั๊งก์ (Punchdrunk) ที่นำผู้ชมเข้าไปอยู่ในพื้นที่แสดง และหลอมรวมให้ผู้ชมเป็นส่วนหนึ่งของโลกสมมติ โดยจะแบ่งพื้นที่ในเรื่องราวดังนี้

ตารางที่ 2 ตัวอย่างการแบ่งส่วนพื้นที่การแสดง

ร่างการแบ่งพื้นที่การแสดง	Generate AI การวางพื้นที่การแสดง
	

ที่มา: ผู้วิจัย

จากแบบร่างพื้นที่การแสดงผู้วิจัยจะกำหนดบทบาทให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมในบรรยากาศของเรื่องราวที่เกิด ขึ้นดังนี้

- ฉากห้องบรรทมของพระสุวรรณหงส์และเกศสุริยง ผู้ชมที่อยู่บริเวณนี้จะถูกตัวละครมองว่าเป็นเหล่าพี่เลี้ยงสามารถมีตอบโต้กับตัวละครได้หากตัวละครมีการสนทนาด้วย

- ฉากป่าและสวนระหว่างเมืองทั้งสอง ผู้ชมที่อยู่บริเวณนี้จะถูกตัวละครมองว่าเป็นชาวบ้านนอกเมือง ต้นไม้ดอกไม้หรือสรรพสัตว์ สามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมของตัวละครได้

- ฉากถ้ำเพชรพลอย ผู้ชมที่อยู่บริเวณถ้ำเพชรพลอยจะถูกตัวละครมองว่าเป็นเพชรพลอย หรือสิ่งอื่น ๆ ผู้ชมสามารถตอบสนองได้เมื่อตัวละครเข้ามามีปฏิสัมพันธ์

2.3 การออกแบบปฏิสัมพันธ์

เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจ ปัญหาของเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นผู้วิจัยสามารถออกแบบกิจกรรมดังนี้

<u>ฉากที่ 2 ชุบชีวิต</u> ช่วงที่ 1 เป็นช่วงที่เกศสุริยงได้ถูกปลอมตัวเป็นพราหมณ์แล้วเดินทางมากับกุมภณฑ์ ระหว่างทางที่ผ่านผู้ชมที่อยู่บริเวณป่า โดยได้มีการกำหนดให้ผู้ชมเป็นชาวบ้านซึ่งบริเวณที่จัดพื้นที่ มีมีการวางสิ่งของหรือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกว่าผู้ชมกลุ่มนี้คือชาวบ้าน และเขียนบทให้ตัวละครสนทนากับผู้ชมในการถามเส้นทางการเดินทางไปเมืองไอยรัตน์

ฉากที่ 4 เกศสุริยงหนี พระสุวรรณหงส์ตรองคิดให้ขุ่นหมองใจจนหลับไป เกศสุริยงเห็นดังนั้นก็รู้สึกสงสาร ไม่รู้จะบอกความจริงอย่างไร จึงได้เขียนจดหมายบอกความจริงทิ้งไว้ และหนีกลับเมืองมัตตัง ผู้วิจัยกำหนดให้สุวรรณหงส์พบจดหมายที่อยู่กับผู้ชมท่านหนึ่ง ทั้งสองตัวละครตอบโต้กันเกี่ยวกับเนื้อความในจดหมาย โดยมีตัวดำเนินเรื่องเป็นฝ่ายเชื้อเชิญให้ผู้ชมได้แสดงความคิดเห็น

2.4 นักแสดง 5 คน ได้แก่ ผู้แสดงพระสุวรรณหงส์, ผู้แสดงนางเกศสุริยง, ผู้แสดงพราหมณ์เกศสุริยง, ผู้แสดงกุมภณฑ์, และตัวดำเนินเรื่อง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

ตารางที่ 3 เกณฑ์การคัดเลือกนักแสดง

เกณฑ์การคัดเลือก	**เหตุผล**
1. เป็นผู้มีพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย	เพื่อสามารถแสดงท่ารำได้ถูกต้องตามหลักนาฏศิลป์
2. เป็นผู้มีทักษะการแก้ไขเฉพาะหน้าได้ดี	เพื่อพร้อมรับมือกับผู้ชมหรือเหตุสุดวิสัยที่อาจเกิดขึ้นและสามารถดำเนินการแสดงต่อไปได้
3. เป็นผู้เคยศึกษาหรือเคยแสดงละครรำ	เพื่อเข้าใจวิธีการแสดงละครรำ พร้อมรับการถ่ายทอดจากผู้สร้างงานได้โดยเร็ว
4. มีลักษณะตรงตามตัวละครที่วางไว้	เพิ่มความสมบทบาทของตัวละคร

ที่มา: ผู้วิจัย

2.5 ดนตรีประกอบการแสดง

ใช้เครื่องดนตรีผสมผสานระหว่างดนตรีไทยและดนตรีสากล ในการบรรเลงทำนองเพลงไทยตามอารมณ์ในเนื้อเรื่องของแต่ละฉาก

ตารางที่ 3 โครงร่างการบรรจุเพลง

ฉากและช่วงเวลา	ลักษณะเพลง
ฉากที่ 2 พบรัก - ต้องหอก (ประมาณ 5 นาที)	ช่วงที่ 1 บรรยากาศความรักใคร่ ช่วงที่ 2 บรรยากาศดิ้นรน เจ็บปวด
ฉากที่ 3 ชุบชีวิต (ประมาณ 8 นาที)	ช่วงที่ 1 บรรยากาศเศร้าปนสุข ช่วงที่ 2 บรรยากาศสับสน
ฉากที่ 4 พิสูจน์ (ประมาณ 7 นาที)	บรรยากาศตื่นตาตื่นใจ
ฉากที่ 5 เกศสุริยงหนี (ประมาณ 10 นาที)	บรรยากาศเศร้า หม่นหมอง

ที่มา: ผู้วิจัย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การศึกษาเรื่องแนวคิดการสร้างสรรค์นาฏกรรมแบบมีส่วนร่วม กระบวนการออกแบบนาฏยประดิษฐ์ มี 7 ขั้นตอน ในขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบ 2 ขั้นตอนสำคัญคือ

1. การกำหนดรูปแบบ ผู้วิจัยกำหนดให้ใช้ลีลาท่ารำประกอบการตีบท และการออกท่าทางอิสระ ตามบทละครและดนตรี มาผสมผสานกับองค์ประกอบของการสร้างการแสดงที่ผู้ชมมีส่วนร่วม เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาของเรื่องและได้ซึมซับกับบรรยากาศได้ดี ผู้วิจัยเห็นว่าสอดคล้องกับแนวคิดทางการละครของ กมลชนก สุวรรณ-ประเวกและคณะ (2566) คือการสร้างรูปแบบการแสดงที่หลากหลายมาปรับใช้ โดยการจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยสร้างบรรยากาศและช่วยปลูกฝังให้คนจดจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น

2. การกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในเบื้องต้นของการออกแบบการแสดงเพราะต้องทำให้ผู้ชมเข้าใจอย่างชัดเจน ในการออกแบบฉากที่นำผู้ชมเข้าไปอยู่ในพื้นที่แสดง และหลอมรวมให้ผู้ชมเป็นส่วนหนึ่งของโลกสมมติ โดยจะแบ่งพื้นที่ในเรื่องราวดังนี้ 1) ฉากห้องบรรทมของพระสุวรรณหงส์และเกศสุริยง ผู้ชมที่อยู่บริเวณนี้จะถูกตัวละครมองว่าเป็นเหล่าพี่เลี้ยงสามารถมีตอบโต้กับตัวละครได้หากตัวละครมีการสนทนาด้วย 2) ฉากป่าและสวนระหว่างเมืองทั้งสอง ผู้ชมที่อยู่บริเวณนี้จะถูกตัวละคร

มองว่าเป็นชาวบ้านนอกเมือง ต้นไม้ดอกไม้หรือสรรพสัตว์ สามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมของตัวละครได้ 3) ฉากถ้ำเพชรพลอย ผู้ชมที่อยู่บริเวณถ้ำเพชรพลอยจะถูกตัวละครมองว่าเป็นเพชรพลอย หรือสิ่งอื่น ๆ ผู้ชมสามารถตอบสนองได้เมื่อตัวละครเข้ามามีปฏิสัมพันธ์ ผู้วิจัยเห็นว่าสอดคล้องกับแนวคิดของ ภาณุวัฒน์ อินทวัฒน์ (2564) ที่ว่าละครอิมเมอร์ซีฟ (Immersive theatre) มุ่งเน้นนำผู้ชมเข้าไปอยู่ในโลกสมมติ และองค์ประกอบที่จับต้องได้ เช่น พื้นที่แสดง อุปกรณ์ประกอบฉาก เสื้อผ้า ผู้แสดง ฯลฯ กับผู้ชมเข้าไปหลอมรวมกัน พูดอย่างง่ายให้เห็นภาพก็คือ แทนที่จะให้ผู้ชมนั่งดูอยู่ไกล ๆ ผู้กำกับจะต้องพาผู้ชมเข้าไปอยู่ในพื้นที่แสดงด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักแสดงกับผู้ชมในฉากที่ 4 เกศสุริยงหนี คือผู้วิจัยจะกำหนดให้ตัวดำเนินเรื่อง ออกมาตั้งข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเนื้อความในจดหมายที่สุวรรณหงส์ได้อ่าน และเชื้อเชิญให้ผู้ชมได้แสดงความคิดเห็น จะทำให้ผู้ชมได้เข้าถึงเนื้อหาการแสดงและเข้าใจข้อคิดของเรื่องราวอีกด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าสอดคล้องกับแนวคิดของ ชุมพล ชะนะมาและวิชชุตา วุธาทิตย์ (2564) ที่ว่าการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงเป็นแนวคิดที่ทำให้เห็นถึงการนำศิลปะการแสดงให้เข้าถึงประชาชนมากกว่าการนำศิลปะการแสดงเพื่อชนชั้นสูงดังเช่นในอดีต เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้เข้าถึงงานศิลปะผ่านงานนาฏศิลป์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากระบวนการออกแบบสร้างสรรค์นาฏกรรมแบบมีส่วนร่วม เรื่อง สุวรรณหงส์ ตอน พราหมณ์เล็กพราหมณ์โต วรรณกรรมเรื่องสุวรรณหงส์ มีบทวรรณกรรมสำหรับการแสดงมาตั้งแต่สมัยอยุธยา บทละครที่ได้รับการยอมและแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบันคือฉบับพระนิพนธ์ของ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ ซึ่งถูกปรับปรุงให้ทันสมัยจนถึงยุคของกรมศิลปากรในรูปแบบละครนอก มีการดำเนินเรื่องรวดเร็ว กระชับ ดูแล้วเข้าใจง่าย โดยเรื่องนี้มีคติธรรมที่สอดแทรกอยู่หลายประเด็น เช่น ความซื่อสัตย์ในรักแท้ ไม่ย่อท้อต่อการฟันฝ่าอุปสรรคด้วยสติปัญญา ตลอดจนในความพยายามบางครั้ง อาจไม่ได้รับสิ่งดีตอบแทนเสมอไป เป็นต้น ซึ่งสิ่งที่จะนำเสนอเรื่องราวให้ผู้ชมรับรู้และเข้าใจเรื่องราว อารมณ์ หรือบทบาทในเรื่องนั้น ๆ จะสามารถแสดงออกได้ทางกาย วาจา และความรู้สึกจากข้างใน ออกมาเป็นการละครหรือการแสดงต่าง ๆ เรียกสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ว่า นาฏกรรม และการออกแบบสร้างสรรค์นาฏกรรม หรือนาฏยประดิษฐ์ หมายถึง การคิด การออกแบบ

และการสร้างสรรค์ แนวคิดรูปแบบกลวิธีของนาฏศิลป์ชุดหนึ่ง นาฏยประดิษฐ์มีกระบวนการ 7 ขั้นตอนได้แก่ การคิดให้มีนาฏยศิลป์ การกำหนดความคิดหลัก การประมวลข้อมูล การกำหนดขอบเขต การกำหนดรูปแบบ การกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ และการออกแบบนาฏยศิลป์

นอกจากนี้ รูปแบบการแสดงที่จะสามารถนำเสนอเรื่องราวโดยที่ผู้ชมสามารถรับประเด็นของเนื้อเรื่องได้โดยตรง คือการแสดงละครที่ผู้ชมมีส่วนร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์คือสามารถเป็นสื่อสำคัญที่ช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้ให้กับผู้ชม ให้ได้เป็นส่วนหนึ่งของการแสดง ผู้ชมจะสามารถสื่อสารและตอบโต้กับนักแสดงระหว่างการแสดง หรือการมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ อาทิ ด้านเทคนิค แสง และการจัดสร้างสถานการณ์เพื่อให้เกิดสิ่งเร้าโดยรอบ เพื่อให้บรรยากาศเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอโดยให้โอกาสผู้ชมได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการสร้างเงื่อนไขใหม่ ๆ หรือได้แลกเปลี่ยนความรู้สึกความคิดและประสบการณ์ผ่านตัวละครและการแสดง **ข้อเสนอแนะ** ควรมีการศึกษาวรรณกรรมไทยเรื่องอื่น ๆ เพื่อให้สามารถพัฒนาการแสดงนาฏกรรมไทยให้เข้าถึงผู้ชมในทุกวันนี้ได้มากขึ้นจากรูปแบบการแสดงแบบมีส่วนร่วม (Immersive theatre)

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของผู้มีพระคุณ ผู้ที่ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุพรรณี บุญเพ็ง ที่ให้คำแนะนำในการดำเนินงานจนบทความนี้สำเร็จลุล่วง ขอบคุณครอบครัวของผู้วิจัย รวมถึงผู้ที่คอยช่วยเหลือ เพื่อน พี่น้องที่เป็นแรงผลักดันและคอยสนับสนุนตลอดมา

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง สุวรรณหงส์ : การสร้างสรรค์นาฏกรรมที่ผู้ชมมีส่วนร่วม จึงเกิดกระบวนการทางความคิดเพื่อพัฒนางานวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยหวังว่าบทความวิจัยเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาแนวทางในการออกแบบการแสดงที่ผู้ชมมีส่วนร่วมจากวรรณกรรมไทย

เอกสารอ้างอิง

กมลชนก สุวรรณประเวกและคณะ. (2566). การสร้างแนวคิด รูปแบบและขั้นตอนการแสดงสร้างสรรค์สำหรับเด็กเรื่องตำนานเมืองล่ม. *วารสารวิจยวิชาการ*, 6(5), 297-310.

กรมศิลปากร. (2527). *บทละครของกรมศิลปากร*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: เกษมการพิมพ์.

จตุพร มีสกุล. (2540). การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทละครนอกพระนิพนธ์ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์. ใน *อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีไทย ภาควิชาภาษาไทย.* บันฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชุมพล ชะนะมา และวิชชุตา วุธาทิตย์. (2564). แนวคิดในการแสดงของงานนาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัย ในปี พ.ศ. 2530-2560. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 18(3), 1-15.

นิภาภรณ์ รุ่งโรจน์ และรุ่งทา พิพัฒน์ศรีสวัสดิ์. (2553). สุวรรณหงส์ชมถ้ำเพชรพลอย. ใน *ศิลปนิพนธ์ศิลปบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์.* สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

ภาณุวัฒน์ อินทวัฒน์. (2564). กระบวนการกำกับการแสดงเรื่อง เช่า เขา อยู่ ของนฤทธิ์ ปาเฉย ในรูปแบบละครอิมเมอร์ซีฟเฉพาะที่บนพื้นที่ออนไลน์. ใน *ปริญญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการละคร*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพ็ญนภา ศรีบรรจง. (2563). การดัดแปลงนวนิยายเรื่อง เพลิงบุญ สู่ละครโทรทัศน์. ใน *นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนิเทศศาสตร์.* มหาวิทยาลัยรังสิต.

มณิศา วศินารมณ์ และสวภา เวชสุรักษ์. (2561). การสร้างสรรค์นาฏกรรมตามนโยบายการปกครอง. *วารสารฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(3), 2385-2401.

สนั่น บุณยศิริพันธ์. (2489). *ละคอนนอกเรื่อง สุวรรณหงส์.* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: พระจันทร์.

สมศักดิ์ ทองช่วย. (2537). สุวรรณหงส์ฉบับจังหวัดพัทลุง:การศึกษาเชิงวิเคราะห์. ใน *ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย.* มหาวิทยาลัยศรีนครินรวิโรฒ.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Suzy woltmann. (2023). *What Is Immersive Theater*?. เรียกใช้เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https://www.backstage.com/magazine/article/immersive-theatre-explained-75850/

ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี*

COMMUNICATION SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF THE VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION, PATHUM THANI PROVINCE

สุกันยา โสมณวัฒน์[1], ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกุล[2] และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม[3]

Sukanya Sommanawat[1], Pradit Chatcharatkoon[2] and Wiralpach Wongwatkasem[3]

[1-3]วิทยาลัยนครราชสีมา

[1-3]Nakhonratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: Pradit.Ch@anmc.ac.th

วันที่รับบทความ : 12 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 19 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 21 มีนาคม 2569

Received 12 March 2026; Revised 19 March 2569; Accepted 21 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน และศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2566 จำนวน 348 คน โดยได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

Citation:

* สุกันยา โสมณวัฒน์, ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกุล และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2569). ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 700-717.

Sukanya Sommanawat, Pradit Chatcharatkoon and Wiralpach Wongwatkasem. (2026). Communication Skills Of School Administrators Under The Office Of The Vocational Education Commission, Pathum Thani Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 700-717.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.89 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และค่าเอฟ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ด้านความสามารถในการพูดและเขียน ด้านความสามารถในการสื่อสารผ่านสื่อเทคโนโลยี ด้านความสามารถในการจูงใจโน้มน้าว

คำสำคัญ: ทักษะการสื่อสาร, ผู้บริหาร, สถานศึกษา

Abstract

This research aims to study and compare the level of opinions of personnel regarding the communication skills of school administrators under the Office of the Vocational Education Commission, Pathum Thani Province, classified by educational level, position, and work experience, and to study guidelines for developing communication skills of school administrators under the Office of the Vocational Education Commission, Pathum Thani Province. The sample used in this research consisted of 348 personnel from the Office of the Vocational Education Commission, Pathum Thani Province, during the 2023 academic year, obtained through stratified random sampling. The research instruments were a 5-level Likert scale questionnaire with an IOC value between 0.80 and 1.00 and a reliability coefficient of 0.89, and structured interviews. Statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test.

The research findings revealed the following:

1. The overall and individual aspects of communication skills among vocational school administrators in Pathum Thani Province under the Office of the Vocational Education Commission were at a high level.

2. A comparative analysis of communication skills among vocational school administrators in Pathum Thani Province, categorized by educational level, position, and work experience, showed no significant differences overall.

3. Guidelines for developing communication skills among vocational school administrators in Pathum Thani Province include: speaking and writing ability, ability to communicate through technology, and ability to motivate and persuade.

Keywords: Communication skills, managers, educational institutions

บทนำ

จากบริบทของความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และแรงกดดันจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกไปสู่สังคมแห่งความรู้ (Knowledge-based Society) ซึ่งเป็นสังคมที่แข่งขันด้วยความรู้ ทักษะ เทคโนโลยี นวัตกรรม และการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่อันเป็นเหตุให้หน่วยราชการจำเป็นต้องเร่งปรับตัวอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้สามารถยืนหยัดแข่งขันอยู่ในเวทีโลกอย่างมีศักยภาพ กอรปกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดให้ภาคประชาชนและสังคมมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาบุคลากรภาครัฐอย่างทั่วถึงในทุก ๆ ด้านเพื่อให้มีความรู้ มีทักษะตามทันเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มีความรอบรู้ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพแบบมืออาชีพ รวมทั้งกฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่ได้กำหนดให้มีการมุ่งเน้นการพัฒนา “คน” และรวมทั้งบุคลากรภาครัฐจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ที่มีเทคโนโลยี จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน โลกาภิวัตน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นสร้างภาคราชการและรัฐวิสาหกิจที่มีประสิทธิภาพ มีธรรมาภิบาลพัฒนาระบบราชการและข้าราชการให้ทันสมัย โปร่งใส และมีขีดสมรรถนะสูงขึ้น ส่งผลให้บุคลากรจต้องปฏิรูปการทำงานรูปใหม่ โดยมุ่งเน้นที่ผลงานมีการกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดผลงานที่ชัดเจน การปรับปรุงระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพ โดยลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ภายใต้นโยบายรัฐบาลอิเลคทรอนิคส์ (E-government) และต้องการผู้ปฏิบัติงานที่ใช้ความรู้ทักษะในวิชาชีพ (Knowledge Worker) ที่มีความเชี่ยวชาญสูงในแต่ละสาขา สามารถพัฒนางานและความรู้ได้ด้วยตนเองควบคู่กับการเป็นผู้มีคุณธรรม ภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การพัฒนาสมรรถนะเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านอื่น ๆ ทั้งการบริหารจัดการผู้มีความสามารถสูง การบริหารผลการปฏิบัติงานการพัฒนาความก้าวหน้าตามสายวิชาชีพ

กอรปกับองค์กรยุคใหม่ต้องการผู้บริหารหรือผู้นำที่มีสมรรถนะในการบริหารและนำองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทั้งในสถานการณ์ปกติและภาวะวิกฤติขององค์กร คุณลักษณะสำคัญของผู้บริหาร (Administrator) ที่ประสบความสำเร็จ คือ รับผิดชอบให้งานสำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือ สร้างสัมพันธภาพ ทำงานร่วมกับผู้อื่น มีภาวะผู้นำและสื่อสาร ทำงานเป็นทีมได้เป็นอย่างดี เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวได้ทุกสถานการณ์ และทำงานบรรลุเป้าหมายองค์กร อีกทั้งผู้นำ (Leader) คือ บุคคลที่สามารถชักจูง (Motivate) โน้มน้าว (Persuade) นำ (Guide) สื่อสาร (Communicate) สร้างแรงบันดาลใจ (Inspire) และมีอิทธิพล (Influence) ให้ผู้อื่นปฏิบัติหรือคล้อยตามด้วยความเต็มใจในสถานการณ์ต่างๆ (นิชาดี ตานีเห็ง, 2562)

ความสามารถด้านการสื่อสาร เป็นหนึ่งในทักษะที่สำคัญยิ่งของศตวรรษที่ 21 การขับเคลื่อนและพัฒนาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งในยุคปัจจุบัน หน่วยงานหรือองค์กรขนาดใหญ่ซึ่งมีบุคลากรจำนวนมาก การบริหารเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการแต่ละคนบุคคลย่อมมีความซับซ้อน จากการศึกษาพบว่ามีองค์การทั้งภาครัฐและเอกชนเกิดปัญหาในการติดต่อสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องของช่องทางสำหรับเผยแพร่ข่าวสารที่ล้าสมัย ขาดความน่าสนใจ หรือปัญหาการสื่อสารในระดับเดียวกันที่เกิดความไม่เข้าใจ ไม่สามารถปรึกษาตกลงกันได้ ทำให้มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อกัน ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานและภาพลักษณ์ขององค์กร ดังจะเห็นได้จากข่าวหรือเหตุการณ์ที่ปรากฏตามสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการประท้วง ขับ

ไล่หรือขอร้องให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน โดยบางเหตุการณ์เมื่อได้รับการตรวจสอบแล้วนั้น พบว่ามีสาเหตุสำคัญมาจากความผิดพลาดของการสื่อสารของผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา การสื่อสารในองค์กรจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การบริหารองค์กรประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคม การดาเนินการใด ๆ ของสถานศึกษาย่อมส่งผลต่อสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กระบวนการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลโดยปราศจากความขัดแย้งจึงเป็นภารกิจที่ท้าทายสาหรับผู้บริหาร ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในกระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ตลอดจนสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งภายในสถานศึกษา ล้วนเกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารทั้งสิ้น ผู้บริหารทุกคนจึงควรเป็นนักสื่อสารที่ดีโดยจะต้องมีความสามารถในการใช้ศิลปะในการสื่อความหมายเพื่อสร้างความเข้าใจกับผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกที่พึงพอใจและเต็มใจที่จะทำงานให้สำเร็จตามที่ได้รับมอบหมายไว้ (อิทธิศักดิ์ ศิริจันทร์, 2562)

ส่วนการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษานั้น มีรูปแบบการจัดการศึกษา แบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาระบบทวิภาคี ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติแก่เยาวชน ชุมชน สังคมและท้องถิ่น เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิคและระดับเทคโนโลยีรวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้น เพื่อสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นผลสากลและภูมิปัญญาไทย มาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติและมีสมรรถนะ จนสามารถนำไปประกอบอาชีพ ในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้ และการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาอาชีวศึกษามาจากมีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาด้านอาชีวศึกษาของประเทศไทย 4 ประการ คือ 1) ยกระดับคุณภาพผู้เรียนเข้าสู่มาตรฐานสากล 2) เพิ่มปริมาณผู้เรียนสายอาชีพให้เพียงพอต่อความต้องการของประเทศ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการอาชีวศึกษา และ 4) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้มีมาตรฐานและคุณภาพโดยใช้หลักธรรมาภิบาล นอกจากนั้นยังมีการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสู่สากล ในระยะเวลา 15 ปี พ.ศ. 2555 – 2569 ประกอบด้วย 4 นโยบาย คือ 1) มุ่งสร้าง/ผลิตกำลังคนอาชีวศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน 2) พัฒนาปริมาณและคุณภาพของครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษา 3) พัฒนา

คุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ใหม่ และ 4) การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ โดยคำนึงถึงการพัฒนาหลายมิติ (ธนภัทร มั่นคง, 2564)

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะเป็นแกนนำในการจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นผู้ที่มีภาระรับผิดชอบในการบริหารจัดการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม สามารถจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะที่เป็นที่น่าเชื่อถือศรัทธาในการส่งเสริมสนับสนุนผลักดัน กระตุ้นและจัดการให้บุคลากรในสถานศึกษารับผิดชอบภาระงานปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย และใช้ความสามารถที่เหมาะสมสอดคล้องกับบทบาทที่ปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จซึ่งเรียกว่า สมรรถนะ ดังนั้น สมรรถนะจึงมีความจำเป็นต้องใช้ความรู ความสามารถในการบริหารจัดการคุณภาพและสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษา ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่ต้องมุ่งเน้นในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในทุกมิติ เพื่อให้การผลิตกำหลังคนอาชีวศึกษาสู่สากลประผลสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาจึงต้องมีสมรรถนะในด้านการสื่อสารที่ดี มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทักษะสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหาร ที่จะช่วยให้เกิดการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสามารถผลิตกำหลังคนอาชีวศึกษาที่มีประสิทธิภาพให้กับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากับประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 3,698 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี, 2568)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ บุคลากรสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 348 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการสุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Robert V. Krejcie and Earyle W. Morgan, 1970) โดยได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี คือ ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นคำถามเกี่ยวกับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือจากวิทยาลัยนครราชสีมา ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับคืนจำนวน 348 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า โดยผู้ตอบจะได้รับคำถามเช่นเดียวกัน และในลำดับขั้นตอนเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ถามถามได้ตรงประเด็นที่ต้องการไม่ออกนอกเรื่อง ไม่เกินขอบเขตที่กำหนดไว้ และข้อมูลที่ได้รับสามารถนำมาประมวลผลได้ โดยมีขั้นตอนการสัมภาษณ์ ดังนี้

4.1 กำหนดเวลาในการสัมภาษณ์ 15-20 นาที และนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

4.2 เตรียมอุปกรณ์จดบันทึกให้เหมาะสมกับสถานการณ์

4.3 แนะนำตัวเอง และสร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเอง

4.4 บอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ และขออนุญาตจดบันทึกหรือใช้เครื่องมือบันทึกเสียงจากผู้รับการสัมภาษณ์

4.5 ป้อนคำถามเหมาะสมกับเวลา และทำการบันทึกหลังจากการสัมภาษณ์เสร็จ

4.6 ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี ทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อโดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 136 -143) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม ระดับการศึกษา โดยใช้ค่า t – test (Independent samples)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้ F-test (One way ANOVA)

5. วิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี โดยวิเคราะห์ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

1.1 ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

1.2 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

2.1 ความถี่ (Frequency)

2.2 ร้อยละ (Percentage)

2.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

3.1 t- test แบบ Independent samples

3.2 F- test แบบ One way ANOVA

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี ผู้เขียนสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับ มาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความสามารถในการจูงใจโน้มน้าว ความสามารถในการสื่อสารผ่านสื่อเทคโนโลยี ความสามารถในการพูดและเขียน ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า

2.1 ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.3 ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสามารถในการพูดและเขียน 2) ด้านความสามารถในการสื่อสารผ่านสื่อเทคโนโลยี 3) ด้านความสามารถในการจูงใจโน้มน้าว

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับ มาก ทุกด้าน อาจเนื่องมาจากการสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา ดังนั้น ทักษะการสื่อสารของผู้บริหาร จะส่งผลให้การทำงานร่วมกันของฝ่ายต่างๆเป็นไปได้ด้วยดี สอดคล้องกับ ธีรวีร์ แพบัว (2564) ได้ทำการศึกษา ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ กรรณิการ์ พูลประสาร (2568) ได้ทำการศึกษา ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มอำเภอเพ็ญ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มอำเภอเพ็ญ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านช่องทางการสื่อสาร รองลงมา คือ ด้านความชัดเจนของสารและด้านผู้ส่งสาร ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านผู้รับสาร

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี

2.1 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากบุคลากรในสถานศึกษาต่างเห็นว่าการสื่อสารมีความสำคัญต่อการทำงานร่วมกัน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีทักษะในการสื่อสารที่ดี สอดคล้องกับ ธีรวีร์ แพบัว (2564) ได้ทำการศึกษาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดสถานศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ อมรา ปานศรีเส้ง (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบึงกุ่ม ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบึงกุ่ม จำแนกตามระดับการศึกษาประสบการณ์ในการทำงานและขนาดสถานศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 จำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจาก การสื่อสารในองค์กรที่ดีจะทำให้การดำเนินงานในด้านต่างๆเป็นไปด้วยความเรียบร้อย การบริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จจึงเริ่มต้นจาการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับ มัลลิยา คุณอุตส่าห์ (2565) ได้ทำการศึกษา ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ผลการศึกษา พบว่า ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 มีความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับธีรวีร์ แพบัว (2564) ได้ทำการศึกษา ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียน

มาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดสถานศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.3 จำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจาก ความสามารถในการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาจะนำพาสถานศึกษาให้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการดำเนินงานของบุคลากรมีความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับ สิริกัญญา ลีแสน (2566) ได้ทำการศึกษา สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มกรุงเทพตะวันออก สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและมีวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มกรุงเทพตะวันออก สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ อมรา ปานศรีเส้ง (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบึงกุ่ม ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบึงกุ่ม จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และ ขนาดสถานศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี

3.1 ด้านความสามารถในการพูดและเขียน จากผลการวิจัย พบว่า ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี มีแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสาร ด้านความสามารถในการพูดและเขียน ได้แก่ 1) ควรฝึกทักษะการปฏิเสธอย่างสร้างสรรค์และการเจรจาต่อรองโดยยึดผลประโยชน์ของวิทยาลัยเป็นหลัก เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากร 2) ควรพัฒนาเทคนิคการพูดให้คำแนะนำ (Feedback) ที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง แต่กระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนางาน 3) ควรฝึกการควบคุมอารมณ์และมีสติในการสื่อสารเมื่อเกิดปัญหาในสถานศึกษา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียนและผู้ปกครอง 4) ควรปรับรูปแบบการสื่อสารจากภาษาราชการที่ซับซ้อน เป็นภาษาที่เข้าใจง่ายเมื่อต้องสื่อสารกับนักเรียนและผู้ปกครองในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี 5) ควรพัฒนาการใช้คำถามเพื่อดึงความร่วมมือและไอเดียจากบุคลากร แทนการออกคำสั่งเพียงอย่างเดียว 6) ควรพัฒนาทักษะการร่างคำสั่งและประกาศที่เป็นลายลักษณ์

อักษรให้มีความชัดเจน รัดกุม และถูกต้องตามระเบียบอาชีวศึกษา 7) ควรทักษะการอ่านวิเคราะห์รายงานผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถเขียนข้อเสนอแนะในการพัฒนาครูและบุคลากรได้อย่างตรงจุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพูดและเขียนเป็นเครื่องมือหลักในการถ่ายทอดนโยบายและสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้บริหารและครู ซึ่งสอดคล้องกับ ธีรวีร์ แพบัว (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ผลการวิจัย พบว่า ทักษะการสื่อสารด้านการพูดและการเขียนมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังสอดคล้องกับ Kindred (1975) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า การขาดทักษะทางการสื่อสารที่ชัดเจนจะนำไปสู่บรรยากาศความขัดแย้งในองค์กร ดังนั้นการที่ผู้บริหารอาชีวศึกษาในจังหวัดปทุมธานีพัฒนาทักษะการพูดเชิงบวกและการเขียนที่รัดกุมจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้โดยไม่เสียสัมพันธภาพ

2. ด้านความสามารถในการสื่อสารผ่านสื่อเทคโนโลยี จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี มีแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสาร ด้านความสามารถในการสื่อสารผ่านสื่อเทคโนโลยี ได้แก่ 1) ควรพัฒนาการใช้งาน Line และ Facebook Group เพื่อการบริหารจัดการภายในที่รวดเร็วและเข้าถึงบุคลากรทุกระดับ 2) ควรส่งเสริมการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการทำสื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวิทยาลัยให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย 3) ควรพัฒนาทักษะการใช้แพลตฟอร์มการประชุมออนไลน์ (เช่น Zoom, Google Meet, MS Teams) เพื่อลดข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ 4) ควรส่งเสริมการใช้ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์และแอปพลิเคชันจัดการเอกสารเพื่อความรวดเร็วและตรวจสอบสถานะงานได้ 5) ควรใช้เทคโนโลยีในการติดตามและนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูอาชีวศึกษาแบบ Real-time หรือผ่านระบบคลาวด์ 6) ควรจัดทำหรือใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพให้กับครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 7) ควรพัฒนาทักษะการตัดสินใจเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเนื้อหาและความเร่งด่วนของข้อมูล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก บริบทของอาชีวศึกษาในปัจจุบันต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ วิไลวรรณ หาดี (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านการสื่อสารในองค์กรของเลขานุการผู้บริหารมหาวิทยาลัยในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมีความต้องการพัฒนาทักษะการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และการใช้แอปพลิเคชันอย่าง Facebook และ Line ในระดับมาก

ที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ณัฐวุฒิ โมฆรัตน์ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะประจำสายงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่สนับสนุนการจัดการเรียน การสอนแบบออนไลน์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมจึงช่วยให้การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทันเหตุการณ์

3. ด้านความสามารถในการจูงใจโน้มน้าว จากผลการวิจัย พบว่า ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี มีแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสาร ด้านความสามารถในการจูงใจโน้มน้าว ได้แก่ 1) ควรพัฒนาการแสดงออกทางท่าทาง (Non-verbal) ที่เป็นมิตร เพื่อสร้างบรรยากาศที่ไว้วางใจในการทำงาน 2) ควรจัดกิจกรรมหรือใช้คำพูดที่แสดงถึงความใส่ใจในความสำเร็จและความเป็นอยู่ของเพื่อนร่วมงาน 3) ควรพัฒนาทักษะการเป็นตัวกลางในการประนีประนอมเมื่อเกิดปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างหน่วยงานภายในวิทยาลัย 4) ควรพัฒนาทักษะการต้อนรับและสื่อสารกับบุคคลภายนอก (เช่น สถานประกอบการ/ผู้ปกครอง) ให้เกิดความประทับใจและเชื่อมั่น 5) ควรเรียนรู้วิธีสังเกตและเข้าใจลักษณะนิสัยของบุคคลที่สื่อสารด้วย เพื่อเลือกวิธีเข้าหาที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ 6) ควรฝึกทักษะการโน้มน้าวเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นความสำคัญในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอน7) ควรพัฒนาการถ่ายทอดเป้าหมายของสถานศึกษาให้ชัดเจน ตรงไปตรงมา เพื่อให้บุคลากรเห็นภาพความสำเร็จร่วมกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือทั้งภายในและภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับ ภานุวัฒน์ นิลศรี (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสื่อสารและการจูงใจเป็นสมรรถนะที่มีความสำคัญ โดยผู้บริหารควรมีความสามารถในการโน้มน้าวให้ผู้อื่นเห็นด้วยและยอมรับเพื่อบรรลุเป้าหมายองค์กร และสอดคล้องกับ Jo and Shim (2025) ได้ศึกษารูปแบบที่เปลี่ยนไปของวิธีการสื่อสารของพนักงาน ผลกระทบ ของความสามารถในการบริหารจัดการวิธีการติดต่อสื่อสารที่มีต่อความสัมพันธ์ และความไว้วางใจ ในวิธีการติดต่อสื่อสารของพนักงาน ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นมิตรในการสื่อสารจะช่วยสร้างความไว้วางใจ ลดความขัดแย้ง และเพิ่มความพอใจแก่พนักงาน การที่ผู้บริหารอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี มีทักษะการจูงใจที่ดีจะช่วยให้การประสานงานกับสถานประกอบการในพื้นที่อุตสาหกรรมเกิดประสิทธิผลสูงสุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โดยการศึกษาเรื่อง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยพบว่า 1. ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก 2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน 3. แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ด้านความสามารถในการพูดและเขียน ด้านความสามารถในการสื่อสารผ่านสื่อเทคโนโลยี ด้านความสามารถในการจูงใจโน้มน้าว **ข้อเสนอแนะ 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ด้านความสามารถในการพูดและเขียน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี ควรมีโครงการอบรมพัฒนาความสามารถในการเลือกใช้คำพูดที่เหมาะสมถูกกาลเทศะของผู้บริหารสถานศึกษา 1.2 ด้านความสามารถในการสื่อสารผ่านสื่อเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความสามารถในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปยังผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทุกระดับอย่างทั่วถึง 1.3 ด้านความสามารถในการจูงใจโน้มน้าว ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ความประนีประนอมในการปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารในที่ชุมชนของบุคลากร 2.2 ควรศึกษาการบริหารจัดการกิจกรรมนักเรียนนักศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสาร 2.3 ควรศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ พูลประสาร. (2568). ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มอำเภอเพ็ญ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร,* 5(2), 15 -36.

ณัฐวุฒิ โมฆรัตน์. (2566). สมรรถนะประจำสายงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่สนับสนุนการจัดการเรียน การสอนแบบออนไลน์ของสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด,* 3(2), 57 -69.

ธนภัทร มั่นคง. (2564). กลยุทธ์การบริหารอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน ตามแนวคิดคุณภาพมาตรฐานสากล. ใน *ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ธีรวีร์ แพบัว. (2564). ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,* 8(1), 55 -68.

นิชาดี ตานีเห็ง. (2562). *อัตลักษณ์นักศึกษาสาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และสื่อดิจิทัล.* ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ภานุวัฒน์ นิลศรี. (2564). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ,* 7(3), 24 -37.

สิริกัญญา ลีแสน. (2566). “สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มกรุงเทพตะวันออก สังกัดกรุงเทพมหานคร”. *วารสารสหวิทยาการและการจัดการร่วมสมัย,* 2(1), 15 -26.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2551). *กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2552). *ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2552*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี. (2566). *รายงานการพัฒนาตนเองประจำปีการศึกษา 2566.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี.

มัลลิยา คุณอุตส่าห์. (2565). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร,* 11(41), 217 – 225.

อมรา ปานศรีเส้ง. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบึงกุ่ม. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์,* 5(1), 89 – 99.

อิทธิศักดิ์ ศิริจันทร์. (2562). ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ,* 3(2), 136 -144.

Jo, S., & Shim, S. W. (2025). Changing patterns of employee communication: The impact of communication management ability on relationship and trust in employee communication. *Journal of Communication Management,* 3(4), 356 – 398.

Kindred, L. W., Bagin, D., & Gallagher, D. R. (1975). *The School and Community Relations.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hal

Krejcie, Robert V., & Morgan, Daryle W. (1970). Determining sample size for research activities. *Education and Psychological Management,* 30(3), 608.

การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล*

APPLYING BUDDHIST PRINCIPLES TO ENHANCE EDUCATIONAL ADMINISTRATION QUALITY IN THE DIGITAL ERA

บุญยานุช สุขร่าง[1], พระภาวนามังคลาจารย์[2], พระอุดมวชิรโมลี (อนันต์ กุสลาลงฺกาโร)[3], สมชัย ศรีนอก[4] และ พระชยพล อุทโย(บุญถาวร)[5]

Bunyanuch Sookrang[1], Phra Bavanamangkarajarn[2], Phra Udomvachiramoli (Anan Kusalangkaro)[3], Somchai Srinok[4] and Phra Chayapon Autayo (Boonthaworn)[5]

[1-5]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-5]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: Krubota.4849@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 23 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 25 มีนาคม 2569

Received 8 March 2026; Revised 23 March 2569; Accepted 25 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับการบริหารการศึกษาสมัยใหม่ และ 2) นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน ผลการศึกษาพบว่า ศาสตร์การบริหารตะวันตกในปัจจุบันเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงบริการและการบริหารเชิงกลยุทธ์ แม้จะมีประสิทธิภาพเชิงระบบสูง แต่ยังคงมีช่องว่างในมิติการพัฒนาจิตใจและจริยธรรมของบุคลากรตามหลักพุทธบริหาร 4 หมวด ได้แก่ สัปปุริสธรรม 7 ในการวางแผนยุทธศาสตร์

Citation:

* บุญยานุช สุขร่าง, พระภาวนามังคลาจารย์, พระอุดมวชิรโมลี (อนันต์ กุสลาลงกาโร), สมชัย ศรีนอก และ พระชยพล อุทโย (บุญถาวร). (2569). การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 718-731.

Bunyanuch Sookrang, Phra Bavanamangkarajarn, Phra Udomvachiramoli (Anan Kusalangkaro), Somchai Srinok and Phra Chayapon Autayo (Boonthaworn). (2026). Applying Buddhist Principles To Enhance Educational Administration Quality In The Digital Era. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 718-731.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

พรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานบุคคล สังคหวัตถุ 4 ในสร้างความผูกพันองค์กร และอิทธิบาท 4 เพื่อขับเคลื่อนคุณภาพวิชาการ ผลลัพธ์เชิงคุณภาพที่คาดหวังคือการตัดสินใจที่ยึดหลักจริยธรรม การสร้างนิเวศองค์กรแห่งความไว้วางใจ และการยกระดับแรงจูงใจภายในของบุคลากร ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเน้นย้ำให้หน่วยงานต้นสังกัดบรรจุหลักธรรมในแผนยุทธศาสตร์และเปลี่ยนระบบประเมินเป็นการนิเทศเชิงโค้ช เพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและสมดุลในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: การบริหารการศึกษา, พุทธบริหาร, ภาวะผู้นำเชิงบริการ, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This academic article aims to: 1) study Buddhist principles consistent with modern educational administration, and 2) propose guidelines for applying these principles to enhance school quality amidst disruptive change. The study finds that while modern Western management theories—such as Servant Leadership and Strategic Management—offer high systemic efficiency, they often lack the dimensions of spiritual and ethical development for personnel. This article proposes an integrated Buddhist administration framework comprising four pillars: Sappurisa-dhamma VII for strategic planning, Brahmavihara IV for human resource management, Sangahavatthu IV for fostering organizational engagement, and Iddhipada IV for driving academic quality. The expected qualitative outcomes include ethical decision-making, the creation of a trust-based organizational ecosystem, and the enhancement of intrinsic motivation among staff. Policy recommendations emphasize that governing agencies should incorporate these principles into strategic plans and transition from rigid evaluations to coaching-based supervision to achieve a sustainable and balanced learning organization in the digital age.

Keywords: Educational Administration, Buddhist Administration, Servant Leadership, 21st Century

บทนำ

การบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดำเนินไปท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในมิติของเทคโนโลยีดิจิทัล พลวัตของนโยบายทางการศึกษา และความคาดหวังที่ทวีความรุนแรงขึ้นจากภาคสังคมและผู้ปกครอง ภายใต้บริบทของการแข่งขันเชิงคุณภาพ ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ สถานศึกษาจำนวนมากจึงถูกผลักดันให้มุ่งเน้น “ผลสัมฤทธิ์เชิงตัวเลข” อาทิ คะแนนมาตรฐานและการจัดอันดับความสำเร็จเชิงประจักษ์ จนส่งผลให้เกิดสภาวะการทำงานที่เร่งรีบ กดดัน และเน้นสัมฤทธิผลระยะสั้นมากกว่าการพัฒนาศักยภาพเชิงลึกอย่างยั่งยืน (UNESCO, 2021)

สภาพการณ์ดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อบุคลากรทางการศึกษา โดยพบว่า ผู้บริหารและครูเผชิญกับภาวะความเครียดสะสมและอาการหมดไฟ จากภาระงานที่เกินขีดความสามารถ ทั้งในด้านการสอน งานบริหารจัดการ และงานประเมินผลตามนโยบายเร่งด่วน ซึ่งความกดดันเหล่านี้ย่อมบั่นทอนคุณภาพชีวิตในการทำงาน และส่งผลให้ความสัมพันธ์เชิงบวกภายในองค์กรอ่อนแอลง วิกฤตการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึง “ความไม่สมดุล” ระหว่างประสิทธิภาพเชิงวัตถุกับคุณภาพทางจิตวิญญาณ โดยที่องค์กรอาจมีความพร้อมทางเทคโนโลยีและอาคารสถานที่ แต่กลับขาดพลังศรัทธา ความไว้วางใจ และความหมายในการปฏิบัติงานร่วมกัน อันถือเป็น “ความเจริญที่ไม่สมบูรณ์” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559)

ด้วยเหตุนี้ การแสวงหากรอบแนวคิดเพื่อก้าวข้ามวิกฤตการบริหารที่เน้นเพียงตัวชี้วัดเชิงปริมาณจึงเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วน หลักพุทธธรรมจึงถูกนำเสนอในฐานะคำตอบเชิงยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอกผ่านกระบวนการมีสติ การใช้ปัญญาไตร่ตรองเชิงระบบ และการใช้หลักพรหมวิหารเป็นฐานในการบริหารจัดการคน (พระธรรมโกศาจารย์, 2550) การบริหารตามแนวพุทธธรรมมิใช่เพียงการประยุกต์ใช้หลักศาสนาในเชิงรูปแบบ หากแต่เป็นการสร้าง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการ” ที่รู้เท่าทันอารมณ์ ตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผล และคำนึงถึงประโยชน์สุขของบุคลากรเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริการ ที่เน้นความสำเร็จของส่วนรวมเป็นตัวตั้ง (Northouse, 2021)

การบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เผชิญความเปลี่ยนแปลงรวดเร็วจากเทคโนโลยี นโยบาย และความคาดหวังของสังคม ทำให้สถานศึกษามุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์เชิงตัวเลขและการแข่งขัน จนเกิดสภาพการทำงานที่กดดันและเน้นผลระยะสั้น ส่งผลให้ผู้บริหารและครูเกิด

ความเครียดสะสมและภาวะหมดไฟ อีกทั้งยังสะท้อนความไม่สมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางวัตถุกับคุณค่าทางจิตใจ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำหลักพุทธธรรมมาเป็นกรอบในการบริหาร เพื่อพัฒนาจากภายในสู่ภายนอกผ่านสติ ปัญญา และการบริหารคนด้วยหลักเมตตาธรรม ก่อให้เกิดภาวะผู้นำที่มีเหตุผล มีความเข้าใจผู้อื่น และมุ่งประโยชน์ส่วนรวม อันจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาอย่างสมดุลและยั่งยืน

หลักธรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล

1. ทฤษฎีการบริหารสมัยใหม่

การเปลี่ยนแปลงอย่างพลวัตในศตวรรษที่ 21 องค์กรทางการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดการบริหารที่ยืดหยุ่น มีวิสัยทัศน์ และให้ความสำคัญกับทุนมนุษย์ ควบคู่ไปกับความเข้มแข็งของระบบการจัดการ ทฤษฎีการบริหารสมัยใหม่ในปัจจุบันจึงมิได้มุ่งเน้นเพียงโครงสร้างอำนาจสายบังคับบัญชา หากแต่ให้ความสำคัญกับคุณค่าองค์กรและนวัตกรรมทางการบริหาร ซึ่งแนวคิดที่ได้รับการยอมรับและนำมาประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในสถานศึกษาคือ ภาวะผู้นำเชิงบริการและการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ภาวะผู้นำเชิงบริการ เป็นแนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริการได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ภายใต้หลักการพื้นฐานที่ว่า “ผู้นำที่แท้จริงต้องเริ่มต้นจากการเป็นผู้รับใช้” ผู้นำตามแนวคิดนี้จึงมิใช่ผู้ใช้อำนาจเพื่อการควบคุม หากแต่เป็นผู้เกื้อหนุนและส่งเสริมศักยภาพของบุคลากร สาระสำคัญประกอบด้วยการรับฟังอย่างลึกซึ้ง ความเห็นอกเห็นใจ และความมุ่งมั่นในการพัฒนาบุคลากร (Robert K. Greenleaf, 1977) การบริหารการศึกษา ผู้นำเชิงบริการจะมองครูและบุคลากรในฐานะมนุษย์ที่มีคุณค่ามากกว่าเป็นเพียงปัจจัยการผลิต การตัดสินใจจะตั้งอยู่บนฐานของประโยชน์ส่วนรวมและความไว้วางใจ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ช่วยสร้างความยั่งยืนทางวัฒนธรรมองค์กร เนื่องจากเมื่อบุคลากรได้รับการเคารพและสนับสนุน ย่อมเกิดแรงจูงใจภายใน ที่ทรงพลังในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษามากกว่าการบังคับด้วยระเบียบวินัยเพียงอย่างเดียว (Spears, 2010)

2) การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ คือ หลักการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการกำหนดทิศทางระยะยาวขององค์กรผ่านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอย่างเป็นระบบ ตามแนวคิดของ ที่เน้นการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน ผ่านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน โดยมีองค์ประกอบหลักเริ่มจากการวิเคราะห์สถานการณ์

ไปจนถึงการประเมินและควบคุม สำหรับการบริหารสถานศึกษา (Porter, M. E.1985) แนวคิดนี้ช่วยให้ผู้บริหารสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของนโยบายและเทคโนโลยีได้อย่างมีทิศทาง โดยชี้ให้เห็นว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาต้องไม่ใช่เพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่ต้องเป็นการวางรากฐานเชิงโครงสร้างที่สามารถวัดผลสำเร็จได้ในระยะยาว เพื่อตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างครอบคลุม (Northouse, 2021)

3) การบูรณาการเชิงดุลยภาพระหว่างมิติคนและมิติระบบแม้ภาวะผู้นำเชิงบริการจะเน้นย้ำในมิติของคุณค่าและความสัมพันธ์ (Human-oriented) ในขณะที่การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์มุ่งเน้นในมิติของระบบและทิศทาง (Task-oriented) แต่แนวคิดทั้งสองสามารถบูรณาการเพื่อเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ให้แก่องค์กรได้อย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ แผนกลยุทธ์ที่ลุ่มลึกต้องขับเคลื่อนด้วยผู้นำที่มีจิตสำนึกในการรับใช้ และในขณะเดียวกัน ความเมตตาของผู้นำต้องมีกรอบความคิดเชิงระบบรองรับเพื่อให้การตัดสินใจนำไปสู่ผลลัพธ์ที่จับต้องได้

2. พุทธบริหารการบูรณาการหลักธรรมสู่การปฏิบัติ

การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการสามารถจำแนกกลไกการขับเคลื่อนผ่านหลักธรรม 4 หมวดสำคัญ ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2556)

1) การวางแผนและตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ด้วยสัปปุริสธรรม 7 หลักธรรมนี้ทำหน้าที่เป็นกรอบจริยธรรมเชิงกลยุทธ์ โดยเริ่มจากธัมมัญญุตาและอัตถัญญุตา เพื่อกำหนดเข็มทิศและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน อัตตัญญุตาและมัตตัญญุตา เพื่อประเมินศักยภาพและบริหารทรัพยากรอย่างสมดุล กาลัญญุตา เพื่อบริหารจังหวะเวลาในการเปลี่ยนแปลง และ ปริสัญญุตาและปุคคลัญญุตา เพื่อบริหารความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบุคลากรรายบุคคล

2) การบริหารงานบุคคลด้วยพรหมวิหาร 4 การสร้างความปลอดภัยทางจิตใจ เริ่มต้นจาก เมตตาและกรุณา ที่ผู้นำมีต่อบุคลากรในฐานะเพื่อนมนุษย์ มิใช่เพียงปัจจัยการผลิต การใช้มุทิตา เพื่อสร้างวัฒนธรรมความสำเร็จร่วมและใช้ อุเบกขา เป็นเสาหลักแห่งความยุติธรรมในองค์กร เพื่อสร้างระบบการประเมินผลที่โปร่งใสและเที่ยงธรรม

3) การสร้างแรงจูงใจและความสามัคคีด้วยสังคหวัตถุ 4 หลักธรรมนี้คือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคลากร โดยใช้ ทาน ในความหมายของการมอบอำนาจตัดสินใจ ปิยวาจา ในการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ อัตถจริยา ผ่านการทำตนเป็นแบบอย่าง และสมานัตตตา ในการปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเสมอภาค ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดเป้าหมายด้วยตนเอง

4) การพัฒนาคุณภาพงานวิชาการด้วยอิทธิบาท 4 ทำหน้าที่เป็นวงจรพัฒนาคุณภาพ โดยมี ฉันทะ เป็นแรงบันดาลใจในวิชาชีพ วิริยะ เป็นความทรหด ในการพัฒนางาน จิตตะ เป็นการจดจ่อในมาตรฐานงาน และวิมังสา เป็นกระบวนการอภิปัญญา ในการตรวจสอบและสะท้อนคิด เพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องตามวงจร PDCA

หลักธรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องผสานแนวคิดการบริหารสมัยใหม่เข้ากับพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ โดยในมิติการบริหารสมัยใหม่เน้นทั้งภาวะผู้นำเชิงบริการที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าของบุคลากร การรับฟัง และการพัฒนาอย่างแท้จริง ควบคู่กับการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่กำหนดทิศทางองค์กรอย่างมีระบบและยั่งยืน เมื่อบูรณาการทั้งสองมิติจะทำให้องค์กรมีทั้งความเข้มแข็งด้านระบบและพลังจากคน ส่วนการบริหารเชิงพุทธบูรณาการใช้หลักธรรมเป็นกลไกขับเคลื่อน ได้แก่ สัปปุริสธรรม 7 เพื่อการวางแผนและตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม พรหมวิหาร 4 เพื่อการบริหารบุคคลอย่างมีเมตตาและยุติธรรม สังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างแรงจูงใจและความสามัคคี และอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งหมดนี้ร่วมกันสร้างระบบการบริหารที่สมดุลระหว่างคนกับระบบ มีทั้งประสิทธิภาพและคุณค่าทางจิตใจ นำไปสู่การพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล

การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาเป็นภารกิจที่มีความสลับซับซ้อนอย่างยิ่ง เนื่องจากมิได้จำกัดอยู่เพียงการจัดการระบบหรือโครงสร้าง หากแต่หัวใจสำคัญอยู่ที่การบริหารจัดการมนุษย์ ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู บุคลากร ตลอดจนผู้เรียนและชุมชน การยกระดับคุณภาพการบริหารจึงจำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดที่ประสานระหว่างประสิทธิภาพเชิงระบบและคุณค่าทางจริยธรรมเข้าด้วยกัน หลักพุทธธรรมจึงทำหน้าที่เป็นแนวทางเชิงกลยุทธ์และจริยธรรมสากลที่สามารถยกระดับมิติต่างๆ ของการบริหารการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1) มิติการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ การกำหนดทิศทางสถานศึกษาต้องตั้งอยู่บนฐานปัญญาและความรอบคอบ โดยประยุกต์ใช้ สัปปุริสธรรม 7 เป็นกรอบการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ เริ่มจาก ธัมมัญญุตาและอัตถัญญุตา เพื่อยึดถือหลักการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นเป้าหมายสูงสุด มิใช่เพียงสัมฤทธิผลเชิงคะแนนสอบ อัตตัญญุตาและมัตตัญญุตาทำหน้าที่เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ศักยภาพภายใน เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณมีความสมดุลและคุ้มค่า กาลัญญุตาและปริสัญญุตา ช่วยให้การขับเคลื่อนนโยบายสอดคล้องกับ

พลวัตของโลกดิจิทัลและบริบทสังคมท้องถิ่น และปุคคลัญญตา เป็นเกณฑ์ในการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับสมรรถนะ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2556)

2) มิติการบริหารงานบุคคลและสร้างวัฒนธรรมองค์กร คุณภาพการศึกษาย่อมสะท้อนจากคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร การนำ พรหมวิหาร 4 มาใช้ในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรช่วยให้เกิด "ความปลอดภัยทางจิตใจ" ผ่านเมตตาและกรุณาในการสนับสนุนการทำงานและการดำเนินชีวิตของครู ขณะที่มุทิตาและอุเบกขาช่วยสร้างความโปร่งใสและลดความขัดแย้งในการประเมินผลสัมฤทธิ์ ควบคู่ไปกับการใช้ สังคหวัตถุ 4 เป็นกลไกสร้างแรงจูงใจโดยเฉพาะการมอบอำนาจตัดสินใจ ผ่าน "ทาน" และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ () ผ่าน "ปิยวาจา" ซึ่งช่วยเปลี่ยนการใช้อำนาจสั่งการเป็นการสร้างความผูกพันต่อองค์กร

3) มิติการพัฒนาคุณภาพวิชาการและนวัตกรรมการเรียนรู้ ในยุคที่ต้องการความต่อเนื่องของนวัตกรรม การนำ อิทธิบาท 4 มาเป็นฐานการทำงานวิชาการจะส่งผลให้เกิดวงจรพัฒนาคุณภาพจากภายใน โดยมี "ฉันทะ" เป็นแรงขับเคลื่อนความรักในวิชาชีพ "วิริยะ" คือความทรหด ในการพัฒนานวัตกรรมการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน "จิตตะ" คือความจดจ่อในมาตรฐานทางวิชาการ และ "วิมังสา" คือกระบวนการอภิปัญญา (Metacognition) ในการตรวจสอบและวิจัยเพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้ตามแนวทางขององค์กรแห่งการเรียนรู้

4) มิติการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและจริยธรรมองค์กร สถานศึกษาคุณภาพต้องเปลี่ยนบรรยากาศจากการควบคุมเป็นการบ่มเพาะ โดยใช้ เมตตาและกรุณา เป็นหลักในการดูแลนักเรียนรายบุคคล ใช้ ปุคคลัญญตา เพื่อทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล และใช้ อุเบกขา ในการธำรงความยุติธรรมเชิงวินัย การบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้จะหล่อหลอมให้เกิด "DNA ทางจริยธรรม" ในองค์กรที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศควบคู่กับคุณธรรม อันเป็นเกณฑ์มาตรฐานของการศึกษาสมัยใหม่ที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนและครูเติบโตไปพร้อมกันอย่างมีความสุข

ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารการศึกษาอย่างเป็นระบบ มิใช่เพียงการนำหลักคำสอนมาอ้างอิงเชิงนโยบายในลักษณะสัญลักษณ์ หากแต่เป็นการบูรณาการเข้าสู่กระบวนการคิด การตัดสินใจ และวิถีปฏิบัติทางวัฒนธรรมองค์กรอย่างต่อเนื่องที่เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังเป็นสัมฤทธิผลเชิงคุณภาพที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงพลวัตทั้งระดับบุคคลและระดับองค์กร ดังนี้

1) การตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ที่มีจริยธรรมและรอบคอบ เมื่อผู้บริหารใช้หลัก สัปปุริสธรรม 7 และ อุเบกขา เป็นฐานคิด การตัดสินใจจะมีลักษณะเป็นการบริหารโดยยึดหลักการมากกว่าผลประโยชน์ระยะสั้น การใช้ วิมังสา ส่งเสริมให้เกิดการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ และ

บริบทการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ช่วยลดความเสี่ยงจากการตัดสินใจที่ผิดพลาด ส่งผลให้กระบวนการบริหารมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสร้างความไว้วางใจ (Trust) ให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน (Northouse, 2021; พระธรรมโกศาจารย์, 2550)

2) นิเวศวิทยาองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หลักพรหมวิหาร 4 และ สังคหวัตถุ 4 ทำหน้าที่สร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม โดยเฉพาะการสร้าง ความปลอดภัยทางจิตใจ ผ่านเมตตาและกรุณา ทำให้บุคลากรกล้าแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทดลองวิธีการสอนใหม่ๆ โดยไม่หวาดระแวงต่อความผิดพลาด สอดคล้องกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ขับเคลื่อนด้วยอัตถจริยาและสมานัตตตา ส่งผลให้สถานศึกษาพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง (Senge, 2006)

3) การยกระดับแรงจูงใจภายในของบุคลากร ผลลัพธ์ที่สำคัญคือการเปลี่ยนผ่านจากแรงจูงใจภายนอก ไปสู่แรงจูงใจภายในตามหลักอิทธิบาท 4 โดยบุคลากรจะปฏิบัติงานด้วย “ฉันทะ” หรือความรักในวิชาชีพ และมี “วิริยะ” คือความทรหดในการเผชิญอุปสรรคทางการศึกษา เมื่อครูและบุคลากรเห็นคุณค่าและเป้าหมายที่เหนือกว่าตัวตน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยไม่ต้องอาศัยกลไกการควบคุมจากระบบสั่งการเพียงอย่างเดียว (Ryan & Deci, 2017)

4) การพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การบริหารที่ยึดหลักธรรมย่อมส่งผ่านคุณค่าไปสู่ตัวผู้เรียนโดยตรง ผ่านการจัดการเรียนรู้ที่เน้น วิมังสา (การคิดวิเคราะห์และอภิปัญญา) และการบ่มเพาะจริยธรรมผ่านแบบอย่าง ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งด้านปัญญา คุณธรรม และทักษะชีวิต โดยเฉพาะการดูแลรายบุคคลด้วยหลัก ปุคคลัญญุตา ที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพตามความถนัดเฉพาะบุคคล สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา

5) ความยั่งยืนและศรัทธาจากชุมชน สถานศึกษาจะได้รับความเชื่อมั่นจากผู้ปกครองและชุมชนผ่านการบริหารที่ยึดหลัก มัตตัญญุตา (ความพอประมาณและสมดุล) และ ปริสัญญุตา (การเข้าถึงบริบทชุมชน) ความโปร่งใสที่เกิดจากจริยธรรมของผู้บริหารจะช่วยลดข้อขัดแย้งและสร้างความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์กับภาคสังคม ส่งผลให้สถานศึกษามีสถานะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่น่าเชื่อถือและมีความมั่นคง

การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารการศึกษาเป็นแนวทางที่มุ่งผสานประสิทธิภาพเชิงระบบเข้ากับคุณค่าทางจริยธรรม โดยการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบาย

อาศัยสัปปุริสธรรม 7 เป็นกรอบในการวิเคราะห์ทิศทาง ศักยภาพ และบริบทอย่างรอบด้าน การบริหารงานบุคคลใช้พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความไว้วางใจ ความปลอดภัยทางจิตใจ และแรงจูงใจภายในของบุคลากร ขณะที่การพัฒนางานวิชาการใช้อิทธิบาท 4 เป็นกลไกขับเคลื่อนคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และการดูแลผู้เรียนยึดหลักเมตตา ความเข้าใจรายบุคคล และความยุติธรรม ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจที่มีจริยธรรม องค์กรแห่งการเรียนรู้ แรงจูงใจที่ยั่งยืน การพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน และความเชื่อมั่นจากชุมชน อันนำไปสู่การบริหารการศึกษาที่สมดุล มีคุณภาพ และยั่งยืนในระยะยาว

ผลที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการพุทธธรรม

การบูรณาการพุทธธรรมเพื่อปิดช่องว่างของทฤษฎีการบริหารตะวันตก เป็นทฤษฎีการบริหารตะวันตกสมัยใหม่ อาทิ การบริหารเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป และการจัดการเชิงสัมฤทธิผล มีจุดแข็งสำคัญในด้านความเป็นระบบ ความชัดเจนของเป้าหมาย และกลไกการประเมินผลเชิงประจักษ์ (Northouse, 2021) อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดที่มักปรากฏคือการมุ่งเน้นประสิทธิภาพเชิงระบบจนละเลยมิติภายในของมนุษย์ซึ่งส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างความสำเร็จเชิงวัตถุและความมั่นคงทางจิตใจ หลักพุทธธรรมจึงเข้ามาเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวใน 4 มิติสำคัญ ดังนี้

1) การเติมเต็มมิติด้านจริยธรรม ทฤษฎีตะวันตกมักเน้นผลลัพธ์เป็นตัวตั้ง ซึ่งหากขาดกรอบคุณธรรมกำกับอาจนำไปสู่การแข่งขันที่ไร้ขอบเขต หลักสัปปุริสธรรม 7 และพรหมวิหาร 4 จึงทำหน้าที่เป็น “กรอบจริยธรรมภายใน” ที่ช่วยให้การตัดสินใจของผู้บริหารตั้งอยู่บนฐานของความถูกต้องและความเป็นธรรมเชิงโครงสร้าง (พระธรรมโกศาจารย์, 2550)

2) การเสริมสร้างแรงจูงใจจากภายใน ในขณะที่ระบบบริหารตะวันตกมักพึ่งพาแรงจูงใจภายนอก เช่น ผลตอบแทนหรือการเลื่อนตำแหน่ง หลักอิทธิบาท 4 โดยเฉพาะ “ฉันทะ” กลับเน้นการสร้างความรักในงานและการเห็นคุณค่าในวิชาชีพ สอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดเป้าหมายด้วยตนเอง ที่ชี้ว่าแรงจูงใจจากภายในจะสร้างความยั่งยืนของผลงานได้ดีกว่าแรงกดดันจากระบบประเมินเพียงอย่างเดียว (Ryan & Deci, 2017)

3) การสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและความเป็นมนุษย์ การบริหารตามตัวชี้วัดมักลดทอนคุณค่าของบุคลากรเหลือเพียงตัวเลขผลงาน การนำหลักเมตตา กรุณา และสมานัตต

ตา มาใช้จึงเป็นการสร้าง "ความปลอดภัยทางจิตใจ" และการเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กรในระยะยาว

4) การผสานการพัฒนาภายในเข้ากับระบบงาน พุทธบริหารช่วยเปลี่ยนผ่านจาก "ระบบที่ดีแต่คนอ่อนแอ" ไปสู่ "ระบบที่มั่นคงและคนมีปัญญา" โดยเน้นการพัฒนาสติปัญญา (วิมังสา) ควบคู่ไปกับกลยุทธ์ที่รัดกุม ส่งผลให้องค์กรมีพลวัตและสามารถปรับตัวได้ดีในสภาวะวิกฤต

แม้การบูรณาการหลักธรรมจะมีคุณูปการสูง แต่ในการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาจริงยังคงเผชิญความท้าทายที่ต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน ดังนี้

1) อุปสรรคทางทัศนคติและนิยามเชิงรูปธรรม บุคลากรบางส่วนอาจติดกับดักทางความคิดว่าหลักธรรมเป็นเรื่องลี้ลับหรือสัญลักษณ์ทางศาสนา ซึ่งไม่เชื่อมโยงกับการบริหารสมัยใหม่ แนวทางแก้ไขคือการ "แปลงนามธรรมให้เป็นพฤติกรรม" เช่น การแปลความหมายของ "วิมังสา" ให้เท่ากับกระบวนการสะท้อนคิดในกระบวนการ PLC

2) แรงต้านจากวัฒนธรรมองค์กรแบบดั้งเดิม องค์กรที่ยึดติดกับอำนาจนิยม หรือการแข่งขันเชิงตัวเลขอย่างเข้มข้น อาจเกิดแรงต้านต่อแนวคิดที่เน้นความเมตตาและความสมดุล ผู้บริหารจึงต้องทำหน้าที่เป็นแบบอย่าง ตามหลักอัตถจริยา เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ให้เกิดขึ้นก่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (Greenleaf, 1977)

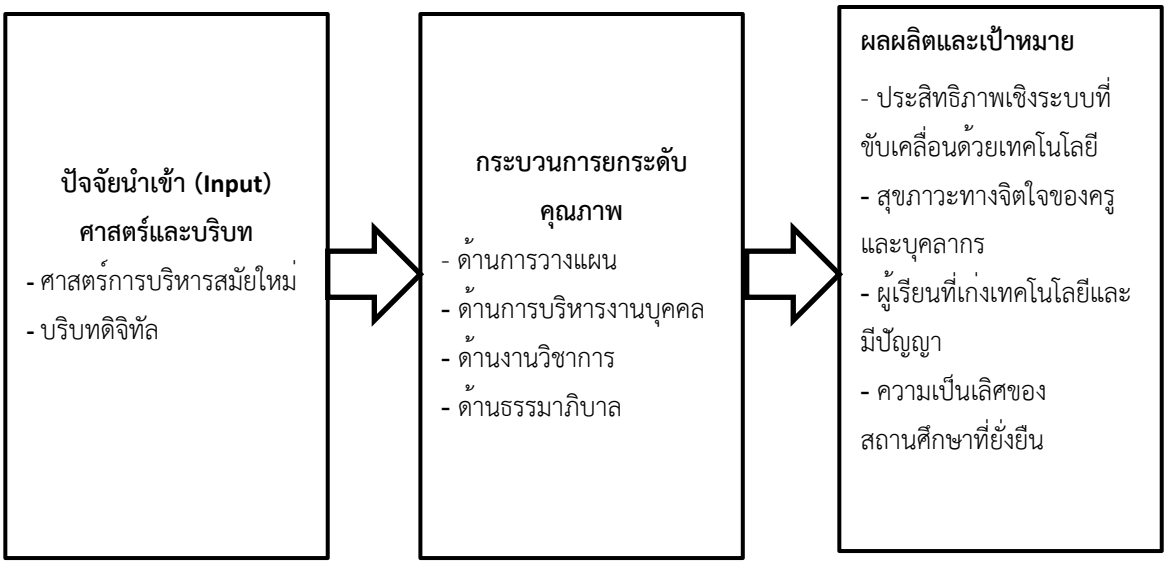
3) ปัญหาการวัดผลเชิงคุณภาพ หลักธรรมหลายประการมีลักษณะเป็นคุณค่าเชิงนามธรรม ทำให้ยากต่อการวัดผลสำเร็จด้วยเครื่องมือเชิงปริมาณ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาเครื่องมือประเมินเชิงพฤติกรรม เช่น แบบวัดบรรยากาศองค์กรพุทธบูรณาการ หรือดัชนีสุขภาวะทางใจของบุคลากร เพื่อให้เห็นผลสัมฤทธิ์ที่จับต้องได้

4) ความต่อเนื่องและความยั่งยืน ความท้าทายที่สำคัญที่สุดคือการทำให้หลักธรรมเป็น "เนื้อเดียว" กับวิถีปฏิบัติ มิใช่เพียงโครงการระยะสั้น การบูรณาการหลักธรรมเข้ากับแผนยุทธศาสตร์และระบบประกันคุณภาพภายในจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ

การบูรณาการพุทธธรรมเข้ากับการบริหารการศึกษาช่วยเติมเต็มข้อจำกัดของทฤษฎีตะวันตก โดยเสริมมิติด้านจริยธรรมผ่านหลักธรรมที่ทำให้การตัดสินใจตั้งอยู่บนความถูกต้องและความเป็นธรรม สร้างแรงจูงใจจากภายในผ่านอิทธิบาท 4 ที่เน้นความรักในงานมากกว่าผลตอบแทนภายนอก ก่อให้เกิดสมดุลระหว่างประสิทธิภาพกับความเป็นมนุษย์ผ่านเมตตาและความเข้าใจบุคลากร และพัฒนาทั้งระบบงานควบคู่กับการพัฒนาปัญญาภายในของคนใน

องค์กร อย่างไรก็ตาม การนำไปใช้ยังเผชิญความท้าทายทั้งด้านทัศนคติที่มองหลักธรรมเป็นนามธรรม แรงต้านจากวัฒนธรรมองค์กรแบบเดิม ความยากในการวัดผลเชิงคุณภาพ และการขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องแปลงหลักธรรมให้เป็นพฤติกรรมที่จับต้องได้ สร้างผู้นำต้นแบบ พัฒนาเครื่องมือวัดผลที่เหมาะสม และบูรณาการเข้าสู่ระบบบริหารอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างพุทธบริหารและศาสตร์การจัดการสมัยใหม่ พบว่า การขับเคลื่อนคุณภาพให้เกิดความยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนเชิงโครงสร้างจากหน่วยงานต้นสังกัด ควบคู่ไปกับความมุ่งมั่นเชิงปฏิบัติในระดับสถานศึกษา ดังนี้

1. การบริหารการศึกษาเชิงพุทธบูรณาการดำเนินไปอย่างเป็นระบบและมีเอกภาพ หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดทิศทางและกลไกสนับสนุนดังต่อไปนี้

1) การบรรจุในแผนยุทธศาสตร์อย่างเป็นรูปธรรมควรมีการบรรจุแนวคิดพุทธบริหารและจริยธรรมองค์กรไว้ในแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติราชการ โดยกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ (KPIs) ที่สะท้อนทั้งประสิทธิภาพของงานและสุขภาวะของบุคลากร เพื่อให้การนำ

หลักธรรมไปใช้มิใช่เพียงกิจกรรมเสริม แต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบประกันคุณภาพ (Northouse, 2021)

2) การสนับสนุนทรัพยากรและการพัฒนาทุนมนุษย์ การจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการแปลงหลักธรรมสู่พฤติกรรม และการสนับสนุนกระบวนการ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อลดภาระงานและเพิ่มประสิทธิภาพการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Senge, 2006)

3) ระบบการนิเทศและประเมินผลเพื่อการพัฒนา เปลี่ยนจากการประเมินเชิงเอกสาร (Summative Assessment) มาเป็นการนิเทศแบบโค้ช และการประเมินเพื่อพัฒนา โดยจัดให้มีระบบพี่เลี้ยงที่ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการนิเทศ เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้กับสถานศึกษา (Greenleaf, 1977)

4) การสร้างเครือข่ายต้นแบบ สนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมการบริหารในสถานศึกษา พร้อมยกย่องสถานศึกษาต้นแบบที่สามารถบูรณาการหลักธรรมจนเห็นผลเชิงประจักษ์ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและขยายผลสู่เครือข่ายทางการศึกษาทั่วประเทศ

2. ผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องการเริ่มต้นนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติในยุคดิจิทัล สามารถเริ่มจากกิจกรรมขนาดเล็ก (Small Wins) ที่มีความต่อเนื่องดังนี้

1) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม จัดวงสนทนา ที่ใช้หลักปิยวาจา เพื่อรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับเป้าหมายของโรงเรียน โดยมุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจร่วมกัน มากกว่าการออกคำสั่งจากบนลงล่าง

2) การนำร่องด้วยนวัตกรรมขนาดเล็ก เริ่มประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในกลุ่มสาระฯ หรือโครงการนำร่อง เพื่อทดลองใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ แล้วใช้กระบวนการวิมังสา (การสะท้อนคิด) เพื่อสรุปบทเรียนก่อนขยายผลไปสู่ระดับสถานศึกษา

3) ภาวะผู้นำเชิงสนับสนุน ผู้บริหารควรแสดงบทบาทเป็นผู้เกื้อหนุนตามหลัก อัตถจริยา

สรุป

การบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน มักเผชิญกับวิกฤตความไม่สมดุลจากการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์เชิงตัวเลขเพียงอย่างเดียว จนส่งผลให้บุคลากรเกิดภาวะหมดไฟและองค์กรขาดความเชื่อมโยงทางจิตวิญญาณ การบูรณาการ

"พุทธบริหาร" จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการปิดช่องว่างของทฤษฎีการบริหารตะวันตก โดยการใช้สัปปุริสธรรม 7 เป็นกรอบวางแผนยุทธศาสตร์ที่รู้เท่าทันบริบท ผสานกับ พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างนิเวศวิทยาองค์กรแห่งความไว้วางใจและความปลอดภัยทางจิตใจ ซึ่งเปลี่ยนบทบาทผู้บริหารจากผู้สั่งการสู่ภาวะผู้นำเชิงบริการ ที่เน้นการส่งเสริมศักยภาพมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ขับเคลื่อนงานวิชาการด้วยอิทธิบาท 4 ที่สร้างแรงจูงใจจากภายใน และความเพียรที่ต่อเนื่องสอดคล้องกับวงจร PDCA เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ

ผลลัพธ์เชิงคุณภาพที่คาดหวังจากการบริหารรูปแบบนี้ คือการได้สถานศึกษาที่เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างแท้จริง ซึ่งมีการตัดสินใจที่โปร่งใสและมีจริยธรรมกำกับ ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านปัญญาและคุณธรรม โดยมีหน่วยงานต้นสังกัดทำหน้าที่สนับสนุนเชิงนโยบายผ่านการบรรจุหลักพุทธบริหารในแผนยุทธศาสตร์ และเปลี่ยนระบบการประเมินเป็นการนิเทศเชิงโค้ช ในขณะที่ผู้บริหารระดับปฏิบัติการควรเริ่มต้นจากความสำเร็จขนาดเล็ก ผ่านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและแสดงบทบาทผู้นำเชิงสนับสนุน เพื่อหล่อหลอม "DNA ทางจริยธรรม" ให้เข้มแข็ง อันจะนำไปสู่ความศรัทธาจากชุมชนและการเติบโตขององค์กรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพควบคู่กับสุขภาวะทางปัญญาในยุคดิจิทัลอย่างสมดุล

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2550). *พุทธวิธีบริหาร.* อยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2556). *ภาวะผู้นำ: หัวใจสำคัญของการบริหาร.* กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2559). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย.* อยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Duckworth, A. (2016). *Grit: The Power of Passion and Perseverance*. New York: Scribner.

Dweck, C. S. (2017). *Mindset: Changing the Way You think to Fulfil Your Potential*. London: Robinson.

Greenleaf, R. K. (1977). *Servant Leadership: A Journey into the Nature of Legitimate Power and Greatness.* New York: Paulist Press.

Northouse, P. G. (2021). *Leadership: Theory and Practice.* (9th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Porter, M. E. (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. New York: Free Press.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness.* Guilford Press.

Spears, L. C. (2010). Character and Servant Leadership: Ten Characteristics of Effective, Caring Leaders. *The Journal of Virtues & Leadership*, 1(1), 25-30.

Senge, P. M. (2006). *The Fifth Discipline: The Art & Practice of The Learning Organization*. Doubleday.

UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. Paris: UNESCO.

COMMUNITY ENTERPRISES AND THE GRASSROOTS ECONOMY IN DRIVING COMMUNITY-BASED HEALTH TOURISM A CASE STUDY OF PHU TOK, BUENG KAN PROVINCE*

Nattapon Boonjumnong[1], Ekasak Hengsuko[2] and Chatchanok Hengsuko[3]

[1-3]Bueng Kan College of Innovation, Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Nattapon.bo@udru.ac.th

Received 9 March 2026; Revised 17 March 2026; Accepted 19 March 2026

Abstract

This research article aims to: 1) examine the potential of community-based health tourism at Phu Tok tourist attraction in Bueng Kan Province, and 2) analyze the role of community enterprises in driving the grassroots economy through tourism development. The study employed a qualitative research methodology. Data were collected from 60 key informants, including community enterprise members, homestay operators, community leaders, local administrators, the Wat Jetiyakhiri committee, and tourists. Research instruments included in-depth interviews, focus group discussions, and field observations. Data were analyzed using content analysis.

The research findings are as follows:

1. Phu Tok demonstrates strong potential for community-based health tourism, as its distinctive natural landscape and sacred cultural setting enable embodied outdoor recreation experiences through moderate-intensity physical activities, integrating physical health, mental restoration, and spiritual well-being.

Citation:

* Nattapon Boonjumnong, Ekasak Hengsuko and Chatchanok Hengsuko. (2026). Community Enterprises And The Grassroots Economy In Driving Community-Based Health Tourism A Case Study Of Phu Tok, Bueng Kan Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 732-753.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

2. The Ban Na Kham Khaen Herbal Community Enterprise plays a significant role in supporting tourism-driven economic activities through herbal product development and health services; however, current management is constrained by fragmented governance, limited stakeholder integration, and unequal benefit distribution.

The study makes a conceptual contribution by proposing a staged community-based health tourism framework, describing a transformation pathway from health-promotion tourism to integrated wellness tourism and, subsequently, to non-competitive sport-for-health tourism. This framework highlights participatory governance and the integration of natural, cultural, and biocultural resources as key mechanisms for achieving sustainable health, economic, and social outcomes at the community level.

Keywords: Community Enterprises, Grassroots Economy, Community- Based Health Tourism, Local Economic Development

Introduction

In recent decades, community-based tourism (CBT) has gained increasing attention as an effective approach to promoting local economic development and improving the livelihoods of rural communities. This tourism model emphasizes community participation in tourism management, local control of resources, and equitable distribution of tourism benefits among community members (Murphy, 1985; Scheyvens, 1999). By integrating local cultural assets, natural resources, and traditional knowledge, community-based tourism can serve as an important mechanism for strengthening local economies and fostering sustainable development.

Within the broader framework of local economic development, the concepts of the grassroots economy and creative economy have been widely recognized as important drivers of community development. These approaches

emphasize the utilization of local resources, cultural heritage, and indigenous knowledge to generate economic value and expand economic opportunities at the community level (UNCTAD, 2010). In many developing countries, community enterprises have played a crucial role in stimulating rural economic activities through the development of local products, cultural services, and tourism-related businesses (Natsuda et al., 2012). Recent studies also highlight that community enterprises can strengthen local economic resilience and contribute to sustainable rural development when they are effectively integrated with tourism and local value chains (Higgins-Desbiolles, 2020; OECD, 2020).

In addition, health tourism and wellness tourism have emerged as rapidly growing segments of the global tourism industry. Increasing awareness of health, well-being, and sustainable lifestyles has encouraged tourists to seek destinations that provide relaxation, wellness experiences, and nature-based activities (Smith & Puczkó, 2014). Recent research suggests that health tourism has become an important strategy for rural tourism development, particularly in areas with natural resources, traditional medicine, and local cultural practices that support wellness experiences (Hall, 2020; UNWTO, 2021). Integrating health tourism with community-based tourism therefore presents new opportunities for rural communities to diversify tourism products while simultaneously strengthening local economic systems.

Bueng Kan Province in northeastern Thailand possesses significant tourism potential due to its unique natural landscapes and cultural heritage. Among its key attractions, Phu Tok, located at Wat Jetiyakhiri, has become an important religious and natural tourism destination. Despite the increasing number of visitors to this site, the connection between tourism development and the grassroots economy of local communities has not been systematically examined. In particular, the role of community enterprises in transforming local resources and cultural assets into economic opportunities through health-related tourism activities remains underexplored.

A review of existing literature indicates that many studies on community-based tourism primarily focus on tourism management, community participation, and socio-cultural impacts. However, limited research has examined how community enterprises function as a key mechanism for driving the grassroots economy through community-based health tourism, particularly in rural areas of northeastern Thailand. This research gap highlights the need for further investigation into how local enterprises and tourism activities can be integrated to strengthen community economic systems and promote sustainable development.

Therefore, this study aims to examine the potential of community-based health tourism at the Phu Tok tourist attraction in Bueng Kan Province and to analyze the role of community enterprises in driving the grassroots economy through tourism development.

Objectives

The objectives of this study are as follows:

1. To examine the potential of community-based health tourism at the Phu Tok tourist attraction in Bueng Kan Province.
2. To analyze the role of community enterprises in driving the grassroots economy through the development of community-based health tourism.

Literature Review

1. **Community-Based Tourism**

Community-based tourism (CBT) has been widely recognized as an important approach to promoting sustainable tourism development and enhancing the socio-economic well-being of local communities. The concept emphasizes community participation in tourism planning, management, and

benefit-sharing. According to Murphy (1985), tourism development should be based on community participation to ensure that local residents receive economic and social benefits from tourism activities. Community-based tourism also encourages local control over tourism resources and promotes cultural preservation.

Scheyvens (1999) further explained that community-based tourism can empower local communities economically, socially, and psychologically when tourism development allows local people to actively participate in decision-making and resource management. Through this approach, tourism can become a mechanism for strengthening community capacity and promoting local economic development.

Recent studies have also highlighted the importance of community participation and collaboration among stakeholders in achieving successful community-based tourism development. Sustainable tourism initiatives require strong cooperation between local communities, government agencies, and tourism stakeholders to ensure equitable distribution of tourism benefits and long-term sustainability (Dodds & Butler, 2020).

2. Health and Wellness Tourism

Health tourism and wellness tourism have emerged as important segments of the global tourism industry. Increasing awareness of health and well-being has encouraged tourists to seek destinations that provide wellness experiences, relaxation, and natural healing environments. Smith and Puczkó (2014) defined health tourism as travel associated with maintaining or improving one's health and well-being through activities such as spa treatments, wellness programs, and traditional health practices.

Wellness tourism has also been recognized as an important strategy for rural tourism development, particularly in areas with natural resources and traditional knowledge related to health practices. According to Hall (2020), tourism destinations that integrate nature-based experiences with health and

wellness activities can enhance their competitiveness while supporting sustainable tourism development.

Furthermore, the World Tourism Organization (UNWTO, 2020) reported that wellness tourism has become one of the fastest-growing tourism sectors globally. Integrating wellness activities with local cultural knowledge and natural resources provides new opportunities for communities to develop unique tourism products and attract tourists seeking authentic experiences.

3. Community Enterprises and Grassroots Economy

Community enterprises play a significant role in promoting local economic development and strengthening grassroots economies in rural areas. These enterprises are typically established by community members to utilize local resources and traditional knowledge in producing goods and services that generate income within the community.

In Thailand, community enterprises have been promoted as an important mechanism for supporting grassroots economic development. Natsuda et al. (2012) noted that initiatives such as the One Tambon One Product (OTOP) program have encouraged communities to develop value-added products from local resources, thereby enhancing economic opportunities in rural areas.

Community enterprises can also contribute to tourism development by transforming local knowledge and resources into tourism products and experiences. When community enterprises are integrated with tourism activities, they can create economic opportunities for local residents and promote income circulation within the community. This integration is particularly important in rural areas where tourism can serve as a catalyst for economic development and community empowerment (OECD, 2020).

Methodology

Research Design

This study employed a qualitative research approach to explore the potential of community-based health tourism and to analyze the role of community enterprises in driving the grassroots economy through tourism development. Qualitative research was considered appropriate because the study focused on understanding local perspectives, community participation, and socio-economic dynamics related to tourism development within the community context.

The research aimed to examine how community enterprises contribute to economic activities associated with tourism and how local resources, cultural heritage, and traditional knowledge can be integrated into health tourism development in rural communities.

Study Area

The study was conducted at Phu Tok tourist attraction, located at Wat Jetiyakhiri in Bueng Kan Province, Northeastern Thailand. Phu Tok is an important religious and natural tourism destination known for its unique landscape, cultural significance, and spiritual heritage. The surrounding communities also possess valuable local knowledge related to herbal medicine and traditional health practices, which provide opportunities for developing community-based health tourism activities.

This area was selected because it represents a location where natural resources, religious tourism, and community enterprises coexist and have the potential to contribute to grassroots economic development.

Key Informants

The participants in this study consisted of 60 key informants selected through purposive sampling. The selection focused on individuals who were

directly involved in tourism activities, community development, or local economic activities in the Phu Tok area.

The key informants included: (1) Members of community (2) enterprises Homestay operators (3) Community leaders (4) Local administrative organization representatives (5) The committee of Wat Jetiyakhiri and (6) Tourists visiting the area

These participants were selected because they possess relevant knowledge and experience regarding tourism development, community economic activities, and local resource utilization.

Research Instruments

The study employed several qualitative research instruments to collect comprehensive data. These included:

1. In-depth interviews to explore perspectives of community leaders, community enterprise members, and local authorities regarding tourism development and local economic activities.

2. Focus group discussions to gather collective insights from community members and stakeholders concerning the opportunities and challenges of community-based health tourism.

3. Field observations conducted at the Phu Tok tourist attraction and surrounding communities in order to observe tourism activities, local products, community enterprises, and interactions between tourists and local residents.

These instruments allowed the researcher to collect rich and detailed information about the socio-economic and cultural dimensions of tourism in the study area.

Data Collection

Data were collected through fieldwork conducted in the Phu Tok area. The researcher conducted in-depth interviews with key informants and organized focus group discussions with community members and stakeholders involved in tourism

activities. Field observations were also carried out to examine tourism facilities, community enterprise activities, and local tourism-related economic practices.

All interviews and discussions were documented and recorded to ensure accuracy of information. The collected data were subsequently transcribed and organized for analysis.

Data Analysis

The collected data were analyzed using **content analysis**. This method was used to systematically examine the qualitative information obtained from interviews, focus group discussions, and field observations.

The analysis process involved the following steps:

1. Organizing and transcribing the collected data

2. Identifying key themes related to community-based tourism, community enterprises, and grassroots economic activities

3. Interpreting the relationships between tourism development and local economic systems

4. Synthesizing the findings to explain the role of community enterprises in promoting community-based health tourism and grassroots economic development.

The results of the analysis were then presented in a descriptive form to explain the patterns and dynamics of tourism and economic activities within the community.

Results

Potential of Community-Based Health Tourism at Phu Tok

The findings indicate that the Phu Tok tourist attraction in Bueng Kan Province has significant potential to develop community-based health tourism. The area is characterized by its distinctive natural landscape, religious significance, and cultural heritage. Phu Tok, located at Wat Jetiyakhiri, attracts a

considerable number of visitors due to its unique wooden stairways leading to the mountain summit and its reputation as a sacred religious site.

In addition to its natural and spiritual value, the surrounding communities possess local wisdom related to herbal medicine and traditional health practices. Local residents have long utilized herbal plants for health care and traditional remedies. This local knowledge provides opportunities for developing health-related tourism activities such as herbal learning programs, herbal product demonstrations, and traditional Thai wellness practices.

The combination of natural resources, religious tourism, and traditional knowledge creates favorable conditions for developing community-based health tourism in the Phu Tok area.

Role of Community Enterprises in Driving the Grassroots Economy

The study found that community enterprises play an important role in supporting economic activities associated with tourism development in the Phu Tok area. In particular, the Ban Na Kham Khaen Herbal Community Enterprise has been actively involved in producing and developing herbal products derived from locally available plants. These products include herbal drinks, herbal medicines, and other health-related items that can be offered to tourists as part of the local tourism experience. The activities of the community enterprise not only generate income for members but also contribute to the circulation of income within the community.

Furthermore, community enterprises serve as a mechanism for linking local resources, traditional knowledge, and tourism activities. By transforming local herbal knowledge into marketable products and services, community enterprises help create economic value and strengthen the grassroots economy.

Challenges in Tourism and Community Economic Development

Despite the strong tourism potential of the area, the findings reveal several challenges affecting tourism management and economic development within the community.

First, there is limited collaboration among stakeholders, including local authorities, community members, and religious institutions. The lack of coordination in tourism planning and management reduces the efficiency of tourism development.

Second, the distribution of tourism income within the community remains uneven. Some groups benefit more from tourism activities, while others have limited opportunities to participate in tourism-related economic activities.

Third, internal conflicts within the community have occasionally affected tourism management and cooperation among stakeholders. These conflicts hinder collective decision-making and reduce the overall effectiveness of community-based tourism development.

Development Approach for Community-Based Health Tourism

Based on the findings, the study proposes an approach for developing community-based health tourism in the Phu Tok area. The proposed approach emphasizes the integration of natural resources, cultural heritage, and local wisdom related to health and herbal medicine.

Potential tourism activities include:

- Herbal learning and herbal garden tours
- Demonstrations of herbal product preparation
- Traditional Thai massage and wellness services
- Community homestay experiences
- Local food and herbal product markets

Strengthening cooperation among community enterprises, local government organizations, and tourism stakeholders is essential for improving tourism management and expanding economic opportunities for localr esidents.

Through the integration of tourism activities and community enterprise development, community-based health tourism can become an important mechanism for promoting the grassroots economy and supporting sustainable community development.

Table 1 Synthesis of Research Findings on Community-Based Health Tourism and Grassroots Economic Development

Key Findings	Description	Economic Implications	Contribution to Grassroots Economy
Tourism Potential of Phu Tok	Phu Tok possesses distinctive natural landscapes, religious significance, and cultural heritage that attract tourists. The area also has local herbal knowledge that can support health tourism activities.	Tourism resources create opportunities for developing health-related tourism products and services.	Supports local income generation through tourism activities and community participation.
Role of Community Enterprises	The Ban Na Kham Khaen Herbal Community Enterprise develops herbal products derived from local plants and	Community enterprises transform local resources into economic products and tourism services.	Enhances community income circulation and strengthens local economic activities.

	traditional knowledge		
Local Resource Utilization	Local herbal knowledge and traditional wellness practices are integrated into tourism activities such as herbal learning programs and herbal product demonstrations.	Local resources are converted into tourism experiences and value-added products.	Promotes sustainable use of local resources and community-based economic development.
Challenges in Tourism Development	Limited collaboration among stakeholders, unequal distribution of tourism income, and internal community conflicts affect tourism management.	Inefficient tourism management reduces the economic benefits that tourism can bring to the community.	Highlights the need for stronger community participation and collaborative management
Development Approach	Integrating natural resources, cultural heritage, and local wisdom to develop health tourism activities such as herbal tourism, wellness services, and community homestays.	Diversifies tourism products and expands economic opportunities for local residents.	Strengthens grassroots economic development and promotes sustainable community tourism.

The synthesis presented in Table 1 summarizes the key findings regarding tourism potential, the role of community enterprises, and the implications for grassroots economic development in the Phu Tok area.

Table 2 Economic Mechanisms of Community Enterprises in Driving the Grassroots Economy through Community-Based Health Tourism

Economic Component	Community Activity	Economic Function	Economic Outcome
Local Natural Resources	Utilization of herbal plants and natural resources in the Phu Tok area	Provides raw materials for health-related tourism products and services	Creation of value-added local products and tourism experiences
Local Wisdom and Cultural Knowledge	Traditional herbal knowledge, wellness practices, and community lifestyle	Transforms cultural and traditional knowledge into tourism activities	Enhances the attractiveness of community-based health tourism
Community Enterprises	Production and development of herbal products by the Ban Na Kham Khaen Herbal Community Enterprise	Acts as a local economic mechanism linking production, tourism, and local markets	Generates income and promotes local economic circulation
Tourism Activities	Herbal learning programs, wellness tourism activities, and homestay services	Expands tourism-related economic opportunities within the community	Diversifies local income sources and supports rural livelihoods
Community Collaboration	Cooperation among community members, enterprises, and local organizations	Strengthens tourism management and community participation	Promotes sustainable grassroots economic development

Table 2 illustrates the economic mechanisms through which community enterprises contribute to grassroots economic development in the context of community-based health tourism at Phu Tok. The integration of local resources, traditional knowledge, tourism activities, and community enterprises creates economic opportunities that support local income generation and sustainable community development.

Discussion

The findings of this study highlight the important role of community enterprises in supporting community-based health tourism and contributing to grassroots economic development in rural areas. The results indicate that the Phu Tok tourist attraction possesses significant potential for developing community-based health tourism due to the integration of natural resources, religious tourism, and local wisdom related to herbal medicine. These findings are consistent with previous studies that emphasize the importance of utilizing local resources and cultural heritage as a foundation for sustainable tourism development (Scheyvens, 1999; Murphy, 1985).

The study also demonstrates that community enterprises can function as an important mechanism for strengthening local economic systems. In the case of the Ban Na Kham Khaen Herbal Community Enterprise, local herbal knowledge has been transformed into economic products and tourism-related services that generate income for community members. This finding supports the concept that community enterprises play a significant role in promoting local economic development by linking local resources, traditional knowledge, and market opportunities (Natsuda et al., 2012). Through the development of herbal products and health-related tourism activities, community enterprises contribute to the circulation of income within the community and support grassroots economic growth.

Furthermore, the integration of health tourism with community-based tourism provides new economic opportunities for rural communities. Health tourism activities such as herbal learning programs, wellness services, and traditional health practices allow communities to diversify tourism products while maintaining their cultural identity. This finding is consistent with recent research indicating that wellness and health tourism can enhance the competitiveness of tourism destinations while simultaneously supporting sustainable local development (Smith & Puczkó, 2014; Hall, 2020).

However, the results also reveal several challenges affecting the development of community-based health tourism in the Phu Tok area. Limited cooperation among stakeholders, including community members, local authorities, and religious institutions, was identified as a significant barrier to effective tourism management. Similar challenges have been identified in previous studies, which indicate that successful community-based tourism development requires strong collaboration, shared decision-making, and effective governance among stakeholders (OECD, 2020; UNWTO, 2021).

Another important issue identified in this study is the unequal distribution of tourism income within the community. While some groups benefit directly from tourism activities, others have limited opportunities to participate in tourism-related economic activities. This situation reflects broader challenges in grassroots economic development, where unequal access to resources and opportunities can hinder the overall benefits of tourism development.

Overall, the findings suggest that strengthening the role of community enterprises and improving collaboration among local stakeholders are essential for enhancing the contribution of tourism to grassroots economic development. By integrating tourism activities with local resources, traditional knowledge, and community enterprises, rural communities can develop sustainable economic systems that support both tourism development and community well-being.

Conclusion

This study examined the potential of community-based health tourism at the Phu Tok tourist attraction in Bueng Kan Province and analyzed the role of community enterprises in driving the grassroots economy through tourism development. The findings indicate that Phu Tok possesses strong potential for developing community-based health tourism due to the integration of natural resources, religious tourism, and local wisdom related to herbal medicine and traditional health practices.

The study highlights the important role of community enterprises, particularly the Ban Na Kham Khaen Herbal Community Enterprise, in transforming local resources and traditional knowledge into economic products and tourism-related services. Through the development of herbal products and health tourism activities, community enterprises contribute to local income generation and promote economic circulation within the community. These activities demonstrate how community enterprises can function as a key mechanism for strengthening grassroots economic development.

However, the study also identified several challenges affecting the effective development of community-based health tourism, including limited collaboration among stakeholders, unequal distribution of tourism income, and internal community conflicts. These issues indicate that successful tourism development requires stronger cooperation among community members, local authorities, and related organizations.

Overall, the findings suggest that integrating community enterprises with tourism development can significantly enhance grassroots economic opportunities in rural areas. By utilizing local resources, cultural heritage, and traditional knowledge, communities can develop sustainable tourism activities that support both economic growth and community well-being. The study contributes to the understanding of how community enterprises can support

community-based health tourism and promote sustainable grassroots economic development.

Research Contribution and Conceptual Model

New Knowledge from the Study

This study contributes new knowledge by proposing a conceptual understanding of how community enterprises function as a driving mechanism for community-based health tourism that supports grassroots economic development. The findings demonstrate that the integration of local tourism resources, traditional herbal knowledge, and the management capacity of community enterprises can generate sustainable tourism activities rooted in community participation and local wisdom.

The study further reveals that community enterprises play a crucial role in transforming local resources and indigenous knowledge into tourism-related products and services. These activities not only enhance tourism experiences but also contribute to income generation, employment opportunities, and economic circulation within the community, which are fundamental characteristics of grassroots economic development. Therefore, community enterprises can be considered a key mechanism that links local resources with tourism activities and ultimately strengthens the grassroots economy in rural communities.

Figure 1 Community Enterprise–Driven Community-Based Health Tourism Model for Grassroots Economic Development

This conceptual model illustrates how community enterprises act as a key mechanism linking local tourism resources and traditional health knowledge with community-based health tourism activities. These activities contribute to grassroots economic development through income generation, local employment, and economic circulation within the community.

Recommendations

Policy Recommendations

Government agencies and local administrative organizations should support the development of community-based health tourism by strengthening community enterprises, improving tourism infrastructure, and promoting local herbal products and wellness activities. Such support will help enhance the role of community enterprises in driving grassroots economic development.

Practical Recommendations

Local communities should strengthen collaboration among stakeholders, including community leaders, religious institutions, tourism operators, and government agencies. Community enterprises should also develop health tourism activities that integrate local herbal knowledge, cultural resources, and wellness experiences to increase tourism value and generate income for local residents.

Recommendations for Future Research

Future research should examine the economic impacts of community-based health tourism on local households and community enterprises, particularly in terms of income generation and grassroots economic development. Comparative studies in different regions of Thailand would also help identify effective models for sustainable tourism development.

Acknowledgements

This research was financially supported by the Research Fund of Udon Thani Rajabhat University.

References

Dodds, R., & Butler, R. (2020). *Overtourism: Issues, realities and solutions*. De Gruyter.

Hall, C. M. (2020). Tourism and biodiversity: More significant than climate change? *Journal of Heritage Tourism,* 15(1), 1–8. https://doi.org/10.1080/1743873X.2019.1608111

Hall, C. M., Scott, D., & Gössling, S. (2020). Pandemics, transformations and tourism: Be careful what you wish for. *Tourism Geographies,* 22(3), 577–598. https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1759131

Higgins-Desbiolles, F. (2021). The "war over tourism": Challenges to sustainable tourism in the tourism academy after COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism,* 29(4), 551–569. https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1803331

Murphy, P. E. (1985). *Tourism: A community approach*. Routledge.

Natsuda, K., Igusa, K., Wiboonpongse, A., & Thoburn, J. (2012). One village one product – rural development strategy in Asia: The case of OTOP in Thailand. *Canadian Journal of Development Studies,* 33(3), 369–385. https://doi.org/10.1080/02255189.2012.715082

OECD. (2020). *Tourism policy responses to the coronavirus (COVID-19)*. OECD Publishing.

Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. *Tourism Management,* 20(2), 245–249. https://doi.org/10.1016/S0261-5177(98)00069-7

Smith, M., & Puczkó, L. (2014). *Health, tourism and hospitality: Spas, wellness and medical travel* (2nd ed.). Routledge.

United Nations Conference on Trade and Development. (2010). *Creative economy report 2010: Creative economy – A feasible development option*. United Nations.

United Nations World Tourism Organization. (2021). *UNWTO tourism recovery tracker*. UNWTO.

World Tourism Organization. (2020). *Global report on wellness tourism*. UNWTO.

อิทธิพลทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ กองกำกับการปฏิบัติอาชญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง*

THE INFLUENCE OF FINANCIAL SKILLS ON RETIREMENT FINANCIAL PLANNING AMONG GOVERNMENT OFFICERS OF THE SPECIAL CRIME OPERATIONS SUB-DIVISION, IMMIGRATION BUREAU

จันทร์จิรา เชื้ออินทร์[1] และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว[2]

Janjira Chuea-intara[1] and Pongsiri Kamkankaew[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยนอร์ท–เชียงใหม่

[1-2]North-Chiang Mai University, Thailand

Corresponding Author's Email: janjirachuaintara@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 9 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 11 มีนาคม 2569

Received 3 March 2026; Revised 9 March 2569; Accepted 11 March 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือเพื่อศึกษาอิทธิพลของทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ กองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการในสังกัดกองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ กองบังคับการสืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง จำนวนทั้งสิ้น 43 คน เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถาม

Citation:

* จันทร์จิรา เชื้ออินทร์ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว. (2569). อิทธิพลทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ กองกำกับการปฏิบัติอาชญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 754-771.

Janjira Chuea-intara and Pongsiri Kamkankaew. (2026). The Influence Of Financial Skills On Retirement Financial Planning Among Government Officers Of The Special Crime Operations Sub-Division, Immigration Bureau. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 754-771.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย พบว่า อิทธิพลทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ กองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการออมและการสร้างเงินสำรอง (β = 0.374) ทักษะการวางแผนการเงินระยะยาวและการประเมินความเสี่ยง (β = 0.280) และทักษะการเลือกผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงิน (β = 0.134) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมทั้งผลการวิจัยยังได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับข้อเสนอแนะสำหรับกองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ กองบังคับการสืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและธุรกิจการเงินเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัมนาผลิตภัรพ์ทางการเงินต่อไปด้วย

คำสำคัญ: ข้าราชการ, กองกำกับการปฏิบัติอาชญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, ทักษะทางการเงินที่, การวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุ

Abstract

This study aimed to examine the influence of financial skills on retirement financial planning among government officers of the Special Crime Operations Sub-division, Investigation Division, Immigration Bureau. The research employed a quantitative approach. The population consisted of 43 government officers under the Special Crime Operations Sub-division, Investigation Division, Immigration Bureau. A structured questionnaire was used as the research instrument. Data were analyzed using multiple regression analysis to test the research hypotheses based on the established conceptual framework.

The results indicated that three dimensions of financial skills had a statistically significant influence on retirement financial planning at the 0.05 level. These included savings and emergency fund creation skills (β = 0.374), long-term financial planning and risk assessment skills (β = 0.280), and financial product and service selection skills (β = 0.134). The findings also provided practical recommendations for the Special Crime Operations Sub-division,

Investigation Division, Immigration Bureau, as well as for financial institutions, to serve as guidelines for the development and improvement of financial products and services in the future.

Keywords: Government officers, Special Crime Operations Sub-division Immigration Bureau, financial skills, retirement financial planning

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประชากร ระบบเศรษฐกิจ และภาระด้านสวัสดิการของรัฐ (Kamkankaew et.al., 2022) โดยเฉพาะประเด็นความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณอายุของบุคลากรภาครัฐซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจด้านความมั่นคง การบังคับใช้กฎหมาย และการบริหารราชการแผ่นดิน (ณฐมน เพิ่มสุข และ นภาพร นิลาภรณ์กุล, 2564) การวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุจึงมิใช่เพียงเรื่องส่วนบุคคล แต่เป็นประเด็นเชิงโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว ทั้งนี้ ความฉลาดรู้ทางการเงินและทักษะทางการเงินเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจทางการเงินได้อย่างมีเหตุผล วางแผนการออม การลงทุน และการบริหารหนี้สินได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่ความพร้อมทางการเงินในวัยเกษียณ (Petpairote, 2023) ในทางกลับกันหากขาดความรู้และทักษะดังกล่าว ย่อมเสี่ยงต่อการออมที่ไม่เพียงพอ ภาระหนี้สินสะสม และความไม่มั่นคงทางการเงินภายหลังสิ้นสุดการรับราชการ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลและครอบครัว ตลอดจนเพิ่มภาระด้านงบประมาณและสวัสดิการของรัฐในระยะยาว (อารีย์วรรณ สุทธิพงศ์พันธ์ และ พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2565)

แม้ว่าข้าราชการจะมีระบบบำเหน็จบำนาญและสวัสดิการหลังเกษียณเป็นหลักประกันรายได้ขั้นพื้นฐาน แต่ภายใต้บริบทเศรษฐกิจที่มีความผันผวนสูง อัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้น ค่าครองชีพที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และความเสี่ยงด้านสุขภาพในวัยสูงอายุ สวัสดิการดังกล่าวอาจไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในระยะยาว (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และ ปรรณ เก้าเอี้ยน, 2558) หากขาดทักษะในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จริง เช่น การจัดทำงบประมาณการออมอย่างสม่ำเสมอ การบริหารความเสี่ยง และการตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่เหมาะสม (ปวีณา คำพุกกะ,อรุณรัตน์ เศวตธรรม ปดิวรดา ล้อมลาย สุภัตราภรณ์ สายสมบูรณ์

และ รินทร์ลภัส ชัยหิรัญกิตติ์, 2567) โดยเฉพาะในกลุ่มข้าราชการซึ่งมีความมั่นคงด้านรายได้ในช่วงวัยทำงาน อาจเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าบำนาญของรัฐเพียงพอต่อการดำรงชีวิตหลังเกษียณ ส่งผลให้ละเลยการวางแผนการเงินส่วนบุคคลและการเตรียมเงินออมระยะยาว ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อความเปราะบางทางการเงินในวัยสูงอายุ (สารัช เภาศรี สุชาติ อดุลย์บุตร และ บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ. (2025)

กองกำกับการปฏิบัติอาชญากรรมการพิเศษ กองบังคับการสืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจด้านความมั่นคงและการบังคับใช้กฎหมายที่มีความซับซ้อนและมีความเสี่ยงสูง กำลังพลต้องปฏิบัติงานภายใต้ความกดดันและความรับผิดชอบสูง ซึ่งอาจส่งผลให้มีข้อจำกัดด้านเวลาและโอกาสในการพัฒนาทักษะทางการเงินส่วนบุคคล งานวิจัยในต่างประเทศพบว่า กลุ่มอาชีพที่มีภาระงานสูงมักมีแนวโน้มวางแผนเกษียณไม่เป็นระบบ หากขาดการเสริมสร้างความรู้และทักษะทางการเงินอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม บทบาทของทักษะทางการเงินควบคู่กับความฉลาดรู้ทางการเงินในกลุ่มข้าราชการด้านความมั่นคงยังมีจำกัด ดังนั้นการศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์อิทธิพลของทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการในหน่วยงานดังกล่าวเพื่อเติมเต็มช่องว่างองค์ความรู้เชิงวิชาการและเพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบายและมาตรการพัฒนาสมรรถนะทางการเงินของข้าราชการอย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ กองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

สมมติฐานการวิจัย

H1 ทักษะการจัดทำงบประมาณและควบคุมรายจ่ายมีอิทธิพลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ กองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

H2 ทักษะการออมและการสร้างเงินสำรองมีอิทธิพลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ กองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

H3 ทักษะการบริหารจัดการหนี้มีอิทธิพลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ กองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

H4 ทักษะการเลือกผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินมีอิทธิพลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ กองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

H5 ทักษะการวางแผนการเงินระยะยาวและการประเมินความเสี่ยงมีอิทธิพลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ กองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

การทบทวนวรรณกรรม

การวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุ

การวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุเป็นกระบวนการเตรียมความพร้อมทางการเงินในระยะยาวที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และจิตวิทยาที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดย Amani & Fussy (2023) ได้อธิบายว่าการวางแผนเกษียณเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่สะท้อนการตระหนักรู้ต่ออนาคตและการกำหนดทิศทางทางการเงินอย่างมีเป้าหมาย ในขณะที่ Yeo et.al. (2024) ได้เน้นว่าการวางแผนดังกล่าวครอบคลุมการออม การลงทุน การคำนวณค่าใช้จ่ายหลังเกษียณ และการประเมินปัจจัยเสี่ยง เช่น เงินเฟ้อ อายุคาดเฉลี่ย และค่ารักษาพยาบาล ซึ่งล้วนส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในวัยสูงอายุ Ingale & Paluri (2025) ได้ชี้ให้เห็นว่าการจัดสรรทรัพยากรในช่วงวัยทำงานอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้บุคคลมีรายได้เพียงพอหลังเกษียณ จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าว การวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณจึงหมายถึงกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยความรู้ ทักษะ และความสามารถในการประเมินความเสี่ยง เพื่อสร้างความมั่นคงและรักษาคุณภาพชีวิตในระยะยาว โดยเฉพาะในกลุ่มข้าราชการซึ่งมีรายได้ประจำและโครงสร้างรายได้ค่อนข้างจำกัด การเตรียมความพร้อมล่วงหน้าจึงมีบทบาทสำคัญต่อการลดความเสี่ยงด้านสภาพคล่องในอนาคต

การวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุถือเป็นกลไกพื้นฐานของความมั่นคงทางเศรษฐกิจทั้งในระดับบุคคลและระดับประเทศ โดย ลัลลิยา สามสุวรรณ และ มนตรี โสคติยานุรักษ์ (2563) พบว่าบุคคลที่มีความรู้ทางการเงินและมีพฤติกรรมการวางแผนเกษียณอย่างเป็นระบบมีระดับความมั่งคั่งและความพร้อมทางการเงินสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับพิชชาภัทร์ สามปรุ สุพัตรา ยอดสุรางค์ รัชยา ภักดีจิตต์ และ ชาญ ธาระวาส. (2566) ที่ชี้ว่าการเตรียมความพร้อมทางการเงินของประชากรช่วยลดภาระด้านสวัสดิการของรัฐและเพิ่มศักดิ์ศรีในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ในบริบทของประเทศไทย ความท้าทายด้านความเพียงพอของรายได้หลังเกษียณและระดับหนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับสูงสะท้อนถึงความจำเป็นในการส่งเสริมการวางแผนเกษียณอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในกลุ่มข้าราชการกองกำกับการปฏิบัติอาชญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ซึ่งลักษณะงานมีความเสี่ยงและใช้สมรรถภาพทางกายสูง เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุย่อมมีภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น แม้จะมีระบบบำเหน็จบำนาญรองรับ แต่รายได้รวมมักลดลงจากช่วงปฏิบัติราชการ ดังนั้นการวางแผนการเงินล่วงหน้าอย่างมีระบบจึงไม่เพียงเป็นความรับผิดชอบส่วนบุคคล หากยังเป็นกลไกสำคัญในการรักษาความมั่นคงทางการเงินและคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนภายหลังเกษียณอายุอีกด้วย

ทักษะทางการเงิน

ทักษะทางการเงินหมายถึงความสามารถของบุคคลในการจัดการเรื่องการเงินของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลง โดย Petpairote (2023) ได้อธิบายว่าเป็นศักยภาพภายในที่ครอบคลุมทั้งความรู้ ทัศนคติ ทักษะ และพฤติกรรม ซึ่งสะท้อนความสามารถในการบริหารทรัพยากรทางการเงิน ทำความเข้าใจและเลือกใช้บริการทางการเงิน รวมถึงเข้าถึงบริการที่เหมาะสมกับความต้องการ ในขณะที่ Imjai et.al. (2025) ได้เน้นว่าทักษะทางการเงินคือความสามารถในการใช้ความรู้และทักษะร่วมกับทัศนคติและพฤติกรรม เพื่อประเมินข้อมูลทางการเงิน วิเคราะห์ความเสี่ยง และตัดสินใจด้านการเงินอย่างมีเหตุมีผล อีกทั้ง ณฐมน เพิ่มสุข และ นภาพร นิลาภรณ์กุล (2564) ชี้ให้เห็นว่าทักษะดังกล่าวจำเป็นยิ่งขึ้นในยุคที่ผลิตภัณฑ์ทางการเงินมีความซับซ้อนมากขึ้น เช่น เงื่อนไขสัญญา ค่าธรรมเนียม โครงสร้างผลตอบแทน และความเสี่ยงเฉพาะของผลิตภัณฑ์ จึงต้องอาศัยความสามารถในการเปรียบเทียบ วิเคราะห์ และเลือกทางเลือกที่สอดคล้องกับสถานการณ์และเป้าหมายส่วนบุคคล โดยไม่ถูกชักจูงจากข้อมูลคลาดเคลื่อนหรือแรงจูงใจระยะสั้น ในทำนองเดียวกัน อารีย์วรรณ สุทธิพงศ์พันธ์ และ พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2565) เสนอว่าทักษะจะ

เกิดผลอย่างแท้จริงเมื่อการเรียนรู้เชื่อมโยงกับการตัดสินใจในชีวิตจริงและได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง จึงสะท้อนว่าทักษะทางการเงินมิใช่เพียงการรับรู้ความรู้ แต่เป็นความสามารถเชิงปฏิบัติที่นำไปสู่การตัดสินใจและพฤติกรรมทางการเงินที่ยั่งยืน

อีกทั้ง วิศววิท แข็งแรง ธีรวัตร์ ภูระธีรานรัชต์ และ อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์ (2566) ได้เสนอว่าเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์และจัดระบบการเงินส่วนบุคคลอย่างครบวงจร ตั้งแต่การประเมินรายรับรายจ่าย การวางแผนใช้เงินให้สอดคล้องกับเป้าหมายชีวิต การตัดสินใจออมและลงทุนอย่างเหมาะสม ไปจนถึงการประเมินความเสี่ยงและผลกระทบระยะยาวของทางเลือกทางการเงินแต่ละประเภท โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือเหตุผลและวินัยในการควบคุมพฤติกรรมการใช้จ่าย การจัดสรรเงินสำรองฉุกเฉิน และการเตรียมพร้อมต่อเหตุการณ์ไม่คาดคิด ซึ่งช่วยลดโอกาสเกิดปัญหาหนี้สินสะสมและความเปราะบางทางการเงินในอนาคต (ปวีณา คำพุกกะ,อรุณรัตน์ เศวตธรรม ปดิวรดา ล้อมลาย สุภัตราภรณ์ สายสมบูรณ์ และ รินทร์ลภัส ชัยหิรัญกิตติ์, 2567) เมื่อพิจารณาในบริบทข้าราชการกองกำกับการปฏิบัติอาชญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทักษะทางการเงินยิ่งมีความสำคัญเพราะรายได้มีลักษณะคงที่เป็นรายเดือนและมีข้อจำกัดในการสร้างรายได้เพิ่ม หากขาดทักษะในการบริหารเงิน อาจทำให้ไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรเพื่อการออมและการลงทุนระยะยาวได้อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะการเตรียมเงินเพื่อวัยเกษียณที่ต้องอาศัยการวางแผนล่วงหน้าและการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ทักษะทางการเงินจึงเป็นฐานสำคัญที่ช่วยให้ข้าราชการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้คุ้มค่า ลดความเสี่ยงด้านการเงินและเสริมสร้างความมั่นคงทั้งในช่วงทำงานและภายหลังเกษียณ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการในสังกัดกองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ กองบังคับการสืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมดโดยไม่ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างและไม่

มีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีขนาดเล็กและระบุจำนวนได้อย่างชัดเจน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 43 คน

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามขึ้นโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางการเงิน และการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุเพื่อให้สามารถวัดตัวแปรตามกรอบแนวคิดของการวิจัยได้อย่างครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) อยู่ระหว่าง 0.923 ถึง 0.950

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้ง โดยเก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นดังรายละเอียดที่กล่าวมาข้างต้น และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย ตนเอง โดยนำแบบสอบถามไปสอบถามข้าราชการในสังกัด กองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ กองบังคับการสืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้จำนวนทั้งหมด 43 ชุด ระหว่างมกราคม ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย คือ เพื่อศึกษาอิทธิพลของความฉลาดรู้ทางการเงิน และทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ กองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ผลการศึกษาประกอบด้วย ผลการตรวจสอบผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล ผลการ ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปร และผลการทดสอบสมมุติฐาน ดังนี้

ผลการตรวจสอบผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของทักษะทางการเงิน

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	SK	KU
1. ทักษะการจัดทำงบประมาณและควบคุมรายจ่าย (SKB)	4.64	0.444	-0.861	0.900
2. ทักษะการออมและการสร้างเงินสำรอง (SKA)	4.73	0.413	-1.542	-0.542
3. ทักษะการบริหารจัดการหนี้ (SKD)	4.74	0.363	-1.072	1.486
4. ทักษะการเลือกผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงิน (SKP)	4.72	0.414	-0.988	-0.338
5. ทักษะการวางแผนการเงินระยะยาวและการประเมินความเสี่ยง (SKR)	4.69	0.370	-0.953	-0.807

จากตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล พบว่า ตัวแปรทั้งหมดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ระหว่าง 4.64 ถึง 4.74 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ระหว่าง 0.363 ถึง 0.444 ค่าความเบ้ (SK) อยู่ระหว่าง -1.542 ถึง -0.953 และค่าความโด่ง (KU) อยู่ระหว่าง -0.807 ถึง 1.486 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลมีการกระจายตัวที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ

ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นของตัวแปร

ตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปร

ตัวแปร	Y_ PLT	SKB	SKA	SKD	SKP	SKR	Tolerance	VIF
Y_ PLT	1.000							
SKB	0.848**	1.000					0.235	4.25
SKA	0.927**	0.807**	1.000				0.179	5.57
SKD	0.815**	0.711**	0.759**	1.000			0.283	3.53
SKP	0.754**	0.651**	0.757**	0.526**	1.000		0.413	2.42
SKR	0.890**	0.778**	0.812**	0.788**	0.600**	1.000	0.210	4.76

*หมายเหตุ ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติระดับที่ 0.01*

จากตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปร พบว่า ตัวแปรแต่ละคู่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง 0.600 ถึง 0.927 สำหรับการตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์ร่วมพหุเชิงเส้นตรง (Multicollinearity) พบว่า ค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.179 ถึง 0.413 ซึ่งมากกว่า 0.01 และค่า VIF อยู่ระหว่าง 2.42 ถึง 5.57 ซึ่งไม่เกิน 10 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรทั้งหมดไม่มีปัญหาความสัมพันธ์ร่วมพหุเชิงเส้นตรง และมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณต่อไป (Mardia, Kent & Taylor, 2024; นิรันดร์ มหาวรรณ์ และพงศ์ศิริ คำขันแก้ว, 2568)

ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมุติฐานการวิจัย

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม Y_ PLT				
	b	SE	β	t	p-value
a(constant)	0.330	0.237		1.395	0.172
ทักษะการจัดทำงบประมาณและควบคุมรายจ่าย (SKB)	0.085	0.067	0.110	1.263	0.215
ทักษะการออมและการสร้างเงินสำรอง (SKA)	0.311	0.083	0.374	3.721	0.001*
ทักษะการบริหารจัดการหนี้ (SKD)	0.101	0.071	0.112	1.411	0.167
ทักษะการเลือกผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงิน (SKP)	0.137	0.067	0.134	2.029	0.050*
ทักษะการวางแผนการเงินระยะยาวและการประเมินความเสี่ยง (SKR)	0.250	0.083	0.280	3.015	0.005*
R = 0.967 R^2 = 0.901 R^2_{change} = 0.924					
F = 86.00 Sig ของ F = 0.000 Durbin-Watson = 1.820					

*หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05*

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ โดยนำตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัว ได้แก่ ทักษะการจัดทำงบประมาณและควบคุมรายจ่าย (SKB) ทักษะการออมและการสร้างเงินสำรอง (SKA) ทักษะการบริหารจัดการหนี้ (SKD) ทักษะการเลือกผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงิน (SKP) และทักษะการวางแผนการเงินระยะยาวและการประเมินความเสี่ยง (SKR) ผลการทดสอบพบว่า

ทักษะการจัดทำงบประมาณและควบคุมรายจ่าย (SKB) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบเท่ากับ 0.085 และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.110 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t = -1.263, p-value = 0.215) จึงปฏิเสธสมมติฐาน (H1)

ทักษะการออมและการสร้างเงินสำรอง (SKA) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบเท่ากับ 0.311 และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.374 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t = 3.721, p-value = 0.001) จึงยอมรับสมมติฐาน (H2)

ทักษะการบริหารจัดการหนี้ (SKD) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบเท่ากับ 0.101และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.112 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t = 1.411, p-value = 0.167) จึงปฏิเสธสมมติฐาน (H3)

ทักษะการเลือกผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงิน (SKP) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบเท่ากับ 0.205 และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.134 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t = 3.015, p-value = 0.050) จึงยอมรับสมมติฐาน (H4)

ทักษะการวางแผนการเงินระยะยาวและการประเมินความเสี่ยง (SKR) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบเท่ากับ 0.250 และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.280 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t = 3.015, p-value = 0.005) จึงยอมรับสมมติฐาน (H5)

โดยมีค่าคงที่ (a) เท่ากับ 0.330 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.9967 มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.935 หรือร้อยละ 93.50 และมีค่า F เท่ากับ 86.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.000)

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

Y_ PLT = 0.330 + 0.311 (SKA) + 0.250 (SKR) + 0.137 (SKP)

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

Y_ PLT = 0.374 (SKA) + 0.280 (SKR) + 0.134 (SKP)

จากการวิเคราะห์พบว่า อิทธิพลทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ กองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการออมและการสร้างเงินสำรอง (SKA) (β = 0.374) ทักษะการวางแผนการเงินระยะยาวและการประเมินความเสี่ยง (SKR) (β = 0.280) และทักษะการเลือกผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงิน (SKP) (β = 0.134) ตามลำดับ ส่วนทักษะการจัดทำงบประมาณและควบคุมรายจ่าย (SKB) และทักษะการบริหารจัดการหนี้ (SKD) ไม่มีส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ กองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการนำเสนอผลการวิจัยจากหัวข้อข้างต้น สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ทักษะการจัดทำงบประมาณและควบคุมรายจ่าย (SKB) ไม่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ตามกรอบการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงทำให้ต้องปฏิเสธสมมติฐาน (H1) ซึ่งผลดังกล่าวไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Amani & Fussy (2023) Yeo, Lim & Yii (2024) และณฐมน เพิ่มสุข และ นภาพร นิลาภรณ์กุล (2564) ที่ต่างยืนยันว่าการจัดทำงบประมาณและการควบคุมรายจ่ายเป็นทักษะพื้นฐานที่ช่วยเสริมสร้างวินัยทางการเงิน ลดความเสี่ยงด้านหนี้สิน และเพิ่มความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ความไม่สอดคล้องนี้อาจอธิบายได้จากลักษณะเฉพาะของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นข้าราชการที่มีรายได้ประจำแน่นอน มีระบบเงินเดือนและสวัสดิการที่ค่อนข้างตายตัว ส่งผลให้การควบคุมรายจ่ายในชีวิตประจำวันอาจเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจากโครงสร้างรายได้และภาระค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างคงที่ มากกว่าการอาศัยทักษะการจัดทำงบประมาณอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้ ข้าราชการบางส่วนอาจมีรูปแบบการใช้จ่ายที่ยึดตามกรอบรายได้ที่มีอยู่แล้ว ทำให้ความแตกต่างของระดับทักษะด้านงบประมาณไม่สะท้อนผลลัพธ์ที่แตกต่างอย่างชัดเจนในเชิงสถิติ ดังนั้น แม้ทักษะการจัดทำงบประมาณและ

ควบคุมรายจ่ายจะได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในเชิงทฤษฎีว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อเสถียรภาพทางการเงิน แต่ในบริบทของการศึกษานี้ ทักษะดังกล่าวอาจยังไม่ปรากฏบทบาทเชิงประจักษ์ที่ชัดเจน เนื่องจากอิทธิพลของความมั่นคงด้านรายได้และระบบสวัสดิการของข้าราชการที่ช่วยลดแรงกดดันในการบริหารงบประมาณส่วนบุคคลลง

ทักษะการออมและการสร้างเงินสำรอง (SKA) มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ตามกรอบการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน (H2) ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Petpairote (2023) ลัลลิยา สามสุวรรณ และ มนตรี โสคติยานุรักษ์ (2563) และ อารีย์วรรณ สุทธิพงศ์พันธ์ และ พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2565) ที่อธิบายว่าการออมอย่างสม่ำเสมอและการมีเงินสำรองเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว เนื่องจากการออมเป็นกระบวนการสะสมทรัพยากรทางการเงินที่ต้องอาศัยวินัย ความต่อเนื่อง และการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถรับมือกับความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ เหตุการณ์ฉุกเฉิน และความเสี่ยงในชีวิตได้ดีกว่าผู้ที่ขาดทักษะดังกล่าว โดยเฉพาะในบริบทของข้าราชการที่มีรายได้ประจำค่อนข้างมั่นคง การมีทักษะการออมและเงินสำรองจะยิ่งช่วยเสริมความพร้อมทางการเงิน ทั้งในช่วงทำงานและระยะหลังเกษียณ เพราะช่วยลดการพึ่งพาหนี้สิน เพิ่มความสามารถในการจัดการค่าใช้จ่ายที่ไม่คาดคิด และลดความเครียดทางการเงิน ผลการวิจัยจึงสะท้อนให้เห็นว่าทักษะการออมและการสร้างเงินสำรองเป็นทักษะที่มีบทบาทเชิงประจักษ์อย่างชัดเจนต่อความมั่นคงทางการเงิน และเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงพฤติกรรมทางการเงินในปัจจุบันเข้ากับความมั่นคงในอนาคตอย่างเป็นรูปธรรม

ทักษะการบริหารจัดการหนี้ (SKD) ไม่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ตามกรอบการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงทำให้ต้องปฏิเสธสมมติฐาน (H3) ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Amani & Fussy (2023) ลัลลิยา สามสุวรรณ และ มนตรี โสคติยานุรักษ์ (2563) พิชชาภัทร์ สามปรุ สุพัตรา ยอดสุรางค์ รัชยา ภักดีจิตต์ และ ชาญ ธาระวาส (2566) ที่ยืนยันว่าการประเมินภาระหนี้ การจัดลำดับความสำคัญของหนี้ และวินัยในการชำระหนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความเสี่ยงทางการเงินและเสริมสร้างความมั่นคงในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ความไม่สอดคล้องนี้อาจอธิบายได้จากบริบทของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นข้าราชการที่มีรายได้ประจำค่อนข้างมั่นคง และสามารถเข้าถึงแหล่งสินเชื่อที่มีเงื่อนไขเอื้ออำนวย เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์หรือสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ ส่งผลให้ภาระหนี้อยู่ในระดับที่สามารถบริหารจัดการได้โดยไม่กระทบต่อผลลัพธ์หลักของการศึกษา นอกจากนี้ รูปแบบการชำระหนี้ของข้าราชการมักเป็นการหักเงินเดือนอัตโนมัติ ทำให้วินัยในการชำระหนี้เกิดขึ้นจากระบบมากกว่าทักษะส่วน

บุคคล จึงทำให้บทบาทของทักษะการบริหารจัดการหนี้ไม่ปรากฏผลเชิงประจักษ์อย่างชัดเจนในเชิงสถิติ ผลการวิจัยจึงสะท้อนให้เห็นว่า แม้ทักษะการบริหารจัดการหนี้จะมีความสำคัญอย่างยิ่งในเชิงทฤษฎีและแนวคิดทางวิชาการ แต่ในบริบทของข้าราชการที่มีโครงสร้างรายได้และระบบการชำระหนี้ที่ค่อนข้างมั่นคง ทักษะดังกล่าวอาจยังไม่เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ตามกรอบการวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการเลือกผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงิน (SKP**)** มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ตามกรอบการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน (H4) ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Imjai et.al. (2025) วิศววิท แข็งแรง ธีรวัตร์ ภูระธีรานรัชต์ และ อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์ (2566) และ ปวีณา คำพุกกะ อรุณรัตน์ เศวตธรรม ปดิวรดา ล้อมลาย สุภัตราภรณ์ สายสมบูรณ์ และ รินทร์ลภัส ชัยหิรัญกิตติ์ (2567) ที่อธิบายว่าความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ผลตอบแทน ต้นทุน และความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ทางการเงิน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคคลตัดสินใจทางการเงินได้อย่างมีเหตุผลและสอดคล้องกับเป้าหมายในระยะยาว เนื่องจากผลิตภัณฑ์ทางการเงินในปัจจุบันมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น หากขาดทักษะในการเปรียบเทียบข้อมูลและทำความเข้าใจเงื่อนไขที่แท้จริง บุคคลอาจเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีต้นทุนสูงหรือไม่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของตนเอง ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงทางการเงินในอนาคต ในบริบทของข้าราชการที่มีรายได้ประจำและเป้าหมายทางการเงินค่อนข้างชัดเจน เช่น การวางแผนเกษียณหรือการคุ้มครองสุขภาพ ทักษะการเลือกผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินจึงมีบทบาทสำคัญอย่างชัดเจน เพราะช่วยให้สามารถเลือกใช้เครื่องมือทางการเงินที่สอดคล้องกับสวัสดิการภาครัฐ ลดต้นทุนที่ไม่จำเป็น และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารทรัพยากรทางการเงินในระยะยาว ผลการวิจัยจึงสะท้อนให้เห็นว่าทักษะด้านนี้เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงความรู้ทางการเงินกับการตัดสินใจเชิงปฏิบัติ ซึ่งส่งผลต่อความมั่นคงทางการเงินอย่างเป็นรูปธรรม

ทักษะการวางแผนการเงินระยะยาวและการประเมินความเสี่ยง (SKR) มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ตามกรอบการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน (H5) ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Amani & Fussy, D. S. (2023) Ingale & Paluri (2025) พิชชาภัทร์ สามปรุ สุพัตรา ยอดสุรางค์ รัชยา ภักดีจิตต์ และ ชาญ ธาระวาส (2566) ที่อธิบายว่าการกำหนดเป้าหมายทางการเงินระยะยาว การคาดการณ์ค่าใช้จ่ายในอนาคต และการประเมินความเสี่ยงอย่างรอบด้าน เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถวางกลยุทธ์ทาง

การเงินได้อย่างมีเหตุผลและยั่งยืน เนื่องจากการวางแผนระยะยาวช่วยให้บุคคลมองเห็นผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ เช่น เงินเฟ้อ การเปลี่ยนแปลงรายได้ และภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามช่วงวัย ขณะเดียวกันการเตรียมแผนสำรองและการทบทวนแผนอย่างสม่ำเสมอช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นทางการเงินและลดความเสี่ยงจากเหตุการณ์ไม่คาดคิด ในบริบทของข้าราชการที่มีรายได้ประจำแต่ต้องเผชิญความไม่แน่นอนหลังเกษียณ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพและรายได้ที่ลดลง ทักษะการวางแผนการเงินระยะยาวและการประเมินความเสี่ยงจึงมีบทบาทสำคัญอย่างชัดเจนในการเสริมสร้างความพร้อมและความมั่นคงทางการเงินในอนาคต ผลการวิจัยจึงสะท้อนให้เห็นว่าทักษะด้านนี้เป็นปัจจัยเชิงประจักษ์ที่ช่วยเชื่อมโยงการตัดสินใจทางการเงินในปัจจุบันเข้ากับคุณภาพชีวิตและเสถียรภาพทางการเงินในระยะยาวได้อย่างเป็นระบบและมีตรรกะ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่าอิทธิพลทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ กองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ มี 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการออมและการสร้างเงินสำรอง ทักษะการวางแผนการเงินระยะยาวและการประเมินความเสี่ยง และทักษะการเลือกผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงิน ส่วน ทักษะการจัดทำงบประมาณและควบคุมรายจ่ายและทักษะการบริหารจัดการหนี้ไม่มีส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการ กองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้** ได้แก่ 1.1 ธุรกิจภาคการเงินควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่เน้นความเข้าใจเชิงโครงสร้างของผลิตภัณฑ์มากกว่าการให้ความรู้ทั่วไป ควรปรับแนวทางการสื่อสารและออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ลูกค้าสามารถเข้าใจโครงสร้าง เงื่อนไข ต้นทุน และความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม 1.2 ธุรกิจภาคการเงินควรเน้นการออกแบบบริการที่ช่วยเสริมการประเมินและจัดการความเสี่ยงทางการเงินของลูกค้าอย่างเป็นระบบจึงควรพัฒนาเครื่องมือหรือบริการที่ช่วยให้ลูกค้าประเมินความเสี่ยงด้านรายได้ สุขภาพ ค่าใช้จ่ายในวัยสูงอายุ และเงินเฟ้อได้อย่างเป็นระบบซึ่งจะช่วยยกระดับการวางแผนจากการออมเชิงปริมาณไปสู่การบริหารความเสี่ยงอย่างรอบด้าน 1.3 ธุรกิจภาคการเงินควรออกแบบกลไกที่กระตุ้นพฤติกรรมการวางแผนอนาคต

ทางการเงินอย่างต่อเนื่อง ควรพัฒนาระบบติดตามและทบทวนแผนการเงิน เช่น การแจ้งเตือนให้ประเมินแผนเป็นระยะ การปรับเป้าหมายตามช่วงวัย หรือการรายงานความก้าวหน้าของแผนเกษียณ **2. ข้อเสนอแนะสำหรับกองกำกับการปฏิบัติอาญากรรมการพิเศษ กองบังคับการสืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง** ได้แก่ 2.1 ควรพัฒนาโปรแกรมเสริมความเข้าใจผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินเพื่อการเกษียณแบบเฉพาะกลุ่มกำลังพล โดยเน้นการแปลความรู้ให้กลายเป็นการตัดสินใจเชิงปฏิบัติเพื่อให้การวางแผนเกษียณมีประสิทธิภาพ ลดการตัดสินใจตามความเคยชิน และเพิ่มความมั่นคงทางการเงินระยะยาวอย่างเป็นรูปธรรม 2.1) ควรกำหนดระบบประเมินและจัดการความเสี่ยงทางการเงินและค่าใช้จ่ายวัยสูงอายุเป็นกระบวนการประจำปีควบคู่กับการติดตามแผนการเงินของกำลังควรออกแบบแบบประเมินความเสี่ยงมาตรฐาน เช่น ความเพียงพอของเงินสำรอง ภาระครอบครัว ความคุ้มครองสุขภาพและความเสี่ยงจากหนี้ พร้อมแนวทางปรับแผนรายบุคคลเพื่อป้องกันการประเมินความเสี่ยงต่ำกว่าความเป็นจริง และทำให้การเตรียมพร้อมหลังเกษียณมีความรอบด้านมากขึ้น 2.3 ควรปรับนโยบายพัฒนาความรู้ ทักษะจากการเน้นการให้ความรู้ทั่วไปสู่การสร้างพฤติกรรมการวางแผนอนาคตและทักษะที่มีผลจริง โดยใช้กลไกติดตามผลและแรงจูงใจเชิงระบบ ควรจัดระบบแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อเกษียณที่มีการตั้งเป้าหมาย ตรวจทาน และปรับแผนเป็นรอบ เช่น ทุก 6–12 เดือน พร้อมเครื่องมือช่วยปฏิบัติ เช่น แบบฟอร์มแผนเกษียณ มาตรฐานการออมขั้นต่ำ หรือการสะสมเงินสำรองฉุกเฉินเพื่อทำให้การวางแผนเป็นพฤติกรรมจริงและยั่งยืน **3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** ได้แก่ 3.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมหน่วยงานหรือกลุ่มข้าราชการอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุในบริบทที่แตกต่างกัน และเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัยในภาพรว 3.2 ควรศึกษาเชิงลึกด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อทำความเข้าใจเหตุผล แรงจูงใจ และอุปสรรคในการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุที่ไม่สามารถสะท้อนผ่านข้อมูลเชิงปริมาณได้อย่างครบถ้วน 3.3 ควรนำตัวแปรด้านพฤติกรรมหรือปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเงินเข้ามาศึกษาร่วมด้วย เช่น ทัศนคติทางการเงิน ความเชื่อเกี่ยวกับการเงิน หรือการรับรู้ความมั่นคงในอนาคต เพื่ออธิบายพฤติกรรมการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุได้อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ณฐมน เพิ่มสุข และ นภาพร นิลาภรณ์กุล. (2564). ทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อความมั่งคั่งทางการเงินของกลุ่มวิชาชีพครูในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 11(1), 68–82.

นิรันดร์ มหาวรรณ์ และพงศ์ศิริ คำขันแก้ว.(2568).อิทธิพลของคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย บริษัท พิทักษ์ทรัพย์สินเชียงใหม่ จำกัด. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(6), 190-209.

ปวีณา คำพุกกะ,อรุณรัตน์ เศวตธรรม ปดิวรดา ล้อมลาย สุภัตราภรณ์ สายสมบูรณ์ และ รินทร์ลภัส ชัยหิรัญกิตติ์. (2567). การศึกษาทักษะทางการเงินของนักศึกษา คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 26(2), 51–70.

พิชชาภัทร์ สามปรุ สุพัตรา ยอดสุรางค์ รัชยา ภักดีจิตต์ และ ชาญ ธาระวาส. (2566). การจัดการออมเงินส่วนบุคคลเพื่อการวางแผนเกษียณอายุ. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 13(3), 587–601.

ลัลลิยา สามสุวรรณ และ มนตรี โสคติยานุรักษ์. (2563). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของทักษะทางการเงิน ความเสี่ยงในการวางแผนการเงิน แรงจูงใจในการวางแผนการเงิน การรับรู้ความสามารถในตน และการวางแผนการเงินเพื่อเกษียณอายุของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*, 19(1), 131–156.

วิศววิท แข็งแรง ธีรวัตร์ ภูระธีรานรัชต์ และ อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์. (2566). ทักษะทางการเงินที่มีผลต่อการวางแผนทางการเงินของพนักงานธนาคารออมสินภาค 12. *วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 7(3), 1–14.

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และ ปรรณ เก้าเอี้ยน. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการเงินส่วนบุคคลของข้าราชการตำรวจภูธรจังหวัดชุมพร. *วารสารวิทยาการจัดการ*, 32(2), 34–44.

สารัช เภาศรี สุชาติ อดุลย์บุตร และ บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ. (2025). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรี. วารสารวิจัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในเอเชีย (JSHRA), 31(1), 19–34.

อารีย์วรรณ สุทธิพงศ์พันธ์ และ พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2565). ทักษะทางการเงินของนักเรียนนายร้อย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 16(2), 628–642.

Amani, J., & Fussy, D. S. (2023). Retirement planning mistakes undermining the post-retirement adjustment and well-being. *Educational Gerontology*, 49(2), 158-173.

Imjai, N., Yordudom, T., Yaacob, Z., Saad, N. H. M., & Aujirapongpan, S. (2025). Impact of AI literacy and adaptability on financial analyst skills among prospective Thai accountants: The role of critical thinking. *Technological forecasting and social change*, 210, 123889.

Ingale, K. K., & Paluri, R. A. (2025). Retirement planning–a systematic review of literature and future research directions. *Management Review Quarterly*, 75(1), 1-43.

Kamkankaew, P., Phattarowas, V. ., Khumwongpin, S. ., Limpiaongkhanan, P., & Sribenjachot, S. . (2022). Increasing Competitive Environment Dynamics and the Need of Hyper-Competition for Businesses. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 2(5), 9–20.

Mardia, K. V., Kent, J. T., & Taylor, C. C. (2024). *Multivariate analysis*. John Wiley & Sons.

Petpairote, W. (2023). Financial skill and self-control affecting the saving behaviour of income earners in Thai municipalities. *International Journal of Innovative Research and Scientific Studies*, 6(1), 64-71.

Yeo, K. H. K., Lim, W. M., & Yii, K. J. (2024). Financial planning behaviour: a systematic literature review and new theory development. *Journal of Financial Services Marketing*, 29(3), 979-1001.

การพัฒนาระบบคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วยนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์ โรงพยาบาลควนขนุน จังหวัดพัทลุง*

THE DEVELOPMENT OF SCREENING SYSTEM TUBERCULOSIS DISEASE BY USING INNOVATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN KHUANKHANUN HOSPITAL

พาพร รัตนรังษี[1] และ จงวัฒน์ ชีวกุล[2]

Paporn Rattanarungsee[1] and Jongwat Cheewakul[2]

[1]กลุ่มงานรังสีวิทยา โรงพยาบาลควนขนุน จังหวัดพัทลุง

[1]department Of Radiology, Khuankhanun Hospital, Phatthalung, Thailand

[2]สาขารังสีวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

[2]department Of Radiology, Faculty of Medicine, Prince of Songkla University, Thailand

Corresponding Author's Email: jongwatcheewakul@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 8 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 16 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 18 มีนาคม 2569

Received 8 March 2026; Revised 16 March 2569; Accepted 18 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการคัดกรองวัณโรคด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับรถเอกซเรย์เคลื่อนที่ในพื้นที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง 2) เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการในแต่ละพื้นที่ให้บริการ และ 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ให้บริการกับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical cross-sectional study) กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่เข้ารับบริการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกในพื้นที่อำเภอควนขนุน

Citation:

* พาพร รัตนรังษี และ จงวัฒน์ ชีวกุล. (2569). การพัฒนาระบบคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วยนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์ โรงพยาบาลควนขนุน จังหวัดพัทลุง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 772-791.

Paporn Rattanarungsee and Jongwat Cheewakul. (2026). The Development Of Screening System Tuberculosis Disease By Using Innovative Artificial Intelligence In Khuankhanun Hospital. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 772-791.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

จังหวัดพัทลุง จำนวน 307 คน ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้รับบริการ ซึ่งแบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ และนำมาจัดกลุ่มเป็น ความพึงพอใจระดับสูง (คะแนน 4–5) และระดับต่ำ (คะแนน 1–3) การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในพื้นที่ให้บริการ 6 แห่ง ได้แก่ จันนา บ้านเขาทอง บ้านไสยวน ปันแต ศูนย์แพทย์ และโตนดด้วน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ และช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-square test) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พร้อมทั้งวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลด้วยค่า Cramer's V ผลการวิจัยพบว่า ผู้รับบริการส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง จำนวน 287 คน (93.49%) ขณะที่ระดับความพึงพอใจต่ำมีจำนวน 20 คน (6.51%) เมื่อพิจารณาในแต่ละพื้นที่พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจสูงถึง 100% ยกเว้นพื้นที่ศูนย์แพทย์ซึ่งมีสัดส่วนความพึงพอใจต่ำสูงที่สุด (21.43%) ผลการทดสอบไคสแควร์พบว่าพื้นที่ให้บริการมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2(5)=39.936$, $p<0.001$) และมีขนาดอิทธิพลระดับปานกลาง (Cramer's V = 0.361) แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ให้บริการมีผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: วัณโรค, ปัญญาประดิษฐ์, เอกซเรย์ทรวงอก, ความพึงพอใจผู้รับบริการ, การคัดกรองเชิงรุก

Abstract

This study aimed to 1) assess patient satisfaction with an artificial intelligence–assisted tuberculosis screening service using a mobile chest X-ray unit in Khuan Khanun District, Phatthalung Province; 2) compare satisfaction levels among service areas; and 3) examine the relationship between service areas and satisfaction levels. This research employed an analytical cross-sectional design. The sample consisted of 307 participants who received tuberculosis screening services, selected using a convenience sampling method.

The research instrument was a structured satisfaction questionnaire. Satisfaction was initially measured on a five-point Likert scale and subsequently categorized into high satisfaction (scores 4–5) and low satisfaction (scores 1–3).

Data were collected from six service areas: Channa, Ban Khao Thong, Ban Sai Yuan, Pantae, Medical Center, and Ton Duan. Descriptive statistics including frequency, percentage, and 95% confidence interval were used to summarize the data. The Chi-square test was applied to examine the association between service areas and satisfaction levels, and Cramer's V was calculated to determine the effect size. The results showed that most participants reported high satisfaction (287 individuals; 93.49%), while 20 participants (6.51%) reported low satisfaction. Most service areas demonstrated 100% high satisfaction, whereas the Medical Center had the highest proportion of low satisfaction (21.43%). The Chi-square analysis indicated a statistically significant association between service areas and satisfaction levels ($\chi^2(5)=39.936$, $p<0.001$). The effect size measured by Cramer's V (0.361) indicated a moderate association between the variables. These findings suggest that service location plays an important role in determining patient satisfaction with AI-assisted tuberculosis screening services delivered via mobile chest X-ray units.

Keywords: tuberculosis screening, artificial intelligence, chest X-ray, patient satisfaction, mobile radiography

บทนำ

ปัญหาวัณโรคยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขสำคัญของโลก โดยองค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) รายงานว่าในปี 2024 มีผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ทั่วโลกประมาณ 10.6 ล้านคน และมีผู้เสียชีวิตจากวัณโรคกว่า 1.3 ล้านคน (WHO, 2024) แม้ว่าหลายประเทศจะมีระบบการควบคุมวัณโรคที่ดีขึ้น แต่การเข้าถึงบริการตรวจคัดกรองในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ห่างไกลยังคงเป็นข้อจำกัดสำคัญ ในประเทศไทย วัณโรคยังคงเป็นโรคที่ต้องเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง โดยกรมควบคุมโรคได้กำหนดนโยบายการค้นหาผู้ป่วยเชิงรุก (Active Case Finding) เพื่อเพิ่มการค้นพบผู้ป่วยในระยะเริ่มต้น อย่างไรก็ตาม ในหลายพื้นที่ของจังหวัดพัทลุง การเข้าถึงบริการเอกซเรย์ทรวงอกยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ประชาชนต้องเดินทางไกลไปยังโรงพยาบาล ทำให้การตรวจวินิจฉัยล่าช้า และอาจเพิ่มความเสี่ยงต่อการ

แพร่กระจายของโรคในชุมชน ประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีภาระโรควัณโรคสูง (High TB burden country) ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดนโยบายในการเร่งรัดการค้นหาผู้ป่วยวัณโรคเชิงรุก (Active case finding) เพื่อลดการแพร่กระจายของโรคในชุมชน (กรมควบคุมโรค, 2564) การตรวจเอกซเรย์ทรวงอก (Chest X-ray) ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการคัดกรองวัณโรค โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีประชากรกลุ่มเสี่ยงหรือพื้นที่ที่เข้าถึงบริการสาธารณสุขได้ยาก อย่างไรก็ตาม การขาดแคลนรังสีแพทย์ในโรงพยาบาลชุมชนยังคงเป็นข้อจำกัดสำคัญในการแปลผลภาพเอกซเรย์ (Kyu et al, 2019)

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้ถูกนำมาใช้เพื่อช่วยวิเคราะห์ภาพทางการแพทย์อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะการวิเคราะห์ภาพเอกซเรย์ทรวงอกเพื่อช่วยคัดกรองวัณโรค งานวิจัยหลายฉบับรายงานว่า AI สามารถช่วยเพิ่มความแม่นยำและความรวดเร็วในการวิเคราะห์ภาพเอกซเรย์ได้ในระดับที่ใกล้เคียงกับผู้เชี่ยวชาญ และสามารถช่วยลดภาระงานของบุคลากรทางการแพทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Lakhani & Sundaram, 2017; Qin et al, 2019) นอกจากนี้ การนำระบบ AI มาประยุกต์ใช้ร่วมกับระบบเอกซเรย์เคลื่อนที่ (Mobile X-ray unit) ยังช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการคัดกรองวัณโรคในระดับชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ห่างไกล (Philipsen et al, 2015)

สำหรับบริบทของโรงพยาบาลควนขนุน จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นโรงพยาบาลชุมชนที่ไม่มีรังสีแพทย์ประจำ การให้บริการคัดกรองวัณโรคจำเป็นต้องอาศัยการส่งภาพไปอ่านผลในโรงพยาบาลระดับที่สูงกว่า ทำให้เกิดความล่าช้าในการแปลผลและการวินิจฉัยโรค การนำระบบปัญญาประดิษฐ์มาช่วยวิเคราะห์ภาพเอกซเรย์ทรวงอก ณ จุดให้บริการจึงเป็นแนวทางที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของระบบบริการสุขภาพ ลดระยะเวลาการรอผล และเพิ่มการเข้าถึงบริการคัดกรองวัณโรคในชุมชนได้ อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีใหม่เข้าสู่ระบบบริการจำเป็นต้องมีการประเมินผลลัพธ์ของการใช้งานจริง รวมถึงการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญของคุณภาพบริการด้านสุขภาพ (Donabedian, 2003; พงศธร พอกเพิ่มดี, 2567; สุทิศา อาภาเภสัช, 2568)

ระบบปัญญาประดิษฐ์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ AXIR™-CX (Automatic X-ray Image Reader) ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ปัญญาประดิษฐ์สำหรับวิเคราะห์ภาพเอกซเรย์ทรวงอก พัฒนาโดยบริษัท Radisen Co., Ltd. ประเทศเกาหลีใต้ ระบบดังกล่าวถูกออกแบบให้ทำงานร่วมกับเครื่องเอกซเรย์ดิจิทัล โดยใช้เทคโนโลยี Deep Learning ในการวิเคราะห์ภาพรังสีเพื่อ

ช่วยตรวจจับความผิดปกติของปอดแบบอัตโนมัติ ระบบ AXIR™-CX สามารถประมวลผลภาพเอกซเรย์ทรวงอกและระบุบริเวณที่สงสัยว่ามีความผิดปกติ พร้อมแสดงค่าความน่าจะเป็นของโรคในรูปแบบ Heat map หรือ bounding box บนภาพรังสี ซึ่งช่วยสนับสนุนการตัดสินใจของแพทย์ในการวินิจฉัยโรค โดยเฉพาะโรควัณโรคและความผิดปกติของปอดชนิดต่าง ๆ เช่น infiltration, pneumonia, consolidation, atelectasis และ pneumothorax เป็นต้น

จากข้อมูลการทดสอบประสิทธิภาพของระบบ พบว่าโมเดล AI สำหรับการตรวจวัณโรคจากภาพเอกซเรย์ทรวงอกมี อัตราการตรวจพบวัณโรค (TB detection rate) สูงถึงประมาณ 98% และมีค่าความแม่นยำ (Accuracy) เท่ากับ 0.947, ความไว (Sensitivity) 0.99, และความจำเพาะ (Specificity) 0.90 โดยมีค่า ROC-AUC เท่ากับ 0.985 เมื่อใช้ค่า threshold ที่ 0.5 นอกจากนี้ ระบบดังกล่าวยังสามารถประมวลผลภาพเอกซเรย์ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้เวลาอ่านภาพเฉลี่ย น้อยกว่า 20 วินาทีต่อภาพ ทำให้สามารถนำไปใช้ในการคัดกรองโรคในจุดบริการ (Point-of-care screening) หรือในหน่วยบริการเคลื่อนที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่จำเป็นต้องเชื่อมต่อกับเซิร์ฟเวอร์ภายนอกตลอดเวลา ดังนั้น การนำระบบ AXIR™-CX มาใช้ร่วมกับรถเอกซเรย์เคลื่อนที่ในโครงการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกจึงช่วยเพิ่มความรวดเร็วในการแปลผลภาพเอกซเรย์ ลดภาระงานของแพทย์ และเพิ่มประสิทธิภาพในการค้นหาผู้ป่วยวัณโรคในชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ขาดแคลนรังสีแพทย์

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาการพัฒนาระบบคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับรถเอกซเรย์เคลื่อนที่ในพื้นที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยประเมินระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ให้บริการกับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาระบบบริการคัดกรองวัณโรคในระดับชุมชน เพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงบริการสุขภาพ และสนับสนุนการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในระบบบริการสาธารณสุขของประเทศไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับรถเอกซเรย์เคลื่อนที่ในพื้นที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการที่เข้ารับบริการคัดกรองวัณโรคในแต่ละพื้นที่ให้บริการ

3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ให้บริการกับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันวัณโรค

วัณโรคเป็นโรคติดเชื้อที่ยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขสำคัญของโลก โดยองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2023) รายงานว่ามีผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ทั่วโลกประมาณ 10 ล้านคนต่อปี และมีผู้เสียชีวิตมากกว่า 1.3 ล้านคน ประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีภาระโรควัณโรคสูง (High TB burden countries) ทำให้กระทรวงสาธารณสุขกำหนดนโยบายเร่งรัดการค้นหาผู้ป่วยวัณโรคเชิงรุก (Active case finding) เพื่อลดการแพร่กระจายของโรคในชุมชน (กรมควบคุมโรค, 2564) การตรวจเอกซเรย์ทรวงอก (Chest X-ray) ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการคัดกรองวัณโรค เนื่องจากสามารถตรวจพบความผิดปกติของปอดได้ตั้งแต่ระยะเริ่มต้น และช่วยเพิ่มโอกาสในการค้นพบผู้ป่วยวัณโรคได้เร็วขึ้น โดยเฉพาะในประชากรกลุ่มเสี่ยง (WHO, 2021) การคัดกรองวัณโรคเชิงรุกเป็นกลยุทธ์สำคัญในการควบคุมการแพร่กระจายของวัณโรค โดยการใช้การตรวจเอกซเรย์ทรวงอกเป็นเครื่องมือคัดกรองสามารถช่วยค้นพบผู้ป่วยได้รวดเร็วและลดการแพร่กระจายของโรคในชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในงานรังสีวิทยา

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เป็นเทคโนโลยีที่ถูกนำมาใช้ในงานทางการแพทย์อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในสาขารังสีวิทยา เนื่องจาก AI สามารถช่วยวิเคราะห์ภาพทางการแพทย์ได้อย่างรวดเร็วและมีความแม่นยำสูง งานวิจัยของ Lakhani และ Sundaram (2017) พบว่าอัลกอริทึม deep learning สามารถจำแนกภาพเอกซเรย์ทรวงอกที่มีลักษณะของวัณโรคได้อย่างแม่นยำ และมีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับรังสีแพทย์

นอกจากนี้ Qin et al. (2019) ได้ศึกษาการใช้ AI วิเคราะห์ภาพเอกซเรย์ทรวงอกเพื่อคัดกรองวัณโรคในหลายประเทศ พบว่า AI สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการคัดกรองวัณโรคและลดภาระงานของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สามารถช่วยเพิ่มความรวดเร็วและความแม่นยำในการ

วิเคราะห์ภาพเอกซเรย์ทรวงอก และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนการคัดกรองวัณโรคในพื้นที่ที่ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญ

แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการเอกซเรย์เคลื่อนที่ในชุมชน

การใช้รถเอกซเรย์เคลื่อนที่ (Mobile X-ray unit) เป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มการเข้าถึงบริการตรวจคัดกรองโรคในพื้นที่ชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ห่างไกล งานวิจัยของ Philipsen et al. (2015) พบว่าการใช้รถเอกซเรย์เคลื่อนที่สามารถช่วยเพิ่มจำนวนผู้เข้ารับการตรวจคัดกรองวัณโรค และช่วยค้นพบผู้ป่วยวัณโรคในระยะเริ่มต้นได้มากขึ้น นอกจากนี้ การให้บริการเอกซเรย์เคลื่อนที่ยังช่วยลดข้อจำกัดด้านระยะทางและค่าใช้จ่ายในการเดินทางของประชาชน ทำให้ประชาชนกลุ่มเสี่ยงสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้มากขึ้น ทำให้การใช้รถเอกซเรย์เคลื่อนที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการตรวจคัดกรองวัณโรคของประชาชนในพื้นที่ห่างไกล และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของระบบบริการสาธารณสุขในระดับชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพบริการและความพึงพอใจของผู้รับบริการ

ความพึงพอใจของผู้รับบริการถือเป็นตัวชี้วัดสำคัญของคุณภาพบริการด้านสุขภาพ ตามแนวคิดของ Donabedian (2003) การประเมินคุณภาพบริการสุขภาพสามารถพิจารณาได้จาก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงสร้าง (Structure) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Outcome) โดยความพึงพอใจของผู้รับบริการถือเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดของผลลัพธ์ด้านคุณภาพบริการ

การศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการช่วยสะท้อนคุณภาพของการให้บริการ และสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาระบบบริการสุขภาพให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นตัวชี้วัดสำคัญของคุณภาพบริการด้านสุขภาพ และสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น Yousif et al. (2024) ได้ศึกษาการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการวิเคราะห์ภาพทางการแพทย์เพื่อคัดกรองวัณโรค พบว่า AI สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจคัดกรองวัณโรค และช่วยลดภาระงานของบุคลากรทางการแพทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ Kyu et al. (2019) รายงานว่าการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น AI และระบบเอกซเรย์เคลื่อนที่มาใช้ในระบบสาธารณสุข สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการค้นหาผู้ป่วยวัณโรคในพื้นที่ที่มีทรัพยากรจำกัด และช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสุขภาพ แสดงให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับระบบเอกซเรย์เคลื่อนที่สามารถช่วย

เพิ่มประสิทธิภาพในการคัดกรองวัณโรค และช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ชุมชน

ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model, TAM) (Davis, 1989) อธิบายว่าการที่ผู้ใช้จะยอมรับและนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ขึ้นอยู่กับการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) และการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) ซึ่งปัจจัยทั้งสองมีผลต่อทัศนคติและความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อระบบเทคโนโลยี การศึกษาหลายงานในประเทศไทยพบว่า เมื่อผู้ใช้มีความพึงพอใจต่อระบบที่นำมาใช้ จะส่งผลให้เกิดการยอมรับและการใช้งานอย่างต่อเนื่องมากขึ้น ดังนั้นการประเมินระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการประเมินความสำเร็จของการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในระบบบริการสุขภาพ (ภัทร เลิศภูรีวงศ์, 2565)

งานวิจัยในหลายประเทศรายงานว่าการนำระบบปัญญาประดิษฐ์มาช่วยวิเคราะห์ภาพเอกซเรย์ทรวงอกสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการคัดกรองวัณโรค โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ขาดแคลนรังสีแพทย์ ตัวอย่างเช่น การศึกษาของ Qin et al. (2019) พบว่า ระบบ computer-aided detection สามารถช่วยระบุความผิดปกติของวัณโรคจากภาพเอกซเรย์ทรวงอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยลดภาระงานของแพทย์ในการอ่านภาพจำนวนมากในโครงการคัดกรองขนาดใหญ่ ในทำนองเดียวกัน การศึกษาในพื้นที่ชนบทของประเทศเนปาลพบว่า การใช้เครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่ร่วมกับ AI สามารถช่วยเพิ่มการเข้าถึงบริการคัดกรองวัณโรคในชุมชนห่างไกล และทำให้สามารถตรวจพบผู้ป่วยที่ต้องได้รับการตรวจยืนยันเพิ่มเติมได้มากขึ้น Ravi Shukla, (2025) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยบางส่วนรายงานว่าระบบ AI อาจมีข้อจำกัดด้านความจำเพาะ เนื่องจากอาจตีความโรคปอดชนิดอื่นเป็นวัณโรคได้ ซึ่งสะท้อนความจำเป็นของการให้แพทย์ร่วมพิจารณาผลการวิเคราะห์ของ AI เพื่อยืนยันการวินิจฉัย Kaewwilai et al. (2025) เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งใช้ระบบ AI-Chest ร่วมกับรถเอกซเรย์เคลื่อนที่ในโรงพยาบาลชุมชน พบว่าผลลัพธ์มีแนวโน้มสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้าในด้านการเพิ่มการเข้าถึงบริการและการช่วยคัดกรองความผิดปกติของปอดได้รวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างสำคัญของการศึกษานี้คือการประเมิน ความพึงพอใจของผู้รับบริการในบริบทของระบบบริการสุขภาพระดับชุมชน ซึ่งช่วยสะท้อนมุมมองของผู้ใช้บริการต่อการนำเทคโนโลยี AI มาใช้จริงในระบบบริการสุขภาพ

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกมีความสำคัญต่อการควบคุมการแพร่กระจายของโรค โดยการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการวิเคราะห์ภาพเอกซเรย์ทรวงอกสามารถช่วยเพิ่มความแม่นยำและความรวดเร็วในการตรวจคัดกรองวัณโรคได้ นอกจากนี้ การให้บริการด้วยรถเอกซเรย์เคลื่อนที่ยังช่วยเพิ่มการเข้าถึงบริการของประชาชนในพื้นที่ชุมชน ขณะที่การประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินคุณภาพของระบบบริการสุขภาพ ดังนั้น การศึกษาการใช้ระบบคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วย AI ร่วมกับรถเอกซเรย์เคลื่อนที่จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบบริการสุขภาพและการควบคุมวัณโรคในระดับชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาระบบคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วยนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์ โรงพยาบาลควนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical cross-sectional study) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical cross-sectional study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับรถเอกซเรย์เคลื่อนที่ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ให้บริการกับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการในพื้นที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

2.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่เข้ารับบริการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วยรถเอกซเรย์เคลื่อนที่ร่วมกับระบบ AI-Chest ในพื้นที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง จำนวน 1,048 คน ผู้วิจัยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) สำหรับประชากรจำกัด ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่ควรได้เท่ากับ 290 คน และในการศึกษาครั้งนี้สามารถเก็บข้อมูลได้จริงจากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 307 คน ซึ่งมากกว่าขนาดขั้นต่ำที่คำนวณได้ จึงถือว่าเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้รับบริการที่เข้ารับการตรวจคัดกรองวัณโรคในช่วงระยะเวลาที่กำหนด จำนวน 307 คน ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ให้บริการทั้งหมด 6 พื้นที่ ได้แก่ จันนา, บ้านเขาทอง, บ้านไสยวน, ปันแต, ศูนย์แพทย์, โตนดด้วน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ได้จากการคัดเลือกแบบสะดวก (Convenience Sampling) จากประชาชนที่เข้ารับบริการคัดกรองวัณโรคด้วยรถเอกซเรย์เคลื่อนที่ในพื้นที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ระหว่างช่วงดำเนินโครงการ โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเข้า ได้แก่ เป็นประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป, เข้ารับบริการเอกซเรย์ทรวงอกในโครงการคัดกรองวัณโรค, ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และ เกณฑ์การคัดออก ได้แก่ ผู้ที่ไม่สามารถตอบแบบสอบถามได้ด้วยตนเอง, ผู้ที่ให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้รับบริการ ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพบริการด้านสุขภาพ

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความพึงพอใจต่อการให้บริการคัดกรองวัณโรค

โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า Likert scale 5 ระดับ ได้แก่

1 = น้อยที่สุด

2 = น้อย

3 = ปานกลาง

4 = มาก

5 = มากที่สุด

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มระดับความพึงพอใจเป็น

ความพึงพอใจระดับสูง (High) คะแนน 4–5

ความพึงพอใจระดับต่ำ (Low) คะแนน 1–3

5. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัย ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการเข้ารับบริการ และแบบประเมินความพึงพอใจ โดยแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาธารณสุข

และรังสีวิทยา จำนวน 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และเมื่อนำไปทดลองใช้ (Trial run) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.89 เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของข้อคำถาม และปรับปรุงเครื่องมือให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้รับบริการที่เข้ารับการตรวจคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วยรถเอกซเรย์เคลื่อนที่ในพื้นที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง หลังจากผู้รับบริการได้รับการตรวจเอกซเรย์ทรวงอกแล้ว ผู้วิจัยหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษา และขอความยินยอมในการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ

ผู้รับบริการตอบแบบสอบถามด้วยความสมัครใจ และข้อมูลที่ได้รับถูกเก็บรักษาเป็นความลับเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ทางวิชาการเท่านั้น

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมทางสถิติ JASP โดยใช้สถิติ ดังนี้

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ จำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะของระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ

2) สถิติไคสแควร์ (Chi-square test) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ให้บริการกับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ

3) การวิเคราะห์ขนาดอิทธิพล (Effect size) โดยใช้ค่า Cramer's V เพื่อประเมินระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาและได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพัทลุง กระทรวงสาธารณสุข เลขที่หนังสือรับรอง COA No. 22

ผลการวิจัย

1. ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 307 คน พบว่าผู้รับบริการส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อการให้บริการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์อยู่ในระดับสูง จำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 93.49 ขณะที่ผู้รับบริการที่มีความพึงพอใจในระดับต่ำมีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 6.51 ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้รับบริการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการให้บริการคัดกรองวัณโรคด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับรถเอกซเรย์เคลื่อนที่ในระดับสูง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการจำแนกตามพื้นที่ให้บริการ

พื้นที่ให้บริการ	รวม (n)	High (n, %)	Low (n, %)	High 95% CI (%)
จันนา	59	59 (100.00)	0 (0.00)	93.89–100.00
บ้านเขาทอง	48	43 (89.58)	5 (10.42)	77.83–95.47
บ้านไสยวน	45	45 (100.00)	0 (0.00)	92.13–100.00
ปันแต	50	50 (100.00)	0 (0.00)	92.86–100.00
ศูนย์แพทย์	70	55 (78.57)	15 (21.43)	67.61–86.56
โตนดด้วน	35	35 (100.00)	0 (0.00)	90.11–100.00
รวม	307	287 (93.49)	20 (6.51)	90.15–95.74

จากการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการคัดกรองวัณโรคเชิงรุก พบว่าค่าเฉลี่ยความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.59, SD = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือความรวดเร็วในการรับบริการ ($\bar{x}$ = 4.72, SD = 0.41) รองลงมาคือความเป็นมิตรของเจ้าหน้าที่ ($\bar{x}$ = 4.63, SD = 0.47) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการคัดกรองวัณโรค

	หัวข้อการประเมิน	$\bar{x}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1	ความรวดเร็วในการรับบริการ	4.72	0.41	มากที่สุด
2	ความสะดวกในการเข้าถึงบริการ	4.58	0.49	มากที่สุด
3	ความชัดเจนของผลและการให้คำอธิบาย	4.44	0.55	มาก
4	ความเป็นมิตรของเจ้าหน้าที่	4.63	0.47	มากที่สุด
5	ความพึงพอใจโดยรวม	4.59	0.48	มากที่สุด

หมายเหตุ: การแปลผลระดับความพึงพอใจ : 4.51–5.00 = มากที่สุด, 3.51–4.50 = มาก, 2.51–3.50 = ปานกลาง, 1.51–2.50 = น้อย, 1.00–1.50 = น้อยที่สุด

2. การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ

จำแนกตามพื้นที่ให้บริการเมื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการจำแนกตามพื้นที่ให้บริการทั้ง 6 พื้นที่ ได้แก่ จันนา บ้านเขาทอง บ้านไสยวน ปันแต ศูนย์แพทย์ และโตนดด้วน พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่มีผู้รับบริการที่มีความพึงพอใจในระดับสูงเกือบทั้งหมด โดยพื้นที่ จันนา, บ้านไสยวน, ปันแต, และโตนดด้วน มีสัดส่วนความพึงพอใจระดับสูง ร้อยละ 100 ในขณะที่พื้นที่ บ้านเขาทอง มีผู้รับบริการที่มีความพึงพอใจระดับสูง ร้อยละ 89.58 และระดับต่ำ ร้อยละ 10.42 ส่วนพื้นที่ ศูนย์แพทย์ พบว่ามีผู้รับบริการที่มีความพึงพอใจระดับสูง ร้อยละ 78.57 และมีความพึงพอใจระดับต่ำ ร้อยละ 21.43 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีสัดส่วนความพึงพอใจระดับต่ำมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ดังแสดงในตารางที่ 1

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ให้บริการกับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ให้บริการกับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการโดยใช้สถิติ Chi-square test พบว่าพื้นที่ให้บริการมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2(5) = 39.936$, $p < .001$) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 307 คน นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลของความสัมพันธ์โดยใช้ค่า Cramer's V พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.361 ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พื้นที่ให้บริการมีผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ กล่าวคือ ผู้รับบริการในแต่ละพื้นที่มีระดับความพึงพอใจต่อการให้บริการคัดกรองวัณโรคแตกต่างกัน พบว่า ผู้รับบริการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการให้บริการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับรถเอกซเรย์เคลื่อนที่ในระดับสูง และพื้นที่ให้บริการมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีขนาดอิทธิพลในระดับปานกลาง ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ร่วมกับรถเอกซเรย์เคลื่อนที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการคัดกรองวัณโรคในระดับชุมชน และได้รับการยอมรับจากผู้รับบริการในระดับที่ดี

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ **Chi-square** ระหว่างพื้นที่ให้บริการกับระดับความพึงพอใจ

Chi-Squared Tests

	Value	df	p
χ^2	39.936	5	< .001
N	307		
Cramer's V	0.361		

Note. Continuity correction is available only for 2x2 tables.

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ให้บริการกับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการโดยใช้สถิติ Chi-square test พบว่าระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างพื้นที่ให้บริการ ($\chi^2(5)=39.936$, $p<0.001$) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 307 คน นอกจากนี้ การวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลโดยใช้ค่า Cramer's V พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.361 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ให้บริการมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการในระดับปานกลาง

อภิปรายผล

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับรถเอกซเรย์เคลื่อนที่ในพื้นที่อำเภอควน

ขนุน จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษาพบว่าการนำระบบปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะการเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ การเข้าถึงบริการ และความชัดเจนในการสื่อสารผลการตรวจแก่ผู้รับบริการ ทั้งนี้ผลการศึกษาพบว่าระดับความพึงพอใจโดยรวมของผู้รับบริการอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 4.59, SD = 0.48) โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดคือความรวดเร็วในการรับบริการ ($\overline{x}$ = 4.72) รองลงมาคือความเป็นมิตรของเจ้าหน้าที่ ($\overline{x}$ = 4.63) ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาช่วยวิเคราะห์ภาพเอกซเรย์ทรวงอกสามารถช่วยลดระยะเวลาในการประเมินผลและเพิ่มความสะดวกในการให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Geric, et al. 2023 ที่รายงานว่าการใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ในการวิเคราะห์ภาพถ่ายรังสีทรวงอกสามารถช่วยเพิ่มความแม่นยำและลดภาระงานของบุคลากรทางการแพทย์ในการคัดกรองวัณโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการที่เข้ารับบริการคัดกรองวัณโรคในแต่ละพื้นที่ให้บริการผลการศึกษาพบว่าการดำเนินโครงการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วยรถเอกซเรย์เคลื่อนที่ร่วมกับระบบปัญญาประดิษฐ์ช่วยเพิ่มการเข้าถึงบริการของประชาชนในพื้นที่ชุมชน โดยสามารถให้บริการในหลายพื้นที่บริการ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และศูนย์บริการสาธารณสุข ส่งผลให้ประชาชนกลุ่มเสี่ยงสามารถเข้ารับการตรวจคัดกรองได้สะดวกมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2023) ที่ระบุว่าการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกในชุมชน (Active case finding) เป็นกลยุทธ์สำคัญในการลดการแพร่กระจายของโรคและเพิ่มโอกาสในการค้นพบผู้ป่วยในระยะเริ่มต้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Qin et al. (2019) ที่พบว่าการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับการคัดกรองในชุมชนสามารถเพิ่มอัตราการตรวจพบวัณโรคและช่วยลดระยะเวลาในการวินิจฉัยโรค

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ให้บริการกับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้รับบริการในทุกพื้นที่ส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตาม เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ให้บริการกับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-square test) พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างพื้นที่ให้บริการกับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ ($p < 0.001$) แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้าน

พื้นที่ให้บริการอาจมีผลต่อประสบการณ์และความพึงพอใจของผู้รับบริการในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ ความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากบริบทของพื้นที่ ปริมาณผู้รับบริการ ความสะดวกในการเข้าถึงบริการ หรือความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานในการให้บริการคัดกรองวัณโรค เช่น พื้นที่ศูนย์แพทย์ มีระดับความพึงพอใจต่ำกว่าที่อื่น เพราะปริมาณคนหนาแน่นกว่า และขณะให้บริการระบบอินเทอร์เน็ตช้ากว่า ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Pande et al. (2022) ซึ่งรายงานว่าการนำระบบปัญญาประดิษฐ์มาช่วยในการคัดกรองวัณโรคจากภาพเอกซเรย์ทรวงอกสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการในพื้นที่ต่าง ๆ และช่วยให้กระบวนการคัดกรองมีความรวดเร็วและเป็นระบบมากขึ้น แม้ว่าบริบทของพื้นที่ให้บริการอาจส่งผลต่อประสบการณ์ของผู้รับบริการในระดับหนึ่ง

การนำระบบปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกด้วยเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการด้านสาธารณสุข เพิ่มการเข้าถึงบริการของประชาชน และสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการในระดับสูง นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาระบบบริการสุขภาพและการควบคุมวัณโรคในระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่าการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการตรวจเอกซเรย์ทรวงอกด้วยเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการคัดกรองวัณโรคในระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิผล ทำให้ประชาชนกลุ่มเสี่ยงสามารถเข้าถึงบริการตรวจคัดกรองได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 4.59, SD = 0.48) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือความรวดเร็วในการรับบริการ ($\overline{x}$ = 4.72) รองลงมาคือความเป็นมิตรของเจ้าหน้าที่ ($\overline{x}$ = 4.63) ความสะดวกในการเข้าถึงบริการ ($\overline{x}$ = 4.58) และความชัดเจนของผลการตรวจและคำอธิบาย ($\overline{x}$ = 4.44) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ร่วมกับระบบบริการสุขภาพสามารถช่วยเพิ่มคุณภาพการให้บริการและสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการได้ในระดับสูง นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ให้บริการกับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการพบว่าแต่ละพื้นที่มีระดับความพึงพอใจในระดับสูงใกล้เคียงกัน และไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าระบบการให้บริการคัด

กรองวัณโรคเชิงรุกที่พัฒนาขึ้นสามารถให้บริการได้อย่างมีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพในทุกพื้นที่บริการ

โดยสรุป การนำระบบปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของระบบบริการสุขภาพ ลดระยะเวลาในการคัดกรอง เพิ่มการเข้าถึงบริการของประชาชน และช่วยสนับสนุนการควบคุมและป้องกันโรควัณโรคในระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ด้านนโยบายสาธารณสุข หน่วยงานด้านสาธารณสุขควรสนับสนุนการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากรทางการแพทย์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการค้นหาผู้ป่วยวัณโรคในระยะเริ่มต้นและลดการแพร่กระจายของโรคในชุมชน 1.2 ด้านการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ ควรส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการคัดกรองวัณโรคเชิงรุกโดยใช้รถเอกซเรย์เคลื่อนที่ร่วมกับระบบวิเคราะห์ภาพด้วยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ห่างไกล และเพิ่มโอกาสในการค้นพบผู้ป่วยวัณโรคในกลุ่มเสี่ยงได้อย่างรวดเร็ว 1.3 ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ควรจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขให้สามารถใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการช่วยวิเคราะห์ภาพเอกซเรย์ทรวงอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรทางการแพทย์และระบบเทคโนโลยีดิจิทัล 1.4 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการประชาสัมพันธ์และสนับสนุนการเข้ารับบริการตรวจคัดกรองวัณโรค เพื่อเพิ่มการรับรู้และลดความเสี่ยงของการแพร่กระจายของโรคในชุมชน 1.5 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ควรเพิ่มจุดกระจายสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่บริการที่มีผู้รับบริการจำนวนมาก เพื่อให้ระบบ AI สามารถประมวลผลได้รวดเร็ว, ควรพัฒนาระบบการจัดการคิวผู้รับบริการเพื่อลดความแออัดในพื้นที่ตรวจ และควรจัดอบรมบุคลากรให้มีความเข้าใจในการใช้ระบบ AI อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาประสิทธิภาพของระบบปัญญาประดิษฐ์ในการวิเคราะห์ภาพเอกซเรย์ทรวงอกเพื่อคัดกรองวัณโรคในพื้นที่ที่มีบริบทแตกต่างกัน เช่น เขตเมืองและเขตชนบท เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และความเหมาะสมของการนำเทคโนโลยีไปใช้ 2.2 ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนและความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์สุขภาพ (Cost-effectiveness analysis) ของการใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ในการคัดกรองวัณโรค เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย 2.3 ควรศึกษาการนำเทคโนโลยี

ปัญญาประดิษฐ์ไปประยุกต์ใช้ในการคัดกรองโรคอื่น ๆ ที่สามารถตรวจพบได้จากภาพเอกซเรย์ทรวงอก เช่น โรคปอดอักเสบ มะเร็งปอด หรือโรคปอดเรื้อรัง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรด้านสาธารณสุข 2.4 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้รับบริการที่มีความพึงพอใจต่ำ เพื่อวิเคราะห์สาเหตุและปรับปรุงระบบบริการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรมีการศึกษาความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ (Cost-benefit analysis) ของการนำ AI มาใช้ในระบบคัดกรองวัณโรค เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายในระดับประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาลควนขนุน จังหวัดพัทลุง ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณบุคลากรกลุ่มงานรังสีวิทยาและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค. (2564). *แนวทางการควบคุมวัณโรคประเทศไทย พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.

พงศธร พอกเพิ่มดี และคณะ. (2567). *การประเมินสมรรถนะระบบสุขภาพของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2565–2566*. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

ภัทร เลิศภูรีวงศ์. (2565). ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี ทัศนคติ และอิทธิพลทางสังคมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชัน Gojek ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารนิเทศสยามปริทัศน์, 21*(2).

สุทิศา อาภาเภสัช. (2565). การพัฒนาตัวชี้วัดในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*, 11(4), 63–73.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly,* 13(3), 319–340.

Geric, I., et al. (2023). The rise of artificial intelligence reading of chest X-rays for enhanced tuberculosis diagnosis and elimination. *The International Journal of Tuberculosis and Lung Disease*, 27(5), 367.

Kaewwilai, L., Yoshioka, H., Choppin, A., Prueksaritanond, T., Palakawong Na Ayuthaya, T., Brukesawan, C., Matupumanon, S., Kawabe, S., Shimahara, Y., Phosri, A., & Kaewboonchoo, O. (2025). Development and evaluation of an artificial intelligence (AI)-assisted chest X-ray diagnostic system for detecting, diagnosing, and monitoring tuberculosis. *Global Health & Medicine*. https://doi.org/10.1016/j.glt.2025.02.005

Kyu, H. H., Maddison, E. R., Henry, N. J., Ledesma, J. R., Wiens, K. E., Reiner, R. C., et al. (2019). Global burden of tuberculosis: Results from the Global Burden of Disease Study. *The Lancet Infectious Diseases*, 19(8), 878–895.

Lakhani, P., & Sundaram, B. (2017). Deep learning at chest radiography: Automated classification of pulmonary tuberculosis. *Radiology*, 284(2), 574–582. https://doi.org/10.1148/radiol.2017162326

Pande, T., et al. (2022). Computer-aided detection of pulmonary tuberculosis on digital chest radiographs: A systematic review. *The Lancet Digital Health*, 4(1), e33–e42.

Philipsen, R. H., et al. (2015). Automated chest radiography as a triage tool for tuberculosis in rural areas. *PLoS ONE*, 10(9), e0139149.

Qin, Z. Z., Sander, M. S., Rai, B., Titahong, C. N., Sudrungrot, S., Laah, S. N., et al. (2019). Using artificial intelligence to read chest radiographs for tuberculosis detection: A multi-site evaluation of the diagnostic accuracy of three deep learning systems. *Scientific Reports*, 9, 15000.

Shukla, R. (2025). AI X-ray for tuberculosis screening in remote Nepal: Benefits and challenges from a doctor's perspective. *Journal of Public Health Research,* 14(4), 22799036251399279.

World Health Organization. (2024). *Global tuberculosis report 2024*. Geneva: World Health Organization.

Yousif, M., et al. (2024). Innovations in tuberculosis disease screening. In *Surveillance, prevention, and control of infectious diseases: An AI perspective* (pp. 97–113). Cham: Springer Nature Switzerland.

การส่งเสริมหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในทศชาติชาดกเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านคู(ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี*

PROMOTION OF BUDDHIST PRINCIPLES THAT APPEAR IN THE DASAJATAKA FOR THE IMPROVEMENT OF THE QUALITY OF LIFE BAN KHU(YABI) COMMUNITY, YABISUBDISTRICT, NONG CHIK DISTRICT, PATTANI PROVINCE

พระปกรณ์เกียรติ พลวุฑฺโฒ (เรืองพุ่ม)

Phra Pakornkiat Phlawuttho (Rueangphum)

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช

Master of Buddhism Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

Corresponding Author's Email: Pakornkiat110563@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 24 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 มีนาคม 2569

Received 9 March 2026; Revised 24 March 2569; Accepted 26 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านคู(ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในทศชาติชาดก 3) ส่งเสริมหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในทศชาติชาดกเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านคู(ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยจะสำรวจและเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลและ

Citation:

* พระปกรณ์เกียรติ พลวุฑฺโฒ (เรืองพุ่ม). (2569). การส่งเสริมหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในทศชาติชาดกเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านคู(ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 792-807.

Phra Pakornkiat Phlawuttho (Rueangphum). (2026). Promotion Of Buddhist Principles That Appear In The Dasajataka For The Improvement Of The Quality Of Life Ban Khu(Yabi) Community, Yabisubdistrict, Nong Chik District, Pattani Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 792-807.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

สรุปผล โดยนำข้อมูลจากที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ ประมวลความ สรุปผล และนำเสนอในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นสามารถดำรงชีวิตพึ่งพาตนเองได้และสร้างชุมชนให้เกิดความสุข ความมั่นคง 2) หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในทศชาติชาดก คือ เรื่องราวหรือชาดกสิบชาติของพระโพธิสัตว์ ในที่นี้ศึกษาการบำเพ็ญบารมี หลักทาน หลักศีล หลักความเพียร และหลักปัญญา เป็นแนวทางและแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา 3) การส่งเสริมหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในทศชาติชาดกเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านคู(ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี โดยศึกษาการส่งเสริมหลักทาน หลักศีล หลักความเพียรและหลักปัญญา ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ช่วยปลูกฝังให้คนรู้จักการให้ ช่วยให้คนควบคุมตนเอง มีระเบียบวินัย และช่วยให้คนมีความรู้ความเข้าใจในเหตุผล คิดอย่างรอบคอบ และตัดสินใจได้ถูกต้อง เพื่อสร้างความรักความสามัคคีในชุมชนและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

คำสำคัญ: การส่งเสริม, หลักพุทธธรรม, ทศชาติชาดก, การพัฒนาคุณภาพชีวิต

Abstract

The objectives of this research paper are to 1) study the concept of improving the quality of life of the community of Ban Khu, Yabi Sub-district, Nong Chik District, Pattani Province 2) study the Buddhist principles that appear in the dasajataka 3) Promotion of buddhist principles that appear in the Dasajataka for the improvement of the quality of life of ban khu(yabi) community, yabi sub-district, nong chik district, pattani province. It is qualitative research in which data was collected by in-depth interview. In terms of data analysis and conclusion, obtained data were analyzed, synthesized, concluded, and presented in the form of descriptive way.

Findings were as follows: 1) The concept of improving the quality of life is to improve the people's well-being, be able to live a self-reliant life, and build a happy community security. 2) Dasajataka is the story or the ten nations of the

bodhisattva. Here, the emphasis is on the cultivation of nobility, the principle of Dana, Sila, Effort and Wisdom model for living according to the principles of Buddhism. 3) Promotion of Buddhist principles that appear in the Dasajataka for the improvement of the quality of life of ban khu(yabi) community, yabi sub-district, nong chik district, pattani province. By studying the promotion of the principles of principle of Dana, Sila, Effort and Wisdom. This is an important guideline for improving the quality of life. It helps instill in people the knowledge of giving and helps people control themselves, and have discipline. It also helps people to have knowledge and understanding of reason, to think carefully, and to make correct decisions to create love and unity in the community and live together peacefully.

Keywords: Promotion, Buddhist Principles, Dasajataka, Improvement of the Quality of life

บทนำ

สังคมยุคในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบสังคมในยุคใหม่มีการพัฒนามาตรการเพื่อส่งเสริมสิทธิและความเท่าเทียมกันในหลายด้านการพัฒนาของอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีมือถือทำให้ผู้คนสามารถเชื่อมต่อกันได้ง่ายขึ้นและรวดเร็วทั่วโลก การสื่อสารแบบออนไลน์เป็นส่วนสำคัญของชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การเรียน หรือการติดต่อสื่อสารกับครอบครัวและเพื่อนแม้ว่าการเข้าถึงข้อมูลและการติดต่อสื่อสารจะทำให้โลกมีความเชื่อมโยงมากขึ้น แต่ยังคงมีปัญหาการแบ่งแยกทางสังคม เกิดความท้าทายด้านการแยกแยะระหว่างชีวิตการทำงานมีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างครอบครัวและวิถีชีวิต สังคมยุคใหม่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่สำคัญ การพัฒนาเทคโนโลยีและการเชื่อมโยงระหว่างประเทศมีทั้งข้อดีและข้อเสีย การเข้าใจและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคม

ชุมชนบ้านคู(ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี นับว่าได้รับผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคปัจจุบันซึ่งสร้างปัญหาหลายประการในด้านต่าง ๆ ทั้งใน

เรื่องของความแตกต่างในชนชั้น ความเสื่อมโทรมของค่านิยมดั้งเดิม การใช้เทคโนโลยีในทางที่ผิด รวมถึงปัญหาความตระหนี่ ความเกียจคร้านและความเชื่อแบบงมงาย จะเห็นได้จากความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้ที่มีทรัพยากรและผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ ซึ่งสามารถนำไปสู่ปัญหาความยากจน การว่างงาน การหลงผิดและการขาดโอกาสในการพัฒนาตนเองบางครั้งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างค่านิยมดั้งเดิมและค่านิยมใหม่ที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างอาจทำให้เกิดความตึงเครียดในสังคมส่งผลต่อสุขภาพจิตของคนในสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นและคนทำงานที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันสูงและความกดดัน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่สังคมต้องหาทางแก้ไขและปรับตัวเพื่อให้สามารถสร้างสังคมที่มีความยั่งยืน

ทศชาติชาดก หรือ สิบชาติของพระโพธิสัตว์ เป็นเรื่องราวในพระพุทธศาสนาที่แสดงถึงการปฏิบัติและการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมเพื่อบรรลุถึงความเป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งประกอบไปด้วยเรื่องราวของพระโพธิสัตว์ที่ได้ทดสอบความเสียสละและความมีสติในหลาย ๆ ด้าน นับว่าเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพทั้งด้านการเสียสละในชีวิตประจำวันไม่จำเป็นต้องถึงขั้นยอมตายหรือให้ทรัพย์สินทั้งหมด แต่สามารถทำได้ในรูปแบบของการแบ่งปันความช่วยเหลือ และการแบ่งปันความสุขให้แก่ผู้อื่น การทำความดีและช่วยเหลือผู้อื่นจะทำให้เกิดความสงบในใจและเป็นประโยชน์ต่อสังคม คุณค่าหลักพุทธธรรมในทศชาติชาดกสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการฝึกฝนคุณธรรมต่าง ๆ เช่น ความเสียสละ ความอดทน เมตตา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เรามีชีวิตที่ดี มีความสงบสุขในใจ และสามารถสร้างสังคมที่มีความสุขได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในทศชาติชาดกเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านคู(ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี” ซึ่งจะสามารถเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคมชุมชนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านคู(ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในทศชาติชาดก

3. เพื่อส่งเสริมหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในทศชาติชาดกเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านคู (ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

การทบทวนวรรณกรรม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า การพัฒนาคนด้วยความต้องการ เป็นกระบวนการฝึกฝน อบรมสั่งสอนโดยการปลุกฟื้นความต้องการที่เรียกว่า ฉันทะ ขึ้นมาเป็นพลังชักจูงการกระทำ และนำชีวิตไปสู่จุดหมายที่ดีงาม ซึ่งอำนวยผลประโยชน์สุขที่แท้จริง ทั้งแก่ชีวิตเองและแก่โลกรวมทั้งสิ่งแวดล้อม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2555)

พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย กล่าวไว้ว่า ชาดก คือ หนึ่งในคัมภีร์ขุททกนิกาย อยู่ในพระไตรปิฎกเล่มที่ 27 และ 28 ซึ่งมหานิบาตชาดก อยู่ในพระไตรปิฎกเล่มที่ 28 เป็นหมวดใหญ่มีความยาวของเนื้อหา 100 คาถาขึ้นไป มี 10 ชาดก เรียกว่า “ทศชาติชาดก” โดยเป็น 10 ชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ที่กำลังบำเพ็ญเพียรสร้างสมบารมีอยู่ เพื่อที่ในชาติสุดท้ายจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า โดยในทศชาติชาดกนั้นมีหลักธรรมของบารมี 10 ทัศ คือ ธรรมที่ทำให้ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า (ขุ.ชา.ม. 28/2/8) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของพุทธธรรมว่า พุทธธรรมเป็นคำสั่งสอนที่มุ่งสำหรับคนทุกประเภททั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยมีลักษณะแสดงหลักความจริงสายกลางและแสดงข้อปฏิบัติสายกลาง (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546)

พระมหาปิยะ วิชฺชาปิโย (พฤกษวัน) ได้วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์หลักธรรมในทศชาติชาดกที่ปรากฏบนจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถ วัดสุวรรณาราม ราชวรวิหารกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า 1) เตมิยชาดก พบหลักธรรม คือ การไม่ประทุษร้ายมิตรว่าเป็นมงคล หลักของไตรลักษณ์ รวมถึงคุณของการออกจากกาม อันจะนำไปสู่การบำเพ็ญเนกขัมมบารมี 2) มหาชนกชาดก พบหลักธรรมเรื่องของวิริยะ คือ ความเพียรอันประกอบด้วยปัญญาเป็นหลัก 3) สุวรรณสามชาดก พบหลักธรรมเรื่องการบำเพ็ญเมตตาบารมี และความกตัญญู 4) เนมิราชชาดก พบหลักธรรมเรื่องอธิษฐานบารมี ที่ต้องอาศัยทาน ศีล สัจจะ และการฝึกอินทรีย์ คำสอนเรื่องกรรมและผลของกรรม 5) มโหสธชาดก พบหลักธรรมเรื่องการบำเพ็ญปัญญาบารมี ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ข้อเสียของการคบคนพาลและข้อดีของการพบบัณฑิต 6) ภูริทัตตชาดก พบหลักธรรมเรื่องการบำเพ็ญศีลบารมี ทานบารมี และการประทุษร้ายมิตร 7) จันทกุมารชาดก พบหลักธรรมคือขันติบารมี และความกตัญญูกตเวที 8) มหานารทกัสสปชาดก พบหลักธรรม

สองด้านคือ ธรรมและอธรรม เป็นต้น 9) วิธุรบัณฑิตชาดก พบหลักธรรมคือสัจจบารมี หลักธรรมอันสมควรแก่บุคคลต่างๆ มีทศพิธราชธรรมเป็นต้น 10) เวสสันดรชาดก พบหลักธรรมเรื่องมหาทาน (พระมหาปิยะ วิชฺชาปิโย (พฤกษวัน), 2565)

พระวินัย วิสุทฺธสาโร (เกษมสุข) ได้วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์คุณค่าของหลักธรรมที่ปรากฏใน มหาเวสสันดรชาดก” ผลการวิจัยพบว่า คุณค่าที่เกิดขึ้นมี 4 ทาง คือ คุณค่าด้านร่างกาย ดูแลสุขภาพร่างกายของตนเอง ตลอดจนถึงรู้จักใช้ร่างกายของตนเองในทำความดี คุณค่าด้านจิตใจ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์นั้น จะช่วยพัฒนาจิตใจให้มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ไม่อิจฉาริษยาผู้อื่น มีจิตใจที่เป็นกุศล เมื่อมีอารมณ์โลก โกรธ หลง ก็สามารถระงับได้ และมีเข้าใจในสัจธรรมของชีวิตดาเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท คุณค่าด้านสังคมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์ จะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสงบ และคุณค่าด้านประเพณีและวัฒนธรรม ประเพณีและวัฒนธรรมของไทยส่วนใหญ่มักจะมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจในการประกอบพิธีกรรมจนก่อให้เกิดประเพณีและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาขึ้น (พระวินัย วิสุทฺธสาโร (เกษมสุข), 2561) จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าการศึกษาหลักพุทธธรรมจากทศชาติชาดก มุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ในด้านความเสียสละ ความอดทน และความเมตตาเนื้อหาชาดกสะท้อนแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่ยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็นสำคัญช่วยปลูกฝังจิตสำนึกในการทำความดีและการรับผิดชอบต่อสังคมการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่นเอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความสามัคคีในสังคมชุมชนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารและศึกษาข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลสำคัญในชุมชน มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลจากเอกสาร ขั้นปฐมภูมิ ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

3) ศึกษาข้อมูลภาคสนาม จะใช้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลสำคัญในชุมชนที่ต้องการสัมภาษณ์/ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ตัวแทนพระภิกษุ 3 พรรษาขึ้นไป 3 รูป ตัวแทนผู้นำชุมชน 3 คน ตัวแทนคณะกรรมการชุมชน 3 คน ตัวแทนประชาชน 11 คน รวมจำนวน 20 รูป/คน

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ แหล่งข้อมูลทุติยภูมิและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลสำคัญในชุมชน

2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

3) สรุป อภิปรายผล และแสดงข้อเสนอแนะ

4) จัดทำเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการพัฒนา หมายถึง กระบวนการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือยกระดับสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา หรือคุณภาพชีวิตของบุคคลและชุมชน การพัฒนาอาจเกิดขึ้นในระดับบุคคล เช่น การเรียนรู้ การฝึกทักษะ หรือการเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีขึ้น รวมถึงในระดับสังคม โดยมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ในระยะยาวและครอบคลุมทุกมิติของชีวิต การพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนมีสุขภาพดี มีการศึกษาที่เหมาะสม และมีอาชีพที่มั่นคงมุ่งเน้นให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์รวมถึงมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาศักยภาพตนเองการพัฒนานี้ต้องครอบคลุมทั้งรายบุคคล ครอบครัวและชุมชนเพื่อให้เกิดความสุข ความมั่นคง และความยั่งยืนในสังคม แต่ในปัจจุบันชุมชนบ้านคู (ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี กำลังประสบปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พอจะสรุปได้ดังนี้ 1) ปัญหาด้านความตระหนี่ 2) ปัญหาด้านความขัดแย้ง 3) ปัญหาด้านความเกียจคร้าน 4) ปัญหาด้านความงมงาย

2. หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในทศชาติชาดก คือ เรื่องราวหรือชาดกสิบชาติของพระโพธิสัตว์ที่ทรงบำเพ็ญบารมีในสิบภพชาติต่าง ๆ ก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแต่ละชาติเป็นบทเรียนสอนคุณธรรม เช่น หลักทาน หลักศีล หลักความเพียร และหลักปัญญา ทศชาติชาดกจึงเป็นชุดเรื่องชาดกที่เน้นการบำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้าในอดีตชาติสิบครั้งเรื่องราวเหล่านี้ใช้เป็นแนวทางและแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา 1) หลักทาน หมายถึง การให้ หรือ การบริจาค การให้ทาน คือ การบริจาคสิ่งของหรือช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นการแสดงความเมตตากรุณาและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นการให้ทานช่วยขจัดความเห็นแก่ตัว ลดความโลภและความตระหนี่การให้ทานยังเป็นการกุศล ทำให้ใจผ่องใสและเป็นพื้นฐานของการเจริญทางธรรมในพระพุทธศาสนา การให้ทานถือเป็นบารมีขั้นแรกที่นำไปสู่ความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น การให้ทานจึงเป็นการฝึกฝนจิตใจให้มีความเมตตาและความสุขอย่างแท้จริง 2) หลักศีล คือ ข้อปฏิบัติในการควบคุมกายและวาจาให้เรียบร้อย ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่ดี ทั้งในทางโลกและทางธรรม ศีลช่วยให้จิตใจสงบ เกิดความละอายและเกรงกลัวต่อบาปการรักษาศีล เป็นการสร้างความดีและเป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญาผู้ที่รักษาศีลจะมีจิตใจสะอาด เป็นที่รักของผู้อื่น และนำไปสู่ความพ้นทุกข์ในที่สุด 3) หลักความเพียร คือ ความมุ่งมั่นพยายามในการทำความดี ละความชั่ว และพัฒนาตนเองให้เจริญยิ่งขึ้นเป็นการฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคหรือความล้มเหลว ผู้มีความเพียรจะสามารถพัฒนาตนทั้งในทางโลกและทางธรรมเป็นเครื่องหนุนให้เกิดสมาธิและปัญญา นำไปสู่ความสำเร็จและความพ้นทุกข์ ดังนั้น ความเพียรจึงเป็นพลังสำคัญในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติธรรม 4) หลักปัญญา คือ ความรู้ความเข้าใจถูกต้องในเรื่องความจริงของชีวิต ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นการเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ไม่หลงยึดติดในความสุขหรือความทุกข์ ปัญญาช่วยให้สามารถแยกแยะดีชั่ว ถูกผิด และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การพัฒนาปัญญาเกิดจากการฟังธรรม คิดพิจารณา และลงมือปฏิบัติจริงผู้มีปัญญาจะสามารถละความหลงผิด พ้นจากทุกข์ และนำตนสู่ความหลุดพ้น ดังนั้น ปัญญาจึงเป็นบารมีขั้นสูงสุดและเป็นเป้าหมายของการปฏิบัติธรรม

3. การส่งเสริมหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในทศชาติชาดกเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านคู(ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี โดยศึกษาการส่งเสริมหลักทาน หลักศีล หลักความเพียรและหลักปัญญา

การส่งเสริมหลักทานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านความตระหนี่ สามารถทำได้โดยการปลูกฝังจิตสำนึกแห่งการให้ตั้งแต่วัยเด็ก ผ่านการสอนให้รู้จักแบ่งปันสิ่งของหรือความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ การจัดกิจกรรมจิตอาสา การบริจาคสิ่งของ หรือการสร้างโครงการตู้ปันสุข ล้วนเป็นวิธีที่ช่วยลดความยึดติดในทรัพย์สินและความเห็นแก่ตัว การสื่อสารถึงอานิสงส์ของการให้ทั้งทางโลกและทางธรรม จะทำให้ผู้คนเข้าใจว่าการให้เป็นการพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น การฝึกให้เป็นประจำยังช่วยขจัดนิสัยตระหนี่ และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่มีความสุข ความเมตตา และความสงบในจิตใจ การส่งเสริมหลักทานจึงไม่ใช่แค่การเสียสละภายนอก แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงภายในที่นำไปสู่ชีวิตที่สมดุลและมีคุณค่าอย่างแท้จริง

การส่งเสริมหลักศีลเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านความขัดแย้ง คือ การนำหลักศีลมาใช้เป็นแนวทางควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ เพื่อลดความขัดแย้งในตนเองและสังคม เช่น การไม่พูดคำหยาบ ไม่โกหก ไม่ใช้ความรุนแรง และไม่เบียดเบียนผู้อื่น การปลูกฝังศีลตั้งแต่วัยเด็กจะช่วยให้เติบโตเป็นคนมีวินัยและรู้จักให้อภัย ในครอบครัวหากทุกคนยึดมั่นในศีล ความรุนแรงหรือทะเลาะกันจะลดลงอย่างชัดเจน ในระดับชุมชนและองค์กร หากมีศีลเป็นหลัก จะเกิดความไว้วางใจ ความซื่อสัตย์ และความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมศีลควบคู่กับการฝึกสติ ยังช่วยให้คนรู้เท่าทันอารมณ์ ไม่หลงตามความโกรธหรือความอยากเอาชนะ จึงสามารถอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจ ลดปัญหาความขัดแย้ง และสร้างสังคมที่มีความสุขได้อย่างยั่งยืน

การส่งเสริมหลักความเพียรเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านความเกียจคร้าน คือ การกระตุ้นให้บุคคลมีความพยายามในการทำสิ่งที่ควรทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค โดยเริ่มจากการปลูกฝังวินัยและการตั้งเป้าหมายในชีวิต ฝึกให้รู้จักแบ่งเวลา ทำงานตามลำดับความสำคัญ และไม่ผัดวันประกันพรุ่ง การใช้แบบอย่างของคนขยัน และการสร้างแรงจูงใจผ่านคำชม หรือรางวัลเล็กๆ ก็ช่วยเสริมความเพียรได้ นอกจากนี้ การฝึกสมาธิและสติจะช่วยควบคุมใจไม่ให้จมกับความเฉื่อยชา การสนับสนุนจากครอบครัว โรงเรียน หรือที่ทำงาน ก็มีบทบาทสำคัญในการลดความขี้เกียจ หากส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่มั่นคง ก้าวหน้า และมีเป้าหมายชัดเจนในชีวิต

การส่งเสริมหลักปัญญาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านความงมงาย คือ การปลูกฝังให้บุคคลรู้จักใช้เหตุผล คิดวิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูลก่อนเชื่อสิ่งใด โดยไม่ตกเป็นเหยื่อของความเชื่อผิดๆ หรือข่าวลวง การฝึกใช้ปัญญาช่วยให้สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรคือความจริง อะไรคือเรื่องที่ไร้หลักฐาน นอกจากนี้ การส่งเสริมให้เรียนรู้ตลอดชีวิต ตั้งคำถาม และใช้วิทยาศาสตร์เป็นแนวทาง ยังช่วยพัฒนาทัศนคติที่มีต่อโลกอย่างมีสติ ไม่หลงงมงายในสิ่งที่ไม่มี

เหตุผล เมื่อบุคคลมีปัญญาในการดำเนินชีวิต ก็จะสามารถตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ ลดความเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวง และมีคุณภาพชีวิตที่มั่นคง ปลอดภัย และยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในทศชาติชาดกเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านคู(ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี”

ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านคู(ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี มีพื้นฐานมาจากการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน การเคารพในวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น รวมถึงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเน้นการสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน ผ่านกระบวนการพึ่งพาตนเอง การสนับสนุนอาชีพ การศึกษาตลอดชีวิต และการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้อย่างมีเหตุผล ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางรายได้ และสร้างสุขภาวะที่ดีทั้งทางกายและใจ อีกทั้งการรวมกลุ่มของชุมชน ยังช่วยเสริมสร้างพลังทางสังคม ทำให้เกิดความสามัคคีและความร่วมมือ การพัฒนาชุมชนโดยใช้ทุนทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนาอย่างเหมาะสม จึงเป็นแนวทางที่ยั่งยืนในการยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านคู(ยาบี) อย่างแท้จริงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เดชา บุญมาสุข ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน ต้องประกอบไปด้วย หลักโยนิโสมนสิการปรับวิธีคิดและมุมมองในการกำหนดรูปแบบพฤติกรรมที่สอดคล้องและเหมาะสมต่อการแก้ไขปัญหารวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ (เดชา บุญมาสุข, 2559) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันยา วงศ์ชัยวัฒน์ ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุ” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุ คือ การปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมดังกล่าวในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อแก้ไขปัญหาของผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุทั้ง 4 ด้าน ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมและครอบครัว และด้านปัญญา รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ออกกำลังกายเป็นประจำ พักผ่อนให้เพียงพอ ตรวจสุขภาพประจำปี เจ็บป่วยรีบรักษา เพื่อดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา พึ่งพา

ตนเองได้อยู่อย่างพอเพียง ไม่ประมาทในการใช้จ่าย รู้จักการออมทรัพย์และการคบเพื่อนกัลยาณมิตร (กันยา วงศ์ชัยวัฒน์, 2560)

หลักพุทธธรรม (ทาน ความเพียร ศีล และปัญญา) ที่ปรากฏในทศชาติชาดก ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายได้ว่า หลักพุทธธรรมทั้ง 4 ประการนี้เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม หลักทาน ช่วยส่งเสริมการแบ่งปัน ความเสียสละ และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในชุมชน ลดความเห็นแก่ตัว หลักความเพียร กระตุ้นให้คนในชุมชนมีความมานะ ขยัน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทั้งในด้านการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ หลักศีล ช่วยควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในกรอบคุณธรรม ทำให้เกิดความสงบสุขและลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม เช่น การไม่ลักทรัพย์ ไม่กล่าววาจาเท็จ และไม่ประพฤติผิดทางเพศ หลักปัญญา ส่งเสริมให้คนรู้จักคิด วิเคราะห์ แยกแยะดีชั่ว ถูกผิด มีวิจารณญาณในการดำเนินชีวิต ไม่หลงเชื่อสิ่งงมงาย ทั้งหมดนี้หากได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง จะก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีพุทธธรรมเป็นหลักในการสร้างชีวิตที่ดี มีคุณภาพทั้งกาย ใจ และสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของสมจิตร์ พยัคษา ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาการให้ทานเพื่อส่งเสริมความสามัคคีของพุทธศาสนิกชนในอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า 1) การให้ทาน แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ (1) อามิสทาน การให้วัตถุ การให้ยกมอบแก่ผู้อื่นให้ของที่ควรให้แก่คนที่ควรให้เพื่อประโยชน์แก่เขาสละให้เป็นสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นสิ่งที่ให้ทรัพย์สินสิ่งของที่มอบให้หรือแจกออกไป (2) ธรรมทาน การให้ธรรมเป็นทาน การให้คำแนะนำสั่งสอนผู้อื่นให้ตั้งอยู่ในธรรมหรือกล่าวธรรม ให้ความรู้ความถูกต้องดีงาม คำสอนมุ่งเน้น ให้ปฏิบัติในทางที่ถูกต้องโดยเฉพาะในทางพระพุทธศาสนา (สมจิตร์ พยัคษา, 2561) อีกทั้ง วิทยา ทองดี และสุรพล พรมกุล ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน สภาพการทำงานพบว่า บุคลากรทางการศึกษามีความปรองดองสมานฉันท์ ลดความขัดแย้ง ประกอบอาชีพสุจริต มีศีลธรรม มีสามัคคีธรรม และวัฒนธรรมที่ดี มีการเสริมสร้างความเข้าใจที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต ส่งผลให้มีสุขภาพอนามัยดี ทำให้มีความสุขและเกิดสันติสุข และมีข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 คือ ควรส่งเสริมให้เกิดความเมตตากรุณาในจิตใจ ควรจัดกิจกรรมสร้างสันติสุขในหน่วยงาน ส่งเสริมให้ทำบุญให้ทานหรือการไถ่ชีวิตสัตว์ ควรจัดกิจกรรม

สร้างจิตสำนึกในการประหยัด ควรมีกฎกติกาที่ชัดเจนในการใช้ทรัพย์สินส่วนกลาง ควรระมัดระวังเรื่องการปฏิบัติตนต่อเพศตรงข้ามในการปฏิบัติหน้าที่ ควรสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันควรแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จัดกิจกรรมออกกาลังกายเป็นประจำ จัดกิจกรรมลดอบายมุข (วิทยา ทองดี และสุรพล พรมกุล, 2559) อีกทั้ง พระเฉลิม ถิรปุญโญ (ดีเลิศ) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนามนุษย์ตามหลักสัมมัปปธาน 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนามนุษย์ตามหลักสัมมัปปธาน 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ (1) แนวทางการพัฒนามนุษย์ด้านสังวรปธาน เพียรระวังยับยั้งบาปที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น การทำฉันทะให้เกิด พยายาม ปรารภความเพียร ประคองจิตตั้งมั่น เพื่อไม่ให้อกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น เป็นการสำรวมระวังเมื่อตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง (2) แนวทางการพัฒนามนุษย์ด้านปหานปธาน จะมีสติควบคุมยับยั้งความประพฤติเกี่ยวกับการประพฤติผิดในกาม โดยเห็นโทษจากการกระทำนั้น ไม่ปล่อยจิตใจให้มีความติดใจ หลงใหล หมกมุ่นไม่รู้เท่าทันเห็นโทษ (3) แนวทางการพัฒนามนุษย์ด้านภาวนาปธาน นั้น เป็นการพัฒนาสมาธิโดยตรง สมาธิย่อมมีผลโดยตรงคือ ให้มีความตั้งมั่นในการกระทำต่าง ๆ และเป็นความตั้งอยู่แห่งของความมีจิตที่แน่วแน่ ไม่หวั่นไหว โลเล โอนเอียง (4) แนวทางการพัฒนามนุษย์ด้านอนุรักขนาปธาน เมื่อเข้าใจเรื่องของความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นนั้นด้วยปัญญาซึ่งเกิดจากแนวทางการพัฒนามนุษย์ด้านอนุรักขนาปธานแล้ว จะเห็นโทษจากการกระทำนั้น เพราะรู้สาเหตุที่จะทำให้เกิดทุกข์ เมื่อรู้แล้วก็แสวงหาทางดับทุกข์ คือ การดำริออกจากสิ่งที่เป็นทุกข์ แล้วดำริแสวงหาไปสู่ความดับทุกข์คือมรรค ซึ่งเป็นสิ่งเดียว ทางเดียว ที่จะสู่ความพ้นทุกข์ได้ และเมื่อเจริญหรือปฏิบัติตามอย่างเต็มที่จะไปสู่ทางสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน (พระเฉลิม ถิรปุญโญ (ดีเลิศ), 2565) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุทัศน์ จารุธมฺโม (เย็นใจ) ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ก่อให้เกิดประโยชน์สุขในปัจจุบัน ได้แก่ มีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงานประกอบอาชีพอันสุจริต เลือกเสวนาสำเหนียกศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ด้านการพัฒนากาย คือ การดำเนินชีวิตโดยวิถีทางที่เป็นไปตามธรรมดาแห่งเหตุปัจจัยของธรรมชาติมีความสำรวมระวัง ด้านการพัฒนาพฤติกรรม เป็นการพัฒนาในด้านของสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะและสัมมาอาชีวะ เรียกว่าการพัฒนาพฤติกรรมภายในกรอบแห่งศีลด้านการพัฒนาจิต ทำให้มีจิตใจประณีตดีงาม เป็นผู้มีสติ มีวิริยะมีความเบิกบาน มีความอิ่มใจ ประโยชน์สุขในอนาคต คือ ความมีชีวิตที่มีคุณค่า ได้ช่วยเหลือเพื่อน

มนุษย์เมื่อนึกขึ้นมาเมื่อใดจะเป็นความสุขลึกซึ้งอยู่ภายใน เนื่องจากเป็นคุณธรรมภายใน เกิดความเชื่อมั่นในคุณความดีส่งผลให้เกิดความสุขประณีตอยู่ในส่วนลึกภายใน ด้านประโยชน์สูงสุดเพื่อการบรรลุธรรม คือ มองสิ่งทั้งหลายตามสภาวะความเป็นจริง (พระสุทัศน์ จารุธมฺโม (เย็นใจ), 2560)

การส่งเสริมหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในทศชาติชาดกเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านคู(ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนได้ว่า การน้อมนำหลักธรรมในทศชาติชาดก คือ หลักทาน หลักความเพียร หลักศีล และหลักปัญญา มาส่งเสริมใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน ช่วยให้ชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หลักทานส่งเสริมให้เกิดการแบ่งปันและช่วยเหลือกันในชุมชน ศีลช่วยควบคุมพฤติกรรม ลดปัญหาความขัดแย้ง ส่วนความเพียรและความอดทนช่วยให้คนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค สร้างพลังใจในการพัฒนาตนและชุมชน ขณะที่ปัญญาทำให้คนรู้จักคิด วิเคราะห์ แยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดีได้อย่างถูกต้อง สิ่งเหล่านี้เมื่อได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง จะทำให้ชุมชนบ้านคู(ยาบี) มีความเข้มแข็งทั้งในด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีความมั่นคงและยั่งยืนตามหลักพุทธธรรมอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัย ปฐมพงศ์ บูชาบุตร ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์สุนทรียธรรมในทศชาติชาดกของพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์ ขุททกนิกาย มหานิบาตชาดก” ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างเนื้อหาในทศชาติชาดกเป็นเรื่องราวที่มีอรรถรส และธรรมรสแฝงอยู่ในเนื้อหาซึ่งมีทั้งหมดถึง 10 เรื่อง เป็นเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้าที่ยังทรงเป็นพระโพธิสัตว์อยู่ และเรื่องราวของบุคคลต่าง ๆ ที่เกิดร่วมกับพระโพธิสัตว์ในชาตินั้น ๆ ทศชาติชาดกเป็นความงามทางภาษา เนื้อหา และเป็นความงามทางสุนทรียธรรมอย่างแท้จริง (ปฐมพงศ์ บูชาบุตร, 2564) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาปิยะ วิชฺชาปิโย (พฤกษวัน) ได้วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์หลักธรรมในทศชาติชาดกที่ปรากฏบนจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถ วัดสุวรรณาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์หลักธรรมในทศชาติชาดกที่ปรากฏบนจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถ วัดสุวรรณาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) เตมิยชาดก พบหลักธรรมคือการไม่ประทุษร้ายมิตรว่าเป็นมงคลหลักของไตรลักษณ์ รวมถึงคุณของการออกจากกาม อันจะนำไปสู่การบำเพ็ญเนกขัมมบารมี 2) มหาชนกชาดก พบหลักธรรมเรื่องของวิริยะ คือความเพียรอันประกอบด้วยปัญญาเป็นหลัก 3) สุวรรณสามชาดก พบหลักธรรมเรื่องการบำเพ็ญเมตตาบารมี และความกตัญญู 4) เนมิราชชาดก พบหลักธรรมเรื่องอธิษฐานบารมี ที่ต้องอาศัยทาน ศีล สัจจะ และการฝึกอินทรีย์ คำสอน

เรื่องกรรมและผลของกรรม 5) มโหสธชาดก พบหลักธรรมเรื่องการบำเพ็ญปัญญาบารมี ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ข้อเสียของการคบคนพาลและข้อดีของการพบบัณฑิต 6) ภูริทัตชาดก พบหลักธรรมเรื่องการบำเพ็ญศีลบารมี ทานบารมี และการประทุษร้ายมิตร 7) จันทกุมารชาดก พบหลักธรรมคือขันติบารมี และความกตัญญูกตเวที ผลของกรรม คือทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว 8) มหานารทกัสสปชาดก พบหลักธรรมสองด้านคือ ธรรมและอธรรม เป็นต้น 9) วิธุรบัณฑิตชาดก พบหลักธรรมคือสัจจบารมี หลักธรรมอันสมควรแก่บุคคลต่างๆ มีทศพิธราชธรรมเป็นต้น 10) เวสสันดรชาดก พบหลักธรรมเรื่องมหาทาน มีการสละพระโอรสและพระธิดาเป็นปุตตทาน เป็นต้น หลักธรรมทั้งหมดเป็นการสร้างจิตให้เป็นกุศลซึ่งจะพัฒนาไปสู่การบรรลุธรรมจนพ้นทุกข์ทั้งหมด (พระมหาปิยะ วิชฺชาปิโย (พฤกษวัน), 2565)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมหลักพุทธธรรมที่ปรากฏใน ทศชาติชาดก เป็นการนำแนวคิดการบำเพ็ญบารมี มาส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน เพื่อสร้างความเอื้อเฟื้อและความสามัคคีในสังคม ส่งเสริมความสงบเรียบร้อยและลดความขัดแย้ง ช่วยปลูกฝังความพอเพียงการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และส่งเสริมให้คิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล โดยส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย **1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** ได้แก่ 1) ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนให้หน่วยงานท้องถิ่นนำหลักธรรม เช่น ทาน ศีล ความเพียร และปัญญา เข้าไปใช้ในกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิต 2) ภาครัฐควรส่งเสริมนโยบายการเรียนรู้หลักธรรมจากทศชาติชาดกผ่านโรงเรียน วัด หรือศูนย์วัฒนธรรมประจำชุมชน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม 3) ควรจัดตั้งหรือสนับสนุนชุมชนต้นแบบที่ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตและบริหารจัดการชุมชน พร้อมทั้งสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน เพื่อขยายผลและสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน **2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 1) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนชุมชนบ้านคู(ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี 2) การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนบ้านคู(ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี 3) การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนชุมชนบ้านคู(ยาบี) ตำบลยาบี อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

เอกสารอ้างอิง

กันยา วงศ์ชัยวัฒน์. (2560). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุ. ใน *พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เดชา บุญมาสุข. (2559). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน. ใน *พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปฐมพงศ์ บูชาบุตร. (2564). ศึกษาวิเคราะห์สุนทรียธรรมในทศชาติชาดกของพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์ขุททกนิกาย มหานิบาตชาดก. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเฉลิม ถิรปุญโญ (ดีเลิศ). (2565). ศึกษาการพัฒนามนุษย์ตามหลักสัมมัปปธาน 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์.* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2555). *พุทธธรรมฉบับปรับขยาย.* (พิมพ์ครั้งที่ 32). กรุงเทพฯ: มูลนิธิธรรมทาน.

พระมหาปิยะ วิชฺชาปิโย (พฤกษวัน). (2565). การวิเคราะห์หลักธรรมในทศชาติชาดกที่ปรากฏบนจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถ วัดสุวรรณาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา.* มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวินัย วิสุทฺธสาโร (เกษมสุข). การวิเคราะห์คุณค่าของหลักธรรมที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดก. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุทัศน์ จารุธมฺโม (เย็นใจ). (2560). วิเคราะห์การพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิทยา ทองดี และสุรพล พรมกุล. (2559). การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. *ใน รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมจิตร์ พยัคษา. (2561). ศึกษาการให้ทานเพื่อส่งเสริมความสามัคคีของพุทธศาสนิกชน ในอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

CULTURAL TRANSLATION AND MEDIA MISINTERPRETATION: A COMMUNICATION ART PERSPECTIVE FROM THAILAND*

Qinghao Guo

Ph.D. in Communication Arts, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s65584946019@ssru.ac.th

Received 28 January 2026; Revised 2 February 2026; Accepted 4 February 2026

Abstract

This article examines how cultural translation in Thai media communication produces systematic media misinterpretation in cross-cultural contexts. Drawing on cultural translation theory,Hall's encoding/decoding model, and communication art perspectives, the study reframes misinterpretation as a process of mediated meaning negotiation rather than communicative failure. Using a qualitative interpretive design, six purposively selected Thai media cases—including news reports, documentary-style media content, and digital media texts circulating internationally—are analyzed through discourse analysis and contextual interpretation.

The findings identify three recurring mechanisms: selective cultural articulation, narrative moral realignment, and contextual reduction. These mechanisms demonstrate that media misinterpretation emerges structurally from mediated communicative form rather than representational inaccuracy. The study contributes to communication art scholarship by extending its application to cross-cultural media meaning and offers culturally grounded insights into global media communication.

Citation:

* Qinghao Guo. (2026). Cultural Translation And Media Misinterpretation: A Communication Art Perspective From Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 808-814.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

Keywords: Cultural translation, Media misinterpretation, Communication art, Cross-cultural communication, Thailand

Introduction

The expansion of global media networks has fundamentally transformed how cultural meanings circulate and are interpreted. Media texts produced within specific cultural contexts are now routinely consumed by audiences with diverse historical experiences, communicative norms, and value systems. Under these conditions, cultural translation has become central to media communication, shaping how meanings are reconstructed rather than merely transmitted.

Cultural translation extends beyond linguistic conversion to include the negotiation of symbolic meanings, social values, and moral frameworks (Bhabha, 1994; Bassnett, 2014). In media contexts, translation is constrained by narrative conventions, genre expectations, and accessibility demands, often resulting in selective rearticulation of cultural meaning. Consequently, interpretive divergence frequently replaces shared understanding.

Thailand provides a productive site for examining these dynamics. Embedded in global media circulation while maintaining culturally specific communicative traditions, Thai media communication often encounters interpretive tension when addressing cross-cultural audiences. International news reports and documentary media concerning Thai social practices frequently simplify culturally embedded meanings, reshaping moral emphasis and narrative logic. These conditions position Thai media as a valuable context for examining cultural translation and media misinterpretation as practical communicative processes.

From a communication art perspective, misinterpretation should not be treated as communicative failure. Meaning emerges through narrative form,

rhythm, and symbolic configuration rather than information transfer alone (Dewey, 1934/2005). This study therefore examines how mediated forms and cultural assumptions interact to shape meaning in cross-cultural Thai media communication.

Objectives

The study pursues three objectives: (1) to examine how cultural translation operates in Thai media communication addressing cross-cultural audiences; (2) to identify communicative mechanisms through which media misinterpretation is produced; and (3) to reconceptualize media misinterpretation as a process of mediated meaning negotiation from a communication art perspective.

Literature Review

Cultural Translation and Media Communication

Cultural translation is widely theorized as a process of transformation rather than equivalence (Bhabha, 1994; Bassnett, 2014). In media studies, translation highlights how local meanings are reformulated for global audiences through selective framing and narrative simplification (Couldry, 2012). These processes facilitate circulation while introducing interpretive instability.

Media Misinterpretation and Encoding/Decoding

Hall's (1997) encoding/decoding model conceptualizes meaning as produced through interaction between encoding practices and diverse decoding frameworks. In cross-cultural contexts, divergent cultural assumptions amplify interpretive variation. Media discourse studies further emphasize that institutional conventions privilege certain meanings, shaping interpretive outcomes (Fairclough, 1995).

Communication Art and Mediated Meaning

Communication art theory foregrounds the experiential dimensions of communication. Dewey's (1934/2005) conception of art as experience highlights how meaning arises through perceptual engagement. Media texts organize experience through narrative rhythm, symbolic emphasis, and affective tone (Silverstone, 1999), making experiential form central to interpretation.

Research Positioning

While cultural translation and media misinterpretation have been extensively theorized in Western scholarship, fewer studies address these processes within Thai or Southeast Asian media contexts. By integrating cultural translation theory, encoding/decoding, and communication art perspectives, this study provides a culturally grounded analysis of mediated meaning negotiation in Thai media communication.

Methodology

This study adopts a qualitative, interpretive research design suitable for examining contextual meaning-making in media communication (Denzin & Lincoln, 2018). Six Thai media cases were selected through purposive sampling based on cross-cultural circulation, engagement with culturally embedded themes, and interpretive tension. The cases include news reports, documentary-style segments, and digital media texts distributed to international audiences.

Data consist of media texts and contextual materials related to production and circulation. Discourse analysis focuses on framing strategies, narrative sequencing, and moral positioning (Fairclough, 1995), while contextual interpretation situates texts within Thai communicative norms and global media conventions. This combined approach allows examination of how mediated form structures meaning across cultural contexts.

Results

1. Cultural Translation in Thai Media Communication

The results show that cultural translation operates through selective articulation rather than comprehensive contextual transfer. Across cases, media texts emphasized culturally legible elements for cross-cultural audiences while reducing contextual depth. Narrative clarity and accessibility consistently shaped meaning reconstruction across media formats.

2. Mechanisms Producing Media Misinterpretation

Three mechanisms produced media misinterpretation: selective cultural articulation, narrative moral realignment, and contextual reduction. Selective articulation generated partial representations of cultural practices; moral realignment reframed culturally specific ethical reasoning to align with dominant global storytelling norms; contextual reduction removed interpretive cues necessary for culturally grounded understanding.

3. Media as a Site of Meaning Negotiation

Media communication functioned as an active site of meaning negotiation rather than neutral transmission. Meaning remained open to reinterpretation as texts circulated across cultural contexts, with misinterpretation emerging from interactions between encoded strategies and diverse decoding frameworks.

Discussion

The findings demonstrate that cultural translation in Thai media communication is an ongoing communicative process shaped by mediated form. This aligns with cultural translation theory emphasizing transformation and negotiation (Bhabha, 1994; Bassnett, 2014) and extends encoding/decoding theory by highlighting narrative design and experiential form.

Media misinterpretation emerges structurally from communicative strategies rather than representational error. From a communication art perspective, misinterpretation reflects experiential dimensions of meaning-making, where narrative rhythm, symbolic emphasis, and contextual framing guide interpretation. In the Thai context, interactions between culturally specific communicative norms and global media conventions intensify interpretive divergence.

Recommendations

This study demonstrates that media misinterpretation in Thai media communication arises from systematic processes of mediated cultural translation. By identifying selective articulation, moral realignment, and contextual reduction as key mechanisms, the study reframes misinterpretation as meaning negotiation rather than communicative failure.

Theoretically, the study advances communication art scholarship by extending its relevance to cross-cultural media meaning. Practically, it suggests that media practitioners engaged in cross-cultural communication adopt reflexive translation strategies that acknowledge cultural complexity. Future research may integrate audience reception analysis or comparative regional studies to further examine mediated meaning negotiation.

References

Bassnett, S. (2014). *Translation studies.* (4th ed.). Routledge.

Bhabha, H. K. (1994). *The location of culture*. Routledge.

Couldry, N. (2012). *Media, society, world: Social theory and digital media practice*. Polity Press.

Couldry, N., & Hepp, A. (2017). *The mediated construction of reality*. Polity Press.

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2018). *The SAGE handbook of qualitative research.* (5th ed.). SAGE.

Dewey, J. (2005). *Art as experience*. Perigee Books. (Original work published 1934)

Fairclough, N. (1995). *Media discourse*. Edward Arnold.

Flyvbjerg, B. (2006). Five misunderstandings about case-study research. *Qualitative Inquiry,* 12(2), 219–245.

Hall, S. (1997). Encoding/decoding. In S. Hall, D. Hobson, A. Lowe, & P. Willis (Eds.), *Culture, media, language* (pp. 128–138). Routledge.

Kraidy, M. M. (2005). *Hybridity, or the cultural logic of globalization*. Temple University Press.

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. SAGE.

Scollon, R., & Scollon, S. W. (2001). *Intercultural communication: A discourse approach* (2nd ed.). Blackwell.

Silverstone, R. (1999). *Why study the media?.* SAGE.

Tomlinson, J. (1999). *Globalization and culture*. University of Chicago Press.

Williams, R. (1981). *Culture*. Fontana Press.

THE DEVELOPMENT GUIDELINES OF USING INFORMATION TECHNOLOGY MANAGEMENT FOR TEACHERS IN NANNING UNIVERSITY, CHINA*

Yang Xing[1], Nuttamon Punchatree [2] and Wichian Intarasompun[3]

[1-3]Graduate School, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: nuttamon.pu@bsru.ac.th

Received 11 February 2026; Revised 19 February 2026; Accepted 21 February 2026

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of teachers using information technology, and 2) To suggest the development guidelines for using information technology management of teachers at Nanning University, China. The sample were 291 in-service teachers at Nanning University. Research instruments included: 1) 5-point rating scale questionnaire, and 2) structured interview. data analysis by using percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results were found that: 1) The level of teachers using information technology in Nanning University, China was at a high level. Considering the results of this research aspects ranged from the highest to lowest level were as follows: the highest level was information technology competency, followed by information technology management, information technology service, information technology integration, and the lowest level was information

Citation:

* Yang Xing, Nuttamon Punchatree and Wichian Intarasompun. (2026). The Development Guidelines Of Using Information Technology Management For Teachers In Nanning University, China. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 815-829.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

technology training. And 2) The guidelines for the development of teachers' using information technology in Nanning University, China adopt a multi-faceted approach, the researcher has analyzed the content as follows: (1) Teachers should proactively learn to operate multimedia equipment, digital tools, etc., deepen the integration of information technology with the entire teaching process, and strengthen the tracking and analysis of students' learning processes; (2) Teachers need to participate in stratified and classified blended training, promote the transformation of training outcomes, and rely on the "one-stop" platform to enhance their ability to independently solve technical problems; (3) Teachers must strictly abide by the university's information technology policies and norms, establish a strong awareness of information security and data governance, and conduct teaching and research-related operations in compliance with regulations; (4) The university should build platforms such as artificial intelligence teaching platforms and classified resource sharing platforms, provide hardware and digital resource guarantees, and support teachers in improving their technical capabilities; (5) The university needs to establish a hierarchical technical support response mechanism, improve the service team's ability to adapt to teaching scenarios, and provide full-process technical support for teaching activities; (6) The university should construct a closed-loop optimization mechanism for the implementation of the guidelines, and dynamically adjust training, services, and management systems based on regular evaluations and teacher feedback.

Keywords: Technology competency, Technology management, Technology service, Technology integration, Technology training

Introduction

Information technology management has emerged as a core strategic function in global higher education, underpinning enhanced teaching quality,

institutional operational efficiency, and systemic digital transformation in universities worldwide. In China, the national drive for educational informatization further elevates the significance of teachers' information technology management, with the Education Informatization 2.0 Action Plan (Ministry of Education, 2018) and China Education Modernization 2035 (2019) explicitly mandating the planning, organization, and governance of information technology application to realize deep integration of technology and teaching, and systematic construction of teachers' digital competence. These policies frame information technology management not merely as technical usage, but as a holistic practice encompassing training, resource allocation, and institutional support for educational innovation. Nanning University has advanced campus informatization construction, yet its teachers face prevalent challenges in information technology management, including homogenized training systems, insufficient pedagogical integration, and delayed technical services issues widely documented in contemporary higher education research. Existing scholarship predominantly focuses on measuring teachers' digital skills rather than developing integrated, management-oriented guidelines that synergize training, infrastructure, service, and governance (Wang Chenhan, 2024), creating a critical research gap in context-specific university-level information technology management frameworks.

Against this backdrop, this study aims to assess the level of teachers' using information technology and to suggest the development guidelines for using information technology management of teachers in Nanning University, China. The findings will advance theoretical understanding of educational information technology management and provide empirically grounded practical guidance for university administrators and educators, addressing both institutional needs and the broader global agenda of higher education digitalization.

Objectives

1. To study the level of teachers using information technology in Nanning University, China.

2. To study guidelines for the development of teachers' using information technology in Nanning University, China.

Literature Review

Theory of information technology management: This study is grounded in a multi-level theoretical framework that integrates individual technology adoption, pedagogical integration, and institutional governance to conceptualize university teachers' information technology management. At the individual level, the Technology Acceptance Model (Davis, 1989) and the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (Venkatesh et al., 2003) explain how perceived usefulness, ease of use, and contextual variables shape teachers' digital adoption behavior; however, recent empirical evidence indicates that technology acceptance alone does not necessarily lead to meaningful instructional transformation, as adoption outcomes are mediated by pedagogical readiness and institutional conditions (Scherer et al., 2021). To address the pedagogical dimension, the Technological Pedagogical Content Knowledge framework (Mishra & Koehler, 2006) conceptualizes effective integration as the dynamic interaction among technological, pedagogical, and content knowledge, while contemporary research further emphasizes that digital competence must be embedded in authentic instructional contexts and supported by structured, practice-oriented professional development to translate technical skills into instructional effectiveness (Falloon, 2020; Philipsen et al., 2022). At the organizational level, digital transformation in higher education is increasingly conceptualized as a systemic change process requiring coordinated governance, leadership commitment, infrastructure investment, and continuous feedback

mechanisms (Fullan, 2001; Bond et al., 2020), and the Jisc Digital Capability Framework (2019) similarly advocates balancing individual digital skills with institutional capacity building, policy alignment, and service support. Collectively, these perspectives construct an integrated analytical lens spanning information technology competency, integration, training, service, and management, thereby forming the theoretical foundation of the five-dimensional framework proposed in this study.

The concept of information technology management in education has evolved globally from technical deployment and resource management to the deep integration of technology, pedagogy, and governance, with Chinese national policies aligning with this global trend while forming context-specific development requirements. Internationally, information technology management is defined as an integrated system of individual capabilities and institutional mechanisms that strategically apply information technology to optimize teaching, research, and administrative efficiency (Zhang Yiying, 2023), with contemporary research emphasizing its dual attributes of individual technical competence and institutional systematic governance (Wu Min, 2022). In China, a series of national policies have continuously enriched and standardized the connotation of teachers' information technology management: the Education Informatization 2.0 Action Plan (Ministry of Education, 2018) highlighted the deep integration of information technology and teaching management, requiring systematic training and support mechanisms; Wu Min (2022) proposed a holistic framework combining explicit components (technical skills, resource utilization) and implicit components (information security awareness, data-driven thinking).

Prior studies have constructed a comprehensive theoretical system for information technology management and defined its individual institutional dual connotation, identifying universal predicaments in higher education

informatization: homogenized training, superficial information technology-teaching integration and non-scenario-based technical services. University teachers have basic information technology competencies yet show unbalanced dimensional development, with training and integration as key weaknesses. A critical gap exists: few empirically grounded, university level integrated guidelines for local Chinese universities, leaving administrators without systematic guidance and motivating this study to develop targeted information technology management guidelines for teachers in Nanning University, China.

Methodology

Population and Sample group: The population of this research was 1,107 in-service teachers at Nanning University, covering 12 teaching units including the Business School, College of Engineering, College of Liberal Arts, and College of Education. Based on Krejcie and Morgan sampling table (1970), the sample group of this research was 291 in-service teachers at Nanning University. By using simple random sampling. A total of 1,107 teachers were consecutively numbered from 1 to 1,107. Using a table of random numbers, 291 corresponding numbers were randomly selected, and the teachers matching these numbers were chosen as study participants, ensuring that the sampling was random and scientific.

Research Instruments: This study adopted a mixed-methods approach, employing questionnaires and interviews as the main research. The answers you fill in are only for the purpose of overall statistical analysis, and will never be processed individually or published publicly. The information is confidential, not disclosed to anyone, and you do not need to fill in your personal name. Please feel free to answer the questions.

Questionnaire: The questionnaire consists of the following two parts: The first section collected basic demographic information of the respondents,

classified by gender, age, educational background, work experience and currently affiliation. The second section employed a five-point Likert scale to assess the status of teachers' using information technology management in Nanning University, China. Based on the conceptual framework of this study, the scale consisted of five dimensions: 1) information technology competency, 2) information technology integration, 3) information technology training, 4) information technology service, 5) information technology management. To ensure the reliability and validity of the questionnaire, the index of objective congruence (IOC) of the questionnaire was examined by three experts, the IOC of questionnaire was 0.67-1.00, and the overall Cronbach's alpha coefficient of the questionnaire was 0.966.

Interview: The first part is the Introduction of background information. The second part includes a series of open-ended interviews. The interview aimed to collect the respondents' opinions on the development guidelines for using information technology management. A total of 5 experts were selected as interviewees and selected based on strict screening criteria as follows: 1) at least 8 years of work experiences in using information technology in teaching, 2) at least 8 years as administrator, 3) graduated with master's degree or above.

Data Collection

The questionnaires were distributed to 291 sample group. The researcher checked out the completeness of the questionnaire and a total of 291 questionnaires were received, accounting for 100 percent. In addition, structured interviews were conducted to further investigate the development guidelines for using information technology management of teachers. The interviews were conducted either face-to-face or online, depending on the availability of the participants, with each interview lasting approximately 25–35 minutes.

Data Analysis

The personal information of the respondents was analyzed by frequency and percentage. The current situation of using information technology management in five aspects, the data was analyzed by mean and standard deviation. The data interpretation for average value is based on Rensis Likert (1932). The data interpretation is as follows: 4.50-5.00 refers to the highest level, 3.50-4.49 refers to high level, 2.50-3.49 refers to medium level, 1.50-2.49 refers to low level, and 1.00-1.49 refers to the lowest level. The structured interview about the development guidelines for using information technology management of teachers at Nanning University, China was analyzed by content analysis.

Results

1. To study the level of teachers using information technology in Nanning University, China, 291 questionnaires were distributed and 291 valid questionnaires were retrieved, with an effective rate of 100 percent, which met the requirements for data collection.

Table 1 Mean and standard deviation of teachers' using information technology management in five aspects (n = 291)

Teachers' using information technology management		$\overline{X}$	**S.D.**	**Level**	**Ranking**
1	Information technology competency	4.10	0.67	high	1
2	Information technology integration	4.02	0.65	high	4
3	Information technology training	4.01	0.65	high	5
4	Information technology service	4.05	0.66	high	3
5	Information technology management	4.07	0.67	high	2
Total		**4.05**	**0.66**	**high**	

According to table 1, found that the level of teachers using information technology in Nanning University, China in five aspects was at a high level ($\overline{X}$ =4.05, S.D.=0.66). Considering the results from the highest to the lowest mean values, the ranking was as follows: the highest mean was observed in information technology competency ($\overline{X}$ =4.10, S.D.=0.67), followed by information technology management ($\overline{X}$ =4.07, S.D.=0.67), and information technology service ($\overline{X}$ =4.05, S.D.=0.66), followed by information technology integration ($\overline{X}$ =4.02, S.D.=0.65), respectively, and information technology training was the lowest mean ($\overline{X}$ = 4.01, S.D.=0.65).

2. To study guidelines for the development of teachers' using information technology in Nanning University, China. Based on the quantitative results of competency levels across the five dimensions and the qualitative content analysis of structured interviews with five experts, the guidelines for the development of teachers' using information technology in Nanning University, China adopt a multi-faceted approach, the researcher has analyzed the content as follows: 1) Teachers should proactively learn to operate multimedia equipment, digital tools, etc., deepen the integration of information technology with the entire teaching process, and strengthen the tracking and analysis of students' learning processes; 2) Teachers need to participate in stratified and classified blended training, promote the transformation of training outcomes, and rely on the "one-stop" platform to enhance their ability to independently solve technical problems; 3) Teachers must strictly abide by the university’s information technology policies and norms, establish a strong awareness of information security and data governance, and conduct teaching and research-related operations in compliance with regulations; 4) The university should build platforms such as artificial intelligence teaching platforms and classified resource sharing platforms, provide hardware and digital resource guarantees, and support teachers in improving their technical capabilities; 5) The university needs to establish a hierarchical technical support response mechanism, improve the service team’s ability to adapt to teaching scenarios, and provide full-process technical support for teaching

activities; 6) The university should construct a closed-loop optimization mechanism for the implementation of the guidelines, and dynamically adjust training, services, and management systems based on regular evaluations and teacher feedback.

Discussion

The researcher summarizes the discussion into two parts, details as follows:

1. To study the level of teachers using information technology in Nanning University, China. The results found that the level of teachers using information technology in Nanning University, China was at a high level. Considering the results of this research aspects ranged from the highest to lowest level were as follows: the highest level was information technology competency, followed by information technology management, information technology service, information technology integration, and the lowest level was information technology training. This ranking reflects the university's achievements in educational digital construction and exposes inherent problems in its informatization development. Information technology competency empirically validates Davis' (1989) Technology Acceptance Model (TAM): upgraded digital infrastructure and popularized teaching tools boost teachers perceived ease of use, and long-term application experience strengthens perceived usefulness, whose interaction drives active technology adoption. Yet from Mishra & Koehler's (2006) TPACK framework, teachers only master basic technological knowledge (TK), lacking the ability to dynamically integrate TK with pedagogical (PK) and content knowledge (CK), indicating pure technical competency cannot be effectively translated into teaching efficiency without pedagogical and disciplinary support. Information technology management embodies robust institutional governance and policy support, aligning with Fullan's (2001) assertion that organizational structure and leadership commitment underpin

sustainable digital transformation, and echoing Zhang Yiying's (2023) conclusion on systematic institutional design facilitating standardized information technology application. Medium-high information technology service, a strategic component of the university's information technology governance system, delivers timely, scenario-adapted support that reduces teachers' application costs and avoids teaching disruptions, consistent with Wu Min's (2022) emphasis on scenario-oriented, full-process technical support. information technology integration and training, the lowest dimensions with a clear causal link a prevalent challenge in China's higher education informatization are hampered by the university's homogenized, tool-centric training system that disregards disciplinary teaching rules and teachers' differentiated needs. This technology-biased training impedes the conversion of technical knowledge into integration capacity, in line with Wang Chenhan (2024) and Wu Min (2022) who advocate practice-oriented, discipline-specific stratified training. Notably, high mean scores do not equate to homogeneous application ability; significant individual differences across age, teaching experience and disciplines necessitate targeted interventions instead of a one-size-fits-all approach to informatization construction.

2. To study guidelines for the development of teachers' using information technology in Nanning University, China. Formed based on the problems identified in quantitative research and consistent with existing scholars' conclusions, the Nanning University's information technology application development guidelines are a systematic and integrated strategy. Reorganized into five thematic areas with solid theoretical foundations, the guidelines form a closed loop covering individual development, institutional support, governance constraints, service guarantee and dynamic optimization. 1) Teacher professional development, based on self-directed professional development theory and adult learning principles, includes teachers' independent learning of digital tools and stratified classified blended training. Independent learning stimulates

teachers' internal learning motivation, while stratified training matches the differentiated needs of teachers, and the blended mode improves training effectiveness, this aligns with Wang Chenhan (2024) who stresses stratified practice-oriented training as the core of improving teachers' digital literacy. 2) Institutional infrastructure construction is a strategic layout for the data era, including building artificial intelligence teaching platforms and classified resource sharing platforms. Artificial intelligence teaching platforms support personalized learning design and data-driven teaching decision-making, while classified resource sharing platforms solve the fragmentation of digital teaching resources, which is consistent with Zhang Meihong's (2025) emphasis on intelligent infrastructure and classified resource sharing in university information technology management. 3) Governance and information security focuses on balancing technological innovation and risk control, requiring teachers to abide by university information technology policies and establish information security and data governance awareness. With the deepening of educational digitalization, data security has become a core issue in university management, and this guideline is highly consistent with the National Standards for Teacher Digital Literacy on digital ethical and safety literacy. 4) Technical support systems optimize the service system with hierarchical response mechanisms and scenario-adapted support ability. The hierarchical mechanism classifies technical needs by difficulty and urgency to improve service efficiency, and scenario-adapted support provides precise solutions for different disciplines and teaching links, supported by Wu Min (2022)'s conclusion of scenario-adapted and full-process technical support. 5) Continuous improvement, based on continuous improvement and quality management models, constructs a closed-loop optimization mechanism for guideline implementation. Through regular evaluation, feedback collection and dynamic adjustment of the management system, the mechanism realizes the iterative development of information

technology management, adapting to the dynamic improvement of teachers' information technology application ability.

Recommendation

For university: Universities should institutionalize a theory-driven information technology governance framework integrating stratified training, intelligent platforms, assessment incentives, security governance, and hierarchical support mechanisms, reinforced by data-informed feedback and cross-departmental coordination to ensure sustainable and internationally aligned digital transformation.

For Education Administrators: Education administrators should apply the study's five-dimensional evaluation framework to design differentiated support strategies, strengthen pedagogical integration beyond mere technology acceptance, and implement closed-loop governance mechanisms. By linking information technology application outcomes to performance incentives and promoting replicable policy models, they can foster sustainable, theory-informed digital transformation.

For Teachers: Teachers should engage in self-directed professional development to strengthen information technology competence and deepen pedagogical integration, transforming technical skills into data-informed teaching effectiveness. Through stratified training, independent problem-solving, policy compliance, and continuous feedback, they can contribute to secure and sustainable digital teaching ecosystems.

References

Bond, M., Bedenlier, S., Marín, V.I. et al. *Emergency remote teaching in higher education: mapping the first global online semester.* Int J Educ Technol High Educ, 18, 50 (2021). https://doi.org/10.1186/s41239-021-00282-x

Central Committee of the Communist Party of China and the State Council (2019). *China Education Modernization.* 2035. Retrieved December 23, 2025 from https://www.gov.cn/zhengce/201902/23/content_5367987. Htm

Davis, F. D. (1989). Technology acceptance model: TAM. Al-Suqri, MN, Al-Aufi, AS. *Information Seeking Behavior and Technology Adoption*, 205(219), 5.

Falloon, G. From digital literacy to digital competence: the teacher digital competency (TDC) framework. *Education Tech Research Dev*, 68, 2449–2472.(2020). https://doi.org/10.1007/s11423-020-09767-4

Fullan, M. (2001). *The New Meaning of Educational Change*. (3rd ed.). London: Teachers College Press.

Jisc. (2019). *Building digital capability: The six elements defined*. Retrieved December 23, 2025 from https://digitalcapability.jisc.ac.uk/what-is-digital-capability/individual-digital-capabilities/our-digital-capabilities-frame work/

Krejcie, Robeart V and Morgan, Daryle W. (1970). Determining Sample Size For Research Activities. *Journal of Education and Psychological Measurement*, 30(3). 607-610

Ministry of Education of China. (2018). *Education Informatization 2.0 Action Plan*. Retrieved December 23, 2025 from http://www.moe.gov.cn/ srcsite/A16/ s3342/201804/t20180425_334188.html

Ministry of Education of China. (2022). *National Standards for Teacher Digital Literacy*. Beijing: Educational Science Press. https://www.gov.cn/ zhengce/zhengceku/202302/21/content_5742422.htm#

Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). *Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge*. Teachers college record, 108(6), 1017-1054.

Rensis Likert. (1932). *A technique for measuring attitudes*. Psychology Archives.P7

Scherer, R., Howard, S. K., Tondeur, J., & Siddiq, F. (2021). Profiling teachers' readiness for online teaching and learning in higher education: Who's ready?. *Computers in human behavior*, 118, 106675.

Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS quarterly*, 425-478.

Wang, Chenhan. (2024). Research on the development of informatization teaching ability of young teachers in colleges and universities from the perspective of adult learners. In *Master's thesis*. East China Normal University. https://kns.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbname=CMFD202501&filename=1024500796.nh

Wu, Min. (2022). Research on the improvement of teachers' informatization teaching ability in colleges and universities in the intelligent era. In *Master's thesis*. Southwest University. https://kns.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbname=CMFD202401&filename=1023673031.nh

Zhang Meihong. (2025). Information Technology Management Strategies for Colleges and Universities in the Data Era. *China Strategic Emerging Industry*, (05),23-25.

Zhang, Yiying. (2023). Research on the current situation of education informatization in Shenzhen universities and development strategies. In *Master's thesis*. Shenzhen University. https://kns.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbname=CMFD202501&filename=1024624844.nh

THE INFLUENCE OF ISLAND TOURISM SAFETY ON SATISFACTION AND DESTINATION REVISIT INTENTION OF CHINESE TOURISTS IN KOH SAMUI, THAILAND*

LianBao Huang[1], Yoksamon Jeaheng[2] and Jeerati Poon-Ead[3]

[1-3]International school of Tourism, Suratthani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 67052545201@student.sru.ac.th

Received 4 February 2026; Revised 22 February 2026; Accepted 24 February 2026

Abstract

This study examined how island tourism safety influence Chinese tourist satisfaction and destination revisit intention in Koh Samui. The objectives of this study are: (1) To examine the levels of island tourism safety, satisfaction, and destination revisit intention of Chinese tourists in Koh Samui; (2) To analyze the influence of island tourism safety on tourist satisfaction and destination revisit intention of Chinese tourists in Koh Samui; (3) To test the validity of the proposed conceptual framework that explains the relationships among variables. This is quantitative research; The sample was Chinese tourists (age 18 years and above) who have visited Koh Samui at least once within 2 years and participated in non-package travel. Through non-probability sampling, 314 valid questionnaires were collected. Analysis data by Descriptive statistics and SEM Analysis. The research results were found as follows: (1) Chinese tourists had high levels of safety, satisfaction and destination revisit intention in Koh Samui. (2) Island tourism-related social security incidents were negatively related to destination revisit

Citation:

* LianBao Huang, Yoksamon Jeaheng and Jeerati Poon-Ead. (2026). The Influence Of Island Tourism Safety On Satisfaction And Destination Revisit Intention Of Chinese Tourists In Koh Samui, Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 830-855.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

intention, island tourism-related natural disasters were negatively related to tourist satisfaction. Tourist satisfaction was positively related to destination revisit intention. (3) Model validation indicated good overall fit for the proposed conceptual framework, with tourist satisfaction mediating the relationship between island tourism-related natural disasters and destination revisit intention.
Keywords: Island tourism safety, Tourist satisfaction, Destination revisit intention, Chinese tourists, Koh Samui

Introduction

In the post-pandemic period, heightened safety awareness has made tourism safety a critical component of destination competitiveness. This issue is particularly salient for island destinations, which are exposed to natural hazards, transportation risks, and limitations in emergency response capacity. Safety-related incidents in such contexts can substantially elevate tourists' risk perceptions and disrupt destination performance. When tourists perceive a destination as safe in terms of personal security, environmental conditions, and service operations, they tend to report higher satisfaction and stronger intentions to revisit and recommend the destination (Al Masud & Yusof, 2023). Conversely, perceived safety threats may suppress revisit intention regardless of a destination's attractiveness (Zhang & Xie, 2024).

Koh Samui, Thailand's third-largest island destination, provides an appropriate context for examining these relationships. Despite its international reputation for natural landscapes and tourism appeal, Koh Samui faces typical challenges of island destinations, such as relative remoteness, climatic instability. In recent years, the destination has experienced recurring safety-related incidents, including traffic accidents, marine-related incidents, public health risks, and extreme weather events, indicating that safety risks remain persistent despite continued tourism development. Chinese tourists are a crucial market and are

particularly sensitive to safety conditions such as transportation, health, and service-related risks (Ye et al., 2023; Yu & Zhao, 2022), which affect destination choice, satisfaction, and revisit intention. Although Chinese tourists once constituted a major segment of visitors to Koh Samui, their numbers have declined in recent years. Some explanations mainly emphasize pandemic effects, market repositioning, and flight connectivity, while the role of tourism safety has received limited attention.

However, existing studies have largely focused on urban or general destination contexts, with comparatively limited attention to mature island destinations. In particular, how tourists perceive different types of safety incidents in island settings, and how these perceptions influence satisfaction and revisit intention, remains underexplored. Accordingly, this study takes Koh Samui as a case study to examine the influence of island tourism safety on tourist satisfaction and destination revisit intention of Chinese tourists. Drawing on prior tourism safety and risk research (Zou & Meng, 2020), tourism safety is operationalized through tourists' safety concerns related to safety incidents, with higher levels of concern indicating lower perceived safety.

Objectives

1. To examine the levels of island tourism safety perception, satisfaction, and destination revisit intention of Chinese tourists in Koh Samui.

2. To analyze the influence of island tourism safety on tourist satisfaction and destination revisit intention of Chinese tourists in Koh Samui.

3. To test the validity of the proposed conceptual framework that explains the relationships among island tourism safety, tourist satisfaction, and destination revisit intention of Chinese tourists in Koh Samui.

Literature Review

The Stimulus-Organism-Response (SOR) theory explains how external environmental stimuli influence individuals' internal emotional and cognitive states, which subsequently shape their behavioral responses. Within this framework, tourism safety incidents can be conceptualized as negative external stimuli that disrupt tourists' emotional states, reduce satisfaction, and alter future travel decisions.

This mechanism is particularly relevant in island tourism contexts, where destinations are frequently exposed to natural hazards, transportation risks, and public safety challenges. In addition, perceived risk theory complements the SOR perspective by suggesting that higher safety risk perceptions can lead individuals to avoid risk and reduce their behavioral intentions. Drawing on these theoretical foundations, this study examines how different types of tourism safety incidents affect tourist satisfaction and destination revisit intention in island tourism settings.

Many studies view tourism safety as a state in which the tourism system and its related stakeholders are protected from internal and external risks, whereas others emphasize tourists' personal and property safety during travel as well as their subjective perceptions of safety. Existing research suggests that tourism safety incidents can generally be categorized into social security incidents, accident-related disasters, public health incidents, and natural disasters (Gao et al., 2014; Zou, 2015). Compared with inland destinations, island tourism differs significantly in geography, natural environment, and infrastructure, its safety risks are more sensitive to natural hazards, transportation and maritime activities, communication constraints, and limitations in management capacity (Hu et al., 2022; Li & Hu, 2020).

Thus, in this context, the types of risks involved in island tourism safety and their effects on tourists' perceptions and behavioral intentions may operate

through mechanisms that differ from those in general inland tourism settings. Accordingly, from the perspective of tourists' safety perceptions, and drawing on relevant studies, this study defines island tourism safety as a state in which tourists' personal and property safety are effectively safeguarded during island travel.

Based on the existing literature, island tourism safety is operationalized into four major types of safety incidents: Island tourism-related social security incidents (ISS); Island tourism-related public health incidents (IPH); Island tourism-related accidents and disasters (IAD); Island tourism-related natural disasters (IND). In this study, all items measuring island tourism safety (ISS, IPH, IND, IAD) were negatively worded, so that higher scores indicate a greater level of concern about safety-related incidents and, a lower level of perceived island tourism safety. And higher scores for SAT and DRI represents higher levels of satisfaction and stronger destination revisit intention.

Some scholars indicated that safety concerns such as crime, terrorism, and weak infrastructure generate anxiety and doubts, health risks, water transportation accidents like cruise capsizing and natural disasters like typhoons particularly in island and coastal tourism contexts may suppress travel willingness and destination revisit intention (Cahigas et al., 2023; Giusti & Raya, 2019; Luo & He, 2019; Sandhubaya et al., 2021).

Furthermore, existing studies indicate that in beach and island tourism destinations, tourists' perceptions of safety conditions, including risks related to crime, harassment, and accidents, public health services, perceptions of transportation and mobility safety may significantly affect their evaluations of travel experiences and overall satisfaction (Han et al., 2021; Ma et al., 2020; Mohamad, 2022; Sandhubaya et al., 2021). The higher levels of satisfaction lead to more positive overall destination evaluations and significantly increase the likelihood of repeat visitation (Abbasi et al., 2021).

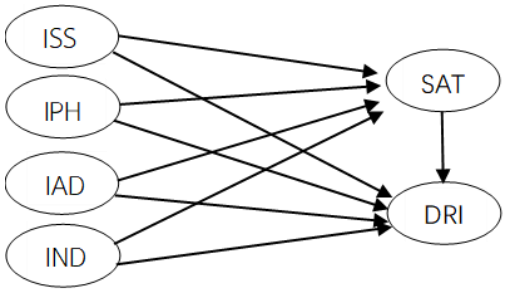

Figure 1: Conceptual Framework

Methodology

Population and sample

The research population comprises Chinese tourists (age 18 years and above) who have visited Koh Samui at least once within 2 years and participated in non-package ravel. with a final sample size of 314. This sample size is considered adequate to obtain stable and reliable parameter estimates in Structural Equation Modeling (SEM) (Hair et al., 2010).

Research instruments

The questionnaire was developed and validated through a multi-stage process. First, three tourism research experts reviewed the initial items to assess content validity. Based on their feedback, items with ambiguous wording were revised. All retained items achieved an Item-Objective Congruence (IOC) value above 0.70, indicating satisfactory content validity.

Two rounds of pilot testing were then conducted. The first pilot test (N = 54) was conducted primarily to assess the practicality and administration of the survey. Based on observations during data collection and informal feedback from respondents, wording adjustments were made to some island tourism safety items to improve clarity. Additionally, to enhance construct distinctiveness, the original items measuring tourist satisfaction and destination revisit intention were replaced with more established scales that have been empirically validated in

island tourism research contexts.

The second pilot test (N = 109) employed exploratory factor analysis (EFA) to examine the revised scale's structure. The Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) value was 0.888, and Bartlett's test of sphericity was significant ($p < 0.001$), confirming that the data were suitable for factor analysis.

Based on the EFA results, five items (SAT4, SAT6, SAT9, SAT12, and SAT13) were removed due to factor loadings below 0.40 or cross-loading issues (Güvendir & Özkan, 2022). A clear six-factor structure emerged, with all retained items loading above 0.50 on their respective factors. The extracted factors explained 68.07% of the total variance.

Reliability analysis showed that Cronbach's alpha coefficients for all constructs exceeded 0.70, and the overall scale reliability was 0.941. These results indicate that the revised scale possesses good reliability and structural validity. The finalized questionnaire was subsequently used for the main survey.

Data collection

Data were collected using a non-probability sampling approach through an online survey applied in December 2025, yielding 314 valid responses.

Data analysis

Data analysis will be conducted using IBM SPSS 23.0 for descriptive statistical analysis and Exploratory Factor Analysis, AMOS 22.0 for structural equation modeling (SEM) to evaluate the relationships among variables. Descriptive analysis summarized participants' demographics and the levels of island tourism safety, tourist satisfaction, and revisit intention, reported as frequencies, percentages, means, and standard deviations. Confirmatory factor analysis in AMOS assessed the measurement model for convergent and discriminant validity and internal consistency reliability. Structural equation modeling was then used to examine the relationships among the constructs.

Results

Objectives 1: Descriptive Analysis of Core Variables

Table 1 Demographic Profiles of Respondents(N=314)

Category	Sub-Category	No of Respondents	Percentage
Gender	Male	157	50.0
	Female	157	50.0
Age	18-25	60	19.1
	26-35	156	49.7
	36-45	60	19.1
	46-55	20	6.4
	≥56	18	5.7
Place of residence in China	Eastern China (e.g., Beijing, Tianjin, Hebei, Shanghai, Jiangsu, Zhejiang, Fujian, Shandong, Guangdong, Hainan)	206	65.6
	Central China (e.g., Shanxi, Anhui, Jiangxi, Henan, Hubei, Hunan)	59	18.8
	Northeast China (e.g., Heilongjiang, Jilin, Liaoning)	33	10.5
	Western China (e.g., Inner Mongolia, Guangxi, Sichuan, Chongqing, Yunnan, Guizhou, Tibet, Shaanxi, Gansu, Qinghai, Xinjiang, Ningxia)	13	4.1

	Hong Kong, Macau, Taiwan	3	1.0
Education Level	High School or Below	48	15.3
	Associate Degree	44	14.0
	Bachelor's Degree	157	50.0
	Master Degree or higher	65	20.7
Monthly Income (RMB)	<5,000	31	9.9
	5,001-10,000	134	42.7
	10,001 - 20,000	128	40.8
	>20000	21	6.7
Number of visits to Koh Samui in the past two years (time)	1	256	81.5
	2	49	15.6
	≥3	9	2.9
Duration of stay in Koh Samui (day)	1	36	11.5
	2-3	63	20.1
	4-7	199	63.4
	8-14	11	3.5
	>14	5	1.6
Traveling companions	Traveling alone	37	11.8
	With friends	136	43.3
	With family	118	37.6
	With others (e.g., colleagues)	23	7.3
Travel arrangement method	Independent travel (FIT)	281	89.5
	Semi-independent (flight + hotel only)	33	10.5
Primary purpose of visit	Leisure/vacation	209	66.6
	Honeymoon	39	12.4
	Family trip	60	19.1

	Business	4	1.3
	Others	2	0.6
Information sources before visit (Multiple choice)	Social media (WeChat, Weibo, Xiao Hong Shu)	238	75.8
	Travel websites	276	87.9
	Friends/family recommendations	243	77.4
	Travel agency	22	7.0
	Others	3	1.0

Note: Multiple-choice items were treated as binary variables (1 = selected, 0 = not selected). The table reports only the frequency and percentage of selected options. Multiple responses were allowed. Percentages do not sum to 100%.

Based on the respondents' demographic information (see Table 1), the gender ratio was relatively balanced (50% male, 50% female), most of them aged between 26 and 35years (49.7%), and from northern region of China (65.6%). Most of them held bachelor's degree (50.0%), and had monthly incomes ranging from 5,001 to 10,000 RMB (40.8%), had been visited Koh Samui once in the past two years (81.5%), with most staying for 4 to 7 days (63.4%). The majority traveled with friends (43.3%) and preferred independent travel arrangements (89.5%). The primary travel purpose was vacation (66.6%). Tourism information was mainly obtained from travel websites (87.9%), followed by social media (75.8%) and recommendations from friends or family (77.4%).

Table 2 The perceived level of the study variables of Chinese tourist

Variables	Mean	Std. Deviation
Island tourism-related social security incidents (ISS)	2.540	1.044
Island tourism-related public health incidents (IPH)	2.742	0.999
Island tourism-related accidents and disasters (IAD)	2.497	1.017
Island tourism-related natural disasters (IND)	2.716	1.038
Tourist satisfaction (SAT)	3.684	0.934
Destination revisit intension (DRI)	3.858	0.879

According to Table 2, results showed that the mean scores of the four dimensions of island tourism safety were all below the scale midpoint (3.00): ISS (*M*=2.540, *SD*=1.044), IPH (*M*=2.742, *SD*=0.999), IAD (*M* =2.497, SD=1.017), and IND (*M*=2.716, *SD*=1.038), suggesting that the surveyed Chinese tourists generally report a high level of perceived safety. Furthermore, the mean score for SAT is 3.684 (*SD*=0.934), indicating a generally positive evaluation of the overall tourism experience in Koh Samui. The mean score for DRI is 3.858 (*SD*=0.879), reflecting a high level of destination revisit intention among the surveyed tourists.

Objectives 2: Influence of Island Tourism Safety on Satisfaction and Revisit Intention

Prior to testing the structural relationships, confirmatory factor analysis was conducted to assess the measurement model.

Table 3 Goodness-of-fit Indices for Measurement and Structural Models

Goodness-of-fit Indices	χ^2/df	RMSEA	RMR	CFI	GFI	TLI
Acceptance Thresholds	<3	<0.06	<0.08	>0.9	>0.9	>0.9
Initial Model Fit	1.698	0.047	0.084	0.940	0.880	0.933
Revised Model Fit	1.637	0.045	0.073	0.960	0.910	0.953

Note: GFI = Goodness-of-Fit Index; CFI = Comparative Fit Index; TLI = Tucker-Lewis Index; RMSEA = Root Mean Square Error of Approximation; SRMR = Standardized Root Mean Square Residual.

Table 4 Measurement Model: Factor Loadings and Reliability

Variables	Code	Factor Loading	AVE	CR	Cronbach's alpha
Island tourism-related social security incidents	ISS1	0.744	0.612	0.887	0.885
	ISS2	0.720			
	ISS3	0.825			
	ISS4	0.814			
	ISS5	0.804			
Island tourism-related public health incidents	IPH1	0.700	0.509	0.805	0.802
	IPH2	0.773			
	IPH3	0.651			
	IPH4	0.723			
Island tourism-related natural disasters	IND1	0.824	0.608	0.823	0.820
	IND2	0.771			
	IND3	0.743			
Island tourism-related accidents	IAD1	0.781	0.549	0.785	0.782
	IAD2	0.688			

and disasters	IAD3	0.751			
Tourist satisfaction	SAT1	0.714	0.506	0.803	0.801
	SAT3	0.744			
	SAT8	0.733			
	SAT10	0.650			
Destination revisit intension	DRI1	0.749	0.545	0.827	0.827
	DRI2	0.718			
	DRI3	0.739			
	DRI4	0.747			

Notes: CR—composite reliability; AVE = average variance extracted.

Table 3 presents Goodness-of-fit Indices for measurement and structural models. The initial model fit indices show that GFI was below 0.9 and RMR exceeded 0.08, falling short of the recommended thresholds. Meanwhile, some items (SAT2, SAT5, SAT7, SAT11, SAT14, and IAD4) had factor loadings below the recommended threshold of 0.70 (see Table 4). These items were sequentially removed due to low factor loadings. Although three indicators (IAD2, IPH3, SAT10) exhibited factor loadings exceeded 0.65 below 0.70, they were retained because the corresponding constructs achieved AVE values above 0.50, which is considered acceptable in confirmatory factor analysis (Hair et al., 2010).

After deletion, the revised measurement model was re-estimated. Both the measurement and structural models demonstrated good fit to the data. The measurement model yielded acceptable fit indices (χ^2=351.901, χ^2/df=1.637, GFI=0.910, CFI=0.960, TLI=0.953, RMSEA=0.045, SRMR=0.073), confirming the adequacy of both models. All factor loadings exceeded the recommended threshold of 0.650 (ranging from 0.650 to 0.825), indicating that each indicator reliably measured its respective construct. Composite reliability (CR) values ranged from 0.785 to 0.887, all above the 0.70 criterion, demonstrating good

internal consistency. The average variance extracted (AVE) for each construct ranged from 0.506 to 0.612, exceeding the 0.50 benchmark, thus supporting convergent validity (Hair et al., 2010). Cronbach's alpha coefficients ranged from 0.782 to 0.885, further confirming the reliability of the scales.

Table 5 Discriminant Validity: HTMT

	DRI	IAD	IND	IPH	ISS	SAT
DRI						
IAD	0.138					
IND	0.067	0.776				
IPH	0.132	0.789	0.698			
ISS	0.106	0.810	0.546	0.783		
SAT	0.725	0.158	0.076	0.199	0.237	

Note: HTMT = Heterotrait-Monotrait Ratio. All HTMT values are below the conservative threshold of 0.85, confirming discriminant validity.

Discriminant validity was examined using the HTMT criterion. As shown in Table 5, all HTMT values ranged from 0.067 to 0.810, well below the conservative threshold of 0.85 (Henseler et al., 2015). These results confirm that discriminant validity is established among the three constructs.

In summary, the final SEM model is presented in Figure 1.

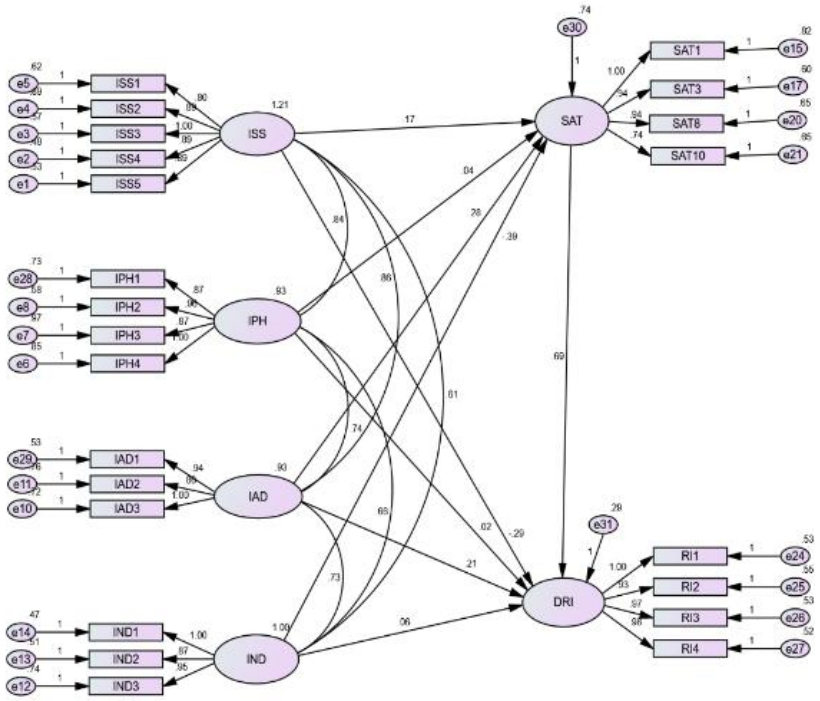

Figure 1 Final Structural Equation Model

Table 6 Results of the path analysis of Structural Equation Model

Hypothesis	Path	Standardized Indirect Effect	S.E.	C.R.	P value	Result
H1	SAT<--- ISS	0.170	0.15	1.131	0.258	Rejected
H2	SAT<--- IPH	0.038	0.158	0.244	0.807	Rejected
H3	SAT<--- IAD	0.282	0.226	1.249	0.212	Rejected
H4	SAT<--- IND	-0.39	0.141	-2.761	0.006	Supported
H5	DRI<--- ISS	-0.293	0.115	-2.558	0.011	Supported
H6	DRI<--- IPH	0.025	0.117	0.212	0.832	Rejected
H7	DRI<--- IAD	0.206	0.171	1.204	0.229	Rejected

H8	DRI<--- IND	0.057	0.108	0.532	0.594	Rejected
H9	DRI<--- SAT	0.691	0.078	8.871	***	Supported

According to Table 6, the results show that IND has a statistically significant negative direct path correlation with SAT (β=-0.390, p<0.05), hypothesis H4 is supported, while the other three variables did not reach significance levels (p>0.05), therefore, H1, H2, and H3 are not supported. ISS has a statistically significant negative correlation with DRI (β=-0.293, p<0.05), hypothesis H5 is supported, while the direct paths of IND, IAD, and IPH with DRI did not reach statistical significance (p>0.05), H6, H7, and H8 are rejected. Meanwhile, the direct path of SAT shows a statistically significant positive correlation with destination DRI (β=0.691, p<0.05), hypothesis H9 is supported.

Table 7 The perceived level of the study variables

Variables	Mean	Std. Deviation
Island tourism-related social security incidents (ISS)	2.540	1.044
Island tourism-related public health incidents (IPH)	2.742	0.999
Island tourism-related accidents and disasters (IAD)	2.497	1.017
Island tourism-related natural disasters (IND)	2.716	1.038
Tourist satisfaction (SAT)	3.684	0.934
Destination revisit intension (DRI)	3.858	0.879

As shown in Table 7, the mean values of all four dimensions of island tourism safety are below the midpoint of the scale (3.00), ISS (M = 2.540, SD = 1.044), IPH (M = 2.742, SD = 0.999), IAD (M = 2.497, SD = 1.017), IND (M = 2.716, SD = 1.038); SAT (M = 3.684, SD = 0.934), DRI (M = 3.858, SD = 0.879).

Table 8 Results of Mediation Analysis

Mediation path	Standardized Indirect Effect	95% Bootstrap CI	Result
IND⟶SAT⟶DRI	-0.326	[-.676, -.071]	Supported
IAD⟶SAT⟶DRI	0.228	[-.197, 0.824]	Rejected
IPH⟶SAT⟶DRI	0.031	[-.268, 0.331]	Rejected
ISS⟶SAT⟶DRI	0.156	[-.250, 0.513]	Rejected

Note: All indirect effects were estimated using 95% confidence intervals through 5000 Bootstrap samples.

Bootstrap mediation analysis (see Table 8) revealed that a significant negative indirect effect of IND on DRI via SAT was observed, as indicated by a 95% bias-corrected confidence interval that does not include zero [-0.676, -0.071] with standard indirect effects of -0.326. In contrast, the indirect effects of ISS (95% CI [−0.268, 0.331]; standardized indirect effect = 0.156), IPH (95% CI [−0.268, 0.331]; standardized indirect effect=0.031), and IAD (95% CI [−0.197, 0.824]; standardized indirect effect=0.228) were not significant.

Objectives 3: Validity of the proposed conceptual framework

To address the third research objective, the validity of the proposed conceptual framework was assessed through the measurement and structural model analyses reported in objectives 2. In summary, all validity criteria were satisfied, confirming that the proposed conceptual framework is empirically valid and provides a robust explanation of the relationships among island tourism safety, tourist satisfaction, and destination revisit intention in the context of Chinese tourists visiting Koh Samui.

Discussion

In this study, all items measuring island tourism safety (ISS, IPH, IND, IAD) were negatively worded, so that higher scores indicate a greater level of concern about safety-related incidents and, a lower level of perceived island tourism safety. In contrast, higher scores for tourist satisfaction and destination revisit intention represents higher levels of satisfaction and stronger destination revisit intention.

As shown in Table 7, the results of objective 1 revealed that the surveyed Chinese tourists generally report a high level of perceived safety, the respondents generally evaluated their experience positively and expressed a strong intention to revisit.

This can be explained by two main reasons. First, Chinese outbound tourists have become more experienced over time. They are no longer satisfied with simply "checking off" popular sights; instead, they seek meaningful, in-depth experiences. Before traveling, they actively research and choose destinations that are known to be safe and offer high-quality experiences, making sure their trip meets their expectations (Moon & Han, 2018). Second, island tourism is built around the "3S" (sun, sea, sand) which naturally helps tourists relax. This supports what Alipour et al. (2020) found: that 3S tourism is the main reason people visit islands, and because these destinations offer fairly similar products, it is easier for tourists to feel satisfied. Since the 3S experience makes up most of what tourists do on islands, having a nice environment and good weather is often enough to ensure they are happy with their trip.

The results of objective 2 revealed that, among the four safety dimensions, island tourism-related natural disasters (e.g., earthquakes, typhoons, lightning, heavy rain, floods, and other extreme weather events) exerted the strongest predictive effect on satisfaction. In contrast, island tourism-related social security incidents (e.g., violence and robbery, fraud, theft, and forced

consumption) demonstrated the greatest predictive power on tourists' revisit intention. Meanwhile, island tourism-related public health incidents, as well as accidents and disasters, exhibited relatively weaker effects on both satisfaction and revisit intention.

Firstly, island tourism related natural disasters have a significant direct negative impact on tourist satisfaction (β=-0.390, p<0.05), which is consistent with existing research conclusions (Salazar & Hritz, 2024). In island destinations where natural environments constitute core tourism resources, natural disasters directly disrupt on-site experiences through activity interruptions and facility closures (Becken & Wilson, 2013), thereby undermining tourists' overall satisfaction.

Interestingly, results also indicate that island tourism-related natural disaster incidents do not directly reduce destination revisit intention but operating indirectly through tourist satisfaction. It suggests that natural disaster incidents mainly reduced destination revisit intention by lowering tourist satisfaction. From the prior studies, natural disasters tend to disrupt tourists' on-site experiences rather than directly triggering long-term destination avoidance. When the negative impact of natural disasters on travel experiences is effectively managed, their influence on revisit intention may be mitigated, even under elevated risk perceptions (Satyarini et al., 2020).

Secondly, island tourism related social security incidents have a significant direct negative effect on destination revisit intention (β=-0.293, p<0.05). Social security incidents typically involve public security, fraud, and social conflicts. Due to their strong attributability and direct threats to personal safety, such incidents easily trigger fundamental trust crises among tourists, leading them to directly and rationally exclude destinations from future choices. This result is consistent with the rational process described in Protection Motivation Theory. When decisions involve core safety concerns, tourists may switch from an experience based emotional evaluation mode to a survival and safety-based threat assessment mode. In this process, the evaluation of threat severity and personal

coping capacity directly drives behavioral intention such as avoidance (Floyd et al., 2004). It also similar to Giusti and Raya (2019)'s findings which showed additionally that those incidents can be perceived through media coverage, online discourse, or vicarious experiences even when not personally encountered, shaping expectations about future travel safety and directly influencing revisit decisions.

But its effect on tourist satisfaction is not significant. The reason may be that social security incidents may tend toward rational avoidance rather than emotional evaluation (Zhang & Xie, 2024).

Thirdly, island tourism-related public health-related incidents and island tourism-related accidents and disasters do not have significant effects (p>0.05) on either tourist satisfaction or destination revisit intention. Some scholars had similar findings, Y. Zheng et al. (2017) indicated that in marine cultural tourism contexts, the hygiene conditions of scenic areas are not key factors affecting overall tourist satisfaction. Similarly, Sandhubaya et al. (2021) found that in beach contexts, although cleanliness has a positive influence on destination revisit intention, it is not significant. This also suggests from another angle that in the post pandemic context, public health concerns have gradually been regarded by tourists as a predictable and manageable background risk rather than a key factor affecting long term behavioral decisions. In the island tourism context, tourists focus more on overall leisure experience and emotional value. Public health incidents are often integrated into overall experience judgments rather than serving as separate grounds for negative evaluation. Therefore, in this study reflects that health concerns currently play more of a contextual rather than crucial role in island tourism decision making.

Baker (2013) indicated that even after highly publicized accident events, tourists do not necessarily translate general safety concerns into negative travel evaluations or avoidance behavior. When accidental incidents are regarded as

background risks inherent to tourism activities, their influence on satisfaction and behavioral intention tends to weaken. Consequently, island tourism related accidents and disasters (IAD) may fail to exert a statistically significant effect in explaining revisit intention in island tourism settings.

Meanwhile, tourist satisfaction has a significant positive influence on destination revisit intention (β=0.691, p<0.05). This is consistent with different tourism context (Abbasi et al., 2021). The higher the level of tourist satisfaction with the overall experience at an island destination, the greater the likelihood that they will choose to visit that destination again in the future. This result shows that in island tourism destinations rely on emotional experience and hedonic value, tourist destination revisit intention is more easily driven by overall experience quality rather than being influenced by single risk incidents or short-term adverse factors. This not only further strengthens the core position of tourist satisfaction in tourism behavior research, but also provides important insights for understanding the differentiated responses of tourist decision making under risk contexts.

The results of objective 3 indicated that the research model demonstrated good stability and fit. Confirmatory factor analysis (CFA) showed that the fit indices of the measurement model all met the recommended criteria (χ^2/df = 2.36, CFI = 0.94, TLI = 0.93, RMSEA = 0.05, SRMR = 0.04), indicating satisfactory discriminant and convergent validity among the constructs. Structural equation modeling (SEM) further confirmed that the path model, in which IND influenced revisit intention through the mediating role of tourist satisfaction, fit the data well. This finding supports the robustness of the theoretical relationships among safety perception, satisfaction, and revisit intention. The good model fit suggests that the theoretical framework constructed in this study effectively explains the psychological and behavioral mechanisms of Chinese tourists in the island tourism context. Specifically, the theoretical proposition that IND, as a

"hygiene factor," indirectly influences behavioral intention through the affective pathway of satisfaction, was supported by the empirical data.

Conclusion

This study examined how four types of external tourism safety incidents relate to Chinese tourist satisfaction and destination revisit intention in Koh Samui. The findings show that respondents generally perceived high levels of safety and satisfaction, while also demonstrating strong destination revisit intentions. Meanwhile, the SEM results revealed that island tourism related social security incidents negatively relate to destination revisit intention of Chinese tourists, while only island tourism related natural disaster incidents had a significant negative relate to tourist satisfaction. The correlations between island tourism related accidents and disasters, and island tourism related public health incidents with tourist satisfaction and destination revisit intention were not significant related. Additionally, satisfaction positively predicted Chinese tourist destination revisit intention, and island tourism related natural disaster incidents exerts a significant negative indirect effect on destination revisit intention through tourist satisfaction.

Recommendation

The results show that social safety and stability should be a top priority for island tourism destinations. Destination managers could strengthen police patrols, improve clear safety communication, and prevent social security incidents against tourists. It’s necessary to build effective systems for disaster monitoring, early warning, and emergency response which can reduce the negative effects of disasters on tourist experiences. Destination managers may use websites and social media to communicate natural attractions and effective safety management, helping to restore tourist trust and strengthen destination

appeal. Future studies may employ larger and more heterogeneous samples across different travel modes and destinations and incorporate additional outcome variables, such as destination attractiveness and service quality, to develop a more comprehensive framework for understanding tourist experiences and behavioral intentions.

References

Abbasi, G. A., Kumaravelu, J., Goh, Y., & Singh, K. S. D. (2021). Understanding the intention to revisit a destination by expanding the Theory of Planned Behavior (TPB. *Spanish Journal of Marketing – ESIC*, 25(2), 280-215. https://doi.org/10.1108/SJME-12-2019-0109

Alipour, H., Olya, H. G. T., Maleki, P., & Dalir, S. (2020). Behavioral responses of 3S tourism visitors: Evidence from a Mediterranean Island destination. *Journal of Destination Marketing & Management.*

Al Masud, M. M., & Yusof, Y. B. (2023). Mediating Role of Tourist Satisfaction on the Relationship Between Safety and Revisit Intention: Evidence from Bangladesh. *The Journal of Management Theory and Practice (JMTP)*, *4*(1), 80-85. https://doi.org/10.37231/jmtp.2023.4.1.285

Becken, S., & Wilson, J. (2013). The impacts of weather on tourist travel. *Tourism Geographies*, *15*(4), 620-639. https://doi.org/10.1080/14616688.2012.762541

Baker, D. (2013). Cruise passengers' perceptions of safety and security while Cruising the Western Caribbean. *Revista Rosa dos Ventos-Turismo e Hospitalidade*, 5(1).

Cahigas, M. M. L., Prasetyo, Y. T., Persada, S. F., & Nadlifatin, R. (2023). Examining Filipinos' intention to revisit Siargao after Super Typhoon Rai 2021 (Odette): An extension of the theory of planned behavior approach. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 84, 103455. https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2022.103455

Floyd, M. F., Gibson, H., Pennington-Gray, L., & Thapa, B. (2004). The effect of risk perceptions on intentions to travel in the aftermath of September 11, 2001. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, *15*(2-3), 19-38.

Gao, W., Chen, J., & Li, Q. (2014). Safety Management Research for Southeast Asia Island Tourism. *Around Southeast Asia.*(09), 22-27. https://doi.org/10.3969/j.issn.1003-2479.2014.09.004

Güvendir, M. A., & Özkan, Y. Ö. (2022). Item removal strategies conducted in exploratory factor analysis: A comparative study. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 9(1), 165-180.

Giusti, G., & Raya, J. M. (2019). The effect of crime perception and information format on tourists' willingness/intention to travel. *Journal of Destination Marketing & Management*, 11, 101-107. https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2018.10.003

Hair, J., Black, W., Babin, B., & Anderson, R. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective*. Retrieved July 22, 2025, from https://www.researchgate.net/publication/237009923_Multivariate_Data_Analysis_A_Global_Perspective

Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. *Journal of the academy of marketing science*, 43(1), 115-135.

Han, J., Zuo, Y., Law, R., Chen, S., & Zhang, M. (2021). Service quality in tourism public health: trust, satisfaction, and loyalty. *Frontiers in psychology*, *12*, 731279. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.731279

Hu, Y. N., Ma, X. T., Liu, J. S., & Liu, Y. (2022). Similarity of Spatio-temporal Behavior of Tourists in Island-based Destinations Based on GPS Data: A Case Study of Changdao Island in Shandong Province. *Scientia Geographica Sinica*, 42(11). https://doi.org/10.13249/j.cnki.sgs.2022.11.010

Li, M., & Hu, W. (2020). Analysis of the current situation and countermeasures of island tourism safety management. *Rural Economy and Science-Technology*, 31(13), 110-111. https://doi.org/10.3969/j.issn.1007-7103.2020.13.044

Luo, Z., & He, J. (2019). A study on the impact of tourism safety incidents on destination image from the perspective of tourist perception: A case study of the Phuket boat capsizing incident in Thailand. *Tourism Review: Second Half of the Month*, 6, 2. https://doi.org/CNKI:SUN:LZHB.0.2019-06-026

Moon, H., & Han, H. (2018). Destination attributes influencing Chinese travelers' perceptions of experience quality and intentions for island tourism: A case of Jeju Island. *Tourism Management Perspectives,* 28, 71-82. https://doi.org/10.1016/j.tmp.2018.08.002

Ma, H., Chiu, Y.-h., Tian, X., Zhang, J., & Guo, Q. (2020). Safety or travel: Which is more important? The impact of disaster events on tourism. *Sustainability*, 12(7), 3038. https://doi.org/10.1080/21568316.2021.19531 20

Mohamad, N. (2022). The influence of service quality on tourist loyalty: a case of electric train services. *International Journal of Knowledge Management in Tourism and Hospitality*, 2(4), 315-330. https://doi.org/10.1504/IJKMTH.2022.124084

Salazar, J., & Hritz, N. (2024). Measuring the impacts of a natural disaster on visitor confidence. *Tourism Planning & Development*, 21(3), 354-362. https://doi.org/10.1080/21568316.2021.1953120

Sandhubaya, G., Hidayatullah, S., & Roedjinandari, N. (2021). Study of Influence of Cleanliness, Health, Safety & Environment Sustainability on Tourist to Revisit the Beaches of Indonesia. *International Journal of Advances in Scientific Research and Engineering (IJASRE)DOI: 10.31695/IJASRE 7.10 (2021): 36-47.*, 7(10), 36-47. https://doi.org/10.31695/IJASRE

Satyarini, N. W. M., Tamjuddin, T., & Kurniawan, R. (2020). *Interrelation Between Tourist Risk Perception and Destination Image and Revisit Intention East Lombok Post Earthquake*. 2nd International Seminar on Business, Economics, Social Science and Technology (ISBEST 2019),

Ye, H., Chen, S., Law, R., & Zhang, M. (2023). Perceived Risk of Chinese Outbound Tourists in the Risky World. *Journal of China Tourism Research*, 20(1), 70-89. https://doi.org/10.1080/19388160.2023.2178574

Yu, C., & Zhao, Y. (2022). *Mining of risk perception dimensions of Chinese tourists' outbound tourism based on word vector method. Frontiers in psychology*, 13, 1091065. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1091065

Zhang, J., & Xie, C. (2024). When enjoyment meets fear: The formation logic of risk decision-making among self-guided outbound tourists. *Tourism Tribune*, 39(8), 139-155. https://doi.org/10.19765/j.cnki.1002-5006.2024.08.013

Zheng, Y., Wang, J., Tsai, S.-B., Li, G., Wang, J., & Zhou, J. (2017). Research on customer satisfaction in marine cultural and sustainable tourism—A case study of Shanghai. *Sustainability*, 9(6), 921.

Zou, Y. (2015). A Study on Triggering Factors of the Mainland Tourists' Security Problems in Taiwan. *Limin Vocational University Journal*, 000(3), 14-19. https://doi.org/10.13446/j.cnki.jlvu.20150039

Zou, Y., & Meng, F. (2020). Chinese tourists' sense of safety: Perceptions of expected and experienced destination safety. *Current Issues in Tourism,* 23(15), 1886-1899. https://doi.org/10.1080/13683500.2019.1681382

AN EXPLORATORY FACTOR ANALYSIS OF HIGHER EDUCATION'S ROLE IN REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF GUIZHOU*

Xiaolin Ma[1], Poramatdha Chutimant[2] and Thada Siththada[3]

[1-3]Department of Educational Administration, Graduate School,

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s64584951053@ssru.ac.th

Received 31 January 2026; Revised 16 February 2026; Accepted 18 February 2026

Abstract

This study aims to: 1) examine the overall level of higher education management in supporting regional economic development in Guizhou Province; 2) identify the key managerial dimensions through which higher education contributes to regional economic development; and 3) conduct a quantitative research study by collecting data from 500 university administrators, faculty members, and graduates in Guizhou Province, and analyze the data using descriptive statistics and Exploratory Factor Analysis (EFA) with SPSS.

The findings indicate that: 1) Higher education in Guizhou Province demonstrates an overall high level of support for regional economic development. 2) Five principal dimensions were extracted through Exploratory Factor Analysis, namely Institutional Governance and Management Capacity, Teaching and Talent Cultivation, Innovation and Research Support, University–Industry Collaboration, and Social Responsibility and Community Engagement. 3)

Citation:

* Xiaolin Ma, Poramatdha Chutimant and Thada Siththada. (2026). An Exploratory Factor Analysis Of Higher Education's Role In Regional Economic Development: A Case Study Of Guizhou. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 856-872.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

Among these dimensions, Institutional Governance and Teaching-related factors exert relatively stronger influences, whereas University–Industry Collaboration and Social Responsibility show comparatively weaker factor loadings, suggesting structural constraints and areas requiring further enhancement.

Keywords: Higher Education Management, Regional Economic Development, Guizhou Province

Introduction

Education has evolved alongside human civilization and, with the emergence of modern nation-states, has become a core public institution with significant economic and social implications. From an economic perspective, education generates positive externalities by enhancing human capital, innovation capacity, and long-term development potential. In recent decades, the economic functions of higher education have attracted increasing scholarly attention due to their close connections with labor markets and industrial upgrading. Guizhou Province, located in southwestern China, has historically faced constraints related to mountainous geography, limited infrastructure, and a weak economic base. Despite these challenges, the province has experienced rapid economic transformation over the past decade, ranking among the top provinces nationwide in GDP growth and achieving notable progress in poverty reduction and digital economic development. In 2023, Guizhou's GDP reached 2.09 trillion yuan, reflecting sustained improvements in industrial capacity and regional competitiveness. Within this context, higher education has played an increasingly important role in supporting human capital development, technological innovation, and economic restructuring. In China, higher education is widely regarded as a strategic instrument for promoting economic growth and social modernization through public investment, talent cultivation, and research development. Although existing studies have examined the relationship between

higher education and economic growth, empirical research has primarily focused on national or economically advanced regions. Less developed inland provinces such as Guizhou remain underexplored, particularly with respect to the role of higher education management and institutional governance. To address these gaps, this study adopts an integrated analytical framework drawing on Human Capital Theory, Triple Helix Theory, and Institutional Governance Theory to examine how higher education management contributes to regional economic development in Guizhou Province.

Objectives

The objectives of this study are as follows:

1. To examine the overall level of higher education management in supporting regional economic development in Guizhou Province through descriptive statistical analysis, including the calculation of means and standard deviations.

2. To identify the key managerial dimensions of higher education that contribute to regional economic development by applying Exploratory Factor Analysis (EFA).

3. To analyze the relative importance of the extracted factors in explaining how higher education management supports regional economic development in an underdeveloped regional context.

4. To provide empirical evidence and policy- relevant insights for improving higher education management and strengthening its role in regional economic development in Guizhou Province.

Literature Review

Higher Education and Regional Economic Development

Existing research widely recognizes higher education as a key driver of regional economic development through human capital formation, knowledge production, and labor market upgrading. Universities contribute to regional economies by cultivating skilled talent, supporting innovation, and enhancing competitiveness. Empirical evidence suggests that regions with stronger higher education systems tend to achieve higher-quality employment outcomes and more sustainable economic growth, particularly during periods of economic restructuring. From a regional development perspective, higher education institutions function not only as education providers but also as important socio-economic actors embedded within regional systems. In underdeveloped regions, universities often play a more critical role by compensating for weak industrial foundations and limited innovation resources. However, the contribution of higher education is uneven across regions. Institutions in less developed inland areas frequently face challenges such as weak industry collaboration, limited autonomy, and inefficient management structures, indicating that effective higher education management is essential for translating educational resources into regional economic outcomes.

Human Capital Theory and the Role of Higher Education

Human Capital Theory provides a foundational framework for understanding the economic role of higher education by viewing education as an investment that enhances productivity and economic performance. Higher education institutions contribute to regional development by cultivating skilled talent and improving workforce quality. Studies consistently show that regions with higher educational attainment experience stronger economic performance and improved employment quality. In underdeveloped regions, higher education is particularly important for addressing skill mismatches and supporting industrial

transformation. However, human capital accumulation alone does not automatically lead to economic development without effective governance and institutional coordination.

Triple Helix Theory and University–Industry–Government Interaction

The Triple Helix Theory emphasizes interactions among universities, industry, and government as a core mechanism for regional innovation and economic development. Within this framework, universities expand their roles through applied research, technology transfer, and entrepreneurial activities. While strong university– industry collaboration enhances regional innovation capacity, underdeveloped regions often face structural constraints such as weak industrial bases and limited enterprise participation. As a result, effective institutional governance and strategic higher education management are critical for facilitating Triple Helix interactions in these contexts.

Institutional Governance and Higher Education Management

Recent literature increasingly highlights institutional governance as a decisive factor influencing higher education' s contribution to regional economic development. Governance structures shape strategic decision-making, resource allocation, curriculum design, and external engagement. In underdeveloped regions, limited autonomy and weak performance evaluation mechanisms often constrain universities' developmental roles, underscoring the importance of improving governance and management capacity.

Research Gap and Conceptual Implications

Although existing studies have examined the relationship between higher education and economic development, empirical evidence from underdeveloped inland regions remains limited. Moreover, higher education is often treated as a single explanatory factor, overlooking the multidimensional nature of higher education management. To address these gaps, this study applies Exploratory Factor Analysis (EFA) to identify the key managerial dimensions through which higher education supports regional economic

development in Guizhou Province. By integrating Human Capital Theory, Triple Helix Theory, and Institutional Governance Theory, the study provides an empirically grounded framework for understanding higher education management in underdeveloped regional contexts.

Methodology

Reliability and Factor Analysis Procedures

To ensure the reliability and validity of the research instrument, content validity was assessed through expert review by specialists in higher education management and regional development. Internal consistency reliability was examined using Cronbach's Alpha, with all values exceeding the acceptable threshold of 0.70.

The study adopted a convenience sampling approach targeting university administrators, faculty members, and graduates in Guizhou Province. A total of 500 valid questionnaires were collected, meeting the recommended sample size requirements for Exploratory Factor Analysis (EFA).

Exploratory Factor Analysis was conducted using SPSS. Data suitability was confirmed through the Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) Measure and Bartlett's Test of Sphericity. Factor extraction was performed using Principal Component Analysis (PCA) with Varimax rotation to enhance interpretability. Items with factor loadings below 0.50 or with significant cross-loadings were excluded to improve construct validity.

Research Procedure

The research was conducted in several stages. First, a systematic literature review was undertaken to identify key variables reflecting the role of higher education in regional economic development. Based on the literature, a structured questionnaire was designed and refined through expert consultation.

The questionnaire was distributed to higher education stakeholders in Guizhou Province using both offline and online methods. All participants were informed of the study purpose, assured of confidentiality and anonymity, and provided informed consent. Returned questionnaires were screened for completeness and consistency, and only valid responses were retained for analysis.

Data Analysis

The collected data were analyzed using SPSS. Descriptive statistics, including frequencies, percentages, means, and standard deviations, were used to summarize respondent characteristics and assess the overall level of higher education management supporting regional economic development.

Exploratory Factor Analysis was then applied to identify the underlying factor structure. Sampling adequacy and statistical significance were verified, and only items meeting the established criteria were retained for final analysis. The extracted factors were subsequently interpreted and labeled based on theoretical relevance and empirical results to explain how higher education management supports regional economic development in Guizhou Province.

The interpretation scale was defined as follows:

Average Score Range	Interpretation
4.51 – 5.00	Very High Level
3.51 – 4.50	High Level
2.51 – 3.50	Moderate Level
1.51 – 2.50	Low Level
1.00 – 1.50	Very Low Level

This analysis aimed to evaluate the overall effectiveness of higher education management in supporting regional economic development in Guizhou Province. Prior to analysis, data screening procedures were conducted to ensure data reliability and validity. Incomplete or biased responses were excluded, and valid data were coded and analyzed using SPSS. Demographic

analysis was used to describe sample characteristics and confirm sample representativeness. Exploratory Factor Analysis was the core analytical method, enabling the identification of latent dimensions through which higher education management contributes to regional economic development. The suitability of the data for factor analysis was verified using the KMO measure and Bartlett's Test of Sphericity, while the removal of low-loading items enhanced construct validity. Descriptive statistical analysis was applied to assess the overall level and variability of higher education management practices across key functional dimensions, providing a clear empirical basis for subsequent discussion and conclusions.

Results

Part 1 Results of Demographic data of the Respondents

Table 1 Data Analysis Results Regarding the Personal Status of Respondents

Category		n=500	Percentage
Gender	Male	309	61.80
	Female	191	38.20
Age	20 - 29 years old	79	15.80
	30 - 39 years old	121	24.20
	40 - 49 years old	201	40.20
	50 years or older	99	19.80
	Bachelor's degree	104	20.80
	Master's degree	374	74.80

Category		n=500	Percentage
Education	Doctoral degree	22	4.40
	Postdoctoral appointment	0	0.00
	Under 6 years	30	6.00
	6 – 10 years	105	21.00
	11 – 15 years	128	25.60
Experience	16 – 20 years	140	28.00
	More than 20 years	97	19.40
	500	100.0	

As shown in Table 1, the sample consisted of 500 respondents, of whom 61.8% were male and 38.2% were female. In terms of age, the largest proportion of respondents were 40–49 years old (40.2%), followed by those aged 30–39 years (24.2%) and 50 years or older (19.8%), indicating a predominantly mid-career sample. Regarding educational background, most respondents held a Master's degree (74.8%), while 20.8% possessed a Bachelor's degree and 4.4% held a Doctoral degree. With respect to work experience, the majority reported 16–20 years (28.0%) or 11–15 years (25.6%) of professional experience, suggesting substantial familiarity with higher education practices. Overall, the demographic profile reflects a sample dominated by well-educated and experienced higher education professionals in Guizhou Province, providing a solid basis for analyzing higher education management and regional economic development.

Part 2 The Results of the level of objective 1

This section presents the results related to Objective 1, which aimed to examine the level at which higher education supports regional economic development in Guizhou Province. Descriptive statistical analysis was conducted using Mean ($\bar{X}$) and Standard Deviation (SD) to assess respondents' perceptions across key dimensions of higher education management. The findings indicate that the overall level of higher education support for regional economic development in Guizhou Province was at a high level. Among the examined dimensions, governance and teaching-related factors received relatively higher mean scores, reflecting respondents' positive evaluations of institutional management, curriculum relevance, and talent cultivation. Research and service dimensions demonstrated moderate to high levels, suggesting that while higher education institutions contribute to innovation and social services, there remains room for further enhancement. Collaboration with industry and regional stakeholders showed comparatively lower mean scores, indicating a need to strengthen university–industry linkages to better support regional economic transformation.

Part 3 The Results of the exploratory factors analysis of objective 2

Analysis of the Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) is shown in Table 2

Table 2 KMO and Bartlett's test

KMO-value		**0.955**
Bartlett's sphere test	Chi-square approximation	78229.409
	df	8385
	p -value	0.000

Table 2 shows the results of the KMO (Kaiser–Meyer–Olkin) test and Bartlett's Test of Sphericity. The KMO value is 0.955, which, according to Kaiser's (1974) classification, falls within the "Marvelous" range (values above 0.90). This indicates that the dataset is highly suitable for factor analysis, and the variables exhibit strong correlations, allowing them to be effectively grouped into underlying factors.

The results of Bartlett's Test of Sphericity further support this conclusion, with a Chi-square approximation value of 78,229.409, df = 6,903, and a p-value < 0.001. These results confirm that the correlation matrix is not an identity matrix, and the variables are significantly correlated. Therefore, the data meet the statistical requirements for conducting an Exploratory Factor Analysis (EFA).

Table 3 Rotated Component Matrix

Extraction Method: Principal Component Analysis (PCA) Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization Factor loading cut-off: 0.50

Item	Factor 1 Institutional Governance and Management Capacity	Factor 2 Teaching and Talent Cultivation	Factor 3 Innovation and Research Support	Factor 4 University–Industry Collaboration	Factor 5 Social Responsibility and Community Engagement
93	0.791				
81	0.785				
99	0.776				
34	0.775				
72	0.775				
42	0.771				
26		0.695			
24		0.694			

35		0.688			
20		0.688			
82		0.686			
61		0.684			
63			0.593		
39			0.579		
45			0.591		
70			0.591		
84			0.582		
90			0.584		
38				0.494	
37				0.488	
73				0.492	
78				0.489	
92				0.486	
10					0.393
25					0.391
29					0.389
48					0.387
58					0.388

Table 3 presents the rotated factor loading matrix derived from the Exploratory

Factor Analysis. Five factors were extracted, representing key dimensions of higher education management supporting regional economic development. All retained items exhibit substantial loadings on their respective factors, indicating clear factor structures with no significant cross-loadings. Factor 1, Institutional Governance and Management, demonstrates the strongest loadings, highlighting the central role of governance capacity in underdeveloped regions. Factors related to teaching, innovation, industry collaboration, and social

engagement further illustrate the multidimensional nature of higher education's contribution to regional development. The relatively lower loadings observed for university– industry collaboration and social responsibility reflect structural constraints commonly faced by less developed regions, reinforcing the contextual relevance of the findings. Given the exploratory nature of this study and the underdeveloped regional context, Factor 4 and Factor 5 are retained as supporting dimensions rather than dominant explanatory factors.

Part 4 Results of the guidelines for objective 3

The results indicate that an effective higher education model should emphasize balanced development across the identified factors. First, strengthening institutional governance and management efficiency is essential to enhance strategic alignment between higher education institutions and regional economic goals. Second, improving teaching quality and talent cultivation mechanisms can better meet the evolving labor market demands of the regional economy. Third, enhancing research capacity and innovation-oriented activities is critical for supporting industrial upgrading and technological progress. Fourth, expanding the social service functions of higher education institutions can improve knowledge transfer and regional engagement. Finally, fostering stronger collaboration between universities, industries, and government agencies can amplify the economic impact of higher education. These guidelines, derived from empirical evidence, provide a systematic framework for optimizing higher education management to support sustainable regional economic development in Guizhou Province.

Conclusion

This study examines the role of higher education management in supporting regional economic development in Guizhou Province through a quantitative approach. By applying Exploratory Factor Analysis, the study identifies five key managerial dimensions that shape the contribution of higher education to regional economic development. The findings reveal that Institutional Governance and Management Capacity plays the most decisive role, highlighting the importance of effective governance structures and strategic management in underdeveloped regions. Teaching and Talent Cultivation also exerts a strong influence, confirming the central role of higher education in human capital development and employment quality improvement. Innovation and Research Support contributes by facilitating applied research and knowledge transfer, supporting regional industrial upgrading. In contrast, University–Industry Collaboration demonstrates relatively weaker effects, reflecting existing structural barriers such as limited enterprise participation and weak innovation demand in the regional economy. Social Responsibility and Community Engagement functions as a supportive dimension, contributing to inclusive development and social sustainability rather than acting as a primary economic driver.

Overall, the study provides empirical evidence that higher education's contribution to regional economic development is multidimensional and strongly shaped by management capacity and institutional context. The findings enrich the application of Human Capital Theory, Triple Helix Theory, and Institutional Governance Theory in underdeveloped regional settings and offer practical implications for policymakers and higher education administrators seeking education-driven regional development strategies.

Discussion

The results indicate that Institutional Governance and Management Capacity is the most influential factor supporting regional economic development, highlighting the importance of effective governance structures and management mechanisms in underdeveloped regions such as Guizhou. This finding aligns with Institutional Governance Theory, suggesting that strong internal coordination and strategic management are essential for enhancing higher education's regional impact. Teaching and Talent Cultivation also demonstrates a strong contribution, supporting Human Capital Theory by emphasizing the role of higher education in improving workforce quality and graduate employability. This suggests that aligning curricula and training models with regional labor market needs is critical for education-driven economic development. Innovation and Research Support reflects universities' capacity to translate academic resources into applied outcomes. Although its effect is moderate, it underscores the role of applied research and technology transfer in supporting regional industrial upgrading in less developed contexts.

In contrast, University–Industry Collaboration exhibits relatively weaker factor loadings, indicating structural constraints in cooperation between higher education institutions and local enterprises. This finding is consistent with the Triple Helix framework in underdeveloped regions, where industry participation and absorptive capacity remain limited.

Similarly, Social Responsibility and Community Engagement shows a supportive but less dominant role, suggesting that community service and social engagement function as complementary mechanisms rather than primary drivers of regional economic development.

Recommendations

Based on the results of the Exploratory Factor Analysis, this study proposes several targeted recommendations to enhance the role of higher education management in supporting regional economic development in Guizhou Province.

First, strengthening institutional governance and management capacity should be prioritized. Clear strategic planning, improved internal coordination, and effective performance evaluation mechanisms can enhance universities' responsiveness to regional economic needs. Policy support from government authorities is essential to promote governance reform and institutional efficiency. Second, university–industry collaboration should be further deepened. Higher education institutions are encouraged to establish stable partnerships with local enterprises through joint curriculum design, internships, and collaborative research projects, thereby improving talent cultivation relevance and facilitating knowledge transfer. Third, innovation and industry linkage should be promoted by enhancing applied research capacity and technology transfer mechanisms. Establishing research platforms and innovation centers aligned with regional industries can help translate academic outputs into economic value.

Fourth, universities should expand social responsibility and community engagement by providing continuing education, professional training, and public service programs that support inclusive regional development. Expanding international cooperation and embedding sustainability principles in teaching and research can support long-term, balanced regional economic growth

References

Arbo, P., & Benneworth, P. (2007). *Understanding the regional contribution of higher education institutions: A literature review*. OECD Education Working Papers

Cao, K., & Guo, X. (2024). Quality evaluation of talent training in colleges and universities from the perspective of innovation and entrepreneurship. *Shanxi Youth*, 148–150.

Cao, Z., Xu, N., & Zhang, X. (2024). Research on the path of higher education to serve the high-quality development of regional economy. *Market Weekly*, 29–32.

Huang, F. (2003). Policy and practice of the internationalization of higher education in China. *Journal of Studies in International Education*, 225–240.

Huang, F. (2015). *International comparative studies in education: Reimagining education systems in the 21st century*. Springer.

Lin, J. Y. (2010). China's economic miracle: Origins and lessons. *Journal of Economic Literature*, 48(2), 326–356.

Lin, Y. (2019). Research on the mechanism of human capital driving economic growth. *Financial Economics*, 131–132.

THE RELATIONSHIP BETWEEN CLASSROOM PARTICIPATION AND DIGITAL LITERACY OF LOGISTICS MAJORING STUDENTS IN LINYI UNIVERSITY*

Xu Jingfei[1], Wichian Intarasompun[2] and Nuttamon Punchatree[3]

[1-3]Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: wichian.in@bsru.ac.th

Received 11 February 2026; Revised 21 February 2026; Accepted 23 February 2026

Abstract

The objectives of this research were 1) to study classroom participation of logistics majoring students in Linyi University; 2) to study digital literacy of logistics majoring students in Linyi University.; and 3) to study the relationship between classroom participation and digital literacy of logistics majoring students in Linyi University. This study adopts a quantitative method to explore the relationship between integrated teaching strategies and students' comprehensive ability. The accidental random sampling was 210 students of logistics majoring at Linyi University, selected according to Krejcie and Morgan table (1970). The research instrument was a self-designed questionnaire. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson product moment correlation coefficient.

The research results were:

1. Classroom participation of logistics majoring students in Linyi University in 3 aspects was at a high level ($\bar{X}$=3.63, S.D.= 0.90). Considering the results of

Citation:

* Xu Jingfei, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree. (2026). The Relationship Between Classroom Participation And Digital Literacy Of Logistics Majoring Students In Linyi University. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 873-888.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

these 3 research aspects were as follows: the highest rank was "emotional engagement", indicates a high level ($\bar{X}$=3.69, S.D.=0.94). Followed by "cognitive engagement" ($\bar{X}$=3.62, S.D.=0.88), whereas "behavioral engagement" was the lowest rank ($\bar{X}$=3.58, S.D.=0.87).

2. Digital literacy of logistics majoring students in Linyi University in 5 aspects was at a high level ($\bar{X}$=3.66, S.D.=0.90). Considering the results of these 5 research aspects were as follows: the highest rank was "digital communication and collaboration", indicates a high level ($\bar{X}$=3.70, S.D.=0.89). Followed by "information literacy" ($\bar{X}$=3.67, S.D.=0.91), whereas "digital content creation" was the lowest rank ($\bar{X}$=3.63, S.D.=0.90).

3. It was found that the correlation between classroom participation and digital literacy has a positive correlation at the high level with statistical significance level at .01 (r=0.94**).

Keywords: Classroom Participation, Digital Literacy, logistics majoring students in Lin Yi University.

Introduction

Classroom participation is widely regarded as a key indicator of effective learning in higher education, reflecting students' behavioral, cognitive, and emotional engagement in instructional activities (Fredricks et al., 2004). With the increasing integration of digital technologies in teaching and learning, classroom participation has expanded beyond traditional face-to-face interaction to include digitally mediated engagement, such as online discussions and technology-supported collaborative tasks (Barkley & Major, 2022).

At the same time, digital literacy has become an essential competence for university students, particularly in technology-intensive disciplines such as logistics. Digital literacy refers to students' ability to access, evaluate, use, communicate, and create information through digital technologies. As learning

environments become increasingly digitalized, students' capacity to participate meaningfully in classroom activities is closely related to their level of digital literacy.

Empirical research has demonstrated a positive relationship between digital literacy and student engagement. Getenet et al. (2024) found that university students' digital literacy significantly predicted self-efficacy, which in turn enhanced behavioral, cognitive, emotional, and social engagement in online learning environments. Similarly, Novianti et al. (2025) reported that digital literacy significantly influenced students' engagement levels and learning outcomes, while Nkomo et al. (2021) highlighted that active participation in digital learning contexts promotes motivation and interaction, both of which are central to engagement and literacy development.

Despite increasing scholarly attention, most existing studies have examined classroom participation and digital literacy independently or within generalized student populations. Limited research has focused on their interrelationship in discipline-specific contexts such as logistics education, where digital technologies are integral to teaching and professional practice. Moreover, while prior studies emphasize the role of digital literacy in enhancing engagement, less is known about the potential reciprocal effect of classroom participation on digital literacy development.

Therefore, there is a clear need to systematically investigate the relationship between classroom participation and digital literacy among logistics majoring students at Linyi University. Such an investigation can provide empirical evidence to inform instructional design and curriculum development in digitally enriched higher education contexts.

Objectives

1. To study classroom participation of logistics majoring students in Linyi University.

2. To study digital literacy of logistics majoring students in Linyi University.

3. To study the relationship between classroom participation and digital literacy of logistics majoring students in Linyi University.

Literature Review

The literature review explores two keys relevant to the research areas.

1. Classroom participation

Classroom participation, as a core construct of student engagement, refers to students' active involvement in classroom learning activities through behavioral, cognitive, and emotional dimensions. It breaks away from the traditional view that equates participation solely with verbal responses and instead emphasizes multidimensional engagement, including interaction with teachers and peers, active thinking, and emotional investment in learning tasks (Fredricks et al., 2004). Supported by engagement theory and constructivist learning theory (Piaget, 1970; Vygotsky, 1978), classroom participation is commonly conceptualized as consisting of three interrelated components. Behavioral participation reflects observable actions such as asking questions, contributing to discussions, and participating in group activities (aligned with constructivism's emphasis on active learning). Cognitive participation emphasizes students' mental effort, strategic thinking, and self-regulation during learning processes (serving engagement theory's focus on deep information processing). Emotional participation refers to students' affective responses, including interest, enjoyment, and a sense of belonging, which sustain learning motivation and persistence (Fredricks et al., 2004). Empirical studies have demonstrated that higher levels of classroom participation are positively associated with academic

achievement, learning motivation, and persistence in higher education contexts (Dancer & Kamvounias, 2005).

2. Digital literacy.

Digital literacy is recognized as a comprehensive and essential competence for students in contemporary higher education, particularly in digitally intensive disciplines such as logistics. As a holistic concept, digital literacy goes beyond basic technical operation to integrate information processing, communication, collaboration, content creation, and ethical awareness in digital environments (Ng, 2012). Its core advantage lies in enabling students to effectively access, evaluate, create, and apply digital information to support learning, problem-solving, and professional development (UNESCO, 2018). Grounded in socio-cultural learning theory and digital competence frameworks (Carretero, G. S., Vuorikari, R., & Punie, Y, 2017), digital literacy typically comprises multiple interrelated components. These include technical skills that enable effective use of digital tools, information literacy that supports critical evaluation and ethical use of digital information, digital communication and collaboration that facilitate interaction and knowledge co-construction, digital content creation that encourages creative and productive use of technology, and digital ethics and security awareness that guide responsible participation in digital environments (Ng, 2012). Previous studies have shown that digital literacy is positively related to students' academic performance, self-efficacy, and learning engagement in online and blended learning contexts (Yuan et al., 2024; Getenet et al., 2024). Although existing research confirms the educational value of both classroom participation and digital literacy, there is a lack of in-depth empirical research examining their relationship within specific disciplinary contexts, particularly among logistics majoring students in Chinese universities. This research gap highlights the necessity of the present study, which aims to explore how digital

literacy relates to classroom participation among logistics majoring students at Linyi University.

3. Research Framework

In this study about the relationship between classroom participation and digital literacy of logistics majoring students in Linyi University, the independent variable refers to classroom participation, Fredricks, Blumenfeld, and Paris (2004) proposed that student engagement consists of three core dimensions: behavioral engagement, emotional engagement, and cognitive engagement. The dependent variable is digital literacy, Schwartz et al. (2004) proposed that digital literacy includes technical skills, information literacy, digital communication and collaboration, digital content creation and ethical, social responsibility and security awareness. Several educational theories provide a foundation for understanding the relationship between these variables.

The research framework can be described as the figure following.

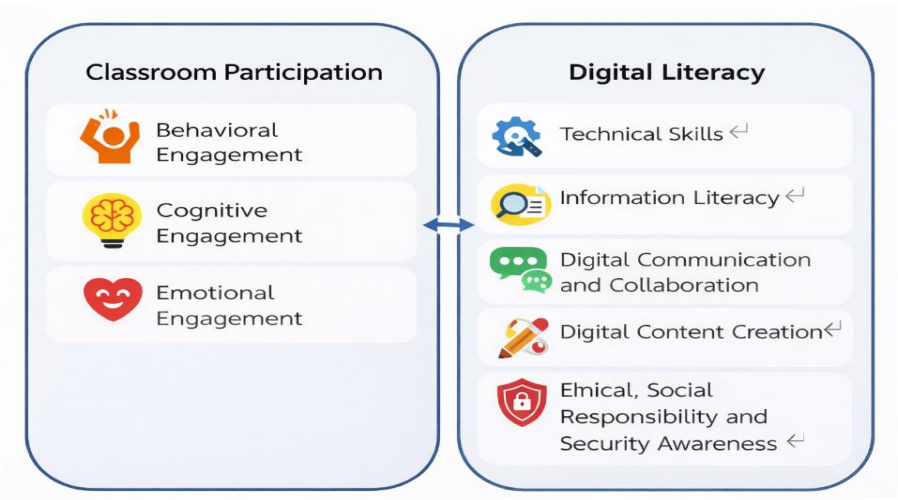

Figure 1 Research Framework

Methodology

This study adopts a quantitative research method to systematically explore the relationship between classroom participation and digital literacy of logistics majoring students in Linyi University. The research process includes population and sample determination, research instrument design, data collection, and data analysis.

Population and the Sample Group

Population

The research population is 460 logistics majoring students from Linyi University.

Sample

The sample group of this study is 210 logistics majoring students in Linyi University. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table (1970), and convenience sampling was employed to recruit participants who were readily available across academic departments.

Research Instrument

The research instrument is a questionnaire with 3 parts:

Part 1 General Information. This section has 4 questions to gather background information on the respondent's gender, specialty, grad and grade point average.

Part 2 Classroom Participation. This section uses a 5-point Likert scale with the standardized labels: "Strongly Disagree (1)" to "Strongly Agree (5)”- an academic norm for measuring attitudes and perceptions. It contains statements related to classroom participation, organized into 3 dimensions: 1) Behavioral engagement, 2) Cognitive engagement, 3) Emotional engagement.

Part 3 Digital Literacy. It has 5 rating scales. This main section has Students’ digital literacy statements measured on a 5-point Likert scale ranging from "the least agree" to "the most agree". It is organized into 5 dimensions: 1)

Technical skills, 2) Information literacy, 3) Digital communication and collaboration, 4) Digital content creation, 5) Ethical, Social Responsibility and Security Awareness.

All statements display consistency with the measurement target as evidenced by an average score of 0.67 to 1.00 on the acceptable consistency index (IOC). The reliability of a pilot test of questionnaires assessed using Cronbach's α, a statistic measuring internal consistency, with α value of 0.98, indicating excellent internal consistency.

3. Data Collection

To ensure the systematic collection of data, the researcher implemented the following procedures:

Distribution: The online questionnaires were distributed to logistics majoring students in Linyi University via digital channels. Each respondent was informed of the research objectives, confidentiality, and their voluntary participation.

Platform Utilization: Data were collected through the "Questionnaire Star" (Wenjuanxing) online platform, which facilitated efficient data gathering and management.

Data Screening: Upon completion of the collection period, the raw data were screened. Invalid responses, such as incomplete forms or patterned answers, were excluded to ensure the integrity of the results.

Preparation for Analysis: The final valid datasets were coded and organized for statistical processing and analysis.

Data analysis

Part 1 To study classroom participation of logistics majoring students in Linyi University, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 2 To study digital literacy of logistics majoring students in Linyi University, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 3 The relationship between classroom participation and digital literacy was analyzed by using the Pearson Product Moment Correlation Coefficient (r).

Results

Part 1: Classroom Participation

Table 1 The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (*S.D.*) of classroom participation of logistics majoring students in Linyi University in 3 aspects

Classroom Participation	$\bar{x}$	*S.D.*	Level	Ranking
1. Behavioral Engagement (X1)	3.58	0.87	High	3
2. Cognitive Engagement (X2)	3.62	0.88	High	2
3. Emotional Engagement (X3)	3.69	0.94	High	1
Total	**3.63**	**0.90**	**High**	

From Table 1 consideration, the overall average of classroom participation of logistics majoring students in Linyi University was at a high level ($\bar{X}$=3.63, S.D.= 0.90). Considering the results of these 3 research aspects were as follows: the highest rank was “emotional engagement” ($\bar{x}$=3.69, *S.D.*= 0.94), indicates a high level. Followed by “cognitive engagement” ($\bar{x}$=3.62, *S.D.*=0.88), whereas “behavioral engagement” was the lowest rank ($\bar{x}$=3.58, *S.D.*=0.87).

Part 2: Digital Literacy

Table 2 The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (*S.D.*) of digital literacy of logistics majoring students in Linyi University in 5 aspects.

Digital Literacy	$\bar{x}$	*S.D.*	Level	Ranking
1. Technical skills (Y1)	3.66	0.94	High	3
2. Information literacy (Y2)	3.67	0.91	High	2
3. Digital communication and collaboration (Y3)	3.70	0.89	High	1
4. Digital content creation (Y4)	3.63	0.90	High	5
5. Ethical, social responsibility and security awareness (Y5)	3.65	0.89	High	4
Total	**3.66**	**0.90**	**High**	

From Table 2 consideration, the overall average digital literacy of logistics majoring students in Linyi University in 5 aspects, was at a high level ($\bar{x}$=3.66, *S.D.*=0.90). Considering the results of these 5 research aspects were as follows: the highest rank was "Digital communication and collaboration" ($\bar{x}$ =3.70, *S.D.*=0.89), indicates a high level. Followed by "information literacy" ($\bar{x}$=3.67, *S.D.*=0.91), whereas "digital content creation" was the lowest rank ($\bar{x}$=3.63, *S.D.*=0.90).

Part 3: The relationship between classroom participation and digital literacy of logistics majoring students in Linyi University.

Table 3 The relationship between classroom participation and digital literacy.

Digital literacy (Y_{tt})	Classroom Participation (X_{tt})			
	X_1	X_2	X_3	X_{tt}
Y_1	0.81**	0.85**	0.83**	0.89**
Y_2	0.83**	0.87**	0.85**	0.91**
Y_3	0.80**	0.84**	0.82**	0.87**
Y_4	0.81**	0.87**	0.81**	0.89**
Y_5	0.78**	0.84**	0.82**	0.87**
Y_{tt}	**0.86****	**0.91****	**0.88****	**0.94****

****** refers to statistical significance level at .01

From table 4.16, it is shown that the overall relationship between classroom participation and digital literacy has a positive correlation at the high level with statistical significance level at .01 (r=0.94).

Discussion

1. Classroom participation among logistics majors at Linyi University was relatively high, with emotional engagement highest, followed by cognitive engagement, and behavioral engagement lowest. This pattern reflects the applied nature of logistics education, which enhances perceived relevance and strengthens affective and cognitive involvement while constraining observable participation. Consistent with prior research, emotional and cognitive engagement show stronger effects on learning than behavioral engagement. Xu et al. (2023) found that emotional and cognitive engagement significantly predicted learning outcomes, whereas behavioral engagement did not. Joshi et al. (2022) and ElSayary et al. (2022) similarly reported higher emotional and cognitive engagement, with emotional engagement preceding cognitive involvement. The

findings align with situated learning theory, suggesting authentic contexts heighten affective investment, but the lower behavioral engagement indicates structural constraints such as lecture-dominant formats or limited interaction opportunities. From a self-determination theory perspective, behavioral engagement requires supportive instructional design. Therefore, logistics curricula should incorporate simulation-based group tasks, digital response tools, and participation-weighted assessment to translate students' interest and cognition into collaborative professional behaviors.

2. Digital literacy among logistics majors at Linyi University was generally high. Among the five dimensions, digital communication and collaboration ranked highest, followed by information literacy, while digital content creation ranked lowest. This pattern reflects the logistics learning context, where frequent use of digital tools strengthens interaction and information skills but provides fewer opportunities for advanced digital production. Georgopoulou (2025) found high confidence in information literacy but moderate confidence in digital content creation, while Zhou et al. (2025) confirmed the uneven development of digital literacy across skill domains. From a competent development perspective, students function more as digital users than producers, consistent with task-based exposure theory. However, lower digital content creation competence suggests misalignment with smart logistics practices requiring dashboards, analytics, and simulations. Therefore, curricula should integrate data visualization, system reporting, and digital process-mapping projects to foster operational digital production skills.

3. The results revealed a strong, statistically significant positive correlation between classroom participation and digital literacy at the .01 level. This suggests that participatory learning, especially cognitive and interactive engagement—requires students to use digital tools for information access, communication, and collaboration, thereby promoting continuous digital literacy development. The

finding aligns with prior studies. Georgopoulou (2025) found cognitively engaged students demonstrated stronger information literacy, while Zhou et al. (2025) showed that interaction-oriented digital literacy was more developed among participatory learners. The relationship can be explained through a participation–practice mechanism: sustained engagement provides situated digital practice, consistent with social constructivism. However, the high correlation may also reflect construct overlaps between participation and certain digital literacy dimensions, suggesting mutual reinforcement rather than simple causality. Pedagogically, the findings highlight technology-embedded participatory approaches—such as digital supply-chain simulations, collaborative platform tasks, and real-time data discussions—as effective pathways to simultaneously enhance engagement and digital competence.

Recommendation

The implementation of the research results is as follows.

1. Enhance Students' Behavioral Engagement: Teachers should adopt active, task-based learning, universities should support instructors and interactive tools, and students should take greater responsibility for preparation and participation to achieve more effective classroom engagement.

2. Strengthen Digital Competencies: Teachers should incorporate digital content–creation tasks, universities should provide technical training and resources, and students should actively practice and collaborate using digital tools to promote balanced digital literacy development.

3. Coordinated Engagement and Digital Skills: Teachers should integrate digital tools into participatory activities, universities should provide infrastructure and pedagogical support, and students should actively engage in both in-class and digital learning to enhance participation and digital competence simultaneously.

References

Barkley, E. F., & Major, C. H. (2020). *Student engagement techniques: A handbook for college faculty*. John Wiley & Sons.

Carretero, G. S., Vuorikari, R., & Punie, Y. (2017). *DigComp 2.1: the digital competence framework for citizens with eight proficiency levels and examples of use*. Publications Office. https://data.europa.eu/doi/10.2760/38842.

Dancer, D., & Kamvounias, P. (2005). Student involvement in assessment: A project designed to assess class participation fairly and reliably. *Assessment & Evaluation in higher education*, 30(4), 445-454.

ElSayary, A., Mohebi, L., & Meda, L. (2022). The Impact of the Relationship of Social/Emotional, Cognitive, and Behavioral Engagements on Developing Preservice Teachers' Digital Competencies. *J. Inf. Technol. Educ. Res.*, 21, 269-295.

Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of educational research*, 74(1), 59-109.

Georgopoulou, M. S., Troussas, C., Krouska, A., & Sgouropoulou, C. (2025). Digital literacy in higher education: Examining university students' competence in online information practices. *Computers*, 14(12), 528.

Getenet, S., Cantle, R., Redmond, P., & Albion, P. (2024). Students' digital technology attitude, literacy and self-efficacy and their effect on online learning engagement. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 21(1), 3.

Joshi, D. R., Adhikari, K. P., Khanal, B., Khadka, J., & Belbase, S. (2022). Behavioral, cognitive, emotional and social engagement in mathematics learning during COVID-19 pandemic. *PloS one*, 17(11), e0278052.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607–610.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 140, 1–55.

Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy?. *Computers & education*, 59(3), 1065-1078.

Nkomo, L. M., Daniel, B. K., & Butson, R. J. (2021). Synthesis of student engagement with digital technologies: a systematic review of the literature. *International journal of educational technology in higher education*, 18(1), 34.

Novianti, R. R., & Suud, F. M. (2025). The influence of digital literacy on student engagement and academic achievement. *Al-Misbah (Jurnal Islamic Studies)*, 13(2), 95-103.

Piaget, J. (1970). *Science of education and the psychology of the child. Trans. D. Coltman.* Orion.

Reeve, J., & Tseng, C. M. (2011). Agency as a fourth aspect of students' engagement during learning activities. *Contemporary educational psychology*, 36(4), 257-267.

Schwartz, M., Bali, M., Blocksidge, K., Brown, C., Caines, A., Dermody, K., ... & Peters, J. (2020). *Digital Citizenship Toolkit.*

UNESCO, A. (2018). Global Framework of Reference on Digital Literacy Skills for Indicator 4.4. 2. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*.

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: *The development of higher psychological processes (Vol. 86).* Harvard university press.

Xu, X., Shi, Z., Bos, N. A., & Wu, H. (2023). Student engagement and learning outcomes: an empirical study applying a four-dimensional frame work. *Medical education online*, 28(1), 2268347.

Yuan, N., Yu, Q., & Liu, W. (2025, August). The impact of digital literacy on learning outcomes among college students: the mediating effect of digital atmosphere, self-efficacy for digital technology and digital learning. In *Frontiers in Education* (Vol. 10, p. 1641687). Frontiers Media SA.

Zhou, X., Sun, K., Zhu, K., Feng, L., Sun, Q., & Zhong, D. (2025). The impact of digital literacy on university students' innovation capability: evidence from Ningbo, China. *Frontiers in Psychology*, 16, 1548817.

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสระบุรี*

MODEL OF PROMOTING HEALTH LITERACY FOR PREVENTION AND CONTROL SILICOSIS OF SUBDISTRICT HEALTH PROMOTION HOSPITAL IN SARABURI PROVINCE

วิสุทธิ์ สุกรินทร์[1] และ ธชย ภาโค[2]

Wisut Sukrin[1] and Thachaya Phako[2]

[1-2]สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี

[1-2]Saraburi Provincial Public Health Office, Thailand

Corresponding Author's Email: kaminchuensamarnsri@gmail.com

วันที่รับบทความ : 10 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 18 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 20 มีนาคม 2569

Received 10 March 2026; Revised 18 March 2569; Accepted 20 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสระบุรี และ (2) พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันและควบคุมโรคดังกล่าว การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ดำเนินการ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ความรอบรู้ด้านสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรสาธารณสุขที่รับผิดชอบงานอนามัยสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัย จำนวน 126 คน

Citation:

* วิสุทธิ์ สุกรินทร์ และ ธชย ภาโค. (2569). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสระบุรี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 889-906.

Wisut Sukrin and Thachaya Phako. (2026). Model Of Promoting Health Literacy For Prevention And Control Silicosis Of Subdistrict Health Promotion Hospital In Saraburi Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 889-906.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบและทดลองใช้โดยประยุกต์กระบวนการ PAOR ได้แก่ Planning, Action, Observation และ Reflection ในพื้นที่อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 18 คน และระยะที่ 3 ประเมินผลรูปแบบและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วม จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบบันทึกกิจกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์ (Paired sample t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารณสุขโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการเข้าถึงข้อมูลมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการเข้าใจข้อมูล การไต่ถาม การตัดสินใจ และการนำไปใช้ตามลำดับ และ (2) รูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ Knowledge, Awareness, Proactive, Environment, Law และ Supporting ผลการทดลองใช้รูปแบบพบว่าคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < .05) และผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจต่อรูปแบบกิจกรรมในระดับมาก ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพสามารถพัฒนาศักยภาพบุคลากรสาธารณสุขในการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิสได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิและขยายผลสู่พื้นที่อื่นได้

คำสำคัญ: รูปแบบ, ความรอบรู้ด้านสุขภาพ, โรคซิลิโคซิส

Abstract

This study aimed to: (1) examine the level of health literacy in the prevention and control of silicosis among health personnel in Subdistrict Health Promoting Hospitals in Saraburi Province, and (2) develop a model for enhancing health literacy in the prevention and control of silicosis. The research employed a Research and Development (R&D) methodology conducted in three phases. Phase 1 investigated the situation of health literacy related to silicosis prevention and control. The sample consisted of 126 health personnel responsible for environmental and occupational health in Subdistrict Health Promoting

Hospitals. Phase 2 involved developing and implementing the model using the PAOR process, including Planning, Action, Observation, and Reflection, in Wihan Daeng District, Saraburi Province, with 18 participants. Phase 3 evaluated the developed model and participants' satisfaction with 18 participants. The research instruments included questionnaires, activity record forms, and satisfaction assessment forms. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, paired sample t-test, and content analysis.

The results revealed that: (1) the overall level of health literacy in the prevention and control of silicosis among health personnel was at a high level. The highest mean score was found in information access, followed by understanding, questioning, decision-making, and application, respectively; and (2) the developed model consisted of six components: Knowledge, Awareness, Proactive, Environment, Law, and Supporting. The implementation results showed that post-test health literacy scores were significantly higher than pre-test scores (p-value < .05), and participants reported a high level of satisfaction with the model.

The findings indicate that the developed model can effectively enhance the capacity of health personnel in preventing and controlling silicosis and can be applied in primary healthcare settings as well as expanded to other areas.

Keywords: Model, Health literacy, Silicosis

บทนำ

โรคซิลิโคซิส (Silicosis) เป็นโรคระบบทางเดินหายใจจากการประกอบอาชีพที่เกิดจากการหายใจเอาฝุ่นซิลิกา (Silica) ที่มีขนาดประมาณ 0.5–5 ไมครอนเข้าสู่ระบบทางเดินหายใจและสะสมในถุงลมปอด เมื่อเม็ดเลือดขาวทำปฏิกิริยากับฝุ่นดังกล่าวจะก่อให้เกิดพยาธิสภาพในปอด ส่งผลให้เกิดพังผืดและการเสื่อมสมรรถภาพของปอดในระยะยาว การป้องกันโรคซิลิโคซิสจึงจำเป็นต้องดำเนินการทั้งในด้านการควบคุมแหล่งกำเนิดฝุ่น การป้องกันที่ตัวผู้ปฏิบัติงาน

และการเฝ้าระวังสุขภาพของแรงงาน รวมทั้งการส่งเสริมความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับโรคให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง (ILO, 2009)

จากข้อมูลการเฝ้าระวังโรคของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี พบว่า มีผู้ป่วยโรคปอดจากฝุ่นหินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงปี พ.ศ. 2562–2565 พบผู้ป่วยรวมทั้งสิ้น 106 ราย ประกอบด้วย ปี 2562 จำนวน 21 ราย ปี 2563 จำนวน 29 ราย ปี 2564 จำนวน 34 ราย และปี 2565 จำนวน 22 ราย ผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และมีประวัติการทำงานในโรงงานผลิตเครื่องสุขภัณฑ์หรือการแกะสลักหินเพื่อทำหลุมฝังศพ พบมากในพื้นที่อำเภอหนองแคและอำเภอวิหารแดง (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี, 2567) นอกจากนี้ การศึกษาของทศพล เธียรวิภาสวงศ์ และมนัชชา ภิรมย์อยู่ (2565) ยังชี้ให้เห็นว่าการเฝ้าระวังโรคซิลิโคซิสจำเป็นต้องพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพแรงงาน รวมทั้งเพิ่มศักยภาพบุคลากรด้านอาชีวอนามัยและการบังคับใช้กฎหมายด้านความปลอดภัยในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดนโยบายการยกระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของประชาชนใน 4 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การคัดกรองและเลือกรับผลิตภัณฑ์สุขภาพ และการเข้าถึงบริการสุขภาพ โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสาธารณสุขให้สามารถสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนได้อย่างเหมาะสม (กรมควบคุมโรค, 2563) ความรอบรู้ด้านสุขภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงความสามารถของบุคคลในการเข้าถึง ทำความเข้าใจ และใช้ข้อมูลสุขภาพในการตัดสินใจดูแลสุขภาพของตนเอง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับพื้นฐาน ระดับปฏิสัมพันธ์ และระดับวิจารณญาณ (Nutbeam, 2008)

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เป็นหน่วยบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน (รุสลี บาเหะ, 2559) การพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรในหน่วยบริการดังกล่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากบุคลากรสาธารณสุขเป็นผู้มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชน โดยเฉพาะในประเด็นด้านอาชีวอนามัยและการป้องกันโรคจากการทำงาน (วีรนุช เชาวกิจเจริญ, 2563) ทั้งนี้ การเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพควรส่งเสริมให้บุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลสุขภาพที่ถูกต้อง มีทักษะการสื่อสาร และสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลสุขภาพเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจและการปฏิบัติที่เหมาะสม (ชาตรี แมตสี่, 2560)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสระบุรี เพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในการดำเนินงานด้านอาชีวอนามัย และสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดแก่ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มวัยทำงานทั้งในและนอกระบบ อันจะนำไปสู่การป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิสในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกัน ควบคุมโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสระบุรี

2. เพื่อพัฒนาและประเมินผลรูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกัน ควบคุมโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสระบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรอบรู้ด้านสุขภาพ

ความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเข้าถึง ทำความเข้าใจ และนำข้อมูลด้านสุขภาพไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพของตนเองอย่างเหมาะสม (Nutbeam, 2008) ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนสามารถดูแลสุขภาพและป้องกันโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในประเทศไทย ขวัญเมือง แก้วดำเกิง (2563) อธิบายว่าความรอบรู้ด้านสุขภาพประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูล การทำความเข้าใจ และการนำความรู้ไปใช้ในการดูแลสุขภาพของตนเอง ขณะที่ ชาตรี แมตสี่ (2560) กล่าวว่า การสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน และช่วยลดปัญหาสุขภาพในระยะยาว

2. แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันโรคจากการทำงานและโรคซิลิโคซิส

โรคซิลิโคซิสเป็นโรคจากการประกอบอาชีพที่เกิดจากการสัมผัสฝุ่นซิลิกาในอุตสาหกรรมเหมืองหินและงานก่อสร้าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจและสุขภาพของแรงงาน (ทศพล เธียรวิภาสวงศ์ และมนัชชา ภิรมย์อยู่, 2565)

รายงานของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี (2567) ระบุว่าจังหวัดสระบุรีเป็นพื้นที่ที่มีอุตสาหกรรมเหมืองหินจำนวนมาก ทำให้แรงงานในพื้นที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคปอดจากฝุ่นหินทรายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรและแรงงานจึงเป็นแนวทางสำคัญในการป้องกันโรคดังกล่าว (อรพันธ อันติมานนท์ และคณะ, 2566)

3. งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพ

งานวิจัยหลายฉบับพบว่าการพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพสามารถช่วยเพิ่มพฤติกรรมการป้องกันโรคของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย จันทกานต์ วลัยเสถียร และเบญจมาศ อุ่นรัตน์ (2565) พบว่าการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพสามารถเพิ่มระดับความรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคของประชาชนได้

สอดคล้องกับการศึกษาของ เบญจมาศ อุ่นรัตน์ และพรรณรัตน์ เป็นสุข (2564) และปิญชาน์ ปรัชญคุปต์ จตุพร เหลืองอุบล และวรพจน์ พรหมสัตยพรต (2566) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้และการมีส่วนร่วมสามารถเพิ่มระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เพ็ญวิภา นิลเนตร และณฐกร นิลเนตร (2567) ยังพบว่าการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพช่วยให้ประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพได้อย่างเหมาะสม

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าความรอบรู้ด้านสุขภาพมีบทบาทสำคัญต่อการป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพของประชาชน ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรสาธารณสุขจึงเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรและลดความเสี่ยงของโรคจากการประกอบอาชีพในพื้นที่ (ขวัญเมือง, 2563; Nutbeam, 2008; อรพันธ และคณะ, 2566)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสระบุรี ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2567 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2568 รวมระยะเวลา 10 เดือน แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสถานการณ์ความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิส

ประชากร

ได้แก่ บุคลากรสาธารณสุขผู้รับผิดชอบงานอนามัยสิ่งแวดล้อมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดสระบุรี จำนวน 126 แห่ง โดยเลือกแบบเจาะจงแห่งละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 126 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิส ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์ใช้ตามกรอบแนวคิดของขวัญเมือง แก้วดำเกิง (2563) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การเข้าถึงข้อมูล จำนวน 3 ข้อ
2. ความเข้าใจข้อมูล จำนวน 3 ข้อ
3. การไต่ถาม จำนวน 2 ข้อ
4. การตัดสินใจ จำนวน 3 ข้อ
5. การนำไปใช้ จำนวน 5 ข้อ

รวมทั้งสิ้น 16 ข้อ ลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ 1–5 คะแนน

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยประสานงานกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเพื่อจัดส่งแบบสอบถามไปยังโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุกแห่ง จำนวน 126 แห่ง จากนั้นรวบรวมแบบสอบถามกลับมายังสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี เพื่อนำไปลงรหัสและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Best (1970)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบและทดลองใช้รูปแบบ

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิส ประยุกต์ใช้กระบวนการ PAOR ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (1988) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การวางแผน (Planning)

นำข้อมูลจากระยะที่ 1 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนารูปแบบ โดยจัดตั้งคณะทำงาน พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ และออกแบบกระบวนการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ

2. การปฏิบัติ (Action)

ทดลองใช้รูปแบบในพื้นที่ต้นแบบ อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง จำนวน 18 คน ประกอบด้วย

1) บุคลากรสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 7 แห่ง แห่งละ 2 คน

2) นักวิชาการสาธารณสุขโรงพยาบาลชุมชน 2 คน

3) นักวิชาการสาธารณสุขสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ 2 คน

ดำเนินกิจกรรมพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ประกอบด้วยกิจกรรมให้ความรู้ การฝึกทักษะการเข้าถึงข้อมูล การไต่ถาม การตัดสินใจ และการนำความรู้ไปใช้ในการเฝ้าระวังและป้องกันโรคซิลิโคซิส

3. การสังเกต (Observation)

ติดตามความก้าวหน้าและผลการดำเนินกิจกรรม โดยการสังเกต การสนทนากลุ่ม และการบันทึกข้อมูล เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงกิจกรรม

4. การสะท้อนผล (Reflection)

จัดเวทีสะท้อนผลการดำเนินงานเพื่อสรุปบทเรียนและปรับปรุงรูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 3 การประเมินผลรูปแบบ

ดำเนินการประเมินผลรูปแบบโดยใช้แบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพชุดเดียวกับระยะที่ 1 และแบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมในพื้นที่ต้นแบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบ

ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ Paired sample t-test ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี เลขที่ EC 030/2567 ลงวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2567

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 71.4 มีอายุอยู่ในระหว่าง ต่ำกว่า 30 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.9 รองลงมาคืออายุ 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ30.2ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ49.2 มีวุฒิการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี คิดเป้นร้อยละ84.1 มีรายได้ส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 15,00 1- 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ32.5 มีตำแหน่งหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการสาธารณสุข คิดเป็นร้อยละ70.6 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่ำกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ46.0 และไม่เคยผ่านการอบรม จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 ในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โรคปอดจากฝุ่นหิน (ซิลิโคซิส) ส่วนใหญ่ได้รับจากไลน์กลุ่ม/ยูทูป/อีเมล์ คิดเป็นร้อยละ 65.9 รองลงมาคือจากเอกสารหรือสิ่งเผยแพร่คิดเป็นร้อยละ 53.2 และจากการประชุม/สัมมนา คิดเป็นร้อยละ 50.0

2. ผลการศึกษาสถานการณ์ความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกัน ควบคุมโรคโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสระบุรี สรุปได้ดังนี้

จากการศึกษา พบว่า ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดสระบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 (S.D.=0.07) เรียงลำดับแล้วพบว่า ด้านการเข้าถึงข้อมูลมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.24 (S.D.=0.12) รองลงมาคือด้านการเข้าใจข้อมูล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 (S.D.=0.07) และ ด้านการการไต่ถาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 (S.D.=0.01) โดยด้านการนำไปใช้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.62 (S.D.=0.09) แต่อยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันควบคุมโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารณสุขของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสระบุรี

ความรอบรู้	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปรผล
การเข้าถึงข้อมูล	4.24	0.12	มาก
การเข้าใจข้อมูล	3.85	0.05	มาก
การไต่ถาม	3.80	0.01	มาก
การตัดสินใจ	3.64	0.11	มาก
การนำไปใช้	3.62	0.09	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.83	**0.07**	**มาก**

3. ผลการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพการป้องกัน ควบคุมโรคโรคซิลิโคซิส ของบุคลากรสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสระบุรี ประยุกต์ใช้รูปแบบ PAOR ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นวางแผน (P: Planning) ได้องค์ประกอบที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) การเสริมสร้างความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับอันตรายของฝุ่นละอองของแร่ซิลิก้าและคำแนะนำการจัดทำสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่หลากหลายอย่างทั่วถึง (2) การสร้างความตระหนักรู้(Awareness) หรือปรับเปลี่ยนทัศนคติ และเสริมสร้างทักษะการใช้อุปกรณ์ การทำความสะอาดที่ถูกต้อง รวมถึงการตรวจคัดกรองสุขภาพประจำปีให้แก่แรงงานกลุ่มเสี่ยง (3) เน้นปฏิบัติการเชิงรุก (Proactive) สำรวจ ค้นหา สอบสวนโรค ควบคุมมาตรการในสถานประกอบการและสถานที่ที่เสี่ยงต่อการปฏิบัติงานของแรงงานกลุ่มเสี่ยงทั้งในและนอกระบบ (4) การปรับปรุงสิ่งแวดล้อม(Environment) ควบคุมป้องกันที่แหล่งกำเนิดฝุ่นให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัย รวมถึงการปรับเปลี่ยน หมุนเวียนหน้าที่หรือลดระยะเวลาการสัมผัสฝุ่นละอองจากการปฏิบัติงานตามความเหมาะสม (5) การบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย (Law) ที่จำเป็นกับผู้ประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายด้วยความยุติธรรม และ (6) การสนับสนุน(Support) วิชาการ งบประมาณและวัสดุ อุปกรณ์ หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องร่วมสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อจัดหาสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น ในการป้องกันตนเองจากการได้รับฝุ่นละอองจากแร่ซิลิก้าให้แก่กลุ่มเสี่ยง

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นลงมือปฏิบัติ (A: Action) มีการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพการป้องกันควบคุมโรคซิลิโคซิสในพื้นที่อำเภอนำร่อง ผลที่ได้ คือ แผนปฏิบัติการพัฒนาทักษะความรอบรู้ด้าน สุขภาพการป้องกันควบคุมโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารณสุข ประกอบด้วย กิจกรรมสำคัญ (1) การประชุมวางแผนการดำเนินงานสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพการป้องกันควบคุมโรคซิลิโคซิสในพื้นที่อำเภอต้นแบบ อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี (2) การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันควบคุมโรคซิลิโคซิสและทดลองใช้ในพื้นที่ โดยประยุกต์ใช้รูปแบบ PAOR ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรม จำนวน 8 สัปดาห์ (3) การติดตามประเมินผลการดำเนินงานเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพการป้องกันควบคุมโรคซิลิโคซิสในพื้นที่ต้นแบบ และคณะทำงานหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม จังหวัดสระบุรี ร่วมเป็นวิทยากรกลุ่มย่อย

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสังเกตการณ์ (O: Observation) ผลการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ พบว่า มีการคืนข้อมูลผลการสำรวจความรอบรู้ด้านสุขภาพ การป้องกันควบคุมโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญที่ทำให้ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องได้รับทราบสถานการณ์ จากสภาพปัญหาของพื้นที่เบื้องต้น เพื่อใช้ประกอบการออกแบบกิจกรรมต่อไป รวมถึงมีการชี้แจงแผนการดำเนินงานขับเคลื่อนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2569 ซึ่งเป็นแผนงาน ที่ต่อเนื่องทำให้ทุกภาคส่วนมองภาพความสำเร็จ ไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนเห็นกิจกรรมที่ขับเคลื่อน เพราะหนึ่งในมาตรการขับเคลื่อนงานการสร้างความรอบรู้ในพื้นที่อำเภอ เริ่มจากการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีการพัฒนาแกนนำบุคลากรสาธารณสุขให้เกิดทักษะความรอบรู้ด้านสุขภาพ จำนวน 8 สัปดาห์ ฝึกปฏิบัติทบทวนความรู้และทักษะที่ได้รับ และสามารถไปขยายผลการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชน โดยการเลือกพื้นที่นำร่องในการทดลองใช้รูปแบบ ดังนั้น ควรเลือกจากพื้นที่ที่มีความพร้อมและเข้มแข็งของการทำงานร่วมกันภายในเครือข่ายระดับอำเภอ คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) พัฒนาทักษะความรอบรู้ตามกิจกรรมที่ได้วางไว้ มีการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ และมีการประเมินผลโปรแกรมเพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นสะท้อนผล (R: Reflection) นำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 3 มาจัดเวทีสรุปประเมินผลการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ

การป้องกัน ควบคุมโรคซิลิโคซิสในพื้นที่ต้นแบบ และคืนข้อมูลผลการดำเนินงานตามแผนงานป้องกันควบคุมโรคซิลิโคซิสและผลการประเมินผลความรอบรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

4. ผลการประเมินการพัฒนารูปแบบฯและประเมินความพึงพอใจในกลุ่มประชากรที่ศึกษา พบว่า

4.1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของบุคลากรสาธารณสุข อำเภอวิหารแดงที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 18 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.50 มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ร้อยละ 60.00 จบการศึกษาส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 80 และมีตำแหน่งเป็นนักวิชาการสาธารณสุข ร้อยละ 85

4.2 จากการประเมินประสิทธิผลรูปแบบ การสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพก่อนและหลังการทดลอง พบว่า ค่าคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น 3.07 ค่าคะแนนเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.05) ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลต่างค่าคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิสระหว่างก่อนการทดสอบกับหลังการทดสอบ (n=18)

ประเด็น	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		T	p-value
	Mean	SD	Mean	SD		
ความรอบรู้ด้านสุขภาพการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิส	72.25	20.66	82.35	6.60	-3.07	.004*

4.3 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบกิจกรรมการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่ต้นแบบ อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี พบว่า การประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบกิจกรรมในการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันควบคุมโรคซิลิโคซิสในพื้นที่ต้นแบบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อรูปแบบกิจกรรมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.20, SD =0.31) เมื่อพิจารณารายข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด คือ ได้รับความรู้ แนวคิด ทักษะและประสบการณ์ ใหม่ ๆ จากการเข้าร่วม (ค่าเฉลี่ย = 4.56, SD = 0.49) และประเด็นที่แกนนำมีความพึงพอใจที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด แต่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ความเหมาะสมของระยะเวลาการอบรม(ค่าเฉลี่ย = 4.10, SD = 0.71)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสถานการณ์ความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกัน ควบคุมโรคโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสระบุรี พบว่า ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคซิลิโคซิส ของบุคลากรสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดสระบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือด้านการเข้าถึงข้อมูล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการเข้าใจข้อมูล และด้านการไต่ถาม โดยด้านการนำไปใช้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่อยู่ในระดับมาก มีความสอดคล้องกับปิญชาน์ ปรัชญคุปต์, จตุพร เหลืองอุบลและวรพจน์ พรหมสัตยพรต (2566) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น จังหวัดยโสธร โดยกระบวนการการมีส่วนร่วมมีอยู่ 5 กิจกรรม ได้แก่ (1) การเข้าถึง (2) การเข้าใจ(3) การไต่ถาม (4) การตัดสินใจ และ(5) การนำไปใช้ สอดคล้องกับ ศิริชัย รินทะราช (2567) ได้ศึกษาความรอบรู้และพฤติกรรมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียนจากฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน ของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่าครูผู้ดูแลเด็กมีระดับความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในภาพรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่าด้านการเข้าถึงข้อมูลอนามัยสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ส่วนด้านเข้าใจข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการตัดสินใจด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันสุขภาพอยู่ในระดับมาก แต่มีความแตกต่างจากการศึกษาของประเวช ชุ่มเกษรกูลกิจและคณะ (2563) ที่ได้ทำการประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพของประชาชนไทย ปี 2563 แล้วพบว่าระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพ อยู่ในระดับมีปัญหา คือร้อยละ 45.58 มีความรอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับเพียงพอ โดยเรียงลำดับด้านที่มีคะแนนมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้ดังนี้คือ ด้านการเข้าถึงข้อมูล ด้านการเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านการตัดสินใจ และ 5) ด้านการไต่ถาม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมีปัญหา เช่นเดียวกับการศึกษาของพรรณรัตน์ เป็นสุข, นิรันตา ไชยพาน และจันทกานต์ วลัยเสถียร (2564) ได้ศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันควบคุมโรคของบุคลากรสาธารณสุข ในเขตสุขภาพที่ 9 จังหวัดนครราชสีมา ประจำปี 2564 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันควบคุมโรคอยู่ในระดับมีปัญหา ร้อยละ 42.5 มิติความรอบรู้ด้านสุขภาพรายด้าน พบว่า ด้านการเข้าถึงข้อมูล การเข้าใจข้อมูลอยู่ในระดับพอเพียง ส่วนด้านทักษะการไต่ถาม ตัดสินใจ และการนำไปใช้อยู่ในระดับมีปัญหา

จากผลการศึกษารูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกัน ควบคุมโรคโรคซิลิโคซิส ของบุคลากรสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสระบุรี ซึ่งประกอบด้วย (1) การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง (Knowledge) (2) การเสริมสร้างความตระหนักรู้ หรือปรับเปลี่ยนทัศนคติ (Awareness) (3) เน้นปฏิบัติการเชิงรุก สำรวจ ค้นหา ในแรงงานกลุ่มเสี่ยงทั้งในและนอกระบบ (Proactive) (4) การปรับปรุงสิ่งแวดล้อม (Environment Management) (5) การบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย(Law) และ (6) การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุและอุปกรณ์ที่จำเป็น(Support) ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ อรพันธ อันติมานนทและคณะ (2566) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาต้นแบบองค์กรแห่งความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันโรคซิลิโคซิสในสถานประกอบการและหน่วยบริการสุขภาพการพัฒนาองค์กรแห่งความรอบรู้ด้านสุขภาพการป้องกันโรคซิลิโคซิส ในสถานประกอบการ และหน่วยบริการสุขภาพ แล้วพบว่าองค์ประกอบองค์กรแห่งความรอบรู้ด้านสุขภาพ ประกอบด้วย (1) นโยบายความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Policy) (2) บุคลากรที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Personnel) (3) การมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ (Participation of Consumers) (4) มุ่งเน้นกลุ่มที่มีความรุนแรงและมีความเสี่ยงสูง (Prioritize High Risk Group) (5) สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Communicate Effectively) และ (6) ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย (Collaboration of Networking) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของเบญจมาศ อุ่นรัตน์ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับในสถานศึกษาต้นแบบ เขตสุขภาพที่ 9 พบว่ารูปแบบการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพ การป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับในสถานศึกษา ควรประกอบด้วย (1) การพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการดำเนินงาน (2) การทำงานแบบบูรณาการในรูปแบบคณะทำงาน (3) การพัฒนาความรู้และทักษะของวิทยากรกระบวนการ (4) การคัดเลือกพื้นที่นำร่อง และ (5) การติดตามประเมินผล โดยสรุปการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านอาชีวอนามัยให้กับกลุ่มบุคลากรในโรงพยาบาล ควรเน้นเรื่องทักษะการสื่อสารข้อมูลด้านอาชีวอนามัย การจัดบริการด้านอาชีวอนามัยให้เหมาะสมกับกลุ่มบุคลากร การจัดอบรม การวางแผนงาน นโยบายด้านอาชีวอนามัย รวมถึงให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จะสามารถพัฒนาสมรรถนะการดำเนินงานด้าน อาชีวอนามัยได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ (วีรนุช เชาวกิจเจริญ,2563)

จากผลการประเมินรูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกัน ควบคุมโรคโรคซิลิโคซิส ของบุคลากรสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสระบุรี สอดคล้องกับการศึกษาการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบของเพ็ญวิภา นิลเนตร และณฐกร

นิลเนตร (2567) ที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ของประชาชนวัยทำงานในพื้นที่หมู่บ้านปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ เขตสุขภาพที่ 6 และการศึกษาของ เบญจมาศ อุ่นรัตน์และพรรณรัตน์ เป็นสุข (2564) ที่ได้ศึกษารูปแบบการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับในสถานศึกษาต้นแบบ เขตสุขภาพที่ 9 โดยผลการประเมินรูปแบบ หลังดำเนินการพัฒนารูปแบบฯ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพเพิ่มขึ้นจากก่อนดำเนินการพัฒนารูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.05) และจากการประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความรอบรู้ ด้านสุขภาพการป้องกันควบคุมโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารณสุข อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของจันทกานต์ วลัยเสถียร และเบญจมาศ อุ่นรัตน์ (2565) ที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ การป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ต้นแบบ อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ แล้วพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิสของบุคลากรสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสระบุรี เป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรสาธารณสุขเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิสโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อดำเนินการพัฒนารูปแบบตามกระบวนการ PAOR ได้แก่ การวางแผน (Planning) การลงมือปฏิบัติ (Action) การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) พบว่าคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังมีความพึงพอใจต่อรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการพัฒนาที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิสในกลุ่มบุคลากรสาธารณสุขได้อย่างเหมาะสมและสามารถขยายผลสู่การพัฒนาการดำเนินงานด้านอาชีวอนามัยในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. หน่วยงานด้านสาธารณสุขควรนำรูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิสไป

ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสาธารณสุขและกลุ่มแรงงานที่มีความเสี่ยง โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้และฝึกทักษะด้านการป้องกันโรคอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และสถานการณ์ด้านสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา 2. การนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล รวมถึงเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขและสถานประกอบการ เพื่อร่วมกันวางแผน ดำเนินกิจกรรม ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคซิลิโคซิสอย่างต่อเนื่อง **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรมีการศึกษาการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพในแรงงานกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรคซิลิโคซิสโดยเฉพาะเพื่อให้ได้แนวทางที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับกลุ่มวัยแรงงานที่มีสถานประกอบการตามบริบทที่แตกต่างกัน 2. ควรศึกษาวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการจัดการความรู้ในการพัฒนารูปแบบการดูแลตนเองของกลุ่มวัยแรงงานกลุ่มเสี่ยง ทั้งในและนอกระบบ ในการป้องกันโรคซิลิโคซิสโดยใช้สถานประกอบการและชุมชนเป็นฐาน

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค. (2563). *โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรกระบวนการเพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรค*. กรุงเทพฯ: สำนักสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ.

ขวัญเมือง แก้วดำเกิง. (2563). *ความรอบรู้ด้านสุขภาพ: เข้าถึง เข้าใจ และการนำไปใช้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

จันทกานต์ วลัยเสถียร และ เบญจมาศ อุ่นรัตน์. (2565). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ต้นแบบ อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิชาการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9*, 28(1), 27–36.

ชาตรี แมตสี่. (2560). การสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพ: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์*, 9(2), 96–110.

ทศพล เธียรวิภาสวงศ์ และ มนัชชา ภิรมย์อยู่. (2565). การศึกษาสถานการณ์สุขภาพแรงงานกลุ่มเสี่ยงต่อฝุ่นซิลิกาในประเทศไทย. *วารสารความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม*, 31(2), 1–10.

เบญจมาศ อุ่นรัตน์. (2564). การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับในสถานศึกษาต้นแบบ เขตสุขภาพที่ 9. *วารสารสถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง*, 6(1), 175–186.

เบญจมาศ อุ่นรัตน์ และ พรรณรัตน์ เป็นสุข. (2564). การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับในสถานศึกษาต้นแบบ เขตสุขภาพที่ 9. *วารสารสถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง*, 6(1), 175–186.

ปิญชาน์ ปรัชญคุปต์, จตุพร เหลืองอุบล และ วรพจน์ พรหมสัตยพรต. (2566). การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น จังหวัดยโสธร. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*, 9(2), 30–42.

เพ็ญวิภา นิลเนตร และ ณฐกร นิลเนตร. (2567). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ของประชาชนวัยทำงาน. *วารสารสภาการสาธารณสุขชุมชน*, 5(1), 27–38.

พรรณรัตน์ เป็นสุข, นิรันตา ไชยพาน และ จันทกานต์ วลัยเสถียร. (2564). ความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันควบคุมโรคของบุคลากรสาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 9 จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9*, 29(3), 1–12.

ประเวช ชุ่มเกษรกูลกิจ, และคณะ. (2563). *การประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพของประชาชนไทย*. กรุงเทพฯ: พุ่มทอง.

รุสลี บาเหะ. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการสร้างเสริมสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี*. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วีรนุช เชาวกิจเจริญ. (2563). *ความรอบรู้ด้านอาชีวอนามัยของบุคลากรในโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร.* ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริชัย รินทะราช. (2567). ความรอบรู้และพฤติกรรมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนจากฝุ่น PM2.5. *วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ*, 17(1), 198–210.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี. (2567). *รายงานผู้ป่วยโรคปอดจากฝุ่นหินทราย ปี 2562–2565*. สระบุรี: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี.

อรพันธ อันติมานนท์, และคณะ. (2566). *การพัฒนาต้นแบบองค์กรแห่งความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันโรคซิลิโคซิส*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.

International Labour Organization. (2009). *Declaration on fundamental principles and rights at work*. Geneva: International Labour Organization.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The action research planner* (3rd ed.). Victoria: Deakin University.

Nutbeam, D. (2008). The evolving concept of health literacy. *Social Science & Medicine*, 67(12), 2072–2078.

คุณภาพชีวิตการทำงานและความสมดุลชีวิตและงาน : การศึกษาเปรียบเทียบบุคลากร Generation X และ Generation Y ในองค์กรภาครัฐ*

QUALITY OF WORK LIFE AND WORK-LIFE BALANCE: A COMPARATIVE STUDY OF GENERATION X AND GENERATION Y PERSONNEL IN A PUBLIC ORGANIZATION

เกษร จินดาวงค์[1] และ นัทนิชา โชติพิทยานนท์[2]

Kesorn Jindawong[1] and Natnicha Chotpittayanan[2]

[1-2]วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

[1-2]Lecturer of Graduate School in science of administration, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s67563833015@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ : 19 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 12 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 14 มีนาคม 2569

Received 19 February 2026; Revised 12 March 2569; Accepted 14 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานและความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของบุคลากร Generation X และ Generation Y 2) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของบุคลากรสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 5 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่จำนวน 350 คน และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 160 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น

Citation:

* เกษร จินดาวงค์ และ นัทนิชา โชติพิทยานนท์. (2569). คุณภาพชีวิตการทำงานและความสมดุลชีวิตและงาน : การศึกษาเปรียบเทียบบุคลากร Generation X และ Generation Y ในองค์กรภาครัฐ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 907-920.

Kesorn Jindawong and Natnicha Chotpittayanan. (2026). Quality Of Work Life And Work-Life Balance: A Comparative Study Of Generation X And Generation Y Personnel In A Public Organization. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 907-920.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมืออยู่ในระดับสูง (Cronbach's Alpha: QWL = 0.95 และ WLB = 0.88) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม และสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย พบว่า 1) บุคลากรมีคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.60, S.D. = 0.85) และความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.39, S.D. = 0.85) 2) เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง Generation X และ Generation Y ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งในด้าน QWL และ WLB และ 3) คุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .82$, $p < .01$) โดยปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานและความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชามีความสัมพันธ์สูงกับ WLB ขณะที่ด้านรายได้และสวัสดิการเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา ดังนั้น หน่วยงานควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงาน ความสัมพันธ์ในองค์กร และการปรับปรุงระบบสวัสดิการหรือแรงจูงใจที่เหมาะสม

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตการทำงาน, ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิต, เจเนอเรชั่น X เจเนอเรชั่น Y

Abstract

This study aimed to: (1) compare the levels of Quality of Work Life (QWL) and Work–Life Balance (WLB) between Generation X and Generation Y personnel; (2) examine factors related to the level of work–life balance; and (3) investigate the relationship between quality of work life and work–life balance among personnel of the Marine Department, Regional Office 5. This research employed a quantitative research design. The population consisted of 350 civil servants and staff members, and a sample of 160 participants was selected using stratified random sampling. The research instrument was a structured questionnaire with high reliability (Cronbach's Alpha: QWL = 0.95 and WLB = 0.88). Data were analyzed using descriptive statistics, independent samples t-test for group

comparison, and Pearson's correlation coefficient, with the statistical significance level set at .05.

The results revealed that: (1) the overall level of quality of work life among personnel was high ($\bar{x}$ = 3.60, S.D. = 0.85), while the level of work–life balance was moderate ($\bar{x}$ = 3.39, S.D. = 0.85); (2) there were no statistically significant differences between Generation X and Generation Y in terms of both QWL and WLB; and (3) quality of work life had a strong positive relationship with work–life balance at a statistically significant level ($r = .82$, $p < .01$). Factors related to the work environment and supervisory support showed a strong association with work–life balance, while income and welfare benefits were identified as areas requiring improvement. Therefore, the organization should prioritize the development of a supportive work environment, strengthen interpersonal relationships within the organization, and improve welfare systems or appropriate incentive mechanisms to enhance employees' quality of work life and promote sustainable work–life balance.

Keywords: Quality of Work Life, Work-Life Balance, Generation X and Generation Y

บทนำ

ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และรูปแบบการทำงานในศตวรรษที่ 21 องค์กรภาครัฐจำเป็นต้องปรับตัวด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาระบบราชการสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพควบคู่กับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคลากร แนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life: QWL) ของ Walton (1973 อ้างถึงใน ณัฐินี ใจเบิกบาน, 2562) เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้ปฏิบัติงาน ขณะที่แนวคิดความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (Work–Life Balance: WLB) ของ Greenhaus และ Allen (2011 อ้างถึงใน ศิรประภา อยู่แก้ว, 2562) ชี้ให้เห็นว่า การจัดสมดุลระหว่างบทบาทชีวิตส่วนตัวและบทบาทการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อสุขภาวะและประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร นอกจากนี้

ทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow (1943 อ้างถึงใน เสกสรร ดุมแก้ว, 2565) และ Herzberg (1966 อ้างถึงใน เสกสรร ดุมแก้ว, 2565) ยังชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านความมั่นคง ความก้าวหน้า และคุณค่าของชีวิตการทำงาน ล้วนส่งผลต่อความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากร

ในปัจจุบันองค์กรจำนวนมาก ต้องเผชิญกับความหลากหลายของช่วงวัยในการทำงาน (Generational Diversity) โดยเฉพาะบุคลากร Generation X และ Generation Y ซึ่งมีค่านิยมและความคาดหวังต่อการทำงานแตกต่างกัน การขาดความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานสามารถนำไปสู่ความเครียด ความเหนื่อยหน่ายในการทำงาน (Burnout) และความตั้งใจลาออกจากงาน ขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านรายได้ ความมั่นคง ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน และโอกาสความก้าวหน้า เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร หากความแตกต่างของช่วงวัยไม่ได้รับการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม อาจนำไปสู่ความขัดแย้งและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์กรในระยะยาว (ธรรมรัตน์ อยู่พรต, 2556)

แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งศึกษาประเด็นคุณภาพชีวิตในการทำงานและความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานในองค์กรภาครัฐ แต่การศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่าง Generation X และ Generation Y ในบริบทของหน่วยงานที่มีภารกิจเฉพาะด้าน เช่น สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 5 ยังมีอยู่อย่างจำกัด หน่วยงานดังกล่าวมีภารกิจด้านการกำกับดูแลกิจการทางน้ำในพื้นที่ 6 จังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ซึ่งมีลักษณะงานที่ต้องรับผิดชอบสูงและมีกรอบเวลาการปฏิบัติงานที่ชัดเจน จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าบุคลากรต้องเผชิญกับภาระงานที่เข้มข้น ขณะที่ความต้องการด้านคุณภาพชีวิตและความสมดุลชีวิต–งานของบุคลากรแต่ละช่วงวัยยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การกำหนดนโยบายด้านทรัพยากรมนุษย์ของหน่วยงานอาจยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ในการตอบสนองความต้องการของบุคลากรแต่ละกลุ่มวัยอย่างเหมาะสม

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานและความสมดุลชีวิตและงาน : การศึกษาเปรียบเทียบบุคลากร Generation X และ Generation Y ในองค์กรภาครัฐ จึงมีความสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้และสนับสนุนการกำหนดนโยบายด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐ ทั้งนี้ การศึกษาคาดว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของบุคลากร และผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสม ส่งเสริมสุขภาวะ ความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรภาครัฐต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร Generation X และ Generation Y

2. เปรียบเทียบความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของบุคลากร Generation X และ Generation Y

3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของบุคลากรสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 5

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life - QWL)

แนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life: QWL) เป็นแนวคิดสำคัญในด้านพฤติกรรมองค์การที่มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งเสริมความพึงพอใจ ความมั่นคง และความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากร โดย Walton (1973 อ้างถึงใน ณัฐินี ใจเบิกบาน , 2562) ได้เสนอองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ครอบคลุมหลายมิติ เช่น ค่าตอบแทนที่เหมาะสม ความปลอดภัยในการทำงาน โอกาสในการพัฒนา และความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน แนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานไม่เพียงเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงมิติทางสังคมและจิตวิทยาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร

ขณะเดียวกัน แนวคิดความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (Work–Life Balance: WLB) ของ Greenhaus และ Allen (2011 อ้างถึงใน ศิรประภา อยู่แก้ว, 2562) อธิบายถึงความสามารถของบุคคลในการจัดการบทบาทหน้าที่ระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัวให้เกิดความสมดุล ซึ่งส่งผลต่อสุขภาวะ ความพึงพอใจในชีวิต และประสิทธิภาพการทำงาน แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow และ Herzberg ที่ชี้ว่าการตอบสนองความต้องการด้านความมั่นคง ความก้าวหน้า และความพึงพอใจในงาน เป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างแรงจูงใจและความผูกพันของบุคลากรในองค์กร

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานและความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานเป็นแนวคิดที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด โดยองค์กรที่สามารถ

สร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม ย่อมช่วยให้บุคลากรสามารถบริหารจัดการบทบาทชีวิตและงานได้อย่างสมดุลมากขึ้น

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบริบทองค์กรภาครัฐและเอกชน พบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ความสัมพันธ์ในองค์กร และระบบสวัสดิการ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กร พบผลการศึกษาที่น่าสนใจดังนี้

วรดา เฮงอุดมทรัพย์ (2565) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเจเนอเรชันวาย การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 2 (ภาคกลาง) จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยด้านผู้บังคับบัญชา สัมพันธภาพในการทำงาน ความยืดหยุ่นในการทำงาน และความพึงพอใจในการทำงาน มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ในองค์กรและรูปแบบการทำงานที่ยืดหยุ่นสามารถส่งเสริมแรงจูงใจและความผูกพันของบุคลากรได้

ณัฐพล อุตส่าห์ (2566) ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในคลองบางปลากด จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้แนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงานของ Walton เป็นกรอบในการวิจัย พบว่า อายุและระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลให้ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และเสนอแนวทางให้หน่วยงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร รวมถึงการสร้างความมั่นคงด้านรายได้และสวัสดิการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน

พรทิพย์ เล็กอุทัย และทองฟู ศิริวงศ์ (2567) ศึกษาความพึงพอใจในงานและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของข้าราชการหน่วยงานภาครัฐแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความพึงพอใจในงาน คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันในองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความผูกพัน ได้แก่ ความก้าวหน้าในงาน ความมั่นคงในการทำงาน ค่าตอบแทนและสวัสดิการ ความสมดุลระหว่างชีวิตกับงาน และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนของความผูกพันในองค์กรได้ถึงร้อยละ 78.5

จากผลการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ความสัมพันธ์ในองค์กร และระบบสวัสดิการ มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานและความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานของบุคลากร

แม้ว่างานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรในหลายบริบท แต่ยังพบข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ งานวิจัยส่วนใหญ่เน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรหรือความพึงพอใจในการทำงาน มากกว่าการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานโดยตรง รวมถึงมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มช่วงวัย โดยเฉพาะ Generation X และ Generation Y ในบริบทขององค์กรภาครัฐยังมีอยู่อย่างจำกัด และงานวิจัยในบริบทของหน่วยงานภาครัฐที่มีลักษณะภารกิจเฉพาะ เช่น หน่วยงานด้านการกำกับดูแลกิจการทางน้ำ ยังมีการศึกษาไม่มาก ทำให้ข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการกำหนดนโยบายด้านทรัพยากรมนุษย์ยังไม่เพียงพอ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ดังกล่าว โดยการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานและความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน พร้อมทั้งเปรียบเทียบระหว่างบุคลากร Generation X และ Generation Y ในบริบทขององค์กรภาครัฐ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงานของ Walton มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร และใช้แนวคิดความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของ Greenhaus และ Allen เพื่อศึกษาระดับความสมดุลชีวิต–งาน รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าวในบริบทขององค์กรภาครัฐ โดยเฉพาะการเปรียบเทียบระหว่างบุคลากร Generation X และ Generation Y เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานโยบายและแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรภาครัฐต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life: QWL) ระดับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (Work-Life Balance: WLB) เปรียบเทียบระหว่างบุคลากร Generation X และ Generation Y และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ จึงมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในหน่วยงานภาครัฐ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่ออธิบายระดับตัวแปรและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าว

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 5 กรมเจ้าท่า จำนวนทั้งสิ้น 350 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Yamane (1973 อ้างถึงใน วัลลภ รัฐฉัตรานนท์, ม.ป.ป. : 35-36) จำนวน 160 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) โดยแบ่งประชากรตามช่วงวัย ได้แก่ Generation X (เกิดระหว่าง พ.ศ. 2508–2523) และ Generation Y (เกิดระหว่าง พ.ศ. 2524–2543) จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มตามสัดส่วนของประชากร เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของแต่ละช่วงวัยอย่างเหมาะสม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล, QWL (8 ด้าน), และ WLB (3 ด้าน) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ทดสอบความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ผลคือ คุณภาพชีวิตในการทำงาน (QWL) = 0.95 และความสมดุลชีวิตและการทำงาน (WLB) = 0.88 ซึ่งถือว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างโดยตรงในช่วงเวลาที่กำหนด โดยผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามทั้งหมด และมีการเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมในบางประเด็น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน และระดับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานและ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน ใช้สถิติทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (Independent Samples t-test) เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานและความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานระหว่างบุคลากร Generation X และ Generation Y และใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

1. เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงาน (QWL) ของบุคลากร Generation X และ Generation Y

ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 5 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.85 และผลการทดสอบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตในการทำงานระหว่างบุคลากร Generation X และ Generation Y โดยใช้ Independent Samples t-test พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานระหว่าง Generation

กลุ่ม	n	$\bar{x}$	S.D.	t	p-value
Generation X	78	3.63	0.83	0.78	.44
Generation Y	82	3.57	0.87		

ผลการทดสอบพบว่า t = 0.78, p = .44 (> .05) แสดงว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. เปรียบเทียบความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (WLB) ของบุคลากร Generation X และ Generation Y

ผลการวิเคราะห์ระดับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของบุคลากรสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 5 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.85 และ ผลการทดสอบความแตกต่างของความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานระหว่างบุคลากร Generation X และ Generation Y โดยใช้ Independent Samples t-test พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบ WLB ระหว่าง Generation

กลุ่ม	n	$\bar{x}$	S.D.	t	p-value
Generation X	78	3.42	0.82	0.55	.58
Generation Y	82	3.36	0.87		

ผลการทดสอบพบว่า t = 0.55, p = .58 (> .05) แสดงว่า ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของบุคลากรทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของบุคลากรสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 5

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน โดยใช้ Pearson's Correlation Coefficient พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง QWL และ WLB

ตัวแปร	r	p-value	ระดับความสัมพันธ์
QWL – WLB	.82	.000	สูง

ผลการวิเคราะห์พบว่า r = .82, p < .01 แสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของบุคลากร

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานและความสมดุลชีวิตและงาน : การศึกษาเปรียบเทียบบุคลากร Generation X และ Generation Y ในองค์กรภาครัฐ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life: QWL) ของบุคลากรสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 5 อยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (Work-Life Balance: WLB) (r = .82**) แสดงให้เห็นว่าการที่องค์กรสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม มีระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน และมีความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร สามารถส่งเสริมให้บุคลากรมีความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานได้มากขึ้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงานของ Walton (1973) ที่เสนอว่า การจัดสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม ความสัมพันธ์ที่ดี

ในองค์กร และระบบการบริหารที่เป็นธรรม เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสร้างความพึงพอใจและความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากรในองค์กร

ผลการศึกษานี้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรดา เฮงอุดมทรัพย์ (2565) ที่พบว่า ปัจจัยด้านผู้บังคับบัญชา สัมพันธภาพในการทำงาน ความยืดหยุ่นในการทำงาน และความพึงพอใจในงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเจเนอเรชันวาย โดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์ในที่ทำงานและรูปแบบการบริหารที่ยืดหยุ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งนี้ที่พบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานและความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชามีความสัมพันธ์สูงกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน แสดงให้เห็นว่าปัจจัยเชิงการบริหารภายในองค์กรมีบทบาทสำคัญต่อทั้งคุณภาพชีวิตในการทำงาน ความสมดุลชีวิต–งาน และความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร

ในขณะเดียวกัน ผลการศึกษาที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของระดับ QWL และ WLB ระหว่างบุคลากร Generation X และ Generation Y สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พรทิพย์ เล็กอุทัย และทองฟู ศิริวงศ์ (2567) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลไม่ทำให้ระดับความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันกลับเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างขององค์กร เช่น ความก้าวหน้าในงาน ความมั่นคงในอาชีพ ค่าตอบแทนและสวัสดิการ รวมถึงความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ผลการศึกษานี้จึงสะท้อนว่า ในบริบทขององค์กรภาครัฐที่มีระบบบริหารแบบมาตรฐานเดียวกัน ความแตกต่างระหว่างช่วงวัยอาจมีอิทธิพลต่อการรับรู้คุณภาพชีวิตในการทำงานและความสมดุลชีวิต–งานน้อยกว่าปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้มีความแตกต่างบางประการจากงานวิจัยของ ณัฐพล อุตส่าห์ (2566) ซึ่งพบว่า อายุและระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลให้ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากบริบทขององค์กรที่ศึกษา โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมีโครงสร้างการบริหารและลักษณะงานที่หลากหลาย ทำให้บุคลากรในแต่ละช่วงวัยมีประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกันมากกว่าขณะที่หน่วยงานราชการส่วนกลางหรือหน่วยงานที่มีระบบการบริหารแบบมาตรฐานเดียวกัน เช่น กรมเจ้าท่า อาจมีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจนและมีระบบสวัสดิการที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้บุคลากรในแต่ละช่วงวัยรับรู้คุณภาพชีวิตในการทำงานในระดับที่ใกล้เคียงกัน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในเชิงทฤษฎีแรงจูงใจของ Herzberg (1966) ซึ่งแบ่งปัจจัยในการทำงานออกเป็นปัจจัยจูงใจ (Motivators) และปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene Factors) พบว่าปัจจัยด้านรายได้และสวัสดิการที่บุคลากรประเมินอยู่ในระดับต่ำกว่าด้านอื่น สามารถอธิบายได้ว่าเป็นปัจจัยสุขอนามัยที่มีบทบาทสำคัญในการป้องกันความไม่พึงพอใจในการทำงาน หากองค์กรสามารถพัฒนาปัจจัยดังกล่าวให้เหมาะสม จะช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจและคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรในระยะยาว

โดยสรุป ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของบุคลากร และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และระบบการบริหารจัดการภายในองค์กร เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะในการทำงานของบุคลากรในองค์กรภาครัฐ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า “ความแตกต่างด้านรุ่นวัย” ทำหน้าที่เป็นตัวแปรตัวกลางที่กำหนดประสิทธิผลของนโยบาย QWL ต่อ WLB และเน้นย้ำว่าหน่วยงานภาครัฐไม่ควรใช้แนวทางแบบ “ขนาดเดียวใช้ได้กับทุกคน” (One-size-fits-all) แต่ควรออกแบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ยืดหยุ่นและตอบสนองความหลากหลายของบุคลากรแต่ละช่วงวัยอย่างเหมาะสม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า บุคลากรสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 5 มีคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ซึ่งสะท้อนถึงบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม ด้านรายได้และสวัสดิการยังเป็นประเด็นที่บุคลากรบางส่วนเห็นว่ายังไม่สอดคล้องกับภาระค่าครองชีพ ขณะที่ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็นงานรบกวนเวลาส่วนตัวในวันหยุด ซึ่งสะท้อนลักษณะภารกิจของหน่วยงานที่อาจทำให้ขอบเขตระหว่างชีวิตส่วนตัวกับงานเกิดการทับซ้อน เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง Generation X และ Generation Y ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานและความสมดุลชีวิต–งาน แสดงให้เห็นว่าบริบทของ

องค์กรภาครัฐที่มีโครงสร้างมาตรฐานเดียวกันส่งผลให้บุคลากรทั้งสองช่วงวัยมีประสบการณ์การทำงานใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ยังพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน กล่าวคือ เมื่อบุคลากรรับรู้ว่าสภาพแวดล้อมการทำงานดี มีความมั่นคง และได้รับการสนับสนุน ก็จะสามารถบริหารจัดการบทบาทชีวิตและงานได้อย่างสมดุลมากขึ้น **ข้อเสนอแนะในการวิจัย** ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย ควรพิจารณาพัฒนาระบบสวัสดิการหรือแรงจูงใจเสริมที่เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานภาครัฐเพื่อบรรเทาความกังวลด้านรายได้และส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวม 1.2 ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการ ควรกำหนดแนวทางบริหารภาระงานและเวลาการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม เช่น การจัดระบบเวรหรือการกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการติดต่อราชการนอกเวลางาน เพื่อป้องกันการรบกวนเวลาส่วนตัว **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** จากประเด็นที่ค้นพบทำให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความสมดุลชีวิตและงาน ดังนั้น ควรขยายการศึกษาไปยังหน่วยงานภาครัฐอื่นหรือเปรียบเทียบกับภาคเอกชน เพื่อให้เห็นความแตกต่างเชิงโครงสร้างที่ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงควรศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจมีอิทธิพลร่วม เช่น ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร หรือรูปแบบการทำงานที่ยืดหยุ่น ตลอดจนการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจมุมมองเชิงลึกของบุคลากรแต่ละช่วงวัย ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถพัฒนากลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานและความสมดุลชีวิต–งานของบุคลากรภาครัฐได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพล อุตส่าห์. (2566). คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์*, 7(1), 112–129.

ณัฐินี ใจเบิกบาน. (2562). คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเก็บค่าผ่านทางพิเศษในสายทางพิเศษเฉลิมมหานคร. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธรรมรัตน์ อยู่พรต. (2556). การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและการรับรู้การสนับสนุนจากหัวหน้างานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของเจนเนอเรชั่นต่าง ๆ. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 4(2), 24–39.

พรทิพย์ เล็กอุทัย, และ ทองฟู ศิริวงศ์. (2567). ความพึงพอใจในงานและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของข้าราชการหน่วยงานภาครัฐแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. *Journal of Modern Learning Development*, 9(7), 505–517.

วรดา เฮงอุดมทรัพย์. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของพนักงานเจเนอเรชันวาย การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต 2 (ภาคกลาง) จังหวัดชลบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. (ม.ป.ป.). *การหาขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย: มายาคติในการใช้สูตรของทาโร ยามาเน และเครจซี–มอร์แกน*. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2569 จาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/kupsrj/article/download/236119/162075/

ศิรประภา อยู่แก้ว. (2562). สมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานที่มีผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวของบริษัทสร้างเว็บไซต์. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เสกสรร ดุมแก้ว. (2565). ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ แรงจูงใจ และสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานกลุ่มบริษัทนทลิน. ใน *การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2*

THE ADMINISTRATIVE COMPETENCIES OF SCHOOL EXECUTIVES AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF ACADEMIC ADMINISTRATION IN OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF LAMPANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

เจตพล นาปรัง[1] และ วรรณากร พรประเสริฐ[2]

Jettapol Naprang[1] and Wannakorn Pornprasert[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยพะเยา

[1-2]University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: 67205527@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 11 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 21 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 23 กุมภาพันธ์ 2569

Received 11 February 2026; Revised 21 February 2569; Accepted 23 February 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 3) เพื่อศึกษา

Citation:

* เจตพล นาปรัง และ วรรณากร พรประเสริฐ. (2569). สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 921-937.

Jettapol Naprang and Wannakorn Pornprasert. (2026). The Administrative Competencies Of School Executives Affecting The Effectiveness Of Academic Administration In Opportunity Expansion Schools Under The Office Of Lampang Primary Educational Service Area 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 921-937.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือข้าราชการครู รวมทั้งสิ้น 186 คน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง 2) ระดับประสิทธิผลงานบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 3) สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในทุกด้าน สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา และสมรรถนะของผู้บริหารสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการได้ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการสื่อสารและแรงจูงใจ และด้านการพัฒนาตนเอง เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา, ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ, สถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

This research article aimed to: (1) examine the competencies of administrators in educational opportunity expansion schools under the Lampang Primary Educational Service Area Office 2; (2) investigate the effectiveness of academic administration in these schools; and (3) analyze the relationship between administrators' competencies and the effectiveness of academic administration in educational opportunity expansion schools under the Lampang Primary Educational Service Area Office 2. This study employed a quantitative research design. The sample consisted of 186 government teachers, selected through multi-stage sampling. The statistical techniques used for data analysis included descriptive statistics (frequency, mean, and standard deviation),

Pearson's product–moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that: (1) the overall level of administrators' competencies was at a moderate level; (2) the overall level of effectiveness in academic administration was also at a moderate level; and (3) administrators' competencies significantly influenced the effectiveness of academic administration in all aspects. Specifically, six competency dimensions—teamwork, personnel development, achievement orientation, visionary leadership, communication and motivation, and self-development—were identified as the strongest predictors. These competencies were able to significantly predict the effectiveness of academic administration at a high level, with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Administrators' competencies, Academic administration effectiveness, Opportunity expansion schools.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายที่มีความผันผวน ไม่แน่นอน และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นภารกิจหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของโลกยุคใหม่ (Johansen, 2007)

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิผล โดยแนวคิดสมรรถนะชี้ให้เห็นว่าความสามารถของผู้บริหารมิได้จำกัดอยู่เพียงความรู้เชิงวิชาการ แต่รวมถึงแรงจูงใจ บุคลิกภาพ และการแสดงออกเชิงพฤติกรรมที่สามารถสังเกตและประเมินได้ (McClelland, 1999) การบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา เนื่องจากครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การนิเทศการศึกษา และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการจึงสะท้อนถึง

ความสามารถของผู้บริหารและครูในการขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ (กรองกาญจน์ นาแพร่, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษายังคงเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และการบริหารจัดการงานวิชาการ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนและยกระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเชิงประจักษ์ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในบริบทของสถานศึกษาขยายโอกาสยังมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีความจำเป็นเพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงระบบ อธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าว และใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาผู้บริหารและกำหนดนโยบายทางการศึกษาอย่างเหมาะสมกับบริบทพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

จากแนวคิดเรื่องสมรรถนะ (Competency) ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากงานของ McClelland ที่เสนอว่าสมรรถนะเป็นคุณลักษณะเชิงลึกของบุคคลที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง สมรรถนะมิได้หมายถึงเพียงความรู้หรือทักษะที่สามารถสังเกตได้เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงแรงจูงใจ บุคลิกภาพ ภาพลักษณ์ของตนเอง และบทบาททางสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่อยู่ภายในและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (McClelland, 1999) ทั้งนี้ งานวิจัยในประเทศ พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับสะท้อน

ให้เห็นว่าสมรรถนะของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนงานวิชาการของสถานศึกษา (เอกรินทร์ เขียวไปล่, 2564)

ในบริบทของการบริหารการศึกษา แนวคิดสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการกำหนดอย่างเป็นระบบโดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งแบ่งสมรรถนะออกเป็นสมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน สมรรถนะหลักประกอบด้วย การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง และการทำงานเป็นทีม ส่วนสมรรถนะประจำสายงาน ได้แก่ การวิเคราะห์สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนา การสื่อสารและแรงจูงใจ การพัฒนาบุคลากร และการมีวิสัยทัศน์ สมรรถนะดังกล่าวสะท้อนบทบาทของผู้บริหารในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายและพันธกิจด้านการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2548)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของประสิทธิผลงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาส ซึ่งนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์และเชิงพยากรณ์ (correlational and predictive research design)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 รวมทั้งสิ้น จำนวน 26 โรงเรียน โดยมีข้าราชการครู จำนวน 351 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 186 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วยเพศ ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา และขนาดโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มี 8 ด้าน ตามแนวคิดสมรรถนะของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) มี 5 ระดับ ตอนที่ 3 แบบสอบถามการประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มี 12 ด้าน ตามแนวคิดการบริหารงานวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มี 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์กับครูในสถานศึกษาดังกล่าว จำนวน 186 คน ภายในระยะเวลา 20 วัน ได้รับแบบสอบถามตอบกลับที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนจำนวน 186 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 และนำข้อมูลไปตรวจสอบความถูกต้องก่อนวิเคราะห์ทางสถิติตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R_{xy}) ของเพียร์สัน (Pearson’s product moment coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 โดยภาพรวม รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 โดยภาพรวม

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา	n=186		ระดับสมรรถนะ
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	3.33	0.80	ปานกลาง
2. ด้านการบริการที่ดี	3.45	0.83	ปานกลาง
3. ด้านการพัฒนาตนเอง	3.48	0.78	ปานกลาง
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	3.46	0.77	ปานกลาง
5. ด้านการวิเคราะห์สังเคราะห์ปละการวิจัยเพื่อพัฒนา	3.46	0.73	ปานกลาง
6. ด้านการสื่อสารและแรงจูงใจ	3.51	0.77	มาก
7. ด้านการพัฒนาบุคลากร	3.50	0.76	ปานกลาง
8. ด้านการมีวิสัยทัศน์	3.49	0.78	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	**3.46**	**0.71**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ ด้านการสื่อสารและแรงจูงใจ ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการมีวิสัยทัศน์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ระดับประสิทธิผลงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 โดยภาพรวมรายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 โดยภาพรวม

ประสิทธิผลของโรงเรียน	n=186		ระดับประสิทธิผลของโรงเรียน
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.42	0.78	ปานกลาง
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	3.44	0.79	ปานกลาง
3. ด้านการวัดผลและประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน	3.51	0.75	มาก
4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.47	0.75	ปานกลาง
5. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.47	0.76	ปานกลาง
6. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	3.45	0.78	ปานกลาง
7. ด้านการนิเทศการศึกษา	3.44	0.74	ปานกลาง
8. ด้านการแนะแนวการศึกษา	3.46	0.75	ปานกลาง
9. ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	3.50	0.73	ปานกลาง
10. ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน	3.40	0.74	ปานกลาง
11. ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นๆ	3.49	0.75	ปานกลาง
12. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถานบันอื่นที่จัดการศึกษา	3.38	0.75	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	**3.45**	**0.69**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวัดผลและประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นๆ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน และด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถานบันอื่นที่จัดการศึกษา

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 โดยภาพรวม รายละเอียด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติของตัวพยากรณ์ที่ใช้พยากรณ์สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE	β	t
ด้านการทำงานเป็นทีม (X_4)	.147	.055	.163	2.682**
ด้านการพัฒนาบุคลากร (X_7)	.207	.048	.227	4.324**
ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X_1)	.154	.037	.177	4.122**
ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_8)	.159	.043	.180	3.707**
ด้านการสื่อสารและแรงจูงใจ (X_6)	.152	.045	.170	3.355
ด้านการพัฒนาตนเอง (X_3)	.106	.041	.120	2.606
a= 0.252 R = 0.952 SE_{est} = 0.214 R^2=0.907 F = 290.826**				

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า ว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 มีจำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม (X_4) ด้านการพัฒนาบุคลากร (X_7) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์(X_1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_8) ด้านการสื่อสารและแรงจูงใจ(X_6) ด้านการพัฒนาตนเอง(X_3) และทั้ง 6 ตัวแปรสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนได้ร้อยละ 90.70 ดังนั้นผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถมาสร้างสมการพยากรณ์ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.147 + 0.147(X_4) + 0.207(X_7) + 0.154(X_1) + 0.159(X_8) + 0.152(X_6) + 0.1(X_3)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.163(Zx_4) + 0.227(Zx_7) + 0.177(Zx_1) + 0.180(Zx_8) + 0.170(Zx_6) + 0.120(Zx_3)$$

อภิปรายผล

จากการศึกษา เรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษา พบว่า ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่าสามารถปฏิบัติภารกิจพื้นฐานได้ แต่ยังไม่เด่นชัดในเชิงกลยุทธ์และการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับแนวคิดสมรรถนะของ David McClelland ที่มองว่าสมรรถนะต้องสะท้อนผ่านพฤติกรรมการทำงานที่นำไปสู่ผลลัพธ์องค์กร เมื่อพิจารณาตามกรอบของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ซึ่งแบ่งเป็นสมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน พบว่าผู้บริหารมีลักษณะการ “คงอยู่ของระบบ” มากกว่าการ “ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง” รายด้านพบว่าด้านการสื่อสารและแรงจูงใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก แสดงถึงความสามารถในการถ่ายทอดนโยบายและสร้างความร่วมมือ ขณะที่ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องจากข้อจำกัดด้านภาระงานและทรัพยากร ทำให้การกำหนดเป้าหมายและติดตามผลยังไม่เข้มแข็ง ทั้งที่การมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารเชิงคุณภาพ

2. ผลการศึกษา พบว่า ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่าสถานศึกษาดำเนินงานได้

ตามภารกิจ แต่ยังไม่สามารถยกระดับคุณภาพเชิงลึกให้เกิดผลลัพธ์ที่โดดเด่น ทั้งนี้สอดคล้องกับกรอบขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 12 ด้านของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ที่เน้นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงทุกมิติ อย่างไรก็ตาม ลักษณะการบริหารยังคงเน้นการปฏิบัติตามภารกิจมากกว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์ และยังขาดการบูรณาการข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ที่มองว่าการบริหารงานวิชาการต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามบริบทสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานของ สายใจ สีแจ้ (2558) และ ประณต โยเหลา (2566) ที่พบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากความแตกต่างด้านบริบท ทรัพยากร และความพร้อมของสถานศึกษา แม้ระดับคะแนนจะแตกต่าง แต่ยังสอดคล้องกับแนวคิดประสิทธิผลของโรงเรียนที่เน้นการพิจารณาผลลัพธ์ตามบริบทและทรัพยากรเป็นสำคัญ

3. ผลการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

3.1 ผลการศึกษา พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สะท้อนว่า “คุณภาพของผู้บริหาร” เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงานวิชาการ ทั้งนี้สอดคล้องกับกรอบการบริหารงานวิชาการ 12 ด้านของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ที่เน้นการบริหารอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับกรอบสมรรถนะผู้บริหารของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ซึ่งมองว่าสมรรถนะเป็นการบูรณาการความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่ส่งผลต่อผลลัพธ์องค์กร ในเชิงแนวคิดสมรรถนะของผู้บริหารทำหน้าที่เป็นกลไกขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติจริง โดยเฉพาะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่มีบทบาทต่อการกำหนดเป้าหมายและติดตามผล อย่างไรก็ตาม ระดับคะแนนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานของ สายใจ สีแจ้ (2558) และ ประณต โยเหลา (2566) ที่พบระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากความแตกต่างด้านบริบทและทรัพยากรของสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา แม้ระดับคะแนนต่างกัน แต่ยังสอดคล้องกับแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ยืนยันบทบาทสำคัญของสมรรถนะผู้บริหารต่อประสิทธิผลทางการศึกษา

3.2 ผลการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพยากรณ์ ประสิทธิผลงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ได้ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการสื่อสารและแรงจูงใจ และด้านการพัฒนาตนเอง เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 โดยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1) ด้านการทำงานเป็นทีมเป็นปัจจัยที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการสูงสุด (β = 0.136) แสดงให้เห็นว่าความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของงานวิชาการ ผู้บริหารที่ส่งเสริมการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการตัดสินใจร่วมกัน ย่อมทำให้การดำเนินงานเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2548) ที่เน้นความร่วมมือ การสนับสนุน และบทบาทผู้นำ–ผู้ตามอย่างเหมาะสม อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการทำงานเป็นทีมของ ทิศนา แขมมณี (2559) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมและความไว้วางใจเป็นหัวใจสำคัญ อย่างไรก็ตาม ระดับสมรรถนะด้านนี้อยู่ในระดับปานกลางและไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สายใจ สีแจ้ (2558) และ ประณต โยเหลา (2566) ที่พบระดับมาก ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดด้านบริบทและภาระงานของสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งนี้หากได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ย่อมช่วยยกระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการได้อย่างมีนัยสำคัญ

2) ด้านการพัฒนาบุคลากรมีอำนาจพยากรณ์ต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ (β = 0.207) แสดงถึงบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา แม้ไม่ใช่ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดก็ตาม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2564) ที่ระบุว่าคุณภาพครูเป็นปัจจัยหลักต่อคุณภาพผู้เรียน และผู้บริหารต้องใช้ข้อมูลจากการนิเทศและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นฐานในการพัฒนา อีกทั้งสอดคล้องกับกรอบสมรรถนะผู้บริหารของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2549) ที่กำหนดบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่าง

ต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ระดับผลการวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่าการขับเคลื่อนเชิงระบบยังไม่เต็มศักยภาพ โดยเฉพาะในบริบทสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งนี้ ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Thomas Sergiovanni (2006) และงานของ สายใจ สีแจ้ (2558) ที่พบระดับมาก ความแตกต่างอาจเกิดจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ เวลา และจำนวนบุคลากร แม้เช่นนั้น หากมีการวางแผนและสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ย่อมช่วยยกระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการได้อย่างมีนัยสำคัญ 3) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์มีอำนาจพยากรณ์ต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ (β = 0.154) สะท้อนว่าการกำหนดเป้าหมาย การวางแผน และการติดตามประเมินผลมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพงานวิชาการ แม้ไม่ใช่ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2564) ที่เน้นการกำหนดเป้าหมายชัดเจน ใช้ข้อมูลประเมินผลเพื่อปรับปรุงพัฒนา และสอดคล้องกับกรอบการบริหารงานวิชาการของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ที่ชี้ว่าการใช้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นฐานตัดสินใจคือกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ระดับสมรรถนะที่อยู่ในระดับปานกลางสะท้อนว่าการมุ่งผลลัพธ์เชิงคุณภาพและการใช้ข้อมูลเชิงระบบยังไม่เข้มแข็งนัก และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยบางส่วนที่พบระดับมาก ความแตกต่างอาจเกิดจากบริบทของสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านภาระงานและทรัพยากร ทั้งนี้ หากได้รับการพัฒนาทักษะด้านการตั้งเป้าหมายและการใช้สารสนเทศอย่างเป็นระบบ ย่อมช่วยยกระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการได้อย่างมีนัยสำคัญ

4) ด้านการมีวิสัยทัศน์มีอำนาจพยากรณ์ต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ (β = 0.159) สะท้อนว่าการกำหนดทิศทางและภาพอนาคตของสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพ แม้ไม่ใช่ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2564) ที่เชื่อมโยงวิสัยทัศน์กับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นการสร้างทิศทางร่วมและแรงจูงใจในการพัฒนา หากผู้บริหารสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ให้บุคลากรเข้าใจและยอมรับร่วมกัน ย่อมทำให้การบริหารงานวิชาการและการพัฒนาผู้เรียนมีความชัดเจนและสอดคล้องกัน อย่างไรก็ตาม ระดับผลการวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Thomas Sergiovanni (2006) และงานของ ประณต โยเหลา (2566) ที่พบระดับมากหรือมากที่สุด ความแตกต่างอาจเกิดจากข้อจำกัดด้านบริบทและทรัพยากรของสถานศึกษาขยายโอกาสทาง

การศึกษา ทั้งนี้ หากมีการพัฒนาการสื่อสารวิสัยทัศน์และเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ย่อมช่วยยกระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการได้อย่างมีนัยสำคัญ

5) ผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะด้านการสื่อสารและแรงจูงใจเป็นปัจจัยที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญ (β = 0.152) สะท้อนว่าความสามารถของผู้บริหารในการถ่ายทอดนโยบายและสร้างแรงจูงใจมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนงานวิชาการ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบสมรรถนะของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2548) ที่เน้นภาวะผู้นำเชิงสัมพันธ์และการสร้างแรงจูงใจภายใน อย่างไรก็ตาม ระดับสมรรถนะด้านนี้ยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยบางส่วนที่รายงานผลในระดับมาก ความแตกต่างดังกล่าวอาจอธิบายได้จากบริบทของสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีภาระงานของผู้บริหารและครูค่อนข้างสูง ส่งผลให้การสื่อสารเชิงสร้างแรงบันดาลใจและการติดตามผลอย่างต่อเนื่องยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้สะท้อนความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการสื่อสารที่เปิดกว้างและการสร้างแรงจูงใจเชิงคุณค่าเพื่อยกระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการอย่างยั่งยืน

6) ด้านการพัฒนาตนเองมีอำนาจพยากรณ์ต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญ (β = 0.152) สะท้อนว่าการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนงานวิชาการ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2548) ที่เน้นการปรับตัวและพัฒนาตนเองท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม ระดับสมรรถนะยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยบางส่วนที่รายงานระดับมาก ความแตกต่างอาจเกิดจากบริบทของสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาที่ผู้บริหารมีภาระงานหลากหลาย ทำให้การพัฒนาตนเองยังไม่ต่อเนื่องและเป็นระบบ ทั้งนี้จึงสะท้อนความจำเป็นในการส่งเสริมแผนพัฒนาตนเองที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายสถานศึกษา เพื่อยกระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ โดยพบว่า สมรรถนะด้านการสื่อสารและแรงจูงใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนว่าการถ่ายทอดนโยบาย สร้างความเข้าใจ และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานวิชาการให้บรรลุเป้าหมาย รองลงมาคือด้านการพัฒนาบุคลากร ซึ่งมีความสำคัญต่อการยกระดับศักยภาพครูให้มีความรู้และทักษะที่ทันสมัย ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ส่วนด้านการมีวิสัยทัศน์ ช่วยกำหนดทิศทางและเป้าหมายระยะยาว ทำให้องค์กรมีกรอบการพัฒนาที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา ขณะที่ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แม้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดเป้าหมายที่วัดผลได้และความสำเร็จเชิงประจักษ์ จึงควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้การบริหารงานวิชาการเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยได้แก่ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด จึงควรกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน วัดผลได้ ใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และส่งเสริมการวิจัยอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ 1.2 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด จึงควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน พร้อมพัฒนาระบบนิเทศและประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อนำผลไปยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน 1.3 สมรรถนะผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลทางวิชาการ จึงควรบูรณาการทุกด้าน กำหนดเป้าหมายชัดเจน สื่อสารและสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม พัฒนาบุคลากรและตนเอง พร้อมใช้ข้อมูลและการประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับงานวิชาการอย่างยั่งยืน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** จากประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัยที่สำคัญ คือเมื่อเราทราบแล้วว่าสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานวิชาการแล้วนั้น สิ่งที่น่าจะทำการศึกษาวิจัยต่อไป คือ 2.1 ควรใช้การวิจัยเชิงผสมผสาน โดยเสริมวิธีเชิงคุณภาพ เพื่ออธิบายกลไกและบริบทอย่างลึกซึ้งและเพิ่มความสมบูรณ์ของข้อค้นพบ 2.2 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังสถานศึกษาและพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและเพิ่มความสามารถในการอธิบายผลในระดับนโยบาย 2.3 ควรมุ่งทำวิจัยเชิงพัฒนาเพื่อออกแบบรูปแบบหรือโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารที่สอดคล้องกับบริบทจริง และสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งเชิงวิชาการ นโยบาย และปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

กรองกาญจน์ นาแพร่. (2560). การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ จังหวัดสมุทรสาคร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ทิศนา แขมมณี. (2556). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประณต โยเหลา. (2566). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายโนนพะยอมวังแสง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สายใจ สีแจ้. (2558). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2548). *สมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.* สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู (หน้า 6-7).* กรุงเทพฯ: สพฐ.

เอกรินทร์ เขียวไปล่. (2564). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.*มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2014). *Supervision and instructional leadership. A developmental approach*. New York : Pearson.

Hoy, W. K. and Miskel, C. G**.** **(**2001). *Educational Administration : Theory Research and Practice.* New York, NY : Random House.

Johansen, B. (2007). *Get there early: Sensing the future to compete in the present.* Berrett-Koehler Publishers.

McClelland, D. C. (1999). *A Competency Model for Human Resource Management Specialists to Beuses in the Delivery of the Human Resource Management Cycle.* Boston: Mcber.

Sergiovanni, Thomas J. (2006). *The principalship : A reflective practice perspective. (4th ed.).* Boston : Allyn and Bacon.

กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณี การรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง*

THE CAMPAIGN STRATEGY FOR ELECTION: A CASE STUDY OF VOTING CAMPAIGN OF POLITICAL PARTIES IN TRANG PROVINCE

อนัญญา สวัสดิสาร[1], สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร[2] และ สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา[3]

Ananya Sawatdisan[1], Supreecha Chamnanphuttiphon[2] and Sitthipong Sitthiphataraprabha[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

[1-3]Mahamakut Buddhist University, Sri Dharma Sokraj Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: ananyayu94@gmail.com

วันที่รับบทความ : 24 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 5 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 7 มีนาคม 2569

Received 24 February 2026; Revised 5 March 2569; Accepted 7 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง 2) เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณี การรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง 3) เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีการรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์แบบเจาะจง และจัดเสวนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้เชี่ยวชาญและ

Citation:

* อนัญญา สวัสดิสาร, สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร และ สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา. (2569). กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณี การรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 938-953.

Ananya Sawatdisan, Supreecha Chamnanphuttiphon and Sitthipong Sitthiphataraprabha. (2026). The Campaign Strategy For Election: A Case Study Of Voting Campaign Of Political Parties In Trang Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 938-953.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง ผลการวิจัย พบว่า การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรังตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์พื้นที่และบริบทอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาภาพลักษณ์ผู้สมัครและคู่แข่ง ข้อมูลประชากร วัฒนธรรม และพฤติกรรมผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พร้อมสำรวจฐานคะแนนทั้งเชิงปริมาณและเชิงลึก เพื่อนำข้อมูลมาใช้กำหนดกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

2. กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีการรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า พรรคการเมืองประยุกต์แนวคิดการตลาดการเมือง 4P’s ได้แก่ การกำหนดนโยบายที่เป็นจุดขาย (Product) การสื่อสารผ่านเครือข่ายบุคคล (Push Marketing) การใช้สื่อและกิจกรรมประชาสัมพันธ์ (Pull Marketing) และการสำรวจความคิดเห็น (Polling) อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญคือภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของนักการเมืองที่ส่งผลต่อความไว้วางใจของประชาชน

3. การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง พบว่า กลยุทธ์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรังต้องอาศัยการลงพื้นที่ รับฟังปัญหาประชาชน และปรับแนวทางให้เหมาะกับบริบทชุมชน โดยงานวิจัยเสนอ PIPCP Model ที่เน้นการเตรียมความพร้อม การสำรวจคะแนนนิยม การสร้างเครือข่ายอาสาสมัคร และการประชาสัมพันธ์ เพื่อเพิ่มโอกาสชนะการเลือกตั้ง

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง, พรรคการเมือง

Abstract

The objectives of this research article are as follows: 1) To analyze the problems related to the election campaign of political parties in Trang Province 2) To analyze the election campaign strategies: A case study of the election campaign of political parties in Trang Province 3) To create knowledge about the election campaign strategies: A case study of the election campaign of political parties in Trang Province. This research is qualitative research by collecting data

from documents, in-depth interviews, selecting key informants for specific interviews, and organizing focus group discussions with 35 experts and qualified persons. The research instruments are interview forms and descriptive data analysis.

The results of the research found that: 1. Problems related to election campaign strategies of political parties in Trang Province: The study found that election campaigns conducted by political parties in Trang Province are grounded in a systematic analysis of the area and its contextual factors. This includes examining the public image of candidates and their competitors, demographic data, cultural background, and voter behavior. Both quantitative and in-depth surveys of voter bases are undertaken in order to utilize the data for formulating campaign strategies that are consistent with the local context.

2. Election Campaign Strategies: A Case Study of Political Parties in Trang Province The research findings indicate that political parties in Trang Province have applied the concept of political marketing based on the 4P's framework. This includes formulating policy platforms as key political products (Product), communicating policies through personal networks and local supporters (Push Marketing), utilizing media and promotional activities to reach a wider audience (Pull Marketing), and conducting opinion polls to assess public support (Polling). However, a significant challenge identified is the image and credibility of politicians, which directly affects the level of public trust and confidence.

3. A study on the election campaign strategies of political parties in Trang province revealed that these strategies rely on fieldwork, listening to the people's problems, and adapting approaches to suit community contexts. The research proposes the PIPCP Model, which emphasizes preparation, popularity surveys, building volunteer networks, and public relations to increase the chances of winning the election.

Keywords: strategy, election campaign, political party

บทนำ

นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองในประเทศไทย พ.ศ.2475 จนถึงปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมายทั้งระบบสังคม วัฒนธรรม และการเมือง เพราะการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยการพัฒนาทางด้านการเมืองในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนทางการเมืองนับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ควรได้หยิบยกขึ้นมาพิจารณาในลำดับแรก เพราะการปกครองในระบอบนี้ถือว่าเป็นการปกครองโดยประชาชน เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายปลายทาง เพื่อประชาชนในสังคม ความสำคัญของการเลือกตั้งถือเป็นสิ่งที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ถึงแม้ว่าการเลือกตั้งจะไม่ได้เป็นทุกสิ่งทุกอย่างของสังคมประชาธิปไตย แต่เมื่อมีการเลือกตั้งเกิดขึ้นก็ย่อมแสดงว่า กลไกของระบอบประชาธิปไตยเริ่มทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการประชาธิปไตย ถึงจะเป็นการเลือกรัฐบาลหรือฝ่ายบริหารการออกกฎหมายโดยฝ่ายนิติบัญญัติเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นการเลือกตั้งจึงนับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และเป็นส่วนสำคัญที่บ่งบอกถึงจิตสำนึก ความตระหนัก และการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศ เพราะการเลือกตั้งเป็นวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งผู้แทนของประชาชน เพื่อเข้าไปทำหน้าที่นิติบัญญัติ และหน้าที่ในการบริหารแทนประชาชน และเพื่อให้ผู้แทนของประชาชนสามารถนำเอาปัญหาความเดือดร้อนไปแปลงเป็นนโยบาย แล้วนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อใช้แก้ปัญหาของประชาชน การเลือกตั้งจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สุดประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2560) เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ของประชาชน ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของประเทศ ที่จะมอบความไว้วางใจให้ตัวแทนของปวงชนไปใช้อำนาจแทนตน

จังหวัดตรัง ใช้กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเลือกตั้งของพรรคการเมือง พ.ศ. 2566 ที่ผ่านมา สนามเลือกตั้งจังหวัดตรัง ในอดีตเคยเป็นฐานเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นบ้านเกิดของนายชวน หลีกภัย ประธานสภาที่ปรึกษาพรรครอบนี้ ตรังมี 4 เขตเลือกตั้งที่จากความนิยมของประชาธิปัตย์จะถดถอยแล้ว อีกเรื่องที่ อยู่ในประเด็นความสนใจ คือ ผู้สมัครในพื้นที่ใช้กลยุทธ์การเลือกตั้งแบบแยกกันหาเสียงไม่ได้ช่วยกัน ซึ่งเป็นกลยุทธ์หาเสียงที่ขาดการร่วมมือ ผู้สมัครและหัวคะแนนแต่ละพรรคการเมืองมีโปรแกรมลงพื้นที่พบปะแกนนำ และประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพราะมีการแข่งขันการเลือกตั้งกันสูงของพรรคการเมืองแต่ละพรรค ต้องใช้กลยุทธ์ในการหาเสียงที่ต้องมีพลัง ส่วน พล.อ.ประยุทธ์

จันทร์โอชา พร้อมแกนนำ “รวมไทยสร้างชาติ” ชุดใหญ่ลงพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้โดยเฉพาะ “ตรัง” เป็นจังหวัดที่ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ใช้กลยุทธ์การหาเสียงช่วยผู้สมัคร ส.ส.พรรครวมไทยสร้างชาติ ในช่วงวันหยุด และที่โดดเด่นที่สร้างความเข้มข้นของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง คือ พลเอกประวิตร วงศ์สุวรรณ นำทัพหลวงขุนพลพลังประชารัฐใช้กลยุทธ์ตีเมืองตรัง ประชาชนจำนวนมาก โดยการคาดการณ์ประมาณหนึ่งหมื่นคน ร่วมเวทีปราศรัยนโยบายแก้ปัญหาความยากจน ราคายางพารา ปาล์มน้ำมัน ย้ำทำได้ ทำทันที ซึ่งกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงของผู้สมัครพรรคการเมือง ผู้สมัครเองต้องตระหนักถึงความสำคัญของรูปแบบของการรณรงค์หาเสียงในด้านภาพลักษณ์ของผู้สมัคร ด้านวิธีการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัคร และบทบาทของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเสริมภาพลักษณ์ของผู้สมัครพรรคการเมือง (หยุด แสงอุทัย, 2561) ให้โดดเด่นกว่าผู้สมัครพรรคอื่น ๆ อีกทั้งผู้สมัครแต่ละคนนั้นก็จะมีการเลือกสรรกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงที่ดีที่สุด โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ที่มีสิทธิในการเลือกตั้งมาลงคะแนนเสียงให้กับตนมากที่สุด

การรณรงค์หาเสียงเป็นกลไกหนึ่งของการปกครองในระบบประชาธิปไตย เพื่อระดมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย แสดงความยินยอมให้รัฐบาล พรรคการเมือง หรือกลุ่มการเมืองใช้อำนาจทางการเมืองแทนตน โดยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแทนเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศ หรือองค์กรปกครองระดับต่าง ๆ การโฆษณาหาเสียง จึงเป็นการรณรงค์ทางการเมืองรูปแบบหนึ่งที่ถูกนำไปใช้อย่างจริง ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งมีเป้าหมายในการหาเสียง การแสวงหาการสนับสนุนในทางการเมืองจากประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนโดยกลุ่มบุคคลหรือปัจเจกชนก็ตามให้เกิดเจตคติที่จะไปลงคะแนนเลือกตั้งให้กับตนในจำนวนมากที่สุด เพื่อให้ได้รับชัยชนะ ในปัจจุบันประชาชนไทยได้ตระหนักถึงสิทธิ และหน้าที่ของตน ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง มีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารมากขึ้น รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่แตกต่างกันไป จนนำไปสู่การปฏิรูปการเมือง เพื่อให้ได้กฎกติกาใหม่ กิจกรรมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมจากประชาชนมากขึ้น (พรรณรัตน์ ดิษฐ์เจริญ, 2561) กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปช่วยส่งเสริมการเมืองพื้นฐานทางความคิดทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคนในสังคมไทย ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา ทั้งด้านความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ด้านพฤติกรรมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ซึ่งประเด็นเหล่านี้ได้เป็นข้อถกเถียงกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน แต่คนในสังคมก็ยังคงดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข แม้จะเกิดความขัดแย้งในเรื่องความคิดทางการเมือง

และที่ยังไม่ลงตัว ไม่ลงรอยกับวิถีชีวิต แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาได้มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดี (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2562, หน้า 12) และเป็นพื้นฐานทางด้านความคิด และวัฒนธรรมทางการเมืองที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคม เพื่อให้การเมืองมีความเป็นธรรมซึ่งจะทำให้สังคมอยู่อย่างสงบสุข ซึ่งทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า การปกครองระบบธรรมาธิปไตยถือธรรมเป็นใหญ่คือ ถือหลักการความจริง ความถูกต้องความดีงาม เหตุผลเป็นใหญ่ กระทำด้วยปรารถนาสิ่งที่ได้ศึกษา ตรวจสอบตามข้อเท็จจริง การประชุมเป็นนิตย์ การพร้อมเพียงกันประชุม การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา การเคารพสิทธิสตรี การส่งเสริมรักษาวัฒนธรรม และการอารักขาคุ้มครองปกป้องในการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น พระพรหมคุณาภรณ์ เห็นว่า การปกครองนั้น หากเป็นไปเพื่ออยากได้ผลประโยชน์ อยากใหญ่อยากโต อยากมีอำนาจ อยากได้อะไร ๆ ต้องเป็นไปตามความยึดถือของตน ซึ่งจะตรงกันข้ามกับจริยธรรม ถ้าถูกตัณหา มานะ หรือ ทิฐิครอบงำ แน่นอนว่าจริยธรรมไม่สามารถดำเนินไปได้ เพราะฉะนั้น ทางแก้ไขเรื่องนี้ก็คือ จะต้องมีการพัฒนา ความอยากให้มันดี และอยากทำให้ดีมากขึ้นกว่าเดิม แรงกล้าให้เป็นไปอย่างมุ่งมั่นที่สุด ให้ลงลึกลงไปประจำอยู่ในจิตใจให้ได้ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2564)

จากการวิเคราะห์เนื้อหาสาระของกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง พ.ศ. 2566 เพื่อจะทำให้ทราบถึง สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมือง กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และองค์ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง พ.ศ. 2566 และการนำการจัดการเชิงกลยุทธ์ของการบริหารไปประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมการรณรงค์หาเสียงเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง โดยใช้ตลาดการเมือง 4 P's Political Marketing ของเจนนิเพิอร์ ลีมาสเมนท์ (Lees-Marshment, 2001 ; อ้างในนันทนา นันทวโรภาส, 2558) มาเป็นแนวคิดเพื่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และสามารถนำไปใช้กับกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดตรังที่ให้ได้ชัยชนะในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง

2. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง: ศึกษาเฉพาะกรณี การรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง

3. เพื่อเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง: ศึกษาเฉพาะกรณี การรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง

สมมติฐานการวิจัย

1. สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง เป็นอย่างไร

2. กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีการรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง เป็นอย่างไร

3. องค์ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีการรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง เป็นอย่างไร

การทบทวนวรรณกรรม

สมศักดิ์ เมดาน (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดทางการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทย การเลือกตั้งที่จะมีขึ้น จะเป็นการพิสูจน์ความเป็นประชาธิปไตยของประเทศอีกครั้งว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่สร้างสรรค์ปรองดองมีการเลือกตั้งที่สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้และกำลังจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกิดขึ้นอีกครั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พรรคการเมืองกับผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องประสานการทำงานใกล้ชิดกันและหนักมากขึ้นเพื่อช่วงชิงคะแนนนิยมจากประชาชนทุกพื้นที่ทั่วประเทศ พรรคที่ได้รับความนิยมสูงจะได้คะแนนเสียงมาก ความนิยมที่มีต่อพรรคเป็นตัวตั้งและที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การแข่งขันประกาศนโยบายประชานิยม โดยมุ่งหวังที่จะสร้างคะแนนนิยมจากประชาชน ดังนั้น สื่อมวลชนทั้งโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์และอินเตอร์เน็ต จะเข้ามามีบทบาทในการรณรงค์ทางการเมืองเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองมากขึ้นและพรรคการเมืองไทยใช้ข้อมูลสารสนเทศ

สำหรับวางแผนและดำเนินการในการรณรงค์ทางการเมืองเพื่อหาเสียงเลือกตั้งมากขึ้น เช่น มีการทำแบบสำรวจโพล์ เพื่อค้นหาความต้องการของประชาชนมากำหนดเป็นนโยบายของพรรคการเมืองเพื่อใช้ในการหาเสียงมากขึ้น รวมทั้งมีการสำรวจความนิยมของพรรคการเมือง เพื่อนำข้อมูลมาปรับกลยุทธ์ในการรณรงค์ทางการเมืองเพื่อหาเสียงเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพตรงใจกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีการปรับวาทะทางการเมืองให้สั้น กระชับ เพื่อดึงดูดใจ และให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งประทับใจในช่วงเวลาอันรวดเร็วและตรงจุดความต้องการ

พระสุรสีห์ มหาปุญโญ (2566, หน้า 124) ได้ให้ความหมาย “เลือกตั้ง” หมายความว่า กิจกรรมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ด้วยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล เป็นกลไกแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้อง และสนับสนุนให้มีการปฏิบัติจัดทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง และการตัดสินในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งทางการเมือง ที่มีส่วนสำคัญในการเปิด โอกาสให้ประชาชนได้มีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจกลั่นกรองนโยบายและคัดสรร บุคลากรทางการเมืองสำหรับเป็นตัวแทนเข้าสู่อำนาจและใช้อำนาจให้สอดคล้องกับความต้องการ ของประชาชนต่อไป

อรดี เรียงภักดี (2565, หน้า 124) การรณรงค์ หมายถึง รูปแบบและวิธีการที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งนำมาใช้ ในการหาเสียงเพื่อให้ได้ชัยชนะในการเลือกตั้ง วิธีที่นำมาใช้เพื่อการหาเสียง ได้แก่การจัดเวทีปราศรัย ป้ายหาเสียงผู้สมัคร แจกแผ่นพับ ใบปลิว รถรณรงค์หาเสียง ออกไปพบปะ พูดคุย เยี่ยมบ้าน เป็นต้น

ปิยนันท์ ช่วงวงษ์หล้า (2564) ได้ให้ความหมายของการเลือกตั้งว่า เป็นประชาธิปไตย หรือคำในภาษาอังกฤษเรียกว่า “democracy” นั้นมีความหมายแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ ประการแรก ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นปรัชญา และอุดมการณ์ทางการเมือง (an ideology) ประการที่สอง ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมืองการปกครอง (a form of government) และประการที่สาม ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต (a way of life) กล่าวคือ บุคคล ครอบครัว และชุมชนมีวิถีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนตามหลักประชาธิปไตย และหน้าที่พลเมือง ในที่นี้จะได้กล่าวถึง ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมืองการปกครอง

สรุปได้ว่า ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งพรรคการเมืองต่างพยายามคิดกลยุทธ์การหาเสียงเลือกตั้ง มากมายให้สอดคล้องกับนโยบายของพรรคเพื่อที่จะดึงความสนใจของประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนน ให้คล้อยตามและเห็นด้วยกับแนวความคิดของพรรค นโยบายต่าง ๆ ที่ใช่ในการรณรงค์หาเสียงนั้น จึงถูกสร้างสรรค์ออกมาให้ฟังดูสวยหรูไม่ว่าจะเป็นแผ่นป้ายหาเสียง การโฆษณาตามสื่อต่าง ๆ ทางออนไลน์ เพื่อทำให้ผู้รับสารรู้สึกพึงพอใจ ถ้าได้พรรคการเมืองนั้นได้เข้ามาบริหารประเทศแต่ประชาชนอย่าง เรา ๆ ก็ไม่สามารถทราบได้เลยว่าแท้จริงแล้ว พรรคการเมืองแต่ละพรรคมีวัตถุประสงค์กลใดกันแน่ในการชูนโยบายต่างๆ เพื่อต้องการให้ไปถึงเป้าหมายนั้น ก่อนใกล้ที่จะมีการเลือกตั้งแน่นอนเลยว่าทุกพรรคจะต้องใช้สื่ออย่างหนักเพื่อทำให้ได้ความถี่เป็นที่ต้องการเพื่อให้ประชาชนจดจำ และรับรู้ถึงนโยบาย และสโลแกนของพรรค

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบวิจัยเอกสาร (Documentary Qualitative Research) เป็นหลัก โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการดำเนินการจัดสนทนาลุ่ม (Focus Group) จากบุคคลซึ่งเป็นผู้รอบรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ และมี ประสบการณ์ในประเด็นที่สัมภาษณ์ หรือเป็นบุคคลที่มีความรู้ในประเด็นที่สัมภาษณ์สามารถให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง คือ เป็น Key Informants เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงให้ได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อสนับสนุนข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือในงานวิจัยฉบับนี้ด้วย และสำหรับวิธีการดำเนินการวิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

แหล่งข้อมูล เชิงเอกสาร ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาเอกสารปฐมภูมิ (Primary source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล เรียบเรียงข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ คือ 1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง 2. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง: ศึกษาเฉพาะกรณี การรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง 3. เพื่อเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การ

รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง: ศึกษาเฉพาะกรณี การรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่คัดเลือกมา โดยวิเคราะห์จากหลักฐานและเอกสารที่เชื่อถือได้ พร้อมขจัดอคติหรือความเอนเอียงออกไป เพื่อให้การวิเคราะห์มีความเป็นวัตถุวิสัยมากที่สุด ทั้งนี้ ข้อมูลที่ใช้สามารถตรวจสอบและยืนยันได้จากหลักฐานที่พิสูจน์แล้ว

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์สภาพปัญหาการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง พบว่า พรรคการเมืองมีกลยุทธ์การหาเสียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์พื้นที่และบริบทอย่างเป็นระบบ เปรียบเสมือนกระบวนการวินิจฉัยก่อนกำหนดแนวทางดำเนินการ โดยพิจารณาภาพลักษณ์ผู้สมัครและคู่แข่ง กลยุทธ์การหาเสียง ข้อมูลประชากร วัฒนธรรม และกิจกรรมการตลาดการเมือง ทั้งนี้ ต้องมีการสำรวจฐานคะแนนทั้งเชิงปริมาณและเชิงลึกในพื้นที่เลือกตั้ง เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับบริบททท้องถิ่น.

2. การวิเคราะห์กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง พบว่า การกำหนดกลยุทธ์ต้องเริ่มจากการสำรวจฐานคะแนนอย่างเป็นระบบ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงลึก เพื่อทำความเข้าใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ จากนั้นจึงพัฒนากลยุทธ์โดยเน้นภาพลักษณ์ของผู้สมัครและรูปแบบการหาเสียงที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน พรรคการเมืองได้นำแนวคิดการตลาดการเมือง 4P’s มาประยุกต์ใช้ ได้แก่ การกำหนดนโยบายเป็นจุดขายหลัก (Product) การสื่อสารผ่านเครือข่ายผู้สมัครและผู้สนับสนุนในพื้นที่ (Push Marketing) การใช้สื่อและกิจกรรมประชาสัมพันธ์ (Pull Marketing) และการสำรวจความคิดเห็นหรือทำโพล (Polling) อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่พบคือ ภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของนักการเมือง ซึ่งส่งผลต่อความไว้วางใจของประชาชนในการเลือกตั้ง.

3. การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง: ศึกษาเฉพาะกรณีการรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง พบประเด็นปัญหาสำคัญหลายประการ กล่าวคือ ประชาชนจำนวนหนึ่งยังไม่เข้าใจความหมายและบทบาทของ “การเมือง” อย่างแท้จริง แม้พรรคการเมืองจะใช้วิธีติดป้าย แจกใบปลิว หรือประชาสัมพันธ์

ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าปัจจัยด้านเงินและการซื้อเสียงยังมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้เลือกตั้ง

อภิปรายผล

1. วิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง พื้นฐานของกลยุทธ์เป็นการวิเคราะห์พื้นที่และบริบท เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การการหาเสียงทางการเมืองของผู้สมัคร และคู่แข่ง เช่นภาพพจน์ของผู้สมัคร กลยุทธ์ในการหาเสียง ในท้องถิ่นตนเองมีการวิเคราะห์ ข้อมูลด้านประชากร วัฒนธรรม กิจกรรมการตลาดการเมือง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์การหาเสียงเลือกตั้ง จะต้องมีการสำรวจฐานคะแนนอย่างเป็นระบบในพื้นที่หาเสียงรวมถึงการสำรวจเชิงลึกของผู้ออกเสียงเลือกตั้งและผู้ที่อยู่ในพื้นที่เลือกตั้ง สอดคล้องกับ สมศักดิ์ เมดาน (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดทางการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทย การเลือกตั้งที่จะมีขึ้น จะเป็นการพิสูจน์ความเป็นประชาธิปไตยของประเทศอีกครั้งว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่สร้างสรรค์ปรองดองมีการเลือกตั้งที่สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้และกำลังจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกิดขึ้นอีกครั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พรรคการเมืองกับผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องประสานการทำงานใกล้ชิดกันและหนักมากขึ้นเพื่อช่วงชิงคะแนนนิยมจากประชาชนทุกพื้นที่ทั่วประเทศ พรรคที่ได้รับความนิยมสูงจะได้คะแนนเสียงมาก ความนิยมที่มีต่อพรรคเป็นตัวตั้งและที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการแข่งขันประกาศนโยบายประชานิยม โดยมุ่งหวังที่จะสร้างคะแนนนิยมจาก

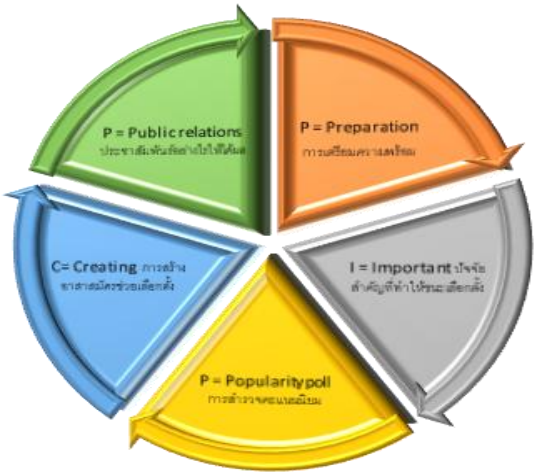
2. กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณี การรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรังต้องอาศัยการสำรวจฐานคะแนนอย่างเป็นระบบ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงลึก เพื่อทำความเข้าใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ การกำหนดกลยุทธ์เน้นการสร้างภาพลักษณ์ผู้สมัครและออกแบบการหาเสียงให้ตรงกับความต้องการของประชาชน โดยประยุกต์แนวคิดการตลาดการเมือง 4P’s ได้แก่ นโยบายเป็นจุดขาย (Product) การสื่อสารผ่านเครือข่ายบุคคล (Push Marketing) การใช้สื่อและกิจกรรมประชาสัมพันธ์ (Pull Marketing) และการสำรวจความคิดเห็น (Polling) อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญยังคงเป็นเรื่องความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ของนักการเมืองที่ส่งผลต่อความไว้วางใจของประชาชน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ

สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล และ นิพนธ์ โชะเฮง (2566) ที่ศึกษากลยุทธ์การหาเสียงของ พรรคภูมิใจไทย ในการเลือกตั้งปี 2554 และ 2562 ซึ่งพบว่า บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมมีอิทธิพลต่อรูปแบบการหาเสียงอย่างชัดเจน กลยุทธ์สำคัญคือการคัดเลือกผู้สมัครที่มีศักยภาพ นโยบายที่โดดเด่น และการลงพื้นที่พบปะประชาชนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้พรรคได้รับความนิยมและประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งปี 2562 ทั้งยังสะท้อนปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในภาคใต้ตอนล่าง

3. การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง พบว่า กลยุทธ์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรังต้องอาศัยการลงพื้นที่ รับฟังปัญหาประชาชน และปรับแนวทางให้เหมาะกับบริบทชุมชน โดยงานวิจัยเสนอ PIPCP Model ที่เน้นการเตรียมความพร้อม การสำรวจคะแนนนิยม การสร้างเครือข่ายอาสาสมัคร และการประชาสัมพันธ์ เพื่อเพิ่มโอกาสชนะการเลือกตั้ง ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรมาภรณ์ แสงแก่นสาร และ ศิวัช ศรีโภคางกุล (2566) ที่ศึกษานโยบายพรรคการเมืองกับการแก้ปัญหาช่องว่างทางดิจิทัลในการเลือกตั้งปี 2566 ซึ่งพบว่า หลายพรรคให้ความสำคัญกับนโยบายลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลผ่านรัฐสวัสดิการและการพัฒนาทักษะดิจิทัล อย่างไรก็ตาม นโยบายส่วนใหญ่ยังขาดความครอบคลุมในด้านการพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ ความปลอดภัยไซเบอร์ การวางแผนร่วมกับท้องถิ่น และความร่วมมือรัฐ–เอกชน สะท้อนให้เห็นว่านโยบายที่ดีต้องมีความครบถ้วน เป็นไปได้ และตอบโจทย์ปัญหาเชิงโครงสร้างอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง “กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณี การรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง” ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “กลยุทธ์เอาชนะเลือกตั้ง” เรียกว่า PIPCP Model ดังนี้

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย PIPCP Model

P = Preparation คือ การเตรียมความพร้อม (ผู้สมัคร ทีม การบริหารจัดการ) หมายถึง บุคคลที่มีการเตรียมตัวต่อสิ่งที่จะต้องทำเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ทั้งทาง ร่างกาย และจิตใจ โดยมีการเตรียมการดำเนินการในการปฏิบัติตัวเพื่อดำเนินชีวิตเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่จะมีการเตรียมความพร้อมทั้งร่างกาย/จิตใจ สังคมและเศรษฐกิจ เพื่อให้เข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี

I = Important คือ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชนะเลือกตั้ง หมายถึง ประชาชนส่วนใหญ่พิจารณาเลือกผู้สมัคร ด้วยการให้เหตุผลของการได้รับเงินหรือสิ่งของว่า เพราะหัวคะแนนให้ของกำนัลบ้าง ให้เงินมีความเกรงใจหัวคะแนน เนื่องจากรู้จักสนิทสนมคุ้นเคยกันดีเห็นว่าการได้รับเงินจากหัวคะแนน ก็มีส่วนช่วยเหลือหัวคะแนน อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูงมาก ไม่เพียงแต่พรรคการเมืองต่าง ๆ จะอาศัยสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปป้ายหาเสียงใบปลิว แผ่นพับ ภาพถ่าย ยิ่งมีภาพมากเพียงใด ก็ยิ่งแสดงถึงพื้นที่จะเป็นคะแนนเสียง ในการเลือกตั้งที่ชัดเจนมากขึ้นด้วย

P = Popularity poll คือ การสำรวจคะแนนนิยม หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสาร (Information) จากประชาชน โดยที่โพลล์กับงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) คือสิ่งเดียวกัน เพียงแต่ว่า โพลล์ถูกใช้โดยองค์กรสื่อมวลชน แต่งานวิจัยเชิงสำรวจถูกทำขึ้นโดยนักวิจัยของสถาบันการศึกษา

C = Creating volunteers to help vote คือ การสร้างอาสาสมัครช่วยเลือกตั้ง หมายถึง การเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครสังเกตุการณ์การเลือกตั้ง ก่อนการเลือกตั้ง บันทึกข้อมูล

ถ่ายรูปด้วยมือถือเป็น สามารถเข้ามามีส่วนช่วยสนับสนุนงานสังเกตการณ์การเลือกตั้งเพื่อสร้างบรรยากาศของการเลือกตั้งที่เสรี สุจริต และเที่ยงธรรม ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยเสริมสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งแก่ระบอบประชาธิปไตยต่อไป

P = Public relations คือ ประชาสัมพันธ์อย่างไรให้ได้ผล หมายถึง การวางแผนประชาสัมพันธ์มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การสำรวจสภาพ เพื่อศึกษาข้อเท็จจริง 2) นำปัญหามากำหนดวัตถุประสงค์ 3) การวางแผนใช้สื่อมวลชน หรือเครื่องมือที่เหมาะสมกับกลุ่มประชาชน และ 4) ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานว่า ได้ผลมากน้อยเพียงใด ถ้าไม่เป็นไปตามแผนก็จะได้หาวิธีแก้ไขข้อบกพร่องต่อไปจนกว่าจะแก้ไขได้สำเร็จ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่า ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งพรรคการเมืองต่างพยายามคิดกลยุทธ์การหาเสียงเลือกตั้ง มากมายให้สอดคล้องกับนโยบายของพรรคเพื่อที่จะดึงความสนใจของประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนน ให้คล้อยตามและเห็นด้วยกับแนวความคิดของพรรค นโยบายต่าง ๆ ที่ใช่ในการรณรงค์หาเสียงนั้น **ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย** ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** พรรคการเมืองและนโยบายควรตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง กลยุทธ์หาเสียงเลือกตั้งพรรคการเมืองจะต้องส่งตัวแทนผู้สมัครที่มีศักยภาพเข้าถึงปัญหาของประชาชนอย่างแท้จริง พรรคการเมืองต้องเป็นพรรคที่น่าเชื่อถือ นโยบายของพรรคการเมือง องค์ความรู้ของกลยุทธ์ของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมือง ต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง ผลการสำรวจจากความต้องการของประชาชน จากการทำโพลล์นั้น เป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งของการหาเสียงเลือกตั้ง ต้องนำมาวิเคราะห์การทำโพลล์เป็นเชิงบวกและเชิงลบให้ใกล้เคียงกับสถานการณ์ความเป็นจริง ประเด็นคำถามนโยบายของพรรคการเมืองเป็นอย่างไร การตลาดแบบผลักดันมีผู้สนับสนุนทางการเมืองในพื้นที่เป็นอย่างไร การตลาดแบบจูงใจใช้สื่อโฆษณาหาเสียงในการเลือกตั้งเป็นอย่างไร สำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อคะแนนนิยมในการทำโพลล์เป็นอย่างไร **2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย** 1) ควรทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้งของประชาชน ในจังหวัดตรัง” 2) ควรทำวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไป ปีพุทธศักราช 2566 เปรียบเทียบ ปีพุทธศักราช 2560” 3) ควรทำวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการ

หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นสตรีของพรรคการเมืองในจังหวัดตรัง”

เอกสารอ้างอิง

นันทนา นันทวโรภาส (2558). *การสื่อสารทางการเมือง ศึกษากรณีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไปของพรรคไทยรักไทย.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปรมาภรณ์ แสงแก่นสาร และ ศิวัช ศรีโภคางกุล. (2566). นโยบายพรรคการเมืองกับการแก้ปัญหาช่องว่างทางดิจิทัลในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งปี 2566. *Journal of Modern Learning Development*, 8(8), 256-266.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2560). *ประเด็นสำคัญที่พึงมีและควรแก้ไขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 : การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ปิยนันท์ ช่วงวงษ์หล้า. (2564). ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการใช้ระบบการเลือกตั้งระบบจัดสรรปันส่วนผสมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. ใน *วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

พรรณรัตน์ ดิษฐ์เจริญ และ Phannarat Ditcharoen. (2562). *ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบผสมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2564). *ธรรมนูญชีวิต : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.

พระสุรสีห์ มหาปุญโญ. (2566). ความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนในสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง. ใน *สารนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2562). *กฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครองเปรียบเทียบ*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์.

สมศักดิ์ เมดาน. (2566). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดทางการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทย. *วารสาร มจร เลย ปริทัศน์*, 4(1), 22-33.

สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล และนิพนธ์ โซะเฮง. (2566). กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคภูมิใจไทยในการเลือกตั้งทั่วไปปีพุทธศักราช 2554 เปรียบเทียบ ปีพุทธศักราช 2562. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(1), 281-293.

หยุด แสงอุทัย. (2561). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

อรดี เรียงภักดี. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดมหาสารคาม. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง*

COMMUNITY PARTICIPATION AND THE EFFECTIVENESS OF VILLAGE HEADMEN'S PERFORMANCE: A STUDY IN SAMKO DISTRICT, ANG THONG PROVINCE

ธนาเมศฐ์ อภิรัฐศิรนนท์[1] และ นัทนิชา โชติพิทยานนท์[2]

Thanameth Aphiratsiranon[1] and Natnicha Chotpittayanan[2]

[1-2]วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

[1-2]lecturer of Graduate School in science of administration, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s67563833027@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ : 26 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 10 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 12 มีนาคม 2569

Received 26 February 2026; Revised 10 March 2569; Accepted 12 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนและประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน 2) เปรียบเทียบประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลของประชาชน และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง การวิจัยเป็นเชิงปริมาณแบบสำรวจ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 392 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป การมีส่วนร่วมของชุมชน 4 ด้าน (การตัดสินใจ การปฏิบัติงาน การรับผลประโยชน์ และการ

Citation:

* ธนาเมศฐ์ อภิรัฐศิรนนท์ และ นัทนิชา โชติพิทยานนท์. (2569). ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 954-968.

Thanameth Aphiratsiranon and Natnicha Chotpittayanan. (2026). Community Participation And The Effectiveness Of Village Headmen's Performance: A Study In Samko District, Ang Thong Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 954-968.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ประเมินผล) และประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน 3 ด้าน (การปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล คุณลักษณะความเป็นผู้นำ และความพึงพอใจของประชาชน) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67–1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .965 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test, One-Way ANOVA และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน กำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05 และ .01

ผลการวิจัย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนและประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12) 2) ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกันตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่แตกต่างกันตามรายได้ และ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ในระดับสูง (r = .77) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการประเมินผลมีความสัมพันธ์สูง ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกมิติจะช่วยยกระดับประสิทธิผลของผู้ใหญ่บ้านและเสริมสร้างความเข้มแข็งของการบริหารจัดการชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: ประสิทธิผล, การมีส่วนร่วมของชุมชน, ผู้ใหญ่บ้าน

Abstract

This research article aimed to (1) examine the level of community participation and the effectiveness of village headmen’s performance; (2) compare the effectiveness of village headmen’s performance as perceived by the public, classified by personal characteristics; and (3) investigate the relationship between community participation and the effectiveness of village headmen’s performance in Samko District, Ang Thong Province. The study employed a quantitative research design using a survey method. The sample consisted of 392 residents selected through a sampling technique.The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire divided into three parts: general information; community participation in four dimensions (decision-making, implementation, benefit-sharing, and evaluation); and the effectiveness

of village headmen's performance in three dimensions (performance in accordance with key government policies, leadership characteristics, and public satisfaction). Content validity was examined by three experts, yielding IOC values ranging from 0.67 to 1.00, and the overall reliability coefficient was .965. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, including t-test, One-Way ANOVA, and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient, with significance levels set at .05 and .01.

The findings revealed that: (1) overall community participation and the effectiveness of village headmen's performance were at a high level ($\bar{X}$ = 4.12); (2) the effectiveness of performance significantly differed by gender, age, educational level, and occupation at the .05 level of statistical significance, but showed no significant difference by income; and (3) community participation was positively correlated with the effectiveness of performance at a high level (r = .77), with statistical significance at the .01 level. In particular, participation in benefit-sharing and evaluation demonstrated strong correlations. The results indicate that promoting community participation in all dimensions can enhance the effectiveness of village headmen and strengthen community governance in a tangible manner.

Keywords: Effectiveness, Community Participation, Village headman

บทนำ

กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักของรัฐในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข และรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยมี กรมการปกครอง เป็นหน่วยงานสำคัญที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลไปสู่ระดับพื้นที่ ผ่านกลไกการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและการปกครองท้องที่ โดยเฉพาะกำนันและผู้ใหญ่บ้านซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยนายอำเภอและเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกของ

ประชาชนในหมู่บ้าน มีบทบาทในการอำนวยความเป็นธรรม ดูแลความสงบเรียบร้อย รับฟังปัญหา และประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ (กรมการปกครอง, 2564, หน้า 1-2)

ในบริบทของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และประสิทธิผลของการบริหารงานภาครัฐ แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนชี้ให้เห็นว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล จะทำให้การพัฒนาตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง (Cohen & Uphoff, 1980, p. 18) ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์กรและผู้นำในระดับพื้นที่ เพราะช่วยสร้างความยอมรับและความร่วมมือจากประชาชน (Denhardt & Denhardt, 2000, p. 553 อ้างถึงใน จุลศักดิ์ ชาญณรงค์, 2562) สอดคล้องกับ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ซึ่งกำหนดให้นายอำเภอจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านทุก 4 ปี และกำหนดให้รับฟังความคิดเห็นของราษฎรในพื้นที่ไม่น้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อสะท้อนหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับตรวจสอบการทำงานของผู้นำท้องที่ (กรมการปกครอง, 2564, หน้า 3-8) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ยังเน้นย้ำให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการประเมินผลกำนันและผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้การดำรงตำแหน่งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาในพื้นที่อำเภอสามโก้ พบว่า ผู้ใหญ่บ้านบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน และมีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือการสื่อสารที่ไม่เหมาะสมกับประชาชน ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างระหว่างบทบาทตามกฎหมายกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่ สถานการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของชลธิชา ทองทา (2567) ที่ระบุว่า ประสิทธิผลของผู้นำท้องที่ขึ้นอยู่กับทั้งความสามารถส่วนบุคคลและระดับการสนับสนุนจากชุมชน หากประชาชนขาดความเชื่อมั่นหรือไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ย่อมส่งผลต่อระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน สำหรับอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ซึ่งเป็นพื้นที่ชนบทที่มีลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมแบบใกล้ชิด การทำงานของผู้ใหญ่บ้านจึงมีความสำคัญต่อการประสานงาน การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ดังกล่าว จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง เพื่อทำความเข้าใจว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในมิติต่าง ๆ จะส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านอย่างไร ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้ใหญ่บ้าน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และยกระดับคุณภาพการบริหารงานท้องที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามคุณลักษณะเฉพาะส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถสรุปได้ 4 แนวคิดสำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีการกระทำทางสังคม ของ Reeder (1971 อ้างถึงใน ประวิช สุขุม, 2560) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากความเชื่อของบุคคล โดยมีปัจจัย 3 กลุ่ม คือ ปัจจัยดึง ประกอบด้วย เป้าหมาย ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ปัจจัยผลัก ประกอบด้วย ความคาดหวัง ข้อผูกพัน แรงกดดันทางสังคม และปัจจัยด้านความสามารถ ประกอบด้วย โอกาส ความสามารถ การสนับสนุน ซึ่งล้วนกำหนดการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชน ต่อมาคือ ทฤษฎีบทบาททางสังคม ของ Alice H. Eagly (1987 อ้างถึงใน ประวิช สุขุม, 2560) ชี้ว่า พฤติกรรมและระดับการมีส่วนร่วมได้รับอิทธิพลจากบทบาทที่สังคมคาดหวัง เช่น บทบาทเชิงผู้นำ (agentic) และบทบาทเชิงชุมชน (communal) ซึ่งอาจแตกต่างกันตามเพศและสถานภาพทางสังคม ต่อมาคือ ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ของ Talcott Parsons (อ้างถึงใน ประวิช สุขุม, 2560)

มองว่าสังคมเป็นระบบที่สมาชิกแต่ละคนมีบทบาทในการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน การมีส่วนร่วมจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างการปรับตัว การบูรณาการ และความมั่นคงของระบบสังคม และทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ ของ Abraham Maslow (1970 อ้างถึงใน ประวิช สุขุม, 2560) อธิบายว่า แรงจูงใจในการมีส่วนร่วมเกิดจากความต้องการของมนุษย์ ทั้งด้านความปลอดภัย การยอมรับ และความสำเร็จในชีวิต

สรุปโดยรวม การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นผลจากความเชื่อ แรงจูงใจ บทบาททางสังคม และโครงสร้างระบบสังคม โดยปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ มีอิทธิพลต่อระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วม ซึ่งส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนและประสิทธิผลของผู้นำท้องถิ่นโดยตรง

2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นกลไกสำคัญตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดให้มีการประเมินอย่างน้อยทุก 5 ปี และหากไม่ผ่านการประเมินอาจต้องพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ ได้แก่ (1) ควบคุมกำกับดูแลให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพตลอดวาระ (2) ใช้ผลประเมินประกอบการพิจารณาดำรงตำแหน่ง (3) วิเคราะห์จุดแข็ง–จุดอ่อนเพื่อพัฒนา (4) ประเมินศักยภาพในการบูรณาการงานพื้นที่ (5) รักษามาตรฐานการเป็นหัวหน้าราษฎร และ (6) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการรับฟังความคิดเห็น

วิธีการประเมิน มีแนวทางประเมินแบ่งเป็น 3 รูปแบบหลัก คือ ยึดผลสำเร็จของงาน (Result-Based) เน้นผลงานตามกฎหมายและนโยบายรัฐ ยึดคุณลักษณะบุคคล (Trait-Based) เน้นภาวะผู้นำ บุคลิกภาพ คุณธรรม และแบบผสมผสาน (Hybrid Model) ผสานผลสัมฤทธิ์งานกับพฤติกรรมและสมรรถนะ เช่น การประเมินแบบ 360 องศา

องค์ประกอบการประเมิน การประเมินครอบคลุม 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านการปฏิบัติหน้าที่และงานตามนโยบายรัฐ ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ภัยพิบัติ การจัดประชาคม การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และการสนองนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำและหลักการทรงงาน ประเมินภาวะผู้นำ ความรู้ ความสามารถ การทำงานเป็นทีม ความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นกลางทางการเมือง และการประยุกต์หลักการทรง

งาน เช่น การมีส่วนร่วม ประโยชน์ส่วนรวม ความพอเพียง ความเพียร และ “รู้ รัก สามัคคี” และด้านความพึงพอใจของประชาชน ประเมินจากการรับฟังความคิดเห็นราษฎรไม่น้อยกว่า 20 คน ครอบคลุมการดูแลทุกข์สุข การให้บริการทะเบียนราษฎร การประสานหน่วยงาน การส่งเสริมอาชีพ การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมถึงการจัดตั้งกลไกชุมชน เช่น ชรบ. หรือศูนย์ดำรงธรรมหมู่บ้าน

สรุป การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย เป็นระบบประเมินเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงผลสัมฤทธิ์งาน คุณลักษณะผู้นำ และความพึงพอใจของประชาชน เพื่อรักษามาตรฐานผู้นำชุมชนระดับฐานราก และส่งเสริมธรรมาภิบาลในการปกครองท้องที่ (พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าว

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 392 คน ตามแนวทางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่สามารถเป็นตัวแทนของประชากรในพื้นที่ศึกษาได้อย่างเหมาะสม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และ 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินงานตามนโยบายสำคัญ

ของรัฐบาล คุณลักษณะความเป็นผู้นำและการยึดหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ ข้อคำถามในส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 เป็นแบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale)

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ได้ค่า 0.965 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงและเหมาะสมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 392 คน ในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล พร้อมทั้งตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไปและระดับของตัวแปรที่ศึกษา และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ .01 ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา

เป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ในส่วนของระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติหน้าที่และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำและหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และด้านความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับมากทุกด้าน สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนในพื้นที่มีความคิดเห็นเชิงบวกต่อทั้งระดับการมีส่วนร่วมของตนเองและต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ศึกษา

2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามคุณลักษณะเฉพาะส่วนบุคคล จากผลการทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (sig = .01) โดยเพศชาย ($\bar{X}$ = 4.21) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเพศหญิง ($\bar{X}$ = 4.04) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทั้ง 3 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายมีระดับความคิดเห็นสูงกว่าเพศหญิงในทุกด้าน จำแนกตามอายุ พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (sig = .02) โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล และด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำฯ ส่วนด้านความพึงพอใจของประชาชนไม่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบรายคู่ (LSD) พบว่า กลุ่มอายุ 18–30 ปี มีระดับความคิดเห็นต่ำกว่ากลุ่มอายุ 31–40 ปี และ 41–50 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (sig = .02) โดยผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล และด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำฯ จำแนกตามอาชีพ พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (sig = .05) โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล กลุ่มนักเรียน/นักศึกษามีระดับความคิดเห็นต่ำกว่ากลุ่มเกษตรกรรม และกลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ จำแนกตามรายได้ พบว่า ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปได้ว่า ระดับความคิดเห็นต่อ

ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแตกต่างกันตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ แต่ไม่แตกต่างกันตามรายได้

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) พบว่า โดยภาพรวม การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (sig = .00) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .77 แสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับสูง และเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางบวก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (r = .72) มีความสัมพันธ์ระดับสูง ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (r = .72) มีความสัมพันธ์ระดับสูง ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน (r = .70) มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (r = .67) มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ตามลำดับ ทุกด้านมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางบวก ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนทุกมิติ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการประเมินผล ซึ่งมีระดับความสัมพันธ์สูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาททั้งในกระบวนการรับประโยชน์และการประเมินผลการดำเนินงาน จะช่วยเสริมสร้างประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้สูงขึ้นตามไปด้วย

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง" สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนและประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{x}$ = 3.88) และประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.12) ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen และ Uphoff (1980) ซึ่งอธิบายว่า

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในทุกขั้นตอนจะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการบริหารจัดการในระดับชุมชน ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระนนท์ จากผา (2566) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ ศรีโพธิ์ (2562) ที่พบว่าประสิทธิผลการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความพึงพอใจของประชาชน รวมถึงสอดคล้องกับ อัญชลี มั่งคั่ง (2562) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ของโครงการพัฒนาในระดับสูง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากลักษณะการบริหารจัดการในระดับหมู่บ้านที่มีความใกล้ชิดระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชน ทำให้เกิดการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ถึงประสิทธิผลของการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในระดับสูง

2) การเปรียบเทียบประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านตามคุณลักษณะส่วนบุคคลของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมีความแตกต่างกันตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่รายได้ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดด้านลักษณะประชากรศาสตร์ (Demographic Characteristics) ซึ่งชี้ว่าปัจจัยพื้นฐานของบุคคล เช่น เพศ อายุ และระดับการศึกษา มีอิทธิพลต่อทัศนคติ การรับรู้ และการประเมินบทบาทของผู้นำหรือองค์กร เนื่องจากแต่ละกลุ่มมีประสบการณ์ทางสังคมและความคาดหวังต่อการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน *โดย*ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมประสงค์ เกิดแก้ว (2564) ที่พบว่าเพศมีผลต่อการประเมินประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยเพศชายมีระดับการประเมินสูงกว่าเพศหญิง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ คงฤทธิ์ กุลวงษ์ (2561) ที่พบว่าลักษณะประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมและทัศนคติทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มวัยทำงานที่มีบทบาทและการรับรู้ต่อกิจกรรมสาธารณะมากกว่า ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับ ชลธิชา ทองทา (2567) ที่พบว่าระดับการศึกษาและประสบการณ์ทางสังคมมีผลต่อการรับรู้ประสิทธิผลของผู้นำท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่ารายได้ของประชาชนไม่มีความแตกต่างใน

การประเมินประสิทธิผลของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า บทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะและการประสานงานในระดับหมู่บ้านที่ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้เท่าเทียมกัน ดังนั้นสถานะทางเศรษฐกิจจึงไม่ได้เป็นปัจจัยหลักที่กำหนดการรับรู้ต่อประสิทธิผลของการปฏิบัติหน้าที่

3) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในระดับสูง (r = .77) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการประเมินผล (r = .72) ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoff (1980) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการบริหารจัดการในระดับชุมชน เนื่องจากการมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน (sense of ownership) และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้นำกับประชาชน ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี มั่งคั่ง (2562) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ของโครงการพัฒนาในระดับสูง (r = .78) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังสอดคล้องกับ ธนิศร ยืนยง (2560) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะด้านการรับผลประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาท้องถิ่นในระดับสูง รวมถึง วีระนนท์ จากผา (2566) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการที่ประชาชนได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานของผู้นำชุมชนและมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน จะช่วยสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างประชาชนกับผู้นำชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานในระดับหมู่บ้านมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกมิติ ได้แก่ การตัดสินใจ การปฏิบัติงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ล้วนส่งผลต่อระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการประเมินผลซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับสูง สะท้อนให้เห็น

ว่า เมื่อประชาชนมีบทบาทร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผล และร่วมตรวจสอบ ย่อมก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ความโปร่งใส และการยอมรับต่อบทบาทผู้นำชุมชน ส่งผลให้การบริหารจัดการหมู่บ้านมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผลการเปรียบเทียบยังพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่รายได้ไม่ส่งผลต่อความแตกต่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าบริบททางสังคมและประสบการณ์ชีวิตมีอิทธิพลต่อการรับรู้และความคาดหวังของประชาชนต่อผู้นำท้องถิ่น **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย ควรส่งเสริมกลไกการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในระดับหมู่บ้านอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดแนวทางสนับสนุนให้ผู้ใหญ่บ้านเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งกำหนดตัวชี้วัดด้านการมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อยกระดับความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ 1.2 ข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการหมู่บ้าน โดยเฉพาะด้านการรับผลประโยชน์และการประเมินผล ซึ่งเป็นมิติที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลสูงที่สุด ส่งเสริมให้เกิดการติดตาม ตรวจสอบ และเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้การดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และ 1.3 ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ควรจัดอบรมหรือพัฒนาศักยภาพผู้ใหญ่บ้านในด้านภาวะผู้นำ การสื่อสารกับประชาชน และการบริหารจัดการข้อร้องเรียน เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่เหมาะสมและเพิ่มระดับความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ **สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** จากผลการศึกษาที่พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในระดับสูง ประเด็นที่ควรศึกษาต่อไป ได้แก่ การวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบหรือกลยุทธ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ตลอดจนการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอำเภอหรือจังหวัดอื่น เพื่อค้นหาแนวทางการบริหารจัดการที่ดีที่สุด (Best Practices) ในการยกระดับประสิทธิผลของผู้ใหญ่บ้าน

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2564). *คู่มือการปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ* . เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2568 จาก https://multi.dopa.go.th/svhad/work_manual/read8

คงฤทธิ์ กุลวงษ์. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนครพนม.

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์. (2562). ความ “ใหม่” ของรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารสหวิทยาการวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 16(2), 56–83.

ชัยวัฒน์ ศรีโพธิ์. (2562). ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่. ใน *งานวิจัยอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

ชลธิชา ทองทา. (2567). แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

ธนิศร ยืนยง. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก. ใน *การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

ประวิช สุขุม. (2560). การศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลของโครงการสาน พลังประชารัฐเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60.* กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 (ฉบับที่ 11). (2551). *ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 27 ก หน้า 96* (5 กุมภาพันธ์ 2562).

วีระนนท์ จากผา. (2566). ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร. ใน *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สมประสงค์ เกิดแก้ว. (2564). ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดสุโขทัยตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2559. ใน *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อัญชลี มั่งคั่ง. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรี. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระ.* มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ของลูกค้าเจเนอเรชั่นวาย*

FACTORS INFLUENCING THE CHOICE OF ONLINE TRAVEL AGENCY APPLICATIONS AMONG CUSTOMERS OF GENERATION Y

กฤติยาณี มณีแสง[1], วราภรณ์ เต็มแก้ว[2] และ จรียากรณ์ หวังศุภกิจโกศล[3]

Krittiyanee Maneesaeng[1], Waraporn Temkaew[2] and Jareeyakorn Hwangsuphakitkoson[3]

[1-3]หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการบิน กองวิชาวิทยาการการบิน สถาบันการบินพลเรือน

[1-3]Master of Management Program, Major in Aviation Management, Division of Aviation Science, Civil Aviation Training Center, Thailand

Corresponding Author's Email: krittiyanee.ma@gmail.com

วันที่รับบทความ : 4 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 11 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 13 กุมภาพันธ์ 2569

Received 4 February 2026; Revised 11 February 2569; Accepted 13 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ 2) เปรียบเทียบปัจจัยในการเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชั่นวายตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ และ 3) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเจเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67–1.00 และค่าความเชื่อมั่น

Citation:

* กฤติยาณี มณีแสง, วราภรณ์ เต็มแก้ว และ จรียากรณ์ หวังศุภกิจโกศล. (2569). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ของลูกค้าเจเนอเรชั่นวาย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 969-982.

Krittiyanee Maneesaeng, Waraporn Temkaew and Jareeyakorn Hwangsuphakitkoson. (2026). Factors Influencing The Choice Of Online Travel Agency Applications Among Customers Of Generation Y. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 969-982.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชันอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยด้านความสะดวกในการใช้งานและความคุ้มค่าของราคาเป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 2) ผลการเปรียบเทียบพบว่าผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันให้ความสำคัญต่อปัจจัยดังกล่าวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านความสะดวกในการใช้งาน ความน่าเชื่อถือของแอปพลิเคชัน และการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้งานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: แอปพลิเคชัน, บริการท่องเที่ยวออนไลน์, เจเนอเรชั่นวาย

Abstract

This research aimed to 1) study the level of factors influencing the decision to use Online Travel Agency (OTA) applications, 2) compare the factors in choosing OTA applications among Generation Y customers based on their demographic characteristics, and 3) analyze the factors influencing the decision to use OTA applications. This study employed a quantitative research method, using questionnaires to collect data from a sample of 400 Generation Y individuals in the Bangkok Metropolitan area, selected through purposive sampling. The research instrument yielded an Item-Objective Congruence (IOC) index between 0.67 and 1.00, with a total reliability of 0.94. Statistical analyses included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, and Multiple Regression Analysis.

The research results revealed that 1) the factors influencing the decision to use the applications were at a high level, with convenience of use and value for money having the highest mean scores. 2) The comparative analysis showed that customers with different monthly incomes placed significantly different levels of importance on these factors at a .05 level of statistical significance. 3)

The multiple regression analysis indicated that convenience of use, application reliability, and marketing promotion significantly influenced the decision to use the applications at a .01 level of statistical significance.

Keywords: Applications, Choice of Online Travel Agency, Generation Y

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในภาคเศรษฐกิจสำคัญที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลได้กำหนดนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) โดยมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) การเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัลยังส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มที่นิยมการเดินทางด้วยตนเอง (Self-Guided Travel) ซึ่งใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการค้นหาข้อมูล จองที่พักและตั๋วเครื่องบิน รวมถึงจัดการเส้นทางแบบเรียลไทม์ผ่านสมาร์ตโฟน หนึ่งในเทคโนโลยีที่มีบทบาทสำคัญคือ แอปพลิเคชันตัวแทนบริการท่องเที่ยวออนไลน์ (Online Travel Agency: OTA) ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการค้นหา เปรียบเทียบ และจองบริการท่องเที่ยวได้ในที่เดียว

ปัจจุบันตลาด OTA ในประเทศไทยมีการแข่งขันสูงระหว่างผู้ให้บริการรายใหญ่ เช่น Agoda, Traveloka, Booking.com, Expedia และ Trip.com ซึ่งต่างพัฒนาแพลตฟอร์มให้มีฟังก์ชันตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ เช่น การแสดงข้อมูลที่พักและเที่ยวบินจากหลายผู้ให้บริการ การเปรียบเทียบราคา โปรโมชั่น และการนำเสนอรีวิวจากผู้ใช้จริง การแข่งขันดังกล่าวทำให้ผู้ประกอบการต้องเข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้บริโภคเพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดและสร้างความภักดีต่อแบรนด์ งานวิจัยที่ผ่านมา นิรชา เอี่ยมชะโอด, 2563) ชี้ว่ากลุ่มเจเนอเรชั่นวาย (ผู้เกิดระหว่าง พ.ศ. 2524–2539) เป็นกลุ่มผู้ใช้หลักของ OTA เนื่องจากมีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัล มีรายได้มั่นคง และมองหาความสะดวก คุ้มค่า และความทันสมัย

สำหรับกรุงเทพมหานคร ในฐานะเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว มีประชากรกลุ่มเจเนอเรชั่นวายจำนวนมาก ซึ่งมีแนวโน้มสูงที่จะเลือกใช้งาน OTA ในการวางแผนการเดินทาง อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาที่พบ คือ ผู้ใช้บางส่วนยังเผชิญความไม่สะดวกจาก

การใช้งานแอป เช่น ขั้นตอนการจองที่ซับซ้อน ความน่าเชื่อถือของข้อมูลรีวิว หรือข้อจำกัดด้านการชำระเงิน อีกทั้งปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) เช่น การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) และการรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) อาจมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566)

จากบริบทและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชัน OTA ของลูกค้าเจเนอเรชั่นวายในกรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาทั้งปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี และปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภค ผลการวิจัยคาดว่าจะช่วยให้ผู้ประกอบการและนักพัฒนาระบบสามารถนำข้อมูลเชิงลึกไปใช้ปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของแอปพลิเคชัน พัฒนากลยุทธ์การตลาดที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาด OTA อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชั่นวาย ในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยในการเลือกใช้งานแอปพลิเคชันตัวแทนบริการท่องเที่ยวออนไลน์ของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชั่นวาย ในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชั่นวาย ในกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด

ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) เป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสร้างคุณค่าและความพึงพอใจแก่ลูกค้า โดยพัฒนามาจากแนวคิดของ Kotler และนักวิชาการอื่น ๆ ซึ่งในธุรกิจบริการนิยมใช้รูปแบบ 7P’s ประกอบด้วย (1) ผลิตภัณฑ์ (Product) สิ่งที่นำเสนอเพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างคุณค่าแก่ลูกค้า (2) ราคา (Price) มูลค่าที่ลูกค้าต้องจ่ายและสะท้อนคุณภาพ (3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) กระบวนการส่งมอบสินค้าหรือบริการให้ถึงมือผู้บริโภคอย่างสะดวก (4) การส่งเสริม

การตลาด (Promotion) กิจกรรมสื่อสารเพื่อกระตุ้นการรับรู้และความต้องการ (5) กระบวนการ (Process) ขั้นตอนและวิธีการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ (6) บุคลากร (People) ผู้เกี่ยวข้องในการให้บริการที่มีบทบาทต่อการรับรู้และความพึงพอใจของลูกค้า และ (7) หลักฐานทางกายภาพ (Physical Evidence) สิ่งที่จับต้องได้ซึ่งสะท้อนคุณภาพของบริการ การผสมผสานทั้ง 7 ปัจจัยอย่างสอดคล้องช่วยให้องค์กรตอบสนองตลาดเป้าหมายและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดทฤษฎีแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี

แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ของ Davis (1989) พัฒนาจากทฤษฎีการกระทำแบบมีเหตุผล (TRA) ของ Fishbein และ Ajzen เพื่ออธิบายพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี โดยมีปัจจัยหลัก 2 ตัวคือ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use: PEOU) และการรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness: PU) ซึ่งมีอิทธิพลต่อทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน (Attitude Toward Using) ความตั้งใจในการใช้ (Behavioral Intention to Use) และการใช้งานจริง (Actual System Use) แบบจำลองนี้อธิบายว่าผู้ใช้จะยอมรับและใช้เทคโนโลยีมากขึ้นหากมองว่าเทคโนโลยีนั้นใช้งานง่ายและเป็นประโยชน์ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของงาน ซึ่งได้รับการพิสูจน์ว่ามีความเที่ยงตรงสูงและสามารถประยุกต์ใช้ได้ง่ายในหลากหลายบริบทของระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี

แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแบบแผน

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแบบแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของ Ajzen (1991) พัฒนามาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action) โดยเพิ่มตัวแปรการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) เพื่ออธิบายพฤติกรรมที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมอย่างสมบูรณ์ ทฤษฎีนี้ระบุว่าพฤติกรรมของบุคคลขึ้นอยู่กับ “ความตั้งใจ” (Intention) ซึ่งได้รับอิทธิพลจาก 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) เจตคติต่อพฤติกรรม (Attitude towards behavior) คือการประเมินเชิงบวกหรือลบต่อการกระทำนั้น (2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective norm) คือการรับรู้ความคาดหวังของบุคคลสำคัญ และ (3) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) คือการประเมินความยากง่ายในการทำพฤติกรรม โดยปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อความตั้งใจและสามารถใช้พยากรณ์ความสำเร็จของพฤติกรรมได้ ในบริบทการวิจัยนี้ TPB ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยว

ออนไลน์ (OTA) ของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชั่นวายในกรุงเทพมหานคร เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมและออกแบบกลยุทธ์ตอบสนองได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเจเนอเรชั่นวาย

เจเนอเรชั่นวาย (Generation Y) หรือมิลเลนเนียล คือกลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2524–2539 (ค.ศ. 1981–1996 โดยประมาณ) เติบโตในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัล อินเทอร์เน็ต และการสื่อสารออนไลน์พัฒนาอย่างรวดเร็ว มีลักษณะเด่นคือมั่นใจในตัวเองสูง เชื่อมต่อกับสังคมตลอดเวลา ทำหลายสิ่งพร้อมกัน (Multitasking) ให้ความสำคัญกับความรวดเร็ว นวัตกรรม และความเป็นตัวเอง มีพฤติกรรมผู้บริโภคที่เน้นการค้นหาข้อมูลและเปรียบเทียบก่อนซื้อ ให้ความสำคัญกับราคา พร้อมเปิดรับสินค้าและแบรนด์ใหม่อย่างรวดเร็ว ชื่นชอบความเท่แบบสร้างสรรค์ ไม่ตอบสนองต่อโฆษณาแบบเดิม และต้องการการเชื่อมต่อกับผู้อื่นทุกที่ทุกเวลา คุณลักษณะเหล่านี้ทำให้การตลาดกับเจเนอเรชั่นวายต้องปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลของพวกเขา

สรุปการศึกษานี้ อ้างอิงแนวคิดหลัก 4 ด้านเพื่ออธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ (Online Travel Agency: OTA) ของลูกค้าเจเนอเรชั่นวาย (Generation Y) ได้แก่ (1) ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ในรูปแบบ 7P’s ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด กระบวนการ บุคลากร และหลักฐานทางกายภาพ โดยแต่ละองค์ประกอบสามารถสร้างคุณค่าและกระตุ้นการตัดสินใจเลือกใช้งาน OTA ได้ (2) แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ที่อธิบายว่าการรับรู้ความง่ายในการใช้งานและการรับรู้ประโยชน์ของแอปพลิเคชันมีอิทธิพลต่อทัศนคติ ความตั้งใจ และการใช้งานจริง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเลือกใช้ OTA (3) ทฤษฎีพฤติกรรมตามแบบแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ที่ชี้ให้เห็นว่าทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมีบทบาทสำคัญต่อความตั้งใจและการตัดสินใจใช้บริการ OTA และ (4) แนวคิดเกี่ยวกับเจเนอเรชั่นวาย ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่เติบโตในยุคดิจิทัล มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยี ชื่นชอบความสะดวก รวดเร็ว คุ้มค่า และให้ความสำคัญกับการค้นหาข้อมูลและเปรียบเทียบก่อนตัดสินใจ ปัจจัยเหล่านี้ร่วมกันสร้างกรอบวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมการเลือกใช้งาน OTA ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวายในบริบทปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่มุ่งเน้นการศึกษาเชิงสำรวจเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ (OTA) ของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชั่นวาย โดยการรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถามเพื่อนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสถิติและทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ที่เป็นกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย (เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2524–2539) ในประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนประมาณ 15.3 ล้านคน (Kemp, 2024) สำหรับกลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวกลุ่มเจเนอเรชั่นวายที่อาศัยหรือทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร และมีประสบการณ์ใช้งานแอปพลิเคชัน OTA อย่างน้อย 1 ครั้งในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ตามสูตรของ Yamane (1967) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) ซึ่งประกอบด้วยส่วนข้อมูลประชากรศาสตร์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับเทคโนโลยี และการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชัน โดยเครื่องมือดังกล่าวผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67–1.00 และเมื่อนำไปทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) กับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง 30 ชุด พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α-Coefficient) เท่ากับ 0.888 ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรงและเหมาะสมในการเก็บข้อมูลจริงการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนิน

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

โดยการกระจายแบบสอบถามออนไลน์ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียไปยังกลุ่มเป้าหมายในเขตกรุงเทพมหานครจนครบตามจำนวนที่กำหนด พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสารทางวิชาการ วารสาร บทความวิจัย และสถิติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์และอภิปรายผลให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะประชากรศาสตร์และระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ประกอบด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างตามปัจจัยส่วนบุคคล รวมถึงการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชั่นวาย ในกรุงเทพมหานคร

พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 47.50 รองลงมาคือเพศหญิง จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00 และไม่ประสงค์ระบุเพศ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.50 ในด้านอายุ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 33–36 ปี จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีกำลังซื้อสูงและมีประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีอย่างคล่องแคล่ว ด้านการศึกษา พบว่ามีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าสูงสุด จำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 79.50 ด้านอาชีพ ส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 58.50 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 30,001–45,000 บาท จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 46.75 ในส่วนของพฤติกรรมการใช้บริการ พบว่ามีการใช้บริการแอปพลิเคชันท่องเที่ยวออนไลน์ 3–4 ครั้งต่อปี จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 47.50 ผลการวิเคราะห์ทางสถิติ One-Way ANOVA และ Kruskal-Wallis พบว่า เพศและระดับการศึกษาไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการเลือกใช้งานแอปพลิเคชัน ในขณะที่อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความแตกต่างอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านสภาพทางเศรษฐกิจและช่วงวัยมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้งานแอปพลิเคชันมากกว่าปัจจัยด้านเพศหรือระดับการศึกษา

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยในการเลือกใช้งานแอปพลิเคชันตัวแทนบริการท่องเที่ยวออนไลน์ของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชั่นวาย ในกรุงเทพมหานคร

พบว่า ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) พบว่า ทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเลือกใช้งานแอปพลิเคชันท่องเที่ยวออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์มากที่สุด 5 อันดับแรกคือ ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน ด้านการรับรู้ประโยชน์ ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคเจเนอเรชั่นวายให้ความสำคัญต่อการสื่อสารการตลาดที่ชัดเจนและตรงกลุ่มเป้าหมาย ความรู้สึกเชิงบวกต่อการใช้งาน และความคุ้มค่าที่ได้รับจากการใช้แอปพลิเคชัน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชั่นวาย ในกรุงเทพมหานคร

พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีทั้ง 10 ตัวแปร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ($r=.639$) รองลงมาคือ ด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน ($r=.627$) ในขณะที่การทดสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) พบว่าค่า Variance Inflation Factor (VIF) ของทุกตัวแปรมีค่าอยู่ระหว่าง 2.21 ถึง 3.40 (ไม่เกิน 10) และค่า Tolerance อยู่ระหว่าง .294 ถึง .452 (มากกว่า 0.1) แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเองสูงจนเกินไป จึงสามารถนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชั่นวาย ในกรุงเทพมหานคร

ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชั่นวายในกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับ มาก ทุกด้าน โดยเฉพาะปัจจัยด้านความสะดวกในการใช้งานและความน่าเชื่อถือของข้อมูล เนื่องจากเจเนอเรชั่นวายเป็นกลุ่มที่เติบโตมากับเทคโนโลยีดิจิทัล มีความคุ้นเคยกับการค้นหาข้อมูลและทำธุรกรรมผ่านสมาร์ตโฟน จึงให้ความสำคัญกับการเข้าถึงบริการที่ง่าย รวดเร็ว และปลอดภัย ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด Technology Acceptance Model (TAM) ของ Davis (1989) ที่ระบุว่าการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) และการรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) เป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการยอมรับและใช้งานเทคโนโลยี และยังสนับสนุนผลการศึกษาของ สุวภา ชนะชัย (2564) ที่พบว่าลูกค้ากลุ่มมิลเลนเนียลให้ความสำคัญกับการใช้งานที่รวดเร็วและประสบการณ์ที่ราบรื่นในแพลตฟอร์มออนไลน์

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยในการเลือกใช้งานแอปพลิเคชันตัวแทนบริการท่องเที่ยวออนไลน์ของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชั่นวาย ในกรุงเทพมหานคร

การเปรียบเทียบปัจจัยในการเลือกใช้งานแอปพลิเคชันตัวแทนบริการท่องเที่ยวออนไลน์ พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในบางปัจจัย โดยเฉพาะด้านราคาและโปรโมชั่น ซึ่งกลุ่มเจเนอเรชั่นวายให้ความสำคัญสูงกว่ากลุ่มอื่น สาเหตุอาจมาจากพฤติกรรมผู้บริโภคของเจเนอเรชั่นวายที่นิยมเปรียบเทียบราคาและค้นหาข้อเสนอพิเศษผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ก่อนตัดสินใจซื้อ ทั้งนี้ยังให้ความสำคัญกับรีวิวจากผู้ใช้จริงและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งเป็นปัจจัยสร้างความมั่นใจในบริการ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดด้าน ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix 7Ps) ของ Kotler ที่ระบุว่าปัจจัยด้านราคา โปรโมชั่น และกระบวนการบริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อในตลาดบริการออนไลน์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Choe & Fesenmaier (2017) ที่พบว่าลูกค้า OTA ให้ความสำคัญกับข้อเสนอส่วนลดและข้อมูลรีวิวก่อนทำการจอง

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชั่นวาย ในกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย ได้แก่ ด้านคุณภาพของข้อมูล ความง่ายในการใช้งาน และความปลอดภัยในการชำระเงิน โดยทั้งสามปัจจัยมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจ

เลือกใช้งาน สาเหตุอาจมาจากเจเนอเรชั่นวายเป็นกลุ่มที่มีทักษะดิจิทัลสูง และมีความคาดหวังต่อมาตรฐานความปลอดภัยของธุรกรรมออนไลน์ ผลนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีพฤติกรรมตามแบบแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของ Ajzen (1991) ที่ระบุว่าทัศนคติ (Attitude) และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) เป็นตัวกำหนดสำคัญต่อความตั้งใจเลือกใช้งานบริการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kim, Xu & Gupta (2012) ที่ชี้ว่าความปลอดภัยและคุณภาพข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจจองบริการท่องเที่ยวออนไลน์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมการตลาด ทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน และการรับรู้ประโยชน์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มเจเนอเรชั่นวายให้ความสำคัญต่อโปรโมชั่นและการสื่อสารทางการตลาด รวมถึงความรู้สึกเชิงบวกต่อการใช้บริการ ทั้งนี้ ผลการเปรียบเทียบปัจจัยระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะประชากรศาสตร์แตกต่างกันพบว่า เพศและระดับการศึกษาไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่งผลให้มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ **0.05** ส่วนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ด้านบุคคล ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย ควรกำหนดแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนรุ่นใหม่ โดยเน้นการสร้างแรงจูงใจ เจตคติที่ดี และพฤติกรรมการเรียนที่ส่งเสริมการบรรลุผลสัมฤทธิ์สูงสุด 1.2 ข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นคณาจารย์ ศิษย์เก่า สถานประกอบการ และเครือข่ายวิชาชีพ เข้ามามีบทบาทในการออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อสนับสนุนผู้เรียนอย่างรอบด้าน 1.3 ข้อเสนอแนะด้านการเรียนรู้ ควรจัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและทันสมัย เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ และการเรียนรู้จากกรณีศึกษาจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ**2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ในเชิงคุณภาพหรือการวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น รวมถึงควรนำตัวแปรส่งผ่าน (Mediator variable) มาศึกษาเพื่ออธิบายกลไกความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ตลอดจนพิจารณาตัวแปรกำกับ (Moderator variable) ที่อาจมีบทบาทในการเพิ่มหรือลดอิทธิพลของตัวแปรอิสระ เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปออกแบบมาตรการและกลยุทธ์การพัฒนาหลักสูตรได้อย่างแม่นยำและตรงกับบริบทของผู้เรียนมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลการตัดสินใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชัน OTA สำหรับ Gen Y (C-R-P Model)

องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นผลสัมฤทธิ์จากการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้งานแอปพลิเคชันบริการท่องเที่ยวออนไลน์ของลูกค้าเจเนอเรชั่นวาย พบว่า รูปแบบการส่งเสริมการใช้งานที่มีประสิทธิภาพต้องบูรณาการ 3 มิติสำคัญเข้าด้วยกัน ได้แก่ การส่งเสริมการตลาดที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย (Marketing Promotion) ความง่ายและสะดวกในการใช้งาน (Convenience & Ease of Use) และความน่าเชื่อถือของระบบและข้อมูล (Application Reliability) กลไกการทำงานของโมเดลจะเป็นวงจรที่เริ่มจากการสร้างทัศนคติที่ดีผ่านการ

ออกแบบเทคโนโลยีที่ใช้งานง่าย ผสานกับการใช้มาตรการส่งเสริมการตลาดเชิงรุกเพื่อกระตุ้นการตัดสินใจ และรักษาฐานผู้ใช้ด้วยมาตรฐานความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งจะนำไปสู่ความภักดีต่อแบรนด์และการใช้งานอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

โมเดลดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน คือ

1. การส่งเสริมการตลาด (Marketing Promotion) กลยุทธ์การสื่อสารและสิทธิประโยชน์ที่เข้าถึงไลฟ์สไตล์ของกลุ่ม Gen Y ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจสูงสุด

2. ความน่าเชื่อถือของแอปพลิเคชัน (Application Reliability) ความถูกต้องของข้อมูลรีวิว เสถียรภาพของระบบ และความปลอดภัยในการชำระเงิน ซึ่งสร้างความเชื่อมั่นในระดับนัยสำคัญที่สูงที่สุด

3. ความสะดวกในการใช้งาน (Convenience of Use) การออกแบบหน้าจอและขั้นตอนการจองที่ลดความซับซ้อน เพื่อสร้างการรับรู้ความง่ายและประโยชน์ในการใช้งานตามแนวคิดการยอมรับเทคโนโลยี

เอกสารอ้างอิง

นิรชา เอี่ยมชะโอด. (2563). การศึกษาทัศนคติของผู้บริโภค Generation Y ในการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม. ใน *สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุวภา ชนะชัย. (2564). พฤติกรรมการใช้บริการแพลตฟอร์มออนไลน์ของกลุ่มมิลเลนเนียลในประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจดิจิทัล*, 4(2), 45–58.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580).* เรียกใช้เมื่อ 27 มิถุนายน 2568 จาก https://nscr.nesdc.go.th/

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *รายงานการสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครัวเรือน พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.

Choe, Y., & Fesenmaier, D. R. (2017). The quantification of the experiential aspects of tourism: The effect of reviews and reviewer expertise. *Tourism Management,* 63, 123–136.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340.

Kim, D. J., Xu, H., & Gupta, S. (2012). Which is more important in Internet shopping, perceived price or trust?. *Electronic Commerce Research and Applications*, 11(3), 241–252.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management (15th ed.).* Pearson Education.

Kotler, P. (1997). *Marketing management: Analysis, planning, implementation, and control (9th ed.)*. New Jersey: Asimmon & Schuster.

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน*

A STUDY OF NEEDS ASSESSMENT IN ACADEMIC ADMINISTRATION OF TEACHERS IN HIGHLAND SCHOOLS IN REMOTE AREAS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAN

จารวี เขื่อนเพชร[1] และ วรรณากร พรประเสริฐ[2]

Jarawee Khuenphet[1] and Wannakorn Pornprasert[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยพะเยา

[1-2]University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: 6720516@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 3 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 16 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 18 กุมภาพันธ์ 2569

Received 3 February 2026; Revised 16 February 2569; Accepted 18 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร และศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร การวิจัยดำเนินการ 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 สำรวจความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 136 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนี

Citation:

* จารวี เขื่อนเพชร และ วรรณากร พรประเสริฐ. (2569). การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 983-998.

Jarawee Khuenphet and Wannakorn Pornprasert. (2026). A Study Of Needs Assessment In Academic Administration Of Teachers In Highland Schools In Remote Areas Under The Secondary Educational Service Area Office Nan. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 983-998.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ความต้องการจำเป็น ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า ดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวมเท่ากับ 0.472 โดยด้านที่มีความต้องการสูงสุดคือการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รองลงมาคือการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ส่วนการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษามีความต้องการต่ำสุด แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารงานวิชาการแบบบูรณาการ โดยพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นและทักษะอาชีพ ส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนและนวัตกรรมเทคโนโลยี ภายใต้ระบบนิเทศกัลยาณมิตรและประกันคุณภาพตามวงจร PDCA ควบคู่การประเมินตามสภาพจริงและแนะแนวเชิงบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ขยายความร่วมมือทางวิชาการ และเป็นศูนย์บริการวิชาการแก่ภาคีเครือข่าย เพื่อความยั่งยืนของการศึกษาในพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, ความต้องการจำเป็น, โรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

Abstract

This research aimed to study the needs assessment in academic administration of teachers in highland schools in remote areas and to examine guidelines for academic administration of highland schools in remote areas. The research was conducted in two phases. Phase 1 surveyed the needs for academic administration of teachers in highland schools in remote areas from a sample of 136 respondents obtained through stratified random sampling. Data were analyzed using mean, standard deviation, and Priority Needs Index (PNI). Phase 2 involved interviews with five experts selected through purposive sampling, with qualitative content analysis employed.

The research findings revealed that the overall Priority Needs Index was 0.472. The aspect with the highest need was research for educational quality development, followed by learning process development. The promotion and support of academic services to individuals, families, organizations, agencies, and

other educational institutions had the lowest need. Guidelines for academic administration of highland schools in remote areas indicated that school administrators should implement integrated academic administration by developing curricula that connect local wisdom and vocational skills, promoting classroom research and technological innovation under a collegial supervision system and quality assurance following the PDCA cycle, alongside authentic assessment and integrated guidance. This should utilize community-based learning resources, expand academic collaboration, and serve as an academic service center for network partners to ensure the sustainability of education in highland remote areas.

Keywords: academic administration, needs assessment, highland schools in remote areas

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และประเทศชาติอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–พ.ศ. 2580) และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียมสำหรับคนไทยทุกคน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งประสบปัญหาและความท้าทายที่ซับซ้อนกว่าโรงเรียนในพื้นที่ราบทั่วไป ทั้งด้านข้อจำกัดทรัพยากร งบประมาณ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การเข้าถึงเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา รวมถึงสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) การจัดการศึกษาในพื้นที่เหล่านี้จำเป็นต้องบูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่นกับการศึกษาในระบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในพื้นที่ของตนได้อย่างมีคุณภาพและสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2563)

โรงเรียนในพื้นที่สูงมักเผชิญปัญหาที่เชื่อมโยงกับปัจจัยหลายด้าน เช่น ความหลากหลายทางชาติพันธุ์และภาษาของผู้เรียน (สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ, 2562)

สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่เป็นอุปสรรคต่อการนิเทศและการพัฒนาครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) การขาดแคลนครูที่มีคุณวุฒิตรงและการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรที่ค่อนข้างสูง ส่งผลให้การพัฒนางานวิชาการขาดความต่อเนื่อง (ชัยยุทธ ศิริสุทธิ์, 2563) และการขาดแคลนบุคลากรเฉพาะด้าน เช่น ครูแนะแนว ครูการศึกษาพิเศษ อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาการศึกษาในถิ่นทุรกันดาร, 2563)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน มีโรงเรียนในพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 36.67 ของโรงเรียนทั้งหมด 30 โรงเรียน โดยพบปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน, 2567)

งานวิชาการเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 12 ภารกิจหลัก ตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ไปจนถึงการประกันคุณภาพและการประสานความร่วมมือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพเป็นกลไกสำคัญในการลดช่องว่างทางการศึกษา (UNESCO, 2023) และส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน (Banks & Banks, 2010) โดยต้องมีความยืดหยุ่น ปรับตัวได้ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลาย (ประเสริฐ บุญเรือง, 2562)

การศึกษาความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เป็นกระบวนการสำคัญในการระบุช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่พึงประสงค์ (Kaufman & English, 1979) ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาและการบริหารจัดการที่ตรงกับสภาพปัญหาที่แท้จริง (นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช, 2563) การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา โดยครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล การใช้สื่อเทคโนโลยี และการวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) กำหนดไว้ 12 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น และการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ความต้องการจำเป็น คือความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่จริงและสภาพที่คาดหวังหรือควรจะเป็น ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้สามารถตัดสินใจได้ว่าควรมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งใดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ (พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร, 2560) การประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นกับสภาพที่ควรจะเป็นจริง โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะเช่นใด และประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่ามีลักษณะเช่นใด จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษา การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์และเปลี่ยนแปลงทางบวก (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสามารถดำเนินการได้หลายวิธี โดยในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธี Priority Needs

Index แบบปรับปรุง ซึ่งเป็นสูตรที่ปรับปรุงจากสูตร PNI โดยนงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช โดยข้อที่มีค่าดัชนีสูง แสดงว่าความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับสูง ต้องให้ความสำคัญและต้องได้รับการแก้ไขก่อนตามลำดับ

โรงเรียนพื้นที่ภูเขาสูงในถิ่นทุรกันดาร ตั้งอยู่ในพื้นที่เนินเขา ภูเขา เทือกเขาที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 500 เมตรขึ้นไป หรือตั้งอยู่ในพื้นที่เนินเขาสูงกว่าความสูงเฉลี่ยของจังหวัด หรือเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในหุบเขาระหว่างภูเขาที่มีเส้นทางคมนาคมผ่านเนินเขาสูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 500 เมตรขึ้นไป ซึ่งมีความยากลำบากในการจัดการศึกษา โดยพิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์ ลักษณะและระยะทางการคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค และความยุ่งยากในการบริหารจัดการศึกษาอื่น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นของโครงการพัฒนาการจัดการศึกษาโรงเรียนที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ โดยมุ่งเน้นการพัฒนา 2 ด้านหลัก ได้แก่ (1) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ครอบคลุมการพัฒนาคุณภาพการอ่านภาษาไทย การพัฒนาทักษะชีวิต และการพัฒนาทักษะอาชีพ และ (2) การพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานสำหรับโรงเรียนที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ โดยดำเนินการเสริมสร้างความปลอดภัยของสถานศึกษา

ผู้วิจัยเห็นว่าการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่มีความยากลำบากในการจัดการศึกษาเนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ การคมนาคม และระบบสาธารณูปโภค แม้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะกำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ 12 ด้านและมีนโยบายพัฒนาโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษ แต่ยังจำเป็นต้องประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อหาความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่จริงกับสภาพที่ควรจะเป็น เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารอย่างแท้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยแบ่งรูปแบบการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน จำนวน 11 โรงเรียน จำนวน 203 คน โดยกลุ่มตัวอย่างได้กำหนดขนาดโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้มาจากวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sample) ตามสัดส่วนของครูแต่ละโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร จำนวน 136 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ประกอบด้วย 12 ด้าน รวมทั้งสิ้น 47 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการเลือกตอบในส่วนของสภาพปัจจุบัน / สภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานวิชาการ โดยใช้วิธีการให้คะแนนตามน้ำหนักของตัวเลือก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน คือ ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารเพื่อขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เมื่อได้เอกสารรับรองโครงการแล้ว จึงได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัย โดยทำหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูล โดยการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์หรือ Google Form ถึงครูในโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามและส่งคืนภายใน 10 – 15 วัน เมื่อครบกำหนด ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 136 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครู

โรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธี Priority Needs Index แบบปรับปรุง $PNI_{modified}$ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ประกอบด้วย 12 ด้าน ได้มาจากการวิเคราะห์และจัดลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดในขั้นตอนที่ 1

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน คือ ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารเพื่อขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เมื่อได้เอกสารรับรองโครงการแล้ว จึงได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัย โดยการออกหนังสือขอความร่วมมือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ จากนั้นติดต่อนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล นัดวัน เวลาและสถานที่ ในการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ตามแนวประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากวิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงมาจัดพิมพ์เป็นข้อมูล จากนั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียงแบบพรรณนา แล้วสรุปประเด็นเนื้อหา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน โดยภาพรวม รายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงสภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ในภาพรวม

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพพึงประสงค์			$PNI_{modified}$	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.12	0.64	ปานกลาง	4.55	0.50	มากที่สุด	0.458	11
2	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	3.10	0.68	ปานกลาง	4.60	0.50	มากที่สุด	0.484	2
3	ด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน	3.11	0.68	ปานกลาง	4.60	0.50	มากที่สุด	0.479	4
4	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.12	0.66	ปานกลาง	4.64	0.48	มากที่สุด	0.487	1
5	ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา	3.13	0.68	ปานกลาง	4.63	0.49	มากที่สุด	0.479	4
6	ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	3.14	0.65	ปานกลาง	4.61	0.49	มากที่สุด	0.468	7
7	ด้านการนิเทศการศึกษา	3.16	0.65	ปานกลาง	4.63	0.49	มากที่สุด	0.465	10
8	ด้านการแนะแนวการศึกษา	3.16	0.65	ปานกลาง	4.64	0.49	มากที่สุด	0.468	7
9	ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	3.17	0.62	ปานกลาง	4.65	0.48	มากที่สุด	0.467	9
10	ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน	3.12	0.65	ปานกลาง	4.62	0.49	มากที่สุด	0.481	3
11	ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น	3.13	0.63	ปานกลาง	4.63	0.48	มากที่สุด	0.479	4
12	ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา	3.20	0.63	ปานกลาง	4.63	0.49	มากที่สุด	0.447	12
	รวม	**3.14**	**0.65**	**ปานกลาง**	**4.62**	**0.49**	**มากที่สุด**	**0.472**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า มีดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ของการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ในภาพรวมเท่ากับ 0.472 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($PNI_{modified}$ = 0.487) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.484) และด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ($PNI_{modified}$ = 0.447)

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบเชิงบูรณาการ โดยเริ่มต้นจากการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างทักษะอาชีพ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้ครูใช้การวิจัยในชั้นเรียนและสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีมาแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ภายใต้ระบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรและการประกันคุณภาพภายในตามวงจร PDCA ที่เข้มแข็ง ในขณะเดียวกันต้องยกระดับการวัดผลสู่การประเมินตามสภาพจริงและการแนะแนวที่เชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานและขยายขอบข่ายความร่วมมือทางวิชาการไปยังสถานศึกษาอื่น รวมถึงการเป็นศูนย์กลางบริการวิชาการและวิทยากรที่ปรึกษาแก่ครอบครัวและหน่วยงานภายนอก เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคีเครือข่ายและการจัดการศึกษาในพื้นที่สูงที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน พบว่า

1.1 จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร คือด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า เป็นด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ทั้งนี้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูในพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารมีความต้องการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างขนาดใหญ่ระหว่างความคาดหวังในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนานักเรียนกับสภาพการปฏิบัติจริงในปัจจุบัน ถือเป็นประเด็นวิกฤตที่ชี้ให้เห็นว่า ครูยังขาดความมั่นใจหรือขาดการสนับสนุนในการ

ทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาผู้เรียน เนื่องด้วยในบริบทของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารซึ่งมีความซับซ้อนของปัญหา ทั้งด้านชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม ทรัพยากรและภาระงานอื่นนอกเหนือการสอน วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบปกติเพียงอย่างเดียวไม่สามารถตอบโจทย์การแก้ปัญหาผู้เรียนได้ ครูผู้สอนจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการค้นหาคำตอบและสร้างนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของตนเอง เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มักจะต่ำกว่าเกณฑ์ในพื้นที่นี้ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ที่ระบุว่าการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นภารกิจหลักที่ครูต้องศึกษา วิเคราะห์ และดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชา พุ่มพวง (2559) ที่ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาและพบว่าด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ ยังสนับสนุนแนวคิดของ Grossman (2009) ที่เสนอว่าแนวทางการบริหารงานวิชาการที่เป็นเลิศต้องเริ่มจากการพัฒนาครูให้สามารถปรับปรุงวิธีการสอนและพัฒนาตนเองผ่านการวิจัยเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงาน การพัฒนาทักษะวิจัยให้แก่ครูในพื้นที่สูงจึงไม่ใช่ทางเลือก แต่เป็นทางรอดในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

1.2 จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่า มีความต้องการจำเป็นสูงเป็นลำดับที่สอง โดยสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง แต่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่ง ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวและความต้องการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร จากการสอนที่เน้นเนื้อหาวิชาการ (Passive Learning) ไปสู่การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นทักษะปฏิบัติ ความสำคัญของประเด็นนี้อยู่ที่บริบทของพื้นที่ ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะชีวิต (Life Skills) และทักษะอาชีพ (Career Skills) เพื่อการดำรงชีพและการอยู่รอดในอนาคต การจัดการเรียนรู้จึงต้องยืดหยุ่นและบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการศึกษาและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงสอดคล้องกับนโยบายของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) เกี่ยวกับโรงเรียนพื้นที่ลักษณะพิเศษ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะอาชีพและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาคุณภาพการอ่านและทักษะชีวิต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวัฒน์ บุญโตนด (2564) ที่พบว่าการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

เป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูง เพื่อมุ่งเน้นผลลัพธ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ยังสอดรับกับแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2563) ที่กล่าวว่าการจัดการศึกษาในพื้นที่สูงต้องคำนึงถึงการบูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่นและมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับวิถีชีวิต ซึ่งยืนยันว่ากระบวนการเรียนรู้ในบริบทนี้ต้องถูกออกแบบใหม่ให้สามารถตอบโจทย์ชีวิตมากกว่าแค่ตอบโจทย์ในตำรา

1.3 จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร คือ ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน พบว่า มีความต้องการจำเป็นสูงเป็นลำดับที่สาม ซึ่งในบริบทสังคมเมือง โรงเรียนอาจเป็นเพียงสถานศึกษา แต่ในบริบทของพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร โรงเรียนเปรียบเสมือนศูนย์กลางความเจริญ และแหล่งทรัพยากรความรู้ที่สำคัญที่สุดของชุมชน ผลการวิจัยนี้จึงมีนัยสำคัญที่บ่งบอกว่า โรงเรียนต้องขยายบทบาทออกจากรั้วโรงเรียน (School-based to Community-based) เพื่อทำหน้าที่บริการวิชาการ ให้ความรู้ด้านอาชีพ สุขภาวะ และเทคโนโลยีแก่คนในชุมชน เพราะเมื่อชุมชนเข้มแข็ง ผู้ปกครองมีความรู้และรายได้ ย่อมส่งผลสะท้อนกลับมาสู่การสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหลานและการพัฒนาโรงเรียนในที่สุด โดยประเด็นนี้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่สถานศึกษาตามที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) กำหนดไว้ว่า สถานศึกษาต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธันยาภรณ์ สังข์เมือง (2565) ที่พบว่าการส่งเสริมความรู้ให้ชุมชนและการมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญใน การยกระดับคุณภาพการศึกษา การละเลยภารกิจด้านนี้อาจทำให้โรงเรียนกลายเป็นหน่วยงานที่แปลกแยกจากวิถีชุมชน ซึ่งขัดแย้งกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่สูงและวัฒนธรรมวิถีน่าน โดยบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและทักษะอาชีพเข้ากับการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2563) และทฤษฎีระบบของ Kaufman & English (1979) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรเน้นการเรียนรู้แบบลงมือทำผ่านโครงงานฐานชุมชน พร้อมปรับบทบาทครูให้เป็น "โค้ช" ที่เชี่ยวชาญการใช้เทคโนโลยีและ AI สอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2007) และ Glatthorn (1990) ด้านการวัดและประเมินผล ควรเน้นการวัดผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ที่หลากหลาย สอดคล้องกับทฤษฎีของ Stiggins และคณะ (2004)

นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน พัฒนาสื่อนวัตกรรมและแหล่งเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชน จัดระบบนิเทศการศึกษาแบบกัลยาณมิตร พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และขับเคลื่อนระบบประกันคุณภาพภายในด้วยวงจร PDCA สอดคล้องกับแนวคิดของธีระ รุญเจริญ (2560) สำหรับการส่งเสริมความรู้แก่ชุมชน ควรพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (Community Learning Center) และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ ประเสริฐ บุญเรือง (2562) และ UNESCO (2023) ทั้งหมดนี้มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ว่า ความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ในภาพรวมเท่ากับ 0.472 ซึ่งด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแนวทางในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารนั้น มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการของพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำแนวทางการบริหารงานวิชาการพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารไปใช้ในการวางแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาในสังกัดเดียวกันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยวางแผนงานวิชาการให้ตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร 1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ควรกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร มีการพัฒนาการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากข้อค้นพบของการวิจัยเป็นความจำเป็นเร่งด่วนอันดับสูงสุดที่จะต้องได้รับการพัฒนา 1.3 ผู้อำนวยการสถานศึกษาพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ควรนำแนวทางการบริหารงานวิชาการพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารไปใช้ในการวางแผน กำหนดนโยบายของสถานศึกษาให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่ และควรส่งเสริม สนับสนุนการใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยเน้นบริบทพหุวัฒนธรรมและทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของผู้เรียนในถิ่นทุรกันดาร **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพื้นที่สูงที่เป็นเลิศ (Best

Practice) เพื่อนำมาเป็นต้นแบบ 2.2 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมเฉพาะสำหรับกลุ่มโรงเรียนในบริบทเฉพาะถิ่น 2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการ ระหว่างโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน กับโรงเรียนในสังกัดอื่นหรือในพื้นที่ภูมิภาคอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อหาข้อสรุปในภาพรวมระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560).* นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชัยยุทธ ศิริสุทธิ์. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนในพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ธันยาภรณ์ สังข์เมือง. (2565). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ธีระ รุญเจริญ. (2560). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษาเพื่อปฏิรูปรอบ 2 และประเทศไทย 4.0* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่างการพิมพ์.

นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช. (2563). *การประเมินความต้องการจำเป็น: แนวคิดและการ ประยุกต์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเสริฐ บุญเรือง. (2562). *นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำหรับเขตพื้นที่พิเศษ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร. (2560). *นโยบายและการวางแผนกลยุทธ์สาหรับสถานศึกษายุคใหม่.* มหาสารคาม: อภิชาตการพิมพ์.

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาการศึกษาในถิ่นทุรกันดาร. (2563). *รายงานสถานการณ์การศึกษาในพื้นที่ห่างไกลของประเทศไทย ประจำปี 2563*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อการพัฒนาการศึกษาในถิ่นทุรกันดาร.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2563). *การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในบริบทการศึกษาเฉพาะพื้นที่*. กรุงเทพฯ: จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

ศิริวัฒน์ บุญโตนด. (2564). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา*. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *คู่มือการบริหารจัดการคุณภาพ*. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร*. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *คู่มือเกณฑ์การคัดกรองโรงเรียนที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ*. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน. (2567). *ระบบบริการข่อมูลภาครัฐ BIG DATA*. เรียกใช้เมื่อ 30 พฤษภาคม 2568 จาก https://bigdata.spmnan.go.th

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะการจัดการศึกษาสำหรับพื้นที่พิเศษ*. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค.

สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ. (2562). *การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนพื้นที่สูงตามแนวพระราชดำริ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อภิชา พุ่มพวง. (2559). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

Banks, J. A., & Banks, C. A. M. (2010). *Multicultural education: Issues and perspectives* (7th ed.). Wiley.

Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed.). Teachers College Press.

Grossman, P. (2009). *Teaching Practice: A Cross-Professional Perspective*. Teachers College Record.

Kaufman, R., & English, F. W. (1979). *Identifying and solving problems: A systems approach*. University Associates.

Stiggins, R. J., Arter, J. A., Chappuis, J., & Chappuis, S. (2004). *Classroom assessment for student learning: Doing it right—using it well*. Assessment Training Service.

UNESCO. (2023). *Education for All Global Monitoring Report 2023: Teaching and Learning: Achieving Quality for All*. Paris: UNESCO

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลัก อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง*

FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF OPERATION OF BANKHAOLAK RAFTS COMMUNITY ENTERPRISE IN MUEANG TRANG DISTRICT, TRANG PROVINCE

พัชรี ศรีนาวา[1], เฉลิมศักดิ์ ตุ้มหิรัญ[2] และ จินดา ขลิบทอง[3]

Patcharee Srinawa[1], Chalermsak Toomhirun[2] and Jinda khlibtong[3]

[1-3]หลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกส่งเสริมการพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

[1-3]The Degree of Master Agriculture in Agricultural Extension and Development School of Agriculture and Cooperatives, School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Corresponding Author's Email: swanggolf3323@gmail.com

วันที่รับบทความ : 10 มกราคม 2569; วันแก้ไขบทความ 16 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 18 กุมภาพันธ์ 2569

Received 10 January 2026; Revised 16 February 2569; Accepted 18 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกและสภาพการดำเนินงาน 2) ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงาน 3) ข้อเสนอแนะของการดำเนินงาน 4) การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการดำเนินงาน และ 5) วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ประชากร คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลัก ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2560 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 ราย ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ

Citation:

* พัชรี ศรีนาวา, เฉลิมศักดิ์ ตุ้มหิรัญ และ จินดา ขลิบทอง. (2569). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลัก อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 999-1012.

Patcharee Srinawa, Chalermsak Toomhirun and Jinda khlibtong. (2026). Factors Affecting The Success Of Operation Of Bankhaolak Rafts Community Enterprise In Mueang Trang District, Trang Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 999-1012.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.13 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมปลาย โดย 87.0% มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร มีรายได้เฉลี่ยจากอาชีพหลัก 70,537.04 บาทต่อปี และรายได้จากวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 13,072.22 บาทต่อปี สมาชิกส่วนใหญ่ (63.0%) ใช้วัตถุดิบและทรัพยากรหลักภายในชุมชน และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งหมดในตลาดภายในชุมชน โดยใช้ทุนส่วนตัวเป็นแหล่งเงินทุนหลัก 2) สมาชิกเห็นด้วยต่อปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมในระดับมากที่สุด โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีส่วนร่วม 3) สมาชิกต้องการให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนสนับสนุนด้านการพัฒนาทักษะองค์ความรู้ วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม และการจัดการทุนและทรัพยากร 4) รายได้จากอาชีพหลัก มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 5) ควรดำเนินการให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนด้านต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานภายนอก

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลัก, ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ, แนวทางการส่งเสริม

Abstract

The objectives of this research were to study 1) general information of members and operational conditions of the community enterprise, 2) success factors of the community enterprise operation, 3) suggestions for the operation, 4) the receiving and needs for the extension of the community enterprise operation, and 5) to analyze the extension guidelines for the community enterprise operation. The population of this study was 147 members of the Bankhaolak Rafting Community Enterprise, who registered with the Department of Agricultural Extension in 2017. A sample size of 108 people was determined using the Taro Yamane formula with an error value of 0.05 through a simple random sampling method. Data were collected using an interview form and were

analyzed by using frequency distribution, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, T-test, correlation analysis, multiple regression analysis, and content analysis.

The results find 1) Most members of the community enterprise were male, with an average age of 51.13 years and an education level up to high school. A significant majority (87.0%) were farmers as their main occupation, earning an average of 70,537.04 Baht/year from it, and 13,072.22 Baht/year from the community enterprise. Most members (63.0%) utilized raw materials and resources primarily from within the community, and all members sold their products entirely within the local community market, using personal funds as the main source of capital. 2) Members agreed with the success factors of the community enterprise operation overall at the highest level, with the factor of 'Participation' having the highest average score. 3) Members requested that government agencies, private sectors, and related organizations provide support in knowledge and skill development, relevant materials and equipment for activities, and capital and resource management. 4) Income from the main occupation was found to significantly affect the success of the community enterprise operation at the statistically significant level of 0.05. and 5) The recommendation is to implement knowledge transfer regarding various aspects of community enterprise management, relying on the cooperation of government agencies, private sectors, and external organizations.

Keywords: Bankhaolak Rafts Community Enterprise, Factor affecting the success, Extension guideline

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยแสดงแนวโน้มการเติบโตอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากศักยภาพด้านทำเลที่ตั้งที่โดดเด่นในการเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงความหลากหลายของทรัพยากร ทั้งด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่

เป็นเอกลักษณ์ และอัธยาศัยไมตรีของคนไทย รายได้จากการท่องเที่ยวจึงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามจำนวนนักท่องเที่ยวโลก อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวในระยะ 10 ปีข้างหน้ากำลังเปลี่ยนไปตามแนวโน้มโลก โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มหลักยังคงเป็นกลุ่มเชิงวัฒนธรรม ทางทะเลและชายหาด และเพื่อการประชุม/นิทรรศการ เนื่องจากมีส่วนแบ่งตลาดเชิงมูลค่าสูง และมีแนวโน้มเดินทางในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น (แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564)

จังหวัดตรังเองได้ให้ความสำคัญกับการสร้างฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชน และผู้ผลิตชุมชน อย่างไรก็ตาม ข้อมูล ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2564 จากสำนักงานเกษตรจังหวัดตรัง พบว่ามีวิสาหกิจชุมชนที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรทั้งสิ้นจำนวน 709 แห่ง แต่ในจำนวนนี้มีวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนทั้งหมด และวิสาหกิจชุมชนที่มีอยู่ก็ยังขาดความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรม เนื่องจากประสบปัญหาหลายด้าน ทั้งในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิก รวมถึงการบริหารจัดการการเงิน (สำนักงานเกษตรจังหวัดตรัง, 2564)

วิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลัก ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 7 ตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง เป็นหนึ่งใน 709 แห่งนี้ ที่เริ่มจากการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ประสบปัญหาการบุกรุกทำลายป่า โดยมีการลาดตระเวนร่วมกันระหว่างผู้นำหมู่บ้าน ชุดรักษาความปลอดภัย และเจ้าหน้าที่อุทยานฯ เพื่อเฝ้าระวังและป้องปราม ซึ่งความร่วมมือนี้ส่งผลให้ผืนป่ามีความสมบูรณ์ ปริมาณน้ำเพิ่มขึ้น เมื่อป่าต้นน้ำและแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ขึ้น ประกอบกับปัญหาในขณะนั้นที่ราคายางตกต่ำมาก จึงเกิดแนวคิดที่จะพัฒนาชุมชนด้วยการชักชวนชาวบ้านลงหุ้นดำเนินการและพัฒนาจนกลายเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวล่องแก่งบ้านเขาหลักในปัจจุบัน (CBT Thailand, 2564)

จากความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลักนี้ จึงเกิดคำถามว่า ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลัก อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง" เพื่อให้ได้ข้อมูลปัญหาและแนวทางในการบริหารจัดการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ เกษตรกรสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนให้ประสบ

ความสำเร็จ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการวางแผนส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและ/หรือพัฒนายกระดับวิสาหกิจชุมชนให้มีศักยภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของสมาชิกและสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
4. เพื่อศึกษาการได้รับและความต้องการการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
5. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน (ตัวแปรอิสระ) ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้จากอาชีพหลัก ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน รายได้จากวิสาหกิจชุมชน มีอย่างน้อย 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ล่องแก่งบ้านเขาหลัก อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนที่รวมตัวกันเพื่อผลิตสินค้า/บริการ หรือกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้และมุ่งเน้นการพึ่งพาตนเอง โดยมีกฎหมายรองรับคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2562) ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชนมี 7 ประการ เช่น ชุมชนเป็นเจ้าของ ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น มีการเรียนรู้ และมีเป้าหมายหลักคือการพึ่งตนเอง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ วิสาหกิจชุมชนพื้นฐานและวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2564) กิจการเหล่านี้มีความสำคัญในการสร้างงาน สร้างรายได้ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน โดยภาครัฐมีการส่งเสริมและพัฒนา 3 ระดับ ตั้งแต่การรวมกลุ่มและการจดทะเบียน (ปฐมภูมิ) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยี (ระดับสูงขึ้น) จนถึงการส่งเสริมเครือข่าย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานประกอบด้วยหลายด้าน เช่น ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกใน

การตัดสินใจและการปฏิบัติงาน ด้านผู้นำ ด้านการผลิต การตลาด การเงิน และการจัดการ (สุพาพร ลอยวัฒนกุล และคณะ, 2559) รวมถึงความสามารถทางการตลาดและการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะนำไปสู่ความสำเร็จและการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมและการพัฒนาการเกษตร

การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (Agricultural Extension) คือกระบวนการสำคัญในการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ เทคโนโลยีที่เหมาะสม ตลอดจนประสบการณ์ใหม่ ๆ ทางด้านการเกษตรไปสู่เกษตรกรและครอบครัว เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้และทักษะที่สามารถนำไปปฏิบัติและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้อย่างสูงสุด ซึ่งมีเป้าหมายสุดท้ายคือการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ขอบเขตของการส่งเสริมไม่ได้จำกัดแค่การพัฒนาผลผลิตเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนาด้านอื่น ๆ เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การตลาด การจัดการไร่นา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชนบท (พจน์ บุญเรือง, 2521 อ้างใน พงศักดิ์ อังกสิทธิ์, 2560)

3. ข้อมูลวิสาหกิจล่องแก่งบ้านเขาหลัก ตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง

วิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลักจดทะเบียนจัดตั้งเมื่อปี 2559 ภายใต้กลุ่มกิจการบริการประเภทท่องเที่ยว โดยมีนายสวัสดิ์ ขุนนุ้ย เป็นประธาน วิสาหกิจชุมชนนี้เกิดจากการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ประสบปัญหาการบุกรุกทำลายป่า โดยมีการลาดตระเวนร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน ชุดรักษาความปลอดภัย และเจ้าหน้าที่อุทยานฯ เพื่อเฝ้าระวังและป้องปราม การอนุรักษ์นี้ทำให้ป่าต้นน้ำและปริมาณน้ำสมบูรณ์ขึ้น เมื่อประกอบกับช่วงเวลานั้นที่ราคายางตกต่ำมาก ชุมชนจึงริเริ่มหาทางช่วยชาวบ้านด้วยการลงหุ้นดำเนินการและพัฒนาการอนุรักษ์ให้กลายมาเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวล่องแก่งบ้านเขาหลักจนถึงปัจจุบัน ที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชนอยู่ที่หมู่ที่ 7 ตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองตรังไปทางทิศเหนือประมาณ 24 กิโลเมตร และราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา การบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนนี้มีคณะกรรมการบริหารการท่องเที่ยว (ซึ่งมีรายชื่อปรากฏในต้นฉบับ) และมีกฎระเบียบ ข้อตกลงที่ชัดเจน เช่น สมาชิกต้องมีความสามัคคี ซื่อสัตย์ และมีการจัดสรรกำไรที่ระบุสัดส่วนไว้ โดยมีการปันผลสมาชิกกลุ่ม 40%

สรุป วิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลักที่ก่อตั้งในปี 2559 เป็นตัวอย่างของกิจการที่มุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองและสร้างรายได้จากการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นผ่านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การดำเนินงานที่สำเร็จต้องอาศัยปัจจัยหลักตามทฤษฎีวิสาหกิจชุมชน ได้แก่

1) การนำและการจัดการ ซึ่งเห็นได้จากการมีคณะกรรมการและกฎระเบียบที่เข้มแข็ง 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนกิจการตั้งแต่เริ่มต้น และ 3) การประยุกต์ใช้ความรู้ด้านการตลาดและการบริหารจัดการจากการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (ซึ่งรวมถึงการพัฒนาชนบท) เพื่อพัฒนาคุณภาพบริการด้านการท่องเที่ยว การเข้าถึงช่องทางการส่งเสริม (บุคคล กลุ่ม และมวลชน) และการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อให้กิจการสามารถเติบโตและยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลัก อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ที่ใช้สถิติเชิงปริมาณเป็นหัวใจหลักในการวิเคราะห์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลัก อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง จำนวนรวมทั้งหมด 147 ราย กลุ่มตัวอย่างใช้การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (sample size) จาก (สำนักงานจังหวัดตรัง, 2563) โดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane, 1973) โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 (Yamane 1973: 1088 อ้างถึงใน จินดา ขลิบทอง, 2564) ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 73.47 ของประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล รายละเอียดดังนี้ โดยตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและสภาพการดำเนินงาน ตอนที่ 2 ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ตรวจสอบและให้ข้อแนะนำด้านความครอบคลุมและสำนวนภาษาที่ถูกต้อง ก่อนจะนำไปปรับปรุงแก้ไข จากนั้น จึงดำเนินการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Consistency) โดยการนำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบ (try-out) กับกลุ่มประชากรจำนวน 30 ราย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างหลัก ก่อนนำผลที่ได้มาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's

Alpha Coefficient) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งผลปรากฏว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นในทุกตอนมีค่าสูง คือ ตอนที่ 2 ได้ 0.961, ตอนที่ 3 ได้ 0.986, และ ตอนที่ 4 ได้ 0.949 ซึ่งทุกค่ามากกว่า 0.7 ตามเกณฑ์การยอมรับสำหรับงานวิจัยเชิงสำรวจของ Jump, N. (1978) จึงสรุปได้ว่าแบบสัมภาษณ์มีความน่าเชื่อถือสูงและพร้อมนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาได้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ประสานงานกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำอำเภอ เพื่อชี้แจงรายละเอียดการวิจัยและขอความร่วมมือในการนัดหมายเกษตรกรเพื่อเก็บข้อมูล

1. ชี้แจงรายละเอียดการวิจัย ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์และความสำคัญของงานวิจัยแก่เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ทุกข้อ และหากแบบสัมภาษณ์มีข้อมูลไม่สมบูรณ์สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนนำมาใช้

3. นำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้ว ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของสมาชิกและสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลักส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 59.3) มีอายุเฉลี่ย 51.13 ปี โดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 50-59 ปี (ร้อยละ 44.4) และส่วนมากมีการศึกษาในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 27.8) หรือมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 24.1) สมาชิกเกือบทั้งหมด ไม่มีตำแหน่งในชุมชน (ร้อยละ 88.9) ครัวเรือนมีสมาชิกเฉลี่ย 3.37 คน และมีแรงงานเฉลี่ย 2.42 คน อาชีพหลักของสมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรอย่างท่วมท้น (ร้อยละ 87.0) โดยมีรายได้จากอาชีพหลักเฉลี่ย 70,537.04 บาทต่อปี สมาชิกส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในสถาบันเกษตรกรอื่น ๆ โดยเฉพาะ กลุ่มออมทรัพย์ (ร้อยละ 62.0) และกองทุน

หมู่บ้าน (ร้อยละ 59.3) ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมาเป็นระยะเวลาเฉลี่ย 3.21 ปี โดยกิจกรรมที่สมาชิกเข้าร่วมมากที่สุดคือการขายของฝาก/ของที่ระลึก (ร้อยละ 58.3) รองลงมาคือการดำเนินกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร (ร้อยละ 40.7) ซึ่งรายได้จากวิสาหกิจชุมชนโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 13,072.22 บาทต่อคนต่อปี โดยสมาชิกส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.9) มีรายได้อยู่ในช่วง 2,000 - 14,999 บาทต่อคนต่อปี

สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ แหล่งที่มาของวัตถุดิบและทรัพยากรหลักในการดำเนินกิจกรรม พบว่า สมาชิก จำนวน 68 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.0 ใช้วัตถุดิบและทรัพยากรหลักภายในชุมชน สมาชิก จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.9 ใช้วัตถุดิบและทรัพยากรหลักภายนอกชุมชน และสมาชิก จำนวน 39 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.1 ใช้วัตถุดิบและทรัพยากรหลักทั้งภายในและภายนอกชุมชน ตามลำดับแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ สินค้า และบริการ พบว่า จำหน่ายตลาดภายในชุมชน จำนวน 108 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ ตลาดภายนอกชุมชน จำนวน 104 ราย คิดเป็นร้อยละ 96.3 ตลาดออนไลน์ จำนวน 69 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.9 และตลาดเฉพาะกิจ จำนวน 59 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.6 ตามลำดับ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมภายใต้วิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกใช้ทุนส่วนตัวจำนวน 108 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ กลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 67 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.0 กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 64 ราย คิดเป็นร้อยละ 59.3 ธกส. จำนวน 30 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.8 ภาครัฐสนับสนุน จำนวน 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 19.4 และภาคเอกชนสนับสนุน จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.5 ตามลำดับ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ตารางที่ 1 แสดงผลสรุปปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุม

ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	อันดับ
ด้านผู้นำ	4.35	0.233	มากที่สุด	4
ด้านการบริหารจัดการ	4.41	0.221	มากที่สุด	3
ด้านเงินทุนและการบัญชี	4.24	0.293	มากที่สุด	6
ด้านสวัสดิการสมาชิกและชุมชน	4.21	0.267	มากที่สุด	7
ด้านการตลาด	4.30	0.318	มากที่สุด	5
ด้านการผลิต (การจัดการสินค้าหรือบริการ)	4.46	0.375	มากที่สุด	2

ด้านการจัดการความรู้ ข้อมูล และเครือข่าย	4.08	0.415	มาก	8
ด้านการมีส่วนร่วม	4.63	0.243	มากที่สุด	1
ค่าเฉลี่ย	**4.34**	**0.296**	**มากที่สุด**	

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 = น้อยที่สุด, 1.81 – 2.60 = น้อย, 2.61 – 3.40 = ปานกลาง, 3.41 – 4.20 = มาก, 4.21 – 5.00 = มากที่สุด

ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเห็นด้วยต่อปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.34)

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

1) หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรเข้าไปสนับสนุน ทั้งทางด้านการพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ในการดำเนินกิจกรรม การพัฒนาต่อยอด การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์บางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม

2) วิสาหกิจชุมชนควรมีการศึกษาช่องทางการตลาด การจำหน่ายสินค้าหรือบริการใหม่ ๆ ให้มากขึ้น

3) หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมเกี่ยวกับการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อขยายกลุ่มลูกค้าจากฐานลูกค้าเดิมที่มีอยู่แล้ว

4) วิสาหกิจชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์สินค้าหรือบริการในช่องทางต่าง ๆ ให้หลากหลายขึ้น

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อศึกษาการได้รับและความต้องการการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

โดยภาพรวม สมาชิกวิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลักมีระดับการได้รับความรู้ในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง (2.96) แต่มีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (4.09) โดยสมาชิกได้รับความรู้ด้านการมีส่วนร่วมมากที่สุด (4.03) ในขณะที่ได้รับความรู้ด้านการบริหารจัดการน้อยที่สุด (2.11) อย่างไรก็ตาม ความต้องการความรู้สูงสุดของสมาชิกคือด้านเงินทุนและการบัญชี (4.35) รองลงมาคือด้านการบริหารจัดการ (4.27) และด้านสวัสดิการสมาชิก/ชุมชน กับด้านการตลาด (เท่ากันที่ 4.24) แสดงให้เห็นถึงช่องว่างขนาดใหญ่ระหว่างสิ่งที่ได้รับกับสิ่งที่ต้องการในประเด็นด้านการจัดการธุรกิจและการเงิน

สำหรับความต้องการช่องทางและวิธีการส่งเสริม สมาชิกต้องการช่องทางที่เน้นการปฏิบัติและการแสดงผลสูงสุด โดยต้องการการสนับสนุนผ่านการประกวด นิทรรศการ ออกร้าน

มากที่สุด (4.59) รองลงมาคือการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่จากภาครัฐ/เอกชน/ผู้นำชุมชน (4.41) ส่วนรูปแบบ/วิธีการส่งเสริมที่ต้องการมากที่สุดคือการเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ (4.51) และการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน (4.34) ในทางตรงกันข้าม สมาชิกมีความต้องการใช้วิทยุกระจายเสียงและการติดต่อทางโทรศัพท์ในการส่งเสริมน้อยที่สุด

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 5 เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

1) นักส่งเสริม (ภาครัฐ/เอกชน) ควรทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ให้ความรู้ คำแนะนำในทุกด้านที่จำเป็น (เช่น ผู้นำ การบริหาร การเงิน การตลาด การผลิต การจัดการความรู้ และเทคโนโลยี) โดยใช้วิธีที่เหมาะสม เช่น การฝึกอบรม ศึกษาดูงาน และสาธิต ร่วมกับการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2) วิสาหกิจชุมชน มีบทบาทในการร่วมมือกับนักส่งเสริมเพื่อพัฒนาศักยภาพตนเองใน 8 ด้านหลัก (ผู้นำ การบริหารจัดการ การเงิน/บัญชี สวัสดิการ การตลาด การผลิต การจัดการความรู้ และการมีส่วนร่วม)

3) หน่วยงานภายนอก (ท้องถิ่น สถาบันการศึกษา การเงิน) มีหน้าที่สนับสนุนด้าน ทุน งบประมาณ ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี และองค์ความรู้อื่น ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเข้มแข็งและทันต่อสถานการณ์

อภิปรายผล

ข้อมูลทั่วไป จากข้อค้นพบในการวิจัย พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 59.3 สมาชิกมีอายุเฉลี่ย 51.13 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 50 - 59 ปี สอดคล้องกับนุชนาถ ทับครุฑ (2564) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตรังเพื่อเพิ่มโอกาสความสำเร็จ พบว่า สมาชิกร้อยละ 53.5 เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่อายุ 50-60 ปี สมาชิกวิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลัก ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่นเดียวกับ ศราวุฒิ ครุฑศิริ และคณะ (2563) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนชนตำบลหวายเหนียว อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนโดยส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 26

ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนใน

ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จมากที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึงการที่สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผน กำหนดทิศทาง การบริหารงาน รวมถึงการติดตามและประเมินผล รองลงมาคือปัจจัยด้านการผลิต การบริหารจัดการ ผู้นำ การตลาด เงินทุนและการบัญชี สวัสดิการสมาชิกและชุมชน และด้านการจัดการความรู้ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ฐิตินันท์ หรั่งยิ้ม และคณะ (2560) ที่พบว่าปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วยด้านการผลิต ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการจัดการ ด้านการตลาด และด้านผู้นำ

การได้รับความรู้และความต้องการการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

การได้รับความรู้และความต้องการการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจากข้อค้นพบในการวิจัย พบว่า สมาชิกได้รับความรู้ในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางมีความต้องการความรู้ในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ประกอบไปด้วยความรู้ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการผลิต (สินค้าหรือบริการ) ด้านการจัดการความรู้ ข้อมูล และเครือข่าย ด้านการตลาด ด้านเงินทุนและการบัญชี ด้านสวัสดิการสมาชิกและชุมชน ด้านการเป็นผู้นำ และด้านการบริหารจัดการ สอดคล้องกับ ณัฐนิชา ประสาทเขตวิทย์ และคณะ (2562) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความต่อเนื่องของวิสาหกิจชุมชนในตำบลห้วยสัก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า ตัวแทนกลุ่มส่วนใหญ่ร้อยละ 79 มีความรู้ทั่วไปเรื่องวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง

ช่องทาง สื่อ รูปแบบ วิธีการ ในการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน จากข้อค้นพบในการวิจัย พบว่า ช่องทางและสื่อ ที่สมาชิกมีความต้องการมากที่สุด คือ การประกวด นิทรรศการ ออกร้าน ฯลฯ ซึ่งเป็นรูปแบบของตลาดกิจกรรมในการประชาสัมพันธ์ รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่จากภาครัฐ/เอกชน/ประชาชน ผู้นำชุมชน ฯลฯ เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์ ฯลฯ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ โปสเตอร์ วารสาร โทรทัศน์ และวิทยุกระจายเสียง ผ่านรูปแบบและวิธีการส่งเสริมโดยการเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ รองลงมา คือ การฝึกอบรม ศึกษาดูงาน การสาธิต และการติดต่อทางโทรศัพท์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าทันสมัย ผู้คนสามารถเข้าถึงความรู้ต่าง ๆ ได้ง่ายและสะดวกขึ้น ช่องทางหรือสื่อที่ต้องการจึงเป็นการศึกษาด้วยตนเองให้เห็นศักยภาพ การนำเสนอจุดเด่น ที่ผ่านการประชาสัมพันธ์ด้วยการสัมผัส รูป รส กลิ่นเสียง ผ่านผู้ประกอบการตัวจริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรสูงอายุเพศชายที่ใช้ทุนและทรัพยากรภายในชุมชนในการดำเนินกิจกรรมและมีรายได้เสริมจากวิสาหกิจฯ ในระดับต่ำ ปัจจัยความสำเร็จที่สมาชิกเห็นว่าสำคัญที่สุดอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการที่เน้นความโปร่งใสและรับผิดชอบต่อลูกค้า อย่างไรก็ตาม สมาชิกได้รับความรู้ในการดำเนินงานในระดับปานกลาง แต่มีความต้องการความรู้ในระดับมาก โดยเฉพาะด้าน เงินทุน/การบัญชี และ การบริหารจัดการ ซึ่งตรงข้ามกับสิ่งที่ได้รับน้อยที่สุด **ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย** ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ควรรีบจัดการประชุมหารือกับทุกภาคส่วนเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งเป็นปัญหาการดำเนินงานในระดับสูงที่สุด 1.2 เจ้าหน้าที่หรือนักส่งเสริมควรปรับวิธีการทำงานโดยเน้นการเยี่ยมเยียนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อถ่ายทอดความรู้และทักษะที่จำเป็นอย่างมีประสิทธิภาพและตรงบริบทที่สุด และ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรขยายการศึกษาปัจจัยความสำเร็จไปยังวิสาหกิจชุมชนอื่นที่มีกิจกรรมหลากหลายในจังหวัดตรัง เพื่อค้นหาแนวทางส่งเสริมที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน และ 2.2 ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จระหว่างวิสาหกิจชุมชนที่มีกิจกรรมและบริบทคล้ายคลึงกัน เพื่อกำหนดรูปแบบการส่งเสริมที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กว้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). *คู่มือนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.* กรุงเทพฯ: *โรงพิมพ์นิวธรรมดาการพิมพ์.*

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). *องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน.* เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2568 จาก https://smce.doae.go.th/faq/show.php?faq_id=97

ฐิตินันท์ หรั่งยิ้ม และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวฮางงอกบ้านโคกสว่าง จังหวัดสกลนคร. *วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 4(6), 56-57.

ณัฐนิชา ประสาทเขตวิทย์ และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อความต่อเนื่องของวิสาหกิจชุมชนในตำบลห้วยสัก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. *แก่นเกษตร,* 47 (ฉบับพิเศษ 1), 441-446

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2560). แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน *ประมวลสาระชุดวิชา การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (หน่วยที่ 4, น. 1-72).* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศราวุฒิ ครุฑศิริ นิรันดร์ ยิ่งยวด และอภิชาติ ใจอารีย์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนชนตำบลหวายเหนียว อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี. *Journal of Politics and Governance*, 12(1), 149-166

สุพาพร ลอยวัฒนกุล และคณะ. (2559). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา. *การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2559*. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560 - 2564).* เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=index

สำนักงานเกษตรจังหวัดตรัง. (2564). *ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนจังหวัดตรัง.* เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2568 จาก http://www.trang.doae.go.th/

CBT Thailand. (2564). *วิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลัก.* เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2568 จาก https://cbtthailand.dasta.or.th/webapp/community/content/71/

Jump, N. (1978). *Psychometric Theory (2nd ed).* New York : McGraw Hill.

Yamane, Taro. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis*. 3rd ed. New York : Harper International Edition.

ART EDUCATION MANAGEMENT SYSTEM FOR COLLEGE ADMINISTRATORS IN HEBEI PROVINCE*

Yang Wang[1], Suttipong Boonphadung[2] and Thada Siththada[3]

[1-3]Doctoral Candidate in Educational Administration,

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s65584951019@ssru.ac.th

Received 9 February 2026; Revised 21 February 2026; Accepted 23 February 2026

Abstract

This study investigates the current status, core components, and enhancement model of the art education management system for college administrators in Hebei Province, guided by three research objectives. A mixed-methods design was employed, integrating a quantitative survey of 584 administrators and art teachers from four independent art colleges—sampled using Cochran and Kish's formulas to ensure representativeness—and qualitative in-depth interviews with 10 experts in art education management.

To address the first objective, descriptive statistics revealed the current implementation level of art education management across eight theoretical dimensions. For the second objective, exploratory factor analysis (EFA) identified eight empirically validated components: Curriculum and Course Management, Policy and Governance, Faculty Development, Digital Systems and Informatization, Student Affairs and Extracurricular, Assessment and Quality Assurance, Resources and Facilities Management, and External Partnerships and

Citation:

* Yang Wang, Suttipong Boonphadung and Thada Siththada. (2026). Art Education Management System For College Administrators In Hebei Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1013-1036.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

Cultural Integration. These components, comprising 92 items with factor loadings above 0.5, explained 65.85% of the total variance. For the third objective, a comprehensive management model was developed through grounded theory analysis of expert interviews and validated against national and provincial policy frameworks.

The proposed model integrates data-driven governance, rubric-based evaluation linked to resource allocation, and sustainable museum–school–industry collaboration pipelines. It offers a systematic framework aligned with Hebei's digital transformation agenda and provides actionable recommendations for improving strategic planning, quality assurance, and cultural responsiveness in higher art education administration.

Keywords: Art education management; Hebei Province; College administrators

Introduction

Art education plays a pivotal role in enhancing cultural creativity and fostering aesthetic literacy in higher education. In recent years, the modernization of education management in China has placed increasing emphasis on the digitalization, policy coordination, and governance of art education. In Hebei Province, universities are seeking to improve their management models to align with national cultural strategies and local development demands. The purpose of this study is to analyze the current state of art education management, identify core components affecting its effectiveness, and propose an integrated management model suited to the administrative context of higher education institutions.

Objectives

This study focuses on three research objectives:(1) to examine the current status of the art education management system among college

administrators in Hebei Province; (2) to study exploratory factor analysis of the art education management system for college administrators in Hebei province; and (3) to propose a model for improving the art education management system for college administrators in Hebei Province.

Through exploratory factor analysis, the study aims to identify the relevant dimensions that constitute the art education management system for college administrators in Hebei Province.

Literature Review

The governance of art education has been widely studied from the perspectives of policy, organizational structure, and digital transformation. To establish the theoretical framework for this study, this paper conducts a systematic literature review of core concepts, theoretical evolution, policy background, and management practices in art education. Art education in higher education is defined as a systematic teaching process aimed at cultivating students 'aesthetic, creative, and cultural literacy through visual arts. In culturally rich regions like Hebei, there is particular emphasis on integrating with local culture (Dewey, J., 2024). The theoretical foundations are diverse, including Dewey's (1934) empiricist aesthetics, which emphasizes art as a complete experiential process where education should prioritize student participation and engagement; Clark, G., Day, M., & Greer, O. (1985) 's discipline-based art education model, which systematizes art education into four dimensions: creation, history, criticism, and aesthetics; Piaget's (1973) constructivist theory, which posits that learning is an active process of knowledge construction; and Albert Bandura & Walters' (1977) social learning theory, which highlights the role of observation and imitation in learning.

The policy environment for art education has undergone significant evolution. At the international level, it transitioned from early marginalization to

gradually gaining national support after the enactment of the National Endowment for the Arts and Humanities Act of 1965 in the United States, with policy focus shifting toward its social functions and creativity cultivation, and deep integration with STEAM education concepts in the 21st century (Perales, F. J., 2024; Lin, H., et al., 2022). At the China and Hebei Province levels, national and local governments have successively introduced policies such as the "Opinions on Comprehensively Strengthening and Improving School Aesthetic Education in the New Era" (2020) and Hebei Province's implementation opinions (2017), clarifying the important status of aesthetic education in the education system and promoting its coordinated development with digitalization and industrialization (General Office of the Ministry of Education, 2020; Hebei Provincial People's Government General Office, 2017).

In management practices, literature reveals a series of challenges in art education administration at higher education institutions, including the sustainability of external collaboration mechanisms, subjectivity in evaluation systems, lagging digital infrastructure, and systemic deficiencies in facility resource management (Crockett, J. B., 2018). To address these challenges, scholars have proposed corresponding best practices: establishing formal long-term cooperation and multi-year memorandums (Gigerl, M., et al., 2022); adopting diversified process evaluation methods combining scoring rubrics, peer reviews, and external expert assessments (Avotina, A., & Froloviceva, V., 2023; Vlachopoulos, D. et al., 2024); investing in professional digital asset management systems to support the archiving, sharing, and virtual exhibition of teaching resources (Li, J., et al., 2024); and implementing asset lifecycle management and preventive maintenance plans to ensure teaching facilities (Mahmoud, A. S., et al., 2024).

Finally, studies by UNESCO (2024) and NASAD (2024) highlight that the future of art education management will be profoundly shaped by digital and intelligent transformation, interdisciplinary integration, and a stronger emphasis

on cultural heritage and social services. Case studies in Hebei Province, such as Hebei Normal University's "Dragon-Snake Transformation" International Contemporary Art Invitational Exhibition (2025) and Hebei University's "From History to Reality" Red Photography Exhibition (2025), vividly demonstrate how these theories and policies are being actively explored in local practice.

Through literature review, several expression items were extracted and eight factors were summarized, namely Policy and Governance, Curriculum and Course Management,Digital Systems and Informatization,Student Affairs and Extracurricular,Assessment and Quality Assurance,External Partnerships and Cultural Integration, Resources and Facilities Management,Faculty Development.

Methodology

Research Design

This study adopted a mixed-methods design, integrating both qualitative and quantitative approaches to comprehensively examine and develop an Art Education Management System (AEMS) for college administrators in Hebei Province. The qualitative component involved in-depth interviews with administrators and art teachers, using a grounded theory (GT) approach to identify core dimensions and operational indicators of the AEMS. The quantitative component employed a structured survey based on the identified dimensions, with data analyzed using statistical methods such as Cronbach's α for reliability and exploratory factor analysis (EFA) for construct validity. This hybrid design ensured both theoretical depth and empirical robustness, enabling the construction of a contextually relevant and systematically validated management model.

Population and Sample

The study population included administrators and art teachers from 128 regular colleges in Hebei Province, with a specific focus on four independent art colleges: Hebei Media College, Hebei Academy of Fine Arts, Hebei Arts and Crafts Vocational College, and Hebei Vocational College of Art. To ensure representativeness, a purposive sampling strategy was employed, targeting key informants with over 10 years of experience in art education and management. A total of 10 experts participated in the in-depth interviews, providing rich qualitative data. For the quantitative phase, a broader sample of administrators and art teachers from across the province was surveyed. This stratified approach helped capture diverse perspectives and enhance the generalizability of the findings within the regional context of Hebei.

Data Analysis

The data analysis in this study was conducted in accordance with the mixed-methods research design, employing both qualitative and quantitative analytical techniques to ensure comprehensive and reliable findings.

Quantitative Data Analysis

A comprehensive survey was conducted across 128 universities in Hebei Province, with particular focus on four independent art institutions: Hebei University of Media and Communications, Hebei Academy of Fine Arts, Hebei Vocational College of Art, and Hebei Vocational College of Art. The study distributed 584 questionnaires and utilized SPSS software to perform Cronbach's α(=0.984) reliability analysis on each AEMS dimension. All items demonstrated internal consistency with values exceeding the 0.7 threshold (ranging from 0.82 to 0.91 across eight dimensions), confirming the high reliability of the measurement.Exploratory Factor Analysis (EFA) was then performed to examine the construct validity of the AEMS framework. The Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) measure (0.894) and Bartlett's test of sphericity ($\chi^2 = 2156.38$, $p < 0.001$)

confirmed the suitability of the data for factor analysis. Principal component analysis with varimax rotation was applied, resulting in a clear factor structure comprising eight factors with eigenvalues greater than 1, which collectively explained 68.7% of the total variance and aligned with the eight theoretical dimensions.

Qualitative Data Analysis

The qualitative data collected from in-depth interviews with 10 art education experts and administrators were analyzed using a grounded theory (GT) approach. The process began with open coding, during which interview transcripts were systematically reviewed to identify key concepts and practices related to art education management. This was followed by axial coding, which grouped the initial codes into broader categories corresponding to the eight predefined dimensions of the Art Education Management System (AEMS), such as External Partnerships and Cultural Integration, Assessment and Quality Assurance, and Digital Systems and Informatization. Selective coding was then applied to integrate the categories into a coherent theoretical framework. To ensure reliability and validity, triangulation was performed by comparing interview data with case studies and policy documents.

Overview of Factor Analysis

This study investigated the art education management system for college administrators in Hebei Province. Questionnaires were distributed to administrative staff and art teachers at four independent art colleges. Using simple random sampling, a total of 584 valid participants were identified, achieving 100% statistical coverage. Data collection included gender, age, educational level, and work experience. Detailed data is provided in Table 5.1.

Table 1 Respondent's demographic (n=584)

Personal factors	Aspects	Frequency	Percentage
Gender	Male	314	53.8
	Female	270	46.2
	Total	584	100.00
Age	Under 31 years old	97	16.6
	31 – 35 years old	178	30.5
	36 – 40 years old	189	32.4
	41 – 45 years old	65	11.1
	Above 45 years old	55	9.4
	Total	584	100.00
Educational Level	Bachelor's degree	186	31.8
	Master's degree	281	48.1
	Doctoral degree	117	20.0
	Total	584	100.00
Work experience	1 – 5 years	72	12.3
	6 – 10 years	179	30.7
	11 – 15 years	150	25.7
	16 – 20 years	125	21.4
	Above 20 years	58	9.9
	Total	584	100.00

Table 1 presents demographic analysis of the sample. In terms of Gender, there are 314 males (53.8%) and 270 females (46.2%), with males slightly outnumbering females. The primary age groups are 31–35 years and 36–40 years. Regarding Education Level, 186 individuals hold Bachelor's degrees (31.8%), 281 have Master's degrees (48.1%), and 117 possess Doctoral degrees

(20.0%), indicating a predominance of Master's holders. As for Work Experience, the majority have 6–10 years or 11–15 years of professional experience.

Table 2 Descriptive analysis of variables in art education management system for college administrators in Hebei Province

Factor	Item	M	SD	Level
	Q1	3.34	1.239	Moderate
	Q2	3.24	1.288	Moderate
	Q3	3.33	1.235	Moderate
	Q38	3.50	1.171	High
External Partnerships	Q39	3.65	1.312	High
And Cultural Integration	Q61	3.48	1.200	Moderate
	Q62	3.47	1.273	Moderate
	Q63	3.66	1.245	High
	Q64	3.81	1.233	High
	Q65	3.74	1.212	High
	Q4	3.21	0.957	Moderate
	Q5	3.20	0.901	Moderate
	Q6	3.00	0.867	Moderate
	Q7	3.05	0.892	Moderate
Assessment And Quality	Q40	3.21	0.956	Moderate
Assurance	Q66	3.34	1.036	Moderate
	Q67	3.28	0.963	Moderate
	Q68	3.28	0.879	Moderate
	Q69	3.25	0.862	Moderate
	Q70	3.26	0.872	Moderate
Digital Systems And	Q8	3.74	1.054	High
Informatization	Q9	3.83	1.031	High

	Q10	3.66	1.087	High
	Q41	3.68	1.075	High
	Q42	3.67	0.971	High
	Q43	3.70	1.026	High
	Q44	3.69	1.036	High
	Q71	3.62	1.062	High
	Q72	3.65	1.044	High
	Q73	3.69	1.006	High
	Q74	3.65	1.010	High
	Q11	3.66	1.118	High
	Q12	3.68	1.148	High
	Q45	3.66	1.132	High
	Q46	3.58	1.145	High
	Q47	3.60	1.164	High
Student Affairs And	Q48	3.63	1.099	High
Extracurricular	Q75	3.59	1.041	High
	Q76	3.60	1.094	High
	Q77	3.60	0.994	High
	Q78	3.67	1.066	High
	Q79	3.75	1.082	High
	Q80	3.52	1.143	High
	Q13	3.58	0.839	High
	Q14	3.50	0.828	High
	Q15	3.47	0.874	Moderate
Resources And Facilities	Q16	3.45	0.814	Moderate
Management	Q17	3.57	0.832	High
	Q18	3.36	0.883	Moderate
	Q19	3.42	0.895	Moderate

	Q49	3.50	0.937	High
	Q81	3.52	0.861	High
	Q82	3.44	0.857	Moderate
	Q20	3.38	1.263	Moderate
	Q21	3.28	1.318	Moderate
	Q22	3.39	1.281	Moderate
	Q23	3.39	1.236	Moderate
	Q24	3.36	1.277	Moderate
	Q25	3.37	1.251	Moderate
Faculty Development	Q50	3.38	1.261	Moderate
	Q51	3.39	1.257	Moderate
	Q52	3.37	1.261	Moderate
	Q53	3.37	1.258	Moderate
	Q83	3.37	1.243	Moderate
	Q84	3.34	1.250	Moderate
	Q26	3.40	1.216	Moderate
	Q27	3.40	1.216	Moderate
	Q28	3.48	1.209	Moderate
	Q29	3.40	1.273	Moderate
	Q30	3.43	1.203	Moderate
	Q31	3.44	1.171	Moderate
Curriculum and Course Management	Q54	3.37	1.233	Moderate
	Q55	3.43	1.198	Moderate
	Q56	3.42	1.201	Moderate
	Q85	3.45	1.214	Moderate
	Q86	3.39	1.207	Moderate
	Q87	3.41	1.201	Moderate
	Q88	3.40	1.242	Moderate

	Q32	3.48	1.160	Moderate
	Q33	3.41	1.132	Moderate
	Q34	3.40	1.153	Moderate
	Q35	3.57	1.161	High
	Q36	3.50	1.161	High
	Q37	3.56	1.133	High
Policy and Governance	Q57	3.58	1.133	High
	Q58	3.56	1.136	High
	Q59	3.54	1.142	High
	Q60	3.56	1.119	High
	Q89	3.56	1.124	High
	Q90	3.57	1.129	High
	Q91	3.58	1.131	High
	Q92	3.54	1.145	High

According to the data in Table 5.2, among the 92 evaluation indicators, the arithmetic mean (M) of all indicators is between 3.00 and 3.83, and the standard deviation (S.D.) is between 0.814 and 1.318, indicating that the respondents attach a moderate to high level of importance to each indicator.

Table 3 KMO and Bartlett's Sphericity Test

KMO		0.965
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	45770.646
	df	4186
	Sig.	0.000

Table 3 presents the KMO and Bartlett test results. The KMO value of 0.965 exceeds the 0.7 threshold, while the Bartlett's test statistic stands at

45770.646. The p-value of 0.000, obtained through analysis, is below the 5% significance level, confirming the suitability for factor analysis.These indicate that this set of factors had sufficient relationships among factors and was suitable for factor analysis, as suggested by Steven (2009, p.395).

Extract factors (Factor Extraction) using Principal Component Analysis (PCA).

The results of factor extraction for art education management for the future show only factors with an eigen value (eigen value) of 1 or higher. As shown in Table 4

Table 4 Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	29.608	32.183	32.183	9.758	10.607	10.607
2	9.022	9.807	41.990	9.468	10.292	20.898
3	4.925	5.354	47.343	8.576	9.322	30.221
4	4.814	5.233	52.576	7.515	8.168	38.389
5	3.616	3.931	56.507	7.283	7.916	46.305
6	3.561	3.871	60.378	6.204	6.743	53.048
7	2.685	2.919	63.297	6.173	6.710	59.758
8	2.351	2.555	65.852	5.606	6.094	65.852

Table 4 presents the variance decomposition table. Using principal component analysis (PCA) with maximum variance rotation, eight key factors were identified from the scale based on eigenvalues greater than 1. These factors collectively account for 65.852% of the total variance, demonstrating minimal information loss and confirming the reliability of the factor analysis results.

Since the eigenvalues are all 1, a variable must be selected from the number of factors in each factor. According to the Kaiser method, if the factor contains three or more factors and the factor loading value of each variable is greater than or equal to 0.5, these eight factors meet the criteria. These are Factor 1 Curriculum and Course Management, Factor 2 Policy and Governance, Factor 3 Faculty Development, Factor 4 Digital Systems and Informatization, Factor 5 Student Affairs and Extracurricular, Factor 6 Assessment and Quality Assurance, Factor 7 Resources and Facilities Management, and Factor 8 External Partnerships and Cultural Integration, for a total of 92 questions.

As can be seen from Table 5.5, a total of 8 factors were extracted from the art education management system for college administrators in Hebei Province, factor 1 contains 13 questions, factor 2 contains 14 questions, factor 3 contains 12 questions, factor 4 contains 11 questions, factor 5 contains 12 questions, factor 6 contains 10 questions, factor 7 contains 10 questions, and factor 8 contains 10 questions.

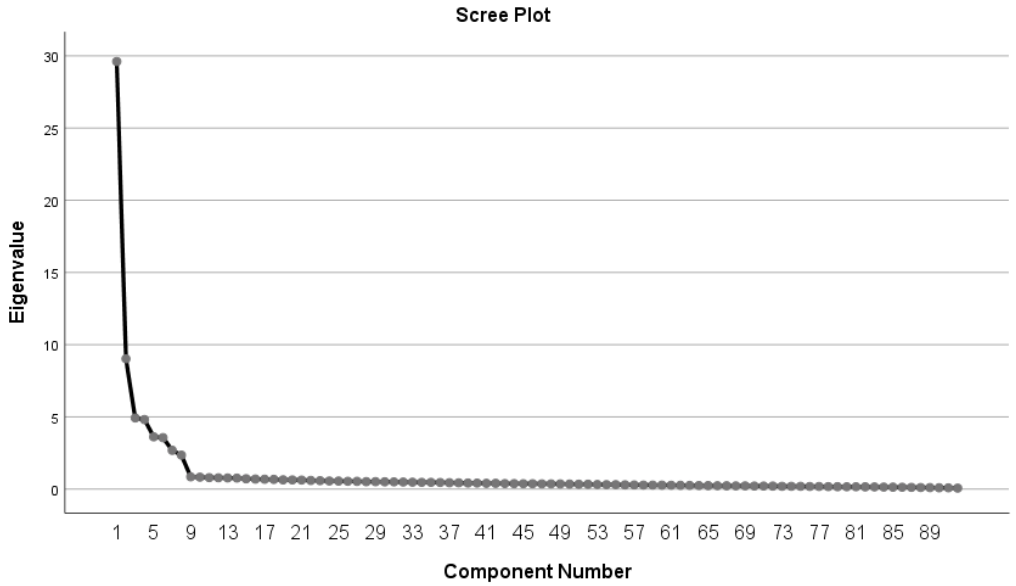

Figure 5 Scree plot

In the scree plot shown in Figure 5.1, the first eight common factors exhibit relatively large eigenvalues, with distinct turning points in the curve. Starting from the ninth common factor, the eigenvalues begin to stabilize, and all subsequent components have eigenvalues below 1. This confirms the appropriateness of the extracted eight common factors.

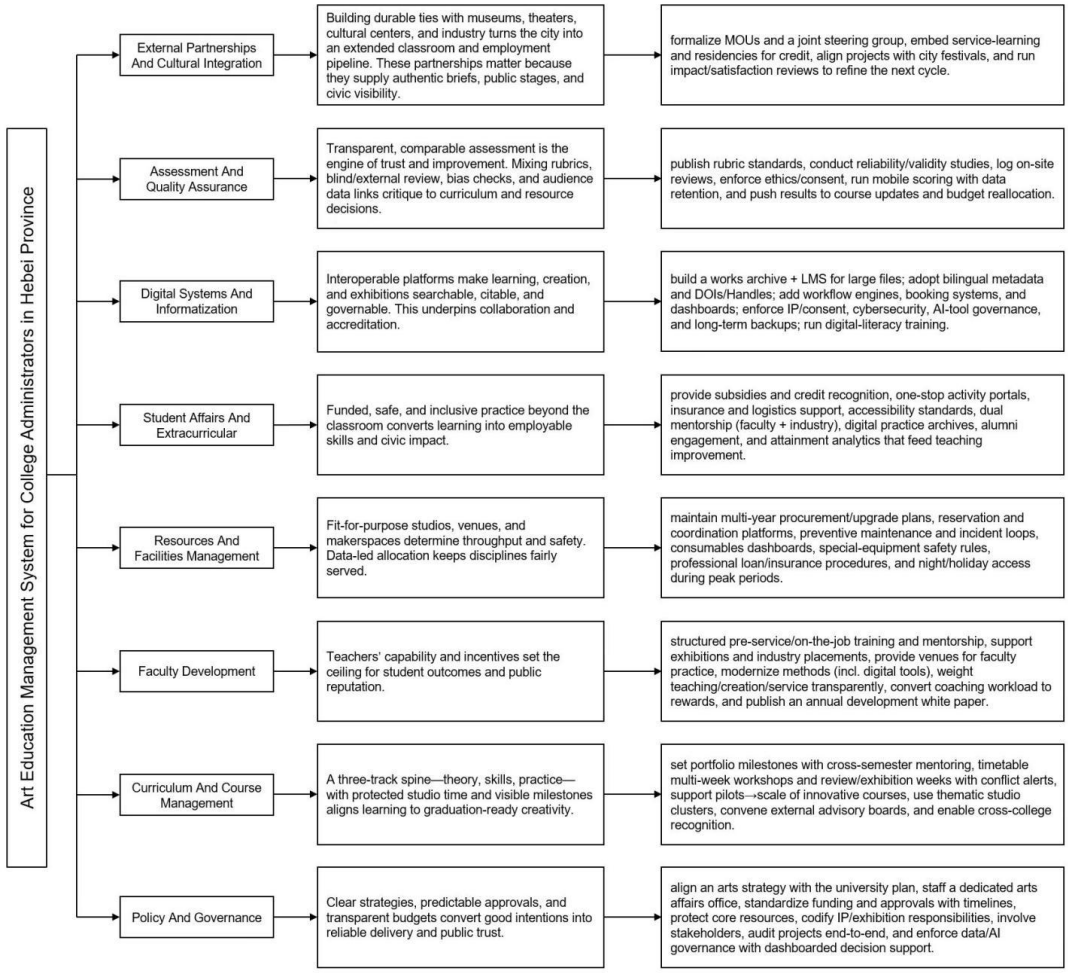
Table 5 Factors Element Analysis

Factors	Item	Quantity	Factor loading
1	26、27、28、29、30、31、54、55、56、85、86、87、88	13	0.695-0.824
2	32、33、34、35、36、37、57、58、59、60、89、90、91、92	14	0.530-0.849
3	20、21、22、23、24、25、50、51、52、53、83、84	12	0.657-0.806
4	8、9、10、41、42、43、44、71、72、73、74	11	0.587-0.805
5	11、12、45、46、47、48、75、76、77、78、79、80	12	0.545-0.771
6	4、5、6、7、40、66、67、68、69、70	10	0.655-0.808
7	13、14、15、16、17、18、19、49、81、82	10	0.638-0.775
8	1、2、3、38、39、61、62、63、64、65	10	0.602-0.723
	Total	92	0.530-0.849

Table 5 presents the variable item descriptions, with all items demonstrating factor loadings exceeding 0.5. The scale has 8 factors and 92 items. Factor 1 contains 13 questions, Factor 2 contains 14 questions, Factor 3 contains 12 questions, Factor 4 contains 11 questions, Factor 5 contains 12 questions, Factor 6 contains 10 questions, Factor 7 contains 10 questions, and Factor 8 contains 10 questions. The load range of Factor 1 is between 0.695-

0.824, Factor 2 is between 0.530-0.849, Factor 3 is between 0.657-0.806, Factor 4 is between 0.587-0.805, Factor 5 is between 0.545-0.771, Factor 6 is between 0.655-0.808, Factor 7 is between 0.638-0.775, and Factor 8 is between 0.602-0.723..

Through the analysis of the elements of art education management, a total of 8 elements were extracted, and the first model was constructed, as shown in Figure

Discussion

This study was guided by three research objectives: (1) to examine the current status of the art education management system among college administrators in Hebei Province; (2) to identify the core components of this system through exploratory factor analysis; and (3) to propose an enhancement model. The discussion below interprets the findings in relation to each objective, drawing on theoretical frameworks, prior research, and the provincial context.

Current Status of Art Education Management

The first objective aimed to assess the implementation level of art education management practices. Descriptive analysis of 92 items revealed a moderately high overall level of implementation (M = 3.00–3.83), indicating that administrators and art teachers perceive existing management practices as functional but not fully optimized. Notably, items related to Digital Systems and Informatization received the highest mean scores (M = 3.62–3.83), reflecting progress in digital infrastructure—consistent with Hebei's 2025–2027 education digitalization plan (Hebei Provincial Department of Education et al., 2025). Conversely, items in Faculty Development and Assessment and Quality Assurance showed relatively lower scores, suggesting persistent challenges in teacher support and evaluation mechanisms. These findings align with prior research highlighting uneven faculty development opportunities and subjective assessment practices in art education (Avotina & Froloviceva, 2023). The moderate ratings for External Partnerships and Cultural Integration (M = 3.24–3.81) also echo calls for more structured and sustainable collaboration between universities and cultural institutions (Gigerl et al., 2022).

Core Components of Art Education Management

The second objective sought to identify the underlying structure of art education management. Exploratory factor analysis (EFA) yielded eight distinct

components with eigenvalues greater than 1, cumulatively explaining 65.85% of the total variance. These components were: (1) Curriculum and Course Management, (2) Policy and Governance, (3) Faculty Development, (4) Digital Systems and Informatization, (5) Student Affairs and Extracurricular, (6) Assessment and Quality Assurance, (7) Resources and Facilities Management, and (8) External Partnerships and Cultural Integration.

Factor 1, Curriculum and Course Management, accounted for the largest proportion of variance (32.18%), underscoring its centrality in the management system. This finding supports Dewey's (1934) emphasis on experiential learning and the need for curricula that integrate theory, skills, and practice. It also resonates with Discipline-Based Art Education (Clark, Day, & Greer, 1985), which advocates for a comprehensive curriculum encompassing creation, history, criticism, and aesthetics. The high loading of items related to interdisciplinary courses and alignment with learning outcomes reflects current policy priorities in China's 2022 curriculum guidelines (Ministry of Education, 2022).

Factor 2, Policy and Governance, emerged as the structural backbone, with items emphasizing strategic planning, transparency, and compliance. This aligns with UNESCO's (2024) call for coordinated policy frameworks and NASAD's (2024) accreditation standards, which require clear governance structures and stakeholder engagement.

Factors 3, 4, and 7—Faculty Development, Digital Systems and Informatization, and Resources and Facilities Management—function as enabling pillars. Their identification confirms the multi-dimensional nature of art education management, where human, technological, and physical resources must be systematically developed and maintained (Mahmoud, et al., 2024; Li, et al., 2024). The relatively lower loadings of some resource-related items (e.g., consumables procurement) suggest areas needing institutional attention, consistent with findings from facility management studies (Timly, 2023).

Factors 5 and 6—Student Affairs and Extracurricular and Assessment and Quality Assurance—serve as bridging mechanisms that connect formal curricula with authentic learning experiences. The inclusion of co-curricular activities and fair evaluation rubrics reflects best practices identified in prior research (Vlachopoulos, et al., 2024; Taylor, et al., 2024). These components ensure that student engagement is systematically supported and that learning outcomes are rigorously assessed and fed back into curriculum improvement.

Factor 8, External Partnerships and Cultural Integration, captures the institution's embeddedness in local cultural ecosystems. This finding validates the importance of museum–school–industry collaboration pipelines, as demonstrated in Hebei case studies (Hebei University, 2025). It also aligns with international frameworks emphasizing place-based learning and cultural mediation (UNESCO, 2024).

Toward an Integrated Enhancement Model

The third objective involved constructing a model to enhance art education management. Grounded in the eight empirically validated components and enriched by expert interviews, the proposed model synthesizes these elements into a synergistic ecosystem. The model posits that effective management requires: (a) a coherent curriculum guided by clear policy and governance; (b) sustained investment in faculty, digital systems, and physical resources; (c) systematic support for student engagement and fair assessment; and (d) strategic external partnerships that embed the institution within cultural and industry networks.

This integrated framework aligns with established international benchmarks, including NASAD's (2024) accreditation standards and the QAA's (2017) subject benchmarks for art and design. It also reflects the priorities of China's education modernization agenda, particularly the emphasis on digital transformation, quality assurance, and cultural responsiveness. The model's

dashboard-driven governance approach and rubric-based evaluation linked to resource allocation offer practical tools for administrators to operationalize these priorities.

Compared to prior models that focus on isolated dimensions (e.g., curriculum or digital tools alone), this study's eight-factor model provides a more holistic and actionable framework. It recognizes that sustainable improvement in art education management depends on the interplay of multiple components rather than isolated initiatives. The model's applicability extends beyond Hebei, offering a replicable structure for other provinces seeking to modernize their art education administration.

Theoretical and Practical Implications

Theoretically, this study contributes to the literature by empirically validating a comprehensive management model for art education in the Chinese higher education context. It extends Dewey's experiential aesthetics and Bandura's social learning theory into the administrative domain, demonstrating how these theories can inform governance, resource allocation, and partnership development. The findings also reinforce the relevance of constructivist principles in curriculum design and faculty development.

Practically, the model provides university administrators with a diagnostic tool to assess current practices and identify priority areas for improvement. The 92 validated items serve as a checklist for self-evaluation and external review. The emphasis on data-driven decision-making and transparent governance aligns with the requirements of China's next-round undergraduate teaching evaluations (2021–2025). Furthermore, the model's recommendations for museum–school–industry collaboration offer concrete pathways for integrating local cultural resources into academic programs, thereby enhancing both educational quality and regional cultural development.

Research Limitations

This study has several limitations. First, the sample was drawn exclusively from four independent art colleges in Hebei Province, which may limit the generalizability of findings to comprehensive universities or institutions in other provinces. Second, the cross-sectional design captures perceptions at a single point in time, precluding analysis of causal relationships or long-term trends. Third, while the model was validated through expert interviews, its practical effectiveness in real-world implementation requires further testing through longitudinal case studies.

Conclusion

This study constructs a comprehensive management model for art education in Hebei Province, integrating eight essential dimensions that support sustainable, data-driven, and culturally responsive governance. The findings underscore that effective art education management requires synergy between digital transformation, policy innovation, and quality assurance. By aligning institutional governance with regional cultural strategies, Hebei's universities can enhance both educational outcomes and societal contributions. The proposed framework provides a replicable model for other provinces seeking to modernize their art education administration systems.

Recommendations

Recommendations for Practical Implementation

Colleges should enhance digital literacy programs for faculty and students, integrate cross-institutional data systems, and develop transparent evaluation platforms. Continuous feedback loops between assessment results and curriculum improvement are essential to ensure dynamic adaptability.

Recommendations for Policy

Provincial education authorities should establish a unified governance framework for art education, incorporating clear data governance policies, standardized evaluation criteria, and incentives for external collaborations. Strengthening policy alignment between universities and local cultural institutions will enhance implementation efficiency.

Recommendations for Further Research

Future research should focus on comparative studies across provinces, exploring how digital transformation and policy standardization can jointly drive art education modernization. Longitudinal analyses of policy impact and the integration of AI tools in educational governance are also recommended.

References

Avotina, A., & Froloviceva, V. (2023). Rubrics as a tool for objective assessment in art education. *To be or not to be a great educator*, 525.

Bandura, A., & Walters, R. H. (1977). *Social learning theory* (Vol. 1, pp. 141-154). Englewood Cliffs, NJ: Prentice hall.

Clark, G., Day, M., & Greer, O. (1985). Discipline-Based Art Education: Becoming Students of Art. *Journal of Aesthetic Education,* 19(4), 129-193.

Crockett, J. B. (2018). *Handbook of arts education and special education*. S. M. Malley (Ed.). Routledge, Taylor & Francis Group.

Dewey, J. (1934). *Art as experience*. Minton, Balch & Company.

Dewey, J. (2024). Art as experience. In *Anthropology of the Arts* (pp. 37-45). Routledge.

General Office of the Ministry of Education. (2020). "*Opinions on Comprehensively Strengthening and Improving School Aesthetic Education Work in the New Era".* State Council of the People's Republic of China.

Gigerl, M., Sanahuja-Gavaldà, J. M., Petrinska-Labudovikj, R., Moron-Velasco, M., Rojas-Pernia, S., & Tragatschnig, U. (2022, October). Collaboration between schools and museums for inclusive cultural education: Findings from the INARTdis-project. In *Frontiers in Education* (Vol. 7, p. 979260). Frontiers Media SA.

Hebei Provincial People's Government General Office. (2017, September 11).Implementation opinion on strengthening and improving school aesthetic education. Ministry of Education portal. https://www.moe.gov.cn/

Hebei University, School of Arts. (2025, Sept 17). *"From History to Reality: Hebei Red Photography Exhibition" opens*.https://www.hbu.edu.cn/info/1167/21131.htm

Hebei Provincial Department of Education et al. (2025, September 18). *Hebei Province accelerates the implementation of education digitalization plan*(*2025–2027 年*). Hebei Education News Center. https://www.hbcj.cn/

Li, J., Zheng, X., Watanabe, I., & Ochiai, Y. (2024). A systematic review of digital transformation technologies in museum exhibition. *Computers in Human Behavior*, 161, 108407

Lin, H., Wan, S., Gan, W., Chen, J., & Chao, H.-C. (2022). Metaverse in education: Vision, opportunities, and challenges. *arXiv preprint arXiv:2211.14951*.

Mahmoud, A. S., Hassanain, M. A., & Alshibani, A. (2024). Evolving trends and innovations in facilities management within higher education institutions. *Buildings*, 14(12), 3759.

Ministry of Education, General Office. (2022, December 1).Notice on issuing the Guidelines for Public Art Courses in Higher Education. https://www.moe.gov.cn/

NASAD. (2024). *NASAD Handbook 2024–2025.* National Association of Schools of Art and Design.

Piaget, J. (1973). To *understand is to invent: The future of education*.

Perales, F. J. (2024). The STEAM approach: Implementation and educational, social, and cultural implications. *Arts Education Policy Review,* 125(1), 1–10.

Quality Assurance Agency for Higher Education. (2017). *Subject benchmark statement: Art and design*. QAA. https://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/subject-benchmark-statements/sbs-art-and-design-17.pdf

Taylor, B., Kisby, F., & Reedy, A. (2024). Rubrics in higher education: an exploration of undergraduate students' understanding and perspectives. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, *49*(6), 799-809.

Timly (asset management resources). (2023). *Asset Management Lifecycle Phases*. https://timly.com/en/asset-management-lifecycle-process-p h a ses-steps-diagram/

UNESCO. (2024). *Framework for Culture and Arts Education.* UNESCO. https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2024/02/WCCAE_UNESCO%20Framework_EN_0.pdf (Official PDF).

Vlachopoulos, D., & Makri, A. (2024). A systematic literature review on authentic assessment in higher education: Best practices for the development of 21st century skills, and policy considerations. *Studies in Educational Evaluation*, *83*, 101425.

ศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้บริการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ ในพื้นที่หมู่บ้านวังชะโด ตำบลวังพัฒนา อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

A STUDY ON CONSUMER BEHAVIOR AND FACTORS INFLUENCING THE GROWTH TRENDS OF ONLINE CAMERA RENTAL BUSINESS IN WANG CHADO VILLAGE,WANG PHATTHANA SUBDISTRICT, BANG SAI DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ธันยชนก สุขแสวง[1], กชกร สุขสอาด[2], ณัฐสิรี พุกงาม[3] และ นฤมล ตีระพัฒนเกียรติ[4]

Thanyachonok Suksawaeng[1], Kotchakorn Suksaard[2], Nattasiri Phukngam[3] and Naruemon Leerapattanakiat[4]

[1-4]บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี

[1-4]Business Administration Program Pathumthaini University, Thailand

Corresponding Author's Email: thanyachanokssk@gmail.com

วันที่รับบทความ : 6 ธันวาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 19 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 21 กุมภาพันธ์ 2569

Received 6 December 2025; Revised 19 February 2569; Accepted 21 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้บริการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ ในพื้นที่หมู่บ้านวังชะโด ตำบลวังพัฒนา อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลผู้ใช้บริการเช่ากล้องออนไลน์ ในหมู่บ้านวังชะโด ตำบลวังพัฒนา อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Citation:

* ธันยชนก สุขแสวง, กชกร สุขสอาด, ณัฐสิรี พุกงาม และ นฤมล ตีระพัฒนเกียรติ. (2569). ศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้บริการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ ในพื้นที่หมู่บ้านวังชะโด ตำบลวังพัฒนา อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1037-1049.

Thanyachonok Suksawaeng, Kotchakorn Suksaard, Nattasiri Phukngam and Naruemon Leerapattanakiat. (2026). A Study On Consumer Behavior And Factors Influencing The Growth Trends Of Online Camera Rental Business In Wang Chado Village,Wang Phatthana Subdistrict, Bang Sai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1037-1049.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

(2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ในพื้นที่ดังกล่าว และ (3) เพื่อศึกษาการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ในพื้นที่ดังกล่าวกลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่เคยใช้บริการเช่ากล้องออนไลน์ จำนวน 165 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20–29 ปี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้เฉลี่ยมากกว่า 30,000 บาทต่อเดือน 2) พฤติกรรมการใช้บริการเช่ากล้องออนไลน์ส่วนใหญ่เพิ่งเคยใช้บริการ วัตถุประสงค์หลักคือเพื่อการท่องเที่ยว ช่องทางที่นิยมคือโซเชียลมีเดีย โดยปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจเช่ากล้อง ได้แก่ ราคา ความน่าเชื่อถือ และความสะดวกในการใช้บริการ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” โดยเฉพาะด้านการบริการ ช่องทางเช่าที่สะดวก และความน่าเชื่อถือของร้าน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการใช้บริการไม่พบว่ามีผลต่อแนวโน้มการเติบโตของธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: พฤติกรรมผู้บริโภค, ธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์, ปัจจัยการเติบโต, ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

Abstract

This research aimed to study consumer behavior and the factors influencing the growth trends of the online camera rental business in Wang Chado Village, Wang Phatthana Subdistrict, Bang Sai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The objectives of the study were: (1) to examine the personal factors of online camera rental service users in the area; (2) to study the behavior of customers using online camera rental services; and (3) to explore the growth of the online camera rental business in the specified area.The sample consisted of 165 respondents who had previously used online camera rental services. Data were collected through questionnaires and analyzed using descriptive statistics such as percentage, mean, and standard deviation, as well as statistical hypothesis testing.

The results revealed that 1) most respondents were female, aged between 20–29 years, employed in private companies, and earned an average monthly income exceeding 30,000 baht. 2) The majority had recently used online camera rental services mainly for travel purposes, with social media being the most popular rental channel. And 3) The analysis showed that the overall factors affecting the growth of the online camera rental business were at the highest level, particularly regarding service quality, personal factors and service usage behavior were found to have no statistically significant relationship with the business growth trend.

Keywords: Consumer Behavior, Online Camera Rental Business, Growth Factors, User Satisfaction

บทนำ

ภาพและวิดีโอไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมเพื่อความบันเทิงหรือเก็บความทรงจำส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ได้พัฒนาเป็นหนึ่งในเครื่องมือสื่อสารที่ทรงพลังที่สุดในโลกยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสื่อสารเชิงการตลาด การนำเสนอสินค้าและบริการ ตลอดจนการสร้างภาพลักษณ์ของแบรนด์ให้โดดเด่น การถ่ายภาพและวิดีโอคุณภาพสูงช่วยให้ผู้ผลิตคอนเทนต์สามารถสื่อสารข้อความได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความประทับใจแก่ผู้รับสารได้ในทันที (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2566) ในหลายวงการ เช่น การตลาดออนไลน์ การท่องเที่ยว งานอีเวนต์ งานแต่งงาน งานเปิดตัวสินค้า หรือแม้แต่การสื่อสารภายในองค์กร ล้วนต้องอาศัยภาพและวิดีโอที่มีคุณภาพสูง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและกระตุ้นความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียอย่าง YouTube, TikTok, Facebook และ Instagram ได้กลายเป็นพื้นที่หลักที่ผู้คนใช้เผยแพร่เนื้อหา และการแข่งขันกันสร้างคอนเทนต์ให้โดดเด่นยิ่งทำให้ความต้องการอุปกรณ์ถ่ายภาพที่มีคุณภาพสูงเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม อุปกรณ์กล้องดิจิทัลระดับมืออาชีพ ไม่ว่าจะเป็นกล้อง DSLR, กล้อง Mirrorless หรืออุปกรณ์เสริมต่าง ๆ เช่น เลนส์เฉพาะทาง ขาตั้งไฟสตูดิโอ หรือไมโครโฟนคุณภาพสูง มักมีราคาสูงมาก และการลงทุนซื้ออุปกรณ์เหล่านี้อาจไม่คุ้มค่าสำหรับผู้ที่ต้องการใช้งานเพียงชั่วคราว หรือใช้งานเฉพาะบางโอกาส เช่น การเดินทางท่องเที่ยว การจัดงานเฉพาะ

กิจ หรือการทำโปรเจกต์ครั้งเดียว ปัจจัยด้านต้นทุนและความคุ้มค่าดังกล่าวเป็นแรงผลักดันสำคัญให้เกิด “ธุรกิจเช่ากล้อง” ขึ้นมา ซึ่งกลายเป็นทางเลือกใหม่ที่ช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงอุปกรณ์คุณภาพสูงได้โดยไม่ต้องลงทุนซื้อ (Statista, 2024; วิโรจน์ อรุณมานะกุล, 2565) ในระยะเริ่มต้น ธุรกิจเช่ากล้องมีลักษณะเป็นการให้บริการแบบดั้งเดิมที่ลูกค้าต้องเดินทางไปยังร้านเช่าด้วยตนเอง เพื่อดูและเลือกอุปกรณ์ รวมถึงดำเนินการชำระเงินและรับสินค้า กระบวนการดังกล่าวแม้จะช่วยให้ลูกค้าได้ตรวจสอบสภาพอุปกรณ์ด้วยตนเอง แต่ก็ใช้เวลาและไม่สะดวกสำหรับผู้ที่อยู่ไกลจากร้าน อย่างไรก็ตาม การเติบโตของเทคโนโลยีการสื่อสารและพฤติกรรมผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับ “ความรวดเร็วและเข้าถึงง่าย” ได้นำไปสู่การพัฒนารูปแบบบริการใหม่ที่เรียกว่า “ธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์”

ธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ช่วยให้ลูกค้าสามารถค้นหา เลือกอุปกรณ์ จองวันใช้งาน และชำระเงินได้ครบถ้วนผ่านเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน โดยไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปที่ร้าน พร้อมทั้งมีบริการจัดส่งถึงบ้านหรือจุดรับ-คืนสินค้าที่หลากหลาย เช่น การจัดส่งผ่านบริษัทขนส่งเอกชน แอปพลิเคชันเดลิเวอรี่ หรือแม้แต่บริการแมสเซนเจอร์ด่วน นอกจากนี้ ผู้ให้บริการบางรายยังมีระบบรีวิวและการให้คำแนะนำอุปกรณ์แบบออนไลน์ ทำให้ผู้ใช้สามารถเลือกอุปกรณ์ได้เหมาะสมกับงานของตนมากขึ้น (สมศักดิ์ ทองสุข, 2564) การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของธุรกิจต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล ซึ่งไม่เพียงต้องการความสะดวกและรวดเร็ว แต่ยังต้องการความยืดหยุ่นและบริการที่ตอบโจทย์ในเชิงประสบการณ์ การเช่ากล้องออนไลน์จึงไม่ใช่เพียงการ “ให้เช่าอุปกรณ์” แต่ยังเป็นการมอบประสบการณ์การใช้บริการที่ไร้รอยต่อ (Seamless Experience) ตั้งแต่การค้นหาข้อมูลไปจนถึงการคืนอุปกรณ์

ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรม ความพึงพอใจ และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการใช้บริการเช่ากล้องออนไลน์ ผลการศึกษาอาจนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถพัฒนาบริการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการออกแบบแพ็กเกจ การกำหนดราคา การสื่อสารการตลาด และการยกระดับคุณภาพการบริการ เพื่อให้ธุรกิจสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างยั่งยืนและแข่งขันได้ในสภาวะเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลผู้ใช้บริการเช่ากล้องออนไลน์ ในหมู่บ้านวังชะโด ตำบลวังพัฒนา อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ในพื้นที่ดังกล่าว

3. เพื่อศึกษาการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ในพื้นที่ดังกล่าว

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคลหมายถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น อายุ เพศ รายได้ อาชีพ การศึกษา บุคลิกภาพ และรูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการรับรู้ ความต้องการ และพฤติกรรมการบริโภคของแต่ละคน ธุรกิจจึงต้องพิจารณาปัจจัยเหล่านี้ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ (Online Marketing Mix) แนวคิดนี้พัฒนามาจากส่วนประสมการตลาดแบบดั้งเดิม (4Ps: Product, Price, Place, Promotion) โดยปรับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมออนไลน์ เช่น

- Product (สินค้า) ต้องตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคดิจิทัล
- Price (ราคา) ต้องยืดหยุ่นและแข่งขันได้ในตลาดออนไลน์
- Place (ช่องทางจัดจำหน่าย) ใช้เว็บไซต์และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย
- Promotion (การส่งเสริมการตลาด) เน้นการสื่อสารแบบโต้ตอบ เช่น การรีวิว โฆษณาผ่านอินฟลูเอนเซอร์ และการตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing)

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ (Online Consumer Behavior)

พฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์คือกระบวนการที่ผู้บริโภคแสวงหา ประเมิน และตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการผ่านสื่อดิจิทัล ปัจจัยที่มีอิทธิพลได้แก่ ความสะดวก ความไว้วางใจในเว็บไซต์ ความปลอดภัยของข้อมูล รีวิวจากผู้ใช้ และภาพลักษณ์ของแบรนด์ โดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ซึ่งอธิบายว่าความง่ายในการใช้งานและประโยชน์ที่รับรู้ มีผลต่อการยอมรับการซื้อสินค้าออนไลน์

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ การตัดสินใจซื้อเป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคผ่าน 5 **ขั้นตอน** ได้แก่

1) การรับรู้ปัญหา

2) การค้นหาข้อมูล

3) การประเมินทางเลือก

4) การตัดสินใจซื้อ

5) พฤติกรรมหลังการซื้อ

5. แนวคิดและทฤษฎีด้านการบริการ (Service)

แนวคิดด้านการบริการมุ่งเน้นการสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า ผ่านคุณภาพการบริการที่ดี มีความน่าเชื่อถือ รวดเร็ว และตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างเหมาะสม ตามโมเดล SERVQUAL ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

1) ความเชื่อถือได้ (Reliability)

2) การตอบสนอง (Responsiveness)

3) ความมั่นใจ (Assurance)

4) การเอาใจใส่ (Empathy)

5) ลักษณะทางกายภาพ (Tangibles)

6) คุณภาพการบริการที่ดีจะช่วยสร้างความไว้วางใจและความภักดีต่อแบรนด์

สรุป แนวคิดทั้งหมดข้างต้นทำงานร่วมกัน โดยปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมผู้บริโภคเป็นตัวกำหนดความต้องการ ส่วนปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์และการบริการเป็นเครื่องมือที่ธุรกิจใช้ตอบสนองต่อความต้องการนั้น เพื่อขับเคลื่อน แนวโน้มการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ระบุรูปแบบของการวิจัย เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายและวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างวิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรคือ ผู้ที่เคยใช้บริการเช่ากล้องออนไลน์ที่พำนักหรืออาศัยอยู่ในหมู่บ้านวังชะโด ตำบลวังพัฒนา อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 287 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่เคยใช้บริการเช่ากล้องออนไลน์ในหมู่บ้านวังชะโด ตำบลวังพัฒนา อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 165 คน

โดยกำหนดขนาดคำนวนตาม สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973)

สูตรคำนวณ n = $n = \frac{N}{1+N(e)^2}$

โดยที่ n= ค่าของข้อมูลแต่ละตัว

N = จำนวนข้อมูลทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (ระดับความเชื่อมั่น 95% ⟶ e = 0.1 หรือ 10%)

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นที่ 1 การศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด จากนั้นใน

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ศึกษาเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างและขอบเขตเนื้อหาของเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำร่างแบบสอบถามที่ได้เข้าสู่

ขั้นที่ 3 โดยนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของภาษา เนื้อหาตลอดจนความครอบคลุม และรับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไข ก่อนจะเข้าสู่

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (วุฒิการศึกษาปริญญาโทขึ้นไป) เพื่อตรวจสอบ ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และนำความคิดเห็นที่ได้ (+1 เห็นว่าสอดคล้อง, 0 ไม่แน่ใจ, -1 เห็นว่าไม่สอดคล้อง) มาคำนวณหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) } โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ 1 ใน

ขั้นที่ 5 และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ก่อนจะจัดทำเครื่องมือเป็นฉบับสมบูรณ์ใน ขั้นที่ 6 และพร้อมสำหรับนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลใน ขั้นที่ 7 ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ดำเนินการสำรวจโดย เก็บข้อมูลแบบสอบถาม จำนวน 165 ชุด

2. ระยะเวลาการเก็บข้อมูล จำนวน 2 สัปดาห์ (สัปดาห์ที่ 10-11) ซึ่งคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายจากผู้ที่เคยใช้บริการเช่ากล้องออนไลน์ ในหมู่บ้านวังชะโด ตำบลวังพัฒนา อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเท่านั้น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ใช้ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC > 0.50

2. สถิติเชิงพรรณนา ใช้ ค่าร้อยละ (%), ค่าเฉลี่ย, และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อสรุปข้อมูลพื้นฐาน พฤติกรรม และสภาพของตัวแปรโดยรวม

3. สถิติเชิงอนุมาน ใช้ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตามปัจจัยส่วนบุคคล (ที่นัยสำคัญ $p < 0.05$) และใช้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับแนวโน้มการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลผู้ใช้บริการเช่ากล้องออนไลน์ ในหมู่บ้านวังชะโด ตำบลวังพัฒนา อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พบว่า ผู้ใช้บริการเช่ากล้องออนไลน์ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 63.64โดยมีช่วง อายุ 20-29 ปี เป็นสัดส่วนหลัก (ร้อยละ 52.12) ซึ่งสอดคล้องกับอาชีพหลักคือ พนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 40.61) ตามมาด้วยกลุ่มนักเรียน/นักศึกษา (ร้อยละ 36.97) สำหรับด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ผู้ตอบแบบสอบถามมีสัดส่วนสูงสุดอยู่ในกลุ่ม มากกว่า 30,000 บาท (ร้อยละ 33.94) และกลุ่ม 10,001 - 20,000 บาท (ร้อยละ 32.12) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ไม่เคยใช้บริการเช่ากล้องออนไลน์ (ร้อยละ 58.18) ซึ่งอาจบ่งชี้ถึงโอกาสในการขยายตลาดสำหรับธุรกิจในพื้นที่หรือความท้าทายในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ในพื้นที่ดังกล่าว

พบว่า พฤติกรรมการใช้บริการเช่ากล้องออนไลน์พฤติกรรมการใช้บริการเช่ากล้องออนไลน์ของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่เป็น ผู้ใช้บริการใหม่ หรือ เพิ่งเคยใช้ คิดเป็นร้อยละ 39.39 และมีผู้ที่เคยใช้ นาน ๆ ครั้ง ในสัดส่วนสูงรองลงมาที่ร้อยละ 33.94 ซึ่งบ่งชี้ว่าตลาดในพื้นที่นี้ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นหรือมีการใช้บริการเป็นครั้งคราว วัตถุประสงค์หลักในการเช่ากล้องคือเพื่อ ถ่ายภาพท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 44.85 และ งานอีเวนต์ ที่ร้อยละ 33.94

โดยช่องทางที่นิยมใช้ในการค้นหาและเช่ากล้องคือ โซเชียลมีเดีย ซึ่งมีสัดส่วนสูงสุดที่ร้อยละ 46.67 ในขณะที่ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจเช่ากล้องคือ ราคา (ร้อยละ 20.61) และความน่าเชื่อถือ ของร้าน (ร้อยละ 20.00) แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าและปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมออนไลน์

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ในพื้นที่ดังกล่าว

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ ในภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์	เกณฑ์การให้คะแนน					$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ราคาค่าเช่าที่เหมาะสมเป็นแรงจูงใจสำคัญ	72 (43.64)	86 (52.12)	7 (4.24)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.39	0.57	มาก
2. การมีช่องทางเช่าที่สะดวก เช่น แอป/เว็บไซต์	106 (64.24)	59 (35.76)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.64	0.48	มากที่สุด
3. การบริการที่ดี เช่น การส่ง-คืนอุปกรณ์ตรงเวลา	107 (64.85)	58 (35.15)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.65	0.48	มากที่สุด
4. ความน่าเชื่อถือของร้านและรีวิวจากผู้ใช้จริง	87 (52.73)	78 (47.27)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.53	0.50	มากที่สุด
5. ความหลากหลายของอุปกรณ์ที่ให้เช่า	87 (52.73)	74 (44.85)	4 (2.42)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.50	0.55	มากที่สุด
6. การเติบโตของกลุ่มผู้ใช้งานด้านถ่ายภาพ/คอนเทนต์	93 (56.36)	68 (41.21)	4 (2.42)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.54	0.55	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย						**4.54**	**0.34**	**มากที่สุด**

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ ในระดับมาก ($\bar{x}$= .454, SD. = 0.34) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งหมด 5 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การ

บริการที่ดี เช่น การส่ง-คืนอุปกรณ์ตรงเวลา($\bar{X}$= 4.65, SD. = 0.48) รองลงมา คือ การมีช่องทางเช่าที่สะดวก เช่น แอป/เว็บไซต์ ($\bar{X}$= 4.64, SD. = 0.48) การเติบโตของกลุ่มผู้ใช้งานด้านถ่ายภาพ/คอนเทนต์($\bar{X}$= 4.54, SD. = 0.55) ความน่าเชื่อถือของร้านและรีวิวจากผู้ใช้จริง ($\bar{X}$=4.53, SD. = 0.50) ความหลากหลายของอุปกรณ์ที่ให้เช่า($\bar{X}$=4.50, SD. = 0.55) และราคาค่าเช่าที่เหมาะสมเป็นแรงจูงใจสำคัญ($\bar{X}$=.439, SD. = 0.57) ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลส่งผลต่อแนวโน้มการเติบโตของธุรกิจแตกต่างกัน พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลและการเคยใช้บริการเช่ากล้องออนไลน์ที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลต่อแนวโน้มการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้

1. เพศ (t-test) ไม่แตกต่างกัน (ค่า Sig. = 0.061)
2. อายุ (ANOVA) ไม่แตกต่างกัน (ค่า Sig. = 0.508)
3. อาชีพ (ANOVA) ไม่แตกต่างกัน (ค่า Sig. = 0.857)
4. รายได้ต่อเดือน (ANOVA) ไม่แตกต่างกัน (ค่า Sig. = 0.088)
5. การเคยใช้บริการเช่ากล้องออนไลน์ (t-test): ไม่แตกต่างกัน (ค่า Sig. = 0.712)

สรุป ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ, อายุ, อาชีพ, รายได้) และสถานะการเป็นผู้เคยใช้บริการไม่สามารถใช้จำแนกความแตกต่าง ของแนวโน้มการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ได้

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลผู้ใช้บริการเช่ากล้องออนไลน์ ในหมู่บ้านวังชะโด ตำบลวังพัฒนา อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (63.64%) และอยู่ใน ช่วงอายุระหว่าง 20-29 ปี (52.12%) ซึ่งเป็นกลุ่มวัยทำงานตอนต้นและนักศึกษาที่มีกำลังซื้อและให้ความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวและการใช้โซเชียลมีเดีย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณภาภัช แก้วกำพล (2563) ที่ศึกษาความเสี่ยงผู้บริโภคที่เลือกใช้บริการช่างภาพอิสระ และพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและมีอายุในช่วง 20-25 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพและการแสดงออกผ่านสื่อออนไลน์

อภิปรายผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ในพื้นที่ดังกล่าว

พบว่า วัตถุประสงค์หลักในการเช่ากล้องคือเพื่อถ่ายภาพท่องเที่ยว (44.85%) และช่องทางที่นิยมใช้ค้นหา/เช่ากล้องคือโซเชียลมีเดีย (46.67%) ซึ่งพฤติกรรมนี้เน้นย้ำถึงบทบาทของสื่อดิจิทัลในการขับเคลื่อนธุรกิจบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จเร เถื่อนพวงแก้ว (2563) ที่พบว่าการใช้สื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมการตลาดของธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือสำคัญที่ธุรกิจเช่ากล้องต้องใช้ในการเข้าถึงและจูงใจลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ การที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับ ราคาและความน่าเชื่อถือ เป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจเช่ากล้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริรัตน์ คะสะธรรม (2565) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธุรกิจถ่ายภาพ และพบว่าปัจจัยด้านการให้บริการและช่องทางการจัดจำหน่ายมีความสำคัญ ซึ่งรวมถึงความน่าเชื่อถือและการเข้าถึงที่ง่าย

อภิปรายผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์ในพื้นที่ดังกล่าว

พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.54) โดยเฉพาะด้าน การบริการที่ดี ช่องทางเช่าที่สะดวก และความน่าเชื่อถือของร้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณภาพการให้บริการและกลยุทธ์การตลาดออนไลน์มีผลต่อมุมมองของผู้ใช้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลภรณ์ สำเภาทอง (2564) ที่เน้นว่ากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ต้องมีการเข้าใจแบรนด์และเข้าถึงทุกช่องทางที่ผู้บริโภคอยู่ รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างความภักดีต่อแบรนด์ องค์ประกอบเหล่านี้จึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างแนวโน้มการเติบโตของธุรกิจบริการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กลุ่มผู้ใช้บริการหลัก ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (63.64%) อายุระหว่าง $20–29$ ปี (52.12%) มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 30,000 บาท พฤติกรรมการใช้บริการ พบว่าผู้ใช้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เพิ่งเคยใช้บริการ (39.39%) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อถ่ายภาพท่องเที่ยว (44.85%) นิยมค้นหาและเช่าผ่านโซเชียลมีเดีย (46.67%) และให้ความสำคัญสูงสุดกับราคาและความน่าเชื่อถือของร้านเป็นปัจจัยในการ

ตัดสินใจเช่า อย่างไรก็ตาม แม้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจ โดยรวมจะอยู่ในระดับมากที่สุด (4.54) โดยเน้นที่การบริการที่ดี ช่องทางเช่าที่สะดวก และความน่าเชื่อถือของร้าน แต่ผลการทดสอบสมมติฐานกลับชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ อาชีพ รายได้) และพฤติกรรมการใช้บริการ โดยรวม ไม่ส่งผลหรือไม่มีความสัมพันธ์ กับแนวโน้มการเติบโตของธุรกิจเช่ากล้องออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r = -0.087, Sig. = 0.268) ซึ่งแสดงว่าการเติบโตของธุรกิจในตลาดนี้ถูกขับเคลื่อนด้วยคุณภาพการให้บริการและกลยุทธ์ทางธุรกิจที่ร้านค้าเป็นผู้ควบคุม มากกว่าการจำแนกตามลักษณะเฉพาะตัวของผู้บริโภค **ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย** ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 พัฒนาช่องทางออนไลน์ทั้งเว็บไซต์ และแอปพลิเคชัน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ลูกค้า 1.2 จัดโปรโมชั่นหรือโปรแกรมสมาชิกเพื่อสร้างความภักดีของลูกค้า 1.3 ขยายความร่วมมือกับร้านสตูดิโอหรือผู้จัดอีเวนต์เพื่อเพิ่มฐานลูกค้า 1.4 จัดแพ็กเกจเช่าสำหรับนักศึกษาและผู้เช่า เพื่อการท่องเที่ยว หรืออีเวนต 1.5 เน้นบริการที่โปร่งใสและรวดเร็ว เช่น ระบบติดตามสถานะการเช่าและบริการจัดส่งที่ได้มาตรฐาน **2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** ได้แก่ 2.1 ศึกษาเปรียบเทียบในพื้นที่อื่นเพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเติบโตในระดับภูมิภาค 2.2 ศึกษาปัจจัยด้านจิตวิทยาผู้บริโภค เช่น ความพึงพอใจและการรับรู้คุณค่าแบรนด์ 2.3 ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเข้าใจแรงจูงใจของผู้ใช้บริการอย่างละเอียด

เอกสารอ้างอิง

จเร เถื่อนพวงแก้ว. (2563). การสื่อสารการตลาดดิจิทัลและส่วนประสมการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 2(5), 11–27

ณภาภัช แก้วกำพล. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการช่างภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์. ใน *วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2566). *พฤติกรรมผู้บริโภคยุคดิจิทัลและแนวโน้มธุรกิจออนไลน์ 2566.* เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2567 จาก https://www.depa.or.th

สมศักดิ์ ทองสุข. (2564). การเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภคยุคใหม่กับธุรกิจเช่าในระบบออนไลน์. *วารสารการตลาดยุคใหม่*, 10(1), 22–31.

วิไลภรณ์ สำเภาทอง. (2564). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์และการสร้างมูลค่าเพิ่มของธุรกิจผลิตภัณฑ์เวชสำอาง. ใน *วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2565). แนวทางการบริหารธุรกิจให้เช่าอุปกรณ์ถ่ายภาพในยุคดิจิทัล. *วารสารบริหารธุรกิจ,* 18(2), 75–88.

ศิริรัตน์ คะสะธรรม. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธุรกิจถ่ายภาพ กรณีศึกษาร้านถ่ายรูปศรีปทุมดิจิตอล. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย,* 6(2), 242-250.

Statista. (2024). *Digital camera rental market worldwide – Revenue and trends.* Retrieved from https://www.statista.com/statistics/1234567/camera-rental-market-growth/

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd Edition, Harper and Row, New York.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3*

THE TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND ITS EFFECT ON THE IMPLEMENTATION OF THE STUDENT SUPPORT SYSTEM IN SCHOOLS UNDER THE CHIANG MAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

แพรวพร หมื่นไธสง[1] และ วรรณากร พรประเสริฐ[2]

Phraewporn Muenthaisong[1] and Wannakorn Pornprasert[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยพะเยา

[1-2]University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: 67205741@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 4 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 9 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 11 กุมภาพันธ์ 2569

Received 4 February 2025; Revised 9 February 2026; Accepted 11 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือข้าราชการครู รวม

Citation:

* แพรวพร หมื่นไธสง และ วรรณากร พรประเสริฐ. (2569). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1050-1065.

Phraewporn Muenthaisong and Wannakorn Pornprasert. (2026). The Transformational Leadership Of School Administrators And Its Effect On The Implementation Of The Student Support System In Schools Under The Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 3.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1050-1065.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ทั้งสิ้น 331 คน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาในทุกด้าน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาได้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการเป็นแบบอย่าง และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด สามารถพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

Abstract

The purposes of this research were: (1) to examine the level of transformational leadership of school administrators; (2) to investigate the level of the implementation of the student support system in schools; and (3) to study the transformational leadership of school administrators affecting the implementation of the student support system in schools. The sample consisted of 331 teachers, selected through multistage sampling. The research instruments were questionnaires. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, mean, and standard deviation, Pearson’s product–moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that: (1) the overall level of transformational leadership of school administrators was at a high level; (2) the overall level of the implementation of the student support system in schools was also at a high

level; and (3) transformational leadership of school administrators in all dimensions significantly affected the implementation of the student support system in schools. Specifically, four dimensions of transformational leadership—namely inspirational motivation, individualized consideration, idealized influence (behavior), and idealized influence (attributed)—were identified as the best predictors of the implementation of the student support system, with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Transformational leadership, Implementation of the Student Support System in Schools, Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 3

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลและบริบทของสังคมที่มีความผันผวนและไม่แน่นอน ส่งผลให้สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวอย่างรอบด้าน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง วางวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย และสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรร่วมกันพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน (Fullan, 2007)

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ผ่านกระบวนการที่เป็นระบบตั้งแต่การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ การป้องกันและแก้ไขปัญหา ไปจนถึงการส่งต่อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมและบทบาทของสถานศึกษาในฐานะสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเติบโตของผู้เรียน (Bronfenbrenner, 1979)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาไทยยังประสบปัญหาหลายประการ เช่น ความไม่ชัดเจนด้านการบริหารจัดการ การขาดแคลนทรัพยากร และปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนที่มีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ซึ่งยังพบปัญหานักเรียนหลุดออก

จากระบบการศึกษา ส่งผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษาและคุณภาพชีวิตของผู้เรียนในระยะยาว (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3, 2568)

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เป็นแบบอย่างที่ดี และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร นำไปสู่การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เพื่อใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการพัฒนาการบริหารงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
2. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ด้านส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

การทบทวนวรรณกรรม

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เป็นแนวคิดที่มุ่งสร้างแรงบันดาลใจและการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในองค์กร ผ่านการปรับทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้ตาม เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดย Bass และ Avolio (1994) ระบุว่า ภาวะผู้นำดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ในบริบทสถานศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และนวัตกรรม (Leithwood & Jantzi, 2005) ทั้งนี้ งานวิจัยในประเทศ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก และส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษา (จันทิมา นกอยู่, 2566)

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้การดำเนินงานประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ ซึ่งช่วยให้สถานศึกษาสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง การดำเนินงานดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารและครูที่ปรึกษาในการวางแผน ดำเนินงาน และติดตามผลอย่างจริงจัง ทั้งนี้ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีส่วนช่วยลดปัญหาพฤติกรรมเสี่ยง และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ซึ่งนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์และเชิงพยากรณ์ (correlational and predictive research design)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 รวมทั้งสิ้น จำนวน 153 โรงเรียน โดยมีข้าราชการครู จำนวน 2,215 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 331 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วยขนาดสถานศึกษา วุฒิการศึกษา ตำแหน่งและประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มี 6 ด้าน ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert’s Rating Scale) มี 5 ระดับ ตอนที่ 3 แบบสอบถามการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มี 5 ด้าน ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert’s Rating Scale) มี 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์กับครูในสถานศึกษาดังกล่าว จำนวน 331 คน ภายในระยะเวลา 20 วัน ได้รับแบบสอบถามตอบกลับที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนจำนวน 331 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 และนำข้อมูลไปตรวจสอบความถูกต้องก่อนวิเคราะห์ทางสถิติตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของเพียร์

สัน (Pearson’s product moment coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวม รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	n=331		ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
	$\overline{X}$	S.D.	
1. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.26	0.37	มาก
2. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.26	0.37	มาก
3. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์และสื่อสารวิสัยทัศน์	4.17	0.41	มาก
4. ด้านการเป็นแบบอย่าง	4.22	0.39	มาก
5. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.28	0.37	มาก
6. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.30	0.37	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.25**	**0.32**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.25, S.D. = 0.32) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.30, S.D. = 0.37) รองลงมาได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.37) ส่วน ด้านการสร้างวิสัยทัศน์และสื่อสารวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 4.17, S.D. = 0.41)

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวมรายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวม

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา	**n=331**		**ระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ**
	$\overline{X}$	**S.D.**	
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.24	0.34	มาก
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.24	0.37	มาก
3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน	4.24	0.34	มาก
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.27	0.38	มาก
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.28	0.36	มาก
รวมเฉลี่ย	4.25	0.31	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก **(**$\overline{X}$ = 4.25, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการส่งต่อนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.36) รองลงมาได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ($\overline{X}$ = 4.27, S.D. = 0.38) ส่วนด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\overline{X}$ = 4.24, S.D. = 0.34**)** ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\overline{X}$ = 4.24, S.D. = 0.37) และด้านการส่งเสริมนักเรียน **(**$\overline{X}$ = 4.24, S.D. = 0.34) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวม รายละเอียด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติของตัวพยากรณ์ที่ใช้พยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE	β	t
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_6)	.247	.045	.297	5.549**
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_1)	.222	.042	.267	5.237**
ด้านการเป็นแบบอย่าง (X_4)	.150	.043	.193	3.474**
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_5)	.117	.049	.141	2.383**
a= 1.110 R = 0.786 SE_{est} = 0.192 R^2=0.618 F = 132.119**				

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_6) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_1) ด้านการเป็นแบบอย่าง (X_4) และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_5) และทั้ง 4 ตัวแปรสามารถพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ได้ร้อยละ 61.80 ดังนั้นผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถมาสร้างสมการพยากรณ์ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y}$ = 0.247(X_6) + 0.222(X_1) + 0.150(X_4) + 0.117(X_5)

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z}$ = 0.297(Zx_6) + 0.267(Zx_1) + 0.193(Zx_4) + 0.141(Zx_5)

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 อยู่ในระดับมาก สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีการนำแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการสร้างแรงบันดาลใจ การเป็นแบบอย่าง การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาองค์กรการศึกษาในบริบทของการเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของอรวรรณ ภัทรดำเนินสุข (2564) ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และผู้บริหารสามารถสร้างแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้แก่ครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ ศิรินทร์พร คุปตพงศ์ (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับสูง จะส่งผลให้สถานศึกษามีการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานตามนโยบายและแนวทางของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ด้านการส่งต่อนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนถึงความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งเอื้อต่อการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาอย่างเหมาะสมและทันท่วงที ขณะที่ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง และการส่งเสริมนักเรียน แม้มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า แต่ยังอยู่ในระดับมาก แสดงถึงการดำเนินงานที่ครอบคลุมและมีคุณภาพ ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งกาญจน์ ประสม (2566) และ สาลิณี สั่งสอน (2566) ที่พบว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาได้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการเป็นแบบอย่าง และ

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด สามารถพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ดังนี้

3.1 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารที่สามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณค่าของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างชัดเจนและมีพลัง จะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจภายในของครูให้เกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่และพร้อมปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งยกระดับแรงจูงใจและความมุ่งมั่นของผู้ตามให้ก้าวข้ามผลประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิชัย สุขราชกิจ และปิยะนาถ บุญมีพิพิธ (2563) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ เป็นปัจจัยพยากรณ์สำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา โดยมีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 80.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัญญา ทองเสริม และกฤษฎ์ กิตติฐานัส (2567) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ เป็นปัจจัยพยากรณ์สำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .629 และสามารถพยากรณ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ร้อยละ 39.10 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ 2.95

3.2 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการที่ต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งในด้านพฤติกรรม สภาพครอบครัว และปัญหาที่เผชิญ ผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับการรับฟัง การให้คำปรึกษา และการสนับสนุนครูเป็นรายบุคคล ย่อมส่งผลให้ครูมีทัศนคติที่ดีและมีความพร้อมในการดูแลนักเรียนอย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดจริยธรรมแห่งการดูแล (Ethic of Care) ที่เน้นความสัมพันธ์เชิงมนุษยธรรมและความเอื้ออาทรเป็นฐานของการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิชัย สุขราชกิจ และปิยะนาถ บุญมีพิพิธ (2563) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เป็นปัจจัยพยากรณ์สำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา โดยมีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 80.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัญญา ทองเสริม และกฤษฎ์ กิตติฐานัส (2567) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เป็นปัจจัยพยากรณ์สำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .629 และสามารถพยากรณ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ร้อยละ 39.10 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ 2.95

3.3 ด้านการเป็นแบบอย่าง ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี จะสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นให้แก่ครูและบุคลากร ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติงานตามโดยสมัครใจไม่ใช่จากการบังคับตามคำสั่ง ทั้งนี้การเป็นแบบอย่างที่ดีจะช่วยปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นการดูแลผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass และ Avolio (1994) ซึ่งอธิบายว่า การเป็นแบบอย่าง (Idealized Influence) เป็นมิติสำคัญที่ทำให้ผู้ตามเกิดความเคารพ ศรัทธา และไว้วางใจในผู้นำ ส่งผลให้ผู้ตามมีความพร้อมในการปฏิบัติงานที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยความร่วมมือสูง เช่น การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิชัย สุขราชกิจ และปิยนาถ บุญมีพิพิธ (2563) ที่ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า มิติด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ซึ่งสะท้อนถึงการเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร สามารถพยากรณ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.4 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความมุ่งมั่น ยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการศึกษา และให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะสามารถโน้มน้าวให้ครูและบุคลากรยอมรับแนวคิดและแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างแท้จริง ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเกิด

ความต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมและภาวะผู้นำเชิงค่านิยมที่เน้นการสร้างความศรัทธาและความผูกพันทางจิตใจของผู้ตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ บุญมาก และ มณฑา จำปาเหลือง (2568) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางบวก ระดับสูง (r = .879) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทำนองเดียวกัน งานวิจัยของ เยาวลักษณ์ เกิดชำ และนิรดา เวชยลักษณ์ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการเป็นแบบอย่างของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยครูมีแนวโน้มปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อผู้บริหารแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่ยึดมั่นในคุณธรรมและแสดงความจริงจังในการดูแลผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การสร้างแรงบันดาลใจ และการเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาครู บุคลากร และองค์กรสถานศึกษาโดยรวม ในด้านการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานตามระบบอย่างเป็นรูปธรรม ครอบคลุมการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งเสริมพัฒนา และการส่งต่อนักเรียนอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องนอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย ผู้บริหาร

สถานศึกษาควรพัฒนาและเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจ การเป็นแบบอย่างที่ดี และการให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อสนับสนุนการทำงานของครูและบุคลากร ขณะเดียวกัน สถานศึกษาควรส่งเสริมการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ผ่านการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และเครือข่ายภายนอก การนำผลการวิจัยไปใช้สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา การปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายด้านการบริหารการศึกษาในระดับสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพหรือแบบผสม รวมถึงขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังบริบทสถานศึกษาที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ครอบคลุมและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ บุญมาก และ มณฑา จำปาเหลือง. (2568). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. วารสารบริหารการศึกษา*, 8(3), 215–230.

กิ่งกาญจน์ ประสม. (2566). การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา อำเภอพาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

จันทิมา นกอยู่. (2566). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ.

เยาวลักษณ์ เกิดชำ และ นิรดา เวชยลักษณ์. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 18(2), 108–116.

วรัญญา ทองเสริม และ กฤษฎิ์ กิตติฐานัส. (2567). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา. *วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย*, 5(1), 102–112.

ศิรินทร์พร คุปตพงศ์. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สาลิณี สั่งสอน. (2566). การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

สิทธิชัย สุขราชกิจ และ ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 6(2), 459–472.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. (2568). *ระบบรายงานผลความคืบหน้าในการติดตามค้นหาเด็กตกหล่น และเด็กออกกลางคัน ในเขตบริการของโรงเรียนในสังกัด สพป.เชียงใหม่ เขต 3*. เรียกใช้เมื่อ 12 กันยายน 2568 จาก https://sites.google.com/view/cm3zerodropout/

อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). *Improving organizational effectiveness through transformational leadership*. Sage Publications.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.

Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed.). Teachers College Press.

Leithwood, K., & Jantzi, D. (2005). Transformational leadership. In B. Davies (Ed.), *The essentials of school leadership* (pp. 31–43). Paul Chapman Publishing.

สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1*

THE OPERATING CONDITIONS ACCORDING TO THE STANDARDS OF THE OBEC'S MORAL SCHOOLS, GROUP 9, TRAIMIT. UNDER THE OFFICE OF THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA, PHITSANULOK, AREA 1

วีราวัลย์ ทองท้วม[1] และ ณิรดา เวชญาลักษณ์[2]

Weerawan Thongthuam[1] and Nirada Wechayalk[2]

[1-2]คณะครุศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

[1-2]Master of Education Field in Educational Administration, Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Weerawan242536@gmail.com

วันที่รับบทความ : 23 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 26 ธันวาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 28 ธันวาคม 2568

Received 23 November 2025; Revised 26 December 2025; Accepted 28 December 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ โรงเรียนในกลุ่มฯ จำนวน 19 แห่ง โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบโครงการ

Citation:

* วีราวัลย์ ทองท้วม และ ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2569). สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1066-1076.

Weerawan Thongthuam and Nirada Wechayalk. (2026). The Operating Conditions According To The Standards Of The Obec's Moral Schools, Group 9, Traimit. Under The Office Of The Primary Educational Service Area, Phitsanulok, Area 1. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1066-1076.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 38 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และมีความเชื่อมั่นสูงมากด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.967 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของกลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านนักเรียน ซึ่งสะท้อนความสำเร็จในการปลูกฝังคุณธรรมจนเกิดเป็นอุปนิสัยที่ดี และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านครู ทั้งนี้ประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนที่สุดตามข้อค้นพบย่อย ได้แก่ การจัดทำนวัตกรรมการบริหารงานด้านคุณธรรมของผู้บริหาร เนื่องจากขาดความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยี และการจัดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมในโรงเรียนเนื่องจากการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ ดังนั้น โรงเรียนควรเน้นการพัฒนาทักษะด้านนวัตกรรมแก่ผู้บริหารและจัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: โรงเรียนคุณธรรม, สพฐ., สภาพการดำเนินงาน, คุณธรรมอัตลักษณ์

Abstract

This survey research aimed to study the operating conditions according to the standards of the OBEC's Moral Schools (Traimit Group 9) under the Office of the Primary Educational Service Area, Phitsanulok Area 1. The population comprised 19 schools in the group, and a purposive sample of 38 participants, consisting of one school administrator and one project-responsible teacher from each school, was used. The research instrument was a 5-level Likert scale questionnaire, demonstrating content validity (IOC=1.00) and very high reliability (Cronbach's Alpha = 0.967). Data analysis utilized descriptive statistics, namely the mean and standard deviation

The findings revealed that the overall operating conditions according to the OBEC's Moral School Standards for Traimit Group 9 were at the highest level A breakdown by aspect showed all four areas were at the highest level, with the

highest mean attributed to the Student aspect reflecting success in internalizing moral virtues into habits. The lowest mean was found in the Teacher aspect Crucially, the issues requiring urgent improvement, as highlighted by the lowest sub-scores, included the administrators' creation of moral administration innovation due to a lack of technological skills and the school's provision of learning resources conducive to moral cultivation due to insufficient budget allocation. Therefore, schools should focus on enhancing administrators' innovation skills and allocating more resources for environmental improvements.
Keywords: Moral Schools, OBEC Standards, Operating Conditions, Moral Identity

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศนั้น ทรัพยากรมนุษย์ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด และ การศึกษา คือกระบวนการหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน โดยการศึกษามุ่งพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และมุ่งสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนให้พึ่งตนเองได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสวัตถุนิยมที่เข้ามาครอบงำและทำให้คุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมเสื่อมทรามลง การศึกษาที่แท้จริงจึงต้องเป็นการศึกษาที่เน้น ความรู้คู่คุณธรรม เพื่อให้เยาวชนมีความเข้มแข็งทางสติปัญญาและความสามารถ ควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อความอยู่รอดและความสงบสุขของประเทศชาติในโลกแห่งการแข่งขันทางปัญญา (วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี, 2550)

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาประเทศจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลทั้งด้านความรู้ สติปัญญา ควบคู่ไปกับการส่งเสริมด้านคุณธรรมอย่างชัดเจน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560) การมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้คู่คุณธรรมเช่นนี้ จึงทำให้ภารกิจในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมกลายเป็นภารกิจที่สำคัญและเร่งด่วนของสถานศึกษาทุกระดับ เพื่อตอบสนองต่อการเรียกร้อง

ของคุณธรรมของคนในสังคมปัจจุบันและแก้ไขปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เพิ่มขึ้นในทุกระดับการศึกษา

จากนโยบายดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ริเริ่ม โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนผ่านกระบวนการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้นักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา ตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ซึมซับคุณค่าแห่งความดีอย่างเป็นธรรมชาติ และสร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดี โดยรูปแบบการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เน้นความไม่ซับซ้อน แต่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้จริง โดยทำให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน "ลดลง" และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ "เพิ่มขึ้น" ซึ่งเป็นการพัฒนาเยาวชน ผู้ปกครอง และชุมชนได้อย่างยั่งยืน (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ได้ตอบรับนโยบายดังกล่าว โดยให้โรงเรียนในสังกัดทุกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. พร้อมทั้งกำหนดกระบวนการพัฒนาคุณธรรมตามมาตรฐาน 4 ด้าน (โรงเรียน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน) อย่างไรก็ตาม จากรายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานเขต พบว่ายังมี ปัญหาในการดำเนินงานหลายด้าน ที่ทำให้ผลไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เช่น ขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงาน ยังไม่ตรงตามมาตรฐานกระบวนการพัฒนาคุณธรรมทั้ง 4 ด้าน ทำให้การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมยังไม่เป็นรูปธรรม ขาดการสนับสนุนและความร่วมมือจากบุคลากรในสถานศึกษา และปัญหาการปรับเปลี่ยนผู้รับผิดชอบงานทำให้ขาดความต่อเนื่อง จากความสำคัญและปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนางานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม

แนวคิดหลักคือการมองว่า คุณธรรม และ จริยธรรม เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยคุณธรรมหมายถึง สภาพคุณงามความดี หรือ สภาวะภายในจิตใจที่เป็นไปในทางที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องควบคุมให้คนมีความประพฤติดี และนำไปสู่การแสดงออกเป็น จริยธรรม ซึ่งคือ แนวทางของการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม ตามมาตรฐานของสังคม (รุ่งอรุณ เขียวพุ่มพวง, 2557) ความสัมพันธ์ของทั้งสองจึงเป็นแบบนามธรรม (คุณธรรม) และรูปธรรม (จริยธรรม) ที่ต้องได้รับการอบรมบ่มเพาะอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เยาว์วัยเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคม สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้สมบูรณ์ทั้งความรู้และคุณธรรม

2. โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นแนวคิดเชิงนโยบายเพื่อสืบสานพระราชปณิธานโดยมุ่งเน้นการพัฒนาโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนตระหนักรู้ เข้าใจ และซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ ผ่านการกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ ของตนเอง (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สพฐ., 2562) แนวคิดนี้เน้นกระบวนการขับเคลื่อนที่ไม่ซับซ้อนและเป็นการลงทุนต่ำ แต่ได้ผลในการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างยั่งยืน โดยมีกระบวนการพัฒนา 4 ขั้นตอนหลัก ซึ่งรวมถึงการที่ทุกคนในโรงเรียนต้องร่วมกันพัฒนาและปฏิบัติ โครงงานคุณธรรม (Moral Project) อย่างจริงจัง

3. กระบวนการพัฒนาคุณธรรมตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. (4 ด้าน)

กระบวนการพัฒนาคุณธรรมตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มุ่งเน้นการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบและบูรณาการทั่วทั้งองค์กรใน 4 ด้าน โดย ด้านโรงเรียน ให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อคุณธรรม การมีแผนพัฒนาที่ชัดเจน และการเข้าร่วมประเมินความโปร่งใส (ITA) ในขณะที่ ด้านผู้บริหาร เน้นการเป็นผู้นำที่มีความรู้ความเข้าใจด้านคุณธรรม มีระบบการบริหารงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตน ครองคน ครองงาน ส่วน ด้านครู เน้นการมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรมผ่านโครงงานคุณธรรม การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติคุณธรรม และสุดท้ายคือ ด้านนักเรียน ซึ่งเป็น

ผลลัพธ์ของการดำเนินการ โดยมุ่งให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติคุณธรรมตามคุณธรรมอัตลักษณ์จนเป็นอุปนิสัย นำไปสู่การลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างยั่งยืน

4. สรุป แนวคิดทั้งหมดมีความเชื่อมโยงกัน โดยเริ่มต้นจากหลักการพื้นฐานว่าคุณธรรมจริยธรรม เป็นสิ่งสำคัญ จากนั้นจึงกำหนด โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นนโยบายในการขับเคลื่อน และใช้ มาตรฐาน 4 ด้าน เป็นกรอบปฏิบัติและตัวชี้วัดเพื่อประเมินสภาพการดำเนินงาน ของโรงเรียนในทางปฏิบัติจริง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจเพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร สังกัด สพป. พิษณุโลก เขต 1 โดยมี ประชากร คือ โรงเรียนในกลุ่มฯ จำนวน 19 แห่ง และใช้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล แบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนละ 1 คน รวม 38 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) แบ่งเป็น 2 ตอน คือ สถานภาพผู้ตอบและสภาพการดำเนินงาน 4 ด้าน (โรงเรียน ผู้บริหาร ครู นักเรียน)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร จำนวน 19 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1, 2567, ออนไลน์)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรในการศึกษา คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร จำนวน 19 แห่ง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนละ 1 คน และครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 38 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ การศึกษาสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโรงเรียน 2) ด้านผู้บริหาร 3) ด้านครู 4) ด้านนักเรียน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

5 หมายถึง การดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง การดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง การดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง การดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง การดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือวิจัย (แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.) เริ่มจากการศึกษาแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อร่างเครื่องมือ ก่อนนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ จากนั้นได้ดำเนินการตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งพบว่ามีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) หลังการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ได้นำแบบสอบถามไป ทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่า ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) และพบว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูงมาก โดยมีค่าเท่ากับ .967 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 0.70และถือเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพพร้อมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเริ่มต้นจากการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ไปยังผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เพื่อขออนุญาตในการวิจัย จากนั้นจึงส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างทาง Google Forms และรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำเข้าสู่การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ ค่าความถี่ และ ค่าร้อยละ ส่วน

การวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ใช้ ค่าเฉลี่ย μ และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน **σ** พร้อมทั้งแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยอ้างอิงเกณฑ์การแปลผลของบุญชม ศรีสะอาด (2560) ซึ่งแบ่งระดับการดำเนินงานออกเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ น้อยที่สุด (1.00 - 1.50) จนถึง มากที่สุด (4.51 - 5.00)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร

ตารางที่ 1 แสดงผลวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร

กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (N) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ผู้ตอบแบบสอบถาม	ร้อยละ
1. ผู้บริหารสถานศึกษา	19	19	50
2. ครูผู้รับผิดชอบงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.	19	19	50
รวม	38	38	100

พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 38 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และตำแหน่งครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 50

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร ในภาพรวม

การดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร	μ	σ	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านโรงเรียน	4.62	.35	มากที่สุด	2
2. ด้านผู้บริหาร	4.61	.45	มากที่สุด	3
3. ด้านครู	4.57	.40	มากที่สุด	4
4. ด้านนักเรียน	4.66	.34	มากที่สุด	1
รวม	**4.62**	**.34**		

พบว่า ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (μ =4.62, **σ** =.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านนักเรียน (μ =4.66 , **σ** =.34) รองลงมา คือด้านโรงเรียน (μ =4.62, **σ** =.35) รองลงมา คือด้านผู้บริหาร (μ =4.61 , **σ** =.45) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านครู (μ =4.57, **σ** = .34)

อภิปรายผล

สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ทั้ง 4 ด้าน (โรงเรียน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน) ของกลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร สังกัด สพป. พิษณุโลก เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาประยุทธ์ ปยุตฺโต (ยาวิชัย) (2565) และซึ่งสะท้อนว่าผู้บริหารและครูตระหนักและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนคุณธรรมอย่างยั่งยืน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การดำเนินงานที่โดดเด่นที่สุดคือ การประเมินผลการดำเนินงาน และการเข้าร่วมประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส (ITA) (ค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านผู้บริหารและด้านโรงเรียน) และมีการส่งเสริมให้ครู แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิคการถ่ายทอดคุณธรรม (ด้านครู) ซึ่งสอดคล้องกับ พิชิต ขำดี (2562) อย่างไรก็ตาม ยังพบจุดที่ต้องพัฒนาและมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในหลายด้าน ได้แก่ 1) ด้านโรงเรียน การจัดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการ

ปลูกฝังคุณธรรม (เช่น หอพระ ห้องปฏิบัติการทางจริยธรรม) เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ 2) ด้านผู้บริหาร การจัดทำนวัตกรรมการบริหารงานด้านคุณธรรม เนื่องจากขาดความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับ สอดคล้องกับ โนรอายดา มามะ (2561 และ 3) ด้านนักเรียน: การสนับสนุนให้นักเรียนเผยแพร่โครงงานคุณธรรมในรูปแบบต่าง ๆ (เอกสาร สื่อออนไลน์) เนื่องจากโรงเรียนยังขาดการเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ ส่งผลต่อการรายงานความก้าวหน้า

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กลุ่มโรงเรียนที่ 9 ไตรมิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านโรงเรียน ด้านผู้บริหาร และด้านครูมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ก็ยังอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ประเด็นที่ดำเนินการได้ดีที่สุด คือ การปลูกฝังคุณธรรมจนเกิดเป็นอุปนิสัยที่ดีแก่นักเรียน และการที่ผู้บริหารเข้าร่วมประเมินความโปร่งใส (ITA) และมีการประเมินผลโครงการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและควรเร่งปรับปรุงคือ การจัดทำนวัตกรรมการบริหารงานด้านคุณธรรมของผู้บริหาร การมอบเกียรติบัตรยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ครู และ การสนับสนุนให้นักเรียนเผยแพร่โครงงานคุณธรรมในรูปแบบสื่อต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ 1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มมากขึ้นด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรม เนื่องจากสภาพแวดล้อมส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม 2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งพัฒนาตนเองด้านการจัดทำนวัตกรรม พัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยี เข้ารับการอบรมในการพัฒนาตนเองด้านนวัตกรรม เพื่อจัดทำนวัตกรรมด้านการบริหารงานให้มีความสมบูรณ์ ชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป 1. ควรศึกษาการบริหารงานด้านงบประมาณของโรงเรียนในการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. 2. ควรศึกษาการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

โนรอายดา มามะ, วุฒิชัย เนียมเทศ และ เอกรินทร์ สังข์ทอง. (2561). การดำเนินงาน ตามกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมในโครงการ กองทุนการศึกษารุ่นที่ 3 (ภาคใต้). *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,* 29(3), 137-147.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.

พระครูประโชติ จันทวิมล. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการปลูกฝังคุณธรรมและ จริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัย.

พิชิต ขำดี. (2562). ความต้องการจำเป็นของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 39(2), 67-78.

รุ่งอรุณ เขียวพุ่มพวง. (2557). *กิจกรรมนันทนาการเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็ก.* กรุงเทพฯ: เอส.ออฟเซ็ทกราฟฟิคดีไซน์.

วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี. (2550). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน.* กรุงเทพฯ: รัตนสุวรรณการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนดีต้องมีที่ยืน.* กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.สร้างคนดีให้บ้านเมือง.* เรียกใช้เมื่อ 1 พฤศจิกายน 2568 จาก https://online.anyflip.com/ixbqr/ilpz/mobile/

อุปกรณ์ตรวจสอบวงจรไฟฟ้าแรงต่ำภายในอาคาร โดยบันทึกข้อมูลและรายงานผลผ่านแอปพลิเคชัน*

EQUIPMENT FOR MONITORING LOW-VOLTAGE ELECTRICAL CIRCUITS WITHIN BUILDING BY RECORDING DATA AND REPORTING RESULTS THROUGH AN APPLICATION

มนตรี สุขชุม[1], กิตติคม นนท์ประสาท[2], สมชาย สัมพันธ์ศรี[3], ปวิตรี อัตบุตร[4], ทรงพล เรืองกสิกรณ์[5], ธนากร หาญชนะ[6] และ ศศิพร คงห้วยรอบ[7]

Montri Sukchum[1], Kittikhom Nonprasat[2], Somchai Sumpunsri[3], Pawitree Auttaboot[4], Songphon Rueangkasikon[5], Thnakorn Hanchana[6] and Sasiporn Konghuyrod[7]

[1-7]สาขาวิชา วิศวกรรมไฟฟ้า คณะวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาลัยเชียงราย

[1-7]Bachelor of Engineering Program in Electrical Engineering Chiangrai College, Thailand

Corresponding Author's Email: montri_ktc@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 11 ธันวาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 24 ธันวาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 26 ธันวาคม 2568

Received 11 December 2025; Revised 24 December 2025; Accepted 26 December 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบและสร้างอุปกรณ์ตรวจสอบวงจรไฟฟ้าแรงต่ำภายในอาคาร 2) เพิ่มความปลอดภัยในการตรวจสอบวงจรไฟฟ้า 3) ตรวจสอบและจำแนกความถูกต้องของคู่สายไฟฟ้า 4) บันทึกข้อมูลผลการตรวจสอบผ่านแอปพลิเคชัน Google Sheets และ 5) แสดงผลการตรวจสอบผ่านหน้าจอ TFT LCD วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) โดยออกแบบและสร้างอุปกรณ์ต้นแบบที่

Citation:

* มนตรี สุขชุม, กิตติคม นนท์ประสาท, สมชาย สัมพันธ์ศรี, ปวิตรี อัตบุตร, ทรงพล เรืองกสิกรณ์, ธนากร หาญชนะ และ ศศิพร คงห้วยรอบ. (2569). อุปกรณ์ตรวจสอบวงจรไฟฟ้าแรงต่ำภายในอาคาร โดยบันทึกข้อมูลและรายงานผลผ่านแอปพลิเคชัน. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1077-1089.

Montri Sukchum, Kittikhom Nonprasat, Somchai Sumpunsri, Pawitree Auttaboot, Songphon Rueangkasikon, Thnakorn Hanchana and Sasiporn Konghuyrod. (2026). Equipment For Monitoring Low-Voltage Electrical Circuits Within Building By Recording Data And Reporting Results Through An Application. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1077-1089.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ประกอบด้วย Arduino Mega 2560 WiFi ทำงานร่วมกับ ESP32 รีเลย์โมดูล 16 ช่อง หน้าจอ TFT LCD และวงจรแปลงแรงดัน LM2596 อุปกรณ์ถูกออกแบบให้รองรับการตรวจสอบคู่สายได้สูงสุด 12 คู่ จากนั้นทดสอบการทำงานกับสายไฟมาตรฐาน IEC (THW) ที่มีความยาว 30 เมตร 80 เมตร และ 100 เมตร ทั้งในกรณีการต่อคู่สายถูกต้องและการต่อคู่สายสลับ พร้อมบันทึกผลการทดสอบผ่านระบบออนไลน์

ผลการวิจัย พบว่า (1) อุปกรณ์สามารถตรวจสอบและจำแนกคู่สายไฟฟ้าได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามที่ออกแบบไว้ (2) การใช้งานอุปกรณ์ช่วยลดความเสี่ยงจากการตรวจสอบวงจรไฟฟ้าแบบดั้งเดิมและเพิ่มความปลอดภัยในการทำงาน (3) อุปกรณ์สามารถตรวจพบทั้งคู่สายที่ต่อถูกต้องและคู่สายที่สลับกันได้อย่างแม่นยำในทุกระยะสายที่ทดสอบ (4) ระบบสามารถบันทึกข้อมูลผลการตรวจสอบไปยัง Google Sheets ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยกเว้นกรณีพื้นที่ที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เพียงพอ และ (5) การแสดงผลผ่านหน้าจอ TFT LCD มีความชัดเจน เข้าใจง่าย และแสดงผลได้แบบเรียลไทม์ โดยสรุป อุปกรณ์ที่พัฒนาขึ้นมีความแม่นยำ เสถียร และมีศักยภาพในการนำไปประยุกต์ใช้งานจริงในงานตรวจสอบระบบไฟฟ้าแรงต่ำภายในอาคาร ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดข้อผิดพลาด และยกระดับความปลอดภัยในการทำงานได้อย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: อุปกรณ์ตรวจสอบวงจรไฟฟ้า, คู่สายไฟฟ้า, Arduino, ระบบไฟฟ้าแรงต่ำ, การตรวจสอบวงจร

Abstract

This research aimed to (1) design and develop a low-voltage electrical circuit inspection device for indoor applications, (2) enhance operational safety during circuit testing, (3) verify and identify wire-pair correctness, (4) record inspection data via Google Sheets, and (5) display inspection results on a TFT LCD screen. The research employed a research and development approach. The prototype device was designed and constructed using an Arduino Mega 2560 WiFi integrated with an ESP32, a 16-channel relay module, a TFT LCD display, and an LM2596 buck converter. The system supports inspection of up to 12 wire pairs. Performance testing was conducted using IEC (THW) electrical wires with lengths

of 30, 80, and 100 meters under both correct wire-pair configurations and intentionally swapped wire-pair conditions. Inspection results were displayed in real time and recorded through an online application.

The results showed that (1) the developed device accurately identified and classified all wire pairs as designed, (2) the device significantly reduced safety risks associated with traditional manual circuit inspection, (3) correct and swapped wire pairs were reliably detected across all tested wire lengths, (4) inspection data were successfully transmitted and recorded in Google Sheets, except in areas with insufficient internet signal, and (5) the TFT LCD provided clear and immediate visualization of inspection results.In conclusion, the developed device demonstrates high accuracy, stability, and strong potential for practical implementation in low-voltage electrical inspection tasks within buildings, contributing to improved safety, efficiency, and reliability in electrical installation and maintenance work.

Keywords: Electrical circuit tester, Wire pairing, Arduino, Low-voltage system, Circuit inspection

บทนำ

ประเทศไทยเริ่มมีการใช้ไฟฟ้าในปี พ.ศ. 2427 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยไฟฟ้าดวงแรกสว่างไสวในพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2427 ต่อมาในปี พ.ศ. 2441 ได้ก่อตั้งบริษัท ไฟฟ้าสยาม จำกัด ซึ่งเป็นโรงไฟฟ้าเอกชนแห่งแรกของไทย การพัฒนาระบบไฟฟ้าในประเทศได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน ส่งผลให้เกิดความต้องการงานรับเหมาระบบไฟฟ้าเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับการขยายตัวของโครงสร้างพื้นฐานและอุตสาหกรรมต่าง ๆ (กฟผ, 2427-2502)

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการรับเหมาก่อสร้างกำลังแพร่หลายในทุกพื้นที่ของประเทศไทย ในส่วนของโครงการการก่อสร้างอาคารของภาครัฐ ตลอดจน คอนโด ห้องเช่า บ้านที่พักอาศัย และอาคารพาณิชต่าง ๆ ทั้งนี้ในส่วนของงานรับเหมาก่อสร้างจะมีอยู่ 2 ส่วนหลัก ๆ ที่สำคัญ คือ ส่วนงานโครงสร้างและส่วนงานระบบ ซึ่งในส่วนงานระบบไฟฟ้าไม่ว่าจะเป็นโครงการขนาด

ใหญ่หรือโครงการขนาดเล็ก ตลอดจนบ้านเรือนที่พักอาศัย ซึ่งใช้สายไฟฟ้าเป็นหลักในการส่งจ่ายไฟฟ้า ทั้งระบบไฟฟ้าแสงสว่าง ระบบเต้ารับไฟฟ้า ระบบไฟฟ้าสื่อสาร ระบบไฟฟ้าคอนโทรลและควบคุมต่างๆ (ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, 2568)

ซึ่งปัญหาที่พบได้ในหน้างานในหลาย ๆ โครงการก่อสร้างของงานระบบไฟฟ้าคือสายไฟฟ้าเมื่อเดินท่อร้อยสายหรือเดินสายในรางแล้ว สายไฟฟ้ามีจำนวนมากซึ่งยากต่อการแยกจำแนกสายไฟฟ้าหรือแยกวงจรไฟฟ้าก่อนเข้าตู้ไฟฟ้าในฝั่งต้นทาง หรือก่อนเข้าอุปกรณ์ในฝั่งปลายทางแม้จะทำเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ไว้บนสายไฟฟ้าแล้วแต่อาจมีการหลุดร่วงหรือเกิดความผิดพลาดจากผู้ปฏิบัติงานเองหรือจากบุคคลภายนอกคือมีการขโมยตัดสายไฟฟ้า ดังนั้นจากปัญหาที่พบจึงได้ศึกษาและคิดค้นที่จะออกแบบและสร้างเครื่องตรวจเช็ควงจรสายไฟฟ้าโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้ในงานตรวจเช็คคู่สายของวงจรไฟฟ้าในส่วนของงานระบบไฟฟ้าในโครงการก่อสร้างต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบวงจร และสร้างอุปกรณ์ตรวจเช็ควงจรสายไฟฟ้าภายในอาคาร
2. เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดจากการทำงาน โดยเกิดจากการทดสอบวงจรไฟฟ้า
3. เพื่อใช้สำหรับตรวจเช็คคู่สายของวงจร และตรวจวัดประสิทธิภาพความถูกต้องคู่สาย
4. เพื่อใช้สำหรับเก็บข้อมูลผ่านแอปพลิเคชัน Google Sheets
5. เพื่อใช้สำหรับแสดงผลผ่านหน้าจอ LCD แบบ TFT (Thin-Film Transistor)

การทบทวนวรรณกรรม

1. ภาษาซี (C Programming Language)

ภาษาซีเป็นภาษาที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในงานพัฒนาระบบและไมโครคอนโทรลเลอร์ เนื่องจากมีโครงสร้างคำสั่งที่ชัดเจน เช่น การประกาศตัวแปร การกำหนดค่า การแสดงผล และรูปแบบการเขียนโปรแกรมที่เป็นมาตรฐาน เหมาะสำหรับใช้พัฒนาโปรแกรมควบคุมอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในระบบตรวจสอบวงจรไฟฟ้า (Microcontroller Programming in C, 2024)

2. Arduino Mega 2560 WiFi

Arduino Mega 2560 WiFi เป็นบอร์ดไมโครคอนโทรลเลอร์ที่ใช้ชิป ATmega2560 รองรับขา I/O จำนวนมาก ทั้ง Digital, Analog, PWM รวมถึงพอร์ต UART หลายชุด ช่วยให้สามารถเชื่อมต่อกับอุปกรณ์หลายชนิดได้พร้อมกัน เหมาะสมกับงานที่ต้องใช้การประมวลผลหลายช่องสัญญาณ เช่น การตรวจสอบคู่สายไฟฟ้าจำนวนมาก (Arduino Mega 2560 WiFi, 2024)

3. ESP32

ESP32 เป็นไมโครคอนโทรลเลอร์ที่มีความสามารถด้านการสื่อสารสูง ด้วยการรองรับ WiFi และ Bluetooth ในตัว จึงเหมาะสำหรับงานที่ต้องส่งข้อมูลขึ้นระบบออนไลน์แบบเรียลไทม์ เช่น การส่งผลการตรวจสอบวงจรไฟฟ้าไปยัง Google Sheets ทำให้ระบบสามารถบันทึกข้อมูลได้อย่างอัตโนมัติ (ESP32 Development Board, 2024)

4. หน้าจอ TFT LCD

หน้าจอ TFT LCD เป็นหน้าจอชนิด Thin-Film Transistor ที่ให้ความคมชัดสูง การตอบสนองไว และรองรับการแสดงผลสีได้หลากหลาย จึงถูกนำมาใช้แสดงสถานะผลทดสอบวงจรไฟฟ้าในงานวิจัยนี้ เช่น สถานะ OK, OPEN และ SWAPPED WITH (TFT LCD Display Module, 2024)

5. LM2596 Buck Converter

LM2596 เป็นโมดูลแปลงแรงดันแบบ Step-Down ใช้หลักการควบคุมด้วย PWM เพื่อปรับลดแรงดันให้เหมาะสมกับไมโครคอนโทรลเลอร์และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในระบบ ช่วยให้การจ่ายไฟมีความเสถียรและปลอดภัย ลดความเสี่ยงต่อความเสียหายของวงจร (LM2596 Buck Converter Module, 2024)

6. Switching Power Supply

Switching Power Supply เป็นแหล่งจ่ายไฟที่ใช้หลักการสวิตช์ความถี่สูงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแปลงแรงดัน มีข้อดีคือมีความเสถียรสูงและสามารถจ่ายกระแสได้เหมาะสมกับโหลดหลายชนิด จึงถูกนำมาใช้เป็นแหล่งจ่ายไฟหลักในอุปกรณ์ตรวจสอบวงจรไฟฟ้า (Switching Power Supply Unit, 2024)

7. Relay Module 16 Channel

Relay Module แบบ 16 ช่อง ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการสลับหรือควบคุมวงจรไฟฟ้า แยกแรงดันระหว่างไมโครคอนโทรลเลอร์และวงจรภายนอก ช่วยให้สามารถตรวจสอบคู่สายได้หลายช่องพร้อมกัน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของระบบตรวจสอบวงจรไฟฟ้าแรงต่ำ (Relay Module 16 Channel, 2024)

8. สายไฟฟ้ามาตรฐาน IEC (THW)

สายไฟฟ้ามาตรฐาน IEC/THW เป็นสายที่นิยมใช้ในงานเดินระบบไฟฟ้าภายในอาคาร มีฉนวนทนแรงดันและความร้อนเหมาะสำหรับงานส่งจ่ายไฟฟ้าในโครงการก่อสร้างทั่วไป งานวิจัยนี้ใช้สาย THW หลายขนาดในการทดสอบประสิทธิภาพการตรวจสอบคู่สาย (IEC THW Cable Standard, 2024)

9. การทำงานร่วมกันของไมโครคอนโทรลเลอร์ในระบบ

งานวิจัยนี้ผสานการทำงานของ Arduino Mega 2560 WiFi และ ESP32 เข้าด้วยกัน โดย Mega ทำหน้าที่ควบคุมกระบวนการตรวจสอบคู่สาย ส่วน ESP32 ทำหน้าที่รับ–ส่งข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต ทำให้ระบบตรวจสอบวงจรไฟฟ้าสามารถทำงานได้ครบวงจรและเชื่อมต่อออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Arduino–ESP32 Integration, 2024)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การพัฒนาอุปกรณ์ตรวจสอบวงจรไฟฟ้าแรงต่ำจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ด้านการเขียนโปรแกรมภาษาซี ซึ่งเป็นพื้นฐานในการควบคุมไมโครคอนโทรลเลอร์ รวมถึงการใช้งานบอร์ด Arduino Mega 2560 WiFi และ ESP32 ที่มีศักยภาพในการประมวลผลและสื่อสารข้อมูลแบบไร้สาย ตลอดจนการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ประกอบ เช่น หน้าจอ TFT LCD สำหรับแสดงผล โมดูลแปลงแรงดัน LM2596 และ Switching Power Supply ที่ช่วยให้ระบบทำงานได้อย่างมีเสถียรภาพ การใช้ Relay Module 16 ช่องยังช่วยให้สามารถตรวจสอบคู่สายไฟฟ้าได้หลายช่องพร้อมกันอย่างเป็นระบบ เมื่อผสานร่วมกับสายไฟมาตรฐาน IEC THW และเทคนิคการเชื่อมต่อไมโครคอนโทรลเลอร์หลายตัว ทำให้เกิดต้นแบบอุปกรณ์ตรวจสอบวงจรไฟฟ้าที่มีความแม่นยำ ปลอดภัย และรองรับการส่งข้อมูลสู่ระบบออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาอุปกรณ์ในงานวิจัยนี้อย่างสมบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการออกแบบ พัฒนา และทดสอบอุปกรณ์ตรวจสอบวงจรไฟฟ้าแรงต่ำภายในอาคาร โดยประเมินความถูกต้อง ความเสถียร และความสามารถในการตรวจสอบคู่สายภายใต้เงื่อนไขการใช้งานจริง อาศัยกระบวนการพัฒนาอุปกรณ์ ทดสอบการทำงาน และบันทึกผลการทดลองอย่างเป็นระบบ รายละเอียดขั้นตอนมีดังนี้

1. การออกแบบและสร้างอุปกรณ์ต้นแบบ

เริ่มจากการกำหนดรูปแบบการทำงานของอุปกรณ์ ตรวจสอบสัญญาณผ่านคู่สายไฟฟ้าด้วยการใช้ไมโครคอนโทรลเลอร์ควบคุมรีเลย์ในการส่งสัญญาณทดสอบ พร้อมทั้งใช้หน้าจอ TFT LCD แสดงผลสถานะ เช่น “OK”, “SWAPPED”, และ “OPEN” อุปกรณ์ได้รับการออกแบบให้รองรับการตรวจสอบคู่สายได้สูงสุด 12 คู่ และใช้ร่วมกับสายไฟขนาดไม่เกิน 16 ตารางมิลลิเมตร หลังจากออกแบบวงจรเสร็จแล้วจึงประกอบอุปกรณ์ทั้งหมดเข้าด้วยกันเพื่อใช้ทดสอบจริง

2. การจัดเตรียมรูปแบบวงจรสำหรับทดสอบ

ผู้วิจัยจัดเตรียมชุดสายไฟในการทดลอง 2 รูปแบบ คือ

2.1 วงจรแบบเรียงคู่สาย (คู่สายถูกต้อง)

เป็นการต่อสาย L และ N ให้ตรงกัน เช่น L1–N1, L2–N2 ไปจนถึง L12–N12 เพื่อทดสอบความสามารถของอุปกรณ์ว่าตรวจสอบคู่สายที่เชื่อมต่อถูกต้องได้ครบถ้วน

2.2 วงจรแบบสุ่มคู่สาย (คู่สายสลับ)

เป็นการตั้งใจสลับคู่สาย เช่น L2–N6, L4–N3, L7–N10 เป็นต้น เพื่อทดสอบว่าอุปกรณ์สามารถตรวจพบ “คู่สายสลับ” ได้ถูกต้องและแสดงผลเป็น “SWAPPED”

รูปแบบการจัดวงจรทั้งสองช่วยให้ตรวจสอบความแม่นยำของอุปกรณ์ทั้งในกรณีปกติและกรณีผิดพลาด

3. การทดสอบกับสายไฟหลายขนาดและหลายระยะทาง

เพื่อจำลองสภาพการใช้งานจริงในงานระบบไฟฟ้าภายในอาคาร ผู้วิจัยทำการทดสอบกับสายไฟ IEC 01 หลายขนาด และหลายความยาว ได้แก่

30 เมตร

80 เมตร

100 เมตร

ทุกระยะสายได้รับการทดสอบทั้งแบบเรียงคู่สายและสุ่มคู่สาย โดยตรวจสอบว่าอุปกรณ์สามารถประมวลผล ระบุคู่สาย และแสดงผลได้ถูกต้องแม้เมื่อความยาวของสายเพิ่มขึ้น

4. การบันทึกผลการทดสอบ

ผลจากการตรวจสอบทุกรอบจะแสดงผ่านหน้าจอ TFT LCD โดยระบุหมายเลขคู่สายและสถานะของคู่สาย จากนั้นระบบจะส่งข้อมูลไปยัง Google Sheets ทำให้สามารถบันทึกผลการทดลองได้แบบเรียลไทม์และเก็บข้อมูลไว้ตรวจสอบย้อนหลังได้อย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยได้บันทึกผลทั้งหมดเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของอุปกรณ์

5. การประเมินประสิทธิภาพอุปกรณ์

หลังจากทดสอบหลายรูปแบบ อุปกรณ์สามารถตรวจจับคู่สายถูกต้องและผิดพลาดได้อย่างแม่นยำ รองรับสายไฟหลายขนาดและหลายระยะทาง การแสดงผลบนหน้าจอมีความชัดเจน และระบบบันทึกผลผ่าน Google Sheets ทำงานได้อย่างสมบูรณ์ ผลการประเมินแสดงให้อุปกรณ์สามารถนำไปใช้งานจริงในงานระบบไฟฟ้าภายในอาคารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของอุปกรณ์ตรวจสอบวงจรไฟฟ้าแรงต่ำภายในอาคาร โดยทดสอบการระบุคู่สายทั้งในรูปแบบคู่สายที่ถูกต้องและคู่สายที่สลับกัน ภายใต้ความยาวสายที่แตกต่างกัน ได้แก่ 30 เมตร 80 เมตร และ 100 เมตร ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อออกแบบและสร้างอุปกรณ์ตรวจเช็ควงจรสายไฟฟ้าภายในอาคาร

ผลการวิจัย พบว่า อุปกรณ์ตรวจสอบวงจรไฟฟ้าแรงต่ำภายในอาคารที่พัฒนาขึ้นสามารถทำงานได้ตามที่ออกแบบไว้ โดยสามารถตรวจสอบคู่สายไฟฟ้าได้ครบถ้วนตั้งแต่คู่ที่ 1 ถึงคู่ที่ 12 ภายใต้การทดสอบกับสายไฟความยาว 30 เมตร 80 เมตร และ 100 เมตร อุปกรณ์สามารถประมวลผลและแสดงผลสถานะของคู่สายได้อย่างถูกต้องและมีเสถียรภาพ แสดงให้เห็นว่าการออกแบบและการสร้างอุปกรณ์ต้นแบบมีความเหมาะสมและสามารถใช้งานได้จริง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดจากการทำงานในการทดสอบวงจรไฟฟ้า

จากการทดสอบพบว่า การใช้อุปกรณ์ตรวจสอบวงจรไฟฟ้าช่วยลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานตรวจสอบวงจรแบบดั้งเดิม เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานไม่จำเป็นต้องสัมผัสกับสายไฟฟ้าโดยตรงในระหว่างการตรวจสอบ อุปกรณ์สามารถตรวจสอบสถานะของคู่สายได้โดยอัตโนมัติ ส่งผลให้ลดความเสี่ยงจากการเกิดไฟฟ้าดูดหรือการต่อวงจรผิดพลาด และช่วยเพิ่มความปลอดภัยในการปฏิบัติงานตรวจสอบระบบไฟฟ้าภายในอาคาร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อใช้สำหรับตรวจเช็คคู่สายของวงจรและตรวจวัดประสิทธิภาพความถูกต้องของคู่สาย

ผลการวิจัยพบว่า ในกรณีการทดสอบวงจรแบบเรียงคู่สาย อุปกรณ์สามารถตรวจสอบคู่สายที่ต่อถูกต้องได้ครบถ้วนและแสดงผลสถานะ “OK” ทุกคู่สายโดยไม่พบความคลาดเคลื่อน ทั้งในระยะสาย 30 เมตร 80 เมตร และ 100 เมตร ขณะที่การทดสอบวงจรแบบสุ่มคู่สายซึ่งมีการสลับคู่สายหลายตำแหน่ง อุปกรณ์สามารถตรวจพบความผิดพลาดและแสดงผลสถานะ “SWAPPED” ได้ถูกต้องตรงตามตำแหน่งที่เกิดการสลับคู่สาย โดยไม่พบการแสดงผลผิดคู่หรือข้ามตำแหน่ง แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและความแม่นยำของอุปกรณ์ในการตรวจสอบคู่สายไฟฟ้า

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อใช้สำหรับเก็บข้อมูลผ่านแอปพลิเคชัน Google Sheets

ผลการวิจัยพบว่า ระบบสามารถส่งและบันทึกผลการตรวจสอบวงจรไฟฟ้าไปยังแอปพลิเคชัน Google Sheets ได้อย่างถูกต้อง ทำให้สามารถจัดเก็บข้อมูลการทดสอบเป็นระบบและตรวจสอบย้อนหลังได้สะดวก ระบบบันทึกข้อมูลสามารถรองรับการใช้งานในงานตรวจสอบหน้างานจริง และช่วยลดความผิดพลาดจากการบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการจดบันทึกแบบเดิม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 เพื่อใช้สำหรับแสดงผลผ่านหน้าจอ LCD แบบ TFT (Thin-Film Transistor)

ผลการวิจัยพบว่า หน้าจอ TFT LCD สามารถแสดงหมายเลขคู่สายและสถานะการทำงานได้อย่างชัดเจน ได้แก่ “OK”, “SWAPPED” และ “OPEN” โดยแสดงผลทันทีหลังจากระบบทำการทดสอบเสร็จสิ้น การแสดงผลมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และช่วยให้ผู้ใช้งาน

สามารถประเมินสถานะของคู่สายได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง ส่งผลให้การตรวจสอบวงจรไฟฟ้ามีความสะดวกและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ผลการวิจัยแสดงให้อุปกรณ์ตรวจสอบวงจรไฟฟ้าแรงต่ำสามารถทำงานได้อย่างถูกต้องและมีเสถียรภาพภายใต้เงื่อนไขการทดสอบที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านรูปแบบการต่อคู่สายและความยาวของสายไฟ ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งมุ่งออกแบบและสร้างอุปกรณ์ตรวจสอบวงจรไฟฟ้าแรงต่ำภายในอาคาร พบว่าอุปกรณ์ที่พัฒนาขึ้นสามารถตรวจสอบคู่สายได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน ทั้งในกรณีการต่อคู่สายที่ถูกต้องและกรณีการสลับคู่สาย ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบวงจรและโครงสร้างการทำงานของระบบที่ใช้ไมโครคอนโทรลเลอร์ร่วมกับการส่งสัญญาณตรวจสอบแบบทีละคู่ สามารถแยกแยะคู่สายได้อย่างชัดเจน ไม่เกิดความซ้อนทับของสัญญาณ ส่งผลให้อุปกรณ์มีความแม่นยำและเสถียรภาพในการทำงาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ซึ่งมุ่งป้องกันอันตรายที่อาจเกิดจากการทำงานตรวจสอบวงจรไฟฟ้า ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าอุปกรณ์สามารถตรวจสอบวงจรได้โดยไม่จำเป็นต้องสัมผัสสายไฟโดยตรง ลดความเสี่ยงจากไฟฟ้าดูดหรือความผิดพลาดจากการตรวจสอบด้วยวิธีดั้งเดิม การทำงานของระบบในลักษณะอัตโนมัติและแสดงผลชัดเจนช่วยเพิ่มความปลอดภัยให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายด้านความปลอดภัยในการใช้งานระบบไฟฟ้าภายในอาคาร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ซึ่งมุ่งตรวจสอบคู่สายและประเมินความถูกต้องของการจับคู่สาย ผลการทดสอบพบว่าอุปกรณ์สามารถตรวจจับการสลับคู่สายได้ตรงตำแหน่งทุกกรณี และไม่เกิดการแสดงผลผิดพลาดหรือข้ามตำแหน่ง แม้ในระยะสายที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าระบบมีประสิทธิภาพในการระบุความผิดปกติของการต่อสาย ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตรวจสอบงานติดตั้งระบบไฟฟ้าในสถานการณ์จริงที่มักเกิดข้อผิดพลาดจากการต่อสายไม่ตรงคู่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ซึ่งมุ่งพัฒนาระบบบันทึกข้อมูลผ่านแอปพลิเคชัน Google Sheets ผลการวิจัยพบว่าระบบสามารถส่งและบันทึกผลการตรวจสอบได้อย่างถูกต้องครบถ้วน การบันทึกข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ช่วยลดความผิดพลาดจากการจดบันทึกด้วยมือ เพิ่มความ

น่าเชื่อถือของข้อมูล และเอื้อต่อการตรวจสอบย้อนหลังหรือการนำข้อมูลไปใช้วิเคราะห์ต่อยอด ซึ่งสะท้อนถึงความเหมาะสมของระบบในการใช้งานหน้างานจริง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 ซึ่งมุ่งแสดงผลผ่านหน้าจอ TFT LCD ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าหน้าจอสามารถแสดงหมายเลขคู่สายและสถานะการตรวจสอบได้อย่างชัดเจนและรวดเร็ว เช่น OK และ SWAPPED ทำให้ผู้ใช้งานสามารถรับรู้ผลการตรวจสอบได้ทันทีหลังการประมวลผล ความชัดเจนและความรวดเร็วของการแสดงผลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและลดระยะเวลาในการตรวจสอบวงจร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนาอุปกรณ์ตรวจสอบวงจรไฟฟ้าแรงต่ำภายในอาคาร โดยทดสอบการทำงานกับคู่สายทั้งแบบเรียงและแบบสลับ รวมถึงทดสอบกับสายไฟหลายขนาดและหลายระยะ พบว่า อุปกรณ์สามารถตรวจสอบคู่สายได้อย่างแม่นยำ แสดงผลถูกต้องทุกคู่สายในระยะ 30 เมตร 80 เมตร และ 100 เมตร ทั้งในกรณีที่ต่อคู่สายถูกต้องและกรณีที่ตั้งใจสลับคู่สาย นอกจากนี้อุปกรณ์ยังสามารถแสดงผลผ่านหน้าจอ TFT LCD ได้อย่างชัดเจนและรวดเร็ว พร้อมบันทึกผลการตรวจสอบลงใน Google Sheets ได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้สามารถเก็บข้อมูลและตรวจสอบย้อนหลังได้สะดวก จากผลการประเมินโดยรวม แสดงให้อุปกรณ์มีความเสถียร ความแม่นยำ และความพร้อมในการนำไปใช้งานจริงในงานตรวจสอบคู่สายไฟฟ้าภายในอาคาร โดยช่วยลดข้อผิดพลาดที่เกิดจากการตรวจสอบด้วยแรงงานคน และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานภาคสนามได้อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย** 1. ควรนำอุปกรณ์ไปทดลองใช้งานในสถานที่จริง เช่น อาคารพักอาศัย อาคารพาณิชย์ หรือโครงการก่อสร้าง เพื่อประเมินประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น 2. ควรมีการพัฒนาโครงสร้างตัวกล่องอุปกรณ์ให้มีความแข็งแรง ทนทานต่อการใช้งานภาคสนาม และมีระบบป้องกันแรงดันเกิน เพื่อเพิ่มความปลอดภัย 3. ควรปรับปรุงอินเทอร์เฟซบนหน้าจอให้รองรับการแสดงผลหลายรูปแบบ เช่น สีหรือสัญลักษณ์ เพื่อให้ผู้ใช้งานมองเห็นสถานะได้ชัดเจนยิ่งขึ้น 4. ควรเพิ่มฟังก์ชันแจ้งเตือนอัตโนมัติในกรณีพบคู่สายผิดพลาด เพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานรับรู้ความผิดปกติได้รวดเร็ว 5. ควรจัดทำคู่มือการใช้งานอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถใช้อุปกรณ์ได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรพัฒนาระบบให้รองรับการตรวจสอบคู่สายจำนวนมากกว่า 12 คู่ เพื่อให้เหมาะสม

กับงานระบบไฟฟ้าของอาคารขนาดใหญ่ 2. ควรศึกษาการใช้เครือข่ายอื่น ๆ เช่น LoRa หรือ NB-IoT ในการส่งข้อมูล เพื่อรองรับพื้นที่ที่สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร 3. ควรพัฒนาแอปพลิเคชันบนมือถือเพื่อเชื่อมต่อกับอุปกรณ์ ทำให้ผู้ใช้งานสามารถตรวจสอบสถานะและบันทึกข้อมูลผ่านสมาร์ทโฟนได้ 4. ควรวิจัยความเสถียรของสัญญาณตรวจสอบในระยะสายที่ยาวกว่า 100 เมตร หรือในสภาพที่มีคลื่นรบกวน เพื่อขยายขอบเขตการใช้งาน 5. ควรศึกษาการผสานระบบกับงานติดตั้งไฟฟ้าในรูปแบบอัตโนมัติหรือระบบ Smart Building เพื่อเพิ่มคุณค่าของอุปกรณ์ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กฟผ. (2427-2502). *รวมประวัติความเป็นมา*. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2568 จาก https://www.pea.co.th/about-pea/history-detail.

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2568). *แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2568-2570: ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง*. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2568 จาก https://www.krungsri.com/th/research/industry/industryoutlook/constructionconstructionmaterials/construction-contractors/io/construction-contractor-2025-2027

Arduino Mega 2560 WiFi. (2024). *Arduino Mega 2560 WiFi specification.* Retrieved on September 1, 2025 from https://robocraze.com/products/mega-2560-wifi-r3-atmega2560-esp8266-ch340g

Arduino–ESP32 Integration. (2024). *Combined microcontroller communication for electrical circuit testing.* Retrieved on September 1, 2025 from https://example.com/arduino-esp32-integration.

ESP32 Development Board. (2024). *ESP32 WiFi + Bluetooth microcontroller overview.* Retrieved on September 1, 2025 from https://example.com/esp32-development-board

IEC THW Cable Standard. (2024). *Thai industrial standard for THW electrical wire.* Retrieved on September 1, 2025 from https://example.com/iec-thw-cable-standard

LM2596 Buck Converter Module. (2024). *LM2596 DC–DC step-down converter description.* Retrieved on September 1, 2025 from https://example.com/lm2596-buck-converter

Microcontroller Programming in C. (2024). *C programming language structure for embedded systems.* Retrieved on September 1, 2025 from https://example.com/microcontroller-programming-in-c

Relay Module 16 Channel. (2024). *Electromechanical relay operation and function.* Retrieved on September 1, 2025 from https://example.com/relay-module-16-channel

Switching Power Supply Unit. (2024). *Switching mode power supply operating principle.* Retrieved on September 1, 2025 from https://example.Com/switching-power-supply-unit

TFT LCD Display Module. (2024). *Thin-film transistor LCD display technology.* Retrieved on September 1, 2025 from https://example.com/tft-lcd-display-module

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ในโรงเรียนสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2*

CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS ACCORDING TO THE PERCEPTION OF TEACHERS IN THE PHAKHI NOPPHAWAT INTER- CAMPUS SCHOOL, OFFICE OF THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA, BANGKOK AREA 2

พัชรา ธรรมกุล[1] และ ชุณวัฒน์ ปุงบางกระดี่[2]

Pachara Thammakul[1] and Shunnawat Pungbangkradee[2]

[1-2]วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

[1-2]College of Management University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: shunnawat.pu@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 9 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 16 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 18 มีนาคม 2569

Received 9 March 2026; Revised 16 March 2026; Accepted 18 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงาน

Citation:

* พัชรา ธรรมกุล และ ชุณวัฒน์ ปุงบางกระดี่. (2569). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ในโรงเรียนสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1090-1104.

Pachara Thammakul and Shunnawat Pungbangkradee. (2026). Creative Leadership Of School Administrators According To The Perception Of Teachers In The Phakhi Nopphawat Inter- Campus School, Office Of The Secondary Education Service Area, Bangkok Area 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1090-1104.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างคือครูผู้สอนจำนวน 260 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบง่ายโดยจัดสัดส่วน (Proportional Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ One-way ANOVA

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.44, S.D. = .556) โดยด้านแรงบันดาลใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.46, S.D. = .532) รองลงมาคือด้านจินตนาการ ($\bar{x}$ = 4.45, S.D.= .545) และด้านการนำการเปลี่ยนแปลง ($\bar{x}$ = 4.45, S.D. = .559) สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารมีความสามารถโดดเด่นในการสร้างแรงจูงใจภายในให้แก่บุคลากร คิดนอกกรอบ และนำพาองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ 2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ครูที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีการรับรู้สูงกว่าครูวุฒิปริญญาตรี และครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากมีการรับรู้สูงกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อย

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารการศึกษา

Abstract

The purposes of this research were 1) to examine the level of creative leadership of school administrators as perceived by teachers in the Phakhi Nopphawat Inter-Campus Schools under the Office of the Secondary Education Service Area, Bangkok Area 2; and 2) to compare creative leadership of school administrators as perceived by teachers, classified by school size, educational level, and work experience. This study employed a quantitative research design. The sample consisted of 260 teachers selected through proportional random sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.98. The data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, and One-way ANOVA.

The findings revealed that: 1) the overall level of creative leadership of school administrators was at a high level ($\bar{x}$ = 4.44, S.D. = .556). Among the dimensions, inspiration had the highest mean score ($\bar{x}$ = 4.46, S.D. = .532), followed by imagination ($\bar{x}$ = 4.45, S.D. = .545) and change leadership ($\bar{x}$ = 4.45, S.D. = .559). This indicates that school administrators demonstrated strong abilities in motivating personnel, thinking innovatively, and leading organizational change creatively. 2) The comparison results showed statistically significant differences at the .05 and .01 levels. Large and extra-large schools reported higher mean scores than small and medium-sized schools. Teachers holding higher than a bachelor's degree perceived creative leadership at a higher level than those with a bachelor's degree. In addition, teachers with longer work experience reported higher perceptions than those with less experience.

Keywords: Creative Leadership, School Administrators, Educational Administration

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายใต้บริบทของสังคมดิจิทัล ระบบการศึกษาของประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาจึงต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ขณะที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คุณธรรม และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมโลกยุคใหม่ ซึ่งการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ

บริบทของการบริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหารถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำที่สามารถส่งเสริมความคิด

สร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม และการทำงานร่วมกันของบุคลากร แนวคิด ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Creative Leadership) จึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเป็นภาวะผู้นำที่เน้นการสร้างแนวคิดใหม่ การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม และการพัฒนาองค์กรให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2558) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นแนวคิดที่ช่วยขยายกรอบการมองปัญหาและส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างลึกซึ้ง ขณะที่ Ash และ Persall (2000) เห็นว่าการสร้างภาวะผู้นำในโรงเรียนไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะผู้บริหารเท่านั้น แต่ควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทุกระดับมีบทบาทในการเป็นผู้นำร่วมกันเพื่อพัฒนาองค์กรการศึกษา

อย่างไรก็ตาม ในบริบทของโรงเรียนสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนจำนวน 9 โรงเรียน และมีครูรวมทั้งสิ้น 830 คน ยังมีความจำเป็นต้องศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู เนื่องจากบริบทของโรงเรียนในสหวิทยาเขตมีความหลากหลายทั้งด้านขนาดโรงเรียน ทรัพยากร และสภาพแวดล้อมในการบริหารจัดการ การขาดข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร อาจทำให้การกำหนดแนวทางพัฒนาองค์กรหรือการส่งเสริมศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงขององค์กร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา ส่งเสริมศักยภาพผู้บริหาร และยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตาม ขนาดของสถานศึกษา ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 อยู่ในระดับสูง

2. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียน สหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตาม ขนาดของสถานศึกษา ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร ผู้นำที่มีความสามารถจะสร้างความศรัทธา ความไว้วางใจ และแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งผลให้เกิดความร่วมมือและการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ (สมชาย เทพแสง, 2560) ทฤษฎีภาวะผู้นำได้พัฒนาจากการเน้นคุณลักษณะของผู้นำสู่การมองพฤติกรรม การปรับตามสถานการณ์ และการสร้างแรงบันดาลใจในการเปลี่ยนแปลง Burns (1978) และ Bass (1985) ได้พัฒนาทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ซึ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจ การพัฒนาศักยภาพ และการผลักดันการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก

2. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Creative Leadership) เป็นแนวคิดที่เน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการนำองค์กร Chernin (2001) อธิบายว่าเป็นความสามารถในการมองเห็นโอกาส สร้างวิสัยทัศน์ใหม่ และสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมงานกล้าคิดนอกกรอบ Stoll และ Temperley (2009) เสนอว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นการตอบสนองเชิงจินตนาการต่อโลกอนาคตที่ต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบและลึกซึ้ง Ash และ Persall (2000) ชี้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในสถานศึกษาไม่จำกัดเฉพาะผู้บริหาร แต่ครูและบุคลากรทุกระดับสามารถมีบทบาทผู้นำได้ โดยผู้บริหารควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาภาวะผู้นำของทุกคน

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิด 9 องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ ความสามารถในการมองเห็นอนาคตและกำหนดทิศทางการพัฒนา 2) ความยืดหยุ่น ความสามารถในการปรับตัวและเปลี่ยนแนวทางเมื่อเผชิญสถานการณ์ใหม่ 3) จินตนาการ ความสามารถในการคิดนอกกรอบและมองเห็นโอกาสใหม่ 4) แรงบันดาลใจ ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจและพลังใจให้แก่ผู้ร่วมงาน 5) การนำการเปลี่ยนแปลง ความสามารถในการริเริ่มและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ 6) ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการสร้างแนวคิดใหม่และแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่แปลกใหม่ 7) ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ การสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจจากผู้ร่วมงาน 8) ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและหาทางออกที่เหมาะสม และ 9) การทำงานเป็นทีม ความสามารถในการสร้างและพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2558; Parker & Begnaud, 2004; Puccio et al., 2011)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศไทย กฤษพล อัมระนันท์ (2559) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในระดับมาก โดยด้านแรงบันดาลใจและด้านความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ธนกฤต กุลพินิจ (2563) ศึกษาผลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ พบว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีผลทางบวกต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปาณิสรา อะทะโน (2564) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สพม. เลย-หนองบัวลำภู พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบความแตกต่างตามขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

งานวิจัยต่างประเทศ Leithwood และ Sun (2018) ศึกษาภาวะผู้นำสำหรับโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่าผู้นำที่ประสบความสำเร็จมักมีลักษณะเชิงสร้างสรรค์ สามารถสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และส่งเสริมนวัตกรรม Harris และ Jones (2018) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในโรงเรียน พบว่าการพัฒนาขีดความสามารถในการสร้างนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของสถานศึกษา Ng (2021) ศึกษาภาวะผู้นำแบบซับซ้อนและการปฏิรูปการศึกษา พบว่าการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในโรงเรียนต้องอาศัยภาวะผู้นำที่สามารถจัดการกับความซับซ้อนและความไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตาม ขนาดของสถานศึกษา ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 9 โรงเรียน โดยมีจำนวนครูรวมทั้งสิ้น 830 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 260 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie และ Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธี สุ่มแบบง่ายโดยจัดสัดส่วน (Proportionate Simple Random Sampling) โดยแบ่งประชากรตามขนาดของโรงเรียน (ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามวิธีคิดของลิเคิร์ท (Likert's,1976) จำนวน 75 ข้อ ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ (IOC) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และทดสอบความเชื่อมั่น (Try Out) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคพบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.70 ขึ้นไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 และผู้อำนวยการสถานศึกษาในสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ จำนวน 9 โรงเรียน จากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดผ่านระบบออนไลน์ (Google Form)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) จากนั้นจึงวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยพิจารณาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จำนวน 9 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การมีความยืดหยุ่น การมีจินตนาการ แรงบันดาลใจ การนำการเปลี่ยนแปลง ความคิดสร้างสรรค์ ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ความสามารถในการแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครู นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบภาวะ

ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษาของครู โดยใช้การทดสอบค่าทีแบบอิสระ (Independent t-test) และเปรียบเทียบตามขนาดของสถานศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F-test) หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ทั้งนี้ เมื่อพบว่าค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงดำเนินการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ่ (Scheffe' Method) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 9 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.77 อายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.00 วุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ78.46 ประสบการณ์ 3-9 ปี คิดเป็นร้อยละ 83.85 ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ คิดเป็นร้อยละ 50.77 ผลการวิจัยสามารถจำแนกตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ในภาพรวม

	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู	**n=260** $\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับ**	**อันดับ**
1	ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.43	.563	มาก	7
2	ด้านความยืดหยุ่น	4.43	.558	มาก	6
3	ด้านจินตนาการ	4.45	.545	มาก	2
4	ด้านแรงบันดาลใจ	4.46	.532	มาก	1
5	ด้านการนำการเปลี่ยนแปลง	4.45	.559	มาก	3
6	ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.42	.576	มาก	8
7	ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ	4.42	.584	มาก	9
8	ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา	4.44	.563	มาก	5
9	ด้านการทำงานเป็นทีม	4.44	.546	มาก	4
	รวมเฉลี่ย	**4.44**	**.556**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.44, S.D. = .556) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านแรงบันดาลใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.46, S.D. = .532) รองลงมาคือด้านจินตนาการ ($\bar{x}$ = 4.45, S.D. = .545) ด้านการนำการเปลี่ยนแปลง ($\bar{x}$ = 4.45, S.D. = .559) ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{x}$ = 4.44, S.D. = .546) และด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ = 4.42, S.D. = .584) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ขนาดสถานศึกษา	n	$\bar{x}$	S.D.	F
สถานศึกษาขนาดเล็ก	11	4.12	0.68	3.82*
สถานศึกษาขนาดกลาง	24	4.28	0.61	
สถานศึกษาขนาดใหญ่	93	4.47	0.52	
สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ	132	4.51	0.49	

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จำแนกตามขนาดสถานศึกษามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.51, S.D. = 0.49) รองลงมาคือขนาดใหญ่ ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.52) ขนาดกลาง ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.61) และขนาดเล็ก ($\bar{x}$ = 4.12 ,S.D. = 0.68) ตามลำดับ ผลการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี Scheffe พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนขนาดใหญ่มีทรัพยากรและโอกาสในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มากกว่า

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

ตัวแปร	n	$\bar{x}$	S.D.	t / F
ระดับการศึกษา				
ปริญญาตรี	204	4.38	0.57	4.12**
สูงกว่าปริญญาตรี	56	4.62	0.48	
ประสบการณ์การทำงาน				
ต่ำกว่า 3 ปี	24	4.22	0.64	5.28**
3-9 ปี	218	4.41	0.55	
10 ปีขึ้นไป	18	4.68	0.42	

** $p < .01$

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จำแนกตามระดับการศึกษามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t = 4.12) โดยครูที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ($\bar{x}$ = 4.62, S.D. = 0.48) เมื่อเทียบกับครูวุฒิปริญญาตรี ($\bar{x}$ = 4.38, S.D. = 0.57) แสดงให้เห็นว่าครูที่มีการศึกษาสูงกว่ามีความรู้และความเข้าใจในภาวะผู้นำมากกว่า สามารถสังเกตและประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำได้ละเอียดยิ่งขึ้น เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (F = 5.28) โดยครูที่มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.68, S.D. = 0.42) รองลงมาคือประสบการณ์ 3 - 9 ปี ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.55) และน้อยกว่า 3 ปี ($\bar{x}$ = 4.22, S.D. = 0.64) ตามลำดับ ผลการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี Scheffe พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไปมีการรับรู้สูงกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าประสบการณ์การทำงานมีผลต่อการรับรู้และความเข้าใจในภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.44) สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษพล อัมระนันท์ (2559) และเสาวนีย์ เกียรติพรศักดา (2564) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทของกรุงเทพมหานครมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษาที่หลากหลาย ส่งผลให้สามารถพัฒนาการบริหารงานอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Harris และ Jones (2018) ที่ระบุว่าผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนและการปรับตัวขององค์กรการศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านแรงบันดาลใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านจินตนาการและด้านการนำการเปลี่ยนแปลง สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมแนวคิดใหม่ และขับเคลื่อนการพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Chernin (2001) และ Basadur (2008) ที่เสนอว่าแรงบันดาลใจและความคิดสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ขณะที่ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้จะยังอยู่ในระดับมาก แต่ยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Yukl (2006) และ Bass (1985) ที่ระบุว่าความน่าเชื่อถือเป็นพื้นฐานสำคัญของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตาม ขนาดของสถานศึกษา ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า

โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งอาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดใหญ่มีทรัพยากร โครงสร้างการบริหาร และโอกาสในการพัฒนานวัตกรรมที่มากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Leithwood และ Sun (2018) และ Day, Gu และ Sammons (2016) ที่พบว่าบริบทของสถานศึกษาและทรัพยากรองค์กร มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร นอกจากนี้ ครูที่มีวุฒิการศึกษาสูงและมีประสบการณ์มาก มีการรับรู้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สูงกว่าครูกลุ่มอื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Yukl (2006) ที่เสนอว่าระดับการศึกษาและประสบการณ์ส่งผลต่อการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำ รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhu และคณะ (2019) ที่พบว่าบริบทขององค์กรและลักษณะของบุคลากรมีอิทธิพลต่อการรับรู้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาควรคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษาและการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง เพื่อให้สามารถพัฒนาองค์กรและยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตภาคีนพวัฒน์มีการแสดงภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านแรงบันดาลใจที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านจินตนาการและด้านการนำการเปลี่ยนแปลง สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ คิดนอกกรอบ และขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์นี้มีความแตกต่างตามขนาดสถานศึกษา ระดับการศึกษา และประสบการณ์ของครู โดยโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ครูที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีการรับรู้สูงกว่าครูวุฒิปริญญาตรี และครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากมีการรับรู้สูงกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อย ซึ่งสะท้อนบทบาทของบริบทองค์การและลักษณะของบุคลากรในการรับรู้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ต้องคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษาและความพร้อมของบุคลากรด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ โดยส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารงาน เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ

สร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความไว้วางใจในองค์กร 1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดโครงการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนิเทศติดตาม 1.3 ควรสนับสนุนทรัพยากรและโอกาสในการพัฒนาผู้บริหารของโรงเรียนทุกขนาดอย่างเท่าเทียม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในสถานศึกษา **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเชิงลึก 2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับตัวแปรอื่น เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความพึงพอใจในการทำงานของครู หรือบรรยากาศองค์การ 2.3 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เพื่อเปรียบเทียบบริบทและพัฒนาความรู้ด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในระดับที่กว้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กฤษพล อัมระนันท์. (2559). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน อำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์*. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 3(1), 45–58.

ธนกฤต กุลพินิจ. (2563). ผลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ. *วารสารการบริหารการศึกษาและการพัฒนาโรงเรียน*, 5(1), 102–115.

ธีระ รุญเจริญ. (2557). การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 3(2), 15–28.

ปาณิสรา อะทะโน. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สพม. เลย–หนองบัวลำภู*. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 6(3), 33–47.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2558). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษา.

เสาวนีย์ เกียรติพรศักดา. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการบริหารจัดการสถานศึกษา*. *วารสารบริหารการศึกษา*, 6(2), 50–64.

Ash, R., & Persall, J. (2000). The principal as creative leader: Strategies for fostering innovation in schools. *Educational Leadership*, 57(2), 48–52.

Basadur, M. (2008). Leading others to think innovatively together: Creative leadership. *The Leadership Quarterly*, 19(2), 103–121.

Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. New York, NY: Free Press.

Beghetto, R. A. (2019). Structured uncertainty: How leaders foster creative learning environments. *Journal of Educational Change*, 20(3), 341–360.

Chernin, P. (2001). Creative leadership: The strength of ideas, the power of the imagination. *Vital Speeches of the Day*, 68(8), 245-248.

Day, C., Gu, Q., & Sammons, P. (2016). The impact of leadership on student outcomes. *Educational Administration Quarterly*, 52(2), 221–258.

Harris, A., & Jones, M. (2018). Creative leadership in schools: Developing the capacity for innovation. *School Leadership & Management*, 38(3), 225–241.

Kotter, J. P. (1996). *Leading change*. Boston, MA: Harvard Business School Press.

Leithwood, K., & Sun, J. (2018). Leadership for 21st century schools. *Educational Management Administration & Leadership*, 46(3), 380–402.

Yukl, G. (2006). *Leadership in organizations*. (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.

Zhu, W., Wang, W., Cai, Z., & Engels, N. (2019). Teacher leadership and school development. *Educational Management Administration & Leadership*, 47(5), 789–805.

ปัญญาประดิษฐ์กับการปฏิรูปการบริหารความเสี่ยงอนุมัติสินเชื่อในระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ : แนวโน้ม โอกาส และความท้าทาย*

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND THE REFORM OF CREDIT RISK MANAGEMENT IN THE THAI CREDIT UNION SYSTEM : TRENDS, OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

ภาณุภณ พสุชัยสกุล[1] และ อรุณรุ่ง พวงระย้า[2]

Phanupon Phasuchaisakul[1] and Arunrung Paungraya[2]

[1-2]นักวิจัยอิสระ

[1-2]Independent Researcher, Thailand

Corresponding Author's Email: arunrung.paungraya@gmail.com

วันที่รับบทความ : 24 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 5 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 7 มีนาคม 2569

Received 24 February 2026; Revised 5 March 2026; Accepted 7 March 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์องค์ความรู้ ที่เกี่ยวกับการยกระดับของกระบวนการพิจารณาสินเชื่อและการบริหารความเสี่ยงทางการเงินผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) โดยมุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาความเสี่ยงในการอนุมัติสินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่ให้บริการทางการเงินกับสมาชิก ซึ่งปัจจุบันยังไม่ได้นำระบบการวิเคราะห์เครดิตมาใช้งาน แต่ในปัจจุบันสถาบันการเงินอย่างเช่นธนาคารมีความนิยมใช้ปัญญาประดิษฐ์เข้ามาช่วยวิเคราะห์ความเสี่ยงโดยในบทความนี้ มีเนื้อหาครอบคลุมการเปลี่ยนผ่านจากโมเดลสถิติแบบดั้งเดิมสู่การ

Citation:

* ภาณุภณ พสุชัยสกุล และ อรุณรุ่ง พวงระย้า. (2569). ปัญญาประดิษฐ์กับการปฏิรูปการบริหารความเสี่ยงอนุมัติสินเชื่อในระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ : แนวโน้ม โอกาส และความท้าทาย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1105-1123.

Phanupon Phasuchaisakul and Arunrung Paungraya. (2026). Artificial Intelligence And The Reform Of Credit Risk Management In The Thai Credit Union System : Trends, Opportunities And Challenges. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1105-1123.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ใช้อัลกอริทึมขั้นสูง เช่น XGBoost และ LightGBM เป็นต้น ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลทางเลือก ได้แก่ พฤติกรรมดิจิทัล การชำระสาธารณูปโภค และข้อมูลเชิงจิตวิทยา เพื่อสร้างคะแนนเครดิตที่มีความแม่นยำสูงและลดอัตราหนี้เสีย (NPL)

บทความนี้ ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นความสามารถในการอธิบายได้ผ่านเทคนิค Explainable AI (XAI) ได้แก่ SHAP และ LIME เพื่อแก้ปัญหาความเป็นกล่องดำ (Black-box) ของปัญญาประดิษฐ์เพื่อสร้างความโปร่งใส และลดความเอนเอียง (Bias) ตามหลักธรรมาภิบาล โดยคำนึงถึงข้อมูลและกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) รวมถึงการนำเสนอกรอบแนวคิดการบริหารความเสี่ยงสำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ตามมาตรฐาน COSO ERM 2017 การพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า และแนวทางการกำกับดูแลความเสี่ยงจากการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ ตามแนวนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลอย่างมั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์, การให้คะแนนเครดิต, ข้อมูลทางเลือก, สหกรณ์ออมทรัพย์, การเข้าถึงบริการทางการเงิน

Abstract

This article aims to compile and synthesize knowledge related to enhancing credit approval processes and financial risk management through artificial intelligence (AI) and machine learning. It focuses on addressing the credit approval risk challenges faced by credit unions, financial institutions that currently do not utilize credit analysis systems. However, banks are increasingly using AI to analyze risk. This article covers the transition from traditional statistical models to advanced algorithms such as XGBoost and LightGBM, combined with alternative data analysis including digital behavior, utility payment history, and psychological data, to generate highly accurate credit scores and reduce non-performing loans (NPLs).

The article emphasizes explainable AI (XAI) techniques, such as SHAP and LIME, to overcome the black-box nature of AI, promoting transparency and reducing bias in accordance with good governance principles. It also considers

data and the Personal Data Protection Act (PDPA), and presents a risk management framework for credit unions based on COSO ERM 2017 standards, the development of an early warning system, and guidelines for overseeing AI-related risks, in line with the Bank of Thailand's policy, to prepare for becoming a data-driven and sustainable organization.

Keyword: Artificial Intelligence, Credit Scoring, Alternative Data, Thai credit union, Financial Inclusion

บทนำ

ระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ไทย ถือเป็นเสาหลักทางการเงินที่สำคัญยิ่งต่อภาคครัวเรือนและเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ ด้วยขนาดสินทรัพย์รวมที่ใหญ่เป็นอันดับสามรองจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ สหกรณ์ออมทรัพย์ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งเงินออมและเงินกู้ที่สำคัญของสมาชิก แต่ยังมีความเชื่อมโยงกับระบบการเงินในภาพรวมเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (อัศววงศ์เสถียร และคณะ, 2560) บทบาทที่ทวีความสำคัญนี้ ทำให้เสถียรภาพของระบบสหกรณ์กลายเป็นประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ที่ต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด อย่างไรก็ตาม ระบบสหกรณ์กำลังเผชิญกับความท้าทายหลักด้านความเสี่ยงสินเชื่อและอัตราการผิดนัดชำระหนี้ที่สูง เหตุการณ์สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนคลองจั่น ได้จุดประกายให้สังคมเริ่มตั้งคำถามถึงความมั่นคงและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสหกรณ์ (อัศววงศ์เสถียร และคณะ, 2560) ในภาวะเศรษฐกิจที่ผันผวน วิธีการประเมินความเสี่ยงแบบดั้งเดิมซึ่งมักพึ่งพาดัชนีชี้วัดย้อนหลัง (Lagging Indicators) และเอกสารทางการเงินที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้น ไม่เพียงพออีกต่อไปในการตรวจจับสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2568) การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning: ML) มาประยุกต์ใช้ จึงไม่ใช่เป็นเพียงการยกระดับทางเทคโนโลยี แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงยุทธศาสตร์ที่จำเป็นต่อการอยู่รอดและเติบโต ซึ่งรายงานฉบับนี้ได้วิเคราะห์บทบาทของปัญญาประดิษฐ์ ในการพลิกโฉมการบริหารความเสี่ยงสินเชื่อสำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างรอบด้าน โดยจะสำรวจถึงโอกาส ความท้าทาย และนำเสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารสหกรณ์และผู้กำหนดนโยบาย เพื่อสร้างระบบสหกรณ์ที่มั่นคงและพร้อมรับมือกับอนาคต (Bagonza, 2568)

จะเห็นได้ว่า ระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ไทยถือเป็นกลไกทางการเงินที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อภาคครัวเรือนและเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ โดยมีขนาดสินทรัพย์รวมที่อยู่ในลำดับต้นของระบบการเงิน รองจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ สหกรณ์ออมทรัพย์จึงทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินออมและแหล่งเงินกู้ที่สำคัญสำหรับสมาชิกจำนวนมาก อีกทั้งยังมีความเชื่อมโยงกับระบบการเงินโดยรวมเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เสถียรภาพของระบบสหกรณ์กลายเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการดูแลอย่างจริงจัง เนื่องจากหากเกิดปัญหาภายในระบบอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับกว้าง อย่างไรก็ตาม ระบบสหกรณ์กำลังเผชิญกับความท้าทายสำคัญ โดยเฉพาะปัญหาความเสี่ยงด้านสินเชื่อและอัตราการผิดนัดชำระหนี้ที่มีแนวโน้มสูงขึ้น เหตุการณ์ปัญหาของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนคลองจั่นในอดีตได้สะท้อนให้เห็นถึงช่องโหว่ด้านการกำกับดูแล ความโปร่งใส และระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงของสหกรณ์ ทำให้สังคมเริ่มตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน ภาวะเศรษฐกิจที่มีความผันผวนสูงในปัจจุบันได้ทำให้วิธีการประเมินความเสี่ยงแบบดั้งเดิมซึ่งอาศัยข้อมูลย้อนหลังและเอกสารทางการเงินที่มีอยู่อย่างจำกัดไม่สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างเพียงพอ เพราะไม่สามารถตรวจจับสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และการเรียนรู้ของเครื่องมาประยุกต์ใช้ในการบริหารความเสี่ยงสินเชื่อจึงกลายเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเพิ่มศักยภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมาก คาดการณ์พฤติกรรมการชำระหนี้ และตรวจจับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำมากขึ้น การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวไม่เพียงเป็นการยกระดับระบบการบริหารจัดการของสหกรณ์ให้ทันสมัย แต่ยังเป็นการปรับตัวเชิงยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง ความโปร่งใส และความสามารถในการแข่งขันของสหกรณ์ออมทรัพย์ในอนาคต ทั้งนี้ การพัฒนาและนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้จำเป็นต้องพิจารณาทั้งโอกาสและความท้าทายที่อาจเกิดขึ้นควบคู่กันไป รวมถึงการกำหนดแนวทางเชิงนโยบายและกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสหกรณ์และหน่วยงานกำกับดูแล เพื่อให้ระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ของไทยสามารถพัฒนาไปสู่ความมั่นคงยั่งยืน และพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดจากโมเดลดั้งเดิมสู่ระบบปัญญาประดิษฐ์

การประเมินความเสี่ยงสินเชื่อได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและปัญญาประดิษฐ์ แนวทางดั้งเดิมที่ใช้มานานหลายทศวรรษกำลังถูกท้าทายโดยโมเดลปัญญาประดิษฐ์ที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ที่เหนือกว่า ทั้งในด้านความแม่นยำ ความเร็ว และความครอบคลุม การทำความเข้าใจซึ่งวิวัฒนาการนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ต้องการรักษาความสามารถในการแข่งขันและบริหารความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

ตารางที่ 1 Comparing Loan Assessment Approaches การเปรียบเทียบแนวทางการประเมินสินเชื่อ

แนวทางดั้งเดิม (Traditional Approach)	แนวทางที่ขับเคลื่อนด้วย AI (AI-Powered Approach)
อิงข้อมูลเชิงประวัติ คือ การใช้ข้อมูลเครดิตบูโร ใบแจ้งเงินเดือน และประวัติการทำธุรกรรมในอดีตเป็นหลัก	**อิงข้อมูลแบบองค์รวม** คือ การใช้ข้อมูลมหาศาล รวมถึงข้อมูลทางเลือก (Alternative Data) เช่น ประวัติการชำระค่าสาธารณูปโภคและพฤติกรรมดิจิทัล เป็นต้น
โมเดลเชิงเส้น คือ การใช้แบบจำลองทางสถิติ เช่น Logistic Regression ซึ่งมีข้อจำกัดในการจับความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน เป็นต้น	**โมเดลการเรียนรู้ของเครื่อง** คือ การใช้ Machine Learning เพื่อค้นหารูปแบบความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนและไม่เป็นเส้นตรง ซึ่งมนุษย์มองไม่เห็น
กีดกันผู้มีข้อมูลน้อย คือ การสร้างอุปสรรคต่อสมาชิกที่มีประวัติเครดิตไม่เพียงพอ (Thin-file) เช่น ฟรีแลนซ์ เกษตรกร หรือผู้มีรายได้ไม่แน่นอน เป็นต้น	**ส่งเสริมความทั่วถึง** คือ การสร้างโปรไฟล์ความเสี่ยงสำหรับสมาชิกกลุ่ม Thin-file ได้ ทำให้สามารถเข้าถึงสินเชื่อได้อย่างเป็นธรรมมากขึ้น
กระบวนการแบบตั้งรับ คือ การประเมินย้อนหลังและอาศัยแรงงานคนเป็นหลัก ทำให้ใช้เวลานานและมีต้นทุนสูง	**กระบวนการเชิงรุก** คือ การพยากรณ์ความเสี่ยงล่วงหน้าและทำงานแบบอัตโนมัติ ทำให้การอนุมัติรวดเร็วและแม่นยำ

ผลการศึกษาเชิงประจักษ์ ได้ยืนยันถึงประสิทธิภาพที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยงานวิจัย พบว่าโมเดลขั้นสูงอย่าง XGBoost สามารถทำค่า Area Under the Curve (AUC)

ได้สูงถึง 0.89 ซึ่งหมายถึงความสามารถในการจำแนกผู้กู้ที่มีความเสี่ยงสูงออกจากผู้กู้ที่มีความเสี่ยงต่ำได้อย่างยอดเยี่ยม ในขณะที่โมเดล Logistic Regression แบบดั้งเดิมทำได้เพียง 0.78 (Rao & Keller, 2568) โดยประสิทธิภาพที่เหนือกว่านี้ ไม่ได้เป็นเพียงตัวเลขทางสถิติ แต่หมายถึงการลดโอกาสเกิดหนี้เสียและเพิ่มความสามารถในการสร้างรายได้ให้กับสหกรณ์อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพอันทรงพลังของโมเดลปัญญาประดิษฐ์นี้ ขึ้นอยู่กับคุณภาพและความหลากหลายของข้อมูลที่ป้อนเข้าไป ซึ่งเป็นที่มาของข้อมูลทางเลือกที่สำคัญและเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบ

องค์ประกอบของการเข้าถึงสินเชื่ออย่างทั่วถึง

ข้อมูลทางเลือก (Alternative Data) หมายถึง ข้อมูลที่ไม่ได้มาจากแหล่งข้อมูลทางการเงินแบบดั้งเดิม เช่น รายงานเครดิตบูโร เป็นต้น ที่สามารถนำมาใช้ประเมินความสามารถและความเต็มใจในการชำระหนี้ของบุคคลได้อย่างมีนัยสำคัญ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2568) ซึ่งในยุคปัญญาประดิษฐ์นี้ ข้อมูลทางเลือกได้กลายเป็นวัตถุดิบชั้นดีที่ช่วยให้โมเดลสามารถสร้างโปรไฟล์ความเสี่ยงที่สมบูรณ์และแม่นยำยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสมาชิกที่ระบบการเงินแบบเดิมมักถูกมองข้ามไป

ตัวอย่างแหล่งข้อมูลทางเลือกที่สำคัญ

1. ข้อมูลธุรกรรมทางการเงิน (Financial Transaction Data) คือ การวิเคราะห์กระแสเงินสดเข้า-ออก รูปแบบการออม และพฤติกรรมการใช้จ่ายผ่านบัญชีธนาคารหรือ Mobile Money ที่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล สามารถสะท้อนศักยภาพในการชำระหนี้ที่แท้จริงได้ดีกว่าใบแจ้งเงินเดือนเพียงอย่างเดียว (Jimmy Kinyonyi Bagonza, 2025)

2. ประวัติการชำระค่าสาธารณูปโภค (Utility Payment History) ได้แก่ การชำระค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ ค่าโทรศัพท์ และค่าเช่าอย่างสม่ำเสมอ เป็นตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบทางการเงินที่ทรงพลัง ซึ่งมักไม่ปรากฏในรายงานเครดิตแบบดั้งเดิม (Scheffler et al , 2025)

3. ข้อมูลพฤติกรรมดิจิทัล (Digital Behavior Data) คือ พฤติกรรมการซื้อสินค้าบนแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ การใช้งานโทรศัพท์มือถือ หรือแม้กระทั่งกิจกรรมบนโซเชียลมีเดีย ที่สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือและเสถียรภาพทางการเงินได้ (Twimbit, 2025)

4. ข้อมูลเฉพาะกลุ่ม (Sector-Specific Data) ดังตัวอย่างสำหรับสมาชิกในภาคเกษตรกรรมที่สามารถใช้ข้อมูลผลผลิตพืชผล ราคาตลาดในแต่ละฤดูกาล หรือแม้กระทั่งข้อมูลสภาพอากาศ มาประกอบการประเมินรายได้และความเสี่ยง ซึ่งมีความแม่นยำกว่าการใช้ข้อมูลรายได้ในอดีตเพียงอย่างเดียว (สงกรานต์ สมบุญ และคณะ, 2564)

จากแหล่งที่มาของการใช้ข้อมูลทางเลือกที่สำคัญ มีผลโดยตรงต่อการส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) โดยมีข้อมูลระบุว่า ประชากรวัยผู้ใหญ่ราว 1.4 พันล้านคนทั่วโลก ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการของธนาคารได้ และในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีสัดส่วนสูงถึง 70% ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการธนาคารหรือเข้าถึงได้ไม่เต็มที่ (Twimbit, 2025) ดังนั้น การใช้ปัญญาประดิษฐ์วิเคราะห์ข้อมูลทางเลือกมีส่วนช่วยให้สหกรณ์ สามารถสร้างโปรไฟล์สินเชื่อให้กับสมาชิกที่มีรายได้ไม่สม่ำเสมอหรือมีประวัติทางการเงินน้อย ทำให้สหกรณ์สามารถขยายการให้บริการแก่สมาชิกได้อย่างทั่วถึงและปลอดภัยยิ่งขึ้น เมื่อมีข้อมูลอันทรงพลังแล้ว ในลำดับถัดไปที่ต้องทำคือการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้เพื่อสร้างประโยชน์เชิงยุทธศาสตร์ที่เป็นรูปธรรมให้กับสหกรณ์

กรอบแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ด้วยปัญญาประดิษฐ์

เมื่อการนำปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้งานด้านประมวลผล ไม่ได้เป็นเพียงการปรับปรุงกระบวนการทำงานเท่านั้น แต่เป็นการสร้างความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ที่สามารถวัดผลได้ตลอดวงจรของการให้สินเชื่อ (Scheffler et. al, 25025) หากสหกรณ์ที่เปิดรับเทคโนโลยีนี้จะสามารถยกระดับการบริหารความเสี่ยงเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน และขยายการเข้าถึงบริการทางการเงินให้แก่สมาชิกได้อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน (Deloitte, 2025)

การยกระดับการบริหารความเสี่ยงเชิงรุก (Proactive Risk Management)

ปัญญาประดิษฐ์ได้เข้ามาเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm) ของการบริหารความเสี่ยงจากการ "ตั้งรับ" (Reactive) ที่รอให้เกิดปัญหาแล้วจึงแก้ไข ไปสู่การบริหารจัดการ “เชิงรุก" (Proactive) ที่สามารถคาดการณ์และป้องกันปัญหาได้ล่วงหน้า (Bagonza, 2025) ประกอบด้วย

1. การติดตามพอร์ตสินเชื่อและระบบแจ้งเตือนล่วงหน้า (Portfolio Monitoring & Early Warning Alerts) ระบบปัญญาประดิษฐ์จะวิเคราะห์ข้อมูลการทำธุรกรรมของสมาชิกอย่างต่อเนื่องแบบเรียลไทม์ เพื่อตรวจจับสัญญาณความเสี่ยงที่ผิดปกติ เช่น รูปแบบการใช้จ่าย

ที่เปลี่ยนไป หรือเงินในบัญชีที่ลดลงอย่างรวดเร็ว เป็นต้น จากนั้น ส่งสัญญาณเตือนไปยังเจ้าหน้าที่สินเชื่อก่อนที่สมาชิกจะเริ่มผิดนัดชำระหนี้

2. การให้คำแนะนำและการดำเนินการอัตโนมัติ (Automated Recommendations & Actions) สำหรับสินเชื่อที่มีความเสี่ยงต่ำมาก ระบบสามารถอนุมัติได้โดยอัตโนมัติ (Auto-approve) เพื่อความรวดเร็ว นอกจากนี้ ปัญญาประดิษฐ์ยังสามารถให้คำแนะนำแบบไดนามิก เช่น การปรับเพิ่มวงเงินสินเชื่อให้กับสมาชิกที่มีโปรไฟล์ความเสี่ยงดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

3. การตรวจจับการทุจริต (Fraud Detection) ปัญญาประดิษฐ์สามารถตรวจสอบกิจกรรมที่น่าสงสัยซึ่งอาจบ่งชี้ถึงการทุจริตได้ เช่น การสมัครสินเชื่อโดยใช้ข้อมูลที่ขัดแย้งกัน เป็นต้น จากนั้นแจ้งเตือนเจ้าหน้าที่ได้ทันที เพื่อป้องกันความเสียหาย

การเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการดำเนินงาน (Enhanced Efficiency and Cost Reduction)

ระบบอัตโนมัติที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ ช่วยลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อนและใช้เวลานานในกระบวนการสินเชื่อได้อย่างมหาศาล (MFEC, 2025) ได้แก่

1. ลดระยะเวลาอนุมัติสินเชื่อ จากเดิมที่ใช้เวลาเป็นสัปดาห์ สามารถลดลงเหลือเพียงไม่กี่วัน หรือแม้กระทั่งไม่กี่นาทีสำหรับสินเชื่อบางประเภท ทำให้ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ทันท่วงที

2. ลดต้นทุนการดำเนินงาน โดยการใช้เทคโนโลยีประมวลผลเอกสารอัตโนมัติ (OCR) เพื่อดึงข้อมูลจากบัตรประชาชนหรือใบแจ้งเงินเดือน ช่วยลดภาระงานของเจ้าหน้าที่และลดความผิดพลาดจากมนุษย์ ทำให้ต้นทุนโดยรวมลดลง

3. เพิ่มความสามารถในการขยายบริการ (Scalability) ซึ่งแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ สามารถรองรับปริมาณคำขอสินเชื่อที่เพิ่มขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องเพิ่มจำนวนบุคลากรตามจำนวนคำขอสินเชื่อ (Deloitte, 2025)

ปัญญาประดิษฐ์ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของการบริหารความเสี่ยงจากแนวทางแบบตั้งรับ ซึ่งมักรอให้เกิดปัญหาขึ้นก่อนแล้วจึงดำเนินการแก้ไข ไปสู่แนวทางการบริหารจัดการเชิงรุกที่สามารถคาดการณ์และป้องกันความเสี่ยงได้ล่วงหน้า เทคโนโลยีดังกล่าวช่วยให้สหกรณ์ออมทรัพย์สามารถติดตามและวิเคราะห์พอร์ตสินเชื่อของสมาชิกได้อย่างต่อเนื่อง โดยใช้ข้อมูลธุรกรรมทางการเงินที่เกิดขึ้นจริงในระบบแบบเรียลไทม์ เพื่อค้นหารูปแบบหรือสัญญาณที่บ่งชี้ถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น เช่น พฤติกรรมการใช้จ่ายที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างผิดปกติ หรือระดับเงินคงเหลือในบัญชีที่ลดลงอย่างรวดเร็ว เมื่อระบบตรวจพบความ

ผิดปกติ ระบบจะส่งสัญญาณเตือนล่วงหน้าไปยังเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ทำให้สามารถติดตามหรือให้คำแนะนำแก่สมาชิกได้ก่อนที่จะเกิดการผิดนัดชำระหนี้ นอกจากนี้ ปัญญาประดิษฐ์ยังสามารถสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจด้านสินเชื่อผ่านระบบคำแนะนำอัตโนมัติ โดยสามารถอนุมัติสินเชื่อที่มีความเสี่ยงต่ำได้โดยอัตโนมัติ ซึ่งช่วยเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการแก่สมาชิก ขณะเดียวกันระบบยังสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อเสนอคำแนะนำในการบริหารสินเชื่อ เช่น การปรับเพิ่มวงเงินให้แก่สมาชิกที่มีประวัติทางการเงินดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการตรวจจับการทุจริต โดยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากเพื่อค้นหาพฤติกรรมที่น่าสงสัย เช่น การสมัครสินเชื่อโดยใช้ข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกัน หรือรูปแบบธุรกรรมที่ผิดปกติ และแจ้งเตือนเจ้าหน้าที่ได้ทันทีเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น นอกจากการยกระดับการบริหารความเสี่ยงแล้ว ปัญญาประดิษฐ์ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและลดต้นทุนขององค์กรได้อย่างมีนัยสำคัญ ระบบอัตโนมัติที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดังกล่าวช่วยลดขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อนและใช้เวลานานในกระบวนการอนุมัติสินเชื่อ จากเดิมที่อาจต้องใช้เวลาหลายวันหรือหลายสัปดาห์ สามารถลดระยะเวลาเหลือเพียงไม่กี่วันหรือแม้กระทั่งไม่กี่นาทีสำหรับสินเชื่อบางประเภท ส่งผลให้สหกรณ์สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการนำเทคโนโลยีประมวลผลเอกสารอัตโนมัติมาใช้ในการดึงข้อมูลจากเอกสารสำคัญ เช่น บัตรประชาชนหรือใบแจ้งเงินเดือน ยังช่วยลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ ลดความผิดพลาดที่เกิดจากการทำงานของมนุษย์ และทำให้ต้นทุนการดำเนินงานโดยรวมลดลง นอกจากนี้ แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ยังมีความสามารถในการรองรับปริมาณคำขอสินเชื่อที่เพิ่มขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้องค์กรสามารถขยายการให้บริการแก่สมาชิกจำนวนมากได้โดยไม่จำเป็นต้องเพิ่มบุคลากรตามสัดส่วนของปริมาณงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือทางเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความยั่งยืนของการบริหารจัดการสินเชื่อในระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ในระยะยาว

ความท้าทายในการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Promoting Financial Inclusion)

เมื่อปัญญาประดิษฐ์เปิดประตูโอกาสทางการเงินให้แก่สมาชิกที่เคยถูกปฏิเสธจากระบบเดิม (Scheffler et al. 2025) กรณีศึกษาจากสถาบันการเงินหลายแห่งแสดงให้เห็นถึง

ศักยภาพนี้อย่างชัดเจน ดังเช่น UnionBank ในฟิลิปปินส์ที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการสร้างโมเดลสินเชื่อที่คำนึงถึงความเท่าเทียมทางเพศเพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการสตรี หรือ Grab Financial ที่ใช้ข้อมูลจากแพลตฟอร์ม (เช่น จำนวนเที่ยววิ่งและคะแนนจากลูกค้า) มาประเมินความน่าเชื่อถือของกลุ่มคนทำงานอิสระ (Twimbit, 2025) ในทำนองเดียวกัน สหกรณ์สามารถใช้ปัญญาประดิษฐ์วิเคราะห์ข้อมูลทางเลือก เพื่อให้บริการสินเชื่อแก่สมาชิกที่มีรายได้ไม่แน่นอน เช่น เกษตรกร ผู้ค้าขาย หรือผู้ประกอบอาชีพอิสระ เป็นต้น ได้อย่างปลอดภัยและเป็นธรรม

แม้ว่าปัญญาประดิษฐ์จะถูกนำเข้ามาในสหกรณ์อย่างมากมายแต่การนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องมีการวางกรอบธรรมาภิบาลที่รัดกุม เพื่อรับมือกับความท้าทายที่มาพร้อมกัน

การสร้างความไว้วางใจและความได้เปรียบผ่านธรรมาภิบาล

เมื่อเงื่อนไขสำคัญในการนำปัญญาประดิษฐ์เข้ามาใช้ในสหกรณ์ไทยคือความรับผิดชอบ ดังนั้น ความสำเร็จในระยะยาว จึงต้องเผชิญกับความท้าทายหลัก 3 ประการ ได้แก่ ปัญหา "กล่องดำ" (Black-box) ที่ทำให้การตัดสินใจของปัญญาประดิษฐ์ขาดความโปร่งใส มีความเสี่ยงด้านจริยธรรม เช่น ความเอนเอียงของอัลกอริทึม (Algorithmic Bias) ที่อาจนำไปสู่การเลือกปฏิบัติ และด้านกฎระเบียบที่ซับซ้อน เป็นต้น

การสร้างความโปร่งใสด้วยปัญญาประดิษฐ์ที่อธิบายได้

ปัญหา "กล่องดำ" เกิดขึ้น เมื่อโมเดลปัญญาประดิษฐ์มีความซับซ้อนสูงจนไม่สามารถอธิบายเหตุผลเบื้องหลังการตัดสินใจได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับสถาบันการเงินที่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, มปป.)ปัญญาประดิษฐ์ที่อธิบายได้ (Explainable AI - XAI) คือ เทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหานี้โดยเฉพาะ จากมุมมองเชิงยุทธศาสตร์ด้านธรรมาภิบาล มีสองเทคนิคที่กลายเป็นมาตรฐานอุตสาหกรรมในการแก้ปัญหานี้ คือ

1. SHAP (SHapley Additive Explanations) เป็นเทคนิคที่ช่วยให้เห็นภาพรวมของโมเดล (Global View) ในระดับ "ห้องประชุมคณะกรรมการ" โดยจะระบุถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลผลต่อการตัดสินใจโดยรวมของปัญญาประดิษฐ์มากที่สุด ได้แก่ สถานะบัญชี วงเงินกู้ และอายุ

ของผู้กู้ ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัย 3 อันดับแรก สามารถอธิบายพลังในการจำแนกความเสี่ยงของโมเดลได้ถึง 35% (Rao & Keller, 2025)

2. LIME (Local Interpretable Model-agnostic Explanations) เป็นเทคนิคที่ใช้อธิบายเหตุผลเป็นรายกรณี (Local View) ในระดับ "เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ" ทำให้สามารถสร้างคำอธิบายที่มนุษย์เข้าใจได้ง่าย ในกรณีคำขอสินเชื่อของสมาชิกรายใดรายหนึ่งถูกปฏิเสธ เช่น คำขอสินเชื่อของท่านไม่ผ่านการอนุมัติ เนื่องจากตรวจพบประวัติการค้างชำระค่าสาธารณูปโภคในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา เป็นต้น (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2568)

ปัญหา “กล่องดำ” ของปัญญาประดิษฐ์เกิดขึ้นเมื่อโมเดลมีความซับซ้อนสูงจนไม่สามารถอธิบายเหตุผลหรือกระบวนการตัดสินใจภายในได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้ใช้งานไม่สามารถเข้าใจได้ว่าระบบใช้ข้อมูลหรือปัจจัยใดเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ ปัญหาดังกล่าวกลายเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับองค์กรทางการเงินและสถาบันที่ต้องดำเนินงานภายใต้หลักความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ โดยเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสมาชิกและการกำกับดูแลตามกฎหมาย ดังนั้นจึงเกิดการพัฒนาแนวคิดปัญญาประดิษฐ์ที่อธิบายได้ หรือ Explainable AI (XAI) เพื่อทำให้การตัดสินใจของระบบปัญญาประดิษฐ์สามารถอธิบายเหตุผลได้อย่างชัดเจน เข้าใจได้ และสามารถนำไปตรวจสอบได้ในทางปฏิบัติ ในเชิงยุทธศาสตร์ด้านธรรมาภิบาล มีเทคนิคสำคัญที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในการทำให้การตัดสินใจของโมเดลปัญญาประดิษฐ์มีความโปร่งใสมากขึ้น ได้แก่ เทคนิค SHAP และ LIME โดยเทคนิค SHAP ช่วยอธิบายภาพรวมของโมเดลในระดับเชิงนโยบายหรือระดับผู้บริหาร ทำให้สามารถเห็นได้ว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของระบบมากที่สุด เช่น สถานะบัญชี วงเงินกู้ หรืออายุของผู้กู้ ซึ่งการวิเคราะห์ในลักษณะนี้ช่วยให้คณะกรรมการหรือผู้กำหนดนโยบายสามารถเข้าใจกลไกการประเมินความเสี่ยงของระบบได้ในภาพรวม และสามารถนำข้อมูลไปใช้ประกอบการกำหนดนโยบายหรือการกำกับดูแลได้อย่างเหมาะสม ในขณะเดียวกันเทคนิค LIME จะทำหน้าที่อธิบายผลการตัดสินใจของโมเดลในระดับรายกรณี โดยช่วยให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานสามารถเข้าใจเหตุผลของการอนุมัติหรือการปฏิเสธสินเชื่อในแต่ละคำขอได้อย่างชัดเจน เช่น สามารถระบุได้ว่าการปฏิเสธคำขอสินเชื่อเกิดจากปัจจัยใด เช่น ประวัติการค้างชำระค่าใช้จ่ายบางประเภท หรือพฤติกรรมทางการเงินที่มีความเสี่ยงสูง การใช้เทคนิคทั้งสองร่วมกันจึงช่วยสร้างสมดุลระหว่างการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความซับซ้อนของปัญญาประดิษฐ์กับความจำเป็นด้านความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ขององค์กร

ทางการเงิน ส่งผลให้การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการบริหารความเสี่ยงของสหกรณ์ออมทรัพย์สามารถดำเนินไปอย่างมีความน่าเชื่อถือ มีธรรมาภิบาล และสอดคล้องกับข้อกำหนดด้านกฎหมายและการกำกับดูแลในระบบการเงิน

การปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA Compliance)

การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการประเมินสินเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมาก ทำให้สหกรณ์ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) อย่างเคร่งครัด สหกรณ์ต้องดำเนินการในเรื่องสำคัญต่อไปนี้ (Jamallsawat & Akeyati, 2025)

1. การขอความยินยอม (Consent) ที่ต้องได้รับความยินยอมที่ชัดเจนจากสมาชิกก่อนนำข้อมูลส่วนบุคคล โดยเฉพาะข้อมูลทางเลือก มาใช้ในการประมวลผลเพื่อการวิเคราะห์สินเชื่อ

2. สิทธิในการรับทราบเกี่ยวกับการตัดสินใจอัตโนมัติ (Right to be Informed of Automated Decision-making) คือ สมาชิกมีสิทธิ์ถามได้ว่า ปัญญาประดิษฐ์ตัดสินใจเรื่องของตนด้วยเหตุผลอะไร

3. การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Officer) สหกรณ์ที่มีการประมวลผลข้อมูลจำนวนมากจำเป็นต้องแต่งตั้ง DPO เพื่อกำกับดูแลการปฏิบัติตามกฎหมาย

4. บทบาทของ XAI (Explainable Artificial Intelligence) เทคโนโลยี XAI เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้สหกรณ์สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดของ PDPA ได้ โดยเฉพาะการให้คำอธิบายแก่สมาชิกได้อย่างโปร่งใสและสมเหตุสมผล

การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการประเมินสินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกจำนวนมาก ทั้งข้อมูลพื้นฐานทางการเงิน พฤติกรรมการทำธุรกรรม และข้อมูลทางเลือกอื่น ๆ ที่ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความเสี่ยงสินเชื่อ ดังนั้นสหกรณ์จึงจำเป็นต้องดำเนินการภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 อย่างเคร่งครัด เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีเป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมายและคำนึงถึงสิทธิของสมาชิกเป็นสำคัญ ประเด็นสำคัญประการแรกคือการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล โดยสหกรณ์ต้องได้รับความยินยอมอย่างชัดเจนจากสมาชิกก่อนที่จะนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในการประมวลผล โดยเฉพาะข้อมูลทางเลือกที่อาจเกี่ยวข้อง

กับพฤติกรรมหรือรูปแบบการใช้จ่ายของสมาชิก ซึ่งต้องมีการแจ้งวัตถุประสงค์ของการใช้ข้อมูลอย่างโปร่งใสและให้สมาชิกมีสิทธิ์ตัดสินใจว่าจะยินยอมหรือไม่ ประการต่อมาคือสิทธิของสมาชิกในการรับทราบเกี่ยวกับการตัดสินใจอัตโนมัติ เนื่องจากระบบปัญญาประดิษฐ์อาจถูกนำมาใช้ในการพิจารณาอนุมัติหรือปฏิเสธสินเชื่อ สมาชิกจึงมีสิทธิ์สอบถามและรับทราบเหตุผลของการตัดสินใจดังกล่าว เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและลดความกังวลต่อกระบวนการตัดสินใจของระบบอัตโนมัติ นอกจากนี้ สหกรณ์ที่มีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมากยังจำเป็นต้องแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือ Data Protection Officer เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย รวมทั้งตรวจสอบกระบวนการจัดเก็บ ใช้ และเปิดเผยข้อมูลให้เป็นไปตามหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเหมาะสม อีกทั้งยังต้องจัดให้มีมาตรการด้านความปลอดภัยของข้อมูลเพื่อป้องกันการเข้าถึงหรือการใช้ข้อมูลโดยมิชอบ ในบริบทดังกล่าว เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่อธิบายได้หรือ Explainable Artificial Intelligence จึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจากสามารถอธิบายเหตุผลของการตัดสินใจของระบบได้อย่างโปร่งใส ทำให้สหกรณ์สามารถชี้แจงต่อสมาชิกได้ว่าการวิเคราะห์สินเชื่อเกิดขึ้นจากปัจจัยใดบ้าง ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความเป็นธรรม และความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในกระบวนการบริหารสินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์ได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

การกำกับดูแลโมเดลและป้องกันความเอนเอียง (Model Governance and Bias Prevention)

หนึ่งในความเสี่ยงด้านจริยธรรมที่สำคัญที่สุดคือการที่ปัญญาประดิษฐ์อาจเรียนรู้และขยายผลความเอนเอียงที่มีอยู่แล้วของข้อมูลในอดีต ซึ่งอาจนำไปสู่การเลือกปฏิบัติต่อสมาชิกบางกลุ่ม โดยไม่ตั้งใจ (Scheffler et al, 2025) เพื่อป้องกันปัญหานี้ สหกรณ์ไทยจำเป็นต้องสร้างกรอบการกำกับดูแลโมเดล (Model Governance) ที่แข็งแกร่ง อาทิ

1. การจัดตั้งกรอบการบริหารความเสี่ยงของโมเดล (Model Risk Management - MRM) โดยการกำหนดนโยบายและผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนในการตรวจสอบและอนุมัติโมเดลปัญญาาประดิษฐ์ก่อนนำไปใช้งานจริง

2. การตรวจสอบหลังการใช้งานอย่างต่อเนื่อง (Post-market Monitoring) โดยการติดตามประสิทธิภาพ ความแม่นยำ และความเป็นธรรมของโมเดลอย่างสม่ำเสมอหลังจากเริ่มใช้งาน เพื่อตรวจจับความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้น

3. การทดสอบความเป็นธรรมอัตโนมัติ (Automated Fairness Testing) โดยการใช้เครื่องมือทดสอบว่า โมเดลปัญญาประดิษฐ์ให้ผลลัพธ์ที่เป็นธรรมต่อสมาชิกในกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน เช่น เพศ อายุ หรือพื้นที่ เป็นต้น (Jimmy Kinyonyi Bagonza, 2025)

การวางกรอบธรรมาภิบาลที่รัดกุมไม่ได้เป็นเพียงภาระในด้านกฎระเบียบเท่านั้น แต่เป็นปัจจัยที่สร้างความไว้วางใจให้แก่สมาชิกและเปลี่ยนการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ให้เป็นความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืนอีกด้วย

หนึ่งในประเด็นด้านจริยธรรมที่สำคัญของการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการประเมินสินเชื่อคือความเสี่ยงที่ระบบอาจเรียนรู้และขยายผลความเอนเอียงที่มีอยู่ในข้อมูลในอดีต หากข้อมูลที่ใช้ในการฝึกโมเดลมีความไม่สมดุลหรือสะท้อนอคติของสังคม โมเดลปัญญาประดิษฐ์ก็อาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ไม่เป็นธรรมต่อสมาชิกบางกลุ่มโดยไม่ตั้งใจ เช่น การให้คะแนนความเสี่ยงที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มประชากรที่มีลักษณะพื้นฐานต่างกัน ดังนั้นสหกรณ์ออมทรัพย์จึงจำเป็นต้องพัฒนากรอบการกำกับดูแลโมเดลปัญญาประดิษฐ์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีดังกล่าวสอดคล้องกับหลักจริยธรรม ความเป็นธรรม และความโปร่งใส แนวทางสำคัญประการแรกคือการจัดตั้งระบบการบริหารความเสี่ยงของโมเดล โดยกำหนดนโยบาย ขั้นตอน และผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนในการพัฒนา ตรวจสอบ และอนุมัติโมเดลปัญญาประดิษฐ์ก่อนนำไปใช้งานจริง เพื่อให้มั่นใจว่าโมเดลมีความเหมาะสม ถูกต้อง และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อสมาชิก ประการต่อมาคือการตรวจสอบและติดตามผลหลังการใช้งานอย่างต่อเนื่อง โดยสหกรณ์ต้องมีการประเมินประสิทธิภาพ ความแม่นยำ และความเป็นธรรมของโมเดลอย่างสม่ำเสมอหลังจากเริ่มใช้งาน เพื่อค้นหาความคลาดเคลื่อนหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว และสามารถปรับปรุงโมเดลให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ นอกจากนี้ยังควรมีการทดสอบความเป็นธรรมของโมเดลอย่างเป็นระบบ โดยใช้เครื่องมือหรือกระบวนการทดสอบอัตโนมัติเพื่อตรวจสอบว่าโมเดลปัญญาประดิษฐ์ให้ผลลัพธ์ที่เป็นธรรมต่อสมาชิกในกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านเพศ อายุ อาชีพ หรือพื้นที่อยู่อาศัย เพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจ การกำหนดกรอบธรรมาภิบาลในการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างรัดกุมจึงไม่ได้เป็นเพียงข้อกำหนดทางกฎหมายหรือภาระด้านการกำกับดูแลเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สมาชิกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

อีกทั้งยังช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของสหกรณ์ให้เป็นองค์กรที่มีความรับผิดชอบ โปร่งใส และสามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อพัฒนาการบริการทางการเงินได้อย่างมีจริยธรรม ซึ่งในระยะยาวจะช่วยเปลี่ยนการปฏิบัติตามกฎระเบียบให้กลายเป็นข้อได้เปรียบเชิงการแข่งขันและสนับสนุนความยั่งยืนของระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ได้อย่างแท้จริง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ (Critical Success Factors)

นอกเหนือจากแผนการทางเทคนิคแล้ว ความสำเร็จของโมเดลปัญญาประดิษฐ์ยังคงขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ไม่ใช่เทคโนโลยี ได้แก่

1. การสร้างวัฒนธรรมที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (Building a Data-Driven Culture) ที่องค์กรต้องเปลี่ยนกรอบความคิดจากการใช้ข้อมูลเพื่อบันทึกรายการ มาสู่การใช้ข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์และการคาดการณ์อนาคต

2. การสร้างความร่วมมือในระดับเครือข่าย (Foster Network-Level Collaboration) กรณีสหกรณ์ขนาดเล็ก ควรพิจารณาการรวมกลุ่มหรือใช้ทรัพยากรเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ร่วมกัน เพื่อลดต้นทุนและความเสี่ยงในการลงทุนพัฒนาด้วยตนเองเพียงลำพัง

3. การรักษาสมดุลระหว่างมนุษย์และเทคโนโลยี (Balancing Human Oversight and Technology) ที่มีการยึดมั่นในหลักการ "Human-in-the-loop" โดยเน้นย้ำว่าปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือที่ช่วยเสริมการตัดสินใจของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ไม่ใช่การเข้ามาทดแทนดุลยพินิจของมนุษย์โดยสิ้นเชิง

แผนกลยุทธ์ดังกล่าวนี้เปรียบเสมือนพิมพ์เขียวที่จะช่วยนำพาสหกรณ์ไทยไปสู่การเป็นสถาบันการเงินที่แข็งแกร่งและพร้อมสำหรับอนาคตโดยมีเทคโนโลยีเป็นผู้ช่วยให้ประสบผลสำเร็จ

นอกเหนือจากการพัฒนาเทคโนโลยีและระบบทางเทคนิคแล้ว ความสำเร็จของการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการบริหารจัดการสินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านองค์กรและการบริหารจัดการที่ไม่ใช่เทคโนโลยีด้วย ประการแรกคือการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ซึ่งหมายถึงการปรับเปลี่ยนแนวคิดของบุคลากรจากการใช้ข้อมูลเพียงเพื่อการบันทึกธุรกรรมหรือการจัดเก็บเอกสาร ไปสู่การใช้ข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์เชิงลึก การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการคาดการณ์แนวโน้มในอนาคต การส่งเสริมให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สามารถใช้ข้อมูลในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร

ความเสี่ยงและการพัฒนาบริการทางการเงินของสหกรณ์ได้อย่างมาก ประการต่อมาคือการสร้างความร่วมมือในระดับเครือข่าย โดยเฉพาะสำหรับสหกรณ์ขนาดเล็กที่อาจมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร หรือโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี การรวมกลุ่มกันเพื่อใช้ทรัพยากรด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ร่วมกัน เช่น การใช้แพลตฟอร์มกลาง การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ หรือการพัฒนาระบบร่วมกัน จะช่วยลดต้นทุนการลงทุนและลดความเสี่ยงจากการพัฒนาเทคโนโลยีด้วยตนเองเพียงลำพัง อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบสหกรณ์ในภาพรวม นอกจากนี้ การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ยังต้องรักษาสมดุลระหว่างบทบาทของมนุษย์และเทคโนโลยี โดยยึดหลักการสำคัญคือการมีมนุษย์อยู่ในกระบวนการตัดสินใจ หรือที่เรียกว่า Human-in-the-loop ซึ่งเน้นให้ปัญญาประดิษฐ์ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือช่วยวิเคราะห์ข้อมูลและสนับสนุนการตัดสินใจของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ไม่ใช่การแทนที่ดุลยพินิจของมนุษย์โดยสมบูรณ์ เพราะการพิจารณาสินเชื่อยังต้องอาศัยความเข้าใจบริบททางสังคม ความสัมพันธ์กับสมาชิก และประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานควบคู่ไปกับข้อมูลเชิงเทคนิค แนวทางเชิงกลยุทธ์ดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนพิมพ์เขียวสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้สหกรณ์ออมทรัพย์ไทยสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันการเงินที่มีความเข้มแข็ง ทันสมัย และพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในอนาคต โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือสนับสนุนในการเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความยั่งยืนของระบบสหกรณ์ในระยะยาว

สรุป

ปัญญาประดิษฐ์ เปรียบเสมือนพลังแห่งการเปลี่ยนแปลง ที่หากนำมาใช้อย่างมีความรับผิดชอบจะสามารถยกระดับเสถียรภาพทางการเงิน ประสิทธิภาพ และความครอบคลุมของระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ไทยได้อย่างมหาศาล การผสานเทคโนโลยีเข้ากับหลักการพื้นฐานของสหกรณ์จากโมเดลดั้งเดิมสู่ระบบปัญญาประดิษฐ์ จะสร้างอนาคตที่ยั่งยืนสำหรับสมาชิกทุกคน โดยเทคโนโลยีนี้กำลังก้าวไปอีกขั้นสู่ยุคของ Agentic AI ซึ่งปัญญาประดิษฐ์จะทำหน้าที่เป็นตัวแทน (Agent) ที่สามารถบริหารจัดการกระบวนการที่ซับซ้อนได้ด้วยตนเอง เช่น การคัดกรองคำขอสินเชื่อเบื้องต้น การตรวจสอบเอกสาร และการประเมินความเสี่ยงเบื้องต้นโดยอัตโนมัติ เป็นต้น นอกจากนี้ ธนาคารพาณิชย์ไร้สาขา (Virtual Bank) ที่คาดว่าจะเริ่มให้บริการในประเทศไทยช่วงปี 2569 - 2570 น่าจะสร้างแรงกดดันทางการแข่งขันอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน

ทำให้การปรับตัวและนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ล่วงหน้า จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสหกรณ์ไทยเพื่อรักษาฐานสมาชิกและความสามารถในการแข่งขันได้ โดยมี **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** คือ หากการเปลี่ยนผ่านนี้จะเป็นไปอย่างราบรื่นและเกิดประโยชน์สูงสุด ข้อเสนอแนะสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในส่วนของผู้บริหารสหกรณ์ (For Cooperative Leaders) จะต้องจัดลำดับความสำคัญของการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูลและการพัฒนาทักษะบุคลากร โดยเริ่มต้นด้วยโครงการนำร่องขนาดเล็ก (Pilot Projects) เพื่อสร้างศักยภาพและพิสูจน์ให้เห็นถึงคุณค่าที่จับต้องได้ รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือกับสหกรณ์อื่นและพันธมิตรทางเทคโนโลยีเพื่อแบ่งปันความรู้และทรัพยากร สำหรับหน่วยงานกำกับดูแลและผู้กำหนดนโยบาย (For Regulators and Policymakers) ต้องมีการพัฒนากรอบแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการใช้ปัญญาประดิษฐ์และข้อมูลทางเลือกในการประเมินสินเชื่อสำหรับสหกรณ์โดยเฉพาะ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและป้องกันความเสี่ยงด้านจริยธรรมพร้อมการจัดตั้งพื้นที่ทดสอบนวัตกรรมทางการเงิน (Regulatory Sandbox) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการทดลองและพัฒนานวัตกรรมในสภาพแวดล้อมที่ควบคุมได้ รวมถึงสนับสนุนการจัดตั้ง ศูนย์กลางการบริหารสภาพคล่องของระบบสหกรณ์ ตามข้อเสนอแนะของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป่วย อึ๊งภากรณ์เพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพของระบบในภาพรวม (อัศววงศ์เสถียร และคณะ, 2560)

ท้ายที่สุดนี้ การผสมผสานนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเข้ากับคุณค่าหลักของสหกรณ์ที่เน้นความไว้วางใจและการเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สมาชิก จะทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์ไทยสามารถก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคงในฐานะสถาบันการเงินที่ทันสมัย ยืดหยุ่น และสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (มปป.). *คู่มือการส่งเสริมการบริหารความเสี่ยงสำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน.* เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2569 จากhttps://cpd.go.th/images2/2022/document/cpdmanualwork2022/5.Man ual_dfcs.pdf.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568). *แนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การบริหารจัดการความเสี่ยงของการใช้งานระบบปัญญาประดิษฐ์*. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2569 จากhttps://www.bot.or.th/content/dam/bot/fipcs/documents/FOG/2568/ThaiPDF/25680178.pdf.

สงกรานต์ สมบุญ และคณะ. (2564). *Credit scoring model เครื่องมือที่ต้องมีเพื่อช่วยบริหารความเสี่ยงสินเชื่อภาคเกษตรและสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรปรับปรุงกระบวนการผลิต (FAQ Issue 187).* เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2569 จาก https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/research-andpublications/research/faq/FAQ_187.pdf.

ศิริวรรร อัศววงศ์เสถียร และคณะ. (2560). *บทบาทและความเสี่ยงของระบบสหกรณ์ออมทรัพย์. สถาบันวิจัยเศรษฐกิจ ป๋วย อึ๊งภากรณ์*. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2569 จาก https://www.pier.or.th/abridged/2017/15/.

Bagonza, J. K. (2025). Artificial intelligence (AI) powered credit scoring and loan underwriting system proposal for savings and credit cooperative organizations (SACCO) in Uganda. *World Journal of Advanced Research and Reviews.* 27(01), 2074-2088.

Deloitte. (n.d.). *Credit risk modeling with the power of AI*. Retrieved on December 12, 2026 from https://www.deloitte.com/us/en/services/consulting/articles/credit-risk-modeling-with-power-of-ai.html.

Jamallsawat, N., & Akeyati, S. (2025). *Thailand's PDPA: Enforcement in action and cross-border data transfers*. Formichella & Sritawat. Retrieved on December 12, 2026 from https://fosrlaw.com/2025/thailand-pdpa-compliance-enforcement-cross-border-transfers/.

Jimmy Kinyonyi Bagonza. (2025). Building Information Modelling (BIM) and Internet of Things (IoT) for Enhanced Collaboration and Real-Time Monitoring. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 27(01), 2444-2450.

MFEC. (n.d.). *End to end digital lending พลิกโฉมสินเชื่อด้วย AI พร้อมผู้เชี่ยวชาญ.* Retrieved on December 12, 2026 from https://www.mfec.co.th/tech-talk/solution-and-services/end-to-end-digital-lending/.

Rao, A., & Keller, T. (2025). Enhancing credit scoring models with explainable AI techniques. *Journal of Banking and Financial Dynamics.* Retrieved on December 12, 2026 from https://ideas.repec.org/a/ajn/jobafd/v9y2025i11p1-11id709.html

Scheffler, P., & Grebski, R. (2025). *AI credit scoring explained: Benefits, challenges, and use cases*. Neontri. https://neontri.com/blog/ai-creditscoring/

Thailand's PDPA: Enforcement in Action and Cross-Border Data Transfers - Formichella & Sritawat - Attorneys at Law. (n.d.). Retrieved February 21, 2026, from https://fosrlaw.com/2025/thailand-pdpa-compliance-enforcement-cross-border-transfers/

Twimbit. (n.d.). *Reimagining credit with AI*. Retrieved on December 12, 2026 from https://cdn.twimbit.com/uploads/2025/01/10140233/Reimagining Credit-with-AI-1.pdf

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจและการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQ ในประเทศไทย*

A STUDY OF MARKETING MIX FACTORS AFFECTING THE PURCHASE DECISION OF SHOWER CREAMS AMONG THE LGBTQ COMMUNITY IN THAILAND

วัชรสิทธิ์ สระทองแยง[1] และ อธิพันธ์ วรรณสุริยะ[2]

Watcharasit Srathongyaeng [1] and Athiphan Wannasuriya[2]

[1-2]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

[1-2]Rajamangala University of Technology Krungthep, Thailand

Corresponding Author's Email: Watcharasit_5@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 24 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 13 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 15 มีนาคม 2569

Received 24 February 2026; Revised 13 March 2026; Accepted 15 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด พฤติกรรมการเลือกซื้อ และการตัดสินใจซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQ ในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด 4P ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQในประเทศไทย 3) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด 4P ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยของต่างประเทศและในประเทศ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิด ตัวแปรอิสระประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านประชากรซึ่งได้แก่ เพศ อายุ

Citation:

* วัชรสิทธิ์ สระทองแยง และ อธิพันธ์ วรรณสุริยะ. (2569). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจและการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQ ในประเทศไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1124-1141.

Watcharasit Srathongyaeng and Athiphan Wannasuriya. (2026). A Study Of Marketing Mix Factors Affecting The Purchase Decision Of Shower Creams Among The Lgbtq Community In Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1124-1141.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

รายได้ อาชีพและสถานภาพสมรส(4P) ในส่วนของตัวแปรตามประกอบไปด้วย พฤติกรรมการเลือกซื้อครีมอาบน้ำและการตัดสินใจซื้อ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษากับผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์ครีมอาบน้ำในประเทศไทย เก็บรวบรวมข้อมูล และศึกษาเฉพาะตลาดครีมอาบน้ำ ได้แก่ กลุ่มความงาม (Beauty)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ศึกษาปัจจัยด้านส่วนประสมทางตลาด พฤติกรรมการเลือกซื้อครีมอาบน้ำและการตัดสินใจซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่มLGBTQในประเทศไทย พบว่าLGBTQ สนใจเรื่องของกลิ่นเป็นอันดับแรก เพราะว่ากลิ่นทำให้ผู้บริโภคมั่นใจ และเป็นตัวเอง ลำดับถัดมาให้ความสนใจกิจกรรมทางการตลาด เช่น โปรโมชั่น1แถม1 หรือกิจกรรมตามเทศกาลเช่น Bangkok Pride Festival เพราะเป็นเทศกาลที่รวมเหล่า LGBTQ ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

2) ศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด 4P ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQ ในประเทศไทยพบว่า จำนวนประชากรในประเทศไทยมีการเกิดที่ลดน้อยลง ปัจจุบันประเทศไทยเปิดกว้างเรื่องเพศมากขึ้น ทำให้กลุ่ม LGBTQ เติบโตมากขึ้น และช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย พฤติกรรมการใช้ชีวิตกลุ่มคน LGBTQ ใช้ชีวิตแบบมีความสุขและพร้อมที่จะซัพพอร์ทสินค้าหรือบริการที่ทำมาเพื่อคนกลุ่มนี้อีกด้วย

3) ศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด 4P ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้ครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQ ในประเทศไทยพบว่า LGBTQ ในประเทศมีการเติบโตแบบก้าวกระโดด ทำให้สินค้าและบริการหันมาสนใจพฤติกรรมการเลือกใช้สินค้าหรือบริการของกลุ่มคนLGBTQมากขึ้น นอกจากนี้ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดยังมีปัจจัยที่เพิ่มมากขึ้นเช่น ความเท่าเทียม ความจริงใจ และ มองว่าเป็นผู้บริโภคปกติเหมือนเพศทั่วไป

คำสำคัญ: การตัดสินใจซื้อ, การเลือกซื้อ, ครีมอาบน้ำ, LGBTQ

Abstract

This research aimed to: (1) examine the marketing mix factors, purchasing behavior, and purchase decision-making of shower cream products among the LGBTQ population in Thailand; (2) investigate demographic factors and the

marketing mix (4Ps) influencing purchasing behavior; and (3) analyze demographic factors and the marketing mix (4Ps) affecting purchase decisions of shower cream products among LGBTQ consumers in Thailand.

The researcher conducted a comprehensive review of both international and domestic literature to develop the conceptual framework of the study. The independent variables consisted of demographic factors, including gender, age, income, occupation, and marital status, as well as the marketing mix (4Ps). The dependent variables included purchasing behavior and purchase decision-making regarding shower cream products. The sample population comprised consumers who use shower cream products in Thailand. Data were collected specifically from respondents within the shower cream market, focusing on the Beauty segment.

1) The study on marketing mix factors, purchasing behavior, and purchase decision-making of shower cream products among the LGBTQ population in Thailand found that fragrance is the primary factor influencing their purchase decisions. Scent plays a significant role in enhancing consumers' confidence and allowing them to express their true identity. The second most influential factor is marketing activities, such as "Buy 1 Get 1 Free" promotions and festival-based campaigns, particularly events like the Bangkok Pride Festival, which is recognized as one of the largest gatherings of the LGBTQ community in Thailand.

2) The study examining demographic factors and the marketing mix (4Ps) influencing the purchasing behavior of shower cream products among the LGBTQ population in Thailand found that Thailand's declining birth rate, combined with increasing social openness toward gender diversity, has contributed to the growth of the LGBTQ community. This expansion has strengthened their economic influence and role in driving Thailand's economy. Furthermore, LGBTQ consumers tend to embrace a lifestyle centered on happiness and self-expression, and they demonstrate strong support for products and services specifically designed to meet the needs of their community.

3) The study examining demographic factors and the marketing mix (4Ps) influencing the usage behavior of shower cream products among the LGBTQ population in Thailand found that the LGBTQ community has experienced significant and rapid growth. As a result, businesses and service providers have increasingly focused on understanding the purchasing and consumption behavior of LGBTQ consumers. Beyond the traditional marketing mix elements, additional factors have become increasingly important, including equality, authenticity, and being recognized and treated as ordinary consumers, no different from other genders. These factors play a crucial role in influencing product selection and overall purchase behavior within this segment.

Keywords: Purchase Decision-Making, Buying Behavior, Shower Cream, LGBTQ Consumers

บทนำ

ในปัจจุบันพฤติกรรมผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่ เช่น ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความหลากหลายทั้งในด้านประชากร ไลฟ์สไตล์ และระดับรายได้ ส่งผลให้พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค (Fast-Moving Consumer Goods : FMCG) โดยเฉพาะสินค้าประเภทดูแลส่วนบุคคล เช่น ครีมอาบน้ำ มีความซับซ้อนและแตกต่างกันออกไปตามปัจจัยหลายประการไม่ว่าจะเป็นเพศ,อายุ,รายได้,ความพึงพอใจในแบรนด์หรือแม้แต่ความเชื่อเกี่ยวกับส่วนผสมธรรมชาติ ครีมอาบน้ำถือเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ดูแลร่างกายที่ผู้บริโภคใช้เป็นประจำทุกวัน

ตลาดครีมอาบน้ำในประเทศไทยนั้นมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นแหล่งรวมของผู้บริโภคจำนวนมากและมีการแข่งขันของแบรนด์ต่างๆ อย่างเข้มข้น ทั้งในแง่ของ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) คุณภาพ บรรจุภัณฑ์ กลิ่นหอม การตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และ การส่งเสริมการขาย (Promotion) ทำให้การตลาดในกลุ่มผลิตภัณฑ์นี้มีการแข่งขันที่เข้มข้นทั้งจากแบรนด์ในประเทศและต่างประเทศ ผู้ผลิตและนักการตลาดจึงต้องมีความเข้าใจลึกซึ้งในพฤติกรรมผู้บริโภค และสามารถนำเสนอจุดขายที่แตกต่างให้ตรงกับ ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และ ความต้องการเฉพาะกลุ่ม

โดยผ่านกลยุทธ์ในการวางแผนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และสิ่งที่การสร้างให้ผู้บริโภครู้จัก(Brand Awareness) จำเป็นต้องเริ่มจากมี Branding ที่มีความแข็งแรงมากพอ ซึ่ง Branding คือ การสร้างแบรนด์ด้วยการหากลยุทธ์ที่โดดเด่น การหาจุดเด่นเฉพาะให้กับสินค้า การสร้างความแตกต่าง พร้อมการสร้างความโดดเด่นเป็นพิเศษในตัวสินค้า (Product Differentiation) ซึ่งการสร้างความโดดเด่นเป็นพิเศษนี้จะทำให้ผู้บริโภค เกิด ความสนใจที่จะทดลองซื้อหรือซื้อไปใช้แล้วเกิดความพึงพอใจ ประทับใจ ในสินค้า แล้วกลับมาซื้อ ซ้ำอีก (Repurchase) ปัจจุบันนักการตลาดได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำตลาด เช่น Multiverse, AI Agentic, Humanoid ซึ่งทำให้แบรนด์ กำหนดรูปลักษณ์ ราคาสินค้า ผ่านกระบวนการวิจัย การพัฒนาและการนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องควบคู่ไปกับกลยุทธ์ทางธุรกิจของแบรนด์ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแบรนด์ รวมถึงการสร้าง Brand Identity เพื่อให้รู้ว่าแบรนด์ มีความแตกต่างจากคู่แข่ง หรือมีความพิเศษกว่าแบรนด์อื่นๆในท้องตลาด เพราะการทำแบรนด์ให้เป็นที่จดจำในตลาดได้ ก็เป็นก้าวใหญ่ในความสำเร็จของแบรนด์ การสร้างความภักดีในแบรนด์ (Brand Loyalty) การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในใจผู้บริโภค และการขยายฐานลูกค้าในช่องทางที่หลากหลาย เช่น ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านสะดวกซื้อ ร้านค้าขายส่ง ยี่ปั๊ว ซาปั๊ว โชว์ห่วย ร้านชำ กองคาราวานขายสินค้า (ตลาดนัด) ร้านค้าเร่ และ ร้านค้าปลีกเฉพาะอย่างเน้นราคาถูก รวมถึงแพลตฟอร์มออนไลน์ต่างๆ เช่น ช้อปปี้ (SHOPEE) ลาซาด้า (LAZADA) ติ๊กต๊อก (TIKTOK) รวมถึง WEBSITE ของแบรนด์ และ Key Opinion Customer (KOC) หรือผู้ที่ใช้งานผลิตภัณฑ์จริงและมารีวิวอย่างจริงจัง สำหรับมาทำการตลาดให้กับแบรนด์มากขึ้น ซึ่งกำลังมีบทบาทมากขึ้นในยุคดิจิทัล (สมาคมการตลาดแห่งประเทศไทย Marketing Association of Thailand – MAT) เผยทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจและกลยุทธ์การตลาด ปี 2026)

ดังนั้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจ และการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQในประเทศไทย จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม สินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Goods Industry) ถือเป็นหนึ่งในรากฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจไทยเนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตประจำวันของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เครื่องดื่ม ของใช้ส่วนตัว เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด หรือเครื่องใช้ในครัวเรือน โดยสินค้าเหล่านี้มีอัตราการบริโภคซ้ำสูง และเปลี่ยนแปลงในการซื้อ ซึ่งส่งผลให้ตลาดมีความต่อเนื่องและมั่นคงในระดับหนึ่ง และความยั่งยืน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลของการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการวาง

กลยุทธ์เพื่อสร้างความภักดี และส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ในการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ระดับพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมอาบน้ำ และการตัดสินใจซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด 4P ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQในประเทศไทย

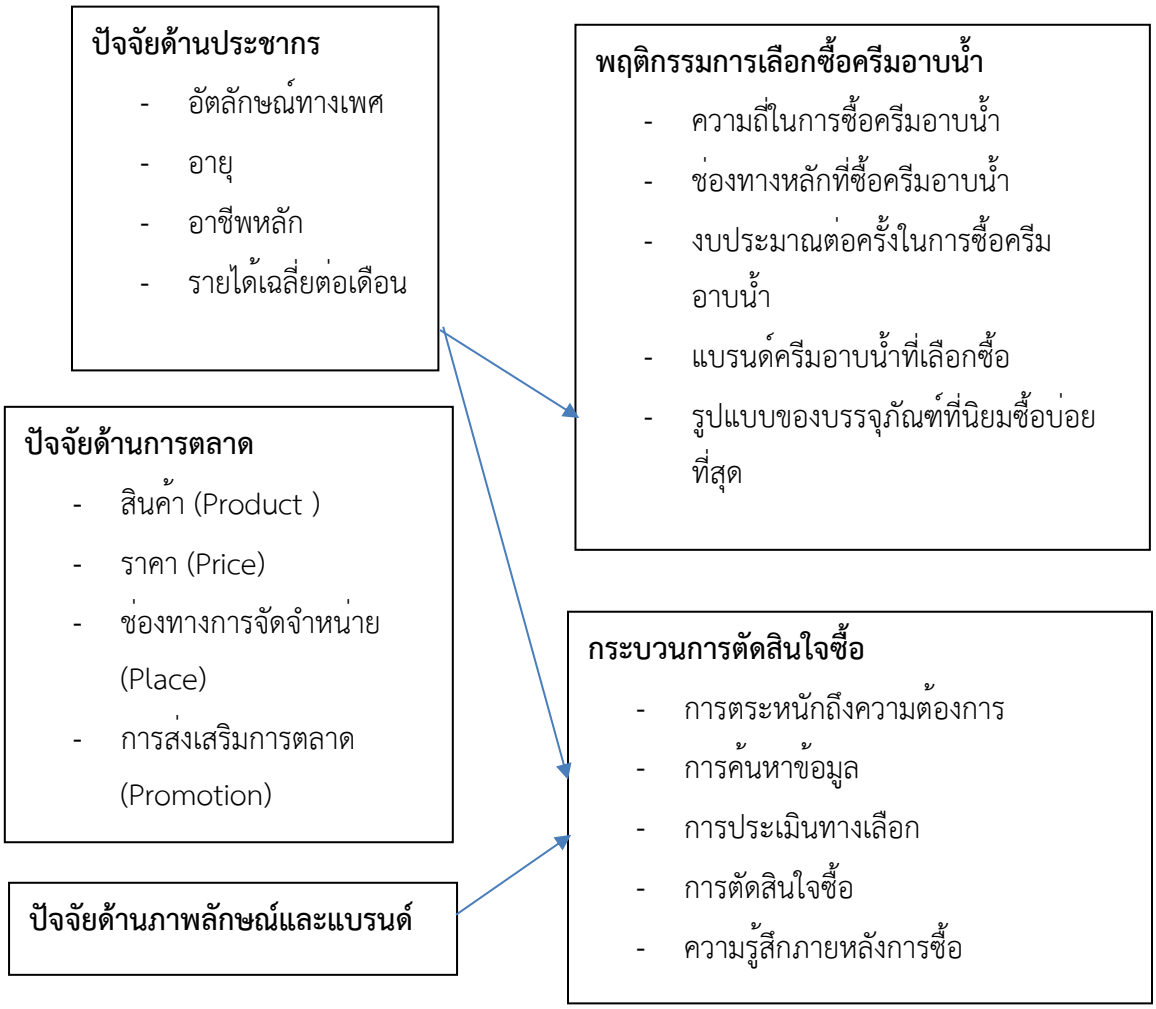
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด 4P ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQในประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQ ในประเทศไทยแตกต่างกัน

2. ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่แตกต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQ ในประเทศไทยแตกต่างกัน

3. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQ ในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้พัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์

ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด และปัจจัยด้านภาพลักษณ์และแบรนด์ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อและกระบวนการตัดสินใจซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่มผู้บริโภค LGBTQ ในประเทศไทย โดยพฤติกรรมการเลือกซื้อสะท้อนผลลัพธ์เชิงพฤติกรรม ขณะที่กระบวนการตัดสินใจซื้อสะท้อนกลไกการตัดสินใจตามแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภค

การทบทวนวรรณกรรม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจ และการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่มLGBTQ ในประเทศไทย จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารวิชาการ งานวิจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory)

ทฤษฎีระบบ (System Theory) เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับ การศึกษาพฤติกรรมขององค์การ หรือ บริษัทขนาดใหญ่ โดยเป็นการศึกษาแนวความคิดทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งเพียงเท่านั้น อาจจะทำให้ไม่ครอบคลุมทั้งหมด พฤติกรรมองค์กรทั้งระบบ ทฤษฎีระบบจะเอื้อต่อการอธิบายพฤติกรรมองค์การทุกระดับ ทั้งบุคคล กลุ่ม และ องค์กร ดังนั้นการเอาทฤษฎีระบบเข้ามาใช้ในการบริหารงานด้วยเหตุผลที่ว่าสิ่งแวดล้อมด้านเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างตลอดเวลา และ อย่างรวดเร็ว องค์การบางองค์กรอาจมีความซับซ้อนมากขึ้น จึงยากที่จะพิจารณาถึงพฤติกรรมองค์การได้ทุกแง่มุม โดยหน่วยระบบ จะประกอบด้วย 4 ส่วนที่เกี่ยวข้องกัน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) และ การย้อยกลับ (Feedback) Boulding and Bertalunfly (1920) เช่นเดียวกัน Kimberly, J.R.(1979) และ กุลเชษฐ์ (2558)

Norbert Wiener (1948) เป็นนักวิทยาศาสตร์ ผู้ซึ่งมีความเชี่ยวชาญชำนาญทางด้านระบบคอมพิวเตอร์ โดยนำแนวคิดในเรื่องทฤษฎีระบบขององค์การหนึ่งองค์กรจะเป็นระบบจะต้องประกอบไปด้วย ปัจจัยหลัก 5 ตัวแปร ได้แก่

1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย ทรัพยากร แหล่งข้อมูล หรือสิ่งที่ป้อนเข้าสู่ระบบ เช่น คน วัตถุดิบ แรงงาน ทุน ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุดต่อองค์การ

2) กระบวนการ (Process) เป็นกระบวนการขั้นตอนในการผลิตซึ่งเปลี่ยนจากวัตถุดิบเป็นผลิตภัณฑ์ และ บริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

3) ปัจจัยนำออก หรือ ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์สุดท้ายที่ได้จากกระบวนการทำงาน เช่น ผลิตภัณฑ์, บริการ, ผลงาน

4) ข้อมูลย้อนกลับจากภายในองค์การ (Feedback) ข้อมูลที่สะท้อนผลของการทำงานจากปัจจัยนำออก ผลผลิต (Out Put) เพื่อนำไปตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงปัจจัยนำเข้าหรือกระบวนการ

5) สิ่งแวดล้อมภายนอกองค์การ (Environment) ได้แก่ ผู้บริโภค สภาพเศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย สังคม ประเพณี และ ค่านิยม เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า นักวิจัยและนักวิชาการได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความ เป็น แนวคิดสหวิทยาการที่ศึกษา ส่วนประกอบต่างๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ การเชื่อมโยง กรอบแนวความคิด เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเริ่มจาก ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลลัทธ์ (Out Put) และ ข้อมูลย้อนกลับ (Feed back) เพื่อปรับปรุง และ ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค หรือ องค์กร

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยการมุ่งเน้นการตลาด

ปัจจุบันการมุ่งเน้นการตลาด เป็นอีกหนึ่งกลยุทธ และแนวความคิดที่ใช้กันอย่างมากและแพร่หลาย โดยยึดหลักความสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรธุรกิจบรรลุผลสำเร็จนั่นคือกำไร การทำความเข้าใจลูกค้า การทราบความต้องการของลูกค้า คู่แข่งขัน ตลอดจนสถานะการณ์ทางการตลาด เพื่อประกอบการตัดสินใจในการพัฒนากลยุทธ เป้าหมายทางการตลาด องค์กร หรือบริษัทจะต้องพิจารณากำหนดความต้องการที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์ ที่เป็นเป้าหมายได้ และต้องปรับตัวให้สามารถสร้าง หรือสนองความพึงพอใจลูกค้า โดยองค์กร หรือ บริษัทต้องทราบถึงความต้องการของลูกค้า การรับรู้ลูกค้าตามที่ลูกค้าที่ต้องการ ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้จะช่วยเพิ่มให้มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลสูงกว่าคู่แข่งโดย ประกอบไปด้วยการมุ่งเน้น ลูกค้าการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing) กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสอดคล้องผ่านหลายช่องทาง เช่น โฆษณา ประชาสัมพันธ์ โปรโมชั่น Digital เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ชัดเจน ลดการสับสน และกระตุ้นการตัดสินใจและการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่มLGBTQ การแสวงหาผลกำไรจากความพึงพอใจของผู้บริโภค สอดคล้องกับแนวคิดของ Deshpande&Webster (1989) ที่กล่าวไว้ว่าส่วนประกอบหลักทางวัฒนธรรมทางองค์กร ได้แก่ ความคิด ความเชื่อและค่านิยมที่ทำให้ความสำคัญกับผู้บริโภคเป็นสิ่งแรกในการวางแผนการกำหนดกลยุทธ การดำเนินงานขององค์การนั้น ซึ่งจะทำให้องค์การประสบความสำเร็จโดยแนวคิดทางการตลาดได้รับการยอมรับว่าเป็นกลยุทธ์ที่สามารถทำให้ธุรกิจสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน และถ้าความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างองค์กรกับลูกค้าซึ่งประกอบด้วยการแบ่งปันข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การรับรู้ทางการตลาดและการตอบสนองความต้องการลูกค้า Nicole Tiedemann etal.(2009) ,Liem Viet Ngo(2010) และ กุลเชษฐ์ (2558)

กล่าวโดยสรุป การมุ่งเน้นการตลาด เป็นอีกหนึ่งกลยุทธในการให้ความสำคัญต่อการเข้าใจความต้องการผู้บริโภค ความคาดหวังของผู้บริโภค และพฤติกรรมของผู้บริโภคได้อย่างลึกซึ้ง องค์กร หรือ บริษัท

แนวคิดและทฤษฎีปัจจัยการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

Solomon, M. R.,2007 ได้กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภคที่นำไปสู่การตัดสินใจเลือกซื้อเป็นวิธีการที่ผู้บริโภคตัดสินใจเพื่อให้ผลที่ดีที่สูด

พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค **(**Consumer buying behavior) หมายถึง พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคคนสุดท้าย ท้ายสุดไม่ว่าจะเป็นบุคคล หรือ สมาชิกทุกคนในครอบครัว ที่ทำการซื้อสินค้า และการบริการสำหรับการบริโภคส่วนตัว ผู้บริโภคคนสุดท้ายเหล่านี้รวมกันเป็นตลาดผู้บริโภค (Consumer market) Kotler, Philip**.** (2000)

กล่าวโดยสรุป จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่านักวิจัยและนักวิชาการได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่าการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ปัจจัยที่มีผลต่ออิทธิพลการตัดสินใจซื้อ พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Consumer Buying Decision Behavior) ประกอบด้วย ประสบการณ์แรงจูงใจ การรับรู้ปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม การเรียนรู้ในครอบครัวสำคัญกับการตลาดยุคใหม่ การเข้าใจพฤติกรรมของผู้บริโภคจะช่วยให้องค์กรสามารถวางแผนกลยุทธ์ได้แม่นยำ การโฆษณาให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะ เพศหญิง เพศชาย LGBTQ และการจัดจำหน่ายอย่างมีประสิทธิภาพ ในทุกที่ทุกเวลา ตลอดจนความสัมพันธ์อันดี ผ่านการเรียนรู้ การมุ่งเน้นการตลาด ส่งผลต่อการจัดการลูกค้าเชิงสัมพันธภาพ (กุลเชษฐ์ , 2558) ซึ่งนำไปสู่การตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างตรงจุด ผู้บริโภคแต่ละคนมีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อความคิด การรับรู้ และพฤติกรรมการเลือกซื้อของผุ้บริโภค

แนวคิดและทฤษฎีปัจจัยทางการตลาด 4Ps

Newbert (2008: 749) กล่าวไว้ว่า การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันนั้น ความยั่งยืนเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมาก การอาศัยแนวคิดหลักของการใช้กลยุทธ์ที่มุ่งเน้นในเรื่องการสร้างความแตกต่างผลิตภัณฑ์ รวมถึง การสร้างความเป็นผู้นำด้านต้นทุนย่อมได้เปรียบทางการตลาด และการแสวงหาโอกาสทางการตลาด รวมถึงธุรกิจ ที่มุ่งเน้นให้เกิดการตอบสนองที่รวดเร็วกว่าเหนือกว่าคู่แข่งขัน ที่จะสามารถส่งผลกระทบให้โครงสร้างของผลการดำเนินงานขององค์การเพิ่มสูงขึ้นในระยะยาวต่อไปในอนาคต

กล่าวโดยสรุป จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่านักวิจัยและนักวิชาการได้ให้คำจำกัดความของคำว่าปัจจัยทางการตลาด 4Ps เป็นกรอบแนวคิดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางแผน และ การดำเนินกลยุทธ์การตลาด ตลอดจนการผสมผสาน และการจัดการแต่ละปัจจัยอย่างเหมาะสมช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจในตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

แนวคิดและทฤษฎีปัจจัยด่านความภักดีต่อแบรนด์

ความภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริโภคที่แสดงออกถึงความชื่นชอบและการเลือกซื้อซ้ำแบรนด์ใดแบรนด์หนึ่งอย่างต่อเนื่อง โดยไม่เปลี่ยนไปใช้แบรนด์คู่แข่ง แม้ว่าจะมีทางเลือกอื่นในตลาด ความภักดีนี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับบริษัท แต่ยังช่วยลดต้นทุนในการหาลูกค้าใหม่และเพิ่มโอกาสในการขยายตลาดในระยะยาว โมเดลนี้เสนอว่าความพึงพอใจของลูกค้าเป็นตัวแปรสำคัญที่นำไปสู่ความภักดี ผ่านการสื่อสาร การบริการหลังการขาย และการสร้างประสบการณ์ที่ดี (Morgan & Hunt, 1994) ความสัมพันธ์ที่ดีจะส่งผลให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกผูกพันและภักดีต่อแบรนด์

กล่าวโดยสรุป การทบทวนวรรณกรรมพบว่านักวิจัยและนักวิชาการได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่าปัจจัยด่านความภักดีต่อแบรนด์ เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการที่ซับซ้อนและมีหลายปัจจัยร่วมกัน ความพึงพอใจ คุณภาพสินค้า บริการ และความสัมพันธ์ระหว่างแบรนด์กับลูกค้า การทำความเข้าใจและการจัดการปัจจัยเหล่านี้อย่างเหมาะสมจะช่วยให้ธุรกิจสามารถสร้างฐานลูกค้าที่มั่นคงและยั่งยืนได้ในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การประมวลผลจากโปรแกรมสำเร็จรูป จากนั้น จึงทำการสรุปผลการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือกลุ่ม LGBTQ ที่ยังคงเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมอาบน้ำในประเทศไทย กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์จำนวนตัวแปรที่ศึกษาของ (Taro Yamane, 1973: 1088) โดยการศึกษาในตารางการสุ่มตัวอย่างประชากรจากตารางของ Taro

Yamane และเพื่อป้องกันความผิดพลาดในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง เป็นการกำหนดขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม ซึ่งกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% และระดับค่าความคาดเคลื่อน 0.05

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด และทฤษฎีทางด้านประชากรศาสตร์ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด 4Ps กำหนดโครงสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย ทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (ICO) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงชัดเจน แล้วไปทดลองใช้กับผู้บริโภค ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจ และการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่มLGBTQในประเทศไทย และปริมณฑลโดยการแจกแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด แล้วนำไปทำการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นในข้อคำถามรายข้อ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้ การสร้างเป็นแบบสอบถามปลายปิด จำนวน 400 ชุด โดยแบ่งเป็น 5 ส่วน ดังต่อไปนี้ ส่วนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมอาบน้ำ ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQ ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับด้านภาพลักษณ์และแบรนด์ และส่วนที่ 5 กระบวนการตัดสินใจซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQ

การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ และในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติผู้วิจัยใช้สถิติดังนี้ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ค่าร้อยละ (Percentage) นำมาใช้ในการอธิบายข้อมูลทั่วไปสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD) นำมาใช้ในการวิเคราะห์ และอธิบายค่าความหมายตัวแปรแต่ละตัว วิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนผสมทางการตลาด และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ ใช้สถิติ t-test และ One-Way ANOVA เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์การถดถอยศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระ (Independent Variable) กับตัวแปรตาม (Dependent Variable) โดยใช้การ

วิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อการทดสอบสมมติฐานการวิจัย วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ระดับพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมอาบน้ำ และการตัดสินใจซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQ ในประเทศไทย พบว่าส่วนใหญ่เป็นชายรักชาย จำนวน 201 คน คิดเป็น 50.03 % หญิงรักหญิง จำนวน 146 คน คิดเป็น 36.5% และ กลุ่มคนข้ามเพศ จำนวน 53 คน คิดเป็น 13.3% พบว่าส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26-35 ปี จำนวน 166 คน คิดเป็น 41.5% จำแนกตาม อาชีพ พบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน จำแนกตาม รายได้ต่อเดือน พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้ 20,0001-30,000 บาท ซึ่งเห็นว่า ผู้บริโภคในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่เลือกซื้อครีมอาบน้ำเป็นกลุ่มวัยทำงาน พนักงานบริษัทที่มีรายได้ พฤติกรรมการเลือกซื้อเป็นอันดับแรก คือ กลิ่น เพราะว่ากลิ่นทำให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจและรู้สึกเป็นตัวเอง ลำดับถัดมาLGBTQให้ความสนใจในเรื่องของกิจกรรมทางการตลาดคุณภาพสินค้า ภาพลักษณ์การใช้ชีวิต และค่านิยมด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์ปัจจัยการตลาด

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด 4P ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) กลุ่ม LGBTQ ให้ความสำคัญของการดูแลผิว รองลงมาคือ กลิ่น และ ไม่มีสารที่ส่งผลต่อผิว ด้านราคา (Price) กลุ่ม LGBTQ ให้ความสำคัญความคุ้มค่า รองลงมา Branding และ คุณภาพตามลำดับด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) กลุ่ม LGBTQ ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก คือช่องทางที่คุ้นเคย หาซื้อง่าย รองลงมาเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การบริการจัดส่ง และ ของต้องมีจำหน่ายตลอด การส่งเสริมการขาย (Promotion) กลุ่ม LGBTQ ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก การเป็นสมาชิก การโฆษณา รองลงมา การมีส่วนร่วมกับกิจกรรม Season และการส่งเสริมการขายอย่างต่อเนื่อง

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด 4P ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQในประเทศไทย แนวทางการตลาดของครีมอาบน้ำ ตามพฤติกรรมผู้บริโภค ชายรักชาย มากกว่า หญิงรัก

หญิง และกลุ่มคนข้ามเพศ เน้นการนำผลการศึกษาการตัดสินใจซื้อครีมอาบน้ำด้านต่าง ๆ มาวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากวัตถุประสงค์ของที่ 1 และ 2 ชี้ให้เห็นว่าแนวทางทางการตลาดของครีมอาบน้ำควรเชื่อมโยงกับ กลิ่น คุณภาพ และความยั่งยืนของผลิตภัณฑ์ ควบคู่ไปกับ ช่องทางการจัดจำหน่ายที่สะดวก และการสื่อสารการตลาดการโฆษณา ที่ไม่เพียงตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภค กลุ่ม LGBTQ แต่ยังเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความแตกต่าง และความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจในระยะยาว

ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (4Ps)	ระดับ			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับที่
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.48	.517	เห็นด้วยมากที่สุด	1
2. ด้านราคา	4.38	.571	เห็นด้วยมากที่สุด	2
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.31	.652	เห็นด้วยมากที่สุด	3
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.10	.850	เห็นด้วยมาก	4
รวม	**4.32**	**.525**	**เห็นด้วยมากที่สุด**	

ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด(4Ps) ของผู้บริโภคในประเทศไทยปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (4Ps) อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 (S.D.=.517) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับมากที่สุดในด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 (S.D.=.571) กลุ่ม LGBTQ เห็นด้วยในระดับมากที่สุดรองลงมาคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 (S.D.=.652) กลุ่ม LGBTQ เห็นด้วยในระดับมากที่สุดในด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 (S.D.=.850) และผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ในด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 (S.D.=.517) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจและการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่มLGBTQในประเทศไทย โดยวิเคราะห์พฤติกรรมการตัดสินใจ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นชายรักชาย จำนวน 201 คน คิดเป็น 50.03 % หญิงรักหญิง

จำนวน 146 คน คิดเป็น 36.5% และ กลุ่มคนข้ามเพศ จำนวน 53 คน คิดเป็น 13.3% พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26-35 ปี จำนวน 166 คน คิดเป็น 41.5% จำแนกตาม อาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน จำแนกตาม รายได้ต่อเดือน พบว่าส่วนใหญ่ มีรายได้ 20,0001-30,000 บาท ซึ่งเห็นว่า ผู้บริโภคในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่เลือกซื้อครีม อาบน้ำเป็นกลุ่มวัยทำงาน พนักงานบริษัทที่มีรายได้ พฤติกรรมการเลือกซื้อเป็นอันดับแรก คือ กลิ่น เพราะว่ากลิ่นทำให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจและรู้สึกเป็นตัวเอง ลำดับถัดมา LGBTQให้ ความสนใจในเรื่องของกิจกรรมทางการตลาดคุณภาพสินค้า ภาพลักษณ์การใช้ชีวิต และค่านิยม ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์ปัจจัยการตลาด สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ Kotler, P. (1997) การตัดสินใจซื้อ (Purchase Behavior) และ ภายหลังการซื้อ (Postpurchase evaluation) โดยบริษัทและนักการตลาด ต้องศึกษา พฤติกรรมของผู้บริโภค หลังการซื้อครีมอาบน้ำ เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อ สร้างความพึงพอใจของกลุ่มลูกค้า LGBTQ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัย ด้านส่วนประสมทางการตลาด 4P ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) กลุ่ม LGBTQ ให้ความสำคัญของการดูแลผิว การเลือกครีมอาบน้ำที่เหมาะสมกับสภาพผิวถือเป็นขั้นแรกของ การดูแลผิวที่สำคัญ โดยควรเลือกตามสภาพผิว (แห้ง, มัน, บอบบาง) เพื่อรักษาความชุ่มชื้น ตามธรรมชาติ ไม่ทำให้ผิวแห้งตึงหลังอาบ และเลือกส่วนผสมที่ช่วยแก้ปัญหาผิว เช่น มอยส์ เจอร์ไรเซอร์สำหรับผิวแห้ง หรือสูตรอ่อนโยนสำหรับผิวแพ้ง่าย รองลงมาคือ กลิ่น ครีมอาบน้ำ ที่เน้นกลิ่นหอมและติดทนนาน เพื่อเพิ่มความหอมสดชื่น และเสริมเสน่ห์เพิ่มความมั่นใจหลัง อาบน้ำ ด้านราคา (Price) กลุ่ม LGBTQ ให้ความสำคัญความคุ้มค่า รองลงมา Branding และ คุณภาพตามลำดับด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) กลุ่ม LGBTQ ให้ความสำคัญเป็น อันดับแรก คือช่องทางที่คุ้นเคย อันได้แก่ 7-11 หรือ CJ รองลงมาเรื่องของสิ่งอำนวยความ สะดวก เช่น การบริการจัดส่ง และ ของต้องมีจำหน่ายตลอด การส่งเสริมการขาย (Promotion) กลุ่ม LGBTQ ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก การเป็นสมาชิก การโฆษณา โดยเฉพาะออนไลน์ ผ่านการรีวิวสินค้า เล่นเกมส์ การทดลองสินค้า รองลงมา การมีส่วนร่วมกับ กิจกรรม Season และ การส่งเสริมการขายอย่างต่อเนื่อง เช่น รายการซื้อครบแถมพรีเมี่ยม หรือ แม้กระทั้งรายการ 1 แถม 1 เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ Kotler, P. (2000).ที่ระบุถึงการส่งเสริมการตลาดต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด 4P ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQ ในประเทศไทย แนวทางการตลาดของครีมอาบน้ำ ตามพฤติกรรมผู้บริโภค ชายรักชาย มากกว่าหญิงรักหญิง และ กลุ่มคนข้ามเพศ เน้นการนำผลการศึกษาการตัดสินใจซื้อครีมอาบน้ำด้านต่างๆ มาวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ไม่เพียงกลุ่ม LGBTQ เท่านั้น กลุ่มผู้บริโภคชายจริงหญิงแท้ ก็เช่นกันกับ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภค ส่งผลให้ผู้บริโภคต้องตัดสินใจซื้อครีมอาบน้ำ และต้องตรงตามความต้องการของผู้บริโภคด้วย ซึ่ง Kotler (2003) จากวัตถุประสงค์ของที่ 1 และ 2 ชี้ให้เห็นว่าแนวทางทางการตลาดของครีมอาบน้ำควรเชื่อมโยงกับ กลิ่น คุณภาพ และความยั่งยืนของผลิตภัณฑ์ ควบคู่ไปกับ ช่องทางการจัดจำหน่ายที่สะดวก และการสื่อสารการตลาดการโฆษณา ที่ไม่เพียงตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภค กลุ่ม LGBTQ แต่ยังเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความแตกต่าง และความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอสรุปแนวคิดปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาดทั้ง 4 ด้าน มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรม การตัดสินใจและพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมอาบน้ำของกลุ่ม LGBTQ โดยเฉพาะด้านผลิตภัณฑ์ และ ด้านส่งเสริมการขาย ซึ่งสะท้อนถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพ และ ความคุ้มค่า ในการเลือกซื้อสินค้าในตลาดที่มีการแข่งขันสูง สำหรับ Green Product ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จึงทำให้กระทบกับภาคอุตสาหกรรมการผลิตหลายๆด้าน หนึ่งในนั้น คือธุรกิจเกี่ยวกับสินค้าอุปโภคและบริโภคจึงทำให้ผู้วิจัยเร่งเห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับสินค้าที่มีอยู่ในท้องตลาด ที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการสร้างภาพลักษณ์ที่ทันสมัย ครอบคลุมสะท้อนถึงความหลากหลาย เช่น LGBTQ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาด (4Ps) 1) ด้านผลิตภัณฑ์ ควรพัฒนาสินค้าให้เข้ากับทุกสภาพผิวและไม่เกิดอาการแพ้ 2) ด้านราคา ควรกำหนดให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย สินค้าควรเข้าถึงผู้บริโภคที่อยู่ต่างจังหวัดให้มากยิ่งขึ้น 4) ด้านโปรโมชั่น ควรใช้การสื่อสารที่สร้างภาพลักษณ์เชิงบวกการโฆษณาที่เน้นคุณภาพ และความยั่งยืน เพื่อสร้างแรงจูงใจและเร่งการตัดสินใจซื้อ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ผู้วิจัยควรนำความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่รักษา

สิ่งแวดล้อมหรือ Green Product เพราะเป็นสิ่งที่ทั่วโลกให้ความสำคัญกับสินค้าที่รักโลกมากยิ่งขึ้น 2) ผู้วิจัยเสนอข้อมูลดังกล่าวกับโรงงานการผลิตหรือบริษัทเกี่ยวการตลาดนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เอกสารอ้างอิง

กุลเชษฐ์ สุทธินพรัตนกุล. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการลูกค้าเชิงสัมพันธภาพของธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

Boulding, K., & Bertalanffy, L. V. (1920). *General system theory*. Simon & Schuster.

Deshpande, R., & Webster, F. (1989). Organizational Culture and Marketing: Defining the Research Agenda. *Journal of Marketing*, (53), 3-15.

Kimberly, J. R. (1979). Issues in the creation of organizations: Initiation, innovation and institutionalization. *Academy of Management Journal,* 22, 437-457.

Komashie, D. A. (2024). Effects of packaging on consumer buying decision: A study of African Black Soap. *International Journal of Innovative Science and Research Technology,* 9(9).

Kotler, P. (1997). *Marketing management: Analysis, planning, implementation, and control.* (9th ed.). Prentice-Hall.

Kotler, P. (2000). *Marketing management.* (10th ed.). Prentice-Hall.

_____. (2003). *Marketing management.* (11th ed.). Prentice-Hall.

Morgan, R. M., & Hunt, S. D. (1994). The commitment-trust theory of relationship marketing. *Journal of Marketing*, 58(3), 20-38. https://doi.org/10.2307/1252308

Newbert, S. L. (2008). Value, rareness, competitive advantage, and performance: A conceptual-level empirical investigation of the resource-based view of the firm. *Strategic Management Journal,* 29, 745-768.

Ngo, L. V., & O'Cass, A. (2010). Value creation architecture and engineering: A business model encompassing the firm-customer dyad. *European Business Review,* 22(5), 496-514.

Norbert Wiener. (1948). *Annals of the New York Academy of Sciences*. Volume 50, Teleological Mechanisms pages 197–220, October 1948.

Solomon, M. R. (2007). *Consumer behavior.* (7th ed.). Prentice-Hall.

Tiedemann, N., van Birgelen, M., & Semeijn, J. (2009). Increasing hotel responsiveness to customers through information sharing. *Tourism Review,* 64(4), 12-26.

Tiwari, S. (2025, April 25-26). *Green marketing strategies and their impact on consumer buying behavior in the FMCG sector.* [Conference presentation]. International Conference on Sustainable Development Goals, Moradabad, India.

Wiener, N. (1948). Teleological mechanisms. *Annals of the New York Academy of Sciences,* 50, 197–220.

ความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปีพุทธศักราช 2569 ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

THE OPINION ABOUT GENERAL ELECTION IN 2026 OF THE PEOPLE IN THE A PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

ศิรดา คงดี

Sirada Kongdee

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Social Sciences Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author's Email: mychamook@gmail.com

วันที่รับบทความ : 16 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 24 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 มีนาคม 2569

Received 16 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 26 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปีพุทธศักราช 2569 ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านกระบวนการเลือกตั้ง ด้านความสำคัญของการเลือกตั้ง ด้านผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้านนโยบาย ด้านแรงจูงใจในการตัดสินใจเลือกตั้ง และ 3) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งใน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอวังน้อย อำเภอบางปะอิน อำเสนาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการ

Citation:

* ศิรดา คงดี. (2569). ความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปีพุทธศักราช 2569 ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1142-1153.

Sirada Kongdee. (2026). The Opinion About General Election In 2026 Of The People In The A Phra Nakhon Si Ayutthaya. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1142-1153.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบ ความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี LSD

ผลการศึกษา พบว่า 1) ความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.02) 2) ความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในด้านต่าง ๆ พบว่า ด้านความสำคัญของการเลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาด้านนโยบาย ด้านผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้านแรงจูงใจในการตัดสินใจเลือกตั้ง และด้านกระบวนการเลือกตั้ง ตามลำดับ 3) ความคิดเห็นในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ รายได้ต่อเดือน ไม่ส่งผลต่อระดับความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปีพุทธศักราช 2569 ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ปัจจัยด้านอายุ ปัจจัยด้านระดับการศึกษา ปัจจัยด้านอาชีพ ปัจจัยด้านสถานภาพสมรสมี และปัจจัยด้านที่อยู่ในอำเภอ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ความคิดเห็น, การเลือกตั้ง, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of opinions towards the 2026 General Election of Members of the House of Representatives among people in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province 2) to examine these opinions across various dimensions, including the electoral process, the importance of the election, the candidates, political policies, and voting motivations and 3) to compare these opinions based on personal factors. This study employed a quantitative research methodology, collecting data from a sample of 400 eligible voters in four districts Phra Nakhon Si Ayutthaya, Wang Noi, Bang Pa-in, and Sena. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, and One-way ANOVA, with

Least Significant Difference (LSD) post-hoc tests used to identify specific pair differences.

The results of the study revealed that 1) The overall opinion towards the election was at a high level ($\bar{x}$ = 4.02). 2) In terms of specific dimensions, the "importance of the election" received the highest, followed by "political policies", "candidates", "voting motivations" and the "electoral process", respectively, all of The results of the study revealed that 1) The overall opinion towards the election was at a high level ($\bar{x}$ = 4.02). 2) In terms of specific dimensions, the "importance of the election" received the highest, followed by "political policies", "candidates", "voting motivations" and the "electoral process", respectively, all of which were at a high level. 3) Regarding personal factors, it was found that gender and monthly income did not significantly influence the levels of opinion towards the 2026 General Election. Conversely, factors such as age, educational level, occupation, marital status, and district of residence showed statistically significant differences at the 0.05 level.

Keywords: Opinion, Election, Members of the House of Representatives

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้วางรากฐานการกระจายอำนาจเพื่อให้ท้องถิ่นมีอิสระในการบริหารจัดการตนเอง พร้อมทั้งมุ่งเน้นการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและความเท่าเทียมในทุกภูมิภาค การถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางสู่ส่วนภูมิภาคจึงเป็นกลไกสำคัญในการจัดสรรบทบาทหน้าที่ให้องค์กรในพื้นที่สามารถตอบสนองความต้องการของมวลชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้กระบวนการคัดเลือกตัวแทนผ่านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลายเป็นปัจจัยชี้ขาดในการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

การเลือกตั้งไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือสะท้อนเจตจำนงเสรีของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการสรรหาบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีจิตวิญญาณแห่งการเสียสละเพื่อส่วนรวม เข้าไปทำหน้าที่ใช้อำนาจอธิปไตยในการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาประเทศ ดังนั้น คุณลักษณะของผู้สมัครและนโยบายที่

สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชน

สำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถือเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญทั้งในเชิงประวัติศาสตร์และเศรษฐกิจ โดยมีลักษณะทางสังคมที่หลากหลายทั้งเขตเมืองและชนบท ความแตกต่างด้านปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อมุมมองและความคิดเห็นของประชาชนในการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใต้บริบททางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป

ดังนั้น การศึกษาความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปีพุทธศักราช 2569 ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ ข้อมูลที่ได้จะช่วยให้เข้าใจถึงความคาดหวังและปัจจัยในการตัดสินใจของประชาชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบายที่ตอบโจทย์ท้องถิ่น การออกแบบการสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปีพุทธศักราช 2569 ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านกระบวนการเลือกตั้ง ด้านความสำคัญของการเลือกตั้ง ด้านผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้านนโยบาย ด้านแรงจูงใจในการตัดสินใจเลือกตั้ง

3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การทบทวนวรรณกรรม

วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปีพุทธศักราช 2569 ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น ความคิดเห็นคือการแสดงออกทางความคิด ความรู้สึก และความเชื่อของบุคคลต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งเกิดจากการตีความและประเมินข้อมูลบนพื้นฐานของความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยม และบริบททางสังคม มีลักษณะเฉพาะประเด็นและเปลี่ยนแปลงได้ความคิดเห็นแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) ความคิดเห็นเชิงสุดขั้วที่มีความเข้มข้นทางอารมณ์สูง และ (2) ความคิดเห็นบนพื้นฐานความเข้าใจที่เกิดจากการพิจารณาข้อมูลอย่างมีเหตุผล ทั้งนี้ การก่อรูปความคิดเห็นได้รับอิทธิพลจากครอบครัว สถานศึกษาและกลุ่มเพื่อน ประสบการณ์ส่วนตัว และสื่อมวลชน

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่ประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยผ่านการออกเสียงลงคะแนนเพื่อเลือกผู้แทนเข้าสู่รัฐสภา ถือเป็นกลไกหลักของระบอบประชาธิปไตยที่สร้างความชอบธรรมให้ผู้แทนใช้อำนาจแทนประชาชนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นทั้งสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญต้องดำเนินไปอย่างเสรี ลับ เสมอภาค และเป็นธรรม โดยแบ่งเป็นการเลือกตั้งทั่วไป การเลือกตั้งซ่อม และการเลือกตั้งซ้ำ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีหน้าที่ตรากฎหมาย อนุมัติงบประมาณ ตรวจสอบฝ่ายบริหาร และเป็นผู้แทนประชาชน โดยมีจำนวน 500 คน แบ่งเป็นแบบแบ่งเขต 400 คน และแบบบัญชีรายชื่อ 100 คน

บทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่จัด กำกับการเลือกตั้งและประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตตามกฎหมาย พร้อมทั้งสืบสวน วินิจฉัย และดำเนินการกรณีทุจริต รวมถึงออกระเบียบ กำกับพรรคการเมือง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางประชาธิปไตย เพื่อให้การเลือกตั้งมีความโปร่งใสและชอบธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคุณลักษณะผู้นำ ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีสัญชาติไทยโดยกำเนิด ต้องอายุไม่น้อยกว่า 25 ปี สังกัดพรรคการเมืองตามกำหนด และผู้สมัครแบบแบ่งเขตต้องมีความผูกพันกับพื้นที่เพื่อสะท้อนความเข้าใจท้องถิ่น ด้านภาวะผู้นำ ควรมีสติปัญญา ความรับผิดชอบ ความคิดริเริ่ม ทักษะการ

ตัดสินใจและการสื่อสาร ปรับตัวได้ดี และได้รับการยอมรับจากประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัยเสริมความเชื่อมั่นทางการเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลัก ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ไขปรับปรุง ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง ซึ่งได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปีพุทธศักราช 2569 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 45 คน แล้วนำมาทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ซึ่งคำนวณค่าความเชื่อมั่นด้วยสถิติ Cronbach’s Alpha ยอมรับค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 ผลการวิเคราะห์ พบว่า แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปีพุทธศักราช 2569 ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .865 ซึ่งแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองจากประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอวังน้อย อำเภอบางปะอิน และ อำเภอเสนา รวมทั้งสิ้น 400 คน โดยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างชัดเจน

การวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม จากลุ่มตัวอย่างและได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามทั้งหมด และนำมาลงบันทึกในกระดาษบันทึกรหัส (coding sheet) แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในรูปทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ SPSSโดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และใช้สถิติเชิงอนุมาน เช่น t – test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance: One-way ANOVA) และการทดสอบสมมติฐาน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับระดับความคิดเห็นของประชาชนอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างคือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งใน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอวังน้อย อำเภอบางปะอิน อำเสนา

ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน สามารถสรุปผลการวิจัยในประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปีพุทธศักราช 2569 ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในด้านต่าง ๆ พบว่า ความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.02)

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในด้านต่าง ๆ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการเลือกตั้งด้านความสำคัญของการเลือกตั้ง รองลงมาด้านนโยบาย ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านแรงจูงใจในการตัดสินใจเลือกตั้ง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านกระบวนการเลือกตั้ง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ รายได้ต่อเดือน ไม่ส่งผลต่อระดับความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปีพุทธศักราช 2569 ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ปัจจัยด้านอายุมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ปัจจัยด้านระดับการศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยด้านอาชีพมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยด้านสถานภาพสมรสมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยด้านที่อยู่ในอำเภอมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการทอสอบสมมติฐาน

1.กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุช่วง 18–30 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาแต่ต่ำกว่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ น้อยกว่า 15,000 บาท/เดือน และสถานภาพโสด

ตารางที่ 1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	ผลการทดสอบสมมติฐาน		
	Sig	เป็นไปตามสมมุติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน
เพศ	.483		✓
อายุ	.003*	✓	
ระดับการศึกษา	.005*	✓	
อาชีพ	.000*	✓	
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	.119		✓
สถานภาพสมรส	.046*	✓	
อำเภอที่อยู่ปัจจุบัน	.000*	✓	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอธิบายเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นระบบ โดยแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

ประการแรก ในด้านลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและอาศัยอยู่ในเขตเมือง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในสังคมเมืองที่มีแนวโน้มเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากและมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง สอดคล้องกับแนวคิดของ Seymour Martin Lipset ที่อธิบายว่าระดับการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง และสอดคล้องกับ Verba and Nie ที่เสนอว่าทรัพยากรส่วนบุคคล เช่น การศึกษา มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ประการที่สอง ด้านการสื่อสารทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับสื่อสังคมออนไลน์ในระดับสูงมาก และเห็นว่าสื่อดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งมากกว่าสื่อแบบดั้งเดิม ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการสื่อสารทาง

การเมืองยุคดิจิทัลของ Manuel Castells ที่ชี้ให้เห็นว่าสังคมเครือข่าย (Network Society) ทำให้ข้อมูลข่าวสารไหลเวียนอย่างรวดเร็วและมีอิทธิพลต่อการกำหนดทัศนคติของประชาชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของ Pippa Norris ที่ระบุว่าสื่อใหม่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการเลือกตั้ง โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนที่เข้าถึงเทคโนโลยีสูง

ประการที่สาม ด้านนโยบายและผลประโยชน์ ผลการวิจัยพบว่าประชาชนให้ความสำคัญกับนโยบายที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริงมากที่สุด สะท้อนถึงการตัดสินใจเชิงเหตุผล (Rational Choice) ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Anthony Downs ที่เสนอว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะเลือกพรรคหรือผู้สมัครที่ให้ผลประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “policy voting” ที่ระบุว่าผู้เลือกตั้งจะเปรียบเทียบนโยบายก่อนตัดสินใจ (Downs, 1957) และยังสัมพันธ์กับงานของ Key ที่อธิบายว่าผู้เลือกตั้งมักประเมินผลงานและศักยภาพของนโยบายเป็นหลัก

ประการที่สี่ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าเพศมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะกลุ่ม LGBTQ+ ที่มีระดับพฤติกรรมการเลือกตั้งต่ำกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านการเข้าถึงหรือความรู้สึกเป็นตัวแทนทางการเมือง (political representation) ที่ยังไม่ครอบคลุม สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการเมือง (political inequality) ที่เสนอโดย Robert Dahl และงานศึกษาด้านการเมืองอัตลักษณ์ (identity politics) ที่ชี้ว่ากลุ่มชายขอบมักมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำกว่ากลุ่มหลัก อย่างไรก็ตาม ตัวแปรด้านอายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษาไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจสะท้อนว่าปัจจัยเชิงโครงสร้างในสังคมเมืองมีความเป็นเนื้อเดียวกันมากขึ้น หรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เท่าเทียมผ่านสื่อดิจิทัลได้ลดช่องว่างระหว่างกลุ่มประชากร

โดยสรุป ผลการวิจัยนี้ยืนยันให้เห็นว่าพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในบริบทปัจจุบันได้รับอิทธิพลอย่างมากจากสื่อดิจิทัลและการประเมินนโยบายเชิงเหตุผล ขณะที่ปัจจัยทางประชากรศาสตร์บางประการ เช่น เพศ ยังคงมีผลต่อความแตกต่างของพฤติกรรมการเลือกตั้ง ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการสื่อสารทางการเมืองที่ครอบคลุมและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความตื่นตัวและการให้ความสำคัญต่อกระบวนการประชาธิปไตย โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านความสำคัญของการเลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านนโยบาย ด้านผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้านแรงจูงใจในการตัดสินใจเลือกตั้ง และด้านกระบวนการเลือกตั้งตามลำดับ นอกจากนี้ ผลการเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า เพศและรายได้ต่อเดือนไม่ส่งผลต่อความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส และที่อยู่อาศัยในอำเภอ มีผลต่อความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสะท้อนว่าปัจจัยทางสังคมและโครงสร้างยังคงมีบทบาทสำคัญต่อทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน ในส่วนข้อเสนอแนะ 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านกระบวนการเลือกตั้งแก่ประชาชนตามชุมชนเพื่อเพิ่มความเข้าใจและการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1. ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างอื่นในพื้นที่อื่นเพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินนโยบายในแต่ละจังหวัด 2. ควรเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้เข้าใจมุมมองและประสบการณ์ของประชาชนอย่างละเอียด

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ โชติจรุงเกียรติ์. (2558). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล,* 1(1), 50-62.

จิรัชยา เคล้าดี, เชิงฐิภัทร์ เดชครึฑธานนท์, ธีรวุฒิ ยุติธรรม, อนันต์ มะมิง และ มูฮัมมัดอัยมัน หะยีมะมิง. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. *วารสารรัชต์ภาคย์,* 15(41), 259-271.

ชยพล ธานีวัฒน์. (2562). *ความสำคัญของการเลือกตั้งกฎหมายเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งปี 2562.* บทความใช้เพื่อการนำออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ชาคริยา โกรัตนะ. (2564). ความคิดของประชาชนต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ใน *งานนิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณัฐทลิกา กาลมิตร. (2563). *ความคิดเห็นของการใช้ห้องเรียนส่วนกลางและความต้องการสนับสนุนทางการศึกษาของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตร์

ณัฐวุฒิ สุทธิประภา, อภินันท์ ทะสุนทร และ สุกาญดา ทองคำ. (2567). ทัศนคติของนักศึกษาต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้ง: กรณีศึกษานักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น*, 8(1), 102-109.

พรรณรัตน์ ดิษฐ์เจริญ. 2562. ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบผสมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. ใน *ดุษฎีนิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิชัย เข็มทอง. 2542. คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองไทยในความคาดหวังของนิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ใน *หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ภูษณิษา ปัจชามาตย์. 2560. ความคิดเห็นและความเชื่อมั่นของผู้บริโภคชาวไทยที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครในการเลือกจองโรงแรมผ่านออนไลน์เอเจนซี่. *ใน สารนิพนธ์มหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

มั่นเศรษฐ์ ไตรชลาสินธุ์. 2554. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีในการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์*. มหาวิทยาลัยสุโขทัย.

สหรัฐ กุลศรี. 2557. *แนวคิดการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์และยุติธรรมในท้องถิ่น.* เอกสารของการศึกษาหลักสูตรการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง รุ่นที่ 6 ประจำปี 2557. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง.

สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง. 2559. *การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร.* กรุงเทพฯ: ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ.

สำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2564). *รายงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2564*. สำนักงานสถิติแห่งชาติกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม 2569 จาก https://ayuttaya.nso.go.th/images/2024/2/pdf/allstat2564_compressed.pdf

สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. 2568. *คู่มือประชาชนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

สุรพล พรมกุล และ ทองแพ ไชยต้นเชือก. (2559). พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2557 ในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารธรรมทรรศน์,* 18(3), 103-117.

Castells, M. (2010). *The Rise of the Network Society*. Oxford: Wiley-Blackwell. Verba, S., & Nie, N. H. (1972). *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*. New York: Harper & Row.

Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper & Row. Key, V. O. (1966). *The Responsible Electorate*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Lipset, S. M. (1960). *Political Man: The Social Bases of Politics*. New York: Doubleday.

Norris, P. (2000). *A Virtuous Circle: Political Communications in Postindustrial Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.

แนวทางการยกระดับประสิทธิภาพการสอนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจบริบททางสังคมการเมืองและความพร้อมในการปฏิบัติงานของนักเรียนนายสิบตำรวจ*

GUIDELINES FOR ENHANCING TEACHING EFFICIENCY TO FOSTER SOCIO-POLITICAL CONTEXT UNDERSTANDING AND OPERATIONAL READINESS OF POLICE NON-COMMISSIONED OFFICER STUDENTS

สุกฤตา ภภาชลทิพย์[1], จุมพล สังขะเกตุ[2] และ พนัญชัย ชื่นใจธรรม[3]

Sukrita Phaphachonlathip[1], Jumpol Sangkagat[2] and Pananchai Chuenjaitham[3]

[1-3]ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 1

[1-3]Police Training Center Region 1, Thailand

Corresponding Author's Email: kadeauy@gmail.com

วันที่รับบทความ : 27 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 14 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 16 มีนาคม 2569

Received 27 March 2026; Revised 14 March 2026; Accepted 16 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนักเรียนนายสิบตำรวจ โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้าใจในบริบททางสังคมการเมืองและการเตรียมความพร้อมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในยุคพลเมืองตื่นรู้ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สภาพปัญหาและช่องว่างทางการเรียนรู้ 2) การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การทดลองใช้

Citation:

* สุกฤตา ภภาชลทิพย์, จุมพล สังขะเกตุ และ พนัญชัย ชื่นใจธรรม. (2569). แนวทางการยกระดับประสิทธิภาพการสอนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจบริบททางสังคมการเมืองและความพร้อมในการปฏิบัติงานของนักเรียนนายสิบตำรวจ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1154-1168.

Sukrita Phaphachonlathip, Jumpol Sangkagat and Pananchai Chuenjaitham. (2026). Guidelines For Enhancing Teaching Efficiency To Foster Socio-Political Context Understanding And Operational Readiness Of Police Non-Commissioned Officer Students. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1154-1168.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แผนการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่าง และ 4) การประเมินผลสัมฤทธิ์ในมิติด้านความรู้ ทัศนคติ และสมรรถนะการปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือนักเรียนนายสิบตำรวจ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 1 จำนวน 108 นาย ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กรณีศึกษาเชิงพื้นที่ และสถานการณ์จำลอง แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ และแบบประเมินความพร้อมในการปฏิบัติงานเชิงพฤติกรรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงลึก

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนตำรวจยังคงติดกับดักการเรียนรู้แบบรับส่วนเดียว ซึ่งไม่เพียงพอต่อการเผชิญหน้ากับความซับซ้อนของพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 1 ที่มีความเข้มข้นทางอุตสาหกรรมและพลวัตทางการเมืองสูง การนำนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่พัฒนาขึ้นมาใช้ส่งผลให้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\overline{X}$ = 13.12) สูงกว่าก่อนเรียน ($\overline{X}$ = 6.45) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 นอกจากนี้ ผลการทดสอบทางสถิติยืนยันว่าปัจจัยด้านวุฒิการศึกษาและช่วงอายุไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความพร้อมในการปฏิบัติงานภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถทำหน้าที่เป็นเบ้าหลอม ที่ยกระดับวุฒิภาวะทางความคิดของนักเรียนนายสิบตำรวจทุกกลุ่มให้เข้าสู่มาตรฐานความเป็นมืออาชีพที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง การศึกษานี้เสนอแนะว่าการปฏิรูปการศึกษาตำรวจจำเป็นต้องก้าวข้ามการท่องจำตัวบทกฎหมายไปสู่การสร้างความฉลาดทางบริบท และการใช้หลักความยุติธรรมเชิงกระบวนการ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาจากประชาชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ การเรียนรู้เชิงรุก, ความยุติธรรมเชิงกระบวนการ, ความฉลาดทางบริบทนักเรียนนายสิบตำรวจ, การปฏิรูปการศึกษาตำรวจ

Abstract

This research article aims to enhance the effectiveness of teaching and learning management in the Police Non-Commissioned Officer (NCO) training program by emphasizing the development of an understanding of the socio-political context and the preparation of trainees for duty in an era of active citizenship. The study employed a research and development (R&D)

methodology consisting of four phases: (1) analysis of problems and learning gaps, (2) development of an active learning innovation, (3) implementation of the learning management plan with a sample group, and (4) evaluation of learning outcomes in terms of knowledge, attitudes, and operational competencies. The research sample comprised 108 police NCO trainees from the Provincial Police Training Center Region 1, selected through cluster sampling. The research instruments included learning management plans utilizing area-based case studies and simulated scenarios, a knowledge and comprehension test, and a behavioral readiness assessment for operational performance. Data were analyzed using descriptive statistics, t-test analysis, and in-depth content analysis.

The research findings revealed that the current police instructional approach remains trapped in a one-way, passive learning model, which is insufficient for addressing the complex environment of Provincial Police Region 1 an area characterized by intensive industrial development and dynamic political conditions. The implementation of the developed active learning innovation significantly improved post-test learning achievement scores ($\overline{X}$ =13.12) compared to pre-test scores ($\overline{X}$ =6.45) at the .01 level of statistical significance. Furthermore, statistical analysis confirmed that educational background and age were not significantly related to the level of operational readiness after participation in the learning process. This finding indicates that the developed innovation functions as a formative mechanism that elevates the cognitive maturity of police NCO trainees across all groups toward a professional standard centered on public service. The study suggests that reform in police education must move beyond rote memorization of legal provisions toward the development of contextual intelligence and the application of procedural justice principles in order to build sustainable public trust and confidence.

Keyword: Active Learning, Procedural Justice, Contextual Intelligence of Police NCO Trainees, Police Education Reform

บทนำ

รากฐานของสังคมไทยมีวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจที่ปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยอย่างมีนัยสำคัญ นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยที่ยึดถือรูปแบบการปกครองแบบ บิดาปกครองบุตร ซึ่งวางอยู่บนรากฐานความสัมพันธ์เชิงเครือญาติที่กษัตริย์ทรงมีความใกล้ชิดและดูแลทุกข์สุขของราษฎรโดยตรง จนกระทั่งถึงจุดเปลี่ยนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ที่นำประเทศเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งถือเป็นการวางรากฐานการบริหารราชการแผ่นดินตามหลักกฎหมายและสิทธิมนุษยชน วิวัฒนาการเหล่านี้ไม่ใช่เพียงเหตุการณ์ในอดีต แต่คือต้นกำเนิดของโครงสร้างอำนาจ กฎหมาย และทัศนคติทางการเมืองที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะผู้รักษากฎหมายในปัจจุบัน บริบทของโลกและสังคมไทยที่ก้าวเข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0 และยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารไหลเวียนอย่างรวดเร็วและไร้พรมแดนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ก่อให้เกิดปรากฏการณ์พลเมืองตื่นรู้ ที่ประชาชนมีความเข้าใจในสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตยสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด

ความตื่นตัวของพลเมืองส่งผลโดยตรงต่อระดับความคาดหวังที่มีต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่การปราบปรามอาชญากรรมแบบดั้งเดิมอีกต่อไป แต่ประชาชนต้องการเห็นตำรวจในฐานะ ผู้ให้บริการความยุติธรรม และผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ พิทักษ์สิทธิมนุษย์ชน ที่ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นกลาง โปร่งใส และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ภายใต้การตรวจสอบจากสังคมที่เข้มข้น ภายใต้สภาวะความเปลี่ยนแปลงนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุกผ่านแผนปฏิบัติราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ราย 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยระบุเป้าหมายสูงสุดเพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเพิ่มขึ้น และตั้งเป้าตัวชี้วัดความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ซึ่งหัวใจสำคัญในการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวคือการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กร โดยเฉพาะนักเรียนนายสิบตำรวจ ซึ่งเป็นกำลังพลหลักในสายงานปฏิบัติการที่จะต้องลงสู่พื้นที่เพื่อสัมผัสประชาชนมากที่สุดภายหลังจบการศึกษา

อย่างไรก็ตาม ปัญหาอุปสรรคสำคัญที่พบคือช่องว่างทางประสบการณ์และทัศนคติเชิงสังคมศาสตร์ เนื่องจากในกระบวนการเรียนการสอนแบบเดิมมักเน้นให้ผู้เรียนจดจำเพียงตัวบทกฎหมายและยุทธวิธีปฏิบัติ แต่ในโลกการทำงานจริง โดยเฉพาะพื้นที่ยุทธศาสตร์อย่างตำรวจภูธรภาค 1 ซึ่งเป็นเขตรอยต่อศูนย์กลางเศรษฐกิจและพื้นที่ความขัดแย้งทางความคิด

นักเรียนนายสิบตำรวจต้องเผชิญกับโจทย์ที่กฎหมายเพียงเล่มเดียวให้คำตอบไม่ได้ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่ปัญหาปากท้อง หากเจ้าหน้าที่มองเพียงผู้กระทำผิด โดยไม่เข้าใจบริบทความขัดสนก็จะขาดความเห็นอกเห็นใจและซ้ำเติมความโกรธแค้นของมวลชนต่อรัฐ นอกจากนี้ ความตื่นตัวทางการเมืองได้นำมาซึ่งการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์และก่อการชุมนุมประท้วง หากนักเรียนนายสิบตำรวจไม่เข้าใจว่าการประท้วงคือสิทธิขั้นพื้นฐาน แต่กลับมองประชาชนเป็นศัตรู ก็จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดและละเมิดสิทธิเสรีภาพของพลเมือง

ด้วยเหตุนี้ การยกระดับประสิทธิภาพการสอนสู่รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการใช้กรณีศึกษาจริงจึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางทัศนคติ ให้แก่ตำรวจรุ่นใหม่ในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยงานวิจัยนี้มุ่งหวังจะปฏิรูปวิธีการสอนในรายวิชา ศท. 22105 สังคม เศรษฐกิจ การเมืองไทยในสภาวการณ์ปัจจุบันกับบทบาทของตำรวจไทย ให้เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สร้างข้าราชการตำรวจที่มีสติปัญญา วาทศิลป์ และวุฒิภาวะทางอารมณ์ พร้อมสำหรับการเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ในยุคสมัยใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนักเรียนนายสิบตำรวจ

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารงานตำรวจในยุคเปลี่ยนผ่านจากอำนาจนิยมสู่ประชาชนเป็นศูนย์กลาง

การบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในห้วงปี พ.ศ. 2566-2567 ถือเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์ครั้งสำคัญ โดยมีการนำหลักการรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อมุ่งสู่การเป็น "ประชาชนเป็นศูนย์กลาง เป้าหมายสูงสุดคือการสร้างความเชื่อมั่นศรัทธา ซึ่งในมิติทางวิชาการ ความศรัทธาไม่ได้เกิดจากการที่ตำรวจสามารถจับกุมคนร้ายได้จำนวนมากเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากคุณภาพของการให้บริการและการเคารพหลักสิทธิมนุษยชน นักเรียนนายสิบตำรวจในฐานะ ข้าราชการตำรวจระดับปฏิบัติการบนท้องถนน ตามแนวคิดของ Lipsky (1980) คือผู้ที่มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจสูงสุดเมื่อเผชิญหน้ากับประชาชน การปฏิบัติงานของพวกเขาจึงเป็นภาพสะท้อนของความชอบธรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในสายตาพลเมือง

ในอดีต การประเมินตำรวจที่เก่งมักวัดจากทักษะทางยุทธวิธีแต่ในยุคปัจจุบัน ทักษะทางสังคม เช่น การจัดการความขัดแย้ง การสื่อสารในภาวะวิกฤต การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และความฉลาดทางอารมณ์ กลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงกว่า ตำรวจรุ่นใหม่ต้องเผชิญกับประชาชนที่มีความรู้ทางกฎหมายและพร้อมตรวจสอบผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การรับมือแบบเดิมที่ใช้ความรุนแรงหรืออำนาจเครื่องแบบโต้ตอบจะนำไปสู่ความเสื่อมเสียของภาพลักษณ์องค์กร ในขณะที่การรับมือแบบประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเน้นความสุภาพและความชัดเจนทางกฎหมาย จะกลายเป็นพยานสำคัญที่พิสูจน์ความโปร่งใส ของตำรวจเอง

บริบททางสังคมการเมืองและพื้นที่ยุทธศาสตร์ตำรวจภูธรภาค 1

ประวัติศาสตร์การเมืองไทยนับตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เต็มไปด้วยความขัดแย้งทางอุดมการณ์และการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพ การที่นักเรียนนายสิบตำรวจได้เรียนรู้พลวัตเหล่านี้จะช่วยทำลาย อคติ ในใจ ทำให้ตระหนักว่าประชาชนที่เห็นต่างทางการเมืองไม่ใช่ศัตรูของรัฐ แต่คือพลเมืองที่ใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 1 ซึ่งเป็นเขตปริมณฑลครอบคลุมเขตเศรษฐกิจและนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เช่น สมุทรปราการ,นนทบุรี,ปทุมธานี ,และพระนครศรีอยุธยา พื้นที่เหล่านี้มีความซับซ้อนของประชากรแฝงและแรงงานพลัดถิ่นก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมเชิงโครงสร้าง ที่มีพื้นฐานมาจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและความทุกข์ยากส่วนบุคคล หากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เข้าใจบริบทเหล่านี้และบังคับใช้กฎหมายเพียงมิติเดียว เช่น การสลายการชุมนุมของแรงงานที่ถูกเลิกจ้างโดยปราศจากความเห็นอกเห็นใจ สถานการณ์มักบานปลายไปสู่ความรุนแรง การมีความฉลาดทางบริบท จึงเป็นสมรรถนะที่ขาดไม่ได้สำหรับตำรวจในพื้นที่ ตำรวจภูธรภาค 1

ทฤษฎีความยุติธรรมเชิงกระบวนการ

ความยุติธรรมเชิงกระบวนการเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้ประชาชนยอมรับอำนาจของตำรวจ ทฤษฎีนี้ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการ 1) การให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมหรือส่งเสียง 2) การรักษาความเป็นกลาง 3) การปฏิบัติด้วยความเคารพและให้เกียรติ และ 4) การแสดงความจริงใจและน่าเชื่อถือ งานวิจัยระดับนานาชาติชี้ให้เห็นว่า เมื่อตำรวจปฏิบัติหน้าที่โดยให้เกียรติประชาชน แม้ผลลัพธ์จะเป็นการเขียนใบสั่งหรือการจับกุม ประชาชนมักจะยินยอมรับการตัดสินใจโดยไม่โต้แย้งรุนแรง เนื่องจากพวกเขารู้สึกว่าได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมและมีศักดิ์ศรี การฝึกอบรมนักเรียนนายสิบตำรวจให้เข้าใจทฤษฎีนี้จึงเป็นการสร้างรากฐานความชอบธรรมให้กับระบบยุติธรรมต้นทางอย่างแท้จริง

ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงรุกและนวัตกรรมการสอนสำหรับศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เปลี่ยนบทบาทผู้เรียนจากผู้รับข้อมูลเฉื่อยชามาเป็นผู้สร้างความรู้ร่วม ผ่านการแก้โจทย์ปัญหาและการสะท้อนคิด ในบริบทของการฝึกตำรวจ การใช้กรณีศึกษาเชิงพื้นที่ และสถานการณ์จำลอง จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ที่เข้าไปเขย่าโครงสร้างความคิดเดิมและทลายอคติส่วนตัว การฝึกในห้องปฏิบัติการจำลอง ช่วยให้ผู้เรียนได้ทดลองตัดสินใจภายใต้สภาวะกดดัน และได้รับการสะท้อนกลับจากผู้เชี่ยวชาญทันที ซึ่งดีกว่าการเรียนทฤษฎีในห้องบรรยายเพียงอย่างเดียว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development R&D) เพื่อสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 1 โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาผ่านการวิเคราะห์เอกสารนโยบาย แผนปฏิบัติราชการ ตร. 5 ปี และแผนการสอนรายวิชา ศท. 22105 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนและตำรวจระดับปฏิบัติการที่มีประสบการณ์ (ครูฝึก/พี่เลี้ยง) จำนวน 10 นาย เพื่อค้นหาช่องว่างความรู้และอุปสรรคที่ตำรวจจบใหม่มักพบเมื่อลงพื้นที่ในเขต ตำรวจภูธรภาค 1 เช่น การรับมือกับกลุ่มผู้ชุมนุม และการจัดการความขัดแย้งในชุมชนอุตสาหกรรม

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบ คู่มือแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก 2) การใช้กรณีศึกษาเชิงพื้นที่ 3) การจำลองสถานการณ์และการสะท้อนคิด และ 4) การบูรณาการข่าวสารปัจจุบัน เครื่องมือที่พัฒนาขึ้นได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 7 ท่าน (ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร รัฐศาสตร์ และยุทธวิธีตำรวจ) เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง และนำไปทดลองใช้เบื้องต้น เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

ระยะที่ 3 การทดลองใช้แนวทางการสอน เป็นการนำแผนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับนักเรียนนายสิบตำรวจ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 1 รุ่นที่ 14 จำนวน 108 นาย ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้แบบแผนการทดลองกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง

เรียน ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำ ในห้องเรียนที่จำลองสถานการณ์วิกฤต เช่น วิกฤตหน้าโรงงาน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการเจรจาภายใต้ความกดดัน

ระยะที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงแนวทาง เป็นการสรุปผลสัมฤทธิ์ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนและหลังเรียนด้วยสถิติ t-test for Dependent Samples และวิเคราะห์ความพึงพอใจด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มกับตัวแทนนักเรียนนายสิบตำรวจเพื่อเจาะลึกความเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติและการมองเห็นสังคมผ่านเล่มกฎหมาย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างนักเรียนนายสิบตำรวจที่เข้าร่วมการวิจัยมีคุณลักษณะที่หลากหลายทั้งในด้านวุฒิการศึกษาและช่วงอายุ ซึ่งสะท้อนถึงประชากรตำรวจส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 การแจกแจงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่าง (N=108)

ปัจจัยพื้นฐาน	จำนวน (นาย)	ร้อยละ
วุฒิการศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)	80	74.07
ปริญญาตรี หรือสูงกว่า	17	15.74
อนุปริญญา / ปวส.	11	10.19
ช่วงอายุ		
18-20 ปี	30	27.78
21-24 ปี	52	48.15
25 ปีขึ้นไป	26	24.07

ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า กำลังพลส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ (Gen Z) ที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ชอบการลงมือปฏิบัติมากกว่าการนั่งฟังบรรยาย

2. ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนนายสิบตำรวจที่มีต่อนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุก พบว่ามีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับ **มากที่สุด** (เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนักเรียนนายสิบตำรวจ ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.194) โดยประเด็นที่ผู้เรียนให้ความสำคัญสูงสุด คือ ความทันสมัยของเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพสังคมการเมืองในปัจจุบัน ($\overline{X}$ = 4.69, S.D. = 0.523) และการเปิดโอกาสให้ได้คิดวิเคราะห์ ถกเถียงและแลกเปลี่ยนความเห็นอย่างอิสระ ($\overline{X}$ = 4.60, S.D. = 0.579) การใช้สถานการณ์จำลองได้รับการประเมินว่าช่วยพัฒนาทักษะการตัดสินใจในภาวะกดดันได้จริงในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.46)

3. ผลสัมฤทธิ์ด้านทัศนคติและความพร้อมในการปฏิบัติงาน

นวัตกรรมการสอนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะมิติด้านทัศนคติและความพร้อม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับ **มากที่สุด** ($\overline{X}$ = 4.62, S.D. = 0.140) รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติและความพร้อมในการปฏิบัติงาน (K-A-P)

ประเด็นการประเมินด้านทัศนคติและความพร้อม	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. เชื่อว่าการเป็นมิตรกับชาวบ้านคือเกราะป้องกันภัย (ตำรวจชุมชนสัมพันธ์)	4.77	0.445	มากที่สุด
2. เปลี่ยนจาก ปราบปรามเป็นเจรจาลดความรุนแรง	4.75	0.495	มากที่สุด
3. ตระหนักว่าเป้าหมายสูงสุดคือประชาชนปลอดภัยและศรัทธา	4.71	0.475	มากที่สุด
4. เข้าใจว่าความยากจนและความเหลื่อมล้ำคือต้นเหตุอาชญากรรม	4.64	0.571	มากที่สุด
5. มีสติและควบคุมอารมณ์ได้เมื่อถูกยั่วยุรุนแรง	4.59	0.581	มากที่สุด
6. ความเข้าใจในบริบทพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 1	4.55	0.602	มากที่สุด

ประเด็นการประเมินด้านทัศนคติและความพร้อม	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
7. มั่นใจในการใช้ดุลพินิจอย่างเป็นกลางโดยปราศจากอคติ	4.54	0.587	มากที่สุด

4. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน

จากการทดสอบด้วยข้อสอบวัดความรู้ความเข้าใจและทัศนคติแบบสถานการณ์จำลอง 15 ข้อ พบว่าคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการสอนแบบใหม่

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Full score = 15)

ช่วงการทดสอบ	N	$\overline{X}$	S.D.	t	p-value
ก่อนเรียน (Pre-test)	108	6.45	2.15	-28.45**	< 0.001
หลังเรียน (Post-test)	108	13.12	1.45		

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ผลทางสถิติสะท้อนว่า ก่อนเรียนกลุ่มตัวอย่างมักเลือกใช้อารมณ์หรือยึดติดกับอำนาจการสั่งการมากกว่าหลักสิทธิมนุษยชน แต่หลังจากผ่านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์และเลือกใช้ยุทธวิธีที่สอดคล้องกับหลักนิติธรรมและสิทธิมนุษยชนได้ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

5. อิทธิพลของปัจจัยภูมิหลังต่อความพร้อมในการปฏิบัติงาน

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติ Chi-square test เพื่อทดสอบสมมติฐานว่า วุฒิการศึกษาและอายุมีผลต่อระดับความพร้อมหรือไม่ ผลปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบ Chi-square ระหว่างปัจจัยพื้นฐานกับความพร้อมในการปฏิบัติงาน

ตัวแปรต้น	ค่า χ^2	df	p-value	สรุปผล
วุฒิการศึกษา	4.385	2	0.111	ไม่มีความสัมพันธ์
ช่วงอายุ	0.210	2	0.900	ไม่มีความสัมพันธ์

หมายเหตุ ระดับนัยสำคัญ.05

ข้อค้นพบนี้ มีความสำคัญยิ่งในเชิงวิชาการ เนื่องจากเป็นเครื่องยืนยันว่านวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถยกระดับวุฒิภาวะทางความคิดของนักเรียนนายสิบตำรวจทุกกลุ่มให้เข้าสู่มาตรฐานเดียวกันได้ โดยไม่ถูกจำกัดด้วยใบปริญญาหรือวัยที่ต่างกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ สามารถสรุปประเด็นอภิปรายผลเชิงลึกเพื่อการพัฒนาศักยภาพข้าราชการตำรวจในอนาคตได้ 4 มิติหลัก ดังนี้

1. พลังของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในงานตำรวจ

ผลการวิจัยที่ชี้ว่าผู้เรียนอายุน้อยวุฒิ ม.6 สามารถพัฒนาทักษะทางสังคม ได้ทัดเทียมกับผู้จบปริญญาตรี ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรม Active Learning สอดคล้องโดยตรงกับทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของ Mezirow (1997) กระบวนการนี้ไม่ได้สอนให้จำเนื้อหาใหม่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการเข้าไปทำงานกับ "โครงสร้างความคิดเดิมของผู้เรียนผ่านขั้นตอนการถอดบทเรียน หลังการจำลองสถานการณ์ความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง ทำให้นักเรียนนายสิบตำรวจสลัดทิ้งภาพลักษณ์ผู้ไล่ล่า และสวมจิตวิญญาณของผู้พิทักษ์รับใช้ประชาชน แทนการที่ผู้เรียนระบุในกิจกรรม Focus Group ว่าเดิมเกลียดพวกประท้วง แต่ตอนนี้เข้าใจว่าเขาทำเพื่อความอยู่รอด คือหลักฐานเชิงประจักษ์ของการก้าวข้ามอคติส่วนตัวไปสู่ความเป็นมืออาชีพ

2. การสร้างภูมิคุ้มกันต่อสื่อสังคมออนไลน์และความยุติธรรมเชิงกระบวนการ

ในยุคดิจิทัลที่ตำรวจด่านหน้า มักพ่ายแพ้ต่ออารมณ์เมื่อถูกยั่วยุผ่านสมาร์ทโฟน การนำทฤษฎีความยุติธรรมเชิงกระบวนการ มาบูรณาการในวิชา ศท. 22105 กลายเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ผลคะแนนทักษะการระงับอารมณ์ที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($\overline{X}$ = 4.59) สะท้อนว่าผู้เรียนเข้าใจว่า การชี้แจงเหตุผลและการให้เกียรติประชาชน ไม่ใช่ความอ่อนแอ แต่เป็นเกราะป้องกันทางกฎหมายและจริยธรรมที่ทรงพลังที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tyler

(2006) ที่ระบุว่า ประชาชนจะยอมปฏิบัติตามกฎหมายมากขึ้นเมื่อพวกเขารู้สึกว่าได้รับความยุติธรรมจากตัวเจ้าหน้าที่

3. ความฉลาดทางบริบทและความเข้าใจอาชญากรรมเชิงโครงสร้างในพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 1

ความสำเร็จในการยกระดับคะแนนความพร้อมในการปฏิบัติงานในพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 1 ($\overline{X}$ = 4.55) เกิดจากการป้อนกรณีศึกษาเชิงพื้นที่เข้าไปในห้องเรียน การให้นักเรียนได้เล่นบทบาทสมมติเป็นกลุ่มแรงงานในนิคมอุตสาหกรรมที่กำลังโกรธแค้น ช่วยให้นักเรียนนายสิบตำรวจมองเห็นสังคม ทะลุผ่านเล่มกฎหมาย การมองเห็นว่าอาชญากรรมหลายอย่างเกิดจากความเหลื่อมล้ำและปัญหาปากท้อง ทำให้ตำรวจรุ่นใหม่เลือกใช้วาทศิลป์ในภาวะวิกฤต แทนการใช้กำลัง ข้อค้นพบนี้ย้ำชัดว่า การฝึกอบรมตำรวจในปัจจุบันต้องเน้นรัฐศาสตร์นำนิติศาสตร์ เพื่อลดระดับความขัดแย้ง และรักษาความสงบสุขไว้อย่างยั่งยืน

4. การตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติและภาพลักษณ์องค์กร

นวัตกรรมการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้ตอบสนองโดยตรงต่อเป้าหมายสูงสุดในแผนปฏิบัติราชการ ตร. 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) ที่ต้องการเพิ่มความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชน การที่ผู้เชี่ยวชาญระดับบริหารประเมินว่า รูปแบบการสอนนี้สามารถทำหน้าที่เป็นวัคซีนช่วยยับยั้งความเครียด และลดปัญหาการยึดติดในอำนาจสีและเครื่องแบบของตำรวจใหม่ได้อย่างตรงจุด ถือเป็นนวัตกรรมที่สำคัญยิ่งในระบบราชการไทย การปฏิรูปการศึกษาตำรวจจากรากหญ้าเช่นนี้คือรากฐานสำคัญของการบริหารราชการแผ่นดินภายใต้หลักธรรมาภิบาลและการเคารพสิทธิมนุษยชนในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการยกระดับประสิทธิภาพการสอนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจบริบททางสังคมการเมืองและความพร้อมในการปฏิบัติงานของนักเรียนนายสิบตำรวจ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่บูรณาการกรณีศึกษาเชิงพื้นที่และสถานการณ์จำลองความกดดัน คือนวัตกรรมทางการศึกษาที่ทรงพลังในการเปลี่ยนทัศนคติของกำลังพลจากอำนาจนิยมสู่การพิทักษ์สิทธิประชาชน การวิจัยพิสูจน์ให้เห็นว่าความพร้อมในการเป็นตำรวจมืออาชีพไม่ได้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานการศึกษาเดิม แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของเบ้าหลอมทางการศึกษา ที่เน้นการสะท้อนคิดและการสร้างความฉลาดทางบริบทเป็นสำคัญ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับหน่วยงานฝึกอบรมตำรวจ 1.1 การบูรณาการวิธีการสอนข้ามวิชา ควรนำเทคนิค Active Learning และ Role-play ไปประยุกต์ใช้ 1.2 ในรายวิชาทางยุทธวิธีและการสืบสวนสอบสวน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการใช้ข้อกฎหมายควบคู่กับศิลปะการเจรจาต่อรองไปพร้อมกันในสถานการณ์จำลองแบบสมจริง 1.3 การเชิญวิทยากรจากแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต ศูนย์ฝึกอบรมควรเปิดโอกาสให้วิทยากรที่มีประสบการณ์ตรงจากพื้นที่ความขัดแย้ง หรือผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์เข้ามาแลกเปลี่ยนมุมมอง เพื่อสร้างความเข้าใจในความหลากหลายของผู้คนในพื้นที่ด่านหน้าอย่างเป็นรูปธรรม 1.4 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เคารพศักดิ์ศรีมนุษย์ ครูฝึกต้องเป็นต้นแบบ ในการเคารพศักดิ์ศรีของผู้เรียน และยกเลิกระบบอำนาจนิยมในค่ายฝึก เพื่อให้นักเรียนนายสิบตำรวจเติบโตไปเป็นเจ้าหน้าที่ที่เคารพประชาชนผ่านการซึมซับทางวัฒนธรรมในโรงเรียนตำรวจ **2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับองค์กร** 2.1 การปรับปรุงระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ระดับชาติ กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรพิจารณาปรับลดสัดส่วนการสอบข้อเขียนแบบปรนัยที่เน้นความจำ และเปลี่ยนมาใช้การประเมินตามสภาพจริง ผ่านสถานการณ์จำลอง เพื่อวัดระดับสมรรถนะทางสังคมและวุฒิภาวะทางอารมณ์ของนักเรียนนายสิบตำรวจทั่วประเทศ 2.2 การจัดทำคลังกรณีศึกษาและสถานการณ์จำลองกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรสนับสนุนการรวบรวมกรณีศึกษาที่เป็นปัจจุบันและสถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่ต่างๆ มาจัดทำเป็นคลังข้อมูลกลางและผลิตวิทยากรต้นแบบ เพื่อให้ทุกศูนย์ฝึกอบรมมีมาตรฐานการพัฒนาบุคลากรที่เท่าเทียมกันตามมาตรฐานสากล **3. ข้อเสนอสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต** 3.1 การวิจัยติดตามผลระยะยาว ควรมีการศึกษาติดตามกลุ่มตัวอย่างภายหลังการบรรจุแต่งตั้งจริงเป็นเวลา 1-2 ปี เพื่อประเมินว่าทัศนคติและพฤติกรรมการยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางยังคงมีความมั่นคงเพียงใดเมื่อต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมการทำงานจริงในระดับสถานีตำรวจ 3.2 การวิจัยเชิงประเมินจากภาคประชาชน ควรมีการทำวิจัยเพื่อสำรวจความพึงพอใจและความเชื่อมั่นจากประชาชนผู้รับบริการในพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 1 เพื่อประเมินผลลัพธ์สุดท้ายของการพัฒนาหลักสูตรนี้ว่าสามารถสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นได้ตามเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ขององค์กรจริงหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

กองบัญชาการศึกษา. (2566). *หลักสูตรการฝึกอบรมนักเรียนนายสิบตำรวจ พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). *การวิเคราะห์เชิงปริมาณ.* กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสาร.

ทิศนา แขมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น

วินิจ ผาเจริญ. (2563*).* การพัฒนาพลเมืองสู่โมเดลพลเมืองที่ตื่นตัว ในสังคมประชาธิปไตยของไทย. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 5(1), 54-65.

ศักดิ์ดา ประพุฒิศักดิ์. (2014). ยุทธศาสตร์กองบัญชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาตำรวจชั้นประทวนประจำสถานีตำรวจ. ใน *ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิงห์คำ มณีจันสุข และพระสมุห์บุญโชค กิตติสาโร. (2564). วิวัฒนาการของการปกครองเศรษฐกิจและสังคมไทย. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(1), 255-258.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2559). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน.* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2565). *แผนปฏิบัติราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ราย 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570).* กรุงเทพฯ: กองแผนงาน สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2566). *แนวทางการบริหารราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขานุการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Aymerich, N., Batista-Foguet, J. M., Velasco, F., Rueff-Lopes, R., & Marques-Quinteiro, P. (2021). *Assessing the Effects of a Transformational Leadership Training Programme within the Catalan Police Force*. Policing: A Journal of Policy and Practice.

Bonadies, T., et al. (2023). Recalling Responses: A RCT on Police Learning and Knowledge Retention Policing. *A Journal of Policy and Practice*, 17.

Lipsky, M. (1980). *Street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage Foundation.

Mazerolle, L., Bennett, S., Davis, J., Sargeant, E., & Manning, M. (2013). Procedural justice and police legitimacy: A systematic review of the research evidence. *Journal of Experimental Criminology*, 9(3), 245-274.

Mezirow, J. (1997). Transformative Learning: Theory to Practice. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 74, 5-12.

Tyler, T. R. (2006). *Why people obey the law*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

การศึกษาผลกระทบของความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน แรงจูงใจในการออม และพฤติกรรมทางการเงินดิจิทัลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร*

THE IMPACT OF FINANCIAL LITERACY, FINANCIAL ATTITUDES, SAVING MOTIVATIONS AND DIGITAL FINANCIAL BEHAVIOR ON FINANCIAL PLANNING BEHAVIOR AMONG THE WOEKING-AGE POPULATION IN BANGKOK

กีรติ คงสุพรศักดิ์[1], อธิพันธ์ วรรณสุริยะ[2], ปรมินทร์ โฆษิตกุลพร[3] และ ชาญณรงค์ ชัยพัฒน์[4]

Keerati Kongsupornsak[1], Atipan Vansuriya[2], Paramin Khositkulporn and Channarong Chaiphat[4]

[1-3]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

[1-3]Business Administration, Rajamangala University of Technology Krungthep, Thailand

[4]คณะเศรษฐศาสตร์และการลงทุน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

[4]School of Economics and Investment, Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: Keerati.ko@mail.rmutk.ac.th

วันที่รับบทความ : 9 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 12 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 14 มีนาคม 2569

Received 9 March 2026; Revised 12 March 2026; Accepted 14 March 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร และ 2) ศึกษา

Citation:

* กีรติ คงสุพรศักดิ์, อธิพันธ์ วรรณสุริยะ, ปรมินทร์ โฆษิตกุลพร และ ชาญณรงค์ ชัยพัฒน์. (2569). การศึกษาผลกระทบของความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน แรงจูงใจในการออม และพฤติกรรมทางการเงินดิจิทัลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1169-1188.

Keerati Kongsupornsak, Atipan Vansuriya, Paramin Khositkulporn and Channarong Chaiphat. (2026). The Impact Of Financial Literacy, Financial Attitudes, Saving Motivations And Digital Financial Behavior On Financial Planning Behavior Among The Woeking-Age Population In Bangkok. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1169-1188.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ปัจจัยด้านความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน แรงจูงใจในการออม และพฤติกรรมทางการเงินดิจิทัลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือบุคคลวัยทำงานที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยหาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณแบบนำตัวแปรเข้าทั้งหมด

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ปัจจัยด้านความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน แรงจูงใจในการออม และพฤติกรรมทางการเงินดิจิทัลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ความรู้ทางการเงิน, พฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล, การวางแผนการเงินส่วนบุคคล

Abstract

This research aimed to: (1) examine demographic factors influencing financial planning behavior among working-age individuals in Bangkok, and (2) investigate the effects of financial knowledge, financial attitudes, saving motivation, and digital financial behavior on financial planning behavior among working-age individuals in Bangkok. This study employed a quantitative research approach. The sample consisted of 400 working-age individuals residing in Bangkok. Data were collected using a structured questionnaire that was validated for content validity and reliability. The reliability of the instrument was assessed

using Cronbach's alpha coefficient. Data were analyzed using descriptive statistics and multiple linear regression analysis with the enter method.

The results indicated that:

(1) Demographic factors, including gender, age, income, marital status, and education level, significantly influenced financial planning behavior among working-age individuals in Bangkok at the 0.05 level of significance; and

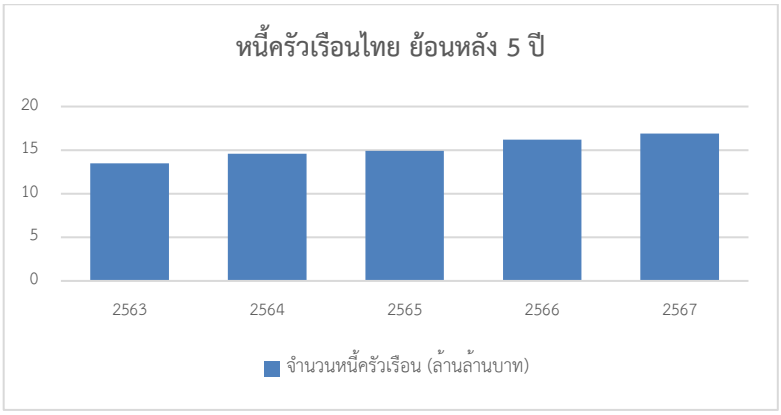
(2) Among the behavioral factors examined, financial knowledge, financial attitudes, and digital financial behavior were found to significantly affect financial planning behavior at the 0.05 level of significance. These findings suggest that individuals with higher financial knowledge, positive financial attitudes, and greater engagement in digital financial services are more likely to exhibit effective financial planning behavior.

Keywords: Financial Literacy, Digital Financial Behavior, Personal Financial Planning

บทนำ

ปัญหาหนี้สินครัวเรือนเป็นหนึ่งในประเด็นเศรษฐกิจสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว โดยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา หนี้ครัวเรือนไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งส่งผลให้รายได้ประชาชนลดลง ขณะที่ภาระค่าใช้จ่ายยังคงอยู่ในระดับสูง จากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย (2567) สัดส่วนหนี้ครัวเรือนไทย เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 89.7 ในปี 2563 ไปสู่ระดับสูงสุดที่ร้อยละ 94.7 ในปี 2564 ก่อนจะทยอยปรับลดลงมาอยู่ในช่วงประมาณร้อยละ 89–91 ในปี 2566–2567 แม้สัดส่วนดังกล่าวเริ่มทรงตัว แต่ยอดคงค้างหนี้ครัวเรือนยังอยู่ในระดับสูงกว่า 16 ล้านล้านบาท ขณะที่ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติและหน่วยงานด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ สะท้อนว่าครัวเรือนไทยยังคงมีภาระหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือนในระดับสูงและมีสัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้เกือบครึ่งหนึ่งของประเทศ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความเปราะบางทางการเงินของภาคครัวเรือน และชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการ

ส่งเสริมความรู้ ความตระหนัก และทักษะการวางแผนทางการเงินอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศในระยะยาว ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 หนี้ครัวเรือนไทยย้อนหลัง 5 ปี ตั้งแต่ปี 2563 – 2567
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศ (2567)

การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณของคนไทยยังอยู่ในระดับที่น่ากังวล โดยผลการสำรวจความพร้อมเพื่อการเกษียณ (National Retirement Readiness Index) ปี 2566 พบว่า ค่าดัชนีความพร้อมอยู่ที่ร้อยละ 49.3 ลดลงจากร้อยละ 56.7 ในปี 2563 และในช่วงปี 2561–2565 มีเพียงร้อยละ 16 ของคนไทยที่สามารถวางแผนเก็บออมเพื่อการเกษียณและปฏิบัติตามแผนได้จริง ขณะที่สัดส่วนผู้ที่ไม่เคยคิดวางแผนเพื่อการเกษียณเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19 สะท้อนถึงการขาดการวางแผนทางการเงินระยะยาวและความเสี่ยงต่อการมีเงินไม่เพียงพอในวัยเกษียณ (สถาบันวิจัยเศรษฐกิจ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2567) ขณะเดียวกัน ความรู้ทางการเงินซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจทางการเงินยังคงมีช่องว่าง โดยงานวิจัยพบว่ากลุ่มวัยทำงานรายได้ปานกลาง–ต่ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ และส่วนใหญ่ยังไม่มีการวางแผนระยะยาว เช่น การออมเพื่อเกษียณ อีกทั้งผลสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทยระบุว่าผู้ที่เคยออมเงินมีสัดส่วนร้อยละ 87.5 แต่ส่วนใหญ่ออมในรูปแบบเงินสด ร้อยละ 75.4 และบัญชีออมทรัพย์ (ร้อยละ 53.3) ขณะที่มีเพียงร้อยละ 2.6 ที่ลงทุนในตราสารหนี้หรือหุ้นซึ่งให้ผลตอบแทนสูงกว่า สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านความเข้าใจผลิตภัณฑ์ทางการเงิน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566) นอกจากนี้ ยังพบว่าประชากรร้อยละ

70 ไม่เคยจัดทำแผนการเงินล่วงหน้า และมีเพียงร้อยละ 22.4 ที่มีเงินออมฉุกเฉินอย่างน้อย 6 เดือน ซึ่งบ่งชี้ถึงการขาดพื้นฐานและวินัยทางการเงินของคนไทยในวงกว้าง (ธนาคารไทยพาณิชย์, 2566)

อีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่าย การออมและการลงทุนของคนไทยคือการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตและการบริโภคสื่ออย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ข้อมูลการค้นหาผ่าน Google Trends พบว่าคำค้นหาเกี่ยวกับ “การออมเงิน” และ “การลงทุน” กลับลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.5 ต่อปี (ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน), 2561) สะท้อนถึงแนวโน้มพฤติกรรมการบริโภคที่มุ่งเน้นการใช้จ่ายมากกว่าการออม ประกอบกับการเข้าถึงสมาร์ทโฟน อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลต่าง ๆ เช่น Line TV, Facebook และ YouTube ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกรับข้อมูลที่สอดคล้องกับความสนใจของตนเองได้มากขึ้น ขณะเดียวกันเทคโนโลยีทางการเงินสมัยใหม่ (FinTech) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวกด้านการบริหารจัดการเงินส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็นแอปพลิเคชันจัดการงบประมาณ ระบบแนะนำการลงทุนอัตโนมัติ แพลตฟอร์มซื้อขายสินทรัพย์ ตลอดจนบริการ Mobile Banking และ e-Wallet ซึ่งช่วยให้ผู้ใช้สามารถติดตามรายรับรายจ่ายและสถานะทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564)

จากปัญหาด้านหนี้ครัวเรือน ความไม่พร้อมเพื่อการเกษียณ และข้อจำกัดด้านความรู้ทางการเงินของคนไทยในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าในยุคที่ระบบเศรษฐกิจมีความผันผวนสูงและเทคโนโลยีทางการเงินพัฒนาอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการวางแผนทางการเงินจึงกลายเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนวัยทำงาน โดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่มีค่าครองชีพสูงและมีการแข่งขันทางรายได้อย่างเข้มข้น การมีความรู้ทางการเงินที่เพียงพอ การมีทัศนคติทางการเงินที่เหมาะสม การมีแรงจูงใจในการออมที่ชัดเจน ตลอดจนความสามารถในการปรับตัวต่อพฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจและพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การศึกษาผลกระทบของความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน แรงจูงใจในการออม และพฤติกรรมทางการเงินดิจิทัลที่มีต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดแนวทางและมาตรการส่งเสริมการวางแผนทาง

การเงินได้อย่างตรงจุด และสนับสนุนให้คนวัยทำงานสามารถสร้างความมั่นคงทางการเงินได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาปัจจัยความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน แรงจูงใจในการออม พฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

2. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน แรงจูงใจในการออม พฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินด้านการบริหารสภาพคล่อง ด้านการป้องกันความเสี่ยง ด้านการสร้างความมั่งคั่ง และด้านการวางแผนเกษียณของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ทางการเงิน

ความรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการบริหารจัดการรายได้ รายจ่าย การออม การลงทุน การก่อหนี้ และการวางแผนทางการเงินในอนาคตอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2562) โดยถือเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจทางการเงินได้อย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบสำคัญของความรู้ทางการเงินสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ความรู้ด้านการบริหารความเสี่ยง หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์และจัดการความเสี่ยงทางการเงิน เช่น ความเสี่ยงจากการเจ็บป่วย อุบัติเหตุ หรือความผันผวนของการลงทุน โดยใช้

เครื่องมือทางการเงินที่เหมาะสม เช่น การประกันภัย การกระจายการลงทุน และการจัดตั้งเงินสำรองฉุกเฉิน (Atkinson & Messy, 2012) 2. ความรู้ด้านเงินเฟ้อ คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงระดับราคาสินค้าและบริการ ซึ่งส่งผลต่อกำลังซื้อของเงินในระยะยาว และสามารถนำไปใช้วางแผนการออมและการลงทุนให้สามารถรักษามูลค่าทรัพย์สินได้ (Lusardi & Mitchell, 2014) 3. ความรู้ด้านดอกเบี้ยทบต้น เป็นความเข้าใจเกี่ยวกับการคำนวณผลตอบแทนจากเงินต้นรวมกับดอกเบี้ยสะสม ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการออม การลงทุน และการบริหารหนี้ในระยะยาว (OECD, 2018)

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับความเสี่ยง

การยอมรับความเสี่ยง (Risk Tolerance) เป็นแนวคิดสำคัญในทฤษฎีการเงินและพฤติกรรมการลงทุน โดยหมายถึงระดับความเสี่ยงที่บุคคลสามารถยอมรับได้ในการตัดสินใจทางการเงิน โดยเฉพาะการลงทุน แนวคิดนี้มีพื้นฐานมาจาก ทฤษฎีพอร์ตการลงทุนสมัยใหม่ (Modern Portfolio Theory: MPT) ซึ่งเสนอว่านักลงทุนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงความเสี่ยง และจะเลือกพอร์ตการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนสูงสุดภายใต้ระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ (Markowitz, 1952)

ในบริบทของการวางแผนการเงินระยะยาว โดยเฉพาะการออมเพื่อการเกษียณ การยอมรับความเสี่ยงมีผลต่อการจัดสรรสินทรัพย์ (Asset Allocation) ระหว่างสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำและสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูง งานวิจัยพบว่าบุคคลที่มีความรู้ทางการเงินสูงมักมีความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทนดีขึ้น ส่งผลให้สามารถตัดสินใจลงทุนได้เหมาะสมกับระดับความเสี่ยงของตนเอง (Lusardi & Mitchell, 2014)

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติทางการเงิน

ทัศนคติทางการเงิน (Financial Attitude) หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึก และมุมมองของบุคคลต่อการจัดการทรัพยากรทางการเงิน ซึ่งครอบคลุมการวางแผนการเงิน การออม การลงทุน การใช้หนี้ และการบริหารความเสี่ยง (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2565)

จากการศึกษาของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าทัศนคติทางการเงินสามารถแบ่งได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทัศนคติด้านการวางแผนการเงิน 2) ทัศนคติด้านการออม 3) ทัศนคติด้านการใช้ข้อมูลข่าวสาร 4) ทัศนคติด้านความเสี่ยง 5) ทัศนคติด้านการเป็นผู้ประกอบการหรือนักลงทุน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบุคคลจะมีทัศนคติทางการเงินที่ดี แต่หากไม่ได้แปรเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น การออมอย่างสม่ำเสมอ

หรือการจัดทำงบประมาณรายรับ–รายจ่าย ก็อาจเกิดช่องว่างระหว่างความรู้และการปฏิบัติจริงได้

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการออม

แรงจูงใจในการออม (Saving Motivation) หมายถึง กระบวนการที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการออมอย่างต่อเนื่อง โดยเกิดจากทั้งแรงจูงใจภายใน เช่น เป้าหมายทางการเงิน ความต้องการความมั่นคงในชีวิต และแรงจูงใจภายนอก เช่น สิทธิประโยชน์ทางภาษี หรือมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2566) โดยทั่วไปแรงจูงใจในการออมสามารถแบ่งได้เป็นหลายรูปแบบ ได้แก่ 1.การออมเพื่อเหตุฉุกเฉิน 2.การออมเพื่อการเกษียณ 3. การออมเพื่อค่ารักษาพยาบาล 4. การออมเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย 5.การออมเพื่อซื้อสินทรัพย์ 6. การออมเพื่อเป็นมรดกให้แก่ทายาท

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล

พฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล (Digital Financial Behavior) หมายถึง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำธุรกรรมทางการเงิน เช่น Mobile Banking การโอนเงินผ่านระบบพร้อมเพย์ การชำระเงินผ่าน QR Code และการใช้ e-Wallet ซึ่งช่วยให้การจัดการทางการเงินมีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น

ในเชิงทฤษฎี พฤติกรรมดังกล่าวสามารถอธิบายได้ผ่าน ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ซึ่งระบุว่าการรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้งานมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี (Davis, 1989) รวมถึง ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ที่อธิบายว่าทัศนคติ บรรทัดฐานทางสังคม และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมีผลต่อความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี (Ajzen, 1991)

6. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน

พฤติกรรมการวางแผนทางการเงินสามารถอธิบายผ่านแนวคิด ปิรามิดทางการเงิน (Financial Pyramid) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดในการบริหารการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว (สมจินต์ ศรไพศาล, 2558)

โครงสร้างของปิรามิดทางการเงินแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ 1) การสร้างฐานะทางการเงิน เช่น การตั้งเป้าหมายทางการเงิน การออม และการบริหารสภาพคล่อง 2) การปกป้องความมั่งคั่ง เช่น การจัดตั้งเงินสำรองฉุกเฉินและการทำประกันภัย 3) การเพิ่มพูนความมั่งคั่ง

เช่น การลงทุนและการวางแผนภาษี 4) การส่งต่อความมั่งคั่ง เช่น การวางแผนมรดกและการบริหารทรัพย์สิน

7. การบูรณาการแนวคิดทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน การยอมรับความเสี่ยง ทัศนคติทางการเงิน แรงจูงใจในการออม พฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล และพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน สามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการอธิบายและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครได้อย่างเป็นระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ประชากรและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยคือ คนวัยทำงานที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 5,332,507 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, กรกฎาคม 2568) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คนการวิจัยใช้ การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) เพื่อให้การกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่างสอดคล้องกับโครงสร้างประชากรในพื้นที่ศึกษา โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 จำแนกพื้นที่กรุงเทพมหานครออกเป็น 6 กลุ่มเขตการปกครอง ได้แก่ กลุ่มรัตนโกสินทร์ กลุ่มบูรพา กลุ่มศรีนครินทร์ กลุ่มเจ้าพระยา กลุ่มกรุงธนใต้ และกลุ่มกรุงธนเหนือ

ขั้นที่ 2 กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มเขตตามสัดส่วนของจำนวนประชากร (Proportional Allocation)

ขั้นที่ 3 คัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถามให้เป็นบุคคลวัยทำงานที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Forms ซึ่งประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลประชากรศาสตร์ ความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน แรงจูงใจในการออม พฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล และพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของ Likert (1932)

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่า 1.00 จากนั้นนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างนำร่องจำนวน 30 คน และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.89 แสดงว่าเครื่องมือวิจัยมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยเผยแพร่แบบสอบถามออนไลน์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไปยังกลุ่มคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 400 ชุด ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามและคัดแยกข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ออก นอกจากนี้ ยังใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากบทความวารสาร หนังสือวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและระดับความคิดเห็นของตัวแปรวิจัย และใช้สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (F-test) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอำนาจการพยากรณ์ของตัวแปรอิสระต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ก่อนการวิเคราะห์การถดถอย ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของโมเดล ได้แก่ ปัญหา Multicollinearity โดยพิจารณาค่า Tolerance ค่า Variance Inflation Factor (VIF) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน รวมทั้งตรวจสอบ Autocorrelation ด้วยค่าสถิติ Durbin–Watson

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมี ความรู้ทางการเงินโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี โดยข้อคำถามที่ตอบถูกมากที่สุดเกี่ยวข้องกับการกระจายการลงทุน ขณะที่ข้อคำถามเกี่ยวกับดอกเบี้ยทบต้นและกำลังซื้อในอนาคตมีอัตราการตอบถูกต่ำกว่า แสดงให้เห็นว่ายังมีข้อจำกัดในความเข้าใจด้านการคำนวณทางการเงินและผลของเงินเฟ้อบางประการ ด้านการยอมรับความเสี่ยง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการยอมรับความเสี่ยง ปานกลางถึงสูง โดยยอมรับการขาดทุนเงินต้นได้ในระดับหนึ่งเพื่อแลกกับโอกาสได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้น สะท้อนถึงแนวโน้มการตัดสินใจทางการเงินที่มิได้ยึดติดกับความปลอดภัยเพียงอย่างเดียวด้านทัศนคติทางการเงิน พบว่า โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก (Mean = 3.93, SD = 0.81) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีมุมมองเชิงบวกต่อการออม การวางแผน และความมั่นคงทางการเงินในอนาคต ด้าน แรงจูงใจในการออม พบว่า แรงจูงใจหลักของกลุ่มตัวอย่างมุ่งไปที่ การเตรียมพร้อมสำหรับวัยเกษียณ และ การรองรับเหตุฉุกเฉิน มากที่สุด ขณะที่แรงจูงใจเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย ซื้อสินทรัพย์ หรือส่งต่อเป็นมรดก มีสัดส่วนต่ำกว่าด้าน พฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้บริการทางการเงินดิจิทัลอยู่ใน ระดับค่อนข้างบ่อย (Mean = 3.42, SD = 0.72) โดยการใช้แอปพลิเคชันธนาคารบนมือถือเพื่อโอนเงินหรือชำระบิลเป็นพฤติกรรมที่พบมากที่สุด ขณะที่การลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ด้วยตนเองอยู่ในระดับต่ำกว่า สำหรับ พฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน เมื่อพิจารณา 4 มิติหลัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมด้าน การบริหารสภาพคล่อง สูงที่สุด รองลงมาคือ การวางแผนเกษียณ และ การป้องกันความเสี่ยง ส่วน การสร้างความมั่งคั่ง มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สะท้อนว่ากลุ่มตัวอย่างยังให้ความสำคัญกับการจัดการการเงินระยะสั้นและความมั่นคงพื้นฐาน มากกว่าการลงทุนเชิงรุกเพื่อสะสมความมั่งคั่งในระยะยาว

2. จากสมมติฐานที่1

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

ตารางที่ 1 สรุปผลการทดสอบ F-test (One-Way ANOVA)

ปัจจัยประชากรศาสตร์	บริหารสภาพคล่อง (F, Sig.)	ป้องกันความเสี่ยง (F, Sig.)	สร้างความมั่งคั่ง (F, Sig.)	วางแผนเกษียณ (F, Sig.)
เพศ	16.58, 0.000*	20.67, 0.000*	28.26, 0.000*	19.13, 0.000*
อายุ	11.05, 0.000*	7.19, 0.000*	11.01, 0.000*	11.05, 0.000*
รายได้	5.21, 0.0004*	4.92, 0.0007*	3.82, 0.0046*	2.45, 0.0459*
สถานภาพสมรส	12.11, 0.000*	6.08, 0.0025*	5.61, 0.0040*	4.04, 0.0184
ระดับการศึกษา	4.50, 0.0117	13.55, 0.000*	4.09, 0.0175*	3.68, 0.0261*
ลักษณะการทำงาน	8.66, 0.0034*	12.92, 0.0004*	5.57, 0.0187*	8.70, 0.0034*

ผลการวิเคราะห์ด้วย One-Way ANOVA พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ทุกตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และลักษณะการทำงาน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในอย่างน้อยหนึ่งมิติของการวางแผนทางการเงิน และเมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทต่อความแตกต่างของพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินทั้งด้านการบริหารสภาพคล่อง การป้องกันความเสี่ยง การสร้างความมั่งคั่ง และการวางแผนเกษียณ สะท้อนให้เห็นว่าลักษณะพื้นฐานของบุคคลยังเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและพฤติกรรมทางการเงิน

3. จากสมมติฐานที่ 2

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน แรงจูงใจการออม พฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินด้านการบริหารสภาพคล่อง ด้านการป้องกันความเสี่ยง ด้านการสร้างความมั่งคั่ง และด้านการวางแผนเกษียณของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 ตารางสรุปผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

ตัวแปรอิสระ	บริหารสภาพคล่อง	ป้องกันความเสี่ยง	สร้างความมั่งคั่ง	วางแผนเกษียณ
ความรู้ทางการเงิน	ns	+**	+**	ns
การยอมรับความเสี่ยง	+*	ns	ns	ns
ทัศนคติทางการเงิน	+***	+***	ns	+***
ออมเพื่อเหตุฉุกเฉิน	–*	–**	–***	–*
ออมเพื่อเป็นมรดกตกทอด	ns	+**	ns	+**
พฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล	+***	+***	+***	+***
Adjusted R^2	0.3158	0.3876	0.4514	0.2701

หมายเหตุ: + = อิทธิพลเชิงบวก, – = อิทธิพลเชิงลบ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ พบว่า แบบจำลองทั้ง 4 ด้านมี นัยสำคัญทางสถิติ (Prob > F = 0.000) และมีความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินได้ในระดับปานกลาง โดยมีค่า Adjusted R^2 อยู่ระหว่าง 0.2701–0.4514 ทั้งนี้ไม่พบปัญหา Multicollinearity เนื่องจากค่า VIF ของทุกตัวแปรอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า พฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างสม่ำเสมอและเด่นชัดที่สุดต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารสภาพคล่อง การป้องกันความเสี่ยง การสร้างความมั่งคั่ง และการวางแผนเกษียณ สะท้อนให้เห็นว่าการเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยีทางการเงินมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการการเงินของคนวัยทำงานในบริบทปัจจุบัน

นอกจากนี้ ทัศนคติทางการเงิน มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการบริหารสภาพคล่อง การป้องกันความเสี่ยง และการวางแผนเกษียณ ขณะที่ ความรู้ทางการเงิน มีอิทธิพลเชิงบวกชัดเจนในด้านการป้องกัน

ความเสี่ยงและการสร้างความมั่งคั่ง ส่วนระดับการยอมรับความเสี่ยง พบอิทธิพลเชิงบวกเฉพาะด้านการบริหารสภาพคล่อง

ในทางตรงกันข้าม แรงจูงใจในการออมเพื่อเหตุฉุกเฉิน มีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญในหลายแบบจำลอง ได้แก่ ด้านการบริหารสภาพคล่อง การป้องกันความเสี่ยง การสร้างความมั่งคั่ง และการวางแผนเกษียณ ซึ่งอาจสะท้อนว่าการมุ่งเน้นการรักษาความมั่นคงระยะสั้นมากเกินไป อาจลดโอกาสในการวางแผนทางการเงินเชิงรุกในระยะยาว ขณะที่แรงจูงใจในการออมเพื่อเป็นมรดกตกทอด มีอิทธิพลเชิงบวกต่อด้านการป้องกันความเสี่ยงและการวางแผนเกษียณ

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเชิงพฤติกรรมและทัศนคติอย่างชัดเจน โดยเฉพาะพฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล ทัศนคติทางการเงิน และความรู้ทางการเงิน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการวางแผนทางการเงินในยุคปัจจุบัน

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน แรงจูงใจในการออม และพฤติกรรมทางการเงินดิจิทัลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ดังนี้

ประการแรก ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา และลักษณะการทำงาน มีผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้และระดับการศึกษาสูงกว่ามีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินที่ดีกว่า ทั้งในด้านการบริหารสภาพคล่อง การป้องกันความเสี่ยง การสร้างความมั่งคั่ง และการวางแผนเกษียณ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์สังคมที่อธิบายว่าลักษณะพื้นฐานของบุคคลมีอิทธิพลต่อความสามารถในการจัดการทรัพยากรทางการเงิน รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lusardi และ Mitchell (2014) ที่พบว่าปัจจัยด้านรายได้ การศึกษา และอายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินและการเตรียมความพร้อมทางการเงินในระยะยาว

ประการที่สอง ผลการศึกษา พบว่า ความรู้ทางการเงิน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน โดยเฉพาะด้านการป้องกันความเสี่ยงและการสร้างความมั่งคั่ง สะท้อนให้เห็นว่าการมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง การกระจายการลงทุน และการบริหารทรัพยากรทางการเงินช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจทางการเงินได้อย่างเหมาะสม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิด Financial Literacy ที่ระบุว่าความรู้ทางการเงินเป็นพื้นฐานสำคัญของพฤติกรรมทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ (OECD, 2018) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lusardi และ Mitchell (2011) ที่พบว่าบุคคลที่มีระดับความรู้ทางการเงินสูงมีแนวโน้มวางแผนการออมและการลงทุนระยะยาวมากกว่า นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิด Time Value of Money ที่อธิบายว่าความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยและเงินเฟ้อมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจทางการเงินในระยะยาว ทัศนคติทางการเงิน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน โดยเฉพาะด้านการบริหารสภาพคล่องและการวางแผนเกษียณ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิด Theory of Planned Behavior ของ Ajzen (1991) ที่อธิบายว่าทัศนคติของบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความตั้งใจและพฤติกรรม ทั้งนี้บุคคลที่มีทัศนคติที่ดีต่อการออมและการบริหารการเงินมักมีแนวโน้มปฏิบัติพฤติกรรมทางการเงินที่เหมาะสมมากกว่า แรงจูงใจในการออม มีทั้งผลเชิงบวกและเชิงลบต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน โดยแรงจูงใจเพื่อการเกษียณและการส่งต่อทรัพย์สินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการวางแผนทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Life-Cycle Hypothesis ของ Modigliani และ Brumberg (1954) ที่อธิบายว่าบุคคลมีแนวโน้มจัดสรรรายได้และการออมตลอดช่วงชีวิตเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินในอนาคต อย่างไรก็ตาม แรงจูงใจในการออมเพื่อเหตุฉุกเฉินมีแนวโน้มส่งผลเชิงลบในบางมิติ ซึ่งอาจสะท้อนข้อจำกัดด้านรายได้หรือความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง พฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินในทุกแบบจำลอง สะท้อนให้เห็นว่าเทคโนโลยีทางการเงินมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงินของบุคคล ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิด Digital Financial Inclusion ที่ระบุว่าเทคโนโลยีทางการเงินช่วยเพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงิน ลดต้นทุนธุรกรรม และส่งเสริมพฤติกรรมการออมและการลงทุนอย่างเป็นระบบ (Demirgüç-Kunt et al., 2018)

โดยสรุป ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานเป็นผลจากปัจจัยหลายด้าน ทั้งปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และปัจจัยเชิงพฤติกรรม โดยเฉพาะความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญใน

การส่งเสริมการบริหารสภาพคล่อง การป้องกันความเสี่ยง การสร้างความมั่งคั่ง และการวางแผนเกษียณ ขณะที่แรงจูงใจในการออมเพื่อเหตุฉุกเฉินที่มีผลเชิงลบในบางมิติสะท้อนบริบททางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง และเป็นประเด็นที่สามารถนำไปต่อยอดในการศึกษาวิจัยในอนาคตได้ต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครได้รับอิทธิพลจากทั้งปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และปัจจัยเชิงพฤติกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมทางการเงินดิจิทัลและทัศนคติทางการเงินซึ่งมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อทุกมิติของการวางแผนทางการเงิน ได้แก่ การบริหารสภาพคล่อง การป้องกันความเสี่ยง การสร้างความมั่งคั่ง และการวางแผนเกษียณ ขณะที่ความรู้ทางการเงินมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจด้านการป้องกันความเสี่ยงและการสร้างความมั่งคั่ง ส่วนแรงจูงใจในการออมเพื่อเหตุฉุกเฉินมีแนวโน้มส่งผลเชิงลบในบางมิติ ซึ่งอาจสะท้อนข้อจำกัดด้านรายได้และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา และลักษณะการทำงาน ยังส่งผลต่อระดับพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการศึกษาสอดคล้องกับกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยความรู้ทางการเงินมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการความเสี่ยงและการสร้างความมั่งคั่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการกระจายความเสี่ยงในทฤษฎีพอร์ตการลงทุน ขณะที่แนวคิดมูลค่าเงินตามเวลาอธิบายบทบาทของความรู้เกี่ยวกับเงินเฟ้อและดอกเบี้ยทบต้นในการสนับสนุนการตัดสินใจลงทุนระยะยาว นอกจากนี้ ทัศนคติทางการเงินยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริหารสภาพคล่องและการวางแผนเกษียณ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Theory of Planned Behavior ที่อธิบายว่าทัศนคติเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคล ในขณะที่แรงจูงใจในการออมสอดคล้องกับแนวคิด Life-Cycle Hypothesis ที่มองว่าการออมเป็นกระบวนการจัดสรรทรัพยากรตลอดช่วงชีวิต อย่างไรก็ตาม ผลเชิงลบของแรงจูงใจเพื่อเหตุฉุกเฉินในบางมิติอาจสะท้อนข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและความไม่แน่นอนของรายได้ที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนระยะยาว

ในด้านพฤติกรรมทางการเงินดิจิทัล พบว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุดในแบบจำลอง ซึ่งสนับสนุนแนวคิด Digital Financial Inclusion ที่ชี้ว่าเทคโนโลยีทางการเงินช่วยเพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงิน ลดต้นทุนธุรกรรม และส่งเสริมการออมและการลงทุนอย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมสะท้อนว่าพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินเป็นกระบวนการเชิงบูรณาการที่ได้รับอิทธิพลจากความรู้ ทัศนคติ เทคโนโลยี และบริบททางเศรษฐกิจสังคม **1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย** จากผลการศึกษา สามารถเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติได้ว่า ภาครัฐควรส่งเสริมการพัฒนาความรู้และทักษะทางการเงินควบคู่กับทักษะทางการเงินดิจิทัล เพื่อยกระดับศักยภาพในการวางแผนทางการเงินของประชาชน โดยเฉพาะความรู้ด้านการบริหารความเสี่ยง เงินเฟ้อ และดอกเบี้ยทบต้น นอกจากนี้ ควรสนับสนุนมาตรการส่งเสริมการออมระยะยาว เช่น สิทธิประโยชน์ทางภาษีหรือกลไกกองทุนเพื่อการเกษียณ ขณะที่สถาบันการเงินและผู้ให้บริการเทคโนโลยีทางการเงินควรพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลที่ช่วยให้ประชาชนสามารถติดตามรายรับรายจ่าย กำหนดเป้าหมายการออม และวางแผนเกษียณได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งออกแบบผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่สอดคล้องกับระดับการยอมรับความเสี่ยงของผู้ใช้บริการ สำหรับประชาชนวัยทำงาน ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ทางการเงินและการใช้เทคโนโลยีทางการเงินอย่างเหมาะสม โดยกำหนดเป้าหมายทางการเงินที่ชัดเจน สร้างสมดุลระหว่างการออมเพื่อเหตุฉุกเฉินและการลงทุนระยะยาว และทบทวนแผนการเงินอย่างสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินในอนาคต **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่หรือกลุ่มประชากรที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเชิงภูมิภาคและเชิงอาชีพ รวมทั้งเพิ่มตัวแปรด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ เช่น การควบคุมตนเองหรืออคติทางพฤติกรรม เพื่ออธิบายพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมทั้งการศึกษาแบบติดตามผลในระยะยาว เพื่อให้สามารถอธิบายพลวัตของพฤติกรรมทางการเงินและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2023). *ดัชนีความพร้อมเพื่อการเกษียณแห่งชาติ (NRRI).* เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2569 จาก https://nrri.cbs.chula.ac.th/

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2019). *โครงการ Happy Money/Happy Money Application.* กรุงเทพฯ: ฝ่ายพัฒนาความรู้ผู้ลงทุน ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน (TSI) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2566). *โครงการส่งเสริมความรู้ทางการเงินและการลงทุน.* เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2569 จาก https://www.set.or.th

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2022). *พฤติกรรมเชิงลึกและไลฟ์สไตล์ทางการเงินของคนรุ่นใหม่.* กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2022a). *ผลสำรวจทักษะทางการเงินของคนไทย ปี 2565.* เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2569 จาก https://www.bot.or.th/content/dam/bot/image/research-and-publications/2565ThaiFLsurvey.pdf

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2022b). *รายงานผลสำรวจทักษะทางการเงินของไทย (Financial literacy survey Thailand).* กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2023). BOT Magazine: ผลสำรวจทักษะทางการเงินของคนไทย ปี 2565. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2569 จาก https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine/Phrasiam-67-2/2567-info-financial-skill.html

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2567). รายงานภาวะเศรษฐกิจและการเงิน ปี 2567. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2569 จาก https://www.bot.or.th

สิทธิชัย ลีวิวัฒน์วงศ์. (2021). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพะเยา เขต 1. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 41(2),105.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2566). ข้อมูลกองทุนรวมเพื่อการออม (SSF) และกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF). เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2569 จาก https://www.sec.or.th

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2023). *ภาวะหนี้ครัวเรือนและ GDP ไตรมาส 4/2565.* กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สถาบันวิจัยเศรษฐกิจ ป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2024). คนไทยพร้อมแค่ไหนกับการเกษียณอายุ. https://www.pier.or.th/blog/2024/0801/

อัญชร หลักบุญ. (2022). พฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลของประชากรกลุ่ม Generation Y ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต สาขาการเงินและการธนาคาร.* มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Atkinson, A., & Messy, F. (2012). *Measuring financial literacy: Results of the OECD/INFE pilot study (OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions No. 15).* OECD Publishing.

FINNOMENA. (n.d.). *FINNOMENA: Investment education & platform*. Retrieved on January 12, 2026 from https://www.finnomena.com/

Kakinuma, Y. (2022). Financial literacy and quality of life: A moderated mediation approach of fintech adoption and leisure. *International Journal of Social Economics*. https://doi.org/10.1108/IJSE-10-2021-0633

Keynes, J. M. (1936). *The general theory of employment, interest and money*. Macmillan.

LINE BK. (n.d.). LINE BK: Social banking platform. Retrieved on January 12, 2026 from https://www.linebk.com/en/

Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2014). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *Journal of Economic Literature*, 52(1), 5–44. https://doi.org/10.1257/jel.52.1.5

Markowitz, H. (1952). Portfolio selection. *The Journal of Finance*, 7(1), 77–91. https://doi.org/10.2307/2975974

Modigliani, F., & Brumberg, R. (1954). Utility analysis and the consumption function: An interpretation of cross-section data. In K. K. Kurihara (Ed.), *Post-Keynesian economics* (pp. 388–436). Rutgers University Press.

Money Coach. (n.d.). Money Coach. https://www.moneycoach.co.th/

OECD/INFE. (2023). *International survey of adult financial literacy 2023*. OECD.

TMB Analytics. (2018). รายงานพฤติกรรมการเงินและแนวโน้มการค้นหาทางโซเชียลของคนไทย. Retrieved on January 12, 2026 from https://thaipublica.org/2018/06/tmb-financial-behavior/

พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนที่มีอายุ 18 – 30 ปี (GEN Z) ในจังหวัดสมุทรปราการ*

VOTING BEHAVIOR OF PEOPLE AGED 18-30 (GENERATION Z) IN SAMUT PRAKAN PROVINCE

ธนิษฐา ร่มพดตาล

Thanistha Romputtal

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Sciences Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author's Email: Thanistharom@gmail.com

วันที่รับบทความ : 18 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 24 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 มีนาคม 2569

Received 18 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 26 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรความรู้ขององค์กรรวมทั้งศึกษาลักษณะสำคัญ ปัจจัยสนับสนุนตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้ภายในองค์กรการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรในองค์กรที่ทำการศึกษาซึ่งได้มาจากการสุ่มตามความเหมาะสมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ลักษณะขององค์กรความรู้ ครอบคลุม 7 ด้าน ได้แก่ การให้ความสำคัญกับความรู้เป็นทุนหลักขององค์กรการส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ระบบและกระบวนการจัดการความรู้ที่ชัดเจนการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ภายในองค์กร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการจัดการความรู้บทบาทของผู้นำในการส่งเสริมองค์กรความรู้ และการ

Citation:

* ธนิษฐา ร่มพดตาล. (2569). พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนที่มีอายุ 18 – 30 ปี (GEN Z) ในจังหวัดสมุทรปราการ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1189-1202.

Thanistha Romputtal. (2026). Voting Behavior Of People Aged 18-30 (Generation Z) In Samut Prakan Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1189-1202.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

นำความรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาและสร้างนวัตกรรม ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการเป็นองค์กรความรู้ และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และคำถามปลายเปิดการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการแจกแบบสอบถามทั้งในรูปแบบเอกสารและแบบสอบถามออนไลน์ ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า ระดับการเป็นองค์กรความรู้ขององค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการให้ความสำคัญกับความรู้เป็นทุนหลักขององค์กร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการจัดการความรู้ อย่างไรก็ตามด้านการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้และการนำความรู้ไปใช้เพื่อสร้างนวัตกรรม ยังมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม อุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านเวลา ภาระงานที่สูงและการขาดกลไกสนับสนุนจากองค์กรผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรความรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: องค์กรความรู้, การจัดการความรู้, การเรียนรู้ในองค์กร, นวัตกรรมองค์กร

Abstract

This research article aims to examine the level of knowledge organization within an organization, as well as to investigate its key characteristics, supporting factors, and the problems and obstacles in knowledge management within the organization. This study employed a survey research design using a quantitative research methodology. The sample consisted of personnel within the organization under study, selected through appropriate sampling methods.

The research instrument was a questionnaire developed by the researcher based on a review of relevant literature, concepts, and theories. The questionnaire was divided into four parts: Part 1 collected general information of the respondents; Part 2 examined the characteristics of a knowledge organization, covering seven aspects, namely: prioritizing knowledge as the organization’s core capital; promoting continuous learning among personnel; having clear knowledge management systems and processes; facilitating

knowledge exchange and sharing within the organization; utilizing information technology to support knowledge management; the role of leadership in promoting a knowledge organization; and the application of knowledge for development and innovation. Part 3 focused on the problems and obstacles in becoming a knowledge organization, and Part 4 gathered additional suggestions. The questionnaire used a five-point rating scale along with open-ended questions. Data collection was conducted through both paper-based and online questionnaires. The collected data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research findings indicate that the overall level of knowledge organization status is high.Especially in the aspect of prioritizing knowledge as a core organizational asset. The use of information technology to support knowledge management is evident. However, further development is needed in the areas of knowledge exchange and sharing, and the application of knowledge to create innovation. Key obstacles include time constraints, high workloads, and a lack of organizational support mechanisms. The research findings can be used as a guideline for developing organizations into effective and sustainable knowledge organizations.

Keywords: Knowledge organization, Knowledge management, Organizational learning, Organizational innovation

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ โดยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยได้เข้าสู่ยุคที่ประชากรกลุ่ม Generation Z (Gen Z) มีบทบาทเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งในฐานะกำลังแรงงาน พลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมทางสังคม โดยในปี พ.ศ. 2568 คน Generation Z มีอายุประมาณ 18–28 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่เริ่มมีบทบาททางสังคมและการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม

Generation Z เป็นกลุ่มประชากรที่เติบโตมาในบริบทของโลกดิจิทัลอย่างสมบูรณ์ แตกต่างจากคนรุ่นก่อน เช่น Generation X และ Generation Y ที่ต้องปรับตัวเข้าสู่เทคโนโลยีภายหลัง คน Gen Z เติบโตมาพร้อมกับอินเทอร์เน็ต สมาร์ตโฟน และสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและหลากหลาย ส่งผลให้มีทักษะด้านดิจิทัลสูง สามารถสื่อสาร แสดงความคิดเห็นและรวมกลุ่มทางสังคมได้ง่าย โดยเฉพาะในพื้นที่ออนไลน์

ในบริบทของสังคมไทย การเข้าถึงข้อมูลอย่างกว้างขวางทำให้คน Generation Z มีระดับความตื่นตัวทางสังคมและการเมืองสูงขึ้น โดยให้ความสำคัญกับประเด็นสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ความเป็นธรรมทางสังคม ความโปร่งใสของภาครัฐ และโอกาสทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียม ทั้งในระดับประเทศและระดับโลกสะท้อนลักษณะของคนรุ่นใหม่ที่มีมุมมองแบบพลเมืองโลก (global citizen) นอกจากนี้ รูปแบบการมีส่วนร่วมของคน Gen Z ยังแตกต่างจากคนรุ่นก่อน โดยเน้นการใช้สื่อดิจิทัลเป็นพื้นที่หลักในการแสดงความคิดเห็น การรณรงค์ และการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนแปลงจากการเมืองแบบดั้งเดิมไปสู่การเมืองแบบเครือข่ายและการเมืองออนไลน์

ในด้านเศรษฐกิจและสังคม คน Generation Z ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความไม่มั่นคงทางการจ้างงาน ค่าครองชีพที่สูงขึ้น ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติและความคาดหวังต่อบทบาทของรัฐและนโยบายสาธารณะ โดยคน Gen Z จำนวนมากให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการศึกษา การสร้างงานที่มีคุณภาพ ระบบสวัสดิการ ความมั่นคงในชีวิตและคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ในมิติทางการเมืองคน Generation Z ถือเป็นกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีศักยภาพและมีอิทธิพลต่อผลการเลือกตั้งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวโน้มตัดสินใจเลือกตั้งจากนโยบายและอุดมการณ์มากกว่าตัวบุคคลหรือเครือข่ายอุปถัมภ์ อย่างไรก็ตาม ภายในกลุ่มยังมีความหลากหลายในระดับความสนใจทางการเมือง ความเชื่อมั่นต่อระบบการเลือกตั้ง และพฤติกรรมการใช้สิทธิจริงแม้คน Generation Z จะมีบทบาทเพิ่มขึ้น แต่ยังมีข้อจำกัดและความท้าทาย เช่น ความสับสนจากข้อมูลจำนวนมากในโลกออนไลน์ ปัญหาข่าวปลอม การบิดเบือนข้อมูลทางการเมือง และความไม่ไว้วางใจต่อสถาบันทางการเมือง ซึ่งอาจทำให้บางส่วนลังเลในการเข้าร่วมกระบวนการทางการเมืองอย่างเป็นทางการ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ดังนั้น Generation Z จึงเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญต่อสังคมไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคต การทำความเข้าใจลักษณะ ความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมของคน Gen Z จะช่วยให้ภาครัฐพรรคการเมือง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถออกแบบนโยบายและกลไกการมีส่วน

ร่วมที่สอดคล้องกับบริบทของคนรุ่นใหม่ได้อย่างเหมาะสม และนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับและลักษณะพฤติกรรมการเลือกตั้ง ของประชาชนอายุ 18 - 30 ปี ในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสารและสื่อ ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้ง
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้ง
4. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านปัจจัยทางสังคมและกลุ่มอ้างอิง ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง
5. เพื่อเสนอแนวทาง/ข้อเสนอเชิงนโยบายในการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในจังหวัดสมุทรปราการ

การทบทวนวรรณกรรม

วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนที่มีอายุ 18 - 30 ปี (GEN Z) ในจังหวัดสมุทรปราการ” แนวคิดทฤษฎีที่จะใช้เป็นกรอบการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วยแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ความเป็นมาของสิทธิการเลือกตั้งและการออกเสียงเลือกตั้ง ได้มีแนวคิดและวิวัฒนาการต่อเนื่องกันมาควบคู่กันไปกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม จนกระทั่งในสังคมประชาธิปไตยปัจจุบันของประเทศต่าง ๆ ได้ยึดถือทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกตั้งอยู่ 2 ทฤษฎี ดังนี้ 1) ทฤษฎีว่าด้วยการออกเสียงเลือกตั้ง เป็นสิทธิ ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานอยู่บนหลักการที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (The Sovereignty Of The People) 2) ทฤษฎีว่าด้วยการออกเสียงเลือกตั้งเป็นหน้าที่ ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานอยู่บนหลักการที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติ (The National Sovereignty)

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง พฤติกรรมการเลือกตั้ง เป็นกระบวนการที่ประชาชนตัดสินใจว่าจะ ไปใช้สิทธิหรือไม่ และจะเลือก ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด ซึ่งสะท้อนทั้งระดับ ปัจเจกบุคคล และ โครงสร้างสังคมการเมือง นักวิชาการได้เสนอแนวคิดหลัก ๆ

แนวคิดและความหมายขององค์กรความรู้ องค์กรความรู้มองว่า “ความรู้” คือทรัพยากรเชิงยุทธศาสตร์ที่สร้างคุณค่าได้มากกว่าเครื่องมือวัสดุ หรือทรัพย์สินทางกายภาพ เพราะความรู้สามารถต่อยอดเป็นประสิทธิภาพ นวัตกรรม และความได้เปรียบเชิงแข่งขันได้ องค์กรจึงบริหารความรู้ในฐานะ “ทุน” (capital) ที่ต้องลงทุนสะสมและใช้ให้เกิดผล

แนวคิดความตื่นตัวทางการเมือง ความตื่นตัวทางการเมืองจึงเป็นที่มาของการแสดงออกทางการเมืองผ่านการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆแต่ไม่ได้มองว่าเป็นเพียง “วิธีการ” ทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็น “เป้าหมาย” สำคัญยิ่งในการพัฒนาทางการเมืองอีกด้วย เพราะหากทำให้ประชาชนได้เมื่อประชาชนมีระดับความตื่นตัวทางการเมืองและการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในทิศทางที่สร้างสรรค์ ย่อมสามารถเข้ามามีบทบาทในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการบริหารงานที่คำนึงถึงประโยชน์สาธารณะของประชาชนอย่างแท้จริง

แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมทางการเมือง ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง “วัฒนธรรมทางการเมือง” หมายถึง ค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ และบรรทัดฐานของประชาชนที่มีต่อระบบการเมืองและการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “รากฐานทางความคิดและพฤติกรรม” ที่กำหนดว่าประชาชนจะ เชื่อฟังต่อต้านมีส่วนร่วมหรือเฉยเมย ต่อการเมืองอย่างไรในบริบทไทย วัฒนธรรมทางการเมืองยังสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชน เช่น วัฒนธรรมการยอมรับอำนาจรัฐ การเคารพผู้นำ หรือการพึ่งพาระบบอุปถัมภ์

ทฤษฎีการเลือกตั้งอย่างมีเหตุผล ทฤษฎีการเลือกตั้งอย่างมีเหตุผล เป็นแนวคิดที่อธิบายว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัดสินใจเลือกตั้งโดยพิจารณาผลประโยชน์หรือต้นทุน–ผลตอบแทนที่ตนคาดว่าจะได้รับ มองว่าผู้เลือกตั้งเป็น “มนุษย์เศรษฐกิจทางการเมือง” ที่ใช้เหตุผลและข้อมูลเพื่อตัดสินใจ

ทฤษฎีวัฒนธรรมทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง ค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ และแบบแผนพฤติกรรม ของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง สถาบันการเมือง ผู้นำ และบทบาทของตนในฐานะพลเมือง เป็น “รากฐานเชิงวัฒนธรรม” ที่หล่อหลอมความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาหรือความมั่นคงของระบอบประชาธิปไตย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย “พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนที่มีอายุ 18 – 30 ปี (GEN Z X) ในจังหวัดสมุทรปราการ” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในองค์กร/หน่วยงานที่ทำการศึกษา (เช่น หน่วยงานภาครัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/องค์กรเอกชน ตามขอบเขตที่กำหนด) ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในช่วงเวลาที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรในองค์กรดังกล่าว ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างตามความเหมาะสม (เช่น การสุ่มแบบบังเอิญ หรือการสุ่มแบบแบ่งชั้น ตามโครงสร้างองค์กร) ขนาดกลุ่มตัวอย่างกำหนดตามแนวคิดของนักสถิติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอและเป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสม ตัวแปรต้น พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนจังหวัดสมุทรปราการ คือ เพศ, ระดับการศึกษา, อาชีพ, รายได้, ที่อยู่อาศัย, สถานภาพสมรส, ภูมิลำเนา ตัวแปรตาม พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี จังหวัดสมุทรปราการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดสมุทรปราการ โดยอ้างอิงจากเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง และปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ลักษณะขององค์กรความรู้ 3) ปัญหาและอุปสรรคในการเป็นองค์กรความรู้ 4) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือความตรงเชิงเนื้อหา นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้อง และความเหมาะสมของข้อคำถาม การทดลองใช้ ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง 40 คน ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและความชัดเจนของแบบสอบถาม การตรวจสอบความเชื่อมั่น คำนวณค่าความเชื่อมั่นด้วยสถิติ Cronbach’s Alpha โดยยอมรับค่ามากกว่า 0.80 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการอธิบายข้อมูลทั่วไปและระดับของตัวแปร ส่วนการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) พร้อมเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง และเปรียบเทียบระดับคุณภาพพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลต่างๆ ในบทนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.80 รองลงมาคือเพศหญิง ร้อยละ 45.30 และกลุ่มเพศทางเลือก (LGBTQ+) ร้อยละ 8.00 ด้านระดับการศึกษาส่วนใหญ่ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 66.00) ต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 25.20) มีภูมิลำเนาเกิดจังหวัดสมุทรปราการ (ร้อยละ 82.00) และพักอาศัยห้องเช่ามากที่สุด (ร้อยละ 55.00)

2. ด้านการสื่อสารการเมือง ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.57, SD = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างติดตามข่าวสารการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นประจำ และเห็นว่าการสื่อสารทางการเมืองบนโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งมากกว่าสื่อดั้งเดิม อยู่ในระดับสูงที่สุด ($\overline{x}$ = 4.63, SD = 0.79 และ 0.77 ตามลำดับ)

3. ด้านนโยบายและผลประโยชน์ ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.60, SD = 0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มเลือกผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่มีนโยบายชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริงมากกว่าพรรคที่มีเพียงคำสัญญาทั่วไปอยู่ในระดับสูงที่สุด ($\overline{x}$ = 4.65, SD = 0.77) รองลงมาคือ การให้ความสำคัญต่อการลงคะแนนให้ผู้สมัครหรือพรรคที่ช่วยเหลือชุมชนของตน ($\overline{x}$ = 4.64, SD = 0.73) และการเปรียบเทียบนโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ ก่อนตัดสินใจเลือกตั้ง ($\overline{x}$ = 4.61, SD = 0.76)

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน เพศ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในปัจจัยด้านวัฒนธรรมและสังคม (Sig. = .002) ภาพรวมพฤติกรรมการเลือกตั้งแตกต่างกันตามเพศ

(Sig. = .028) กลุ่ม LGBTQ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มเพศชายและเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญ อายุไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกปัจจัย อาชีพไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายได้เฉลี่ยไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้บางปัจจัยมีค่าใกล้ระดับ .05 ระดับการศึกษาไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอธิบายเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นระบบ โดยแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

ประการแรก ในด้านลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและอาศัยอยู่ในเขตเมือง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในสังคมเมืองที่มีแนวโน้มเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากและมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง สอดคล้องกับแนวคิดของ Seymour Martin Lipset ที่อธิบายว่าระดับการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง และสอดคล้องกับ Verba and Nie ที่เสนอว่าทรัพยากรส่วนบุคคล เช่น การศึกษา มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ประการที่สอง ด้านการสื่อสารทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับสื่อสังคมออนไลน์ในระดับสูงมาก และเห็นว่าสื่อดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งมากกว่าสื่อแบบดั้งเดิม ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการสื่อสารทางการเมืองยุคดิจิทัลของ Manuel Castells ที่ชี้ให้เห็นว่าสังคมเครือข่าย (Network Society) ทำให้ข้อมูลข่าวสารไหลเวียนอย่างรวดเร็วและมีอิทธิพลต่อการกำหนดทัศนคติของประชาชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของ Pippa Norris ที่ระบุว่าสื่อใหม่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการเลือกตั้ง โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนที่เข้าถึงเทคโนโลยีสูง

ประการที่สาม ด้านนโยบายและผลประโยชน์ ผลการวิจัยพบว่าประชาชนให้ความสำคัญกับนโยบายที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริงมากที่สุด สะท้อนถึงการตัดสินใจเชิงเหตุผล (Rational Choice) ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Anthony Downs ที่เสนอว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะเลือกพรรคหรือผู้สมัครที่ให้ผลประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “policy voting” ที่ระบุว่าผู้เลือกตั้งจะเปรียบเทียบนโยบาย

ก่อนตัดสินใจ (Downs, 1957) และยังสัมพันธ์กับงานของ Key ที่อธิบายว่าผู้เลือกตั้งมักประเมินผลงานและศักยภาพของนโยบายเป็นหลัก

ประการที่สี่ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะกลุ่ม LGBTQ+ ที่มีระดับพฤติกรรมการเลือกตั้งต่ำกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านการเข้าถึงหรือความรู้สึกเป็นตัวแทนทางการเมือง (political representation) ที่ยังไม่ครอบคลุม สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการเมือง (political inequality) ที่เสนอโดย Robert Dahl และงานศึกษาด้านการเมืองอัตลักษณ์ (identity politics) ที่ชี้ว่ากลุ่มชายขอบมักมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำกว่ากลุ่มหลัก อย่างไรก็ตาม ตัวแปรด้านอายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษาไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจสะท้อนว่าปัจจัยเชิงโครงสร้างในสังคมเมืองมีความเป็นเนื้อเดียวกันมากขึ้น หรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เท่าเทียมผ่านสื่อดิจิทัลได้ลดช่องว่างระหว่างกลุ่มประชากร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง และเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย รองลงมาคือเพศหญิง และกลุ่มเพศทางเลือก โดยมีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับปริญญาตรี มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ และพักอาศัยในห้องเช่าเป็นหลัก ในด้านการสื่อสารทางการเมืองพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะการติดตามข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์และการรับรู้ว่าสื่อออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งมากกว่าสื่อแบบดั้งเดิม ขณะที่ด้านนโยบายและผลประโยชน์พบว่าประชาชนให้ความสำคัญในระดับสูงมาก โดยเฉพาะการเลือกผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่มีนโยบายชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง รวมถึงการพิจารณาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตนและการเปรียบเทียบนโยบายก่อนตัดสินใจเลือกตั้ง สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าเพศเป็นปัจจัยที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง โดยกลุ่ม LGBTQ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มเพศชายและเพศหญิง ในขณะที่ปัจจัยด้านอายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษาไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมการเลือกตั้งในบริบทปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากสื่อและนโยบายเป็นสำคัญ ขณะที่

ปัจจัยส่วนบุคคลส่วนใหญ่มีบทบาทลดลง ยกเว้นประเด็นด้านเพศที่ยังคงมีผลต่อความแตกต่างของพฤติกรรมการเลือกตั้งอย่างชัดเจน **ในส่วนข้อเสนอแนะ** ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** ได้แก่ 1) พรรคการเมืองควรพัฒนานโยบายที่ชัดเจน ปฏิบัติได้จริง และสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา 2) ควรใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหลักในการเข้าถึงประชาชน 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มเพศอย่างเท่าเทียม 4) ลดอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์โดยส่งเสริมความโปร่งใสและตรวจสอบได้ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ได้แก่ 1) ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก 2) ควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังจังหวัดอื่นเพื่อเปรียบเทียบบริบท 3) ควรเพิ่มตัวแปรด้านอุดมการณ์ทางการเมืองหรือการมีส่วนร่วมทางดิจิทัล 4) ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเลือกตั้งในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กระมล ทองธรรมชาติ. (2541). *พฤติกรรมทางการเมือง.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). *สถิติสำหรับงานวิจัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกษียร เตชะพีระ. (2556). *วัฒนธรรมการเมืองและประชาธิปไตยไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.

คณกร ชาญณรงค์ และคณะ. (2567). *การเมืองเรื่องรุ่นในสังคมไทย.* 101 Public Policy Think Tank.

จิราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์. (2562). *การสื่อสารการเมือง.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เชาวณะ ไตรมาส. (2545). *พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนไทย.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐกร วิทิตานนท์. (2562). พฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในภาคกลางของประเทศไทย. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์,* 3(1),102.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2543). *ความต่อเนื่องของประชาธิปไตยในประเทศไทย: การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา 2543.* เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสมาคมรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2544). *การเมืองท้องถิ่นไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คบไฟ.

ธีรภัทร เสรีรังสรรค์. (2548). *การเมืองการปกครองไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นันทพงศ์ ตันติยวุฒิ. (2567). บทบาทและคุณลักษณะนักการเมืองไทยที่พึงประสงค์ของคนรุ่นใหม่ในระบอบประชาธิปไตย. *วารสารสังคมศาสตร์*, 7(1), 102.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2564). *การเมืองไทยหลังการชุมนุมปี 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.

เพียงกมล มานะรัตน. (2547). *การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พิมลจรรย์ นามวัฒน์. (2534). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

มัลลิ กาฉิมพลี. (2554). การมีส่วนร่วมการเลือกทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลถลุงเหล็ก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประสาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2562). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1* (6 เมษายน 2562).

ลิขิต ธีรเวคิน. (2552). *การเมืองไทยและประชาธิปไตย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มิสเตอร์กอปป.

_____. (2529). *วัฒนธรรมทางการเมืองและการกล่อมเกลาเรียนรู้ทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วัชรา ไชยสาร. (2541). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

_____. (2544). *พฤติกรรมการเลือกตั้ง.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

วิสุทธิ์ โพธิแท่น. (2524). *การเลือกตั้งกับการเมืองไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2548). *การเมืองการปกครองท้องถิ่นไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2551). *การรณรงค์การเลือกตั้ง.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). *ข้อมูลผู้มีสิทธิเลือกตั้งและเขตเลือกตั้ง.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *รายงานภาวะสังคมไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2563). *รายงานผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2568). *รายงานผลการเลือกตั้งท้องถิ่นระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

เสรี วงษ์มณฑา. (2562). *การสื่อสารทางการเมือง.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์. (2559). พฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคเหนือ. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย.*

อัจฉรียา ประสิทธิ์วงศา. (2562). การสื่อสารการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเจเนอเรชั่น. ใน *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุบลวรรณ สุภาแสน. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. ใน *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อัษฎางค์ปาณิกบุตร. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา. 2544

เอกราช วรรณพงศ์ มัลลิ กาฉิมพลี. (2564). การมีส่วนร่วมการเลือกทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปะคำ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประสาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Castells, M. (2010). *The Rise of the Network Society*. Oxford: Wiley-Blackwell.

Verba, S., & Nie, N. H. (1972). *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*. New York: Harper & Row.

Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper & Row.

Dahl, R. A. (1971). *Polyarchy: Participation and Opposition*. New Haven: Yale University Press

Key, V. O. (1966). *The Responsible Electorate*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Lipset, S. M. (1960). *Political Man: The Social Bases of Politics*. New York: Doubleday.

Norris, P. (2000). *A Virtuous Circle: Political Communications in Postindustrial Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.

สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน*

DIGITAL COMPETENCY OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING SCHOOL ADMINISTRATION UNDER SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE LAMPANG LAMPHUN

พิมพ์วิไล สุวรรณโน[1] และ วรรณากร พรประเสริฐ[2]

Pimwilai Suwanno[1] and Wannakorn Phornprasert[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยพะเยา

[1-2]University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: 67205729@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 16 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 27 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 1 มีนาคม 2569

Received 16 February 2026; Revised 27 February 2026; Accepted 1 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการบริหารสถานศึกษา 3) ศึกษาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 19 คน ข้าราชการครู จำนวน 295 คน รวมทั้งสิ้น 314 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่

Citation:

* พิมพ์วิไล สุวรรณโน และ วรรณากร พรประเสริฐ. (2569). สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1203-1217.

Pimwilai Suwanno and Wannakorn Phornprasert. (2026). Digital Competency Of School Administrators Affecting School Administration Under Secondary Education Service Area Office Lampang Lamphun. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1203-1217.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา มีจำนวน 3 ด้าน เรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ด้านการสื่อสารและการร่วมมือ และด้านความรู้ด้านสารสนเทศและข้อมูล ตามลำดับ โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: สมรรถนะดิจิทัล, สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the digital competency of school administrators; 2) study of school administration; and 3) study the digital competency of school administrators affecting school administration under secondary education service area office Lampang Lamphun. This is a descriptive research. The survey data was collected from 314 samples by using 5 rating scale questionnaires. Data from questionnaires were analyzed by percentage, mean, standard deviation, Pearson's product–moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research results demonstrated that: 1) digital competency of school administrators placed at a high level; 2) school administration placed at a high level; and 3) digital competency of school administrators affecting school administration under secondary education service area office Lampang Lamphun are categorized into three areas, ranked from highest to lowest: technology usage capability, communication and collaboration, and information and data knowledge. Together,

these competencies can predict school administrators under secondary education service area office Lampang Lamphun with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Digital Competency, Digital Competency of School Administrators, School Administration, Secondary Education Service Area Office Lampang Lamphun

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 ได้ก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลอย่างรวดเร็ว (Digital Transformation) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีและวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อทุกภาคส่วนของสังคม ไม่เว้นแม้แต่ภาคการศึกษา ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิธีการสื่อสารของผู้คนในวงกว้าง ทำให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและไร้พรมแดน นอกจากนี้ ยังส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน รูปแบบการทำงาน และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนอย่างมหาศาล (Castells, 2000) ทั้งนี้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนี้ โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานและการให้บริการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน (Brynjolfsson & McAfee, 2014)

ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับตัวและเตรียมความพร้อมในการบริหารสถานศึกษาให้เท่าทันต่อการเปลี่ยน แต่อย่างไรก็ตามการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของประเทศไทยนั้น ผู้บริหารเผชิญกับปัญหาที่เชื่อมโยงกันในทุกด้าน ทั้งในด้านของการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป (ธีระ รุญเจริญ, 2554; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นความท้าทายสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเผชิญและหาแนวทางแก้ไขเพื่อนำพาสถานศึกษาให้ก้าวหน้าในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน จากรายงานผลการสังเคราะห์ประจำปีการศึกษา 2567 ยังปรากฏข้อมูลที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการส่งเสริมหรือพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา โดยควรพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ให้ความช่วยเหลือ ด้านเทคโนโลยีพื้นฐาน พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับ Digital Literacy และ

สมรรถนะครูในทุกด้าน พัฒนา ส่งเสริมและขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ให้แก่ผู้เรียนทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน, 2567)

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ของเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการนำพาโรงเรียนให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในโลกยุคปัจจุบัน (Fullan, 2016) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนด นโยบาย วางแผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาและใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางในการส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน

2. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน

3. เพื่อศึกษาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน

สมมติฐานการวิจัย

1. สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารสถานศึกษา ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน

2. สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน

การทบทวนวรรณกรรม

สมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) เป็นคุณลักษณะภายในของบุคคลที่มีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม ปลอดภัย และมีจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ซึ่งสมรรถนะดิจิทัลเป็น 1 ใน 8 สมรรถนะหลักที่ประชาชนทุกคนควรได้รับการพัฒนา โดยเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิต เพื่อสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของสังคม ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลถูกนำไปใช้ในบริบทที่หลากหลาย เช่น การนำไปใช้กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาสมรรถนะสำหรับพลเมือง การนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษา (European Union, 2006) ทั้งนี้ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะดิจิทัล ผู้วิจัยจึงได้ทำการรวบรวมและสังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะดิจิทัล ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ด้านสารสนเทศและข้อมูล 2) การสื่อสารและการร่วมมือ 3) การสร้างเนื้อหาดิจิทัล 4) ความปลอดภัย 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นสังคมยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Digital Transformation) เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนสังคม ในด้านการศึกษาและการพัฒนาทักษะยุคดิจิทัลได้สร้างความจำเป็นให้กับการเรียนรู้ (สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์, 2567) ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรจึงมีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารที่มีสมรรถนะดิจิทัลสูงจะสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารกับบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดการข้อมูลและสารสนเทศของโรงเรียนได้อย่างเป็นระบบ สนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์ และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวางแผนและตัดสินใจ (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2016) และเพื่อช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ทั้งนี้งานวิจัยในประเทศ พบว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก และส่งผลเชิงบวกต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 (วราวุฒิ มุขกระโทก, 2566)

การบริหารสถานศึกษาเป็นพันธกิจสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องกำหนดโครงสร้างและแนวปฏิบัติในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ โดยสถานศึกษามีขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป (กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการ

บริหารและการจัดการศึกษา, 2550) ดำเนินการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายขององค์กร โดยได้รับความร่วมมือจากบุคลากรภายในสถานศึกษา ภาคีเครือข่ายและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกันวางแผน พัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ข้อค้นพบจากการทบทวนเอกสารข้างต้นจึงเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาว่ามีผลกระทบอย่างไรต่อระดับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นศึกษาในบริบทพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์และเชิงพยากรณ์ (Correlational and Predictive Research Design)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 95 คน ข้าราชการครู จำนวน 1,601 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน รวมทั้งสิ้น 1,696 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 19 คน ข้าราชการครู จำนวน 295 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน รวมทั้งสิ้น 314 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วยตำแหน่ง เพศ ขนาดสถานศึกษา วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท จำนวน 5 ด้าน ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท จำนวน 4 ด้าน ข้อ

คำถามทั้งหมด 42 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ที่ระดับ 0.90 ผลการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามได้ผลลัพธ์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.97 แสดงว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้บันทึกเสนอต่อวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาและข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 314 คน และนำแบบสอบถามที่ได้ไปตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน โดยภาพรวม

สมรรถนะดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา	**n=314**		**ระดับสมรรถนะดิจิทัล**	**อันดับที่**
	$\overline{X}$	**S.D.**		
ด้านความรู้ด้านสารสนเทศและข้อมูล	4.62	0.25	มากที่สุด	2
ด้านการสื่อสารและการร่วมมือ	4.38	0.24	มาก	4
ด้านการสร้างเนื้อหาดิจิทัล	4.41	0.21	มาก	3
. ด้านความปลอดภัย	4.64	0.23	มากที่สุด	1
. ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	4.24	0.33	มาก	5
รวมเฉลี่ย	**4.45**	**0.20**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความปลอดภัย ($\overline{X}$ = 4.64, S.D. = 0.23) รองลงมา คือ ด้านความรู้ ด้านสารสนเทศและข้อมูล ($\overline{X}$ = 4.62, S.D. = 0.25) ด้านการสร้างเนื้อหาดิจิทัล ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.21) ด้านการสื่อสารและการร่วมมือ ($\overline{X}$ = 4.38, S.D. = 0.24) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 4.24, S.D. = 0.33)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน โดยภาพรวม

การบริหารสถานศึกษา	n=314		ระดับการบริหารสถานศึกษา	อันดับที่
	$\overline{X}$	S.D.		
1. ด้านการบริหารวิชาการ	4.44	0.32	มาก	3
2. ด้านการบริหารงบประมาณ	4.40	0.32	มาก	4
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	4.47	0.15	มาก	1
4. ด้านการบริหารทั่วไป	4.44	0.27	มาก	2
รวมเฉลี่ย	**4.43**	**0.22**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.15) รองลงมา คือ ด้านการบริหารทั่วไป ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.27) ด้านการบริหารวิชาการ ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.32) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารงบประมาณ ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.32)

3. ผลการวิเคราะห์สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติของตัวพยากรณ์ที่ใช้พยากรณ์สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE	β	t	Sig.
ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (X_5)	0.345	0.027	0.509	12.947	<.001
ด้านการสื่อสารและการร่วมมือ (X_2)	0.312	0.037	0.335	8.403	<.001
ด้านความรู้ด้านสารสนเทศและข้อมูล (X_1)	0.173	0.026	0.198	6.537	<.001
a(Constant)= 0.807 R = 0.868 SE_{est} = 0.113 R^2=0.753 F = 314.482					

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์การบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน มีจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (X_5) ด้านการสื่อสารและการร่วมมือ (X_2) และด้านความรู้ด้านสารสนเทศและข้อมูล (X_1) ทั้ง 3 ตัวแปรสามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน ได้ร้อยละ 75.30 ดังนั้นผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถมาสร้างสมการพยากรณ์ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.807 + 0.345X_5 + 0.312X_2 + 0.173X_1$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.509Z_5 + 0.335Z_2 + 0.198Z_1$$

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน อยู่ในระดับมาก สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน ให้ความสำคัญกับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหาร

สถานศึกษา เห็นได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน และการวางแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ที่ได้มีการนำระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุนให้มีเทคโนโลยีดิจิทัล หรือนวัตกรรม ในการสร้างโอกาสทางการศึกษา ส่งเสริมผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มีสมรรถนะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ รวมถึงได้พัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งด้านภาษาและเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ ความสามารถ ทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน, 2568) สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติภูมิ เรืองเสน และสุภาวดี ลาภเจริญ (2566) ที่พบว่า ครูมีการรับรู้ต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธันยพร สะสมผลสวัสดิ์ (2567) ที่พบว่า สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานตำแหน่งที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด หนังสือ สำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ. 0206.4/ว19 ลงวันที่ 3 ตุลาคม 2567 เรื่อง มาตรฐานตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และปฏิบัติงานตามโครงสร้างการบริหารงาน 4 ฝ่าย ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

3. สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน โดยสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์การบริหารสถานศึกษา มีจำนวน 3 ด้าน เรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ด้านการสื่อสารและการร่วมมือ และด้านความรู้ด้านสารสนเทศและข้อมูล ตามลำดับ สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน ผลการวิจัย พบว่า

สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ การบริหารสถานศึกษาได้ถึงร้อยละ 75.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

โดยด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีส่งผลและมีความสัมพันธ์ต่อการบริหารสถานศึกษามากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสมรรถนะในด้านนี้มีความเชื่อมโยงโดยตรงและสอดคล้องไปกับการดำเนินงานบริหารสถานศึกษาในทุกมิติ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสมรรถนะด้านนี้สูงจะมีความยืดหยุ่นและปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี เมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี จึงสามารถเข้าไปบริหารจัดการและสนับสนุนภารกิจการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจนที่สุด

รองลงมา คือ ด้านการสื่อสารและการร่วมมือ เป็นตัวแปรลำดับที่ 2 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสื่อสารและการร่วมมือมีความสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาที่เปลี่ยนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสมรรถนะด้านการสื่อสารและการร่วมมือสูง จะสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ และแบ่งปันข้อมูลสารสนเทศกับผู้อื่น ทั้งการสร้างความเข้าใจและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หากผู้บริหารสถานศึกษาขาดสมรรถนะด้านนี้ไป จะส่งผลต่อการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษา ทำให้ขับเคลื่อนได้ยาก การบริหารงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ด้านความรู้ด้านสารสนเทศและข้อมูล เป็นตัวแปรสุดท้ายที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานในการค้นหา วิเคราะห์ และประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล เพื่อนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงบริหารได้อย่างถูกต้อง สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความรู้ด้านสารสนเทศและข้อมูล จึงเปรียบเสมือนสมรรถนะพื้นฐานที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนต้องมี เพื่อนำไปใช้ในการวางแผน การปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผลในการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคลากร หรือการบริหารทั่วไป การบริหารสถานศึกษาในทุกด้านนี้ จำเป็นต้อง

อาศัยข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจะสามารถบริหารงานในสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร โดยเฉพาะสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ด้านการสื่อสารและการร่วมมือ และด้านความรู้ด้านสารสนเทศและข้อมูลที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน โดยสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 ด้านนี้ สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารสถานศึกษาได้ถึงร้อยละ 75.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย** 1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน ควรนำผลการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา ไปเป็นข้อมูลสารสนเทศประกอบการพิจารณากำหนดเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา และจัดฝึกอบรมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้มีสมรรถนะดิจิทัลสำหรับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 1.2 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน ควรนำผลการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา ไปประยุกต์ใช้พัฒนาระบบและกลไกการบริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาของตนเองให้มีประสิทธิภาพ **2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ** ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาไปเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อวางแผนและพัฒนาตนเอง ในการมีความรู้ ทักษะ และความสามารถที่จะบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ **3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** จากประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัยที่สำคัญ ทำให้เห็นถึงผลที่เกิดขึ้นจากการบริหารสถานศึกษา ประเด็นที่น่าจะนำมาทำการศึกษาต่อควรทำวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครู ซึ่งสมรรถนะดิจิทัลของครูมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้

ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ และควรทำวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล เพื่อที่จะได้นำข้อค้นพบไปพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาสู่คุณภาพของผู้เรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กิตติภูมิ เรืองเสน และสุภาวดี ลาภเจริญ. (2566). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 6(2), 60-71. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edunsrujo/article/download/260201 /176974/1050447

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 24 ก หน้า 29-36.* (16 พฤษภาคม 2550). เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2569 จาก https://backoffice.onec.go.th/uploaded/Category/Laws/RuleMetDistEdMnt2550-02-12-2010.pdf

ธันยพร สะสมผลสวัสดิ์. (2567). สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร. *วารสารมหาจุฬาคชสาร*, 15(1), 198–211.

ธีระ รุญเจริญ. (2554). *สภาพปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของส่วนการศึกษาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: เซ็นจูรี.

ปราโมทย์ ถ่างกระโทก. (2561). การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของพยาบาลวิชาชีพไทย. ใน *วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วราวุฒิ มุขกระโทก. (2566). สมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 6(17), 68-79.

สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์. (2567). การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมในยุคดิจิทัล: ความท้าทายและโอกาส. *วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์*, 1(2), 32-44.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน. (2567). *รายงานผลการสังเคราะห์ประจำปีการศึกษา 2567*. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2569 จาก https://urlkub.co/P8sE5b

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน. (2568). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569*. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2569 จาก https://urlkub.co/Nklgxr

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2562 - 2580)*. กระทรวงการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *มาตรฐานตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2569 จากhttps://otepc.go.th/th/content_page/item/5129-19-2567.html

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2561/2562: การปฏิรูปการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพและลดความเหลื่อมล้ำ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2016). *Skills for a Digital World, OECD Publishing*. https://www.oecd.org/els/emp/Skills-for-a-Digital-World.pdf

Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies.* W. W. Norton & Company.

Castells, M. (2000). *The rise of the network society (2nd ed.).* Blackwell Publishers.

European Union. (2006). *Recommendation of the European Union and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning*

*(2006/962/EC).*http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF

Fullan, M. (2016). *The new meaning of educational change (5th ed.).*Teachers College Press.

พัฒนาการสู่ความเป็นครู: การศึกษาเชิงธีมว่าด้วยการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกสอนในช่วงปฏิบัติการสอน 2*

LEARNING TO TEACH: A THEMATIC ANALYSIS OF STUDENT TEACHERS' EXPERIENCES IN A TRANSITIONAL PHASE

วดาภรณ์ พูลผลอำนวย[1], ธิดารัตน์ สมานพันธ์[2], จำรัส มุ่งเฝ้ากลาง[3] และ อนิรุทธิ์ สมเสาร์[4]

Wadaporn Poolpholamnoey[1], Tidarat Samanpan[2], Chamrat Mungfaoklang[3] and Anirutt Somsao[4]

[1-4]คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

[1-4]Faculty of Education, Nakhonratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: anir.soms@nmc.ac.th

วันที่รับบทความ : 1 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 11 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 13 มีนาคม 2569

Received 1 March 2026; Revised 11 March 2026; Accepted 13 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการรับรู้ของนักศึกษาฝึกสอนเกี่ยวกับการเรียนรู้และพัฒนาการด้านการจัดการเรียนรู้ระหว่างการปฏิบัติการสอน 2 (2) วิเคราะห์แบบแผนธีมจากข้อมูลสะท้อนคิดเพื่ออธิบายโครงสร้างพัฒนาการเชิงวิชาชีพ และ (3) อธิบายกระบวนการก่อรูปอัตลักษณ์ความเป็นครูในระยะเปลี่ยนผ่านสู่การประกอบวิชาชีพ ผู้ให้ข้อมูลคือนักศึกษาฝึกสอนจำนวน 76 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาทั้งรุ่น ข้อมูลถูกรวบรวมผ่านคำถามปลายเปิด 1 ข้อเกี่ยวกับการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง และวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เชิงธีมแบบอุปนัยตามแนวทางของ Braun & Clarke

Citation:

* วดาภรณ์ พูลผลอำนวย, ธิดารัตน์ สมานพันธ์, จำรัส มุ่งเฝ้ากลาง และ อนิรุทธิ์ สมเสาร์. (2569). พัฒนาการสู่ความเป็นครู: การศึกษาเชิงธีมว่าด้วยการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกสอนในช่วงปฏิบัติการสอน 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1218-1236.

Wadaporn Poolpholamnoey, Tidarat Samanpan, Chamrat Mungfaoklang and Anirutt Somsao. (2026). Learning To Teach: A Thematic Analysis Of Student Teachers' Experiences In A Transitional Phase. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1218-1236.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบธีมหลัก 7 ธีม ได้แก่ (1) การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ (2) ทักษะการสอนและกระบวนการสอน (3) สื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรมการสอน (4) การจัดการชั้นเรียนและพฤติกรรมผู้เรียน (5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (6) การพัฒนาคุณลักษณะและจิตวิญญาณความเป็นครู และ (7) การสื่อสารและความสัมพันธ์ทางวิชาชีพ ข้อค้นพบเชิงสังเคราะห์สะท้อนว่าการพัฒนาดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นอย่างแยกส่วน หากแต่ดำเนินไปในลักษณะ “วงจรเสริมพลัง” ที่เชื่อมโยงการออกแบบการสอน ความมั่นใจในการปฏิบัติ การทดลองแนวทางใหม่ และการประเมินนปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งบ่งชี้ว่าการบูรณาการเทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ครูรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม ระดับความลุ่มลึกของการสะท้อนคิดยังแตกต่างกัน ซึ่งมีนัยต่อการออกแบบกิจกรรมสะท้อนคิดอย่างมีโครงสร้างในหลักสูตรครู

คำสำคัญ: การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, การสะท้อนคิด, การวิเคราะห์เชิงธีม, อัตลักษณ์วิชาชีพครู

Abstract

This research article aimed to (1) explore student teachers’ perceptions of their learning and development in instructional practice during Teaching Practicum II, (2) analyse the thematic patterns emerging from reflective data in order to elucidate the structure of their professional development, and (3) interpret how such development reflects the formation of teacher professional identity during the transitional phase into the profession. The participants comprised 76 student teachers representing the entire cohort. Data were collected through a single open-ended reflective question concerning their perceived learning and self-development, and were analysed inductively using reflexive thematic analysis following Braun & Clarke’s approach.

The findings identified seven overarching themes: (1) instructional planning and design, (2) teaching skills and instructional processes, (3) media, technology, and pedagogical innovation, (4) classroom management and pupil behaviour, (5) assessment and evaluation, (6) professional character and teacher

identity, and (7) communication and professional relationships. The synthesised findings suggest that these dimensions developed in an interconnected and mutually reinforcing cycle linking instructional design, increasing professional confidence, pedagogical experimentation, and ongoing evaluation and refinement. The integration of digital technologies, including artificial intelligence, emerged as a salient feature of contemporary teacher identity. However, variations in the depth of reflection indicate that a proportion of responses remained at a descriptive level, highlighting the need for more structured and scaffolded reflective processes within teacher education programmes in order to foster deeper critical reflection.

Keywords: teaching practicum, reflective practice, thematic analysis, teacher professional identity

บทนำ

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกลไกสำคัญของหลักสูตรครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ในการเชื่อมโยงองค์ความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริงในบริบทโรงเรียน โดยเฉพาะช่วงปฏิบัติการสอนซึ่งเป็นพื้นที่การเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่นักศึกษาครูต้องเผชิญกับความซับซ้อนของห้องเรียนจริง ทั้งความแตกต่างระหว่างผู้เรียน การจัดการพฤติกรรม การออกแบบกิจกรรม และเงื่อนไขเชิงบริบทที่ไม่อาจคาดการณ์ล่วงหน้า ประสบการณ์ดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงการฝึกทักษะเชิงเทคนิค หากแต่เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านสำคัญของการก่อรูปความเป็นวิชาชีพ (professional formation) ซึ่งนักศึกษาเริ่มสร้างความหมายของ “การเป็นครู” ผ่านประสบการณ์ตรง (Beijaard et al., 2004; Flores & Day, 2006; Beauchamp & Thomas, 2009)

ในเชิงทฤษฎีแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) อธิบายว่าการเรียนรู้เกิดจากวงจรของประสบการณ์ตรง การสะท้อนคิด การสร้างความเข้าใจเชิงมโนทัศน์และการทดลองปฏิบัติใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดผู้ปฏิบัติที่สะท้อนคิดของ Schön (1983) ซึ่งชี้ว่าความรู้วิชาชีพก่อรูปผ่านการไตร่ตรองระหว่างและหลังการปฏิบัติ (reflection-in-action และ reflection-on-action) งานศึกษาด้านการสะท้อนคิดยังได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับระดับ

และรูปแบบของการสะท้อนคิดที่แตกต่างกัน (Hatton & Smith, 1995; Jay & Johnson, 2002) และเน้นว่าการสะท้อนคิดที่มีคุณภาพสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญ (กิตติบุญถวัลย์ และคณะ, 2561; Somsao & Kuroda, 2025) กรอบแนวคิดเหล่านี้จึงชี้ร่วมกันว่าการฝึกสอนเป็นบริบทสำคัญของการพัฒนาทั้งสมรรถนะการจัดการเรียนรู้และอัตลักษณ์วิชาชีพไปพร้อมกัน

อย่างไรก็ตามแม้งานวิจัยด้านการฝึกสอนจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะการสอนและการจัดการชั้นเรียนจำนวนมาก แต่หลายการศึกษายังคงเน้นการประเมินจากมุมมองของผู้สอนหรือผู้ประเมินภายนอก มากกว่าการทำความเข้าใจพัฒนาการจากเสียงสะท้อนของนักศึกษาฝึกสอนเอง งานวิจัยในบริบทไทยเริ่มสะท้อนความสำคัญของการใช้กระบวนการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพ เช่น การชี้แนะสะท้อนคิดเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านวิจัยในชั้นเรียน (โคตรบรรเทา, 2568) และการวิเคราะห์ผลสะท้อนคิดต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ (เปรื่องพิชญาธร & อินทรประวัติ, 2566) ตลอดจนการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดสะท้อนของนักศึกษาครู (Kanthong, 2021) อย่างไรก็ดีงานที่สังเคราะห์แบบแผนความหมายของการพัฒนาวิชาชีพจากข้อมูลสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบยังมีอยู่อย่างจำกัด

ในเชิงวิธีวิทยาการวิเคราะห์เชิงธีมตามแนวทางของ Braun & Clarke (2006, 2019) เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยสกัดแบบแผนความหมายจากข้อมูลเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยเฉพาะในบริบทที่มุ่งทำความเข้าใจประสบการณ์และกระบวนการก่อรูปความหมายของผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นการศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์คำตอบสะท้อนคิดของนักศึกษาฝึกสอนจำนวน 76 คน เกี่ยวกับการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนรู้ในช่วงปฏิบัติการสอน 2 เพื่อสังเคราะห์แบบแผนพัฒนาการเชิงวิชาชีพ และตีความกระบวนการดังกล่าวในฐานะการก่อรูปอัตลักษณ์ความเป็นครูในระยะเปลี่ยนผ่าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ของนักศึกษาฝึกสอนเกี่ยวกับการเรียนรู้และพัฒนาการด้านการจัดการเรียนรู้ในไม่มิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติการสอน

2. เพื่อวิเคราะห์แบบแผนธีมที่ปรากฏจากข้อมูลสะท้อนคิด และอธิบายโครงสร้างพัฒนาการเชิงวิชาชีพที่สะท้อนผ่านธีมดังกล่าว

3. เพื่ออธิบายว่าพัฒนาการที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติการสอนสะท้อนกระบวนการก่อรูปอัตลักษณ์ความเป็นครูของนักศึกษาในระยะเปลี่ยนผ่านเข้าสู่วิชาชีพอย่างไร

การทบทวนวรรณกรรม

1. การเรียนรู้จากประสบการณ์ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสามารถอธิบายได้ในฐานะกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีลักษณะเป็นวงจรและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยการลงมือปฏิบัติจริงในชั้นเรียนก่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ซึ่งนำไปสู่การสะท้อนคิด การสร้างความเข้าใจเชิงมโนทัศน์ และการทดลองแนวทางใหม่ในการสอน วงจรดังกล่าวทำให้การเรียนรู้มีลักษณะสะสมและลุ่มลึกขึ้นตามระยะเวลาของการปฏิบัติ (Kolb, 1984) อย่างไรก็ตามการมีประสบการณ์เพียงอย่างเดียวไม่ได้หมายความว่าจะเกิดการพัฒนา (Somsao & Kuroda, 2025) หากขาดกระบวนการสะท้อนคิดที่มีคุณภาพ ประสบการณ์อาจกลายเป็นเพียงการทำซ้ำมากกว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงความหมาย (กิตติบุญถวัลย์ และคณะ, 2018) ดังนั้นการทำความเข้าใจคุณภาพของการสะท้อนคิดจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาพัฒนาการทางวิชาชีพครูในช่วงฝึกสอน

2. การสะท้อนคิดและการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครู แนวคิดผู้ปฏิบัติที่สะท้อนคิดชี้ว่าความรู้วิชาชีพเกิดจากความสามารถในการตีความสถานการณ์ที่ซับซ้อน ทั้งระหว่างการปฏิบัติและภายหลังการปฏิบัติ การสะท้อนคิดจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาความรู้เชิงปฏิบัติของครู (Schön, 1983) อย่างไรก็ตามงานวิจัยจำนวนมากพบว่าการสะท้อนคิดของนักศึกษาครูมักอยู่ในระดับพรรณนา มากกว่าระดับวิเคราะห์หรือวิพากษ์ ซึ่งจำกัดศักยภาพของการเรียนรู้เชิงลึก (Hatton & Smith, 1995; Jay & Johnson, 2002; Somsao & Kuroda, 2025) โดยในบริบทไทยงานศึกษาพบว่าการสะท้อนคิดสามารถส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ได้ แต่ระดับคุณภาพของการสะท้อนคิดขึ้นอยู่กับกระบวนการชี้แนะและการนิเทศที่เป็นระบบ (เปรื่อง พิชญาธร & อินทรประวัติ, 2023) นอกจากนี้การใช้การชี้แนะสะท้อนคิดอย่างมีโครงสร้างยังช่วยพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครูได้อย่างมีนัยสำคัญ (โคตรบรรเทา, 2025) ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนว่าการสะท้อนคิดไม่ใช่กระบวนการที่เกิดขึ้นโดยลำพัง แต่ต้องอาศัยบริบทสนับสนุนทางวิชาการที่เหมาะสม

3. การก่อรูปอัตลักษณ์วิชาชีพครูในระยะเปลี่ยนผ่าน อัตลักษณ์วิชาชีพครูถูกมองว่าเป็นกระบวนการเชิงพลวัตที่ก่อรูปผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ส่วนบุคคล ความ

เชื่อเดิมและบริบททางวิชาชีพ (Beijaard et al., 2004; Beauchamp & Thomas, 2009) ช่วงฝึกประสบการณ์จึงเป็นระยะเปลี่ยนผ่านสำคัญที่นักศึกษาครูเริ่มนิยามตนเองใหม่ในฐานะ “ครู” ไม่ใช่เพียง “นักศึกษา” เช่นนั้นการเผชิญสถานการณ์จริงในโรงเรียน ทั้งความสำเร็จ ความล้มเหลว และความท้าทายด้านการจัดการชั้นเรียน จึงล้วนมีบทบาทในการปรับเปลี่ยนความเชื่อและการรับรู้ตนเอง กระบวนการดังกล่าวสะท้อนลักษณะอัตลักษณ์ที่ไม่หยุดนิ่ง แต่มีการต่อรองและปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องตามบริบท (Flores & Day, 2006) การสะท้อนคิดจึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่ที่นักศึกษาครูใช้ตีความประสบการณ์ และค่อย ๆ สร้างความหมายใหม่เกี่ยวกับความเป็นวิชาชีพของตนเอง

4. การจัดการเรียนรู้ในบริบทดิจิทัลและสมรรถนะครูรุ่นใหม่ บริบทการศึกษายุคดิจิทัลได้ขยายความคาดหวังต่อครูให้สามารถบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการจัดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย กรอบแนวคิด TPACK อธิบายว่าความรู้ด้านเทคโนโลยีต้องผสานกับความรู้ด้านเนื้อหาและวิธีการสอนอย่างเป็นองค์รวม จึงจะนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (Mishra & Koehler, 2006) การพัฒนาสมรรถนะดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงการเรียนรู้เครื่องมือดิจิทัล แต่เป็นการปรับมุมมองต่อบทบาทของครูในฐานะผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ศึกษาว่านักศึกษาฝึกสอนรับรู้และตีความบทบาทด้านเทคโนโลยีดังกล่าวอย่างไรผ่านการสะท้อนคิดยังมีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์โครงสร้างความหมายเชิงลึกจากข้อมูลเชิงคุณภาพ

5. การวิเคราะห์เชิงธีมในงานวิจัยการศึกษา การวิเคราะห์เชิงธีมเป็นแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มุ่งค้นหาและตีความแบบแผนความหมายภายในชุดข้อมูลอย่างเป็นระบบ และสามารถดำเนินการได้ในกรอบอุปนัยหรือกรอบนิรนัย (Braun & Clarke, 2006) แนวคิด reflexive thematic analysis ยังเน้นบทบาทเชิงตีความของผู้วิจัย และความโปร่งใสในกระบวนการสร้างธีม (Braun & Clarke, 2019) ในบริบทการศึกษาการสะท้อนคิดของนักศึกษาครู การวิเคราะห์เชิงธีมแบบอุปนัยมีความเหมาะสม เนื่องจากเปิดโอกาสให้ธีมพัฒนาขึ้นจากข้อมูลโดยตรง ไม่ถูกกำหนดล่วงหน้าด้วยกรอบทฤษฎีตายตัว และเอื้อต่อการสังเคราะห์โครงสร้างพัฒนาการเชิงวิชาชีพจากมุมมองของผู้ให้ข้อมูลเอง

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นสามารถสังเคราะห์ได้ว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นพื้นที่บรรจบกันของการเรียนรู้จากประสบการณ์ การสะท้อนคิด และการก่อรูปอัตลักษณ์วิชาชีพอย่างเป็นพลวัต วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของการพัฒนา (Kolb, 1984) ขณะที่การสะท้อนคิดทำหน้าที่เป็นกลไกแปรรูปประสบการณ์ให้กลายเป็นความรู้เชิงปฏิบัติและการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง (Schön, 1983; กิตติบุญถวัลย์ และคณะ, 2018) ระดับและคุณภาพของการสะท้อนคิดมีผลโดยตรงต่อความลุ่มลึกของการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพ (Hatton & Smith, 1995; เปรื่องพิชญาธร & อินทรประวัติ, 2023) และมีบทบาทสำคัญในการต่อรองและสร้างความหมายใหม่เกี่ยวกับความเป็นครูในระยะเปลี่ยนผ่าน (Beijaard et al., 2004; Flores & Day, 2006) ภายใต้บริบทการศึกษายุคดิจิทัลที่ขยายความคาดหวังต่อบทบาทครู (Mishra & Koehler, 2006) การทำความเข้าใจโครงสร้างพัฒนาการดังกล่าวจึงจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์เชิงคุณภาพที่สามารถสังเคราะห์แบบแผนความหมายจากเสียงของนักศึกษาฝึกสอนเองได้อย่างเป็นระบบ (Braun & Clarke, 2006, 2019) งานวิจัยนี้จึงตั้งอยู่บนสมมติฐานเชิงแนวคิดว่าการเรียนรู้ การสะท้อนคิด และการก่อรูปอัตลักษณ์ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างแยกส่วน หากพัฒนาไปพร้อมกันในลักษณะบูรณาการ และสามารถทำความเข้าใจได้ผ่านการวิเคราะห์เชิงธีมจากข้อมูลสะท้อนคิดในช่วงปฏิบัติการสอน 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มุ่งทำความเข้าใจแบบแผนความหมายของการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของนักศึกษาฝึกสอนผ่านข้อมูลสะท้อนคิด โดยใช้การวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis: TA) ตามแนวทางของ Braun & Clarke (2006) ซึ่งเป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีขั้นตอนชัดเจน มีความยืดหยุ่นสูง และเหมาะสมกับการสังเคราะห์แบบแผนความหมายจากข้อมูลข้อความเชิงพรรณนา

แนวทางที่ใช้ในการศึกษานี้เป็น inductive thematic analysis กล่าวคือ ธีมถูกพัฒนาขึ้นจากข้อมูลโดยตรง (data-driven) ไม่ได้กำหนดกรอบธีมล่วงหน้า และเป็นการวิเคราะห์ในระดับความหมายเชิงประจักษ์ (semantic level) โดยมุ่งสะท้อนสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลสื่อสารอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมา ทั้งนี้ Braun & Clarke (2006, 2019) เน้นว่า TA ไม่ใช่เพียงเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล หากแต่เป็นวิธีวิทยา (methodology) ที่สะท้อนจุดยืนทางญาณ

วิทยาของผู้วิจัยต่อข้อมูลและความหมาย การเลือกใช้ inductive TA จึงมีความสอดคล้องทั้งในเชิงวิธีวิทยาและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

จุดยืนของผู้วิจัย (Researcher Positionality)

คณะผู้วิจัยเป็นอาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ และมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนในรายวิชาปฏิบัติการสอน 2 หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ความสัมพันธ์เชิงสถานภาพดังกล่าวอาจมีอิทธิพลต่อการตีความข้อมูล คณะผู้วิจัยจึงดำเนินการสะท้อนตนเองทั้งในระดับรายบุคคลและระดับทีม (collective reflexivity) โดยจัดประชุมอภิปรายเชิงวิพากษ์อย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งจัดทำ reflexive memos ตลอดกระบวนการวิเคราะห์ เพื่อเปิดเผยและตรวจสอบอคติ สมมติฐานและกรอบคิดของตนเอง ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวทาง reflexive thematic analysis ของ Braun & Clarke (2019) ที่มองว่าการสะท้อนตนเองของผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของความเข้มแข็งทางวิธีวิทยา

บริบทและผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลคือนักศึกษาฝึกสอนที่กำลังปฏิบัติการสอน 2 ในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู จำนวน 76 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมสะท้อนคิดหลังสิ้นสุดช่วงปฏิบัติการสอน ในการศึกษานี้มีเหตุผลเชิงวิธีวิทยา กล่าวคือ มุ่งสังเคราะห์แบบแผนความหมายจากประสบการณ์ของกลุ่มนักศึกษาในฐานะชุมชนการเรียนรู้ (learning community) ร่วมกัน ไม่ใช่การสุ่มตัวอย่างเพื่อการอ้างอิงทางสถิติ โดยการปฏิบัติการสอน 2 เป็นช่วงที่นักศึกษามีบทบาทรับผิดชอบการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ครอบคลุมการวางแผนการสอน การจัดกิจกรรม การวัดและประเมินผล และการจัดการชั้นเรียน ภายใต้การกำกับดูแลของครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ บริบทดังกล่าวทำให้ช่วงปฏิบัติการสอน 2 มีความเหมาะสมเป็นพิเศษสำหรับการศึกษาพัฒนาการเชิงวิชาชีพ เนื่องจากนักศึกษามีอิสระในการตัดสินใจทางการสอนในระดับที่สูงกว่าช่วงปฏิบัติการสอน 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลถูกรวบรวมผ่านคำถามปลายเปิด 1 ข้อ ได้แก่ “ในช่วงการปฏิบัติการสอน 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ นักศึกษาได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองในเรื่องใดบ้าง” การเลือกใช้คำถามปลายเปิดเพียงหนึ่งข้อมีเหตุผลเชิงวิธีวิทยา คือ เพื่อเปิดพื้นที่ให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนคิดได้อย่างอิสระโดยไม่ถูกชี้นำจากกรอบคำถามที่กำหนดล่วงหน้า คำตอบถูกเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรโดยสมัครใจ ไม่มีการกำหนดความยาวขั้นต่ำหรือสูงสุด โดยข้อมูลทั้งหมดถูกรวบรวมภายหลัง

สิ้นสุดช่วงปฏิบัติการสอน เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลมีระยะห่างเพียงพอสำหรับการทบทวนประสบการณ์ในเชิง retrospective reflection อย่างไรก็ตามผู้วิจัยตระหนักว่าการเก็บข้อมูลภายหลังการสิ้นสุดประสบการณ์อาจมีผลของ recall bias กล่าวคือ นักศึกษาอาจจดจำเฉพาะประสบการณ์ที่มีนัยสำคัญหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นล่าสุด ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดที่ต้องรับรู้ในการตีความผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ดำเนินการตาม 6 ขั้นตอนของ Braun & Clarke (2006) ได้แก่ (1) การทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (2) การกำหนดรหัสเริ่มต้น (3) การค้นหาและจัดกลุ่มธีม (4) การทบทวนธีม (5) การนิยามและตั้งชื่อธีม และ (6) การจัดทำรายงาน ทั้งนี้เนื่องจากมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 76 คน คณะผู้วิจัย 4 คนจึงแบ่งชุดข้อมูลเพื่ออ่านและกำหนดรหัสเบื้องต้น โดยแต่ละคนรับผิดชอบข้อมูลบางส่วน อย่างไรก็ตามก่อนเริ่มกระบวนการ coding ได้มีการประชุมร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมเกี่ยวกับกรอบแนวคิด ขั้นตอน และหลักการของ reflexive thematic analysis ให้สอดคล้องกัน

ภายหลังการกำหนดรหัสเบื้องต้น ผู้วิจัยนำรหัสและประเด็นสำคัญจากแต่ละชุดข้อมูลมาหารือร่วมกันในที่ประชุมทีม เพื่อเปรียบเทียบมุมมอง ถกเถียงและพัฒนาธีมในระดับภาพรวม กระบวนการนี้มุ่งเน้นการสนทนาเชิงสะท้อนคิด (reflexive dialogue) มากกว่าการวัดความสอดคล้องเชิงสถิติ ทั้งนี้ธีมสุดท้ายได้รับการพัฒนาและยืนยันผ่านการพิจารณาร่วมกันของคณะผู้วิจัยทั้งหมด

ตารางที่ 1 ตารางแสดงเส้นทางการวิเคราะห์ข้อมูล (Coding Pathway Table)

ข้อความจากข้อมูล (Extract)	รหัสเริ่มต้น (Initial Code)	ธีมหลัก (Theme)
"ได้เรียนรู้การวางแผนการสอนอย่างเป็นระบบ การเลือกใช้สื่อและเทคนิคการสอนที่เหมาะสม รวมถึงการปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างผู้เรียน"	การวางแผนเชิงระบบ / การปรับแผนตามผู้เรียน	ธีมที่ 1 การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้
"ได้เรียนรู้การใช้เทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาและบริบท เช่น PBL, สอนแบบร่วมมือ, เกมการศึกษา"	การเลือกเทคนิคการสอน / การสอนที่หลากหลาย	ธีมที่ 2 ทักษะการสอนและกระบวนการสอน

"พัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน การสร้างสื่อนวัตกรรมโดยใช้ AI และการควบคุมชั้นเรียน"	การใช้ AI สร้างสื่อ / นวัตกรรมการสอน	ธีมที่ 3 สื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรมการสอน
"เรียนรู้วิธีการจัดการพฤติกรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะการใช้กลยุทธ์ในการควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เช่น การใช้เสียง การเคลื่อนไหว หรือการใช้เทคนิคการดึงดูดความสนใจ"	การจัดการพฤติกรรม / กลยุทธ์ดึงดูดความสนใจ	ธีมที่ 4 การจัดการชั้นเรียนและพฤติกรรมผู้เรียน
"เรียนรู้การใช้วิธีประเมินที่หลากหลาย และพัฒนาการใช้ข้อมูลจากการประเมินเพื่อนำไปปรับปรุงการสอนและช่วยเหลือผู้เรียนรายบุคคล"	การประเมินหลากหลายรูปแบบ / การใช้ผลประเมินพัฒนาการสอน	ธีมที่ 5 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
"ฝึกความรับผิดชอบ ความอดทน และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า สร้างจิตสำนึกความเป็นครูที่ต้องมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ"	จิตสำนึกวิชาชีพ / ความอดทนและความรับผิดชอบ	ธีมที่ 6 การพัฒนาคุณลักษณะและจิตวิญญาณความเป็นครู
"ได้พัฒนาในเรื่องของการใช้ทักษะการสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และได้พัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน ผู้ปกครอง และสถานศึกษา"	ทักษะการสื่อสาร / ความสัมพันธ์กับชุมชนวิชาชีพ	ธีมที่ 7 การสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์ และความสัมพันธ์ทางวิชาชีพ

ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย (Trustworthiness)

เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย การศึกษานี้ใช้แนวทางเสริมความเข้มแข็งเชิงวิธีวิทยาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการใช้ investigator triangulation ผ่านการมีผู้วิจัย 4 คนร่วมอ่านและวิเคราะห์ข้อมูลจากบทสะท้อนคิดของนักศึกษา ทั้งนี้ แม้ข้อมูลจะมาจากแหล่งเดียว แต่การตีความได้รับการพัฒนาและทบทวนผ่านการอภิปรายเชิงวิพากษ์ภายในทีม (peer debriefing) ซึ่งช่วยเปิดพื้นที่ให้มุมมองที่หลากหลายและลดการครอบงำของมุมมองรายบุคคล กระบวนการวิเคราะห์และการตัดสินใจเชิงแนวคิดได้รับการบันทึกไว้ในลักษณะของ audit trail เพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ ขณะเดียวกัน ผู้วิจัยจัดทำ reflexive memo อย่างต่อเนื่องเพื่อตรวจสอบอิทธิพลของบทบาทความเป็นอาจารย์ผู้สอนที่อาจมีต่อการสร้างความหมาย พร้อมทั้งนำเสนอข้อความตัวอย่างจากข้อมูลจริงประกอบการอธิบายธีมอย่าง

ชัดเจน และอธิบายบริบทของการศึกษาโดยละเอียด เพื่อสนับสนุนความเหมาะสมในการถ่ายโอนผลการวิจัยไปยังบริบทอื่น

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลสะท้อนคิดจากนักศึกษาฝึกสอนจำนวน 76 คน ด้วยกระบวนการวิเคราะห์เชิงธีมตามแนวทางของ Braun & Clarke (2006) ทำให้ได้ธีมหลักจำนวน 7 ธีม ซึ่งแต่ละธีมสะท้อนมิติพัฒนาการที่แตกต่างกันออกไป ตั้งแต่ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการไปจนถึงการก่อรูปอัตลักษณ์ความเป็นครูในระดับที่ลึกซึ้ง ภาพรวมของธีมทั้ง 7 สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาไม่ได้มองการฝึกสอนเป็นเพียงพื้นที่ฝึกทักษะ หากแต่เป็นประสบการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตนเองในหลายระดับพร้อมกัน

ธีมที่ 1 การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ (Instructional Planning & Design)

ในบรรดาธีมทั้งหมด ธีมนี้ปรากฏในคำตอบด้วยความถี่สูงที่สุด และมีความหลากหลายของมุมมองมากที่สุดด้วย สิ่งที่น่าสนใจคือนักศึกษาไม่ได้กล่าวถึงการเขียนแผนการสอนในฐานะภารกิจที่ต้องทำ หากแต่พูดถึงมันในฐานะกระบวนการคิดที่พัฒนาขึ้นผ่านการลงมือทำจริง นักศึกษาคนหนึ่งบรรยายพัฒนาการของตนว่า “ได้ตั้งแต่การทำความเข้าใจหลักสูตร การวิเคราะห์ผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย ไปจนถึงการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและบริบทของโรงเรียน” ข้อความนี้สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาเริ่มมองการวางแผนเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่เริ่มจากการทำความเข้าใจบริบทภายนอก ก่อนจะเคลื่อนเข้าสู่การออกแบบที่เฉพาะเจาะจง สอดคล้องกับอีกคำตอบหนึ่งที่ระบุว่า “ได้เรียนรู้การวางแผนการสอนอย่างเป็นระบบ การเลือกใช้สื่อและเทคนิคการสอนที่เหมาะสม รวมถึงการปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างผู้เรียน”

ประเด็นที่ปรากฏซ้ำในหลายคำตอบคือ “การปรับ” ซึ่งบ่งชี้ว่านักศึกษาเริ่มเข้าใจว่าแผนการสอนที่ดีไม่ใช่สิ่งที่ตายตัว หากแต่ต้องมีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในห้องเรียน พัฒนาการดังกล่าวสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากการมองแผนเป็นเอกสารไปสู่การมองแผนเป็นเครื่องมือออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีชีวิต

ธีมที่ 2 ทักษะการสอนและกระบวนการสอน (Teaching Skills & Instructional Delivery)

ธีมนี้ปรากฏในระดับสูงใกล้เคียงกับธีมแรก และมีลักษณะที่น่าสนใจคือนักศึกษาพูดถึงทักษะการสอนในเชิงกระบวนการมากกว่าเชิงเทคนิค นักศึกษาหลายคนระบุถึงการเปลี่ยนแปลงในวิธีที่ตนคิดเกี่ยวกับการสอน ดังที่คนหนึ่งกล่าวว่า “พัฒนาทักษะการใช้คำถามและกระตุ้นการคิด เพื่อให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา” ข้อความนี้ไม่ได้บอกเพียงว่านักศึกษา “ใช้คำถาม” แต่บ่งบอกถึงการตระหนักถึงจุดมุ่งหมายของคำถามในฐานะเครื่องมือพัฒนาการคิดของผู้เรียน ซึ่งเป็นสัญญาณของการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการสอนที่เน้นเนื้อหาสู่การสอนที่เน้นกระบวนการคิด นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาที่พูดถึงความหลากหลายของเทคนิคการสอนอย่างเป็นรูปธรรมว่า “ได้เรียนรู้การใช้เทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาและบริบท เช่น สอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL), สอนแบบร่วมมือ, เกมการศึกษา”

สิ่งที่ควรสังเกตในข้อความนี้คือคำว่า “สอดคล้องกับเนื้อหาและบริบท” ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาไม่ได้เพียงรู้จักเทคนิค แต่เริ่มพัฒนาวิจารณญาณในการเลือกใช้เทคนิคที่เหมาะสมกับสถานการณ์เฉพาะ ซึ่งเป็นหัวใจของสมรรถนะการสอนในระดับที่ลึกกว่า

ธีมที่ 3 สื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรมการสอน (Media, Technology & Innovation)

ธีมนี้ปรากฏในสัดส่วนที่สูงและมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นในกลุ่มนักศึกษารุ่นนี้ ภาษาที่นักศึกษาใช้เมื่อกล่าวถึงเทคโนโลยีไม่ได้ฟังดูเหมือน “การเรียนรู้สิ่งใหม่” หากแต่ฟังดูเหมือนการขยายขอบเขตของสิ่งที่ตนทำอยู่แล้วให้กว้างขึ้น นักศึกษาคนหนึ่งบรรยายพัฒนาการของตนในมิตินี้ว่า “ได้พัฒนาทักษะในการผลิตสื่อการสอน ทั้งแบบดั้งเดิมและสื่อดิจิทัล เช่น การสร้างสไลด์ที่น่าสนใจ การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษา หรือการสร้างวิดีโอเพื่อประกอบการสอน” น่าสังเกตว่านักศึกษากล่าวถึง “สื่อแบบดั้งเดิมและสื่อดิจิทัล” ในคราวเดียวกัน บ่งชี้ว่าไม่ได้มองเทคโนโลยีว่าแยกขาดจากการสอนปกติ แต่มองเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการออกแบบสื่อโดยรวม ที่น่าสนใจยิ่งกว่าคือการที่นักศึกษาบางคนกล่าวถึงการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในฐานะเครื่องมือสร้างสรรค์ ดังที่คนหนึ่งระบุว่า “พัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน การสร้างสื่อนวัตกรรมโดยใช้ AI และการควบคุมชั้นเรียน”

การที่ AI ถูกกล่าวถึงคู่กับการจัดการเรียนการสอนและการควบคุมชั้นเรียนในประโยคเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่าสำหรับนักศึกษากลุ่มนี้ เทคโนโลยีไม่ใช่สิ่งแปลกปลอมในห้องเรียน แต่เป็นส่วนประกอบปกติของการจัดการเรียนรู้ร่วมสมัย

ธีมที่ 4 การจัดการชั้นเรียนและพฤติกรรมผู้เรียน (Classroom Management)

หากธีมที่ 1 และ 2 สะท้อนการพัฒนาในเชิงการออกแบบและวางแผน ธีมที่ 4 สะท้อนสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อแผนนั้นต้องเผชิญกับความเป็นจริงของห้องเรียน นักศึกษาหลายคนพูดถึงการจัดการชั้นเรียนในน้ำเสียงที่แสดงถึงการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงที่ไม่อาจคาดเดาได้ล่วงหน้า ดังที่นักศึกษาคนหนึ่งบรรยายว่า “เรียนรู้วิธีการจัดการพฤติกรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะการใช้กลยุทธ์ในการควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เช่น การใช้เสียง การเคลื่อนไหว หรือการใช้เทคนิคการดึงดูดความสนใจ” ความเป็นรูปธรรมของคำอธิบายในข้อความนี้ ไม่ว่าจะเป็น “การใช้เสียง” “การเคลื่อนไหว” หรือ “การดึงดูดความสนใจ” บ่งชี้ว่านักศึกษาไม่ได้เพียงรับรู้ว่าการจัดการชั้นเรียนสำคัญ แต่ได้ทดลองและค้นพบวิธีการที่ใช้ได้จริงจากประสบการณ์ตรง พัฒนาการในธีมนี้จึงมีลักษณะเป็น practical wisdom ที่เกิดขึ้นจากการลองผิดลองถูกในบริบทจริง มากกว่าการนำทฤษฎีมาประยุกต์ใช้อย่างตรงไปตรงมา

ธีมที่ 5 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment & Evaluation)

แม้ธีมนี้จะปรากฏในสัดส่วนปานกลาง แต่คุณภาพของการสะท้อนคิดในธีมนี้โดดเด่นในแง่ของการแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในระดับมุมมอง นักศึกษาที่กล่าวถึงการประเมินผลไม่ได้พูดถึงการออกข้อสอบหรือการตัดเกรดเป็นหลัก หากแต่พูดถึงการใช้ข้อมูลจากการประเมินในฐานะเครื่องมือพัฒนา ดังที่คนหนึ่งระบุอย่างชัดเจนว่า n “เรียนรู้การใช้วิธีประเมินที่หลากหลาย และพัฒนาการใช้ข้อมูลจากการประเมินเพื่อนำไปปรับปรุงการสอน และช่วยเหลือผู้เรียนรายบุคคล” วลีที่น่าสนใจในข้อความนี้ คือ “ช่วยเหลือผู้เรียนรายบุคคล” ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาเริ่มมองการประเมินในฐานะกระบวนการที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไม่ใช่เพียงการวัดผลสัมฤทธิ์เชิงตัวเลข การเปลี่ยนแปลงในมุมมองดังกล่าวสะท้อนการเคลื่อนจากการประเมินเพื่อสรุปผล (summative) ไปสู่การประเมินเพื่อพัฒนา (formative) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญของพัฒนาการเชิงวิชาชีพ

ธีมที่ 6 การพัฒนาคุณลักษณะและจิตวิญญาณความเป็นครู (Professional Identity & Teacher Character)

ธีมนี้มีลักษณะแตกต่างจากธีมอื่น ๆ อย่างชัดเจน กล่าวคือ เป็นธีมที่นักศึกษาพูดถึง “ตัวตน” มากกว่า “ทักษะ” และเป็นธีมที่น้ำเสียงในการเขียนมีความลึกและสะท้อนคิดมากกว่าธีมอื่น นักศึกษาคนหนึ่งบรรยายพัฒนาการของตนในลักษณะที่ครอบคลุมทั้งสองมิติไปพร้อมกันว่า “ได้พัฒนาตนเองทั้งด้านวิชาชีพ (ทักษะการสอน) และด้านคุณลักษณะ (ความมั่นใจ ความรับผิดชอบ ความเป็นผู้นำในห้องเรียน)” การที่นักศึกษาจัดกลุ่มสิ่งที่ตนเรียนรู้โดยแยกระหว่าง “วิชาชีพ” และ “คุณลักษณะ” อย่างมีสติ แสดงให้เห็นระดับการสะท้อนคิดที่ลึก

กว่าการบรรยายกิจกรรม ขณะที่อีกคนหนึ่งเชื่อมโยงคุณลักษณะเหล่านี้เข้ากับจิตสำนึกความเป็นครูโดยตรงว่า “ฝึกความรับผิดชอบ ความอดทน และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า สร้างจิตสำนึกความเป็นครูที่ต้องมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”

คำว่า “สร้างจิตสำนึก” ในข้อความนี้มีนัยสำคัญ เพราะไม่ใช่การพูดว่า “ได้เรียนรู้” หรือ “ได้พัฒนาทักษะ” แต่เป็นการพูดถึงกระบวนการก่อร่างสร้างตัวตนภายใน ซึ่งสะท้อนการก่อรูปอัตลักษณ์วิชาชีพในความหมายที่ลึกซึ้งกว่า

ธีมที่ 7 การสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์ และความสัมพันธ์ทางวิชาชีพ (Communication & Professional Relationships)

ธีมสุดท้ายนี้ปรากฏในสัดส่วนน้อยที่สุด แต่มีนัยสำคัญในเชิงคุณภาพ เนื่องจากเป็นธีมเดียวที่นักศึกษาพูดถึงบทบาทของตนเองในบริบทที่ใหญ่กว่าห้องเรียน นักศึกษาคนหนึ่งกล่าวถึงพัฒนาการในมิตินี้ว่า “ได้พัฒนาในเรื่องของการใช้ทักษะการสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และได้พัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน ผู้ปกครอง และสถานศึกษา”

สิ่งที่โดดเด่นในข้อความนี้คือการขยายขอบเขตความสัมพันธ์จาก “ผู้สอนและผู้เรียน” ไปสู่ “ชุมชน ผู้ปกครอง และสถานศึกษา” ในประโยคเดียว บ่งชี้ว่านักศึกษาเริ่มมองตัวเองไม่ใช่แค่ในฐานะครูในห้องเรียน แต่ในฐานะผู้เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชนวงกว้าง ซึ่งเป็นมิติของอัตลักษณ์วิชาชีพที่มักพัฒนาช้ากว่ามิติอื่น และการที่ปรากฏขึ้นแม้เพียงบางส่วนในช่วงปฏิบัติการสอน 2 จึงมีความหมายเชิงพัฒนาการที่น่าสนใจ

ข้อค้นพบเชิงสังเคราะห์

ข้อค้นพบเชิงสังเคราะห์จากการศึกษานี้ไม่ได้เพียงแสดงรายการธีมการพัฒนาเท่านั้น หากแต่เสนอภาพรวมเชิงกระบวนการของการก่อรูปอัตลักษณ์วิชาชีพครูในลักษณะวงจรเสริมพลัง ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาทักษะการออกแบบการสอน ความมั่นใจในการปฏิบัติจริง การทดลองแนวทางใหม่ และการประเมินปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง วงจรดังกล่าวสะท้อนแบบแผนการพัฒนาอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นอย่างสัมพันธ์กันในช่วงปฏิบัติการสอน 2 อันอาจถือเป็นข้อเสนอเชิงแนวคิดที่สังเคราะห์จากข้อมูลเชิงประจักษ์ในบริบทการฝึกสอนของการศึกษานี้ ในขณะเดียวกันการที่บทสะท้อนคิดจำนวนหนึ่งยังคงอยู่ในระดับการบรรยายกิจกรรมมากกว่าการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ชี้ให้เห็นช่องว่างระหว่างการปฏิบัติและการพัฒนากระบวนการสะท้อนคิด (reflective practice) ในระดับลึก ซึ่งสะท้อนว่าช่วงปฏิบัติการสอน 2 เพียงช่วงเดียวอาจยังไม่

เพียงพอสำหรับการหล่อหลอมการสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพอย่างเต็มรูปแบบ ประเด็นดังกล่าวจึงมีนัยต่อการออกแบบประสบการณ์ฝึกสอนในหลักสูตรครูในอนาคต

อภิปรายผล

ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติการสอน 2 ไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่พัฒนาทักษะเชิงเทคนิค หากแต่เป็นกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เอื้อต่อการก่อรูปอัตลักษณ์วิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญ การปรากฏของธีมทั้ง 7 ธีมสะท้อนโครงสร้างพัฒนาการที่เคลื่อนจากการออกแบบและปฏิบัติการสอน ไปสู่การตระหนักรู้ตนเองในฐานะครู และการขยายบทบาทสู่บริบทวิชาชีพที่กว้างขึ้น การตีความดังกล่าวตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ การสะท้อนคิด และการก่อรูปอัตลักษณ์วิชาชีพ ซึ่งสามารถอภิปรายได้ใน 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. การเรียนรู้จากประสบการณ์ วงจรการพัฒนาเชิงปฏิบัติการ การที่ธีมด้านการวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ปรากฏบ่อยครั้งในการสะท้อนตนเองของนักศึกษาฝึกสอน สะท้อนว่าพวกเขาให้ความสำคัญกับกระบวนการคิดเชิงระบบก่อนการสอนจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) ที่เสนอว่าการเรียนรู้เกิดจากการหมุนเวียนระหว่างประสบการณ์ตรง การสะท้อนคิด การสร้างมโนทัศน์ และการทดลองปฏิบัติใหม่ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักศึกษาไม่ได้เพียงดำเนินกิจกรรมตามแผน หากแต่เรียนรู้ที่จะ “ปรับ” และ “ออกแบบใหม่” จากสถานการณ์จริงในห้องเรียน ซึ่งสะท้อนการทำงานของวงจรดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามการที่บทสะท้อนคิดบางส่วนยังอยู่ในระดับการบรรยายกิจกรรมโดยขาดการวิเคราะห์เชิงเหตุผล อาจสะท้อนว่าขั้นการสร้างมโนทัศน์เชิงนามธรรม (abstract conceptualization) ยังพัฒนาไม่เต็มที่ ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานของ Hatton & Smith (1995) และ Jay & Johnson (2002) ที่เสนอว่าการสะท้อนคิดของนักศึกษาครูมักเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างระดับพรรณนาและระดับวิเคราะห์ มากกว่าจะก้าวสู่ระดับวิพากษ์อย่างสมบูรณ์

2. การสะท้อนคิดในฐานะกลไกสร้างความรู้เชิงปฏิบัติ ธีมด้านการจัดการชั้นเรียน การใช้คำถามกระตุ้นการคิด และการปรับกลยุทธ์เฉพาะหน้า สะท้อนกระบวนการ reflection-in-action ตามแนวคิดของ Schön (1983) กล่าวคือ นักศึกษาต้องคิดและตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน ขณะเดียวกันการกล่าวถึงการนำผลการประเมินไปปรับปรุงการสอนสะท้อน reflection-on-action ซึ่งเป็นการทบทวนภายหลังการปฏิบัติ เพื่อพัฒนาการสอนใน

รอบถัดไป โดยผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานของ กิตติบุญถวัลย์ และคณะ (2018) ที่ชี้ว่าการสะท้อนคิดเป็นกลไกสำคัญในการแปรประสบการณ์ให้กลายเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในและสอดคล้องกับงานของ เปรื่องพิชญาธร และอินทรประวัติ (2023) ที่พบว่าการสะท้อนคิดระหว่างการฝึกประสบการณ์ช่วยยกระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู นอกจากนี้ โคตรบรรเทา (2025) ยังชี้ให้เห็นว่าการชี้แนะสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบสามารถยกระดับคุณภาพการคิดวิเคราะห์ทางวิชาชีพได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ดีความแตกต่างของระดับ reflective depth ที่พบในข้อมูลครั้งนี้สะท้อนว่าการสะท้อนคิดไม่ได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ หากแต่ต้องอาศัยโครงสร้างสนับสนุนที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Kanthong (2021) และ Ruangsan (2025) ที่เน้นบทบาทของการออกแบบกิจกรรมสะท้อนคิดอย่างมีโครงสร้างเพื่อเสริมพลังการพัฒนาครูอย่างเปลี่ยนแปลงเชิงลึก

3. การก่อรูปอัตลักษณ์วิชาชีพ การเปลี่ยนผ่านจากทักษะสู่ตัวตน ธีมด้านคุณลักษณะและจิตวิญญาณความเป็นครูสะท้อนการเคลื่อนจากการพัฒนาทักษะไปสู่การก่อรูปตัวตนทางวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Beijaard, Meijer & Verloop (2004) ที่มองว่าอัตลักษณ์ครูเป็นกระบวนการต่อรองความหมายระหว่างประสบการณ์ส่วนบุคคลกับบทบาททางสังคม และสอดคล้องกับ Beauchamp & Thomas (2009) ที่เสนอว่าอัตลักษณ์ครูเป็นโครงสร้างพลวัตที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องในบริบทการเรียนรู้วิชาชีพ การที่นักศึกษากล่าวถึงความสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน สะท้อนการขยายขอบเขตบทบาทจาก “ครูผู้สอน” สู่ “สมาชิกของชุมชนวิชาชีพ” ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Flores & Day (2006) ที่ชี้ว่าบริบททางสังคมมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ครูในช่วงเปลี่ยนผ่านเข้าสู่วิชาชีพ นอกจากนี้การปรากฏของธีมด้านสื่อ เทคโนโลยี และ AI ในระดับสูง สามารถอธิบายผ่านกรอบแนวคิด TPACK ของ Mishra & Koehler (2006) ซึ่งมองว่าความรู้เทคโนโลยีไม่ใช่องค์ประกอบเสริม หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของความรู้วิชาชีพครูร่วมสมัย การบูรณาการเทคโนโลยีในข้อมูลสะท้อนคิดจึงสะท้อนการนิยามอัตลักษณ์ครูรุ่นใหม่ในบริบทศตวรรษที่ 21

4. โครงสร้างพัฒนาการเชิงบูรณาการ เมื่อพิจารณาภาพรวม ธีมทั้ง 7 สามารถตีความเป็นโครงสร้างพัฒนาการ 3 ระดับที่ซ้อนทับและเสริมพลังกัน ได้แก่ (1) ระดับการออกแบบและปฏิบัติการสอน (2) ระดับการจัดการสถานการณ์และการประเมิน (3) ระดับการก่อรูปอัตลักษณ์และความสัมพันธ์ทางวิชาชีพ โดยลำดับดังกล่าวไม่ได้เป็นขั้นตอนเชิงเส้นตรง

หากแต่เป็นกระบวนการพลวัตที่เกิดขึ้นพร้อมกันผ่านประสบการณ์เดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิด reflexive thematic analysis ของ Braun & Clarke (2006, 2019) ที่มองธีมในฐานะรูปแบบความหมายที่เชื่อมโยงเชิงกระบวนการมากกว่าการจัดหมวดหมู่เชิงสถิติ

ในภาพรวมผลการศึกษานี้สนับสนุนมุมมองว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นพื้นที่บูรณาการที่หลอมรวมการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติ การสะท้อนคิด และการก่อรูปอัตลักษณ์เข้าด้วยกัน และกระบวนการดังกล่าวมีลักษณะเป็นวงจรเสริมพลังที่ดำเนินไปผ่านการปฏิบัติและการตีความประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์เชิงธีมตามแนวทางของ Braun & Clarke จากบทสะท้อนคิดของนักศึกษาฝึกสอน 76 คน พบพัฒนาการวิชาชีพ 7 ธีม ครอบคลุมมิติการออกแบบและปฏิบัติการสอน การจัดการและประเมินผล และการก่อรูปอัตลักษณ์วิชาชีพ ผลสะท้อนว่าปฏิบัติการสอน 2 เป็นช่วงสำคัญของการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามแนวคิดของ Kolb และการสะท้อนคิดของ Schon โดยเฉพาะการบูรณาการเทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ครูรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตามระดับความลุ่มลึกของการสะท้อนคิดยังแตกต่างกันและต้องการการส่งเสริมเพิ่มเติม โดยคณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ **1. ข้อเสนอแนะการนำผลไปใช้** ควรพัฒนากิจกรรมสะท้อนคิดแบบมีโครงสร้างเพื่อยกระดับการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของนักศึกษาฝึกสอน บูรณาการสมรรถนะด้านเทคโนโลยีไว้ในเกณฑ์ประเมินการฝึกสอนอย่างชัดเจน และจัดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศ เพื่อสนับสนุนการก่อรูปอัตลักษณ์วิชาชีพอย่างเป็นระบบ **2. ข้อเสนอแนะการวิจัยต่อไป** ควรศึกษาติดตามพัฒนาการอัตลักษณ์วิชาชีพในระยะยาวตั้งแต่ช่วงฝึกสอนสู่ปีแรกของการประกอบวิชาชีพ รวมทั้งใช้วิธีเก็บข้อมูลที่หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสังเกตชั้นเรียน เพื่อให้เข้าใจมิติของการสะท้อนคิดและการพัฒนาวิชาชีพได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กิตติบุญถวัลย์ ป., ชื่นฉ่ำ จ., ศรีธัญญา ศ., และ Umereweneza, S. (2018). การสะท้อนคิด: จากประสบการณ์ที่ล้ำค่าสู่การเปลี่ยนแปลง. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี,* 12(1), 102–110.

โคตรบรรเทา, ธ. (2025). การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนโดยการชี้แนะสะท้อนคิด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 219–224.

เปรื่องพิชญาธร เ. ., และ อินทรประวัติ พ. . (2023). ผลการสะท้อนคิดด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี,* 34(3), 92–104.

Beauchamp, C., & Thomas, L. (2009). Understanding teacher identity: An overview of issues in the literature and implications for teacher education. *Cambridge Journal of Education,* 39(2), 175–189.

Beijaard, D., Meijer, P. C., & Verloop, N. (2004). Reconsidering research on teachers' professional identity. *Teaching and Teacher Education,* 20(2), 107–128.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology,* 3(2), 77–101.

Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health,* 11(4), 589–597.

Flores, M. A., & Day, C. (2006). Contexts which shape and reshape new teachers' identities: A multi-perspective study. *Teaching and Teacher Education,* 22(2), 219–232.

Hatton, N., & Smith, D. (1995). Reflection in teacher education: Towards definition and implementation. *Teaching and Teacher Education*, 11(1), 33–49.

Jay, J. K., & Johnson, K. L. (2002). Capturing complexity: A typology of reflective practice for teacher education. *Teaching and Teacher Education,* 18(1), 73–85.

Kanthong, S. (2021). Development of Learning Management for Enhancing Reflective Thinking of Student Teachers in Peace Education for Teachers Course, Princess of Naradhiwas University. *Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences*, 8(2), 180–197. retrieved from https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pnuhuso/article/view/249849

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.

Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record,* 108(6), 1017–1054.

Ruangsan, W. (2025). *Empowering educators through reflective practice: A meta-model for transformative teacher development in the 21st century. วารสารวิชาการสังคมศาสตร์สมัยใหม่*, 2(2), 1–22.

Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books.

Somsao, A., & Kuroda, A. (2025). Navigating spiritual turmoil in the doctoral journey: An autoethnographic perspective. *Journal of Education and Learning*, 14(6), 197–210.

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเพิ่มสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดศรีสุนทร (มิตรภาพ 15) อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต*

THE APPLICATION OF THE IDDHIPADA PRINCIPLE TO ENHANCE THE COMPETENCY OF LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS AT WAT SRISUNTHON (MITTRAPHAP 15) SCHOOL, THALANG DISTRICT, PHUKET PROVINCE

พระดนุพล คุณากโร (ลุ้งส้าน)

Phra Danuphon Kunakaro (Lung San)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6703205001@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 18 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 24 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 มีนาคม 2569

Received 18 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 26 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเพิ่มสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดศรีสุนทร (มิตรภาพ 15) อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต 2) เพื่อศึกษาหลักอิทธิบาท 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเพิ่มสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดศรีสุนทร (มิตรภาพ 15) อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์

Citation:

* พระดนุพล คุณากโร (ลุ้งส้าน). (2569). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเพิ่มสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดศรีสุนทร (มิตรภาพ 15) อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1237-1252.

Phra Danuphon Kunakaro (Lung San). (2026). The Application Of The Iddhipada Principle To Enhance The Competency Of Lower Secondary School Students At Wat Srisunthon (Mittraphap 15) School, Thalang District, Phuket Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1237-1252.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน ได้แก่พระภิกษุที่เป็นพระสอนศีลธรรม 2 รูป ผู้บริหารสถานศึกษา 5 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 3 คน และตัวแทนผู้ปกครอง 10 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสังเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การเพิ่มสมรรถนะของนักเรียนเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณธรรม สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข อย่างไรก็ตาม นักเรียนยังมีข้อจำกัดด้านแรงจูงใจ ความเพียร สมาธิ และความรับผิดชอบ ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน และสภาพแวดล้อมทางสังคม

2. หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักธรรมที่มุ่งพัฒนากาย จิต และปัญญา เพื่อสร้างความสำเร็จในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต โดยเน้นความพอใจในสิ่งที่ทำ ความเพียรพยายาม ความตั้งใจมั่น และการใช้ปัญญาในการพิจารณาอย่างรอบคอบ

3. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนการสอน สามารถพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน เข้าเรียนสม่ำเสมอ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีความรับผิดชอบและส่งงานตรงเวลา มีวินัยในตนเอง มีสมาธิในการเรียน และสามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน และบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักอิทธิบาท 4, สมรรถนะ, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

This study aimed to: (1) investigate the concepts related to enhancing the competencies of lower secondary school students at Wat Srisunthon School (Mittraphap 15), Thalang District, Phuket Province; (2) examine the Iddhipada principles as presented in Buddhist scriptures; and (3) apply the Iddhipada principles to enhance students' competencies. A qualitative research design was employed, with in-depth interviews utilized as the primary data collection

method. The key informants comprised 20 participants, including 2 Buddhist monks serving as moral instructors, 5 school administrators, 3 school committee members, and 10 parent representatives, selected through purposive sampling. The research instrument was a semi-structured interview protocol, which was validated for content validity by experts in the field. Data were systematically collected and analyzed using content analysis, and the findings were presented through descriptive synthesis.

Findings were as follows:

1. The enhancement of students' competencies constitutes a critical process in fostering learners' knowledge, skills, and moral attributes, thereby enabling them to lead balanced and meaningful lives. However, several limitations were identified, particularly in terms of motivation, perseverance, concentration, and responsibility, which were influenced by familial, institutional, and social factors.

2. The Iddhipada principles Chanda (aspiration), Viriya (effort), Citta (concentration), and Vimamsa (investigation) represent fundamental Buddhist doctrines aimed at developing physical, mental, and cognitive capacities, emphasizing intrinsic motivation, sustained effort, focused attention, and reflective inquiry.

3. The application of the Iddhipada principles in instructional management was found to significantly enhance students' competencies in observable and measurable ways. Specifically, students demonstrated increased learning engagement, consistent class attendance, improved academic performance, greater responsibility and self-discipline, enhanced concentration, and more advanced analytical and problem-solving abilities. Furthermore, such application contributed to the improvement of teacher–student relationships and the establishment of a supportive learning environment conducive to continuous and sustainable development.

Keywords: Application, Iddhipada IV, Competency, Lower Secondary School Students.

บทนำ

พระพุทธศาสนามองว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่สามารถฝึกฝนและพัฒนาได้สูงกว่าสัตว์อื่น ๆ แม้ว่าสัตว์หลายชนิดจะสามารถฝึกให้ทำงานหรือแสดงกิจกรรมต่าง ๆ ได้ แต่ความสามารถย่อมจำกัดอยู่เพียงเท่าที่มนุษย์ฝึกให้ทำได้เท่านั้น ในขณะที่มนุษย์เมื่อได้รับการศึกษาและฝึกฝนอย่างถูกต้อง สามารถพัฒนาศักยภาพทั้งด้านสติปัญญา ความสามารถและคุณธรรมให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างกว้างขวาง ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญกับการฝึกตน เพราะมนุษย์เมื่อเกิดมายังไม่สมบูรณ์ จำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นภายหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และแสดงปฐมเทศนา ลักษณะการเกิดของศาสนานี้แตกต่างจากศาสนาอื่น เนื่องจากไม่ได้เกิดจากการดลบันดาลของอำนาจเหนือธรรมชาติ แต่เกิดจากความเพียรพยายามในการแสวงหาความจริงของชีวิต โดยอาศัยการสั่งสมบารมีและการค้นคว้าสัจธรรมด้วยพระองค์เอง จนตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า จึงกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นศักยภาพของมนุษย์ในการพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง (พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ), 2536)

พระพุทธศาสนาได้เสนอแนวคิดด้านการบริหารและการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพผ่านหลักธรรมที่เรียกว่า อิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หลักธรรมดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ ความพอใจและความรักในสิ่งที่ทำ วิริยะ ความเพียรพยายามและความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงาน จิตตะ การเอาใจใส่และตั้งใจจดจ่อกับสิ่งที่ทำ และวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง ตรวจสอบและค้นหาเหตุผลเพื่อพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้น (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546) หลักอิทธิบาท 4 ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติงาน และการดำเนินชีวิตประสบความสำเร็จ หากบุคคลสามารถนำหลักธรรมทั้งสี่มาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม จะช่วยเสริมสร้างสมาธิ ความตั้งใจ และประสิทธิภาพในการทำงาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2551)

ในบริบทของการศึกษา “สมรรถนะ” ในงานวิจัยนี้ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิต ซึ่งครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการเรียนรู้ (ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความกระตือรือร้น) (2) ด้านวินัยและความรับผิดชอบ (การปฏิบัติตามกฎระเบียบและการส่งงาน) (3) ด้านสมาธิและการควบคุมตนเอง และ (4) ด้านการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งทักษะการคิดขั้นสูง การเรียนรู้ตลอดชีวิต และคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนวัดศรีสุนทร (มิตรภาพ 15) เป็นสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ควบคู่กับคุณธรรม อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลรายงานพฤติกรรมนักเรียนของสถานศึกษาและการสังเกตของครูผู้สอน พบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นบางส่วนมีพฤติกรรมที่ควรได้รับการพัฒนา เช่น การขาดระเบียบวินัย การมาเรียนสายหรือขาดเรียน การแต่งกายไม่ถูกต้อง และการขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ทั้งนี้มีรายงานว่ามีนักเรียนประมาณร้อยละ 20–30 ที่มีพฤติกรรมไม่สอดคล้องกับระเบียบของโรงเรียนในบางช่วงเวลา ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาด้านแรงจูงใจ สมาธิ และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวโน้มในระดับประเทศที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะชีวิตและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ยังเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งพัฒนาในระบบการศึกษา

จากสภาพปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรมและเสริมสร้างสมรรถนะให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน ดังนั้น โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางพัฒนาผู้เรียน โดยสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้สมัยใหม่ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างยั่งยืนผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเพิ่มสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดศรีสุนทร (มิตรภาพ 15) อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต เพื่อแก้ไขปัญหาด้านแรงจูงใจ ความเพียร ความรับผิดชอบ สมาธิ วินัย และการคิดวิเคราะห์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ อีกทั้งยังเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาอื่นในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมร่วมกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเพิ่มสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดศรีสุนทร (มิตรภาพ 15) อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

2. เพื่อศึกษาหลักอิทธิบาท 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

3. เพื่อศึกษาผลการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเพิ่มสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดศรีสุนทร (มิตรภาพ 15) อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

การทบทวนวรรณกรรม

1. หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ประกอบด้วย ความพอใจในสิ่งที่ทำ (ฉันทะ) ความเพียรพยายาม (วิริยะ) ความเอาใจใส่ตั้งมั่น (จิตตะ) และการพิจารณาไตร่ตรองด้วยเหตุผล (วิมังสา) เมื่อบุคคลปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ ย่อมนำไปสู่การเกิดปัญญาและความสำเร็จในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ การดำเนินชีวิตตามแนวพุทธยังควรยึดหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณธรรม (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตฺโต), 2543)

2. หลักอิทธิบาท 4 หมายถึง คุณธรรมที่เป็นแนวทางนำไปสู่ความสำเร็จของบุคคลในการบรรลุเป้าหมาย โดยเน้นเป้าหมายที่สามารถบรรลุได้จริงผ่านความเพียรและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มิใช่เพียงความคิดเชิงอุดมคติ จึงถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาตนเอง (พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), 2545)

3. อิทธิบาท 4 เป็น “ทางแห่งความสำเร็จ” ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อบุคคลมีพื้นฐานที่ถูกต้องแล้ว การนำหลักธรรมไปใช้ในการทำงานหรือการดำเนินชีวิตย่อมส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2543)

4. การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสตูล” (ณรงค์กร ยังรอด, 2563) พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสตูล ช่วยส่งเสริมความมุ่งมั่น ความรับผิดชอบ และประสิทธิภาพในการทำงาน ส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายทั้งในระดับบุคคลและองค์กร

5. การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานของผู้นำชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชิงโค อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา” (พระสมชาติ ขนฺติโก (วรรณเพชร์), 2565) พบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารงานของผู้นำชุมชน ช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำ ความศรัทธา และความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้สามารถพัฒนางานและสังคมได้อย่างยั่งยืน

6. การวิจัยเรื่อง “การปรับใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติตนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนเทศบาลบ้านคลองภาษี อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง” (พระอนุชา สาโม (มะสุนี), 2567) พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ช่วยปรับปรุงพฤติกรรมด้านการเรียน ความรับผิดชอบ และกิริยามารยาท โดยลดพฤติกรรมก้าวร้าวและส่งเสริมการพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม

7. การวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท” (พระมหาธีรไนย ปริยตฺติเมธี, 2567) พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านการทำงาน การบริหาร และการศึกษา โดยเน้นองค์ประกอบด้านแรงจูงใจ (ฉันทะ) ความเพียร (วิริยะ) สมาธิ (จิตตะ) และการคิดวิเคราะห์ (วิมังสา) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางจิตวิทยาการศึกษาในปัจจุบัน เช่น แนวคิด Self-Directed Learning ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีเป้าหมาย และแนวคิด Growth Mindset ที่มุ่งพัฒนาความสามารถผ่านความพยายามและการเรียนรู้จากประสบการณ์ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มุ่งศึกษาในบริบทของการทำงาน การบริหารองค์กร หรือการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนในภาพรวม ยังขาดการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับ “การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในมิติที่ชัดเจนและเป็นระบบ” โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มุ่งเน้นทั้งด้านการเรียนรู้ วินัย สมาธิ และการคิดวิเคราะห์ ดังนั้น ช่องว่างของงานวิจัย (Research Gap) ที่สำคัญ คือ การขาดรูปแบบหรือแนวทางเชิงบูรณาการที่นำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรมในบริบทสถานศึกษาเฉพาะพื้นที่ งานวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว

โดยศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเพิ่มสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดศรีสุนทร (มิตรภาพ 15) เพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบททางการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาข้อมูลทั้งจากเอกสารและภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความครอบคลุม น่าเชื่อถือ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (2) การศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (3) การศึกษาภาคสนาม (4) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และ (5) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลหลักทางพระพุทธศาสนา เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดด้านหลักธรรม โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4

2) การศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และผลงานวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย รวมทั้งข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อใช้สนับสนุนแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3) การศึกษาภาคสนาม ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) ได้แก่ (1) เป็นผู้มีบทบาทหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เช่น พระสอนศีลธรรม ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา หรือผู้ปกครอง (2) มีประสบการณ์หรือความรู้เกี่ยวกับการพัฒนานักเรียนหรือการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (3) มีความยินดีและสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกได้อย่างครบถ้วน

4) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่ม และการวิเคราะห์เชิงแนวคิด เพื่อยืนยันความสอดคล้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

5) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการจัดหมวดหมู่ข้อมูล การตีความ และการสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา ควบคู่กับการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive Interpretation) เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติตนของนักเรียนเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ คุณธรรม วินัย และความรับผิดชอบ สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม จากการศึกษาพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นยังมีปัญหาด้านแรงจูงใจ ความรับผิดชอบ สมาธิ และทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัยทั้งครอบครัว โรงเรียน สังคม และสื่อเทคโนโลยี ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนจึงควรอาศัยความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมวินัย ความรับผิดชอบ และคุณธรรม เพื่อให้นักเรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนาสังคมได้อย่างยั่งยืน

2. อิทธิบาท 4 หมายถึง หลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานและการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย 4 ประการ คือ ฉันทะ ความพอใจและความรักในสิ่งที่ทำ วิริยะ ความเพียรพยายาม อดทนต่ออุปสรรค จิตตะ การตั้งใจและเอาใจใส่ในงานอย่างจริงจัง และ วิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณา ตรวจสอบ และปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น หลักอิทธิบาท 4 สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการทำงานทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การทำงานราชการ การค้าขาย อุตสาหกรรม หรือการเกษตร หากบุคคลมีความตั้งใจ มีความเพียร เอาใจใส่ และรู้จักพิจารณาปรับปรุงงานอยู่เสมอ ย่อมช่วยให้การทำงานประสบผลสำเร็จและเกิดความสุขจากสิ่งที่ตนปฏิบัติ

3. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะของนักเรียนในทุกด้านอย่างองค์รวม ทั้งด้านแรงจูงใจ ความเพียร สมาธิ และการคิดวิเคราะห์ ทำให้นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ที่ดี มีคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เหมาะสม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนมุมมองที่สอดคล้องกัน เช่น “เมื่อครูนำหลักอิทธิ

บาท 4 มาปรับใช้ในการเรียนการสอน นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด” (ผู้บริหารสถานศึกษา) และ “นักเรียนมีความรับผิดชอบ ส่งงานตรงเวลา และกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น” (ผู้ปกครอง) นอกจากนี้ พระสอนศีลธรรมได้ให้ความเห็นว่า “หลักอิทธิบาท 4 เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งด้านจิตใจและสติปัญญาไปพร้อมกัน” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์เชิงประจักษ์ของการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้

ในเชิงการจัดหมวดหมู่ สามารถสรุปความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับสมรรถนะของนักเรียนได้ดังตารางต่อไปนี้

หลักอิทธิบาท 4	แนวทางการประยุกต์ใช้	สมรรถนะที่พัฒนา
ฉันทะ	สร้างแรงจูงใจในการเรียน	ความสนใจใฝ่เรียนรู้
วิริยะ	ส่งเสริมความเพียรพยายาม	ความขยัน อดทน
จิตตะ	ฝึกสมาธิในการเรียน	ความตั้งใจและมีวินัย
วิมังสา	ฝึกคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา	การคิดอย่างมีเหตุผล

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเพิ่มสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดศรีสุนทร (มิตรภาพ 15) อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต” พบว่า การพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ทั้งด้านความรู้ คุณธรรม วินัย และทักษะชีวิต ทั้งนี้ โรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาแบบองค์รวม (Holistic Education) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา

การเพิ่มสมรรถนะของนักเรียนจำเป็นต้องอาศัยการสร้างแรงจูงใจภายใน การปลูกฝังพฤติกรรมเชิงบวก และการใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นกรอบแนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2543) ที่อธิบายว่า อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและการทำงาน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อค้นพบที่แตกต่างจากงานวิจัยบางส่วน กล่าวคือ การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในบริบทของสถานศึกษาไม่สามารถเกิดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากขาดการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

ที่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งถือเป็นปัจจัยเชิงบริบทที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ แม้ผลการวิจัยจะสอดคล้องกับงานของ ณรงค์กร ยังรอด (2563) ที่พบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้ แต่การศึกษาครั้งนี้ได้ขยายองค์ความรู้โดยชี้ให้เห็นว่า ในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น “แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation)” ซึ่งสอดคล้องกับหลักฉันทะ มีบทบาทเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสมรรถนะด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะพฤติกรรมการเรียนรู้และความรับผิดชอบ ในเชิงการวิเคราะห์เชิงลึก พบว่า หลักอิทธิบาท 4 สามารถอธิบายได้ในลักษณะของ “กระบวนการทางจิตและพฤติกรรม” ที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ฉันทะทำหน้าที่เป็นแรงขับภายใน (Motivational Drive) ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและความพึงพอใจในการเรียนรู้ วิริยะทำหน้าที่เสริมแรง (Persistence Mechanism) ทำให้ผู้เรียนมีความพยายามและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค จิตตะเกี่ยวข้องกับกระบวนการควบคุมความสนใจ (Attention Control) ซึ่งส่งผลต่อสมาธิและความต่อเนื่องในการเรียนรู้ และวิมังสาเป็นกระบวนการทางปัญญาขั้นสูง (Higher-order Thinking) ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ สะท้อนคิด (Reflection) และปรับปรุงตนเองได้อย่างมีเหตุผล

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ) (2545) ที่อธิบายว่า อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้พบเพิ่มเติมว่า “วิมังสา” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นสมรรถนะหลักในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอนุชา สาโม (มะสุนี) (2567) ที่พบว่าการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมของนักเรียน อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ได้ขยายผลโดยชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการหลักธรรมดังกล่าวต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน จึงจะสามารถพัฒนาทั้งด้านพฤติกรรมและสมรรถนะได้อย่างยั่งยืน

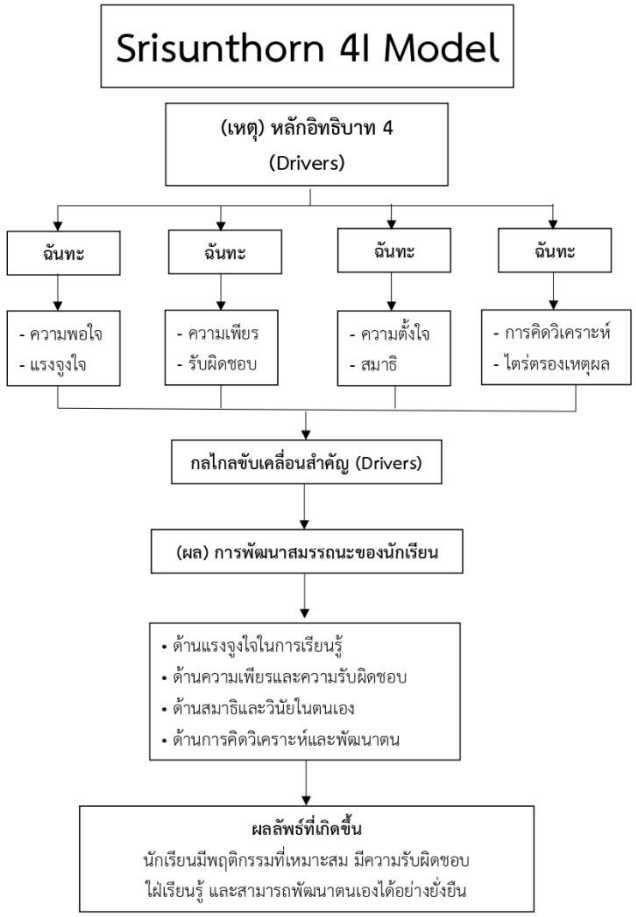
ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเพิ่มสมรรถนะของนักเรียน จึงไม่เพียงเป็นแนวทางเชิงคุณธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นกรอบแนวคิดเชิงกระบวนการที่สามารถอธิบายและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษายุคปัจจุบันที่

ต้องการผู้เรียนที่มีทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้อย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงหลักธรรมกับกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ ฉันทะ ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจและความสนใจในการเรียนรู้ วิริยะ ส่งเสริมความเพียรพยายามและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ จิตตะ ช่วยพัฒนาสมาธิและวินัยในการเรียนและการดำเนินชีวิต และ วิมังสา ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การประเมินตนเอง และการปรับปรุงพัฒนาตนอย่างต่อเนื่อง องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge) ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนา “รูปแบบการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 กับสมรรถนะผู้เรียน” ซึ่งผู้วิจัยขอเรียกว่า “Srisunthorn 4I Model” อันเป็นโมเดลที่แสดงความสัมพันธ์เชิงกระบวนการระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (อิทธิบาท 4) กับการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับกระบวนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมของโรงเรียน สามารถพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนได้อย่างรอบด้าน ทั้งด้านแรงจูงใจ ความเพียร สมาธิ และทักษะการคิด ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสม มีความรับผิดชอบ และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน ดังแผนภาพการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดศรีสุนทร (มิตรภาพ 15) ภายใต้กรอบแนวคิด Srisunthorn 4I Model ดังนี้

ภาพที่ 1 Srisunthorn 4I Model

แผนภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Cause–Effect Relationship) โดยมี “หลักอิทธิบาท 4” เป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ที่ส่งผลต่อ “สมรรถนะของผู้เรียน” ซึ่งเป็นผลลัพธ์ (Output) ผ่านกลไกขับเคลื่อนสำคัญ (Key Drivers) ได้แก่ (1) กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered Learning) (2) การเสริมแรงทางบวกและการสร้างแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation Reinforcement) (3) การฝึกปฏิบัติและการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง (Active Learning Process) และ (4) การสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง (Reflective Thinking) กลไกดังกล่าวทำหน้าที่เชื่อมโยง

หลักธรรมไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นแนวทางสำคัญที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนได้อย่างเป็นระบบและรอบด้าน หลักอิทธิบาท 4 อันประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความเพียร ความตั้งใจ และการคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน เมื่อบูรณาการหลักธรรมดังกล่าวเข้ากับกระบวนการจัดการเรียนการสอน จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจใฝ่เรียนรู้ มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง และสามารถควบคุมตนเองในการเรียนและการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

ผลจากการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการพัฒนานักเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่สำคัญเพิ่มขึ้น ทั้งด้านแรงจูงใจในการเรียนรู้ ความเพียรและความรับผิดชอบ สมาธิและวินัยในตนเอง ตลอดจนความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ความมีวินัย ความรับผิดชอบ และการตระหนักถึงบทบาทของตนในสังคม ดังนั้น การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา จึงสามารถถือเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล อันจะช่วยเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถปรับตัวและเผชิญกับความท้าทายของสังคมในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวยังสามารถนำไปใช้เป็นข้อเสนอแนะในการวิจัยเพื่อการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนรู้ โดยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาสถานศึกษา (เช่น แผนพัฒนาการศึกษาระยะ 3–5 ปี หรือแผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2569) อย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน เช่น ระดับแรงจูงใจของผู้เรียน พฤติกรรมความรับผิดชอบ และทักษะการคิดวิเคราะห์ นอกจากนี้ควรสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4 และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 1.2 ข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วม

สถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท 4 เช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนทั้งด้านสังคมและจิตใจ 1.3 ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอน ครูผู้สอนควรปรับบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่การเป็น “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” (Facilitator) โดยออกแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท 4 กล่าวคือ (1) ด้านฉันทะ ควรใช้กิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจ เช่น การเรียนรู้แบบโครงงานหรือปัญหาเป็นฐาน, (2) ด้านวิริยะ ควรส่งเสริมความเพียรผ่านการมอบหมายงานที่ท้าทายและมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง, (3) ด้านจิตตะ ควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสมาธิและการจดจ่อ เช่น การกำหนดช่วงเวลาเรียนรู้เชิงลึก และ (4) ด้านวิมังสา ควรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflection) เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่ายังมีประเด็นทางวิชาการและเชิงปฏิบัติที่สามารถต่อยอดองค์ความรู้ให้กว้างขวางและลุ่มลึกยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะด้านการศึกษาและการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน จึงขอเสนอแนะแนวทางในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) การส่งเสริมหลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในยุคดิจิทัล, 2) การบูรณาการการเรียนรู้ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และ 3) การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสถานศึกษาไทย

เอกสารอ้างอิง

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2536). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สภาการศึกษามหามกุฎราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สหธรรมมิก จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตฺโต). (2543). *ธรรมะกับการทางาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2545). *ความสำเร็จหลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสภา.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2543). *ธรรมะกับการทำงาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.

ณรงค์กร ยังรอด. (2563). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสตูล. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช.

พระสมชาติ ขนฺติโก (วรรณเพชร์). (2565). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานของผู้นำชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชิงโค อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอนุชา สาโม (มะสุนี). (2567). การปรับใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติตนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนเทศบาลบ้านคลองภาษี อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาธีรไนย ปริยตฺติเมธี. (2567). การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 9(1), 215-216.

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ ของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง*

A DEVELOPMENT OF ACADEMIC ADMINISTRATION STRATEGIES TO ENHANCE ACADEMIC EXCELLENCE OF PRINCESS UBOLRATANA RAJAKANYA'S COLLEGE PHATTHALUNG SCHOOL

ภิรัญญา อินถิติ

Phiranya Inthiti

โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง

Princess Ubolratana Rajakanya's College Phatthalung School, Thailand

Corresponding Author's Email: Pxinthiti@gmail.com

วันที่รับบทความ : 14 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 21 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 23 มีนาคม 2569

Received 14 March 2026; Revised 21 March 2026; Accepted 23 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ (2) พัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ (3) ศึกษาผลการใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ และ (4) ประเมินกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง จำนวน 138 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 153 คน ดำเนินการวิจัยในปีการศึกษา 2567 เครื่องมือที่ใช้ในการ

Citation:

* ภิรัญญา อินถิติ. (2569). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1253-1271.

Phiranya Inthiti. (2026). A Development Of Academic Administration Strategies To Enhance Academic Excellence Of Princess Ubolratana Rajakanya's College Phatthalung School. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1253-1271.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

วิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบประเมิน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า (1) สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.42) ขณะที่ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.52) (2) ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการแบบ PURP Academic Excellent พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.63 และ (μ = 4.65) ตามลำดับ (3) ผลการใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการอยู่ในระดับความสำเร็จมากที่สุด (μ = 4.52) และ (4) การดำเนินกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นตามแนวทางการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศโดยภาพรวมมีความสำเร็จอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.61) นอกจากนี้ ผลการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ใช้กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น พบว่า กลยุทธ์ดังกล่าวมีคุณค่าเชิงวิชาการ มีประโยชน์ต่อวงการศึกษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ, ความเป็นเลิศทางวิชาการ, การพัฒนากลยุทธ์, การวิจัยและพัฒนา, การบริหารสถานศึกษา

Abstract

This research employed a Research and Development (R&D) which The objectives of the study were: (1) to investigate the current conditions and analyze the needs for developing academic administration strategies; (2) to develop academic administration strategies to enhance academic excellence; (3) to examine the results of implementing the developed strategies; and (4) to evaluate the effectiveness of the developed strategies. The target group consisted of 138 teachers and educational personnel and 15 members of the school board committee, totaling 153 participants. The research was conducted during the 2024 academic year. Research instruments included questionnaires and evaluation forms. Data were collected using a mixed-method approach through questionnaires and focus group discussions. Quantitative data were

analyzed using percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis.

The research findings revealed that: (1) the overall current conditions of academic administration at the school were at a moderate level (μ = 3.42), while the overall needs for development were at the highest level (μ = 4.50); (2) the evaluation of the developed strategy, namely the PURP Academic Excellent academic administration strategy, indicated that its appropriateness and feasibility were at the highest level (μ = 4.63 and μ = 4.65, respectively); (3) the results of implementing the developed academic administration strategies to promote academic excellence were at the highest level of success (μ = 4.52) and (4) the overall implementation of the developed strategies based on the academic administration framework toward excellence achieved success at the highest level (μ = 4.61). Furthermore, the synthesis of users' opinions regarding the benefits of the developed strategies indicated that the strategies possess strong academic value, contribute significantly to the educational field, and can be effectively applied in educational institutions.

Keywords: Academic Administration Strategy, Academic Excellence, Strategy Development, Research and Development, School Administration

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และความเจริญก้าวหน้าของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และการบริหารงานวิชาการ ถือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา เนื่องจากเป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การวัดและประเมินผล การนิเทศการศึกษา ตลอดจนการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งล้วนส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนและประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวม

การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาและนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม (ปาวีณา ปล่องทอง ทรงยศ แก้วมงคล และ สมนึก การีเวท, 2566) ในบริบทของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน สถานศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และความต้องการของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านงานวิจัยของธวัลรัตน์ หาญเชิงชัยและคณะ (2567) พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีระบบและมีกลยุทธ์ที่ชัดเจน สามารถช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การบริหารงานวิชาการยังมีบทบาทสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การบริหารงานวิชาการที่เน้นการมีส่วนร่วม การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ สามารถช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาได้ (จิรัชยา ประสิทธิ์รัตน์, 2567) อย่างไรก็ตาม จากสภาพการดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในปัจจุบัน พบว่า ยังมีข้อจำกัดหลายประการทั้งในด้านการบริหารงานวิชาการที่ขาดการกำหนดกลยุทธ์เชิงระบบการประสานความร่วมมือของบุคลากรที่ยังไม่ต่อเนื่อง รวมถึงการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ดังนั้นการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาในระยะยาว

โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง เป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และศักยภาพทางวิชาการตามมาตรฐานการศึกษา อย่างไรก็ตาม ความคาดหวังต่อโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง ซึ่งถือเป็นสถาบันการศึกษาชั้นนำในพื้นที่ภาคใต้ ที่มีผลงานโดดเด่นทั้งด้านวิชาการและด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยในช่วงปีการศึกษา 2564 –2565 โรงเรียนมีผลงานการแข่งขันทางวิชาการในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ ทั้งในด้านรางวัลเหรียญทอง การแข่งขันคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ระดับเหรียญเงินการแข่งขันภาษาอังกฤษ และรางวัลระดับชนะเลิศด้านนวัตกรรมการเรียนรู้ (โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง, 2565)

ซึ่งความสำเร็จเหล่านี้สะท้อนถึงการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่สามารถนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติจริง และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ ดังนั้น โรงเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการคิดค้นการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการที่จะต้องอาศัยกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ ให้มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

ด้วยความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง เพื่อเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาทั้งระบบได้อย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง

2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง

3. เพื่อศึกษาผลการใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง

4. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดการบริหารงานวิชาการ โดย Hallinger, P., & Heck, R. H. (2020) กล่าวไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นชุดกิจกรรมที่เชื่อมโยงโดยตรงกับความสำเร็จของนักเรียน โดยเน้นย้ำว่าการบริหารงานวิชาการไม่ใช่แค่การบริหารจัดการทรัพยากร แต่คือการมีส่วนร่วมโดยตรงในการพัฒนาและกำกับดูแลหลักสูตรรวมถึงการให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาและวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพที่สุด กล่าวได้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นการใช้ความรู้เชิงวิชาการของผู้บริหารในการนำทีมครูไปสู่เป้าหมายร่วมกัน สอดคล้องกับรัตติยากร อู่เงิน

พิมผกา ธรรมสิทธิ์ และวจี ปัญญาใส (2565) ที่ให้กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการ ว่าในมิติของการบริหารจัดการคุณภาพโดยรวมว่า หมายถึงการสร้างระบบและวัฒนธรรมที่เน้นการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องโดยในทุกกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านวิชาการอย่างสม่ำเสมอ และสอดคล้องกับมิลเลอร์ (Miller,1965) ระบุขอบข่ายของงานวิชาการไว้ 4 ด้าน คือ 1) การจัดแผนการเรียน 2) การปฏิบัติตามแผน 3) การติดตามการเรียนการสอน 4) การจัดบริการการสอนโดยกระบวนการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล 5 ขั้นตอน ที่ประยุกต์จากวงจรคุณภาพโดยเน้นการทำงานร่วมกันทุกฝ่าย ประกอบด้วย 1. ขั้นร่วมวางแผน 2. ขั้นร่วมปฏิบัติตามแผน 3. ขั้นร่วมส่งเสริมนิเทศกำกับติดตาม 4. ขั้นร่วมตรวจสอบประเมินผล และ 5. ขั้นร่วมปรับปรุง พัฒนา และการนำไปใช้

2. แนวคิดการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงาน โดยภวนันท์ชัย สวัสดิ์สละ และพีระศักดิ์ วรฉัตร (2563) ได้เสนอว่า กระบวนการพัฒนากลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการสร้างความผูกพันของบุคลากรมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจร่วมกัน 2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก 3. การกำหนดกลยุทธ์หลักและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ 4. การนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติและจัดสรรทรัพยากร และ 5. การกำกับติดตามและประเมินผลกลยุทธ์สอดคล้องกับวรัญญา ศีลาเจริญ ภัทริยา ดู่สันเทียะ และสมสวัสดิ์ ยาสิงห์ทอง (2567) ที่ได้เสนอวงจรการพัฒนาคุณภาพเชิงกลยุทธ์ มี 4 ขั้นตอน (คล้ายวงจร PDCA) ได้แก่ 1. การวางแผนกลยุทธ์ (P-Planning) การวิเคราะห์ปัจจัยและกำหนดเป้าหมาย 2. การปฏิบัติการตามกลยุทธ์ (D-Doing) การสร้างโครงการและกิจกรรม 3. การตรวจสอบและประเมินผล (C-Checking) การวัดผลตามตัวชี้วัดที่กำหนด และ 4. การปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ (A-Acting) การนำผลประเมินไปปรับปรุงวงจรต่อไป

3. แนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โดยราตรี ศรีไพรวรรณ และพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2556) ได้เสนอแนวคิดว่า กลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศ หมายถึง แนวทางเชิงรุกในการบริหารเพื่อให้บรรลุผลสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน มาตรฐานสากลตามแนวคิดของ Education Criteria for Performance Excellence Framework มีองค์ประกอบ 7 หมวด ได้แก่ 1) การนำองค์กร 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นผู้เรียน/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นผู้ปฏิบัติงาน 6) การจัดการกระบวนการ และ 7) ผลลัพธ์ และสัมพันธ์กับแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ได้ประกาศเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน OBECQA โดยกำหนดองค์ประกอบของเกณฑ์รางวัลคุณภาพของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ มีข้อกำหนดต่าง ๆ ของเกณฑ์แบ่งออกเป็น 7 หมวด ประกอบด้วย หมวดที่ 1 การนำองค์กร หมวดที่ 2 การวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมวดที่ 3 การมุ่งเน้นนักเรียน หมวดที่ 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ หมวดที่ 5 การมุ่งเน้นบุคลากร หมวดที่ 6 การมุ่งเน้นการดำเนินการ และหมวดที่ 7 ผลลัพธ์

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ โดยสังเคราะห์ผ่านงานวิจัยของลิขิต เวทย์อุดม (2564) ศศิกิติยา เทพเสนา (2564) สอาด วงศาเจริญภักดี และคณะ (2565) Maqbool et al. (2024) Ukwigize et al. (2025) Sharma et al.,(2025) Vorontsova & Dahari, (2024) Ukwigize et al., (2025) Maqbool et al. (2024) Abid et al.(2025) และ Al-Hamad et al. (2023) พบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำและการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีประเด็นกลยุทธ์ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การบูรณาการหลักการบริหารจัดการ (วางแผน–จัดองค์การ–ควบคุม) ในภาวะผู้นำทางการศึกษา เพื่อยกระดับผลการเรียนรู้ รูปแบบภาวะผู้นำที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางกับคุณภาพการสอนในโรงเรียนประถม/มัธยม และผลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ต่อสมรรถนะการสอน

สรุปได้ว่า จากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ได้ให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการและการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศซึ่งมี แนวโน้มมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมและตอบสนองความสามารถที่หลากหลายของผู้เรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 วิจัย (Research : R1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 153 คน ประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย

พัทลุง จำนวน 138 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน เพื่อสำรวจสภาพปัจจุบัน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์ โดยแบบสอบถามผ่านการหาคุณภาพด้วยค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้ผลการประเมินเท่ากับ 1.00 และได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .93 และได้ทำการประชุมสนทนากลุ่มบุคคลสำคัญ จำนวน 12 คน ประกอบด้วยตัวแทนครูและบุคลากรทาง การศึกษา จำนวน 8 คน และตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 4 คน เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ โดยใช้แบบบันทึกการประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ประเด็นการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กับการวิเคราะห์เนื้อหาในเชิงคุณภาพ

ระยะที่ 2 พัฒนา (Development: D1) การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการประชุมปฏิบัติการเพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการโดยการวิเคราะห์ SWOT และพัฒนาองค์ประกอบของกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการแบบ PURP Academic Excellent กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 24 คน ประกอบด้วยตัวแทนครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง จำนวน 18 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คนและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนากลยุทธ์ จำนวน 1 คนและใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยใช้แบบประเมิน ที่ผ่านการหาคุณภาพค่า IOC ซึ่งได้ผลการประเมินเท่ากับ 1.00 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กับการวิเคราะห์เนื้อหาในเชิงคุณภาพ

ระยะที่ 3 วิจัย (Research: R2) การทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 134 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 15 คน ของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2567 รวม 153 คน โดย ดำเนินการใช้กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นผ่านการบริหารงานวิชาการตามขั้นตอน

1. ประชุมชี้แจงความสำคัญ วัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินการ กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง ตามคู่มือการใช้กลยุทธ์ซึ่งเป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปี 2567

2. ดำเนินการบริหารกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง โดยมีรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้างาน มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ตามแผนงาน

3. ดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานตามกลยุทธ์การบริหารงาน วิชาการเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง ผ่านการประชุมประจำเดือนและการสรุปโครงการ รวมทั้งรายงานผลความสำเร็จ

4. ประเมินผลความสำเร็จของกลยุทธ์ในการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง หลังจากเสร็จสิ้นการใช้กลยุทธ์ในปีการศึกษา 2567

โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ใช้แบบประเมินความสำเร็จการใช้กลยุทธ์การ บริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง ซึ่งผ่านการหาคุณภาพค่า IOC ได้ผลการประเมินเท่ากับ 1.00 และทำ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ควบคู่กับแบบบันทึกผลงานดีเด่นของนักเรียน ครู ผู้บริหาร และโรงเรียน

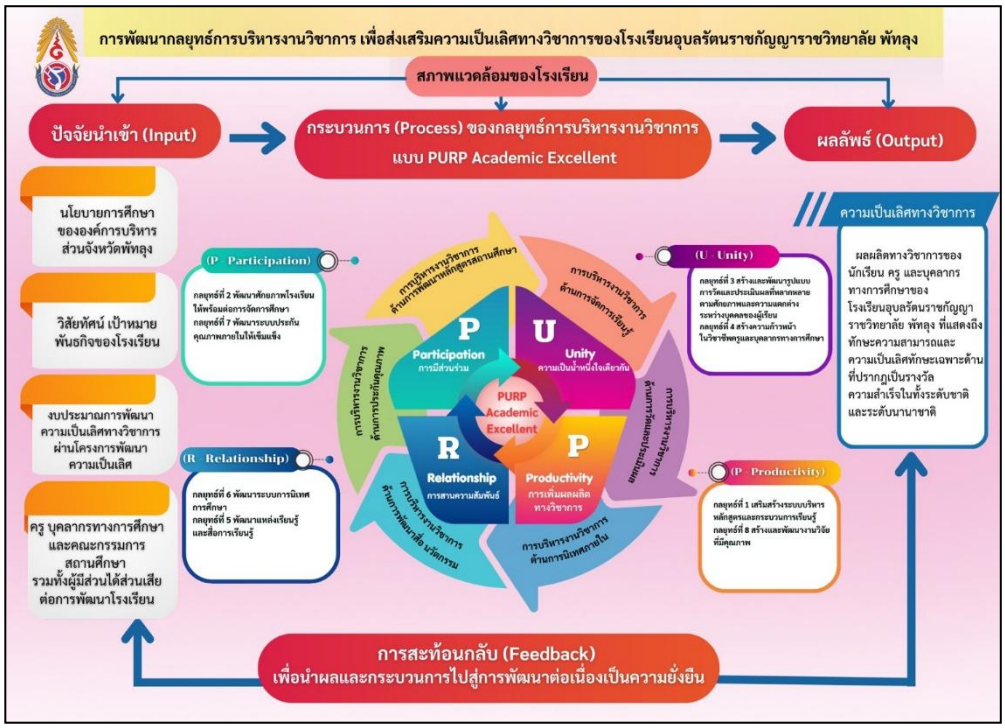
ระยะที่ 4 ประเมิน (Development: D2) การประเมินกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกับโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง ที่นำกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการแบบ PURP Academic Excellent ตามคู่มือไปใช้ จำนวน 15 โรงเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ที่ประชุมสนทนากลุ่มเพื่อรับรองความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการที่พัฒนาขึ้น โดยทำการรวบรวมข้อมูลผ่านแบบประเมินความเป็นประโยชน์ ซึ่งผ่านการหาคุณภาพค่า IOC ได้ผลการประเมินเท่ากับ 1.00 และแบบบันทึกการประชุมสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กับการวิเคราะห์เนื้อหาในเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง พบว่า ในภาพรวมสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.42) ส่วนความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.52) และผลจากการสนทนากลุ่มพบว่า มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทาง วิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง โดยให้มีการวิเคราะห์และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีทุกปี มีการประเมินผลการนิเทศและนำมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การนำผลการวัดและประเมินผลมาพัฒนาการสอนอย่างต่อเนื่อง และการเพิ่มทักษะครูในการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง พบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการแบบ PURP Academic Excellent มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.63 และ (μ = 4.65) ตามลำดับ ส่วนผลการวิเคราะห์ SWOT เพื่อกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ ปรากฏได้ 8 กลยุทธ์ และนำมาวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อจัดระบบองค์ประกอบกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ แบบ PURP ได้ว่า องค์ประกอบด้านที่ 1 P - Participation การมีส่วนร่วม ประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาศักยภาพโรงเรียนให้พร้อมต่อการจัดการศึกษา และกลยุทธ์ที่ 7 พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในให้เข็มแข็ง องค์ประกอบที่ 2 R - Relationship การสานความสัมพันธ์ ประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาระบบการนิเทศการศึกษา และกลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาแหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 3 U - Unity การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ 4 สร้างความก้าวหน้าในวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา และกลยุทธ์ที่ 3 สร้างและพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินผลที่หลากหลายตามศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนและองค์ประกอบที่ 4 P-Productivity การเพิ่มผลผลิตทางวิชาการ ประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ 1 เสริมสร้างระบบบริหารหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และกลยุทธ์ที่ 8 สร้างและพัฒนางานวิจัยที่มีคุณภาพ และจากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนได้จริง และช่วย

สร้างความเป็นเลิศทางวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (μ = 4.63 และ (μ = 4.65) ตามลำดับ ซึ่งแสดงเป็นแผนภาพกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการแบบ PURP Academic Excellent

ภาพที่ 1 กลยุทธ์กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง

3. เพื่อศึกษาผลการใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง พบว่า การประเมินผลการดำเนินกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการแบบ PURP Academic Excellent ตามแนวคิดการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ อยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.52)

นอกจากนี้ ได้ทำการประเมินผลการดำเนินกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการแบบ PURP Academic Excellent ตามแนวคิดการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ พบว่า โดยรวมระดับความสำเร็จอยู่ในระดับมากที่สุด (μ =4.61)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลงานดีเด่นของนักเรียน ครู ผู้บริหาร และโรงเรียน ที่แสดงถึงระดับความสำเร็จก่อนและหลังการใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการแบบ PURP Academic Excellent ในปีการศึกษา 2566 กับปีการศึกษา 2567

ปีการศึกษา 2566	ปีการศึกษา 2567	ค่าพัฒนาการ
ผลงานที่ได้รับรางวัลจำนวน 34 รายการ ซึ่งสะท้อนความเป็นเลิศทางวิชาการของนักเรียน ครู ผู้บริหาร และโรงเรียนจากการแข่งขันโครงงานด้านวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม ซึ่งได้รับรางวัลในระดับเหรียญทอง เหรียญเงิน และเหรียญทองแดงรวมถึงรางวัลเด่นบางรายการด้านศิลปวัฒนธรรมและทุนการศึกษาต่างประเทศ	ผลงานที่ได้รับรางวัลจำนวน 52 รายการซึ่งสะท้อนความเป็นเลิศทางวิชาการของนักเรียน ครู ผู้บริหาร และโรงเรียนจากการประกวดแข่งขันทางวิชาการครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม ภาษา ศิลปวัฒนธรรม และกีฬา รวมถึงการได้รับรางวัลในเวทีระดับนานาชาติและรางวัลพิเศษเพิ่มเติม	ค่าพัฒนาการคิดเป็น 18 รายการ ที่เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2566 เมื่อเทียบกับปีการศึกษา 2567 ที่แสดงถึงระดับความสำเร็จก่อนและหลังการใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการแบบ PURP Academic Excellent

4. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง จากผลการประเมินความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ (ตามวงจร PDCA) ของกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการแบบ PURP Academic Excellent จากผู้นำกลยุทธ์ไปใช้ พบว่า ในภาพรวม มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (μ =4.58)

ส่วนผลการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ใช้กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ยืนยันว่า กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการแบบ PURP Academic Excellent มีคุณค่าเชิงวิชาการ มีประโยชน์ต่อวงการศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ จากผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.42) ขณะที่ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด(μ = 4.52) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ายังมีช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่พึงประสงค์อย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภวนันท์ชัย สวัสดิ์สละ (2563) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัด สพม. เขต 26 ยังต้องการการพัฒนาเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Sharma et al. (2025) และ Vorontsova & Dahari (2024) ที่ระบุว่าการบูรณาการหลักการบริหารจัดการเชิงระบบเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพทางวิชาการ ช่องว่างดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ PURP Academic Excellent ในขั้นตอนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ PURP Academic Excellent จากผลการประเมินกลยุทธ์พบว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด(μ = 4.63และ(μ = 4.65) แสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอาด วงศาเจริญภักดี และคณะ (2565) ที่พบว่ากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศต้องอาศัยการออกแบบที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์และบริบทขององค์กร และสอดคล้องกับ ศศิกิติยา เทพเสนา (2564) ที่เน้นว่ากลยุทธ์การบริหารวิชาการที่มีประสิทธิภาพต้องบูรณาการทักษะและนวัตกรรมเข้าไว้ด้วยกัน นอกจากนี้ยังสนับสนุนโดยแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ของ Souza et al. (2024) และ Varalakshmi (2024) ที่ยืนยันว่าการวางแผนพัฒนาสถาบันที่มีความเป็นระบบช่วยยกระดับมาตรฐานวิชาการได้อย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ จากผลการใช้กลยุทธ์อยู่ในระดับความสำเร็จมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่ากลยุทธ์ PURP Academic Excellent สามารถส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Maqbool et al. (2024) และ Ukwigize et al. (2025) ที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งสอดคล้องกับ Pablo-Huamani et al. (2024) และ Andriya et al. (2025)

ที่ยืนยันว่าบทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้จัดการทางวิชาการที่เข้มแข็งเป็นปัจจัยชี้ขาดต่อคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ ความสำเร็จในการใช้กลยุทธ์ยังได้รับการเสริมจากแนวทางการจัดการคุณภาพตามแนวคิด TQM ของ Sharma et al. (2025) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในกระบวนการพัฒนาวิชาการ

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 4 การประเมินกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ จากผลการประเมินการดำเนินกลยุทธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับความสำเร็จมากที่สุด (μ =4.58) และผลการสังเคราะห์ความคิดเห็นยืนยันว่ากลยุทธ์มีคุณค่าเชิงวิชาการและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของสอาด วงศาเจริญภักดี และคณะ (2565) ที่พบว่ากลยุทธ์ที่ผ่านการประเมินอย่างรอบด้านมีความสามารถในการถ่ายโอนสู่บริบทอื่นได้สูง และยังสอดคล้องกับแนวคิด QMS/TQM ของ Souza et al. (2024) ที่เน้นการประเมินเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลการประเมินในระดับสูงนี้ยืนยันว่ากลยุทธ์ PURP Academic Excellent มีศักยภาพในการเป็นต้นแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศสำหรับสถานศึกษาในระดับเดียวกันต่อไป

อนึ่งจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่นำกลยุทธ์ PURP Academic Excellent ไปใช้ระบุถึงความมีประโยชน์ว่า กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศด้านวิชาการ มีคุณค่าทางวิชาการและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลยุทธ์ดังกล่าวได้ถูกพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการวิจัยที่รัดกุม มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอย่างรอบด้าน และมุ่งเน้นความต้องการที่แท้จริงของบริบทสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่นำกลยุทธ์ไปใช้จริง ยืนยันว่า กลยุทธ์นี้เป็นโมเดลที่ทันสมัยและนำไปใช้เป็นแผนปฏิบัติการได้อย่างเป็นรูปธรรม ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษามีทิศทางที่ชัดเจนช่วยส่งเสริมสภาพแวดล้อมให้ครูและมีผลลัพธ์สุดท้ายอยู่ที่นักเรียน จึงทำให้กลยุทธ์นี้ไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงทฤษฎี แต่เป็นนวัตกรรมการบริหารที่แก้ไขปัญหาได้จริงและนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในองค์กร

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 แผนภาพกลยุทธ์และองค์ประกอบกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ แบบ PURP Academic Excellent

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป ผลการวิจัยโดยรวมแสดงให้เห็นว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง แม้จะมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง แต่ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ PURP Academic Excellent ที่ได้รับการยืนยันทั้งในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความสำเร็จในการนำไปใช้จริงในระดับมากที่สุดทุกด้าน สะท้อนให้เห็นว่า กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยการวิเคราะห์บริบท การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และการบูรณาการหลักการบริหารจัดการคุณภาพ สามารถยกระดับความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณค่าต่อวงการศึกษาในวงกว้าง **ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. ด้านการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนควรนำกลยุทธ์ PURP Academic Excellent ไปเป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการบริหารงานวิชาการประจำปี โดยเชื่อมโยงกับนโยบายการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 2. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีการพัฒนาสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวทางกลยุทธ์ที่กำหนด เพื่อให้การดำเนินงานวิชาการบรรลุเป้า

หมายความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน 3. ด้านการนำไปประยุกต์ใช้ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดนำกลยุทธ์นี้ไปปรับใช้ โดยคำนึงถึงบริบทและอัตลักษณ์ของแต่ละโรงเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการยกระดับคุณภาพการศึกษา 4. ด้านการติดตามและประเมินผล ควรกำหนดให้มีระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินกลยุทธ์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทการศึกษาอยู่เสมอ **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลระยะยาวของการใช้กลยุทธ์ PURP Academic Excellent ที่ครอบคลุมระยะเวลาอย่างน้อย 3–5 ปี เพื่อประเมินความยั่งยืนและการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างแท้จริง 2. ควรมีการวิจัยเพื่อขยายผลการนำกลยุทธ์ไปทดลองใช้กับสถานศึกษาประเภทอื่น เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล หรือโรงเรียนสังกัดอื่น เพื่อตรวจสอบความสามารถในการถ่ายโอนและประสิทธิผลของกลยุทธ์ในบริบทที่แตกต่างกัน 3. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดความเป็นเลิศทางวิชาการที่มีความเฉพาะเจาะจงและวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม สำหรับใช้ประกอบการประเมินผลกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประเภทเดียวกัน 4. ควรมีการวิจัยเชิงผสมผสานที่เน้นการศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคในการนำกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการไปสู่การปฏิบัติจริงในระดับห้องเรียน

เอกสารอ้างอิง

จิรัชยา ประสิทธิ์รัตน์. (2567). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. *วารสารวิชาการแสงอีสาน*, 21(1), 162-277.

ธวัลรัตน์ หาญเชิงชัย และ คณะ (2567). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 14(4), 1803–1819.

ปาวีณา ปล่องทอง, ทรงยศ แก้วมงคล และ สมนึก การีเวท. (2566). รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 17(55), 206.

ภวนันท์ชัย สวัสดิ์สละ และ พีระศักดิ์ วรฉัตร. (2563). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(8), 46-59.

รัตติยากร อู่เงิน, พิมผกา ธรรมสิทธิ์ และ วจี ปัญญาใส. (2565). แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2. *Journal of Modern Learning Development*, 7(9), 87-103.

ราตรี ศรีไพรวรรณ และ พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2556). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย*, 3(2), 182-194

ลิขิต เวทย์อุดม. (2564). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สระแก้ว. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 13 (2), 410.

โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีการศึกษา 2566*. พัทลุง: โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย พัทลุง.

วรัญญา ศีลาเจริญ, ภัทริยา ดู่สันเทียะ และ สมสวัสดิ์ ยาสิงห์ทอง. (2567). *กระบวนการคุณภาพ (PDCA) กับการพัฒนานโยบาย*. กรุงเทพฯ: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กลุ่มงานนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ.

ศศิกิติยา เทพเสนา. (2564). กลยุทธ์การบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดทักษะการเป็นผู้ประกอบการนวัตกรรม. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต บริหารการศึกษา*. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สอาด วงศาเจริญภักดี และ คณะ (2565). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน ในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย. *สิกขาวารสารศึกษาศาสตร์*, 9(1), 133–145.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน OBECQA*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Abid, M., Luo, S., Chao, H., Amin, M., & Sarwer, S. (2025). Enhancing faculty teaching performance through constructive leadership with a mediating role of job satisfaction. *Scientific Reports*, 15.

Al-Hamad, N., Oladapo, O., Osayawe, J., Afolabi, A., Olatoye, F., & Eboigbe, E. (2023). Enhancing educational outcomes through strategic Human Resources (HR) initiatives: Emphasizing faculty development, diversity, and leadership excellence. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 20(03), 363–383

Andriya, M., Hestivik, C., Iriani, U., & , S. (2025). Peran Kepala Sekolah Sebagai Manajer dalam Meningkatkan Mutu Pendidikan. *Transformasi Manageria. Journal of Islamic Education Management*, 1(1), 105.

Hallinger, P., & Heck, R. H. (2020). Collaborative leadership and school improvement: A review of the empirical evidence. *Educational Administration Quarterly*, 57 (1), 3-38.

Maqbool, S., Zafeer, H., Maqbool, S., Zeng, P., Draissi, Z., & Javed, S. (2024). Stance of numerous leadership styles and their effect on teaching to Sustain academic performance at the high school level. *Heliyon,*

Miller. (1965). *The Public Administration of American School System*. New York: The Macmilan Company.

Pablo-Huamani, R., García-Vázquez, W., Alejandro-Bustamante, R., Sánchez-Llontop, C., & Rodriguez-Barboza, J. (2024). Pedagogical Management: The Key to Enhancing Academic Performance and Educational Quality. *Salud, Ciencia y Tecnología - Serie de Conferencias*.

Sharma, A., Vij, M., Singh, S., & Dhiman, T. (2025). Integrating Managerial Principles in Educational Leadership: A Strategic Approach to Enhancing Institutional Effectiveness. *Open Access Journal of Multidisciplinary Research*, 1(4), 38-56.

Souza, V., Fernandes, A., Carretero, J., Júnior, H., & Quadrado, A. (2024). Quality management strategies for educational institutions: Promoting excellence in teaching and learning. *RCMOS - Revista Científica Multidisciplinar O Saber*.

Ukwigize, G., Ndayambaje, I., & Ndagijimana, J. (2025). Impact of learning-centred leadership practices on quality instruction of public primary schools in Gasabo District, Rwanda: A scoping review. *Research Journal of Education, Teaching and Curriculum Studies*, 3(2),96-108

Varalakshmi, P. (2024). Role of Academic Leadership in The Context of Transformation of Higher Education in India. *International Research Journal on Advanced Engineering and Management (IRJAEM)*, 2(05), 1269-1275

Vorontsova, A., & Dahari, L. (2024). Adapting Leadership: A Literature Review Of Effective Management Styles In Modern Educational Settings. *Visnik Sums'kogo deržavnogo universitetu*, (2),37-46

กลวิธีการดัดแปลงวรรณคดีบทร้อยแก้วสู่บทละครรำ : กรณีศึกษาเรื่องกามนิต-วาสิฏฐี*

STRATEGIES FOR ADAPTING PROSE LITERATURE INTO DANCE DRAMA SCRIPTS: A CASE STUDY OF KAMNIT–VASITTHI

ฉันท์ชนก พรมศิริกรรณ[1] และ มาลินี อาชายุทธการ[2]

Chanchanok Promsirikran[1] and Malinee Achayutthakan[2]

[1-2]คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[1-2]Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, Thailand

Corresponding Author's Email: chanchanok1655@gmail.com

วันที่รับบทความ : 6 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 13 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 15 มีนาคม 2569

Received 6 March 2026; Revised 13 March 2026; Accepted 15 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกลวิธีการดัดแปลงบทร้อยแก้วจากวรรณคดีสู่บทละครรำ โดยมีกรณีศึกษาเรื่องกามนิต-วาสิฏฐี การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นสัดส่วนตามประเด็นที่ศึกษา และนำมาเปรียบเทียบข้อมูลกันจากการศึกษาในลักษณะการบรรยายเชิงพรรณนา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย พบว่า กลวิธีการดัดแปลงบทร้อยแก้วสู่บทละครรำ ปรากฏ 5 ขั้นตอนสำคัญที่ผู้ประพันธ์บทต้องศึกษา ดังนี้ 1. ผู้ประพันธ์บทจะต้องเข้าใจเนื้อหาของเรื่องโดยละเอียด 2. ต้องทราบถึงแนวคิดของเรื่อง เพื่อให้สามารถประพันธ์บทที่สื่อถึงจุดมุ่งหมายใน

Citation:

* ฉันท์ชนก พรมศิริกรรณ และ มาลินี อาชายุทธการ. (2569). กลวิธีการดัดแปลงวรรณคดีบทร้อยแก้วสู่บทละครรำ : กรณีศึกษาเรื่องกามนิต-วาสิฏฐี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1272-1285.

Chanchanok Promsirikran and Malinee Achayutthakan. (2026). Strategies For Adapting Prose Literature Into Dance Drama Scripts: A Case Study Of Kamnit–Vasitthi.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1272-1285.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

การถ่ายทอดข้อคิดของเรื่องได้ เช่น เรื่องกามนิต-วาสิฏฐี คือเรื่องการแสวงหาความสุขที่แท้จริงของชีวิต การปล่อยว่าง การไม่ยึดติดสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น 3. ต้องเข้าใจบุคลิก นิสัยของตัวละคร ความรู้สึก ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร เช่น กามนิตมีความรักกับวาสิฏฐี สาตาเคียรชอบวาสิฏฐีอยู่ฝ่ายเดียว ซึ่งเป็นหนึ่งต้นเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์จากการพลัดพรากและดำเนินเรื่องต่อไป เป็นต้น 4. ต้องเข้าใจช่วงเวลาของเหตุการณ์ในเนื้อเรื่อง เพื่อการเรียบเรียงลำดับเหตุการณ์ในการเริ่มประพันธ์บทละคร เช่น พระพุทธเจ้าเดินทางมาถึงบ้านช่างปั้นหม้อในเวลาเย็นใกล้หัวค่ำในช่วงเปิดเรื่อง และเข้าพักแรมที่บ้านช่างปั้นหม้อต่อ เป็นต้น 5. ต้องมีความรู้เรื่องการประพันธ์บทละครรำ รูปแบบบทกลอน เพื่อให้เนื้อหาสัมผัสกันตามฉันทลักษณ์จะช่วยให้สัมพันธ์กับดนตรี ทำนองเพลง ท่ารำ การขับร้อง มีความสอดคล้องกัน เกิดความไพเราะ เป็นสุนทรียศิลป์และวรรณศิลป์ในบทละครรำ เช่น กลอนสุภาพมีฉันทลักษณ์และสัมผัสคือ 1 บท มี 2 คำ 1 คำมี 2 วรรค ใน 1 วรรคมี 7-9 คำ มีสัมผัสนอกคือคำคล้องจองที่อยู่นอกวรรค (สัมผัสสระ) เป็นสัมผัสบังคับ และสัมผัสใน คือคำคล้องจองที่อยู่ในวรรค (สัมผัสสระ หรือสัมผัสพยัญชนะ) เป็นต้น

กลวิธีการดัดแปลงบทร้อยแก้วจากวรรณคดีสู่บทละครรำ กรณีศึกษาเรื่องกามนิต-วาสิฏฐีนั้น มีขั้นตอนสำคัญที่ผู้ประพันธ์ต้องทราบ 5 ขั้นตอน เมื่อถอดแนวคิดออกมาได้ว่าเรื่องกามนิต - วาสิฏฐี นำเสนอเรื่องความสุขของชีวิต เหตุของทุกข์ และการดับทุกข์ มีตัวละครหลักในการเล่าเรื่องคือ กามนิต วาสิฏฐี ที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวละครคือเป็นคนรักที่ต้องพลัดพรากจากกัน มีความคิดชัดเจนจากวรรณกรรมบทร้อยแก้วที่บรรยายไว้คือมีความคิดที่อยากจะหลุดพ้นจากสิ่งที่ทำให้ตัวเองเป็นทุกข์ มีช่วงเวลาของเหตุการณ์ที่บรรยายไว้ชัดเจน เมื่อนำมาประพันธ์บทละครรำจะสามารถใช้คำในการประพันธ์ให้คล้องจองกัน บรรยายเหตุการณ์ให้กระชับจากบทร้อยแก้วได้เพื่อเสนอจุดมุ่งหมายของเรื่องจะทำให้การแสดงที่ออกมาดูน่าติดตามและไม่น่าเบื่อ

จากผลการวิจัย บทความวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษาในกลวิธีการดัดแปลงบทร้อยแก้วจากวรรณคดีสู่บทละครรำ เพื่อให้ทราบขั้นตอนในการสร้างสรรค์งานและประพันธ์บทละคร ทำให้การประพันธ์บทออกมาอย่างไพเราะ เนื้อหามีความน่าสนใจ อีกทั้งยังครบถ้วนกันโครงเรื่องจากวรรณกรรมที่นำมาดัดแปลงด้วย

คำสำคัญ: การดัดแปลง, บทร้อยแก้ว, บทละครรำ

Abstract

This research article examines techniques for adapting literary prose into dance-drama scripts, using the case study of the story of Kamanit-Vasitthi. The research employs a qualitative methodology, collecting data from documents, participatory, and non-participatory observations. Data collection and analysis involve categorizing information by topic and comparing data through descriptive narratives to identify information that aligns with the objectives.

Research findings indicate that there are five important steps that writers must study when adapting prose into dance drama scripts: 1. The writer must thoroughly understand the content of the story. 2. The writer must grasp the main ideas of the story to compose a script that conveys the intended messages and themes. For example, the story of Kamanita and Vasitthi is about the pursuit of true happiness, letting go, and non-attachment. 3. The writer must understand the personalities, characteristics, feelings, and relationships of the characters. For instance, Kamanita is in love with Vasitthi, while Satakein is infatuated with Vasitthi alone. This unrequited love is a cause of suffering and separation, which drives the plot forward. 4. The writer must comprehend the timeline and sequence of events in the story to arrange them appropriately when composing the script. For example, the Buddha arrives at the potter's house in the evening at the beginning of the story and stays overnight at the potter's house. 5. The writer must know about composing dance drama scripts and poetic forms. Ensuring the verses follow proper metrics and rhyme schemes will help align the lyrics with the music, melodies, choreography, and singing, resulting in harmonious and aesthetically pleasing works. For example, the "klon suphap" form has a specific structure: one stanza has two lines, each line contains two verses, and each verse consists of 7–9 words. There are required external rhymes (between lines) and internal rhymes (within lines), which may be vowel or consonant rhymes.

The methods for adapting prose from classical literature into dance drama scripts, as seen in the case study of Kamanita–Vasitthi, involve five key steps that writers must be aware of. When extracting the main ideas, it becomes clear that Kamanita–Vasitthi presents concepts about the happiness of life, the causes of suffering, and the cessation of suffering. The main characters are Kamanita and Vasitthi, lovers who are separated. The prose describes a clear desire to be liberated from suffering. The timeline of events is well described, which helps in composing concise and rhythmic scripts that present the story's purpose, making the resulting performance engaging and not tedious.

Based on these research findings, this article will benefit those studying the adaptation of prose from classical literature into dance drama scripts by outlining the necessary steps in creative work and scriptwriting. This will help produce beautiful scripts with engaging content while preserving the original literary plot.

Keywords: Adaptation, Prose narratives, Dance drama scripts

บทนำ

กามนิต-วาสิฏฐี เป็นวรรณคดีประเภทนวนิยายอิงพระพุทธศาสนา ต้นฉบับเดิมแต่งขึ้นเป็นภาษาเยอรมัน ใน พ.ศ.2449 และถูกแปลเป็นภาษาอังกฤษ ใน พ.ศ.2454 จนมีฉบับแปลภาษาไทยที่เรียบเรียงขึ้นแบบบทร้อยแก้วโดยพระยาอนุมานราชธน และพระสารประเสริฐ ใน พ.ศ.2473 มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับเรื่องราวของความรักและความทุกข์กามนิตตั้งแต่มีชีวิตบนโลกมนุษย์ จนถึงชีวิตหลังความตายบนสวรรค์โดยมีการแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน รวมถึงบุคคลในยุคพุทธกาลมาเป็นตัวละครในเรื่อง ถือว่าเป็นเรื่องที่สอนในเรื่องความสุขของชีวิต การนิพพาน อริยสัจ 4 ตามศาสนาพุทธได้เป็นอย่างดี เป็นงานแปลที่มีคุณค่าสูงควรค่าแก่การอ่าน นับเป็นแบบฉบับที่ดีของงานแปล และเป็นวรรณคดีพุทธศาสนาที่ได้รับการยกย่องมากที่สุดเรื่องหนึ่งของไทย ต่อมามีการพิมพ์ซ้ำอีกหลายครั้ง และในพ.ศ. 2503 ได้มีการนำเรื่องกามนิตในภาษาไทยไปเป็นหนังสือแบบเรียนระดับมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เดิมหนังสือไม่ได้มีการแบ่งเล่มเป็นสองภาค แต่ได้มีการแบ่งภาคเพื่อให้

นักเรียนได้ศึกษาในเฉพาะภาคพื้นดิน ต่อมามีการนำเรื่องกามนิต-วาสิฏฐี ไปสร้างเป็นบทละครโทรทัศน์ ละครเวที เพลง ฯลฯ อีกด้วย

ละครรำ เป็นการแสดงละครของไทยที่มักจะนำวรรณกรรมเรื่องต่าง ๆ มาแสดงเป็นการรำอย่างนาฏศิลป์ไทย หรือจะนำวรรณคดีที่เป็นบทร้อยแก้วมาประพันธ์ให้เป็นบทร้อยกรอง เพื่อใช้ในการบรรจุเพลงและใช้ในการแสดงได้อย่างสวยงาม เช่น ละครในละครนอก ละครชาตรี ละครดึกดำบรรพ์ ละครเสภา ละครพันทาง เป็นต้น ละครรำจึงประกอบด้วยท่ารำ ดนตรีบรรเลง และบทขับร้องเพื่อดำเนินเรื่อง แต่งกายตามบท ทำท่ารำตามบทร้อง และทำนองดนตรีที่บรรเลงจังหวะให้ตัวละครสื่อความหมายบอกกล่าวตามอารมณ์ด้วยภาษาท่าทาง โดยใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ตามลักษณะของละครแต่ละประเภท (ขวัญฟ้า ภู่แพ่งสุทธิ์, 2561) และตามทฤษฎีการละคร โพเอติกา ของ อริสโตเติล องค์ประกอบของละคร จะประกอบด้วย โครงเรื่อง ตัวละคร ความคิด ภาษา เพลง และความตระการตา

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษากลวิธีการดัดแปลงบทร้อยแก้วจากวรรณคดีเรื่องกามนิต-วาสิฏฐี สู่บทละครรำ เพื่อไปเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง กามนิต วาสฏฐี : การสร้างสรรค์ละครรำแทรกธรรมะ ซึ่งในการสร้างบทละครจากวรรณกรรมที่มีอยู่แล้ว ผู้วิจัยจึงจะศึกษาขั้นตอนในการประพันธ์เพื่อให้ได้บทละครที่สมบูรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณคดีที่ใช้ในการดัดแปลง
2. ศึกษากระบวนการสร้างบทละครรำจากวรรณคดี

การทบทวนวรรณกรรม

วรรณกรรมเรื่องกามนิต วาสิฏฐี

กามนิต-วาสิฏฐี เป็นวรรณกรรมที่เขียนขึ้นโดยอาศัยเนื้อหาสาระหรือหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เรื่องราวของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ได้แก่พระพุทธเจ้า พระภิกษุสงฆ์สาวก และผู้เกี่ยวข้อง โดยผู้แต่งได้ผูกเรื่องราวขึ้นใหม่ในรูปแบบนวนิยาย มีตัวละครเอกคือกามนิต และวาสิฏฐี เป็นผู้ดำเนินเรื่องหลัก ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ อันแสดงถึงความไม่แน่นอนของชีวิต ชวนให้ไตร่ตรองพิจารณาตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าจนกระทั่งได้บรรลุนิพาน ประกอบด้วยเรื่องราวและคติธรรมทางศาสนา นับว่า กามนิต-วาสิฏฐี เป็น

วรรณกรรมที่มุ่งนำเสนอแนวคิดทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นงานที่เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุมานราชธน) และ นาคะประทีป (พระสารประเสริฐ) แปลและเรียบเรียงจากฉบับแปลภาษาอังกฤษของ จอห์น อี. โลจี (John E. Logie) เรื่อง The Pilgrim Kamanita (พ.ศ. 2454) โดยที่จอห์น อี. โลจี แปลอีกต่อหนึ่ง จากบทประพันธ์ภาษาเยอรมัน เรื่อง Der Pilger Kamanita (พ.ศ. 2449) ของ คาร์ล อดอล์ฟเจลลิรูป (Karl Adolph Gjellerup) กวีและนักเขียนชาวเดนมาร์ก ฉบับภาษาไทย จัดพิมพ์เป็นเล่มครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2473 ก็ปรากฏว่าได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เป็นหนังสือที่ประชาชนจำนวนมากนิยมชมชอบ เพราะมีสำนวนโวหารไพเราะซาบซึ้งจับใจผู้อ่าน จัดเป็นวรรณกรรมที่ถึงขั้นวรรณคดีของชาติ ได้รับการยอมรับว่าเป็นหนังสือแปลยอดเยี่ยม เหมือนสามก๊กหรือราชาธิราช เป็นงานแปลที่มีคุณค่าสูงควรค่าแก่การอ่านทุกยุคทุกสมัย นับเป็นแบบฉบับที่ดีของงานแปล และเป็นวรรณคดีพุทธศาสนาที่ได้รับการยกย่องมากที่สุดเรื่องหนึ่งของไทย ต่อมามีการพิมพ์ซ้ำอีกหลายครั้ง และใน พ.ศ. 2503 ได้มีการนำเรื่องกามนิตในภาษาไทยไปเป็นหนังสือแบบเรียนระดับมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เดิมหนังสือไม่ได้มีการแบ่งเล่มเป็นสองภาค แต่ได้มีการแบ่งภาคเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาในเฉพาะภาคพื้นดิน โดยใช้ชื่อว่า “วาสิฏฐี”

เนื้อหาหลักของวรรณกรรมเรื่องกามนิต วาสิฏฐี มีโครงเรื่องรวม ๆ เล่าว่า กามนิตได้พบรักกับวาสิฏฐี ทั้งสองต่างก็มีความรักในกันและกัน แต่ความรักของทั้งสองก็ไม่ได้เป็นไปอย่างราบรื่น มีอุปสรรคเข้ามาขัดขวางทำให้ต้องพลัดพรากจากกัน เกิดเป็นความทุกข์ เมื่อทั้งสองเสียชีวิตก็ไปเจอกันอีกครั้งบนสวรรค์แดนสุขาวดี และเวียนว่ายตายเกิดไปเรื่อย ๆ ต่อมาเมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า ก็ทำให้ทั้งสองได้มองความทุกข์นั้นด้วยปัญญา ไตร่ตรองพิจารณา จนกระทั่งได้แปรเปลี่ยนความรักเป็นกัลยาณมิตรเกื้อกูลกันจนบรรลุนิพพาน ซึ่งโครงเรื่องของกามนิตแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. โครงเรื่องภาคพื้นดิน มีความเกี่ยวข้องกับพุทธประวัติและประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา โดยอาศัยเค้าโครงมาจากพุทธประวัติตอนปลาย ในช่วงที่พระพุทธเจ้าทรงปลงพระชนมายุสังขารจนถึงเสด็จปรินิพพาน เหตุการณ์เริ่มตั้งแต่พระพุทธเจ้าทรงจำพรรษาสุดท้ายที่กรุงราชคฤห์ เสด็จสู่แคว้นวัชชี ทรงจำพรรษาที่เมืองเวสาลี พร้อมทั้งทรงปลงพระชนมายุสังขาร จากนั้นเสด็จสู่เมือง กุสินาราอันเป็นสถานที่ปรินิพพาน ผู้แต่งได้กำหนดให้ตัวละครเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์และบุคคลในพุทธ ประวัติ เช่น กามนิตผู้เป็นตัวละครเอกได้สนทนากับพระพุทธเจ้าขณะพักค้างแรมที่บ้านช่าง ปั้นหม้อ ณ กรุงราชคฤห์ อีกทั้งยังได้มี

โอกาสพบกับคณะสงฆ์ที่เดินทางมาเฝ้าพระพุทธเจ้า เป็นต้น 2. โครงเรื่องภาคสวรรค์ เกิดจากจินตนาการของผู้แต่ง ประกอบกับข้อมูลทางศาสนา ทั้งพระพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู ในเรื่องภพภูมิต่าง ๆ ซึ่งผู้แต่งได้กำหนดให้ภายหลังจากที่ตัวละครเอก คือ กามนิต และวาสิฏฐีตาย ทั้งสอนคนได้เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสวรรค์ชั้นต่าง ๆ จนกระทั่งเข้าสู่นิพพาน (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2552)

ละครรำ

เป็นมหรสพชนิดหนึ่ง คือ ละครประเภทที่เป็นนาฏศิลป์ ละครรำสมัยก่อนเรียกกันแต่เพียงว่า “ละคร” ที่ประกอบด้วยท่ารำ ดนตรีบรรเลง และบทขับร้องเพื่อดำเนินเรื่อง แต่งกายตามบท ทำท่ารำตามบทร้อง และทำนองดนตรีที่บรรเลงจังหวะให้ตัวละครสื่อความหมายบอกกล่าวตามอารมณ์ด้วยภาษาท่าทาง ซึ่งละครรำของไทย มี 2 ประเภท ได้แก่

1. ละครรำแบบดั้งเดิม เช่น ละครชาตรีหรือละครโนราชาตรี ที่เล่นกันในภาคใต้ เรียกกันว่า โนรา ละครที่เล่นในราชสำนัก เรียกว่า ละครใน ละครที่เล่นนอกราชสำนัก เรียกว่า ละครนอก ละครทั้ง 3 อย่างนี้ มีมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เดิมเป็นละครของหลวงที่เจ้านายเป็นผู้อุปถัมภ์ การแสดงมีการร่ายรำที่งดงามตามแบบฉบับของละครไทย ใช้ดนตรีไทยและขับร้องเพลงทำนองไทยประกอบ ตัวละครแต่งเครื่องละครไทย มักแสดงเรื่องในวรรณคดีที่แต่งเป็นกลอน เช่น อิเหนา สังข์ทอง ไกรทอง ไชยเชษฐ์ สังข์ศิลป์ชัย

2. ละครรำที่ปรับปรุงขึ้นมาใหม่ เช่น ละครเสภา ที่มีวิฒนาการจากการขับเสภาและนางรำเข้ามาประกอบ เป็นละคร ละครพันทาง ที่มีเรื่องราวส่วนใหญ่มาจากพงศาวดารของชาติต่าง ๆ มีเพลงออกภาษา และเปลี่ยนฉากตามท้องเรื่อง ละครดึกดำบรรพ์ ที่นำเอาลักษณะของการร้องโอเปราของชาวตะวันตกมาผสม ผู้แสดงต้องร้องเพลงเอง รำเอง และแต่งกายยืนเครื่องอย่างละคร

องค์ประกอบสำคัญของละครรำ คือต้องมีเนื้อเรื่องของบทละคร ที่เกิดการกระทำของตัวละครได้ชัดเจน, มีเนื้อหาสรุปหรือแนวคิดของเรื่อง เช่น บ่งบอกความรัก ความเสียสละ ความกล้าหาญ หรือมุ่งสอนคติธรรม เป็นต้น, ต้องสร้างบุคลิกลักษณะของตัวละคร นิสัย บุคลิกลักษณะ กิริยาท่าทางของตัวละครต้องสอดรับกับเนื้อหาสรุป, ต้องมีบรรยากาศ ละครต้องสร้างบรรยากาศให้กลมกลืนกับการแสดงของตัวละคร เช่น ฉาก แสง สี เสียง เป็นต้น, มีเครื่องแต่งกายที่บ่งบอกสถานะ เพศ เชื้อชาติและฐานะของตัวละคร, มีเพลงและดนตรีประกอบเพื่อช่วยสร้างบรรยากาศในการดำเนินเรื่อง และท่ารำที่เกิดจากการประดิษฐ์ขึ้นจากท่าทางธรรมชาติให้มีความวิจิตรงดงามขึ้น

องค์ประกอบสำคัญของการประพันธ์บทละครรำ

ลักษณะบทละครรำเป็นการใช้กลอนบทละครในการแต่งเรื่องราวหรืออาจจะมีบทเจรจาแทรกบ้าง มีองค์ประกอบหลักในการประพันธ์บทคือ โครงเรื่อง แนวคิดของเรื่อง นิสัยตัวละคร และบรรยากาศ เพื่อให้ผู้ชมรู้สึกคล้อยตามไปกับละครตามคำบรรยาย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. หากเป็นเรื่องที่มีอยู่แล้วผู้แต่งต้องอ่านให้เข้าใจในเรื่องราวนั้นทั้งหมดก่อน

2. วางโครงสร้างของเรื่องราวทั้งหมด มีฉาก บรรยากาศ และแนวคิดในเชิงใด

3. จำแนกหรือกำหนดบทบาท บุคลิก ฐานะและนิสัยตัวละคร

4. จัดลำดับเหตุการณ์ วรรณคดีสำหรับอ่านกับสำหรับการแสดงนั้นจะจัดลำดับไม่เหมือนกัน ไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับสถานการณ์ตามตัวบทสำหรับอ่าน แต่อย่างไรก็ตามจะต้องทำให้เนื้อเรื่องสอดคล้องกันเป็นเหตุเป็นผล

นอกจากนี้สิ่งหนึ่งที่กลอนบทละครมักจะมี เป็นลักษณะเฉพาะคือ จะขึ้นต้นด้วยคำว่า มาจะกล่าวบทไป, เมื่อนั้น และบัดนั้น เพื่อระบุฐานะของตัวละคร มีลักษณะของบทกลอนนิยมใช้แบบเช่นเดียวกับกลอนสุภาพ วรรคละ 6-9 คำ ขึ้นอยู่กับจังหวะขับร้องเป็นสำคัญ ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 1 แผนผังและตัวอย่างกลอนบทละคร

การดัดแปลงวรรณกรรม

วรรณกรรมเพื่อการอ่านและวรรณกรรมเพื่อการแสดงมีลักษณะเหมือนและต่างกัน ลักษณะที่เหมือนกัน คือ การเป็นเรื่องเล่าที่มีเรื่องราว มีตัวละคร มีจุดเริ่มต้น การดำเนินเรื่อง และจุดจบ ส่วนที่ต่างกันนั้น คือ วัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ ว่าต้องการสร้างขึ้นเพื่อให้รับสารด้วยการอ่าน หรือสร้างขึ้นเพื่อให้นำไปใช้สำหรับแสดง ยันส่งไปถึงรูปแบบการนำเสนอวรรณกรรมประเภทนั้น ๆ ด้วย (ณัฐพร แสนทวีสุข, 2567) ในกระบวนการและขั้นตอนการดัดแปลงนั้น งานดัดแปลงอาจจะซื่อสัตย์ หรืออาจจะวิพากษ์วิจารณ์งานต้นทางก็ได้ งานที่ดัดแปลงจะอ้างถึงส่วนหนึ่งหรือ ทั้งหมดงานเดิมก็ได้ สาระสำคัญอยู่ที่งานที่ดัดแปลงจะต้องสื่อสารความคิดที่เป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะสอดคล้องหรือวิพากษ์วิจารณ์งานเดิม (ปริดา มโนมัยพิบูลย์, 2564)

สรุปได้ว่า วรรณคดีเรื่องกามนิต-วาสิฏฐี เป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักที่สอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องความสุขที่แท้จริงของชีวิต การปล่อยวางได้อย่างลึกซึ้งและสวยงาม ได้รับความนิยมในการอ่านจนต่อมาได้มีการนำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์หลายครั้ง ละครเพลง และอื่น ๆ แต่เดิมวรรณคดีเรื่องนี้แต่งเป็นความเรียง บรรยายเรื่องราวแบบบทร้อยแก้ว ส่วนบทละครรำเป็นการประพันธ์แบบกลอนบทละครที่นิยมใช้ลักษณะแบบกลอนสุภาพ และมีองค์ประกอบหลักในการประพันธ์บทคือ ต้องมีโครงเรื่อง วางโครงสร้าง แนวคิด นิสัยตัวละคร และบรรยากาศ จะทำให้ผู้ชมรู้สึกคล้อยตามละครได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการดัดแปลงบทร้อยแก้วจากวรรณคดีสู่บทละครรำ กรณีศึกษาเรื่องกามนิต-วาสิฏฐี โดยวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร สื่อออนไลน์ เอกสารประกอบการเรียน-การสอน งานวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยครั้งนี้ มีเครื่องมือเป็นแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

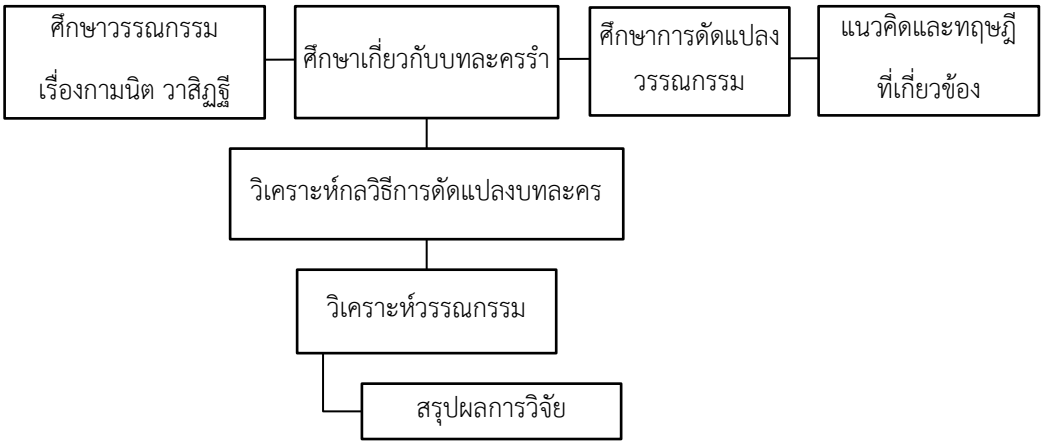
1. การสังเกตจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย เอกสารประกอบการเรียน-การสอน

2. การสังเกตจากการอ่านและการรับชมละครรำ

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ศึกษามาแบ่งวิเคราะห์โดยจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นสัดส่วนตามประเด็นที่ศึกษา คือศึกษาเนื้อหาวรรณคดีเรื่องกามนิต-วาสิฏฐี ศึกษาองค์ประกอบหลักของละครรำ วิเคราะห์องค์ประกอบการประพันธ์บทละครรำ การดัดแปลงวรรณกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และนำเอกสารในแต่ละหัวข้อที่ศึกษาในหลายฉบับมาเปรียบเทียบกันในข้อมูลว่าแต่ละเอกสารมีเนื้อหาหรือแนวคิดตรงกันหรือไม่ หรือต่างกันอย่างไร เพราะเหตุใดจึงได้ข้อสรุปของข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่ได้ศึกษา ได้จัดทำเป็นรูปแบบรายงานเอกสารวิจัยนำเสนอเป็นบทความวิจัยตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ และเป็นส่วนหนึ่งในวิทยานิพนธ์เรื่อง กามนิต-วาสิฏฐี : การสร้างสรรค์ละครรำแทรกธรรมะ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ากลวิธีการดัดแปลงบทร้อยแก้วจากวรรณคดีสู่บทละครรำ ผู้ประพันธ์จะต้องอ่านวรรณกรรมให้เข้าใจเนื้อหาของเรื่องก่อน ต้องแยกโครงสร้างของเรื่องว่ามีแนวคิด แก่นเรื่องอะไร เช่น เรื่องกามนิต วาสิฏฐี แก่นของเรื่องการแสวงหาความสุขที่แท้จริงของชีวิต โดยนำเสนอให้เห็นถึงความทุกข์ สาเหตุให้เกิดทุกข์

ความดับทุกข์ ทางไปสู่ความดับทุกข์ เป็นต้น ตัวละครแต่ละตัวมีบุคลิกและนิสัยเป็นอย่างไร มีความรู้สึก ความสัมพันธ์ เช่น จากกรณีศึกษาเรื่องกามนิต-วาสิฏฐี กามนิตมีความรักกับวาสิฏฐี แต่มีตัวละครชื่อสาตาเคียรที่ชอบวาสิฏฐีอยู่ฝ่ายเดียว ซึ่งประเด็นความรักจะมาเป็นอีกหนึ่งต้นเหตุที่ทำให้กามนิตและวาสิฏฐีเกิดความทุกข์ในอนาคตด้วย เป็นต้น หรือมีสัญลักษณ์ที่สื่อถึงตัวละครนั้น จะใช้คำมากล่าวถึงแทนเพื่อเลี่ยงคำซ้ำในบทกลอนได้ พร้อมทั้งต้องเข้าใจเหตุการณ์ว่าเป็นช่วงเวลาใดในเนื้อเรื่อง เช่น กามนิตและวาสิฏฐีพลอดรักกันในช่วงกลางคืนที่ใต้ต้นอโศก พระพุทธเจ้าเดินทางมาถึงบ้านช่างปั้นหม้อในเวลาเย็นใกล้หัวค่ำ ในช่วงเปิดเรื่อง เป็นต้น ดังนี้ก็จะช่วยให้สามารถหาคำที่สื่อความหมาย คำอุปมาอุปมัยหรือคำไวพจน์มาใช้ได้ จะเรียบเรียงลำดับเหตุการณ์ได้ง่ายขึ้น ไม่เกิดความสับสน นอกจากนี้จะต้องมีความรู้ในเรื่องรูปแบบบทกลอนที่ใช้ในการประพันธ์บทละครรำ เพื่อให้เนื้อหาสัมผัสกันตามฉันทลักษณ์ เมื่อบรรจุเพลงหรือเมื่อขับร้องจะไพเราะคล้องจองกัน และเมื่อเป็นบทละครรำ ก็สามารถประพันธ์ขยายความเนื้อหาบางอย่างจากในบทร้อยแก้วจะบรรยายให้เห็นภาพ บทละครรำจะบรรยายเสริมการเห็นภาพ มีความรู้สึกจากจินตนาการมากขึ้น เพื่อเป็นสุนทรียะและอรรถรสของละคร ดังตัวอย่าง

กล่าวถึงสมัยปลายพุทธกาล จวนสิ้นทิวาวารสู่สมัย
พระผู้มีพระภาคเจ้าคลาไคล เสด็จใกล้นครเบญจคีรี

(ที่มา: ผู้วิจัย)

เมื่อรู้ช่วงเวลา บรรยากาศ และสิ่งที่ตัวละครดำเนินจากในเนื้อเรื่อง จะทำให้ดัดแปลงบทละครออกมาได้ไพเราะและสามารถเข้าใจเนื้อเรื่องที่ดำเนินอยู่ได้ด้วย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การศึกษากลวิธีการดัดแปลงบทร้อยแก้วจากวรรณคดีสู่บทละครรำ องค์ประกอบหลักของการประพันธ์บทละครรำ คือมีโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และบรรยากาศ ดังนั้น ผู้ประพันธ์จึงต้องเข้าใจในเนื้อเรื่อง แก่นเรื่องที่จะนำมาดัดแปลงก่อน รวมถึงทราบตัวละคร ความรู้สึกความสัมพันธ์จากการอ่านบทร้อยแก้วที่บรรยายไว้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดของพิมพ์วิภา บุรวัฒน์ (2563) ที่เห็นว่าผู้ประพันธ์ควรต้องมีความรู้ในเนื้อเรื่องของวรรณคดีหรือวรรณกรรมต้นฉบับตั้งแต่เนื้อเรื่อง การเรียงลำดับเนื้อหาตั้งแต่ต้นจนจบของเรื่อง นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังต้องทำความเข้าใจถึงบุคลิก

และลักษณะนิสัยรวมไปถึงรูปลักษณ์ของตัวละคร และการประพันธ์บทร้อยกรองที่เสริมการบรรยายบรรยากาศ ความรู้สึกที่ให้เห็นภาพหรือเกิดจินตนาการในการรับชมได้ ผู้วิจัยเห็นว่าสอดคล้องกับแนวคิดการเขียนบทละครของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) ที่เห็นว่าการเขียนบทจะต้องมีปัจจัยสำคัญคือสันธิ สันธานายกะ และลักษณะ คือการแบ่งขั้นตอนโครงเรื่องให้ชัดเจน จำแนกสถานการณ์ ความปรารถนาของตัวละคร และการนำฉันทลักษณ์ต่าง ๆ มาประพันธ์จะต้องคำนึงถึงพื้นเพตัวละคร ภาวะกับรส ความแจ่มแจ้งของสาระในเรื่องที่จะถ่ายทอดให้คนดูเข้าใจ ความสัมพันธ์กับดนตรีและทำนองเพลง ทั้งนี้ทั้งนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าจะสามารถช่วยให้บทร้อยแก้วที่นำมาดัดแปลงได้บทละครรำที่มีความสมบูรณ์เช่นเดียวกัน และบทมีความไพเราะจากการการใช้ฉันทลักษณ์ของกลอนที่คล้องจองกัน จึงต้องเข้าใจลักษณะของกลอนที่ใช้ด้วย สอดคล้องกับแนวคิดการดัดแปลงวรรณกรรมของณรงศักดิ์ สอนใจ (2545) ที่เห็นว่า การดัดแปลงนั้นเป็นกระบวนการสร้างสรรค์วรรณกรรมที่ควรให้ความสำคัญ เนื่องจากรูปแบบคำประพันธ์แต่ละประเภทย่อมมีสัญนิยม หรือขนบในการแต่งที่แตกต่างกัน การดัดแปลงวรรณกรรมจากที่ใช้รูปแบบคำประพันธ์หนึ่งไปอีกรูปแบบคำประพันธ์หนึ่งนั้นผู้แต่งย่อมต้องรู้ขนมในการแต่งคำประพันธ์นั้นนั้นเป็นอย่างดีจึงจะสามารถดัดแปลงวรรณกรรมให้เหมาะกับรูปแบบคำประพันธ์นั้นอย่างกลมกลืน และจะทำให้เกิดคุณค่าด้านวรรณศิลป์ตั้งแต่การเลือกชนิดคำประพันธ์ให้เหมาะสม การรู้จักใช้ถ้อยคำให้ไพเราะสละสลวย และทำให้ผู้อ่านเกิดความสะเทือนอารมณ์ ภาษาที่ใช้ในการประพันธ์เพื่อสร้างความงดงามไพเราะแก่บทร้อยแก้วหรือร้อยกรองนั้น คือการสรรคำ การเรียบเรียงคำ และใช้โวหาร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป จากการศึกษากลวิธีการดัดแปลงบทร้อยแก้วจากวรรณคดีสู่บทละครรำ พบว่าวรรณกรรมเรื่องกามนิต เป็นนวนิยายอิงพระพุทธศาสนาที่เดิมผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์ไว้เป็บบทร้อยแก้ว ในฉบับแปลภาษาไทยพระยาอนุมานราชธน และพระสารประเสริฐก็เรียบเรียงเป็นบทร้อยแก้วที่ใช้ภาษาและคำที่สละสลวย เมื่อจะนำมาดัดแปลงใช้เป็นบทละครรำเพื่อสามารถนำไปใช้ในการสร้างการแสดง ซึ่งละครรำเป็นละครที่มีโครงสร้างประกอบด้วย ท่ารำ ดนตรีบรรเลง และบทขับร้องเพื่อดำเนินเรื่อง แต่งกายตามบท ทำท่ารำตามบทร้อง และทำนองดนตรีที่บรรเลงจังหวะให้ตัวละครสื่อความหมายบอกกล่าวตามอารมณ์ด้วยภาษาท่าทาง ลักษณะของบทละครรำเป็นการใช้กลอนบทละครในการแต่งเรื่องราวหรืออาจจะมีบทเจรจาแทรกบ้าง ใน

สิ่งที่ผู้ที่จะประพันธ์ต้องทราบก่อนการสร้างบทละครมีโครงเรื่อง แนวคิดของเรื่อง นิสัยตัวละคร และบรรยากาศ เพื่อให้ผู้ชมรู้สึกคล้อยตามไปกับละครตามคำบรรยาย ทั้งนี้จึงอธิบายได้ว่า ผู้ประพันธ์ต้องมีความเข้าใจในเนื้อเรื่องของวรรณกรรมก่อน ลำดับแยกย่อยโครงสร้างของเรื่องออกมาถึงแนวคิด ตัวละคร ความสัมพันธ์ บรรยากาศ และมีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบบทร้อยกรอง ฉันลักษณ์ของบทละครรำ การใช้ภาษา เพื่อในการประพันธ์จะสามารถให้บทละครรำสอดคล้องกับดนตรี ท่ารำ การขับร้อง และเกิดวรรณศิลป์ และสุนทรียศิลป์ในการแสดง ตัวอย่างกามนิต วาสิฏฐี ที่ถอดแนวคิดออกมาคือ นำเสนอเรื่องความสุขของชีวิต การดับทุกข์ มีตัวละครที่นำมาเป็นตัวละครหลักในการเล่าเรื่องคือ กามนิต และวาสิฏฐีที่เป็นคู่รักที่ต้องพลัดพรากกัน เป็นต้น **ข้อเสนอแนะ** มีวรรณคดีอีกหลายเรื่องที่เป็นบทร้อยแก้วและไม่เคยมีบทละครรำ ควรมีการศึกษาในเรื่องอื่น ๆ อีก เพื่อส่งเสริมวรรณกรรมในรูปแบบอื่นนอกจากวรรณคดีเพื่อการอ่าน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของผู้มีพระคุณ ผู้ที่ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาลินี อาชายุทธการ ที่ให้คำแนะนำในการดำเนินงานจนสำเร็จลุล่วง ขอบคุณครอบครัวของผู้วิจัย รวมถึงผู้ที่คอยช่วยเหลือ เพื่อน พี่น้องที่เป็นแรงผลักดันและคอยสนับสนุนตลอดมา

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง กามนิต วาสิฏฐี : การสร้างสรรค์ละครรำแทรกธรรมะ จึงได้เกิดกระบวนการทางความคิดเป็นบทความเพื่อนำไปพัฒนางานต่อ ผู้วิจัยหวังว่าบทความวิจัยเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษากลวิธีการดัดแปลงบทร้อยแก้วสู่บทละครรำในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ขวัญฟ้า ภู่แพ่งสุทธิ์. (2561). *หลักสูตรการเรียนศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ไทย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสยาม.

ณรงศักดิ์ สอนใจ. (2545). การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมดัดแปลงเรื่องขุนช้างขุนแผน. ใน *ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐพร แสนทวีสุข. (2567). สังข์ทอง: การดัดแปลงวรรณคดีไทยเป็นสื่อร่วมสมัย. ใน *ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปริดา มโนมัยพิบูลย์. (2564). การศึกษาดัดแปลงวรรณกรรมเป็นบทละครเพลง : กรณีศึกษาหลายชีวิต. *วารสารไทยศึกษา*, 17(1), 47-85.

พิมพ์วิภา บุรวัฒน์. (2563). การประพันธ์บทสำหรับการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ประเภทรำเดี่ยวมาตรฐาน. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,* 7(1), 202-216.

ภูริ หงษ์ศรี. *กลอนบทละคร*. เรียกใช้เมื่อ 24 มกราคม 2569 จาก https://www.phkruthai.in.th/Home

วัดโมลีโลกยาราม. (2562). *กลอนบทละคร.* เรียกใช้เมื่อ 24 มกราคม 2569 จาก https://www.watmoli.com/poetry/460/#:~:text=25/04/2019.%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%A5%E0%B8%B0%E0%B8%84%E0%B8%A3

สุรพล วิรุฬรักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์. (2552). *กามนิต-วาสิฏฐี ฉบับสมบูรณ์.* เรียกใช้เมื่อ 23 มกราคม 2569 จาก https://kledthai.com/consignment-book-134/100bestbooks/กามนิตวาสิฏฐี ฉบับสมบูรณ์.

Digital school Thailand. *องค์ประกอบของละคร.* เรียกใช้เมื่อ 24 มกราคม 2569 จาก http://www.digitalschool.club/digitalschool/art/music3_2/lesson2/pt/item11.php

ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

THE RELATIONSHIP BETWEEN GOOD CORPORATE GOVERNANCE AND RETURN ON EQUITY OF FOOD AND BEVERAGE COMPANIES LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

ณณิชากร กล้องแก้ว

Nanichakorn Klongkeaw

คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาลัยนครราชสีมา

Faculty of Business Administration and Information Technology, Nakhon Ratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: nanichakorn2524@gmail.com

วันที่รับบทความ : 25 มกราคม 2569; วันแก้ไขบทความ 25 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 27 กุมภาพันธ์ 2569

Received 25 January 2026; Revised 25 February 2026; Accepted 27 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากงบการเงินปี 2565 2567 จำนวน 171 ตัวอย่าง และทำการวิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ สำหรับการกำกับดูแลกิจการที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ขนาดของคณะกรรมการบริษัท สัดส่วน

Citation:

* ณณิชากร กล้องแก้ว. (2569). ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1286-1303.

Nanichakorn Klongkeaw. (2026). The Relationship Between Good Corporate Governance And Return On Equity Of Food And Beverage Companies Listed On The Stock Exchange Of Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1286-1303.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ของคณะกรรมการอิสระต่อคณะกรรมการบริษัท จำนวนครั้งการประชุมคณะกรรมการโดยที่ตัวชี้วัดคือ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

จากการศึกษา พบว่า ความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นอย่างมันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (β = -1.121, p=0.040) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการประชุมที่มากเกินความจำเป็นอาจก่อให้เกิดต้นทุนทางตรงและทางอ้อม เช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุม เวลาของกรรมการที่สูญเสียไป และการตัดสินใจที่ล่าช้า ในทางตรงกันข้าม ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบและขนาดของคณะกรรมการไม่แสดงความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อผลการดำเนินงาน นอกจากนี้ ดังนั้น ผู้บริหารและคณะกรรมการควรให้ความสำคัญกับคุณภาพและเนื้อหาสาระของการประชุมมากกว่าปริมาณความถี่ โดยควรออกแบบวาระการประชุมให้มีประสิทธิผล เตรียมข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างเพียงพอ และมุ่งเน้นไปที่ประเด็นเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญต่อการสร้างมูลค่าให้กับผู้ถือหุ้นอย่างแท้จริง ผลการศึกษานี้ยังเป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนในการพิจารรณาปัจจัยด้านการกำกับดูแลกิจการประกอบการตัดสินใจลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม

คำสำคัญ: การกำกับดูแลกิจการ, อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น, ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

This study examines the relationship between corporate governance mechanisms and the Return on Equity (ROE) of food and beverage companies listed on the Stock Exchange of Thailand. Utilizing a sample of 171 observations derived from secondary financial data spanning 2022 to 2024, the research employs correlation and multiple regression analyses to evaluate the influence of board size, the proportion of independent directors, and board meeting frequency on financial performance.

The empirical findings reveal that board meeting frequency exerts a statistically significant negative impact on ROE at the 0.05 level (β = -1.121, p=0.040) This suggests that excessive meetings may induce substantial direct and

indirect costs—including administrative expenses, the loss of directors' valuable time, and delayed decision-making processes. Conversely, the independence of the audit committee and overall board size do not exhibit a statistically significant correlation with corporate performance. Consequently, management and board members should prioritize the quality and substance of deliberations over mere frequency. Establishing effective agendas, ensuring the adequacy of decision-support data, and focusing on strategic issues are critical for genuine shareholder value creation. These insights serve as a practical framework for investors in assessing governance factors to inform investment decisions within the food and beverage sector.

Keywords: Corporate Governance, Return on Equity, Food and Beverage Industry, The Stock Exchange of Thailand

บทนำ

การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อันจะช่วยสร้างและส่งเสริมให้บริษัทสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น โครงการสำรวจการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จึงเกิดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้ฝ่ายบริหารของแต่ละบริษัทพัฒนาศักยภาพในเรื่องของการกำกับดูแลกิจการที่ดี และยังประโยชน์ของการประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดีนี้ไปยัง นักลงทุน และผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสนับสนุนการตัดสินใจในการลงทุนต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้โครงการดังกล่าวเป็นเป็นโครงการที่สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการไทย (IOD) ได้จัดทำขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการบรรษัทภิบาลแห่งชาติร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต) และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ต.ล.ท) เพื่อรายงานผลสำรวจการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียนฯ ทั้งนี้ บริษัทและผู้มีส่วนได้เสียมีความคาดหวังว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะทำให้ผู้มีส่วนได้เสียของบริษัทได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และนักลงทุนก็คาดหวังว่า จะได้รับการเปิดเผยข้อมูลที่ดี มีความโปร่งใสเชื่อถือได้ ครบถ้วนและทันเวลา อย่างไรก็ดีการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งสำหรับบริษัทจดทะเบียนที่มีประชาชนเป็นผู้ถือหุ้น การสร้างความเชื่อมั่นเพียงอย่างเดียวยังไม่

เพียงพอสำหรับการเป็นบริษัทจดทะเบียนที่ดี เนื่องจากทั้งภาคธุรกิจและผู้ลงทุนต่างต้องการผลประกอบการที่ดีของกิจการ และกิจการสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพธุรกิจได้ ซึ่งหลักการปฏิบัติของการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะช่วยให้บริษัทจดทะเบียนมีความสามารถในการแข่งขันและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน รวมถึงทำให้ผู้บริหารมีความระมัดระวังในการรายงานทางการเงินเพิ่มมากขึ้น (Elghuweel, Nitm, Opong, & Avison, 2017) ทั้งนี้ รายงานทางการเงินเป็นแหล่งข้อมูลหลักของผู้ถือหุ้น คือ งบการเงินซึ่งมาจากฝ่ายบริหารเป็นผู้จัดทำขึ้นเพื่อแสดงผลการดำเนินงานขององค์กรให้กับผู้มีส่วนได้เสียในองค์กรได้รับรู้ (Cullinan, Roush, & Zheng, 2012) และ (Elamer, Ntim, & Abdou, 2017)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสนใจเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ประกอบด้วย ขนาดของคณะกรรมการบริษัท สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระต่อคณะกรรมการบริษัท จำนวนครั้งการประชุมคณะกรรมการ ที่จะส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดี กับอัตราผลตอบแทนส่วนของผู้ถือหุ้นของกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รับความรู้พื้นฐานในการวิจัยและพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

1. ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) เป็นกรอบแนวคิดหลักที่อธิบายว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีถือว่าเป็นกลไกในการลดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างฝ่ายบริหาร (ตัวแทน) และผู้ถือหุ้น (ตัวการ) Jensen and Meckling (1976) ซึ่งอาจนำไปสู่การตัดสินตราบใดที่ผู้บริหารซึ่งเป็นตัวแทนตัดสินใจลงทุนเพื่อสร้างผลตอบแทนสูงสุดจากเงินลงทุนในวิธีที่

สอดคล้องกับการสร้างผลประโยชน์สูงสุดของผู้ถือหุ้น ซึ่งเป็นตัวการแล้วความสัมพันธ์ของการเป็นตัวแทน ระหว่างผู้ถือหุ้นกับผู้บริหารยังคงมีประสิทธิผลที่ดี ซึ่งหากผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ของผู้ถือหุ้นกับผู้บริหารไม่สอดคล้องกันจะทำให้เกิดปัญหา หากบริษัทไม่มีเครื่องมือในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารและหากฝ่ายบริหารตัดสินใจที่จะทำการใดเพื่อสร้างความมั่งคั่งให้กับตนเองไม่ว่าจะโดยการจัดสรรทรัพยากรไปสู่ตนเองนอกเหนือจากผลตอบแทนที่ไม่ได้มีการตกลงไว้ในสัญญาหรือมีพฤติกรรมฉ้อฉลในหน้าที่ดังนั้นผู้เป็นเจ้าของและผู้เป็นเจ้าหนี้ก็ย่อมปฏิเสธที่จะให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่บริษัทอีกต่อไป

2. ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Theory) พัฒนาขึ้นโดย Freeman (1984) ซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญในการขยายขอบเขตของการบริหารจัดการองค์กร จากเดิมที่มุ่งเน้นเพียงการสร้างผลกำไรสูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้น (Shareholder Primacy) ไปสู่การสร้างมูลค่าและการตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลทุกฝ่ายที่มีส่วนได้เสียกับกิจการ โดย Freeman ได้ให้คำนิยามของผู้มีส่วนได้เสียว่าคือ "กลุ่มหรือบุคคลใดๆ ที่สามารถส่งผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร หรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานขององค์กรนั้นๆ" การที่บริษัทมีกลไกการกำกับดูแลที่ดี เช่น การมีคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพและการจัดประชุมที่เน้นคุณภาพ มิได้ทำไปเพื่อตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารเพื่อประโยชน์ของผู้ถือหุ้นเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นว่าบริษัทจะมีการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่รอบคอบและคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียในระยะยาว

3. แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับดูแล (Corporate Governance) การกำกับดูแลกิจการเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการองค์กรให้มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยในบริบทของประเทศไทย กุลภัทรา สิโรดม (2554) ได้อธิบายว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีคือกระบวนการและโครงสร้างที่กำหนดขึ้นเพื่อให้มั่นใจว่าฝ่ายบริหารจะดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสากลของ OECD ที่เน้นการสร้างความรับผิดชอบ (Accountability) และความเท่าเทียมกัน (Equitability) การกำกับดูแลกิจการไม่ได้เป็นเพียงกฎระเบียบ แต่เป็นกลไกเชิงกลยุทธ์ โดยพงศ์ศักดิ์ เหล่าสุนทร (2560) ได้ระบุว่าโครงสร้างของคณะกรรมการบริษัท เช่น ขนาดของคณะกรรมการและความถี่ในการประชุม เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Performance) หากโครงสร้างเหล่านี้ถูกออกแบบมาอย่างเหมาะสม จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์และนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าให้กับกิจการ (Value Creation)

ในระยะยาว การกำกับดูแลกิจการในประเทศไทยยังยึดโยงกับหลัก "ธรรมาภิบาล" (Good Governance) ซึ่งตามแนวคิดของ ประสพสุข บุญเดช (2550) และสถาบันพระปกเกล้า ได้ให้ความสำคัญกับหลักนิติธรรม ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วม เพื่อให้องค์กรสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ

4. ทฤษฎีเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน โดยใช้การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio Analysis) ซึ่งเป็นเครื่องมือประเภทหนึ่งที่ผู้ลงทุนใช้ในการวิเคราะห์ประเมินฐานะทางการเงิน การดำเนินงานและประสิทธิภาพในการทำกำไรของธุรกิจได้ดีกว่าข้อมูลดิบที่แสดงจากรายงานทางการเงิน ทั้งนี้ การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินที่นิยมใช่ในการศึกษานำมาวัดผลการดำเนินงาน ดังนี้

4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการทำกำไรจากการลงทุนในสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมสูงดีกว่าต่ำ

4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น การวัดผลตอบแทนจะมุ่งเน้นผลตอบแทนส่วนที่เป็นเจ้าของบริษัท คือ ผู้ถือหุ้นสามัญ สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการบริหาร วัดความสามารถในการทำกำไรทีเกี่ยวกับการดำเนินงาน การลงทุน และการจัดหาเงิน อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสูงดีกว่าต่ำ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากงานวิจัยในอดีต ได้แก่ เสาวลักษณ์ ไชยนันท์ (2568) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่มดัชนี SET50 ผลการศึกษาพบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น สามารถใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจลงทุนบนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่มดัชนี SET50 ได้ และผู้บริหารบริษัทจดทะเบียนควรให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลกิจการที่ดีเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน ณัฐพงศ์ ประสงค์ธรรม (2565) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการและความรับผิดชอบต่อสังคมกับความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร ผลการศึกษาพบว่า การกำกับดูแลกิจการ ได้แก่ สัดส่วนจำนวนคณะกรรมการอิสระต่อจำนวนกรรมการทั้งหมด มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตรากำไรขั้นต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 วรกร ภูมิวิเศษ (2567) ศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะของคณะกรรมการ

และการกำกับดูแลกิจการที่มีผลต่อการดำเนินงานทางการเงินโดยมีหุ้นยั่งยืนเป็นตัวแปรคั่นกลาง ผลการศึกษาพบว่า โมเดลสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงพบว่า คุณลักษณะของคณะกรรมการและการกำกับดูแลกิจการ ที่ประกอบไปด้วยการควบตำแหน่งของประธานกรรมการและกรรมการผู้จัดการ และการเป็นหุ้นยั่งยืนมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน

วิธีดำเนินการ

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary data) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดี กับอัตราผลตอบแทนส่วนของผู้ถือหุ้นของกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้วิจัยใช้บริษัทกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 171 บริษัท ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทางการเงินในช่วงระยะเวลา 3 ปี ย้อนหลัง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2565 - พ.ศ. 2567

การวิจัยครั้งนี้ เลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่ตดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเลือกใช้ข้อมูลทางการเงิน จำนวน 171 บริษัทย้อนหลัง 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ2565 - พ.ศ.2567

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) ประกอบด้วย งานวิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (www.set.or.th) อันประกอบด้วย รายงานทางการเงิน (Financial statement) รายงานประจำปี ข้อมูลในแบบ 56-1 และโดยเก็บย้อนหลัง 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2565 – 2567

การเก็บรวบรวมรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบบันทึกข้อมูล ในการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากงบการเงินแบบรายปีและอัตราส่วนทางการเงิน โดยแบ่งตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดี กับอัตราผลตอบแทนส่วนของผู้ถือหุ้นของกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อให้สามารถสรุปผลการศึกษาในเรื่องดังกล่าว จึงต้องทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ วิธรทางสถิติ ซึ่งผู้ศึกษาใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการประมวลผลข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. **การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)**

เป็นสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบลักษณะทั่วไปของตัวแปรที่เก็บรวบรวมได้ จะนำเสนอในรูปแบบค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ศึกษาในช่วงปี พ.ศ.2565 – 2567

2. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation)

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการกำกับดูแลกิจการ คือ ขนาดของคณะกรรมการบริษัท สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระต่อคณะกรรมการบริษัท และ จำนวนครั้งการประชุมคณะกรรมการต่อ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

3. การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression)

เป็นสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานในการศึกษา เพื่อสรุปผลอ้างอิงไปยังประชากรในการศึกษาครั้งนี้ระดับความมีนัยสำคัญที่ 0.05 โดยสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานคือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ โดยทำการตรวจสอบความอิสระต่อกันด้วยสถิติ Variance Inflation factors (VIF) เพื่อพิจารณาว่าตัวแปรอิสระที่นำมาใช้ในการศึกษาที่จะระบุในสมการถดถอยนั้น มีความสัมพันธ์ต่อกันหรือไม่ เพราะหากตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันหรือเรียกว่า ค่าสหสมพันธ์ของตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันสูง (Multicollinesrity) จะส่งผลให้การประมาณค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสมการถดถอยมีความถูกต้องลดลง ตามปกติค่า VIF ที่มากกว่า 10 จะถือว่า อยู่ในระดับที่จะก่อให้เกิดปัญหา Multicolinearity และวิธีพิจารณาจากค่าการยอมรับ (Tolerance) ค่า tolearance มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 1 ถ้าค่า tolearance เข้าใกล้ 1 แสดงว่าตัวแปรเป็นอิสระจากกัน แต่ถ้าค่า tolearance เข้าใกล้ 0 แสดงว่าเกิดปัญหา

การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

$ROE_{it} = \beta_0 + \beta_1 BSIZE_{it} + \beta_2 INDIT_{it} + \beta_3 MEETING_{it} + e_i$.....1

โดยที่

ROE = อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

BSIZE = ขนาดของคณะกรรมการบริษัท

IND = สัดส่วนคณะกรรมการอิสระต่อคณะกรรมการบริษัท

MEETING = จำนวนครั้งการประชุมของคณะกรรมการ

Ei = ความคลาดเคลื่อน

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) แสดงถึงการวิเคราะห์ภาพรวม พบว่าอัตราผลตอบแทนส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าเฉลี่ยที่ 9.86 เท่า ขนาดของคณะกรรมการบริษัท (BSIZE) มีค่าเฉลี่ยที่ 9 คน สัดส่วนคณะกรรมการอิสระต่อคณะกรรมการบริษัท (IND) มีค่าเฉลี่ยที่ 1 เท่า จำนวนครั้งการประชุมคณะกรรมการ (MEETING) มีค่าเฉลี่ยที่ 7 ครั้ง

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ตัวแปรเบื้องต้น

ตัวแปร	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Skewness		Kurtosis	
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
IND	171	.03	.70	.4196	.10339	-.214	.186	2.669	.369
MEETING	171	.00	22.00	7.4854	2.95328	1.228	.186	3.112	.369
BSIZE	171	5.89	13.74	8.8184	1.33677	1.098	.186	2.302	.369
ROE	171	-147.96	37.24	9.8595	21.06836	-4.058	.186	24.041	.369

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (IND): มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.4196 แสดงว่าโดยเฉลี่ยแล้วประมาณ 41.96% ของคณะกรรมการตรวจสอบเป็นอิสระ จำนวนครั้งในการประชุม (MEETING): คณะกรรมการมีการประชุมโดยเฉลี่ย 7.49 ครั้งต่อปี โดยมีค่าต่ำสุดคือ 0 ครั้งและสูงสุดคือ 22 ครั้ง ขนาดของคณะกรรมการ (BSIZE): มีจำนวน

สมาชิกเฉลี่ย 10.54 คน (หมายเหตุ: ตัวแปร BODZ ในตารางสถิติเชิงพรรณนาและการถดถอย คือ BSIZE หรือขนาดของคณะกรรมการตามกรอบแนวคิด) และผลการดำเนินงาน (ROE): อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 9.86 โดยมีความผันผวนสูงมาก (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Std. Deviation = 21.06836)

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

Correlations		IND	MEETING	BSIZE	ROE
IND	Pearson Correlation	1	-0.046	-.237**	-0.091
	Sig. (2-tailed)		0.762	0.002	0.235
	N	171	171	171	171
MEETING	Pearson Correlation	-0.023	1	0.13	-0.123
	Sig. (2-tailed)	0.762		0.091	0.11
	N	171	171	171	171
BSIZE	Pearson Correlation	-.237**	0.13	1	0.089
	Sig. (2-tailed)	0.002	0.091		0.248
	N	171	171	171	171
	Sig. (2-tailed)	0.939	0.154	0.977	0
	N	170	170	170	170
ROE	Pearson Correlation	-0.091	-0.123	0.089	1
	Sig. (2-tailed)	0.235	0.11	0.248	
	N	171	171	171	171

จากตารางที่ 2 พบว่า IND กับ ROE: มีความสัมพันธ์เชิงลบที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (r = -0.091, p = 0.235) MEETING กับ ROE: มีความสัมพันธ์เชิงลบที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (r = -0.123, p = 0.110) BSIZE กับ ROE: มีความสัมพันธ์เชิงบวกที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (r =

0.089, p = 0.248) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ: ตัวแปร BSIZE มีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญกับ IND (r = -0.237, p = 0.002)

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบสถิติ Collinearity สำหรับตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระ	**Collinearity Statistics**	
	Tolerance	**VIF**
IND	.941	1.062
MEETING	.948	1.055
BSIZE	.706	1.416

จากตารางที่ 3 พบว่าผลการตรวจสอบค่า VIF ของทุกตัวแปรอยู่ในช่วง 1.055 ถึง 1.416 และค่า Tolerance อยู่ในช่วง 0.706 ถึง 0.948 ซึ่งทุกค่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ สรุปได้ว่า ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นร่วมพหุที่รุนแรงในการวิเคราะห์แบบจำลองนี้

ตารางที่ 4 ผลสรุปแบบจำลอง (Model Summary)

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics					
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	Durbin-Watson
1	.309[a]	.096	.068	20.33749	.096	3.488	5	165	.005	1.780
a. Predictors: (Constant), IND, MEETING, BSIZE										
b. Dependent Variable: ROE										

จากตารางที่ 4 พบว่าค่า R^2 เท่ากับ 0.096 หมายความว่าตัวแปรอิสระ (IND, MEETING, BSIZE) สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของ ROE ได้ 9.6% นัยสำคัญของแบบจำลอง: ค่า Sig. F Change เท่ากับ 0.005 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าแบบจำลองการถดถอยนี้มีความเหมาะสมและสามารถทำนาย ROE ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Coefficients)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-8.091	13.745		-.589	.557
	IND	-12.905	15.549	-.063	-.830	.408
	TIME	-1.121	.542	-.157	-2.067	.040
	BODZ	.929	.695	.118	1.337	.183
	SIZE	3.155	1.233	.200	2.559	.011
	AGE	-.165	.079	-.175	-2.100	.037

จากตารางที่ 5 พบว่าผลการทดสอบสมมติฐาน สมมติฐานที่ 1 IND ส่งผลต่อ ROE ผลการวิเคราะห์ ค่า p เท่ากับ 0.408 ซึ่งสูงกว่า 0.05 แสดงว่าความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (IND) ไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

สมมติฐานที่ 2 MEETING ส่งผลต่อ ROE ผลการวิเคราะห์: ค่า p เท่ากับ 0.040 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า จำนวนครั้งในการประชุม (TIME) มีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ที่ระดับ 0.05 ทิศทางความสัมพันธ์: สัมประสิทธิ์ B มีค่าเป็น -1.121 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงลบ นั่นคือ หากจำนวนครั้งในการประชุมเพิ่มขึ้น 1 ครั้ง ROE จะลดลงโดยเฉลี่ย 1.121 หน่วย (เมื่อตัวแปรอื่นคงที่)

สมมติฐานที่ 3 BSIZE (ขนาดของคณะกรรมการ) ส่งผลต่อ ROE ผลการวิเคราะห์: ค่า p เท่ากับ 0.183 ซึ่งสูงกว่า 0.05 แสดงว่า ขนาดของคณะกรรมการ (BSIZE) ไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

สรุปได้ว่าความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (IND) และ ขนาดของคณะกรรมการ (BSIZE) สำหรับกลุ่มธุรกิจนี้ ไม่ได้มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน แต่ จำนวนครั้งในการประชุม (MEETING) มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน

อภิปรายผล

1. สรุปผลการวิจัย (Summary of Research Results)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Corporate Governance: CG) ในมิติของ ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (IND), จำนวนครั้งในการประชุม (MEETING), และ ขนาดของคณะกรรมการ (BSIZE) กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ของบริษัทในกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

1.1 ผลสรุปของแบบจำลองโดยรวมแบบจำลองการถดถอยที่ใช้ในการศึกษาการกำกับดูแลกิจการต่อ ROE มีนัยสำคัญทางสถิติโดยรวม Sig. F Change = 0.005

1.2 ผลการทดสอบสมมติฐานรายตัวแปร

ตารางที่ 1 บทสรุปการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	สมมติฐาน	ผลการวิเคราะห์ (p-value)	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	ทิศทางความสัมพันธ์
ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (IND)	H1: IND ส่งผลต่อ ROE	0.408	ปฏิเสธ	ไม่ยอมรับ (ไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญ)
จำนวนครั้งในการประชุม (MEETING)	H2: TIME ส่งผลต่อ ROE	0.040	ยอมรับเชิงลบ (Negative: B = -1.121)	ยอมรับ (มีผลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05)
ขนาดของคณะกรรมการ (BSIZE)	H3: BSIZE ส่งผลต่อ ROE	0.183	ปฏิเสธ	ไม่ยอมรับ (ไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญ)

2. การอภิปรายผล (Discussion of Results)

การอภิปรายผลนี้มุ่งเน้นที่ผลกระทบของตัวแปรด้านการกำกับดูแลกิจการต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) โดยเชื่อมโยงกับทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2

2.1 ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (IND) ไม่มีผลต่อ ROE ผลการวิจัยพบว่า สัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่เป็นอิสระ (IND) ไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อ ROE ผลลัพธ์นี้ขัดแย้งกับแนวคิดหลักของทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ซึ่งเสนอว่าความ

เป็นอิสระของคณะกรรมการเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบและลดปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ และควรนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

นอกจากนี้ ยังขัดแย้งกับงานวิจัยบางงานของ Khan et al. (2020) ที่พบว่าความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบช่วยเพิ่ม ROE ในกลุ่มบริษัทอาหาร สาเหตุที่เป็นไปได้เน้นเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ แม้ว่าบริษัทจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การกำกับดูแลกิจการที่ดี (GCG) โดยมีสัดส่วน IND ตามกำหนดแต่ความเป็นอิสระเชิงตัวเลขอาจไม่ได้สะท้อนถึงความเป็นอิสระเชิงพฤติกรรมหรือความสามารถ (Competence) ของกรรมการตรวจสอบตามแนวคิดทฤษฎีทรัพยากรขององค์กร (RBV) ลักษณะเฉพาะของธุรกิจ ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มอาจมีปัจจัยขับเคลื่อนผลกำไรหลักมาจากปัจจัยภายนอก เช่น การตลาด ห่วงโซ่อุปทาน หรือเศรษฐกิจโดยรวม มากกว่ากลไกการกำกับดูแลภายใน

2.2 จำนวนครั้งในการประชุม (MEEGTING) มีผลเชิงลบต่อ ROE ผลการวิจัยพบว่าจำนวนครั้งในการประชุมคณะกรรมการบริษัท (TIME) มีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทิศทางเชิงลบ ต่อ ROE ผลลัพธ์นี้ขัดแย้ง กับหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี และงานวิจัยส่วนใหญ่ (ธนกฤต, 2565; Bhagat & Bolton, 2019) ที่มักพบความสัมพันธ์เชิงบวก โดยเชื่อว่าการประชุมที่บ่อยขึ้นจะช่วยให้เกิดการกำกับดูแลที่ทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สาเหตุที่เป็นไปได้ 1) ต้นทุนและภาระงาน การประชุมที่มากเกินไปอาจสร้าง ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (Agency Costs) ตามแนวคิดทฤษฎีตัวแทน และสร้างภาระงานแก่ฝ่ายบริหารและกรรมการ โดยไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ 2) ประสิทธิภาพการประชุม การประชุมที่ถี่มาก อาจเป็นเพียงการประชุมเชิงพิธีการหรือการอนุมัติเอกสาร มากกว่าการประชุมเพื่อตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญตามแนวคิด RBV ที่มองว่าเวลาของกรรมการที่มีความสามารถเป็นทรัพยากรที่มีจำกัด ดังนั้น คุณภาพของการประชุมจึงมีความสำคัญมากกว่าปริมาณ

2.3 ขนาดของคณะกรรมการ (BSIZE) ไม่มีผลต่อ ROE ผลการวิเคราะห์พบว่า ขนาดของคณะกรรมการบริษัท (BSIZE) ไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อ ROE ผลลัพธ์นี้ไม่ขัดแย้งกับทฤษฎีและงานวิจัยที่มักให้ผลลัพธ์ที่หลากหลาย (Mixed Findings) โดยสนับสนุนข้อจำกัดของ RBV/Agency Theory คณะกรรมการขนาดใหญ่อาจมีทรัพยากรความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายมากขึ้นตามแนวคิด RBV แต่อาจนำไปสู่ปัญหาการประสานงาน การตัดสินใจที่

ล่าช้า หรือปัญหาการครอบงำของฝ่ายบริหารได้ง่ายขึ้นตามข้อจำกัดของทฤษฎีตัวแทนการที่ไม่มีนัยสำคัญจึงสะท้อนถึงผลกระทบทั้งสองด้านที่หักล้างกันในกลุ่มธุรกิจนี้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้เพื่อปรับปรุงการกำกับดูแลกิจการและผลการดำเนินงานของบริษัทในกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนี้ 1. เน้นคุณภาพการประชุม แทนปริมาณ ผู้บริหารและคณะกรรมการควรให้ความสำคัญกับการกำหนดวาระการประชุมที่มุ่งเน้นการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การประเมินความเสี่ยง และการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ และลดการประชุมที่ไม่จำเป็นลง เพื่อลด ต้นทุนตัวแทน และเพิ่มประสิทธิภาพของเวลา 2. ปรับปรุงความสามารถของคณะกรรมการ (Human Capital): แม้ว่าความเป็นอิสระ (IND) และขนาดของคณะกรรมการ (BODZ) จะไม่มีนัยสำคัญ ผู้วิจัยเสนอให้บริษัทมุ่งเน้นที่ความหลากหลาย (Diversity) และ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Competence) ของกรรมการแต่ละคนตามแนวคิด RBV เพื่อให้คณะกรรมการเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง 3. บริหารจัดการความเสี่ยงจากอายุของกิจการ บริษัทที่มีอายุมากควรทบทวนโครงสร้างการดำเนินงาน ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovation) และความคล่องตัว (Agility) เพื่อลดผลกระทบเชิงลบของความเก่าแก่ต่อความสามารถในการสร้างผลตอบแทน **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. วัดคุณภาพการกำกับดูแลกิจการเชิงลึกควรเปลี่ยนจากการใช้ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ (เช่น อัตราส่วน IND, จำนวนครั้ง TIME) ไปสู่การใช้ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ เช่น ความหลากหลายของคณะกรรมการ (Board Diversity), ประสบการณ์และความรู้เฉพาะทางของกรรมการ, หรือการวัด ประสิทธิภาพของระบบการประเมินผลคณะกรรมการ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิด RBV และสามารถอธิบายผลการดำเนินงานได้แม่นยำยิ่งขึ้น 2. ขยายขอบเขตการวัดผลการดำเนินงาน ควรขยายตัวแปรตามไปสู่ตัวชี้วัดที่สะท้อนมูลค่าในตลาด เช่น Tobin's Q หรือ Market Value เพื่อพิจารณาว่ากลไก CG ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนในระยะยาวอย่างไร 3. เพิ่มตัวแปรควบคุมที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาเพิ่มตัวแปรควบคุมที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างองค์กร เช่น โครงสร้างการถือหุ้น (Ownership Structure) หรือ การควบตำแหน่ง CEO/ประธานกรรมการ (CEO

Duality) ซึ่งเคยถูกเสนอเป็นตัวแปรในบทที่ 3 เพื่อควบคุมอิทธิพลของปัจจัยเหล่านี้ในแบบจำลองการวิเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2567). *หลักธรรมาภิบาลและความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียน*. กรุงเทพฯ: SET. https://www.set.or.th/th/about/overview/report/sd-report

ธนกฤต วงศ์มหาเศรษฐ์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการและผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิชญ์สิรี วงศ์เมตตา และ คณะ. (2563). ผลกระทบของคณะกรรมการอิสระต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 16(49), 5-18

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2566). *แนวทางการกำกับดูแลกิจการที่ดีของบริษัทจดทะเบียน*. กรุงเทพฯ: ก.ล.ต.

เพ็ญจันทร์ แสงอาวุธ และ คณะ. (2563). การกำกับดูแลกิจการผลการดำเนินงานและมูลค่ากิจการตามราคาตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม MAI. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 34(109), 1-16.

พิภัสสร อาชวพรวิทูร. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของคณะกรรมการและโครงสร้างผู้ถือหุ้นต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100. ใน *การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต สาขาบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุธิดา เสมอภาค, (2565). ความสัมพันธ์ระหว่าวโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทกับมูลค่ากิจการ (TOBIN'S Q) ของบริษัทจดทะเบียน:หมวดเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. ใน *การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต สาขาบัญชีและการบริหารการเงิน คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี*. มหาวิทยาลัยธารมศาสตร์.

Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120.

Bhagat, S., & Bolton, B. (2019). Corporate governance and firm performance. *Journal of Corporate Finance*, 58, 142-168.

Claessens, S., & Yafeh, Y. (2012). How does corporate governance affect bank capitalization strategies?. *Journal of Financial Intermediation*, 21(2), 301-322.

Fama, E. F., & Jensen, M. C. (1983). Separation of ownership and control. *Journal of Law and Economics*, 26(2), 301-325.

Hillman, A. J., & Dalziel, T. (2003). Boards of directors and firm performance: Integrating agency and resource dependence perspectives. *Academy of Management Review*, 28(3), 383-396.

Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.

Khan, I., Khan, I., & Sentosa, I. (2020). The impact of corporate governance on the financial performance of the food sector. *Journal of Public Affairs*, 20(4), e2083.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2015). *OECD Principles of Corporate Governance*. OECD Publishing.

Shleifer, A., & Vishny, R. W. (1997). A survey of corporate governance. *Journal of Finance*, 52(2), 737-783.

Solomon, J. (2020). *Corporate governance and accountability.* (6th ed.). John Wiley & Sons.

Tricker, B. (2019). *Corporate governance: Principles, policies, and practices*. (4th ed.). Oxford University Press.

Wernerfelt, B. (1984). A resource-based view of the firm. *Strategic Management Journal*, 5(2), 171-180.

Elamer, A. A., Ntim, C. G., & Abdou, H, A. (2017). *Islamic governance, national governance, and bank risk management and disciosure in MENA countries*. Business & Society. https://doi.org/10.1177/ 0007650317746108.

Cullinan. C. P., Roush, P. B., & Zheng, X. (2012). *CEO/Chair Duality in the Sarbanes-Oxley Era:Board Independence Versus Unity of Command*. In Research on Professional Responsibility and Ethics in Accounting (pp. 167-183). Emerald Group Publishing Limited.

การส่งเสริมหลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชนวัดนางหลง ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง*

PROMOTING THE FOUR TYPES OF MEDITATION BHAVANA IV FOR ENHANCING THE QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLYIN THE COMMUNITY OF WAT NANG LONG, KHAO CHAISON SUBDISTRICT, KHAO CHAISON DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE

พระอธิการภิญโญ ภูริปญโญ (ชูชนะ)

Phraathikanphinyo Phuripanyo (Chuchana)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6703205008@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 16 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 24 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 มีนาคม 2569

Received 16 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 26 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชนวัดนางหลง ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง 2) เพื่อศึกษาหลักภาวนา 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนดังกล่าว ทั้งนี้ การศึกษามีความสำคัญภายใต้บริบทสังคมไทยที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคม

Citation:

* พระอธิการภิญโญ ภูริปญโญ (ชูชนะ). (2569). การส่งเสริมหลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชนวัดนางหลง ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1304-1319.

Phraathikanphinyo Phuripanyo (Chuchana). (2026). Promoting The Four Types Of Meditation Bhavana Iv For Enhancing The Quality Of Life Of The Elderlyin The Community Of Wat Nang Long, Khao Chaison Subdistrict, Khao Chaison District, Phatthalung Province.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1304-1319.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ซึ่งส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และระบบการดูแลสุขภาวะของประชากร การดำเนินการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัญหา แนวคิด และแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ หมายถึง การมีความสุขทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และปัญญา ควบคู่กับความพึงพอใจในชีวิตและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุยังเผชิญปัญหาสุขภาพ ความเครียด และความโดดเดี่ยว จึงจำเป็นต้องพัฒนาโดยใช้แนวทางแบบองค์รวมที่บูรณาการทั้งมิติทางกาย จิต สังคม และปัญญา

2. หลักภาวนา 4 เป็นหลักธรรมที่มุ่งพัฒนามนุษย์อย่างสมบูรณ์ ประกอบด้วย กายภาวนา (การพัฒนาร่างกาย) ศีลภาวนา (การพัฒนาพฤติกรรมและคุณธรรม) จิตภาวนา (การพัฒนาจิตใจให้มีสติและสมาธิ) และปัญญาภาวนา (การพัฒนาปัญญาและการคิดอย่างมีเหตุผล) ซึ่งสามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม

3. การส่งเสริมหลักภาวนา 4 สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างรอบด้าน โดยกายภาวนาช่วยส่งเสริมสุขภาพ ศีลภาวนาช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในสังคม จิตภาวนาช่วยให้เกิดความสงบทางใจ และปัญญาภาวนาช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของชีวิตได้อย่างมีเหตุผล

คำสำคัญ: หลักภาวนา 4, ผู้สูงอายุ, คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ, การพัฒนาคุณภาพชีวิต

Abstract

This research aimed to: (1) examine concepts related to the development of the quality of life of the elderly in Wat Nang Long community, Khao Chaison Subdistrict, Khao Chaison District, Phatthalung Province; (2) study the principles of the Four Bhavana (Bhavana 4) as presented in Buddhist scriptures; and (3) promote the application of the Four Bhavana principles in enhancing the quality of life of the elderly in the aforementioned community. This study is significant within the context of Thai society, which is transitioning into a complete aging

society, thereby affecting social structure, the economy, and the healthcare system. The research methodology employed a qualitative research approach, using in-depth interviews with key informants in the community. This method aimed to obtain comprehensive insights into existing problems, conceptual frameworks, and appropriate approaches for improving the quality of life of the elderly in a holistic manner.

Findings were as follows:

1. Quality of life among the elderly encompasses multifaceted well-being-physical, mental, emotional, social, and intellectual—alongside life satisfaction and familial harmony. To address prevalent challenges such as declining health, psychological stress, and social isolation, a holistic intervention is required to simultaneously promote all dimensions of their well-being

2. The Bhavana principle offers a comprehensive framework for holistic development, comprising four key dimensions: physical (healthy lifestyle and bodily strength), moral (ethical discipline and conduct), mental (mindfulness, concentration, and compassion), and wisdom (insight and analytical reasoning).

3. Integrating the Bhavana principle facilitates a holistic enhancement of elderly quality of life. Physical development emphasizes healthcare and exercise; moral development strengthens social bonds through community engagement; mental development fosters inner peace via meditation and Dhamma practice; and wisdom development encourages lifelong learning and adaptability. Collectively, these dimensions provide a robust framework for achieving a balanced, purposeful, and dignified life within society.

Keywords: Fourfold Development (Bhavana 4), Older Adults, Quality of Life of Older Adults, Quality of Life Development

บทนำ

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ส่งผลให้จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทซึ่งยังคงยึดโยงกับวัดและชุมชนท้องถิ่น ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ชีวิตและภูมิปัญญา เป็นรากฐานสำคัญของครอบครัวและสังคม อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน ได้ส่งผลให้บทบาทและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไป ทั้งการย้ายถิ่นของคนวัยแรงงาน การลดลงของครอบครัวขยาย และการพึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุบางส่วนเผชิญกับปัญหาความโดดเดี่ยวและการปรับตัว ดังนั้น การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจึงต้องคำนึงถึงทั้งมิติด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคม โดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน เช่น วัดและกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่าและสอดคล้องกับบริบทสังคมไทยอย่างยั่งยืน

การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 อันประกอบด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546) ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างบูรณาการทั้งในมิติทางกายและจิตใจ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสุขภาวะองค์รวม ได้แก่ การดูแลสุขภาพกาย การยึดมั่นในศีลธรรม การพัฒนาจิตใจให้สงบ และการเสริมสร้างปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2550) อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งศึกษาเชิงแนวคิดหรือการประยุกต์ใช้หลักธรรมในภาพรวม แต่ ยังขาดการศึกษาที่บูรณาการหลักภาวนา 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในบริบทชุมชนระดับวัดอย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างทางวิชาการที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม

ในบริบทของชุมชนวัดนางหลง ซึ่งเป็นชุมชนที่มีวัดเป็นศูนย์กลางของวิถีชีวิตและจิตใจของประชาชน พบว่าผู้สูงอายุจำนวนมากยังเผชิญกับปัญหาเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ ปัญหาสุขภาพเสื่อมถอย โรคเรื้อรัง การขาดกิจกรรมทางสังคม ความรู้สึกโดดเดี่ยว และการขาดแนวทางในการพัฒนาจิตใจและปัญญาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพัทลุง, 2567) แม้ว่าชุมชนจะมีศักยภาพด้านทุนทางศาสนาและวัฒนธรรม แต่ยังไม่มีรูปแบบหรือกระบวนการที่ชัดเจนในการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมหลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชนวัดนางหลง ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง” จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการ เชิงสังคม และเชิงปฏิบัติ โดยมุ่งพัฒนาองค์ความรู้เชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในบริบทชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาผู้สูงอายุในชุมชนชนบทอื่น ๆ ได้ต่อไป อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างสังคมที่มีความสมดุล ยั่งยืน และสอดคล้องกับวิถีพุทธในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชนวัดนางหลง ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

2. เพื่อศึกษาหลักภาวนา 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

3. เพื่อการส่งเสริมหลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชนวัดนางหลง ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

การทบทวนวรรณกรรม

1. ภาวนา 4 ประกอบด้วย 1) กายภาวนา การพัฒนากาย โดยฝึกใช้กายและอินทรีย์ทั้งห้าในการติดต่อกับสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์และไม่ก่อให้เกิดโทษ 2) สีลภาวนา การพัฒนาความประพฤติทางกายและวาจา ให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม มีระเบียบวินัย และไม่เบียดเบียนผู้อื่น 3) จิตภาวนา การพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มีสมาธิ และเจริญด้วยคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา ความอดทน และความผ่องใส 4) ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญาให้รู้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง สามารถคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2545)

2. ชีวิตนี้เป็นสิ่งที่คนเรามองต่างกัน มีมุมมองไม่เหมือนกัน ชีวิตมีหลายแง่มุม มีความสุข มีความทุกข์ ผสมผสานกันชีวิตคือความเป็นอยู่ เป็นชีวิตที่ยังไม่ตาย ยังเคลื่อนไหวได้ เดินไปไหนมาไหนได้เสมอ ทำงานกิจกรรมต่าง ๆ ได้เสมอ และเราเกิดมาแล้ว อยู่เพื่ออะไร อยู่เพื่อทำอะไร เราอยู่เพื่อกิน เพื่อสมาคมกับเพื่อนฝูงเพื่อทำบุญให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาเพื่อทำความดีแก่ตนเองบ้าง โดยไม่ทำบาปทั้งปวง ทำบุญกุศลอยู่เสมอและทำจิตใจให้ผ่องใส

เพื่อจะได้ดำเนินชีวิตไปด้วยความดีงามตลอดไปในชาตินี้และชาติหน้า (พระเทพวิสุทธิกวี (เงื่อม อินฺทปญฺโญ), 2530)

3. การพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน สุขภาวะชุมชนเป็นรากฐานของสุขภาวะโดยรวม โดยระบบสุขภาพมีความหมายกว้างกว่าระบบสาธารณสุข เนื่องจากสุขภาพครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณหรือปัญญา ซึ่งล้วนเชื่อมโยงและบูรณาการอยู่ในการพัฒนามนุษย์และสังคมโดยรวม (ประเวศ วะสี, 2549)

4. การวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ด้วยหลักภาวนา 4” (พระมหาวิชญ์ อิสฺสรานนฺโท (ใจชื่น), 2561) พบว่า ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ การขาดการเผยแพร่ความรู้แก่ผู้สูงอายุเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตามวิถีชีวิตและภูมิปัญญาไทย กิจกรรมของวัดมักเน้นการทำบุญรักษาศีลในวันสำคัญทางศาสนาและการปฏิบัติธรรมเป็นหลัก โดยยังขาดกิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ อีกทั้งผู้สูงอายุบางส่วนยังขาดการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ข้อเสนอแนะควรส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุผ่านสื่อมวลชน สนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางกิจกรรมของชุมชนและครอบครัว ส่งเสริมกิจกรรมพุทธศิลป์บำบัดควบคู่กับการปฏิบัติธรรม และพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนาและความรู้สมัยใหม่เพื่อเสริมสร้างทักษะทางปัญญาและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

5. การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภาวนา 4 ของผู้สูงอายุ ในตำบลยางฮอม อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย” (พระภูชิสสะ ปญญาปโชโต (มียศ), 2562) พบว่า กระบวนการพัฒนาสุขภาวะตามหลัก ภาวนา 4 สามารถนำมาประยุกต์เป็นแนวทางเสริมสร้างสุขภาวะได้ 4 รูปแบบ คือ 1) การส่งเสริมสุขภาวะทางกาย โดยอาศัยหลักกายภาวนาในการพัฒนาร่างกายและการดำเนินชีวิตให้เหมาะสม 2) การเสริมสร้างสุขภาวะทางสังคม โดยใช้หลักศีลภาวนาเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีระเบียบและเกื้อกูลกัน 3) การป้องกันด้านสุขภาวะทางจิต โดยประยุกต์หลักจิตภาวนาในการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มีสติ และสามารถป้องกันปัญหาทางอารมณ์และจิตใจได้ 4) การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาวะทางจิตวิญญาณ โดยใช้หลักปัญญาภาวนาในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจชีวิตอย่างถูกต้อง และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีสติและปัญญา

6. การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนวัดเทพนิมิต ตำบลวิชิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต” (พระครูกิตติญาณโกวิท (อมร

ศักดิ์ อธิมุตฺโต), 2567) พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุสามารถประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ได้อย่างครอบคลุมในทุกมิติ เนื่องจากเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ช่วยเสริมสร้างทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณค่า มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างแท้จริง

7. การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา” (พระครูสุนทรธรรมพินิจ (ศุภชัย สุภฺทโท), 2567) พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุสามารถประยุกต์ใช้หลัก ภาวนา 4 เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย กายภาวนา การส่งเสริมการดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงและดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม ศีลภาวนา การส่งเสริมความประพฤติที่ดีและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข จิตตภาวนา การพัฒนาจิตใจให้มีสุขภาพจิตที่ดี มีความสงบและผ่อนคลาย และ ปัญญาภาวนา การส่งเสริมการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อเพิ่มพูนความรู้และสามารถแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ซึ่งแนวทางดังกล่าวช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า หลักภาวนา 4 เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาตนเองทั้งด้านกายและจิตใจ ประกอบด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาชีวิตทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา หลักธรรมดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในชีวิตประจำวัน การทำงาน และการปฏิบัติธรรม โดยองค์ประกอบแต่ละด้านล้วนมีความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกัน หากขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง การพัฒนาชีวิตหรือการปฏิบัติธรรมก็จะไม่สมบูรณ์ ดังนั้น หลักภาวนา 4 จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิต นำไปสู่ความสุข ความเจริญ และความสมดุลในการดำเนินชีวิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมุ่งเน้นการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมและพฤติกรรมของมนุษย์ในบริบทจริงอย่างลึกซึ้ง โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูล 3 แนวทาง ได้แก่

การศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน และน่าเชื่อถือ อันนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เชิงคุณภาพที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลหลักทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อสังเคราะห์หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักภาวนา 4 และนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีของการวิจัย

2. การศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ผ่านการคัดกรองด้านความน่าเชื่อถือ เพื่อใช้ในการทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) และสนับสนุนการอภิปรายผลการวิจัยในเชิงเปรียบเทียบและเชิงวิเคราะห์

3. การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่มุ่งให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ มุมมอง และการตีความของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในบริบทจริง โดยดำเนินการในพื้นที่ชุมชนวัดนางหลง ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยอย่างรอบด้าน ประกอบด้วย พระภิกษุ จำนวน 5 รูป, ผู้สูงอายุ จำนวน 10 คน, เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 3 คน และ ผู้ดูแลใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ จำนวน 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น จำนวน 20 รูป/คน ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติด้านศาสนา สุขภาพ สังคม และการดำเนินชีวิต อันเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในเชิงลึกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างรอบด้าน

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล (Inclusion Criteria)

ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยอาศัยเกณฑ์ด้านความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ตรง และบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความลึกซึ้งและสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางวิชาการ ประกอบด้วย พระภิกษุ จำนวน 5 รูป ซึ่งมีบทบาทในการเผยแผ่หลักธรรมและการพัฒนาจิตใจของชุมชน, ผู้สูงอายุ จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการศึกษา, เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 3 คน ซึ่งมีบทบาทด้านการดูแลสุขภาพ และ

ผู้ดูแลใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ จำนวน 2 คน ซึ่งมีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุในชีวิตประจำวัน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น จำนวน 20 รูป/คน

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Data Triangulation)

เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ประกอบด้วย การตรวจสอบจากหลายแหล่งข้อมูล (Data Source Triangulation) การใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย (Methodological Triangulation) และการตรวจสอบการตีความข้อมูล (Interpretive Validation) โดยอาศัยการเปรียบเทียบและตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งการยืนยันข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) เพื่อเพิ่มระดับความน่าเชื่อถือ (Credibility) และความเที่ยงตรง (Validity) ของผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ควบคู่กับการตีความเชิงอุปนัย (Inductive Interpretation) โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การถอดเทปข้อมูล (Transcription) การอ่านทบทวนข้อมูลอย่างละเอียด (Data Familiarization) การกำหนดรหัสข้อมูล (Coding) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categorization) และการวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis) เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์ข้อค้นพบและสร้างข้อสรุปเชิงแนวคิดที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยดังกล่าวสะท้อนถึงกระบวนการศึกษาที่เป็นระบบตามหลักวิชาการเชิงคุณภาพ โดยมีการบูรณาการข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน ควบคู่กับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการวิเคราะห์อย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้ผลการวิจัยมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้อ้างอิงในเชิงวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นแนวคิดที่สื่อให้เห็นความสำคัญและคุณค่าของผู้สูงอายุในฐานะทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสบการณ์ชีวิตและมีบทบาทต่อสังคม โดยผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนได้รับการยอมรับจากคนในครอบครัวและชุมชน เนื่องจากเป็นผู้ที่ผ่านการทำคุณงามความดีและมีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพบว่า “ผู้สูงอายุในชุมชนยังเป็นที่พึ่งทางใจของ

ลูกหลาน และมีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น” สะท้อนให้เห็นมิติด้านสังคมและจิตใจของคุณภาพชีวิตที่ยังคงมีคุณค่าและความหมายต่อการดำรงชีวิต

2. หลักภาวนา 4 เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถสังเคราะห์ได้เป็น 4 มิติ ได้แก่ ด้านกาย (กายภาวนา) ด้านพฤติกรรมทางสังคม (ศีลภาวนา) ด้านจิตใจ (จิตภาวนา) และด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) โดยผลการศึกษาพบว่า การนำหลักภาวนา 4 มาประยุกต์ใช้ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสติและไม่ประมาท ทั้งยังส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงของชีวิต ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “การนั่งสมาธิทำให้จิตใจสงบ ไม่ฟุ้งซ่าน และยอมรับความแก่ได้มากขึ้น” แสดงให้เห็นถึงการพัฒนามิติด้านจิตใจและปัญญาอย่างเป็นรูปธรรม

3. การส่งเสริมหลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนวัดนางหลง เป็นแนวทางที่เน้นการบูรณาการทั้ง 4 มิติ ได้แก่ กาย ศีล จิต และปัญญา ซึ่งสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจของผู้สูงอายุ โดยผลการศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญ ฟังธรรม และการฝึกสมาธิ มีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะที่ดีทั้งทางกายและจิตใจ อีกทั้งยังเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในชุมชน ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์พบว่า “เมื่อมาวัด ได้เจอเพื่อน ได้ทำบุญ ทำให้รู้สึกไม่เหงาและมีความสุขมากขึ้น” ซึ่งสะท้อนให้เห็นมิติด้านสังคมและจิตใจที่เกิดจากการประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมหลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนวัดนางหลง ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง พบว่าสามารถนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการอภิปรายผลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนได้ ดังต่อไปนี้

แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมีความสำคัญในปัจจุบัน เนื่องจากสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งวัยสูงอายุมักเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เช่น โรคเรื้อรัง อาการปวดเมื่อย ความเครียด และความวิตกกังวล ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงควรคำนึงถึงสุขภาวะอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิชญ์ อิสฺสรานนฺโท (ใจชื่น) (2561) ที่พบว่า ปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ การขาดความรู้ในการดูแลสุขภาพ

ตามภูมิปัญญาไทย การจัดกิจกรรมที่เน้นเพียงการทำบุญหรือปฏิบัติธรรม และผู้สูงอายุบางส่วนยังขาดการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงทฤษฎีสมัยใหม่ แนวคิดดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิด Active Aging ซึ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม (Participation) มีความมั่นคง (Security) และมีสุขภาพที่ดี (Health) อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักภาวนา 4 กล่าวคือ กายภาวนาเชื่อมโยงกับมิติด้านสุขภาพ ศีลภาวนาเชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วมในสังคม จิตภาวนาเชื่อมโยงกับสุขภาวะทางจิต และปัญญาภาวนาเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับแนวคิดการพัฒนาสมัยใหม่ได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูกิตติญาณโกวิท (อมรศักดิ์ อธิมุตฺโต) (2567) เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนวัดเทพนิมิต ตำบลวิชิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต” ซึ่งพบว่า ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อันเป็นผลจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการแพทย์ ทำให้ประชาชนมีอายุยืนยาวมากขึ้น จึงจำเป็นต้องส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เพื่อให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

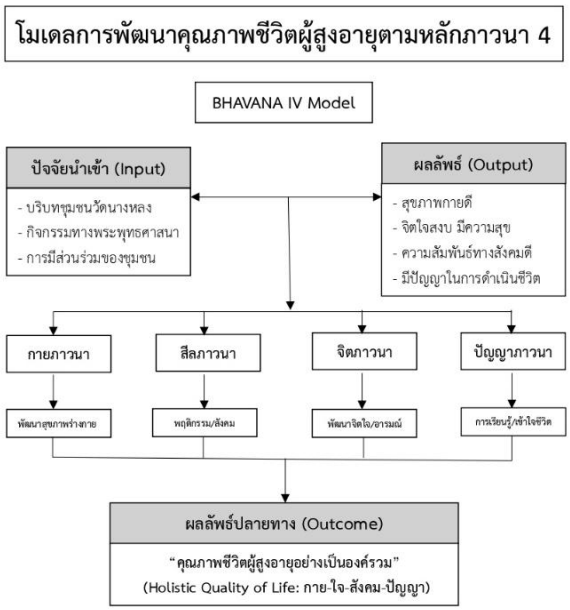
หลักภาวนา 4 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการฝึกอบรมและพัฒนาตนเองอย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้บุคคลเกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา โดยประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ซึ่งสามารถวิเคราะห์เชิงลึกได้ว่าเป็น “กระบวนการพัฒนามนุษย์แบบองค์รวม (Holistic Development)” ที่ครอบคลุมมิติทางชีวภาพ สังคม จิตวิทยา และจิตวิญญาณ ทั้งนี้สอดคล้องกับทัศนะของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2545) ที่อธิบายว่าหลักภาวนา 4 เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนามนุษย์อย่างรอบด้าน ในเชิงการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ พบว่าหลักภาวนา 4 มีลักษณะสอดคล้องกับกรอบแนวคิดสุขภาวะสมัยใหม่ เช่น แนวคิดสุขภาวะองค์รวม (Holistic Health) และ Active Aging โดยเฉพาะในมิติของการพัฒนาศักยภาพมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของชีวิตได้อย่างเหมาะสม แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับทัศนะของ พระเทพวิสุทธิเมธี (เงื่อม อินฺทปญฺโญ) (2530) ที่อธิบายว่า ชีวิตเป็นกระบวนการที่มีทั้งความสุขและความทุกข์ผสมผสานกัน การดำเนินชีวิตจึงควรมุ่งเน้นการทำความดี การรักษาศีล และการพัฒนาจิตใจให้ผ่องใส ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วย

ให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่า นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระภูชิสสะ ปญญาปโชโต (มียศ) (2562) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 สามารถพัฒนาเป็นกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกาย สังคม จิตใจ และปัญญา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุนทรธรรมพินิจ (ศุภชัย สุภทฺโท) (2567) ที่พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุสามารถดำเนินการตามหลักภาวนา 4 ได้อย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการดูแลสุขภาพ การอยู่ร่วมกันในสังคม การพัฒนาจิตใจ และการใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้ หลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนา ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา เป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวม โดย กายภาวนา มุ่งพัฒนาสุขภาพร่างกายและการดำรงชีวิตที่เหมาะสม ศีลภาวนา ส่งเสริมพฤติกรรมและความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม จิตภาวนา ช่วยพัฒนาจิตใจให้มีสติ สมาธิ และความสงบ และปัญญาภาวนา ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง

การวิจัยในครั้งนี้สามารถพัฒนาเป็นองค์ความรู้เชิงบูรณาการในลักษณะ “โมเดลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4” ซึ่งเชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับแนวคิดการพัฒนาสมัยใหม่ เช่น Active Aging ได้อย่างเป็นระบบ โดยเน้นการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งด้านกาย ศีล จิต และปัญญา อันนำไปสู่การเสริมสร้างสุขภาวะและคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของผู้สูงอายุในชุมชนดังแผนภาพโมเดลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4

จากแผนภาพดังกล่าว สามารถอธิบายเชิงวิเคราะห์ได้ว่า โมเดลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 เป็น “กระบวนการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Development Model)” ที่บูรณาการมิติทั้ง 4 ด้านเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยแต่ละองค์ประกอบมีบทบาทสัมพันธ์และเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ดังนี้

1. กายภาวนา (Physical Development) เป็นฐานรากของการพัฒนา โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ เช่น การดูแลสุขภาพ การออกกำลังกายที่เหมาะสม และการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบวินัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสุขภาวะเชิงกาย (Physical Well-being) อันเป็นปัจจัยพื้นฐานของคุณภาพชีวิต

2. ศีลภาวนา (Social & Behavioral Development)เป็นการพัฒนาด้านพฤติกรรมและความสัมพันธ์ทางสังคม โดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “การมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation)” ในทฤษฎีสมัยใหม่ เช่น Active Aging

3. จิตภาวนา (Mental Development) มุ่งพัฒนาด้านจิตใจให้มีความสงบ มีสติ และมีสมาธิ ลดความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้า ซึ่งถือเป็นการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิต (Mental Well-being) อันมีความสำคัญอย่างยิ่งในวัยสูงอายุ

4. ปัญญาภาวนา (Cognitive & Wisdom Development) เป็นการพัฒนาด้านการคิด การเรียนรู้ และการเข้าใจความจริงของชีวิต ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง มีเหตุผลในการดำเนินชีวิต และมีความพร้อมทางจิตวิญญาณ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

การบูรณาการสู่คุณภาพชีวิตอย่างเป็นองค์รวม โมเดลนี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไม่สามารถมุ่งเน้นเพียงมิติใดมิติหนึ่งได้ แต่ต้องอาศัยการบูรณาการทั้ง 4 ด้านเข้าด้วยกันอย่างสมดุล กล่าวคือ กายที่ดี สนับสนุนจิตที่มั่นคง, จิตที่สงบ ส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสม, พฤติกรรมที่ดี เอื้อต่อการอยู่ร่วมในสังคม และ ปัญญาที่เข้าใจชีวิต ช่วยให้เกิดความสุขอย่างยั่งยืน

ดังนั้น โมเดลภาวนา 4 จึงไม่เพียงเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แต่ยังสามารถอธิบายเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดสมัยใหม่ เช่น Active Aging และ Holistic Health ได้อย่างมีนัยสำคัญ อันถือเป็น “องค์ความรู้ใหม่เชิงบูรณาการ” ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในบริบทชุมชนอื่นได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การส่งเสริมหลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนวัดนางหลง ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เป็นแนวทางการพัฒนามนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการฝึกอบรมและพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน โดยอาศัยหลักภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา กล่าวคือ กายภาวนา มุ่งเน้นการพัฒนาสุขภาพร่างกายและการปรับพฤติกรรมให้เหมาะสม อันเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต ขณะเดียวกัน ศีลภาวนา มุ่งส่งเสริมความประพฤติที่ดีและความสัมพันธ์อันเหมาะสมในสังคม ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ จิตภาวนา ยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจิตใจให้มีความเข้มแข็ง มีสติ และมีความสงบ อันนำไปสู่การลดความเครียดและความวิตกกังวล ในขณะที่ ปัญญาภาวนา เป็นกระบวนการพัฒนาการคิดอย่างมีเหตุผล การเรียนรู้ และการเข้าใจความ

จริงของชีวิตตามสภาพที่เป็นจริง ดังนั้น เมื่อองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านได้รับการพัฒนาอย่างสมดุลและต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา อันเป็นลักษณะของการพัฒนาแบบองค์รวม ทั้งนี้ องค์ความรู้ดังกล่าวยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมในบริบทอื่นได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย จากผลการวิจัยดังกล่าว จึงควรกำหนดนโยบายบูรณาการหลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ควบคู่กับการสนับสนุนปัจจัยพื้นฐาน เช่น รายได้ อาหาร และที่อยู่อาศัย เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน 1.2 ข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วม ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการหลักภาวนา 4 ในกิจกรรมด้านสุขภาพ ศีลธรรม จิตใจ และการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุล 1.3 ข้อเสนอแนะเชิงระบบ ยิ่งไปกว่านั้น ควรพัฒนา “โมเดลชุมชนพุทธสุขภาวะ” โดยใช้หลักภาวนา 4 เป็นกรอบในการบูรณาการความร่วมมือของวัด ชุมชน และภาครัฐ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ควรขยายการศึกษาไปยังกลุ่มและพื้นที่อื่น รวมถึงการประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 กับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เพื่อยืนยันผลการวิจัย 2.2 ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาองค์ความรู้ นอกจากนี้ ควรมีการวิจัยเชิงลึกหรือแบบผสมผสาน เพื่อสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์และพัฒนาโมเดลให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ประเวศ วะสี. (2549). *การพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน สุขภาวะชุมชนเป็นรากฐานของสุขภาวะทั้งมวล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.

พระครูกิตติญาณโกวิท (อมรศักดิ์ อธิมุตฺโต). (2567). การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนวัดเทพนิมิต ตำบลวิชิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพวิสุทธิกวี (เงื่อม อินฺทปญฺโญ). (2530). *ธรรมะสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสาร จำกัด.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2550). *แนวคิดเรื่องภาวนา 4 กับการพัฒนาคน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2545). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระภูชิสสะ ปญญาปโชโต (มียศ). (2562). การเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภาวนา 4 ของผู้สูงอายุ ในตำบลยางฮอม อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวิชญ์ อิสฺสรานนฺโท (ใจชื่น). (2561). กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ด้วยหลักภาวนา 4. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุนทรธรรมพินิจ (ศุภชัย สุภฺทโท). (2567). การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพัทลุง. *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุในจังหวัดพัทลุง ประจำปี 2567*. พัทลุง: สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพัทลุง.

การจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

ELECTION MANAGEMENT AND THE READINESS OF THE ELECTION COMMISSION AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF LOCAL ELECTIONS IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ชัยวัฒน์ ภาคีสิน[1], ธนกฤต โพธิ์เงิน[2] และ วิทยา สุจริตธนารักษ์[3]

Chaiwat Pakeesin[1], Thanakrit Phoe-ngurn[2] and Withaya Sucharitharugse[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยปทุมธานี

[1-3]Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: littlelittleme1212@gmail.com

วันที่รับบทความ : 2 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 11 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 13 กุมภาพันธ์ 2569

Received 2 February 2026; Revised 11 February 2026; Accepted 13 February 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลของการเลือกตั้งท้องถิ่น 2) วิเคราะห์การจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลของการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีทางการจัดการของ Henri Fayol, John Sheldrake (1996), Downing and Thackrey (1971) และ Gibson และคณะ (1982) การวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มประชากรคือประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปและอาศัยอยู่ในจังหวัด

Citation:

* ชัยวัฒน์ ภาคีสิน, ธนกฤต โพธิ์เงิน และ วิทยา สุจริตธนารักษ์. (2569). การจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1320-1338.

Chaiwat Pakeesin, Thanakrit Phoe-ngurn and Withaya Sucharitharugse. (2026). Election Management And The Readiness Of The Election Commission Affecting The Effectiveness Of Local Elections In Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1320-1338.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

พระนครศรีอยุธยา จำนวน 820,451 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน โดยใช้ตารางของเครจีและมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกนักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป รวมจำนวน 15 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า ระดับประสิทธิผลของการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการผลิตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยน และด้านการพัฒนา ขณะที่ด้านประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด นอกจากนี้ การจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการการเลือกตั้งจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการควบคุม ด้านทางกาย ด้านสติปัญญา และด้านสิ่งแวดล้อม สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของการเลือกตั้งท้องถิ่นได้ร้อยละ 65.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05และ 3) แนวทางการพัฒนาที่สำคัญคือการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณอย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพของบุคลากรผ่านการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องอันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและยกระดับการเลือกตั้งท้องถิ่นให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการเลือกตั้ง, ความพร้อม, คณะกรรมการเลือกตั้ง, การเลือกตั้งท้องถิ่น, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Abstract

This research article aimed to: 1) examine the level of effectiveness of local elections; 2) analyze election management and the readiness of the Election Commission affecting the effectiveness of local elections in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province; and 3) propose guidelines for improving the effectiveness of local elections in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The study employed a mixed-methods research design based on management concepts and theories proposed by Henri Fayol, John Sheldrake (1996), Downing and Thackrey (1971),

and Gibson et al. (1982). The quantitative component targeted a population of 820,451 residents aged 18 years and over living in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. A sample size of 384 respondents was determined using the Krejcie and Morgan table. Data were collected using a five-point Likert-scale questionnaire and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The qualitative component involved in-depth interviews with 15 key informants, consisting of local politicians, officials from local administrative organizations, and general citizens. Qualitative data were analyzed through content analysis.

The findings revealed that the overall effectiveness of local elections in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province was at a high level. When examined by dimension, all five dimensions were rated at a high level. The production dimension recorded the highest mean score, followed by satisfaction, adaptability, and development, while efficiency showed the lowest mean score. Furthermore, five factors related to election management and the readiness of the Election Commission—namely planning, controlling, physical resources, intellectual capacity, and environmental factors—jointly predicted the effectiveness of local elections at 65.7 percent, with statistical significance at the .05 level. The study suggests that appropriate allocation of resources and budget should be emphasized to promote knowledge development and enhance personnel capacity through continuous training and skill development. Such measures would improve operational efficiency and enhance the overall quality of local elections.

Keywords: Election management, Readiness, Election Commission, Local elections, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

บทนำ

การปฏิรูประบบการเมืองการปกครอง เป็นการพัฒนารูปแบบสถาบันทางการเมืองตามโครงสร้างการเมืองการปกครอง แนวคิดจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อทำหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นได้เกิดขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งได้บัญญัติให้มีองค์กรกลางในการทำหน้าที่ จัดการเลือกตั้งและควบคุมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นและการจัดทำประชามติ ได้แก่ “คณะกรรมการการเลือกตั้ง”10 ซึ่งเป็นองค์กรอิสระ องค์กรหนึ่งที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ อันเป็น กฎหมายสูงสุดของประเทศ โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่จัดการเลือกตั้งหรือ ควบคุมการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2541 เป็นกฎหมายรองรับอำนาจ โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานธุรการหรือ หน่วยงานทางปกครอง ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 มีการรัฐประหารโดยคณะปฏิรูปการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ก่อนแปรสภาพมาเป็น คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ได้ยกเลิกบทบัญญัติหลายประการตามรัฐธรรมแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แล้วได้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เป็นรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 254911 ต่อมาร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 องค์กรจัดการเลือกตั้งในรูปแบบอิสระคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นองค์กรหนึ่งตามรัฐธรรมนูญได้บัญญัติใช้อำนาจในการจัดการเลือกตั้งและควบคุมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม12 โดยรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 เพิ่มประสิทธิในการจัดการเลือกตั้งและควบคุมการเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพในการปราบทุจริตการเลือกตั้งมากขึ้น โดยมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย คณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2550 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 นับตั้งแต่มีองค์กรจัดการเลือกตั้งในประเทศไทย คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่และอำนาจในการจัดการเลือกตั้ง ควบคุมการเลือกตั้ง สืบสวน หรือไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาด เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ประกาศผลการเลือกตั้ง13 ผลของการเกิดขึ้นคณะกรรมการการเลือกตั้งนับแต่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 องค์กร ดังกล่าวเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบเดิม กล่าวคือ เดิมการจัดการเลือกตั้งและ ควบคุมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากกระทรวงมหาดไทยในรูปแบบรัฐบาล มาเป็นการจัดการเลือกตั้งและควบคุมการเลือกตั้งโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งในรูปแบบอิสระ และเป็น องค์กรอิสระ องค์กรหนึ่งตามรัฐธรรมนูญ ไม่อยู่ภายใต้ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติ แต่ถูกตรวจสอบการใช้อำนาจโดยองค์กรตุลาการ ซึ่งองค์กรตุลาการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้แก่ ศาลยุติธรรม ศาลรัฐธรรมนูญ และศาลปกครอง แล้วแต่กรณี ซึ่งการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการตรวจสอบคุณสมบัติผู้สมัครรับ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การสืบสวนหรือไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาดการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง การประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศ ไทย เป็นกระบวนการยุติธรรมคดีเลือกตั้ง และเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจทางด้านกฎหมายมหาชน กระบวนการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามหลักนิติรัฐและแบ่งแยกอำนาจต้องตรวจสอบการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะการตรวจสอบการเลือกตั้งโดยองค์กรตุลาการและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยภาคประชาชน จะสร้างความ ศรัทธาและความเชื่อมั่นในความเป็นในกลางทางการเมืองให้แก่ประชาชน ผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพรรคการเมือง ส่งผลให้ยกระดับเป็นองค์กรจัดการเลือกตั้งของประเทศ ไทยเข้าสู่ระดับสากลให้เป็นที่ยอมรับของนานาอารยะประเทศ

ต่อมาเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 คณะรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อย(คสช.) ได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หลักการและเหตุผล บางประการ โดยประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย(ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ต่อมายกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560 โดยได้บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรอิสระ องค์กรหนึ่งตามรัฐธรรมนูญในหมวดที่ 12 ส่วนที่ 2 มาตรา 222 ถึงมาตรา 227 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่และอำนาจในการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ควบคุมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้มีอำนาจในการสืบสวนหรือไต่สวนก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า การเลือกตั้งมิได้ เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้มีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้ง ถ้าเป็นการกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือ

รู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น15 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อว่าผู้นั้นกระทำการรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่นที่มีลักษณะเป็นการทุจริต หรือทำให้การเลือกตั้งได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม นอกจากนี้หากผลการสืบสวนหรือไต่สวน หรือพบเห็นการกระทำที่มีเหตุอันสมควรสงสัยว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ยังให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งใช้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จในองค์กรเพื่อความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมในการสั่งระงับ ยับยั้ง แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกการเลือกตั้งและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งบางหน่วยหรือทุกหน่วย อีกประการหนึ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้เพิ่มอำนาจยกระดับการปราบปรามการทุจริตการเลือกตั้งให้เข้มข้นขึ้น โดยให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งใช้อำนาจเด็ดขาดในองค์กรในการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในการสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้เป็นการชั่วคราว ไว้ระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่(ใบส้ม) คำสั่งดังกล่าวเป็นที่สุดส่งผลให้การตรวจสอบทุจริตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นรวมทั้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบอำนาจให้กรรมการการเลือกตั้งนายเดียวมีอำนาจในการสืบสวนหรือไต่สวนหรือมอบหมายให้คณะบุคคลดำเนินการภายใต้การกำกับของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการ การเลือกตั้งกำหนดส่งผลให้การใช้อำนาจแจกใบส้มเด็ดขาดและเป็นที่สุดในองค์กรทำให้องค์กรตุลาการไม่สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจได้ แม้จะเป็นการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ แต่หลักการใช้อำนาจขององค์กรอิสระองค์กรหนึ่งตามรัฐธรรมนูญย่อมถูกตรวจสอบในการใช้อำนาจ อันเป็นการขัด ต่อหลักนิติรัฐและหลักการแบ่งแยกอำนาจ อีกประการหนึ่ง การเพิ่มอำนาจให้กับคณะกรรมการการ เลือกตั้งในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง(ใบดำ) ในการยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง เป็นกระบวนการหลังประกาศผลการเลือกตั้ง หากผู้ใดถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไม่ว่าในกรณีใดๆ ผู้นั้นไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดไปถือว่าเป็นการประหารชีวิตทางการเมือง

หากพิจารณาถึงรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 และรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 เฉพาะภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งที่ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (ใบเหลือง-ใบแดง)โดยการยื่นคำร้องขอเพิกถอนสิทธิ

สมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อศาลฎีกา อันเป็นการตรวจสอบกระบวนการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง แตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 นอกจากนี้ยังปรับโครงสร้างองค์กรคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเพิ่มจำนวนกรรมการจากเดิมห้าคนเป็นจำนวนเจ็ดคนและยกเลิกกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัดและเพิ่มผู้ตรวจการเลือกตั้งเพื่อทำหน้าที่เชิงรุกในการปราบปรามการทุจริตการเลือกตั้งและรายงานข้อมูลโดยตรงต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยไม่มีอำนาจลงมติและ เป็นคณะกรรมการสืบสวนหรือไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาด ส่งผลให้ทำหน้าที่ชั่วคราวเฉพาะช่วง ระยะเวลาเลือกตั้งและสิ้นสุดไปเมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้น อีกประการหนึ่ง การประกาศผลการเลือกตั้งให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบผลคะแนนอย่างไม่เป็นทางการจากผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำจังหวัดและตรวจสอบเบื้องต้นและประกาศผลโดยเร็วแต่ต้องไม่ช้ากว่าหกสิบวันนับแต่ วันเลือกตั้ง โดยพิจารณาจากข้อมูลรายงานของผู้ตรวจการเลือกตั้งและข้อมูลข่างสารอื่นประกอบการพิจารณามีเหตุอันควรเชื่อว่าผลการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และไม่น้อยกว่าร้อยละเก้าสิบห้าของเขตเลือกตั้ง และการประกาศผลดังกล่าว ไม่ตัดหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการสืบสวนหรือไต่สวนหรือวินิจฉัย กรณีมีเหตุอันควรสงสัยมีการกระทำทุจริตในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม เหตุผลสำคัญในการบัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งโดยเร็วสอดคล้องกับทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติในการประชุมรัฐสภาครั้งแรก ตามมาตรา 121 ภายในสิบห้าวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง

จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดหน้าที่และอำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ หลายประการเพื่อจัดการเลือกตั้งให้เรียบร้อยบนพื้นฐานโปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ส่งผลให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและยุติธรรมในขณะเดียวกันการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จะต้องถูกกตรวจสอบการทำหน้าที่โดยองค์กรตุลาการตามหลักแบ่งแยกอำนาจเพื่อถ่วงดุลและในการอำนวยความยุติธรรมกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้การ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้สุจริตและเที่ยงธรรม โดยตรวจสอบการใช้จากองค์กรตุลาการและ ภาคประชาชนส่งผลทำประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ พรรคการเมืองเชื่อมั่นในการทำหน้าที่ด้วยความเป็นกลางทางการเมือง ทั้งกระบวนการสืบสวนหรือไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาด รวมทั้งการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง รวมทั้ง

ประกาศผลเลือกตั้ง โดยใช้บังคับกฎหมายที่มีความเป็นกลางส่งผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ทำให้กลั่นกรองนักการเมืองระดับชาติเข้ามาทำหน้าที่สมาชิกรัฐสภา ฝ่ายนิติบัญญัติทำหน้าที่ตรากฎหมาย ตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหาร 20 อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจกึ่งตุลาการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญเสร็จเด็ดขาดและเบ็ดเสร็จในองค์กร อาจเป็นข้อดีทำให้การจัดการเลือกตั้ง และควบคุมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและประกาศผลเลือกตั้งโดยรวดเร็ว เป็นการใช้ อำนาจในองค์กร ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นองค์กรอิสระหนึ่งที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ อัน เป็นสถาบันทางการเมือง และโครงสร้างองค์กรอิสระ ระนาบเดียวกับอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ ซึ่งจะต้องถูกตรวจสอบการใช้อำนาจตามหลักแบ่งแยกอำนาจและการ ปกครองตามหลักนิติรัฐโดยองค์กรตุลาการ ทั้งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังให้ภาคประชาชนในการ ตรวจสอบในการใช้อำนาจรัฐทำให้กระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความเป็นธรรมทุก ฝ่ายและตรวจสอบได้

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการเลือกตั้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อวิเคราะห์ การจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการเลือกตั้ง ส่งผลต่อประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี mixed methods research ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และ

เสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่อยู่อาศัยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 820,451 คน (สถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา2568) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน Krejcie and Morgan (1970 : 608) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 384 คน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

จำนวนประชากรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	**จำนวน(คน)**	**กลุ่มตัวอย่าง**
1. อำเภอพระนครศรีอยุธยา	138,428	54
2. อำเภอท่าเรือ	45,015	32
3. อำเภอนครหลวง	36,328	21
4. อำเภอบางไทร	47,403	37
5. อำเภอบางบาล	33,168	18
6. อำเภอบางปะอิน	101,230	43
7. อำเภอบางปะหัน	40,898	25
8. อำเภอผักไห	37,845	14
9. อำเภอภาชี	30,946	19
10. อำเภอลาดบัวหลวง	39,588	11
11. อำเภอวังน้อย	80,798	33
12. อำเภอเสนา	64,400	27
13. อำเภอบางซ้าย	18,770	12
14. อำเภออุทัย	54,496	20
15. อำเภอมหาราช	22,558	13
16. อำเภอบ้านแพรก	8,580	5
รวม	**820,451**	**384**

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ประชาชนที่อยู่อาศัยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 15 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 2.1 นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 5 คน 2.2 ข้าราชการท้องถิ่น จำนวน 5 คน 2.3 ประชาชนทั่วไป จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือแบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ เป็นต้น

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการเลือกตั้ง ประกอบด้วย เนื้อหา 5 ด้าน ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการบังคับบัญชา ด้านการประสานงาน ด้านการควบคุม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพร้อมของคณะกรรมการเลือกตั้ง ประกอบด้วย เนื้อหา 4 ด้าน ด้านทางกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยเนื้อหา 5 ด้าน คือ ด้านการผลิต ด้านประสิทธิภาพ ด้านความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยน ด้านการพัฒนา

คำถามเป็นคำถามเชิงบวก (positive) คือ คำถามสนับสนุน โดยแบบสอบถามขอข้อคำถามเป็นมาตรส่วนประมาณค่าของของลิเคิร์ท (Likert Scale) กำหนดน้ำหนักคะแนน (scoring) ของตัวเลือกสำหรับแบบสอบถามที่เป็นลักษณะเชิงบวก ได้ดังนี้

ระดับประสิทธิภาพผลการเลือกตั้ง	**ค่าคะแนนเชิงบวก**	**ค่าคะแนนเชิงลบ**
ระดับประสิทธิภาพผลการเลือกตั้ง มากที่สุด	5	1
ระดับประสิทธิภาพผลการเลือกตั้ง มาก	4	2
ระดับประสิทธิภาพผลการเลือกตั้ง ปานกลาง	3	3
ระดับประสิทธิภาพผลการเลือกตั้ง น้อย	2	4
ระดับประสิทธิภาพผลการเลือกตั้ง น้อยที่สุด	1	5

กำหนดวิธีการแปลความหมายของข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าเฉลี่ยของประชากรและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากรและกำหนดความหมายตามขอบเขตค่าเฉลี่ยดังนี้

คะแนน	ระดับประสิทธิภาพผลการเลือกตั้ง
คะแนนค่าเฉลี่ย 4.21-5.00	ระดับประสิทธิภาพผลการเลือกตั้ง มากที่สุด
คะแนนค่าเฉลี่ย 3.41-4.20	ระดับประสิทธิภาพผลการเลือกตั้ง มาก
คะแนนค่าเฉลี่ย 2.61-3.40	ระดับประสิทธิภาพผลการเลือกตั้ง ปานกลาง
คะแนนค่าเฉลี่ย 1.81-2.60	ระดับประสิทธิภาพผลการเลือกตั้ง น้อย
คะแนนค่าเฉลี่ย 1.00-1.80	ระดับประสิทธิภาพผลการเลือกตั้ง น้อยที่สุด

การทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสัมประสิทธิสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson productmoment correlaltion coefficient) สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยทั่วไปอาจใช้เกณฑ์ ดังนี้

ค่า r	ระดับความสัมพันธ์
0.91 - 1.00	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก
0.71 - 0.90	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
0.51 - 0.70	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
0.31 - 0.50	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
0.01 - 0.30	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก
0.00	ไม่มีความสัมพันธ์กัน

เครื่องหมาย +,- หน้าตัวเลขสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ จะบอกทิศทางความสัมพันธ์เมื่อ r มีเครื่องหมาย + หมายถึง การมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน (ตัวแปรหนึ่งมีค่าสูงอีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าสูงไปด้วย)

r มีเครื่องหมายเป็น - หมายถึง การมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางตรงข้ามกัน (ตัวแปรหนึ่งมีค่าสูงอีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าต่ำ)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลที่ตรงต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้ตั้งเอาไว้ โดยวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขออนุญาตจัดทำหนังสือจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ จากกลุ่มตัวอย่างที่จะแจกแบบสอบถาม คือ ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม จำนวน 384 ชุด พร้อมหนังสือของคณะรัฐศาสตร์ และหนังสือขอความร่วมมือจากผู้วิจัย เพื่อเก็บรวมรวมข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยวิธีการออกพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. นำแบบสอบถามที่ได้มาพิจารณาความสมบูรณ์เรียบร้อยทำการลงรหัสนำข้อมูลไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการประมวลผลข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนแต่ละฉบับ

2. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การวิจัยสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

2.2 การวิจัยระดับประสิทธิภาพผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบกับเกณฑ์

2.3 วิเคราะห์การจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์และการจดบันทึกการจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิแอลฟ่า (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 ค่าเฉลี่ย Mean ($\bar{X}$)

2.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Standard deviation (S. D.)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบความสัมพันธ์ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอย หรือสมการพยากรณ์จัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัพระนครศรีอยุธยาวิธีที่เหมาะสมที่สุดเป็นวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยอาศัยตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรพยากรณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ด้วยวิธีการเลือกแบบคัดเลือกเข้า (Enter Method) ตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ระดับประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับ ประสิทธิภาพผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม (n=384)

ประสิทธิภาพผลการเลือกตั้งท้องถิ่น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการผลิต	3.70	1.09	มาก	1
2. ด้านประสิทธิภาพ	3.53	1.14	มาก	5
3. ด้านความพึงพอใจ	3.62	1.04	มาก	2
4. ด้านการปรับเปลี่ยน	3.58	1.35	มาก	3
5. ด้านการพัฒนา	3.57	1.51	มาก	4
รวม	**3.60**	**1.01**	**มาก**	

จากตาราง พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับ ประสิทธิภาพผลการเลือกตั้งท้องถิ่น ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.60, S.D.= 1.01) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ด้านการผลิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$= 3.70, S.D.=1.09) รองลงมา ด้านความพึงพอใจ ($\bar{x}$= 3.62, S.D.= 1.04) ด้านการปรับเปลี่ยน ($\bar{x}$= 3.58, S.D.= 1.35) ด้านการพัฒนา ($\bar{x}$= 3.57, S.D.= 1.51) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านประสิทธิภาพ ($\bar{x}$= 3.53 S.D.=1.14)

2) เพื่อวิเคราะห์ การจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการเลือกตั้ง ส่งผลต่อประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	.665	.228		2.916	.004*
การจัดการเลือกตั้ง					
ด้านการวางแผน (X_1)	.153	.043	.131	3.551	.000*
ด้านการจัดองค์การ (X_2)	.016	.062	.012	.259	.796
ด้านการบังคับบัญชา (X_3)	.069	.047	.055	1.456	.146
ด้านการประสานงาน (X_4)	.026	.061	.024	422	.674
ด้านการควบคุม (X_5)	.256	.064	.227	4.023	.000*
ความพร้อมของคณะกรรมการเลือกตั้ง					
ด้านทางกาย (X_6)	.288	.059	.272	4.887	.000*
ด้านสติปัญญา (X_7)	.090	.033	.093	2.720	.007*
ด้านอารมณ์ (X_8)	.021	.074	.026	.291	.771
ด้านสิ่งแวดล้อม (X_9)	.623	.075	.731	8.264	.000*
R = 0.611, R Square = 0.657, Adjuster R Square =0.649 Std. Error of the Estimate = .597 F = 79.639, Sig = 0.000*					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง พบว่า คะแนนมาตรฐานของการจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสิ่งแวดล้อม (X_9) ด้านทางกาย (X_6) ด้านการควบคุม(X_5) ด้านการวางแผน (X_1) และด้านสติปัญญา (X_7) ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยแบบคะแนนมาตรฐาน(Bata) มีค่าเท่ากับ .731, .272, .131, และ.093 โดย การจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสิ่งแวดล้อม (X_9) ส่งผลต่อประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สูงสุด ด้านสติปัญญา (X_7)ต่ำสุด มีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณต่อประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีค่า (R) เท่ากับ 0.611นอกจากนี้ค่า R Square มีค่าเท่ากับ 0.657 และมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ .649โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ ประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (Y) ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y}$= .665 + .731 (ด้านสิ่งแวดล้อม (X_9))+ .272(ด้านทางกาย (X_6))+ .227(ด้านการควบคุม(X_5))+.131(ด้านการวางแผน (X_1)) +.090(ด้านสติปัญญา (X_7))

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z}$= .623 (ด้านสิ่งแวดล้อม (X_9)) +.288 (ด้านทางกาย (X_6)) + .256(ด้านการควบคุม (X_5)) +.153 (ด้านการวางแผน (X_1)) +.090 (ด้านสติปัญญา (X_7))

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง การจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1) ระดับประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านค่าเฉลี่ยมากไปน้อย พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต มีค่าเฉลี่ยมากสุด รองลงมาคือ ด้านความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยน ด้านการพัฒนา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนทกานต์ มุจนานันท์ (2566) ซึ่งศึกษาประสิทธิผลการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำ

จังหวัดชุมพร พบว่า ประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดการและการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของหน่วยงานรัฐในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิผล และสะท้อนถึงระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อระบบการจัดการเลือกตั้ง สามารถอภิปรายเป็นรายด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการผลิต พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการจัดการเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนทกานต์ มุจนานันท์ (2566) พบว่า การจัดการเลือกตั้งโดย กกต. จังหวัดชุมพร อยู่ในระดับ มากความคิดเห็นต่อการจัดการเลือกตั้งแตกต่างกันไปตามปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ การศึกษา และอาชีพ* ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของประชาชนมีผลต่อการประเมินการจัดการเลือกตั้ง

1.2 ด้านประสิทธิภาพ พบว่า การบริหารจัดการกระบวนการเลือกตั้งสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่สิ้นเปลืองทรัพยากรเกินความจำเป็น มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนทกานต์ มุจนานันท์ (2566) ประสิทธิผลการจัดการเลือกตั้งโดย กกต. จังหวัดชุมพรอยู่ในระดับมาก การประเมินประสิทธิภาพของ กกต. แตกต่างกันตามอายุ, การศึกษา และอาชีพ แสดงถึงบทบาทของ “ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ” ของประชาชนในการประเมินการจัดการเลือกตั้ง

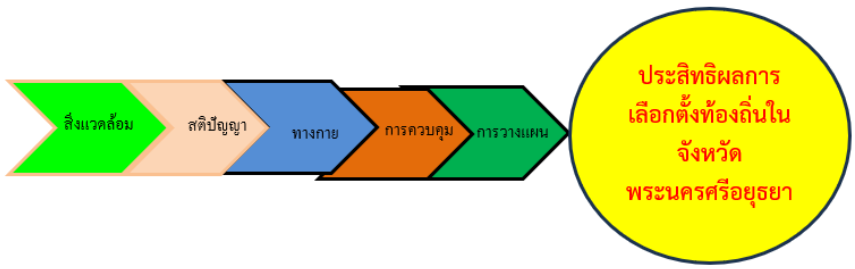
1.3 ด้านความพึงพอใจ พบว่า ท่านเชื่อมั่นว่าผลการนับคะแนนเป็นไปอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนทกานต์ มุจนานันท์ (2566) ชี้ว่า การประเมินการทำงานของ กกต. แตกต่างกันตาม อายุ การศึกษา และอาชีพ การจัดการเลือกตั้งโดยรวมของ กกต. จังหวัดชุมพรได้รับคะแนนในระดับ มาก แสดงถึงความสำคัญของ ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ ของประชาชนในการประเมินกระบวนการเลือกตั้ง

1.4 ด้านการปรับเปลี่ยน พบว่า องค์กรมีแผนสำรองหรือแนวทางปฏิบัติเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อกระบวนการเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพรรณ นกสวน สวัสดี และคณะ (2554) พบว่า การตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับพรรคการเมือง นโยบาย และความต้องการตอบสนองผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก ขณะที่ความขัดแย้งทางการเมืองและกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองมีอิทธิพลในระดับรองลงมา

1.5 ด้านการพัฒนา พบว่า เจ้าหน้าที่ได้รับการพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนทกานต์ มุจนานันท์ (2566) ที่เน้นความสำคัญของการเสริมสร้างความรู้และทักษะของเจ้าหน้าที่เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการจัดการเลือกตั้ง รวมถึงการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่มีความพร้อมในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อนของสถานการณ์ทางการเมือง

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้ได้แผนภาพประกอบองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง การจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ระดับประสิทธิผลของการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการผลิตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยน และด้านการพัฒนา ขณะที่ด้านประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด นอกจากนี้ การจัดการเลือกตั้งและความพร้อมของคณะกรรมการการเลือกตั้งจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการควบคุม ด้านทางกาย ด้านสติปัญญา และด้านสิ่งแวดล้อม สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของการเลือกตั้งท้องถิ่นได้ร้อยละ 65.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05และ 3) แนวทางการพัฒนาที่สำคัญคือการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณอย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพของบุคลากรผ่านการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องอันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและยกระดับการเลือกตั้งท้องถิ่นให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1. ด้านการวางแผน ภาครัฐควรกำหนดให้มีแผนงานรองรับการจัดการเลือกตั้งท้องถิ่นที่เป็นระบบ ครอบคลุมทั้งแผนหลักและแผนฉุกเฉิน โดยควรจัดทำ คู่มือปฏิบัติการเลือกตั้งในทุกระดับ พร้อมซักซ้อมความเข้าใจแก่คณะกรรมการประจำหน่วยอย่างต่อเนื่อง การวางแผนล่วงหน้าที่ดีช่วยลดความผิดพลาด และทำให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. ด้านการจัดองค์การ ควรมีการจัดสรรทรัพยากรทั้งคน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสมตามความจำเป็นของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในเขตชนบทหรือพื้นที่ห่างไกล ควรจัดงบสนับสนุนเพิ่มเติม การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเพียงพอ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเลือกตั้ง และสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงสิทธิของประชาชน 3. ด้านการบังคับบัญชาควรกำหนดโครงสร้างสายงานบังคับบัญชาในการเลือกตั้งให้ชัดเจน มีการกระจายอำนาจและหน้าที่ตามลำดับชั้น พร้อมอบรมผู้ปฏิบัติงานให้เข้าใจบทบาทของตนเองอย่างชัดเจน การมีโครงสร้างการบังคับบัญชาที่โปร่งใสและไม่ซ้ำซ้อนจะช่วยลดความสับสน และทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 4. ด้านการประสานงาน ควรจัดตั้ง “ศูนย์ประสานงานการเลือกตั้งระดับจังหวัด” โดยบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ ฝ่ายปกครอง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่ออำนวยความสะดวกและรักษาความเรียบร้อยในทุกขั้นตอนการมีเครือข่ายความร่วมมือที่แน่นแฟ้น จะช่วยเสริมสร้างความปลอดภัย ความน่าเชื่อถือ และลดความขัดแย้งในการเลือกตั้ง 5. ด้านการควบคุม ควรกำหนดมาตรการตรวจสอบคุณสมบัติผู้สมัครอย่างเข้มงวดและเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการสังเกตการณ์และรายงานการทุจริต การควบคุมที่โปร่งใสและมีส่วนร่วมจากสังคม จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการเลือกตั้ง และป้องกันปัญหาทางกฎหมายในระยะยาว **ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย**1. ด้านการผลิต ควรเพิ่มการจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและหลากหลายช่องทาง เช่น โบรชัวร์ เว็บไซต์ และโซเชียลมีเดีย เพื่อช่วยให้ประชาชนได้รับข้อมูลครบถ้วนและสามารถตัดสินใจได้ถูกต้อง 2. ด้านประสิทธิภาพ ส่งเสริมการวางแผนการดำเนินงานล่วงหน้าอย่างรอบคอบ โดยรวมถึงการจัดทำแผนงานที่มีรายละเอียดและมีมาตรการรองรับเหตุการณ์ไม่คาดคิด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความราบรื่นในการดำเนินการเลือกตั้ง 3. ด้านความพึงพอใจ ปรับปรุงสถานที่เลือกตั้งและเพิ่มจำนวนคูหาเลือกตั้งในพื้นที่ที่ประชาชนมีความลำบากในการเข้าถึง พร้อมจัดทำระบบอำนวยความสะดวกเพื่อให้การเข้าถึงคูหาเลือกตั้งเป็นเรื่องง่ายและไม่ยุ่งยาก 4. ด้านการปรับเปลี่ยน พัฒนา

ความสามารถของหน่วยงานในการปรับเปลี่ยนแผนงานและดำเนินการได้อย่างยืดหยุ่นและรวดเร็วเมื่อเกิดปัญหา หรือสถานการณ์เปลี่ยนแปลง เพื่อรักษาความต่อเนื่องและความน่าเชื่อถือของการเลือกตั้ง 5. ด้านการพัฒนา จัดสรรทรัพยากรและงบประมาณเพื่อส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพของบุคลากรอย่างเหมาะสม ผ่านการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย 2. ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการเลือกตั้งท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3. ศึกษาการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

มุจนานันท์ มุจนานันท์. (2566). ประสิทธิผลการจัดการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชุมพร. *วารสารสหวิทยาการรัฐศาสตร์,* 2(2), หน้า 1–15.

สถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2568). *จำนวนประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้งและมีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* จาก https://www.bora.dopa.go.th/exec-stat/

สิริพรรณ นกสวน สวัสดี และ คณะ. (2554). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในประเทศไทย : สถานภาพ ความท้าทาย และข้อเสนอแนะ.* กรุงเทพฯ : Friedrich-Ebert-Stiftung.

สุรศักดิ์ เทียมประเสริฐ. (2540). *จริยธรรมของนักการเมือง.* กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

Downing & Thackrey. (1971). *Reading Readiness.* New York : London, University of London.

Gibson and others. (1982). *Organizational : Behavior,Structure, Process ; Behavior,. Dallas.* Taxas : Business Publication, Inc.

ทักษะทางการเงิน การยอมรับเทคโนโลยี แรงจูงใจ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการลงทุนของประชากรแต่ละ Generation*

FINANCIAL SKILLS ACCEPTANCE OF TECHNOLOGY AND INCENTIVES THAT AFFECT INVESTMENT BEHAVIOR OF EACH GENERATION OF THE POPULATION

จุภาพร เพ็งหยวก[1] และ อธิพันธ์ วรรณสุริยะ[2]

Chuphaphon Pangyouk[1] and Atipan Vansuriya[2]

[1-2]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

[1-2]Rajamangala University of Technology Krungthep, Thailand

Corresponding Author's Email: Chuphaphon.344@gmail.com

วันที่รับบทความ : 27 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 6 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 8 มีนาคม 2569

Received 27 February 2026; Revised 6 March 2026; Accepted 8 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะทางการเงิน การยอมรับเทคโนโลยี แรงจูงใจ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการลงทุนของประชากรแต่ละ Generation ของกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นวัยที่บรรลุนิติภาวะและสามารถให้ความยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัยได้ ที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 450 คน และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบน มาตรฐานและทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิง

Citation:

* จุภาพร เพ็งหยวก และ อธิพันธ์ วรรณสุริยะ. (2569). ทักษะทางการเงิน การยอมรับเทคโนโลยี แรงจูงใจ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการลงทุนของประชากรแต่ละ Generation. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1339-1363.

Chuphaphon Pangyouk and Atipan Vansuriya. (2026). Financial Skills Acceptance Of Technology And Incentives That Affect Investment Behavior Of Each Generation Of The Population. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1339-1363.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

อนุมาน ได้แก่ วิเคราะห์ความแปรปรวน (one-way Anova) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า

1) ด้านประชากร พบว่า ทักษะทางการเงิน การยอมรับเทคโนโลยี แรงจูงใจและพฤติกรรมในการลงทุน ไม่ส่งผลต่อ Generation

2) ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา ส่งผลต่อพฤติกรรมในการลงทุน ส่วนเพศ ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการลงทุน

3) ปัจจัยทักษะทางการเงิน พบว่า ความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงิน ส่งผลต่อพฤติกรรมในการลงทุน

4) ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ความไว้วางใจและความปลอดภัย พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีการและลงทุนความตั้งใจในการใช้งานต่อเนื่อง ส่งผลต่อพฤติกรรมในการลงทุน

5) ปัจจัยแรงจูงใจในการลงทุน พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี ส่งผลต่อพฤติกรรมในการลงทุน

คำสำคัญ: ประชากร, ทักษะทางการเงิน, ยอมรับเทคโนโลยี, แรงจูงใจ, พฤติกรรมการลงทุน

Abstract

The objective of this research is to study financial skills. Acceptance of technology and incentives that affect investment behavior of each generation of the sample population is People aged 20 years and over are considered to be of legal age and can give consent to participate in the research. Living in Bangkok This research is quantitative research The sample group consisted of 450 people and analyzed statistical data consisting of Descriptive statistics include percentage, mean deviation. Standards and test hypotheses using inferential statistics, including analysis of variance (one-way Anova), multiple regression analysis (Multiple Regression Analysis)

The results of the study found that

1) Population aspect found that financial skills technology acceptance Investment incentives and behavior do not affect the Generation

2) Personal factors found that occupation, income, education level Affects investment behavior. Gender does not affect investment behavior

3) Financial skills factors found that financial knowledge Financial attitudes and financial behavior Affects investment behavior

4) Factors of technology acceptance: It was found that perception of the benefits of technology Perception of ease of use trust and safety Behavior of using technology and investing in intention of continuous use Affects investment behavior

5) Investment motivation factors found that recognizing the benefits of technology Affects investment behavior

Keywords: Population, Financial literacy,Technology acceptance,Investment motivation, Investment behavior

บทนำ

ในปัจจุบัน ประชาชนไทยต้องเผชิญกับความท้าทายด้านการเงินที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการปรับตัว ภายใต้สภาพเศรษฐกิจที่มีความไม่แน่นอนสูง ทั้งการผันผวนของตลาดการเงิน ภาวะเงินเฟ้อที่กดดันค่าครองชีพ หรือการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างแรงงาน สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในปัจจุบัน แต่ยังส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจในอนาคตของแต่ละครัวเรือน แม้ประชาชนจะสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินและแพลตฟอร์มการลงทุนได้สะดวกมากขึ้น แต่ยังคงเผชิญปัญหาหนี้ครัวเรือนในระดับสูง การขาดเงินออมฉุกเฉิน และการวางแผนเกษียณที่ไม่เพียงพอ สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านทักษะทางการเงิน งานวิจัยจำนวนมากพบว่าผู้ที่มีความรู้ทางการเงินต่ำมักตัดสินใจลงทุนอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และมีแนวโน้มได้รับอิทธิพลจากอารมณ์หรือกระแสสังคม ขณะเดียวกัน การยอมรับเทคโนโลยีที่แตกต่างกันยังส่งผลต่อการเลือกใช้เครื่องมือการ

ลงทุนออนไลน์ โดยใช้การรับรู้ประโยชน์และความง่ายในการใช้งานเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการใช้จริง (Barber & Odean, 2001)

เมื่อพิจารณาตามช่วงวัย พบว่าแต่ละ Generation มีลักษณะและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน Generation X มีความมั่นคงและความปลอดภัยทางการเงิน แต่มีข้อจำกัดด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ Generation Y เปิดรับการลงทุนที่หลากหลายและใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลมากขึ้น แต่บางส่วนยังตัดสินใจลงทุนตามกระแส ขณะที่ Generation Z มีความคล่องตัวด้านเทคโนโลยีสูง ความแตกต่างเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของแต่ละกลุ่มอย่างเป็นระบบ

จากประเด็นดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้จึงเพื่อการศึกษาปัจจัยด้านทักษะทางการเงิน การยอมรับเทคโนโลยี และแรงจูงใจในการลงทุน เพื่ออธิบายพฤติกรรมการลงทุนของประชากรแต่ละ Generation อย่างครอบคลุม ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการกำหนดนโยบายส่งเสริมความรู้ทางการเงิน ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ทางการเงินที่ช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะทางการเงิน การยอมรับเทคโนโลยี แรงจูงใจในการลงทุน และพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation

2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะทางการเงิน การยอมรับเทคโนโลยี แรงจูงใจ และพฤติกรรมการลงทุน ระหว่าง Generation X, Y และ Z

3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ทักษะทางการเงิน การยอมรับเทคโนโลยี และแรงจูงใจในการลงทุน ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชากรในแต่ละ Generation มีระดับทักษะทางการเงิน การยอมรับเทคโนโลยี แรงจูงใจในการลงทุน และพฤติกรรมการลงทุนแตกต่างกัน

2. ปัจจัยส่วนบุคคล ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation

3. ปัจจัยทักษะทางการเงิน ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation

4. ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation

5. ปัจจัยแรงจูงใจในการลงทุน ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะทางการเงิน

วิศววิท แข็งแรง และคณะ (2566) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินกับการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของประชาชนวัยทำงานในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่มีทักษะทางการเงินในระดับสูงมีแนวโน้มจัดสรรรายได้เพื่อการออมและการลงทุนอย่างเป็นระบบ มีการตั้งเป้าหมายทางการเงินทั้งระยะสั้นและระยะยาว และสามารถรับมือกับความเสี่ยงทางการเงินได้ดีกว่า งานวิจัยนี้สะท้อนว่าทักษะทางการเงินเป็นปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่พฤติกรรมการลงทุนอย่างมีเหตุผล

ติยาภรณ์ รัตน์ทอง และคณะ (2562) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อวินัยทางการเงินของคนวัยเริ่มทำงาน ผลการวิจัยพบว่า การได้รับความรู้ทางการเงินตั้งแต่ระดับการศึกษาและการใช้แอปพลิเคชันช่วยจัดการการเงินส่วนบุคคล มีผลต่อการสร้างวินัยในการออมและการลงทุนอย่างต่อเนื่อง

อนุสรา สุภา (2562) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางการเงินกับพฤติกรรมการลงทุนของประชาชนไทย พบว่า ผู้ที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการออมและการลงทุนมีแนวโน้มตัดสินใจลงทุนอย่างรอบคอบ และติดตามผลการลงทุนอย่างมีเหตุผล

ทรายทอง เลิศเปียง (2557) ศึกษาพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของประชาชนไทย โดยมุ่งเน้นปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการเงิน ผลการวิจัยพบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงิน และการสนับสนุนนโยบายจากภาครัฐ มีผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของประชาชน งานวิจัยนี้สะท้อนว่าพฤติกรรมทางการเงินไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างและบริบททางเศรษฐกิจโดยรอบ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี

อุเทน ว่องไว และคณะ (2568) ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) ของประชาชนในเขตเมือง โดยใช้กรอบแนวคิด UTAUT ผลการวิจัย พบว่า ความคาดหวังด้าน

ประสิทธิภาพ ความสะดวกในการใช้งาน และอิทธิพลทางสังคม มีผลต่อความตั้งใจใช้บริการ FinTech ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการออมและการลงทุนในระยะยาว

กัญญณัฏฐ์ สุริยันต์ และคณะ (2566) ศึกษาการยอมรับสกุลเงินดิจิทัลของนักลงทุนไทย โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักลงทุนไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านความมั่นคงของระบบ ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ถึงประโยชน์ของสกุลเงินดิจิทัล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการยอมรับเทคโนโลยีอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม Generation พบว่า นักลงทุนกลุ่ม Generation Y และ Generation Z มีแนวโน้มยอมรับและทดลองใช้สกุลเงินดิจิทัลมากกว่า Generation X อย่างชัดเจน สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของอายุและความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเงิน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการลงทุน

พัชรี เอี่ยมคล้าย และคณะ (2566) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการออมของพนักงานบริษัทเอกชน โดยพิจารณาทักษะทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินเป็นตัวแปรอิสระ ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมทางการเงินที่เหมาะสม เช่น การจัดทำงบประมาณและการออมอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงทัศนคติที่ดีต่อการเงิน เช่น ความเชื่อมั่นในความมั่นคงทางการเงินในอนาคต ส่งผลต่อแรงจูงใจในการออมมากกว่าความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียว สะท้อนให้เห็นว่าทักษะทางการเงินต้องควบคู่กับพฤติกรรมและทัศนคติจึงจะนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการเงินที่เหมาะสม

สุรสิทธิ์ วันทาเขียว และคณะ (2567) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการออมและการลงทุนของพนักงานราชการ โดยพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคลเป็นหลัก ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษา รายได้ และตำแหน่งงานมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการออมและลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่เพศและอายุไม่พบความแตกต่างอย่างชัดเจน งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าทักษะและศักยภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลมีความสำคัญต่อการสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจทางการเงิน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการลงทุน

เจษฎา เนตรแขม (2566) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการลงทุนในตลาดทุนของประชาชนไทย โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการเงินเชิงพฤติกรรม (Behavioral Finance) ผลการวิจัยพบว่า อคติทางพฤติกรรม เช่น การเลียนแบบพฤติกรรมผู้อื่น (Herding Behavior) และความกลัวการขาดทุน (Loss Aversion) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในนักลงทุนรายย่อยที่มีประสบการณ์ต่ำ

ชวิน เจิมขวัญ (2565) ศึกษาแรงจูงใจในการลงทุนของนักลงทุนรายย่อยในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า แรงจูงใจด้านความมั่นคงทางการเงินในอนาคตและการเตรียมความพร้อมสำหรับวัยเกษียณมีอิทธิพลต่อการลงทุนในระยะยาวมากกว่าแรงจูงใจด้านผลตอบแทนระยะสั้น

วัลลพ ล้อมตะคุ และคณะ (2566) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกระจายความเสี่ยงในการลงทุนของนักลงทุนรายย่อย พบว่า นักลงทุนที่มีความรู้และประสบการณ์ทางการเงินสูงมีแนวโน้มกระจายการลงทุนในสินทรัพย์หลากหลายประเภทมากกว่า ซึ่งช่วยลดความผันผวนของพอร์ตการลงทุน

ฉันทัช สมเกียรติเจริญ (2564) ศึกษาปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการวางแผนการเงินของครัวเรือนไทย ผลการวิจัยพบว่า ความผันผวนทางเศรษฐกิจและความไม่แน่นอนด้านรายได้ ส่งผลให้ประชาชนให้ความสำคัญกับการออมฉุกเฉินและการลงทุนที่มีความเสี่ยงต่ำมากขึ้น

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับGeneration

หทัยรัตน์ มั่งมูล และคณะ (2567) ศึกษาความพึงพอใจของนายจ้างที่มีต่อพนักงาน Generation Z ในสถานที่ทำงานในประเทศไทย โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนายจ้างจำนวน 13 ราย ผลการวิจัยพบว่า แม้พนักงาน Generation Z จะมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ความผูกพันต่อองค์กรต่ำและความอดทนในการทำงาน แต่ยังคงได้รับความพึงพอใจจากนายจ้างในภาพรวม เนื่องจากมีความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้เร็ว และมีความยืดหยุ่นสูง งานวิจัยนี้สะท้อนลักษณะเฉพาะของ Gen Z ที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมและแรงจูงใจในบริบททางเศรษฐกิจและการเงิน

ศิริลักษณ์ กิจโสภา (2565) ศึกษาพฤติกรรมการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลของ Generation Z พบว่า การเข้าถึงเทคโนโลยีและอิทธิพลจากสื่อสังคมออนไลน์เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นการตัดสินใจลงทุน แต่ในขณะเดียวกันยังพบข้อจำกัดด้านความรู้และการบริหารความเสี่ยง

วรัญญู องศารา และคณะ (2566) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงาน ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน กับการคงอยู่ของพนักงาน Generation Y ในสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งในประเทศไทยในช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 ผลการวิจัยพบว่า ทั้งความพึงพอใจในงานและความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานมีความสัมพันธ์เชิง

บวกกับการคงอยู่ของพนักงาน Generation Y อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและแรงจูงใจที่ Gen Y ให้ความสำคัญ

ธนพร ปทุมรังสรรค์ (2557) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการคงอยู่ของพนักงาน Generation Y ในองค์กรภาครัฐและเอกชน พบว่าความเชื่อมั่นในองค์กร การยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร และความเต็มใจในการทำงาน มีอิทธิพลต่อความผูกพันและการคงอยู่ของพนักงาน Generation Y อย่างมีนัยสำคัญ

ปภาภรณ์ ไชยหาญชาญชัย และคณะ (2564) ศึกษารูปแบบการใช้ชีวิตของ Generation Y ในกรุงเทพมหานคร พบว่า Generation Y ให้ความสำคัญกับสุขภาพ ความมั่นคงทางการเงิน และการใช้เทคโนโลยี ซึ่งส่งผลต่อความคาดหวังและพฤติกรรมในการทำงาน รวมถึงการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ

เถลิงรัฐ โสวัญณะ (2567) ศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันการลงทุนของกลุ่ม Generation Y ผลการวิจัยพบว่า ความง่ายต่อการใช้งานและการเข้าถึงข้อมูลการลงทุนแบบเรียลไทม์ ส่งผลให้เกิดความสม่ำเสมอในการลงทุนและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การประมวลผลจากโปรแกรมสำเร็จรูป จากนั้นจึงทำการสรุปผลการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรอายุ 20 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิ์/มีโอกาสเข้าถึงการลงทุน แบ่ง Generation ดังนี้

Generation X (เกิดปี พ.ศ. 2508–2523) อายุประมาณ 46–61 ปี

Generation Y (เกิดปี พ.ศ. 2524–2539) อายุประมาณ 30–45 ปี

Generation Z (เกิดปี พ.ศ. 2540–2555) อายุประมาณ 14–29 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์ด้วย Google Forms แบบสอบถามครอบคลุมตัวแปรสำคัญ ได้แก่ ข้อมูลประชากรศาสตร์ ทักษะทางการเงิน การยอมรับเทคโนโลยี แรงจูงใจในการลงทุน และพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation โดยใช้คำถามแบบเลือกตอบและมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของ

Likert (1932) เครื่องมือวิจัยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 ทุกข้อ จากนั้นทดสอบความเชื่อมั่นกับกลุ่มตัวอย่างนำร่องจำนวน 30 คน และวิเคราะห์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ซึ่งมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 แสดงถึงความเชื่อมั่นของเครื่องมืออยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ

ข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการเก็บแบบสอบถามจำนวน 450 ชุด จากคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการแจกแบบสอบถามออนไลน์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 6 ตอน ประกอบด้วย 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ทางการเงิน 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับทักษะทางการเงิน 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการลงทุน และ6 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการลงทุน จากนั้นผู้วิจัยได้ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล คัดแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก ก่อนนำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบไปประมวลผลและวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐานและตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากบทความวารสาร ศึกษาจากทฤษฎี หนังสือวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต เพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยและอ้างอิงในการเขียนรายงานการวิจัย

การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามขั้นตอน โดยผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถาม ลงรหัสข้อมูล และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ การวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและระดับความคิดเห็นของตัวแปร ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รวมทั้งทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha และ (2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่าง 2 กลุ่ม

การทดสอบความแปรปรวน (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างหลายกลุ่ม และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอำนาจการพยากรณ์ของตัวแปรอิสระต่อพฤติกรรมการลงทุน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 พร้อมทั้งตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของโมเดล เช่น ปัญหา Multicollinearity (พิจารณาค่า Tolerance, VIF และ Pearson Correlation) และ Autocorrelation (พิจารณาค่า Durbin–Watson) ก่อนสรุปผลการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เพื่อศึกษาทักษะทางการเงิน การยอมรับเทคโนโลยี แรงจูงใจ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการลงทุนของประชากรแต่ละ Generation

การวิเคราะห์ข้อมูลประชากรในแต่ละ Generation ที่แตกต่างมีระดับทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการลงทุนที่แตกต่างกัน

จากสมมติฐานที่ 1 ประชากรในแต่ละ Generation มีระดับทักษะทางการเงิน การยอมรับเทคโนโลยี แรงจูงใจในการลงทุน และพฤติกรรมการลงทุนแตกต่างกัน

ตารางที่ 1.1 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชากรในแต่ละ Generation ที่มีระดับการทักษะทางการเงิน

Generation	N	$\bar{x}$	S.D.	F	Sig.
Generation X อายุ 46–61 ปี	154	5.0911	0.3371		
Generation Y อายุ 30–45 ปี	147	5.0504	0.4498	1.01	0.3640
Generation Z อายุ 14–29 ปี	149	5.0198	0.5118		

จากตารางที่ 1.1 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชากรในแต่ละ Generation กับการทักษะทางการเงิน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 พบว่าโดยภาพ

รวมอยู่ในระดับ (F = 1.01, Sig. = 0.3640) เมื่อพิจารณาแต่ละ Generation พบว่า Generation X มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ($\bar{x}$=5.0911) รองลงมาคือ Generation Y ($\bar{x}$=5.0504) และ Generation Z มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ($\bar{x}$=5.0198)

ตารางที่ 1.2 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชากรในแต่ละ Generation ที่มีระดับการยอมรับเทคโนโลยี

Generation	N	$\bar{x}$	S.D.	F	Sig.
Generation X อายุ 46–61 ปี	154	4.7203	0.2953		
Generation Y อายุ 30–45 ปี	147	4.6994	0.3175	0.76	0.4682
Generation Z อายุ 14–29 ปี	149	4.7386	0.1933		

จากตารางที่ 1.2 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชากรในแต่ละ Generation กับการยอมรับเทคโนโลยี กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับ (F = 0.76, Sig. = 0.4682) เมื่อพิจารณาแต่ละ Generation พบว่า Generation Z มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ($\bar{x}$=4.7386) รองลงมาคือ Generation X ($\bar{x}$=4.7203) และ Generation Y มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ($\bar{x}$=4.6994)

ตารางที่ 1.3 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชากรในแต่ละ Generation ที่มีระดับแรงจูงใจในการลงทุน

Generation	N	$\bar{x}$	S.D.	F	Sig.
Generation X อายุ 46–61 ปี	154	4.7370	0.2434		
Generation Y อายุ 30–45 ปี	147	4.6870	0.2800	2.71	0.0677
Generation Z อายุ 14–29 ปี	149	4.7483	0.1916		

จากตารางที่ 1.3 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชากรในแต่ละ Generation กับแรงจูงใจในการลงทุน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับ (F = 2.71, Sig. = 0.0677) เมื่อพิจารณาแต่ละ Generation พบว่า Generation Z มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ($\bar{x}$=4.7483) รองลงมาคือ Generation X ($\bar{x}$=4.7370) และ Generation Y มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ($\bar{x}$=4.6870)

ตารางที่ 1.4 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชากรในแต่ละ Generation ที่มีระดับพฤติกรรมการลงทุน

Generation	N	$\bar{x}$	S.D.	F	Sig.
Generation X อายุ 46–61 ปี	154	4.7245	0.3120		
Generation Y อายุ 30–45 ปี	147	4.6933	0.3575	1.48	0.2279
Generation Z อายุ 14–29 ปี	149	4.7508	0.1516		

จากตารางที่ 1.4 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชากรในแต่ละ Generation กับพฤติกรรมการลงทุน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับ (F = 1.48, Sig. = 0.2279) เมื่อพิจารณาแต่ละ Generation พบว่า Generation Z มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ($\bar{X}$=4.7508) รองลงมาคือ Generation X ($\bar{X}$=4.7245) และ Generation Y มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ($\bar{X}$=4.6933)

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation

จากสมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคล ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation โดยตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ที่นำมาศึกษาในบทความนี้ประกอบด้วย เพศ Generation อาชีพ รายได้ การศึกษา

ตารางที่ 2.1 ผลการทดสอบสมมติฐานเพศกับพฤติกรรมการลงทุน

เพศ	N	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
ชาย	186	4.7226	0.3204	0.00	0.9810
หญิง	264	4.7233	0.2632		

จากตารางที่ 2.1 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบเปรียบเทียบเพศกับพฤติกรรมการลงทุน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยภาพรวมพบว่า เพศที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการลงทุนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 0.00, Sig. = 0.9810 > 0.05) โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$=4.7233) รองลงมาคือเพศชายมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$=4.7226)

ตารางที่ 2.2 ผลการทดสอบสมมติฐานอาชีพพฤติกรรมการลงทุน

อาชีพ	N	$\bar{x}$	S.D.	F	Sig.
พนักงานเอกชน	221	4.7647	0.1277	5.17	0.0004
ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ	86	4.6172	0.5036		
ธุรกิจส่วนตัว	113	4.7393	0.2697		
รับจ้างทั่วไป/ประกอบอาชีพอิสระ	23	4.6974	0.2650		
นักศึกษา	7	4.5297	0.3450		

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2.2 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบเปรียบเทียบอาชีพกับพฤติกรรมการลงทุน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยภาพรวมพบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการลงทุนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (F = 5.17, Sig. = 0.0004 < 0.05) โดยพนักงานเอกชนมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการลงทุนสูงที่สุด ($\bar{x}$=4.7647) รองลงมาคือธุรกิจส่วนตัวมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$=4.7393) รองลงมาคือรับจ้างทั่วไป/ประกอบอาชีพอิสระมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$=4.6974) รองลงมาคือข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$=4.6172) ขณะที่นักศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x}$=4.5297)

ตารางที่ 2.3 ผลการทดสอบสมมติฐานอาชีพกับพฤติกรรมการลงทุน

อาชีพ	พนักงานเอกชน	ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ	ธุรกิจส่วนตัว	รับจ้างทั่วไป/ประกอบอาชีพอิสระ
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	-0.1474 (0.000)*			
ธุรกิจส่วนตัว	-0.0253 (1.000)	0.1220 (0.027)*		

รับจ้างทั่วไป/ประกอบ	-0.0672	0.0802	-0.0418	
อาชีพอิสระ	(1.000)	(1.000)	(1.000)	
อื่นๆ	-0.2349	-0.0874	-0.2095	-0.1677
	(0.309)	(1.000)	(1.000)	(1.000)

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าในวงเล็บแสดงค่า Sig.

จากตารางที่ 2.3 ผลการเปรียบเทียบรายคู่พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ ระหว่างพนักงานเอกชนกับข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ (Sig. = 0.000) และระหว่างข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจกับธุรกิจส่วนตัว (Sig. = 0.027)

ตารางที่ 2.4 ผลการทดสอบสมมติฐานรายได้กับพฤติกรรมการลงทุน

รายได้	**N**	$\bar{x}$	**S.D.**	**F**	**Sig.**
ต่ำกว่า 15,000 บาท	6	4.4722	0.3432		
15,001 – 30,000 บาท	76	4.6748	0.3847	3.30	0.0203
30,001 – 50,000 บาท	223	4.7191	0.3039		
มากกว่า 50,000 บาท	145	4.7646	0.1709		

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2.4 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบเปรียบเทียบรายได้กับพฤติกรรมการลงทุน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยภาพรวมพบว่า รายได้ที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการลงทุนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (F = 3.30, Sig. = 0.0203 < 0.05) โดยรายได้สูงที่สุดคือมากกว่า 50,000 บาท ($\bar{x}$=4.7646) รองลงมาคือ 30,001 – 50,000 บาท มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$=4.7191) รองลงมาคือ15,001 – 30,000 บาท มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$=4.6748) ขณะที่รายได้เฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ต่ำกว่า 15,000 บาท ($\bar{x}$=4.4722)

ตารางที่ 2.5 ผลการทดสอบสมมติฐานรายได้กับพฤติกรรมการลงทุน

รายได้	ต่ำกว่า 15,000 บาท	15,001 – 30,000 บาท	30,001 – 50,000 บาท
15,001 – 30,000 บาท	0.2026 (0.570)		
30,001 – 50,000 บาท	0.2469 (0.224)	0.0442 (1.000)	
มากกว่า 50,000 บาท	0.2924 (0.046)*	0.0897 (0.162)	0.0454 (0.818)

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าในวงเล็บแสดงค่า Sig.

จากตารางที่ 2.5 ผลการเปรียบเทียบรายคู่พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพียง 1 คู่ คือ กลุ่มรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท กับกลุ่มรายได้มากกว่า 50,000 บาท (Sig. = 0.046)

ตารางที่ 2.6 ผลการทดสอบสมมติฐานระดับการศึกษากับพฤติกรรมการลงทุน

ระดับการศึกษาสูงสุด	N	$\bar{x}$	S.D.	F	Sig.
ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี	23	4.5905	0.5783		
ปริญญาตรี	384	4.7390	0.2448	4.43	0.0124
สูงกว่าปริญญาตรี	43	4.6511	0.3830		

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2.6 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบเปรียบเทียบระดับการศึกษากับพฤติกรรมการลงทุน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยภาพรวมพบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการลงทุนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (F = 4.43, Sig. = 0.0124 < 0.05) โดยกลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการลงทุนสูงที่สุด ($\bar{x}$=4.7390) รองลงมาคือสูงกว่าปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$=4.6511) ขณะที่กลุ่มต่ำกว่าระดับปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x}$=4.5905)

ตารางที่ 2.7 ผลการทดสอบสมมติฐานระดับการศึกษากับพฤติกรรมการลงทุน

ระดับการศึกษาสูงสุด	**ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี**		**ปริญญาตรี**	
ปริญญาตรี	0.1484	(0.048)*		
สูงกว่าปริญญาตรี	0.0605	(1.000)	-0.0878	(0.169)

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าในวงเล็บแสดงค่า Sig.

จากตารางที่ 2.7 ผลการเปรียบเทียบรายคู่พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพียง 1 คู่ คือ ระหว่างกลุ่มต่ำกว่าระดับปริญญาตรีกับกลุ่มปริญญาตรี (Sig. = 0.048)

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยทักษะทางการเงิน ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation

จากสมมติฐานที่ 3 ปัจจัยทักษะทางการเงิน ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation

ตารางที่ 3 กาวิเคราะห์สมการพยากรณ์ระหว่างปัจจัยทักษะทางการเงิน ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation

ตัวแปรพยากรณ์	**Unstandardized Coefficients**		**Standardized Coefficients**	**T**	**Sig.**	**Collinearity**	
	B	**Std. Error**	**β**			**Tolerance**	**VIF**
Constant	.951	.149		6.369	.000		
ความรู้ทางการเงิน (X_1)	.387	.047	.391	8.281	.000	.406	2.463
ทัศนคติทางการเงิน (X_2)	.213	.044	.224	4.871	.000	.428	2.336
พฤติกรรมทางการเงิน (X_3)	.199	.036	.246	5.565	.000	.463	2.160

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.	Collinearity	
	B	Std. Error	β			Tolerance	VIF
R=.919[a], R^2 = .845, Adjusted R^2=.843, SEE=.142, F=689.747, Sig.=.000*							

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation เมื่อพิจารณาค่า F = 689.747 และ Sig. = 0.000 แสดงว่าแบบจำลองถดถอยที่ประกอบด้วยตัวแปรอิสระทั้งสาม สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) = 0.845 แสดงว่า แบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation ได้ ร้อยละ 84.5 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Unstandardized Coefficients: B) พบว่า ความรู้ทางการเงิน (X_1) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย B = 0. 387, Sig. = 0.000 รองลงมาคือ ทัศนคติทางการเงิน (X_2) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย B = 0. 213, Sig. = 0.000 รองลงมาคือ พฤติกรรมทางการเงิน (X_3) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย B = 0. 199, Sig. = 0.00 พฤติกรรมการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ เมื่อเปรียบเทียบอิทธิพลระหว่างตัวแปรที่มีหน่วยต่างกัน พบว่า ความรู้ทางการเงิน (X_1) มีอิทธิพลมากที่สุด (β = 0.391) รองลงมาคือการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี (X_3) มีอิทธิพลรองลงมา (β = 0.246) และพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยี (X_2) มีอิทธิพลต่ำที่สุด (β = 0.224)

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation

จากสมมติฐานที่ 4 ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์สมการพยากรณ์ระหว่างปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.	Collinearity	
	B	Std. Error	β			Tolerance	VIF
Constant	.457	.143		3.202	.001		
การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี (X_1)	.226	.047	.228	4.856	.000	.333	3.001
การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน(X_2)	.132	.040	.139	3.271	.001	.408	2.452
ความไว้วางใจและความปลอดภัย (X_3)	.075	.035	.093	2.159	.031	.398	2.510
พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีการ (X_4)	.174	.038	.191	4.626	.000	.431	2.319
ลงทุนความตั้งใจในการใช้งานต่อเนื่อง (X_5)	.294	.037	.314	7.946	.000	.472	2.120
$R=.919^a$, $R^2 = .845$, Adjusted $R^2=.843$, SEE=.142, F=689.747, Sig.=.000*							

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากสมมติฐานที่ 4 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation เมื่อพิจารณาค่า F = 689.747 และ Sig. = 0.000 แสดงว่าแบบจำลองถดถอยที่ประกอบด้วยตัวแปรอิสระทั้งสาม สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) = 0.845 แสดงว่า แบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation ได้ ร้อยละ 84.5 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Unstandardized Coefficients: B) พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี (X_1) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย B = 0. 226, Sig. = 0.000 รองลงมาคือ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (X_2) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย B = 0. 132, Sig. = 0.001 รองลงมาคือ ความไว้วางใจและความปลอดภัย (X_3) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย B = 0. 075, Sig. = 0.031 รองลงมาคือ พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีการ (X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย B = 0. 174, Sig. = 0.000 รองลงมาคือ ลงทุนความตั้งใจในการใช้งานต่อเนื่อง (X_5) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย B = 0.294, Sig. = 0.000 พฤติกรรมการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ เมื่อเปรียบเทียบอิทธิพลระหว่างตัวแปรที่มีหน่วยต่างกัน พบว่า ความตั้งใจในการใช้งานต่อเนื่อง (X_5) (β = 0.314) รองลงมาคือการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี (X_1) มีอิทธิพลมากที่สุด (β = 0.228) รองลงมาคือพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยี (X_4) (β = 0.191) รองลงมาคือการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (X_2) (β = 0.139) และรองลงมาคือความไว้วางใจและความปลอดภัย (X_3) (β = 0.093)

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยแรงจูงใจในการลงทุน ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation

จากสมมติฐานที่ 5 ปัจจัยแรงจูงใจในการลงทุน ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์สมการพยากรณ์ระหว่างปัจจัยแรงจูงใจในการลงทุน ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.	Collinearity	
	B	Std. Error	β			Tolerance	VIF
Constant	.221	.159		1.385	.167		
การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี (X_1)	.953	.034	.801	28.285	.000	1.000	1.000
R=.919[a], R^2 = .845, Adjusted R^2=.843, SEE=.142, F=689.747, Sig.=.000*							

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากสมมติฐานที่ 5 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation เมื่อพิจารณาค่า F = 689.747 และ Sig. = 0.000 แสดงว่าแบบจำลองถดถอยที่ประกอบด้วยตัวแปรอิสระทั้งสาม สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) = 0.845 แสดงว่า แบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในแต่ละ Generation ได้ ร้อยละ 84.5 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Unstandardized Coefficients: B) พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี (X_1) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย B = 0.953, Sig. = 0.000 สะท้อนว่า การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ เมื่อเปรียบเทียบอิทธิพลระหว่างตัวแปรที่มีหน่วยต่างกัน พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี (X_1) มีอิทธิพลมากที่สุด (β = 0.801)

อภิปรายผล

วิจัยเรื่อง ทักษะทางการเงิน การยอมรับเทคโนโลยี แรงจูงใจ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการลงทุนของประชากรแต่ละ Generationสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการศึกษาพบว่าประชากรในแต่ละ Generation มีระดับทักษะทางการเงิน การยอมรับเทคโนโลยี แรงจูงใจในการลงทุน และพฤติกรรมการลงทุนใกล้เคียงกัน ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่าช่วงวัยหรือ Generation ไม่ใช่ปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการลงทุน และการเข้าถึงข้อมูลด้านการเงินและการลงทุนที่สะดวกผ่านสื่อออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้ประชาชนในทุกช่วงวัยสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางการเงินได้ใกล้เคียงกัน แนวคิดด้าน Financial Literacy สนับสนุนข้อสังเกตนี้ โดยระบุว่าความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการบริหารจัดการเงินมีผลต่อการตัดสินใจทางการเงินและการลงทุนมากกว่าช่วงวัยเพียงอย่างเดียว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Lusardi & Mitchell (2014) และ วิศวิท แข็งแรง และคณะ (2566)

จากผลการศึกษาพบว่า อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่เพศไม่พบความแตกต่างอย่างชัดเจน อธิบายได้ว่า บุคคลที่มีรายได้สูงหรือมีความมั่นคงในอาชีพมักมีเงินเหลือสำหรับการออมและลงทุนมากกว่า อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงข้อมูลและเครื่องมือทางการเงินได้ง่าย ส่งผลให้พฤติกรรมการลงทุนแตกต่างกันตามสถานะทางเศรษฐกิจ แนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมสนับสนุนข้อค้นพบนี้ โดยชี้ว่าปัจจัยด้านสถานะทางเศรษฐกิจมีบทบาทต่อความสามารถในการลงทุน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ เจษฎา เนตรแขม (2566) และ พัชรี เอี่ยมคล้ายและคณะ (2566) ที่ระบุว่ารายได้และอาชีพมีผลต่อแรงจูงใจและพฤติกรรมการลงทุนของประชาชนไทย

จากผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางการเงิน ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงิน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงทุน โดยเฉพาะความรู้ทางการเงินที่มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจลงทุน ประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดด้าน Financial Literacy ที่ชี้ว่าความเข้าใจด้านการบริหารเงินช่วยให้บุคคลสามารถวางแผนการเงินและตัดสินใจลงทุนได้เหมาะสม ในสังคมไทย การเผยแพร่ความรู้ทางการเงินผ่านสื่อออนไลน์และหน่วยงานที่ให้ความรู้ด้านการลงทุน ทำให้ประชาชนมีความเข้าใจด้านการเงินเพิ่มขึ้น ส่งผลให้

พฤติกรรมการลงทุนของบุคคลมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Lusardi & Mitchell (2014) และ ติยาภรณ์ รัตน์ทอง และคณะ (2562)

จากผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ประโยชน์และความสะดวกในการใช้งานเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ บุคคลที่ยอมรับเทคโนโลยีมักใช้แพลตฟอร์มออนไลน์หรือแอปพลิเคชันในการลงทุนมากกว่า แนวคิดแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) ของ Davis (1989) สนับสนุนข้อสังเกตนี้ โดยระบุว่าการรับรู้ประโยชน์และความง่ายในการใช้งานเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยอมรับเทคโนโลยี ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุเทน ว่องไว และคณะ (2568) และ กัญณัฏฐ์ สุริยันต์ และคณะ (2566) ที่พบว่าการรับรู้ประโยชน์และความสะดวกในการใช้งานส่งผลต่อการยอมรับ FinTech และการใช้สกุลเงินดิจิทัล

จากผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการลงทุน ทั้งด้านผลตอบแทน ความมั่นคงทางการเงิน และการเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต มีผลต่อพฤติกรรมการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ บุคคลที่มีแรงจูงใจสูงมักมีแนวโน้มลงทุนมากกว่า แนวคิดด้านแรงจูงใจชี้ว่าความต้องการบรรลุเป้าหมายทางการเงินเป็นแรงผลักดันสำคัญที่กระตุ้นพฤติกรรมการออมและการลงทุน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวิน เจิมขวัญ (2565) และ สุรสิทธิ์ วันทาเขียว และคณะ (2567) ในบริบทปัจจุบันที่เศรษฐกิจมีความไม่แน่นอนและค่าครองชีพสูง การสร้างความมั่นคงทางการเงินจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและพฤติกรรมการลงทุน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า ความแตกต่างด้าน Generation ไม่ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าช่วงวัยไม่ใช่ปัจจัยหลักในการกำหนดพฤติกรรมการลงทุนในขณะที่ปัจจัยด้านทักษะทางการเงิน แรงจูงใจในการลงทุน และการยอมรับเทคโนโลยี มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะทักษะทางการเงินและแรงจูงใจในการลงทุน ซึ่งเป็นตัวแปรที่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการลงทุนได้มากที่สุด ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเงิน มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินความเสี่ยง และวางแผนการเงินอย่างเป็นระบบ จะมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมการลงทุนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากกว่า นอกจากนี้ การยอมรับเทคโนโลยีมีส่วนช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และแพลตฟอร์มการลงทุนได้สะดวก รวดเร็ว และต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิด

ความคล่องตัวในการตัดสินใจลงทุนมากขึ้น **1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย** จากผลการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการเงิน และสถาบันการศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะทางการเงินอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม โดยไม่ควรจำกัดเฉพาะการให้ความรู้เชิงทฤษฎีเท่านั้น แต่ควรมุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจเชิงปฏิบัติ เช่น การฝึกวางแผนงบประมาณส่วนบุคคล การคำนวณผลตอบแทนและความเสี่ยง การวิเคราะห์ข้อมูลการลงทุนเบื้องต้น และการจัดพอร์ตการลงทุนให้เหมาะสมกับระดับความเสี่ยงของตนเอง ทั้งนี้ การส่งเสริมความรู้ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอุดมศึกษา ไปจนถึงการอบรมสำหรับวัยทำงาน เพื่อสร้างรากฐานทางการเงินที่มั่นคงในระยะยาว นอกจากนี้ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการพัฒนาและกำกับดูแลเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) ให้มีความปลอดภัย โปร่งใส และใช้งานง่าย ลดความซับซ้อนของขั้นตอนการลงทุน และมีระบบให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และเข้าใจง่าย เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นแก่ผู้ลงทุน โดยเฉพาะผู้ที่เริ่มต้นลงทุนใหม่ การออกแบบแพลตฟอร์มควรคำนึงถึงความสะดวกในการเข้าถึงของประชาชนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา รูปแบบการนำเสนอข้อมูล หรือระบบช่วยแนะนำการลงทุนเบื้องต้น ในด้านแรงจูงใจ ควรมีการส่งเสริมการตั้งเป้าหมายทางการเงินที่ชัดเจน ทั้งในระยะสั้น เช่น การสร้างเงินสำรองฉุกเฉิน และระยะยาว การวางแผนเกษียณอายุ พร้อมทั้งสร้างกลไกสนับสนุน โครงการออมเพื่อการลงทุน สิทธิประโยชน์ทางภาษี เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดพฤติกรรมการลงทุนอย่างต่อเนื่อง มีวินัย และมองการลงทุนเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนชีวิตทางการเงินในระยะยาว **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** การวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมพื้นที่ที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งในเขตเมืองและชนบท รวมถึงภูมิภาคที่มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจแตกต่างกัน เพื่อเพิ่มความสามารถในการอธิบายผลในระดับภาพรวมของประเทศ และสะท้อนบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน นอกจากนี้ อาจเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้น หรือใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย ในด้านตัวแปรการศึกษา ควรพิจารณาเพิ่มตัวแปรด้านจิตวิทยาการเงิน (Behavioral Finance)

เอกสารอ้างอิง

กัญณัฏฐ์ สุริยันต์, และคณะ. (2566). *การยอมรับสกุลเงินดิจิทัลของนักลงทุนไทยตามแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

เจษฎา เนตรแขม. (2566). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการลงทุนในตลาดทุนของประชาชนไทย.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ชวิน เจิมขวัญ. (2565). *แรงจูงใจในการลงทุนของนักลงทุนรายย่อยในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ติยาภรณ์ รัตน์ทอง, และคณะ. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อวินัยทางการเงินของคนวัยเริ่มทำงาน.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เถลิงรัฐ โสวัญณะ. (2567). *พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันการลงทุนของกลุ่ม Generation*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

พัชรี เอี่ยมคล้าย, และคณะ. (2566). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการออมของพนักงานบริษัทเอกชน.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิศววิท แข็งแรง และ คณะ. (2566). *ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินกับการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของประชาชนวัยทำงานในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรสิทธิ์ วันทาเขียว, และคณะ. (2567). *ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการออมและการลงทุนของพนักงานราชการ.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อุเทน ว่องไว, และคณะ. (2568). *การยอมรับเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) ของประชาชนในเขตเมือง.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.จาก https://aisel.aisnet.org/misq/vol13/iss3/8/

Davis, F. D. (1989). *Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology.* Minneapolis, MN: University of Minnesota. จาก https://www.nber.org/papers/w18952

Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2014). *The economic importance of financial literacy: Theory and evidence.* Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.

ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2*

INNOVATIVE THINKING SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS THAT AFFECTS TEACHER'S DEVELOPMENT OF LEARNING INNOVATIONS UNDER CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ฐิติวุฒิ จุมปู[1] และ วัชระ จตุพร[2]

Thitiwut Chumpu[1] and Watchara Jatuporn[2]

[1-2]วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

[1-2]School of Education, University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: 67206157@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 14 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 19 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 21 มีนาคม 2569

Received 14 March 2026; Revised 19 March 2026; Accepted 21 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู 3) ศึกษาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู และ 4) สร้างสมการพยากรณ์ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 310 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan)

Citation:

* ฐิติวุฒิ จุมปู และ วัชระ จตุพร. (2569). ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1364-1383.

Thitiwut Chumpu and Watchara Jatuporn. (2026). Innovative Thinking Skills Of School Administrators That Affects Teacher's Development Of Learning Innovations Under Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1364-1383.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

และใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำแนกตามอำเภอ 5 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความรู้ทางเทคนิค ด้านการบริหารความเสี่ยง ด้านการคิดเชื่อมโยง ด้านการสร้างองค์กรนวัตกรรม และด้านการสังเกต 2) ระดับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหาการเรียนรู้ ด้านการออกแบบและพัฒนานวัตกรรม ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการทดลองและนำไปใช้ 3) ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ได้แก่ การบริหารความเสี่ยง และความรู้ทางเทคนิค ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) สมการพยากรณ์ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 0.44 + 0.36\ (x_3) + 0.53\ (x_4)$ และในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z = 0.32Zx_3 + 0.56Zx_4$

คำสำคัญ: ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู และการบริหารการศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the level of innovative thinking skills of school administrators; 2) study the level of the development of teachers' learning management innovation; 3) study the innovative thinking skills of school administrators affecting the development of teachers' learning management innovation; and 4) construct a predictive equation for the innovative thinking skills of school administrators affecting the development of teachers' learning management innovation. The sample consisted of 310 school administrators and teachers. The sample size was determined using the Krejcie

and Morgan table, and the participants were selected using stratified random sampling classified by 5 districts. The research instrument used for data collection was a questionnaire. The statistics used for data analysis included mean, standard deviation, and Multiple Regression Analysis.

The findings revealed that: (1) the overall level of innovative thinking skills of school administrators was high. The mean scores, ranked from highest to lowest, were technical knowledge, risk management, integrative thinking, innovative organization creation, and observation; (2) the overall level of teachers' learning management innovation development was also high. The mean scores, ranked from highest to lowest, were learning problem analysis, innovation design and development, measurement and evaluation, and experimentation and implementation; and (3) the innovative thinking skills of school administrators that significantly affected teachers' learning management innovation development were risk management and technical knowledge. These variables jointly predicted teachers' learning management innovation development at a statistically significant level of .05. (4) The predictive equations for the innovative thinking skills of school administrators affecting the learning management innovation development of teachers were as follows: In raw score form $\hat{Y} = 0.438 + 0.361(x_3) + 0.529(x_4)$, and In standard score form $Z = 0.319Z\ x_3 + 0.560Z\ x_4$.

Keywords: Innovative thinking skills,School administrators, Learning management innovation of Teachers, Educational administration

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับพลวัตการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580) และแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งอนาคตและมีคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการปฏิรูปการศึกษา โดยมี

"ผู้บริหารสถานศึกษา" เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน "ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม" (Innovative Thinking Skills) ถือเป็นสมรรถนะหลักที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ บริหารความท้าทาย และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (วิจารณ์ พานิช, 2565) อย่างไรก็ตาม สภาพปัจจุบันพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังมีข้อจำกัดด้านการประยุกต์ใช้กระบวนการทางนวัตกรรมในการบริหารจัดการ ส่งผลให้การขับเคลื่อนนวัตกรรมในสถานศึกษายังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

ในขณะเดียวกัน การยกระดับคุณภาพการศึกษาไม่อาจแยกออกจากการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปสู่ผู้ออกแบบและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของผู้เรียน ความพร้อมในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของครูมีความสัมพันธ์เชิงประจักษ์กับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา หากผู้บริหารมีทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมที่เข้มแข็ง ย่อมสามารถสร้างแรงบันดาลใจ จัดสรรทรัพยากร และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ครูเกิดความพร้อมในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างยั่งยืน (สุวิมล ว่องวาณิช, 2564; พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2566)

สำหรับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จากรายงานผลการนิเทศติดตามการจัดการศึกษา ปีการศึกษา 2567 พบว่า การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูยังมีความท้าทายและไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ครูส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ขาดการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล และขาดเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างเชิงการบริหารจัดการ ที่ผู้บริหารสถานศึกษายังคงยึดติดกับกระบวนทัศน์การบริหารแบบดั้งเดิม และขาดวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมในการขับเคลื่อนองค์กร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2, 2568)

ด้วยสภาพปัญหาและช่องว่างทางวิชาการที่กล่าวมา ผู้วิจัยในฐานะผู้ศึกษาด้านการบริหารการศึกษา จึงเกิดแรงจูงใจที่จะศึกษา "ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยมีความคาดหวังให้การวิจัยครั้งนี้เป็นกลไกสำคัญในการค้นหาข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษาให้

ก้าวทันความเปลี่ยนแปลง คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยไม่เพียงแต่เพื่อแก้ปัญหาในระดับพื้นที่ แต่ยังเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารจัดการนวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบ (Role Model) ให้กับสถานศึกษาและสังคมภายนอก ในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้นวัตกรรม (Innovation Learning Ecosystem) อันจะส่งผลลัพธ์โดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความตื่นรู้ สามารถปรับตัวและสร้างสรรค์คุณค่าแก่สังคมท่ามกลางความท้าทายของโลกยุคความปกติถัดไป (Next Normal) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

2. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

3. เพื่อศึกษาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ด้านที่ส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู

การทบทวนวรรณกรรม

1. ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษานักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมไว้ดังนี้ ณัฐกิตติ์ เกียรติกาญจน์ (2564) ได้กล่าวว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม หมายถึงกระบวนการสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือพัฒนาสิ่งใหม่บนพื้นฐาน

ของการคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการมีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อขับเคลื่อนให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม อภิฤดี โหนา (2565) ได้กล่าวว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม หมายถึงความสามารถในการคิดสิ่งใหม่ ๆ ที่ช่วยแก้ปัญหาหรือพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ และเป็นการคิดนอกกรอบที่จะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการคิดอย่างสร้างสรรค์และคิดนอกกรอบ โดยผสมผสานการคิดอย่างเป็นระบบและวิจารณญาณ เพื่อค้นหาและพัฒนาวิธีการ ผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการใหม่ ๆ ที่มีคุณค่าและตอบโจทย์ความต้องการของผู้คนหรือบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหา พัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมการเรียนรู้หรือการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในองค์กรหรือสถานศึกษาอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งสามารถปรับตัวและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู นักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2565) ให้ความหมายว่า การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู หมายถึง การออกแบบและสร้างสรรค์วิธีการ สื่อ หรือกระบวนการใหม่ในการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากเดิม โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเป็นฐานในการพัฒนา ทดลองใช้ และประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู หมายถึง กระบวนการสร้างสรรค์และพัฒนารูปแบบ วิธีการ หรือสื่อการเรียนรู้ใหม่ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ (การออกแบบ การพัฒนา การทดลองใช้ และการประเมินผล) บนฐานการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ให้ตอบสนองบริบทการศึกษาในยุคปัจจุบัน และสามารถขยายผลไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

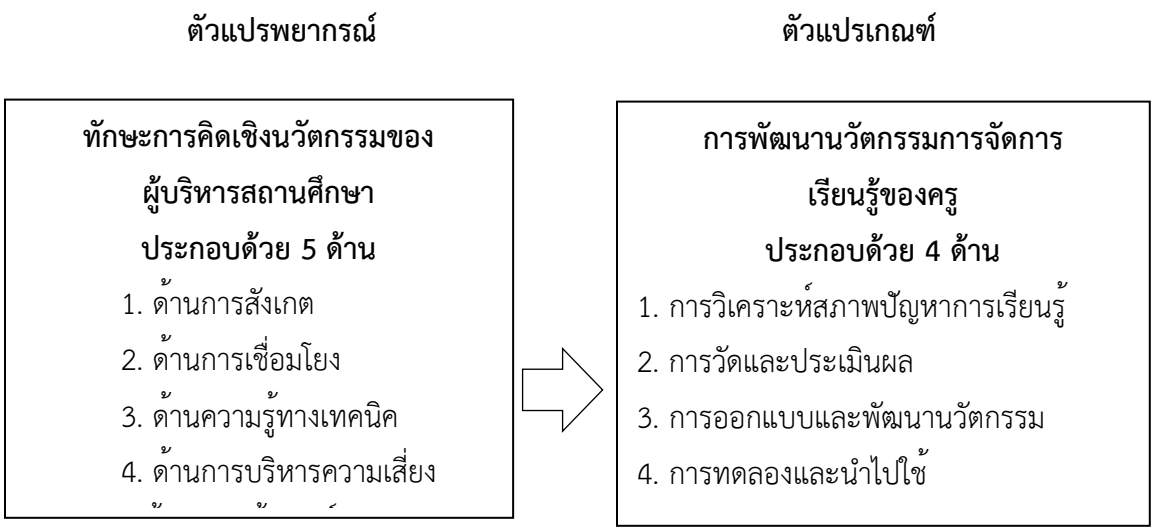
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสะท้อนความสัมพันธ์และอิทธิพลของทักษะ/ภาวะผู้นำของผู้บริหารต่อการพัฒนานวัตกรรมของครู เช่น อดิศักดิ์ จันทะคุณ และจิติมา วรรณศร (2568) พบว่าแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูประกอบด้วย 5 มิติสำคัญ และด้านการสร้างคุณค่าของนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อภิฤดี โหนา (2565) พบว่าทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู จิรัชฌา

วิเชียรปัญญา และรัตนา ดวงแก้ว (2564) พบว่าทักษะการบริหารด้านการสร้างเครือข่ายและการทำงานเป็นทีมมีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ผ่าน PLC ธีระ รุญเจริญ และสมบูรณ์ บูรศิริรักษ์ (2565) พบว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านการพัฒนาวิชาชีพและการสร้างแรงจูงใจมีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครู

งานวิจัยต่างประเทศ เช่น Evers & Akkerman (2021) และ Lee & Kim (2022) พบว่าภาวะผู้นำของผู้อำนวยการโรงเรียนมีผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของครู โดยมีตัวแปรส่งผ่านด้านการจัดหา/จัดสรรทรัพยากร และการจัดการความรู้

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปแนวคิดเกี่ยวกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ตามทัศนะของนักการศึกษาหลายท่าน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการสังเคราะห์ดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา วิเคราะห์ และอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบและมีความชัดเจน ดังภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปได้ว่า การวิจัยนี้มุ่งศึกษาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ว่ามีผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน โดยใช้การสังเคราะห์จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 1,587 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 154 คน และครู 1,433 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 (ข้อมูล ณ วันที่ 7 พฤษภาคม 2568)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2564)กำหนดความคลาดเคลื่อนในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง เทียบขนาดของประชากรที่ 1,600 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 310 โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ(Stratified Random Sampling) โดยใช้อำเภอเป็นชั้นภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การสังเกต 2) การเชื่อมโยง 3) ความรู้ทางเทคนิค 4) การบริหารความเสี่ยง และ 5) การสร้างองค์กรนวัตกรรม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ 1) การวิเคราะห์สภาพปัญหาการเรียนรู้ 2) การวัดและประเมินผล 3) การออกแบบและพัฒนานวัตกรรม และ 4) การทดลองและนำไปใช้

การสร้างเครื่องมือการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ ดำเนินการตามลำดับต่อไปนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

2) ศึกษาหลักเกณฑ์และแนวทางการสร้างเครื่องมือ โดยยึดกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

3) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างเป็นแบบสอบถาม

4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย ตรวจสอบ ความถูกต้อง ด้านเนื้อหา โครงสร้างและภาษา ให้ได้ข้อคำถามที่ครอบคลุมแล้วนำมาปรับปรุง แก้ไข

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของการใช้ภาษา จากนั้นนำผลการประเมินมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบพบว่า ข้อคำถามทั้งหมดมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ขั้นสุดท้ายก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการศึกษาวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยพะเยา (รหัสโครงการวิจัย HREC-UP-HSS 21/082/68) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

2) นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น และมีความสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามลำดับและขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยทำหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการ เก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 310 ชุด

2) ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามจำนวน 310 ชุด ให้แก่สถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 กระทำโดย 2 วิธี ดังนี้ 2.1 แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง 2.2 แจกแบบสอบถามทางระบบออนไลน์ ด้วย Google Form

3) ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามคืนจากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ตามช่วงเวลาที่กำหนด โดยกำหนดการเก็บข้อมูลภายใน 20 วัน

4) ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามจำนวน 310 ชุด ได้รับกลับคืนมา 310 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 100 และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษาประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำนวน 310 คน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ในการจัดกระทำข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ

1.2 กรอกรหัสแบบสอบถาม

1.3 กำหนดตัวแทนค่าข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละข้อ แล้วบันทึกข้อมูล

1.4 ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามดำเนินการ ดังนี้

1) ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2) การวิเคราะห์ระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู (ตอนที่ 2 และ 3) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2565)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู วิเคราะห์โดยใช้สถิติอนุมาน คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient: r) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายระดับความสัมพันธ์ตามแนวคิดของ ธานินทร์ ศิลป์จารุ (2564)

2. นำข้อมูลที่ได้รับไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ โดยวิเคราะห์ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2

ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรู้ทางเทคนิค

รองลงมา คือ ด้านการบริหารความเสี่ยง ด้านการคิดเชื่อมโยง และด้านการสร้างองค์กรนวัตกรรม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสังเกต ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม

ลำดับ	ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 310			
		($\bar{X}$)	S.D	แปลผล	อันดับ
1.	ด้านการสังเกต	4.42	0.51	มาก	5
2.	ด้านการคิดเชื่อมโยง	4.44	0.51	มาก	3
3.	ด้านความรู้ทางเทคนิค	4.51	0.42	มากที่สุด	1
4.	ด้านการบริหารความเสี่ยง	4.45	0.50	มาก	2
5.	ด้านการสร้างองค์กรนวัตกรรม	4.43	0.51	มาก	4
	เฉลี่ยรวม	**4.45**	**0.49**	**มาก**	

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2

การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหาการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการออกแบบและพัฒนานวัตกรรม และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการทดลองและนำไปใช้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยภาพรวม

ลำดับ	การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู	($\bar{X}$)	n = 310		อันดับ
			SD	แปลผล	
1.	การวิเคราะห์สภาพปัญหาการเรียนรู้	4.44	0.47	มาก	1
2.	การออกแบบและพัฒนานวัตกรรม	4.42	0.53	มาก	2
3.	การทดลองและนำไปใช้	4.39	0.54	มาก	4
4.	การวัดและประเมินผล	4.42	0.50	มาก	3
	เฉลี่ยรวม	**4.42**	**0.51**	**มาก**	

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ด้านการสังเกต (X_1) ด้านการคิดเชื่อมโยง (X_2) ด้านความรู้ทางเทคนิค (X_3) ด้านการบริหารความเสี่ยง (X_4) และด้านการสร้างองค์กรนวัตกรรม (X_5) มีความสัมพันธ์เชิงบวกทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันอยู่ระหว่าง .75 ถึง .78 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างระหว่างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y
X_1	-	.90**	.85**	.85**	.85**	.75**
X_2		-	.89**	.90**	.86**	.78**
X_3			-	.88**	.86**	.81**
X_4				-	.86**	.84**
X_5					-	.78**
Y						-

**P < .01

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู (Stepwise multiple regression analysis) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอำนาจพยากรณ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ได้แก่ การบริหารความเสี่ยง (X_4) กับความรู้ทางเทคนิค (X_3) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณทั้ง 2 ด้านเป็น 0.85 และตัวแปรที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูทั้ง 2 ด้าน สามารถอธิบายความแปรปรวนร่วมต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ได้ร้อยละ 72.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อทำนายการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficient	t	P
	B	Std.Error	Beta		
X_4	0.53	0.06	0.56*	9.11*	0.00
X_3	0.36	0.07	0.32*	5.19*	0.00
R = 0.86	R^2 = 0.73	Adj. R = 0.73		Std. Error = 0.25	

*p < .05

5. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติที่ดีที่สุดที่ใช้พยากรณ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า

ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทางเทคนิค (X_3) และด้านการบริหารความเสี่ยง (X_4) สามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้งสองสามารถอธิบายความแปรปรวนของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูได้ร้อยละ 72.90 (R = 0.86, R^2 = 0.73, S.E.est = 0.25) เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การถดถอยเป็นรายตัวแปร พบว่า ด้านการบริหารความเสี่ยง (X_4) มีอิทธิพลต่อการพยากรณ์มากที่สุด (b = 0.53, S.E.b = 0.06, β = 0.56) รองลงมาคือ ด้านความรู้ทางเทคนิค (X_3) (b = 0.36, S.E.b = 0.07, β = 0.32)

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามลำดับ ซึ่งสามารถนำมาเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $\hat{Y} = 0.44 + 0.36 (X_3) + 0.53 (X_4)$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z = 0.32Zx_3 + 0.56Zx_4$

ดังตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 ค่าสถิติที่ดีที่สุดที่ใช้พยากรณ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ตัวแปร	b	S.E.b	β	t	p
X_3	0.36	0.07	0.319	5.19*	0.00
X_4	0.53	0.06	0.560	9.11*	0.00
ค่าคงที่	0.44	0.15		2.87*	0.00
R =0.85, R^2=0.73, S.E.est = 0.25					

*p < .05

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ระดับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สพป.เชียงราย เขต 2

ผลการวิจัยที่ พบว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอภิปรายได้ว่า ผู้บริหารมีสมรรถนะในการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาอย่างลึกซึ้งและมีความเข้าใจในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ซึ่งสมรรถนะเหล่านี้เป็นฐานสำคัญที่ช่วยให้เกิดการบูรณาการมุมมองที่หลากหลาย นำไปสู่การออกแบบวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ควบคู่ไปกับการคาดการณ์และบริหารความเสี่ยงอย่างรัดกุม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรีพรรณ กาจิกิตติ์ (2565) และกิตติภูมิ เรืองเสน (2565) ที่ต่าง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและสมรรถนะด้านเทคโนโลยีอยู่ในระดับมาก

2. ระดับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สพป.เชียงราย เขต 2

ผลการวิจัยที่พบว่า การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอภิปรายได้ว่า ครูผู้สอนมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยเริ่มจาก ขั้นวิเคราะห์สภาพปัญหาการเรียนรู้ ด้วยการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ นำไปสู่ ขั้นออกแบบและพัฒนานวัตกรรม ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน จากนั้นจึงเข้าสู่ ขั้นทดลองและนำไปใช้ ผ่านกระบวนการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (Plan-Do-See-Reflect) ควบคู่ไปกับ ขั้นวัดและประเมินผล ที่ครอบคลุมทุกมิติแบบมีส่วนร่วม การดำเนินงานอย่างเป็นวงจรต่อเนื่องนี้ ส่งผลให้นวัตกรรมสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวรรณ พรหมจันทร์ (2566) และอารีย์รัตน์ มณีพันธ์ (2565) ที่ต่างสนับสนุนว่า กระบวนการพัฒนานวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ จะต้องเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ นำไปทดลองใช้อย่างมีขั้นตอน และมีการประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ผลการวิเคราะห์สมการพยากรณ์ทักษะเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู

ประเด็นผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณที่พบว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารความเสี่ยง (X_4) และด้านความรู้ทางเทคนิค (X_3) สามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 85.40 นั้น สะท้อนให้เห็นว่า สมรรถนะในการบริหารจัดการความเสี่ยงควบคู่กับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีของผู้บริหาร เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ กุลชลี (2567) ที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมโดยเฉพาะด้านการบริหารความเสี่ยง เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถพยากรณ์ความเป็นนวัตกรของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ จากข้อค้นพบของการวิจัย ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาได้ดังนี้ 1.1 ด้านการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริม “ทักษะการสังเกต” ซึ่งเป็น

สมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดของผู้บริหาร โดยเน้นการฝึกอบรมให้ผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการประเมินสถานการณ์ สังเคราะห์ความรู้ และบริหารความเสี่ยง เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจและกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 1.2 ด้านการพัฒนานวัตกรรมของครู: เนื่องจากขั้นตอน “การทดลองและนำไปใช้นวัตกรรม” เป็นจุดที่ครูยังมีข้อจำกัดมากที่สุด สถานศึกษาจึงควรสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย (Safe Zone) ที่เอื้อให้ครูกล้าทดลองปฏิบัติจริงโดยไม่กลัวความล้มเหลว พร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรและเวลาสำหรับกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อร่วมกันวางแผนและสะท้อนผลอย่างเป็นระบบ 1.3 ด้านการบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนองค์กร: ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำทักษะการสังเกตมาใช้ร่วมกับกระบวนการนิเทศและระบบพี่เลี้ยง (Coaching & Mentoring) อย่างใกล้ชิด เพื่อทำความเข้าใจปัญหาหน้างานของครูในระหว่างการทดลองใช้นวัตกรรม ซึ่งจะช่วยให้สามารถให้ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาและสนับสนุนทรัพยากรได้ตรงจุด 2. องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย (New Knowledge) การวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ชี้ให้เห็นถึง “ความสัมพันธ์เชิงเกื้อกูลในการพัฒนานวัตกรรม” (Symbiotic Innovation Development) ระหว่างผู้บริหารและครู กล่าวคือ การจะปลดล็อกอุปสรรคใน “ขั้นทดลองและนำไปใช้นวัตกรรม” ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่สุดของครูได้นั้น จำเป็นต้องอาศัย “ทักษะการสังเกต” ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่สุดของผู้บริหาร เข้ามาหนุนเสริมโดยตรง องค์ความรู้นี้สะท้อนให้เห็นว่า ความสำเร็จของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ไม่ใช่กระบวนการที่แยกส่วนกันทำ แต่ผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จาก “ผู้สั่งการ” มาเป็น “ผู้อำนวยความสะดวกและพี่เลี้ยง” (Facilitator & Mentor) ที่ลงมาสังเกตการณ์และร่วมบริหารความเสี่ยงไปพร้อมกับครูผู้สอน จึงจะเกิดเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการต่อยอดองค์ความรู้ให้มีความสมบูรณ์ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทฤษฎีและการปฏิบัติด้านการบริหารการศึกษาอย่างเหมาะสมและเป็นระบบ ดังนี้ 1. การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมด้านการสังเกตและการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 2. กลไกความสำเร็จในการบริหารจัดการนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice): การศึกษาพหุกรณี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 3. การถอดบทเรียนบทบาทผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่

ส่งเสริมให้ครูเป็นนวัตกรการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

เอกสารอ้างอิง

กมลพรรณ วุฒิอำพล และ มัทนา วังถนอมศักดิ์. (2563). ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย*, 12(1), 162–170.

กิตติภูมิ เรืองเสน, และ สุภาวดี ลาภเจริญ. (2565). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *วารสารครุศาสตรมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 6(2),60.

กุลชลี. (2567). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรรมของครู. วารสารบริหารการศึกษา*, 21(1), 55–70.

จิรัชฌา วิเชียรปัญญา, และ รัตนา ดวงแก้ว. (2564). การพัฒนานวัตกรรมผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 15(2), 55–70.

ถาจัน ศรีเมืองบุญ, และ แพงไทย. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการทำงานของครู. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 15(3), 102–118.

ทิศนา แขมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 25). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2564). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS.* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: บิสิเนสอาร์แอนด์ดี.

ธีระ รุญเจริญ, และ สมบูรณ์ บูรศิริรักษ์. (2565). การบริหารทรัพยากรมนุษย์กับการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้. *วารสารบริหารการศึกษา*, 17(3), 89–105.

นพดล แก้วมา. (2564). การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารการศึกษาไทย*, 10(1), 67–80

นัฐกฤตา เกียรติกาญจน์, และ ธเนศ อุปไมยอธิชัย. (2564). องค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. *Journal of Roi Kaensarn Academi,* 7(3), 59–70.

ณัฐกิตติ์ เกียรติกาญจน์. (2564). การศึกษาองค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร. ใน *การค้นคว้าอิสระเสนอบัณฑิตวิทยาลัย.* มหาวิทยาลัยนเรศวร

บุญชม ศรีสะอาด. (2565). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปริวัฒน์ ยืนยิ่ง. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย,* 4(3), 330–344.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2565). *แนวคิดและทฤษฎีนวัตกรรมการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัชรีพรรณ กาจิกิตติ์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 18(2), 45–60.

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มารุต พัฒผล. (2564). นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์,* 32(1), 15–28.

วรวรรณ พรหมจันทร์. (2566). การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 17(1), 23–38.

วิจารณ์ พานิช. (2564). *เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง: การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มูลนิธิสยามกัมมาจล.

วิทวัส ทุมทอง. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการการศึกษา*, 14(3), 78–92.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2564). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. (2568). *รายงานผลการนิเทศติดตาม ปีการศึกษา 2567*. เชียงราย: ผู้แต่ง.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2564/2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

อดิศักดิ์ จันทะคุณ, และ จิติมา วรรณศร. (2568). แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู. *วารสารวิจัยการศึกษา*, 20(1), 101–118.

อภิฤดี โหนา. (2565). ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 5*(4), 41–51.

อารีย์รัตน์ มณีพันธ์. (2565). การออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้. *วารสารวิชาการ*, 12(2), 44–59.

Evers, A. T., & Akkerman, S. F. (2021). Principal entrepreneurial leadership and teacher innovative behavior: The role of resource acquisition and allocation. *Educational Management Administration & Leadership*, 49(3), 475–494.Creative Leadership.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Lee, J. C., & Kim, J. (2022). The impact of principal knowledge management leadership on teacher innovation: A multilevel analysis. *Educational Management Administration & Leadership*, 50(2), 283–302.

ทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5*

FUTURE SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS FOR ACADEMIC EXCELLENCE IN SCHOOLS IN THE NETWORK OF SCHOOLS IN NA JA LOEI DISTRICT UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 5

ลำไพ ศรีดาโคตร[1] และ เมธาวี โชติชัยพงศ์[2]

Lumpai Sridakot[1] and Methavee Chotchaipong[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยราชธานี

[1-2]Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: lumpai.sk2@gmail.com

วันที่รับบทความ : 13 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 18 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 20 มีนาคม 2569

Received 13 March 2026; Revised 18 March 2026; Accepted 20 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน และ 2. ข้อเสนอการพัฒนาทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู รวม 191 คน ซึ่งมีผู้ตอบ

Citation:

* ลำไพ ศรีดาโคตร และ เมธาวี โชติชัยพงศ์. (2569). ทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1384-1403.

Lumpai Sridakot and Methavee Chotchaipong. (2026). Future Skills Of School Administrators For Academic Excellence In Schools In The Network Of Schools In Na Ja Loei District Under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 5. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1384-1403.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แบบสอบถาม จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 90.58 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และมีข้อคำถามปลายเปิด แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .50 -.90 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1. ทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และ 2. ข้อเสนอการพัฒนาทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน มีข้อเสนอการพัฒนาที่สำคัญ 3 ประการแรก ดังนี้ (1) ผู้บริหารควรมีทักษะความคิดรวบยอดในการจัดสรรงบประมาณและอุปกรณ์อย่างชาญฉลาด โดยเน้นที่ความคุ้มค่าและเลือกเทคโนโลยีที่ตอบโจทย์เป้าหมายทางการศึกษา (2) ผู้บริหารควรสร้างความเข้าใจว่ากระบวนการเรียนรู้ต้องมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอตามบริบทที่เปลี่ยนไป เพื่อให้ครูมีความยืดหยุ่นทางความคิดและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง และ (3) ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้นำชุมชน เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น

คำสำคัญ: ทักษะการบริหารในอนาคต, ความเป็นเลิศทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study 1. The future skills of school administrators for academic excellence in schools, and 2. The proposals for developing the future skills of school administrators for academic excellence in schools. The sample used in this research consisted of school administrators and teachers of 191 people. There were 173 respondents, accounting for 90.58 percent. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire with open-ended questions. It was found that the questionnaire had a discrimination power per item ranging from .50-.90, and a reliability coefficient of .97. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings were as follows: 1) The future skills of school administrators for academic excellence in schools, as a whole was at a high level. and 2) The proposals for developing the future skills of school administrators for academic excellence in schools, included five key development proposals: (1) Administrators should possess conceptual skills in allocating budgets and equipment wisely, focusing on cost-effectiveness and selecting technology that meets educational goals. (2) Administrators should foster an understanding that the learning process must constantly adapt to changing contexts, to ensure teachers have intellectual flexibility and are ready to cope with change. And (3) Administrators should lead in building good relationships with parents, school committees, and community leaders, to ensure curriculum development aligns with local contexts and needs.

Keywords: Future Skills, Academic Excellence, School Administrators

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคม ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 กำหนดให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีความสุข (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ที่เน้นการสร้างคนเพื่อพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ สถานศึกษาจึงต้องปรับตัวเป็นกลไกหลักในการเตรียมความพร้อมของประชากรให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของโลกยุคใหม่ ทั้งนี้ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์และสามารถบริหารงานทั้ง 4 ด้าน คือ วิชาการ บุคลากร งบประมาณ และบริหารทั่วไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จิตราภรณ์ สามไชย, 2561)

ทักษะมีความสำคัญต่อการทำงานในอนาคต ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารต้องใช้ทักษะการทำงาน พัฒนาตนเองและบุคลากรให้มีศักยภาพ เพื่อการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ แนวคิดที่เป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญของผู้บริหาร ที่จะทำให้การทำงานประสบความสำเร็จ คือ ทักษะการ

ทำงานของผู้บริหาร ตามแนวคิดของ Katz (1955) ที่ได้เสนอไว้ว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหาร ที่สำคัญมี 3 ประการ คือ ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด และ Katz (1955) ยังได้กล่าวไว้ว่า ทั้ง 3 ทักษะดังกล่าว ผู้บริหารต้องนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทักษะตนเอง ให้เป็นผู้บริหารที่มีศักยภาพคุณภาพ โดยต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ใฝ่เรียนรู้ อยู่เสมอ มีความสามารถ มีความเข้าใจ มีทักษะในเชิงการบริหารงานเป็นอย่างดี กล้าคิด กล้าพูด กล้าตัดสินใจ เป็นนักประสานงานที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ และด้านวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม ปัญหาปัจจุบันพบว่าสถานศึกษาบางแห่งยังขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ระบบสารสนเทศที่ไม่เป็นปัจจุบัน และความไม่พร้อมด้านเทคโนโลยี (ณัฐฐธิดา ภักดีวิริยวรโชติ และคณะ, 2566) ส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนซึ่งพบว่ามีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติ (ชนิดา ปากหวาน และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2566) ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพและไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบปัญหาสำคัญด้านงานวิชาการ โดยผลการทดสอบ RT, NT และ O-NET ส่วนใหญ่ต่ำกว่าระดับประเทศ รวมถึงบุคลากรขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานเนื่องจากการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบบ่อยครั้ง นอกจากนี้ยังพบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการสอน ยังส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อย ขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสอน การเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบงาน ทำให้การปฏิบัติงานขาดความเข้าใจและความต่อเนื่อง สถานศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในงานที่รับผิดชอบ เนื่องจากเป็นงานนอกเหนือจากงานประจำที่เป็นงานจัดการเรียนการสอน จึงทำให้งานที่ปฏิบัติไม่เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ แบบแผนของทางราชการกำหนด ทำให้มีความยุ่งยากและต้องใช้เวลาในการสอนงาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5, 2568)

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น จึงสนใจศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาอำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาให้ก้าวไปสู่ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ

รวมทั้งผลการวิจัยนำไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการกำหนดเป้าหมาย วางแผนการดำเนินงาน และนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาตนเอง เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ และเป็นประโยชน์สำคัญสูงสุดต่อผู้เรียนในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาอำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอการพัฒนาทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวทักษะการบริหารงานในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา

ทักษะการบริหารงานในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารต้องตระหนักรู้ตนเอง เปิดใจรับสิ่งใหม่ ๆ การลงมือทำ เรียนรู้ต่อเนื่อง และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโดยการขับเคลื่อนองค์กรผ่านกระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและมีพลวัต ซึ่งสอดคล้องกับทักษะการบริหารจัดการตามแนวคิดของ Katz (1955) ได้นำเสนอทฤษฎีทักษะการบริหาร (Management Skills) ที่ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการบริหารงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับทักษะที่ผู้บริหารสามารถเรียนรู้และพัฒนาขึ้นได้ โดยแบ่งทักษะสำคัญออกเป็น 3 ด้าน คือ ทักษะทางเทคนิค (Technical Skill) ซึ่งเป็นความเชี่ยวชาญในวิธีการ กระบวนการและการใช้เครื่องมือเฉพาะทางเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุผล ทักษะด้านมนุษย์ (Human Skill) อันเป็นความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การสร้างความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล และการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างมีประสิทธิผล และ ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skill) ซึ่งหมายถึงความสามารถในการมองภาพรวมขององค์กร เข้าใจความเชื่อมโยงของส่วนงานต่าง ๆ รวมถึงผลกระทบจากปัจจัยภายนอก เช่น นโยบาย เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งนี้ ความสำคัญของทักษะทั้ง 3 ด้านจะแปรผันตามระดับของตำแหน่งบริหาร โดย

ผู้บริหารระดับต้นจำเป็นต้องมีทักษะทางเทคนิคสูงเพื่อกำกับดูแลการปฏิบัติงานหน้างาน ในขณะที่ผู้บริหารระดับกลางต้องอาศัยทักษะด้านมนุษย์เป็นหลักเพื่อประสานงานระหว่างกลุ่มคน และสำหรับผู้บริหารระดับสูง ทักษะด้านความคิดรวบยอดถือเป็นหัวใจสำคัญในการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ เพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายในภาพรวมได้อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับแนวคิดของ กมลพร กัลยาณมิตร (2564) ที่ระบุว่า ทักษะการบริหารในอนาคต ประกอบด้วย 5 ด้านสำคัญ คือ 1. การตระหนักรู้ตนเอง เพื่อปรับตัวตามสถานการณ์ 2. การเปิดใจรับสิ่งใหม่ เพื่อปรับกรอบความคิดไม่ยึดติดแบบเดิม 3. การลงมือทำ เพื่อสร้างความเชี่ยวชาญจากประสบการณ์ 4. การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อขยายขอบเขตความสามารถ และ 5. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ ต้องบูรณาการทักษะการบริหารเชิงระบบที่มีพลวัต โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดภายใต้หลักธรรมาภิบาล ทักษะทางเทคนิคช่วยในการปฏิบัติงานที่เชี่ยวชาญ ทักษะด้านมนุษย์สร้างความร่วมมือและแรงจูงใจ และทักษะความคิดรวบยอดช่วยในการวางกลยุทธ์รับมือความเปลี่ยนแปลง เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ตามระดับการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน

ตามกฎกระทรวง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ว่า “ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาดำเนินการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านวิชาการ ไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในอำนาจหน้าที่ของตน แล้วแต่กรณีในเรื่องดังต่อไปนี้” ซึ่งมีรายละเอียดด้านการบริหารงานวิชาการ มีภาระหน้าที่ 17 ประการ ดังนี้ 1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2. การวางแผนงานด้านวิชาการ 3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 9. การนิเทศการศึกษา 10. การแนะ

แนว 11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์การอื่น 14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์การ หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา และ 17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา ปิยพันธ์ ศิริรักษ์ และคณะ (2563) กล่าวไว้ว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ จำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัย และประยุกต์ใช้กับหลักสูตรท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดตามหลักสูตร ดังนั้น ในการพัฒนากิจกรรมที่มีความโดดเด่นของโรงเรียน (Best practice) ผู้บริหารต้องมีนโยบายในด้านงานวิชาการมารับอันดับแรก ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ต้องมีการพัฒนาตัวเองไม่ว่าจะเป็นการจัดกระบวนการสอนที่ทันสมัย เข้าใจง่าย มีการวัด และประเมินผลที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น นำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ

สรุปได้ว่า งานบริหารวิชาการ ถือเป็นงานหลักของผู้บริหารสถานศึกษา และโรงเรียน เพราะคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ ดังนั้น ความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน สถานศึกษาต้องดำเนินการบริหารงานวิชาการ โดยกำหนดนโยบายความเป็นเลิศ (Best practice) หรือความโดดเด่นเป็นที่สุดของสถานศึกษา สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ และมีการกำหนดให้ครูผู้สอนออกแบบ และจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน และให้มีการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนอย่างเป็นประจำ และต่อเนื่อง สถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการปรับปรุง หรือพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อสามารถกำหนดวิธีการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือที่มีความหลากหลาย และมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นเลิศของผู้เรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤตเมธ เกิดบ้านเป้า และ บรรจบ บุญจันทร์ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยของ กิตติพล สุขโสม (2568) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Yong (2009) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติที่ดีเลิศด้านงานวิชาการของโรงเรียน พบว่า การปฏิบัติที่ดีเลิศด้านงานวิชาการ ได้แก่ การมีมาตรฐานด้านวิชาการของโรงเรียนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา มีครูรับผิดชอบในการเรียนการสอน รัฐมีนโยบายทางการศึกษาที่ชัดเจน ผู้บริหารมีแนวคิดที่สร้างสรรค์ และสังคม ให้การยอมรับการจัดการศึกษาของโรงเรียน

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ความเป็นเลิศทางวิชาการเกิดจากการที่ผู้บริหารบูรณาการทักษะด้านเทคนิค ด้านมนุษย์ และด้านความคิดรวบยอด เพื่อขับเคลื่อนภารกิจหลัก 7 ประการ อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญภายใต้นโยบายความเป็นเลิศ พร้อมทั้งใช้สื่อเทคโนโลยีและการนิเทศการศึกษามาเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับมาตรฐานคุณภาพทางการศึกษาให้บรรลุวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน จึงได้บูรณาการตัวแปรทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีของ Katz (1955) และแนวคิดการบริหารสถานศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ (2550) เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการในปีการศึกษา 2568 มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ปีการศึกษา 2568 มีโรงเรียน จำนวน 35 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 42 คน และครู จำนวน 339 คน รวมประชากรทั้งสิ้น จำนวน 381 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ปีการศึกษา 2568 มีโรงเรียน จำนวน 35 โรงเรียน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

(Stratified Random Sampling) และสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับสลาก ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 191 คน โดยผู้บริหารสถานศึกษา ใช้จำนวนทั้งหมด ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 42 คน และครู จำนวน 149 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert และมีข้อคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยศึกษาเอกสาร และแนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดทฤษฎีของ Katz (1955) และแนวคิดการบริหารสถานศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ (2550) โดยนำตัวแปรทั้ง 2 มาบูรณาการ ได้ตัวแปรในการศึกษา 21 ด้าน และสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย รวมข้อคำถาม จำนวน 42 ข้อ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำและปรับปรุง แก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำ แล้วนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) จำนวน 3 ท่าน พบว่า มีค่า IOC ระหว่าง .67-1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (r) (โดยต้องมีค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (r) .20-1.00) โดยใช้เทคนิค Item-Total Correlation โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์อย่างง่ายของ Pearson และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach (โดยต้องมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .70 ขึ้นไป) พบว่า แบบสอบถาม มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .50 -.90 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี ผู้วิจัยนำส่งหนังสือฯ พร้อมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (แบบสอบถาม) เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียน โดยดำเนินการ 2 วิธี คือ ส่งด้วยตนเอง และขอรับกลับคืนด้วยตนเอง และบางส่วนจัดส่งทางไปรษณีย์ และขอความร่วมมือจากครูธุรการโรงเรียนจัดส่งแบบสอบถามกลับผู้วิจัยทางไปรษณีย์ รวมแบบสอบถามที่จัดส่ง จำนวน 191 ฉบับ แบบสอบถามได้รับคืนมา จำนวน 173 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.58 และทำการบันทึกคะแนน แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ปีการศึกษา 2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยข้อมูลที่ได้จากทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ทำการวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และข้อมูลที่ได้จากข้อเสนอการพัฒนาทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และหาค่าความถี่ (Frequency)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังต่อไปนี้

1. ทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

ผลการศึกษาทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ทำการวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกเป็นโดยรวมและรายด้าน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติ และอันดับที่ของทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมและรายด้าน

ทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	อันดับที่
1. ทักษะด้านเทคนิคเพื่อการวางแผนงานด้านวิชาการ	3.29	.56	ปานกลาง	16
2. ทักษะด้านเทคนิคเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.08	.57	ปานกลาง	18
3. ทักษะด้านเทคนิคเพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.14	.54	มาก	8
4. ทักษะด้านเทคนิคเพื่อการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.52	.42	มาก	1
5. ทักษะด้านเทคนิคเพื่อการนิเทศการศึกษา	4.41	.51	มาก	4
6. ทักษะด้านเทคนิคเพื่อการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	3.17	.52	ปานกลาง	17
7. ทักษะด้านเทคนิคเพื่อการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.10	.53	มาก	9
8. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เพื่อการวางแผนงานด้านวิชาการ	4.01	.75	มาก	11
9. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.03	.62	ปานกลาง	19
10. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.46	.55	มาก	3
11. ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์เพื่อการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลกาเรียน	4.47	.44	มาก	2
12. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เพื่อการนิเทศการศึกษา	4.29	.45	มาก	5
13. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐาการศึกษา	4.22	.50	มาก	6
14. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.17	.53	มาก	7
15. ทักษะด้านความคิดรวบยอดเพื่อการวางแผนงานด้านวิชาการ	4.04	.45	มาก	10
16. ทักษะด้านความคิดรวบยอดเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.41	.53	ปานกลาง	14
17. ทักษะด้านความคิดรวบยอดเพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	2.98	.55	ปานกลาง	20
18. ทักษะด้านความคิดรวบยอดเพื่อการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	3.50	.60	ปานกลาง	13
19. ทักษะด้านความคิดรวบยอดเพื่อการนิเทศการศึกษา	3.74	.48	มาก	12
20. ทักษะด้านความคิดรวบยอดเพื่อการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรการศึกษา	3.40	.58	มาก	15
21. ทักษะด้านความคิดรวบยอดเพื่อการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	2.96	.54	มาก	21
รวม	**3.81**	**.15**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.81, S.D. = .15) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะด้านเทคนิคเพื่อการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = .42) รองลงมาคือ ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์เพื่อการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = .44) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ทักษะด้านความคิดรวบยอดเพื่อการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\overline{X}$ = 2.96, S.D. = .54)

2. ข้อเสนอการพัฒนาทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

ผลการศึกษาข้อเสนอการพัฒนาทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และหาค่าความถี่ (Frequency) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อเสนอการพัฒนาทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

	ข้อเสนอการพัฒนาทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน	ความถี่
	1. ทักษะด้านความคิดรวบยอดเพื่อการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	
1.1	ผู้บริหารควรมีทักษะความคิดรวบยอดในการจัดสรรงบประมาณและอุปกรณ์อย่างชาญฉลาด โดยเน้นที่ความคุ้มค่าและเลือกเทคโนโลยีที่ตอบโจทย์เป้าหมายทางการศึกษา	38
1.2	ผู้บริหารควรแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจและการใช้ทักษะความคิดรวบยอดในการบริหารจัดการเทคโนโลยีด้วยตนเอง เช่น การเลือกใช้แพลตฟอร์มที่เหมาะสมกับการสื่อสารในโรงเรียน เพื่อเป็นแบบอย่างและแรงบันดาลใจให้ครูนำไปปฏิบัติ	36

	ข้อเสนอการพัฒนาทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน	ความถี่
1.3	ผู้บริหารควรส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในโรงเรียน หรือสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนอื่น เพื่อแบ่งปันแนวคิด ประสบการณ์ และสื่อเทคโนโลยีที่ประสบความสำเร็จในการใช้งานจริง	34
	2. ทักษะด้านความคิดรวบยอดเพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	
2.1	ผู้บริหารควรสร้างความเข้าใจว่ากระบวนการเรียนรู้ต้องมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอตามบริบทที่เปลี่ยนไป เพื่อให้ครูมีความยืดหยุ่นทางความคิดและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง	35
2.2	ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เชื่อมโยงหลายวิชาเข้าด้วยกัน เพื่อให้ครูมองเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาต่าง ๆ	32
2.3	ผู้บริหารควรสื่อสารอย่างสม่ำเสมอถึงความสำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ไม่เพียงเน้นความสำเร็จทางวิชาการ แต่ควรคำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้ครูปลูกฝังแก่นักเรียนต่อไป	29
	3. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	
3.1	ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้นำชุมชน เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น	32
3.2	ผู้บริหารควรรับฟังปัญหา หรือความเครียดของครู โดยเฉพาะช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เพื่อสร้างความรู้สึกปลอดภัยและผ่อนคลาย	28
3.3	ผู้บริหารควรจัดให้มีการประเมินความพึงพอใจในการทำงานร่วมกันเป็นระยะ เพื่อนำผลมาปรับปรุงและพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง	24

จากตารางที่ 2 พบว่า ข้อเสนอการพัฒนาทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ข้อเสนอการพัฒนาที่สำคัญสูงสุด คือ 1. ทักษะด้านความคิดรวบยอดเพื่อการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยประเด็นสูงสุด คือ ผู้บริหารควรมีทักษะความคิดรวบยอดในการจัดสรรงบประมาณและอุปกรณ์อย่างชาญฉลาด โดยเน้นที่ความคุ้มค่าและเลือกเทคโนโลยีที่ตอบโจทย์เป้าหมายทางการศึกษา (ความถี่ 38) รองลงมาคือ 2. ทักษะด้านความคิดรวบยอดเพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยประเด็นสูงสุด คือ ผู้บริหารควรสร้างความเข้าใจว่ากระบวนการเรียนรู้ต้องมีการปรับเปลี่ยนอยู่

เสมอตามบริบทที่เปลี่ยนไป เพื่อให้ครูมีความยืดหยุ่นทางความคิดและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง (ความถี่ 35) และ 3. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยประเด็นสูงสุด คือ ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้นำชุมชน เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น (ความถี่ 32) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาอภิปรายผลในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในปัจจุบัน หน่วยงานต้นสังกัดมีการผลักดันการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการข้อมูลค่อนข้างเข้มข้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพัฒนา ทักษะด้านเทคนิค เพื่อกำกับดูแลระบบสารสนเทศ เช่น ระบบ SGS หรือระบบจัดเก็บคะแนนออนไลน์ ทำให้การวัดผลและเทียบโอนผลการเรียนมีความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นระบบมากขึ้น และอาจเพราะว่า อำเภอนาจะหลวย เป็นพื้นที่ที่มีการแข่งขัน และกระตือรือร้นในการยกระดับคะแนนทดสอบระดับชาติ (O-NET/NT) ทำให้ผู้บริหารให้ความสำคัญกับกระบวนการวัดผลประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของนักเรียนได้อย่างแม่นยำ และการที่ทักษะด้านการเทียบโอนผลการเรียน มีค่าเฉลี่ยสูง สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารมีความเข้าใจในระเบียบงานวิชาการที่เปิดกว้างมากขึ้น รองรับนักเรียนที่ย้ายถิ่นฐานหรือเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งต้องอาศัยทั้งทักษะด้านเทคนิค คือ ความแม่นยำในระเบียบและข้อกฎหมาย และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ คือ การสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองและนักเรียน เพื่อให้กระบวนการเปลี่ยนผ่านทางการศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กฤตเมธ เกิดบ้านเป้า และบรรจบ บุญจันทร์ (2567) ที่ได้วิจัยเรื่อง ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิตติพล สุขโสม (2568) ที่ได้วิจัยเรื่อง ทักษะการ

บริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก

2. ข้อเสนอการพัฒนาทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีข้อเสนอการพัฒนาที่สำคัญ 3 ประการแรก ดังนี้ (1) ผู้บริหารควรมีทักษะความคิดรวบยอดในการจัดสรรงบประมาณและอุปกรณ์อย่างชาญฉลาด โดยเน้นที่ความคุ้มค่าและเลือกเทคโนโลยีที่ตอบโจทย์เป้าหมายทางการศึกษา (2) ผู้บริหารควรสร้างความเข้าใจว่ากระบวนการเรียนรู้ต้องมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอตามบริบทที่เปลี่ยนไป เพื่อให้ครูมีความยืดหยุ่นทางความคิดและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง และ (3) ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้นำชุมชน เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จันทร์ทิวา เกี่ยวพันธ์ และคณะ (2567) ที่ได้วิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า ผู้บริหารควรสามารถเชื่อมโยงนโยบายสู่การปฏิบัติได้อย่างมีทิศทาง ผ่านกระบวนการคิดที่เป็นระบบและการมองภาพองค์รวมที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง การมีวิธีคิดเชิงบวกและกล้าสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ โดยไม่ยึดติดกับแนวทางเดิม จะช่วยทลายข้อจำกัดในการบริหารงานวิชาการและสร้างการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ น้ำฝน สิทธิศรี (2565) ที่ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า ผู้บริหารควรทำงานร่วมกับผู้อื่นยอมรับฟังความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ความสามารถของตนอย่างเต็มศักยภาพ และร่วมกับชุมชน และหน่วยงานอื่น รับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกฝ่ายได้ใช้ความสามารถของตนเต็มตามศักยภาพ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ คือ “กระบวนทัศน์การบริหารเชิงรุกเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ” ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ที่เปลี่ยนจากภาระงานประจำสู่การเป็นผู้บริหารมืออาชีพในอนาคต ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนทัศน์การบริหารเชิงรุกเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัย สรุปดังนี้

1. Strategic Allocation (การจัดสรรอย่างชาญฉลาด) หมายถึง การเปลี่ยนจากการจัดสรรงบประมาณตามระเบียบปกติ เป็นการใช้ทักษะความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) เพื่อเลือกเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่คุ้มค่า การมองภาพรวม การวางแผนกลยุทธ์ และตอบโจทย์เป้าหมายการเรียนรู้จริง

2. Mindset Agility (ความยืดหยุ่นทางปัญญา) หมายถึง การเป็นผู้นำเชิงรุกที่สามารถสร้างทัศนคติที่ยืดหยุ่น (Flexibility) และความพร้อมในการปรับตัวให้เกิดขึ้นกับครู โดยมีเป้าหมายลดแรงต้านต่อการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงบันดาลใจ และทำให้ครูพร้อมรับมือกับบริบทโลกและบริบทของโรงเรียนที่เปลี่ยนไป

3. Community Synergy (พลังภาคีเครือข่ายชุมชน) หมายถึง การยกระดับบทบาทผู้บริหารจากการเป็นผู้สั่งการ เป็นการใช้ทักษะมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) เพื่อยกระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้นำชุมชน โดยมีเป้าหมาย สร้างภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการจริง เพื่อให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในวิถีชีวิตจริงได้

สรุปได้ว่า ทักษะการบริหารในอนาคตเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตามระเบียบเพียงอย่างเดียว และจะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดองค์ประกอบใด

องค์ประกอบหนึ่ง โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแกนกลางในการทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างความฉลาดในการบริหารทรัพยากร การสร้างทัศนคติที่ยืดหยุ่น และการประสานพลังชุมชนเพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในพื้นที่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา อำเภอนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารไม่ได้เพียงแค่บริหารงานไปตามภารกิจประจำวัน แต่มีทักษะในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อมุ่งสู่ “ความเป็นเลิศทางวิชาการ” ระดับการปฏิบัติที่สูงแสดงถึงความสามารถในการบูรณาการทักษะทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1. ทักษะด้านเทคนิควิธี การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรม AI มาใช้ในการบริหารงานวิชาการ 2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก/กลาง และ 3. ทักษะด้านความคิดรวบยอด การมองภาพรวมของปัญหาผลสัมฤทธิ์ (RT, NT, O-NET) และวางแผนแก้ไขอย่างเป็นระบบ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ผู้บริหารต้องเปลี่ยนจากผู้คุมงบประมาณมาเป็น “โค้ช และบรรณาธิการนวัตกรรม” ที่กล้าลงทุนในระบบนิเวศ การเรียนรู้ มากกว่าแค่การจัดซื้ออุปกรณ์ โดยจัดกิจกรรมเน้นการสร้างพื้นที่ทดลองในโรงเรียนควบคู่กับการสร้างคลังสื่อดิจิทัลร่วมกันในระดับอำเภอ เช่น การจัดตั้ง “กองทุนนวัตกรรมระดับโรงเรียน” เพื่อสนับสนุนงบประมาณให้ครูที่มีไอเดียในการสร้างสรรค์สื่อใหม่ ๆ หรือ กิจกรรมการสร้างคลังสื่อนวัตกรรมดิจิทัลระดับอำเภอ เพื่อให้โรงเรียนในเครือข่ายสามารถนำไปใช้ต่อยอดได้ และ 1.2 ผู้บริหารควรเปลี่ยนจากการสั่งการ เป็นการสร้างพื้นที่แห่งโอกาส เช่น การบริหารแบบปลดปล่อยศักยภาพ ผู้บริหารต้องเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของครู โดยเปลี่ยนบทบาทจากผู้ตรวจแผนการสอน เป็นผู้อำนวยความสะดวก ที่คอยจัดหาทรัพยากรและลดภาระงานที่ไม่จำเป็น เพื่อให้ครูมีเวลาในการคิดค้นนวัตกรรมการสอน โดยจัดกิจกรรมที่เปลี่ยนห้องพักครูให้เป็นห้องปฏิบัติการสร้างสรรค์ (ครูนักออกแบบนวัตกรรม) โดยผู้บริหารทำหน้าที่สนับสนุนงบประมาณเบื้องต้นและคอยให้คำปรึกษา หรือจัดกิจกรรม/จัดเวทีให้ครูมานำเสนอ **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการ

เสริมสร้างทักษะดิจิทัลเชิงสร้างสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาที่เฉพาะเจาะจงสำหรับผู้บริหารให้เป็นรูปธรรม และ 2.2 ควรศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เพื่อนำทักษะอนาคตมาปรับใช้กับบริบทพื้นที่เป็นฐานในการสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

กมลพร กัลยาณมิตร. (2564). ทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 6(3), 163-176.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎหมายกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กฤตเมธ เกิดบ้านเป้า และบรรจบ บุญจันทร์. (2567). ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. *วารสารวิชาการศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ*, 11(1), 1–13.

กิตติพล สุขโสม. (2568). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

จันทร์ทิวา เกี่ยวพันธ์ และคณะ. (2567). ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 9(3), 85-98.

จิตราภรณ์ สามไชย. (2561). แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน ในจังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ชนิดา ปากหวาน และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2566). การพัฒนาแนวทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(1), 200-212.

ณัฐฐธิดา ภักดีวิริยวรโชติ และคณะ. (2566). สภาพ ปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. *วารสารพุทธศาสตร์ มจร, อุบลราชธานี*, 5(1), 343-354.

น้ำฝน สิทธิศรี. (2565). แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปิยพันธ์ ศิริรักษ์ และคณะ. (2563). การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาขอนแก่น*, 7(2), 314-325.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. (2568). *รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. อุบลราชธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

Katz, R. L. (1955). Skills of an effective administrator. *Harvard Business Review*, 33(1), 33–42.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Yong, Z. (2009). Comment on the common core standards initiative. *AASA Journal of Scholarship*, 6(3), 46-54.

ความสัมพันธ์ของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับการบริหารจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมัน กรณีศึกษา กลุ่มผู้ประกอบการสถานีบริการน้ำมันในเขต กรุงเทพมหานคร 50 เขต*

THE RELATIONSHIP BETWEEN SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDGS) AND QUALITY MANAGEMENT OF GAS STATIONS: A CASE STUDY OF GAS STATION OPERATORS ACROSS THE 50 DISTRICTS OF BANGKOK

ปรัษฐาชนม์ นิมากร[1] และ วลัยพร รัตนเศรษฐ[2]

Pradthachon Nimakorn[1] and Walaiporn Ratanaset[2]

[1-2]คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

[1-2]Faculty of Public Administration, Dhurakij Pundit University, Thailand

Corresponding Author's Email: 66130728@dpu.ac.th

วันที่รับบทความ : 9 ธันวาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 19 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 21 กุมภาพันธ์ 2569

Received 9 December 2025; Revised 19 February 2026; Accepted 21 February 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับการจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการนำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มาใช้กับการจัดการ

Citation:

* ปรัษฐาชนม์ นิมากร และ วลัยพร รัตนเศรษฐ. (2569). ความสัมพันธ์ของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับการบริหารจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมัน กรณีศึกษา กลุ่มผู้ประกอบการสถานีบริการน้ำมันในเขต กรุงเทพมหานคร 50 เขต. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1404-1418.

Pradthachon Nimakorn and Walaiporn Ratanaset. (2026). The Relationship Between Sustainable Development Goals (Sdgs) And Quality Management Of Gas Stations: A Case Study Of Gas Station Operators Across The 50 Districts Of Bangkok. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1404-1418.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

คุณภาพของสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ Quantitative Research) เก็บข้อมูลกับคือ ตัวแทนผู้ประกอบการสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 98 สถานีบริการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้สัมประสิทธิ์เพียร์สันหาความสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการบริหารจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.59 มากที่สุด

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มีความสัมพันธ์กับการจัดการคุณภาพสถานีบริการน้ำมัน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกัน ในระดับต่ำ (r= .428**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผู้ประกอบการควรลงทุนในระบบพลังงานและการจัดการน้ำ เพราะจะสามารถส่งผลประโยชน์ต่อคุณภาพการให้บริการอย่างยั่งยืน ช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานในระยะยาว และสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการได้

คำสำคัญ: แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน, การบริหารจัดการคุณภาพ, สถานีบริการน้ำมัน

Abstract

The objectives of this study were: 1. to examine the level of quality management of fuel service stations in all 50 districts of Bangkok; 2. to investigate the relationship between the Sustainable Development Goals (SDGs) and quality management practices of fuel service stations in Bangkok; and 3. to propose guidelines for integrating the SDGs into quality management practices of fuel service stations in Bangkok.

This study employed a quantitative research approach. Data were collected from representatives of 98 fuel service stations operating across the 50 districts of Bangkok. The data were analyzed using descriptive statistics and inferential statistics, with Pearson’s correlation coefficient used to examine the

relationship between sustainable development concepts and quality management.

The results revealed that:

1. the overall level of quality management of fuel service stations in Bangkok was at the highest level, with a mean score of 4.59;

2. perceptions of the Sustainable Development Goals (SDGs) were significantly correlated with quality management practices of fuel service stations, with a correlation coefficient of .428** (p-value = 0.000); and

3. fuel service station operators should invest in energy systems and water management, as such investments contribute to sustainable service quality, reduce long-term operational costs, and enhance service efficiency.

Keywords: Sustainable Development Goals (SDGs), The Quality Management, Gas Stations in Bangkok.

บทนำ

จากรายงานการสำรวจสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคมและกฎหมาย ที่ได้มีการดำเนินการมาแล้วตั้งแต่ระยะที่ 1 ในช่วงปี พ.ศ. 2559 – 2560 (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, ม.ป.ป.) โดยวัตถุประสงค์การศึกษาที่สำคัญคือ การดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อประเมินความพร้อมในการบรรลุเป้าประสงค์ต่าง ๆ ที่อาศัยการประเมินในมิติความพร้อมด้านองค์ความรู้ มิติข้อมูลทางสถิติ มิติด้านกฎหมายและการบริหารงานภาครัฐ มิติด้านทรัพยากรและงบประมาณ และมิติการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ จากนั้นจึงทำการจัดลำดับความสำคัญของเป้าประสงค์ภายใต้เป้าหมายนั้น โดยในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งมีทั้งหมด 17 เป้าหมาย (Goals) ภายใต้ 2 ใน 17 เป้าหมายนี้มีส่วนสำคัญกับการบริหารจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมัน อันเป็นผลมาจากการที่สถานีบริการน้ำมันต้องเผชิญกับกระทบต่อการประกอบธุรกิจมีการแข่งขันที่สูงขึ้น บวกกับผลกระทบทางด้านการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม ทำให้ผู้ประกอบการด้านธุรกิจน้ำมันโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานีบริการน้ำมันที่อยู่ในพื้นที่มีการแข่งขันทางด้านธุรกิจสูง จะต้องหากล

ยุทธ์หรือวิธีการจัดการให้ธุรกิจของตนเองสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ หากแต่กลไกที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้นั้นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความต้องการที่เพิ่มขึ้นในด้านการใช้พลังงานที่สะอาดและยั่งยืน รวมถึงการบังคับใช้กฎระเบียบที่เข้มงวดมากขึ้นเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและคุณภาพผลิตภัณฑ์

งานวิจัยศึกษาการบริหารจัดการคุณภาพของสถานีน้ำมันที่ผ่านมามีการศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการจัดการองค์กร และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเข้าใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการ จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล และเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการให้บริการสถานีบริการน้ำมันกับคุณภาพการให้บริการ โดยผลการศึกษานำไปสู่การเห็นความสำคัญของการจัดการองค์กรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการจัดรูปแบบการให้บริการให้มีมาตรฐานมากขึ้น ทั้งในขั้นตอนการให้บริการ รูปแบบวิธีการให้บริการและการบริหารที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งถือเป็นความสัมพันธ์ในการบริหารจัดการและเป็นภาพลักษณ์ของสถานีบริการน้ำมัน (สิริรัตน์ แก้วมณีเลิศ, 2561) (ประดับยศ มหายศ, 2566) (ภานุพงศ์ คงคาน้อย, 2552) (ปาริชาติ ธนกรจิรโชติ และสายพิณ ปั้นทอง, 2566)

การศึกษาความสัมพันธ์ของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับการบริหารจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมัน กรณีศึกษา : ผู้ประกอบการสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต นี้จะช่วยให้สถานีบริการน้ำมันในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานครสามารถเข้าใจและปรับใช้แนวคิด SDGs เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารจัดการคุณภาพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับสังคมเมืองและระดับประเทศ สร้างแรงบันดาลใจให้กับธุรกิจอื่น ๆ ในการปรับตัวเข้าสู่ยุคที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน การบูรณาการ SDGs ในการบริหารจัดการคุณภาพจึงไม่เพียงแต่เป็นทางเลือก แต่เป็นความจำเป็นสำหรับการดำเนินธุรกิจในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับการจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการนำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มาใช้กับการจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต

สมมติฐานการวิจัย

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มีความสัมพันธ์กับการจัดการคุณภาพสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต

การทบทวนวรรณกรรม

1. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

ประเทศสมาชิกขององค์กรสหประชาชาติทั้ง 193 ประเทศ ได้ทำการรับรองชุดเป้าหมายการพัฒนาระดับโลก เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2558 โดยเอกสารที่ประเทศสมาชิกทั้งหมดลงนามรับรองเป็นพันธะสัญญานั้นก็คือ “Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development” หรือ “วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน 2030” ในบางครั้งอาจถูกกล่าวถึงผ่านชื่ออื่นได้ทั้ง Agenda 2030 หรือ Global Goals ซึ่งเป้าหมายทั้ง 17 เป้าหมาย โดยมิติหลักด้านสิ่งแวดล้อม คือ เป้าหมายที่ 6 การจัดการน้ำอย่างยั่งยืนและพร้อมใช้สำหรับทุกคน และมิติด้านเศรษฐกิจ คือ เป้าหมายที่ 7 การให้ทุกคนเข้าถึงพลังงานที่ยั่งยืนได้ตามกำลังของตนของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มีความสำคัญกับการบริหารจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมัน ซึ่งในสองเป้าหมายนี้ได้รับการออกแบบให้ครอบคลุมแบบองค์รวมครอบคลุมประเด็นต่างๆที่นอกเหนือไปจากการเข้าถึงน้ำและยังช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น คุณภาพน้ำ และประสิทธิภาพการใช้น้ำ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเหล่านี้จำเป็นต้องมีการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขาภิบาลและการส่งเสริมสุขอนามัยในทุกระดับ การบรรเทาการขาดแคลนน้ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเผชิญกับความท้าทายที่เพิ่มขึ้นซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะต้องมีการป้องกันและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับน้ำ นอกจากนี้การให้ทุกคนเข้าถึงพลังงานที่ยั่งยืนได้ตามกำลังของตนและเชื่อมโยงเกี่ยวกับพลังงานสะอาดที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ เป็นการสร้างพลังงานที่ยั่งยืนและสะอาดให้กับทุกคนโดยไม่มีการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือก่อให้เกิดผลกระทบที่เสียหายต่อสุขภาพ

และความเป็นอยู่ของมนุษย์ การพัฒนาในด้านนี้รวมถึงการใช้งานและพัฒนาทรัพยากรพลังงานที่มีอยู่อย่างยั่งยืน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม พลังงานที่มาจากน้ำ และพลังงานทางชีวภาพ นอกจากนี้ยังรวมถึงการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีที่สะอาดและมีประสิทธิภาพ เพื่อลดการใช้พลังงานที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและมลพิษทางอากาศลง การพัฒนาที่ยั่งยืนในด้านพลังงานสะอาดที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้มีเป้าหมายในการสร้างระบบพลังงานที่ปลอดภัย ความมั่นคง และทำให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, ม.ป.ป.)

2. แนวคิดการบริหารคุณภาพ (Total Quality Management)

ประดับยศ มหายศ ได้นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการยกระดับคุณภาพการให้บริการของสถานีบริการน้ำมัน เพื่อเพิ่มระดับความพึงพอใจของลูกค้าและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาว โดยมีข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) คุณภาพการให้บริการแก่ลูกค้า พนักงานที่ผ่านการฝึกอบรมและสุภาพมีบทบาทสำคัญในการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า ผู้ประกอบการสถานีบริการน้ำมันควรลงทุนในโครงการฝึกอบรมพนักงานที่เน้นทักษะการบริการลูกค้า นำไปสู่การเพิ่มความภักดีและใช้บริการธุรกิจซ้ำ เนื่องด้วยการเอาใจใส่ลูกค้าอย่างใกล้ชิดและเสนอความช่วยเหลือส่วนบุคคล

2) การสร้างความไว้วางใจให้กับลูกค้าสามารถส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกปั๊มน้ำมันแห่งใดแห่งหนึ่ง จ้าของปั๊มน้ำมันควรตรวจสอบให้แน่ใจว่า พนักงานของตนมีการสื่อสารที่ชัดเจนและโปร่งใสกับลูกค้า พนักงานควรได้รับการสนับสนุนให้ใช้ ภาษาที่สุภาพและเข้าใจง่ายเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า หลีกเลี่ยงข้อมูลที่ทำให้เข้าใจผิดหรือสับสน

3) ผู้ประกอบการสถานีบริการ น้ำมันควรพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ครอบคลุมซึ่งนอกเหนือไปจากการให้บริการเติม น้ำมัน บริการเพิ่มเติม เช่น โรงล้างรถ ร้านสะดวกซื้อ สถานีเติมอากาศและน้ำ ซ่อมยาง และอุปกรณ์ ตกแต่งรถ สามารถเพิ่มประสบการณ์โดยรวมของลูกค้าได้

4) สถานีบริการน้ำมันควรพิจารณาความคิดริเริ่มที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วย การใช้แนวปฏิบัติที่ คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ช่วยสร้างภาพลักษณ์ของแบรนด์ในเชิงบวกและสะท้อนกับลูกค้าที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนได้

5) โปรแกรมความภักดี มอบส่วนลด คะแนน หรือข้อเสนอพิเศษสำหรับลูกค้าทั่วไป โดยโปรแกรมความภักดีไม่เพียงแต่จูงใจให้ลูกค้ากลับมาที่ปั๊มน้ำมัน แต่ยังช่วยในการรวบรวมข้อมูลลูกค้าที่มีค่าสำหรับการตลาดเป้าหมายและความคิดริเริ่มในการปรับปรุงบริการ (ประดับ ยศ มหายศ, 2566)

ไกรศร วันละ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร ได้นำเสนอแนวคิดเรื่อง “การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าและความท้าทายของประเทศไทยในการดำเนินการตามกรอบของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ทั้ง 17 ข้อ ภายใต้การประสานงานหลักของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ผลการประเมินจาก SDG Index พบว่าประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยรวม 74.19 สูงกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาคเอเชียตะวันออกและเอเชียใต้ (65.7) อย่างไรก็ตาม แม้บางเป้าหมายจะประสบผลสำเร็จในระดับที่น่าพึงพอใจ เช่น SDG 1 (ขจัดความยากจน) SDG 4 (คุณภาพการศึกษา) SDG 6 (การจัดการน้ำและสุขาภิบาล) และ SDG 9 (อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน) แต่ยังมีเป้าหมายหลายด้านที่ยังคงอยู่ในระดับ “ท้าทายสูง” เช่น SDG 2 (ขจัดความหิวโหย), SDG 3 (สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี), SDG 10 (ลดความเหลื่อมล้ำ), SDG 14 (การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล), และ SDG 15 (การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก) (ไกรศร วันละ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, 2564)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลโดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ตัวแทนผู้ประกอบการสถานีบริการน้ำมัน พื้นที่ในการศึกษา คือ สถานีบริการนำมันในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 เขต ซึ่งเป็นพื้นที่เมืองหลวงของประเทศไทยและพื้นที่เศรษฐกิจและมีประชากรอาศัยหนาแน่น

ผู้วิจัยจึงกำหนดตัวแทนสถานีบริการน้ำมันใน 6 กลุ่มโซนเขตของกรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และทำการเก็บข้อมูลตัวแทนสถานีบริการน้ำมันจำนวน 2 สถานีบริการน้ำมันต่อ 1 เขต และเลือกตัวแทนของสถานีบริการน้ำมันในเขตนั้นๆ คละกลุ่มบริษัท ทั้งนี้มีเงื่อนไขการจัดตั้งสถานีบริการน้ำมันตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์ของการนำแนวคิดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มาใช้ในการบริหารจัดการสถานีบริการน้ำมัน

3. แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวชี้วัดการบริหารจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร

4. แบบสอบถามคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เกี่ยวกับแนวทางในการบริหารจัดการสถานีบริการน้ำมัน และข้อเสนอแนะอื่นๆ

การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ด้วยการนำแบบสอบถามไปทดลอง (Try Out) โดยนำไปใช้กับสถานประกอบการน้ำมันที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 5 แห่ง และนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาหาคุณภาพของเครื่องมือ ด้วยการหาค่าของความเชื่อมั่นซึ่งถือเป็นความน่าเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม โดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ซึ่งเป็นค่าความเชื่อในตามวิธีการ ครอนบาค (Cronbach, 1970, อ้างถึงใน พิสณุ ฟองศรี, 2552) หากมีค่าสัมประสิทธิ์เกิน .7 ถือว่าเป็นแบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยติดต่อขอจดหมายรับรองจากหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ถึงผู้บริหารสถานีบริการน้ำมันในแต่ละเขตพื้นที่ เพื่อขอความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

2. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลแบบสอบถาม จำนวน 100 ชุด ในรูปแบบกระดาษ และGoogle Form และลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเองผ่านการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ใน 1 เขตพื้นที่กรุงเทพมหานครต่อ 2 สถานีบริการน้ำมัน และทำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จนครบ 50 เขต

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามกลับมาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมแบบสอบถามได้ครบตามจำนวนของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 345 ชุด จึงนำไปทำการประมวลผลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (Statistical Package to the Social Sciences : SPSS) โดยใช้สถิติวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป แบรนด์น้ำมัน ระยะเวลาเปิดดำเนินการ วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐานของงานวิจัย เพื่อหาตัวชี้วัดรูปแบบความสัมพันธ์ของการนำแนวคิดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ปัจจัยของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มีความสัมพันธ์กับการจัดการคุณภาพสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต (Multiple Regression Analysis) รายงานผลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ซึ่งได้แก่การวิเคราะห์สมมติฐาน โดยใช้สถิติทดสอบหาความสัมพันธ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เพียร์สัน (Pearson’s Correlation Coefficient)

1) ระดับการบริหารจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.59 อยู่ในระดับ มากที่สุด

2) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับการจัดการคุณภาพสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต พบว่าการจัดการคุณภาพสถานีบริการน้ำมัน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกัน กับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ภาพรวมอยู่ใน ระดับต่ำ (r= .428**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.59 มากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการสถานีบริการน้ำมันในพื้นที่กรุงเทพมหานครให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการคุณภาพในภาพรวมอย่างจริงจัง ทั้งในด้านคุณภาพของสถานประกอบการ การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับข้อเสนอของผลการศึกษาโดยประดับยศ มหายศที่ว่าคุณภาพการให้บริการแก่ลูกค้า จะช่วยให้เกิดความแน่นแฟ้นในความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับสถานประกอบการ นำไปสู่ความภักดีและทำให้ผู้ใช้บริการกลับมาใช้บริการซ้ำ อีกทั้งการส่งเสริมความไว้ใจให้แก่ลูกค้าที่ครอบคลุมถึงสุขาภิบาลภายในสถานีเป็นการเพิ่มประสบการณ์โดยรวมของลูกค้า ถือเป็นการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดที่บริการครอบคลุมยิ่งไปกว่าการบริการเติมน้ำมันเท่านั้น นอกจากนี้ แนวปฏิบัติที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและพลังงานสะอาด ยังสามารถดึงดูดลูกค้าที่ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมได้ แสดงให้เห็นถึงความใส่ใจของสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการ พร้อมทั้งยังช่วยสร้างภาพลักษณ์แบรนด์ในเชิงบวกแก่ลูกค้าที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนได้ (ประดับยศ มหายศ, 2566)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับการจัดการคุณภาพสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต พบว่าการจัดการคุณภาพสถานีบริการน้ำมัน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกัน กับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ภาพรวมอยู่ใน ระดับต่ำ (r= .428**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อมทางการใช้น้ำเพื่อประโยชน์ และการจัดการสุขาภิบาลภายในสถานีบริการน้ำมันอย่างยั่งยืนและรูปแบบพลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ เชื่อถือได้ ยั่งยืน และทันสมัย ซึ่งพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มาใช้ในการบริหารจัดการสถานีบริการน้ำมันมีค่าเฉลี่ยที่ 4.58 มากที่สุดได้แก่ ด้านการใช้น้ำเพื่อประโยชน์ และการจัดการสุขาภิบาลภายในสถานีบริการน้ำมันอย่างยั่งยืน ระดับความคิดเห็นมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65) สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ประกอบการรสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ความสำคัญกับการใช้น้ำเพื่อประโยชน์ และการจัดการสุขาภิบาลภายในสถานีบริการน้ำมันอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับพลังงานสะอาดที่น่าเชื่อถือ ยั่งยืน มีความทันสมัย และให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในบริเวณสถานีบริการน้ำมันสูง คำนึงถึงการดำเนินธุรกิจอย่าง

ยั่งยืน และนำหลักการแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เข้ามาจัดการคุณภาพของสถานีน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับไกรศร วันละ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร ที่ชี้ว่าในประเทศไทยนั้น การจัดการด้านความยั่งยืนประเด็นที่ 6 (การจัดการน้ำและสุขาภิบาล) นั้นเป็นที่น่าพึงพอใจ อีกทั้งผู้ประกอบการในประเทศไทยปัจจุบันเริ่มให้ความสำคัญกับดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน (Sustainable Business) ไม่เพียงแต่คำนึงถึงกำไรสูงสุด แต่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้แรงงานอย่างเป็นธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น โดยแนวปฏิบัตินี้ไม่เพียงส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับประเทศ แต่ยังสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันให้กับธุรกิจในระยะยาวอีกด้วย (ไกรศร วันละ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, 2564)

แม้ว่าค่าความสัมพันธ์ (r) ที่อยู่ในทิศทางบวก ซึ่งแปลว่าการนำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มาใช้มีแนวโน้มส่งผลให้การจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมันดีขึ้น แต่ระดับความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในช่วงต่ำ (0.22–0.43) หมายความว่าปัจจัยด้านแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ไม่ใช่ตัวขับเคลื่อนหลัก อาจเนื่องมาจากการประกอบธุรกิจสถานีบริการน้ำมันนั้นต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ เช่นต้นทุน ทำเล ความรวดเร็วในการให้บริการ สภาวะทางเศรษฐกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ สิ่งนี้สะท้อนว่าการนำแนวคิดความยั่งยืนมาใช้ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัด ทั้งด้านการใช้น้ำ สุขาภิบาล และคุณภาพการให้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Antony และคณะ พบว่าการประยุกต์ใช้ Quality Management (QM) เพื่อสนับสนุนการจัดการองค์กรด้านความยั่งยืน (UNSDGs) สร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวก แต่ไม่ถึงขั้นสัมพันธ์สอดคล้องกันในระดับสูงเสมอไป เพราะขึ้นกับทรัพยากร วัฒนธรรมองค์กร และระบบติดตามผล ข้อนี้สอดคล้องกับผลที่พบว่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ (Antony et al., 2024)

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ที่ต้องการเสนอแนะแนวทางการนำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มาใช้กับการจัดการคุณภาพของสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขตนั้น โดยจากผลการศึกษายังพบอีกว่าผู้ประกอบการยังคงให้ความสำคัญกับปรับปรุงบริการอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยเสนอว่า สิ่งนี้จะนำไปสู่ความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า ยึดถือในมีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าผู้ใช้บริการ มีความจริงใจต่อลูกค้าและผู้ใช้บริการ และช่วยให้เกิดการลดรายจ่าย และการสร้างรายได้มากขึ้นอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ Joseph M. Juran (อ้างถึงใน Dale B. & Bunney H.,1999) ที่กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับ “ลูกค้าภายใน (Internal Customer)” และให้ ความสำคัญกับต้นทุนแห่ง

คุณภาพ (Cost of Quality) ไม่ว่าจะเป็นการจัดการด้านการเงิน หรือการจัดการด้านการผลิต ซึ่งมีหลักการ 3 ประการ คือ การวางแผนคุณภาพ (quality planning) การควบคุมคุณภาพ (quality control) และการปรับปรุงคุณภาพ (quality improvement) และเช่นเดียวกับแนวคิดของ Phillip B. Crosby (อ้างถึงใน Dale B. & Bunney H.,1999) ที่ย้ำว่าองค์กรจะต้องปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ รวมไปถึงด้านการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะช่วยลดข้อผิดพลาด ลดความบกพร่อง (Dale B. & Bunney H.,1999) จนลดโอกาสการเสียค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็นในการแก้ไขปัญหาไปได้

นอกจากนี้ งานวิจัยที่ศึกษาในภาคบริการสาธารณะของประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ พบว่า การบูรณาการ “นวัตกรรมด้านการบริการ” เข้ากับแนวคิดการบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management) สามารถช่วยเพิ่มศักยภาพขององค์กรในการบรรลุเป้าหมายด้านความยั่งยืนได้มากขึ้น กล่าวคือ หากองค์กรเพียงนำหลักการบริหารคุณภาพมาใช้ แต่ไม่มีการสร้างสรรค์วิธีการใหม่ ๆ หรือนำเทคโนโลยีเข้ามาเสริม การพัฒนาความยั่งยืนอาจเกิดขึ้นได้เพียงบางส่วนและไม่ชัดเจน แต่เมื่อมีการผสานระหว่างการบริหารคุณภาพกับนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้รับบริการหรือผู้ใช้บริการ จะช่วยให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม เมื่อเปรียบเทียบงานวิจัยนี้แล้ว จะเห็นว่าแม้สถานีบริการน้ำมันจะมีการจัดการคุณภาพในระดับหนึ่งแล้ว แต่ผลการวิจัยสะท้อนว่าความสัมพันธ์กับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนยังอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น การนำแนวคิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เช่น เทคโนโลยีด้านการบำบัดน้ำเสีย ระบบตรวจสอบคุณภาพน้ำอัตโนมัติ หรือวิธีการจัดการสุขาภิบาลที่ลดการสิ้นเปลืองทรัพยากร เข้ามาเสริมควบคู่กับการบริหารคุณภาพในปัจจุบัน จะช่วยให้สถานีบริการน้ำมันสามารถขยับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการคุณภาพกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนให้มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Al-Dhaafri, et al., 2020) และยังสอดคล้องกับ Antony และคณะ ที่ชี้ให้เห็นว่าการนำการจัดการคุณภาพมาใช้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนยังคงเผชิญกับอุปสรรคและความท้าทายหลายประการ แต่ก็เป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการพัฒนาองค์กรให้เติบโตอย่างยั่งยืน (Antony, J., et al, 2025)

ในประเด็น SDG 6 งานวิจัยของ Li และคณะ (Li et al.,2022) และ Misra (Misra, A. K., 2021) ยืนยันว่าการจัดการน้ำและสุขาภิบาลที่ดี ไม่เพียงช่วยบรรลุเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม แต่ยังเชื่อมโยงโดยตรงกับสุขภาพของผู้คนและความเชื่อมั่นในบริการ ข้อนี้สนับสนุนผลการวิจัยที่พบว่าความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการจัดการสุขาภิบาลในสถานีบริการ

น้ำมันกับคุณภาพการจัดการโดยรวม แม้จะยังอยู่ในระดับต่ำ กล่าวโดยสรุป คือผลการวิจัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสะท้อนชัดเจนว่า เป็นผลที่สอดคล้องกับงานวิจัยในระดับสากล และแสดงให้เห็นว่ายังมีช่องทางพัฒนาอีกมาก โดยเฉพาะการบูรณาการนวัตกรรม และการเพิ่มศักยภาพบุคลากร เพื่อยกระดับคุณภาพสถานีบริการน้ำมันให้ตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ประดับยศ มหายศ ยังเสนอว่ากลยุทธ์ของผู้ประกอบการนั้นควรให้ความสำคัญกับลูกค้า พนักงานต้องผ่านการฝึกอบรม ผู้ประกอบการสถานีบริการน้ำมันควรลงทุนใน โครงการฝึกอบรมพนักงานที่เน้นทักษะการบริการลูกค้า พนักงานควรได้รับการฝึกอบรมให้เอาใจใส่ นอกจากนี้ควรสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับลูกค้า สร้างความไว้วางใจให้กับลูกค้าและควรตรวจสอบให้แน่ใจว่า พนักงานของตนมีการสื่อสารที่ชัดเจนและโปร่งใสกับลูกค้าหรือไม่ และพัฒนาได้อีกหรือไม่ (ประดับยศ มหายศ, 2566)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษานี้ผู้ศึกษาได้บูรณาการแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เข้ากับระบบการจัดการคุณภาพโดยรวม โดยให้ความสำคัญกับการวางแผนคุณภาพ (Quality Planning) กำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม พลังงานสะอาด และสุขาภิบาล ให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนกลยุทธ์องค์กร ด้านการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) กำหนดตัวชี้วัดด้านการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ออกนโยบายสนับสนุนการลดการปล่อยคาร์บอน และการรักษามาตรฐานสุขาภิบาล และด้านการปรับปรุงคุณภาพ ควรทำแบบสำรวจ และใช้ข้อมูลและข้อเสนอแนะจากลูกค้า พนักงาน และชุมชนเพื่อพัฒนาโครงการด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง ในอีกแง่หนึ่งถือเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างพนักงานและองค์กร สร้างความภักดีระหว่างลูกค้าและผู้ประกอบการ รวมไปถึงสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนอันเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มลูกค้าของสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานคร

นำไปสู่ข้อเสนอแนะ คือ ควรลงทุนในระบบพลังงานและการจัดการน้ำ เพราะจะสามารถส่งผลประโยชน์ต่อคุณภาพการให้บริการอย่างยั่งยืน ระบบพลังงานที่มั่นคงและการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพจะช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานในระยะยาวและสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาการลงทุนที่ซับซ้อนหรือมีต้นทุนสูง แต่สามารถ

บรรลุเป้าหมายด้านความยั่งยืนในระดับที่มีความสมดุลทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมีรายละเอียดข้อเสนอแนะดังนี้

1. จัดอบรมและพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบของพฤติกรรมมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ชุมชน และสิ่งแวดล้อมให้แก่พนักงาน เพื่อให้พนักงานบริการลูกค้าโดยยึดหลัก แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) บรูณาการเข้ากับจิตใจรักการบริการ จริงใจและซื่อสัตย์ ปรารถนาดีต่อลูกค้าอยู่เสมอ

2. บูรณาการแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เข้ากับระบบการจัดการคุณภาพ โดยรวมโดยให้ความสำคัญกับการวางแผนคุณภาพ (Quality Planning) กำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม พลังงานสะอาด และสุขาภิบาล ให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนกลยุทธ์องค์กร ด้านการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) กำหนดตัวชี้วัดด้านการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ออกนโยบายสนับสนุนการลดการปล่อยคาร์บอน และการรักษามาตรฐานสุขาภิบาล และด้านการปรับปรุงคุณภาพ ควรทำแบบสำรวจ และใช้ข้อมูลและข้อเสนอแนะจากลูกค้า พนักงาน และชุมชนเพื่อพัฒนาโครงการด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง ในอีกแง่หนึ่งถือเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างพนักงานและองค์กร สร้างความภักดีระหว่างลูกค้าและผู้ประกอบการ รวมไปถึงสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนอันเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มลูกค้าของสถานีบริการด้วย

เอกสารอ้างอิง

ไกรศร วันละ และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2564). การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย. *วารสาร มจร บาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์,* 7(3), 56–66.

ปาริชาติ ธนกรจิรโชติ และ สายพิณ ปั้นทอง. (2566). ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม,* 7(1), 202–217.

ประดับยศ มหายศ. (2566). การศึกษาคุณภาพการให้บริการ ความไว้วางใจ และส่วนประสมการตลาดบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการปั๊มน้ำมัน. ใน *การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ภานุพงศ์ คงคาน้อย. (2552). การศึกษาความพึงพอใจของลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน ปตท.ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร. ใน *การศึกษาเฉพาะบุคคลบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. *(ม.ป.ป.). ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ SDGs.* เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2568 จาก https://www.sdgmove.com/sdg-101/

สิริรัตน์ แก้วมณีเลิศ. (2561). แนวทางการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการสถานีบริการน้ำมัน PT ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล. *วารสารฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ.* 11(3), 1167–1192.

Al-Dhaafri, H., Alosani, M. S., & Al-Shibami, A. H. (2020). Total quality management and sustainability in the public service sector: The mediating effect of service innovation. *Benchmarking: An International Journal*, 28(9), 2657–2677.

Antony, J., Bhat, S., Sony, M., Fundin, A., Sorqvist, L., & Molteni, R. (2025). Sustainable development through quality management: A multiple-case study analysis of triumphs, trials and tribulations. *The TQM Journal*, 37(4), 905–925.

Antony, J., Gupta, S., & Sony, M. (2024). Quality management as a means for micro-level sustainability development in organizations. *The TQM Journal*, 36(5), 1083–1101.

Dale, B. G., & Bunney, H. (1999). *Total quality management blueprint*. Wiley.

Li, M., Zhao, Y., & Wang, S. (2022). Different countries need strengthen water management to improve human health. *Journal of Cleaner Production,* 375, 134234.

Misra, A. K. (2021). Water governance models for meeting sustainable development goals: A structured literature review. *Environmental Science & Policy,* 120, 1–11.

ปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน*

COMMUNICATION FACTORS AFFECTING PUBLIC RELATIONS MEDIA EXPOSURE OF SRIBUA BAN SUBDISTRICT MUNICIPALITY, MUEANG LAMPHUN DISTRICT, LAMPHUN PROVINCE

เสาวณัฐ มูลสม[1], หฤทัย ปัญญาวุธตระกูล[2] และ กานต์ บุญศิริ[3]

Saowanat Moonsom[1], Haruethai Panyawoottrakoon[2] and Karn Boonsiri[3]

[1-3]สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

[1-2]School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Corresponding Author's Email: 66130728@dpu.ac.th

วันที่รับบทความ : 15 มกราคม 2569; วันแก้ไขบทความ 6 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 8 กุมภาพันธ์ 2569

Received 15 January 2026; Revised 6 February 2026; Accepted 8 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 2) ศึกษาปัจจัยการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรกับการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ และ 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเนื้อหาสื่อกับการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนในตำบลศรีบัว

Citation:

* เสาวณัฐ มูลสม, หฤทัย ปัญญาวุธตระกูล และ กานต์ บุญศิริ. (2569). ปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1419-1433.

Saowanat Moonsom, Haruethai Panyawoottrakoon and Karn Boonsiri. (2026). Communication Factors Affecting Public Relations Media Exposure Of Sribua Ban Subdistrict Municipality, Mueang Lamphun District, Lamphun Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1419-1433.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

บาน จำนวน 383 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและใช้สถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการประชาสัมพันธ์ 2) ประชาชนเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์มากที่สุดผ่านช่องทางระบบเสียงไร้สายและเสียงตามสาย โดยรูปแบบสื่อที่ใช้ภาษาง่าย เข้าใจได้ทันที เป็นรูปแบบที่ประชาชนให้ความสนใจมากที่สุด 3) สื่อจากรถแห่หรือรถประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน เป็นสื่อที่ประชาชนมีความถี่ในการเปิดรับมากที่สุด และ 4) ทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ยังคงเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ ระดับการศึกษา อาชีพ อายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล และสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย มีอิทธิพลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื้อหาสื่อที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย มีความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ รูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย รวมถึงการใช้ภาพและกราฟฟิก มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของประชาชน

คำสำคัญ: ปัจจัยการสื่อสาร, การเปิดรับ, สื่อประชาสัมพันธ์, เทศบาลตำบล

Abstract

This research aimed to 1) examine the exposure to public relations media among people in Sribuaban Subdistrict Municipality, Mueang Lamphun District, Lamphun Province; 2) study communication factors related to public relations of Sribuaban Subdistrict Municipality; 3) investigate the relationship between demographic characteristics and exposure to public relations media; and 4) examine the relationship between media content factors and exposure to public relations media. This study employed a quantitative research approach using a questionnaire as the research instrument. The sample consisted of 383 residents of Sribuaban Subdistrict. Data were analyzed using descriptive and multiple Regression.

The results revealed that 1) personal factors, including gender, age, educational level, and occupation; social factors, namely length of residence in the area; and external factors, including credibility of information sources and accessibility of media, significantly influenced the effectiveness of public relations. 2) The public received information primarily through wireless broadcasting and community loudspeaker systems, and media presented in simple and easily understandable language attracted the greatest interest. 3) Mobile broadcasting vehicles or village public announcement vehicles were the media with the highest frequency of exposure among the public. 4) Both traditional and new media channels continued to have an influence on exposure to public relations media. In addition, educational level, occupation, age, length of residence in the area, credibility of information sources, and accessibility of media significantly affected public exposure to public relations media. Media content that was interesting, easy to understand, timely, diverse in presentation, and incorporated images and graphics was found to be significantly related to exposure to public relations media.

Keywords: Communication Factors, Media Exposure, Public Relations, Subdistrict Municipality

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน การสื่อสารมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กรภาครัฐ โดยเฉพาะในด้านการประชาสัมพันธ์ที่มุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจ การมีส่วนร่วม และการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารระหว่างองค์กรกับประชาชนในพื้นที่ การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อองค์กร ดังนั้นการเลือกใช้ปัจจัยด้านการสื่อสารที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องให้ความสนใจ นอกจากมนุษย์จะใช้การสื่อสารเป็นการประสานงานแล้ว การสื่อสารยังเป็นการมุ่งเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและประสานความร่วมมือให้สามารถผลักดันงานไปสู่ความสำเร็จของภารกิจนั้นได้

การประชาสัมพันธ์มีความสำคัญต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) อย่างมาก เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับประชาชนในพื้นที่ ทั้งในด้านการสื่อสาร การสร้างความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้แล้วยังช่วยให้ประชาชนรับรู้ถึงนโยบาย แผนงาน และผลการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อหน่วยงานท้องถิ่น ลดความเข้าใจผิดหรือความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานกับประชาชน กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา รักษาสาธารณสมบัติ และร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชน ประชาชนจะรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ และร่วมมือกับ อปท. ได้มากขึ้น และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน หากประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและทันเวลา จะสามารถเตรียมตัวปฏิบัติตาม หรือใช้บริการของหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการประชาสัมพันธ์ไม่ใช่เพียงแค่การเผยแพร่ข่าวสารเท่านั้น แต่ยังเป็น “สะพานเชื่อม” ระหว่างองค์กรกับประชาชน ที่ช่วยให้การบริหารงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความโปร่งใส ประชาชนมีส่วนร่วม และเกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

เทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ การประชาสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่นจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดนโยบาย แผนงาน และกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลไปยังประชาชนให้สามารถรับรู้ เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้เทศบาลตำบลศรีบัวบาน ยังมีเป้าหมายการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษาทั้งในระบบและนอระบบ การสนับสนุนและช่วยเหลือด้านการเกษตร ด้านการช่วยเหลือบรรเทาหรือป้องกันบรรเทาสาธารณภัยต่างๆในเขตพื้นที่ ด้านการจัดเก็บรายได้เพื่อนำเงินภาษีมาสู่การบริหารท้องถิ่น ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ การจัดการขยะในพื้นที่ การสนับสนุนการประกอบอาชีพ รวมทั้งภารกิจอื่นๆอีกหลากหลาย ซึ่งเป็นบทหน้าที่ของท้องถิ่น อีกทั้งยังมีภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอน ไม่ว่าจะเป็นภารกิจด้านการศึกษา ภารกิจด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภารกิจด้านการควบคุมอาคาร ตลอดจนภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการสังคมสงเคราะห์ โดยผู้บริหารของหน่วยงานยังได้กำชับให้ทุกสำนักและกอง มีการบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนความรู้ ความร่วมมือ ข้อมูลที่ใช้ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งประสานความสัมพันธ์ อันดีระหว่างหน่วยงาน และเป็นการประชาสัมพันธ์ภารกิจของหน่วยงานไปยังประชาชนในพื้นที่ ประชาชนทั่วไป รวมทั้งหน่วยงาน

ภายนอกได้รับทราบอย่างทันท่วงที ซึ่งปัจจุบันช่องทางการสารของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน จะประกอบด้วยช่องทางที่หลากหลาย ตามกลุ่มเป้าหมายที่สนใจ ตั้งแต่สื่อดั้งเดิมที่ใช้สืบต่อมา ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ เสียงตามสาย วิทยุ และเว็บไซต์ รวมทั้งสื่อใหม่ที่กำลังเป็นที่นิยมของประชาชนเป็นการสร้างช่องทางการติดตามหรือรับข้อมูลข่าวสารของประชาชนที่มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น เพจเฟซบุ๊ก ยูทูป และติ๊กต็อก เพื่อให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและภารกิจขององค์กรนั้นสามารถเข้าใจ เข้าถึง และสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับสารมากยิ่งขึ้น

จากความของจากความสำคัญของการสื่อสาร จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เพื่อนำผลการวิจัยและข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ภารกิจของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน ให้มีประสิทธิภาพ ทันต่อเหตุการณ์ และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

2. เพื่อศึกษาปัจจัยการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรกับการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรกับการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์

Schramm (1974) ให้ความหมายของการสื่อสารไว้ว่า การสื่อสารคือการมีความเข้าใจร่วมกันในสัญลักษณ์ที่แสดงข่าวสาร ส่วน โรเจอร์ Rogers (1976) ให้ความหมายของการสื่อสารว่า การสื่อสารเป็นการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ความรู้สึก ความคิดหรือการกระทำต่าง ๆ โดยมีเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลที่ทำการสื่อสารด้วย นั่นคือ

การเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติและพฤติกรรมที่แสดงออกโดยเปิดเผย ชนันว์ ชามทอง (2550) ให้ความหมายว่า การสื่อสาร หมายถึง การติดต่อซึ่งกันและกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยอาศัยสื่อกลางต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารและสามารถตอบสนองได้ตรงตามความต้องการ อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี (2555) อธิบายถึงการสื่อสารว่า เป็นการเชื่อมโยงความคิดระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารโดยผ่านสื่อ ซึ่งเป็นพาหนะในการนำข่าวสารไปยังผู้รับสาร เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นลักษณะการสื่อสารสองทาง มีความสำคัญมากกับทุกองค์กรเนื่องจากการสื่อสารช่วยเชื่อมโยงระดับความคิดของคนทำงานในระดับต่าง ๆ โดยผ่านช่องทางการสื่อสารด้วยคำพูด ตัวอักษร หรือเครื่องมือการสื่อสารที่ทันสมัยเปรียบเสมือนน้ำมันที่ใช้หล่อเลี้ยงเครื่องจักรให้ดำเนินไปได้ เช่นเดียวกับองค์กรที่ต้องการการสื่อสารในการประสานการทำงานให้ดำเนินร่วมกันตามวัตถุประสงค์ในการบรรลุเป้าหมายที่องค์กรวางไว้

ทฤษฎีการเปิดรับสื่อ (Media Exposure)

การเปิดรับสื่อเปรียบเสมือนการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เพื่อไปสู่การรับรู้สิ่งใหม่ในการใช้สื่อนั้นผู้รับสารจะใช้สื่อใดก็ตามจะมีการเลือกและการแสวงหาเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของตนได้โดยมีทฤษฎีกระบวนการเลือกสรรข่าวสาร (Selective Exposure) ซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องกรองข่าวสารในการรับรู้สื่อของมนุษย์ ประกอบด้วยการกลั่นกรอง 3 ชั้น ได้แก่ (Klapper, 1960)

1. การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) หมายถึงแนวโน้มของคนเราที่จะเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความในใจที่มีอยู่เดิมรวมทั้งพยายามหลีกเลี่ยงไม่สื่อสารในสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ ความเข้าใจของตน หรือทัศนคติที่มีอยู่เดิม

2. การเลือกรับรู้ (Selective Perception) หลังจากที่บุคคลเลือกเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้ว บุคคลก็จะเลือกรับรู้หรือเลือกตีความหมายของสารนั้นตามทัศนคติประสบการณ์ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง สภาวะร่างกาย หรือสภาวะอารมณ์ในขณะนั้น ดังนั้น บุคคลมักจะบิดเบือนข่าวสารให้มีทิศทางเป็นที่พอใจของตน

3. การเลือกจดจำ (Selective Retention) เป็นแนวโน้มในการเลือกจดจำเนื้อหาสาระของข่าวสารเฉพาะส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติ ฯลฯ เข้าไว้เป็นประสบการณ์ของตนเอง เพื่อจะนำไปใช้ในโอกาสต่อไปด้วย และมักจะลืมในส่วนที่ตนเองไม่สนใจ เรื่องที่ขัดแย้งหรือเรื่องที่ค้านกับความคิดของตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชากรทั้งหมดของตำบลศรีบัวบาน จำนวน 8,709 คน ได้กำหนดขนาดตัวอย่างจากสูตรของทาโร ยามาเน โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ 95% ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 383 คน โดยจะเป็นการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) เป็นการเลือกตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) แบ่งตามหมู่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งผู้ศึกษาได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษามาสร้างเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะปลายปิด แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน

ส่วนที่ 3 ปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน

ส่วนที่ 4 ความถี่ในการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน

ส่วนที่ 5 ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์

การเก็บรวมรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ตำบลศรีบัวบาน โดยการลงพื้นที่เก็บแบบสอบถามผ่านระบบ Google Form และหลังจากได้รับการตอบแบบสอบถามครบจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแล้ว ได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเพื่อนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ และใช้การนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis Method) นำเสนอในรูปแบบตารางสถิติและนำมาประมวลผล อธิบายเป็นความเรียง

เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จึงได้นำแบบสอบถามที่รวบรวมมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วนำมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Statistical Package for Social Science : SPSS เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อทดสอบสมมติฐาน 2 ข้อ

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 210 คน มีอายุระหว่าง 41 ถึง 50 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพ เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจหรือพนักงานบริษัทเอกชน และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 25 ปี

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน ผ่านช่องทางระบบเสียงไร้สายและเสียงตามสาย ($\bar{X}$= 4.56) มากที่สุด รองลงมาคือ เพจเฟซบุ๊กเทศบาลตำบลศรีบัวบาน ($\bar{X}$= 4.05) สำหรับช่องทางที่กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน ในระดับปานกลางประกอบด้วย เว็บไซต์($\bar{X}$= 3.61) แอปพลิเคชันไลน์ ($\bar{X}$= 3.33) ติ๊กต็อก($\bar{X}$= 3.18) สิ่งพิมพ์ (จดหมายข่าว/แผ่นพับ/โปสเตอร์/ป้ายประชาสัมพันธ์) ($\bar{X}$= 3.16) และ ยูทูป ($\bar{X}$= 2.96) ตามลำดับ

รูปแบบการนำเสนอของสื่อที่ชื่นชอบ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ชอบสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน ที่ใช้ภาษาง่ายเข้าใจทันที ($\bar{X}$= 4.41) มากที่สุด รองลงมาคือ ชอบสื่อที่มีเสียงหรือคลิปวิดีโอ ($\bar{X}$= 4.36) ชอบสื่อที่มีภาพประกอบสวยงาม สีสันสดใส ($\bar{X}$= 4.34)

ชอบสื่อที่นำเสนอแบบเรื่องเล่า ($\bar{X}$= 4.27) ชอบสื่อที่มีการเปรียบเทียบหรือยกตัวอย่างประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}$= 4.24) ตามลำดับ

ประเภทเนื้อหาที่สนใจ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จะสนใจรับข้อมูลประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน ผ่านช่องทางเสียงไร้สาย ($\bar{X}$= 4.56) มากที่สุด รองลงมาคือ เพจเฟซบุ๊ก ($\bar{X}$= 4.25) สำหรับช่องทางที่กลุ่มตัวอย่างจะสนใจรับข้อมูลประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน ในระดับปานกลางประกอบด้วย เว็บไซต์($\bar{X}$= 3.95) สิ่งพิมพ์(จดหมายข่าว/แผ่นพับ/โปสเตอร์/ป้ายประชาสัมพันธ์) ($\bar{X}$= 3.70) แอปพลิเคชันไลน์ ($\bar{X}$= 3.66) ติ๊กต็อก ($\bar{X}$= 3.59) และ ยูทูป ($\bar{X}$= 3.39) ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ สนใจข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ ($\bar{X}$= 4.56) มากที่สุด รองลงมาคือ สนใจข่าวภัยพิบัติและแจ้งเตือนเหตุการณ์ ($\bar{X}$= 4.55) ข่าวประชาสัมพันธ์เชิงส่งเสริมสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$= 4.47) ข่าวกิจกรรมของเทศบาล ($\bar{X}$= 4.46) และข่าวการรับสมัครหรือการร้องเรียน ($\bar{X}$= 4.35) ตามลำดับ

ความต้องการรูปแบบการนำเสนอ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ต้องการสื่อประชาสัมพันธ์ที่นำเสนอเป็นข้อความที่สรุปเนื้อหาแบบสั้น กระชับ ($\bar{X}$= 4.40) มากที่สุด รองลงมาคือ รูปแบบเป็นวิดีโอ ($\bar{X}$= 4.33) ข้อความเสียงและสปอต ($\bar{X}$= 4.26) ภาพกราฟิก ($\bar{X}$= 4.24) และอินโฟกราฟิก ($\bar{X}$= 4.21) ตามลำดับ

ปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่า ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล มีผลต่อการเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.50) รองลงมาคือ การใช้ภาพและกราฟิกในสื่อช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น ($\bar{X}$= 4.44) การสื่อสารแบบสองทางหรือการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและประชาชน ($\bar{X}$= 4.41) ช่องทางการเผยแพร่สะดวกต่อการเข้าถึง ($\bar{X}$= 4.39) การมีปฏิสัมพันธ์ เช่น คอมเมนต์และแชร์ ทำให้เปิดรับมากขึ้น ($\bar{X}$= 4.23) เนื้อหาของสื่อมีความน่าสนใจ เข้าใจง่าย ($\bar{X}$= 4.19) การถ่ายทอดเนื้อหาสามารถสร้างความเข้าใจ สนใจ และกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม ($\bar{X}$= 3.90) ความรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ทำให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ($\bar{X}$= 3.74) และประเด็นในการนำเสนอมีความครอบคลุมหลากหลาย ($\bar{X}$= 3.52) มีผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างในระดับมาก

ส่วนปัจจัยการมีความต่อเนื่องช่วยให้ติดตามข้อมูลได้สม่ำเสมอ มีผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.29)

ส่วนที่ 4 ความถี่ในการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการเปิดรับสื่อจากรถแห่หรือรถประชาสัมพันธ์ในชุมชนมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.50) รองลงมาคือ การรับข่าวสารจากเพจเฟซบุ๊กของเทศบาล ($\bar{X}$= 4.44) การรับข้อมูลข่าวสารจากแผ่นพับหรือโปสเตอร์ในพื้นที่สาธารณะ($\bar{X}$= 4.39) และการรับข้อมูลข่าวสารจากระบบเสียงไร้สายและเสียงตามสายของหมู่บ้าน($\bar{X}$= 4.19) มีความถี่หลายครั้งต่อสัปดาห์ ส่วนการรับชมวิดีโอหรือไลฟ์สดเกี่ยวกับกิจกรรมของชุมชนผ่านยูทูป ติ๊กต็อก หรือ เพจเฟซบุ๊ก มีความถี่เพียงสัปดาห์ละครั้ง ($\bar{X}$= 3.29) เท่านั้น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลศรีบัวบานผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แตกต่างกัน มีการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่เพศที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่าผู้รับสารแต่ละบุคคลมีพฤติกรรมการรับสารแตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านลักษณะประชากรศาสตร์ (Demographic Characteristics of Audience) ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ และภูมิหลังชีวิต โดยเฉพาะระดับการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสาร เนื่องจากบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่างกันย่อมมีความสามารถในการทำความเข้าใจ การตีความหมาย และการประเมินสารแตกต่างกัน อีกทั้งประสบการณ์ชีวิตที่สะสมจากครอบครัว การศึกษา สภาพแวดล้อม และสื่อมวลชน ยังส่งผลต่อการเลือกเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลด้วยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ชแรมม์ (Schramm, 1974) ที่อธิบายว่าผู้รับสารมิได้ดำรงอยู่โดยลำพัง แต่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มทางสังคม ซึ่งกลุ่มเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการรับรู้และการตีความสาร นอกจากนี้ การเลือกรับสารจากสื่อมวลชนยังขึ้นอยู่กับ

ประสบการณ์ การประเมินประโยชน์ของสาร ภูมิหลัง การศึกษา สภาพสังคม บุคลิกภาพ และอารมณ์ของผู้รับสารในขณะนั้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านเนื้อหาของสื่อเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะเนื้อหาที่มีความน่าสนใจ เข้าใจง่าย และมีความถูกต้อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับคุณภาพของข้อมูลเป็นหลัก ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีกระบวนการเลือกสรรข่าวสาร (Selective Exposure) ของ Klapper (1960) ที่อธิบายว่าบุคคลจะเลือกเปิดรับ รับรู้ และจดจำข่าวสารที่สอดคล้องกับความสนใจ ความเชื่อ และประสบการณ์ของตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses and Gratifications) ของสุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533) ที่มองว่าผู้รับสารเป็นผู้ตัดสินใจเลือกใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองเป็นสำคัญ ด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับความถูกต้องของข้อมูลเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในบริบทของสังคมปัจจุบันที่มีการแพร่กระจายของข่าวปลอม ความน่าเชื่อถือของแหล่งสารจึงเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างความมั่นใจให้กับประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดองค์ประกอบของความน่าเชื่อถือ ได้แก่ ความเชี่ยวชาญ ความไว้วางใจ และความน่าดึงดูดของสาร ในส่วนของประเด็นการนำเสนอที่มีความครอบคลุมและหลากหลาย รวมถึงการใช้ภาพและกราฟิกในสื่อ พบว่ามีส่วนช่วยเพิ่มความเข้าใจ ความน่าสนใจ และการจดจำข้อมูลของผู้รับสาร โดยเฉพาะในสื่อออนไลน์ที่มีการแข่งขันด้านความสนใจสูง การใช้ภาพและสื่อมัลติมีเดียจึงช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การสื่อสารแบบสองทางและการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ยังส่งผลต่อการเปิดรับสื่อในระดับสูง เนื่องจากช่วยสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วม ความไว้วางใจ และความใกล้ชิดกับหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานของศศิธร วงศ์อุดม (2562)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พฤติกรรมการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของประชาชนผลการศึกษา พบว่า ช่องทางที่ประชาชนเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์มากที่สุดคือ ระบบเสียงไร้สายและเสียงตามสาย รองลงมาคือเพจเฟซบุ๊กของเทศบาล แสดงให้เห็นว่าสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ยังคงมีบทบาทสำคัญควบคู่กัน และสามารถเข้าถึงประชาชนได้ครอบคลุมทุกช่วงวัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของภูริชา ฉวีวรรณ (2563) ด้านรูปแบบการนำเสนอ พบว่า กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบสื่อที่ใช้ภาษาง่าย มีเสียงหรือคลิปวิดีโอ เนื่องจากช่วยลดความซับซ้อนของ

เนื้อหา และสอดคล้องกับพฤติกรรมการบริโภคสื่อในยุคปัจจุบันที่นิยมข้อมูลสั้น กระชับ และเข้าใจง่าย ด้านประเภทเนื้อหา กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ ข่าวภัยพิบัติและการแจ้งเตือน รวมถึงข่าวส่งเสริมสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นข่าวสารที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำรงชีวิตและความปลอดภัย สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าความต้องการเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกเปิดรับข่าวสาร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการสื่อสารกับการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลต่อการประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน โดยเฉพาะทัศนคติของประชาชนที่มีต่อสื่อประชาสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533) และแบบจำลอง AIDA (พิบูล ทีปะปาล, 2545) นอกจากนี้ การเปิดรับสื่อผ่านสื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ ติ๊กต็อก และเว็บไซต์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อในระดับสูง เนื่องจากความสะดวกในการเข้าถึงและการเปิดรับซ้ำได้หลายครั้ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Atkin (1973) และพีระ จิรโสภณ (2547) ที่อธิบายว่าบุคคลจะเลือกเปิดรับข่าวสารที่สอดคล้องกับความต้องการ ทัศนคติ และประสบการณ์ของตนเอง

กล่าวโดยสรุป เนื้อหาที่มีคุณภาพ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล และการนำเสนอที่เหมาะสม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทัศนคติในทางบวกของประชาชน และนำไปสู่ความพึงพอใจในการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน สามารถเสนอแนะได้ดังนี้ **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1. งานประชาสัมพันธ์ เทศบาลตำบลศรีบัวบาน ควรใช้เสียงไร้สายควบคู่กับสื่อออนไลน์ เช่น เพจเฟซบุ๊ก และแอปพลิเคชันไลน์ เพื่อให้ครอบคลุมทุกช่วงวัย ใช้เสียงไร้สายเป็นช่องทางสื่อสารสำหรับผู้สูงอายุและประชาชนในพื้นที่ชนบท เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยียังคงพึ่งพาการฟังข่าวสารจากเสียงตามสายและเสียงไร้สาย การคงไว้ซึ่งช่องทางนี้จะช่วยให้ข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทั่วถึง ควรพัฒนาเนื้อหาให้กระชับ เข้าใจง่าย และมีความถี่ในการออกอากาศอย่างสม่ำเสมอ และใช้สื่อออนไลน์เพื่อเข้าถึงกลุ่มวัยทำงานและเยาวชน ปัจจุบันสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะเฟซบุ๊กและแอป

พลิเคชันไลน์ เป็นสื่อที่มีการใช้งานสูงในกลุ่มคนวัยทำงานและนักเรียน/นักศึกษา จึงเหมาะสำหรับการเผยแพร่ข่าวประชาสัมพันธ์ในรูปแบบภาพ วิดีโอ หรือกราฟิกที่น่าสนใจ ควรมีการอัปเดตข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และตอบกลับข้อสงสัยของประชาชนอย่างรวดเร็ว เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วม เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างสื่อทั้งสองระบบ (Offline – Online Integration) สร้างระบบเชื่อมโยงระหว่างเสียงไร้สายกับสื่อออนไลน์ เช่น การประกาศเสียงไร้สายให้ประชาชนติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมทางเพจเฟซบุ๊ก และแอปพลิเคชันไลน์(Line OA) รวมทั้งประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารในแต่ละช่องทาง เพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ 2. การพัฒนาเนื้อหาประชาสัมพันธ์ให้เข้าใจง่าย กระชับ และเชื่อถือได้ โดยใช้ภาพประกอบที่สื่อความหมายชัดเจน เพื่อให้การประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบานมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลของประชาชนในยุคดิจิทัล ควรกำหนดแนวนโยบายการสื่อสารที่มุ่งเน้น “การพัฒนาเนื้อหาให้เข้าใจง่าย กระชับ และเชื่อถือได้” พร้อมการใช้สื่อภาพประกอบที่ช่วยเพิ่มความเข้าใจของผู้รับสาร โดยใช้ภาษาที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน และหลีกเลี่ยงศัพท์ทางราชการที่ประชาชนทั่วไปอาจไม่เข้าใจ จำกัดความยาวของข้อความให้อยู่ในระดับที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ภายในเวลาสั้นๆ ใช้ประโยคที่กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม เน้นความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร ใช้ภาพจริงในพื้นที่หรือภาพกิจกรรมของชุมชน เพื่อสร้างความรู้สึกใกล้ชิดและความเชื่อถือ ติดตามประเมินผลการรับรู้ของประชาชนอย่างต่อเนื่อง และนำผลประเมินมาพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการประชาสัมพันธ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแต่ละช่วงวัย 3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกิจกรรมออนไลน์ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลอย่างโปร่งใสและสร้างสรรค์ โดยกำหนดให้ทุกโพสต์ประชาสัมพันธ์เปิดช่องคอมเมนต์อย่างเหมาะสม และมีเจ้าหน้าที่ตอบกลับหรือชี้แจงอย่างสุภาพและรวดเร็ว เพื่อดูแลการสื่อสารโดยตรงกับประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์อย่างต่อเนื่อง โดยประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมและใกล้ชิดกับเทศบาลมากขึ้น การสื่อสารระหว่างเทศบาลกับประชาชนเป็นไปอย่างเปิดกว้าง โปร่งใส และทันสมัย เกิดเป็นชุมชนออนไลน์ที่เข้มแข็งและเป็นช่องทางสร้างความสามัคคีในพื้นที่ตำบลศรีบัวบาน 4. เพิ่มความต่อเนื่องในการสื่อสาร โดยมุ่งเน้นให้เกิดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ มีระบบติดตาม และสร้างความเคยชินให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ทุกช่วงเวลา ประชาชนสามารถติดตามข่าวสารของเทศบาลได้อย่าง

ต่อเนื่องและทันเหตุการณ์ เกิดความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในข้อมูลข่าวสารจากเทศบาล ระบบการสื่อสารของเทศบาลมีความเป็นเอกภาพ สม่ำเสมอ และมีประสิทธิภาพในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต 1. การวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาการปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน ของประชาชนในพื้นที่ตำบลศรีบัวบาน ซึ่งเป็นพื้นที่ภาพรวมของตำบลเท่านั้น ดังนั้นการวิจัยในอนาคตควรมีการเปรียบเทียบการเปิดรับสื่อระหว่างเทศบาลใกล้เคียง เพื่อหาความแตกต่างด้านกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ได้มากขึ้น 2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การวิจัยครั้งต่อไป จึงควรมีวิธีการเก็บข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร ผู้นำชุมชน หรือตัวแทนภาคต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมทั้งการสังเกต ติดตามพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับการการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน ที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น 3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยข้อมูลการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ในภาพรวมทุก ๆ สื่อ การวิจัยครั้งต่อไป จึงควรมีการศึกษาด้านประสิทธิผลของสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบใหม่ เช่น คลิปสั้น ติ๊กต็อก หรือสื่ออินโฟกราฟิก ให้มากขึ้น รวมทั้งศึกษาปัจจัยด้านเทคโนโลยีหรือพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของกลุ่มวัยรุ่นเพิ่มเติม เพื่อจะได้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชนัตว์ชามทอง. (2550). *การจัดกิจกรรมสร้างเสริมความสามารถด้านการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปรมะ สตะเวทิน. (2541). *การสื่อสารมวลชน: กระบวนการและทฤษฎี*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

พีระ จิระโสภณ. (2547). *ทฤษฎีการสื่อสารในเอกสารประกอบการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 11*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภูริชา ฉวีวรรณ. (2563). *คุณภาพการให้บริการด้านการประชาสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าไม้ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร (ปัญหาพิเศษ, รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน).* มหาวิทยาลัยบูรพา.

ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. (2542). *การวิเคราะห์ผู้รับสาร.* กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุกัญญา อำพันแสง. (2546). การเปิดรับ ความพึงพอใจ และการใช้ประโยชน์จากการรับฟังรายการข่าวสารความรู้ทางหอกระจายข่าวในเขตตำบลหนองตาด จังหวัดบุรีรัมย์. ใน *วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรพงษ์ โสธนเสถียร. (2533). *การสื่อสารกับสังคม.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Atkin, C. K. (1973). *Anticipated communication and mass media information seeking.* New York, NY: Free Press.

DeFleur, M. L., & Ball-Rokeach, S. J. (1996). *Theories of mass communication*. London: Longman.

Hunt, T., & Ruben, B. D. (1993). *Mass communication: Producers and consumers.* New York, NY: Harper College Publishers.

Klapper, J. T. (1960). *The effects of mass communication.* New York, NY: Free Press.

Rogers, E. M. (1976). New product adoption and diffusion. *Journal of Consumer Research*, *2*(4), 290–301.

Schramm, W. (1974). *Nature of communication between humans. In The process and effects of mass communication.* Urbana, IL: University of Illinois Press.

Schramm, W. (1974). *Channels and audiences. In Handbook of communication*. Chicago, IL: Rand McNally College.

ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของตำรวจ*

ORGANIZATIONAL CULTURE FACTORS AFFECTING WORK-LIFE BALANCE AMONG POLICE OFFICERS

นิษฐา โชคคูหาพานิช

Nittha Chokkhuhapanich

คณะรัฐศาสตร์ สาขาการเมืองและการจัดการ สำหรับนักบริหาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Political Science, Program in Politics and Management for Executives,

Thammasat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Jeing8gi8@gmail.com

วันที่รับบทความ : 12 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 19 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 21 กุมภาพันธ์ 2569

Received 12 February 2026; Revised 19 February 2026; Accepted 21 February 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) ศึกษาระดับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของข้าราชการตำรวจ 2) ศึกษาระดับปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน และ 3) วิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างข้าราชการตำรวจจำนวน 65 คน ด้วยแบบสอบถาม และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

Citation:

* นิษฐา โชคคูหาพานิช. (2569). ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของตำรวจ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1434-1446.

Nittha Chokkhuhapanich. (2026). Faculty of Political Science, Program in Politics and Management for Executives, Thammasat University, Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1434-1446.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยที่สำคัญพบว่า

1) ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของข้าราชการตำรวจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง

2) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การโดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ขณะที่ความคาดหวังด้านเวลาและการรับรู้ผลกระทบต่อความก้าวหน้าในอาชีพเป็นประเด็นที่มีผลต่อการรับรู้ของบุคลากร

3) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานมีอิทธิพลเชิงบวก ส่วนความคาดหวังด้านเวลาและการรับรู้ผลกระทบต่อความก้าวหน้าในอาชีพมีอิทธิพลเชิงลบ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นความสมดุลในชีวิตและการทำงาน, ความสมดุลในชีวิตและการทำงาน, ข้าราชการตำรวจ

Abstract

This research article aimed to 1) examine the level of work–life balance among police officers, 2) investigate the level of organizational culture factors related to job performance, and 3) analyze the influence of organizational culture factors on work–life balance. The study employed a mixed methods research design. Quantitative data were collected from 65 police officers using questionnaires, while qualitative data were obtained from five key informants through semi-structured interviews. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, including correlation analysis and multiple regression analysis.

The major findings revealed that:

1) The overall level of work–life balance among police officers was moderate to relatively high.

2) Organizational culture factors were overall at a relatively high level, particularly supervisory support and coworker support. However, time expectations and perceived career impact were significant issues affecting officers' perceptions.

3)Organizational culture factors significantly influenced work–life balance at the .05 level of statistical significance. Supervisory support and coworker support had significant positive effects, whereas time expectations and perceived career impact had significant negative effects on work–life balance.

Keywords: Work-Life Balance Culture, work-life balance, Police officers

บทนำ

ในบริบทของสังคมร่วมสมัยที่กำลังเผชิญกับความผันผวนสูงจากกระแสโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมแบบ VUCA ได้แก่ ความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) (ศศิมา สุขสว่าง, 2560) องค์การทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจำเป็นต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถดำรงอยู่และแข่งขันได้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งต้องรับภาระงานที่เพิ่มขึ้น ภายใต้แรงกดดันด้านเวลา ประสิทธิภาพ และความคาดหวังจากสังคม

แนวคิดเรื่อง "ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน" (Work-Life Balance) จึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง โดยมีรากฐานจากแนวคิดด้านสิทธิแรงงานและคุณภาพชีวิตแรงงานในต่างประเทศ และต่อมาถูกนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทภาครัฐของไทย สำนักงาน ก.พ. ได้กำหนดมิติด้านคุณภาพชีวิตและความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานไว้ในกรอบการบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐ (สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2549) สะท้อนให้เห็นว่าประเด็นดังกล่าวไม่ใช่เพียงเรื่องส่วนบุคคล แต่เป็นประเด็นเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพขององค์การโดยตรง

ในทางทฤษฎี Greenhas, Collin, and Shaw (2003, PP.510-531, อ้างถึงใน สราวลี แซงแสวง, 2559) อธิบายว่า ความสมดุลชีวิตและการทำงานประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ ความสมดุลด้านเวลา ความสมดุลด้านการมีส่วนร่วม และความสมดุลด้านความพึงพอใจ ซึ่งล้วน

ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความผูกพันต่อองค์การ ขณะเดียวกัน วัฒนธรรมองค์การในฐานะค่านิยมและแบบแผนร่วมกันของสมาชิก (ชนิดา จิตตรุทธะ, 2554) เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมการทำงานและบรรยากาศในองค์การ โดยเฉพาะในองค์การภาครัฐที่มีลักษณะวัฒนธรรมแบบลำดับชั้น (Hierarchy Culture) ซึ่งเน้นระเบียบ กฎเกณฑ์ และสายการบังคับบัญชา

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่มาในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของตำรวจ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสมดุลชีวิตและการทำงาน ซึ่งมิได้ขึ้นอยู่กับการบริหารเวลาของบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่สัมพันธ์กับบริบททางวัฒนธรรมองค์การอย่างมีนัยสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของข้าราชการตำรวจ
2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของข้าราชการตำรวจ

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การแบบเน้นความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (Work–Life Balance Culture) วัฒนธรรมองค์การแบบเน้นความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน หมายถึง ชุดของค่านิยม ความเชื่อ และสมมติฐานร่วมกันภายในองค์การที่ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนและส่งเสริมความสมดุลระหว่างบทบาทการทำงานและบทบาทชีวิตส่วนตัวของบุคลากร ไม่จำกัดเพียงมิติของงานเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงชีวิตครอบครัวและมิติชีวิตอื่น ๆ (Thompson et al., 1999; Bradley et al., 2008 อ้างถึงใน สิทธิวัฒน์ ปัญญางาม, 2564) โดยความสมดุลดังกล่าวสะท้อนถึงความพอเหมาะพอดีของการดำรงบทบาทที่หลากหลายของบุคคลในแต่ละช่วงชีวิต

Bradley et al. (2008 อ้างถึงใน สิทธิวัฒน์ ปัญญางาม, 2564) เสนอว่า วัฒนธรรมองค์การลักษณะนี้ประกอบด้วย 5 มิติสำคัญ ได้แก่ (1) มิติด้านเวลา ซึ่งสะท้อนความคาดหวัง

ขององค์การต่อการใช้เวลาทำงานของบุคลากร (2) มิติด้านผลกระทบต่ออาชีพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรับรู้ว่าการใช้สิทธิด้านความสมดุลชีวิตจะส่งผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพหรือไม่ (3) มิติด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการเอื้อหรือขัดขวางการใช้สิทธิด้านความสมดุล (4) มิติด้านความคาดหวังทางเพศ ซึ่งสะท้อนความเท่าเทียมในการสนับสนุนบุคลากรทุกเพศ และ (5) มิติด้านการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน ซึ่งช่วยลดความตึงเครียดและเอื้อต่อการจัดการบทบาทที่หลากหลายของบุคลากร ขณะเดียวกัน แนวคิดเรื่องความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานยังเชื่อมโยงกับความคาดหวังของคนวัยทำงานต่อชีวิตและการทำงาน ซึ่งครอบคลุมทั้งความมั่นคงด้านรายได้ ความก้าวหน้าในอาชีพ สภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อศักยภาพ ความยืดหยุ่นในการทำงาน และความเข้าใจในความแตกต่างของช่วงชีวิต (ศิรภัสสร วงศ์ทองดี, 2552) สะท้อนให้เห็นว่า วัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพชีวิตและความผูกพันของบุคลากรในองค์การ

สรุป วัฒนธรรมองค์การแบบเน้นความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างคุณภาพชีวิตของบุคลากรกับประสิทธิภาพขององค์การ หากองค์การสามารถออกแบบระบบ ค่านิยม และแนวปฏิบัติที่สนับสนุนความสมดุลได้อย่างเหมาะสม ย่อมก่อให้เกิดความผูกพัน ความพึงพอใจ และศักยภาพในการทำงานที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นรากฐานของความยั่งยืนขององค์การในระยะยาว

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฐานิตตา สิงห์ลอ (2563) ศึกษาความสมดุลในชีวิตการทำงานของพนักงานการประปาส่วนภูมิภาคเขต 3 โดยมุ่งประเมินระดับการสนับสนุนจากองค์กร การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความสมดุลในชีวิตการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน ผลการวิจัยพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงความสำคัญของนโยบายและแนวปฏิบัติที่องค์กรให้การสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การสนับสนุนจากองค์กร การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสมดุลในชีวิตการทำงาน และความสมดุลในชีวิตการทำงานส่งผลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน

สิทธิวัฒน์ ปัญญางาม (2564) ศึกษาความพร้อมของวัฒนธรรมองค์การในการขับเคลื่อนองค์การไปสู่ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกข้าราชการจำนวน 19 คน และ

วิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดวัฒนธรรมองค์การของ Bradley และคณะ (2008) ผลการวิจัยพบว่า มิติด้านภาระเวลาในการทำงานและการสนับสนุนจากผู้บริหารมีความพร้อมอยู่ในระดับพึงพอใจ ขณะที่มิติผลกระทบเชิงลบต่อความก้าวหน้าในอาชีพและการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยภาพรวม อบจ.ตาก มีความพร้อมด้านวัฒนธรรมองค์การในการส่งเสริมความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน แต่ยังสามารถปรับปรุงเพื่อเสริมสร้างความพร้อมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ศุภาพิชญ์ อินแตง (2565) ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของกลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมองค์กรทั้ง 4 รูปแบบ ได้แก่ วัฒนธรรมแบบปรับตัว แบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ แบบครอบครัว และแบบราชการ มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ระดับความสุขในการทำงานของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

สรุปงานวิจัยทั้งสามเรื่อง ชี้ให้เห็นสอดคล้องกันว่า การสนับสนุนจากองค์กร วัฒนธรรมองค์การ และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน โดยความสมดุลดังกล่าวส่งผลเชิงบวกต่อความสุขในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กร แม้องค์กรบางแห่งมีความพร้อมในระดับที่น่าพึงพอใจ แต่ยังมีประเด็นที่สามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

1) รูปแบบการวิจัย (Research Design) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในลักษณะการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลระหว่างตัวแปร โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากสามารถวัดระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก และนำมาวิเคราะห์ทางสถิติได้อย่างเป็นระบบ

2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample) ประชากร ได้แก่ พนักงานในหน่วยงานที่ศึกษากลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดโดยใช้สูตรคำนวณของ Taro

Yamane เพื่อให้ได้จำนวนที่เป็นตัวแทนของประชากร และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

3) ตัวแปรที่ศึกษา (Research Variables)

ตัวแปรต้น ได้แก่

- การสนับสนุนจากองค์กร
- การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน
- สภาพแวดล้อมในการทำงาน

ตัวแปรตาม ได้แก่

- ความสมดุลในชีวิตการทำงาน
- ความผูกพันต่อองค์กร

กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของแต่ละตัวแปรในรูปแบบคะแนนเฉลี่ยจากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale)

4) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments) เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบวัดปัจจัยด้านการสนับสนุนและสภาพแวดล้อมในการทำงาน และแบบวัดความสมดุลในชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์กร

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) และในท้ายทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงก่อนนำไปใช้จริง

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากนั้นชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความยินยอมจากผู้ตอบแบบสอบถาม ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองหรือผ่านระบบออนไลน์ ภายในระยะเวลาที่กำหนด และตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

6) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

- สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะข้อมูล

- สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอย (Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรต้นที่มีต่อความสมดุลในชีวิตการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร

7) จริยธรรมการวิจัย (Research Ethics) การวิจัยครั้งนี้คำนึงถึงหลักจริยธรรม โดยผู้ให้ข้อมูลได้รับการชี้แจงรายละเอียดและให้ความยินยอมโดยสมัครใจ ข้อมูลทั้งหมดถูกเก็บเป็นความลับ ไม่เปิดเผยตัวตน และใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการเท่านั้น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของข้าราชการตำรวจ พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 65 คน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) พบว่า โดยภาพรวม ข้าราชการตำรวจมีระดับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.12 S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดสรรเวลา อยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนข้อจำกัดจากลักษณะงานที่มีการเข้าเวร ผลัดเปลี่ยนเวลา และภารกิจเร่งด่วน ซึ่งกระทบต่อการจัดเวลาในชีวิตส่วนตัวด้านความพึงพอใจในบทบาทชีวิต อยู่ในระดับค่อนข้างดี แม้บางช่วงจะมีความตึงเครียดจากภาระงานจำนวนมากที่อาจลดทอนความพึงพอใจลง ด้านผลกระทบงานต่อชีวิตส่วนตัว อยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง โดยเฉพาะช่วงที่มีภารกิจพิเศษหรือสถานการณ์สำคัญ ทำให้เวลาพักผ่อนลดลงและอาจเกิดความเหนื่อยล้า และด้านผลกระทบชีวิตส่วนตัวต่อการ อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง แสดงถึงความสามารถของข้าราชการตำรวจในการควบคุมบทบาทส่วนตัวและรักษาวินัยในงานได้ดี

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 65 คน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) พบว่า โดยภาพรวม ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การที่เน้นความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}$ = 3.81 S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติทั้ง 5 ด้าน สามารถสรุปผลได้ดังนี้ มิติด้านเวลา สะท้อนว่าองค์การยังมีความคาดหวังให้ข้าราชการตำรวจปฏิบัติงานเกินเวลาราชการในบางช่วง โดยเฉพาะภารกิจพิเศษ เหตุการณ์เร่งด่วน และการเข้าเวร ซึ่งส่งผลกระทบต่อเวลาส่วนตัว มิติด้านผลกระทบต่ออาชีพ อยู่ในระดับมาก โดยบุคลากรมีการรับรู้ว่าการใช้สิทธิวันลาหรือการให้ความสำคัญกับชีวิตครอบครัวอาจส่งผลต่อการประเมินผลงานและโอกาสความก้าวหน้าในสายงาน สะท้อน

วัฒนธรรมองค์การที่ยังให้คุณค่ากับการทุ่มเทเวลาในการทำงาน มิติด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา อยู่ในระดับมาก แสดงถึงบทบาทของผู้นำในการให้ความเข้าใจ การจัดสรรกำลังพล และการเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน มิติด้านความคาดหวังทางเพศ อยู่ในระดับมาก โดยองค์การมีแนวโน้มส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ แม้ยังคงมีลักษณะงานบางประเภทที่คาดหวังบทบาทจากเพศชายมากกว่า และมิติด้านการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับมาก สะท้อนความร่วมมือและการเกื้อกูลกันในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีส่วนช่วยลดความตึงเครียดและเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของข้าราชการตำรวจ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การทั้ง 5 มิติ ได้แก่ (1) มิติด้านเวลา (2) มิติด้านผลกระทบต่ออาชีพ (3) มิติด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร (4) มิติด้านเพศ และ (5) มิติด้านการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน ที่มีต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของข้าราชการตำรวจ ผลการวิเคราะห์พบว่า โดยภาพรวม ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานได้ในระดับหนึ่ง ($R^2 = 0.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติ พบผลดังนี้ มิติด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร (Management Support) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้บังคับบัญชาให้ความเข้าใจ ยืดหยุ่น และสนับสนุนการใช้สิทธิประโยชน์ด้านเวลา จะส่งผลให้ข้าราชการตำรวจมีระดับความสมดุลในชีวิตสูงขึ้น มิติด้านการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน (Co-worker Support) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการปฏิบัติงาน การสับเปลี่ยนเวร และการให้กำลังใจ มีส่วนช่วยลดความตึงเครียดและส่งเสริมความสมดุลในชีวิต มิติด้านเวลา (Time Demand or Expectations) มีอิทธิพลเชิงลบต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ หากองค์กรมีความคาดหวังให้ทำงานเกินเวลาหรือมีภาระงานสูง จะส่งผลให้ระดับความสมดุลลดลง มิติด้านผลกระทบต่ออาชีพ (Career Consequences) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน โดยหากบุคลากรรับรู้ว่าการให้ความสำคัญกับครอบครัวอาจกระทบต่อความก้าวหน้าในสายงาน จะทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบทบาทชีวิตมากขึ้น และมิติด้านเพศ (Gender Expectations) พบว่า มีความสัมพันธ์แต่ไม่มีอิทธิพล

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อควบคุมตัวแปรอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าในบริบทของสถานีตำรวจแห่งนี้ ประเด็นความคาดหวังทางเพศอาจไม่ใช่ปัจจัยหลักที่กำหนดระดับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ข้าราชการตำรวจมีความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนลักษณะงานที่มีความไม่แน่นอนและภารกิจเร่งด่วน ส่งผลให้งานกระทบต่อชีวิตส่วนตัวในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง ขณะที่ผลกระทบจากชีวิตส่วนตัวต่อการทำงานอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง ผลดังกล่าวแตกต่างจากงานของฐานิตตา สิงห์ลอ (2563) ซึ่งพบระดับความสมดุลอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากองค์กรมีนโยบายและสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อความสมดุลอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานของสิทธิวัฒน์ ปัญญางาม (2564) และศุภาพิชญ์ อินแตง (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่าภาระเวลา วัฒนธรรมองค์การ และลักษณะงานส่งผลให้ระดับความสมดุลหรือความสุขในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยสรุป ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานขึ้นอยู่กับลักษณะงานและระดับการสนับสนุนจากองค์กรเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในวิชาชีพที่มีภารกิจเฉพาะและภาระงานสูง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของข้าราชการตำรวจโดยรวมอยู่ในระดับสูง สะท้อนว่าองค์กรมีบรรยากาศและแนวปฏิบัติที่สนับสนุนการทำงาน แม้ยังมีข้อจำกัดจากลักษณะงานเฉพาะของวิชาชีพตำรวจ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานของฐานิตตา สิงห์ลอ (2563) ที่ชี้ให้เห็นบทบาทเชิงบวกของการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และสภาพแวดล้อมการทำงานต่อความสมดุลในชีวิตการทำงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของสิทธิวัฒน์ ปัญญางาม (2564) ที่พบว่ามิติด้านภาระเวลาและการสนับสนุนจากผู้บริหารมีความพร้อมในระดับพึงพอใจ ขณะที่ประเด็นผลกระทบต่อความก้าวหน้าในอาชีพยังเป็นข้อกังวล ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมองค์การที่ยังให้คุณค่ากับการทุ่มเทเวลาในการทำงาน ขณะเดียวกัน ผลการศึกษานี้เชื่อมโยงกับงานของศุภาพิชญ์ อินแตง (2565) ที่พบว่าวัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงาน โดยสรุป วัฒนธรรมองค์การของหน่วยงานตำรวจเอื้อต่อการสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน โดยเฉพาะการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน อย่างไรก็

ตาม มิติด้านภาระเวลาและผลกระทบต่อความก้าวหน้าในอาชีพยังควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า วัฒนธรรมองค์การโดยรวมมีอิทธิพลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของข้าราชการตำรวจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ในระดับค่อนข้างสูง สะท้อนบทบาทสำคัญของวัฒนธรรมองค์การต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานของ ฐานิตตา สิงห์ลอ (2563) ที่ชี้ให้เห็นว่า การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานส่งผลเชิงบวกต่อความสมดุลในชีวิตการทำงาน ขณะเดียวกัน สอดคล้องกับงานของ สิทธิวัฒน์ ปัญญางาม (2564) ซึ่งพบว่าภาระเวลาและความกังวลต่อความก้าวหน้าในอาชีพส่งผลเชิงลบต่อความสมดุลดังกล่าว โดยสะท้อนลักษณะวัฒนธรรมองค์การภาครัฐที่ให้คุณค่ากับการทุ่มเทเวลาในการทำงานเป็นสำคัญ ทั้งนี้ มิติด้านความคาดหวังทางเพศไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจเกิดจากบริบทของหน่วยงานที่มีการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศมากขึ้น โดยสรุป การสร้างวัฒนธรรมองค์การที่เน้นการสนับสนุนและลดภาระด้านเวลาและความกังวลทางอาชีพ จะช่วยส่งเสริมความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของข้าราชการตำรวจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของข้าราชการตำรวจเป็นผลของอิทธิพลจากวัฒนธรรมองค์การที่ทำหน้าที่ทั้งเป็นแรงสนับสนุนและแรงกดดันในเวลาเดียวกัน โดยพบว่า การสนับสนุนจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน ในขณะที่ความคาดหวังด้านเวลาในการทำงานและการรับรู้ผลกระทบต่อความก้าวหน้าในอาชีพเป็นปัจจัยที่บั่นทอนความสมดุลดังกล่าว โมเดลที่สังเคราะห์จากการวิจัยจึงชี้ให้เห็นว่า ระดับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนและแรงกดดันภายใต้วัฒนธรรมองค์การเฉพาะของวิชาชีพตำรวจ ซึ่งหากองค์การสามารถเสริมสร้างบทบาทการสนับสนุนและลดแรงกดดันด้านเวลาและความก้าวหน้าในอาชีพ จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ข้าราชการตำรวจมีระดับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อันเป็นผลจากลักษณะงานที่มีความไม่แน่นอน มีภารกิจเร่งด่วน และความคาดหวังให้ทุ่มเทเวลาในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมองค์การในหลายมิติ โดยเฉพาะการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน มีบทบาทสำคัญในการช่วยลดความตึงเครียดและส่งเสริมความสมดุลในชีวิต ขณะเดียวกัน ความคาดหวังด้านเวลาและการรับรู้ผลกระทบต่อความก้าวหน้าในอาชีพเป็นปัจจัยที่บั่นทอนความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของข้าราชการตำรวจเป็นผลลัพธ์จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนและแรงกดดันภายใต้วัฒนธรรมองค์การเฉพาะของวิชาชีพตำรวจ ซึ่งหากได้รับการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรได้ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย หน่วยงานตำรวจควรกำหนดนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่ส่งเสริมความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การบริหารจัดการภาระงานและเวลาการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม การสนับสนุนการใช้สิทธิด้านเวลา และการลดวัฒนธรรมการทำงานที่เน้นการอยู่เวรหรือทำงานเกินเวลามากเกินความจำเป็น 1.2 ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการและผู้นำ ควรเสริมสร้างบทบาทของผู้บังคับบัญชาในการเป็นผู้นำเชิงสนับสนุน (Supportive Leadership) โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถสื่อสาร ปรึกษา และขอความยืดหยุ่นในการจัดการชีวิตส่วนตัวควบคู่กับการทำงานได้อย่างเหมาะสม 1.3 ข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร ควรส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่เพื่อนร่วมงาน เช่น การสับเปลี่ยนเวร การแบ่งเบาภาระงาน และการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้ออาทร ซึ่งจะช่วยลดความตึงเครียดและเสริมสร้างความผูกพันในองค์กร **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** จากประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัยที่สำคัญ ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติมและเจาะลึก เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์จริงของข้าราชการตำรวจในบริบทของหน่วยงานและพื้นที่ที่แตกต่างกัน รวมถึงการศึกษากลยุทธ์หรือแนวทางเชิงนโยบายที่สามารถลดแรงกดดันด้านเวลาและความกังวลเกี่ยวกับความก้าวหน้าในอาชีพได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ อาจขยายการศึกษาไปยังหน่วยงานด้านความมั่นคงหรือ

หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กรภาครัฐไทยในภาพรวม

เอกสารอ้างอิง

ชนิดา จิตตรุทธะ. (2554). *วัฒนธรรมองค์การ ปัจจัยสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฐานิตตา สิงห์ลอ. (2563). ความสมดุลในชีวิตการทำงานของพนักงานการประปาส่วนภูมิภาค เขต 3. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศศิมา สุขสว่าง. (2560). *VUCA World ความท้าทายสำหรับผู้นำยุคใหม่*. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2567 จาก https://www.sasimasuk.com/16768188/vuca-world-ความท้าทายสำหรับผู้นำยุคใหม่

ศิรภัสสร วงศ์ทองดี. (2552). *การสร้างสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน (Work-Life Balance/Work-Life Effectiveness)*. เอกสารความรู้ สดร. ลำดับที่ 9/ปีงบประมาณ 2552. กรุงเทพฯ: สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.

ศุภาพิชญ์ อินแตง. (2565). วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของกลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน *สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต,* มหาวิทยาลัยมหิดล.

สราวลี แซงแสวง. (2559). คุณภาพชีวิตในการทำงานและความสมดุลของชีวิตในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการเจนเนอเรชั่น X และเจนเนอเรชั่น Y. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานข้าราชการพลเรือน. (2549). *ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน*. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2567 จาก https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/research-nick-toblas-john-2549.pdf

สิทธิวัฒน์ ปัญญางาม. (2564). การประเมินความพร้อมของวัฒนธรรมองค์การในการขับเคลื่อนองค์การไปสู่ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน กรณีศึกษากรมการขนส่งทางบก. ใน *สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม*

THE 21ST CENTURY LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE DIGITAL COMPETENCY OF TEACHERS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON PHANOM

คณึงนิตย์ พิลาอ่อน[1], อัครวัฒน์ บุปผาทวีศักดิ์[2] และ นาวี อุดร[3]

Kanungnit Pilaon[1], Akkharawat Buppataweesak[2] and Nawee Udorn[3]

[1-3]สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

[1-3]Educational Administration and Development, Faculty of Education,

Nakhon Phanom University, Thailand

Corresponding Author's Email: kanungnit1305@gmail.com

วันที่รับบทความ : 18 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 24 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 มีนาคม 2569

Received 18 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 26 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยจำแนกตามสถานภาพและขนาดของสถานศึกษา (2) ศึกษาระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา โดยจำแนกตามสถานภาพและขนาดของสถานศึกษา (3)

Citation:

* คณึงนิตย์ พิลาอ่อน, อัครวัฒน์ บุปผาทวีศักดิ์ และ นาวี อุดร. (2569). ภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1447-1463.

Kanungnit Pilaon, Akkharawat Buppataweesak and Nawee Udorn. (2026). The 21st Century Leadership Of School Administrators Affecting The Digital Competency Of Teachers Under The Secondary Educational Service Area Office Nakhon Phanom. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1447-1463.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับสมรรถนะดิจิทัลของครู และ (4) วิเคราะห์อำนาจในการพยากรณ์ของภาวะผู้นำดังกล่าวที่มีต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 80 คน และครู จำนวน 175 คน รวมทั้งสิ้น 255 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง .80–1.00 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยแยกตามวัตถุประสงค์ พบว่า (1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งในมุมมองของผู้บริหารและครู สะท้อนถึงบทบาทเชิงรุกในการขับเคลื่อนองค์กร การส่งเสริมศักยภาพครู และการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (2) สมรรถนะดิจิทัลของครูอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน แสดงถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การสร้างสื่อดิจิทัล และการใช้อย่างมีจริยธรรม (3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับสมรรถนะดิจิทัลของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ (4) องค์ประกอบของภาวะผู้นำ ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร การมุ่งเน้นเป้าหมาย และการมีวิสัยทัศน์ สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะดิจิทัลของครูได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่า $R = .78$ และ $R^2 = .60$ สะท้อนให้เห็นว่าภาวะผู้นำมีบทบาทสำคัญในการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21, สมรรถนะดิจิทัลของครู, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to (1) analyze the level of 21st-century leadership of school administrators, classified by status and school size; (2) examine the level of teachers' digital competency in schools, classified by status and school size; (3) investigate the relationship between 21st-century leadership of school administrators and teachers' digital competency; and (4) analyze the predictive power of such leadership on teachers' digital competency in schools under the Secondary Educational Service Area Office Nakhon Phanom. The sample

consisted of 80 school administrators and 175 teachers, totaling 255 participants, selected through multistage sampling.

The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient ranging from .80 to 1.00. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The findings revealed that (1) the overall level of 21st-century leadership of school administrators was at a high level; (2) the overall level of teachers' digital competency was also at a high level; (3) 21st-century leadership of school administrators had a positive relationship with teachers' digital competency at the .01 level of statistical significance; and (4) the variables of 21st-century leadership of school administrators could jointly predict teachers' digital competency at 60 percent.

Keywords: 21st-century leadership, Teachers' Digital Competency, School Administrators

บทนำ

ในบริบทของศตวรรษที่ 21 สังคมโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และรูปแบบการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านค่านิยม พฤติกรรม และการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น สถานการณ์เช่นนี้ทำให้ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมต่อการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ โดยเฉพาะการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิดขั้นสูง และความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ร่วมกับสมรรถนะที่จำเป็นอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงมุ่งเน้นการบูรณาการองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะด้าน และความสามารถในการรู้เท่าทันบริบทการเปลี่ยนแปลง เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยุคใหม่ (ศิริพร อนุสภา และคณะ, 2565)

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในมิติของภาวะผู้นำที่ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของยุคดิจิทัล ภาวะ

ผู้นำในศตวรรษที่ 21 มิได้จำกัดเพียงการบริหารจัดการเชิงโครงสร้างเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงความสามารถในการขับเคลื่อนนวัตกรรมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และการส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์กรอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารจึงต้องมีทักษะในการคิดเชิงกลยุทธ์ การสร้างการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาศักยภาพของครูให้สามารถรับมือกับความท้าทายของสภาพแวดล้อมทางการศึกษาในยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิผล (ดารุวรรณ ถวิลการ, 2561)

ในระดับนโยบาย กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาโดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพผู้เรียนสู่ยุคดิจิทัล ภายใต้กรอบนโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็น มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ควบคู่กับการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความปลอดภัยทางการศึกษา นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มและคลังสื่อดิจิทัลระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนให้ครูและผู้เรียนสามารถเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีคุณภาพ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

ในบริบทดังกล่าว สมรรถนะดิจิทัลของครูถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยครูจำเป็นต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อออกแบบการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น และการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล ขณะเดียวกัน ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของครู โดยเฉพาะการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ซึ่งเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การทำงานร่วมกัน และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ของผู้เรียนในระยะยาว (ไชยา ภาวะบุตร และคณะ, 2563)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหาร ครู และระบบการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ภายใต้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม โดยจำแนกตามสถานภาพและขนาดของสถานศึกษา

2) เพื่อประเมินระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม โดยพิจารณาความแตกต่างตามสถานภาพและขนาดของสถานศึกษา

3) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา

4) เพื่อวิเคราะห์อำนาจในการพยากรณ์ของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารมีบทบาทในการกำหนดทิศทาง สนับสนุน และส่งเสริมให้ครูสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล นอกจากนี้ ภาวะผู้นำที่เหมาะสมยังช่วยขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตได้อย่างยั่งยืน ขณะเดียวกัน สมรรถนะดิจิทัลของครูถือเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิผล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยอาศัยแนวคิดของ Hoyle et al. (1989), Senge et al. (2000), Humphrey and Stokes (2000), และ Dubrin (2007) รวมถึงนักวิชาการไทย ได้แก่ อรสา มาสิงห์ (2560), ธัญวิทย์ ศรีจันทร์ (2559), พิชญา ดำนิล (2558), วรปรัชญ์ หลวงโย (2564) และ พรชัย เจดามาน (2562) ซึ่งสามารถสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ได้ 5 ด้าน ได้แก่

1) การมีวิสัยทัศน์

2) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงาน

3) ความสามารถในการคิดและตัดสินใจเชิงสร้างสรรค์

4) ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

5) การมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ขององค์กร

ในส่วนของสมรรถนะดิจิทัลของครู ผู้วิจัยได้อ้างอิงกรอบแนวคิดจาก European Union (2006), Ferrari et al. (2012), และ Gallardo-Echenique et al. (2015) รวมถึงหน่วยงานและนักวิชาการในประเทศไทย เช่น สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2560), สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2561), ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ และคณะ (2563), ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์ (2564), ศิริชัย โอมฤก (2565), บัญชา ลักษณ์ ลือสวัสดิ์ และคณะ (2566), ชฎาพร เธียรศิริพิพัฒน์ (2567), และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567) โดยสามารถจำแนกองค์ประกอบของสมรรถนะดิจิทัลของครูออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

2) การสร้างและพัฒนาเนื้อหาดิจิทัล

3) การสื่อสารและการทำงานร่วมกันผ่านเทคโนโลยี

4) การใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณและปลอดภัย

5) ความรู้พื้นฐานด้านดิจิทัล

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม

สมมติฐานของการวิจัย

1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม ปีการศึกษา 2568 รวมทั้งสิ้น 1,695 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 122 คน และครู จำนวน 1,573 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา จำนวน 255 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 80 คน และครู 175 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์ร้อยละตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2560) และใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรในการศึกษาประกอบด้วย ตัวแปรพยากรณ์ (Independent Variables): ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การสร้างความสัมพันธ์กับทีมงานความสามารถในการคิดและตัดสินใจ ทักษะการสื่อสาร การมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน ตัวแปรเกณฑ์ (Dependent Variables): สมรรถนะดิจิทัลของครู จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างและพัฒนาเนื้อหาดิจิทัล การสื่อสารและการทำงานร่วมกันผ่านเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณและปลอดภัย ความรู้พื้นฐานด้านดิจิทัล

ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และสมรรถนะดิจิทัลของครู โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบ

แนวคิดของตัวแปรทั้งสองกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลักด้านละ 5 ด้านตามที่กำหนดข้างต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

2) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

3) แบบสอบถามภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) รายข้อ พบว่าอยู่ระหว่าง .80–1.00ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้านภาวะผู้นำมีค่าเท่ากับ .95 และด้านสมรรถนะดิจิทัลมีค่าเท่ากับ .95 โดยมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอหนังสืออนุญาตจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม เพื่อขอความร่วมมือจากสถานศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Forms ไปยังสถานศึกษาจำนวน 46 แห่ง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 255 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ

2) วิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3) วิเคราะห์สมรรถนะดิจิทัลของครูโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Correlation Coefficient)

5) วิเคราะห์อำนาจการพยากรณ์โดยใช้การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมมีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีทักษะในการสื่อสาร และด้านการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย ($\bar{X}$ = 4.36) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 4.21)

2. ผลการศึกษาสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารและทำงานร่วมกันกับผู้อื่นผ่านเทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 4.37) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีวิจารณญาณและความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 4.29)

3. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y
X_1	1.00	.60**	.29**	.53**	.62**	.80**	.45**	.42**	.45**	.30**	.49**	.56**
X_2		1.00	.29**	.46**	.73**	.81**	.42**	.36**	.41**	.32**	.35**	.49**
X_3			1.00	.24**	.23**	.55**	.17**	.20**	.16**	.05	.10	.18**
X_4				1.00	.52**	.75**	.80**	.64**	.62**	.37**	.33**	.74**
X_5					1.00	.82**	.50**	.43**	.51**	.32**	.38**	.56**
X						1.00	.64**	.56**	.58**	.36**	.44**	.68**

Y_1	1.00	.66**	.59**	.31**	.31**	.77**
Y_2		1.00	.66**	.43**	.41**	.84**
Y_3			1.00	.38**	.36**	.79**
Y_4				1.00	.60**	.69**
Y_5					1.00	.69**
Y						1.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม พบว่า โดยภาพรวมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy}= 0.68) กับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาในระดับสูง

4. ผลการวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์ของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์หาอำนาจพยากรณ์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม

ตัวแปร	B	SEb	Beta	t	Sig
ด้านการมีทักษะในการสื่อสาร (X_4)	.45	.03	.58	11.81**	.00
ด้านการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย (X_5)	.15	.04	.18	3.38**	.00
ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1)	.14	.05	.14	2.71**	.01
R = .78 R^2 = .60 R^2_{adj} = .68 SE_{est}= .20 F = 7.34 a = 1.09					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่นำมาวิเคราะห์ จำนวน 5 ด้าน พบว่า มีจำนวน 3 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์สมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม สามารถเรียงลำดับ

จากตัวแปรพยากรณ์ที่มีค่า B สูงไปต่ำได้ดังนี้ ด้านการมีทักษะในการสื่อสาร (X_4) ด้านการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย (X_5) และด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) สามารถพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 5 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 60 (R^2 = .60) และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 1.09 + .45X_4 + .15X_5 + .14X_1$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Zy' = .58Z_4 + .18Z_5 + .14Z_1$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในมุมมองของผู้บริหารและครู สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทเชิงรุกในการขับเคลื่อนองค์กรการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการสนับสนุนให้ครูพัฒนาศักยภาพ การเปิดโอกาสให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรม และการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าภาวะผู้นำที่เน้นการมีส่วนร่วมและการสร้างคุณค่าให้บุคลากร เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับประสิทธิภาพขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bass (1985) ที่เน้นบทบาทของผู้นำในการสร้างแรงบันดาลใจและพัฒนาศักยภาพผู้ตาม รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของเจริญ สุระประเสริฐ (2559) ที่ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำเป็นปัจจัยหลักที่กำหนดความสำเร็จขององค์กร และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของมนต์รัก วงศ์พุทธะ (2562) ที่พบว่าระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. ผลการศึกษาสมรรถนะดิจิทัลของครู พบว่าอยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถของครูในการปรับตัวต่อบริบทของการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ทั้งในด้านการใช้เทคโนโลยี การสร้างสื่อดิจิทัล และการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัยและมีจริยธรรม ปัจจัยหนึ่งที่อาจส่งผลต่อผลลัพธ์ดังกล่าว คือ การส่งเสริมจากผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงนโยบายระดับชาติที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Ribble (2015) ที่เน้นความสำคัญของความเป็นพลเมืองดิจิทัล และแนวคิด TPACK ของ Mishra และ Koehler (2006) ที่ชี้ว่าครูจำเป็นต้องบูรณาการความรู้ด้านเนื้อหา

วิธีการสอน และเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของธัญชาติ ล้อพงค์พานิชย์ (2565) ที่พบว่าสมรรถนะด้านเทคโนโลยีของครูอยู่ในระดับมาก

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับสมรรถนะดิจิทัลของครู พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครู โดยเฉพาะการกำหนดวิสัยทัศน์ การสนับสนุนทรัพยากร และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยี ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Sheninger (2014) ที่ระบุว่าผู้นำยุคดิจิทัลต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและขับเคลื่อนการใช้เทคโนโลยีในองค์กร รวมถึงสอดคล้องกับผลการวิจัยของจิรายุ เกิดมณี (2568) ที่พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลกับสมรรถนะดิจิทัลของครู

4. ผลการวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร การมุ่งเน้นเป้าหมาย และการมีวิสัยทัศน์ สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะดิจิทัลของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .78 และสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 60 (R^2 = .60) ผลดังกล่าวสะท้อนว่าการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูมิได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้นำในการกำหนดทิศทาง การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการสนับสนุนเชิงระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sheninger (2014) ที่เน้นบทบาทของผู้นำในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ดิจิทัล และสอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562) ที่ชี้ว่าการพัฒนาทักษะดิจิทัลต้องอาศัยทั้งการเข้าถึงทรัพยากรและการสนับสนุนเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) สมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

4) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการสื่อสาร ด้านการมุ่งเน้นเป้าหมาย และด้านการมีวิสัยทัศน์ เป็นปัจจัยที่สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะดิจิทัลของครูได้

จากผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะดังนี้ **ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้** จากผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรพัฒนาแนวคิดเชิงวิสัยทัศน์ โดยเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของร่วมในองค์กร 2) สมรรถนะดิจิทัลของครูในด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณและความปลอดภัย รวมถึงความรู้ด้านสื่อดิจิทัลขั้นพื้นฐาน ยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับด้านอื่น ผู้บริหารควรส่งเสริมการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างเป็นระบบ 3)ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร การมุ่งเน้นเป้าหมาย และการมีวิสัยทัศน์ มีอิทธิพลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะดังกล่าว เพื่อยกระดับศักยภาพของครูและประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ในส่วนของ **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังสถานศึกษาในระดับอื่น เช่น ระดับประถมศึกษา อาชีวศึกษา หรือศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยในบริบทที่แตกต่างกัน 2) ควรศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในพื้นที่หรือเขตการศึกษาอื่น เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงเปรียบเทียบ 3) ควรศึกษาบทบาทของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานด้านอื่น ๆ ในสถานศึกษา เช่น การบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล หรือการบริหารนวัตกรรม เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการในภาพรวม

เอกสารอ้างอิง

จิรายุ เกิดมณี. (2568). *ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,* 9(1), 47-61.

ชฎาพร เธียรศิริพิพัฒน์. (2567). การพัฒนาสมรรถนะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ และวาสนาไทย วิเศษสัตย์.(2563).การศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของนักศึกษาอาชีพครู. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา,* 15(1), 106-117.

ไชยา ภาวะบุตร และคณะ. (2563). การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร,* 9(3), 1-11.

ดารุวรรณ ถวิลการ. (2561). ภาวะผู้นำการสร้างองค์ความรู้ของผู้บริหารและครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น,* 41(1), 1-16.

ธัญชาติ ล้อพงค์พานิชย์. (2565). ภาวะผู้นายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์,* 7(2), 579-592.

ธัญวิทย์ ศรีจันทร์. (2559). รูปแบบและกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของกรรมการองค์กรนิสิตนักศึกษา. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตร์.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บัญชาลักษณ์ ลือสวัสดิ์, จอมพงศ์ มงคลวนิช และ ปรัชญนันท์ นิลสุข. (2566). รูปแบบการพัฒนาครูอาชีวศึกษาด้านสมรรถนะดิจิทัล วิทยาลัยอาชีวศึกษาภาครัฐ สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต,* 19(1), 106–141.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์.

ผ่องพรรณ พลราช. (2559). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. *วารสารราชธานีนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี,* 12(2), 96–106.

พิชญา ดำนิล. (2557). ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะศิลปศึกษาและห้องเรียนเครือข่ายสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,* 10(1), 240–248.

พรชัย เจดามาน. (2562). *ภาวะผู้นำยุค 4.0 ในพลวัตศตวรรษที่ 21*. เรียกใช้เมื่อ 2 มิถุนายน 2568 จาก https://www.kroobannok.com/83149.

มนต์รัก วงศ์พุทธะ, ณัฐวรรณ พุ่มดียิ่ง และ พิชญาภา ยืนยาว. (2562). ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 การศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. *วารสารวิชาการสิรินธรปริทรรศน์,* 22(2), 180–192.

วรปรัชญ์ หลวงโย. (2564). องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหาราสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ,* 21(1), 182–195.

ศิริชัย โอมฤก (2565). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา. ใน *ดุษฎีนิพนธ์นิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาการศึกษา.* มหาวิทยาลัราชภัฏนครราชสีมา.

ศิริพร อนุสภา,สุวิทย์ สลามเต๊ะ,สราวุธ และซัน. (2565) . เยาวชนไทยกับการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,* 19(37), 209-228.

ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570*. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2568 จาก http://www.bopp.go.th/?p=2404.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *คู่มือการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา.* เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2568 จาก https://drive.google.com/drive/folders/1qVM1P3WhWi-XMz6qicGn9e3dMg2Bekep?usp=sharing.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *กรอบสมรรถนะดิจิทัลสำหรับประชาชนไทย.* เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2568 จาก https://web.parliament.go.th/assets/portals/files/digital_competence_framework_for_thai_citizens.pdf

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๘๐).* เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2568 จาก https://dx.tu.ac.th/uploads/diaital transform/pdf/rachakitcha.PDF

อภิญญา พลอาสา. (2566). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการศึกษา มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด,* 3(1), 36-47

อรสา มาสิงห์. (2560). การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี,* 13(2), 105–118

Bass, B. M. (1985). *Leadership and Performance Beyond Expectations.* New York: Free Press.

DuBrin, A. J. (2007). *Leadership: Research findings, practice, and skills.* (5th ed.). Houghton Mifflin Company.

European Union (2006). Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. *Official Journal of the European Union,* 394, 10-18

Ferrari, A., Punie, Y., & Redecker, C. (2012). *Understanding Digital Competence in the 21st* Century: An Analysis of Current Frameworks.

Gallardo-Echenique, E. E., Marqués-Molías, L., Esteve-Mon, F. M., & Gisbert-Cervera, M. (2013). *Digital competence in the university context: How it relates to academic success.* Comunicar.

Hoyle, J. R., English, F. W., & Steffy, B. E. (1998). *Skills for successful 21st century school leaders: Standards for peak performers.* American Association of School Administrators.

Humphrey, B., & Stokes, J. (2000). *The 21st Century Supervisor: Nine Essential Skills for Developing Frontline Leaders.* Pfeiffer.

Ribble, M. (2015). *Digital Citizenship in Schools: Nine Elements All Students Should Know (3rd ed.).* Eugene, OR: International Society for Technology in Education (ISTE).

Sheninger, E. C. (2014). *Digital Leadership: Changing Paradigms for Changing Times*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

Senge, P. M., Cambron-McCabe, N., Lucas, T., Smith, B., Dutton, J., & Kleiner, A. (2000). *Schools that learn: A fifth discipline fieldbook for educators, parents, and everyone who cares about education*. Doubleday.

ภาษากับสังคมวัฒนธรรมในวรรณกรรมท้องถิ่นสุรินทร์-ศรีสะเกษ*

LANGUAGE AND SOCIO-CULTURE THROUGH THE LOCAL LITERATURES OF SURIN AND SISAKET

อรรถพล แสงทอง[1], โกวิทย์ พิมพวง[2] และ เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา[3]

attapon sangtong[1], Kowit Pimpuang[2] and Methawee Yuttapongtada[3]

[1-3]ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1-3]Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author's Email: Attapon.san@ku.th

วันที่รับบทความ : 10 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 17 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 19 มีนาคม 2569

Received 10 March 2026; Revised 17 March 2026; Accepted 19 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นสุรินทร์–ศรีสะเกษ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเอกสารวรรณกรรมท้องถิ่นที่รวบรวมและจัดพิมพ์โดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วยนิทานพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย และสำนวนภาษิตคำสอนพื้นบ้าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลจากเอกสารวรรณกรรมท้องถิ่น โดยใช้กรอบแนวคิดด้านภาษา สังคม และวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นจัดหมวดหมู่ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมท้องถิ่นสุรินทร์–ศรีสะเกษสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในหลายมิติ ได้แก่ 1) ด้านวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในสังคมชนบทและการ

Citation:

* อรรถพล แสงทอง, โกวิทย์ พิมพวง และ เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา. (2569). ภาษากับสังคมวัฒนธรรมในวรรณกรรมท้องถิ่นสุรินทร์-ศรีสะเกษ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1464-1475.

attapon sangtong, Kowit Pimpuang and Methawee Yuttapongtada. (2026). Language And Socio-Culture Through The Local Literatures Of Surin And Sisaket.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1464-1475.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ประกอบอาชีพเกษตรกรรม 2) ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนที่ให้ความสำคัญกับความกตัญญู การเคารพผู้ใหญ่ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 3) ด้านความเชื่อและศาสนาที่สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และกฎแห่งกรรม 4) ด้านข้อประพฤติและการปฏิบัติที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและแนวทางการดำเนินชีวิตตามค่านิยมของสังคม และ 5) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดในการดำรงชีวิตของชุมชน ซึ่งถ่ายทอดผ่านภาษาและเนื้อหาของวรรณกรรมท้องถิ่น ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่สะท้อนโครงสร้างทางสังคม ค่านิยม ความเชื่อ และภูมิปัญญาของชุมชน อันมีบทบาทสำคัญต่อการอนุรักษ์และถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น
คำสำคัญ: วรรณกรรมท้องถิ่น, สังคมและวัฒนธรรม, สุรินทร์–ศรีสะเกษ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to investigate the social and cultural aspects reflected in the local literatures of Surin and Sisaket provinces. The study employed a qualitative research approach using content analysis of local literary documents compiled and published by the Surin Provincial Cultural Center. The sources of data included folk tales, riddles, and traditional proverbs. The research instrument was a data recording form developed based on linguistic, social, and cultural analytical frameworks. The collected data were categorized and analyzed to identify the social and cultural characteristics presented in the local literatures, and the findings were presented through descriptive analysis.

The results revealed that the local literatures of Surin and Sisaket reflected several dimensions of social and cultural life within the communities. These included: (1) ways of life related to rural living and agricultural occupations; (2) family and community relationships emphasizing gratitude, respect for elders, and mutual support; (3) beliefs and religious values reflecting faith in sacred beings and the concept of karma; (4) moral conduct and social practices that promote ethical behavior and appropriate ways of living according to social norms; and (5) local wisdom representing accumulated knowledge, experiences,

and practical life concepts of the community. The findings indicate that local literatures serve as important cultural resources that reflect social structures, beliefs, values, and local wisdom, and play a significant role in preserving and transmitting cultural identity within local communities.

Keywords: Local literature, Social and culture, Surin–Sisaket, Local wisdom

บทนำ

วรรณกรรมท้องถิ่นถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของผู้คนในสังคม วรรณกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่นมักเป็นผลผลิตจากประสบการณ์และภูมิปัญญาที่สั่งสมของคนในชุมชน จึงสามารถสะท้อนลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ได้อย่างชัดเจน ทั้งในด้านความสัมพันธ์ของคนในชุมชน การประกอบอาชีพ และคติความเชื่อที่ยึดถือร่วมกัน (กตัญญู ชูชื่น, 2550) นอกจากนี้ วรรณกรรมท้องถิ่นยังเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และค่านิยมของสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทต่อการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน (ธวัช ปุณโณทก, 2546)

ในมิติของภาษา วรรณกรรมท้องถิ่นยังสะท้อนให้เห็นรูปแบบการใช้ภาษาที่สัมพันธ์กับบริบทของสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ และประสบการณ์ของมนุษย์ การศึกษาภาษาในวรรณกรรมจึงสามารถช่วยให้เข้าใจโครงสร้างทางสังคม ค่านิยม และแนวคิดของผู้คนในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง (กำชัย ทองหล่อ, 2556) อีกทั้งภาษาและวัฒนธรรมยังมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากภาษาเป็นสื่อกลางในการแสดงออกถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ และค่านิยมของสังคมในแต่ละยุคสมัย (รัชญา กัลยาณมิตร, 2554)

ในบริบททางสังคม วรรณกรรมท้องถิ่นยังสะท้อนให้เห็นลักษณะของสังคมชนบท ความสัมพันธ์ของผู้คนในครอบครัวและชุมชน ตลอดจนระบบความเชื่อและค่านิยมที่ยึดถือร่วมกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (ประดิษฐ์ มัชฌิมา, 2519) นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมยังส่งผลต่อเนื้อหาและรูปแบบของวรรณกรรม เนื่องจากวรรณกรรมเป็นผลผลิตของสังคมที่สะท้อนสภาพความคิดและวิถีชีวิตของผู้คนในช่วงเวลานั้น ๆ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536)

จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดศรีสะเกษเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ โดยมีการผสมผสานของวัฒนธรรมไทย เขมร และลาว ซึ่งส่งผลให้เกิดลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ความหลากหลายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นผ่านภาษา ความเชื่อ ประเพณี และรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่นที่ปรากฏในพื้นที่ทั้งสองจังหวัดจึงเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่สามารถใช้ศึกษาและทำความเข้าใจลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง ทั้งในด้านวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคม ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น (ธวัช ปุณโณทก, 2546)

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นสุรินทร์–ศรีสะเกษ เพื่อทำความเข้าใจลักษณะของวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคม ความเชื่อ ค่านิยม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านวรรณกรรมดังกล่าว ผลการศึกษาคาดว่าจะช่วยให้เห็นภาพของสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น ตลอดจนการอนุรักษ์และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นสุรินทร์–ศรีสะเกษ

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นสุรินทร์–ศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น

วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นวรรณกรรมที่เกิดขึ้นและถ่ายทอดกันในชุมชน โดยสะท้อนวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของคนในสังคม วรรณกรรมประเภทนี้มักอยู่ในรูปแบบของนิทานพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย และสำนวนภาษิตคำสอน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาและประสบการณ์ของชุมชนจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง (กตัญญู ชูชื่น, 2550) นอกจากนี้ วรรณกรรมท้องถิ่นยังสามารถสะท้อนลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งค่านิยมและแบบแผนการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมได้อย่างชัดเจน (ธวัช ปุณโณทก, 2546)

2. แนวคิดเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรม

ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารและถ่ายทอดความคิดของมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นองค์ประกอบที่สะท้อนลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษา การใช้ภาษาที่ปรากฏในวรรณกรรมจึงสามารถสะท้อนแนวคิด ค่านิยม และวิถีชีวิตของสังคมได้ (กำชัย ทองหล่อ, 2556) นอกจากนี้ ภาษาและวัฒนธรรมยังมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากภาษาเป็นสื่อกลางที่ใช้ถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิตของสังคมในแต่ละยุคสมัย (รัชญา กัลยาณมิตร, 2554)

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมายของคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรมไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งถือเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการอธิบายความหมายของคำศัพท์และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านภาษาและวรรณกรรม

3. แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม

สังคมและวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่กำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์ โดยวัฒนธรรมสะท้อนรูปแบบการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม และแบบแผนพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ซึ่งมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นผ่านกระบวนการทางสังคม (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536) ในสังคมชนบท ความสัมพันธ์ของผู้คนมักมีลักษณะใกล้ชิดและพึ่งพาอาศัยกัน การดำรงชีวิตส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบวัฒนธรรมและค่านิยมของชุมชน (ประดิษฐ์ มัชฌิมา, 2519)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รสริน ดิษฐบรรจง (2550) ได้ศึกษาการใช้ภาษาและภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจากไดอารี่ออนไลน์ พบว่าภาษาที่ใช้ในงานเขียนสามารถสะท้อนลักษณะทางสังคม ความคิดและค่านิยมของผู้เขียน รวมทั้งบริบททางวัฒนธรรมของสังคมในช่วงเวลานั้นได้อย่างชัดเจน ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการวิเคราะห์ภาษาในงานเขียนหรือวรรณกรรมสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมได้

จากการศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่สามารถใช้ศึกษาลักษณะทางภาษา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น ภาษา และสังคมวัฒนธรรมมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการวิเคราะห์สังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นสุรินทร์–ศรีสะเกษในการศึกษาครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาษากับสังคมวัฒนธรรมในวรรณกรรมท้องถิ่นสุรินทร์–ศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นของจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วรรณกรรมท้องถิ่นที่รวบรวมและจัดพิมพ์โดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งประกอบด้วยนิทานพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย และสำนวนภาษิตคำสอนพื้นบ้าน โดยคัดเลือกเนื้อหาที่สะท้อนลักษณะทางภาษา สังคม และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นสุรินทร์–ศรีสะเกษ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลจากเอกสารวรรณกรรมท้องถิ่น โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ภาษาและเนื้อหาที่สะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน (กำชัย ทองหล่อ, 2556)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวรรณกรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง จากนั้นทำการอ่าน วิเคราะห์ และคัดเลือกเนื้อหาที่สะท้อนลักษณะการใช้ภาษา รวมทั้งเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม และภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อนำมาจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพิจารณาลักษณะการใช้ภาษาและเนื้อหาที่สะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน เช่น วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคม ความเชื่อ ค่านิยม และภูมิปัญญาท้องถิ่น จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งช่วยให้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษา สังคม และวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน (ธวัช ปุณโณทก, 2546)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นสุรินทร์–ศรีสะเกษ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากนิทานพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย และสำนวนภาษิตคำสอนพื้นบ้าน พบว่าวรรณกรรมท้องถิ่นสะท้อนลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในหลายมิติ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านวิถีชีวิต

วรรณกรรมท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติและการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา การเลี้ยงสัตว์ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังสะท้อนรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายและการพึ่งพาอาศัยกันของสมาชิกในชุมชน

ตัวอย่างจากเรื่อง “อาจีสร้างกระท่อม” มีข้อความว่า “อาจีมีเมีย เมียเขาก็อยู่บ้านร่วมกับพ่อตา พ่อตาใช้อาจีให้ไปซื้อควาย รุ่งขึ้นพ่อตาไปซื้อ ที่หนึ่งไปซื้อก็ได้ควายมา มาก็ให้นำไปผูก อาจีก็ผูกควายไว้แล้วผูกให้ควายกินหญ้าเสร็จ ก็ให้อาจีไปทำกระท่อม...”

(อาจีสร้างกระท่อม : 177)

จากข้อความดังกล่าวสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตที่พึ่งพาการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะควายซึ่งมีบทบาทสำคัญในสังคมเกษตรกรรม เช่น การไถนา การขนย้ายสิ่งของ และการทำเกษตรกรรมประเภทต่าง ๆ นอกจากนี้การกล่าวถึงการสร้างกระท่อมยังสะท้อนรูปแบบที่อยู่อาศัยในสังคมชนบทซึ่งมีลักษณะเรียบง่ายและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ อีกทั้งประโยค “ทำน้อยเท่ากระดองปู” ยังเป็นการใช้โวหารเปรียบเทียบเพื่อสื่อความหมายเชิงประชดหรือสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างตัวละครในเรื่อง

2. ด้านครอบครัวและความสัมพันธ์ทางสังคม

วรรณกรรมท้องถิ่นสะท้อนความสำคัญของสถาบันครอบครัวและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน เช่น การเคารพผู้ใหญ่ ความกตัญญูต่อบิดามารดา และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของสมาชิกในสังคม ซึ่งถือเป็นค่านิยมสำคัญของสังคมไทย

ตัวอย่างจากสำนวนพื้นบ้านว่า “แม่รักลูกเหมือนปลาชิวไล่กัน”

(สำนวน ภาษิต คำสอนพื้นบ้าน : 10)

สำนวนดังกล่าวใช้การเปรียบเทียบความรักของแม่กับปลาชิวที่ว่ายน้ำรวมกันเป็นฝูง เพื่อสื่อถึงความผูกพัน ความใกล้ชิด และการดูแลเอาใจใส่ของแม่ที่มีต่อลูกอย่างต่อเนื่อง การ

เปรียบเทียบกับธรรมชาติสะท้อนภูมิปัญญาของชุมชนที่ใช้สิ่งรอบตัวมาอธิบายความสัมพันธ์ของมนุษย์ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นบทบาทของแม่ในฐานะศูนย์กลางของครอบครัวที่ทำหน้าที่ดูแลและอบรมสมาชิกในครอบครัว

3. ด้านความเชื่อและศาสนา

วรรณกรรมท้องถิ่นสะท้อนความเชื่อของผู้คนเกี่ยวกับศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยมักปรากฏในรูปแบบของการบนบาน การทำบุญ หรือพิธีกรรมต่าง ๆ

ตัวอย่างจากเรื่อง “อาปรำปีล กรุถัง” มีข้อความว่า “ชายหญิงคู่หนึ่ง ได้แต่งงานอยู่กินด้วยกันมาช้านาน ได้ประกอบการทำมาหากินทางด้านการทำนา ได้ข้าวเปลือกเจ็ดฉางแต่ ไม่มีบุตร วันหนึ่งชาวนาคู่นี้ได้ไปบนบานเทวดาขอให้มีบุตร...”

(อาปรำปีล กรุถัง : 123)

ข้อความดังกล่าวสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับการบนบานขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้สมหวังในสิ่งที่ปรารถนา เช่น การมีบุตร ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตครอบครัวและการสืบทอดวงศ์ตระกูล นอกจากนี้การกล่าวถึง “ข้าวเปลือกเจ็ดฉาง” ยังสะท้อนความอุดมสมบูรณ์และความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของครอบครัวในสังคมชนบท

4. ด้านข้อประพฤติและการปฏิบัติ

วรรณกรรมท้องถิ่นจำนวนมากแฝงข้อคิดและคติสอนใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมตามบรรทัดฐานของสังคม โดยใช้สำนวนหรือภาษิตเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดแนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรม ตัวอย่างจากสำนวนพื้นบ้าน “อย่าชิงสุกก่อนห่าม”

(สำนวน ภาษิต คำสอนพื้นบ้าน : 6)

สำนวนดังกล่าวสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับการรู้จักเวลาและการควบคุมตนเอง โดยเตือนให้บุคคลไม่เร่งรีบทำสิ่งใดก่อนถึงเวลาที่เหมาะสม การกระทำที่รอบคอบและการเคารพกฎเกณฑ์ของสังคมจึงเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิต สำนวนประเภทนี้จึงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอนสมาชิกของสังคมให้ยึดถือแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสม

5. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

วรรณกรรมท้องถิ่นสะท้อนภูมิปัญญาและประสบการณ์ของชุมชนที่สั่งสมและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ไม่ว่าจะเป็นความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือแนวคิดในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างจากเรื่อง “อาปรำปีล กรุถัง” มีข้อความว่า

“เห็นชายผู้หนึ่งลากเกวียนร้อยเล่ม ภายในเกวียนมีข้าวห่อทุกเล่ม...”
(อาปรำปีล กรุถัง : 129)

ข้อความดังกล่าวสะท้อนการใช้ เกวียน เป็นพาหนะในการขนส่ง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญในสังคมชนบท การทำและการใช้เกวียนต้องอาศัยทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ของช่างพื้นบ้าน อีกทั้งยังเป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จึงถือเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน

โดยสรุป วรรณกรรมท้องถิ่นสุรินทร์–ศรีสะเกษเป็นแหล่งสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในหลายมิติ ทั้งด้านวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคม ความเชื่อ ค่านิยม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างชัดเจน อีกทั้งยังสะท้อนบทบาทของวรรณกรรมท้องถิ่นในการถ่ายทอดองค์ความรู้และค่านิยมของสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

อภิปรายผล

จากการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นสุรินทร์–ศรีสะเกษ พบว่าวรรณกรรมท้องถิ่นสามารถสะท้อนลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างชัดเจน ทั้งในด้านวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคม ความเชื่อ ค่านิยม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ประการแรก ในด้านวิถีชีวิต ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมท้องถิ่นสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนที่ผูกพันกับธรรมชาติและการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เช่น การทำนา การเลี้ยงสัตว์ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการดำรงชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นลักษณะของสังคมชนบทที่มีการพึ่งพาอาศัยกันของสมาชิกในชุมชน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับสังคมชนบทที่กล่าวว่าวิถีชีวิตของผู้คนในชนบทมักมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นสำคัญ (ประดิษฐ์ มัชฌิมา, 2519)

ประการที่สอง ในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและครอบครัว ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมท้องถิ่นสะท้อนค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ความกตัญญู การเคารพผู้ใหญ่ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของสังคมไทย วรรณกรรมพื้นบ้านจึงมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมและแบบแผนพฤติกรรมที่เหมาะสมให้แก่สมาชิกของสังคม โดยเฉพาะเยาวชนในชุมชน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า

วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดค่านิยมและแบบแผนการดำเนินชีวิตของชุมชน (กตัญญู ชูชื่น, 2550)

ประการที่สาม ในด้านความเชื่อและศาสนา ผลการวิจัยพบว่าความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวดา และกฎแห่งกรรมปรากฏอยู่ในเนื้อหาของวรรณกรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนให้เห็นบทบาทของความเชื่อในการกำหนดแนวคิดและพฤติกรรมของผู้คนในสังคม ความเชื่อดังกล่าวมีส่วนช่วยสร้างแบบแผนการดำเนินชีวิตและความเป็นระเบียบในสังคม เนื่องจากเป็นแนวทางในการกำหนดค่านิยมและพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับโครงสร้างทางสังคม (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536)

ประการที่สี่ ในด้านข้อประพฤติและการปฏิบัติ วรรณกรรมท้องถิ่นมักแฝงข้อคิดและคติสอนใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต เช่น การทำความดี การละเว้นความชั่ว และการรู้จักควบคุมตนเอง ซึ่งสะท้อนบทบาทของวรรณกรรมพื้นบ้านในการอบรมสั่งสอนสมาชิกของสังคมให้ปฏิบัติตนตามบรรทัดฐานและค่านิยมของสังคม สำนวนภาษิตคำสอนพื้นบ้านจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดแนวคิดด้านศีลธรรมและจริยธรรมของสังคมไทย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

ประการสุดท้าย ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมท้องถิ่นสะท้อนองค์ความรู้และประสบการณ์ของชุมชนที่สั่งสมและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เช่น ความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และแนวทางการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ของชุมชน และมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ในสังคม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นสื่อที่สะท้อนและถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชนผ่านภาษาและเนื้อหาในวรรณกรรม (ธวัช ปุณโณทก, 2546)

โดยสรุป วรรณกรรมท้องถิ่นสุรินทร์–ศรีสะเกษมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนและถ่ายทอดลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งในด้านวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคม ความเชื่อ ค่านิยม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษา วรรณกรรม และบริบททางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนอย่างชัดเจน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นสุรินทร์–ศรีสะเกษ พบว่าวรรณกรรมท้องถิ่นสะท้อนลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในหลายมิติ ได้แก่ ด้านวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในสังคมชนบทและการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนที่ให้ความสำคัญกับความกตัญญู การเคารพผู้ใหญ่ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้านความเชื่อและศาสนาที่สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และกฎแห่งกรรม ตลอดจนด้านข้อประพฤติและการปฏิบัติที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของสมาชิกในสังคม นอกจากนี้ยังสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากประสบการณ์และการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งถูกถ่ายทอดผ่านภาษาและเนื้อหาในวรรณกรรมท้องถิ่น

ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่สะท้อนโครงสร้างทางสังคม ค่านิยม ความเชื่อ และภูมิปัญญาของชุมชน อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง (ธวัช ปุณโณทก, 2546) **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. หน่วยงานด้านการศึกษาและหน่วยงานด้านวัฒนธรรมสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนด้านภาษาไทย วรรณกรรม และวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนผ่านวรรณกรรมท้องถิ่น 2. สถานศึกษาและหน่วยงานด้านวัฒนธรรมควรส่งเสริมการรวบรวม อนุรักษ์ และเผยแพร่วรรณกรรมท้องถิ่นสุรินทร์–ศรีสะเกษ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน รวมทั้งใช้เป็นสื่อในการปลูกฝังค่านิยมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้แก่เยาวชน **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบลักษณะทางภาษา สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคมไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น 2. การศึกษาในครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการศึกษาไปสู่การวิเคราะห์ภาษาในวรรณกรรมท้องถิ่นในเชิงภาษาศาสตร์ เช่น ภาษาอีสานหรือภาษาเขมรถิ่นไทย เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษา วัฒนธรรม และบริบททางสังคมของชุมชนได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กำชัย ทองหล่อ. (2556). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัท รวมสาส์น (1997) จำกัด.

กตัญญู ชูชื่น. (2550). *วรรณกรรมท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ธวัช ปุณโณทก. (2546). *วิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นเชิงเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประดิษฐ์ มัชฌิมา. (2519). *สังคมวิทยาชนบท*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

รัชญา กัลยาณมิตร. (2554). *ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมไทยจากบทประพันธ์ที่นำเสนอทางละครโทรทัศน์*. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รสริน ดิษฐบรรจง. (2550). *การใช้ภาษาและภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมจากไดอารี่ออนไลน์*. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2536). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม: แนวทางการศึกษาวิเคราะห์และวางแผน*. กรุงเทพฯ: คลังนานาวิทยา.

รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดบึงกาฬ*

A COMMUNITY-BASED HEALTH TOURISM MANAGEMENT MODEL BASED ON PHYSICAL ACTIVITY AND EXERCISE: A CASE STUDY OF CULTURAL TOURISM, BUENG KAN PROVINCE

เอกศักดิ์ เฮงสุโข[1] และ อัษฎา ไตรเพิ่ม[2]

Ekasak Hengsukho[1] and Autsada Traiperm[2]

[1]วิทยาลัยนวัตกรรมแห่งบึงกาฬ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1]Bueng Kan College of Innovation, Udon Thani Rajabhat University, Thailand

[2]คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

[2]Faculty of Liberal Art and Sciences Sisaket Rajabhat University Sisaket, Thailand

Corresponding Author's Email: ekasak.he@udru.ac.th

วันที่รับบทความ : 3 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 11 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 13 มีนาคม 2569

Received 3 March 2026; Revised 11 March 2026; Accepted 13 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย (2) วิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ และ (3) เสนอรูปแบบและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกายและ

Citation:

* เอกศักดิ์ เฮงสุโข และ อัษฎา ไตรเพิ่ม. (2569). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดบึงกาฬ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1476-1492.

Ekasak Hengsukho and Autsada Traiperm. (2026). A Community-Based Health Tourism Management Model Based On Physical Activity And Exercise: A Case Study Of Cultural Tourism, Bueng Kan Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1476-1492.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

การออกกำลังกาย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 60 คน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้แทนชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มสมุนไพร กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ คณะกรรมการวัดพื้นที่เชิงวัฒนธรรมภูทอก และนักท่องเที่ยว และ (2) กลุ่มผู้บริหารและผู้นำชุมชน จำนวน 30 คน ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มโฮมสเตย์ และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

(1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนาภูทอกมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ ศาสนา และภูมิปัญญาสมุนไพร อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการยังขาดรูปแบบที่ชัดเจน กิจกรรมรองรับนักท่องเที่ยวยังมีจำกัด และการกระจายรายได้ยังไม่ทั่วถึง

(2) พื้นที่และชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ เนื่องจากมีกิจกรรมทางกายที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของพื้นที่ เช่น การเดินขึ้นภูเขา การเดินชมธรรมชาติ รวมทั้งมีทุนทางวัฒนธรรมและองค์ความรู้ด้านสมุนไพร กลุ่มโฮมสเตย์ และเครือข่ายชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพได้ และ

(3) รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสมควรยกระดับจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกาย

คำสำคัญ: กิจกรรมทางกาย, การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, การท่องเที่ยวแบบเวลเนส

Abstract

This study aimed to (1) examine the general conditions and management problems of community-based health tourism destinations based on physical activity and exercise, (2) analyze the development potential of tourism areas toward community-based health tourism, and (3) propose an appropriate management model and development guidelines for community-based health tourism based on physical activity and exercise. This research employed a qualitative approach. The key informants consisted of 60 participants selected

through purposive sampling and divided into two groups: 30 community representatives and tourism stakeholders, including community enterprise members, herbal groups, homestay operators, temple committees of the Phu Thok cultural tourism site, and tourists; and 30 local administrators and community leaders, including subdistrict administrative organization executives, village headmen, and leaders of homestay and community enterprise groups. Data were collected through structured interviews and focus group discussions and analyzed using content analysis.

The findings revealed that:

(1) The Phu Thok cultural and religious tourism site possesses significant potential in terms of natural resources, religious value, and local herbal knowledge. However, tourism management lacks a clear management framework, tourist activities remain limited, and income distribution within the community is uneven.

(2) The area and community also demonstrate strong potential for development into community-based health tourism, as physical activities such as mountain walking and nature exploration naturally occur within the tourism experience.

(3) The appropriate development approach should transform cultural tourism into health-oriented tourism by integrating physical activity as a core component of tourism experiences.

Keywords: Physical Activity, Health Tourism, Wellness Tourism

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของโลกได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอย่างมีนัยสำคัญ จากการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในลักษณะเชิงรับ (passive tourism) ไปสู่การท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวทั้งทางร่างกายและจิตใจ (active and participatory tourism) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมี

ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับบริบทสังคมร่วมสมัยที่ประชากรโลกให้ความสำคัญกับสุขภาพ การป้องกันโรค และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (health tourism) และการท่องเที่ยวแบบเวลเนส (wellness tourism) กลายเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ (Hall, 2011; Smith & Puczkó, 2014) หัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเวลเนสในยุคปัจจุบัน มิได้จำกัดอยู่เพียงการรักษาพยาบาลหรือการใช้บริการด้านสุขภาพเท่านั้น หากแต่ให้ความสำคัญกับ “กิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย” ในฐานะกลไกหลักของการส่งเสริมสุขภาวะเชิงป้องกัน (preventive health) และการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม กิจกรรมทางกายในระดับที่เหมาะสมมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างสมรรถภาพทางกาย ระบบหัวใจและหลอดเลือด สุขภาพจิต และการลดความเสี่ยงของโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ซึ่งสอดคล้องกับข้อแนะนำด้านสุขภาพระดับสากล (World Health Organization [WHO], 2020)

ในบริบทของการท่องเที่ยว กิจกรรมทางกายและการออกกำลังกายจึงมิได้เป็นเพียงกิจกรรมประกอบการท่องเที่ยว หากแต่สามารถยกระดับเป็น “แกนกลางของประสบการณ์การท่องเที่ยว” โดยเฉพาะในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงกิจกรรม (active tourism) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (health promotion tourism) และการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในลักษณะที่ไม่เน้นการแข่งขัน (non-competitive sport-oriented tourism) ซึ่งมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การเคลื่อนไหวร่างกายอย่างเหมาะสม และการเข้าถึงของคนทุกช่วงวัย มากกว่าการแข่งขันหรือความเป็นเลิศทางกีฬา (Weed & Bull, 2012; Higham & Hinch, 2018) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภูทอก จังหวัดบึงกาฬ เป็นตัวอย่างของพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกาย ภูทอกมีลักษณะภูมิประเทศที่เอื้อต่อการเคลื่อนไหวร่างกายในระดับเบาถึงปานกลาง โดยกิจกรรมหลักของนักท่องเที่ยวคือการเดินขึ้นบันไดไม้รอบภูเขา ซึ่งต้องอาศัยความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนล่าง ระบบการทรงตัว และความทนทานของระบบหัวใจและหลอดเลือด ประกอบกับบริบททางศาสนา วัฒนธรรม และธรรมชาติที่ส่งเสริมการพักผ่อนทางจิตใจ ทำให้กิจกรรมดังกล่าวสามารถตีความได้ว่าเป็นกิจกรรมทางกายเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ (health-enhancing physical activity)

อย่างไรก็ตาม จากสภาพการจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบันพบว่า แม้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนาภูทอกจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเป็นจำนวนมาก แต่การจัดการท่องเที่ยวยังขาดกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงกิจกรรมทางกาย การท่องเที่ยวเชิง

สุขภาพ และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบ กิจกรรมทางกายที่เกิดขึ้นยังคงอยู่ในลักษณะกิจกรรมเฉพาะหน้า (incidental physical activity) มิได้ถูกออกแบบให้เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือเวลเนสอย่างชัดเจน ส่งผลให้ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคมให้กับชุมชนโดยรอบได้อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังประสบปัญหาด้านการประสานความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการส่งผลให้กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่สามารถกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง และก่อให้เกิดความขัดแย้งในบางบริบท ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากบริบทและปัญหาดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายในการศึกษาสภาพการจัดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนาภูทอก วิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่และชุมชนในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ และเสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่ยกระดับกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกายให้เป็นแกนกลางของการพัฒนา โดยเชื่อมโยงแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวแบบ เวลเนส และการท่องเที่ยวเชิงกีฬาแบบไม่แข่งขันเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อสุขภาวะของนักท่องเที่ยว และความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ
3. เพื่อเสนอรูปแบบและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย

กิจกรรมทางกาย (physical activity) ถูกนิยามว่าเป็นการเคลื่อนไหวของร่างกายที่เกิดจากการทำงานของกล้ามเนื้อลายและทำให้เกิดการใช้พลังงาน ซึ่งครอบคลุมทั้งกิจกรรมในชีวิตประจำวัน การทำงาน การเดินทาง และการออกกำลังกายที่มีแบบแผน ความแตกต่าง

ระหว่าง “physical activity” และ “exercise” มีความสำคัญในงานวิจัยชุมชน เนื่องจากกิจกรรมทางกายสามารถฝังตัวอยู่ในวิถีชีวิต (lifestyle embedded activity) โดยไม่จำเป็นต้องเป็นโปรแกรมการฝึกอย่างเป็นทางการ องค์การอนามัยโลก (WHO) ระบุว่าการมีกิจกรรมทางกายอย่างสม่ำเสมอช่วยลดความเสี่ยงของโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ส่งเสริมสุขภาพจิต และเพิ่มสมรรถภาพการทำหน้าที่ในผู้สูงอายุ โดยแนะนำให้ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุทำกิจกรรมทางกายระดับปานกลางถึงหนักอย่างสม่ำเสมอ พร้อมลดพฤติกรรมเนือยนิ่ง (World Health Organization [WHO], 2020) แนวคิดนี้เชื่อมโยงกับกรอบ Active Ageing ที่มองว่าการคงไว้ซึ่งความสามารถในการเคลื่อนไหวเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิตในวัยสูงอายุ ในบริบทประเทศไทย ยุทธศาสตร์การส่งเสริมกิจกรรมทางกายระดับชาติได้เน้นการขับเคลื่อนเชิงระบบ โดยเฉพาะการสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกชุมชนที่เอื้อต่อการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวัน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ [สสส.], 2561) สิ่งนี้สะท้อนว่ากิจกรรมทางกายไม่ควรถูกจำกัดอยู่ในพื้นที่ออกกำลังกายเฉพาะกิจ แต่ควรถูกออกแบบให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่

2. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (health tourism) หมายถึงการเดินทางที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมสุขภาพ การฟื้นฟูสมรรถภาพ หรือการรับบริการทางการแพทย์ แนวคิดนี้ครอบคลุมตั้งแต่ medical tourism ไปจนถึง preventive and promotive health experiences ซึ่งมีระดับความเข้มข้นทางการแพทย์แตกต่างกัน การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเกิดจากการผสมผสานระหว่างแรงจูงใจด้านสุขภาพกับการเดินทางท่องเที่ยว โดยมีปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญ งานวิจัยต่อมาชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของ health tourism ไม่ได้ขึ้นอยู่กับบริการทางการแพทย์เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับระบบการจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน และความยั่งยืนของทรัพยากร (Hall, 2011)

3. การท่องเที่ยวแบบเวลเนส

การท่องเที่ยวแบบเวลเนส (wellness tourism) แตกต่างจาก health tourism ตรงที่เน้น “การยกระดับสุขภาวะองค์รวม” มากกว่าการรักษาโรค Global Wellness Institute (2023) นิยาม wellness tourism ว่าเป็นการเดินทางที่มีแรงจูงใจหลักเพื่อการรักษาหรือพัฒนาสุขภาวะส่วนบุคคล (maintain or enhance personal well-being)

Mueller and Kaufmann (2001) เสนอว่า wellness tourism เป็นส่วนหนึ่งของ “quality-of-life tourism” ซึ่งเน้นประสบการณ์เชิงป้องกัน (preventive orientation) และการฟื้นฟูพลังชีวิต (rejuvenation) มากกว่าการรักษาทางคลินิก ขณะที่ Smith and Puczkó (2014) ชี้ว่าประสบการณ์เวลเนสที่ยั่งยืนควรบูรณาการองค์ประกอบทางกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน

ในบริบทผู้สูงอายุ การออกแบบเวลเนสควรคำนึงถึงความปลอดภัย ความเหมาะสมตามสมรรถภาพ และการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกิจกรรมทางกายของ WHO (2020) ที่เน้นการคงไว้ซึ่ง functional ability มากกว่าความเข้มข้นของการออกกำลังกาย

ดังนั้น การบูรณาการกิจกรรมทางกายเข้ากับเวลเนสในระดับชุมชน จึงมีศักยภาพในการสร้าง “experiential well-being model” ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และสามารถอธิบายเชิงทฤษฎีได้อย่างชัดเจน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดบึงกาฬ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เนื่องจากมุ่งศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมในบริบทจริงของพื้นที่ เพื่อทำความเข้าใจสภาพการจัดการการท่องเที่ยว ศักยภาพของชุมชน และมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน และนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกายอย่างเป็นระบบ

1. กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยคือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการและกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภูทอก จังหวัดบึงกาฬ โดยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม รวมจำนวนทั้งสิ้น 60 คน ได้แก่ (1) กลุ่มผู้แทนชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มสมุนไพร กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ คณะกรรมการวัดพื้นที่เชิงวัฒนธรรภูทอก และนักท่องเที่ยว และ (2) กลุ่ม

ผู้บริหารและผู้นำชุมชนในพื้นที่ จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มโฮมสเตย์ และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมุ่งเน้นความหลากหลายของบทบาทและมุมมองภายในพื้นที่ เพื่อใช้เป็นกลไกในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (cross-checking) และสะท้อนภาพรวมการจัดการท่องเที่ยวอย่างรอบด้าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แนวคำถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guide) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview) และแบบบันทึกการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation Record)

3. การสร้างเครื่องมือวิจัย

เริ่มจากการศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวแบบเวลเนส การท่องเที่ยวโดยชุมชน และแนวคิดกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย จากนั้นนำกรอบแนวคิดดังกล่าวมาสังเคราะห์เป็นประเด็นคำถามหลัก ครอบคลุม 3 มิติสำคัญ ได้แก่ (1) สภาพทั่วไปและปัญหาการจัดการการท่องเที่ยว (2) ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (3) แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกาย เครื่องมือทั้งหมดได้รับการตรวจสอบคุณภาพด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ทั้งด้านแหล่งข้อมูล วิธีการ และผู้ให้ข้อมูล เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล (สุภางค์ จันทวานิช, 2552)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในพื้นที่บ้านคำแคนและชุมชนรอบๆบริเวณวัดเจติยาศรีวิหาร(ภูทอก) จังหวัดบึงกาฬ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบผสมผสาน ได้แก่ (1) การวิจัยเอกสาร จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เช่น หนังสือ รายงานการวิจัย บทความวิชาการ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการจัดการท่องเที่ยวชุมชน (2) การสนทนากลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางกายในพื้นที่ (3) การสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับนโยบาย บทบาท และข้อจำกัดในการจัดการการท่องเที่ยว (4) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ลักษณะกิจกรรมทางกาย และกระบวนการจัดการ

ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ ข้อมูลจากทุกวิธีถูกบันทึกอย่างเป็นระบบและนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ร่วมกัน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการตามขั้นตอน ได้แก่ การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) การแสดงข้อมูล (Data Display) การตีความและสังเคราะห์ข้อค้นพบ และการตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย โดยการแปลความหมายของข้อมูลดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดกิจกรรมทางกาย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวแบบเวลเนส และการท่องเที่ยวเชิงกีฬาแบบไม่แข่งขัน เพื่อให้ผลการวิจัยสะท้อนความเชื่อมโยงเชิงแนวคิดอย่างมีเหตุผล และนำไปสู่การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ (ชาย โพธิสิตา, 2554)

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ (1) สภาพทั่วไปและปัญหาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภูทอก (2) ศักยภาพของพื้นที่และชุมชนในการพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกาย และ (3) แนวโน้มรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

1. สภาพทั่วไปและปัญหาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนาภูทอก ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนาภูทอกเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมหลักของนักท่องเที่ยวคือการเดินขึ้นบันไดไม้รอบภูเขาเพื่อชมทัศนียภาพและสถานที่สำคัญทางศาสนาในแต่ละชั้นของภูทอก รวมถึงแหล่งองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านสมุนไพรของหมอยาพื้นบ้านที่มีความโดดเด่นเชิงพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบันยังขาดระบบและรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน ประเด็นปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ (1) การขาดความร่วมมือในการจัดการพื้นที่ ขณะที่ชุมชนมีบทบาทจำกัด (2) การขาดกิจกรรมรองรับนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย ส่งผลให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาอยู่ในพื้นที่สั้น และไม่เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมไปยังชุมชนโดยรอบ (3) การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวยังไม่ทั่วถึง เกิดประโยชน์กับเพียงบางกลุ่ม ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาการจัดการดังกล่าวเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการ

พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และจำเป็นต้องมีการปรับแนวคิดการจัดการจากการบริหารแบบแยกส่วนไปสู่การจัดการแบบมีส่วนร่วม

2. ลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางกายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนาภูทอก ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมหลักของการท่องเที่ยวนั้นมีลักษณะเป็นกิจกรรมทางกายที่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวร่างกายอย่างต่อเนื่องในระดับเบาถึงปานกลาง ได้แก่ การเดินขึ้นบันไดไม้รอบภูเขา การเดินชมธรรมชาติ และการเคลื่อนไหวร่างกายระหว่างการปฏิบัติธรรม กิจกรรมเหล่านี้ใช้กล้ามเนื้อส่วนล่าง ระบบหัวใจและหลอดเลือด และการทรงตัวเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม กิจกรรมทางกายดังกล่าวยังเกิดขึ้นในลักษณะกิจกรรมเฉพาะหน้า ไม่มีการออกแบบกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมสุขภาพอย่างเป็นระบบ เช่น การเตรียมความพร้อมร่างกายก่อนทำกิจกรรม การฟื้นฟูร่างกายหลังทำกิจกรรม หรือการให้ความรู้ด้านสุขภาพและการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม ผลการวิจัยระบุว่า แม้ภูทอกจะมีลักษณะกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดกิจกรรมทางกายเพื่อสุขภาพ แต่ยังไม่ได้รับการยกระดับให้เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือการท่องเที่ยวแบบเวลเนสอย่างชัดเจน

3. ศักยภาพของชุมชนและองค์กรชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนรอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพในหลายมิติ โดยเฉพาะกลุ่มสมุนไพรและกลุ่มโฮมสเตย์ ซึ่งมีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมทางกายและการส่งเสริมสุขภาพได้ กลุ่มสมุนไพรมีองค์ความรู้ด้านการเพาะปลูก การแปรรูป และการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน รวมถึงมีหมอยาพื้นบ้านและปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน ขณะที่กลุ่มโฮมสเตย์มีประสบการณ์ในการให้บริการที่พักและการต้อนรับนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ทั้งสองกลุ่มยังประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการภายใน การขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และการขาดการเชื่อมโยงกิจกรรมร่วมกันในระดับชุมชน ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่า หากสามารถบูรณาการศักยภาพของกลุ่มต่าง ๆ เข้ากับกิจกรรมทางกายและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้อย่างเป็นระบบ จะสามารถสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์และเพิ่มมูลค่าให้กับชุมชนได้

4. แนวโน้มรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกาย ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมควรเริ่มจากการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับการส่งเสริมสุขภาพ

โดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นแกนกลาง เช่น การออกแบบกิจกรรมเดิน-วิ่งเชิงสุขภาพ การจัดกิจกรรมฟื้นฟูร่างกายหลังการเดินเขาด้วยการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรและองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพร การเรียนรู้ด้านสมุนไพร และการพักผ่อนเชิงจิตวิญญาณ เมื่อระบบการจัดการมีความเข้มแข็งมากขึ้น สามารถพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพขั้นสูงหรือการท่องเที่ยวเชิงกีฬาแบบไม่แข่งขัน ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วม ความปลอดภัย และการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวทุกช่วงวัย โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา

ภาพที่ 1 แนวโน้มรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกาย

แนวโน้มรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกายได้แสดงเส้นทางการพัฒนาแบบเป็นลำดับขั้นจากการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีฐานอยู่บนกิจกรรมทางกายระดับปานกลาง โดยระยะเริ่มต้นมุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพผ่านกิจกรรมเดิน–วิ่ง การฟื้นฟูร่างกายด้วยสมุนไพรจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพักผ่อนเชิงจิตวิญญาณ เมื่อศักยภาพการจัดการมีความเข้มแข็งมากขึ้น ระบบสามารถพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพขั้นสูงหรือการท่องเที่ยวเชิงกีฬาแบบไม่แข่งขัน ทั้งนี้

กระบวนการพัฒนาดังกล่าวอาศัยความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา เพื่อสร้างความปลอดภัย การมีส่วนร่วม และความยั่งยืนของชุมชน

อภิปรายผล

การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภูทอก จังหวัดบึงกาฬ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ (1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภูทอก (2) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ และ (3) เพื่อเสนอรูปแบบและแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเวลเนสอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การอภิปรายผลสภาพทั่วไปและปัญหาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวภูทอก

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนที่อยู่บริเวณรอบข้างยังขาดรูปแบบการจัดการที่เป็นระบบ และขาดกลไกความร่วมมือระหว่างแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศาสนา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้กิจกรรมการท่องเที่ยวมีลักษณะจำกัดอยู่เพียงการเดินขึ้นบันไดไม้เพื่อชมทัศนียภาพ โดยไม่สามารถต่อยอดไปสู่กิจกรรมอื่นที่สร้างคุณค่าเพิ่มหรือกระจายรายได้สู่ชุมชนได้อย่างทั่วถึง ประเด็นดังกล่าวสะท้อนลักษณะของการจัดการการท่องเที่ยวแบบแยกส่วน (fragmented management) ซึ่งเป็นปัญหาที่พบได้ทั่วไปในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์หรือพื้นที่ทางศาสนาเป็นศูนย์กลาง (UNWTO, 2018) ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Okazaki (2008) ที่ชี้ให้เห็นว่า การท่องเที่ยวชุมชนจะไม่สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน หากขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน โดยเฉพาะเมื่ออำนาจการตัดสินใจถูกผูกขาดอยู่กับองค์กรหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การขาดเวทีสื่อสารและความเข้าใจร่วมกันระหว่างวัดและชุมชนในกรณีภูทอกจึงกลายเป็นรากฐานของความขัดแย้ง และเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะยาว

2. การอภิปรายผลศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพและเวลเนส

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า บ้านนาคำแคน และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนามีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเวลเนส เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวหลักที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นกิจกรรมทางกายในระดับเบาถึงปานกลาง เช่น การเดินขึ้น

เขา การเดินชมธรรมชาติ และการเคลื่อนไหวร่างกายร่วมกับการปฏิบัติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Tourism) และการท่องเที่ยวแบบเวลเนส (Wellness Tourism) ที่เน้นการฟื้นฟูสุขภาวะทั้งทางกายและจิตใจ (Global Wellness Institute, 2023) การที่นักท่องเที่ยวต้องใช้แรงกายในการเดินขึ้นภูทอกโดยไม่รู้ตัว ทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่มีลักษณะของ “กิจกรรมทางกายโดยธรรมชาติ” (incidental physical activity) ซึ่งองค์การอนามัยโลก (WHO, 2020) ระบุว่าเป็นรูปแบบกิจกรรมที่ส่งผลดีต่อสุขภาพในระยะยาว โดยไม่สร้างแรงกดดันหรือความรู้สึกเป็นภาระให้แก่ผู้เข้าร่วม อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมทางกายดังกล่าวยังไม่ได้รับการออกแบบหรือจัดการอย่างเป็นระบบ เช่น การเตรียมความพร้อมร่างกาย การดูแลความปลอดภัย หรือการฟื้นฟูหลังการทำกิจกรรม ซึ่งสะท้อนว่าศักยภาพด้านสุขภาพของพื้นที่ยังไม่ได้รับการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

3. การอภิปรายผลบทบาทของกิจกรรมทางกายและการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ว่า ภูทอกมีความเหมาะสมในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงกีฬาในรูปแบบกิจกรรมทางกายเพื่อสุขภาพ (sport-for-health tourism) มากกว่าการท่องเที่ยวเชิงการแข่งขัน (competitive sport tourism) เนื่องจากลักษณะพื้นที่วัฒนธรรม และบริบททางศาสนา การพัฒนากิจกรรม เช่น เส้นทางเดินสุขภาพ (health trail) โปรแกรมเดินเขาเชิงสติ (mindful walking) หรือกิจกรรมฟื้นฟูร่างกายหลังการเดินเขา จึงสอดคล้องกับแนวคิดการใช้กีฬาและกิจกรรมทางกายเป็นเครื่องมือสร้างสุขภาวะ (Higham & Hinch, 2018) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ Weed (2009) ที่เสนอว่าการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในยุคปัจจุบันไม่จำเป็นต้องเน้นการแข่งขันหรือความเป็นเลิศทางกีฬาเท่านั้น แต่สามารถมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การเคลื่อนไหวร่างกาย และประสบการณ์เชิงสุขภาพได้ โดยเฉพาะในบริบทของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4. การอภิปรายผลรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เหมาะสม

ผลการวิจัยเสนอว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นควรเริ่มจากการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ก่อนขยายไปสู่การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพในระยะต่อไป โดยใช้จุดเด่นของชุมชนในด้านของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพร และนำหลักศาสนาเข้ามาฟื้นฟูสภาพจิตใจ โดยเน้นการพัฒนาแบบองค์รวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบค่อยเป็นค่อยไป (staged development) ที่เน้นความพร้อมของชุมชนเป็นสำคัญ (Smith & Puczkó, 2014) นอกจากนี้ การเน้นการมีส่วนร่วมของ

ชุมชน การสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างวัดและชุมชน และการทำงานแบบพหุภาคี สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Management) ที่มองว่าความยั่งยืนไม่ได้เกิดจากโครงสร้างพื้นฐานเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากความสัมพันธ์ทางสังคม ความไว้วางใจ และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม (UNWTO, 2018)

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบองค์รวมเชิงขั้นตอนบนฐานชุมชน

รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบองค์รวมเชิงขั้นตอนบนฐานชุมชนนี้ได้อธิบายกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากทุนเชิงบริบทของชุมชน ได้แก่ กิจกรรมทางกายระดับปานกลาง ภูมิปัญญาสมุนไพรท้องถิ่น และหลักศาสนา ซึ่งทำหน้าที่เป็นโครงสร้างสุขภาวะเชิงชีววัฒนธรรม ไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบเป็นขั้นตอน โดยมีกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน ความร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชน และการบริหารจัดการแบบพหุภาคีเป็นปัจจัยเอื้อหนุน กระบวนการดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์เชิงความยั่งยืนหลายมิติ ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิตใจ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ทางสังคมที่ตั้งอยู่บนความไว้วางใจและการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพบนฐานกิจกรรมทางกายระดับปานกลางในพื้นที่ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม หากใช้กิจกรรมทางกายเป็นแกนกลาง และเชื่อมโยงกับทุนทางสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ องค์ความรู้นี้สังเคราะห์ออกมาเป็น “รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพแบบองค์รวมเชิงลำดับขั้น (Holistic Staged Community-Based Health Tourism Model)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลผลการวิจัย พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าโดดเด่นทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม และธรรมชาติ และมีลักษณะภูมิประเทศที่เอื้อต่อกิจกรรมทางกายระดับเบาถึงปานกลาง และการเคลื่อนไหวควบคู่การปฏิบัติธรรม ซึ่งสามารถส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาวะทางจิตใจได้พร้อมกัน อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการในปัจจุบันยังขาดรูปแบบที่เป็นระบบและการบูรณาการความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้กิจกรรมการท่องเที่ยวยังจำกัดอยู่ในลักษณะการเที่ยวชม และยังไม่สามารถกระจายรายได้สู่ชุมชนได้อย่างทั่วถึง ในเชิงศักยภาพมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการยกระดับ สู่การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพและการท่องเที่ยวแบบเวลเนส โดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นแกนกลางของประสบการณ์การท่องเที่ยว ผสานทุนวัฒนธรรม ภูมิปัญญาสมุนไพร และบริการโฮมสเตย์ ทั้งนี้ หากมีการออกแบบกิจกรรมอย่างเป็นระบบและสร้างกลไกการจัดการที่เข้มแข็ง สามารถต่อยอดไปสู่การท่องเที่ยวเชิงกีฬาแบบไม่แข่งขันเพื่อสุขภาพในระยะต่อไปได้ โดยไม่ขัดกับบริบททางศาสนาและวัฒนธรรมของพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การออกแบบกิจกรรมทางกายที่เหมาะสม และการเชื่อมโยงทุนท้องถิ่น ก่อนยกระดับไปสู่การท่องเที่ยว เชิงบำบัดรักษาหรือเชิงการแพทย์เมื่อโครงสร้างการจัดการและศักยภาพของชุมชนมีความพร้อม ในเชิงนโยบาย ควรจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบบูรณาการ โดยเปิดโอกาสให้วัด ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐร่วมกำหนดทิศทางภายใต้การเคารพบทบาทของพื้นที่ศาสนา ควบคู่กับการสร้างประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและสุขภาวะของชุมชน

สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงกีฬาในพื้นที่อื่นเพื่อเปรียบเทียบและสังเคราะห์แนวทางระดับภูมิภาค ควบคู่กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือวิจัยและพัฒนาเพื่อตรวจสอบผลกระทบด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคมอย่างเป็นระบบ ตลอดจนศึกษาความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวด้านสุขภาพและเวลเนส เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการออกแบบกิจกรรมและบริการให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชาย โพธิสิตา. (2554). *ศาสตร์และศิลป์ของการวิจัยเชิงคุณภาพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด

สุภางค์ จันทวานิช. (2552). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). *แผนการส่งเสริมกิจกรรมทางกายของประเทศไทย พ.ศ. 2561–2573*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็นซี คอนเซ็ปต จำกัด.

Hall, C. M. (2011). Health and medical tourism: A kill or cure for global public health? *Tourism Review*, 66(1/2), 4–15. https://doi.org/10.1108/16605371111127198

Higham, J., & Hinch, T. (2018). *Sport tourism development.* (3rd ed.). Channel View Publications.

Mueller, H., & Kaufmann, E. L. (2001). Wellness tourism: Market analysis of a special health tourism segment and implications for the hotel industry. *Journal of Vacation Marketing*, 7(1), 5–17. http://dx.doi.org/10.1177/135676670100700101

Okazaki, E. (2008). A community-based tourism model: Its conception and use. *Journal of. Sustainable Tourism*, 16, (5), 511-529. https://doi.org/10.1080/09669580802159594

Smith, M., & Puczkó, L. (2014). *Health, tourism and hospitality: Spas, wellness and medical travel.* (2nd ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203798500

United Nations World Tourism Organization. (2018). *Tourism and culture synergies*. UNWTO. https://doi.org/10.18111/9789284418978

Weed, M., & Bull, C. (2012). *Sports tourism: Participants, policy and providers.* (2nd ed.). Routledge.

World Health Organization. (2020). *WHO guidelines on physical activity and sedentary behaviour*. World Health Organization.

Global Wellness Institute. (2023). *Wellness policy toolkit: Wellness in tourism*. Global Wellness Institute.

รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพเพื่อลดน้ำหนักสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มตะวันตกที่มีภาวะอ้วน: กรณีการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ*

A HEALTH BEHAVIOR PROMOTION MODEL FOR WEIGHT REDUCTION AMONG OBESE STUDENTS OF WESTERN RAJABHAT UNIVERSITY: A CASE STUDY OF IMPLEMENTATION OF HEALTH BEHAVIOR PROMOTION ACTIVITIES

ญษมณ ละทัยนิล[1] และ ภณิชชา จงสุภางค์กุล[2]

Yasamon Latainin[1] and Panitcha Jongsupangkul[2]

[1-2]วิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

[1-2]MuayThai College Muban Chombueng Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: latainin ya@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 3 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 5 มีนาคม 2569

Received 9 November 2025; Revised 3 March 2026; Accepted 5 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพเพื่อลดน้ำหนักสำหรับนักศึกษาที่มีภาวะอ้วน และ 2) เพื่อประเมินผลการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมสุขภาพก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีภาวะอ้วน (ค่าดัชนีมวลกาย ≥ 25 กิโลกรัม/

Citation:

* ญษมณ ละทัยนิล และ ภณิชชา จงสุภางค์กุล. (2569). รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพเพื่อลดน้ำหนักสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มตะวันตกที่มีภาวะอ้วน: กรณีการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1493-1506.

Yasamon Latainin and Panitcha Jongsupangkul. (2026). A Health Behavior Promotion Model For Weight Reduction Among Obese Students Of Western Rajabhat University: A Case Study Of Implementation Of Health Behavior Promotion Activities. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1493-1506.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ตารางเมตร) จำนวน 25 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตพฤติกรรม และบันทึกภาคสนาม กิจกรรมโปรแกรมจัดในรูปแบบเวิร์กช็อป จำนวน 6 ครั้ง ครอบคลุมเนื้อหาเรื่องโภชนาการ การออกกำลังกาย การจัดการความเครียด และการเสริมสร้างแรงจูงใจ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการวิจัยได้นำมาสู่การพัฒนารูปแบบในลักษณะเวิร์กช็อปเชิงปฏิบัติการจำนวน 6 ครั้ง ที่ครอบคลุมเนื้อหาเรื่องโภชนาการ การออกกำลังกาย การจัดการความเครียด และการเสริมสร้างแรงจูงใจ และถูกประเมินว่ามีประสิทธิภาพในการกระตุ้นและสนับสนุน ให้นักศึกษาที่มีภาวะอ้วนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพเพื่อการลดน้ำหนักได้อย่างเหมาะสม และ 2) พบการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในสามด้านหลักหลังเข้าร่วมกิจกรรม ด้านความรู้ที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับโภชนาการและการเลือกอาหารที่ถูกต้อง, ด้านทัศนคติที่ดีขึ้นต่อการออกกำลังกายและความสำคัญของการดูแลสุขภาพ, และด้านพฤติกรรมสุขภาพที่สามารถปรับเปลี่ยนได้จริงในชีวิตประจำวัน เช่น การลดการบริโภคอาหารที่มีพลังงานสูง และการเพิ่มกิจกรรมทางกาย ซึ่งกลไกสำคัญของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้คือการเสริมสร้าง Self-Efficacy ผ่านการฝึกปฏิบัติจริง และการเกิดเครือข่ายสนับสนุนทางสังคมภายในกลุ่มผู้เข้าร่วม

คำสำคัญ: พฤติกรรมสุขภาพ, ภาวะอ้วน, นักศึกษา, การลดน้ำหนัก

Abstract

This study aimed to 1) develop a health behavior promotion program for weight reduction among obese university students and 2) to evaluate changes in knowledge, attitudes, and health behaviors before and after participation. A qualitative research design was employed. The participants were 25 obese university students (body mass index ≥ 25 kg/m²), purposively selected. The research instruments included in-depth interviews, behavioral observation forms, and field notes. The intervention consisted of six workshop sessions covering nutrition, physical activity, stress management, and motivation enhancement.

The findings revealed that 1) the research findings led to the development of a model in the form of six practical workshops covering content on nutrition, physical activity, stress management, and motivation enhancement,

and was evaluated as effective in stimulating and supporting obese students to appropriately modify health behaviors for weight reduction, and 2) significant changes were found in three main areas after participation in the activities: increased knowledge about nutrition and correct food selection, improved attitude toward exercise and the importance of healthcare, and health behavior that could be practically modified in daily life, such as reducing high-calorie food consumption and increasing physical activity, which the key mechanism of these changes was the enhancement of Self-Efficacy through practical training and the creation of a social support network within the group of participants.

Keywords: health behavior, obesity, university students, weight reduction.

บทนำ

ภาวะอ้วน (Obesity) ถูกยอมรับว่าเป็นวิกฤตสุขภาพสาธารณะที่ทวีความรุนแรงขึ้นทั่วโลก รวมถึงในกลุ่มนักศึกษาและวัยรุ่น ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงประจักษ์กับความเสี่ยงในการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) (World Health Organization, 2018) ในประเทศไทย อัตราความชุกของภาวะอ้วนในกลุ่มนักศึกษามีการขยายตัวอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสมและการขาดกิจกรรมทางกาย (วิชัย เอกพลากร, 2564) ดังนั้น การจัดการภาวะอ้วนจึงเป็นการลงทุนด้านสุขภาพเพื่อป้องกันโรคร่วมที่มีค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว

แม้กลุ่มนักศึกษาเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ แต่ภาวะอ้วนส่งผลกระทบที่ซับซ้อนมากกว่าด้านสรีระร่างกาย โดยก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพจิตและสังคมอย่างรุนแรง เช่น การขาดความมั่นใจในตนเอง การมีภาพลักษณ์ของร่างกายในแง่ลบ และความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า พฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสมในวัยนี้จึงเป็นปัจจัยชี้นำที่ทำให้นักศึกษากลายเป็นผู้ป่วย NCDs เร็วขึ้น การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่บูรณาการและเฉพาะเจาะจงกับช่วงวัยนี้จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญเร่งด่วนในการลดปัญหาภาวะอ้วนและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและความสามารถในการเรียนรู้สูงสุดของนักศึกษา (Telleria-Aramburu, 2021)

งานวิจัยนี้ มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะในมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคตะวันตกสี่สถาบัน (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, 2561) ซึ่งมีบริบทที่วิถีชีวิตนักศึกษา

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงเทคโนโลยี แม้จะขาดแคลนรายงานสถิติแยกตามสถาบัน แต่แนวโน้มระดับประเทศชี้ให้เห็นว่านักศึกษาในภูมิภาคนี้มีความเสี่ยงต่อภาวะอ้วน และการเข้าถึงโปรแกรมสุขภาพที่มีคุณภาพยังมีข้อจำกัด ดังนั้น ช่องว่างดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการวิจัยและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมกับบริบท เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพเรื้อรังในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันตกอย่างมีประสิทธิภาพ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้จึงถูกกำหนดขึ้นเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เน้นการบูรณาการกิจกรรมทั้งความรู้และการฝึกปฏิบัติจริง ใน 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) โภชนาการ, 2) การออกกำลังกาย, และ 3) สุขภาพจิต โดยหัวใจสำคัญของรูปแบบคือการใช้ วิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการสะท้อนผลการเรียนรู้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และแรงจูงใจภายในซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพที่ยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพเพื่อลดน้ำหนักสำหรับนักศึกษาที่มีภาวะอ้วน

2. เพื่อประเมินผลการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมสุขภาพของนักศึกษาก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

การทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ (Transtheoretical Model of Behavior Change: TTM)

Prochaska และ DiClemente (1983) อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพไม่ใช่กระบวนการที่เกิดขึ้นทันที แต่เป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นขั้นตอนซึ่งบุคคลจะเคลื่อนผ่าน 5 ระยะหลัก ได้แก่: ระยะไม่สนใจที่บุคคลยังไม่คิดจะเปลี่ยนพฤติกรรมภายใน 6 เดือน, ระยะเริ่มคิดที่บุคคลเริ่มพิจารณาการเปลี่ยนแปลง, ระยะเตรียมพร้อมที่มีความตั้งใจจะลงมือทำภายใน 1 เดือน, ระยะลงมือทำที่ได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและดำเนินการมาได้น้อยกว่า 6 เดือน, และ ระยะคงอยู่ที่สามารถรักษาพฤติกรรมใหม่ไว้ได้อย่างต่อเนื่องการประยุกต์ใช้

ในการวิจัย ทฤษฎี TTM ถูกนำมาใช้ในการกำหนดกลวิธีการสื่อสารและกิจกรรมการแทรกแซงที่เฉพาะเจาะจงกับระยะความพร้อมของนักศึกษาแต่ละกลุ่ม

2. ทฤษฎีความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model: HBM)

Rosenstock (1974) เสนอว่า การตัดสินใจของบุคคลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพขึ้นอยู่กับการประเมินเชิงเหตุผลบนพื้นฐานของความเชื่อส่วนบุคคลในหลายมิติ โดยมีมิติหลัก 4 ด้านที่ใช้ในการกระตุ้นแรงจูงใจและการตัดสินใจ ดังนี้: การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อภาวะอ้วนและโรคร่วม, การรับรู้ความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้น, การรับรู้ประโยชน์ที่จะได้รับจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการรับรู้อุปสรรค ที่อาจขัดขวางการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ HBM ยังรวมถึงตัวกระตุ้นการลงมือและความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง การประยุกต์ใช้ในการวิจัย HBM เป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการออกแบบเนื้อหาเชิงข้อมูลของเวิร์กช็อป โดยมุ่งเน้นการให้ข้อมูลที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือเพื่อกระตุ้นให้เกิดการรับรู้โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงของภาวะอ้วนในกลุ่มนักศึกษา

3. ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเอง (Self-Efficacy Theory)

Bandura (1997) ได้เน้นย้ำว่าความเชื่อมั่นในตนเองซึ่งหมายถึงความเชื่อที่บุคคลมีต่อความสามารถของตนเองในการปฏิบัติพฤติกรรมที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ตามที่ต้องการ เป็นตัวพยากรณ์ที่สำคัญที่สุดของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ บุคคลจะมีพฤติกรรมที่พยายามและยืนหยัดมากขึ้น หากมีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ การประยุกต์ใช้ในการวิจัยการออกแบบเวิร์กช็อปถูกกำหนดให้มุ่งเน้นการสร้างและเสริมสร้าง Self-Efficacy ผ่านกลไกสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างประสบการณ์ความสำเร็จโดยตรงผ่านการฝกปฏิบัติทักษะสุขภาพที่ทำได้จริง การเรียนรู้จากการสังเกตผ่านกรณีศึกษาและการได้รับการสนับสนุนและโน้มน้าวด้วยวาจาจากวิทยากรและเพื่อนร่วมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ

4. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

Bandura (1986) เสนอว่ามนุษย์เรียนรู้พฤติกรรมส่วนใหญ่ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านกระบวนการ การสังเกต (Observational Learning), การเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่นและการเสริมแรงที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีนี้เน้นการเรียนรู้ผ่านการสังเกต การเลียนแบบและการเสริมแรงการประยุกต์ใช้ในการวิจัย:เวิร์กช็อปถูกออกแบบให้เป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบกลุ่ม โดยให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสร้างแรงจูงใจร่วมกันและการให้การสนับสนุนทางสังคม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิราภรณ์ แก้วดวงดี (2562) ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่บูรณาการความรู้ด้านโภชนาการและการออกกำลังกายในนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่าผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีค่าดัชนีมวลกายลดลงและมีความรู้ด้านสุขภาพเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า การออกแบบโปรแกรมที่ผสมผสานความรู้และการปฏิบัติสามารถช่วยให้เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจนทั้งในเชิงความรู้และตัวชี้วัดทางกายภาพ

วรรณิศา มหานิล (2564 ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดค่ายสุขภาพเพื่อควบคุมน้ำหนักในกลุ่มนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) และการใช้กิจกรรมกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือระหว่างผู้เข้าร่วม

Raman (2024) ได้ทำการวิจัยในประเทศมาเลเซีย โดยใช้การแทรกแซงเชิงการศึกษาตามกรอบทฤษฎี Health Belief Model (HBM) เพื่อส่งเสริมการควบคุมน้ำหนัก ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมมีความเชื่อมั่นในตนเอง (self-efficacy) เพิ่มขึ้นและมีเจตนารมณ์ที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการกินและการออกกำลังกายมากขึ้น

สรุป รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพเพื่อลดน้ำหนักสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มตะวันตกที่มีภาวะอ้วนนี้ ได้รับการออกแบบอย่างเป็นระบบและบูรณาการบนพื้นฐานของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลักสี่ประการ โดยเริ่มต้นจากการใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ (TTM) ในการกำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับระยะความพร้อมของนักศึกษาแต่ละบุคคล ตั้งแต่การสร้างความตระหนักในระยะไม่สนใจไปจนถึงการสนับสนุนอย่างเข้มข้นในระยะลงมือทำ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาประสบการณ์และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของนักศึกษาที่มีภาวะอ้วน ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มตะวันตก ที่มีค่าดัชนีมวลกาย (BMI) ≥ 25 กิโลกรัม/ตารางเมตร จำนวน 25 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เกณฑ์การคัดเลือก

เกณฑ์การคัดเข้า

1. เป็นนักศึกษาที่มีค่าดัชนีมวลกายอยู่ในเกณฑ์ภาวะอ้วน (≥ 25 kg/m²)

2. ไม่มีโรคประจำตัวที่เป็นข้อห้ามในการออกกำลังกาย

3. มีความพร้อมและความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมครบตามกำหนด

เกณฑ์การคัดออกก

1. ผู้ที่มีปัญหาสุขภาพหรือโรคประจำตัวที่อาจก่อให้เกิดอันตรายจากการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมไม่ได้ หรือโรคกล้ามเนื้อและกระดูกที่รุนแรง

2. ผู้ที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบตามจำนวนครั้งที่กำหนด

3. ผู้ที่ถอนตัวหรือแสดงความไม่ประสงค์จะเข้าร่วมโครงการระหว่างการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นชุดเครื่องมือที่ใช้แนวทางการศึกษาที่หลากหลายเพื่อยืนยันความเที่ยงตรงของผลการศึกษา โดยเครื่องมือหลักประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งใช้สำรวจความรู้ ทัศนคติ และประสบการณ์ของนักศึกษากลุ่มเป้าหมายทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม ควบคู่ไปกับแบบสังเกตพฤติกรรมที่มีโครงสร้างชัดเจนสำหรับบันทึกระดับการมีส่วนร่วมและการลงมือปฏิบัติจริงในระหว่างกิจกรรมเวิร์กช็อป นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้จัดทำบันทึกภาคสนามอย่างต่อเนื่องเพื่อบันทึกบรรยากาศการเรียนรู้ปฏิกิริยาระหว่างกลุ่มและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพนี้ช่วยอธิบายเหตุผลเบื้องหลังผลการสังเกตเชิงโครงสร้างและยังมีการใช้ เอกสารประกอบการเรียนรู้ในเวิร์กช็อป

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ขั้นเตรียมการ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ โดยกำหนดให้มีจำนวน 6 ครั้ง ดำเนินการต่อเนื่องภายในระยะเวลา 6–8 สัปดาห์

2. ขั้นดำเนินการ

เก็บข้อมูลพื้นฐานจากกลุ่มตัวอย่าง (Pre-test) ด้วยการสัมภาษณ์และแบบสังเกต

จัดเวิร์กช็อป จำนวน 6 ครั้ง โดยมีเนื้อหา ดังนี้

ครั้งที่ 1 ปฐมนิเทศและการสร้างแรงจูงใจ : แนะนำวัตถุประสงค์ของโครงการ กติกาการเข้าร่วม และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน มุ่งเน้นการกระตุ้นแรงจูงใจและทัศนคติที่ดีต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพผ่านการบรรยายและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ครั้งที่ 2 ความรู้ด้านโภชนาการและการคำนวณพลังงานอาหาร : ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักโภชนาการที่ถูกต้อง วิธีเลือกบริโภคอาหารที่เหมาะสม และการคำนวณพลังงานที่ร่างกายต้องการในแต่ละวัน รวมถึงการฝึกอ่านฉลากโภชนาการเพื่อปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน

ครั้งที่ 3 การออกกำลังกายที่เหมาะสมและการฝึกปฏิบัติ : ให้ความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัยและสภาพร่างกาย พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติท่าทางพื้นฐาน เช่น การยืดเหยียด การออกกำลังกายแบบแอโรบิกและการฝึกกล้ามเนื้อ

ครั้งที่ 4 การจัดการความเครียดและการสร้างสมดุลชีวิต : เน้นการตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบของความเครียดต่อสุขภาพกายและใจ พร้อมทั้งสอนเทคนิคการจัดการความเครียด เช่น การหายใจอย่างมีสติ การทำสมาธิสั้น ๆ และการวางแผนชีวิตประจำวัน

ครั้งที่ 5 การเสริมสร้างแรงจูงใจและการกำกับตนเอง : มุ่งเน้นการสร้างความเชื่อมั่นและวินัยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ โดยใช้กิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แบ่งปันความสำเร็จ และการกำหนดเป้าหมายส่วนบุคคล

ครั้งที่ 6 การสะท้อนผลการเรียนรู้และการวางแผนดูแลสุขภาพต่อเนื่อง : เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสะท้อนผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรม พร้อมทั้งจัดทำแผนการดูแลสุขภาพรายบุคคลในระยะยาว

3. ขั้นสรุปและติดตามผล

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลหลังการเข้าร่วมโปรแกรม (Post-test) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและบันทึกการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ บันทึกการสังเกต และบันทึกภาคสนาม จะถูกถอดความ (transcription) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้กระบวนการดังนี้

1. การอ่านข้อมูลทั้งหมดเพื่อทำความเข้าใจภาพรวม

2. การจัดหมวดหมู่และรหัสข้อมูล (coding)

3. การสร้างธีม (themes) ที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ

4. การสรุปผลและอภิปรายโดยเปรียบเทียบกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล

เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness) ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของ Lincoln และ Guba (1985) ได้แก่

Credibility ใช้การตรวจสอบข้อมูลโดยผู้ให้ข้อมูล (Member checking)

Transferability บรรยายรายละเอียดของบริบทการวิจัยอย่างชัดเจน

Dependability ใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่เป็นระบบและสอดคล้องกัน

Confirmability จัดเก็บบันทึกข้อมูลและเอกสารหลักฐานอย่างครบถ้วน

ผลการวิจัย

ประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของผู้เข้าร่วม พบว่า

1. การตระหนักรู้เกี่ยวกับภาวะอ้วนและผลกระทบต่อสุขภาพ

พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม นักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระยะ ไม่สนใจหรือเริ่มคิด ตามแนวคิด TTM แต่หลังจากการเรียนรู้ในเวิร์กช็อปอย่างเข้มข้น นักศึกษามี ความเข้าใจเพิ่มขึ้นอย่างมาก เกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงที่นำไปสู่ภาวะอ้วน รวมถึงผลกระทบเชิงลบที่ซับซ้อนต่อสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การเรียนรู้โดยเน้นข้อมูลเชิงประจักษ์และผลกระทบในระยะยาวได้ทำหน้าที่เป็น ตัวกระตุ้นการลงมือและเพิ่มการรับรู้โอกาสเสี่ยง และความรุนแรงตามหลักการของ Health Belief Model (HBM) โดยผู้เข้าร่วมตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการดูแลสุขภาพและการควบคุมน้ำหนักเพื่อป้องกันการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) การตระหนักรู้นี้ถือเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญยิ่งในการเปลี่ยนผ่านจากความเฉยชาไปสู่การมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพตนเอง

2. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคอาหาร

พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่นำไปสู่ ระยะเตรียมพร้อมและลงมือทำอย่างชัดเจน โดยมีแนวโน้มที่จะลดการรับประทานอาหารที่มีพลังงานสูง โดยเฉพาะอาหารทอด ขนมขบเคี้ยว และเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลสูง ขณะเดียวกันก็หันมาบริโภคผัก ผลไม้ และอาหารที่มีประโยชน์มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากการที่ผู้เข้าร่วมได้รับรู้ถึงประโยชน์ของการเลือกรับประทานอาหารที่ดีควบคู่ไปกับการฝึกปฏิบัติจริงเรื่องการจดบันทึกพลังงานอาหารและการเรียนรู้โภชนาการ ซึ่งช่วยลดอุปสรรค ใน

การจัดการอาหารที่เหมาะสมในชีวิตประจำวันของนักศึกษา การได้ลงมือวางแผนและเลือกซื้ออาหารด้วยตนเองนี้ได้สร้าง ประสบการณ์ความสำเร็จโดยตรงซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) ในการจัดการด้านโภชนาการตามทฤษฎีของ Bandura

3. การออกกำลังกายและการมีกิจกรรมทางกายเพิ่มขึ้น

พบว่า นักศึกษามีความถี่และความต่อเนื่องในการออกกำลังกายเพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด โดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการเลือกกิจกรรมที่สามารถบูรณาการเข้ากับชีวิตประจำวันได้ง่ายและเหมาะสมกับความชอบส่วนตัว เช่น การเดินเร็ว การวิ่งเบา ๆ หรือการเข้าร่วมการออกกำลังกายแบบกลุ่มในมหาวิทยาลัย การที่ผู้เข้าร่วมมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อการออกกำลังกายและความสามารถในการรักษาความสม่ำเสมอเป็นผลลัพธ์โดยตรงจากการเสริมสร้าง การรับรู้ความสามารถตนเอง (Self-Efficacy) ผ่านการฝึกปฏิบัติทักษะการออกกำลังกายที่ทำได้จริงภายใต้การกำกับดูแลของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการก้าวเข้าสู่ ระยะลงมือทำ และมีความพยายามที่จะเข้าสู่ระยะคงอยู่ของพฤติกรรมตามกรอบของ TTM

4. การจัดการตนเองและการควบคุมอารมณ์

พบว่า ความสามารถของนักศึกษาในการ จัดการกับความเครียดและอารมณ์ ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกินเพื่อจัดการอารมณ์ (Emotional Eating) ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้และนำเทคนิคการจัดการตนเอง (Self-Management) ไปปฏิบัติ เช่น การหากิจกรรมทางเลือกแทนการกินเมื่อเกิดความเครียด การฝึกการพักผ่อนอย่างมีคุณภาพ และการใช้เทคนิคผ่อนคลายต่าง ๆ เช่น การฝึกสติ (Mindfulness) การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะการควบคุมตนเอง (Self-Control) และการยกระดับ Self-Efficacy ในด้านสุขภาพจิต นอกจากนี้ การได้สังเกตและเรียนรู้จากเพื่อนร่วมกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการควบคุมอารมณ์ยังเป็นปัจจัยเสริมแรงสำคัญตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

5. การเกิดเครือข่ายสนับสนุนทางสังคม

พบว่า บรรยากาศการเรียนรู้แบบกลุ่มและการมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องตลอด 6 ครั้ง ได้ก่อให้เกิด เครือข่ายสนับสนุนทางสังคมที่เข้มแข็งระหว่างนักศึกษาและทีมวิทยากร การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปัญหา และแนวทางแก้ไขร่วมกันในกลุ่มเพื่อนร่วมโปรแกรมได้สร้างแรงจูงใจภายนอ และแรงจูงใจภายในอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ การเสริมแรงของ Social Learning Theory นักศึกษารับรู้ถึงการมีอยู่ของกลุ่มที่เข้าใจและให้กำลังใจ ซึ่งช่วยลด

ความรู้สึกโดดเดี่ยวในการต่อสู้กับภาวะอ้วน และเพิ่มความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในเป้าหมายสุขภาพ การสนับสนุนนี้ถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยพยุงนักศึกษาให้อยู่ใน ระยะลงมือทำและคงอยู่ของ TTM ได้อย่างมั่นคงแม้โปรแกรมจะสิ้นสุดลงไปแล้วก็ตาม

อภิปรายผล

1. ด้านความรู้ การสร้างรากฐานความเข้าใจและตัวกระตุ้นการลงมือ พบว่า นักศึกษามี ความรู้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน เกี่ยวกับหลักโภชนาการ การคำนวณพลังงานอาหารที่เหมาะสม และความตระหนักถึงผลกระทบของภาวะอ้วนต่อสุขภาพทั้งด้านร่างกาย (โรคเรื้อรัง) และด้านจิตใจ (สุขภาวะทางจิตใจ) การที่นักศึกษามีความรู้เพิ่มขึ้นนี้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยผลักดันให้เกิด การตัดสินใจที่ถูกต้อง ในการดูแลสุขภาพของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ Health Belief Model (HBM) ที่ระบุว่าความรู้ทำหน้าที่เป็น ตัวกระตุ้นการลงมือและช่วยเพิ่มการรับรู้โอกาสเสี่ยง และความรุนแรงของโรคอ้วนได้อย่างมีประสิทธิผล การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลโดยตรงจากกิจกรรมเวิร์กช็อปครั้งที่ 2 (โภชนาการ) และครั้งที่ 3 (การออกกำลังกาย) ที่มุ่งเน้นการเชื่อมโยงความรู้เชิงทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติจริง ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้อง กับงานวิจัยของ จิราภรณ์ แก้วดวงดี ที่พบว่าโปรแกรมที่บูรณาการความรู้และการปฏิบัติสามารถเพิ่มพูนความรู้และทักษะการดูแลสุขภาพของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการยืนยันว่าการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและนำไปปฏิบัติได้จริงเป็นปัจจัยเริ่มต้นที่จำเป็นในการเปลี่ยนผ่านนักศึกษาจาก ระยะไม่สนใจ ไปสู่ ระยะเริ่มคิดตามแนวคิด TTM

2. ด้านทัศนคติ การเปลี่ยนผ่านจากความเฉยชาสู่แรงจูงใจปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง พบว่านักศึกษามี ทัศนคติเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญต่อการออกกำลังกายและการลดน้ำหนัก โดยมีการเปลี่ยนแปลงมุมมองจากเรื่องของรูปลักษณ์ภายนอกไปสู่การตระหนักถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อ ประโยชน์ต่อสุขภาพระยะยาว และ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปในเชิงบวกนี้เกิดจากการที่ผู้เข้าร่วมรับรู้ถึง ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และช่วยลดการรับรู้อุปสรรคในการดูแลสุขภาพ ซึ่งเป็นกลไกหลักของ HBM กิจกรรมเวิร์กช็อปครั้งที่ 1 (ปฐมนิเทศและการสร้างแรงจูงใจ) และครั้งที่ 5 มีส่วนสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจและการตระหนักรู้ต่อตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Prochaska และ DiClemente ที่อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพจะยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อบุคคลมี แรงจูงใจและการตระหนักรู้ในผลลัพธ์เชิงบวกที่จะเกิดขึ้น ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทัศนคตินี้จึงทำหน้าที่เป็น สะพานเชื่อม

ที่ทำให้นักศึกษาสามารถก้าวข้ามจาก ระยะเริ่มคิด ไปสู่ ระยะเตรียมพร้อม การลงมือปฏิบัติจริงได้อย่างมั่นคง

3. ด้านพฤติกรรมสุขภาพ การเสริมสร้างความสามารถตนเองสู่การกำกับตนเอง พบว่า นักศึกษามี พฤติกรรมสุขภาพที่ดีขึ้น อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการลดพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การดื่มน้ำหวานและการบริโภคอาหารที่มีพลังงานสูง และเพิ่มพฤติกรรมสุขภาพ เช่น การออกกำลังกายอย่างต่อเนื่องและการเลือกอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย นอกจากนี้ ยังมีความสามารถในการ จัดการความเครียดที่สร้างสรรค์ มากขึ้น โดยการใช้กิจกรรมทางเลือกและการพักผ่อนที่เพียงพอ การปรับเปลี่ยนเหล่านี้เป็นผลจากการเรียนรู้เชิงปฏิบัติในกิจกรรมเวิร์กช็อปครั้งที่ 3 (การออกกำลังกาย) และครั้งที่ 4 (การจัดการความเครียด) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นการสร้าง ประสบการณ์ความสำเร็จโดยตรง (Mastery Experience) และการฝึกปฏิบัติทักษะ การกำกับตนเองส่งผลให้ ความเชื่อมั่นในความสามารถตนเองของนักศึกษาเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นตัวพยากรณ์ที่สำคัญที่สุดของการคงอยู่ของพฤติกรรมตามทฤษฎีของ Bandura การที่นักศึกษาสามารถลดพฤติกรรมเสี่ยงและเพิ่มพฤติกรรมสุขภาพได้นี้ สะท้อนถึงการเข้าสู่ ระยะลงมือทำตามแนวคิด TTM ผลการวิจัยนี้ยัง สอดคล้อง กับงานวิจัยของ Greaves et al. ที่พบว่าการแทรกแซงโดยใช้กิจกรรมกลุ่มและเวิร์กช็อปสามารถเพิ่มการมีส่วนร่วมและความต่อเนื่องในการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพได้มากกว่าการให้คำแนะนำรายบุคคล ซึ่งยืนยันว่ารูปแ

4. ด้านการสนับสนุนทางสังคม กลไกสู่ความต่อเนื่องและการป้องกันการกลับสู่พฤติกรรมเดิม พบว่า การเกิดเครือข่ายสนับสนุนทางสังคมระหว่างนักศึกษาและวิทยากร โดยเฉพาะในกิจกรรมเวิร์กช็อปครั้งที่ 6 ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาแบ่งปันความสำเร็จและความท้าทาย ซึ่งกลไกการสนับสนุนนี้ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญตาม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมโดยเพื่อนร่วมกลุ่มทำหน้าที่เป็นแบบอย่าง และแหล่งของการเสริมแรงผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการกระตุ้นซึ่งกันและกัน เครือข่ายดังกล่าวมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาพฤติกรรมสุขภาพในระยะคงอยู่ในระยะยาว เนื่องจากทำหน้าที่เป็นปัจจัยกันชน ต่อความเครียดและแรงกดดันที่อาจทำให้นักศึกษากลับไปสู่พฤติกรรมเดิม ซึ่งผลลัพธ์นี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Raman ที่พบว่าการแทรกแซงเชิงการศึกษาตามกรอบ HBM สามารถเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเองและเจตนารมณ์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยด้านสังคมเป็นตัวสนับสนุนหลัก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพแบบเวิร์กช็อป 6 ครั้ง ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิผลในการกระตุ้นและสนับสนุนให้นักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพได้อย่างเหมาะสม โดยพบการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทั้งด้านความรู้ตระหนักถึงความรุนแรงของภาวะอ้วนและหลักโภชนาการที่ถูกต้อง, ด้านทัศนคติเปลี่ยนไปสู่การมองเห็นประโยชน์ของการลดน้ำหนักและมีแรงจูงใจปฏิบัติ และ พฤติกรรมสุขภาพ ลดการบริโภคอาหารพลังงานสูง, เพิ่มความถี่ในการออกกำลังกาย, และสามารถจัดการความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย** ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 มหาวิทยาลัยควรนำรูปแบบเวิร์กช็อปนี้ไปบูรณาการเข้าสู่การบริการสุขภาพของมหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ 1.2 ควรจัดตั้งเครือข่ายสนับสนุนทางสังคมที่ยั่งยืนและมีบุคลากรสาธารณสุขกำกับดูแล และ 1.3 มหาวิทยาลัยควรพัฒนาศักยภาพบุคลากร โดยเฉพาะทีมให้คำปรึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรเน้นการขยายขอบเขตการศึกษาเพื่อยืนยันความยั่งยืนของรูปแบบกิจกรรมและเปรียบเทียบประสิทธิผลกับวิธีการแทรกแซงอื่น ๆ เพื่อให้ได้แนวทางการส่งเสริมสุขภาพที่มีประสิทธิภาพสูงสุดและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวงกว้างได้อย่างคุ้มค่า

เอกสารอ้างอิง

จิราภรณ์ แก้วดวงดี. (2562). ผลของโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่บูรณาการโภชนาการและการออกกำลังกายในนักศึกษามหาวิทยาลัย. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย,* 14(2), 45–58.

มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มตะวันตก. (2567). *การพัฒนาโมเดลการจัดการน้ำหนักโดยใช้แอปพลิเคชันสำหรับนักศึกษาที่มีภาวะอ้วน.* มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มตะวันตก.

วรรณิศา มหานิล. (2564). การจัดค่ายสุขภาพเพื่อควบคุมน้ำหนักในนักศึกษา. *วารสารสาธารณสุขศาสตร์,* 51(3), 215–226.

วิชัย เอกพลากร. (2564). *รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกายครั้งที่ 6 พ.ศ. 2562–2563.* สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2561). *มหาวิทยาลัยราชภัฏ 385 แห่ง. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.* เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2568 จาก https://arit.kpru.ac.th/?page_id=209&lang=TH

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory.* Prentice Hall.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W.H. Freeman.

Prochaska, J. O., & DiClemente, C. C. (1983). Stages and processes of self-change of smoking: Toward an integrative model of change. *Journal of Consulting and Clinical Psychology,* 51(3), 390–395. https://doi.org/10.1037/0022-006X.51.3.390

Raman, S., Selvarajoo, A., Ramakrishnan, N., Ismail, S., & Appalanaido, G. K. (2024). *Assessing the effectiveness of health belief model-based educational interventions on weight control intentions among Malaysians.* Scientific Reports, 14(1), 35214. https://doi.org/10.1038/s41598-024-76114-5

Rosenstock, I. M. (1974). Historical origins of the health belief model. *Health Education Monographs,* 2(4), 328–335. https://doi.org/10.1177/109019817400200403

Telleria-Aramburu, N., & Arroyo-Izaga, M. (2021). Risk factors of overweight /obesity-related lifestyles in university students: Results from the EHU12/24 study. *British Journal of Nutrition,* 127(6), 914–926. https://doi.org/10.1017/S0007114521001483

World Health Organization. (2018). *Obesity and overweight.* https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and- overweight

อิทธิพลของการตลาดเนื้อหาต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม*

THE INFLUENCE OF CONTENT MARKETING ON CONSUMERS' ONLINE PURCHASE DECISIONS VIA THE TIKTOK APPLICATION IN NAKHON PHANOM PROVINCE

เพ็ญศรี รูวันมอม

Pensri Roowanmom

วิทยาลัยธาตุพนม มหาวิทยาลัยนครพนม

That Phanom College, Nakhon Phanom University, Thailand

Corresponding Author's Email: pensirsmile@gmail.com

วันที่รับบทความ : 7 มกราคม 2569; วันแก้ไขบทความ 27 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 1 มีนาคม 2569

Received 7 January 2026; Revised 27 February 2026; Accepted 1 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นด้านการตลาดเนื้อหาของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนมต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok 2) ศึกษาระดับความคิดเห็นด้านกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม และ 3) วิเคราะห์อิทธิพลของการตลาดเนื้อหา ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าออนไลน์ ในจังหวัดนครพนม จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการ

Citation:

* เพ็ญศรี รูวันมอม. (2569). อิทธิพลของการตลาดเนื้อหาต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1507-1530.

Pensri Roowanmom. (2026). The Influence Of Content Marketing On Consumers' Online Purchase Decisions Via The Tiktok Application In Nakhon Phanom Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1507-1530.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

วิเคราะห์ข้อมูล หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระ

ผลการวิจัยที่พบว่า

1) ระดับความคิดเห็นด้านการตลาดเนื้อหาของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนมต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.851)

2) ระดับความคิดเห็นด้านกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.838)

3) การวิเคราะห์การตลาดเนื้อหามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม พบว่า ตัวแปรด้าน ความน่าสนใจของเนื้อหา ความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และการสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement) อิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม สามารถอธิบายการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ได้ร้อยละ 82.6 (R^2 = 0.826) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การตลาดเนื้อหา, การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์, แอปพลิเคชัน TikTok, ผู้บริโภค, จังหวัดนครพนม

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of consumers' opinions toward content marketing influencing online purchasing via the TikTok application in Nakhon Phanom Province; 2) study the level of consumers' opinions toward the online purchasing decision-making process via the TikTok application in Nakhon Phanom Province; and 3) analyze the influence of content marketing on online purchasing decisions via the TikTok application among consumers in Nakhon Phanom Province. This study employed a quantitative research approach. The population and sample consisted of 400 consumers in Nakhon Phanom Province who had previously purchased products online. Data

were collected using a questionnaire. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis to examine the influence of independent variables.

The research findings revealed that:

1) The overall level of consumers' opinions toward content marketing influencing online purchasing via the TikTok application was at a high level ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.851).

2) The overall level of consumers' opinions toward the online purchasing decision-making process via the TikTok application was at a high level ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.838).

3) The results of the multiple regression analysis indicated that content marketing significantly influenced online purchasing decisions via the TikTok application. Specifically, content attractiveness, source credibility, relevance to consumers' needs, and engagement had a significant influence on online purchasing decisions. These factors were able to explain 82.6 percent of the variance in online purchasing decisions (R^2 = 0.826) at a statistically significant level.

Keywords: Content Marketing, Online Purchasing Decision, TikTok Application, Consumers, Nakhon Phanom Province

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลได้ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างมาก โดยเฉพาะการซื้อสินค้าและบริการผ่านออนไลน์ที่เติบโตต่อเนื่อง ปัจจัยสำคัญคือสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นทั้งช่องทางสื่อสารและพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ที่ผู้บริโภคใช้ค้นหาข้อมูล เปรียบเทียบราคา และรีวิวสินค้า (Mahmud et al., 2024; Kapoor et al., 2022) ในบรรดาแพลตฟอร์มต่าง ๆ TikTok โดดเด่นด้วยเนื้อหาสั้น กระชับ และสร้างความบันเทิง จึงกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ได้สูง (Montag et al., 2021) การตลาดเนื้อหาบน TikTok ช่วยสร้างความน่าสนใจ ความน่าเชื่อถือ และการจดจำแบรนด์ (Pulizzi, 2021) งานวิจัยยังชี้ว่าเนื้อหาที่มีคุณภาพและ

ตรงกับความสนใจสามารถเพิ่มการโต้ตอบและนำไปสู่การตัดสินใจซื้อ (Liu et al., 2023) สำหรับจังหวัดนครพนม ผู้บริโภควัยรุ่นและวัยทำงานใช้ TikTok ทั้งเพื่อความบันเทิงและค้นหาสินค้า จึงเป็นช่องทางสำคัญที่ผู้ประกอบการสามารถใช้กลยุทธ์การตลาดเข้าถึงและโน้มน้าวผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2023; Mahmud et al., 2024)

TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เติบโตสูง ด้วยวิดีโอสั้น กระชับ เข้าใจง่าย และสร้างความเพลิดเพลิน จึงไม่ใช่เพียงช่องทางบันเทิง แต่เป็นพื้นที่สำคัญสำหรับ การตลาดเนื้อหา (Content Marketing) ที่มุ่งสร้างคอนเทนต์มีคุณค่าและตรงความต้องการผู้บริโภค (Putri et al., 2024) การตลาดเนื้อหาบน TikTok มีทั้งรีวิวสินค้า การใช้ผู้มีอิทธิพล การเล่าเรื่อง และการโต้ตอบเรียลไทม์ เช่น ตอบคอมเมนต์หรือไลฟ์สด ซึ่งช่วยสร้างความผูกพันและกระตุ้นการตัดสินใจซื้อ (Jeaniefer et al., 2023; Lou & Xie, 2021) คอนเทนต์ที่บันเทิงและมีคุณภาพสูงช่วยสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อแบรนด์ และผู้บริโภคมักเชื่อถือข้อมูลจากอินฟลูเอนเซอร์มากกว่าการโฆษณาแบบดั้งเดิม (Sun et al., 2023; Jin et al., 2019) อัลกอริทึมการแนะนำเนื้อหาของ TikTok ยังช่วยให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรง ส่งผลให้ผู้ประกอบการสร้างการมีส่วนร่วมได้สูงกว่าแพลตฟอร์มอื่น (Kaye et al., 2022) ปัจจัยต่าง ๆ ของการตลาดเนื้อหา เช่น คุณภาพ ความน่าเชื่อถือ ความบันเทิง การโต้ตอบ และการใช้อินฟลูเอนเซอร์มีอิทธิพลต่อ เจตนาซื้อและการตัดสินใจซื้อ ของผู้บริโภคอย่างชัดเจน (Febrianti et al., 2024; Ferdianto et al., 2024; Wang et al., 2022)

งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งศึกษาบริบทเมืองเศรษฐกิจหลัก เช่น กรุงเทพมหานครหรือเชียงใหม่ ที่มีโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลพร้อมและผู้บริโภคใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างเข้มข้น (Liu et al., 2023; Siripongdee et al., 2020) ขณะที่การศึกษาในพื้นที่ระดับจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดชายแดนภาคอีสาน เช่น นครพนม ยังมีจำกัด จังหวัดนครพนมมีลักษณะเศรษฐกิจและสังคมเฉพาะตัว เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านผ่านการค้าชายแดน จึงเกิดโอกาสทางการตลาดดิจิทัลที่แตกต่างจากเมืองใหญ่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2023) ผู้บริโภควัยรุ่นและวัยทำงานในพื้นที่ใช้ TikTok อย่างแพร่หลาย ทั้งเพื่อความบันเทิง การสื่อสาร และติดตามเทรนด์สินค้า จึงสะท้อนศักยภาพของแพลตฟอร์มนี้ในการทำการตลาดท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kasemsap, 2021; Phuphisith & Naruetharadhol, 2022)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอิทธิพลการตลาดเนื้อหาบน TikTok ต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม เนื่องจากช่วยเติมเต็มช่องว่างงานวิจัยในบริบทท้องถิ่นและให้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลของผู้ประกอบการ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2023;

Mahmud et al., 2024) ผู้บริโภควัยรุ่นและวัยทำงานใช้ TikTok ทั้งเพื่อความบันเทิงและติดตามสินค้าใหม่ ๆ ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ (We Are Social & DataReportal, 2024; Montag et al., 2021; Sun et al., 2023) จังหวัดนครพนมมีบริบทเฉพาะตัวเป็นจังหวัดชายแดน เชื่อมโยงเศรษฐกิจกับ สปป.ลาว และผู้บริโภคเปิดรับเทคโนโลยีดิจิทัลสูง ทำให้ TikTok เป็นช่องทางสำคัญในการสื่อสารและโน้มน้าวผู้บริโภค (Kasemsap, 2021; Phuphisith & Naruetharadhol, 2022) การประยุกต์การตลาดเนื้อหาอย่างเหมาะสมสามารถสร้างการมีส่วนร่วม กระตุ้นพฤติกรรมการซื้อ และสนับสนุนการเติบโตของธุรกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นด้านการตลาดเนื้อหา ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนมต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นด้านกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการตลาดเนื้อหา ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม

สมมติฐานการวิจัย

การตลาดเนื้อหาส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตลาดเนื้อหา (Content Marketing)

การตลาดเนื้อหา (Content Marketing) เป็นแนวคิดทางการตลาดที่มุ่งเน้นการสร้างการเผยแพร่ และการสื่อสารเนื้อหาที่มีคุณค่า มีความเกี่ยวข้อง และมีความสม่ำเสมอไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อดึงดูดความสนใจ สร้างความสัมพันธ์อันดี และรักษาฐานลูกค้าในระยะยาว โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Pulizzi, 2014) แนวคิดดังกล่าวแตกต่างจากการโฆษณาแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นการขายโดยตรง

เนื่องจากการตลาดเนื้อหาให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูล ความรู้ และความบันเทิงแก่ผู้บริโภค เพื่อสร้างความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือในตัวแบรนด์

Kotler, Kartajaya และ Setiawan (2017) อธิบายว่า การตลาดเนื้อหาเป็นหัวใจสำคัญของการตลาดยุคดิจิทัล เนื่องจากผู้บริโภคในปัจจุบันมีพฤติกรรมค้นหาข้อมูล เปรียบเทียบสินค้า และตัดสินใจซื้อจากเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ก่อนเสมอ หากเนื้อหาที่นำเสนอสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคได้ จะส่งผลให้เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อแบรนด์และนำไปสู่ความตั้งใจซื้อในที่สุด

องค์ประกอบสำคัญของการตลาดเนื้อหา ประกอบด้วย

1) ความน่าสนใจของเนื้อหา ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค เนื้อหาที่มีรูปแบบสร้างสรรค์ เข้าใจง่าย และตรงกับความสนใจของกลุ่มเป้าหมายจะช่วยเพิ่มโอกาสในการรับชมและจดจำแบรนด์ได้มากขึ้น (Chaffey & Ellis-Chadwick, 2019)

2) ความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการยอมรับข้อมูลของผู้บริโภค หากเนื้อหาถูกนำเสนอโดยแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีอิทธิพลทางความคิด จะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นและลดความเสี่ยงในการตัดสินใจซื้อ

3) ความสม่ำเสมอในการนำเสนอเนื้อหา การสื่อสารอย่างต่อเนื่องช่วยสร้างการรับรู้และความคุ้นเคยกับแบรนด์ในระยะยาว ทำให้ผู้บริโภคจดจำแบรนด์ได้ง่ายและเกิดความผูกพันมากขึ้น (Pulizzi, 2014)

4) ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ถือเป็นหัวใจของการตลาดเนื้อหา เนื่องจากเนื้อหาที่สามารถแก้ปัญหา ตอบข้อสงสัย หรือสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค จะมีอิทธิพลต่อทัศนคติและความตั้งใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ

5) ความสามารถในการสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement) ซึ่งสะท้อนถึงระดับการโต้ตอบระหว่างผู้บริโภคกับเนื้อหา เช่น การกดถูกใจ แสดงความคิดเห็น หรือการแชร์เนื้อหา การมีส่วนร่วมในระดับสูงแสดงให้เห็นว่าเนื้อหาสามารถสร้างความสนใจและความผูกพันกับผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีแนวโน้มส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในอนาคต (Stephen, 2016)

สรุปได้ว่าการตลาดเนื้อหาเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยสร้างคุณค่าให้กับผู้บริโภค ควบคู่กับการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ของแบรนด์ ซึ่งล้วนมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ โดยเฉพาะในบริบทของสื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชัน TikTok

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์

การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเป็นกระบวนการทางพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอน โดยมีเป้าหมายเพื่อเลือกสินค้าหรือบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของตนได้ดีที่สุด Kotler และ Keller (2016) อธิบายว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การรับรู้ปัญหาหรือความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับบริบทของการซื้อสินค้าออนไลน์ได้อย่างชัดเจน

1) การรับรู้ปัญหาหรือความต้องการ (Problem or Need Recognition) เกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภครับรู้ถึงความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่ต้องการ ซึ่งอาจเกิดจากสิ่งกระตุ้นภายใน เช่น ความต้องการส่วนบุคคล หรือสิ่งกระตุ้นภายนอก เช่น โฆษณา เนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์

2) การค้นหาข้อมูล (Information Search) หลังจากผู้บริโภครับรู้ถึงความต้องการแล้ว จะเริ่มค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการผ่านแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในบริบทของการซื้อสินค้าออนไลน์ แหล่งข้อมูลดิจิทัล เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน รีวิวสินค้า วิดีโอแนะนำสินค้า (Schiffman & Wisenblit, 2019)

3) การประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternatives) ผู้บริโภคจะนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบสินค้าในด้านต่าง ๆ เช่น ราคา คุณภาพ คุณสมบัติ ความน่าเชื่อถือของแบรนด์ และความคิดเห็นจากผู้ใช้รายอื่น สำหรับการซื้อสินค้าออนไลน์ (Chen & Chang, 2018)

4) การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) เป็นขั้นตอนที่ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าที่เห็นว่าตรงกับความต้องการมากที่สุด การตัดสินใจซื้อออนไลน์ยังอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยแวดล้อมเพิ่มเติม เช่น ความสะดวกในการสั่งซื้อ ความปลอดภัยของระบบชำระเงิน ซึ่งสามารถส่งเสริมหรือยับยั้งการตัดสินใจซื้อได้

5) พฤติกรรมหลังการซื้อ (Post-Purchase Behavior) หลังจากการซื้อ ผู้บริโภคจะประเมินความพึงพอใจจากการใช้สินค้า หากประสบการณ์เป็นไปในทางบวก จะนำไปสู่ความภักดีต่อแบรนด์ การซื้อซ้ำ และการบอกต่อในเชิงบวกผ่านสื่อออนไลน์ (Kotler & Keller, 2016)

สรุปได้ว่าการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์เป็นกระบวนการที่ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากข้อมูลเนื้อหาบนสื่อดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นรีวิวสินค้า วิดีโอแนะนำ หรือประสบการณ์ของผู้ใช้รายอื่น ซึ่งมีบทบาทในการสร้างความเชื่อมั่น ลดความเสี่ยง และเพิ่มความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค องค์ความรู้ดังกล่าวจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาอิทธิพลของการตลาดเนื้อหาต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์

แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์และแอปพลิเคชัน TikTok

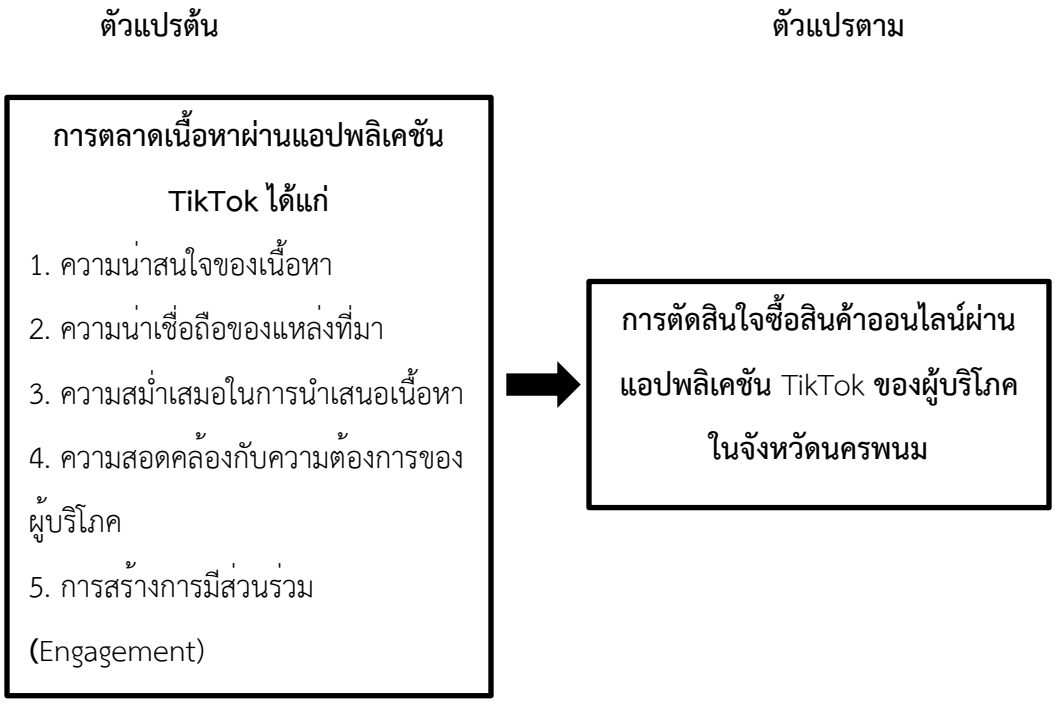
สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เอื้อให้ผู้ใช้สามารถสร้าง แบ่งปัน และแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็น และประสบการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างอิสระผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีลักษณะสำคัญคือการสื่อสารแบบสองทาง การโต้ตอบแบบเรียลไทม์ และการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ในวงกว้าง Kaplan และ Haenlein (2010) ระบุว่า สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล เนื่องจากเป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้บริโภคใช้ในการค้นหา เปรียบเทียบ และตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ

ในปัจจุบัน แอปพลิเคชัน TikTok ถือเป็นหนึ่งในสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน เนื่องจากมีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะวิดีโอสั้นที่กระชับ เข้าใจง่าย และสร้างความบันเทิงสูง TikTok เปิดโอกาสให้ผู้ใช้สามารถผลิตเนื้อหาได้ด้วยตนเอง (User-Generated Content) ส่งผลให้เกิดความหลากหลายของเนื้อหาและความใกล้ชิดระหว่างผู้สร้างเนื้อหากับผู้บริโภค (Kaye, Chen, & Zeng, 2021)

คุณลักษณะเด่นของ TikTok คือ วิดีโอสั้นที่กระชับและดึงดูดความสนใจ ซึ่งเหมาะสมกับพฤติกรรมการเสพสื่อของผู้บริโภคในยุคดิจิทัลที่ให้ความสนใจกับเนื้อหาในระยะเวลาสั้น วิดีโอสั้นสามารถสื่อสารสาระสำคัญได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้บริโภคจดจำเนื้อหาและแบรนด์ได้ง่ายขึ้น (Chaffey & Ellis-Chadwick, 2019) ประการที่สอง คือ ระบบอัลกอริทึมที่แนะนำเนื้อหาตามความสนใจของผู้ใช้ ซึ่งเป็นจุดเด่นสำคัญของ TikTok ระบบดังกล่าวจะวิเคราะห์พฤติกรรมการรับชม การกดถูกใจ การแสดงความคิดเห็น และการแชร์ของผู้ใช้ เพื่อนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจเฉพาะบุคคล ส่งผลให้เนื้อหาทางการตลาดสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างตรงจุดและเพิ่มโอกาสในการโน้มน้าวการตัดสินใจซื้อ ประการที่สาม คือ การใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencer) และผู้สร้างเนื้อหา (Content Creator) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารการตลาดบน TikTok ผู้มีอิทธิพลทางความคิดมักได้รับความไว้วางใจจากผู้ติดตาม และสามารถถ่ายทอดประสบการณ์การใช้สินค้าในลักษณะที่

เป็นธรรมชาติ ทำให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นและมีทัศนคติเชิงบวกต่อสินค้า (Lou & Yuan, 2019)

โดยสรุป คุณลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์และแอปพลิเคชัน TikTok ทำให้แพลตฟอร์มดังกล่าวกลายเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ทรงอิทธิพล สามารถสร้างการรับรู้ ทัศนคติ และความเชื่อมั่นของผู้บริโภค ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถนำมาเขียนกรอบแนวความคิดตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องอิทธิพลของการตลาดเนื้อหาต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครพนม และเคยใช้แอปพลิเคชัน TikTok เพื่อรับชมเนื้อหาเกี่ยวกับสินค้าและบริการ รวมถึงเคยตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่าน TikTok ทั้งนี้ ไม่สามารถทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนได้ เนื่องจากไม่มีหน่วยงานใดรายงานจำนวนผู้ใช้งาน TikTok และผู้ที่เคยซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มดังกล่าวในระดับจังหวัดโดยเฉพาะ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครพนม และเคยใช้แอปพลิเคชัน TikTok เพื่อรับชมเนื้อหาเกี่ยวกับสินค้าและบริการ รวมถึงเคยตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่าน TikTok ผู้วิจัยจึงคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการ ที่ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ W.G Cochran (1953) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 385 คน เพื่อลดความคลาดเคลื่อนที่จะเกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชัน TikTok

ตอนที่ 2 การตลาดเนื้อหาผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ประกอบด้วย ความน่าสนใจของเนื้อหา ความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา ความสม่ำเสมอในการนำเสนอเนื้อหา ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และ การสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement)

ตอนที่ 3 การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ครอบคลุมกระบวนการรับรู้ความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คนพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถาม และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ได้ค่าความตรงของเนื้อหามีค่าเท่ากับ 0.982 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยค่า

สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Lee J. Cronbach ,1951) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.70 ถือว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.876

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ โดยเผยแพร่แบบสอบถามผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น TikTok, Facebook และ LINE ในกลุ่มผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครพนม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความยินยอมจากผู้ตอบแบบสอบถามก่อนการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตลาดเนื้อหาและการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของการตลาดเนื้อหาที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 21–30 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพส่วนใหญ่เป็นพนักงานเอกชนและนักศึกษา มีความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชัน TikTok เป็นประจำทุกวัน และเคยตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่าน TikTok อย่างน้อย 1 ครั้ง

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตลาดเนื้อหาผ่านแอปพลิเคชัน TikTok

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อการตลาดเนื้อหาผ่านแอปพลิเคชัน TikTok

การตลาดเนื้อหาผ่านแอปพลิเคชัน TikTok	$\bar{x}$	SD	แปลผล
ความน่าสนใจของเนื้อหา	4.13	0.853	มาก
ความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา	4.15	0.820	มาก
ความสม่ำเสมอในการนำเสนอเนื้อหา	4.09	0.843	มาก
ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค	4.04	0.868	มาก
การสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement)	4.03	0.872	มาก
รวม	**4.09**	**0.851**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อการตลาดเนื้อหาผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.851 หากทำการวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความสำคัญมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรกคือ ความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.820 รองลงมา คือ ความน่าสนใจของเนื้อหา มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.853 ความสม่ำเสมอในการนำเสนอเนื้อหา มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.843 ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.864 และการสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement) มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.872 ตามลำดับ

3. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok

การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok	$\bar{x}$	SD	แปลผล
กระบวนการรับรู้ความต้องการ	4.05	0.848	มาก
การค้นหาข้อมูล	4.07	0.830	มาก
การประเมินทางเลือก	4.12	0.811	มาก

การตัดสินใจซื้อ	4.04	0.865	มาก
พฤติกรรมหลังการซื้อ	4.03	0.836	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.06**	**0.838**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้บริโภคมีการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.838 หากทำการวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความสำคัญมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรกคือ การประเมินทางเลือก มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.811 รองลงมา คือ การค้นหาข้อมูล มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.830 กระบวนการรับรู้ความต้องการ มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.848 การตัดสินใจซื้อ มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.865 และพฤติกรรมหลังการซื้อ มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.836 ตามลำดับ

4. การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการตลาดเนื้อหาส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม

การตลาดเนื้อหา	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่	-0.257	0.107		-2.404	**0.017***		
X1	0.183	0.043	0.179	4.247	**0.000***	0.251	3.987
X2	0.152	0.041	0.139	3.726	**0.000***	0.319	3.135
X3	0.050	0.043	0.046	1.143	0.254	0.275	3.633
X4	0.074	0.038	0.080	1.945	**0.042***	0.265	3.770
X5	0.094	0.043	0.095	2.195	**0.029***	0.236	4.228
R = 0.909 R2 = 0.826 Adjusted R2 = 0.823 SEEST = 0.314 F = 266.416 P = 0.000 Durbin Watson = 2.101							

a. Dependent Variable: การตัดสินใจซื้อ

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นว่า ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับที่สูงมาก (ไม่เกิด Multicollinearity) ทำการตรวจสอบ Multicollinearity จะใช้ค่า Variance inflation factor (VIF) และค่า Tolerance โดยมีเกณฑ์การตรวจสอบ ดังนี้ VIF ที่เหมาะสมต้องมีค่าน้อยกว่า 10 หากเกินกว่านี้แสดงว่า เกิด Multicollinearity จากผลการวิเคราะห์ จะพบว่า ค่า VIF สูงสุดที่ได้มีค่า 4.228 ซึ่งไม่เกิน 10 และค่า Tolerance ที่มีค่าน้อยที่สุด 0.236 ซึ่งไม่ต่ำกว่า 0.10 เป็นไปตามเกณฑ์ของ Hair et al. (2009) แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงหรือไม่เกิด Multicollinearity

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างการตลาดเนื้อหากับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม พบว่า ความน่าสนใจของเนื้อหา (X1) ความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา (X2) ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค (X4) และการสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement) (X5) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม ส่วนความสม่ำเสมอในการนำเสนอเนื้อหา (X3) ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม สามารถทำนายอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม โดยภาพรวม ได้ร้อยละ 82.6 (R2 = 0.826) ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 17.4 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 0.314 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.909 ซึ่งสามารถเขียนสมการในรูปแบบคะแนนดิบ ดังนี้

$= -0.257 + 0.183_{X1} + 0.152_{X2} + 050_{x3} + 0.074_{X4} + 0.094_{x5}$

และได้สมการในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$= 0.179_{ZX1} + 0.139_{ZX2} + 0.046_{ZX3} + 0.080_{zx4} + 0.095_{zx5}$

อภิปรายผล

ในการศึกษาเรื่องอิทธิพลของการตลาดเนื้อหาต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นด้านการตลาดเนื้อหาของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนมต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.09, S.D. = 0.851) แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการตลาดเนื้อหาบน TikTok ในการรับรู้ข้อมูลสินค้าและใช้ประกอบการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์อย่างชัดเจน สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะช่องทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่าผู้บริโภคมีความระมัดระวังในการซื้อสินค้าออนไลน์ และมักพิจารณาความน่าเชื่อถือของผู้สร้างเนื้อหา ผู้รีวิว หรือแหล่งข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า เนื่องจากไม่สามารถสัมผัสหรือทดลองสินค้าได้โดยตรง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lou และ Yuan (2019) ที่พบว่าความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพลทางความคิดบนสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลโดยตรงต่อความไว้วางใจและความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค รองลงมา คือ ความน่าสนใจของเนื้อหา แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาที่มีความสร้างสรรค์ เข้าใจง่าย และนำเสนอในรูปแบบที่สอดคล้องกับลักษณะของแพลตฟอร์ม TikTok สามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคและกระตุ้นให้เกิดความสนใจในสินค้าได้ ในด้านความสม่ำเสมอในการนำเสนอเนื้อหา ซึ่งอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการนำเสนอเนื้อหาอย่างต่อเนื่องช่วยสร้างการรับรู้ ความคุ้นเคย และความจดจำในแบรนด์ ซึ่งมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kotler, Kartajaya และ Setiawan (2017) ที่ระบุว่าการสื่อสารทางการตลาดอย่างสม่ำเสมอช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของแบรนด์ในระยะยาว ด้านความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ที่อยู่ในระดับมาก แสดงว่าเนื้อหาที่สามารถตอบโจทย์ปัญหา ความสนใจ และความต้องการของผู้บริโภคได้ตรงจุด จะช่วยเพิ่มโอกาสในการยอมรับข้อมูลและนำไปสู่การตัดสินใจซื้อ สุดท้าย คือ การสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement) ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าการกดไลก์ แสดงความคิดเห็น และการแชร์เนื้อหา มีบทบาทต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคกับเนื้อหาทางการตลาด ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Stephen (2016) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ช่วยเสริมสร้างความผูกพันต่อแบรนด์และมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

โดยสรุป ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ชี้ให้เห็นว่า การตลาดเนื้อหาผ่านแอปพลิเคชัน TikTok โดยเฉพาะด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาและความน่าสนใจของเนื้อหา มีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้และการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดเนื้อหาบน TikTok ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นด้านกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.838) แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับทุกขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจซื้อเมื่อเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ผ่าน TikTok สะท้อนให้เห็นว่าแพลตฟอร์มดังกล่าวมีบทบาทเป็นแหล่งข้อมูลและช่องทางสนับสนุนการตัดสินใจซื้อในทุกขั้นตอน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การประเมินทางเลือก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่า ผู้บริโภคมีแนวโน้มใช้ข้อมูลจาก TikTok เพื่อเปรียบเทียบสินค้าในหลายมิติ เช่น ราคา คุณภาพ ความน่าเชื่อถือของผู้ขาย และความคิดเห็นจากผู้ใช้รายอื่น ก่อนตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler และ Keller (2016) ที่ระบุว่า การประเมินทางเลือกเป็นขั้นตอนสำคัญที่ผู้บริโภคใช้ในการคัดเลือกสินค้าที่ตอบสนองความต้องการได้ดีที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chen และ Chang (2018) ที่พบว่า รีวิวสินค้าและประสบการณ์ของผู้ใช้รายอื่นบนสื่อออนไลน์มีอิทธิพลอย่างมากต่อการประเมินทางเลือกและความตั้งใจซื้อสินค้า รองลงมา คือ การค้นหาข้อมูล แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการผ่าน TikTok เช่น การรับชมวิดีโอรีวิว การสาธิตการใช้งาน และการเปรียบเทียบคุณสมบัติของสินค้า ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Schiffman และ Wisenblit (2019) ซึ่งระบุว่าแหล่งข้อมูลออนไลน์เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ช่วยลดความไม่แน่นอนและความเสี่ยงในการตัดสินใจซื้อสินค้า โดยเฉพาะในบริบทของการซื้อสินค้าออนไลน์ ด้านกระบวนการรับรู้ความต้องการ ซึ่งอยู่ในระดับมาก แสดงว่าเนื้อหาทางการตลาดและวิดีโอแนะนำสินค้าบน TikTok สามารถกระตุ้นให้ผู้บริโภครับรู้ถึงความต้องการสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler และ Keller (2016) ที่กล่าวว่า สิ่งกระตุ้นทางการตลาดมีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้บริโภคเกิดการรับรู้ปัญหาหรือความต้องการสินค้าและบริการ ด้านการตัดสินใจซื้อที่อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคมีแนวโน้มใช้ TikTok เป็นช่องทางประกอบการ

ตัดสินใจซื้อจริง โดยเฉพาะเมื่อได้รับข้อมูลที่เพียงพอและเกิดความเชื่อมั่นในสินค้าและผู้ขาย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Erkan และ Evans (2016) ซึ่งพบว่า ข้อมูลและความคิดเห็นบนสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคโดยตรง ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในระดับมาก แสดงว่าหลังจากการซื้อสินค้าออนไลน์ ผู้บริโภคมีแนวโน้มแสดงความคิดเห็น รีวิวสินค้า หรือแบ่งปันประสบการณ์การใช้งานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Stephen (2016) ที่ระบุว่า พฤติกรรมหลังการซื้อบนสื่อสังคมออนไลน์ เช่น การรีวิวและการบอกต่อ มีอิทธิพลต่อการรับรู้และการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภครายอื่นในอนาคต

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok เป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการประเมินทางเลือกและการค้นหาข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และสะท้อนบทบาทของ TikTok ในฐานะเครื่องมือสนับสนุนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การตลาดเนื้อหามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรด้านการตลาดเนื้อหาประกอบด้วย ความน่าสนใจของเนื้อหา ความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และการสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement) สามารถร่วมกันอธิบายการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ได้ร้อยละ 82.6 (R^2 = 0.826) แสดงให้เห็นว่าการตลาดเนื้อหาเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคบนแพลตฟอร์ม TikTok ผลการวิจัยพบว่า ความน่าสนใจของเนื้อหา (X1) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เนื้อหาที่มีรูปแบบสร้างสรรค์ สนุกสนาน เข้าใจง่าย และดึงดูดความสนใจ สามารถกระตุ้นอารมณ์และทัศนคติของผู้บริโภค ทำให้เกิดความสนใจในสินค้าและนำไปสู่ความตั้งใจซื้อ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ashley และ Tuten (2015) ที่พบว่า เนื้อหาที่มีความน่าสนใจและความบันเทิงบนสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมและความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค รวมถึงสอดคล้องกับ Pulizzi (2014) ที่ระบุว่า เนื้อหาที่มีคุณค่าและดึงดูดความสนใจเป็นหัวใจสำคัญของการตลาดเนื้อหาที่ประสบความสำเร็จ ในด้าน ความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา (X2) พบว่าส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่าน TikTok อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่า

ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของผู้สร้างเนื้อหา ผู้ขาย หรืออินฟลูเอนเซอร์ เนื่องจากความน่าเชื่อถือช่วยลดความเสี่ยงในการซื้อสินค้าออนไลน์ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ohanian (1990) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มามีอิทธิพลต่อทัศนคติและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค สำหรับความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค (X4) ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ แสดงให้เห็นว่า เนื้อหาที่ตรงกับความสนใจ ไลฟ์สไตล์ และปัญหาของผู้บริโภค จะช่วยเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจซื้อสินค้าได้มากขึ้น ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดการตลาดเชิงมุ่งลูกค้า (Customer-Oriented Marketing) ของ Kotler และ Keller (2016) ที่ระบุว่า การนำเสนอคุณค่าและเนื้อหาที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จทางการตลาด ในด้าน การสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement) (X5) พบว่าส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการกดไลก์ แสดงความคิดเห็น แชร์ หรือโต้ตอบกับผู้สร้างเนื้อหาและแบรนด์บน TikTok ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นระหว่างผู้บริโภคกับสินค้าและผู้ขาย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Brodie et al. (2013) ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมของผู้บริโภคบนสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมการซื้อและความภักดีต่อแบรนด์ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่า ความสม่ำเสมอในการนำเสนอเนื้อหา (X3) ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า ผู้บริโภคบน TikTok ให้ความสำคัญกับคุณภาพ ความน่าสนใจ และความเกี่ยวข้องของเนื้อหามากกว่าความถี่หรือความสม่ำเสมอในการเผยแพร่เนื้อหา เนื่องจากลักษณะของแพลตฟอร์ม TikTok เน้นการรับชมเนื้อหาที่หลากหลายและรวดเร็วผ่านระบบอัลกอริทึม ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ De Veirman, Cauberghe, และ Hudders (2017) ที่พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพและความน่าเชื่อถือของเนื้อหามีอิทธิพลต่อการรับรู้และพฤติกรรมผู้บริโภคมากกว่าความถี่ในการนำเสนอเนื้อหา

โดยสรุป ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ชี้ให้เห็นว่า การตลาดเนื้อหาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลสูงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม โดยเฉพาะด้านความน่าสนใจของเนื้อหา ความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และการสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางการตลาดดิจิทัลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการตลาดเนื้อหาต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เชิงประจักษ์ที่สามารถสรุปได้ดังนี้

1. งานวิจัยนี้ช่วยยืนยันบทบาทเชิงกลยุทธ์ของ การตลาดเนื้อหา (Content Marketing) ในบริบทของแพลตฟอร์มวิดีโอสั้นอย่าง TikTok อย่างชัดเจน โดยพบว่า องค์ประกอบของการตลาดเนื้อหาไม่ได้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับเท่าเทียมกันทั้งหมด องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญคือ ความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา ความน่าสนใจของเนื้อหา ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และการสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement) เป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ ความสม่ำเสมอในการนำเสนอเนื้อหา ไม่ส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคบน TikTok ให้ความสำคัญกับ “คุณภาพและความเชื่อถือได้ของเนื้อหา” มากกว่าความถี่ในการนำเสนอ

2. งานวิจัยได้ขยายความเข้าใจเกี่ยวกับ กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ ในบริบทของ TikTok โดยพบว่า ขั้นตอน การประเมินทางเลือก และ การค้นหาข้อมูล เป็นขั้นตอนที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงที่สุด องค์ความรู้ใหม่นี้ชี้ให้เห็นว่า TikTok ไม่ได้เป็นเพียงสื่อเพื่อสร้างการรับรู้หรือความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลเปรียบเทียบสินค้าและตรวจสอบความน่าเชื่อถือก่อนการตัดสินใจซื้อจริง ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคยุคดิจิทัลที่อาศัยประสบการณ์ของผู้อื่น รีวิว และวิดีโอสาธิตเป็นฐานในการตัดสินใจ

3. ผลการวิเคราะห์เชิงสาเหตุจากแบบจำลองการถดถอยพหุคูณ ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เชิงทฤษฎีและเชิงประยุกต์ โดยพบว่า การตลาดเนื้อหาสามารถอธิบายอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่าน TikTok ได้สูงถึงร้อยละ 82.6 ซึ่งสะท้อนพลังของเนื้อหาในฐานะเครื่องมือทางการตลาดดิจิทัล งานวิจัยนี้จึงช่วยยกระดับความเข้าใจว่า TikTok ไม่ใช่เพียงช่องทางการสื่อสารการตลาด แต่เป็น “ระบบนิเวศของการตัดสินใจซื้อ” ที่เนื้อหา ความน่าเชื่อถือ และการมีส่วนร่วม ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

โดยสรุป องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การทำการตลาดบน TikTok ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ควรมุ่งเน้นการสร้างเนื้อหาที่มีความน่าเชื่อถือ น่าสนใจ ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค และเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม มากกว่าการเน้นความถี่ในการสื่อสารเพียง

อย่างเดียว ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ประกอบการ นักการตลาดดิจิทัล และนักวิจัยในการพัฒนารูปแบบการตลาดเนื้อหาในแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปจากผลวิจัย

จากการศึกษา อิทธิพลของการตลาดเนื้อหาต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในจังหวัดนครพนม สามารถสรุปผลการวิจัยที่สำคัญได้ว่า ผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อการตลาดเนื้อหาและกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่าน TikTok โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคในพื้นที่ศึกษา

ผลการวิเคราะห์เชิงสาเหตุพบว่า องค์ประกอบของการตลาดเนื้อหาที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ความน่าสนใจของเนื้อหา ความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และการสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement) โดยตัวแปรเหล่านี้สามารถอธิบายอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่าน TikTok ได้ในระดับสูง ขณะที่ความสม่ำเสมอในการนำเสนอเนื้อหาไม่ส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจซื้อ ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ และประสบการณ์ที่ได้รับจากเนื้อหามากกว่าความถี่ในการสื่อสารเพียงอย่างเดียว **ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ** 1. ผู้ประกอบการและนักการตลาดควรให้ความสำคัญกับการสร้างเนื้อหาที่มีความน่าเชื่อถือ เช่น การใช้รีวิวจากผู้ใช้งานจริง ผู้มีอิทธิพลทางความคิด หรือแหล่งข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้ เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค 2. ควรออกแบบเนื้อหาให้มีความน่าสนใจ เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยอาศัยรูปแบบวิดีโอสั้นที่เป็นจุดเด่นของ TikTok เพื่อดึงดูดความสนใจและกระตุ้นการรับรู้คุณค่าของสินค้า 3. ควรส่งเสริมการสร้างการมีส่วนร่วม เช่น การชวนแสดงความคิดเห็น การตอบโต้กับผู้ชม และการใช้ฟังก์ชันต่าง ๆ ของแพลตฟอร์ม เพื่อเพิ่มโอกาสในการเชื่อมโยงระหว่างแบรนด์กับผู้บริโภค และนำไปสู่การตัดสินใจซื้อ **ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการสำหรับงานวิจัยต่อไป** 1. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่หรือกลุ่มประชากรอื่น เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมผู้บริโภคและเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัยในวงกว้าง 2. ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพหรือวิจัย

แบบผสมผสาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแรงจูงใจ ความรู้สึก และประสบการณ์ของผู้บริโภคที่มีต่อการตลาดเนื้อหาบน TikTok 3. ควรศึกษาการเปรียบเทียบอิทธิพลของการตลาดเนื้อหาบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ เช่น Instagram, Facebook หรือ YouTube เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการตลาดดิจิทัลให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2023). *การสำรวจพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประชากร พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

Ashley, C., & Tuten, T. (2015). Creative strategies in social media marketing: An exploratory study of branded social content. *Psychology & Marketing,* 32(1), 15–27.

Brodie, R. J., Hollebeek, L. D., Juric, B., & Ilic, A. (2013). Customer engagement in a virtual brand community. *Journal of Service Research,* 14(3), 252–271.

Chaffey, D., & Ellis-Chadwick, F. (2019). *Digital marketing: Strategy, implementation and practice* (7th ed.). Pearson Education.

Chen, Y. S., & Chang, C. H. (2018). The determinants of online consumer trust. *Journal of Business Research,* 88, 256–265.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika,* 16(3), 297–334.

De Veirman, M., Cauberghe, V., & Hudders, L. (2017). Marketing through Instagram influencers. *International Journal of Advertising,* 36(5), 798–828.

Dessart, L., Veloutsou, C., & Morgan-Thomas, A. (2015). Consumer engagement in online brand communities. *Journal of Product & Brand Management,* 24(1), 28–42.

Erkan, I., & Evans, C. (2016). The influence of eWOM in social media on consumers' purchase intentions. *Journal of Research in Interactive Marketing,* 10(2), 142–159.

Febrianti, R., Hidayat, A., & Nugroho, S. (2024). The effect of content marketing quality and engagement on purchase intention through TikTok. *Journal of Digital Marketing Studies,* 6(1), 45–60.

Ferdianto, A., Prasetyo, B., & Lestari, D. (2024). Influencer credibility and entertainment value in TikTok content marketing: Impacts on consumer purchase decisions. *Asian Journal of Business and Marketing,* 9(2), 112–128.

Hollebeek, L. D., Glynn, M. S., & Brodie, R. J. (2014). Consumer brand engagement in social media. *Journal of Interactive Marketing,* 28(2), 149–165.

Jin, S. V., Muqaddam, A., & Ryu, E. (2019). Instafamous and social media influencer marketing. *Marketing Intelligence & Planning,* 37(5), 567–579.

Jeaniefer, C., Suryadi, K., & Wijaya, H. (2023). Interactive content marketing on TikTok and its influence on consumer engagement. *International Journal of Interactive Marketing,* 5(3), 201–215.

Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2017). *Marketing 4.0: Moving from traditional to digital*. Wiley.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson Education.

Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons,* 53(1), 59–68.

Kaye, D. B. V., Chen, X., & Zeng, J. (2021). The co-evolution of two Chinese mobile short video apps: Parallel platformization of Douyin and TikTok. *Mobile Media & Communication,* 9(2), 229–253.

Kapoor, K. K., Dwivedi, Y. K., Piercy, N. C., & Lal, B. (2022). Social media marketing and consumer purchase behavior: A systematic literature review. *Journal of Retailing and Consumer Services,* 68, 103027

Kasemsap, K. (2021). Digital marketing strategies and consumer behavior in Thailand. *Journal of Asian Business and Economic Studies,* 28(2), 101–118.

Kaye, D. B. V., Chen, X., & Zeng, J. (2022). The co-evolution of two Chinese mobile short video apps: Parallel platformization of Douyin and TikTok. *Mobile Media & Communication,* 10(2), 229–253.

Lou, C., & Yuan, S. (2019). Influencer marketing: How message value and credibility affect consumer trust. *Journal of Interactive Advertising,* 19(1), 58–73.

Liu, X., Burns, A. C., & Hou, Y. (2023). An investigation of brand-related user-generated content on TikTok: The influence on purchase intention. *Journal of Marketing Communications,* 29(3), 261–279.

Lou, C., & Xie, Q. (2021). Something social, something entertaining? How digital content marketing on social media drives consumer engagement and purchase intention. *Journal of Interactive Advertising,* 21(2), 144–161.

Mahmud, M., Rahman, M. S., & Hossain, M. A. (2024). Social media usage and online purchasing behavior in emerging markets. *Electronic Commerce Research and Applications,* 63, 101324.

Montag, C., Yang, H., & Elhai, J. D. (2021). On the psychology of TikTok use: A first glimpse from empirical findings. *Frontiers in Public Health,* 9, 641673.

Ohanian, R. (1990). Construction and validation of a scale to measure celebrity endorsers' perceived expertise, trustworthiness, and attractiveness. *Journal of Advertising,* 19(3), 39–52.

Pulizzi, J. (2014). *Epic content marketing*. McGraw-Hill Education.

Phuphisith, S., & Naruetharadhol, P. (2022). Social media adoption and consumer behavior in Thailand's provincial areas. *Journal of Asian Finance, Economics and Business,* 9(4), 123–134.

Pulizzi, J. (2021). *Content Inc.: How entrepreneurs use content to build massive audiences and create radically successful businesses* (2nd ed.). McGraw-Hill Education.

Putri, N. A., Wibowo, A., & Santoso, B. (2024). Content marketing effectiveness on TikTok: Evidence from Gen Z consumers. *Journal of Marketing Innovation,* 7(1), 1–15.

Stephen, A. T. (2016). The role of digital and social media marketing in consumer behavior. *Current Opinion in Psychology,* 10, 17–21.

Schiffman, L. G., & Wisenblit, J. L. (2019). *Consumer behavior* (12th ed.). Pearson Education.

Siripongdee, K., Pimdee, P., & Tuntiwongwanich, S. (2020). A blended learning model with IoT-based technology: Effectively used when the COVID-19 pandemic? *Journal of Education and Learning,* 9(5), 1–11.

Sun, Y., Shao, X., Li, X., Guo, Y., & Nie, K. (2023). How live streaming influences purchase intentions in social commerce: An IT affordance perspective. *Electronic Commerce Research and Applications,* 57, 101129.

Wang, Y., Yu, C., & Wei, Y. (2022). Social media peer communication and impacts on purchase intentions: A consumer socialization framework. *Journal of Interactive Marketing,* 58, 14–27.

We Are Social, & DataReportal. (2024). *Digital 2024: Thailand*.

ผลกระทบของภาษีตอบโต้ของสหรัฐอเมริกาต่อความสามารถในการแข่งขันของสินค้าส่งออกไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา*

THE EFFECTS OF UNITED STATES RECIPROCAL TARIFFS ON THE COMPETITIVENESS OF THAI EXPORTS IN THE UNITED STATES MARKET

ศิริศักดิ์ พูลสวัสดิ์

Sirisak Poolsawat

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University, Thailand

Corresponding Author's Email: sirisak.p@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 29 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 6 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 8 เมษายน 2569

Received 29 March 2026; Revised 6 April 2026; Accepted 8 April 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการแข่งขันของสินค้าส่งออกสำคัญของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา ภายใต้มาตรการภาษีตอบโต้ของสหรัฐอเมริกา โดยวัดความสามารถในการแข่งขันผ่านดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ และส่วนแบ่งการตลาด ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่นิยมใช้ในการประเมินความสามารถในการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศจากฐานข้อมูล International Trade Center ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลการส่งออกของไทยและข้อมูลการนำเข้าของสหรัฐอเมริกา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

Citation:

* ศิริศักดิ์ พูลสวัสดิ์. (2569). ผลกระทบของภาษีตอบโต้ของสหรัฐอเมริกาต่อความสามารถในการแข่งขันของสินค้าส่งออกไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1531-1549.

Sirisak Poolsawat. (2029). The Effects Of United States Reciprocal Tariffs On The Competitiveness Of Thai Exports In The United States Market. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1531-1549.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

การวิเคราะห์ส่วนแบ่งการตลาด และการวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ เพื่อประเมินความสามารถในการแข่งขันของสินค้าส่งออกไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา

ผลการศึกษา พบว่า ภาษีตอบโต้ของสหรัฐอเมริกามีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสินค้าส่งออกไทยในเชิงโครงสร้าง เนื่องจากภาษีศุลกากรส่งผลให้ราคาสินค้าส่งออกของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกาสูงขึ้น ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันด้านราคาลดลงและส่งผลต่อส่วนแบ่งการตลาด แม้ว่าสินค้าส่งออกของไทยบางกลุ่มยังคงมีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นและมีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น แต่เมื่อพิจารณาความสามารถในการแข่งขันผ่านดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ พบว่าความสามารถในการแข่งขันของไทยโดยรวมมีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งสำคัญที่ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีมากกว่า ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่ามาตรการภาษีมีผลต่อโครงสร้างความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว ดังนั้นประเทศไทยควรปรับตัวด้านนโยบายการค้าระหว่างประเทศ การพัฒนาคุณภาพสินค้า การเพิ่มมูลค่าสินค้า และการกระจายตลาดส่งออก เพื่อรักษาและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของสินค้าส่งออกไทยในตลาดโลก

คำสำคัญ: ภาษีตอบโต้, ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ, ความสามารถในการแข่งขัน

Abstract

This research aimed to examine the changes in the competitiveness of major Thai exports in the United States market under the United States reciprocal tariff measures. Competitiveness was measured using the Revealed Comparative Advantage (RCA) index and market share, which are widely used indicators for measuring international trade competitiveness. This study employed a quantitative research approach using international trade data obtained from the International Trade Center database, including Thailand’s export data and United States import data. The data were analyzed using descriptive statistics, market share analysis, and the Revealed Comparative Advantage index in order to evaluate the competitiveness of Thai exports in the United States market.

The results indicated that the United States reciprocal tariffs affected the competitiveness of Thai exports in structural terms. Tariff measures increased the prices of Thai products in the United States market, which reduced price competitiveness and affected market share. Although the export value of some Thai products continued to increase and maintained market share in the United States market, the analysis based on the Revealed Comparative Advantage index showed that Thailand's overall competitiveness tended to decline when compared with major competing countries that received tariff preferences. The findings suggest that tariff measures have long-term effects on the structure of trade competitiveness. Therefore, Thailand should adjust its international trade policy by focusing on product quality development, value-added production, and export market diversification in order to maintain and enhance the competitiveness of Thai exports in the global market.

Keywords: Reciprocal tariff, Revealed comparative advantage, Competitiveness.

บทนำ

การส่งออกเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย เนื่องจากเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศและมีบทบาทต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจในภาพรวม โดยเฉพาะในบริบทเศรษฐกิจโลกที่ประเทศต่าง ๆ เชื่อมโยงกันมากขึ้น การค้าระหว่างประเทศจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาความสามารถในการเติบโตของประเทศ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาโครงสร้างการค้าของไทยพบว่า สหรัฐอเมริกาเป็นตลาดส่งออกที่มีความสำคัญสูงต่อไทย ทั้งในแง่มูลค่าการส่งออกและสัดส่วนต่อการส่งออกรวม ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงนโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกาย่อมส่งผลกระทบต่อภาคการส่งออกของไทยอย่างมีนัยสำคัญ (จิรายุ จันทรสาขา และคณะ, 2568)

เมื่อพิจารณาในระดับสินค้า พบว่าการส่งออกของไทยไปยังสหรัฐอเมริกากระจุกตัวอยู่ในบางกลุ่มอุตสาหกรรมสำคัญ เช่น เครื่องจักรและอุปกรณ์ไฟฟ้า เครื่องจักรกล ยางและของทำด้วยยาง พลาสติกและของที่ทำด้วยพลาสติก อุปกรณ์ทางทัศนศาสตร์ และเฟอร์นิเจอร์ สินค้าเหล่านี้หลายรายการมีสัดส่วนการส่งออกไปยังตลาดสหรัฐอเมริกาค่อนข้างสูงเมื่อเทียบ

กับตลาดโลก สะท้อนให้เห็นว่าตลาดสหรัฐอเมริกาเป็นตลาดหลักของสินค้าไทยหลายประเภท ดังนั้น หากมีการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีศุลกากรหรือมาตรการกีดกันทางการค้า ย่อมกระทบทั้งต่อมูลค่าการส่งออก ต้นทุนสินค้า และสถานะการแข่งขันของไทยในตลาดดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศที่อธิบายว่าการเก็บภาษีศุลกากรทำให้ราคาสินค้าในประเทศผู้นำเข้าสูงขึ้น ขณะที่ปริมาณการนำเข้าลดลง (Balassa, 1965)

ในช่วงที่ผ่านมา สหรัฐอเมริกาได้ใช้นโยบายภาษีตอบโต้ (Reciprocal Tariff) ต่อประเทศคู่ค้าหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทย เพื่อจัดการปัญหาการขาดดุลการค้า มาตรการดังกล่าวส่งผลให้สินค้าไทยต้องเผชิญต้นทุนทางภาษีที่เปลี่ยนแปลงไป และอาจกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งในตลาดเดียวกัน โดยเฉพาะในกรณีที่ประเทศคู่แข่งได้รับอัตราภาษีต่ำกว่า หรือได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีจากสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ งานศึกษาที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่า การเพิ่มขึ้นของภาษีศุลกากรส่งผลทางลบต่อการค้าระหว่างประเทศ และประเทศกำลังพัฒนามักได้รับผลกระทบมากกว่าประเทศพัฒนาแล้ว (Olawore et al., 2025) นอกจากนี้ การปรับขึ้นภาษียังอาจทำให้ผู้ส่งออกต้องเร่งส่งออกล่วงหน้าเพื่อหลีกเลี่ยงต้นทุนภาษีในอนาคต หรือเปลี่ยนเป้าหมายตลาดส่งออกไปยังประเทศอื่น (Yang et al., 2024; Pattararangrong & Suwanprasert, 2025; Hayakawa, 2026)

สำหรับประเทศไทย แม้งานศึกษาบางชิ้นสะท้อนว่าไทยอาจได้เปรียบด้านภาษีเมื่อเปรียบเทียบกับจีนในบางสินค้า แต่เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่นที่ส่งออกสินค้าคล้ายคลึงกันไปยังสหรัฐอเมริกา ไทยกลับไม่ได้มีความได้เปรียบทางภาษีอย่างชัดเจน และในบางกรณีอาจเสียเปรียบจากการที่ประเทศคู่แข่งได้รับอัตราภาษีต่ำกว่า หรือได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีมากกว่า (จิรายุ จันทรสาขา และคณะ, 2568) ขณะเดียวกัน การศึกษาความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกาโดยใช้ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏก็พบว่า ความสามารถในการแข่งขันของไทยแตกต่างกันไปตามประเภทสินค้า โดยบางอุตสาหกรรมมีความได้เปรียบ ขณะที่บางอุตสาหกรรมไม่มีความได้เปรียบอย่างชัดเจน (Poramacom, 2002; Suwannarat et al., 2019) สะท้อนให้เห็นว่าผลกระทบของภาษีตอบโต้ต่อไทยไม่ควรพิจารณาเพียงมูลค่าการส่งออก แต่ควรพิจารณาในมิติของความสามารถในการแข่งขันเชิงเปรียบเทียบด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของภาษีตอบโต้ของสหรัฐอเมริกาต่อความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา โดยมุ่งวิเคราะห์ทั้งมิติของมูลค่าการส่งออก ส่วนแบ่ง

การตลาด และดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของสถานะการแข่งขันของสินค้าไทยภายใต้บริบทนโยบายการค้าระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจผลกระทบของมาตรการภาษีตอบโต้ และใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายการค้าระหว่างประเทศของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

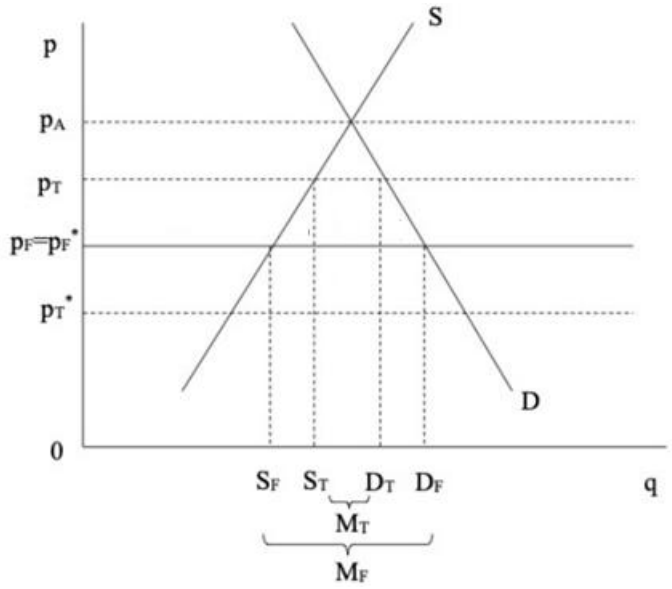
เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการแข่งขันของสินค้าส่งออกสำคัญของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา โดยอาศัยดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ รวมถึงส่วนแบ่งการตลาดซึ่งเป็นที่นิยมในการใช้วัดความสามารถในการแข่งขัน

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับผลของภาษีศุลกากรต่อราคาและมูลค่าการนำเข้า

ภาษีศุลกากรเป็นเครื่องมือนโยบายการค้าที่มีผลโดยตรงต่อราคา ปริมาณการนำเข้า และโครงสร้างการแข่งขันของสินค้าในตลาดระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกรณีที่ประเทศผู้นำเข้าเป็นประเทศขนาดใหญ่ทางเศรษฐกิจ เช่น สหรัฐอเมริกา การเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีของประเทศดังกล่าวย่อมสามารถส่งผลต่อราคาในตลาดโลกได้ด้วย ในเชิงทฤษฎี หากราคาสินค้าในตลาดโลกต่ำกว่าราคาในประเทศ ผู้นำเข้าจะมีแรงจูงใจในการนำเข้าสินค้า แต่เมื่อรัฐจัดเก็บภาษีศุลกากร ราคาสินค้าในประเทศผู้นำเข้าจะเพิ่มสูงขึ้น ขณะที่ปริมาณการนำเข้าจะลดลง และอาจส่งผลให้ราคาสินค้าในตลาดโลกลดลงตามไปด้วย อันเนื่องมาจากอุปสงค์ต่อสินค้าในตลาดโลกที่ปรับตัวลดลง

ในกรณีนี้ ความสัมพันธ์ของราคาภายหลังการจัดเก็บภาษีสามารถอธิบายได้จากสมการ $pT = pT + t^*$ เมื่อ pT คือราคาสินค้าในประเทศผู้นำเข้า pT^* คือราคาสินค้าในตลาดโลกภายหลังการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์ และ t คืออัตราภาษีศุลกากรต่อหน่วยสินค้า ดังนั้น เมื่ออัตราภาษีศุลกากรเพิ่มสูงขึ้น ราคาสินค้าในประเทศจะเพิ่มขึ้น ปริมาณการนำเข้าจะลดลง และระดับการแข่งขันของสินค้านำเข้าจะเปลี่ยนแปลงไปตามโครงสร้างภาษีที่ถูกกำหนดขึ้น

ที่มา: โดยผู้วิจัย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลของภาษีศุลกากรและภาษีตอบโต้

แม้ว่าผลของภาษีตอบโต้ของสหรัฐอเมริกาต่อการส่งออกของไทยจะเป็นประเด็นที่ค่อนข้างใหม่ แต่จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถอธิบายได้ว่า การเพิ่มขึ้นของภาษีศุลกากรโดยทั่วไปส่งผลกระทบในทางลบต่อการนำเข้าและการค้าระหว่างประเทศ โดย ณัชพล นาคนาม (2564) ศึกษาผลกระทบของการถูกยกเลิกระบบสิทธิพิเศษทางภาษีของสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกาที่มีต่อการส่งออกของไทย พบว่าเมื่อสิทธิพิเศษทางภาษีถูกยกเลิก การส่งออกของไทยไปยังตลาดดังกล่าวในภาพรวมลดลง แม้ว่าระดับผลกระทบจะแตกต่างกันไปในแต่ละอุตสาหกรรมก็ตาม

สอดคล้องกับ Olawore et al. (2025) ที่ศึกษาผลของภาษีศุลกากรต่อการค้าระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา พบว่า การเพิ่มขึ้นของภาษีศุลกากรส่งผลทางลบต่อการค้าระหว่างประเทศ และประเทศกำลังพัฒนาได้รับผลกระทบมากกว่าประเทศพัฒนาแล้ว ขณะเดียวกัน Yang et al. (2024) พบว่า เมื่อภาษีของสหรัฐอเมริกาสูงขึ้นจนกระทบต่อการส่งออกของจีน ผู้ประกอบการจีนมีการปรับตัวโดยเพิ่มการส่งออกไปยังตลาดอื่น เช่น สหภาพยุโรป เพื่อทดแทนตลาดสหรัฐอเมริกา

ในด้านผลกระทบต่อราคา Amiti et al. (2019) พบว่า ภาระจากกำแพงภาษีของสหรัฐอเมริกาต่อสินค้าจีนตกอยู่กับผู้บริโภคและผู้ประกอบการในสหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่ผู้ส่งออกจีนแทบไม่ได้รับผลกระทบด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ Yang et al. (2024) ที่พบว่า ราคา FOB ของสินค้าจีนไม่ได้รับผลกระทบจากภาษีของสหรัฐอเมริกาอย่างชัดเจน นอกจากนี้ Pattararangrong and Suwanprasert (2025) และ Hayakawa (2026) ยังพบว่า หลังจากสหรัฐอเมริกาประกาศใช้นโยบายภาษีตอบโต้ แต่ก่อนที่มาตรการจะมีผลบังคับใช้จริง ผู้ส่งออกมีแนวโน้มเร่งส่งออกสินค้าไปยังสหรัฐอเมริกา เพื่อหลีกเลี่ยงต้นทุนภาษีที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นในอนาคต

3. แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขันของไทย

ความสามารถในการแข่งขันของประเทศในตลาดต่างประเทศสามารถพิจารณาได้จากหลายมิติ เช่น ส่วนแบ่งการตลาด และดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ใช้สะท้อนสถานะการแข่งขันของสินค้าประเภทต่าง ๆ ในตลาดปลายทาง งานวิจัยของ Poramacom (2002) ซึ่งศึกษาความสามารถในการแข่งขันของไทยและอินโดนีเซียในการส่งออกยางพาราไปยังสหรัฐอเมริกา พบว่า อินโดนีเซียมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบสูงกว่าไทยตลอดช่วงเวลาที่ศึกษา ขณะที่ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพียงบางปีและยังอยู่ในระดับต่ำกว่าอินโดนีเซีย

ในทำนองเดียวกัน Suwannarat et al. (2019) ศึกษาความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ยางพารา เคมี และเหล็กกล้าในตลาดสหรัฐอเมริกา พบว่า ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในผลิตภัณฑ์ยางพารา แต่ไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในอุตสาหกรรมเคมีและเหล็กกล้า ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนว่า ความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกาไม่ได้อยู่ในระดับเดียวกันทุกกลุ่มสินค้า แต่ขึ้นอยู่กับโครงสร้างอุตสาหกรรม ความต้องการของตลาด และเงื่อนไขด้านต้นทุนหรือภาษีที่เกี่ยวข้อง

สำหรับผลของภาษีตอบโต้ต่อความสามารถในการแข่งขันของไทยโดยตรง จิรายุ จันทรสาขา และคณะ (2568) พบว่า หลังการปรับขึ้นภาษีตอบโต้ สินค้าไทยมีภาษีศุลกากรต่ำกว่าสินค้าจีนอย่างมาก ทำให้สินค้าของไทยมีโอกาสทดแทนสินค้าจีนในตลาดสหรัฐอเมริกาได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่นที่ส่งออกสินค้าคล้ายคลึงกันไปยังสหรัฐอเมริกา พบว่า อัตราภาษีของสินค้าไทยส่วนใหญ่ไม่ได้แตกต่างจากคู่แข่งอย่างมีนัยสำคัญ จึงไม่ได้สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างชัดเจน อีกทั้งสินค้าสำคัญบางรายการ เช่น

อุปกรณ์การแพทย์ ยานยนต์ และชิ้นส่วน ยังมีความเสี่ยงสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน เนื่องจากประเทศคู่แข่งบางประเทศได้รับอัตราภาษีต่ำกว่าไทย หรือได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีจากสหรัฐอเมริกา

4. การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า ภาษีศุลกากรและภาษีตอบโต้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อราคา ปริมาณการนำเข้า มูลค่าการส่งออก และความสามารถในการแข่งขันของประเทศในตลาดระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเมื่อประเทศผู้นำเข้าเป็นตลาดขนาดใหญ่ เช่น สหรัฐอเมริกา งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นอย่างสอดคล้องกันว่า การเพิ่มขึ้นของภาษีมีแนวโน้มทำให้การค้าลดลง แม้ผลกระทบจะไม่เท่ากันในทุกสินค้าและทุกประเทศก็ตาม

ในกรณีของประเทศไทย งานวิจัยที่ผ่านมาชี้ว่า ไทยอาจได้เปรียบเมื่อเปรียบเทียบกับบางประเทศ เช่น จีน แต่ไม่ได้มีความได้เปรียบทางภาษีอย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งส่วนใหญ่ในตลาดสหรัฐอเมริกา ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ผลของภาษีตอบโต้ของสหรัฐอเมริกาต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย โดยพิจารณาทั้งมูลค่าการส่งออก ส่วนแบ่งการตลาด และดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงสถานะการแข่งขันของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นระบบและชัดเจนยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลการส่งออกของไทยและข้อมูลการนำเข้าของสหรัฐอเมริกาตามพิกัดศุลกากรระดับ 2 หลัก (HS 2-digit) จากฐานข้อมูล International Trade Center โดยใช้ข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2567–2568 เพื่อวิเคราะห์ผลของภาษีตอบโต้ของสหรัฐอเมริกาต่อความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ การวิเคราะห์ครอบคลุมข้อมูลตลอดทั้งปี และข้อมูลเฉพาะช่วง 5 เดือนสุดท้ายของแต่ละปี เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการประกาศและดำเนินมาตรการภาษีตอบโต้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์เฉพาะสินค้าส่งออกสำคัญของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา 10 กลุ่มแรกที่มีมูลค่าส่งออกสูงสุด ได้แก่ กลุ่มสินค้าตามพิกัดศุลกากร 84, 85, 40, 87, 39, 90, 94,

71, 73 และ 23 เนื่องจากสินค้าทั้ง 10 กลุ่มดังกล่าวมีมูลค่าการส่งออกรวมคิดเป็นร้อยละ 86.55 ของมูลค่าการส่งออกของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาทั้งหมด จึงถือเป็นกลุ่มสินค้าที่มีนัยสำคัญต่อการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ตัวชี้วัดทางเศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ ประกอบด้วย 1) ส่วนแบ่งการตลาด (Market Share: MS) และ 2) ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage: RCA) โดยใช้ในการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา

1. ส่วนแบ่งการตลาด (Market Share: MS)

ส่วนแบ่งการตลาดใช้สำหรับวิเคราะห์สัดส่วนการส่งออกของสินค้าไทยเมื่อเทียบกับการนำเข้าสินค้าทั้งหมดของสหรัฐอเมริกาในสินค้าประเภทเดียวกัน ซึ่งสามารถคำนวณได้จากสมการดังนี้

$$MSijk = Xijk / Xwjk$$

เมื่อ

MSijk หมายถึง ส่วนแบ่งการตลาดของสินค้า k ของประเทศ i ไปยังประเทศ j

Xijk หมายถึง มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ไปยังประเทศ j

Xwjk หมายถึง มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของทั้งโลกไปยังประเทศ j

หากส่วนแบ่งการตลาดมีค่าสูงขึ้น ย่อมสะท้อนว่าประเทศมีความสามารถในการแข่งขันของสินค้านั้นในตลาดปลายทางเพิ่มขึ้น

2. ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage: RCA)

ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏเป็นดัชนีที่ใช้วัดความสามารถในการแข่งขันเชิงเปรียบเทียบของสินค้าในตลาดปลายทาง โดยอาศัยแนวคิดของ Balassa (1965) ซึ่งมีสูตรการคำนวณดังนี้

RCAijk = (Xijk / Xij) / (Xwjk / Xwj)

เมื่อ

RCAijk หมายถึง ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของสินค้า k ของประเทศ i ไปยังประเทศ j

Xijk หมายถึง มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ไปยังประเทศ j

Xij หมายถึง มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของประเทศ i ไปยังประเทศ j

Xwjk หมายถึง มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของทั้งโลกไปยังประเทศ j

Xwj หมายถึง มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของทั้งโลกไปยังประเทศ j

การแปลผลใช้เกณฑ์ของ Erkan (2014) ดังนี้

0 < RCA ≤ 1 หมายถึง ไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ

1 < RCA ≤ 2 หมายถึง มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเล็กน้อย

2 < RCA ≤ 4 หมายถึง มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบปานกลาง

4 < RCA หมายถึง มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบอย่างมาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากฐานข้อมูล International Trade Center ซึ่งเป็นข้อมูลด้านการค้าระหว่างประเทศที่แสดงมูลค่าการส่งออกและการนำเข้าของสินค้าในแต่ละพิกัดศุลกากร โดยเลือกใช้ข้อมูลการส่งออกของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา และข้อมูลการนำเข้าของสหรัฐอเมริกาจากทุกประเทศ เพื่อใช้ในการคำนวณส่วนแบ่งการตลาดและดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของสินค้าไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ร่วมกับการคำนวณตัวชี้วัดความสามารถในการแข่งขัน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์มูลค่าการส่งออกของสินค้าไทยไปยังสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2567 และ 2568

2. วิเคราะห์ส่วนแบ่งการตลาดของสินค้าไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา

3. คำนวณดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของสินค้าไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา

4. เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ทั้งในข้อมูลตลอดทั้งปี และข้อมูลเฉพาะช่วง 5 เดือนสุดท้ายของแต่ละปี

5. อธิบายผลการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการแข่งขันของไทยภายใต้บริบทของมาตรการภาษีตอบโต้ของสหรัฐอเมริกา

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2567–2568 โดยเปรียบเทียบข้อมูลตลอดทั้งปีและข้อมูลเฉพาะช่วงเดือนสิงหาคมถึงธันวาคมของแต่ละปี เพื่อสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของการส่งออกและความสามารถในการแข่งขันของไทยภายหลังการประกาศใช้นโยบายภาษีตอบโต้ของสหรัฐอเมริกา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์มูลค่าการส่งออกของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา

จากข้อมูลของ International Trade Center พบว่า ในปี พ.ศ. 2568 มูลค่าการส่งออกสินค้าส่งออกสำคัญของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2567 โดยเฉพาะสินค้าในกลุ่มเครื่องจักรและเครื่องใช้กล เครื่องจักรไฟฟ้า พลาสติกและของที่ทำด้วยพลาสติก อุปกรณ์ทางทัศนศาสตร์ และเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ดังแสดงในตารางที่ 2 อย่างไรก็ตาม มีสินค้าบางรายการที่มูลค่าการส่งออกลดลง ได้แก่ ไข่มุกธรรมชาติหรือไข่มุกเลี้ยง และของทำด้วยเหล็กหรือเหล็กกล้า ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกลดลงร้อยละ 2.88 และ 5.57 ตามลำดับ

ทั้งนี้ การลดลงของการส่งออกสินค้ากลุ่มเหล็กและเหล็กกล้าสามารถอธิบายได้จากอัตราภาษีศุลกากรที่สูง โดยมีการจัดเก็บภาษีสูงถึงร้อยละ 43.4 ซึ่งสูงกว่าสินค้าในกลุ่มอื่น ส่งผลให้การส่งออกสินค้าในกลุ่มดังกล่าวลดลง ขณะที่การลดลงของการส่งออกสินค้ากลุ่มไข่มุกและรัตนชาติเป็นผลมาจากความต้องการสินค้าเครื่องประดับในตลาดสหรัฐอเมริกาที่ลดลง

เมื่อพิจารณาเฉพาะช่วง 5 เดือนสุดท้ายของปี พบว่า สินค้าส่วนใหญ่มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น ยกเว้นสินค้ากลุ่มยางและของทำด้วยยาง และกลุ่มยานยนต์และส่วนประกอบที่มีมูลค่าการส่งออกลดลงในช่วงเวลาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาร่วมกับข้อมูลทั้งปี พบว่าการลดลงในช่วง 5 เดือนสุดท้ายเกิดจากการเร่งส่งออกในช่วงก่อนการจัดเก็บภาษีตอบโต้เพื่อหลีกเลี่ยงภาษีที่เพิ่มขึ้นในอนาคต

ตารางที่ 1 มูลค่าการส่งออกสินค้าส่งออกสำคัญของไทยเปรียบเทียบระหว่างปี 2567 และ 2568

พิกัดศุลกากร	รายการ	ตลอดทั้งปี			เดือนสิงหาคม-ธันวาคม		
		มูลค่า (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)		การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	มูลค่า (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)		การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
		2567	2568		2567	2568	
84	เครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์บอยเลอร์ เครื่องจักร เครื่องใช้กลฯ	15,728.65	31,284.07	98.90	6,939.56	17,872.75	157.55
85	เครื่องจักรไฟฟ้า และอุปกรณ์ไฟฟ้า	23,055.97	32,419.04	40.61	10,227.02	15,119.53	47.84
40	ยางและของทำด้วยยาง	5,499.94	5,683.56	3.34	2,361.54	2,174.02	-7.94
87	ยานบกนอกจากรถที่เดินบนรางรถไฟหรือรางรถราง ส่วนประกอบและอุปกรณ์ประกอบของยานดังกล่าว	2,592.82	2,679.64	3.35	1,221.79	1,058.62	-13.35
39	พลาสติกและของที่ทำด้วยพลาสติก	1,454.98	2,064.07	41.86	664.34	994.09	49.63
90	อุปกรณ์และเครื่องอุปกรณ์ที่ใช้ในทางทัศนศาสตร์ฯ	1,765.74	2,056.55	16.47	793.40	835.33	5.28
94	เฟอร์นิเจอร์ เครื่องเตียง ฟูก ฐานรองฟูก เบาะฯ	1,239.58	1,612.31	30.07	592.63	788.22	33.00
71	ไข่มุกธรรมชาติหรือไข่มุกเลี้ยง รัตนชาติหรือกึ่งรัตนชาติฯ	1,835.31	1,782.38	-2.88	769.53	598.88	-22.18
73	ของทำด้วยเหล็กหรือเหล็กกล้า	1,179.79	1,114.02	-5.57	463.44	510.72	10.20
23	กากและเศษที่เหลือจากอุตสาหกรรมผลิตอาหารฯ	859.27	1,043.59	21.45	389.31	419.78	7.83

ที่มา: International trade center (2569)

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า สินค้าที่มีอัตราการเติบโตสูง ได้แก่ เครื่องจักร เครื่องจักรไฟฟ้า และพลาสติก โดยมีอัตราการเติบโตมากกว่าร้อยละ 40 ขึ้นไป แสดงให้เห็นว่าแม้จะมีมาตรการภาษีตอบโต้ แต่มูลค่าการส่งออกของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาในภาพรวมยังคงขยายตัว

2. ผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งการตลาดของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา

จากการวิเคราะห์ส่วนแบ่งการตลาดของสินค้าไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา พบว่า สินค้าส่วนใหญ่ของไทยมีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า สอดคล้องกับมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้น

โดยเฉพาะสินค้าในกลุ่มเครื่องจักร เครื่องจักรไฟฟ้า พลาสติก และกากและเศษที่เหลือจากอุตสาหกรรมผลิตอาหาร ซึ่งมีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม สินค้ากลุ่มเฟอร์นิเจอร์มีส่วนแบ่งการตลาดลดลงเมื่อพิจารณาข้อมูลตลอดทั้งปี แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะช่วง 5 เดือนสุดท้ายพบว่าส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างการแข่งขันในช่วงหลังการประกาศมาตรการภาษีตอบโต้

ตารางที่ 2 สัดส่วนการนำเข้าสินค้าไทยต่อสินค้านำเข้าทั้งหมดของอเมริกา (ร้อยละ)

พิกัดศุลกากร	รายการ	ตลอดทั้งปี		สิงหาคม-ธันวาคม	
		2024	2025	2024	2025
84	เครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์บอยเลอร์ เครื่องจักร เครื่องใช้กลฯ	2.96	4.70	3.00	6.00
85	เครื่องจักรไฟฟ้า และอุปกรณ์ไฟฟ้า	4.75	6.31	4.63	6.82
40	ยางและของทำด้วยยาง	15.16	15.39	15.53	14.85
87	ยานบกนอกจากรถที่เดินบนรางรถไฟหรือรางรถราง ส่วนประกอบและอุปกรณ์ประกอบของยานดังกล่าว	0.66	0.79	0.76	0.79
39	พลาสติกและของที่ทำด้วยพลาสติก	1.86	2.79	2.03	3.41
90	อุปกรณ์และเครื่องอุปกรณ์ที่ใช้ในทางทัศนศาสตร์ฯ	1.41	1.64	1.48	1.66
94	เฟอร์นิเจอร์ เครื่องเตียง ฟูก ฐานรองฟูก เบาะฯ	2.05	1.16	1.63	2.02
71	ไข่มุกธรรมชาติหรือไข่มุกเลี้ยง รัตนชาติหรือกึ่งรัตนชาติฯ	1.71	2.42	1.92	3.00
73	ของทำด้วยเหล็กหรือเหล็กกล้า	2.24	2.52	2.08	3.15
23	กากและเศษที่เหลือจากอุตสาหกรรมผลิตอาหารฯ	15.75	19.26	16.62	19.56

ที่มา: คำนวนโดยผู้วิจัย

จากตารางที่ 2 พบว่า สินค้ากลุ่มกากและเศษที่เหลือจากอุตสาหกรรมผลิตอาหารมีส่วนแบ่งการตลาดสูงที่สุด และเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 15.75 เป็นร้อยละ 19.26 แสดงให้เห็นว่าสินค้ากลุ่มดังกล่าวมีความสามารถในการแข่งขันในตลาดสหรัฐอเมริกาสูง ขณะที่สินค้าในกลุ่มเครื่องจักรและเครื่องจักรไฟฟ้ามีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน

3. ผลการวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA)

จากการวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ พบว่า เมื่อพิจารณาข้อมูลตลอดทั้งปี สินค้าในกลุ่มเครื่องจักร เครื่องใช้กล พลาสติก และเฟอร์นิเจอร์ มีความได้เปรียบในการแข่งขันเพิ่มขึ้น ขณะที่สินค้าในกลุ่มอื่น ๆ ส่วนใหญ่มีค่าดัชนี RCA ลดลง

เมื่อพิจารณาข้อมูลเฉพาะช่วง 5 เดือนสุดท้าย พบว่า สินค้าในกลุ่มเครื่องจักรและพลาสติกมีค่าดัชนี RCA เพิ่มขึ้น ขณะที่สินค้าในกลุ่มอื่น ๆ มีค่าดัชนี RCA ลดลง สะท้อนให้เห็นว่าความสามารถในการแข่งขันเชิงเปรียบเทียบของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกาในภาพรวมมีแนวโน้มลดลง

ตารางที่ 3 ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏระหว่างปี 2567 และ 2568

พิกัดศุลกากร	รายการ	RCA			
		ตลอดทั้งปี		เดือนสิงหาคม-ธันวาคม	
		2567	2568	2567	2568
84	เครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์บอยเลอร์ เครื่องจักร เครื่องใช้กลฯ	1.5070	1.7464	1.4815	1.8264
85	เครื่องจักรไฟฟ้า และอุปกรณ์ไฟฟ้า	2.4148	2.3437	2.2844	2.0780
40	ยางและของทำด้วยยาง	7.7142	5.7127	7.6704	4.5235
87	ยานบกนอกจากรถที่เดินบนรางรถไฟหรือรางรถราง ส่วนประกอบและอุปกรณ์ประกอบของยานดังกล่าว	0.3371	0.2944	0.3734	0.2405
39	พลาสติกและของที่ทำด้วยพลาสติก	0.9464	1.0354	1.0002	1.0386
90	อุปกรณ์และเครื่องอุปกรณ์ที่ใช้ในทางทัศนศาสตร์ฯ	0.7198	0.6076	0.7326	0.5049
94	เฟอร์นิเจอร์ เครื่องเตียง ฟูก ฐานรองฟูก เบาะฯ	0.8685	0.8986	0.9471	0.9145
71	ไข่มุกธรรมชาติหรือไข่มุกเลี้ยง รัตนชาติหรือกึ่งรัตนชาติฯ	1.0412	0.4293	0.8033	0.6141
73	ของทำด้วยเหล็กหรือเหล็กกล้า	1.1403	0.9357	1.0274	0.9603
23	กากและเศษที่เหลือจากอุตสาหกรรมผลิตอาหารฯ	8.0174	7.1510	8.2065	5.9593

จากตารางที่ 3 ในปี พ.ศ. 2568 สินค้าที่ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบอย่างมาก ได้แก่ ยางและของทำด้วยยาง และกากและเศษที่เหลือจากอุตสาหกรรมผลิตอาหาร สินค้าที่ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบปานกลาง ได้แก่ เครื่องจักรไฟฟ้า และสินค้าที่ไทยมีความได้เปรียบ

โดยเปรียบเทียบเล็กน้อย ได้แก่ เครื่องจักรและเครื่องใช้กล และพลาสติกและของที่ทำด้วยพลาสติก ขณะที่สินค้าในกลุ่มอื่นไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ

4. สรุปผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา

จากการวิเคราะห์มูลค่าการส่งออก ส่วนแบ่งการตลาด และดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ พบว่า มาตรการภาษีตอบโต้ของสหรัฐอเมริกาไม่ได้ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกของไทยลดลงในภาพรวม เนื่องจากสินค้าส่วนใหญ่ยังคงมีมูลค่าการส่งออกและส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ พบว่า ความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกาในภาพรวมมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากแม้ไทยจะได้เปรียบด้านภาษีเมื่อเทียบกับจีน แต่ไม่ได้มีความได้เปรียบเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่นที่ส่งออกสินค้าคล้ายคลึงกันไปยังสหรัฐอเมริกา และในบางกรณีไทยยังเสียเปรียบด้านภาษีเมื่อเทียบกับประเทศที่ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีจากสหรัฐอเมริกา

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบว่า มาตรการภาษีตอบโต้ของสหรัฐอเมริกาไม่ได้ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากสินค้าส่งออกสำคัญของไทยส่วนใหญ่ยังคงมีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น และมีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้นในหลายกลุ่มสินค้า สะท้อนให้เห็นว่าในระยะสั้น ผู้ส่งออกไทยยังสามารถปรับตัวและรักษาปริมาณการส่งออกในตลาดสหรัฐอเมริกาได้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Amiti, Redding and Weinstein (2019) ที่พบว่า ภาระจากมาตรการกำแพงภาษีของสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่ตกอยู่กับผู้นำเข้าและผู้บริโภคในสหรัฐอเมริกา มากกว่าผู้ส่งออกในต่างประเทศ และสอดคล้องกับ Yang et al. (2024) ที่พบว่าราคา FOB ของผู้ส่งออกไม่ได้รับผลกระทบจากภาษีของสหรัฐอเมริกาอย่างมีนัยสำคัญ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาข้อมูลเฉพาะช่วง 5 เดือนสุดท้าย พบว่าสินค้าบางประเภท เช่น ยางและผลิตภัณฑ์ยาง และยานยนต์และส่วนประกอบ มีมูลค่าการส่งออกลดลง ซึ่งสามารถอธิบายได้จากการเร่งส่งออกก่อนการบังคับใช้มาตรการภาษีตอบโต้ เพื่อหลีกเลี่ยงภาษีที่เพิ่มขึ้นในอนาคต ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Pattararangrong and Suwanprasert (2025) และ Hayakawa (2026) ที่พบว่าผู้ส่งออกมีแนวโน้มเร่งส่งออกก่อนการปรับขึ้นภาษี ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นในช่วงก่อนการจัดเก็บภาษี และลดลงในช่วงหลังจากมาตรการเริ่มมีผลบังคับใช้

ในด้านส่วนแบ่งการตลาด พบว่าสินค้าไทยส่วนใหญ่มีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้นในตลาดสหรัฐอเมริกา ซึ่งสอดคล้องกับมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าสินค้าไทยยังสามารถแข่งขันในตลาดสหรัฐอเมริกาได้ แม้ว่าจะมีมาตรการภาษีตอบโต้ก็ตาม อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ พบว่าความสามารถในการแข่งขันของไทยในภาพรวมมีแนวโน้มลดลง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า แม้สินค้าไทยจะยังสามารถส่งออกได้ในปริมาณมาก แต่ความได้เปรียบเชิงโครงสร้างในการแข่งขันกลับลดลง

ผลการศึกษาดังกล่าว สามารถอธิบายได้จากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศที่อธิบายว่า ภาษีศุลกากรส่งผลให้ราคาสินค้าในประเทศผู้นำเข้าสูงขึ้น และปริมาณการนำเข้าลดลง (Balassa, 1965) อย่างไรก็ตาม หากประเทศผู้ส่งออกไม่ได้เป็นประเทศเดียวที่ได้รับผลกระทบจากภาษี แต่ประเทศคู่แข่งได้รับอัตราภาษีที่ใกล้เคียงกัน หรือบางประเทศได้รับสิทธิพิเศษทางภาษี ก็อาจทำให้โครงสร้างการแข่งขันเปลี่ยนแปลงไป โดยประเทศที่มีอัตราภาษีต่ำกว่าจะมีความได้เปรียบในการแข่งขันมากกว่า

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Olawore et al. (2025) ที่พบว่า การเพิ่มขึ้นของภาษีศุลกากรส่งผลกระทบทางลบต่อการค้าระหว่างประเทศ และประเทศกำลังพัฒนาจะได้รับผลกระทบมากกว่าประเทศพัฒนาแล้ว นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Poramacom (2002) และ Suwannarat et al. (2019) ที่พบว่า ความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกาแตกต่างกันไปในแต่ละสินค้า โดยบางอุตสาหกรรมมีความได้เปรียบ ขณะที่บางอุตสาหกรรมไม่มีความได้เปรียบอย่างชัดเจน

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า มาตรการภาษีตอบโต้ของสหรัฐอเมริกาไม่ได้ส่งผลต่อมูลค่าการส่งออกของไทยอย่างชัดเจนในระยะสั้น แต่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทยในเชิงโครงสร้างในระยะยาว เนื่องจากประเทศไทยไม่ได้มีความได้เปรียบด้านอัตราภาษีเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งสำคัญ และบางประเทศได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งทำให้ความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกาลดลง แม้ว่ามูลค่าการส่งออกและส่วนแบ่งการตลาดของบางสินค้าจะเพิ่มขึ้นก็ตาม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย พบว่า มาตรการภาษีตอบโต้ของสหรัฐอเมริกาไม่ได้ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาอย่างชัดเจนในระยะสั้น เนื่องจากสินค้าส่งออกสำคัญ

ของไทยส่วนใหญ่ยังคงมีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า และหลายรายการมีส่วนแบ่งการตลาดในตลาดสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความสามารถในการแข่งขันผ่านดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ พบว่าความสามารถในการแข่งขันของไทยในภาพรวมมีแนวโน้มลดลง แม้ไทยจะได้เปรียบด้านภาษีเมื่อเทียบกับจีน แต่ไม่ได้มีความได้เปรียบอย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่น และในบางกรณีไทยยังเสียเปรียบจากการที่ประเทศคู่แข่งได้รับอัตราภาษีต่ำกว่า หรือได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีจากสหรัฐอเมริกา สะท้อนให้เห็นว่าภาษีตอบโต้ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทยในเชิงโครงสร้างมากกว่าผลต่อมูลค่าการส่งออกโดยตรง **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. ภาครัฐควรติดตามและประเมินผลกระทบของมาตรการภาษีตอบโต้ของประเทศคู่ค้าอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าส่งออกสำคัญที่พึ่งพาตลาดสหรัฐอเมริกาสูง เพื่อให้สามารถกำหนดมาตรการรองรับและช่วยเหลือผู้ประกอบการได้อย่างเหมาะสมและทันท่วงที 2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการเจรจาการค้าและการใช้กลไกทางการค้าระหว่างประเทศ เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทย โดยเฉพาะในกรณีที่ประเทศคู่แข่งได้รับอัตราภาษีต่ำกว่า หรือได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีมากกว่าไทย 3. ผู้ประกอบการไทยควรปรับกลยุทธ์การส่งออก โดยไม่พึ่งพาตลาดสหรัฐอเมริกาเพียงตลาดเดียว แต่ควรกระจายความเสี่ยงไปยังตลาดอื่นควบคู่กัน รวมถึงพัฒนาคุณภาพสินค้า เทคโนโลยีการผลิต และการสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว 4. ภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมกันส่งเสริมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะกลุ่มสินค้าที่ไทยยังมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ เช่น ยางและของทำด้วยยาง และกากและเศษที่เหลือจากอุตสาหกรรมผลิตอาหาร เพื่อใช้เป็นฐานในการรักษาและขยายตลาดส่งออกในอนาคต **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรมีการศึกษาวิจัยในระดับพิกัดศุลกากรที่ละเอียดมากขึ้น เช่น ระดับ 4 หลัก หรือ 6 หลัก เพื่อให้เห็นผลกระทบของภาษีตอบโต้ต่อสินค้าแต่ละประเภทได้ชัดเจนและจำเพาะมากขึ้น 2. ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทยร่วมกับปัจจัยด้านภาษี เช่น ต้นทุนการผลิต อัตราแลกเปลี่ยน ห่วงโซ่อุปทาน และสิทธิพิเศษทางการค้า เพื่อให้สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการแข่งขันได้อย่างรอบด้านมากขึ้น 3. ควรใช้เครื่องมือวิเคราะห์เพิ่มเติม เช่น แบบจำลองแรงดึงดูดทางการค้า หรือการวิเคราะห์เชิงเศรษฐมิติ เพื่อแยกผลกระทบของภาษีตอบโต้โดยตรงออกจากปัจจัยแวดล้อมอื่น และเพิ่มความแม่นยำในการอธิบายผล

การศึกษา 4. ควรมีการศึกษาติดตามผลในระยะยาว เพื่อประเมินว่ามาตรการภาษีตอบโต้ของสหรัฐอเมริกาจะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทยอย่างต่อเนื่องหรือไม่ โดยเฉพาะในกรณีที่นโยบายการค้าระหว่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

จิรายุ จันทรสาขา และคณะ. (2568). *ภาษีทรัมป์ 2.0 กับความท้าทายต่อภาคการส่งออกไทย.* เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2569 จาก https://www.pier.or.th

ณัชพล นาคนาม. (2564). ผลกระทบของการถูกยกเลิกระบบสิทธิพิเศษทางภาษีที่มีต่อการส่งออกของไทย. ใน *วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Amiti, M., Redding, S. J., & Weinstein, D. E. (2019). The impact of the 2018 tariffs on prices and welfare. *Journal of Economic Perspectives*, 33(4), 187-210.

Balassa, B. (1965). Trade liberalisation and revealed comparative advantage. *The Manchester School*, 33(2), 99-123.

Erkan, B. (2014). Comparative analysis of the competitiveness in the export of science-based goods regarding Turkey and the EU+13 countries. *International Journal of Business and Social Science*, 5(8), 33-41.

Hayakawa, K. (2026). Trade effects of US tariffs under Trump 2.0. *The Developing Economies*, 64(1), 1-22.

Olawore, O. C., Aiki, T. R., Banjo, O. J., Okoh, V. O., & Olafimihan, T. O. (2025). The impact of tariff policies on international trade relations and economic competitiveness: A comparative study of developed and developing economies. *Saudi Journal of Economics and Finance*, 9(7), 253-265.

Pattararangrong, J., & Suwanprasert, W. (2025). Fast and furious: Daily export responses to the Liberation Day tariff shock. *PIER Discussion Paper*, 244, 1-35.

Poramacom, N. (2002). Revealed comparative advantage (RCA) and constant market share model (CMS) on Thai natural rubber. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 23(1), 54-60.

Suwannarat, P., Srimaungtong, N., Kuboonya-arags, P., & Sukprasert, A. (2019). The study of competitiveness of Thai exports to the U.S. market. *Journal of Accounting and Management*, 11(1), 211-225.

Yang, J., Li, Z., Tang, Z., & Wang, X. (2024). The impacts of the U.S. trade war on Chinese exporters. *The Review of Economics and Statistics*, 106(6), 1576-1587.

พลเมืองดิจิทัลในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม: การสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อความเข้าใจและการสื่อสาร*

DIGITAL CITIZENSHIP IN MULTICULTURAL CONTEXTS: DESIGNING LEARNING FOR UNDERSTANDING AND COMMUNICATION

พระสมพงษ์ ณฏฐิโก (เฒ่าเง้า)[1], พระครูใบฎีกาธนู ธนวฑฺฒโน[2], กิตติศักดิ์ แท่งทอง[3], ปุณณภพ ชมชื่น[4] และ โยธิน ไกรษร[5]

PhraSompong Natthiko (Thaongao)[1], Phrakhrubaidika Thanoo Thanawatthano[2], Kitisak Thngthong[3], Punnaphop Chomchuen[4] and Yotin Kaison[5]

[1-4]คณะครุศาสตร์ สาขาสังคมศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

[1-4]Social Studies Program, Faculty of Education, Buddhachinaraj Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[5]คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ สาขาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในยุคดิจิทัล มหาวิทยาลัยนครพนม

[5]Thai for Communication in Digital Age Program, Faculty of Liberal Arts and Sciences, Nakhon Phanom University, Thailand

Corresponding Author's Email: yotinkaison@windowslive.com

วันที่รับบทความ : 29 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 5 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 7 เมษายน 2569

Received 29 March 2026; Revised 5 April 2026; Accepted 7 April 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งสืบค้นและสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม ภายใต้สภาวะ BANI World โดยเน้นการบูรณาการศาสตร์การสอนสังคมศึกษาและภาษาไทยในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ในบทความได้นำเสนอการ

Citation:

* พระสมพงษ์ ณฏฐิโก (เฒ่าเง้า), พระครูใบฎีกาธนู ธนวฑฺฒโน, กิตติศักดิ์ แท่งทอง, ปุณณภพ ชมชื่น และ โยธิน ไกรษร. (2569). พลเมืองดิจิทัลในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม: การสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อความเข้าใจและการสื่อสาร. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1550-1566.

PhraSompong Natthiko (Thaongao), Phrakhrubaidika Thanoo Thanawatthano, Kitisak Thngthong, Punnaphop Chomchuen and Yotin Kaison. (2029). Digital Citizenship In Multicultural Contexts: Designing Learning For Understanding And Communication. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1550-1566.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

วิเคราะห์แนวคิดของความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองดิจิทัล สังคมพหุวัฒนธรรม การศึกษาพหุวัฒนธรรม การสื่อสารเพื่อความเข้าใจ และการเรียนรู้เชิงบูรณาการ พร้อมชี้ให้เห็นว่าภูมิคุ้มกันทางดิจิทัล ความฉลาดทางวัฒนธรรม และสมรรถนะการปรับตัวทางวัฒนธรรม ทำหน้าที่เป็นสมรรถนะหลักที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงอยู่และมีส่วนร่วมในสังคมดิจิทัลที่มีความหลากหลายได้อย่างมีคุณภาพและมีความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังได้นำเสนอกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่อธิบายกลไกการเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์การสอนสังคมศึกษาและภาษาไทย ผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งล้วนมีศักยภาพในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การรู้เท่าทันสื่อ และการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในยุค BANI World ผลการสังเคราะห์ชี้ชัดว่า การบูรณาการศาสตร์การสอนสังคมศึกษาและภาษาไทยไม่ใช่เพียงแนวทางการสอนที่มีประสิทธิภาพ แต่เป็นความจำเป็นเชิงยุทธศาสตร์ในการเตรียมครูยุคใหม่ให้สามารถสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ มีความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างสันติสุขและยั่งยืน

คำสำคัญ: พลเมืองดิจิทัล, สังคมพหุวัฒนธรรม, BANI World, การบูรณาการศาสตร์

Abstract

This article aims to explore and synthesize scholarly knowledge pertaining to the development of Digital Citizenship within a Multicultural Society under the conditions of the BANI World, with particular emphasis on the interdisciplinary integration of Social Studies and Thai Language pedagogy in Bachelor of Education programs. The article presents a conceptual analysis of the interrelationships among digital citizenship, multicultural society, multicultural education, intercultural communication, and integrated learning. It further demonstrates that Digital Immunity, Cultural Intelligence, and Cultural Adaptability serve as core competencies enabling learners to participate meaningfully and responsibly in an increasingly diverse digital society. Additionally, the article proposes an integrated conceptual framework that elucidates the linkage mechanisms between Social Studies and Thai Language

instruction through diversified pedagogical approaches, including Phenomenon-Based Learning, Experiential Learning, and Problem-Based Learning. These approaches collectively demonstrate strong potential for cultivating critical thinking skills, media literacy, and intercultural communication competencies essential for navigating the complexities of the BANI World. The synthesis findings clearly indicate that the interdisciplinary integration of Social Studies and Thai Language pedagogy is not merely an effective instructional strategy, but rather a strategic imperative for preparing next-generation educators to foster quality digital citizens who possess cross-cultural understanding and the capacity to coexist peacefully and sustainably within the global community.

Keywords: Digital Citizenship, Multicultural Society, BANI World, Interdisciplinary Integration, Bachelor of Education

บทนำ

นับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้แทรกซึมเข้าไปในทุกมิติของชีวิตมนุษย์อย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ การแสดงออกทางวัฒนธรรม หรือแม้แต่การมีส่วนร่วมทางการเมือง ภายใต้การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ แนวคิดเรื่อง พลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) จึงได้ถือกำเนิดขึ้นและทวีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยหมายถึงบุคคลที่ไม่เพียงแต่รู้จักการใช้เทคโนโลยี หากแต่ยังมีทักษะและความรับผิดชอบในการใช้งานอย่างเหมาะสม ปลอดภัย สร้างสรรค์ และมีจริยธรรม เพื่อการมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตย (ASCD, 2024) พลเมืองดิจิทัลในความหมายนี้จึงไม่อาจจำกัดอยู่แค่การเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีได้อีกต่อไป หากแต่เป็นผู้ที่เคารพสิทธิผู้อื่น ปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล และใช้พื้นที่ดิจิทัลเพื่อสร้างประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม (กาญจนา เดชสม และ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2564)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพในยุคปัจจุบันมิได้ดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และวิถีชีวิต ซึ่งก่อให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทายในการเรียนรู้ร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์ในโลกออนไลน์ได้เปิดพื้นที่ใหม่ให้ผู้คนจากภูมิหลัง

ที่แตกต่างกันสามารถเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนกันได้อย่างไม่มีขีดจำกัด (ปริลักษณ์ กลิ่นช้าง, 2565) แต่หากขาดทักษะการสื่อสารและความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม พื้นที่เดียวกันนี้ก็อาจกลายเป็นแหล่งบ่มเพาะความเข้าใจผิด ความขัดแย้ง หรือแม้แต่ความเกลียดชังได้ไม่ยาก (วิทยา สุวรรณากรรัตน์ และคณะ, 2565) ความท้าทายดังกล่าวยิ่งทวีความซับซ้อนขึ้นอีก เมื่อพิจารณาจากลักษณะของโลกในยุคปัจจุบันที่นักวิชาการอธิบายผ่านแนวคิด BANI World ซึ่งประกอบด้วยความเปราะบาง (Brittle) ความวิตกกังวล (Anxious) ความไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) และความยากจะเข้าใจ (Incomprehensible) (Cascio, 2020, อ้างใน กรรณภรณ์ รุ่งแจ้ง, 2567) ในบริบทเช่นนี้ ข่าวปลอมแพร่กระจายได้รวดเร็วจนความจริงตามไม่ทัน ความเห็นต่างในโลกออนไลน์ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต และวิกฤตที่ไม่มีใครคาดคิด ไม่ว่าจะเป็นการระบาดของโรคหรือความผันผวนทางเศรษฐกิจโลก ก็ปะทุขึ้นได้โดยไม่มีสัญญาณเตือน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเงื่อนไขที่พลเมืองดิจิทัลต้องเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมและรับมืออย่างมีประสิทธิภาพ (รตวรรณ อรัญไสว และคณะ, 2567)

เมื่อพิจารณาในบริบทของการศึกษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตที่ทำหน้าที่ผลิตครูสู่สังคม ความท้าทายเหล่านี้จึงไม่อาจมองข้ามได้ และจำเป็นต้องได้รับการตอบสนองอย่างเป็นระบบและเร่งด่วน ครูในยุคใหม่ไม่อาจหยุดอยู่แค่ความรอบรู้ในเนื้อหาวิชาอีกต่อไป หากแต่ต้องสามารถหล่อหลอมผู้เรียนให้มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การรู้เท่าทันสื่อ และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ท่ามกลางความหลากหลาย ในแง่นี้ การบูรณาการระหว่างสาขาการสอนสังคมศึกษาและการสอนภาษาไทยจึงเป็นแนวทางที่น่าสนใจยิ่ง เพราะสังคมศึกษาทำหน้าที่เปิดมุมมองของผู้เรียนต่อบริบททางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย พร้อมทั้งกระตุ้นการคิดเชิงวิพากษ์และความตระหนักรู้ในคุณค่าของความแตกต่าง ส่วนภาษาไทยทำหน้าที่แปลงความเข้าใจเหล่านั้นให้กลายเป็นการสื่อสารที่มีพลัง สามารถตีความสาร สร้างสะพานความเข้าใจ และลดความขัดแย้งในสังคมที่มีความซับซ้อนได้ (อุษา ศิลป์เรืองวิไล และบัณฑิต รัตนไตร, 2566) การบูรณาการทั้งสองศาสตร์จึงเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพและพร้อมรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

อย่างไรก็ดีเมื่อทบทวนองค์ความรู้ที่ผ่านมา พบว่างานวิชาการส่วนใหญ่ยังคงศึกษาประเด็นพลเมืองดิจิทัลในลักษณะแยกส่วน กล่าวคือ งานด้านสังคมศึกษามักมุ่งเน้นเรื่องความเป็นพลเมืองและสังคมพหุวัฒนธรรม ในขณะที่งานด้านภาษาไทยเน้นทักษะการสื่อสารและการรู้เท่าทันสื่อ โดยทั้งสองศาสตร์ยังขาดการเชื่อมโยงเข้าหากันอย่างมีเจตนาและเป็นระบบ ยิ่งไป

กว่านั้น งานวิจัยที่ศึกษาการพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้สภาวะ BANI World ยังมีจำนวนน้อยมากในการศึกษาไทย และยิ่งขาดแคลนเป็นพิเศษในระดับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต อันเป็นกลไกสำคัญในการผลิตครูผู้สร้างพลเมืองในอนาคต จึงกล่าวได้ว่า ยังไม่มีการบูรณาการศาสตร์การสอนสังคมศึกษาและภาษาไทยเพื่อพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในบริบทดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ช่องว่างทางวิชาการนี้จึงเป็นทั้งความจำเป็นเร่งด่วนและโอกาสสำคัญที่บทความนี้มุ่งตอบสนอง

บนพื้นฐานของหลักการและความท้าทายที่ได้กล่าวถึงทั้งหมด บทความนี้จึงมุ่งสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้สภาวะ BANI World โดยเน้นการบูรณาการศาสตร์การสอนสังคมศึกษาและภาษาไทยในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ด้วยความหวังว่าองค์ความรู้ที่ได้จะเป็นรากฐานให้นักการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปพัฒนาต่อยอด เพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและพร้อมรับมือกับโลกที่ไม่หยุดนิ่งในทุกมิติ

แนวคิดพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship)

แนวคิดพลเมืองดิจิทัลได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องจากการมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัยและการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ไปสู่การส่งเสริมสมรรถนะที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น อันได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ และการตระหนักถึงผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมในวงกว้าง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขยายขอบเขตของความเป็นพลเมืองดิจิทัลจากระดับพื้นฐานไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายในสังคมดิจิทัลร่วมสมัย ดังที่ อพัชชา ช้างขวัญยืน และคณะ (2564) ชี้ว่าความเป็นพลเมืองดิจิทัลมิได้จำกัดอยู่เพียงการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย หากแต่ครอบคลุมถึงทักษะการคิดขั้นสูงและการตระหนักรู้ทั้งโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัลอย่างรอบด้าน ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้ใช้สื่ออย่างมีความรับผิดชอบและมีจริยธรรม ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ กาญจนา เดชสม และ รุ่งชัชดา พร เวหะชาติ (2564) ที่ขยายความหมายของพลเมืองดิจิทัลไปสู่การสร้างนวัตกรรมและการมีส่วนร่วมในสังคมออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านจาก ผู้ใช้เทคโนโลยีไปสู่ผู้สร้างและผู้มีบทบาทในระบบดิจิทัล ในขณะเดียวกัน ชูชิต ชายทวีป และคณะ (2565) ได้เติมเต็มมิติทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเน้นว่าการใช้เสรีภาพในโลกดิจิทัลจำเป็นต้องตั้งอยู่บนเหตุผลและความรับผิดชอบ เพื่อป้องกันปัญหาการเผยแพร่ข้อมูลบิดเบือนและการสร้างความ

ขัดแย้งในสังคม ซึ่งประเด็นดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดของ สุวิมล พิบูลย์ (2568) ที่เสนอให้ปลูกฝังความเป็นพลเมืองดิจิทัลตั้งแต่ระดับปฐมวัย โดยเน้นการพัฒนาควบคู่กันระหว่างทักษะดิจิทัลกับทักษะชีวิตและสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนในโลกดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางสังคม

เมื่อพิจารณาร่วมกันจะเห็นได้ว่า แนวคิดจากนักวิชาการทั้งสี่แหล่งต่างสนับสนุนการพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในลักษณะองค์รวม โดยเชื่อมโยงตั้งแต่การสร้างพื้นฐานด้านความปลอดภัยและจริยธรรม ไปจนถึงการพัฒนาศักยภาพในการคิด การสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างรับผิดชอบ อันเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตในสังคมดิจิทัลที่มีความซับซ้อนและหลากหลายยิ่งขึ้นในปัจจุบัน พลเมืองดิจิทัลที่สมบูรณ์จึงหมายถึงผู้ที่สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับตนเองและสังคม มีความสามารถในการประเมินข้อมูล รู้เท่าทันสื่อ และมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมดิจิทัลที่เป็นธรรมและเท่าเทียม

ในปัจจุบัน การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีต้องอาศัยความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เพื่อประเมินข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายในโลกออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะ BANI World ที่ข้อมูลมีความเปราะบางและไม่แน่นอน การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) จึงเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้พลเมืองดิจิทัลสามารถแยกแยะข่าวจริงจากข่าวปลอม และเข้าใจเจตนาเบื้องหลังของข้อมูลต่าง ๆ (กรรณภรณ์ รุ่งแจ้ง, 2567) นอกจากนี้การมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (Creative Participation) ในพื้นที่ดิจิทัล เช่น การสร้างสรรค์เนื้อหาที่เป็นประโยชน์ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และการร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม ก็เป็นอีกหนึ่งมิติที่สำคัญของพลเมืองดิจิทัลยุคใหม่ (กาญจนา เดชสม และ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2564) ยิ่งไปกว่านั้น พลเมืองดิจิทัลยังต้องตระหนักถึงผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของการใช้เทคโนโลยี เพราะการกระทำในโลกออนไลน์สามารถส่งผลกระทบต่อบุคคลและสังคมในวงกว้างได้ (ปริลักษณ์ กลิ่นช้าง, 2565) การพัฒนาพลเมืองดิจิทัลจึงเป็นกระบวนการที่ต้องบูรณาการทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ เพื่อให้บุคคลสามารถใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีขึ้นได้อย่างแท้

จากแนวคิดพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) พบว่าแนวคิดพลเมืองดิจิทัลได้เปลี่ยนผ่านจากกรอบคิดเชิงป้องกัน ไปสู่กรอบคิดเชิงสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบคือ การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่สมบูรณ์ในยุค BANI World ต้องอาศัยสิ่งที่ผู้เขียนเรียกว่า “ภูมิคุ้มกันทางดิจิทัล” กล่าวคือ ไม่เพียงแต่รู้จักหลีกเลี่ยงภัยคุกคามออนไลน์

แต่ต้องสามารถยืนหยัดและฟื้นตัวได้ท่ามกลางกระแสข้อมูลที่เปราะบาง ไม่แน่นอน และซับซ้อน ยิ่งไปกว่านั้น พลเมืองดิจิทัลในมิตินี้ยังต้องบูรณาการตัวตนระหว่างโลกจริงและโลกเสมือนเข้าด้วยกัน โดยใช้เทคโนโลยีเป็นสะพานเชื่อมความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมที่หลากหลาย ไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการรับส่งข้อมูล ความเชื่อมโยงระหว่างพลเมืองดิจิทัลและพลเมืองโลกยังบ่งชี้ว่า การพัฒนาพลเมืองดิจิทัลที่แท้จริงต้องควบคู่ไปกับการปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคมโลกอย่างแยกไม่ออก

สังคมพหุวัฒนธรรมและการศึกษาพหุวัฒนธรรม

สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) หมายถึงสังคมที่มีกลุ่มคนหลากหลายเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตอาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งก่อให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทาย ในยุคดิจิทัล การเชื่อมโยงที่ไร้พรมแดนยิ่งทำให้ความหลากหลายนี้ปรากฏชัดเจนและมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น การทำความเข้าใจและจัดการกับความแตกต่างเหล่านี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ปริลักษณ์ กลิ่นช้าง (2565) ได้ชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามาเป็นตัวกลางในการปฏิสัมพันธ์ สร้างพื้นที่ใหม่สำหรับการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นช่องทางที่อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดและความขัดแย้งได้ง่ายขึ้นหากขาดทักษะที่เหมาะสม

การศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) จึงเป็นแนวคิดและกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเข้าใจ ความเคารพ และการยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อลดอคติ สร้างความเท่าเทียมทางการศึกษา และเตรียมผู้เรียนให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ซึ่งสามารถสรุปหลักการสำคัญของการศึกษาพหุวัฒนธรรมประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

1. การบูรณาการเนื้อหา (Content Integration) หมายถึงการนำตัวอย่าง แนวคิดและมุมมองจากวัฒนธรรมที่หลากหลายมาหลอมรวมเข้ากับการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับความหลากหลายทางความคิดและเห็นคุณค่าของความแตกต่าง วลี อมาตยกุล และคณะ (2567) ชี้ว่าการผนวกวัฒนธรรมเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้เป็นรากฐานสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการทำงานร่วมกันในบริบทสหวิทยาการ โดยกระบวนการดังกล่าวช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับข้อเสนอของ วิทยา สุวรรณากรรัตน์ และคณะ (2565) ที่

เสนอให้ผู้จัดการเรียนการสอนนำองค์ประกอบของการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในการวางโครงสร้างหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความเข้าใจอย่างรอบด้านและสามารถสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การสร้างองค์ความรู้ (Knowledge Construction) หมายถึงกระบวนการที่ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและลักษณะของความรู้ โดยตระหนักว่าความรู้มิได้เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นกลาง หากแต่ถูกสร้างขึ้นผ่านบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย การเรียนรู้ในลักษณะนี้จึงมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ วิพากษ์ และตีความองค์ความรู้ได้อย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรม ดังที่ วลี อมาตยกุล และคณะ (2567) อธิบายโดยอ้างอิงแนวคิดของ Kim (2009) ว่า การเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Integrative Learning) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนต้องปรับตัวต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านทักษะ ทัศนคติ และความเข้าใจเชิงลึก โดยกระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นผ่านการเผชิญประสบการณ์ใหม่ การสะท้อนคิด และการเชื่อมโยงองค์ความรู้เดิมกับบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความหมายใหม่และพัฒนาความเข้าใจอย่างเป็นระบบ อันนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางสังคม

3. การลดอคติ (Prejudice Reduction) การลดอคติ (Prejudice Reduction) หมายถึงการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทัศนคติเชิงบวกของผู้เรียนต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเปิดรับมุมมองที่แตกต่างและลดการตัดสินผู้อื่นบนฐานของอคติหรือความเชื่อเดิม ดังที่ วิทยา สุวรรณากรรัตน์ และคณะ (2565) ชี้ว่าอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งของการเรียนรู้ในบริบทพหุวัฒนธรรมคือทัศนคติที่คับแคบของผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อการยอมรับและการสื่อสารกับผู้อื่น จึงเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจวัฒนธรรมของสังคมต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม อันจะช่วยลดอุปสรรคทางความคิดและเสริมสร้างความมั่นใจในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ขณะเดียวกัน วลี อมาตยกุล และคณะ (2567) เน้นย้ำความสำคัญของการพัฒนาการรับรู้และความเข้าใจทางวัฒนธรรม (Cultural Awareness and Understanding) เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผลและเคารพในความหลากหลาย

4. การสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษา (Equity Pedagogy) หมายถึงการปรับรูปแบบ วิธีการสอน และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่าง

บุคคลของผู้เรียน ทั้งในด้านพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม และรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเหมาะสม ดังที่ วิทยา สุวรรณากรรัตน์ และคณะ (2565) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความคิดริเริ่มและภูมิหลังของผู้เรียน โดยเฉพาะบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เรียนจึงช่วยกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ขวัญชนก อายุยืน และคณะ (2567) แม้จะมุ่งเน้นประเด็นพลเมืองดิจิทัล แต่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการตระหนักในศักยภาพและโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่แตกต่างกันของผู้เรียน โดยเสนอว่าการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่พึงประสงค์ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการไม่เลือกปฏิบัติ และการสนับสนุนให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากรทางการเรียนรู้

5. การเสริมสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนและโครงสร้างทางสังคม (Empowering School Culture and Social Structure) หมายถึงการพัฒนาและปรับปรุงบรรยากาศ รวมถึงระบบภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อความเปิดกว้าง การยอมรับความหลากหลาย และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง โดยมุ่งเน้นให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังที่ วลี อมาตยกุล และคณะ (2567) ชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของสถาบันการศึกษาในการสร้างระบบสนับสนุนที่ครอบคลุม ทั้งในด้านวิชาการ จิตวิทยา และสังคม เพื่อส่งเสริมการปรับตัวของผู้เรียนในบริบทที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายทางสังคมของผู้เรียน (Student Networking) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนต่างวัฒนธรรม เช่น การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาท้องถิ่นกับนักศึกษาต่างชาติ หรือการดำเนินโครงการจับคู่ทางวัฒนธรรม (Cultural Buddy Program) เมื่อพิจารณาในภาพรวม แนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาไม่เพียงเป็นการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้เท่านั้น หากยังเป็นการวางโครงสร้างทางสังคมที่สนับสนุนความเท่าเทียม การยอมรับความแตกต่าง และการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความเข้าใจในสังคมพหุวัฒนธรรม

การสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลที่การปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้ง่ายและรวดเร็ว (วิทยา สุวรรณากรรัตน์ และคณะ, 2565) การสื่อสารเพื่อความเข้าใจ (Intercultural Communication) ไม่ได้หมายถึงเพียงการใช้ภาษาเดียวกัน แต่ยังรวมถึงการเข้าใจบริบททางวัฒนธรรม สัญลักษณ์และ

ความหมายแฝงที่แตกต่างกัน การขาดความเข้าใจในมิติเหล่านี้อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดและการสร้างกำแพงระหว่างบุคคลและกลุ่มวัฒนธรรม ทักษะสำคัญของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมประกอบด้วย ความตระหนักในตนเอง ความเข้าใจในวัฒนธรรมอื่น ความสามารถในการปรับตัว การฟังอย่างตั้งใจ และการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ในขณะที่ภาษาไทยมีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การตีความสาร และการใช้ภาษาเพื่อสร้างความเข้าใจและความปรองดองในสังคมที่มีความหลากหลาย (อุษา ศิลป์เรือง วิไล และบัณฑิต รัตนไตร, 2566)

จากแนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัลข้างต้น พบว่า การศึกษาพหุวัฒนธรรมในยุค BANI ต้องก้าวข้ามการให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ไปสู่การสร้างสมรรถนะการปรับตัวทางวัฒนธรรม ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองและพฤติกรรมให้เข้ากับบริบททางวัฒนธรรมที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นอกจากนี้ยังพบว่าการสื่อสารในโลก BANI ไม่ใช่แค่การแลกเปลี่ยนข้อมูล แต่คือการสร้างความไว้วางใจ (Trust) และความปลอดภัยทางจิตใจ (Psychological Safety) ในสภาวะที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและความวิตกกังวล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานร่วมกันและการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ส่วนหลักการของการศึกษาพหุวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยการบูรณาการเนื้อหา การสร้างองค์ความรู้ การลดอคติ การสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษา และการเสริมสร้างวัฒนธรรมโรงเรียน ล้วนมีความสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับความซับซ้อนของสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล

BANI World กับการศึกษายุคใหม่

โลกในปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่ยุคที่เรียกว่า BANI World ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่อธิบายถึงสภาพแวดล้อมที่มีความเปราะบาง (Brittle) ความวิตกกังวล (Anxious) ความไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) และความยากจะเข้าใจ (Incomprehensible) (Cascio, 2020, อ้างใน กรรณภรณ์ รุ่งแจ้ง, 2567) สภาวะนี้ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อทุกภาคส่วนของสังคม รวมถึงภาคการศึกษา ซึ่งต้องปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถรับมือกับความไม่แน่นอนและความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้น ในโลก BANI การศึกษาไม่สามารถยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ ที่เน้นการท่องจำและทำตามคำสั่งได้อีกต่อไป แต่ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การปรับตัว ความยืดหยุ่น การสื่อสาร และความฉลาดทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียน

เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว (รตวรรณ อรัญไสว และคณะ, 2567)

ลักษณะทั้งสี่ของ BANI World ต่างมีนัยสำคัญต่อการจัดการศึกษา กล่าวคือ ความเปราะบาง (Brittle) สะท้อนให้เห็นว่าระบบต่าง ๆ อาจพังทลายลงได้ง่ายจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝัน ไม่ว่าจะเป็นการระบาดของโรคหรือวิกฤตเศรษฐกิจโลก การศึกษาจึงต้องเตรียมผู้เรียนให้มีความสามารถในการฟื้นตัวและปรับตัวได้ ความวิตกกังวล (Anxious) บ่งชี้ว่าความไม่แน่นอนของโลกส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต การศึกษาจึงต้องส่งเสริมทักษะการจัดการอารมณ์และสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ความไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ไม่ได้เกิดขึ้นตามลำดับที่คาดเดาได้ การศึกษาจึงต้องส่งเสริมการคิดนอกกรอบและการมองเห็นความเชื่อมโยงที่ซับซ้อน และความยากจะเข้าใจ (Incomprehensible) สะท้อนถึงปริมาณข้อมูลมหาศาลที่ทำให้ยากต่อการตัดสินใจ การศึกษาจึงต้องพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการสังเคราะห์องค์ความรู้ (รตวรรณ อรัญไสว และคณะ, 2567)

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในโลก BANI จึงต้องมุ่งเน้นการสร้างสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการอยู่รอดและเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยครอบคลุมการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ (Competency-Based Learning) ที่เปลี่ยนจากการเน้นเนื้อหาไปสู่การพัฒนาความสามารถที่นำไปใช้ได้จริง (Fullan, 2014) การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่ผสมผสานการเรียนรู้ในห้องเรียนกับแพลตฟอร์มดิจิทัล (UNESCO, 2023) การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือแก้ปัญหาจริงในสังคม (Partnership for 21st Century Learning, 2019) และการปลูกฝังทัศนคติการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง (ASCD, 2024)

สมรรถนะสำคัญที่พลเมืองดิจิทัลในยุค BANI World ต้องพัฒนา ได้แก่ สมรรถนะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem-Solving) สมรรถนะการปรับตัวและความยืดหยุ่น (Adaptability and Resilience) สมรรถนะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน (Communication and Collaboration) โดยเฉพาะในสังคมพหุวัฒนธรรมที่ผู้คนมีความหลากหลายทางความคิดและภูมิหลัง (UNESCO, 2023) สมรรถนะความฉลาดทางวัฒนธรรม (Cultural Intelligence) ที่ช่วยให้พลเมืองดิจิทัลสามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้คนจากทั่วโลกได้อย่างเหมาะสม และสมรรถนะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and

Innovation) ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมในยุคดิจิทัล (Partnership for 21st Century Learning, 2019)

องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบในประเด็นนี้คือ BANI World ไม่ได้เป็นเพียงบริบทภายนอกที่การศึกษาต้องปรับตัวรับมือ แต่เป็นโอกาสในการออกแบบการศึกษาที่มีความหมายและลึกซึ้งยิ่งขึ้น กล่าวคือ ความเปราะบาง (Brittle) สอนให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของความยืดหยุ่นและการฟื้นตัว ความวิตกกังวล (Anxious) กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะด้านสุขภาพจิตและการจัดการอารมณ์ ความไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) เปิดพื้นที่ให้กับการคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาเชิงซับซ้อน และความยากจะเข้าใจ (Incomprehensible) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการสังเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่ง นอกจากนี้ยังพบว่า การศึกษาในยุค BANI World จำเป็นต้องเปลี่ยนจากการผลิตผู้รู้ (Knowledge Consumer) ไปสู่การสร้างผู้สร้างความรู้ (Knowledge Creator) ที่สามารถนำความรู้จากหลากหลายศาสตร์มาสังเคราะห์และสร้างคุณค่าใหม่ได้อย่างสร้างสรรค์ในบริบทที่ไม่แน่นอน

การเรียนรู้เชิงบูรณาการและความจำเป็นในการบูรณาการศาสตร์

ในโลกที่ข้อมูลข่าวสารท่วมท้นและปัญหาต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน การเรียนรู้แบบแยกส่วนตามรายวิชาอาจไม่เพียงพอต่อการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับความท้าทาย การเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Integrated Learning) จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์รอบตัวได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน ดังที่ กาญจนา เดชสม และ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2564) ได้สนับสนุนประเด็นเรื่องการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิมไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ โดยเน้นการเรียนแบบบูรณาการสหวิชาการและการสร้างทักษะที่จำเป็น เช่น ความคิดสร้างสรรค์และการสื่อสารที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลที่พลเมืองต้องเผชิญกับข้อมูลที่หลากหลายและบางครั้งขัดแย้งกัน การบูรณาการความรู้จะช่วยให้ผู้เรียนมีกรอบคิดในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการคิดเชิงวิพากษ์และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

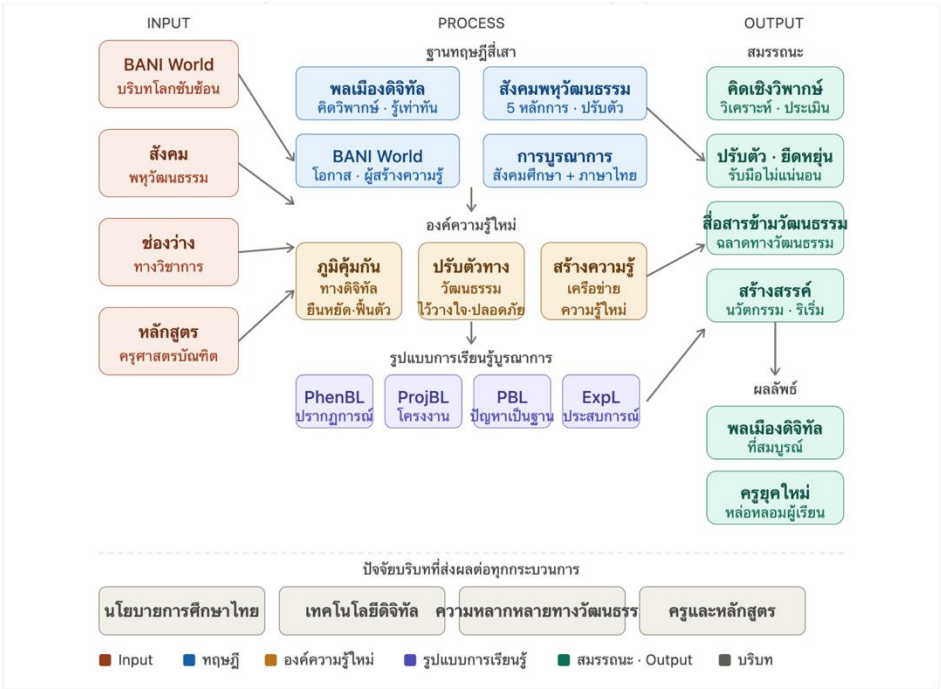
การบูรณาการศาสตร์ไม่ได้หมายถึงเพียงการนำหลายวิชามาสอนรวมกัน แต่เป็นการหลอมรวมแนวคิด วิธีการ และมุมมองจากศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถตอบสนองต่อความท้าทายในโลกปัจจุบัน (Partnership for 21st Century Learning, 2019)

ตัวอย่างที่ชัดเจนคือการทำความเข้าใจปัญหาข่าวปลอม (Fake News) ซึ่งไม่ได้อาศัยเพียงความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ยังต้องอาศัยความรู้ด้านสังคมวิทยา จิตวิทยา การเมือง และภาษาศาสตร์เพื่อวิเคราะห์สาเหตุ ผลกระทบ และแนวทางป้องกันอย่างรอบด้าน (อุษา ศิลป์เรืองวิไล และบัณฑิต รัตนไตร, 2566) การบูรณาการศาสตร์ยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทั้งการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับพลเมืองดิจิทัลในโลก BANI (Fullan, 2014)

ในบริบทนี้ การบูรณาการระหว่างสังคมศึกษาและภาษาไทยจึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูง สังคมศึกษาช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และการเมืองที่หลากหลาย ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ และการตระหนักถึงสิทธิและความรับผิดชอบของพลเมือง ในขณะที่ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร การตีความ การวิเคราะห์ และการสร้างสรรค์สาร ที่ช่วยให้ผู้เรียนใช้ภาษาเพื่อสร้างความเข้าใจและลดความขัดแย้งในบริบทที่หลากหลายทางวัฒนธรรม (อุษา ศิลป์เรืองวิไล และบัณฑิต รัตนไตร, 2566) เมื่อนำสองศาสตร์นี้มาบูรณาการกัน จะเกิดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน เช่น การใช้ทักษะทางภาษาไทยในการวิเคราะห์และอภิปรายประเด็นทางสังคมที่ซับซ้อน หรือการใช้ความรู้ทางสังคมศึกษาเป็นบริบทในการสร้างสรรค์งานเขียนหรือสื่อดิจิทัลที่สะท้อนความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Ohler, 2010)

รูปแบบการบูรณาการที่เหมาะสมในบริบทนี้ ได้แก่ การบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Integration) ที่เชื่อมโยงแนวคิดและทักษะจากสังคมศึกษาและภาษาไทยเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ การเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning) ที่นำประเด็นร่วมสมัยมาเป็นโจทย์ให้ผู้เรียนได้สืบเสาะและหาคำตอบโดยใช้ความรู้จากหลายศาสตร์ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น การทำโครงงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือการสร้างสื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (วิทยา สุวรรณากรรัตน์ และคณะ, 2565) และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ที่นำสถานการณ์ปัญหาในชีวิตจริงมาให้ผู้เรียนได้ร่วมกันวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขโดยใช้ความรู้จากทั้งสองศาสตร์ การบูรณาการการเรียนรู้เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างเข้าใจและสร้างสรรค์

องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบในประเด็นนี้คือ การบูรณาการระหว่างศาสตร์การสอนสังคมศึกษาและภาษาไทยก่อให้เกิดสิ่งที่ผู้เขียนเรียกว่า “เครือข่ายความรู้” (Knowledge Network) ที่เชื่อมโยงทักษะการวิเคราะห์สังคมเข้ากับทักษะการสื่อสารเพื่อสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีความสามารถรอบด้าน และภาษาไทยในฐานะเครื่องมือทางการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการแปลงความเข้าใจทางสังคมให้กลายเป็นการกระทำที่สร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบในพื้นที่ดิจิทัล การบูรณาการดังกล่าวจึงไม่ใช่เพียงการผสมผสานเนื้อหาวิชา แต่เป็นการสร้างกระบวนการคิดแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Thinking) ที่ช่วยให้ผู้เรียนมองปัญหาจากหลายมุมมองและสร้างทางออกที่ครอบคลุม ซึ่งเป็นสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับพลเมืองดิจิทัลในยุค BANI World นอกจากนี้ รูปแบบการบูรณาการที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ล้วนเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะที่ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

ภาพที่ 1 โมเดลการพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในสังคมพหุวัฒนธรรม ยุค BANI World

สรุป

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งหมดที่นำเสนอในบทความนี้ ปรากฏชัดเจนว่าการการพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้สภาวะ BANI World เป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในหลากหลายมิติ โดยสามารถจำแนกออกเป็น 2 ด้านหลัก ดังต่อไปนี้

1. ด้านความจำเป็น ประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลอย่างรวดเร็วในขณะที่สังคมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูง การเตรียมความพร้อมให้ครูสามารถพัฒนาพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศในระยะยาว ในด้านความท้าทาย การสังเคราะห์พบว่าอุปสรรคสำคัญมี 3 ประการ ได้แก่ 1) ครูผู้สอนยังขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งในแนวคิดพลเมืองดิจิทัลและทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ 2) หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตยังคงแยกส่วนตามสาขาวิชา ทำให้ขาดกลไกในการบูรณาการศาสตร์อย่างเป็นระบบ และ 3) การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่รวดเร็วทำให้หลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ล้าสมัยอยู่เสมอ

2. ด้านประโยชน์ต่อการศึกษา การสังเคราะห์ครั้งนี้มีคุณค่าในสามมิติที่สำคัญ มิติแรกคือการนำเสนอกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงพลเมืองดิจิทัล สังคมพหุวัฒนธรรม และ BANI World ไว้ในกรอบเดียวกันอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มิติที่สองคือการเสนอรูปแบบการบูรณาการศาสตร์การสอนสังคมศึกษาและภาษาไทยที่มีฐานหลักฐานทางวิชาการรองรับ ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ที่ยังขาดการศึกษาอย่างเป็นระบบในบริบทการศึกษาไทย และมิติที่สามคือการเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายที่ครอบคลุมและปฏิบัติได้จริง ครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาสมรรถนะครู ไปจนถึงการจัดการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม อันจะนำไปสู่การสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติสุขและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรรณภรณ์ รุ่งแจ้ง. (2567). VUCA สู่ BANI: ความท้าทายของการจัดการศึกษาปฐมวัย. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 9(1), 282–291.

กาญจนา เดชสม และ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2564). การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 31(1), 151–163.

ชูชิต ชายทวีป, พิศณี พรหมเทพ และ ธนิษฐา สมัย. (2565). ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 16(3), 147–160.

ปริลักษณ์ กลิ่นช้าง. (2565). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมยุโรปในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษารายวิชาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. *Journal of Information and Learning*, 33(1), 55–68.

รตวรรณ อรัญไสว, เจริญ กระจ่างรส และ กิตติยากร เสนาการ. (2567). พลิกเกมความเป็นผู้นำในยุค BANI: ทักษะและสมรรถนะสู่อนาคต. *Education Journal of Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 3(2), 1-8.

วลี อมาตยกุล, จิรศักดิ์ สุรังคพิพรรธน์ และ ละมุล รอดขวัญ. (2567). การผสานวัฒนธรรมการสื่อสารและการปรับตัวของนักศึกษาต่างชาติระดับอุดมศึกษา. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 7(4), 1080–1097.

วิทยา สุวรรณากรรัตน์, ปิยวัช วสุสิริกุล และ สุพิชฌาย์ ทวีธนวิริยา. (2565). การประยุกต์ใช้การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน. *Journal of Sinology*, 16(1), 172–196.

สุวิมล พิบูลย์. (2568). การวิเคราะห์ความเสี่ยงของเด็กระดับปฐมวัยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *วารสารสหวิชาการงานวิจัยและนวัตกรรมสังคม*, 1(2), 54–65.

อพัชชา ช้างขวัญยืน, รุจโรจน์ แก้วอุไร, วินัย วงษ์ไทย และ เอื้อมพร หลินเจริญ. (2564). การจัดการเรียนเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 23(3), 452–465.

อุษา ศิลป์เรืองวิไล และ บัณฑิต รัตนไตร. (2566). การสอนภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการสื่อสารในสังคมพหุวัฒนธรรม. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 42(1), 50–65.

ASCD. (2024). *It's time to get serious about digital citizenship education*. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2569 จาก https://www.ascd.org/el/articles/its-time-to-get-serious-about-digital-citizenship-education

Fullan, M. & Langworthy, M. (2014). *A Rich Seam: How New Pedagogies Find Deep Learning*. Vol.1. London: Pearson.

Ohler, J. B. (2010). *Digital community*, digital citizen. Corwin.

Partnership for 21st Century Learning. (2019). *Framework for 21st century learning*. Battelle for Kids.

UNESCO. (2023). *Education for sustainable development goals: Learning objectives*. UNESCO Publishing.

THE ANALYSIS OF NARRATIVE STRUCTURE AND FILM LANGUAGE OF DENIS VILLENEUVE'S FILMS*

Jinyang Li[1] and Sorapong Wongtheerathorn[2]

[1-2]College of Communication Arts, Rangsit University, Thailand

Corresponding Author's Email: 1365083448@qq.com

Received 26 December 2025; Revised 25 January 2026; Accepted 27 January 2026

Abstract

This research article aims to: 1) examine the narrative structure of Denis Villeneuve's mature science-fiction films; 2) analyze the key features of film language that shape viewers' cognition and emotion; and 3) explain how narrative design and audiovisual strategies interact to produce a consistent authorial signature across different texts. This study conducts a qualitative research study using textual analysis. The data are drawn from four films directed by Denis Villeneuve between 2016 and 2024: Arrival (2016), Blade Runner 2049 (2017), Dune (2021), and Dune: Part Two (2024). The analysis is guided by a two-part instrument focusing on narrative elements (character trajectories, conflict structure, themes, and narrative complexity) and film language (cinematography, color systems, sound design, and editing rhythm).

The research results found that:

(1) Villeneuve's narratives repeatedly organize protagonists around identity disruption and ethical pressure, using layered conflicts that connect institutional power, ecological threat, and intimate relationships.

Citation:

* Jinyang Li and Sorapong Wongtheerathorn. (2026). The Analysis Of Narrative Structure And Film Language Of Denis Villeneuve's Films. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 1567-1584.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

(2) His film language is characterized by restrained cinematography, low-saturation palettes, atmosphere-driven soundscapes, and patient editing, which collectively amplify uncertainty and moral tension rather than relying on spectacle alone.

(3) Across the four films, narrative structure and film language function as mutually reinforcing systems, producing a recognizable pattern of "controlled complexity" that keeps large-scale world-building emotionally legible through intimate stakes.

Keywords: Denis Villeneuve's Films, Narrative structure, Film language

Introduction

Film's mainstream storytelling has long been shaped by the classical Hollywood ideal of clear causality, stable character functions, and stylistic transparency. Even as contemporary production has diversified, this tradition still underpins spectators' expectations of narrative coherence and legible audiovisual guidance. In modern genre films, the tension between established narrative norms and individualized authorial signatures has become especially visible, as directors are increasingly required to balance market readability with stylistic distinction. Bordwell (2006) argues that modern film has not simply abandoned classical storytelling. Instead, contemporary films frequently reshape classical narrative and stylistic principles in response to changing industrial conditions and new aesthetic demands.

Seen against this backdrop, Denis Villeneuve offers a compelling case of how auteur identity can remain visible within the pressures of mainstream genre production. His progression from Canadian film to large-scale English-language filmmaking has resulted in a distinctive body of work—Prisoners, Sicario, Arrival, Blade Runner 2049, and Dune among others. Despite differences in genre and production scale, these films repeatedly return to characters navigating

uncertainty while pursuing truth, identity, or moral orientation. The thematic continuity is reinforced by a controlled audiovisual approach. Across Villeneuve's filmography, restrained framing, controlled pacing, and meticulously shaped soundscapes operate as narrative drivers rather than decorative flourishes, sustaining suspense and sharpening psychological pressure. Although existing research has begun to outline the main stages of his development and the stylistic recalibrations that accompanied his rise within large-scale science-fiction films (Ransom, 2020), the deeper structural interplay between his storytelling strategies and his audiovisual choices has yet to be examined in a fully integrated way.

Much of the existing literature either concentrates on single-text interpretations or extracts individual stylistic features—most notably spatial composition and world-building—without showing how these choices repeatedly structure meaning across multiple films. As a result, a central question persists: by what mechanisms does Villeneuve preserve a coherent authorial signature while traversing crime thrillers, philosophical science fiction, and franchise-scale spectacle? To address this issue, this study investigates the reciprocal relationship between narrative structure and film language in Villeneuve's cinema, with particular attention to how restrained aesthetics, spatial organization, and thematic inquiry collectively remodel contemporary genre storytelling.

Objectives

1. To examine the narrative structure of Denis Villeneuve's mature films.
2. To explore the film language of Denis Villeneuve's films.

Literature Review

A common finding in recent studies of Denis Villeneuve is that his stories are based on doubt, which is carefully crafted instead of happening by chance.

In Enemy, the discussion sees uncertainty as a way to destabilize identity and keep interpretations open. This puts narrative confusion as a deliberate strategy of the genre (Kreitler, 2022). Incendies is studied as a different kind of urge, focusing on how the film's speed comes from the gradual revealing of hidden histories, with each new piece of information adding to the moral weight of remembering (Mclaughlin, 2024). Arrival studies show that this pattern extends into the realm of time. They say that circularity in time is not only a creative form but also a way of changing how the audience thinks so that emotional realization becomes the most important story event in the film (Gokhale et al., 2023). When read together, these reports show that Villeneuve's stories always favor investigation, delay, and moral unease over quick closure.

Another group of works moves from story logic to film language and says that Villeneuve's identity as an author is not separate from his strict spatial style. Researchers say that his settings often work as expressive systems that control power and affect psychological experience, not just as scenic backdrops (Chen, 2024). This is most clear to see in his science fiction movies. The use of big buildings, minimalism, and careful lighting creates a heavy mood of existentialism. Here, the sense of restraint is not just for looks; it becomes an affective method that raises stress through silence, scale, and the careful distribution of visual emphasis (Wang, 2024). From this point of view, Villeneuve's world-building is a story-telling act on its own, because the setting keeps conveying issues of rank, weakness, and danger before characters express these ideas through conversation.

Another academic work looks at Villeneuve's later career through how his work has been adapted and interpreted culturally, with Dune being the most important work studied. Comparative studies of Herbert's writing and Villeneuve's movies say that the director changes the story world in order to explore ideology, power, and identity. The director tries to change or confuse the exoticist ideas that have been passed down while keeping the epic structure of the original

material (Dridi, 2022). Other research focuses on tonal gravity, saying that the films practiced sound and sight methods make a serious, almost holy mood that makes the story's political and moral seriousness stronger (Tembo, 2022). Reading about characters, especially women in Dune, shows how ideological issues are part of story and visual order. This connects how people see movies and TV shows to current reception debates (Przytuła, 2024). When looked at as a whole, these studies give us a broader view of who Villeneuve really is as an author by revealing the ways that story structure, limited use of style elements, and choices made for adaptations work together to create meaning in different texts and situations.

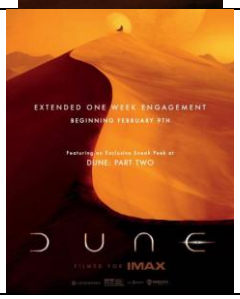
Methodology

This study investigates how Denis Villeneuve’s authorial signature is shaped by the interaction between narrative structure and film language. It adopts a qualitative design and uses textual analysis.

1. Population and Sample

Villeneuve has directed 18 movies in his career. Purposive selection was used in this study to identify award-winning works published between 2016 and 2024, guaranteeing that the analysis stayed on topic and kept pace with the expansion of contemporary genres. Arrival (2016), Blade Runner 2049 (2017), Dune (2021), and Dune: Part Two (2024) were chosen as representative texts. These titles together show that Villeneuve has reached a mature stage in English-language cinema and has become a well-known sci-fi author (Table 1).

Table 1 Selected Films (2016–2024)

Film Title	Year	Film Poster	Selection Rationale
Arrival	2016		International recognition for sound, genre prestige, and award reception.
Blade Runner 2049	2017		Noted for cinematography, art direction, and visual effects acclaim.
Dune	2021		Major awards for cinematography, editing, sound, score, and visual effects.
Dune: Part Two	2024		Widely listed among top films of 2024 and noted in major award contexts.

2. Research Instrument

This study uses a simple two-part analysis guide to examine Villeneuve's films from his mature period. The first part looks at narrative structure, such as how the story is arranged, what roles the characters play, how conflicts are built, how the setting creates pressure, and what themes the films focus on. The

second part looks at film language, including camera work, sound, color use, space and composition, and editing pace. Instead of treating these audiovisual elements as just style or decoration, this guide views them as tools that directly shape how the story works. This makes it easier to compare the four films using the same set of observations.

3. Data Collection and Analysis

Data for this study were gathered through repeated viewing of the four films via major streaming services (Tencent Video, iQIYI, Bilibili, and Migu Video). While watching, I kept notes using the two-part guide. I paid special attention to moments where the story takes a turn, where the main characters' attitudes or choices shift, and where sound or visuals clearly carry important meaning.

After the viewing stage, the analysis was done in two linked parts. First, I compared the narrative structures across the films to see what they share. Such as searching for truth, questioning identity, facing moral uncertainty, and dealing with conflicts. Second, I reviewed the films' audiovisual choices to see how these patterns are strengthened through filmmaking techniques, especially cinematography, sound design, color control, spatial layout, and editing tempo.

By combining these two angles, the study aims to show how Villeneuve's story construction and his controlled, restrained style work together and form a consistent approach across his mature science-fiction films.

4. Conceptual Framework

This study proposes an integrated conceptual framework to explain how Denis Villeneuve's authorial identity is produced through the interdependence of narrative structure and film language in his mature science-fiction cycle. Narrative structure is operationalized through character trajectories, multi-level conflict, thematic anchoring, and degrees of temporal or investigative complexity. Film language is conceptualized as a set of audiovisual mechanisms—cinematography, color systems, sound design, and editing rhythm—that do not

merely illustrate story events but actively regulate viewer cognition and emotion. The framework assumes a reciprocal relationship: narrative design provides the interpretive architecture for meaning, while film language supplies the sensory and spatial conditions that intensify uncertainty, ethical tension, and intimacy. The anticipated outcome is "controlled complexity," a recognizable cross-film pattern that allows large-scale world-building to remain emotionally legible through intimate stakes (Figure 1).

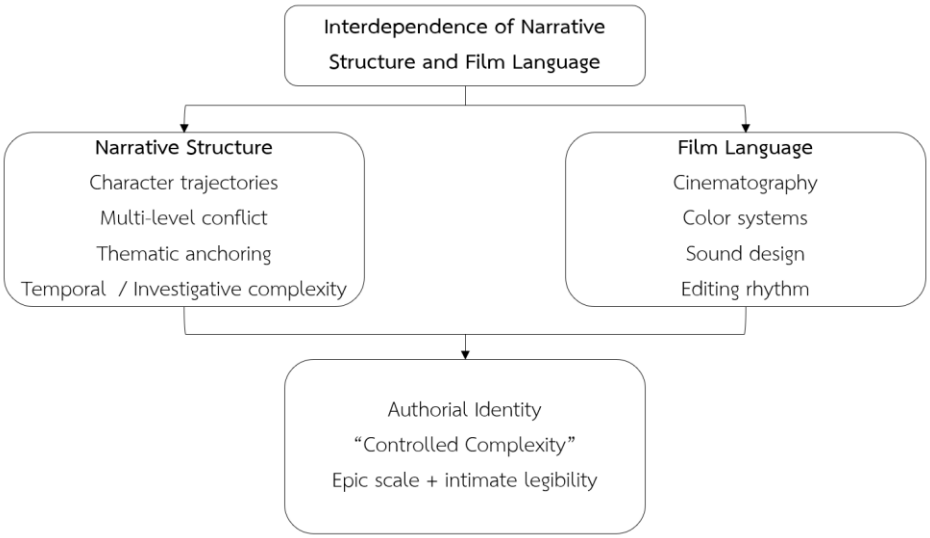

Figure 1 Theoretical model (Source: Constructed by the researcher)

Results

This study analyzed the narrative structure and film style of Denis Villeneuve's Dune, Dune: Part Two, Arrival, and Blade Runner 2049. The results show clear patterns shared across the four films in character design, conflict structure, thematic concerns, narrative shape, and audiovisual choices. Taken together, these repeated features point to a consistent authorial method that combines large-scale science-fiction worlds with intimate, character-driven emotion and relationships.

1. Narrative Structure in Denis Villeneuve's Films

1.1 Character trajectories and internal tension

Across Arrival, Blade Runner 2049, Dune, and Dune: Part Two, the analysis finds a consistent approach to building protagonists and their internal tensions. Villeneuve repeatedly positions protagonists at the intersection of private vulnerability and large-scale political or civilizational pressure. Louise exists between professional rationality and intimate grief; K moves from procedural obedience to existential doubt; Paul's coming-of-age is inseparable from dynastic collapse, messianic projection, and the moral hazard of leadership.

Rather than relying on overt exposition, these arcs are advanced through dilemma-driven growth. The protagonist's interior conflict is not a decorative psychological layer but the engine of plot progression. The turning points in each film coincide with moments when a character's self-understanding is destabilized: Louise realizes the heptapod language alters temporality; K confronts the artificiality of memory; Paul begins to perceive the cost of becoming a symbolic savior. In this structure, identity is treated as a contested space shaped by institutions, ideology, and survival rather than as a stable personal essence.

1.2 Conflict as multi-level system

A second narrative outcome is the consistent use of layered conflict. Each film deploys external conflict (political rivalry, institutional control, environmental hostility, or interspecies uncertainty) alongside internal conflict (identity crisis, ethical hesitation, emotional rupture). These dimensions are not separated; they intensify one another. In Dune and Dune 2, the desert is not just a backdrop, but also a source of moral crisis in the competition for resources. The Harkonnen–Atreides struggle is driven by the political economy of spice, yet the conflict also reshapes Paul's consciousness and the Fremen's cultural destiny. The films thus avoid a purely heroic revenge narrative; they frame

leadership as both necessity and threat. In Arrival, the worldwide political reaction to the heptapods works like a public-scale echo of Louise's personal struggle with time. The threat that first contact could be turned into a military confrontation raises the cost of interpretation and highlights how dangerous it is to misunderstand the unfamiliar. In Blade Runner 2049, rigid social order and unresolved questions of technological ethics form a tight frame around K's investigation, so that looking for the truth becomes an act that could destabilize the entire system. Across these cases, Villeneuve seems to design conflict as a network rather than a single barrier, shaping the boundaries of understanding, emotion, and choice.

1.3 Themes anchored in intimacy

This narrative approach leads to a clear thematic balance between vast worlds and close, personal emotion. Again and again, family-like relationships—by blood, by choice, or even by artificial design—become emotional anchors that make the stories readable and moving even when the stakes are enormous.

Louise's bond with her future child turns time into an ethical question about love and an acceptance of loss. K's relationship with Joi presents manufactured intimacy as a space where human value is questioned rather than guaranteed by origin. Paul's closeness to Jessica and his uneven relationship with Chani make clear the tension between the demands of power and the needs of the heart. In this way, "family" is more than a feeling in these films; it becomes a lens for exploring sacrifice, agency, and the personal costs that come with myth and power.

1.4 Structural preference: controlled complexity

Finally, the four films show a consistent preference for "controlled complexity." Arrival uses a non-linear structure that makes temporality part of the film's meaning, not merely its form. Blade Runner 2049 favors investigative fragmentation, distributing clues across spaces, memories, and institutional encounters. Dune and Dune: Part Two lean toward a more linear heroic trajectory

but embed parallel power lines and prophetic foreshadowing that complicate the apparent simplicity of revenge or liberation.

Across the corpus, the stories don't hand everything to the viewer. Instead, meaning emerges through time changes, delayed explanations, and ideological stakes that gradually come into view. This strategy reinforces Villeneuve's broader interest in uncertainty as a condition of modern subjectivity.

2. Film Language

2.1 Cinematography as narrative ethic

The visual analysis suggests that Villeneuve uses cinematography to turn story tension into pressure you can see in space and framing. He often relies on massive architectural lines, heavy empty space, and the contrast between imposing environments and fragile human bodies. This is most obvious in Dune and Dune: Part Two, where people are repeatedly swallowed by deserts, machines, and ritual spaces. The point isn't just visual grandeur; the images make power feel like something built into the world itself, larger than any single character.

In Arrival, the camera is more restrained and patient, keeping a measured distance that creates a reflective mood. The slow pace and clean frames give room for language, silence, and uncertainty to carry real dramatic weight. In Blade Runner 2049, the visual design leans toward containment and observation: windows, corridors, glass surfaces, and surveillance-like angles repeatedly place K inside systems that watch and limit him. Across all four films, Villeneuve's camera isn't simply documenting events—it helps express a clear perspective on human smallness, institutional force, and a quiet sense of existential isolation.

2.2 Color systems linked to world-order

The color findings suggest a coherent stylistic philosophy built on low saturation and strategic contrast. Villeneuve uses restrained palettes to sustain seriousness and to avoid the sensory excess typical of mainstream science fiction.

Dune and Dune: Part Two establish a clear desert color identity, led by sand and stone hues, with subtle shifts that help mark political territories, cultural groups, and changing levels of danger. Arrival leans on quiet, natural tones that soften the shock of first contact and keep the film's emotional and philosophical focus grounded in human experience. Blade Runner 2049, by contrast, builds its world on cold industrial colors, then breaks that chill with scattered pockets of warmth or intensity that hint at memory, desire, or crucial information.

In this approach, color operates as narrative indexing: it guides attention toward power centers, ideological climates, and emotional scarcity. The palette becomes a visual grammar for distinguishing environments of control from spaces of fragile tenderness.

2.3 Sound design as atmosphere and cognition

Sound emerges as a central tool for building "felt worlds." The four films deploy environmental sound not only for realism but to shape expectation and psychological tempo.

In Dune and Dune: Part Two, the desert is sonically dense; wind, sand movement, and the anticipatory force of sandworm-related textures create an acoustic ecology that makes the environment a constant adversary.The score tends toward ritualistic grandeur, reinforcing the mythic dimension of political conflict.

Arrival uses a quiet, controlled soundscape that draws attention to silence, distance, and uncertainty. Instead of relying on familiar action signals, the film often slows the auditory rhythm into something reflective, matching its focus on interpretation and time. By contrast, Blade Runner 2049 foregrounds mechanical drones, heavy urban ambience, and layered electronic textures, building a soundscape that is both futuristic and emotionally bleak. In both films, sound is not just atmosphere; it helps the audience feel the world's inner temperature, not only see its surface.

2.4 Editing rhythms and emotional calibration

Across the four films, the editing tends to be patient and measured. When the pace does speed up, it is usually tied to major psychological turns or political breaking points. Rather than pushing nonstop intensity, Villeneuve builds tension slowly and releases it with care.

In Arrival, the editing strengthens the film's temporal ambiguity by weaving memory-like fragments into the present, until the audience understands that these "flashbacks" are actually scenes from the future. In Blade Runner 2049, the investigative storyline is held together through calm, steady transitions that leave room for uncertainty and allow the audience to follow K's growing doubt. Dune and Dune: Part Two move between slow, detail-heavy world-building and sudden bursts of action, using these shifts to show the point where belief, power, and ideology turn into irreversible decisions. This editing logic reinforces a broader stylistic identity: emotion is earned through duration, not manufactured through speed.

This study extends current Villeneuve scholarship by demonstrating that narrative structure and film language operate as mutually reinforcing systems rather than parallel features. Across Arrival, Blade Runner 2049, Dune, and Dune: Part Two, the findings indicate a stable authorial logic: protagonists are positioned within layered conflicts where institutional power, ecological pressure, or ideological expectation intensify inner rupture. This consistency suggests that Villeneuve's mature-phase science fiction is less defined by genre variation than by a repeatable method of staging uncertainty as both a narrative engine and an affective experience.

The results partially align with Mamula's argument that Arrival foregrounds language and multilingual encounter as a central cinematic problem. Our analysis supports this emphasis by showing how restraint in framing, pacing, and sound design constructs interpretation itself as the primary dramatic action

(Mamula, 2018). However, our cross-film comparison also indicates an important extension beyond Mamula's single-film focus: the epistemic delay he identifies in Arrival reappears in different conceptual forms in Blade Runner 2049 (memory as contested evidence) and Dune/Dune: Part Two (prophecy as political technology). In this sense, what appears to be an Arrival-specific concern becomes part of a broader authorial pattern of "controlled complexity," where knowledge is never neutral but structurally entangled with power.

Similarly, our findings echo production-facing interpretations of Dune that highlight the film's solemn world-building and the expressive role of design and atmosphere. The analysis confirms that monumental spatial composition and disciplined color systems are not merely aesthetic achievements but narrative mechanics that encode hierarchy, vulnerability, and ideological scale (Lapointe, 2021). Yet an inconsistency also emerges at the level of emphasis: where celebratory accounts may foreground visual grandeur, our results stress how restraint—especially in editing rhythm and compositional negative space—functions as an ethical stance that complicates heroic readability. This balance of continuity and tension helps clarify how Villeneuve sustains auteur identity while negotiating the demands of high-budget franchise cinema.

Discussion

The results of research objective 1 found that Denis Villeneuve's films consistently employ a narrative structure characterized by identity disruption, layered conflict, intimate thematic anchoring, and controlled narrative complexity. This is because Villeneuve constructs protagonists who navigate uncertainty across personal, political, and civilizational levels, allowing narrative meaning to emerge gradually through delayed revelation and moral ambiguity. This aligns with the concepts, theories, and research of Bordwell's (2006) argument that contemporary cinema reconfigures classical narrative structures

rather than abandoning them, as well as Kreitler's (2022) and Gokhale et al.'s (2023) findings that Villeneuve uses narrative uncertainty, temporal complexity, and epistemic delay as deliberate storytelling strategies. The present study extends these insights by demonstrating that such narrative devices function systematically across multiple films, forming a repeatable authorial pattern rather than isolated stylistic experiments.

The results of research objective 2 found that Villeneuve's film language is defined by restrained cinematography, controlled color systems, atmosphere-driven sound design, and slow-paced editing rhythms that intensify psychological tension and ethical gravity. This is because Villeneuve's audiovisual choices are not decorative but serve as narrative mechanisms that structure viewers' perception of power, vulnerability, and existential uncertainty. This aligns with the concepts, theories, and research of Chen (2024) and Wang (2024), who emphasize spatial design, lighting, and visual restraint as expressive systems that regulate affect and meaning in Villeneuve's cinema. Additionally, Tembo's (2022) discussion of tonal gravity and solemn audiovisual design in *Dune* supports the present findings that audiovisual restraint functions as an ethical and ideological framing device rather than mere spectacle production.

The results of research objective 3 found that narrative structure and film language operate as mutually reinforcing systems that generate a coherent authorial signature described as "controlled complexity." This is because narrative architecture provides interpretive structure while film language shapes emotional and cognitive engagement, allowing large-scale science-fiction worlds to remain emotionally legible through intimate character stakes. This aligns with the concepts, theories, and research of auteur theory and contemporary genre authorship studies, which argue that authorial identity emerges through repeatable stylistic and narrative patterns within industrial constraints. It also resonates with Dridi's (2022) adaptation analysis of *Dune*, which suggests that

Villeneuve reshapes epic story worlds to explore ideology and identity while maintaining narrative accessibility. The present study contributes a conceptual framework that integrates narrative and audiovisual dimensions, offering a systematic model for understanding how auteur identity is constructed in contemporary franchise-driven cinema.

Recommendation

1. General recommendations

Future studies and teaching-oriented applications can treat Villeneuve's mature science-fiction cycle as a model for how auteur consistency can coexist with industrial genre constraints. Researchers may adopt the two-part instrument used here—narrative architecture plus film language—as a reusable framework for comparative auteur analysis, especially for directors working within franchised or legacy IP. For classroom practice, curated sequence packages (e.g., one scene per film focusing on identity rupture, spatial pressure, and sound restraint) can help students link stylistic choices to narrative function. Finally, journals may benefit from encouraging cross-film designs that move beyond single-text readings to strengthen claims about authorial patterns.

2. Recommendations for further research

Subsequent research could expand the sample to include Villeneuve's non-sci-fi films (Prisoners, Sicario, Enemy, Incendies) to test whether "controlled complexity" and intimate-scale ethical tension remain stable across genres. A second direction is reception-based work comparing audience interpretations across cultural contexts, particularly regarding messianism, colonial discourse, and gender positioning in Dune: Part Two. Methodologically, mixed approaches combining close textual analysis with computational style measures (shot length distribution, color variance, sound density) may offer more replicable evidence

of stylistic coherence. Comparative studies with peers like Nolan or Garland could also clarify what is distinctively Villeneuve rather than broadly contemporary.

References

Bordwell, D. (2006). *The way Hollywood tells it: Story and style in modern movies*. Univ of California Press.

Chen, C. (2024). Aesthetic Study of Spatial Design in Denis Villeneuve's Films. *Studies in Art and Architecture,* 3(3), 12-15.

Dridi, Y. (2022). De-orientalizing *Dune*: Storyworld-building between Frank Herbert's novel and Denis Villeneuve's film. *Ekphrasis. Images, Cinema, Theory, Media,* 28(2), 49-67.

Gokhale, S., Basu, D., & Mokashi-Punekar, R. (2023, January). The TIME IS A CIRCLE/CYCLE Metaphor in Denis Villeneuve's Film *Arrival* (2016). In *International Conference on Research into Design* (pp. 87-98). Springer Nature Singapore.

Kreitler, M. (2022). Beyond Complexity: Narrative Experimentation and Genre Development in Enemy. *ReFocus: The Films of Denis Villeneuve*, 143.

Mclaughlin, N. (2024). Scorched Palimpsests and Transnational Experiments: Denis Villeneuve's *Incendies*. *Canadian Journal of Film Studies,* 33(2), 1-22.

Przytuła, P. (2024). Heroines of *Dune* (based on the novel by Frank Herbert and the film directed by Denis Villeneuve). *Prace Literaturoznawcze*, (12), 139-152.

Ransom, A. J. (2020). The Director's Cut: Denis Villeneuve before *Blade Runner 2049*. *Science Fiction Film & Television,* 13(1), 119-127.

Tembo, K. D. (2022). Bi-Lal Kaifa for the Weirding Way: An Encomium of Denis Villeneuve's Adaptation of Frank Herbert's *Dune*. *Studies in the Fantastic,* 13(1), 62-84.

Wang, Q. (2024). Light and Shadow: Exploring the Aesthetics of *Dune*'s Visual Spectacle Through Effects, Design, and Art Direction. *Journal of Research in Social Science and Humanities,* 3(2), 14-21.

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

_**********_

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา **ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม**

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากการทบทวนเอกสารวิชาการ ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่กำหนดไว้ โดยมีการทบทวนวรรณกรรมค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่างๆ และนำมาประมวลเรียบเรียงในรูปบทความ

4) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นการค้นหาข้อดีและข้อไม่ดีของเรื่องที่จะวิจารณ์ชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น เป็นการวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 250-300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

6) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

7) วัตถุประสงค์ของการวิจัย

8) สมมติฐาน (ถ้ามี)

9) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

10) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

11) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

12) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

13) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

14) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

15) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) บทคัดย่อ (Abstract)

6) บทนำ (Introduction)

7) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามสำดับ

8) สรุป (Conclusion)

9) เอกสารอ้างอิง (Reference)

บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) ข้อมูลส่วนประกอบของหนังสือที่วิจารณ์ ดังนี้

5.1 ภาพปกหนังสือ

5.2 แปลจากหนังสือ: .....

5.3 ผู้เขียน: .....

5.4 ผู้แปล: .....

5.5 สำนักพิมพ์: .....

5.6 ปีที่พิมพ์: .....

5.7 จำนวนหน้า: .....

6) บทนำ (Introduction)

7) เนื้อเรื่อง (Content)

8) บทวิจารณ์

9) สรุป (Conclusion)

10) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น *การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559)* โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซร้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสาวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อหนังสือ*.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์/:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง. (2548). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//*ชื่อเรื่อง*/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์/: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556 ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), *คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้* (หน้า 39-68). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อวารสาร*.//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์*, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน *ชื่อสารานุกรม*,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ*, (หน้า 274-275). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อหนังสือพิมพ์*,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน *ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./*ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//*ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.*//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). *วิถีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว*. (พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// *ชื่อเรื่อง*.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). *กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation* เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). *เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562* . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//*ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า*/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49* (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. *ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1* (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

เกษฎา ผาทอง. (2564). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ประภัสสร ปรี่เอี่ยม และธรรมนูญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน *รายงานการวิจัย*. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุดรักษ์ วิสุทฺโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, *2*(2), 8-13

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, *3*(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกं 2500*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). *รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเตอร์เน็ต)*. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก http://atg.hdc.moph.go.th

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). *ศิลปะการแห่งโนราห์.* เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Elizabet, B. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ ได้ที่ https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/about เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : journalacademicpromotion@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารลิ้งค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ .....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

(14 pt)

แปลจากหนังสือ:

ผู้เขียน:

ผู้แปล:

สำนักพิมพ์:

ปีที่พิมพ์:

จำนวนหน้า:

บทนำ (18 pt)

(16 pt) บริบท ความเป็นมา ของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา.....

.....

.....

.....

.....

เนื้อเรื่อง (18 pt)

(16 pt) องคประกอบของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา บท หมวดหมู่ ลักษณะ ชนิด ประเภท วัตถุประสงค สาระ ประเด็น แงคิด มุมมอง ฯลฯ

บทวิจารณ์ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอหลักการ แนวคิด ผานการวิเคราะห สังเคราะห วิจารณ ที่สะท้อนมุมมองเหตุผลความคาดหวัง ผลกระทบ สาระสำคัญ ตามหลักทฤษฎีเชิงวิชาการ พรอมเสนอแนะแนวทางเพื่อการแกไข การสงเสริมและพัฒนาตอยอด (อางอิงถามี)

จุดเด่น

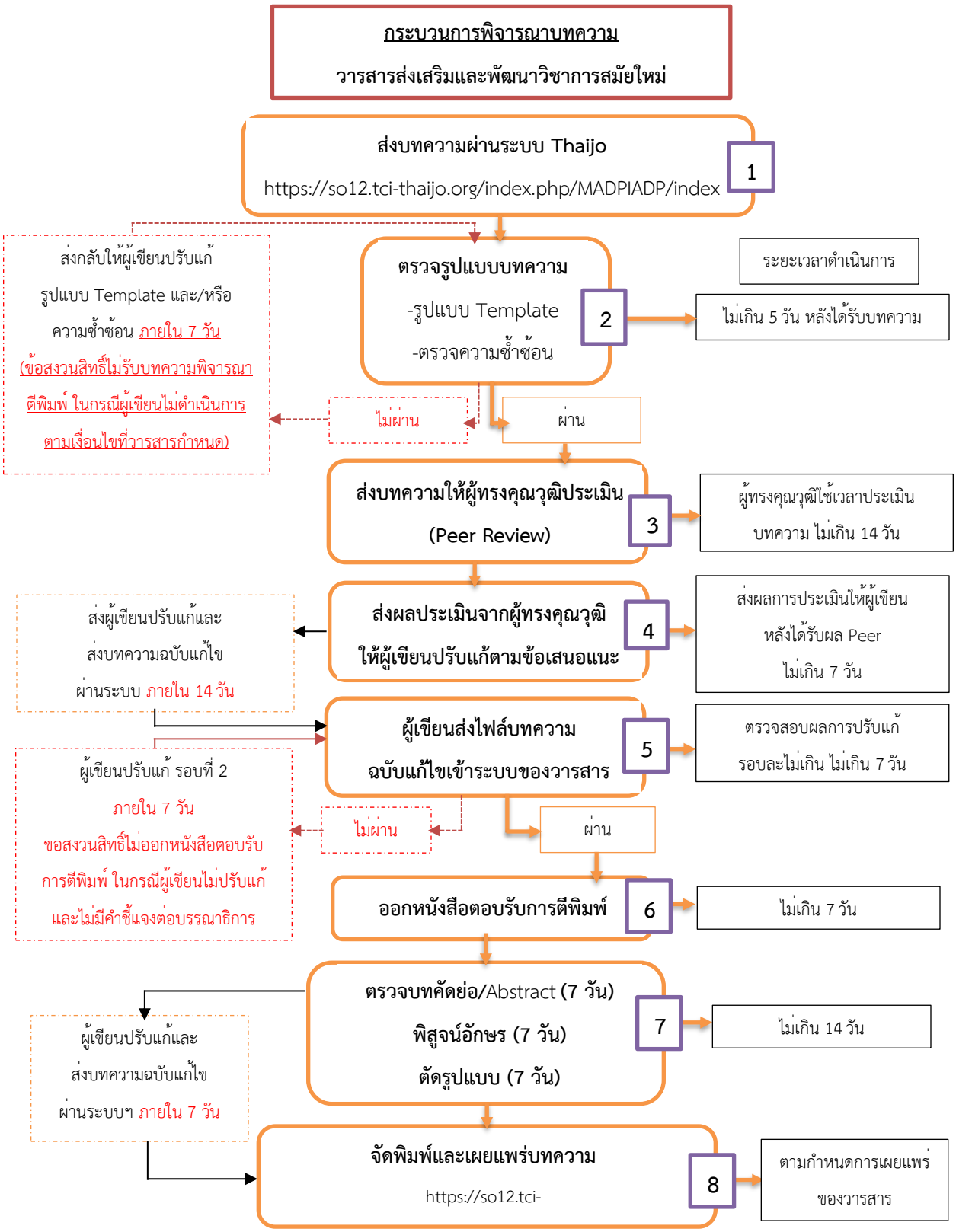
จุดด้อย

สรุป (18 pt)

(16 pt) สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการศึกษาที่นำเสนอ สะท่อนคุณคา การนำไปใช่ประโยชน เปนความเรียงไมใสเลขเปนข่อมาตรา ไมเอียง ไมหนา ไมแทรกภาพโมเดลสะทอนคุณคาทางวิชาการ

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้นิพนธ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้นิพนธ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)